
శ్రీరస్తు.

శ్రీసకలభాషావాగనుశాసనబిరుదాభిరామ

శ్రీ మన్నన్నయ భట్టారక

కవిసార్వభౌమప్రముఖసత్కవిప్రణీతంబును

నిఖిలపురుషార్థసాధకంబును కలికల్మషధ్వంసంబును పంచమవేదంబును నై

యెల్లవిద్వజ్జనంబులకు నత్యంతాదరణీయంబగు

శ్రీమదాంధ్రభారతము.

మున్నుచెన్నపురిగవర్నమెంటు నార్మలుస్కూలునందాంధ్రప్రధానపండితులును

సుజనరంజనీముద్రాక్షరశాలాధికారులలోనొకరునగు

వింజమూరు, కృష్ణమాచార్యులవారిచేఁబరిష్కరింపఁబడినది.

ఇది,

మహారాజరాజశ్రీ

పెన్నాలూరుపేటలోనుండు

వేముల, వేంకటరామానాయనివారి

అనుమతిచేత

ఆర్కాడు, ముత్యాలునాయనివారిచే

స్వకీయ వాణీనికేతనముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడి

శాలివాహనశకము ౧౭౮౯వసంవత్సరమైనప్రభవనామసంవత్సరము

చైత్రమాసమునందుఁబ్రచురముచేయఁబడియెను.

౧౮౬౭సంవత్సరము - ఏప్రల్ నెల.

చెన్నపట్టణము.

శ్రీ

—

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్లోకము. శ్రేయశ్శశ్వదుదఙ్చయన్తుజగతాంశ్రీవేఙ్కటాద్రీశితుః।
కారుణ్యామృతపూరపుఙ్ఖలదలాఃకమ్రాఃకటాక్షాఙ్కురాః
యేరాగారుణితాశ్శుచిస్మితహితానమ్రాస్సరోజాసనా।
వక్షోజద్వితయేపటీరఘుసృణాలేపశ్రియంబిభ్రతి॥

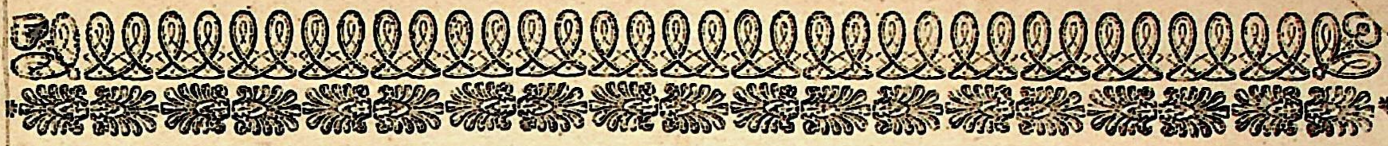
సీసపద్యము. ఏరాజశేఖరుండిలసర్వమంగళాశ్లేషభూషితమూర్తిఁజెలఁగుచుండు।
నేపురుషోత్తమునిందిరారమణిసల్లలితలీలలసదావలచుచుండు।
నేలోకబాంధవునాలోకములఁజేసివగదీఱిచక్రముల్సొగియుచుండు।
నేప్రసన్నునిఁజేరిమెలమిసద్వర్గంబుపాయకయుదయంబుఁబడయుచుండు।
నతఁడుదామర్లకులకలశాబ్ధివిధుఁడు । వెలయశ్రీకాళహస్తినివేంకటప్ప।
భూధురంధరుఁడారాజుభూరిసార । కార్యనిర్వాహధుర్యతాకలనఁబూని॥

ఉత్పలమాల. శ్రీమహిమంబులుల్లసిలఁజిత్తముధర్మమునందనిల్పుచున్।
సేమములంతటందనరఁజేయుచునిర్మలకీర్తిపర్వఁగా।
వేములవంశమౌక్తికమువేంకటరామఘనుండుదారతం।
దామరతంపరైకులముఁదానునుమేలువహించునిచ్చలున్॥

కందపద్యము. మానితసుగుణుండగునీ । మానవధుర్యుండులీలమదిఁజిగురొత్తం।
గానాంధ్రభారతంబును । జానుగముద్రింపనసదుసన్నలొసంగన్॥

సీసపద్యము. ఆయభిప్రాయంబుసేయంగసమకొనియానందభరితుఁడైయారుకాడు।
ముత్యాలునాయఁడుమొనసినన్నయభట్టరచితమౌనాంధ్రభారతమునుజన।
రంజనీముద్రాక్షరసభకధ్యక్షులైపరగినార్మలుస్కూలుపాఠశాల।
నాంధ్రపండితులలోనాద్యులౌవింజమూర్‌కృష్ణమాచార్యులుకృత్రిమంపు।
నెరసులనుమాన్పఁదనదువాణీనికేత । ముద్రికాక్షరశాలనచ్ఛిద్రవృత్తి।
జరుగుచుండెడిప్రభవాబ్దచైత్రమందు । నచ్చువేయించిపుడమియందలరఁజేసె॥

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభారతము.

కథానుక్రమసూచిక.

పుటసంఖ్య.	విషయము.
౩౬	నలుఁడు నిజరూపంబుతో దమయంతిం గూడుట.
౩౭	ధర్మరాజునొద్దకు నారదమహాముని వచ్చుట.
౪౨	రోమశమహాముని ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చుట.
౪౩	రోమశుండు ధర్మరాజునకు ధర్మవిశేషంబులు చెప్పుట.
౪౪	అగస్త్యుఁడు లోపాముద్రను వివాహంబయ్యెడు కథ.
౪౫	—*తృతీయాశ్వాసము*—
౪౬	దేవతలు వైకుంఠమునకుఁబోయి విష్ణుని స్తుతియించుట.
౪౭	అగస్త్యుఁడు సముద్రోదకంబు పానంబు చేయుట.
౪౮	సగరసుతులు కపిలమహామునికోపాగ్నిచే భస్మమగుట
౫౦	రోమశుఁడు ధర్మజునకు ఋశ్యశృంగుని చరిత్రము చెప్పుట.
౫౦	ఋశ్యశృంగుఁడు వేశ్యను మునికుమారునిగా భావించుట.
౫౧	విభాండకుఁడు ఋశ్యశృంగుని వెదకుచు వచ్చుట.
౫౨	కృతప్రవణుఁడు ధర్మరాజునకుఁ బరశురాముని మహిమ చెప్పుట.
౫౩	పరశురాముఁడు కార్తవీర్యునిఁ జంపుట.
౫౪	రోమశుఁడు ధర్మజునకు సౌకన్యాఖ్యానంబు చెప్పుట.
౫౫	చ్యవనుఁడశ్వినుల సోమపీథులం జేయుట.
౫౬	మాంధాతృచరిత్రము.
౫౬	సోమకుండను రాజర్షి చరిత్రము.
౫౭	శిబియను రాజర్షి చరిత్రంబు రోమశుఁడు ధర్మజునకుఁ జెప్పుట.
౫౮	రోమశుఁడు ధర్మజునకు నష్టావక్రచరిత్రంబు చెప్పుట.
౫౯	రోమశుఁడు ధర్మజునకు యవక్రీతుచరిత్రంబు చెప్పుట.
౬౦	దేవతలర్థావసునకు మెచ్చి కోరినవరంబు లెల్లనిచ్చుట.
౬౧	పాండవులు గంధమాదనపర్వతంబునకుఁ బోవుట.
౬౨	భీముఁడు సౌగంధికహరణార్థంబు పోవుట.
౬౪	భీమునకు హనుమంతుఁడు చతుర్యుగాచారవర్తంబులను దెలుపుట.
౬౪	హనుమంతుఁడు భీమునకుఁ దన పూర్వరూపంబు [చూపుట.
౬౫	భీముఁడు యక్షరాక్షసులతో యుద్ధంబు చేయుట.
౬౬	భీముఁడు జటాసురునితో యుద్ధంబు చేయుట.
౬౭	—*చతుర్థాశ్వాసము.*—
౬౮	భీముఁడు ద్రౌపది కోరిన పుష్పంబులం దేఁ బోవుట.
౬౯	కుబేరుఁడు ధర్మజుతో మణిమంతునకుఁ గలిగిన శాపంబు చెప్పుట.
౬౯	ఇంద్రుఁడు పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.
౭౦	అర్జునుఁడు నివాతకవచులను రాక్షసుల జయించిన
౭౨	అజగరోపాఖ్యానము.
౭౩	ధర్మరాజు భీమసేనుని వెదకఁబోవుట.
౭౩	ధర్మరాజు నహుషు ప్రశ్నంబులకుఁ బ్రత్యుత్తరలిచ్చుట.
౭౪	{ ఆరణ్యపర్వశేషము. ఎఱ్ఱప్రగడకవిత్వము. }
౭౫	శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామతోడఁ బాండవులయొద్దకు వచ్చుట.
౭౬	మార్కండేయుఁడను మహాముని పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.
౭౭	మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు చెప్పుట.
౭౮	అత్రిగౌతముల పరస్పరసంవాదము.
౭౯	మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకు వైవస్వతవృత్తాంతంబుఁ దెల్పుట.
౮౦	మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకుఁ బ్రళయప్ర...మును జెప్పుట.
౮౧	నారాయణుఁడు మార్కండేయునకుఁ దన ప్రభావంబు చెప్పుట.
౮౨	మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకుఁ గలియుగధర్మంబులు చెప్పుట.
౮౩	కలియుగంబున విష్ణుండు కల్కిరూపంబున ధర్మంబు ప్రతిష్ఠించుట.
౮౪	మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు చెప్పుట.
౮౫	శలుఁడను రాజు వామదేవమునినిఁ దిరస్కరించు...
౮౬	మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు నింద్రద్యుమ్నరాజుచరిత్రంబు చెప్పుట.
౮౭	మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకుఁ గువలాశ్వచరిత్ర చెప్పుట.
౮౮	మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు మధుకైటభుల...త్రంబు చెప్పుట.
౯౦	—*పంచమాశ్వాసము.*—
౯౧	మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకుఁ బతివ్రతామాహాత్మ్యంబుఁ జెప్పుట.

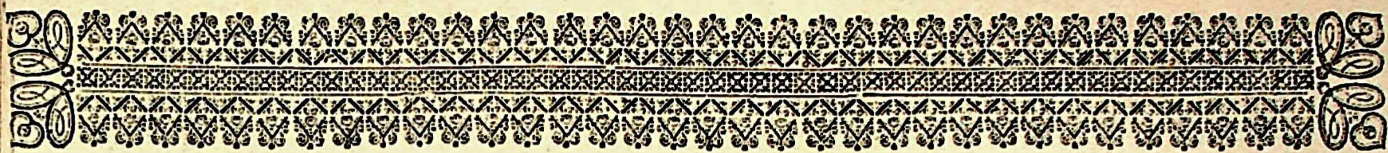

(*)విరాటపర్వము.(*)

శ్రీమదాంధ్రభారతంబున, ఆదిపర్వ, సభాపర్వ, ఆరణ్యపర్వ, విరాటపర్వ, ఉద్యోగపర్వములయందలికథానుక్రమసూచిక

సమాప్తము.

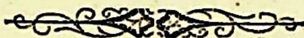

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రభారతము.

ఆదిపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శ్లోకమ్॥ శ్రీవాణీగిరిజా శ్చిరాయ దధతో వక్షోముఖాఙ్గేషు యే
లోకానాం స్థితి మావహ న్త్య విహతాం స్త్రీపుంసయోగోద్భవామ్,
తే వేదత్రయమూర్తయ స్త్రిపురుషా స్సమ్పూజితా వ స్సురై
ర్భూయాసుః పురుషోత్తమామ్బుజభవశ్రీకన్ధరా శ్శ్రేయసే॥

వ॥ అనిసకలభువనరక్షణప్రభువులై యాద్యులైన హరిహర హిరణ్యగర్భ పద్మోమావాణీపతుల స్తుతియించి తత్ప్రసాద సమాసాదిత నిత్యప్రవర్ధమాన మహామహీరాజ్య విభవుండును - నిజభుజవిక్రమ విజితారాతి రాజనివహుండును - నఖిలజగజ్జేగీయమాన నానాగుణ రత్నరత్నాకరుండు నై పరగుచున్న రాజరాజ నరేంద్రుండు॥ ఉ॥ రాజకులైకభూషణుఁడు రాజమనోహరుఁడన్యరాజతేజోజయశాలిశౌర్యుఁడు విశుద్ధయశశ్శరదిందుచంద్రికా। రాజితసర్వలోకుఁడపరాజితభూరిభుజాకృపాణధా। రాజలశాంతశాత్రవపరాగుఁడు రాజమహేంద్రుఁడున్నతిన్॥ క॥ విమలాదిత్యతనూజుఁడు। విమలవిచారుఁడు కుమారవిద్యాధరుఁడు। త్తమచాళుక్యుఁడు వివిధా। గమవిహితశ్రముఁడు తుహినకరుఁడురుకాంతిన్॥ చ॥ ఘనదురితానుబంధకలికాలజదోషతుషారసంహతిం। దనయుదయప్రభావమునఁ దవ్వుగఁ జోపిజగజ్జనానురం। జనముగ రాజ్యసంతతవసంతనితాంతవిభూతి నెంతయుం। దనరుఁ జళుక్యమన్మథుఁడు ధర్మదయార్ద్రనిబద్ధబుద్ధియై॥ ఉ॥ ఆశ్రితపోషణంబున ననంతవిలాసమునన్ మనీషివి। ద్యాశ్రమతత్త్వవిత్త్వమున దానగుణాభిరతిన్ సమస్తవ। ర్ణాశ్రమధర్మరక్షణమహామహిమన్ మహి నొప్పు సర్వలో। కాశ్రయుఁడాదిరాజనిభుఁ డత్యకలంకచరిత్రసంపదన్॥ సీ॥ నిజమహీమండలప్రజఁ బ్రీతిఁ బెంచుచుఁ బరమండలంబులధరణిపతుల। నదిమి కప్పంబుల ముదముతోఁ గొనుచును బలిమి నియ్యని భూమివలయపతుల। నుక్కడఁగించుచు దిక్కులఁ దన యాజ్ఞ వెలిఁగించుచును విప్రకులము నెల్లఁ। బ్రోచుచు శరణన్నఁ గాచుచు భీతుల నగ్రజన్ములకు ననుగ్రహమున - ఆ॥ జారుతరమహాగ్రహారంబు లిచ్చుచు। దేవభోగములమహావిభూతిఁ। దనరఁ జేయుచిట్టు మనుమార్గుఁడగు విష్ణు। వర్ధనుండు వంశవర్ధనుండు॥ వ॥ అఖిలజలధివేలావలయిత వసుమతీవనితావిభూషణంబైన వేఁగిదేశంబునకు నాయకరత్నంబునుం బోని రాజమహేంద్రపురంబునందు మహేంద్రమహిమతోఁ బరమానందంబున ననవరత మహామహీరాజ్యసుఖంబు లనుభవించుచు సకలభువన లక్ష్మీవిలాస నివాసంబైన రమ్యహర్మ్యతలంబున మంత్రి పురోహిత సేనాపతి దండనాయక దౌవారిక మహాప్రధానానంతసామంతవిలాసినీ పరివృతుండై యపారశబ్దశాస్త్రపారగులైన వైయాకరణులును భారత రామాయణాద్యనేక పురాణప్రవీణులైన పౌరాణికులును మృదుమధుర రసభావభాసురనవార్థ వచనరచనావిశారదులైన మహాకవులును వివిధతర్క విగాహిత సమస్తశాస్త్ర సాగరగరీయఃప్రతిభులైన తార్కికులును నాదిగాఁ గలుగు విద్వజ్జనంబులు పరివేష్టించి కొలువ విద్యావిలాసగోష్ఠి సుఖోపవిష్టుండై యిష్టకథావినోదంబుల నుండి యొక్కనాఁడు॥ సీ॥ తనకులబ్రాహ్మణు ననురక్తు నవిరళజపహోమతత్పరు విపులశబ్ద। శాసను సంహితాభ్యాసు బ్రహ్మాండాదినానాపురాణవిజ్ఞా

ననిరతుఁ। జాత్రునాపస్తంబసూత్రు ముద్గలగోత్రజాతు సద్వినుతావదాతచరితు। లోకజ్ఞునుభయభాషాకావ్యరచ
భిశోభితు సత్ప్రతిభాభియోగ్యు - ఆ॥ నిత్యసత్యవచనుమత్యమరాధిపా। చార్యుసుజనునన్నపార్యుఁ జూచి। పరమధర్మ
దుఁడువరచళుక్యాన్వయా। భరణుఁడిట్టులనియెఁగరుణతోడ * చ॥ విమలమతింబురాణములువింటిననేకములర్థధర్మశా
స్త్రములతెలుంగెటింగితినుదాత్తరసాన్వితకావ్యనాటక। క్రమములుపెక్కుచూచితిజగత్పరిపూజ్యములైనయీశ్వ
రాగమములయందునిల్పితిఁ బ్రకాశముగాహృదయంబుభక్తితోఁ * వ॥ అయినను నాకుననవరతంబును శ్రీమహాభా
తంబునందలియభిప్రాయంబువిననభిలాషపెద్దయైయుండు * మ॥ ఇవియేనుఁ సతతంబునాయెదఁ గరంబిష్టంబులైయు
డుఁ బ్రాయవుభూదేవకులాభితర్పణమహీయఃప్రీతియుఁ భారత। శ్రవణాసక్తియుఁ బార్వతీపతిపదాబ్జధ్యానపూజా
హా। త్సవముఁ సంతతదానశీలతయుశశ్వత్సాధుసాంగత్యముఁ * వ॥ మఱియదియునుంగాక * మ॥ హిమకరుఁదొ
ట్టిపూరుభరతేశకురుప్రభుపాండుభూపతుల్। క్రమమునవంశకర్తలనఁ గామహినొప్పినయస్మదీయవం। శమునఁ బ్ర
ద్ధులైవిమలసద్గుణశోభితులైనపాండవో। త్తములచరిత్రనాకుసతతంబువినంగనభీష్టమెంతయుఁ * చ॥ అమలసువర్ణ
శృంగఖురమైకపిలంబగుగోశతంబును। త్తములగువేదవిప్రులకుదానముచేసినతత్ఫలంబుత। థ్యముసమహాఋభా
తకథాశ్రవణాభిరతిఁ బుదీయచి। త్తముననిశంబుభారతకథాశ్రవణప్రవణంబుగావునఁ * క॥ బహుభాషలబహు
విధముల। బహుజనములవలనవినుచుభారతబద్ధ। స్పృహులగువారికినెప్పుడు। బహుయాగంబులఫలంబుపరమార్థ
మిలఁ * వ॥ అనియానతిచ్చినవినియక్కవివరుండిట్లనియె * చ॥ అమలినతారకాసముదయంబులనెన్నను సర్వవేదశా
స్త్రములయశేషపారముముదంబునఁ బొందనుబుద్ధిబాహుఁబ। క్రమమునదుర్గమార్గజలగౌరవభారతవాహినీసము। ద్రప
ఋుఁదఱియంగనీఁదనువిధాతృనకైననువేరఁబోలునే * వ॥ అయిననుదేవా నీయనుమతంబున విద్వజ్జనంబులయను గ్ర
హంబునంజేసినానేర్చువిధంబున నిక్కావ్యంబురచియించెదనని * తరల॥ హరిహరాజగజాననార్కషడాస్యమాతృస
రస్వతీ। గిరిసుతాదికదేవతాతతికిన్నమస్కృతిచేసిదు। ర్ధరతపోవిభవాధికుఁ గురుపద్యవిద్యకునాద్యనం। బురుహ
ఖ్యనిభుంబ్రచేతసుపుత్రుభక్తిఁదలంచుచుఁ * ఉ॥ భారతభారతీశుభగభస్తిచయంబులఁ జేసిఘోరసం। సారవికా
సంతమసజాలవిజృంభమువాపిసూరిచే। తోరుచిరాబ్జబోధనరతుండగుదివ్యపరాశరాత్మజాం। భోరుహమిత్రుఁ గొల్చి
మునిపూజితుభూరియశోవిరాజితుఁ * చ॥ పరమవివేకసౌరభవిభాసితసద్గుణపుంజవారిజో। త్కరరుచిరంబులైసకల
గమ్యసుతీర్థములైమహామనో। హరసుచరిత్రపావనపయఃపరిపూర్ణములైనసత్సభాం। తరసరసీవసంబులముదంబో
సరంగొనియాడివేడుకఁ * ఉ॥ సారమతింగవీంద్రులుప్రసన్నకథాకవితార్థయుక్తితో। నారసిమేలునానితరులక్షర
వ్యతనాదరింపనా। నారుచిరార్థసూక్తినిధినన్నయభట్టుతెనుంగునన్మహా। భారతసంహితారచనబంధురుఁడయ్యె జగ
ద్ధితంబుగఁ * ఉ॥ పాయకపాకశాసనికిభారతఘోరరణంబునందునా। రాయణునట్లు దానుసుధరామరవంశవిభూష
ణుండునా। రాయణభట్టువాఙ్మయధురంధరుఁడుండనకిష్టుఁడున్సహా। ధ్యాయుఁడునైనవాఁడభిమతంబుగఁదోడయి

—(*) ఉపోద్ఘాతము. (*)—

నిర్వహింపఁగఁ * వ॥ తత్కథాప్రారంభంబెట్టిదనిన * సీ॥ నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమునఁ గులపతిశౌనకుండనుపరమ
మౌని। బ్రహ్మర్షిగణసముపాసితుండై సర్వలోకహితార్థంబులోకనుతుఁడు। ద్వాదశవార్షికోత్తమసత్త్రయాగంబు
మొగిఁ జేయుచున్నయమ్మునులకడకు। వచ్చితానుగ్రశ్రవసుఁడనుసూతుఁడురౌమహర్షణిసుపౌరాణికుండు - ఆ॥ పరమ
భక్తితోడఁ బ్రణమిల్లియున్నయ। కథకువలనమునినికాయమెల్ల। వివిధపుణ్యకథలువినువేడ్కనతనిఁ బూజించిరపరి
మితవిశేషవిధుల * వ॥ అక్కథకుండువెండియునమ్మునిసంఘంబునకునమస్కారంబుచేసియనేకపురాణపుణ్యకథాక
నడతుండవ్యాసశిష్యుండైనరోమహర్షణునకుఁ బుత్రుండనావలననెక్కథవినవలతురనిననమ్మునులతనికిట్లనిరి * క॥
యదిహృద్యమపూర్వం। బేయదివెద్దానివినిననెలుకసమగ్రం। బైయుండునఘునిబర్హణ। మేయదియక్కథయెవినఁగ
ష్టముమాకర్ణ * వ॥ అనినను గ్రశ్రవసుం ... పుణ్యకథఁ జెప్పెదదత్తావధానులరై వినుండని శౌనకా

మహామునులకుం జెప్పందొడంగె నాదియుగంబునందుఁ గృష్ణద్వైపాయనుం డను బ్రహ్మర్షి తొల్లి వేదంబు లేకీభూతంబులై యేర్పడకున్న ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబులుగా విభాగించి తన శిష్యులైన పైల వైశంపాయన సుమంత జైమినులం బంచి క్రమంబునఁ జతుర్వేదసూత్రంబులఁ జేయించి వేదవ్యాసుం డయి నిజతపోమహత్త్వంబునం జేసి బ్రహ్మచేత ననుజ్ఞాతుండై యష్టాదశపురాణంబులును ధర్మశాస్త్రార్థతత్త్వంబులును, జతుర్వేదవేదాంతాభిప్రాయంబులును, జతుర్వర్గవర్గానుబంధబంధురకథేతిహాసంబులును, జతుర్యుగమహర్షి రాజవంశచరితంబులును జతుర్వర్ణాశ్రమధర్మక్రమంబులును జతుర్ముఖప్రముఖనిఖిలసురమునిగణపూజితుండైన శ్రీకృష్ణుమాహాత్మ్యంబును - బాండవాదిభారతవీరులమహాగుణంబులును - దనవిమలజ్ఞానమయంబైన వాగ్దర్పణంబునం దేర్పడ వెలుంగుచుండ * సీ॥ ధర్మతత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రం బనియ ధ్యాత్మవిదులు వేదాంత మనియు। నీతివిచక్షణుల్ నీతిశాస్త్రం బనికవివృషభులు మహాకావ్య మనియు। లాక్షణికులు సర్వలక్షణం బనియును నైతిహాసికు లితిహాస మనియుఁ। బరమపౌరాణికుల్ బహుపురాణసముచ్చయం బనిమహిఁ గొనియాడుచుండ - ఆ॥ వివిధ వేదతత్త్వవేది వేదవ్యాసుఁ। డాదిముని పరాశరాత్మజుండు। విష్ణుసన్నిభుండు విశ్వజనీనమై। పరఁగుచుం

—(*) పర్వానుక్రమణిక. (*)—

డఁజేసె భారతంబు * వ॥ అదియునుఁ బౌష్యంబు పౌలోమం బాస్తీకం బాదివంశావతారంబు సంభవపర్వంబు జతుగృహదాహంబు హైడింబంబు బకవధ చైత్రరథంబు ద్రౌపదీస్వయంవరంబు వైవాహికంబు విదురాగమనంబు రాజ్యార్ధలాభంబ ర్జునతీర్థయాత్ర సుభద్రాకల్యాణంబు హరణహారిక ఖాండవదహనంబు మయదర్శనంబు సభాపర్వంబు మంత్రపర్వంబు జరాసంధవధ దిగ్విజయంబు రాజసూయం బర్ఘ్యాభిహరణంబు శిశుపాలవధ ద్యూతంబ నుద్యూతం బారణ్యకంబు కిమ్మీరవధ యింద్రకీలాభిగమనంబు కైరాతంబు ధర్మజతీర్థయాత్ర జటాసురవధ యక్షయుద్ధం బాజగరంబు మార్కండేయోపాఖ్యానంబు సత్యాద్రౌపదీసంవాదంబు ఘోషయాత్ర ప్రాయోపవేశంబు వ్రీహిద్రోణకాఖ్యానంబు ద్రౌపదీహరణంబు కుండలాహరణం బారణేయంబు వైరాటంబు కీచకవధ గోగ్రహణం బభిమన్యువివాహంబు ద్యోగంబు సంజయయానంబు ధృతరాష్ట్రప్రజాగరంబు సానత్సుజాతంబు యానసంధి భగవద్యానంబు సేనానిర్యాణ యులూకదూతాభిగమనంబు సమరథాతిరథసంఖ్యానంబు కర్ణభీష్మవివాదంబు నంబోపాఖ్యానంబు జంబూషండవినిర్మాణంబు భూమిపర్వంబు భీష్మాభిషేకంబు భగవద్గీత భీష్మవధ ద్రోణాభిషేకంబు సంశప్తకవధ యభిమన్యువధ ప్రతిజ్ఞాపర్వంబు జయద్రథవధ ఘటోత్కచవధ ద్రోణవధ నారాయణాస్త్రప్రయోగంబు కర్ణపర్వంబు శల్యపర్వంబు హ్రదప్రవేశంబు గదాయుద్ధంబు సారస్వతంబు సౌప్తికపర్వం బైషీకంబు జలప్రదానంబు స్త్రీపర్వంబు శ్రాద్ధపర్వంబు రాజ్యాభిషేకంబు చార్వాకనిగ్రహంబు గృహప్రవిభాగంబు శాంతిపర్వంబు రాజధర్మానుకీర్తనం బాపద్ధర్మంబు మోక్షధర్మంబు నానుశాసనికంబు భీష్మస్వర్గారోహణం బాశ్వమేధికం బనుగీత యాశ్రమవాసంబు పుత్రసందర్శనంబు నారదాగమనంబు మౌసలంబు మహాప్రస్థానికంబు స్వర్గారోహణంబు హరివంశంబు భవిష్యత్పర్వంబు ననుశతపర్వంబులు గలిగి * సీ॥ ఆయురర్థులకు దీర్ఘాయురవాప్తియు నర్థార్థులకు విపులార్థములును। ధర్మార్థులకు నిత్యధర్మసంప్రాప్తియు వినయార్థులకు మహావినయమతియుఁ। బుత్రార్థులకు బహుపుత్రసమృద్ధియు సంపదర్థులకిష్టసంపదలును। గావించు నెప్పుడు భావించి వినుచున్నవారలకిమ్మహాభారతంబు - ఆ॥ భక్తియుక్తులైన భాగవతులకు శ్రీ।వల్లభుండు భక్తవత్సలుండు। భవభయంబు లెల్లఁ బాపి యిష్టార్థసం।సిద్ధిఁ గరుణతోడఁ జేయుచుండు * వ॥ మఱియుఁ బౌష్యోదంక మాహాత్మ్యంబును, భృగువంశకీర్తనంబును, నాగగరుడసంభవంబును, సముద్రమథనంబు, నుచ్చైశ్శ్రవోజన్మంబును, సౌపర్ణోపాఖ్యానంబును, నాస్తికచరితంబును, జనమేజయసర్పయాగంబును, శ్రీమహాభారతకథాశ్రవణప్రవృత్తియు, వ్యాసజన్మంబును, దేవదైత్యదానవమునియక్షపక్షిగంధర్వాది నానావిధభూతసంభవంబును, దదంశావతారంబును, రాజవంశానుకీర్తనంబును, యయాతిచరితంబును, భారతవంశానుకీర్తనంబును, గంగాశంతనుసమాగమంబును, వసూత్పత్తియు, స్వర్గగమనంబును, దదంశసంభూతంబున గాంగేయజన్మంబును, దద్రాజ్యనివర్తనంబును, బ్రహ్మచర్యవ్రతప్రతిజ్ఞాపరిపా

లనంబును, సత్యవతీవివాహంబును, చిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యజన్మంబును, చిత్రాంగదరాజ్యాభిషేకంబును, చిత్రాంగద మరణానంతరంబున భీష్ముండు విచిత్రవీర్యుఁ గౌరవరాజ్యంబున నభిషిక్తుం జేయుటయు, వానిపరోక్షంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనమునివలన ధృతరాష్ట్ర పాండురాజుల జన్మంబు, నాణిమాండవ్యోపాఖ్యానంబును, ధర్ముండు మాండవ్యశాపంబున శూద్రయోనియందు విదురుండై పుట్టుటయును, ధృతరాష్ట్ర పాండురాజుల వివాహంబును, గాంధవధార్తరాష్ట్రసంభవంబును, పాండునిర్యాణంబును, కృపద్రోణ జన్మకథనంబును, కుమారాస్త్రవిద్యాగ్రహణంబు, నస్త్రసందర్శనంబును, కర్ణార్జునుల పరస్పరక్రోధంబును, ద్రుపదగ్రహణమోక్షణంబును, యుధిష్ఠిరు యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేయుటయు, దుర్యోధనుదుర్మంత్రంబును, వారణావతయాత్రయు, జతుగృహదాహంబును, సురోపదిష్టద్వారంబునఁ బాండవాపక్రమణంబును, హిడింబాదర్శనంబును, హిడింబ వధయును, ఘటోత్కచ సంభవంబును, పాండవుల యేకచక్రపురంబున విప్రగృహంబున నజ్ఞాతచర్యయు, బక వధయును, ధృష్టద్యుమ్న ద్రౌపదీ జన్మకథనంబును, కృష్ణద్వైపాయన సందర్శనంబును, గంగాతీరంబున నంగారపర్ణు నర్జునుండు జయించుటయుఁ, దాపత్య వసిష్ఠౌర్వోపాఖ్యానంబులును, పాండవులు పాంచాలదేశంబునకుం జనుటయు, ద్రౌపదీ స్వయంవరంబును, పంచేంద్రోపాఖ్యానంబును, ద్రౌపదీ వివాహంబును, విదురాగమనంబును, కృష్ణ సందర్శనంబును, రాజ్యార్ధలాభంబును, ఖాండవప్రస్థనివాసంబును, సుందోపసుందోపాఖ్యానంబును, నారదువచనంబున ద్రౌపదియందు సమయక్రియయును, నర్జునుతీర్థాభిగమనంబు, నులూపీసమాగమంబును, చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహను జన్మంబును, ద్వారకాగమనంబును, వాసుదేవానుమతంబున నర్జునుండు సుభద్ర వివాహంబగుటయు, సుభద్రాహరణంబును, హరణహారికయు, నభిమన్యు సంభవంబును, గాండీవ దేవదత్త దివ్యరథాశ్వ లాభంబును, ఖాండవదహనంబు, నగ్నిభయంబువలన మయభుజంగ మోక్షంబును, మందపాలోపాఖ్యానంబు, నను వృత్తాంతంబులనొప్పి తొమ్మిదివేలుం దొమ్మన్నూట యెనుబదినాలుగు శ్లోకంబులుగలిగి * క॥ మహితపౌష్యపర్వమాదిగఁ। బహునెనిమిదిపర్వములనుబర్వమునఁ గ్రీ।తిదమగుచు నాదిపర్వం। బదివినఁగా నొప్పు భారతాద్యంబగుచున్ * వ॥ మఱియు ధర్మరాజు సభాప్రాప్తియుఁ, గింకరదర్శనంబును, నారదువలన లోకపాలసభాశ్రవణంబును, రాజసూయమహాధ్వరారంభంబును, జరాసంధవధయును, గిరివ్రజనిరుద్ధులైన రాజులఁ గృష్ణుండు విడిపించుటయును, దిగ్విజయంబును, రాజసూయంబు, నర్ఘ్యాభిహరణంబును, శిశుపాలవధయును, రాజసూయవిభూతికి మనఃఖితుండై సభాస్థలితుండైయు దుర్యోధనుం జూచి ద్రౌపదీభీమసేనులు నగుటయును, దత్కారణంబున జూదంబాడుటయు, నందు శకుని కైతవంబున ధర్మజపరాజయంబును, ద్యూతదుఃఖార్ణవమగ్నులైన పాండవులం బాంచాలి యుద్ధరించుటయును, బునర్ద్యూతపరాజితులై పాండవులు వనవాసగతులగుటయు, నను వృత్తాంతంబులనొప్పి నాలుగు వేలు మున్నూట పదునొకొండుశ్లోకంబులు గలిగి * క॥ పర్వసభాప్రభృతిగనవ।పర్వములను విస్తరిల్లి పండితచేతో।నిర్వృతిఁ జేయుచు రెండవ।పర్వము నారమ్యసభాపర్వమిలన్ * వ॥ మఱియు మహారణ్యంబునందుఁ గిమ్మీరవధయును, కృష్ణపాంచాలాగమనంబును, సౌభోపాఖ్యానంబును, యుధిష్ఠిరభీమసేనసంవాదంబును, గురూపదేశంబున నర్జునుండు దివ్యాస్త్రంబులువడయఁ దపశ్చరణంబు చేయుటయు, నీశ్వరునితోడి యుద్ధంబును, లోకపాలసందర్శనంబును, దివ్యాస్త్రలాభంబును, స్వర్గగమనంబును, బృహదశ్వుండను మహామునిం గాంచుటయు, యుధిష్ఠిరాదులపరిదేవనంబును, నలోపాఖ్యానంబును, దమయంతీపతివ్రతాస్తుతియు, యుధిష్ఠిరాదులకు నర్జునకుశలవార్త రోమశుండు సెప్పుటయును, ధర్మజు తీర్థాభిగమనంబును, జటాసురవధయును, పాంచాలీనియుక్తుండై భీముండు సౌగంధికపుష్పహరణార్థంబు గంధమాదనంబునందలి కొలనికిఁ జనియందు మణిమంతుండు మొదలుగాఁగల యక్షరాక్షసులం జంపుటయు, నాజగరంబు, నగస్త్యోపాఖ్యానంబును, వాతాపిభక్షణంబు నపత్యార్థంబగస్త్యమహాముని లోపాముద్ర నభిగమించుటయు, శ్యేనకపోతంబులైన యింద్రాగ్నులు శిబిమానంబు గొనుటయు, ఋశ్యశృంగు చరితంబును, పరశురామ చరితంబును, కార్తవీర్యవధయును, మాంధాతృజన్మంబును,

కన్యాఖ్యానంబును భార్గవుండైనచ్యవనుండు సంయాతియజ్ఞంబున నశ్వినులసోమపీథులంజేసి వారిచేతజవ్వనంబు వడయుటయు జంతూపాఖ్యానంబును యజ్ఞపుత్రుండైన సోమకుండు బహుపుత్రార్థంబు యజ్ఞంబు సేసి పుత్రశతంబును బడయుటయు వంద్యష్టావక్రుల వివాదంబును సముద్రంబునుజయించి తిత్తిరియనుమహర్షి తనతండ్రిం బడయుటయు దివ్యాస్త్రంబులువడసియర్జునుండు హిరణ్యపురనివాసులయినపౌలోమకాలకేయనివాతకవచాదులంజంపుటయు గంధమాదనంబునకందఱుంగూడవచ్చుటయు మార్కండేయునివలనబహువిధోపాఖ్యానంబును కృష్ణసందర్శనంబును సత్యాద్రౌపదీసంవాదంబును ఘోషయాత్ర చిత్రసేనాదిగంధర్వులఁబెక్కండ్రజయించి దుర్యోధనునివిడిపించుటయుదుర్యోధనుప్రాయోపవేశంబును వ్రీహిద్రోణికాఖ్యానంబును సరస్వతీగీతయుగలియుగధర్మంబును వామ్యాశ్వహరణంబును నింద్రద్యుమ్నోపాఖ్యానంబును దుంధుమార చరితంబును జయద్రథుండాశ్రమాంతరంబున ద్రౌపదినపహరించుటయుభీముండువానింబరిభవించుటయు నుద్దాలకోపాఖ్యానంబును వైన్యోపాఖ్యానంబును శ్రీరామాయణకథయును సావిత్ర్యుపాఖ్యానంబును బాండవులుక్రమ్మఱిద్వైతవనంబునకు వచ్చుటయుఁగర్ణుకవచకుండలంబులింద్రుండుగొనుటయు నారణేయోపాఖ్యానంబును యముండుధర్మజునను శాసించుటయుయమువలనవరంబులువడసిపాండవులుపశ్చిమదిక్కునకుంజనుటయునను వృత్తాంతంబులనొప్పిపమూఁడువేలు నాలునూటయఱువదినాలుగు శ్లోకంబులంగలిగి * క॥ ఆరణ్యపర్వమనఁగా। నారణ్యప్రముఖషోడశాంతర్గపర్వా। ధారమయిసకలసూరిస। భారమ్యంబగుతృతీయపర్వము వెలయుఁ * వ॥ మఱియువిరాటనగరంబునకుం జనుచుండి తత్సమీపశమీవృక్షంబునఁ బాండవులుతమయాయుధంబులు నిక్షేపించితమ్మెవ్వరు నెఱుంగకుండ విరాటుంగొలిచి యునికియునందుభీముండుసింహబలుందొట్టిసకలకీచకుల వధించుటయుగోగ్రహణంబునఁగురుబలంబుల నెల్లనొక్కరుండజయించిధనంజయుండుగోగణంబులంగ్రమ్మఱించుటయువిరాట రాజపుత్త్రియైనయుత్తరనభిమన్యుండు వివాహంబగుటయు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి మూఁడువేలు నేనూఱుశ్లోకంబులుగలిగి * క॥ పర్వుచువైరాటాదిక। పర్వచతుష్టయమునను సభారంజనమై। సర్వమనోజ్ఞమునాలవ। పర్వమునాఁదగివిరాటపర్వము వెలయుఁ * వ॥ మఱియుభారతరణోద్యోగులైనపాండవులుపప్లావ్యంబునవిడియుటయు నర్జునదుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుంజని శ్రీకృష్ణునింగని సహాయత్వంబునకుం బ్రార్థించుటయు నారాయణుండు వారినాశ్వాసించి తన్ను నారాయణగోపాలబలంబుల నిరూపించి వారలంగోరికొండనుటయు నారాయణగోపాలబలంబుల దుర్యోధనుండుగోరికొనుటయు నారాయణునినొక్కరుని నర్జునుండుగోరికొనుటయు ధృతరాష్ట్రుండువనుప శమనార్థంబు పప్లావ్యంబున సంజయుండు పాండవులకడకుంబోవుటయు వాసుదేవసహితులయినపాండవులరణప్రారంభంబువిని ధృతరాష్ట్రుండునిద్రాహారంబులువిడిచి చింతాక్రాంతుండగుటయు హితవచనుండైన విదురుపలుకులువినమియు ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబుగా సనత్సుజాతుం డధ్యాత్మకథలుచెప్పుటయు వాసుదేవార్జునులయత్యంతసాంగత్యంబెఱింగివచ్చి సంజయుండు సకలరాజసమక్షంబునవిస్తరించుటయు సర్వభూతహితుండైన శ్రీకృష్ణుండు పాండవధార్తరాష్ట్రులకు సంధిగావింపందలంచి హస్తిపురంబునకుంజని యందుఁ గర్ణాదిదుష్టశిక్షితుండైన దుర్యోధనుదుర్మంత్రంబెఱింగి విశ్వరూపంబుఁజూపుటయుఁ గృష్ణుండు కర్ణునిం దనరథంబెక్కించుకొనియుపాయంబుననునయించి యొడంబఱుపనేరక కర్ణుచేతంబ్రత్యాఖ్యాతుండయి క్రమ్మఱివచ్చుటయు బలాతిబలసంఖ్యానంబు నెల్లియుద్ధంబు సేయవలయునని కురుపతివనుప నులూకుండనునూత పాండవులసాలికినచ్చిపరుసంబులువలుకుటయు సమరథాతిరథసంఖ్యానంబు నర్ధరథులలోనంగలయందన్నెన్నిననలిగి కర్ణుండుభీష్ముపదిదినంబులుసమరపరాఙ్ముఖుండగుటయు రామభీష్ములయుద్ధకీర్తనంబు నంబోపాఖ్యానంబును సంక్రందనోపాఖ్యానంబును శ్వేతాభిషేకంబుననువృత్తాంతంబులనొప్పి యాఱువేలందొమ్మన్నూటతొంబదునెనిమిదిశ్లోకంబులుగలిగి * క॥ విదితంబైయుద్యోగము। మొదలుగఁబదునొక్కపర్వముల నెంతయునొ। ప్పిదమైయేనవపర్వం। బిదినానుద్యోగపర్వమిమ్మగుసభలకు * వ॥ మఱియు జంబూషండవినిర్మాణంబు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పుటయు భూవిస్తా

రంబును భీష్మాభిషేకంబును బాండవసుధ్యమవిషాదంబును వాసుదేవుండు మోక్షదర్శన హేతువులం జెప్పియ
ను మోహభ్రాంతిం జెఱుచుటయు శిఖండిం బురస్కరించుకొని యర్జునుండు భీష్ము నివధియించుటయు ననువృత్తాం
బులనొప్పినయైదు వేలు నెనమన్నూటయెనుబది నాలుగుశ్లోకంబులం గలిగి ✻ క॥ జంబూషండవినిర్మాణం బాదిగహృద
రంజనములగు నేన్పర్వంబులను భీష్మపర్వము। పంబివినంబొలుచుషష్ఠపర్వంబగుచుఁ ✻ వ ॥ మఱియు ద్రోణాభిషే
బును సంశప్తకులర్జును౦బాపికొనిపోయి యేకతంబు యుద్ధంబు సేయుటయు నర్జును చేతసుప్రతీకగజంబుతోడ
భగదత్తుచావును ద్రోణకర్ణాదులు పెక్కం డ్రుగూడుకొని యధర్మయుద్ధంబున నభిమన్యుం జంపుటయు నర్జును ప్ర
యు నభిమన్యువధకుం గ్రుద్ధుండై యర్జునుం డేడక్షౌహిణీబలంబుల నొక్కరుండ చంపి సైంధవుం జంపుటయును ద్రో
దికొల్లుసంశప్తకుల నర్జునుండు నిశ్శేషంబు సేయుటయు నలంబుస శ్రుతాయుజలసంధభూరిశ్రవో బాహ్లీకవిరాట
పదఘటోత్కచధార్తరాష్ట్రినారాయణీయగోపాలాదివధయును ద్రోణవధయు నశ్వత్థామ నారాయణాగ్నేయ
ప్రకీర్తనంబును కృష్ణార్జునులమాహాత్మ్యంబును ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి పదివేలుం దొమ్మన్నూటపందొమ్మిదిశ్లో
కంబులం గలిగి ✻ క॥ విన నేడవపర్వము మేలనఁగా ద్రోణాభిషేకమాదిగఁ గలయ। య్యెనిమిదిపర్వములను న। త్యనస
మమై ద్రోణపర్వ మమరుఁ సభలఁ ✻ వ॥ మఱియుఁ గర్ణాభిషేకంబును గర్ణునకు రథంబు గడప శల్యుం బూన్చుటయు
త్రిపురదహనోపాఖ్యానంబును గర్ణశల్యులపరస్పరవివాదంబును హంసకాకీయోపాఖ్యానంబును యుధిష్ఠిరార్జును
పరస్పరక్రోధంబు నర్జునానునయంబును వృషసేనువధయును భీముండు దుశ్శాసనుం జంపి తద్వక్షోరక్తంబు ఆస్వా
దించుటయు విప్రశాపనిమిత్తంబునఁ గర్ణురథచక్రంబు భూమియందుఁ గ్రుంకుటయు నాగాస్త్రభయంబున నర్జు
రథంబు శ్రీకృష్ణుండు భూమియందుఁ జొనుపుటయు నింద్రాదిత్యులపరస్పరసంవాదంబును గర్ణువధయును ననువృ
త్తాంతంబుల నొప్పి నాలుగువేలుం దొమ్మన్నూటముప్పదిశ్లోకంబులం గలిగి ✻ క॥ అనుపమబలులగు కర్ణా। ర్జునవీరుల శౌర్యమహిత
మశోభిల్లంగా। నెనిమిదియగు పర్వం బిది। యనఁ బరఁగుం గర్ణపర్వ మతిహృద్యంబై ✻ వ॥ మఱియు భారతవీరులెల్లఁ
లోకగతులయిన శల్యుండు రణభారంబు పూనుటయుఁ గురుకుమారవధయును ధర్మజురోషంబున శల్యుమరణం
ను గురుముఖ్యులవధయును సహదేవునిచేత సపుత్రకుండైన శకునిచావును సంజయుగ్రహణమోక్షంబును ప్రా
వేశంబును భీమదుర్యోధనుల గదాయుద్ధంబును సరస్వత్యాదిపుణ్యతీర్థకీర్తనంబును ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి మూ
డు వేలు నిన్నూట యిరువది శ్లోకంబులం గలిగి ✻ తే॥ సభల విస్తరిల్లి శల్యాదికము లైన। నాల్గుపర్వములవినంగ జాలి। నవమ
పర్వమయ్యె నవ్యార్థరమణీయ। మగుచు శల్యపర్వ మతిశయిల్లి ✻ వ॥ మఱియు భీముగదాభిఘాతంబున దుర్యోధనుం
తొడలు విఱిగిపడినఁ బాండవులు రణంబుపసంహరించి చనిననాఁటిరాత్రి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు పాండవశిబిరంబు
పయిం జనుటయు నందశ్వత్థామ కోపోద్దీపితుండై తనప్రతిజ్ఞ దీర ధృష్టద్యుమ్నపురోగములయిన సర్వపాంచాలురను
ప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులను బాండవామాత్యులను సుఖసుప్తులయినవారి వధియించుటయు నందు శ్రీకృష్ణప్రసా
దంబునఁ బాండవులేవురు సాత్యకియుం దప్పుటయుఁ బుత్రభ్రాతృవధదుఃఖితయైన పాంచాలి యనశనంబు సంకల్పిం
చుటయుఁ దద్వచనంబున భీముం డశ్వత్థామ పిలుందం జనుటయు భీమసేనభయార్తుండయి యశ్వత్థామ యపాండవ
మయ్యెడు మని శిరమోక్షణంబు సేయుటయు నట్లుగాకుండెడు మని శ్రీకృష్ణుండు దానిం బరిహరించుటయు దానిం
యనర్జునుండు తనదివ్యబాణంబున నేయుటయు వ్యాసాశ్వత్థామలయన్యోన్యశాపంబులు నశ్వత్థామశిరోరత్నంబుఁ బాం
డవులు గొనుటయు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి రెండువేలు నెనమన్నూట డెబ్బదినాలుగు శ్లోకంబులం గలిగి ✻ క॥ నా
సౌప్తికాదిపర్వ। త్రితయము నందనరి వసుమతీసురవరస। మ్మతమైన సౌప్తికపర్వము। ప్రతిభవినం బొలుచు దశమపర్వ
మగుచుఁ ✻ వ॥ మఱియు వీరపత్నీవిలాపంబును ధృతరాష్ట్రగాంధారుల కోపప్రసాదంబులును ధర్మజుం డురణనిహతు
లయిన పితృపితామహభ్రాతృపుత్రభృత్యామాత్య మాతులాచార్యమిత్రాదులం బరీక్షించి యథావిధి సత్కరిం
పఁదగువారలం బంచుటయు భారతవీరులకు నుదకదానంబు సేయుటయుఁ దత్సమయంబునఁ గుంతీదేవి పాండవులకుఁ గర్ణు

గూఢోత్పన్నుండని యెఱింగించుటయు ధర్మజువిలాపంబును ననువృత్తాంతంబులనొప్పి వేయునేడునూట డెబ్బదియు నైదుశ్లోకంబులంగలిగి ✱ క॥ పర్వుచుస్త్రీపర్వాదిక। పర్వంబులనెనిమిదిటఁగృపాయితమై స్త్రీ। పర్వంబుపదునొకండగు। పర్వమునా వెలయుసుకవిపండితసభలన్ ✱ వ॥ మఱియుధర్మజురాజ్యాభిషేకంబును జార్వాకనిగ్రహంబును గృహప్రవిభాగంబును బంధువర్గంబునెల్లవధియించి పరమనిర్వేదనపరుండైయున్న ధర్మజునకు భీష్ముండు ధర్మవిదులయిన రాజులకెల్లహితంబుగా రాజధర్మంబులు నాపద్ధర్మంబులే వానినెఱింగిన సర్వజ్ఞానసంపన్నులగుదురట్టి మోక్షధర్మంబులు సెప్పుటయు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి పదునాలుగు వేలు నేనూటయిరువదియైదుశ్లోకంబులంగలిగి ✱ క॥ సకలహితంబై శాంత్యా। దికపర్వచతుష్టయమువిదితమై సముబు। ద్ధికిఁబండ్రెండవపర్వం। బకడుగ మేలనఁగ శాంతిపర్వము వెలయున్ ✱ వ॥ మఱియుఁబితామహుండగు గాంగేయువలన సర్వధర్మనిశ్చయంబును దానవిధులను ధర్మరాజెఱుంగుటయుఁ బుత్త్రానుశాసనంబును భీష్మస్వర్గారోహణంబు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి పండ్రెండు వేలశ్లోకంబులంగలిగి ✱ క॥ ఒనరుఁద్రయోదశపర్వం। బనఁగానను శాసనాద్యమగుపర్వయుగం। బున మేలై విబుధశ్రే। ణినుతంబై యానుశాసనికపర్వమిలన్ ✱ వ॥ మఱియునశ్వమేధారంభంబును సంవర్తమరుత్తీయోపాఖ్యానంబును స్వర్ణకోశసంప్రాప్తియు నుత్తరగర్భంబున నశ్వత్థామాస్త్రదగ్ధుండై శ్రీకృష్ణుచేత సంజీవితుండైన పరీక్షితుని జన్మంబు నర్జునునశ్వానుసరణంబు నెడనెడ రాజులతోడియుద్ధంబును జిత్రాంగదపుత్త్రుండైన బభ్రువాహనుండాహవంబున నర్జునుం బరిభవించుటయు నశ్వమేధమహాయజ్ఞంబునందు నకులోపాఖ్యానంబును ననుగీతయు బ్రాహ్మణగీతయు గురుశిష్యసంవాదంబును ననువృత్తాంతంబులనొప్పి నాల్గువేలునన్నూటయిరువది శ్లోకంబులంగలిగి ✱ తే॥ అభిమతంబగు నశ్వమేధాదికద్వి। పర్వయుతమై చతుర్దశపర్వమనఁగ। నాశ్వమేధికపర్వమత్యంతవివిధ। వస్తువిస్తరమగు బుధవరులసభల ✱ వ॥ మఱియుధృతరాష్ట్రుండును గాంధారియు రాజ్యంబువిడిచి విదురసంజయసహితంబుగా నాశ్రమవాసంబునకుఁ జనుటయు సకలరాజ్యభారధౌరేయులయిన కొడుకులవిడిచి కుంతీదేవి గురుశుశ్రూషాపరయై వారిపిఱుందనపోవుటయు సమరనిహతులయిన పుత్త్రపౌత్త్రులనెల్ల ధృతరాష్ట్రుండు వ్యాసవరప్రసాదంబునం గాంచి విగతశోకుండయి గాంధారీకుంతీవిదురసంజయులతోఁ బరమసిద్ధికింజనుటయును బాండవులు నారదువలన నిఖిలయాదవవ్యసనం బెఱుంగుటయు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి వేయునునూటయాఱుశ్లోకంబులుగలిగి ✱ క॥ అమితార్థయుక్తితో నా। శ్రమవాసాదిత్రిపర్వసహితంబయియా। శ్రమవాసపర్వనుత్యు। త్తమకథలను వెలయుఁబంచదశపర్వంబై ✱ వ॥ మఱియాదవులెల్లమదిరాపానపరవశులై శాపనిమిత్తంబు సముద్రతీరంబునఁ దమలోఁబోరిపొడిచికొని పరలోకగతులగుటయు దాని నెఱింగి రామకృష్ణాదియాదవవిరహితంబైన ద్వారవతికర్జునుండరిగి విషణ్ణచిత్తుండై వసుదేవాదియాదవులనెల్ల సంస్కరించియాదవకళత్త్రంబులనెల్లఁ దోడ్కొనివచ్చుచో గాండీవదివ్యబాణంబుల శక్తిదఱిగిన వనచరభయంబువలనఁ దత్కళత్త్రంబులరక్షింపనోపమియు నర్జునుండు ధర్మరాజుకడకువచ్చి వ్యాసవాక్యప్రబోధితుండై సన్న్యసించుటయు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి మున్నూఱుశ్లోకంబులుగలిగి పదునాఱవపర్వంబై మౌసలపర్వంబు నాఁబరఁగె ✱ వ॥ మఱియుఁబరీక్షిద్రాజ్యాభిషేకంబును రాజ్యపరిత్యాగముచేసి పాండవులేవురుద్రౌపదీసహితులై పరమసిద్ధికింజనుటయు ననువృత్తాంతంబులనొప్పినూటయిరువదిశ్లోకంబులుగలిగి పదునేడవపర్వంబై మహాప్రస్థానికంబు నాఁబరఁగె ✱ వ॥ మఱియుఁగర్జునరకప్రాప్తియుఁదన్మోక్షణంబును స్వర్గంబున భారతవీరులసంగమంబును గర్మపరిపాకోపభోగంబు ననువృత్తాంతంబుల నెప్పి యిన్నూఱుశ్లోకంబులుగలిగి పదునెనిమిదవపర్వంబై స్వర్గారోహణంబు నాఁబరఁగెనిట్లష్టాదశపర్వంబులుగలిగి ✱ మ॥ అమితాఖ్యానకశాఖలంబొలిచి వేదార్థామలచ్ఛాయమై। సుమహావర్గచతుష్కపుష్పవితతిన్ శోభిల్లి కృష్ణార్జునో। త్తమనానాగుణకీర్తనార్థఫలమై ద్వైపాయనోద్యానజా। తమహాభారతపారిజాతమమరున్ ధాత్రీసురప్రార్థ్యమై ✱ వ॥ ఇట్టిమహాభారతంబు ననేకవిధపదార్థప్రపంచసంచితంబై యుపపర్వమహాపర్వోపశోభితంబై యుపద్వీపమహాద్వీపసంభృతంబైన భువనంబజుండు నిర్మించినట్లు కృష్ణద్వైపాయనుండు మునిఖిలలోకహితార్థంబు ధర్మప్రధానుండై సంవత్సరత్రయంబు

నిర్మించిదాని దేవలోకంబునందువక్కాణింపనారదుంబనిచెం బితృలోకంబున వక్కాణింపనసితుండైన దేవలుంబని
గరుడగంధర్వయక్షరాక్షసలోకంబులందువక్కాణింపశుకుంబనిచె నాగలోకంబునందువక్కాణింపసుమంతుంబని
మనుష్యలోకంబునజనమేజయునకువక్కాణింపవైశంపాయనునింబనిచె నేనావైశంపాయనమహామునివలన వి
చ్చితిఁదొల్లికృతత్రేతావసానసమయంబునదేవాసురరామరావణయుద్ధంబులునుంబోలె ద్వాపరాంతంబునంబాం
డవధార్తరాష్ట్రులకుమహాఘోరయుద్ధంబయ్యె నందు ✱ తరల॥ పదిదినంబులుభీష్ముఁడాహవభారకుండుగురుండుపం
చసంబులుకర్ణుఁడుర్విదివసద్వయంబుదినార్ధమం। మదితతేజుఁడుశల్యుఁడత్యధికోగ్రవీరగదారణం। బదిదినార్ధముగా
నిట్లుమహాభయంకరవృత్తితోఁ ✱ క॥ పదిదినములైదుప్రొద్దులు। పదపడిరెన్నాళ్లునొక్కపగలుం రేయుం। మదమున
ణమొనంచిరి। నదిసుతగురుకర్ణశల్యనాగపురీశుల్ ✱ శా॥ ఏడక్షౌహిణులెన్నఁబాండవబలంబేకాదశాక్షౌహిణు। ల్గా
ఢింగౌరవసైన్యమీయుభయముం రోషాహతాన్యోన్యమై। యీడంబోవకవీఁకమైఁబోడువఁగా నేపారుఘోరాననల్లి
డెంధా। త్రిశమంతపంచకమునం దష్టాదశాహంబులం ✱ వ॥ ఇట్టిమహాభారతంబు కృష్ణద్వైపాయనమహాముని
రచితంబై ప్రవర్తిల్లుచుండు ✱ సీ॥ ఇమ్మహాభారతంబిమ్ములఁబాయక విహితావధానులై వినుచునుండు। వారికివిప్ర
ధర్మారంభసంసిద్ధియగుఁబరమార్థంబునశ్రమమున। వేదముల్నాలుగు నాదిపురాణముల్పదు నెనిమిదియుఁదత్ప్ర
తధర్మ। శాస్త్రంబులును మోక్షశాస్త్రతత్త్వంబులు నెఱిఁగినఫలమగు నెల్లప్రొద్దు- ఆ॥ దానములను బహువిధక్రతుహు
తజప। బ్రహ్మచర్యములనుబడయఁబడిన। పుణ్యఫలమువడయఁబోలునశేషపా। పక్షయంబునగుశుభంబు పెలుగ ✱ ఉ
సాత్యవతేయవిష్ణుపదసంభవమైవిబుధేశ్వరాబ్ధిసం। గత్యుపశోభితంబయిజగద్విదితంబగుభారతీయభా। రత్యమలా
గౌఘమునిరంతరసంతతపుణ్యసంపదు। న్నత్యభివృద్ధి సేయువినినంగొనియాడిననెల్లవారికిన్ ✱ వ॥ అనినవినిశౌనకా

—✱శమంతపంచకాక్షౌహిణీసంఖ్యానిర్ణయము.✱—

మహామునులు శ్రీమహాభారతకథాశ్రవణపరులై యక్కథకునకిట్లనిరి ✱ మ॥ అనఘామున్నశమంతపంచకమునం
క్షౌహిణీసంఖ్యయుం। వినఁగామాకెఱిఁగించిభారతకథావిర్భూతికింగారణం। బునుదద్భారతవిస్తరోక్తివిభవంబు
బాండవాడంబరం। బునుభీష్మాదికురుప్రవీరచరితంబుం జెప్పుముద్యన్మతిన్ ✱ క॥ అనినవినిరోమహర్షణ। తనయుండన్న
నులకతిముదంబునవినయా। వనతుఁడయిగురులఁదనహృ। ద్వనజంబుననిలిపికొలిచివాగ్గణపతులన్ ✱ ఉ॥ ఇమ్మగసర్వలో
కజనులెవ్వనిరమేనిముఖామృతాంశుబిం। బమ్మననుద్భవంబయినభారతవాగమృతంబుకర్ణరం। ధ్రమ్మునఁజలిం
త్రావుచురట్టిమునీంద్రులోకవం। ద్యుంబరముంబరాశరసుతుంబ్రణమిల్లికరంబుభక్తితోన్ ✱ వ॥ అమ్మునులడిగినక
యథాక్రమంబునసవిస్తరంబుగాఁజెప్పఁదొడంగె ✱ శా॥ త్రేతాద్వాపరసంధినుద్ధతమదాంధీభూతవిద్వేషిజీ
తోగ్రశ్వసనుండురాముఁడలుకన్ నుయ్యేడుమాఱుల్రణ। ప్రీతినైర్విరిథరాతలేశ్వరులఁజంపెంబల్ఫ్వరన్ దీర్ఘని
క్రూరకుఠారలూననిఖిలక్షత్త్రోరుకాంతారుఁడై ✱ వ॥ అప్పరశురాముండునిజనిశితకుఠారధారావిదళితసకలక్ష
రుధిరాపూర్ణంబుగా నేనుమడుఁగులుగావించి తద్రుధిరజలంబులఁ బితృతర్పణంబుచేసి తత్పితృగణప్రార్థననుపశ
మితక్రోధుండయ్యె దానం జేసితత్సమీపప్రదేశంబు శమంతపంచకంబునాఁబరఁగె మఱియక్షౌహిణీసంఖ్యవినుండు
సీ॥ వరరథమొక్కండువారణమొక్కండుతురగములమ్మూఁడుకాల్వురును నేవు। రనుసంఖ్యగలయదియగుఁబత్తి
త్రిగుణంబైన సేనాముఖంబుదీని। త్రిగుణంబుగుల్మంబుదీనిముమ్మడుఁగగుగణముతద్గణముత్రిగుణితమైన। వాహిని
గుధానివడిమూఁటగుణియింపఁబృతననాఁబరఁగుదత్పృతనమూఁట- ఆ॥ గుణితమైనఁజమువగున్మఱిదానిము। మ్మడుఁ
క్కినిసమాఖ్యనొనరు। నదియుఁబదిమడుంగులైననక్షౌహిణి। యానిరంతరప్రమాణసంఖ్య ✱ వ॥ ఇరువదియొక్క వేలు
మన్నూటడెబ్బదియొక్క రథంబులు నన్నియేనుంగులు నఱువదేనువేలునాలునూటపదిగుఱ్ఱంబులు లక్షయుందొమ్మి
వేలుం మున్నూటయేఁబండ్రు వీరభటులునుంగలయది యొక్కయక్షౌహిణియయ్యె నట్టియక్షౌహిణులుపదు నెనిమి
దసన్నద్ధులై కురుపాండవులుయుద్ధంబు సేయుటం జేసియాశమంతపంచకంబుకురుక్షేత్రంబునాఁబరఁగె నట్టికురు

త్రంబునందు * చ॥ ప్రతిహతశత్రువిక్రముఁడు పాండవవంశవివర్ధనుండును । బ్రతుఁడు పరీక్షిదాత్మజుఁ డవద్యవిదూరుఁడు దారకీర్తిని । ర్మితవివిధాధ్వరుండు జనమేజయుఁ డర్జునపాలుఁ డుత్తమ । స్తుతమతిదీర్ఘసత్రమున జితుండ నరించె శుభాభికాంక్షియై॥ * వ॥ ఆ ప్రదేశంబునకు సరమ యను దేవశునికొడుకు సారమేయుం డనుకుర్కురకుమారుండు క్రీడార్థంబు వచ్చి త్రస్మరుచున్న నలిగి జనమేజయుతమ్ములు శ్రుతసేనుండును భీమసేనుండును నుగ్రసేనుండును ననువారలా సారమేయు నడిచిన నదియ జచుచుం బఱతెంచి తల్లికిం జెప్పిన నాసరమ యనతికోపాన్వితయై జనమేజయు నొద్దకు వచ్చి యిట్లనియె॥ * క॥ క్షితినాథ కడు నధర్మా । న్వితులై నీతమ్ములతివివేకవిదూరు । ల్మతిఁ దలఁపక నాపుత్త్రకు । నతిబాలకు ననపరాధు నడిచిరి పెలుచన్ * క॥ తగునిది తగ దని మొదలో । వగవక సాధులకుఁ బేదవారల కెగ్గుల్ । మ్మొగిఁ జేయు దుర్వినీతుల । కగు నని మిత్తాగమంబులై నభయంబుల్ * వ॥ అని సరమ యదృశ్యయైన నతివిస్మితుండై జనమేజయుండు కొన్నిదినంబులకు దీర్ఘసత్రంబు సమాప్తంబు చేసి హస్తిపురంబునకుం జని సుఖంబుండి యొక్కనాఁడు దేవశునీవచనప్రతీకారార్థంబు శాంతికపౌష్టికక్రియలు నిర్వర్తింప ననురూపపురోహితు నన్వేషించుచు ననేకమునిగణాశ్రమంబులకుం జని యొక్కమునిపల్లెంగని యందు శ్రుతశ్రవసుఁ డను మహామునిఁ గని వారికి నమస్కరించి యిట్లనియె * క॥ కరుణించి యిండు నాకుం । బురోహితునిఁ గాఁగ మీసుపుత్త్రుఁ బవిత్రుం । బరమతపోనైష్ఠికు భా । సురయమనియమాభిరాము సోమశ్రవసున్ * వ॥ అని యడిగి వారి యనుమతంబున సోమశ్రవసుం డనుసంబు రోహితుంగా వించికొని వారి నభీష్టసత్కారంబుల సంతుష్టులం జేసి తదుపదేశంబున * ఉ॥ ఆయతకీర్తితో వివిధయాగములన్ సురధారుణీసురా । మ్నాయము నాహుతాహుతిసమంచితదక్షిణలిచ్చి తన్పుచుం । జేయుచునుండె రాజ్యము విశిష్టజనస్తుతవర్ధమానల । క్ష్మీయుతుఁ డుత్తముండు జనమేజయుఁ డాదినరేంద్రమార్గుఁడై * వ॥ ఇట్లనవరత శాంతికపౌష్టికక్రియలు నిర్వర్తించుచు గురుదేవమహీదేవతర్పణాభిరతుండై యుండు నంత * క॥ పంకజభవసన్నిభుఁ డఘ । పంకక్షాళనమహాతపస్సలిలుఁ డనా । తంకమతి పైలశిష్యుఁడు । దంకుం డను మునివరుండు తద్దయుఁ బ్రీతిన్ * క॥ గురుకులమునందు గురులకుఁ । బరిచర్యలొనర్చి తానపరిమితనిష్ఠా । పరుఁడై జ్ఞానము

—* ఉదంకుఁడు పౌష్యమహాదేవికుండలంబులఁ దేఁబోవుట *—

వడసెను । గురుదయననిమాదికాష్టగుణములతోడన్ * వ॥ అయ్యుదంకుఁడు గురుహితకార్యధురంధరుండై గురుపత్నీనియోగంబునం బౌష్యుం డను రాజుదేవికుండలంబులం బ్రతిగ్రహించి తేరం బూని వనంబులో నొక్కరుండ చనువాఁ డెదుర నొక్కమహోక్షంబు నెక్కి చనుదెంచువాని నొక్కదివ్యపురుషుంగని వానిపన్నినవృషభగోమయభక్షణంబు సేసి యమ్మహాత్మునను గ్రహంబువడసి యతిత్వరితగతిం జని పౌష్యమహారాజుం గాంచి దీవించి గృహీతసత్కారుండై యిట్లనియె * తే॥ పనుగుర్వర్థమర్థినై మానవేశ । కడఁగివచ్చితి నిపుడు నీకడకు వేడ్క । దండి తారాతినీదేవికుండలంబు । లిమ్ము నాపూనికయిది సఫలమ్ము గాఁగ * వ॥ అనినఁ బౌష్యుం డిట్టిమహాత్మునకీఁ గాంచితిఁ గృతార్థుండనైతి ననిమనంబున సంతసిల్లి యుదంకున కిట్లనియె నయ్యా మదీయధర్మపత్ని యకుండలంబులు దొడుగనవసరంబై యున్న యది మద్వచనంబున వానినిప్పించుకొమ్మనిన నుదంకుండంతఃపురంబునకుం జని పౌష్యమహాదేవిం గానక క్రమ్మఱి పౌష్యుపాలికి వచ్చి నీదేవి నెందును గానక యిటవచ్చితి నీవ యకుండలంబులు దెప్పించియిమ్మనిన నుదంకునకుఁ బౌష్యుం డిట్లనియె* క॥ భూవినుత నిన్నుఁ ద్రిభువన । పావను నశుచివని యెట్లు పలుకఁగ నగు న । ద్దేవి పవిత్ర పతివ్రత । గావున నశుచులకుఁ గానఁ గాదనవద్యా * వ॥ అనిన విని యుదంకుం డప్పుడు దలంచి యావృషభగోమయభక్షణంబు ననైన యశుచిభావంబునఁ గానమి యప్పరమపతివ్రత మదీయదృష్టిగోచర గాకున్నదయ్యె నని పూర్వాభిముఖుండై శుద్ధోదకంబులం బ్రక్షాళితపాణిపాదవదనుండై యాచమించి పౌష్యానుమతంబున నద్దేవియొద్దకుం జనిన నదియు నమ్మహామునికి నమస్కరించి కుండలమ్ములిచ్చి యిట్లనియె * క॥ తక్షకుఁ డీకుండలముల । పేక్షించుచునుండు వాఁడ భేద్యుఁడు మాయా । దక్షుండు వానివలనను । రక్షితముగఁ జేసి చనుము రవినిభతేజా * వ॥ అనిన నుదంకుం డట్ల చేయుమనని యద్దేవి వీడ్కొని రాఁ బౌష్యుండ య్యా నీవ లతిథివి మా యింటం గృతభోజనుండవై [illegible] యుదంకుండు గుడుచుచో నన్నంబు కేశ

దుష్టంబై నరోమకరంబలిగి యిట్లపరీక్షితంబైనయశుద్ధాన్నంబు వెట్టినవాఁడవంధుండవగుమని శాపంబిచ్చిననల్పదో
షంబుననాకు శాపంబిచ్చినవాఁడవునీవనపత్యుండవగుమని ప్రతిశాపంబిచ్చిన నుదంకుండు నేననపత్యుఁడఁగానోపదీని
గ్రమ్మఱింపుమనినఁ బౌష్యుండిట్లనియె * ఉ॥ నిండుమనంబునవ్యనవనీతసమానముపల్కు దారుణా। ఖండలశస్త్ర
తుల్యముజగన్నుతవిప్రులయందునిక్కమీ। రెండునురాజులందు విపరీతముగావునవిప్రుఁడోపునో। పండితశాంతు
య్యునరపాలుఁడుశాపముఁగ్రమ్మఱింపఁగన్ * వ॥ కావుననాకశక్యంబునీయిచ్చినశాపంబుగ్రమ్మఱింపుమనిన ను

—*తక్షకుండుకుండలంబులపహరించుట.*—

కుండ్లనీకునల్పకాలంబున శాపమోక్షంబగునని పౌష్యునకు ననుగ్రహించిమగిడిపోవునెడ గురుపత్నికిఁగుండ
బులీఁగంటిననిమనంబునసంతోషించిచనువాఁడెదురనొక్కజలాశయంబుగని శుచిప్రదేశంబునఁదనచేతికుండలం
లువెట్టి యాచమించుచున్నంతఁ దనతోడనవచ్చితక్షకుండు నగ్నవేషధరుండై యక్కుండలంబులుగొనిపాఱినను
కుండువానిపిఱుందనపాఱిపట్టికొనుడు * క॥ విడిచిదిగంబరవేషము।విడువక మణికుండలములువిషధరపతియే। ర్వడ
జరూపముతోన।ప్పుడయహిలోకమునకరిగెభూవివరమునన్ * వ॥ ఉదంకుండును వానితోడనెతగిలియవ్వివరంబునను
గలోకంబునకరిగినాగపతులనెల్లనిట్లనిస్తుతియించె * చ॥ బహువనపాదపాబ్ధికులపర్వతపూర్ణసరస్సరస్వతీ।సహితమ
హామహీభరమజస్రసహస్రఫణాళిఁదాల్చిదు। స్సహతరమూర్తికిన్జలధిశాయికిఁబాయకశయ్యయైనయ। య్యహిపతి
దుష్కృతాంతకుఁడనంతుఁడుమాకుఁబ్రసన్నుఁడయ్యెడున్ * చ॥ అరిదితపోవిభూతినమరారులబాధలువొందకుండఁగృ
గానురగులనెల్లఁగాచినమహోరగనాయకుఁడానమత్సరా। సురమకుటాగ్రరత్నరుచిశోభితపాదునకద్రినందనేశు
శ్వరునకుభూషణంబయినవాసుకిమాకుఁబ్రసన్నుఁడయ్యెడున్ * ఉ॥ దేవమనుష్యలోకములఁద్రిమ్మరుచున్ విపులప్రదీ
పసం।భావితశక్తిశౌర్యులనపారవిషోత్కటకోపవిస్ఫుర। త్పావకతాపితాఖిలవిపక్షులునైనమహాసుభావులై। రావ
తకోటిఘోరఫణిరాజులుమాకుఁబ్రసన్నులయ్యెడున్ * ఉ॥ గోత్రమహామహీధరనికుంజములన్విపినంబులంగురు। క్షే
త్రమునం ప్రకామగతిఖేలనఁనొప్పిసహాశ్వసేనుఁడై। ధాత్రిఁబరిభ్రమించుబలదర్పపరాక్రమదక్షుఁడీక్షణ।శ్రోత్రకు
భుండుతక్షకుఁడుశూరుఁడుమాకుఁబ్రసన్నుఁడయ్యెడున్ * వ॥ అనియిట్లునాగకులంబునెల్లస్తుతియించి యందుసితాజన
తతంతుసంతానపటంబును వయించుచున్న వారినిద్దఱఁస్త్రీలను ద్వాదశారచక్రంబుం బరివర్తింపించుచున్నవారి
నాఱుగ్వురఁగుమారులనతిప్రమాణ తురంగంబునెక్కినవానిమహాతేజస్వినొక్కదివ్యపురుషుంగని విపులార్థవంతంబు
లయినమంత్రంబులనతిభక్తియుక్తుండయిస్తుతియించినంబ్రసన్నుఁడయియద్దివ్యపురుషుఁడయ్యుదంకునకిట్లనియె * క॥ య
మితవచనానియితార్థ।స్తుతులకతిప్రీతమానసుఁడనైతిననిం।దితచరితనీకునభివాం। ఛితమెయ్యదిదానిఁజెపుమచేయుదు
చుననినన్ * వ॥ ఉదంకుండు గరంబు సంతసిల్లి యిన్నాగకులంబెల్లనాకు వశంబగునట్టులుగ ననుగ్రహింపుమనిన
నప్పురుషుండట్లేనినీయశ్వకర్ణరంధ్రధ్మానంబుచేయుమనిననట్లయనితద్వచనానురూపంబుసేయుడు * శా॥ పాతాళా
కనికేతనాంతరమునంబర్వెందదశ్వాఖిల।స్రోతోమార్గవినిర్గతోగ్రదహనార్చుల్పన్నగవ్రాతము। ద్భీతిల్లెన్భుజగా

—*తక్షకుఁడుకుండలంబులఁదెచ్చియుదంకునకిచ్చుట.*—

నాథుమనమున్భేదిల్లెఁగల్పాంతసం। జాతప్రోద్ధతబాడబానలశిఖాశంకాధికాతంకమై * క॥ శంకరనిభుఁడగువిప్రుభయం
కరకోపాగ్నిమొక్కయనుచునుజాతా।తంకుఁడయికుండలంబులు।దంకునకును దెచ్చియిచ్చెఁదక్షకుఁడంతన్ * వ॥
నాగకులంబునకెల్ల మహాక్షోభంబుగావించి తక్షకుచేతఁగుండలంబులుగొనియుదంకుండాత్మగతంబున * సీ॥ కుండ
మ్ములువేగఁగొనిరమ్మునాలవనాఁటికినిపూనినన్నుఁబనిచె।గురుపత్ని నేఁడయక్కుండలంబులుదొడ్గు దివసమీదివస
తిక్రమింప।కుండంగఁబోకమెట్లోడఁగూడునోనాగభవనమెప్పాటవెల్వడఁగఁబోలు। నేఁడుపోవనినాఁడునిష్ఫల
మ్మహాయత్నమంతయుననియధికచింతఁ-ఆ॥ దవిలియున్నయయ్యుదంకునభిప్రాయ।మెఱిఁగిదివ్యపురుషుఁడిట్టులనిదా
నీహయంబునెక్కిరేమగుమయిదివడి। గలదుమనసుకంటెగాఢ్యకంటె * వ॥ అనవుడునద్దివ్యపురుషవచనంబున

రంగంబు నెక్కి తత్క్షణంబయ్యుదంకుండు గురుగృహంబునకువచ్చి నటగురుపత్నియుశుచిస్నాతయై నూతనపరిధానశో
భితయైకుండలంబులు దొడుగనవసరంబైన నుదంకాగమనంబుగోరుచున్నయప్పుడయ్యుదంకుంగనితద్దయుసంతసిల్లి త
దానీతరరత్నకుండలభూషితయై బ్రాహ్మణులంబూజించి నిజసంకల్పితమహోత్సవంబొనరించె నట్లుగురుకార్యం
బునిర్వహించినయుదంకుంజూచిగురుండిట్లనియె * క ॥ ఈయున్నపౌష్యుప్రోలికిఁ। బోయికడుం బెద్దదవ్వుపోయినయ
ట్లు। త్యాయతవిమలతపోమహి।మాయిన్నిదినంబులేలమసలితిచెపుమా * వ॥ అనిననుదంకుండిట్లనియెనయ్యామీయాన
తిచ్చినట్లుమసలవలవదు తక్షకుండను దుష్టోరగంబుచేసినవిఘ్నంబున నింతమసలవలసె వినుఁడు మిమ్ముఁవీడ్కొనిచను
వాఁడనెమరనొక్కమహోక్షంబు నెక్కిచనుదెంచువానిమహాతేజస్వినొక్కదివ్యపురుషుంగనివానిపన్నినవృషభ
గోమయభక్షణంబుసేసిచనిపౌష్యమహాదేవికుండలంబులుప్రతిగ్రహించివచ్చితక్షకుచేత నపహృతకుండలుండనైవా
నితోడనపాతాళలోకంబునకుంబోయినాగపతులనెల్లస్తుతియించియందు సితాసితతంతుసంతానపటంబుననువయిం
చుచున్నవారినిద్దఱస్త్రీలను ద్వాదశారచక్రంబుఁబరివర్తింపించుచున్నవారినాఱ్వురఁగుమారులనతిప్రమాణతురగా
రూఢుండయినయొక్కదివ్యపురుషుంగనితత్ప్రసాదంబునఁ గుండలంబులువడసి తదాదేశంబుననత్తురంగంబు నెక్కివ
చ్చితినిదియంతయు నేమికారణంబునా కెఱింగింపుఁడనినగురుండిట్లనియె * సీ॥ అప్పురుషుండింద్రుఁడయ్యుక్షమైరావ
తంబుగోమయమమృతంబునాగ। భువనంబులోఁగన్నపొలఁతులిద్దఱుధాతయునువిధాతయువారియనువయించు।సిత
కృష్ణతంతురాజితతంత్రమదియహోరాత్రముల్ద్వాదశారములుగలుగు। చక్రంబుమాసాత్మసంవత్సరంబు గుమా
రులయ్యాఱ్వురుమఱియుఋతువు - ఆ ॥ లక్షురంగమగ్నియప్పురుషుండుపర్జన్యుఁడింద్రసఖుఁడుసన్మునీంద్ర।యా
దినింద్రుఁగాంచియమృతాశివగుటనీ।కభిమతార్థసిద్ధియయ్యెనయ్య * క॥ కరమిష్టముచేసితివిమా ।కరిసూదనదీననీకున
నాసత్ఫలము।ల్గురుకార్యనిరతులగుస।త్పురుషులకగుటరుదెయధికపుణ్యఫలంబుల్ * వ ॥ నీవలననంబరమసంప్రీత
హృదయుండనైతినీవుసర్వార్థంబులనందుఋణవిముక్తుండవైతివి నిజేచ్ఛనుండుమనినఁదదనుజ్ఞవడసి యుదంకుండనేక
కాలంబుదపంబుసేసెనట్టియుదంకుండుదక్షకుచేసినయపకారంబునకుంబ్రతీకారంబుచేయంజింతించియొక్కనాఁడు
జనమేజయుపాలికింబోయియిట్లనియె * చ॥ మితహితసత్యవాక్యజనమేజయభూజనవంద్యయేనుసు। స్థితిసురదేవకా
ర్యములుసేయఁగఁబూనుటెఱింగివంచనో। న్నతమతియైయకారణమనాకపకారముసేసెఁదక్షకుం। డతికుటిలస్వభా
వుఁడుపరాత్మవిశేషవివేకశూన్యుఁడై * వ॥ మఱియదియునుంగాక * చ॥ అనవరతార్థదానయజనాభిరతుఁ భరతాన్వ
యాభివ। ర్ధనుసకలప్రజాహితవిధానుధనంజయసన్నిభుఁ భవ। జ్జనకుఁబరీక్షితుఁ భుజగజాల్మఁడసహ్యవిషోగ్రధూ
మకే।తనహతిఁజేసిచేసెనటిదాంతుఁగృతాంతనికేతనాతిథిఁ * ఉ॥ కాదనకిట్టిపాటియపకారమునక్షకుఁడేకవిప్రసం।
బోధనఁజేసిచేసెనృపపుంగవనీవునునేకభూసురా। పాదితసర్పయాగమునభస్మముసేయుమువానికాదికా। కోదరసం
హతిఁ హుతవహోగ్రసమగ్రశిఖాచయంబులఁ * ఉ॥ ప్రల్లదుఁడైనయొక్కకులపాంసనుచేసినదానఁదక్కెలం।
బెల్లనుదూషితంబగుటయేమియపూర్వముగావునన్మహీ। వల్లభతక్షకాధమునెపంబునసర్పములెల్లనగ్నిలోఁ। ద్రెళ్లఁగ
సర్పయాగమతిధీయుతచేయుమువిప్రసన్నిధిఁ * వ॥ అనియిట్లయ్యుదంకుండుజనమేజయునకుసర్పయాగబుద్ధిపుట్టించెన
నినవినిశౌనకాదిమహామునులకక్కథకునకిట్లనిరి * చ॥ అమితజగద్భయంకరవిషాగ్నియునప్రతిహన్యమానవీ।ర్యముఁగలయ
ట్టిసర్పములకాజనమేజయుచేయుసర్పయా। గమునను దగ్రపావకశిఖాతతులందొరుగంగఁగారణం।బమలచరిత్రమే
మిచెపుమయ్యవినంగడువేడ్కయయ్యెడుఁ * వ॥ అనియడిగినవారికిగక్కథకుండిట్లనిచెప్పెఁదొల్లి సర్పకులజననియై
నకద్రువశాపకారణంబునంజేసి జనమేజయుసర్పయాగంబున సర్వభక్షకుండైనయగ్నియందు సర్పంబులకెల్లనకాం
డప్రళయంబైనదానిభృగువంశజుండైనరురుండుగావించు సర్పఘాతంబుసహస్రపాదుండుడిగించినట్లుజరత్కారు
సుతుండైనయస్తీకుఁడుడిగించెదీనిసవిస్తరంబుగాఁజెప్పెదదత్తావధానులరై వినుండని భృగువంశకీర్తనంబున నస్తీకుచరి
తంబునుజెప్పందొడంగె * సీ॥ భృగుఁ [illegible] ఁదనధర్మపత్ని।నగ్నిహోత్ర

మునకునగ్నులువిహరింపుమనిపంచియభిషేచనార్థమరుగ నంతఁబులోముఁడర్ణవింతరక్కసుఁడగ్నిహోత్రగృహ
బునకొయ్యవచ్చి యత్తన్విఁజూచియున్మత్తుఁడై యెవ్వరిసతియిది సెప్పుమాజాతవేద - అ॥ యనఁగనగ్నిదేవుఁడన్నృ
బునకువిప్ర శాపమునకు వెఱచి శాపభయము దీర్చుకొనఁగఁబోలుఁదీవ్ర గాదనృతాభి భాషణముననైనపాపచయమ్ము
వ॥ అనివిచారించియప్పరమపతివ్రతభృగుపత్నియనికలరూపుఁజెప్పిననప్పులోముండు నిదినాకుఁదొల్లివరియింపంబ
నభార్యపదంపడిభృగుండు పెండ్లియయ్యెననివరాహరూపంబున నాసాధ్వినతిసాధ్వసచిత్త నెత్తుకొనిపల్వంబఱ్వఁ

——*చ్యవనునివలనఁబులోముఁడను రాక్షసుండుచచ్చుట*——

ర్భంబుననున్న యర్భకుండుకరంబలిగికుక్షిచ్యుతుండై చ్యవనుండునాఁబరఁగెనమ్మునికుమారుని * క॥సముదితసూర్య
హస్రోపమదుస్సహ తేజుజగదుపప్లవసమయా సమదీప్తితీవ్రపావక సముఁజూచుచునసురభస్మసాత్కృతుఁడయ్యెః
వ॥ పులోమయనకొడుకుభృగుకులవర్ధను నెత్తికొనినిజాశ్రమంబునకువచ్చెముందర నారక్కసునకు వెఱచియక్కో
మలివేడ్చుచుంబోయినఁదద్బాష్పధారాప్రవాహంబుమహానదియైయతదాశ్రమసమీపంబునంబాఱెనదానికివధూసర
నునామంబులోకపితామహుండు సేసె నంతఁగృతస్నానుండయిభృగుండుచను దెంచిబాలారుణుంబోనిబాలకునె
కొనియున్ననిజపత్నింజూచియసురసేసినయపకారంబునకలిగియయ్యసురని న్నెట్లెఱింగె నెవ్వరుసెప్పిరనినవినిపుల
మయిట్లనియె * క॥ఈయగ్నిదేవుఁడసురకునోయన జెప్పుటయువినిమహోగ్రకృతితో నాయసురనన్నుసూకరరూ
యప్పుడయెత్తుకొనిరయంబునఁజనుచో * క॥కుక్షిచ్యుతుఁడయిసుతుఁడా రాక్షసుభస్మంబు సేసిరాజిత[illegible]
చెనన్నుననవుడు నాతుణమమునీంద్రుఁడగ్నికతిరోషమునన్ * వ॥ నీవతిక్రూరుండవుసర్వభక్షకుండవుగమ్మనిశాప
బిచ్చిననగ్నిదేవుండిట్లనియె * క॥ తనయెఱిఁగినయర్థంబొరుఁడనఘాయిదియెట్లు సెప్పుమనియడిగినఁజెప్పనివాఁడు
సత్యముచె । ప్పనివాఁడును ఘోరనరకపంకమునఁబడున్ * వ॥ కావున నేన సత్యభయంబునకు వెఱచి యక్కో
మలిభృగుపత్నియనికలరూపుఁజెప్పితినఖిలజగత్కర్మసాక్షినయియుండియసత్యంబెట్లుపలుక నేర్తునదినిమిత్తంబుగా
నాకుశాపంబిచ్చిననేనలిగిప్రతిశాపంబీనోపనివాఁడనుగాను వినుము*చ॥అడిచినఁదిట్టినన్నలిమహాపరుషంబులుపలి
యక్కలితోఁబొడిచిననుత్తమద్విజులుపూజ్యులువారలకెగ్గుసేసినం జెడునిహముంబరంబునిదిసిద్ధముగావుటెఱింగి
త్తినె । ప్పుడుధరణీసురోత్తములఁబూజలఁదన్పుదునల్గనోడుదున్ * వ॥ కావుననీవుబ్రాహ్మణుండవునీవెద్ది చేసిన
చనులోకహితుండనైన నాకుశాపంబిచ్చిలోకంబులకెల్లఁజెట్టచేసితివదెట్లనిన వేదోక్తంబులైననిత్యనైమిత్తికబలి
ధానంబులందుమహాద్విజులచేత నాయందు వేల్వంబడినహవ్యకవ్యంబులనాముఖంబున దేవపితృగణంబులుపయోగిం
తురట్టియేనుసర్వభక్షకుండనైయశుచినైనఁగ్రియానివృత్తియగుఁగ్రియానివృత్తియైనలోకయాత్ర లేకుండుననియగ్ని
భట్టారకుండునిఖిలలోకవ్యాప్తంబైనతనమూర్తియుపసంహరించిన*సీ॥త్రేతాగ్నులెల్లను దేజరిల్లమిఁజేసిక్రతుకృ
త్యములువినిర్గతములయ్యె । నగ్నిహోత్రములందునౌపాసనాదిసాయంప్రాతరాహుతులంతనుడిగె। దేవతార్చన
లందుదీపధూపాదిసద్విధులువర్తిల్లకవిరతిఁబొందెఁ । పితృకార్యములఁబితృపిండయజ్ఞక్రియలడఁగెవిచ్ఛిన్నంబులైధరి
త్రి-ఆ॥నంతజనులుసంభ్రమాక్రాంతులై మహా।మునులకడకుఁజనిరిమునులునమర।వరులకడకుఁజనిరి వారునువారును
బ్రహ్మకడకుఁజనిరిభయముఁబొంది* వ॥బ్రహ్మయుభృగుశాపనిమిత్తంబుననగ్నిభట్టారకునుపసంహారంబును సకలలో
కవ్యవహారవిచ్ఛేదంబును నెఱింగియగ్నిదేవు రావించియిట్లనియె * చ॥ప్రకటితభూతసంతతికిభర్తవునీవుచరాచర
వృ । త్తికిమఱి హేతుభూతుఁడవు దేవముఖుండవునీవలోకపా।లకుఁడవునీవయిట్టియనవద్యగుణుండవునీకువిశ్వభా
భువనప్రవర్తనపరాఙ్ముఖ భావముఁబొందఁబాడియే * వ॥అమ్మహామునివచనంబమోఘంబుగావున నీవుసర్వభ
కుండవయ్యునుశుచులయందెల్లనత్యంతశుచివై పాత్రులయందెల్లఁబరమపాత్రుండవై పూజ్యుల యందెల్లనగ్రపూ
జ్యుండవై వేదచోదితవిధానంబుల యందు విప్రసహాయుండవై భువనంబులనడపుమని విశ్వగురుండువై శ్వానరుం బ్రా
ర్థించినయోగించి భృగువచనంబు ప్రతిష్ఠాపించెనట్టి భృగునకుఁబుత్రుండయిపుట్టిపరఁగిన * క॥ చ్యవనునకుసుకన్యక

ద్భవమయ్యె ఘనుండు ప్రమతి ప్రమతికి నమృతో | ద్భవయగు ఘృతాచికి నిభా | ర్గవముఖ్యుఁడు రురుఁడు పుట్టెఁ గాంతియుతుం డై * వ॥ అట్టి రురుండను మునివరుండు విశ్వావసుండను గంధర్వరాజునకు మేనకకుం బుట్టి స్థూలకేశుండను మహామునినివాసంబునఁ బెరుఁగుచున్న దాని రూపలావణ్యగుణంబులఁ బ్రమదాజనంబులయందెల్లను త్కృష్టయగుటం జేసి ప్రమద్వరయ

——*ప్రమద్వర సర్పదష్టయై చచ్చి మరల బ్రదుకుట.*——

ననొప్పుచున్న కన్యకనతిస్నేహంబున వివాహంబుగా నిశ్చయించియున్నంత * తే॥ కన్నియలతోడ నాడుచున్న దానిఁ | బాదమర్దితమై యొక్క పన్నగంబు | గఱచెఁ గన్నియలందఱు వెఱచి పఱచి | యఱచుచుండఁ బ్రమద్వర యవనిఁ ద్రెళ్లె * వ॥ దాని నెఱింగి కరుణాకలితహృదయులై గౌతమ కణ్వ కుత్స కౌశిక శంఖ మేఖల భరద్వాజోద్దాలక శ్వేతకేతు ప్రముఖులు ప్రమతియు రురుండును స్థూలకేశాశ్రమంబునకు వచ్చి విషవిగతప్రాణయై పడియున్న యక్కన్యకం జూచి దుఃఖితులై యుండున చ్చోట నుండనోపక రురుండు శోకవ్యాకులుండై యేకతంబ వనంబునకుం జని * చ॥ అలయక యేను దేవయజనాధ్యయనవ్రతపుణ్యకర్మము | ల్సలుపుదు నేనియేను గురుసద్ద్విజభక్తుఁడ నేనియే నయ | త్యలఘుతపస్వి నేని దివిజాధిపభూసురులారమ్మనో | నిలయకు నీ ప్రమద్వరకు నిర్విషమయ్యెడు నేఁడు మీదయన్ * చ॥ అపరిమితాజ్ఞఁ జేసియు మహాపురుషుల్ విషతత్త్వసంహితా | నిపుణులు మంత్రతంత్రములు నేర్చి విధించియు దీనికి న్విష | వ్యపగతమైన జీవమది వచ్చు నుపాయము సేయరొక్కొ నా | తపము ఫలంబు నధ్యయనదానఫలంబులు నిష్టువారికిన్ * వ॥ అని దీనవదనుండై యాక్రోశించు వానికి నాకాశంబున నుండి యొక్క దేవదూత యిట్లనియె నయ్యా కాలవశంబైన నెవ్వరికిం దీర్పఁ దరంబు గాదొక్క యుపాయంబు గలదు చేయ నోపుదేని చెప్పెద వినుము నీ యాయుష్యంబున నర్ధంబిక్కన్యకిమ్ము నిన్ను రురుండట్ల చేయుమనని తనయాయుష్యంబున నర్ధంబక్కన్యక కిచ్చిన నక్కోమలి తొల్లింటికంటె నధిక శృంగారసమన్వితయై విషనిర్ముక్తయయ్యె నట్లు దేవదూత ధర్మరాజానుమతంబునఁ దనచెప్పిన యుపాయంబునం బ్రమద్వరను బంచత్వంబువలనం బాపె రురుండును దాని వివాహంబై యిష్టోపభోగంబుల ననుభవించుచునుండి * క॥ తనసతికపకారము సే | సిన పాముల కలిగి బాధ సేయుదునని చి | క్కనిదండము గొని పాములఁ | గనినప్పుడ యడువఁ దొడఁగె గహనములోనన్ * చ॥ తిరుగుచుఁ బుట్టలం బొదలఁ ద్రిమ్మరు పాముల రోసి రోసి ని | ష్ఠురతరదీర్ఘదండమున డొల్లఁగ వ్రేయుచు వచ్చి యొక్కచో | నెరి నొక డుండుభంబును నహింగని వ్రేయఁగ దండమెత్తుడున్ | హరి హరి యంచు డుండుభము మహాభయంపడి పల్కె భార్గవున్ * మత్తకోకిల॥ ఏమి కారణమయ్య పాములకేల యల్గితివీవు తే | జోమయుండవు బ్రాహ్మణుండవు సువ్రతుండవు నావుడుం | బాము లెగ్గొనరించె మత్ప్రియభామ కే నురురుండను | ద్దామసత్త్వుఁడ నిన్ను నిప్పుడ దండతాడితుఁ జేసెదన్ * వ॥ అని రురుండలిగి కృతాంతకరదండంబునుంబోని తనదండంబెత్తికొను డుండుభంబు మునియై యెదుర నిలిచినం జూచి రురుండట్లనియె * క॥ ఉరగమవై యుండి మునీ | శ్వరవేషముఁ దాల్చియున్నవాడ వెంతయున | చ్చెరువిది యెట్టులు నావుడు | రురునకు నిట్లనియె మునివరుం డనురక్తిన్ * వ॥ పసుసహస్రపాదుండను మునిముఖ్యుండ నా సహాధ్యాయుండైన ఖగముఖుండను మునిముఖ్యుండగ్నిహోత్రగృహంబున నున్న నే నపహాసార్థంబు తృణమయసర్పంబమ్మునిపై వైచిన నతండులికిపడి నాకలిగి నీవు నిర్వీర్యంబైన యురగంబవగుమని శాపంబిచ్చిన నేనును మేలంబు సేసిన నాపయి నింత యలుగ నేల తమియింపుమనినం బ్రసన్నుండై ఖగముఖుండు నా వచనంబమోఘంబు గావున గొండొక కాలంబు డుండుభంబవై యుండి భార్గవకులవర్ధనుండైన రురుం గనినయప్పుడు శాపవిముక్తుండవగుదువని సహస్రపాదుండు రురునకుఁ దనవృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి వెండియు నిట్లనియె * ఉ॥ భూనుతకీర్తి బ్రాహ్మణుఁడు పుట్టఁగఁ దోడన పుట్టునుత్తమ | జ్ఞానము సర్వభూతహితసంహితబుద్ధియుఁ జిత్తశాంతియున్ | మానసుదప్రహాణముశమంబును సంతతవేదవిద్యయు | స్థానము సత్యవాక్యము దృఢవ్రతముం గరుణాపరత్వమున్ * వ॥ అయ్యా నీవు బ్రాహ్మణుండవు భృగువంశసముత్పన్నుండవు గుణసంపన్నుండవు ఇది యేమి దొడంగితి ఇట్టి దారుణక్రియారంభంబు క్షత్త్రియులకుం గాక బ్రాహ్మణులకుం జనునే బ్రాహ్మణులు అహింసాపరులు ఒరులు సేయు హింసలు వారించు పరమకారుణ్యపుణ్యమూర్తులు జనమేజయుండను జనపతి చేయు సర్పయాగంబునందుఁ గద్రూశాపంబున నయ్యెడు సర్పకులప్రళయంబు భవత్పితృని

ష్యుండై నయ స్త్రీకుండను బ్రాహ్మణుండ కాఁడె యుడిగించెనని చెప్పి సహస్రపాదుండు రురునకు సర్ప ఘాతంబునందు
మనబుద్ధి పుట్టించె నని నవిని శౌనకాదిమహామునులకు కథకు నకిట్లనిరి * ఆ॥ ఒరులవలనఁ బుట్టునోటమియును
బొరయకుండ నరసి పుత్రవరులఁ। బగిలి కాచునట్టి తల్లి సర్పములకు । నేల యలిగి శాపమిచ్చెనయ్య * వ॥ అని సౌపర్ణా
న శ్రవణకుతూహలపరులై యడిగిన॥ ....

క॥ ఆదిత్య స్తుత్రిచరిత్రుఁ। రాదేవాశీగ్గిపరంపరావర్ధితని। త్యోదయసద్యోదితవిమ। లాదిత్యతనూజవిక్రమాదిత్యని
తోటకవృత్తము॥ నిరవద్యనరేశ్వరనిత్యనిరం। తరధర్మమతీగుణధామజగ। త్పరిపూరితకీర్తివిభాసితభా। స్కర
జనృపోత్తమకాంతినిధీ * క॥ రాజకులాగ్రగణ్యమృగరాజపరాక్రమరాజరాజవి। భ్రాజితశుభ్రకీర్తిపరిపాండురసర్వ
గంతరాళఘో। రాజిముఖోపలబ్ధవిజయప్రమదాశ్రితబాహుదండని। స్తేజితవైరివీరకులదీపమృడప్రియవిష్ణువర్ధనా

గద్య * ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునందు ఆదిపర్వంబునందు నను క్రమణిక
యును బౌష్యోదంకమాహాత్మ్యంబును భృగువంశకీర్తనంబును న స్తీకచరితంబును నన్నది ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతము - ఆదిపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీవనితావల్లభ వే। గీవిషయాధీశ కావ్యగీతప్రియ నా। నావనినాథకిరీటత। టీవిలసద్రత్నసంఘటితపదక
లా * వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నాదియుగంబునఁ గశ్యపప్రజాపతిభార్యలైన కద్రు
వినతయనువారలు పుత్రార్థినులై యనేక సహస్రవర్షంబులు కశ్యపు నారాధించినం గశ్యపుండును బ్రసన్నుం
మీకోరిన వరంబు లిచ్చెదవేఁడుం డనిన * తరల॥ అనలతేజులు దీర్ఘదేహులునైన యట్టి తనూజులన్। వినుతసత్త్వులఁగోర్వ
గద్రువ వేవురం గడు వేడ్కతో। వినత గోరెను పుత్రులన్ భుజవీర్యవంతులవారికం। టెను బలాధికులైనవారిఁ గడిందివీ
నిద్దఱన్ * వ॥ కశ్యపప్రజాపతి దొల్లి పెద్దకాలంబు తపంబు చేసి పుత్రకామేష్టిఁ జేసెం గావునఁ గద్రువకు వేవురఁ గొడు
లను వినతకు నిద్దఱఁ గొడుకులను వారు కోరినయట్ల యిచ్చి గర్భంబు లిమ్ముగా రక్షింపం బనిచిన నయ్యిద్దఱును సంతసిల్లి
న్నంత గర్భంబులు కొండొక కాలంబునకు నండంబులైన నయ్యండంబులు ఘృతకుండంబులం బెట్టి రక్షించుచున్నంత నేను
ఱేండ్లకుఁ గద్రూగర్భాండంబులు దరతరంబ విసిన నందు శేషవాసుకైరావతతక్షకకర్కోటకధనంజయకాళియ
నాగాపూరణ వంజర కైలాపుత్ర నీలానీక కల్మాష శబలార్యకార్ద్రక హలపోతక సుముఖ దుర్ముఖ విముఖ దధిముఖ విమలపిం
డక ఆపూరితశంఖ వాలశిఖ నిష్ఠురాంక పోతశిఖ నహుష పింగళ బాహ్యకర్ణ హస్తికర్ణ ముద్గరపిండక కరిలాశ్వతర కాలాయ
త్తసంవర్తక పద్మ శంఖణక వ్రజకోపన క్షేమక పిండారక కరవీర పుష్పదంష్ట్ర బిలక బిల్వపాండుర మూషికాద శంఖశిర
పూర్ణదంష్ట్ర హారిద్రక అపరాజిత జ్యోతిక శ్రీవహ పన్నగ కౌరవ్య ధృతరాష్ట్ర పుష్కర శల్యక విరజస్సుబాహు శాలిపిం
హస్తిభద్ర పీఠక ముఖర కోణనాసిక కుంజర కురక ప్రతారక కుముద కుముదాక్ష తిత్తిరి వావిల కర్దమ బహుమూలక
ర్క రాకర్క రకుండోదర మహోదరులాదిగాఁ గల వేవురు నాగముఖ్యులు పుట్టిన * క॥ తనగర్భాండంబుల రెంటను
యనందనులు వెలువడమి నతిలజ్జా। వనతయయి వినత పుత్రా। ర్థిని యొక యండంబు విగతధృతి నవియించె * క॥ దాన
రార్ధకాయవిహీనుఁడు పూర్వార్ధతనుసహితుఁ డరుణుఁడనం। గా నుదయించెను సుతుఁడు మ। హానీతియుతుండు
—* అనూరుఁడు వినతకు శాపమిచ్చుట.

ప్రియమెసఁగన్ * వ॥ ఇట్లు వికలాంగుండై పుట్టిన యనూరుండు వినతకు నలిగి నన్ను సంపూర్ణశరీరుం గాఁనీక యండ
వియించిన యవినీతవు గావున నీ సవతికి దాసివై యేనూ ఱేఁడులుండు మని శాపం బిచ్చి యింక నీ రెండవ యండంబు తనకు
నేయవియు నంతకు నుండ నిమ్మందుఁ బుట్టెడు పుత్రుండు మహాబలపరాక్రమ సంపన్నుండు నీ దాసీత్వంబు వాపు

చెప్పి యనూరుండుసూర్యరథసూతుండై యరిగె వినతయునయ్యండంబతిప్రయత్నంబునరక్షించుకొనియుండెనంత* క ॥ అసురాసుర వీరులును । న్నమలపయోరాశిఁద్రచ్చియమృతమువడయ । సుమకట్టిసురేంద్రపురో । గములయిహరి హర హిరణ్య గర్భుల తోడన్ * ఉ ॥ మేరుమహా మహీధరము మీఁదికినందఱువోయి యేక్రియన్ । వారిధిఁద్రచ్చువారముధ్రువంబుగ దానికిఁగవ్వ మెద్ది యా । ధారముదాని కెద్ది యనితద్దయు వెన్బడియున్నసచ్యుతాం । భోరుహగర్భులిద్దఱునుబూనిరిసర్వమునిహింపఁగన్ * చ ॥ అరుదుగసర్వశైలములయంతఁటనర్పునునార్జవంబును । స్థిరతయునోషధీరసవిశేషతయుంగలమత్తమంబుమం । దరకుధరంబుగవ్వమగుదానికినంచుసునిశ్చయించియ । య్యిరువురునంపఁగాఁబెఱికియెత్తెననంతుఁడుతన్గిరీంద్రమున్ * వ ॥ ఇట్లుపదునొకండు వేలయోజనంబులతనర్పునునంతియలోతునుంగల మందరనగంబనంతుండనంతశక్తింబెఱికియెత్తిన నందఱునుసప్పర్వతంబుదెచ్చి సముద్రంబులోవైచిదానిక్రిందనాధారంబుగాఁగూర్మరాజునియమించియోక్త్రింబుగావాసుకినమర్చి * శా ॥ క్షోణీచక్రభరంబుగ్రక్కదలదిక్కుల్మ్రోయఁగానార్చియ । క్షీణోత్సాహసమేతులై రయమునన్గీర్వాణులుంబూర్వగీ । ర్వాణవ్రాతమునబ్ధిఁద్రచ్చునెడఁదద్వ్యాకృష్టనాగానన । శ్రేణీప్రోత్థవిషాగ్నిధూమవితతుల్సైసెన్బయోదావలిన్ * క ॥ ఉరగపతితలలవలనురు । తరజవముననసురలూఁదితత్పుచ్ఛమునిఁ । ర్జరవరులూఁదినుమోము । త్సరమునవడిఁద్రచ్చిత్రచ్చిజవమఱియున్నన్ * క ॥ నారాయణుండువారిక । వారితజవసత్త్వములుధ్రువంబుగనిచ్చెన్ । వారునుదొల్లిటికంటెన । పారప్రారంభులై రపరిమితశక్తిన్ * చ ॥ ఉడుగక యొండొరుంజఱచియొక్కబలంబునదేవదానవుల్వడిగొనివార్ధినిట్లుదరువందరువన్విషముద్భవిల్లినన్ । ల్గడలనువిస్ఫులింగములుగప్పఁగఁబర్వినదానిఁజెచ్చెరన్ । మృడుఁడుగడంగిపట్టుకొనిమ్రింగిగళంబుననిల్పెఁబొల్పుగన్ * వ ॥ మఱియునమృతంబును శ్రీయునుచ్చైశ్శ్రవంబును గౌస్తుభంబును ధన్వంతరియునాదిగాననేకంబులుద్భవిల్లిననందుఁద్రిభువనవంద్యయైనశ్రీదేవియునిజప్రభాపటలపర్యస్తోదస్తప్రభాకరగభస్తివిస్తారంబైనకౌస్తుభంబును నారాయణ వక్షస్థలంబునవిస్తరిల్లెనుచ్చైశ్శ్రవంబను యుగ్యంబుసురరాజయోగ్యంబయ్యెనంతనయ్యమృతంబునసురులుచేకొనిన * క ॥ నారాయణుండుకృత్రిమ । నారీరూపమునఁదన్మనంబునకతిమోహారంభకారుఁడై యమ । రారులచేఁగ్రమ్మఱంగనమృతముగొనియెన్ * వ ॥ ఇట్లుపాయంబుననసురులవంచించియమృతముఁగొనివిష్ణుండుదేవతలకిచ్చిననయ్యమృతంబు దేవతలుపయోగించుచో దేవరూపంబుదాల్చి రాహువువేల్పులబంతినమృతంబుపయోగించుచున్నఁదత్సమీపంబుననున్నచంద్రాదిత్యులువానినెఱింగినారాయణునకుంజెప్పిననయ్యమృతంబువానికంఠబిలంబుసొరకమున్దర * క ॥ అసురారిమర్దనుఁడుచ । క్రముగ్రక్కున నేయరాహుకంఠముదెగిదే । హముధరణిఁబడియెఁదన్ముఖ । మమృతస్పర్శముననక్షయంబయినిలిచెన్ * వ ॥ నాఁటంగోలెరాహువునకుఁజంద్రాదిత్యులతోడివి

—*దేవదానవులయుద్ధము*—

రోధంబుశాశ్వతంబై ప్రవర్తిల్లుచుండె * సీ ॥ అంత దేవాహితులమృతంబుఁగానకయెంతయువగచిబలీంద్రుఁగూడి । మంతనంబుండియమర్త్యులతోడిపొందింతియచాలునింకేలయనుచు । సంతనకట్టియుత్సాహసమేతులై యంతంబులేనిరథాశ్వములను । దంతులనమితపదాతులనొడఁగూర్చియంతకాకారులై యార్చియమర । వరులఁదాఁకియేసిరురుతరశరపక్ష । జాతవాతరయవిధూతమగుచుఁ । జెదరజలదపఙ్క్తి బెదరవజ్రాయుధు । హృదయముదిలకొనఁగఁద్రిదశగణము * మహాస్రగ్ధర ॥ అమరేంద్రారాతులిట్లాహవముఖమున నేయంగఁదత్తీక్ష్ణబాణౌ । ఘము ఘోరంబై సురానీకమువయిఁబెలుచం గప్పినంజూచిదైత్యో । త్తములంగోదండచక్రోద్యతభుజులుమహాదారుణుల్వీరలక్ష్మీ । రమణుల్దుర్వారవాత్యారయమున నరనారాయణుల్దాఁకిరలుకన్ * మ ॥ నరచాపప్రవిముక్తదారుణబృహన్నారాచధారల్భయం । కరదైతేయనికాయకాయములపైఁగప్పెన్ దిశల్నిండఁబం । ధురధాత్రీధరతుంగశృంగతటసందోహంబుపైఁగప్పుచు । ద్ధరధారాధరముక్తసంతతపయోధారావళింబోలుచున్ * మ ॥ పతదుర్వీధరధాతునిర్ఘరజలాభంబై మహాదేహని । ర్గతసాంద్రారుణపూర మొక్క మొగినొల్కంద్రెస్సినారాయణో । న్నతదోర్గండవిముక్తచక్రనిహతిన్నాకద్విషన్మస్త । ప్రతతుల్ఘోరరణం

బునంబడియెభూభాగంబుగంపింపఁగ౯ * వ॥ ఇట్లుసముద్రతీరంబుననమరాసురులకునతిఘోరయుద్ధంబయ్యెనందు
నాయణులపారపరాక్రములైయసురవీరులనుక్కడంగంజెక్కడంచ్రఁజంపినచెసచెడిసముద్రంబుసొచ్చిననమరులు
మరలబ్ధవిజయులైయమరపతినమృతరక్షణార్థంబుప్రార్థించియథాస్థానంబునమందరనగంబుఁబ్రతిష్ఠాపించితమత
నివాసంబులసుఖంబుండిరంత * క॥ అమృతముతోనుద్భవమై। యమరేశ్వరయోగ్యమైనహయరత్నముడ।ద్వీపములో
రంబునఁ। గొమరుగనేకతమయిచ్చఁద్రుస్మరుచున్న౯ * వ॥ కద్రువయువినతయువినోదార్థంబువిహరించువార
మకరనికరకరాఘాతజాతవాతోద్ధూత తుంగతరంగాగ్రసముచ్చలజలకణాసార చ్ఛటాచ్ఛాదితగగనతలంబైనదా
నుద్యానవనంబునుంబోలెబహువిద్రుమలతాలంకృతంబైనదాని నాటకప్రయోగంబునుంబోలెఘనరసపాత్రశో
రంగరమ్యంబైనదానిదివంబునుంబోలెనహిమకరభరితంబైనదానిమఱియు * చ॥ అలఘుఫణీంద్రలోకకుహరా
రదీప్తమణిస్ఫురత్ప్రభా। వలిగలదానిశశ్వదుపవాసమహావ్రతశీతపీడితా। చలమునిసౌఖ్యహేతువిలసద్బడబాగ్ని
చయంబుల౯। వెలిఁగెడుదానిఁగాంచిరరవిందనిభాననలమ్మహోదధి౯ * మ॥ వివిధోత్తుంగతరంగఘట్టనచలద్వేలా
నైలావలీ।లవలీలుంగలవంగసంగతలతాలాస్యంబులీక్షించుచు౯। ధవళాంశుల్ప్రసికాంచిరంతనెమరంద తీరదేశం
నం।దవదాతాంబుజఫేనపుంజనిభునయ్యశ్వోత్తముండవ్వల౯ * వ॥ కనికద్రువవినతంజూచిచూడవెయల్లయతిధవ
బైనయశ్వంబునందుసంపూర్ణచంద్రునందునల్లయుంబోలె వాలప్రదేశంబుననల్లనైయున్నదియనినవినివినతనగి
కన్నులంజూచితే యక్కడెక్కడిదినల్లయీయాయశ్వరాజుమూర్తిమహాపురుషుని సత్కీర్తియుంబోలెనతినిర్మలంబ

———*కద్రూవినతలొండొరులుప్రతిజ్ఞచేయుట*———

మొప్పుచున్నదనినవినినవ్వివినతకుఁగద్రువయిట్లనియె * తే॥ అమ్మహాశ్వంబుధవళదేహంబునందు।నల్లగలిగిననీవిప్డు
కుదాసి। వగుముమఱియందునల్లలేదయ్యేనేని।నీకునేదాసినగుదుఁబన్నిదముసఱుము * వ॥ అనియిట్లిద్దఱునొండొరుల
కుదాసీత్వంబుపణంబుగానాఁడివిపన్నిదంబుచఱిచిన వినతయయ్యశ్వంబుడాసిచూతమురమ్మనినఁగద్రువిప్డుడప్ర
లేదు రేపకడఁజూతమనితమతమనివాసంబులకుంబోయియున్నయప్పుడు * సీ॥ కద్రువకొడుకులకడకేగియేనుమిమ్మ
డఱ వేఁడెదనన్నలార। నాపంపుసేయుఁడునన్నురక్షింపుఁడుగామచారులకుదుష్కరముగలదె। యొడలు తెల్లనితురగో
త్తమువాలంబునల్లచేసితిరేనినాకుదాసి।యగుమనవినతమీరట్లుసేయనినాఁడుదానికిమఱియేనుదాసినగుదు * ఆ॥ ఆం
పన్నిదంబుచఱిచితిమట్లుగా।ననినఁబాములెల్లననయమిదియుఁ।దల్లిపనిచెననియధర్మువుసేయంగ।నగునెయెఱుకగలి
మగువలెందు * వ॥ అనియందఱుదమలోవిచారించి యధర్మారంభంబునకుసమ్ముఖులుగాకయున్నఁగద్రువకోపో
తముఖయై * క॥ అనుపమమగుజనమేజయుఁ। డనుజనపతిచేయుసర్పయాగనిమిత్తం। బునఁబాములుపంచత్వము
యెడుమనియురగములకుశాపంబిచ్చె౯ * వ॥ అంతశాపానుభవభీతచిత్తుండైకర్కోటకుండనువాఁడుదల్లిపంచిన
పంబుననుచ్చైశ్శ్రవంబువాలంబునీలంబుగాఁబట్టివ్రేలుచున్నమఱునాఁడు రేపకడఁగద్రువయువినతయుంజనియ

———*వినతకుగరుడుండుజనియించుట*———

గంబునుజూచి వినతయోటుపడికద్రువకుదాసియై యొపినపనులు సేయుచున్నంతఁ బంచశతవర్షంబులునిండి
మయుండంబవిసినందు * ఉ॥ ఆతతపక్షమారుతరయప్రవికంపితఘూర్ణితాచల। వ్రాతమహార్ణవుండుబలవన్ని
సముజ్జ్వలప్రభా। ధూతపతంగతేజుఁడుదితుండయితార్క్ష్యుఁడుదల్లికిన్మనన్। ప్రీతియొనర్చుచున్నెగసెభీమజవంబున
భ్రవీథిక౯ * క॥ దారుణకల్పాంతమరు। త్ప్రేరితహవ్యవహశిఖలపెల్లిదియనిబృం। దారకమునిబృందస్తుతి।భో
గ్నిసూక్తములతోనెగసె౯ * క॥ హరికులిశక్షతియెఱుఁగని।గురుతరపక్షములతోడికులగిరివోలె౯।గరుడుండుగగన
నురు। తరజవమునసరుగుదెంచితల్లికిమ్రొక్కె౯ * చ॥ తడయకమ్రొక్కియున్నవినతాసుతునప్పుడుసూచి
లో।నిడుగడఁజేయుచుంగడుసహింపకకద్రువవానిఁబిల్చినా। కొడుకులనెల్లనెత్తికొనిద్రుస్మరుచుండుమయేమి
న౯।మడువకచేయుమీవనిసమర్పణఁజేసెఁబ్రభుత్వమేర్పడ౯ * వ॥ గరుడుండునుగద్రువపంచినపనులెల్లసువిన

మతంబున నతివినయపరుండై చేయుచు ✻ క॥ ఆపన్నగముఖ్యులఁ దన। వీపునఁ బెట్టుకొని పఱచి విపినములు మహా। ద్వీపము లుగిరులు నఖిలది। శాపాలపురములుఁ జూపెఁ జని వారలకున్ ✻ వ॥ ఒక్కనాఁడు సప్తమారుతజవంబున సప్తాశ్వమండలంబుదాఁక నెగసిన నమ్మార్తండు చండకిరణంబుల వేఁడిమి తాఁకి గరుడుని వీపుననున్న యురగులు దొరిఁగి నేలంబడి మూర్ఛవోయినం జూచి కద్రువ గడు నలిగి గరుడునిం బదరి యతిభక్తి నింద్రు నారాధించి నానావిధస్తుతుల నిట్లనియె ✻ చ॥ నరసురసిద్ధకింపురుషనాగనభశ్చరముఖ్యులెల్ల నీ। కరుణయ వేచి మంత్రు త్రిజగంబులు నీకులిశాభిరక్షణ। స్ఫురణను జేసి సుస్థిరతఁ బొందుఁ బురందర సర్వలోకసుం। దరశరణంబు నాకగుము దానవసూదన పాకశాసనా ✻ వ॥ అని స్తుతియించి పర్జన్యప్రసాదంబు వడసి కొడుకుల పయిని మహావృష్టి గురిపించి విగతపరితాపులం జేసి కద్రువ గర్వంబున నుఱక గరుడుని వినతనుం బనులు గొనుచున్నంత నొక్కనాఁడు గరుడుండు దల్లి కిట్లనియె ✻ ఉ॥ ఆయతపక్షతుండహతి నక్కులశైలము లెల్లను గ్గుగాఁ। జేయు మహాబలంబును బ్రసిద్ధియునుం గల నాకు నీపనిం। బాయక యొమ్మునం దెపుడుఁ బాముల మోవను వారికిం బను। ల్సేయఁగ నేమి కారణము సెప్పుము నాకుఁ బయోరుహాననా ✻ వ॥ అనియడిగిన వినత దనకుఁ గద్రువతోడి పన్నిదంబున నైన దాసీత్వంబును దత్కారణంబయిన యనూరుశాపంబునుం గొడుకున కేర్పడం జెప్పి యిట్లనియె ✻ క॥ నీకతమున నా దాస్యము। ప్రాకటముగఁ బాయు ననిన పలుకెద లోనం। జేకొని యుండుదు నిర్గత। శోకస్థితి నున్న దానఁ జూవె ఖగేంద్రా ✻ వ॥ కొడుకులు సమర్థులైనఁ దల్లిదండ్రుల యిడుమలు వాయుట యెంతయునుం గలయది గావున నీ యట్టి సత్పుత్త్రుం బడసి దాసినై యుండుము నే యనిన వైనతేయుండు దద్దయు దుఃఖితుండై యొక్కనాఁడు కాద్రవేయుల కిట్లనియె ✻ క॥ మాయాదాస్యము వాయును। పాయము సేయుండు నన్నుఁ బనుపుం డిష్టం। బేయది దానిని దెత్తున। జేయుఁడనై యమరవరులఁ జేకొని మై ...న్ ✻ వ॥ అనిన నయ్యురగులు గరుడున కిట్లనిరి ✻ చ॥ అమితపరాక్రమంబును రయంబును లావును గల్గు ఖేచరో। త్తముఁడవు నీ ...దయిన దాస్యము వాపికొనంగ నీకుఁ జి। త్తము గలదేని భూరిభుజదర్పము శక్తియు నేర్పడంగ మా। కమృతము దెచ్చియిమ్మనిన నవ్విహగేంద్రుఁడు సంతసంబునన్

—✻ గరుత్మంతుఁ డమృతంబు దెచ్చుటకుఁ దల్లి యనుమతి గొనుట ✻—

✻ వ॥ అట్ల చేయుదు నే నమృతంబు దెచ్చి మీ కిచ్చి యేనును దల్లియు మీ దాసత్వంబువలన విముక్తుల మగువారమని నొడివి తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ దల్లికిం జెప్పి యమృతహరణార్థం బరిగెదనని మ్రొక్కినఁ సంతసిల్లి కొడుకుం గౌఁగిలించుకొని ✻ చ॥ అనిలుఁడు పక్షయుగ్మ మమృతాంశుఁడు వీపనలుండు మస్తకం। బినుఁడు సమస్తదేహమును నెప్పుడుఁ గాచుచు నీకభీష్టము। ల్లనముగఁ జేయుచుండెడు జగన్నుతయున్న శ్రియుక్ జయంబుఁ జే। కొనుమని యిచ్చె దీవనలు గోరి ఖగేంద్రునకుం బ్రియంబునన్ ✻ వ॥ గరుడుండు దల్లి దీవనలు గైకొని గమనోన్ముఖుండై యమృతంబు దెచ్చునప్పుడు నాకు లావు గలుగవలయు నాహారం బుపదేశింపుండని నవినత యిట్లనియె ✻ క॥ విషనిధికుక్షి ననసంఖ్యాకము। నిషాదగణముండి ధారుణీప్రజకుఁ గడున్। విషమమును జేయుదానిని। మిషమున భక్షించి చనుమమిత్రవిఘాతీ ✻ వ॥ భక్షణవిషయంబులందు బ్రాహ్మణునిం బరిహరింపుమనిన గరుడుండు నాకు బ్రాహ్మణు నెఱుంగు తెఱంగెఱింగింపుమనిన వినత యిట్లనియె ✻ క॥ రయమున మ్రింగుడు గాలము। క్రియ నెవ్వఁడు గంఠబిలము క్రిందికిఁ జనక। గ్నియుఁ బోలె లోఁ దపించును। భయరహితా వాని నెఱుఁగు బ్రాహ్మణకులుఁ గాన్ ✻ తే॥ కోపితుండైన విప్రుండు ఘోరశస్త్ర। మగు మహావిషమగు నగ్నియగు నతండు। నర్చితుండైన జనులకు నభిమతార్థ। సిద్ధికరుఁడగు గురుఁడగుఁ జేయుఁ బ్రీతి ✻ వ॥ అని బ్రాహ్మణస్వరూపంబుఁ జెప్పిన విని యెఱింగి వినత వీడ్కొని గరుడుం డతిత్వరితగతిం బఱచి సముద్రోపకంఠంబున నున్న నిషాదుల ననేకసహస్రసంఖ్యలవారిం బాతాళవివరంబునుం బోని తన కంఠబిలంబుఁ దెఱచి యందఱ నొక్క పెట్టున మ్రింగిన నందొక్క విప్రుండు ...ండి పుత్త్రక కుడిగక నిప్పునుం బోలె నేర్చుచున్న నెఱింగి నా కంఠబిలంబున విప్రుండున్నవాఁడేని వెలువడి వచ్చున...డియనిన గరుడున కవ్విప్రుం డిట్లనియె ✻ ఉ॥ విప్రుఁడ నున్నవాఁడ నపవిత్రనిషాదిమదీయభార్య కీ। ర్తిప్రియ దీనిఁ బెట్టి చనుదెంచుట యుక్తమె నాకు నావునన్। విప్రులఁ బొందియున్న యపవిత్రులుఁ బూజ్యులు గారె కావునన్। విప్రకులుండ వెల్వడుము వేగమ నీవును నీనిషాదియున్ ✻ వ॥ అనిన నాగరుడుని యనుమతంబున బ్రాహ్మణుండు నిషాదీసహితుండై వెలువడి

వచ్చిగరుడునిదీవించియతఁడిచ్ఛంజనియెగరుడుండుగగనంబునఁబఱచికశ్యపుంగనినమస్కరించి జననీదాస్యనిరా
కరణార్థంబురగులకమృతంబుఁదేరనరిగెదనిపాదఘాతంబుననాఁకలిపోవకున్నయది నాకాహారంబుఁబ్రసాదింపుమనినఁగొ
డుకకుమెచ్చికశ్యపప్రజాపతియిట్లనియె॥ క॥అనలనిభుండువిభావసుఁ।డనువిప్రుఁడునియమవంతుఁడర్థాఢ్యుండై।సు
ఖమున్ననాతని।యనుజుండగుసుప్రతీకుఁడను వాఁడతనిన్ ॥ క॥మనపితృవర్గముపడసిన।ధనమువిభాగించియిమ్ముధ
నాఁకనివానినడుగఁబోయిన।ననుజునకువిభావసుండహంకారమునన్ ॥ క॥తానలిగియిచ్చెశాపం।బేనుఁగవైయు
నిసహింపకవాఁడున్।మానుగఁగూర్మమవగుమని।వానికిఁబ్రతిశాపమిచ్చెవసులోభమునన్ ॥ వ॥ ఇట్లిన్నయుండన్న
సునన్యోన్యశాపంబులంజేసి యోజనత్రయోత్సేధముగలిగిదశయోజనవిస్తీర్ణంబైనకూర్మంబును షడ్యోజనో
బుగలిగిద్వాదశయోజనవిస్తృతంబైనగజంబునునైసరోవరవిపినంబులనుండియర్థనిమిత్తంబైనపూర్వవైరంబు
మలోనిత్యంబునొండొంటితోడంబెనంగి పోరుచుండునవినీకాహారంబుసుమ్మరుగుముకార్యసిద్ధియయ్యెడు
డుండునుమనోవేగంబునంబఱచియారెంటినింగాంచి॥ క॥చఱచియొకచేతఁగూర్మముఁ।బెఱచేతగజంబుఁబట్టి
గేంద్రుఁ।డిఱికికొనిగగనవీథిం।బఱచెవియచ్చరవిమానపఙ్క్తులుదూలన్ ॥ క॥కనకప్రతతీవితతులు।పెనఁగిన
రుహములఁబెద్దయుబెడగై । తనరినయలంబతీర్థం।బునకరిగెనగంబులొక్కమొగిగ్రక్కదలన్ ॥ వ॥ అం
ణంబనుపాదపోత్తమంబుగరుడునింగనిసంభావించిశతయోజనాయతంబైన మదీయశాఖపైనుండియిగ్గజకచ్ఛ
లభక్షించిపొమ్మనినగరుడుండమ్మహాశాఖపైనూఁదనమకట్టియందు ॥ క॥ పాదంబులువెట్టుడుఁడు।త్పాదపఘనశా

——*గరుత్మంతుఁడుగజకచ్ఛపంబులంగొనికశ్యపునొద్దకుఁబోవుట.*——

ఱిగిభల్లననుచ్చె।ర్నాదమునదిక్కులద్రువఁగ।ఖేదిల్లెవిహంగతతులుభీతింబఱవన్ ॥ వ॥ అమ్మహాశాఖనవలంబి
లక్రిందైయానిత్యకిరణంబులుదమకాహారంబులుగాఁ దపంబుసేయుచున్నవాలఖిల్యమహామునిగణంబులంజూచి
భూమిపయింబడిననిమ్మునులకుబాధయగుననిదానిగఱచికొనిగజకచ్ఛపంబులంగరంబులనిఱికికొనిగరుడుండుగ
బునంబఱచితనకునూఁదనిమ్మగుప్రదేశంబెందునుగానకగంధమాదనంబునకుంజనియందుఁదపంబుఁజేయుచున్న
పుంగనిమ్రొక్కినంగశ్యపప్రజాపతియును॥ చ॥కనకమహీధరప్రతిమకాయుమహాజవనిర్జితత్రిభం।జనునవిచింత్య
ఱిభుజసత్త్వసమన్వితదీప్తమహత్త్వవా। మనసమువైనతేయునిఁదపాస్యగతద్రుమశాఖనున్నయ।య్యనఘులవా
లనునమ్మునినాథుఁడుసూచెనెమ్మితోన్ ॥ వ॥ఇగ్గరుడుండుభువనహితమహారంభుండు బలసమన్వితుండు
గుననియుత్తరుశాఖవిడువనేరకున్నవాఁడువీనింగరుణించిమీరొండుకడకరుగుండనినవాలఖిల్యులుకశ్యపుప్రార్థనం
నంజేసిదానివిడిచిహిమవంతంబునకుంజనిరిగరుడుండునుముఖనిక్షిప్తశాఖాస్ఖలితవచనుండగుచుఁదండ్రికిట్లనియె
ధరణీసురవిరహితమగు।నరణ్యదేశంబునాకునానతియిండి। త్తరుశాఖవిడువవలయును। గరమునిరోధమిదియని
పుఁడనియెన్ ॥ క॥హిమశైలకందరాభా।గముకడనిప్పురుషనగముగలదచ్చోనీ।ద్రుమశాఖవిడువుమదిదా।సమ
గమ్యమీశ్వరాదులకైనన్ ॥ వ॥అదియిచ్చటికిలక్షయోజనంబులుగలదరుగుమనినగరుడుండునుమనోవేగంబున
యానిప్పురుషనగంబునందత్తరుశాఖవిడిచి హిమవంతంబుమీఁదికింబోయిగజకచ్ఛపంబులభక్షించిమహాసత్త్వ
న్నుండైనాకలోకంబునకెగయసమకట్టిపక్షవిక్షేపంబుఁజేసిన ॥ క॥ ఘనపక్షానిలచలితా।వనిరుహములవలన
గురుపుష్పచయం।బనిమిషజయార్థసురిగెడు।వినతాసుతుమీఁదఁబుష్పవృష్టింబోలెన్ ॥ వ॥ అట్లమృతహరణో
గరుడుండుగగనంబునకెగసిననటదేవలోకంబునందు ॥ మాలినీవృత్తము॥సురపతిసభఁజూడంజూడనంగారవృష్టిన
సెఁగులిశధారల్గుంఠితంబయ్యెదిక్కుం। జరమదములడంగెన్సర్వదిక్పాలకాంతర్గ।కరణములుభయోద్వేగంబులం
చలించెన్ ॥ వ॥ ఇట్టిమహోత్పాతంబులుపుట్టినసురపతిబృహస్పతింజూచియిదియేమినిమిత్తంబనియడిగినదే
యునెఱింగిబృహస్పతిసురపతికిట్లనియె॥ సీ॥బ్రహ్మణ్యుఁడగుకశ్యపబ్రహ్మవరమునవినతకుఁబుట్టినయనఘమూర్తి
య్యులదయవరపక్షికులమునకింద్రుఁడై పరఁగినయుద్ధతేజుఁ। [illegible] యత్యుగ్రనిషాదులనారంగమ్రింగి

వీరుఁ। డిభకచ్ఛపములరోహిణశాఖతో నెత్తికొని దివిఁ బఱచిన యనిలవేగి- తే॥ వీఁగి తనతల్లి దాస్యంబు నీఁగఁ బూని। తడయ కమృతంబు గొనిపోవఁ గడఁగి వచ్చెఁ। గామరూపసంపన్నుండు గామగమనుఁ। డతఁడు నీకును సాధ్యుండు శతముఖుండ * వ॥ అగ్గరుడుని మాహాత్మ్యంబు నీవును నెఱుంగు దెల్లనినఁ గశ్యపప్రజాపతి పుత్త్రార్థి యై భవత్ప్రభృతులను మహామునిగణంబులను దనకు సహాయులనుగాఁ బడసి పుత్త్రకామేష్టి సేయునాఁడు నీవు నీ బలంబునకుం దగిన యిధ్మభారంబు మోచికొనియును శ్రమంబున వచ్చిన వాఁడవై యల్పకుశపలాశేధ్మభారంబులు మోచికొని వడవడవడంకుచు వచ్చు వారి నల్పసత్త్వుల నంగుష్ఠప్రమాణదేహుల ననవరతోపవాసకృశీభూతశరీరుల వాలఖిల్యమహామునులం జూచి నగిన నమ్మునులు సిగ్గనడికడు నలిగి * క॥ గణవిజయుఁ డనలతేజుం। డణిమాదిగుణాఢ్యుఁ డుదితుఁ డయ్యెడు వీరా। గ్రణి శతమఖుకంటెను శత। గుణవీర్యుం డయిన పుత్త్రకుండ జితుండై * వ॥ వాఁడు రెండవ యింద్రుం డయ్యెడు మని మహావీర్యవంతంబులైన మంత్రంబుల వేల్చుచున్నంత నంతయు నెఱింగి నీవు కశ్యపు పాలికిం బోయి నాకుం గరుణింపుండని వానిం బ్రార్థించినఁ గశ్యపప్రజాపతి యమ్మునుల కిట్లనియె * ఉ॥ ఉండు నితండు పద్మజు వియోగమునం ద్రిజగంబులందు నింద్రుండయి భూతరాశిఁ దనదోర్బలశక్తిఁ గడంగి కాచుచుఁ। రెండవ యింద్రుఁడైన విపరీతము గున్నుభువనప్రవృత్తి మీ। రొండు విధంబు సేయుటిది యుక్తమె బ్రహ్మ నియుక్తి యుండఁగన్ * వ॥ మీవచనం బమోఘంబు గావున నింక నాకును బుట్టువిల్లెడు పుత్త్రుండు పక్షికులంబున కెల్ల నింద్రుం డయ్యెడు మని కశ్యపుండు వారల నొడంబఱిచి నీ యింద్రత్వంబె కాధిష్ఠితంబు సేసె నట్టి కశ్యపప్రజాపతియను మహిమను వాలఖిల్యుల తపోమహిమను వినతకుం బుట్టి విహగేంద్రుడైన యగ్గరుడుం డిప్పు డమృతహరణార్థంబరుగుదెంచుటం జేసి స్వర్గలోకంబున మహోత్పాతంబులు పుట్టెనని సురపతికి బృహస్పతి సెప్పిన విని యింద్రుం డమృతరక్షుల నెల్ల రావించి మీర లతిప్రయత్నంబున నమృతంబు రక్షించుకొని యుండుండని పంచిన వల్లె యని * క॥ వారలు బహుప్రకారా। కారులు వీరులు నిశాతఖడ్గాదిమహో। దారుణశస్త్రధరులు కృ। ష్ణారుణసితపీతఘనతరాంగత్రాణుల్ * క॥ సనుకట్టి మొక్కలమొగిన। ప్రమాదులై నిలిచి రేయుఁ బవలు నురక్షా। క్షములై యమృతము చుట్టును। నమేయబలు లుండి రంత నతిరభసమునన్ * మ॥ వితతోల్కాశనిపుంజ మొక్కొ యనఁగా విస్ఫీత నిక్షిప్తప। క్షతివాతాహతిఁ దూలి తూలశకలాకా

—— *గరుఁడమృతరక్షకులతో యుద్ధము చేయుట.* ——

రంబులై వారిద। ప్రతతుల్ స్రుల్పడినల్ల డం జెదరఁగాఁ బాఱెన్మనోవేగుఁడై। పతగేంద్రుం డమృతాంతికంబునకుఁ దత్పాలుర్భయం బందఁగన్ * వ॥ అంత * క॥ కల్పాంతానలకీలా। కల్పాయతపక్షుఁ బక్షిఘననిభశౌర్యా। కల్పుఁ గని యమృతరక్షుల। నల్పక్రోధులయి తాఁకి గార్చికడంకన్ * క॥ తడఁబడ నేసియు వైచియుఁ। బొడిచియు వివిధాస్త్రశస్త్రముల నుద్ధతులై। కడుకొని యుద్ధము సేసిరి। కడిమి మెయిన్ విబుధవరులు గరుడునితోడన్ * వ॥ గరుడుండును నిజపక్షవిక్షిప్తరజోవృష్టి నమరవరుల దృష్టిపథంబు గప్పి స్వర్గలోకంబు నిరవలోకంబుగాఁ జేసిన నమరేంద్రు పనుపునఁ బవనుండా రజోవృష్టి చెదరవీచెనంత * మాలినీవృత్తము॥ పరశుకులిశకుంతప్రాసబాణాసనోద్య। త్పరిఘకణయచక్రప్రస్ఫురద్బాహుసేనా। పరివృతుఁడయి తాఁకెన్ భౌవనుం డన్మహాకిం। కరుఁడు సమరకేళీగర్వితున్ వైనతేయున్ * క॥ బలవత్పక్షగేంద్రకోపా। నలభస్మీభూతుఁడై క్షణంబున వాఁడున్। బలమఱి క్రాఁగెను దగ్ర। జ్వలనజ్వాలావలీఢశలభము వోలెన్ * సీ॥ పక్షతుండాగ్రనఖక్షతదేహులై భోరన నవరక్తధారలొలుక। విహగేంద్రునకు నోడి నిహతులై సురవరుల్ సురరాజు మఱువు సొచ్చిరి కడంగి। సాధ్యులనాయాససాధ్యులై పాఱి రిపూర్వాభిముఖులయి గర్వముడిగి। వసువులు రుద్రులు వసుహీనవిప్రుల క్రియ దక్షిణాశ్రితులయిరి భీతి – ఆ॥ నొంది యపరదిక్కుఁ బొందిరాదిత్యులు। శ్వినులును త్తరమునకొనరఁ బఱచి। రనలవరుణపవనధనదయమాసురుల్ వీఁకదఱిగి కాందిశీకులయిరి * క॥ తలరఁగ రేణుకకదన। ప్రలిహప్రరుజాశ్వకృంతపవనఖులనుప। క్షులఁ గులిశనిశాతనఖావలిఁ బక్షీంద్రుండు వ్రచ్చి వండఱులాడెన్ * వ॥ ఇట్లు నిర్జరవరుల నెల్ల నిర్జించి యూర్జితుండై గరుడుం డమృతస్థానంబున కరిగి దానిం బరివేష్టించి ఘోరసమీరప్రేరితంబై దుర్వారశిఖాజిహ్వల నంబరంబు నాస్వాదించుచున్న త్రిక్న యనలనుం బుంగని తత్క్షణంబ సకలనదీజలంబుల నెల్ల ... యయ్యనలంబు నాఱఁజల్లి తీక్ష్ణధారంబై

దేవనిర్మితంబై పరిభ్రమించుచున్నయంత్రచక్రంబునరాంతరంబునసంక్షిప్తదేహుండై చొచ్చియచ్చక్రంబుక్రిం
ఉ॥ ఘోరవికారసన్నిహితకోపముఖంబులుదీప్తవిద్యుదు । ల్కారుణదారుణాక్షములునై నిజదృష్టివిషాగ్నినన్యు
రంగనీకయేర్చుచుంబ్రసిద్ధముగానమృతంబుచుట్టురన్।ఘోరతినున్నయుగ్రభుజగంబులరెంటినిగాంచిచెచ్చెరన్ *
య్యురగంబులందనపక్షరజోవృష్టినంధంబులంజేసి వానిశిరంబులుద్రొక్కి పరాక్రమమెసంగనమృతంబుగొనిగ
డుగగనంబునకెగసి * క॥ కలహముననిట్లుసురవీ । రులఁబల్వురనోర్చి యొక్కరుండయమృతముం దె।క్కలిక్
స్వాదింపక।యలోలుఁడగువానిఁజూచిహరియిట్లనియెన్ * క॥ నీవిజయోత్సాహమునకు।లావునకుజవంబునకున
మునకుస। ద్భావమునకుమెచ్చివరం।బీవచ్చితి వేఁడు మెచ్చి యిష్టమునీకున్ * వ॥అనిప్రసన్నుండై యానతిచ్చినయ
పుండగుశ్రీమన్నారాయణునకునమస్కరించిగరుడుండిట్లనియె*సీ॥అమృతాశనంబు సేయక యును దేవ నాకజ
రత్వంబునందుటయును।నఖిలలోకంబులకగ్రణివైననీయగ్రంబునందునిన్నధికభక్తిఁ। గొలుచుచునునికియుఁగో
రుణతోడయ సేయుమున్నతదైత్యభేది।యనవుడువానికినభిమతంబులుప్రీతుఁడై యిచ్చిహరి యిష్టులనియెనాకు
ఘువాహనంబవై మహోధ్వజమవై ।యుండుమనినఁబక్షియును బ్రసాద।మనుచుమ్రొక్కిపఱచెనంత నాతనిమీఁ
త్తివై చెవాసవుండు*వ॥అదియునునంబరంబుననగ్నికణంబులుచెదరంబఱతెంచిపక్షిరాజుపక్షంబులుదాఁకవచ్చి
చిగరుడుండునగినీచేయు వేదననన్నుందాకనోపమనీవుమహామునిసంభవంబవగుటను దేవేంద్రునాయుధంబవగు
న్నునవమానింపరాదుగావునమదీయైకపర్ణశకలచ్ఛేదంబు సేయుము నాయందు నీశక్తియింతియయనినసకలభూ
ఘంబెల్ల నాతనిపర్ణంబులసుస్థిరత్వంబునకుమెచ్చి సుపర్ణుండనిపొగడిరిసురేంద్రుండునువ్విహగేంద్రమాహా

—*ఇంద్రుఁడుగరుడునిప్రభావంబునకుమెచ్చి స్నేహించుట*—

బునకుమెచ్చియచ్చెరువందియిట్లనియె*ఆ॥నిరుపమానశౌర్యనీతోడఁజెలిమిసే।యంగనాకభీష్టమైనయదియు।నిట్టి
మంబునిట్టిసామర్థ్యంబుఁ।గలదెయొరులకిజ్జగంబునందు*క॥అమరుఁడవజరుఁడవజితుఁడ।వమేయుఁడవునీకునమృత
యేలఖగో।త్తమదీనినొరులకిచ్చిన।నమరులకునువారసాధ్యులగుదురుపోరన్ * క॥ నీవొరులకునీయమృతము।నీర్చి
దునాకుమఱలనిచ్చిననీకి ।స్తోవాప్తియగువిధంబేఁ। గావించెదననినహరికిగరుడుండనియెన్ * వ॥ ఏనుమదీయమా
దాసీత్వనిరాసార్థంబమృతంబుదెచ్చియిత్తుననికాద్రవేయులతోనొడివివచ్చినవాఁడ నీయమృతంబుగొనిపోయినా
కిచ్చిమదీయజననీదాస్యంబువాపికొనినసురగులీయమృతంబుపయోగింపకుండ ముందరనీవుగొనిచనుమనినన్గరు
మహానుభావంబునకుమెచ్చినీబలపరాక్రమంబులువినవలతుంజెప్పుమనిననయ్యింద్రునకుగరుడుండిట్లనియె * క ।
నిందయునాత్మగుణో।త్కరపరికీర్తనముంజేయఁగానుచితమెస । త్పురుషులకైననునీక।చ్చెరువుగనాకలతెఱంగు
ప్పెదఁబ్రీతిన్*ఉ॥స్థావరజంగమప్రవితతంబగుభూవలయంబునెల్లనా । లావునఁబూనితాల్తునవిలంఘ్యపయోధి
బులెల్లర । త్నావళితోనచల్లుదుబృహన్నిజపక్షసమీరణంబునన్ । దేవగణేశ యీక్షణమత్రిప్పురివత్తుఁద్రిప్పి
లన్ * వ॥అనిచెప్పినగరుడునిజవసత్త్వసామర్థ్యంబులకుమెచ్చిసంతసిల్లినాతోడనెప్పుడుబద్ధసఖ్యుండవై
యుననివేఁడియుదేవేంద్రుండుగరుడునకిట్లనియె * క ॥నాకభిమతమొనరించిన।నీకిష్టముసెప్పికొనుమనినదు
మాకిట్లహితముచేసిన। యాకద్రువపుత్త్రులశనమయ్యెడునాకున్ * క ॥ భవదభిరక్ష్యములగుసీ।భువనంబుల
సర్పములుద్రిప్పరుటన్ । దివిజాధిపనీకేటికిఁగిం। పవలసెనీయాజ్ఞ నాకుఁబడయఁగవలసెన్ * వ॥అనిగరుడుండు
నురగభోజనత్వంబుసురపతిచేత వరంబువడసి తదనుగమ్యమానుండై యురగులయొద్దకువచ్చిమరకతహరిత
శాస్తరణంబుననమృతకలశంబునిలిపి యురగులంజూచియిట్లనియె * క ॥ అనిమిషనాథసుగుప్తమ। యినయ
తెచ్చిమీకునిచ్చితినస్మ । జ్జననీదాస్యమువాసెను । దినకరపవనాగ్నితుహినదీప్తులుకరిగాన్ * వ ॥ మీరలు
లంకృతులరైవచ్చి దీనినుపయోగింపుండనిపంచి తల్లిందనవీపెక్కించుకొని విహగేంద్రుండురగులకదృశ్యుం
న్నసురేంద్రు వీఁడొనిచనియెనంతనురగులును నమృతోపయోగ కుతూహలంబున నొండొరులం గడవఁ గృత

లంకృతులై చనుదెంచుటకు ముందర * క ॥ అమరాధిపుఁడమృతముఁగొని।యమరావతికరిగితొంటియట్లసుఖస్థా।న
మునవిచలితరక్షా।క్షముఁడై రక్షించుకొనిసుఖస్థితినుండెన్ * వ ॥ ఉరగులునిటనమృతం బుపయోగింపం గానక
దానియున్నస్థానంబని దర్భలునాకిన నాలుకలు రెండుగా వ్రయ్యుటంజేసి నాఁటంగోలె ద్విజిహ్వులునాఁ బరఁగిరి
యమృతస్థితింజేసి దర్భలుపవిత్రంబులయ్యె * క ॥ ఈసౌపర్ణాఖ్యానము । భాసురముగవినినపుణ్యపరులకునధిక।శ్రీ
సంపదలగుదురితని । రాసంబగుఁబాయునురగరక్షోభయముల్ * వ ॥ ఇట్లురగులమృతంబుపయోగింపంగానకచని
నశేషుండుతల్లియుందమ్ములుఁజేసినయధర్మంబునకునిర్వేదించి వారలవిడిచికడునిష్ఠతోఁగంధమాదనబదరీతపోవనగోక
ర్ణపుష్కరారణ్యహిమవంతంబు లాదిగాఁగల పుణ్యస్థానంబులం దనేక శతసహస్రవర్షంబులు బ్రహ్మనుద్దేశించిత

—*బ్రహ్మయనుజ్ఞవలన శేషుఁడుభూభారంబుదాల్చుట.*—

పంబుచేసినబ్రహ్మయుఁబ్రత్యక్షంబై వరంబు వేఁడుమనిన శేషుండిట్లనియె * సీ॥తల్లియునాసహోదరులునుమూర్ఖ
లైధర్మువునుచితంబుఁదప్పివినత । కావైనతేయునకపకారములుచేసిరిప్పుడువారిసహింపకెగ్గు। సేయుదురేనుబాసితి
వారితోడిపొత్తొల్లఁదపంబుసేయుచుశరీర । భారంబువిడిచెదఁబరమేష్ఠియనవుడు నాతనిసమబుద్ధికజుఁడుమెచ్చి-ఆ॥
నిత్యసత్యధర్మనిరతుండవఖిలంబు। దాల్పనోపునట్టిధైర్యయుతుఁడ ।విదియనన్యవిషయమిమ్మహీభారంబు। నీవతాల్ప
వలయునెమ్మితోడ * చ ॥ వినతకునాత్మజుండయినవీరుఁడుకశ్యపవాలఖిల్యస । న్మునులవరంబుగన్నఖగముఖ్యుఁడు
వాసవునోర్చియున్నస।ద్వినుతబలుండుగావునవివేకమునన్వినతాతనూజుతో । ఘనముగఁజెల్మిఁజేయుమిదికార్యము
నీకుభుజంగమేశ్వరా * వ ॥ అనిబ్రహ్మనియోగించినశేషుండశేషమహీభారంబుదాల్చి గరుడునితో బద్ధసఖ్యుండై
యుండెనిటవాసుకియుం దల్లిశాపంబునజనమేజయు సర్పయాగంబునందయ్యెడుసర్పకులప్రళయంబునకు వెఱచి తన
నిట్టికష్టశపులనై రావతాది సహోదరులనురావించి విషణ్ణహృదయుండై యిట్లనియె * చ॥చిరముగబ్రహ్మకుండపము
సృతసంసేయనంతుఁడనంతధారుణీ।భరగురుకార్యశక్తుఁడయిపన్నగముఖ్యులపొత్తుఁబాసిచె।చ్చెరఁజనయంతనుండిమదిఁజే
యు।నీర్చితలంపుఁడయొక్కనాఁడుదు । ర్భరతరదండశూకములశావిభయప్రతిఘాతకృత్యముల్ * వ॥ మఱియమృతమథ
నంబునాఁడుమందరమహానగంబునకు వేత్రంబనయిన నాక్లేశంబునకుమెచ్చియమరులెల్లఁబితామహుం బ్రార్థించినా
కునవ్యయత్వంబును సకలభయమోక్షణంబునుగా వరంబిచ్చిరైననుజననీశాపభయంబుననురగప్రళయంబగుటకుమ
నోదుఃఖంబు దుస్సహంబైయుండు దానినుడిగించు నుపాయంబెద్దియేమిచేయువారమని చింతించుచున్నయన్నాగ
రాజునకునాగకుమారులత్యుద్ధతులైయిట్లనిరి* సీ॥జనమేజయుఁడుసేయుసర్పయాగమునకువిఘ్నమొండజముగావిం
తమతఁడు । ధర్మార్థిగావునధారుణీసురులమైయడుగుదమీక్రతువుడుగుమనియుఁ।గొందఱమతనికిఁగూర్చుమంత్రుల
మునైయీక్రతుక్రియఁజేసియిహపరములకగుఁబెక్కుదోషంబులనిహేతువులుసూపియుడిగింతమందఱమొక్కమొ
గిన - ఆ ॥భక్ష్యభోజ్యలేహ్యపానీయములమీఁద। సదములోనివిప్రజనులమీఁద। వెగడుపడఁగఁబాఱివెఱపింతమొజ్జలు।క
తృవిధియోగవిధులుదప్పిపఱవ * వ॥అనినవారలలోఁగొందఱుబుద్ధిమంతులయినభుజంగముఖ్యులిట్లనిరి* క॥ఇవిమీకన్ని
యుఁజేయఁగ। నవునితలఁపకుఁడుభూసురావలిమంత్రో।ద్భవదారుణదహనశిఖ।ల్గవిసిననెద్దియునుజేయఁగానెడగల
దే * వ॥అనిననాగరాజానుజుండైనయేలాపుత్రుండిట్లనియె ॥ ఆ॥ శాపమిచ్చునాఁడుజననియుత్సంగంబు।నందునిద్ర
వోయినట్లయుండి। యమరవరులకజునకైనయన్యోన్యసం। భాషణంబులెఱుకపడఁగవింటి * వ॥ అప్పలుకులుసెప్పెద
వినుండుశాపానంతరంబుననమరులెల్లనజునకిట్లనిరయ్యాకద్రువయిట్టియనంతబలవీర్యసంపన్నులయినకొడుకులంబడ
సికడునిర్దయురాలై వారికకారణంబైనదారుణశాపంబిచ్చెమీరునువారింపక యుపేక్షించితిరి దీనికింబ్రతీకారంబొం
డెద్దిగలదేయనిననమరులకుఁగమలసంభవుండిట్లనియె*క॥క్రూరాకారులజగదప। కారులఁబన్నగులఁదాల్పఁగానోపని
యి।ద్ధారుణికిహితంబుగదు।ష్టోరగసంహారమిప్పుడొడఁబడవలసెన్ *వ॥మఱియుసకలలోకహితాచారులైననాగము
ఖ్యులనెల్లవాసుకిచెలియలైనజరత్కారువునకుజరత్కారుండనుమహామునికింబుట్టెడువాఁడధిక తేజస్వి యస్తీకుండ

నమహామునిజనమేజయసమారబ్ధసర్పప్రళయంబువలనరక్షించునని పితామహుండు దేవతలకుం జెప్పిన తెఱంగు
జెప్పినవాసుకిప్రముఖనాగముఖ్యులెల్ల సంతసిల్లియేలాపుత్త్రు నెత్తుకొనిసాధువాదంబులనభినందించిరి వాసుకియునా
గోలెజరత్కారుమునీంద్రుం డెన్నఁడుదారపరిగ్రహంబు సేయునో యనితత్సమయంబ పేక్షించియుండునంత* క॥
ఘుతపోనిధియాయాయావరవంశోత్తముఁడునియమవంతుఁడులోకో। త్తరుఁడుజరత్కారుఁడునాఁ। బరఁగినముని బ్రహ్మచ
ర్యపరిపాలకుఁడై * క॥ ఘోరవ్రతములుసలుపుచు । దారపరిగ్రహము సేయఁదానొల్లకసం। సారపునర్భవభీతిన। వ్యా
వ్యాపారమోహపాశచ్యుతుఁడై * వ॥ తపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యంబులం జేసిఋషులఋణంబులనీఁగుచుఁ
భ్రమించువాఁడు వనంబులోనొక్కపల్వలంబుగనియందు మూషికవిలూనంబయియొక్కమూలంబతక్కయున్న వీ
రణస్తంబంబు నవలంబించి తలక్రిందైయాదిత్యకిరణంబులాహారంబుగా వ్రేలుచున్నఋషులం గొందఱం జూచి
యంబోయిజరత్కారుండట్లనియె* క॥ కడునుగ్రముదలక్రిందుగఁ। బడియుండుటయదియునొకతపంబా కొనాకే। ర్పడ
జెప్పుఁడీతపంబే। దొడఁగెదననవుడునుసయ్యధోముఖవిప్రుల్ * క॥ అనఘుయిదియేటితపమే। మసుపమదుర్గఖుతులఁ
గుటనాధారములే। కనుసంతానోచ్ఛేదం। బున వ్రేలెదమధమలోకముల తెరువుచనన్ * వ॥ మంద భాగ్యులమయి
మావంశంబునజరత్కారుండనుపాపకర్ముండుపుట్టిదారపరిగ్రహము సేయనుసంతానంబువడయనొల్లకున్నవాఁడే
మాతని పితృపితామహులముమాపట్టిన యవురుగంట వ్రేళ్లెల్లంగాలుండుమూషికవ్యాజంబు నందరతరంబకాలుకీని
నొక్కవేరతక్కయున్నయదియదియును జరత్కారుండనపత్యుండైనం డెగు మేమధఃపాతులమగుదు మాతండపత్యం
బువడసెనేనియూర్ధ్వగతులమగుదుము॥ తే॥ నీవుమాచుట్టమవపోలె నెమ్మితోడ। నవహితుఁడవయిమాపల్కులాదరిం
చియాజరత్కారుఁగని చెప్పుమయ్యవాని। నెఱుఁగు దేనిమాపడియెడునీయవస్థ * వ॥ అనినవినిజరత్కారుఁడతికారుణ్యచి
త్తుండైయపత్యార్థంబవశ్యంబువివాహంబుగావలయుననియెంతయుం బ్రొద్దుచింతించితనపితృవర్గంబునకిట్లనియె* క॥
మీరలునాపితృదేవత। లారాధ్యులరేనుమీకునాత్మజుఁడజర। త్కారుఁడనువాఁడముందర। దారపరిగ్రహము సేయఁదగు
లదుబుద్ధిన్ * క॥ మిమ్మిట్లుచూచిమీకుహి। తమ్మెట్లగునట్లుగామదంబునదారా। ర్థమ్ముప్రవర్తింపఁగఁజి । త్తమ్మిప్పుడు
నాకుఁబుట్టెధర్మస్థితిమై * వ॥ అనినవినియమ్మహామునులు జరత్కారుపల్కులకుసంతసిల్లియిట్లనిరి* చ॥ తగినసుపు
త్త్రులంబడసి ధర్మువుదప్పకతమ్మునుత్తము । ల్గొగడఁగ నమ్మహామతులు వొందుగతుల్గ మ ఘోరనిష్ఠతోఁ । దగిలిత

—*జరత్కారుఁడు తనపితృదేవతలయను మతివివాహంబుచేసికొనఁబూనుట.*—

పంబుచేసియునుదక్షిణలిమ్ముగనిచ్చియజ్ఞము। ల్నెగడఁగఁజేసియుంబడయనేరరపుత్త్రకులైనమర్త్యతుల్ * వ॥ కావుననీవు
కృతదారపరిగ్రహుండవైసంతానంబువడసిమమ్మునూర్ధ్వగతులఁ జేయుమనిన జరత్కారుండట్లనినాకుసనామయ
యినదానివివాహంబుగావలయుననివారికినమస్కరించివీడ్కొని సనామకన్యాన్వేషపరుండై భూవలయంబెల్లఁగల
యఁద్రిమ్మరి * తరువోజ॥ అనవరత వ్రతాయాసఖేదముననతికృశమగు చున్నయంగంబునందుఁ । దనరియేర్పడినర
ల్లధ్వయుముదిసీ తలవడంకుచునుండు తనపితృవరుల । ఘనముగానూర్ధ్వ భిగతులఁగాఁ జేయఁ గడఁగివివాహంబుగా
జరత్కారుఁ। డనఘుండుదనకోర్కికనుకూలమైనయట్టికన్యకఁగానఁడయ్యెమర్త్యమున* వ॥ ఇట్లుజరత్కారుండువివా
హాపేక్షుం బ్రతీక్షించుచున్నవాసుకియుందనచారులవలననంతయునెఱింగినిజసహోదరియైన జరత్కారుందోడ్కొ
నిజరత్కారుమహామునిపాలికింబోయియిట్లనియె * శా॥ ధన్యంబయ్యెభవత్కులంబతికృతార్థంబయ్యెనస్మత్కులం బ
న్యోన్యానుగుణాభిధానములఁజిత్తానందమొందెన్ని వే। కన్యాయాన్వితభూసురోత్తమజరత్కారూ జగన్మాన్యయిక
న్యాభిక్షుఁబరిగ్రహింపుముజరత్కారున్మదీయానుజన్ *వ॥ అనినవినియొడంబడిజరత్కారుండు సనామ యగుటం జేసి
యకన్యక__వాహంబయిప్రథమసమాగమంబునందనధర్మపత్నికిసమయంబు సేసెనాకునీవెన్నఁడేని యవమానం
బుదలం___ మునిన్నుంబాసిపోవుదుననినాఁటంగోలె * క॥ వాలుపయినడచునట్లు। బ్బాలికవడవడవడంకిభయమున
____ గుపతికిఁబవలున్। రేయును నేమ ఱకపరిచరించుచునుండెన్ * క॥ అనవరతభక్తిబాయక। తనపతికిం బ్రి

యముచేసి తద్దయు గర్భంబున రక్తిఁ దాల్చి యొప్పెను దినకరగర్భ యగు పూర్వదిక్సతి వోలెన్ * వ॥ అక్కోమలి యొక్క
నాఁడు తనయూరువు తలయంపిగాఁ గృష్ణాజినాస్తరణంబున నిజనాథుండు నిద్రితుండై యున్న యవసరంబున నాదిత్యుం
డస్తగిరిశిఖరాసన్నుండగుటయు సంధ్యాసమయోచితక్రియలు నిర్వర్తింపఁ దదాశ్రమవాసులైన మును లేగుటం జూచి
యాత్మగతంబున * సీ॥ సంధ్యలందొనరించు సద్విధుల్ గడచిన ధర్మలోపంబగుఁ దడయ నేల। బోధింపవైతని భూసురప్రవరుం
డుపవరునో బోధింపఁబడియవజ్ఞ। తగునె నాకిట్లు నిద్రాభంగమొనరింప ననియల్గునో దీనికల్గె నేని । యలుక నేఁబడుదుఁగా
కగునె ధర్మక్రియాలోపంబు హృదయంబులో సహింప — ఆ॥ ననివినిశ్చితాత్మయయి నిజపతిఁ బ్రబోధించె ముని యనిద్ర
చేఁజెయల్గి। యేల నిద్రఁ జెఱిచి తీవు నావుడు జరత్కారువిట్టులని యెఁగరము వెఱచి * క॥ ఇనుఁ డస్తమింపఁబోయిన నన
ఘా బోధింపవలసె ననవుడు నా మేల్కను నంతకు నుండక యినుఁ డొరఁగ నస్తాద్రి కేగనోడఁడె చెపుమా * వ॥ నీవు నాక
వమానంబు దలంచితివి నీ యొద్ద నుండనొల్లఁ దొల్లి నీకు నా చేసిన సమయంబు నిట్టిది నీ గర్భంబున నున్నవాఁడు సూర్యానలస
మప్రభుండైన పుత్రుం డుభయకులపక్షరక్షణసమర్థుండు సుమ్ము నీవు వగవక నీ యగ్రజునొద్ద నుండు మని జరత్కారువు నా
రార్చి జరత్కారుండు తపోవనంబునకుం జనియె నట జరత్కారువును దన యగ్రజుండైన వాసుకియొద్దకు వచ్చి తద్వృత్తాం
తంబంతయు నెఱింగించి యుండె నంత * క॥ ఆపూర్ణతేజుఁ డపగతపాపుఁ డసాకృతభవానుబంధుండు నిజమాతాపితృపక్ష
ప్రబలభయాపహుఁ డాస్తీకుఁ డుదితుఁడయి పెఱిఁగెఁ బ్రభర్షన్ * తే॥ చ్యవనసుతుఁడైన ప్రమతితోఁ జదివె సకలవేదవేదాంగ
ములు నిజవిమలబుద్ధి। నెఱిఁగె సకలశాస్త్రంబులనెల్ల నెంమ । నధికసాత్త్వికుఁ డాస్తీకుఁ డనఁగ జనులు * వ॥ అట జనమేజ
యుండు తక్షకవిషానలంబునం దన జనకు పంచత్వంబు దంకువలన నెఱింగి మంత్రులం జూచి యిది యేమినిమిత్తంబు దీనిస

—— * జనమేజయునకుఁ బరీక్షితు శాపకారణంబు మంత్రులు చెప్పుట. * ——

స్తరంబుగాఁ జెప్పుండనిన మంత్రు లిట్లనిరి * సీ॥ అభిమన్యునకు విరాటాత్మజయైన యుత్తరకును బుట్టిన యనఘుమా
। కౌరవాన్వయపరిక్షయమున నుదయించి ప్రథఁ బరీక్షితుఁ డనఁ బరఁగువాఁడు । ధర్మార్థకామముల్ దప్పక సలుపు
చుఁ బూని భూప్రజ నెల్లఁ బుణ్యచరిత। ననఘుఁడై రక్షించి యరువదియేఁడులు రాజ్యంబు సేసిన రాజవృషభుఁ — ఆ॥ ధధికధ
ర్మమార్గుఁడైన నీయట్టి సత్పుత్రుఁ బడసియున్న పుణ్యుఁ డన్య । నాథమకుటమణిగణప్రభారంజిత। పాదపంకజుండు భరత
నిభుఁడు * వ॥ భవత్ప్రపితామహుండైన పాండురాజునుంబోలె మృగయాసక్తుండై యొక్కనాఁడు మహాగహనం
బులఁ బెక్కు మృగంబుల నెగచి చంపి తనచేత నేటువడి పాఱిన మృగంబు వెంటందగిలి మహాధనుర్ధరుండై యజ్ఞమృగంబు
పిఱుందం బఱచు రుద్రుండునుంబోలె * పృథ్వీవృత్తము॥ అమిత్రమదభేది యొక్కరుఁడ యమ్మృగాన్వేషణ। భ్రమాకులిత
చిత్తుఁడై తగిలి పాఱుచు న్మందరన్ । శమీకుఁడను వానినొక్క మునిసత్తముఁ గాంచె సంతత। క్షమాదమసమన్వితుం గనియెఁ గాన
నాంతంబునన్ * వ॥ కని మునీంద్రా నా చేత నేటువడిన మృగం బమ్ముతోడ నిటవచ్చె నెక్కడం బోయె నెఱుంగుదేని చెప్పుమ
నిన నమ్ముని మౌనవ్రతుండు గావునఁ బలుకకున్నం గినిసి తత్సమీపంబున నపగతప్రాణమై పడియున్న పాముం దనవింటి
కొప్పున నెత్తి యమ్ముని యఱుతం దగుల వైచి క్రమ్మఱి హస్తిపురంబునకు వచ్చి యున్నంత — ఆ॥ ఆశమీకు పుత్రుఁ డంబు
జసంభవుఁ గుఱిచి భక్తితోడ ఘోరతపము । సేయుచున్న సుప్రసిద్ధుండు శృంగియన్ । వాఁడు శృంగి సముఁ డవంధ్యకో
పి * క॥ తనజనకున నఱుతఁ బవనాశనశవముఁ దగిల్చి రాజసమునఁ బరీక్షిజ్జనపాలుఁ చను టకృశుఁడను మునివలన నెఱింగి కో
పమూర్ఛాన్వితుఁడై * వ॥ శాపజలంబులెత్తికొని విజనంబైన విపినస్థానంబున విజితేంద్రియుండై మొదవుల చన్నులువ
త్సంబులు గుడుచునప్పు డుద్గతంబగు పయఃఫేనం బాహారంబుగా మానవ్రతంబు సేయుచున్న మహావృద్ధు మదీయజన
కు నవమానించిన పరీక్షితుండు నేఁడు మొదలుగా సప్తదివసంబులలోనఁ దక్షకదష్టుండై యమసదనంబునకరిగెడు మని
శాపంబిచ్చి తండ్రి పాలికిం జని * క॥ ఉరగకళేబర మంసాంతరమునఁ బడి క్రేలుచునికిఁ దలఁపక యును సుస్థిరుఁడై పరమ
ధ్యానోపరతేంద్రియవృత్తి నున్నవానిఁ శమీకున్ * వ॥ కని యయ్యురగకళేబరంబుఁ బాఱవైచి తత్క్షణంబ ప్రబుద్ధనయ
నుండైన తండ్రికభివందనంబు సేసి బాష్పపూరితనయనుండై శృంగి పరీక్షితు నుద్దేశించి తనయిచ్చిన శాపక్రమంబు నె

ప్పినవిని శమీకుండుదుఃఖితుండై యిట్లనియె * క॥ క్రోధముదపముం జెఱుచును। గ్రోధమయణిమాదులయినగుణ
బాపుఁ। గ్రోధమధర్మక్రియలకు। బాధయగుం గ్రోధిగాఁదపస్వికిఁజనునే * క॥ క్షమలేనితపసితపమును। బ్రష్ట
పదయుఁధర్మబాహ్యప్రభురా। జ్యముభిన్నకుంభములతో।యములట్టులయధ్రువంబులగునవియెల్లన్ * వ॥ క్షమ
చినీవుదృష్టాదృష్టవిరుద్ధంబైనక్రోధంబుఁ జేకొనిసకలరక్షకుండైన పరిక్షితుంబరీక్షింపక శాపంబిచ్చితివి చెట్టచేసి
రాజరక్షితులయికాదె మహామును లధికతపంబులు సేయుచు వేదవిహితానుష్ఠానధర్మంబులునడపుచుమహాశ్ర
తులయియున్న వారట్టిరాజుల కపకారంబుదలంచునంతకంటెను మిక్కిలిపాతకంబొండెద్ది మఱిభరతకులపవిత్రు
డైనపరిక్షితు రాజసామాన్యుంగావగచితే * ఉ॥ క్షత్త్రియవంశ్యులై ధరణిఁగావఁగఁబుట్టినవారుబ్రాహ్మణక్షత్త్రియ
వైశ్యశూద్రులనఁగాఁగలజాతులవారలన్ స్వచా। రిత్రముదప్పకుండఁగఁబరిక్షితుకాచినయట్లు రామమాంధా
ఘుక్షితీశులుమున్దంబునఁగాచిరె యేయుగంబునన్ * వ॥ అతఁడు మృగయావ్యసనంబున నపరిమితక్షుత్పిపాసా
తుండై యెఱుంగక నాకవజ్ఞఁ జేసె నేనుదానిసహించితి నమ్మహాత్మునకునీయిచ్చినశాపంబుఁ గ్రమ్మఱింపనేర్తేని
శృంగియిట్లనియె * క॥ అలుక మెయిమున్నపలికితి।నలుక నెనాపలుకుతీక్ష్ణమయియింతమను।జ్జ్వలదహనాకృతి
లరఁగఁద్రేరేప కేలతానెడనుడుగున్ * వ॥ నావచనంబమోఘంబనినశమీకుండుశోకాకులితచిత్తుండై తనశిష్యుఁడై
రముఖుండనువానింబిలిచి దీనినంతయుఁబరిక్షితునకెఱింగించితక్షకువలనిభయంబు దొలంగునట్టియుపాయంబు
కొనుమని చెప్పిరమ్మనినవాఁడునప్పుడపరిక్షితుపాలికిం జనియిట్లనియె * సీ॥ అడవిలోనేకాంతమతిఘోరతపమునై
మాగురులపైనురగశవము। వైచుటవినియల్గి వారితనూజుండుశృంగియన్వాఁడు కార్చిచ్చువంటి। శాపంబునీకిచ్చె
హాములలోననాపరిక్షితుఁడునాయలుకఁజేసి। తక్షకవిషమునదగ్ధుఁడయ్యెడుమని దానికిగురులుసంతాపమంది-ఆ
లేశనస్నుఁబుత్తెంచిరిప్పుడు। తద్భయంబు లెల్లదలఁగునట్టి। మంత్రతంత్రవిధులమర్చియేమఱకుండు।నదినిరంతర
యుఁగఆపి * వ॥ గౌరముఖుండరిగినంబరిక్షితుండుపరిక్షీణహృదయుండయితనచేసినవ్యతిక్రమంబునకుసంతాపించి
కునుపశమనంబునకుమెచ్చి శృంగిశాపంబునకు వెఱచి మంత్రివర్గంబుతో విచారించియాత్మరక్షయందప్రమాదుఁడ
మ॥ సకలోర్వీశుఁడతిప్రయత్నపరుడై సర్వక్రియాదక్షత। క్షకకోట్లుపని సేయఁగాఘనతరైకస్తంభహర్మ్యం
క్షకభీతిన్ రచియింపఁబంచిదృఢరక్షన్ దానిలోనుండెఁబా। యకరాత్రిందివజాగరూకహితభృత్యామాత్యవర్గం
తోన్ * వ॥ మఱియువిషోపసంహారంబులయిమహావీర్యవంతంబులయినమంత్రతంత్రంబులుగలిగియాజ్ఞాసిద్ధులయి
న వైద్యులనొద్దఁబెట్టుకొనిపరిక్షితుఁడున్నంతటఁదక్షకుండు విప్రవచనప్రచోదితుండయిపరిక్షితునొద్దకు నెవ్విధంబు

—*తక్షకుఁడు పరీక్షితుసంజీవితుఁ జేయంబూనుకశ్యపునకుఁ గోరినధనంబిచ్చిమరల్చుట.*—

బోవనగునోయనిచింతించుచుండెనటఁదొల్లి * మధ్యాక్కర॥ ధరణిఁజరాచరభూతసంఘంబుదమవిషవహ్ని।నురగ
లేర్చుచునునికిఁబరమోరుమహాగర్వ్వ।మురగవిషాపేతజీవసంజీవనోపదేశంబు। కరుణఁగశ్యపునకునిచ్చెనఖిలలోకేశ
బుహాంబె * వ॥ అట్టికశ్యపుండనుబ్రహ్మర్షి శృంగిశాపంబునఁబరిక్షితుండుతక్షకదష్టుండగునేఁడుసప్తమదివసంబగు
వానినపేతజీవుసంజీవితుంజేసినావిద్యాబలంబుమెఱయుదుమఱియదియునుంగాక * తే॥ ధరణియెల్లనురక్షించుధ
రిత్రు। నాపరిక్షితురక్షించియతనిచేత। నపరిమితధనప్రాప్తుండనగుదుఁగీర్తి। యనుధనంబునుధర్మువుఁగనుటయరు
వ॥ అనివిచారించిహస్తిపురంబునకుంబోవువానిఁదక్షకుండువృద్ధవిప్రుండయివనంబులో నెదురంగనిమునీంద్రయెందు
బోయెదేమికార్యంబునకనినవానికింగశ్యపుఁడిట్లనియె * క॥ తక్షకుఁడనుపన్నగుఁడు పరిక్షితుఁగఱచునట నేఁడరింద
మనిన్। రక్షింపఁగఁబోయెదశుభ। దక్షతనామంత్రతంత్రదాక్షిణ్యమునన్ * క॥ అనినవినినగుచువాఁడిట్లనియెనుదక్ష
నేనయశనినిపాతంబుననయినబ్రతుకనగుఁగా। కనఘామద్విషనిహతులకగునేబ్రదుకన్ * వ॥ నీమందులుమంత్రం
నాయందునీకుంబనిసేయవుక్రమ్మఱిపొమ్ము కాదేనినీవచూడనివ్వటవృక్షంబుగఱచినావిషానలంబునభస్మంబు
నోపుదేసదీనిసంజీవితంబుఁ జే హీంద్రవిషమహాశనిదగ్ధమై। విపుల

ర్ణవిటపతతులు గగనమండలంబు గప్పిన యవ్వట తరువు భస్మమయ్యెం దక్షణంబ * వ ॥ కశ్యపుండు నా భస్మచయంబు గూడం ద్రోచి తన మంత్రతంత్రశక్తిం జేసి యెప్పటియట్ల వృక్షంబుం జేసిన నంజూచి తక్షకుండతివిస్మయం బంది మునీంద్రా నీ విద్యాబలంబున నిది సంజీవితం బయ్యెనే నియ్యనతికుపిత విప్రశాపవ్యపగతాయుష్యుండై న పరిక్షిత్తుండు సంజీవితుండుగా నోపండు వాని యిచ్చు ధనంబు కంటె నా యొసంగెడు నధిక ధనంబు గొని పొమ్మనిన గశ్యపుండును దన దివ్యజ్ఞానంబున నట్లకా నె ఱింగి తక్షకు చేతననంతం బైన యర్థంబు గొని క్రమ్మఱిచనియె నిట్లు విజనంబైన విపినాంతరంబుననైన యయ్యిరువుర వృత్తాంతంబు మీ రెట్లెఱింగితి రంటేని వినుము * తే ॥ ఇప్పరంబున బ్రాహ్మణుం డింధనార్థి మేగి మున్న యా వృక్షంబు నెక్కి దాని తోన దగ్ధుండై మఱి దానితోన లబ్ధ జీవుం డయి వచ్చి జనులకుం జెప్పెదీని * వ ॥ అట్లు గశ్యపుం గ్రమ్మఱించి తక్షకుండు తత్క్షణంబ నాగకుమారులం బిలిచి మీరలు విప్రులరయి సురభికుసుమ స్వాదువన్యఫలంబులు పలాశపర్ణపుట్టికలం బెట్టుకొని పరిక్షిత్తు పాలికిం జని యిండని పంచి తానును వారితోడ నయదృశ్యరూపుండయి వచ్చిన * చ ॥ ద్విజవరులం గుమారులనతిప్రియదర్శనులైనవారి బుద్ధి ఋజుపవక్రమంబులు క్రియలు గుణించుచు నచ్చు వారిన గ్గజపురవల్లభుండు గని గ్రక్కున డాయంగఁ బిల్చి మెచ్చి భాజనసుభగుండు సేకొనియె వారలు దెచ్చిన వానినన్నియుః * క ॥ వారలన ర్ఘ్యప్రియసత్కారులఁగాఁ వించి పుచ్చి కాలనియోగ ప్రేరితుండయి యమరేంద్రా కారుఁడు దద్వన్యఫలజిఘత్సాపేతుఁడ * వ ॥ మఱియును * ఉ ॥ సూరెలనున్న మంత్రులను జుట్టములం గడుఁ గూర్చు మిత్రులన్ సారబలుండు సూచి ముని శాపదినంబులు నోవు దెంచెనే భోరుహమిత్రుండస్తగిరిఁ బొందెడు నంచు నొగిం దత్ఫలావలుల్ ల్వారల కెల్లఁ బెట్టి యనవద్యుఁడు దానొకపండు చెచ్చెరన్ * క ॥ కొని ప్రచ్ఛన్నుడు లోపలన ల్లని క్రిమియయి తోంచి మఱియులత్తుకవర్ణం । బునం బామై విషవహ్నులు దనుకంగఁ గురువీరుంగఱచి తక్షకుండరిగెన్ * వ ॥ తత్పరిజనంబులందఱు నశనిపాతంబున బెదరి చెదరినట్లు కనుకనిం బఱచిరయ్యేక స్తంభహర్మ్యంబును దక్షకువిషాగ్నిదగ్ధంబయ్యె నట్లు భవజ్జనకుండు పరలోకగతుండైనం బురోహితపురస్సరానేక భూసురవరులు యథావిధిం బరలోకక్రియలు నిర్వర్తించిరంత * క ॥ ఆయుష్మంతుఁడ వయిలక్ష్మీయుత బాల్యంబు నందమీయన్వయరాజ్యాయిత్తమహీభారం బాయతభుజ నీవు తాల్చితభిషిక్తుండవై * ఉ ॥ పెంచితి ధర్మమార్గమునఁ బ్రీతి యొనర్చు చు ధాత్రిఁ బ్రజల్ మంచిత నేకయాగములమానుగ దక్షిణలిచ్చి విప్రులన్ । నించితి సజ్జనస్తుతుల నిర్మలమైన యశంబు దిక్కులన్ సంచితపుణ్య సర్వగుణసంపద నెవ్వరు నీ సమానులే * ఉ ॥ కాదన కిట్టి పాటియపకారము దక్షకుఁ డేక విప్రసంబోధనం జేసి చేసె నృపపుంగవ నీవు ననేకభూసురా । పాదితసర్పయాగమున భస్మము సేయుము తక్షు కాదికా । కోదరసంహతిన్ హుతవహోగ్రసమగ్రశిఖాచయంబులన్ * వ ॥ అనిన జనమేజయుండు కోపోద్దీపితచిత్తుండయి సర్పయాగంబు సేయ సమకట్టి

—*జనమేజయమహారాజు సర్పయాగము చేయుట*—

ట్టి పురోహితులను ఋత్విజులను బిలువం బంచి వారలకిట్లనియె * చ ॥ తన విషవహ్నిమజ్జనకుఁ దక్షకుఁ డెట్లు దహించె నట్ల యే సునుసహమిత్రబాంధవజనుండగు తక్షకు నుగ్రహవ్యవాహనశిఖలన్ దహించి దివిజాధిపలోకనివాసుడైన మజ్జనకున కీయుదంకునకు సాధుమతంబుగఁ బ్రీతిఁ జేసెదన్ * వ ॥ సర్పయాగం బిట్టిదని శాస్త్రవిధానంబుగల దేని చెప్పుండని న ఋత్విజులిట్లనిరి * మత్తకోకిల ॥ నీతదర్థముగాఁగ దేవవినిర్మితంబిది యన్యులుర్వీతలేశ్వరదీనిఁ జేయరు వింటి మేము పురాణవిఖ్యాతమాద్యము నావు డుర్వినికౌరవప్రవరుండు సంజాతనిశ్చయుండయ్యె నప్పుడు సర్పయాగము సేయఁగన్ * వ ॥ ఇట్లు కృతనిశ్చయుండై జనమేజయుండు కాశిరాజపుత్రియయిన వపుష్టయను మహాదేవి ధర్మపత్నిగా సర్పయాగదీక్షితుండయి శాస్త్రోపదిష్టప్రమాణలక్షణ నిపుణశిల్పాచార్యవినిర్మితంబును యజ్ఞోపకరణానేకద్రవ్యసంభారసంభృతంబును బ్రభూతధనధాన్యసంపూర్ణంబును స్వస్వనియుక్తక్రియారంభసంభ్రమపరిభ్రమద్బ్రాహ్మణనివహంబును నయిన యజ్ఞాయతనంబుననున్న యా రాజునకు నొక్క వాస్తువిద్యానిపుణుండయిన పౌరాణిక పండితుండిట్లనియె * క ॥ అనఘ యీ యాయజ్ఞము విధిసనాథ ఋత్విక్ప్రయోగసంపూర్ణంబ । య్యును గడచన నేరమనఁడు మనయుడుగును భూసురోత్తమునిమిత్తమునన్ * వ ॥ అనిన వాని వచనంబాకర్ణించి గాజనియు స్థలయిచ్యవనకులవిఖ్యాతుండయిన చండభార్గవుండు హోతగాఁ

బింగళుండధ్వర్యుఁడుగా శార్ఙ్గరవుండు బ్రహ్మగాఁ గౌత్సుండుద్గాతగా వ్యాసవైశంపాయనపైలజైమినిసుమంతు శ్వేతకేతుమాండల్యోద్దాలకమాండవ్యకౌశికకౌండిన్యశాండిల్యశ్రామతకహారీతాసితదేవలనారదపర్వతమైత్రేయకణ్వజఠరకపింగళవాత్స్యశ్రుతశ్రవోదేవశర్మశర్మదరోమశహారితరురుపులోమసౌమశ్రవసులాదిగాఁ హోమనులుసదస్యులుగానీలాంబరపరిధానులును ధూమసంరక్తనయనులునునయియాజ్ఞికులగ్నిముఖంబు సేసి దొడంగిన* క॥ ధరణిసురమంత్రసోహామ।స్ఫురణనువివశులయి భూరిభుజగప్రభులొం।డొరుఁబిలుచుచునధిక తురులయికుండాగ్నులంమఁదొరిగిరి పెలుచన్ * వ॥ మఱియుఁగోటికమానసపూర్ణసదయలహాలఖగపిచ్ఛిలకోణ వేగప్రకాశన హిరణ్యవాహశరణతక్షక కాలదంతనాదులయినవాసుకికులసంభవులును చ్చండకఖండభేత్తృహరేణకోచ్ఛిర స్సరభసంఘపీనయోధాధిరోహణ సల్లసల్లగణమూకసుకుమారప్రలేపనముదర్గ మనోమేఘవాహనామలయినతక్షకకులసంభవులును పారావతపారియాత్రపాండరహారిణకృశవిహంగ దప్రమోదసంహతాంగకామలయినయైరావతకులసంభవులును జటిలకుండకుండలఫణిస్కంధకుమారకబాహు వేష్టధూర్తకపాతపోతకాదులయినకౌరవ్యకులసంభవులును శంకుకర్ణపింగళకకుఠారముఖసేవకపూర్ణాంగదపూర్ణ ప్రహాసశకునిహార్యదామకకామరికశ్వసనమానసపోటకభైరవమంత్రవేగపింగళచారుపారగవృషభవేగవక్రగ కమహాహనురక్తాంగసర్వసారంగసమృద్ధపాటలాతువలాహకవారణసుమిత్రచిత్రవేదికాపరాశరతారుణ స్కంధారుణ్యాదులయినధృతరాష్ట్రకులసంభవులునునయియొక్కొక్క మొగిసహస్రాయుతసంఖ్యలుగలిగి* తివేగాహులతీక్ష్ణులై పడిరుదాత్తాశీవిషాగ్నుల్సితా। సితపీతారుణవర్ణదేహులునవాసృగ్రక్తనేత్రుల్మహా।సంతులేకత్రికపంచసప్తనవనానామస్తకుల్పల్వురు। గ్ధతనాగేంద్రులుబ్రహ్మదండహతినార్తధ్వానులైవహ్నిలోనుబ క॥ తడఁబడఁబడియెడురవమును। బడికాలెడురవముకాలిపలుదెఱఁగులవ్ర। స్సెడురవమునుదిగ్వలయముఁగడుం మోగించెనురగకాయోత్థితమై * క॥ తక్షకుఁడతిభీతుండై।యాక్షణమునఁనరిగెసురగణాధిపునన్నన్।రక్షింపురక్షింపుము।రక్షింపుమయనుచునప్పురందరుకడకున్* వ॥ అప్పురందరుండునుదొల్లికమలజువాక్యంబునవాసుకిప్రముఖ ర్పకులముఖ్యులకుసర్పసత్రభయంబులేమియెఱింగినవాఁడుగావునవానినొడకుండుమనిచేకొనియుండెనవ్వాసుకి జనమేజయసమారబ్ధసర్పసత్రపరిత్రస్తుండై ద్వియోజనత్రియోజనాయామస్థూలవ్యాళనివహంబులునిజభ్రాతృ శజనితంబులయినవిజనన్లీవాగ్దండపీడితంబులయియగ్నికుండలంబులంబడుటకుశోకించితనచెలియలిజరత్కారు యిట్లనియె* క॥ ప్రస్తుతఫణిసత్రభయ।త్రస్తాత్ములమైనయస్మదాదులకెల్లన్।స్వస్తియొనర్పఁగనవసర।మాస్తీకు నిప్పుడంబుజనేత్రా * క॥ విపులతపోవిభవంబునఁ।గమలజునట్టిఁడునువిగతకల్మషుఁడాస్తీ।కమహామునియాతని మునమహాహికులరక్షణంబగుఁజేర్మిన్ * వ॥ బ్రహ్మవచనంబునిట్టిదిగావినియేలాపుత్రుండుమాకుఁజెప్పెజర మునికినిన్నువివాహంబుసేయుటయునేతదర్థంబయింకొక్కనిమేషంబేనియుపేక్షించినసకలసర్పప్రళయం పునస్తీకుండుజనమేజయమహీపాలుపాలికింబోయిసర్పయాగంబుడిగించిరక్షింపవలయుననినన్గ్రజువచనంబు నిజరత్కారుపుకొడుకుమొగంబుసూచిభవన్మాతులనియోగంబుసేయుమనినన్నాస్తీకుండిట్లనియె* క॥ కడవఁబడు

——* ఆస్తీకుఁడుసర్పయాగంబునివారించుట. *——

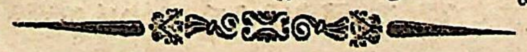
వహ్నిం।గడుకొనిపడినవియెకానికద్రూసుతులం।బడనీనింకనవశ్యం।బుడిగింతునుసర్పయాగమోడకుఁడింకన్* యాస్తీకుండువాసుకిప్రముఖులనెల్లనాశ్వాసించిసకలవేదవేదాంగపారగులయినవిప్రవరులతోడంజనిజనమేజ ర్పసత్రసదనంబునకుంజనుదెంచిస్వదేహకాంతిసభాంతరంబెల్లవెలుంగుచుండస్వస్తివచనపూర్వకంబుగానిట్లని యించె* మ॥ రజనీనాథకులైకభూషణుఁడవై రాజర్షివై ధారుణీ।ప్రజనెల్లన్దయతోడధర్మచరితంబాలించుచుం ధర్మజునాభాగుభగీరథున్దశరథున్ మాంధాతృరాముల్రఘున్। విజయుంబోలితిసద్గుణంబులజగద్విఖ్యాతస తా * తరల॥ కువలయంబునవారుకోరినకోరికిందగనీపుమాం।కువలయంబువెలుంగఁబుట్టితిదృఢంబుగానృప

నవని రాజ్యభరంబు దాల్చి నయంతను డిమ్మఖంబులం। దివిరి యిష్టధనంబు లిచ్చుటఁ దృప్తులై రిమహాద్విజుల్ * ఉ॥ అమ్మ
నుజేంద్రుఁడై ననలుయజ్ఞముఁ ధర్మజురాజసూయయ। జ్ఞమ్ముఁ బ్రయాగఁ జేసిన ప్రజాపతియజ్ఞము పాశపాణియ। జ్ఞమ్ము
నుగృష్ణుయజ్ఞము నిశాకరయజ్ఞము నీమనోజ్ఞయ। జ్ఞమ్ము ననొక్క రూపవిలసన్మహిమం గురువంశవర్ధనా * చ॥ వితతమఖ
ప్రయోగవిధివిత్తములుత్తమధీయుతుల్ జగ। న్నుతసుమహాతపోధనులను గ్రహనిగ్రహశక్తియుక్తులీ। క్రతువున బుఋ
త్విజులు కమలగర్భసమానులు పూర్వదిక్పతి। క్రతువున యాజకోత్తములకంటెఁ బ్రసిద్ధులు సర్వవిద్యలన్ * శా॥ విద్వ
న్ముఖ్యుఁడు ధర్మమూర్తి త్రిజగద్విఖ్యాత తేజుండు గృ। ష్ణద్వైపాయనుఁ డేగుదెంచి సుతశిష్యబ్రహ్మసంఘంబుతోఁ। స
ర్వంబున్ యుండు సదస్యుఁడయ్యె నని నిన్నక్కంబె వర్ణింపసా। ధ్యావ్విష్ణుండవు నీవు భూపతులలోఁ గౌరవ్యవంశోత్తమా * ఉ॥ ఆ
ర్తిహరక్రియాభిరతుఁడై కృతసన్నిధియై ప్రదక్షిణా। వర్తశిఖాగ్రహస్తములవహ్నిమహాద్విజదివ్యమంత్రని। ర్వర్తి
తహవ్యముల్ గొనుచు వారిజవైరికి సలేశ నీకుసం। పూర్తమనోరథంబులును బుణ్యఫలంబులు నిచ్చుచుండెడున్ * వ॥ అని
జనమేజయునాతని యజ్ఞమహిమయు ఋత్విజులను సదస్యులను నగ్నిభట్టారకుననురూపశుభవచనంబులఁ బ్రస్తుతించిన
న స్తీకునకం దఱును బ్రీతులయి రంత జనమేజయుండ స్తీకుం జూచి మునీంద్రా నీకెద్ది యిష్టంబు దానిన యిత్తునడుగు మనినఁ
గరంబు సంతసిల్లి య స్తీకుండిట్లనియె * ఉ॥ మానితసత్యవాక్య యభిమన్యుకులోద్భవ శాంతమన్యుసం। తానుఁడవై దయా
నిరతస్థితి నీవు మదీయబంధుసం। తానమనోజ్వరంబు పరతంబుగ నాకుఁ బ్రియంబుగా మహాత్మా। ర్వినుతసర్పయాగము
* కవింపుము కావుము సర్పసంహతిన్ * చ॥ అనిన సదస్యులందఱుఁ బ్రియంబున నిట్టి విశిష్టవిప్రము। ఖ్యునకు మహాతపోధనున
కు। సందగు పాత్రున కెద్ది యిచ్చినన్। ఘనముగ నక్షయంబగును గావున నీ ద్విజనాథుకోర్కిఁ జెం। పునవృథ సేయఁగాఁదగ
లోకభూవలయేశ్వరయిమ్మ నెమ్మితోన్ * వ॥ అనిన సర్వజనానుమతంబుగా జనమేజయుండ స్తీకసాప్రార్థనంజేసి సర్పయా
గంబుడిగించె నయ్యవసరంబున * మ॥ అతులోర్వీసురముఖ్యమంత్రహుతమాహాత్మ్యంబునన్ వాసవా। చ్యుతుఁడై ముం
దుఁ బురందరుండురువిషార్చిర్జ్వాలవాత్యారయో। ద్ధతినుద్ధూతవివర్ధితాయతబృహద్దావాగ్నివోలెన్ విచే। ష్టితుఁడై నే
ప్రసుపథంబునం దిరుగుచుండె న్విస్మితుల్ గా జనుల్ * క॥ ఆతనినత్యుగ్రానల। పాతోన్ముఖుఁడై నవానిఁ బడకుండఁగనో।
హో తక్షక క్రమ్మమని। యాతతభయుఁ గ్రమ్మఱించె న స్తీకుఁడొగిన్ * మ॥ జననీశాపభయప్రపీడితమహాసర్పేం
ద్రులన్ సర్పయా। గనిమిత్తోద్ధతమృత్యువక్త్రగతులం గాకుండఁ గాఁగాచెనం। చును న స్తీకమునీంద్రునం దులసదస్యు
లంతసంబంధిభో। రనఁ గీర్తించిరి సంతతస్తుతిపదారావంబు రమ్యంబుగన్ * క॥ ఒనర జరత్కారుమునీం। ద్రునకు జరత్కా
రునకు సుతుండై నమహా। మునివరున స్తీకుని ముద। మునఁ దలఁచిన నురగభయము వొందదు జనులన్ * వ॥ మఱియు నయ్య
స్తీకుచరితంబు విన్నవారికి సర్వపాపక్షయంబగు ననీ * క॥ రాజమహేంద్రకవీంద్రస। మాజసురత్నాజరాజమార్తాండ
। శ్రీజననుతచారిత్రవి। రాజితగుణరత్నరాజరాజనరేంద్రా * వసంతతిలకవృత్తము॥ వీరావతారసుకవిస్తుత నిత్యధర్మ।
ప్రారంభశిష్టపరిపాలనశక్తరాజా। నారాయణాఖ్య కరుణారసపూర్ణవీర। శ్రీరమ్యరాజకులశేఖర విష్ణుమూర్తీ . . . *

గద్య * ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబు
నందు నాగగరుడోత్పత్తియు సముద్రమథనంబును నమృతసంభవంబును సౌపర్ణాఖ్యానంబును జన
మేజయసర్పయాగంబును న స్తీకుచరితంబును నన్నది ద్వితీయాశ్వాసము . . . . *

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమహాభారతము – ఆదిపర్వము – తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మెచ్చ ళుక్యవంశశి। ఖామణిమనుమార్గ రాజకంఠీరవదై। ర్యామరధరణీధరధర। ణీమండనధర్మనిరత నిత్యాఖ్యా
హా * వ॥ అక్క థకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు జనమేజయుండు పన్నాతసర్పసత్త్రుండయి యథావిధిస

పూర్ణదక్షిణలబుత్విజులనుసదస్యులనుంబూజించి దీనానాథజనంబులకుఁగోరినధనంబులిచ్చి యనేకపుణ్యకథ
ణకుతూహలపరుండగుచువిద్వజ్జనగోష్ఠినుండియొకనాఁడు * మ॥పరమబ్రహ్మవిదుంబరాశరసుతుబ్రహ్మ
ఋషిర్దయా।పరుఁగౌరవ్యపితామహుజనహితప్రారంభుఁగృష్ణాజినాం।బరునీలాంబుదవర్ణదేహునుపా
శునుద్యద్దివా । కరరుక్పింగజటాకలాపుగతరాగద్వేషునిర్మత్సరు * వ॥వైశంపాయనప్రభృతిశిష్యవర్గంబు
నేకమునిగణపరివృతుండయి కనకమణిమయోచ్చాసంబుననున్నవ్యాసభట్టారకు నతిభక్తి నర్ఘ్యపాద్యాదుల
బూజించి వినయవినమితశిరస్కుండయి నమస్కరించిజనమేజయుండిట్లనియె * సీ॥ప్రీతితోమీరునుభీష్మాదిదా
రాజులునుండిభూరాజ్యవిభవ। మెల్లవిభాగించియిచ్చినందముతమవృత్తులనుండకవీఁగిపాండు । ధృతరాష్ట్ర
ధృతిచెడి వారేమికారణమునఁబ్రజాక్షయముగాఁగ ।భారతయుద్ధమపారపరాక్రములేసిరి మీపంపుసేయ
ఆ॥మెఱిఁగిమెఱిఁగివారినేటికివారింప।రిట్టిగోత్రకలహమేలపుట్టె। దీనికలతెఱంగుతెలియంగనానతి । య
సన్మునీంద్రవంద్య * వ॥ అనియిట్లుపాండవధార్తరాష్ట్రవిభేదనకథాశ్రవణకుతూహలపరుండయియడిగిన
యునింగతుణించికృష్ణద్వైపాయనుండువైశంపాయనమునింజూచిశ్రీమహాభారతకథాఖ్యానంబాద్యంత
స్తరంబుగాఁజెప్పుమనిపంచిచనిన*క॥జనమేజయుండువిద్వ।జ్జనపరివృతుఁడయిసమస్తజనపాలసభా।జనమో
వైశంపా।యనమునిఁబూజించెభక్తుఁడయివినువేడ్కన్ * వ॥ ఆవైశంపాయనుండునునిఖిలభువనవంద్యుండు
ష్ణద్వైపాయనమునీంద్రునకునమస్కారంబుసేసివిద్వజ్జనంబులయనుగ్రహంబువడసి * సీ॥కమనీయధర్మార్థ
మోక్షములకునత్యంతసాధనంబయినదాని । వేడ్కతోఁదగివినుచున్నవారలకభిమత శుభకరంబయినదాని ।
జులకఖిలభూరాజ్యాభివృద్ధినిత్యాభ్యుదయప్రదంబయినదాని। వాఙ్మనఃకాయప్రవర్తితానేక జన్మాఘనిర్ణ
నదాని - ఆ॥ సత్యవాక్ప్రబంధశతసహస్రశ్లోక।సంఖ్యమయినదానిసర్వలోక। పూజ్యమయినదానిబుధనుతా
ము । హోమునిప్రణీయమయినదాని * చ ॥ వినుతపరాక్రముల్ధృతవివేకులుసత్యసమన్వితుల్యశో। ధనులుకృ
త్తములుధర్మపరుల్శరణాగతానుకం । పనులనఁగాఁబ్రసిద్ధులగు భారతవీరులసద్గుణానుకీ । ర్తనములనొప్పెడ
తంబగుదానిసభాంతరంబులన్ * శా॥ఆయుష్యంబిలిహాసవస్తుసముదాయంబైహికాముష్మిక।శ్రేయఃప్రా
త్తముత్తమసభాసేవ్యంబులోకాగమ।న్యాయైకాంతగృహంబునాఁబరఁగునానావేదవేదాంతవి । ద్యాయ

—*పాండవధార్తరాష్ట్రభేదకారణసంగ్రహము.*—

దానిఁజెప్పఁదొడఁగెందద్భారతాఖ్యానము * సీ॥ పాండుకుమారులుపాండుభూపతిపరోక్షంబునహస్తిపు
డు। ధృతరాష్ట్రునొద్దఁదత్సుతులతోనొక్కటఁబెరుగుచుభూసురవరులవలన । వేదంబులునుధనుర్వేదాదివిద్య
చుచుఁగడలేనిమెఱుకఁదనరు।చున్నఁదద్విపులగుణోన్నతిసైఁపకదుర్యోధనుండుదుష్కార్యమైత్రి-ఆ॥దుర్య
నికర్ణదుశ్శాసనుల్గలుపఁబాండవులకునలయచేయఁ। గడఁగెఁబాండవులునుగడుధార్మికులుగానఁ।బొరయ
రితవిధుల * వ॥అదియెట్లనిననొక్కనాఁడుజలక్రీడాపరిశ్రమవిచేష్టితుఁడయిప్రమాణకోటిస్థలంబుననిద్ర
ను సేనునతిఘనలతాపాశబద్ధుంజేసి గంగమడువునంద్రోచిననాతఁడనంతసత్త్వుండుగావునఁ దద్బంధ
గనీల్గి మీఁదికినెగసెమఱియునొక్కనాఁడతివ్యాయామఖేదంబుననుప్తుండైనవానిసర్వాంగంబులయందు
బులంబట్టికఱపించిననాతండువజ్రమయదేహుండుగావునఁ దద్విషదంష్ట్రలునాటవయ్యె మఱియునొక్క
జనసమయంబునవానికివిషంబువెట్టిననతండుదివ్యపురుషుండుగావునఁదద్విషంబన్నంబుతోడనజీర్ణ
వారలకెల్లనపాయంబుసేయసమకట్టి * సీ॥వదలకకురుపతివారణావతమునలక్కయిల్లావించియకట
జొన్పియందనలంబుదరికొల్పబనిచినఁబాండునందనులెఱింగి।విదురోపదిష్టభూవివరంబునందపక్రాంతులై
తులయిరి।ధర్మజునుచితంబుఁదప్పనివారలసదమలాచారులనుదితసత్య- ఆ॥ రతులనఖిలలోకహితమహో
రిగుణులనిర్జితారివర్గు।లై వెలుంగువారిదైవంబరక్షించు।దురితవిధులనెపుడుఁబొరయకుండ * వ॥ ఇట్లు

డు సేయునపాయంబులవలనం బాయుచుఁ బాండవులు లాక్షాగృహదాహంబువలననక్షయులై జననీసహితంబుగావ
నంబునకుం జనిన నందు భీమసేనుండు హిడింబాసురుం జంపి వాని చెలియలి హిడింబను వివాహంబై యేకచక్రపురంబున
కేగి యందు బకాసురుం జంపి విప్రులం గాచె మఱి యందు విప్రవేషంబున ద్రుపదపురంబునకుం జని యందు ద్రౌపదీస్వ
యంవరంబున మత్స్యయంత్రం బర్జునుం డశ్రమంబున నురుల నేసి సకలరాజలోకంబు నోడించి ద్రౌపదిం జేకొని
దాని నేవురు గురువచనంబున వివాహంబయి ద్రుపదపురంబున నొక్కసంవత్సరంబున్న నెఱింగి ధృతరాష్ట్రుండు వా
రిం రావించి యర్ధరాజ్యం బిచ్చి యింద్రప్రస్థపురంబున నుండం బనిచిన నందుఁ బాండవులు రాజ్యంబు సేయుచున్నంత * క॥
ద్వారవతికేగి యర్జునుఁ డారంగ సుభద్ర బెండ్లియయి వచ్చి మహావీరు నభిమన్యుఁ గులవి । స్తారకు సత్పుత్రు నతిముదం
బునఁ బడసెన్ * వ॥ మఱియు నగ్నిదేవుచేత దివ్యరథంబును దివ్యాశ్వంబులును గాండీవ దేవదత్తంబులును నక్షయ
బాణతూణీరంబులుం బడసి సురగణంబులతో సురపతి నోర్చి ఖాండవ దహనంబున నగ్నిదేవుం దనిపి మయువలన సభా
ప్రాప్తుండై భీముని చేత జరాసంధుం జంపించి దిగ్విజయంబు చేసిన సార్వభౌముండై ధర్మరాజు రాజసూయమహాయజ్ఞం
బు చేసెనది మొదలుగాఁ గల పాండవుల గుణసంపదలు సూచి సహింపక దుర్యోధనుండు శకుని కైతవంబున మాయాద్యూ
తంబున ధర్మరాజుం బరాజితుం జేసి పండ్రెండేఁడులు వనవాసంబును నొక్కయేఁడు జనపదంబున నొరులెఱుంగకుండ
నజ్ఞాతవాసంబుఁ జేయునట్లుగా సమయంబు చేసి భూమి వెలువరించినం జని పాండవులు వనవాసంబున నున్నయంత *
చ॥ పరమగురూపదేశమునఁ బార్థుఁడు పార్థివరత్నశేఖరుం । డరిదితపంబునన్ భుజబలాతిశయంబున నీశుఁ బన్నగా।
భరణుఁ బ్రసన్నుఁ జేసి దయఁ బాశుపతాదిక దివ్యబాణము । ల్సురసురరాజదేవనివహంబులచేఁ బడసెం బ్రియంబు
నన్ * అక్కర॥ వనమునఁ బదియు రెండేఁడులజ్ఞాతవాస మొక్కేఁడు । జనపదంబునసుండి తగఁ గనయ్యేండులు సలిపిస
త్యవ్రతులనఘులు మును వేఁడికొనక మదిభారతాజి సేయంగ। మొనసిరి పాండవకౌరవుల భేదమూలమిట్టిదయ్య * వ॥ ఇ
ట్టి భరతకులముఖ్యుల వంశచరితానుకీర్తనంబునం జేసి యిక్కథ శ్రీమహాభారతంబునాఁ బరఁగె * శా॥ ఆనారాయ
ణపాండవేయగుణమాహాత్మ్యామలజ్యోత్స్నఁ జిత్తానందంబొనరించుచుం జనులకర్థాంశుప్రకాశంబుతో । మానైస
ర్గ్యవతేయనీవనధిజన్మ శ్రీమహాభారతా । ఖ్యానాఖ్యామృతసూతి యొప్పె నిఖిలాఘధ్వాంతవిధ్వంసియై * వ॥ మఱి

——*ఉపరిచరవసుమహారాజువృత్తాంతము*——

యు నిట్టి శ్రీమహాభారతంబునకుఁ గర్తయైన శ్రీవేదవ్యాసుజన్మంబు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పెద నినుము * సీ॥ వాసవప్ర
తిముండు వసువను నాతండు చేదిభూనాథుండు శిష్టలోక।నుతకీర్తి మృగయావినోదార్థ మడవికిఁ జని యొక్క మునిజనాశ్ర
మమునందు । నిర్వేదమున మహానిష్ఠతో సన్న్యస్తశస్త్రుఁడై తపమొప్ప సలుపుచున్న। నాతని పాలికి నమరగణంబుతో నిం
ద్రుండు వచ్చి తా నిట్టులనియె - ఆ॥ ధరణిఁ బ్రజఁ గరంబు దయతోడ వర్ణధ।ర్మాభిరతుఁ జేసి యమలచరిత। నేలి రాజ్యవిభవము
డియేలయని తప । శ్చరణనునికినీకచనియె ననఘ * వ॥ నీ వర్ణధర్మప్రతిపాలనంబునకుఁ దపంబునకు మెచ్చితి నీవు నాతోఁ
జెలిమి చేసి నాయొద్దకు వచ్చుచుం బోవుచు మహీరాజ్యంబు సేయుచు నుండుమని వానికి దేవదత్వంబును గనకరత్నమ
యంబైన దివ్యవిమానంబు నేదాని నెన్నితాల్చిన నాయుధంబులు దాఁకనోడు నట్టి వాడని వనజంబులు గలిగిన యింద్రమాల
యను కమలమాలికయును దుష్టనిగ్రహశిష్టపరిపాలనక్షమంబైన యొక్క వేణుయష్టియు నిచ్చిన నవ్వసువును దద్విమా
నారూఢుండై యుపరిలోకంబునఁ జరించుటం జేసి యుపరిచరుండు నాఁ బరఁగి యక్కమలమాలికయుఁ దనకు జిహ్నంబు
గాన వేణుయష్టికి మహావిభవంబు మెఱయ నేఁటేఁట నింద్రోత్సవంబను నుత్సవంబు సేయుచు నీశ్వరునకు నింద్రాది దేవ
తలకు నతిప్రీతి సేసె నది మొదలుగా రాజులెల్లం బ్రతిసంవత్సరంబు నింద్రోత్సవంబు సేయుచుండుదురు * క॥ ఘనముగన
య్యింద్రోత్సవ। మొనరించు మహీపతులకు నొగి నాయుర్వ । ర్ధనమును గుఁబెఱుగు సంతతి। యనవరతము ధరణిఁ బ్రజకును
వృద్ధియగున్ * వ॥ అట్టి యింద్రోత్సవంబున నతిప్రీతుండయి నయింద్రువరంబున నుపరిచరుండు బృహద్రథమణివా
హనసౌబలయదురాజన్యులనియెడు నేవురు కొడుకులం బడసి వారలం బెక్కుదేశంబుల కభిషిక్తులం జేసిన నవ్వేపుర

వసువులు వేఱు వేఱ వంశకరులయి పరఁగి రట్లు పరిచరుండు లబ్ధసంతానుండయి రాజర్షి యయి రాజ్యంబు సేయుచున్న
సమీపంబునం బాఱిన శుక్తిమతి యను మహానదిం గోలాహలంబను పర్వతంబు గామించి యడ్డంబు వడిన దానిం ద
దంబునం జేసి తలఁగం ద్రోచిన నన్నదికిం బర్వతసమాగమంబున వసుపదుండను కొడుకును గిరిక యను కూఁతురు
నయ్యిరువురను శుక్తిమతి తద్దయు భక్తి సతియయి గిరినిరోధంబు వాయ నుపకారంబు చేసిన యుపరిచరునకు మెచ్చి
క యిచ్చిన నతండు వసుపదుం దనకు సేనాపతిం జేసికొని గిరికం దనకు ధర్మపత్నిఁగాఁ జేకొని యున్నంత నగ్గిరిక ఋతు
యయిన దానికి మృగమాంసంబు తెచ్చి పెట్టుమని తన పితృదేవతలు పంచిన నప్పు డయ్యుపరిచరుండు మృగవధార్థం
బున కరిగి * సీ॥ పలుకుల ముద్దును గలికి క్రాల్గన్నుల తెలుపును వలుదచన్నుల బెడంగు। నలఘు కాంచీపదస్థలముల యొ
లలితానన నేందుమండలము రుచియు। నళినీలకుటిలకుంతలముల కాంతియు నెలజవ్వనంబును విలసనమును। నల
ను బొలుపును మెలపును గలుగు నగ్గిరిక నుదలఁచి తలఁచి - ఆ॥ ముదితయందుఁ దనమహృదయంబు నిలుపుటఁ
డర భాసురముగ। రమణతో వనాంతరమున రేతస్స్యంద।మయ్యె నవనిపతికి నెయ్యమమర * వ॥ అయ్యమోఘ
క యజీర్ణపర్ణపుటంబున నిమ్ముగా సంగ్రహించి యొక్క డేగ యఱుతం గట్టి దీని నింగొని పోయి గిరికకిమ్మని యుపరి
వనిచిన నదియును నతిత్వరితగతి నాకాశంబునం బఱచునప్పుడు * క॥ ఆమిషమని దానిం గొనఁ। గా
నకట్టి యొక్క ఖగమా ఖగముఁ। వ్యోమమునం దాఁక దివిసం। గ్రామంబా రెంటికయ్యెఁ గడు రభసమునన్ *
శితతుండహతి నిర్భిన్నం బర్ణపుటంబు వాసి చెదరుచు నృపునం। దనవీర్యము యమునానది। వనమధ్యమునందు వాయఁ
మునఁ బడియెన్ * వ॥ తొల్లి బ్రహ్మశాపనిమిత్తంబున నద్రిక యను నప్సరస యమునయందు మీనయి త్రిమ్మరుచున్న
దియవ్వసువీర్యబిందుద్వయంబు త్రావి గర్భంబు దాల్చి నదశమమాసంబునందు * తే॥ తెరల వలవైచి జాలరి దివిచి దాని
యుదరదళనంబు సేయ నందొక్క కొడుకు। నొక్క కూఁతును గని వారి నొనరఁ దెచ్చి। దాశరాజున కిచ్చె నుదగ్ర

—*మత్స్యగంధివృత్తాంతము*—

అయ్యద్రికయు మానుషప్రసవం బొనరించినఁ దనకు శాపమోక్షణంబగునని బ్రహ్మవచనంబు గలుగుటం జేసి మీనరూ
ని విడిచి దివ్యవనితయయి దేవలోకంబునకుం జనియె మఱియును మత్స్యోదరంబునఁ బుట్టిన యక్కొడుకు మత్స్యరా
బరఁగి ధర్మపరుండయి మత్స్యదేశంబున కధిపతియయ్యె నక్కూఁతును దాశరాజు తనకూఁతుంగాఁ జేకొని పెంచి
నుచు * క॥ అంబుజముఖి యక్కన్య ప్రి।యంబొనరఁగ మత్స్యగంధియనఁ గా ధర్మా।ర్థంబుగఁ దన తండ్రి నియో
య్యమునం నోడఁ గడపుచునుండెన్ * చ॥ గతమదమత్సరుండు త్రిజగద్వినుతుండు వసిష్ఠపౌత్రుఁడు। న్నతపతి
డఘునాశన ఘోరతపోధనుండును। వ్రతుఁడయి తీర్థయాత్ర చను వాఁడు పరాశరుఁ డమ్మునీంద్రుఁడ। య్య
రింగని యెనయ్యమునానదియోడ రేవునన్ * వ॥ ఇట్లేకతంబ యేకవస్త్రయై యోడ నెక్క వచ్చువారి నిరీక్షి
సత్యవతిం జూచి యమ్మునివరుండు మదనపరవశుండయి దానిజన్మంబు తన దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగియదా
క్క దానితో నొక్కట జనిచని * సీ॥ చపలాక్షిచూపుల చాడ్పున కెదమెచ్చుఁ జిక్కనిచనుఁగవఁ జీఱుగో
న్నవకొఁదీగయందంబు మదినిల్పు జఘనతలంబుపై జరుపు దృష్టి। యభిలాష మేర్పడు నట్లుండఁగాఁ బలు
పలుకుమాట వినఁగఁ దివురు। సతిఘనలజ్జావనతయగు నక్కన్యపయిఁ బడి లజ్జయుఁ బాపఁగడఁగు - ఆ॥ నెంతొ
య్యునెంత జితేంద్రియు। లయ్యుఁ గడు వివిక్తమయిన చోట। సతులగోష్ఠిఁ జిత్తచలన మొందుదు రెందుఁ।
శక్తి నోర్వఁగల రె జనులు * వ॥ ఇట్లు విగతలజ్జాపరవశుండయి మునివరుండు దనయభిప్రాయం బకన్యకు
సించిన నదియును దీని కొఱఁతంబడసినాఁడు నాకలిగి యిమ్ముని శాపంబిచ్చునో యని వెఱచి యిట్లనియె * తరల
మీనొప్పిలపల్కు జాలరిదాననట్లును గాకయే। ననఘుకన్యకఁ గన్యకావ్రతమంతరించిన నెట్లుమ। జ్జనకునింటికి
స్త్రుఁ బ్రసాదబుద్ధి యొనర్పుస। న్మునిగణోత్తమ నా తుదోషవిముక్తి యెట్లగు నట్లు గాన్ * వ॥ అనిన నమ్ముని
రంబు సంతోషించి నాకు [illegible] సెయ్యెంబు పూతంబుగా దోడకునుసి దానికి వరంబిచ్చి

రాజర్షి వీర్యంబునం బుట్టిన దానవు గాని సూతపుల ప్రసూతవు కావని చెప్పి దాని శరీర సౌగంధ్యంబు యోజనదూ
రంబున జనులకు నేర్పడునట్లుగాఁ బ్రసాదించిన నది గంధవతియనియు యోజనగంధియనియుఁ బరఁగి పత్ప్రసాదంబు
ననేక దివ్యాంబరాభరణ భూషితయు నయి యమునానదీ ద్వీపంబున నోడ సేర్చి * తే॥ ఎల్లవారును జూడంగ నిట్టి భయ
నెట్లు సంగమమగునని యింతి యన్న । నమ్మునీంద్రుండు గావించె నప్పుడఖిల । దృష్టిపథ రోధనీహార తిమిరమంత * క॥ ప
మేష్ఠి కల్పుఁడగున । ప్పరాశర సమాగమమునఁ బరమగుణైకా । భరణమున ననవద్యమనో । హరమూర్తి కి సత్యవతికి నమ్ము

—*శ్రీ వేదవ్యాసమహామునీంద్రుని యవతారము.*—

శక్తిః * క॥ సద్యోగర్భంబున నహి । మద్యుతి తేజుండు వేదమయుఁడఖిల మునీం । ద్రాద్యుఁడు వేదవ్యాసుం । డుద్యజ్ఞా
నంబుతోడ నుదితుండయ్యెన్ * క॥ ఆయమునాద్వీపమునన । మేయుఁడు కృష్ణుండు మెలఁగ మేదినిలో ద్వై । పాయనుఁ
డనఁ బరఁగి వచ । శ్శ్రీయుతుఁడు దపంబునందుఁ జిత్తము నిలిపెన్ * వ॥ పరాశరుండు సత్యవతి కోరిన వరంబు లిచ్చి నిజేచ్ఛ
నరిగె నంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండును కృష్ణాజిన పరిధానకపిల జటామండల దండకమండలు మండిత కరకమలుం డై తల్లి
యుండ నిలిచి కరకమలంబులు మొగిచి మ్రొక్కి మీకుం బనికలయప్పుడ నన్నుం దలంచునది యాతుణంబ వత్తునని సకల
లోకపావనుండు తపోవనంబునకుం జని ఘోరతపంబు సేయుచు * ఉ॥ సంచితపుణ్యుఁడంబురుహసంభవునంశమునం
బుట్టి లోకాంచితుఁ డైనవాఁడు నిఖిలాగమపుంజము లేర్పడన్ విభా । గించి జగంబులందు వెలిఁగించి సమస్తజగద్ధితంబు
గాఁ బంచమవేద మై పరఁగు భారతసంహితఁ జేసె నున్నతిన్ * వ॥ మఱియు దేవదైత్యదానవముని యక్షపక్షి గంధ
ర్వపన్నగాదుల యంశావతారంబులు దాల్చి భీష్మాది వీరులు భారతయుద్ధంబు సేయ ననేకులు పుట్టిరి వారలకొలంది యెఱింగి చె
ప్పఁ బ్రదాన నేక కాలంబుల ననేకసహస్ర ముఖంబుల వారికైనను లవి కాదనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె * క॥
సమరాసురవీరుల యంశములను మహిఁ బుట్టి సకలజనపాలకసం । ఘములకు భారతరణరం । గమున నలయ మొందనేమి
కారణమనినన్ * వ॥ అనిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె * సీ॥ పరశురాముండు భీకర నిజకోపాగ్నిఁ
బ్రదీప్తుఁడై యిరువదియొక్క మాఱు । ధాత్రీతలంబ పక్షత్రంబు సేసిన ద క్షత్ర సతులు సంతానకాంక్ష । వెలయంగ ఋతు
కాలముల మహావిప్రుల దయఁ జేసి ధర్మ్యువుతప్పకుండఁ । బడసిరి పలువురఁ గొడుకులఁ గూఁతుల నిప్పాటఁ దక్షత్ర మెసఁగి
యుర్విఁ – ఆ॥ బర్వి రాజధర్మ పక్షనీతి విడువక । జారచోర దుష్టజనుల బాధఁ । బొరయకుండ నిఖిలభూప్రజాపాలనఁ । జేయు
చుండెఁ శిష్టసేవ్యమగుచు * వ॥ ఇట్లు బ్రాహ్మణవీర్యప్రభవులయిన క్షత్రియులు ధర్మమార్గంబునం బ్రజాభిరక్షణంబు సే
యుటం జేసి వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దప్పక ప్రవర్తిల్లుటయుఁ బ్రహ్మక్షత్రంబున కాయుర్వర్ధనంబును ననవరతయాగత
ర్పితపర్జన్యప్రసాదంబునం జేసి కోరినయప్పుడు వానలు గురియుచు సకలసస్యసమృద్ధియుఁ బ్రజావృద్ధియు నయిన భూ
దేవి ప్రజాభారపీడిత యై సురాసుర మునిగణపరివృతు లై యున్న హరిహరహిరణ్యగర్భులకడకుం జని యిట్లనియె * క॥
మూరిప్రజానిరంతర । భారము దాల్చుటది కరము భారము దయతో । మీరీభారమునకుఁ బ్ర్రతి । కారము గావించి నన్నుఁ
గావుండనినన్ * క॥ వనజాసనుననుమతమున । వనరుహనాభుండు వాసవప్రముఖసుప । ర్వనికాయాంశంబులతోఁ
జనఁగఁ బుట్టించె నుర్విఁ దనయంశమునన్ * క॥ దితిసుత దానవ యక్ష । ప్రతతుల యంశములఁ బుట్టి ప్రజలకు విహితా
హితులగుచుండిర నేకులు । జితకాశులు ధరణిపతులు శిశుపాలాదుల్ * చ॥ అతులబలాఢ్యులై నయము రాంశసముద్భవు
లెల్లఁ బాండుభూ । పతిసుతపక్షమై సురవిపక్షగణాంశజులెల్ల దుర్మదో । ద్ధత కురురాజపక్షమయి ధారుణిభారము సాయ
భారభా । రతరణభూమి నీల్గిరి పరస్పరయుద్ధము సేసి వీరులై * వ॥ అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె *
ఆదిత్యదైత్యదానవు । లాదిగఁ గలభూతరాశి నగు సంభవమున్ । మేదినిఁ దదంశములను । రోత్పాదయములు నాకుఁ జెప్ప
నగి నేర్పడఁగన్ * వ॥ అనిన విని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనిచెప్పెఁ దొల్లి సకలజగదుత్పత్తినిమిత్తహేతు
భూతుండైన బ్రహ్మకు మానసపుత్రులైన మరీచియు నంగిరసుండును నత్రియుఁ బులస్త్యుండును బులహుండును గ్రతువు
నను నార్వురు పుట్టిరందు మరీచికిఁ గశ్యప ప్రజాపతి పుట్టె ... తరాశియెల్లను ధ్వనిల్లె నెల్లనన

——*దేవదానవప్రముఖులయుత్పత్తిక్రమము*——

బ్రహ్మదక్షిణాంగుష్ఠంబున దక్షుండును వామాంగుష్ఠంబునధరణియను స్త్రీయును బుట్టిననయ్యిరువురకును య
తులనఘులు వేవురుదమ । యుతులయియుదయించిసాంఖ్యయోగాభ్యాసో।న్నతిఁజేసిముక్తులయిరి భూ। రితేజ
సునూర్ధ్వరేతసులయినర * వ॥ పదంపడియేఁబండ్రు కూఁతులుంబుట్టినవారలనెల్లదక్షుండపుత్రుండుగావున
కరణంబుసేసియందుఁ గీర్తిలక్ష్మీధృతిమేధాపుష్టిశ్రద్ధాక్రియాబుద్ధిలజ్జామతులను వనితలఁబదుండ్రనుధర్మ
నునకిచ్చె నశ్విన్యాదులయినయిరువదేడ్వురనుజంద్రునకిచ్చె నదితిదితిదనుకాలానాయు సింహికాముని క్రో
ధాప్రాధావినతాసురభికద్రువులనుపదుమువ్వురను గశ్యపునకిచ్చె నందదితియనుదానికిధాతృశక్రార్యమమిత్ర
భగవివస్వత్పూషసవితృత్వష్టృవిష్ణులనంగాద్వాదశాదిత్యులుపుట్టిరిమఱియును * క॥ దితియనుదానికిన
తబలుఁడుహిరణ్యకశిపుఁడనఁబుట్టెసుతుం।డతనికినేవురుపుట్టిరి ।ప్రతాపగుణయుతులుసుతులుప్రహ్లాదాదుల్
ప్రహ్లాదసంహ్లాదానుహ్లాదశిబిబాష్కళులయందుఁబ్రహ్లాదునకు విరోచనకుంభనికుంభులనంగామువ్వురుపుట్టి
రోచనునకుబలిపుట్టె బలికిబాణాసురుండుపుట్టెం దనువనుదానికి విప్రచిత్తిశంబరనముచిపులోమాసి
యామ్ములయినదానవులు నలువండ్రుపుట్టిరివారలపుత్రపౌత్రవర్గం బసంఖ్యాతంబై ప్రవర్తిల్లెఁగాలయనుదా
శక్రోధాదులెనమండ్రుపుట్టిరి * ఆ॥ అజితశక్తియుతులనాయువనుదాని । కజరులధికవీరులతులభూరి ।
క్రరిపులుపుట్టిరినలువురు।విజయవిపులవీరవృత్రులనఁగ * వ॥మఱియుసింహికయనుదానికిరాహువుపుట్టెమ
దానికిభీమసేనోగ్రసేనాదులయిన గంధర్వులుపదాఱ్వురుపుట్టిరిసురభియనుదానికినమృతంబునుగోగణంబులు
తాచీమేనకాదులయినయప్సరసలుసుబుట్టిరివినతయనుదానికి ననూరుండునుగరుడుండును బుట్టిరంసనూరునకు
యనుదానికిసంపాతిజటాయువులుపుట్టిరిక్రోధవశయనుదానికిగణుండు పుట్టెననుగయనుదానికిసిద్ధాదులుపుట్టి
రయనుదానికిసుచంద్రచంద్రహర్త్రాదులుపుట్టిరి కద్రువయనుదానికి శేషవాసుకిపురోగమానేకభుజంగముఖ్య
ట్టిరి * సీ॥ మఱియంగిరసుఁడను మానసపుత్రునకయ్యుతథ్యుండు బృహస్పతియును । సంవర్తుఁడునుగుణాశ్రయ
గశుద్ధిసాఁగూఁతులుఁబుట్టిరకొడుకులందు। వినుముబృహస్పతి వేల్పులకాచార్యుఁడై లోకపూజితుఁడై వెలింగె
గానత్రియన్మానసపుత్రునకుద్భవించిరిధర్మయుతచరిత్రు*ఆ॥లఖిలవేదవేదులాద్యులనేకులు।దీప్తరవిసహస్ర
ఘు।లధికతరతపోమహత్త్వసంభృతవిశ్వ।భరులుసత్యపరులుపరమమునులు* వ॥మఱియుఁబులస్త్యుండనుమా
నసున నేకరాక్షసులుపుట్టిరిపులహుండనుమానసపుత్రునకుఁ గిన్నరకింపురుషాదులుపుట్టిరి క్రతువను మా
కుసత్యవ్రతపరాయణులైన పతంగసహచరులుపుట్టిరి పైతామహుండైన దేవలుండను మునికిఁబ్రజాపతిపుట్టె
ధూమ్రాబ్రహ్మవిద్యామనస్విసీరసాశ్వసాశాండిలీప్రభాసలనంగానేడ్వురు భార్యలైరందు ధూమ్ర
బ్రహ్మవిద్యకుధ్రువుండునుమనస్వినికిసోముండును రసకునహుండును శ్వసకుననిలుండును శాండిలికినగ్ని
సకుఁబ్రత్యూషప్రభాసులనంగానెనమండ్రువసువులుపుట్టి రందువరుణుండనువసువునకుద్రవిణుండు పుట్టె
పనువసువునకుఁగాలుఁడుపుట్టె సోముండనువసువునకుమనోహరయనుదానికిఁ బురోజవుండును సువర్చ
శిరుండును బ్రాణుండునుగరుణుండునురమణుండును బృధయనుకూఁతురుంబుట్టిరిపృథకుఁబదుండ్రు గంధర్వ
ట్టిరిసహుండను వసువునకుజ్యోతిపుట్టెననిలుండను వసువునకుశైవయను దానికిఁబురోజవుండును విజ్ఞానగతియు
ట్టిరియగ్నియనువసువునకుఁ గుమారుండుపుట్టెఁబ్రత్యూషుండనువసువునకు ఋషియైనదేవలుండుపుట్టె
పనువసువునకు బృహస్పతిచెలియలైనయోగసిద్ధికివిశ్వకర్మపుట్టె * క॥ ఆవిశ్వకర్మనిర్మిత। దేవవిమాన
వ్యాభరణ।శ్రీవిరచనపరితోషిత । దేవుఁడు శిల్పప్రజాపతియునై నెగడెన్ * వ॥ మఱియుస్థాణునకుమా
లైనమృగవ్యాధశర్వనిరృత్యజైక పాదాహిర్బుధ్న్యపినాకి వామదేవేశ్వరకపాలి స్థాణుభర్గులనంగా నేకాదశ
లుపుట్టిరిమఱి బ్రహ్మదక్షిణ పాదాంగుష్ఠంబునధర్ముండనుమనువుపుట్టె వానికిశమకామహర్షులనంగా ముగ్గురు

యాముప్వురకుఁ గ్రమంబున సంప్రీతిరతినందలనంగా మువ్వురుభార్యలైరి సవితృనకు బడబారూపధారిణియైన త్వాష్ట్రికినశ్వినులుపుట్టిరి బ్రహ్మహృదయంబున భృగుండుపుట్టె వానికిఁగవిపుట్టె వానికిశుక్రుండుపుట్టి యసురులకాచార్యుండయ్యె వానికి శండామర్కదంష్ట్రిత్వష్టృభద్రకర్ములనంగా నలువురుకొడుకులుపుట్టిరి వారసురులకుయాజ్ఞికులైరిమఱియును * సీ॥ విగతాఘుఁడైనయాభృగునకుఁబుత్రుఁడై చ్యవనుండుపుట్టెభార్గవవరుండు। జనవంద్యుఁడతనికిమనుకన్యకకుఁబుట్టెనూరులనౌర్వుండుభూరికీర్తి। యతనికినూఱ్వురుసుతవరుల్రుచికాదులుదయించిరఖిలభూవిదితతేజులనఁగనారుచికునకొనరంగజమదగ్నియనుమునిపుట్టె నాతనికిఁబుట్టి— ఆ॥ రలఘుమతులుసుతులునలువురువారిలోఁ బరశురాముఁడాదిపురుషమూర్తి। దండితాహితుండుకొండికయయ్యును।దగ్ధగుణములందుఁబెద్దయయ్యె * వ॥ మఱియుబ్రహ్మకు ధాతయువిధాతయుననంగా నిద్దఱుమనుసహాయులైపుట్టిరి వారితోడన జేష్ఠయులక్ష్మియుంబుట్టిరందులక్ష్మికి మానసపుత్త్రులనేకులుపుట్టిరి మఱివరుణునకు జ్యేష్ఠకధర్ముండు సురనిందని యనుకూఁతురును బుట్టిరి యాయధర్మునకు నిరృతికి భయమహాభయమృత్యువులనంగా మువ్వురుపుట్టిరిమఱియుఁ దామ్రకుఁ గ్రౌంచియుభాసియుశ్యేనియుధృతరాష్ట్రియుశుకియుననునేవురుకన్యలుపుట్టిరి యందుఁ గ్రౌంచియనుదానికిగమడునకుఁ గ్రౌంచంబులుపుట్టెభాసియనుదానికిభాసగృధ్రములుపుట్టె శ్యేనియనుదానికిశ్యేనకపోతంబులుపుట్టెధృతరాష్ట్రియనుదానికిహంసచక్రబకటిట్టిభంబులుపుట్టెశుకియనుదానికిశుకంబులుపుట్టెమఱియుంగమలజువలన మృగియు మృగమందముహరియుభద్రమందయు మాతంగియుశార్దూలియు శ్వేతయుసురభియు సురసయుననలయుననఁబదుండ్రుపుట్టిరందుమృగియనుదానికిమృగంబులుపుట్టె మృగమందయనుదానికి ఋక్షచమరసృమరాదులుపుట్టెహరియనుదానికి వానరగణంబులుపుట్టె భద్రమందయనుదానికి నైరావణంబుపుట్టె నైరావణంబునకు దేవనాగంబులుపుట్టె మాతంగియనుదానికిగజంబులుపుట్టె శార్దూలియనుదానికిసింహవ్యాఘ్రంబులుపుట్టె శ్వేతయనుదానికిదిగ్గజంబులుపుట్టెసురభియనుదానికిరోహిణియుగంధర్వియుననంబుట్టిరందురోహిణికిఁబశుగణంబులుపుట్టె గంధర్వియనుదానికిహయంబులుపుట్టెసురసకుసర్పంబులుపుట్టె ననలకుగిరివృక్షలతాగుల్మలంబులుపుట్టె నిదిసకలభూతసంభవప్రకారంబు * చ॥ దివిజమునీంద్రదానవదితిప్రభవాదిసమస్తభూతసంభవముగృతావధానులయిభక్తిమెయిన్వినుచున్నపుణ్యమా। నవులకునిక్కువంబ

—* దేవదానవాద్యంశములచేభూమియందుఁబుట్టినవారిక్రమము. *—

గుమనఘప్రియనిత్యసుఖంబులుంజిరా।యువుబహుపుత్త్రలాభవిభవోన్నతియున్దురితప్రశాంతియున్ * వ॥ మఱియు మర్త్యలోకంబునందు దేవదైత్యదానవులయంశావతారంబులవివరించెదవినుము * క॥ యాదవవంశంబునజగ। దాదిజుఁడగువిష్ణుదేవునంశంబునను।త్పాదిల్లెఁగృష్ణుఁడపగత।ఖేదుఁడువసుదేవదేవకీదేవులకున్ * క॥ శ్రీ వెలుఁగరోహిణికివసు।దేవునకుదయించెవిష్ణుదేవాంశమునన్।భూవంద్యుఁడనంతుఁడుబల।దేవుండుప్రలంబముఖ్యదితిజాంతకుఁడై * వ॥ మఱియులక్ష్మియంశంబునరుక్మిణియుదయించె సనత్కుమారునంశంబునఁబ్రద్యుమ్నుండుపుట్టె నప్సరసలయంశంబులఁగృష్ణునిషోడశసహస్రాంతఃపురవనితలుపుట్టిరయ్యాయి వేల్పులయంశంబుల వృష్ణియదుభోజాంధకవంశంబులవీరులనేకులుపుట్టిరిమఱియు * క॥ ముదమునఁబ్రభాసుఁడను నెని।మిదియవవసునంశమునను మేదినిభీష్ముం।డుదయించెసర్వవిద్యా।విదుఁడపగతపరశురామపీర్యుఁడుబలిమిన్ * క॥ అనఘుఁడుశుక్రునియంశం।బుననుభరద్వాజుకలశమునఁబుట్టెశరా।సనవిద్యాచార్యుఁడుభూ।వినుతుఁడుద్రోణుండునిఖిలవేదవిదుండై * క॥ అలఘుఁడుకామక్రోధా। దులయేకత్వమునఁబుట్టె ద్రోణునకుమహా। బలుఁడశ్వత్థామరిపు।ప్రళయాంతకుఁడస్త్రశస్త్రపరిణతుఁడగుచున్ * వ॥ మఱియు నేకాదశరుద్రులయంశంబునఁగృపుండుపుట్టె సూర్యునంశంబునఁగర్ణుండుపుట్టె ద్వాపరాంశంబునశకునిపుట్టెనరిష్టాపుత్రుండయినహంసుండను గంధర్వవిభుండుధృతరాష్ట్రుండయిపుట్టె మతియను వేల్పుగాంధారియైపుట్టె మఱియున య్యక్షలఅసంగలియంశంబునదుర్యోధనుండుపుట్టెఁ బౌలస్త్యభ్రాతృవర్గంబుదుర్యోధనానుజశతంబైపుట్టె హిరణ్యాకశిపుండుశిశుపాలుండైపుట్టెప్రహ్లాదుఁ [illegible] డైపుట్టెశిబియనువాఁడుద్రుమసే

నుం డై పుట్టె బాష్కళుండు భగదత్తుం డై పుట్టె విప్రజిత్తియను దానవుండు జరాసంధుం డై పుట్టె నయశ్శిరుండు సు
ష్ణుండును నయశంకుండును గగనమూర్ధుండును వేగవంతుండును ననువారేవురు దానవులు కేకయరాజు లయి పుట్టిరి
సుంతుండ మితౌజుం డై పుట్టె స్వర్భానుం డుగ్రసేనుం డై పుట్టె జంబుండు విశోకుం డై పుట్టె నశ్వపతి కృతవర్మ యై పు
షపర్వుండు దీర్ఘప్రజ్ఞుం డై పుట్టె నజరుండు మలుం డై పుట్టె నశ్వగ్రీవుండు రోచమానుం డై పుట్టె సూక్ష్ముండు బృ
థుం డై పుట్టె మహుండను వాఁడు సేనాబిందుం డై పుట్టె నేకచక్రుండు ప్రతివింధ్యుం డై పుట్టె విరూపాక్షుండు
ర్మ యై పుట్టె హరుండును నహరుండును గృపబాహ్లికు లై పుట్టిరి చంద్రవక్త్రుండు ముంజకేశుం డై పుట్టె నికుంభు
వాపి యై పుట్టె శరభుండు సోమదత్తుం డై పుట్టెఁ జంద్రుండు చంద్రవర్మ యై పుట్టె నర్కుండు రుచిరుం డై పుట్టె మ
డు విశ్వుం డై పుట్టె సుపర్ణుండు క్రోధకీర్తి యై పుట్టె రాహువు క్రోధుం డై పుట్టెఁ జంద్రహంతయను కుం డై పుట్టె
డను వాఁడ శోకుం డై పుట్టె భద్రహస్తుండు నందుం డై పుట్టె దీర్ఘజిహ్వుండు కాశిగా డై పుట్టె జానకియను వాఁడు
త్రమత్స్యుం డై పుట్టె వృత్రుండు మణిమంతుం డై పుట్టెఁ జంద్రవినాశుండు చేకితానుం డై పుట్టెఁ గాలాపుత్రు
త్రుక్రమంబున జయత్సేనాపరాజిత నిషధాధిప శ్రేణిమన్మహౌజో మతిమత్సముగ్రసేన బృహత్తు లై పుట్టిరి క్రోధ
శాది పుత్రగణంబు వలన సంధకర్ణ వేష్టసిద్ధార్థకీలక సురభిసుబాహు మహావీర కురుక ధరక్రోధ విచిత్రసురస శ్రం
తానిలపారిత వీరరామ భూమిపాల దంతవక్త్ర రుక్మి జనమేజయాషాఢ వాయువేగ భూరితేజ నైకలవ్య సుమిత్ర
ముఖక రూశ క్షేమధూర్తి శ్రుతాయు రుద్ధవ బృహత్సేన కేతుమాగ్ర తీర కుహక మతిమ ద్రాజపు రాము ల నేకులు పుట్టిరి సు
నేమి కంసుం డై పుట్టె స్త్రీపుంసత్వధరుం డైన గుహ్యకుండు శిఖండి యై పుట్టె బృహస్పతి యంశంబున బృహత్క్ష
సు రాజర్షి పుట్టె మరుద్గణాంశంబునఁ బాండురాజు పుట్టె ✽ క॥ సురుతులయంశంబునఁబు । ట్టిరి ముప్పురు వివిధ రణ జ
యబలులుసు। స్థిరయశులు ద్రుపద సాత్యకి । విరాటభూపతులు భువనవిశ్రుతశౌర్యుల్ ✽ క॥ మాండవ్యుండను ముని
చండతరక్రోధజనితశాపంబున ధ। ర్ముం డఖిలధర్మతత్త్వవి। దుం డై విదురుఁ డనఁ బేర్మితో నుదయించెన్ ✽ క॥ ప్రియ
రంగసిద్ధియుఁ బు। ద్ధియునను దేవతలు వసుమతిని గుంతియుమా। ద్రియు నై పుట్టిరి పాండు। ప్రియపత్నులు సకలజగ
త్రల్ ✽ సీ॥ యమునంశమునఁ బుట్టె నధిపతి ధర్మజుం డనిలాంశమునఁ బుట్టె ననిలజుండు। శక్రాంశమున ధనంజయుం
డుంచె నశ్వినులయంశములనూర్జితులు నకుల । సహదేవు లనవద్యచరితులు పుట్టిరి శ్రీమూర్తి యై యాజ్ఞసేని పుట్టె
యంశమున జితారి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డనఁ బుట్టె ద్రుపదరాజాన్వయమున -ఆ॥ ననఘ యిది సురాసురాంశావతా
దీని విని నఁ దగిలి భక్తిఁ। జదివినను సమస్తజనులకు నఖిలదే। వాసురాదులిత్తురభిమతములు ✽ వ॥ అనిన విని జన మేజయుం
వైశంపాయనున కిట్లనియె ✽ సీ॥ అభ్యస్తవేదవేదాంగులు విధ్యుక్తదక్షిణా తర్పితధరణిదేవు । లనవరతాశ్వమేధా
థస్నానపూతమూర్తులు కృతపుణ్యులహిత । వర్గజయులు ప్రాప్తవర్గ చతుష్టయులు సత్త్వాదిసద్గుణజన్మనిలయు
తాదిమహామహీపాలకులిద్ధయశో మూర్తు లెందు బుట్టి -ఆ॥ రట్టి కౌరవాన్వయంబుఁ బాండవనృప। రత్నములకు
మైన। దాని విన గవలతుఁ దద్దయుఁ బ్రీతితో। విప్రముఖ్య నాకు విస్తరింపు ✽ వ॥ అనియడిగిన జనమేజయునకు వైశం
సుం డిట్లనియె ✽ చ॥ నిరుపమధర్మమార్గపరినిష్ఠితు లై మహి నెల్లఁ గాచుచుఁ। బరఁగిన త్రాంటి పూరుకురుపాండు
లపేర్మిఁ జేసి భూ। భరవహనక్షమం బగుచుఁ బౌరవ కౌరవ పాండవాన్వయం। బురుగుణసంపదం బెరిగి యొప్పె సు
ప్రసిద్ధ మై ✽ వ॥ అది యెట్లనిన నందొల్లి దాక్షాయణి యైన యదితికిఁ గశ్యపునకుం బుట్టిన వివస్వంతునకు వైవస్వ
మనువును యముండును శనైశ్చరుండును యమునయుఁ దపతియు ననం బుట్టిరందు వైవస్వతుండను మను
బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రు లైన మానవులు పుట్టిరి మఱియు వానికి వేనప్రముఖు లైన రాజులేఁబండ్రు
శకటు లై తమలోన యుద్ధంబు చేసి చనిరి మఱియు నమ్మనుపుత్రి యైన యిలయను దానికి సోమపుత్రుం డైన బుధు
రూరవుండు పుట్టి చక్రవర్తి యై ✽ క॥ ఇమ్మహీంద్రు యోదశద్వీ । పమ్ములు తనశౌర్యశక్తిఁ బాలించి మదాం । ధ
విప్రోత్తమవి । త్తమ్ములు దానపహరించె ✽ వ॥ వాని దుర్నయంబునకు సంగా బ్రహ్మనియుక్తుం డైన

మహికిం।జనుదెంచె బ్రహ్మలోకం।బుననుండియ నేకదివ్యమునిసంఘములతోఁ * వ॥ పురూరవుండును రాజ్యగర్వంబున
మ్మునులకుదర్శనంబీనొల్లకయపహసించిననలిగి వారలువానినున్మత్తుంగాశపియించిన వాఁడు గంధర్వలోకంబున
నూర్వశీసహితుండై యుండె నట్టిపురూరవునకునూర్వశికినాయువుధీమంతుండువసువుధృతాయువు వనాయువుశతా
యువునను నార్వురుకొడుకులువుట్టిరందాయువునకు స్వర్భానవియనుదానికినహుషవృద్ధశర్మాజరా సేనసులనంగాన
వురువుట్టిరి వారియందునహుషుండురాజ్యాభిషిక్తుండై * మ॥ చతురంభోధిపరీతభూవలయమున్సద్వీపసారణ్యస।క్షి
తిభృత్కాంబసుదానిభూరిభుజశక్తిం జేసిపాలించుచుం।గ్రతువుల్నూటొనరించికీర్తివెలయంగాదిక్పాలన్నిర్జితా।హ్వా
నుఁడై యానహుషుండుదాఁబడసెదేవేంద్రత్వముంబేర్మితోఁ * వ॥ అట్టినహుషునకుఁ బ్రియంవదయనుదానికియతియ
యాతిసంయాత్యాయాత్యుద్ధవులనంగా నేవురువుట్టిరందుయయాతిరాజై యనేకయాగంబులుచేసిశుక్రపుత్రియయి
దేవయానియందుయదుతుర్వసులనునిద్దఱుకొడుకులంబడసె వృషపర్వపుత్రియయినశర్మిష్ఠయందుదుహ్యానుపూరు
నంగాముగ్వురుకొడుకులంబడసిరాజ్యంబు సేయుచు శుక్రశాపంబునజరాభారపీడితుండై కొడుకుల నందఱంబిలిచి
యిట్లనియె * సీ॥ విషయోపభోగాభిలషణమింకను నాకువదలక పెరుగుచున్నదియుఁగాన।నందనులారమీయందొక్క
రుండునాదగుజరాభారంబుదగిలితాల్చి । తనజవ్వనంబునాకొనరంగ నెవ్వఁడీనోపునాతండసద్వీపసకల। ధారుణీసా
మ్రాజ్యభారయోగ్యుండగుననియడిగిననగ్రతనయుఁడయిన - ఆ॥ యదువుఁదొట్టిసుతులుముదిమికినోపక।తలలువాంచి
యున్నవెలయఁదండ్రి।పనుపుఁజేసిముదిమిగొనిజవ్వనంబిచ్చెఁ।బూరుఁడనుసుతుండుభూరియశుఁడు * వ॥ అనినవిన్నిజన

—*యయాతిమహారాజుచరిత్రము*—

మేజయుండు వైశంపాయనునకిట్లనియె * తే॥ వర్ణధర్మముల్గాచువసుధయెల్ల।ననఘచరితుఁడై యేలినయయ్యయాతి।
భూసురోత్తమభార్గవపుత్రియయిన। దేవయానినిదానెట్టుదేవిఁజేసె * తే॥ విపుల తేజంబునసుదపోవీర్యముననుజగద
నుగ్రహనిగ్రహశక్తియుక్తుఁ।డయినయట్టియయాతికినలిగియేమి।కారణంబునశాపంబుగావ్యుఁడిచ్చె * వ॥ మఱియు
సర్వకల్మషధ్వంసకరుండయిన యయాతిచరితంబువినవలతుం జెప్పుమనియడిగినవానికి వైశంపాయనుండిట్లనియె * క॥ మను
జాధిపవృషపర్వుం। డనుదానవపతికిశుక్రుఁడాచార్యుండై। యనిమిషవిరోధులకుఁబ్రియ। మొనరించుచువివిధవిధిన
నుపాయములన్ * క॥ దేవాసురరణమునగత। జీవితులగునసురవరులఁజెచ్చెరమృతసం। జీవనియనువిద్యఁబున
ర్జీవులఁగాఁబ్రతిదినంబు సేయుచునుండెన్ * వ॥ దానినెఱింగి దేవతలెల్లనతిభీతులై యసురులనోర్వనోపకశుక్రువల
ననమృతసంజీవనిబడసి తేనోపునట్టిమహాసత్త్వుండెవ్వండగునోయనివిచారించి బృహస్పతిపుత్రుండయిన కచునికడకుఁ
జనియిట్లనిరి * క॥ పోరునమృతసంజీవని।కారణముననిహతులయ్యుఁగారసురవరు।ల్వాగలనోర్వఁగమనకతి।భారము
దుర్వారవీర్యబలయుతులగుటన్ * క॥ మనపక్షంబునవార।ద్దనుజులచేనిహతులయ్యుఁదగమృతసంజీ।వనిలేమిఁజేసిశ
ననుస।దనమునకరుగుదురువీర్యదర్పితులయ్యున్ * క॥ కావునమృతసంజీవనిఁ। దేవలయుసుశుక్రువలనధృతిఁబడసితప।
స్సంభవదానిబలమునఁ।గావంగావలయుసురనికాయబలంబున్ * క॥ బాలుండవునియమవ్రత।శీలుండవునిన్నుఁబ్రీతిఁ
గొనితద్విద్యాలలనాదానముఁగరు।ణాలయుఁడై చేయునన్మహామునిసీకున్ * వ॥ దుహితృస్నేహంబునంజేసియ
దేవయానిపలుకులుశుక్రుఁడతిక్రమింపండుగావున నీనేర్చువిధంబునదానిచిత్తంబువడసిశుక్రునారాధించిన నీకిష్టసి
ద్ధియగునని దేవతలువంచినంగచుండును దేవహితార్థంబువృషపర్వపురంబునకుంజనియచ్చట వేదాధ్యయనపరుండయి
సకలదానవగణోపాధ్యాయుండయియున్నశుక్రుంగనినమస్కరించియిట్లనియె * క॥ ఏనుగచుఁడనువాఁడమహానియ
మసమన్వితుఁడబృహస్పతిసుతుఁడన్।మానుగవచ్చితినీకును।భానునిభాశిష్యవృత్తిఁబని సేయంగన్ * వ॥ అనినవమ్ముని
కుమారునిసుకుమారత్వంబునువినయప్రియవచనమృదుమధురత్వంబుసునవరతనియమవ్రతప్రకాశితప్రశాంతత్వం
బునుంజూచిశుక్రుఁడతిస్నేహంబునవీనింబూజించినబృహస్పతింబూజించినయట్లయనియభ్యాగతపూజలవానిసంతు
ష్టుంగాఁజేసిశిష్యుంగాఁజేసికొనియున్నంతనక ... * సీ॥ ... బనపడి చేసెదననకతన్పంచినయతఁ

ణంబు చేయుచు నిజగురుచిత్తవృత్తికిఁ గడు ననుకూలుఁడై వినయంబుతోడ । మనమునఁ జెయ్వులమాటల భక్తినెక్కుడై మఱియంతకంటె । దేవయానికి సువిధేయుఁడై ప్రియహితభాషణములఁ బుష్పఫలవిశేష—ఆ॥ దానములను సంతసిల్లఁజేయుచు । నివ్విధమునఁ బెక్కులేండ్లు నిష్ఠ । గురుని గురుతనూజఁ గొలిచి యయ్యిరువుర । నెమ్మి వడసె ధనమునెక్కు

వ॥ ఇట్లు గురుశుశ్రూషాగౌరవంబునఁ గచుండు శుక్రునకుం బ్రియశిష్యుండయి యున్న నెఱింగి దానవులు సహింపక బృహస్పతితోడి వైరంబున నక్కచు నొక్కనాఁడు హోమధేనువులం గాచు చు వనంబున నేకతంబ యున్నవాని విశాలసాలస్కంధంబున బంధించి చనిరంత నాదిత్యుండస్తగిరిశిఖరగతుండగుడు మగిడి హోమధేనువులింటికి వానితోడ నకచుండు రాకున్న దేవయాని తనమనంబున మలమల మఱుంగుచుం బోయి తండ్రి కిట్లనియె * ఉ॥ డమయాఖమల్లలుగు వాఁడపరాంబుధిఁ గ్రుంకె ధేనువుల్ । న్నేఁ డిటవచ్చె నేకతమ నిష్ఠ మెయిన్ భవదగ్నిహోత్రవృ లొప్పఁ డిగ వేల్వఁ గాఁ బడియెఁ బ్రొద్దును బోయెఁ గచుండ దేమొకో । రాఁడు వనంబులోన మృగరాక్షసపన్నగబాధకు

—*కచుండు దానవహతుండై మృతసంజీవనిచే బ్రతుకుట.*—

డెనో * వ॥ అనిన విని శుక్రుండు దన దివ్యదృష్టిం జూచి యసురవ్యాపాదితుండైన కచుం గని వానిం దోడ్కొని తెచ్చి సంజీవనిం బంచిన నది యును బ్రసాదంబని యతిత్వరితగతిం జని విగతజీవుండయిన కచు నప్పుడ సంజీవితుం జేసి తోడ్కొనివచ్చె నంజూచి శుక్రుండును దేవయానియు సంతసిల్లి యున్నంతఁ గొన్ని దినంబులకు వెండియు నొక్కనాఁడు* క॥ అడవికి బట్టు బుచేరఁ గ । వడి నరిగిన కచుని జంపి వానిని దనుజు । ల్పొడవు సెడఁ గాల్చి సురతోఁ । దడయక యబ్భాది శుక్రుఁ ద్రావఁగ రొగిన్ * వ॥ శుక్రుండును సురాపానమోహితుండయి యున్నఁ దొల్లింటి యట్ల దేవయానికచుంగానక దుఃఖితయై డుసు గచుండు రాక మసలెన సురులచేత నిహతుండయ్యెఁ గావలయునని శోకించిన దానిం జూచి శుక్రుం డిట్లనియె* క కసంజీవని పెంపగణితగర్వమున నసురులాకచుతోడం । బగఁ గొని చంపెద రాతఁడు । సుగతికిఁ జనుఁ గాక యేల శోకింపంగన్ * వ॥ అనిన దేవయాని యిట్లనియె* మ॥ మతిలోకోత్తరుఁడై నయంగిరసు మన్మండాశ్రితుండా బృహస్పతి పుత్రుడు మీకు శిష్యుఁడు సురూప బ్రహ్మచర్యాశ్రము । వ్రతసంపన్నుఁడ కారణంబ దనుజవ్యాపాదితుండైన నిమ్మహాత్ముఁ డక్కచునకై శోకింప కెట్లుండుదున్ * వ॥ వానిం జూచి కానికుడువ నొల్లనని దేవయాని యేడ్చుచున్నఁ బ్రొద్దున మఱ్ఱి సన్నుండయి శుక్రుండు దన యోగదృష్టిం జూచి లోకాలోకపర్యంత భువనాంతరంబునఁ గచుం గానక సుర మిశ్రభస్మమయుండయి తనయుదరంబుననున్నయక్కచుం గని సురచేసిన దోషంబును నసురులవలన నైన యపకారంబును నెఱింగి* ఆ॥ మొదలి పెక్కుజన్మములఁ బుణ్యకర్మములు పరఁగఁ బెక్కు చేసి పడయఁబడిన । యట్టి యెఱుక సురామాత్రన । చెఱుచు మద్యసేవ సేయనగునె* క॥ భూసురులాదిగఁ గలజను । లీసుర సేవించిరేని యిది మొదలుగ ని క్కిఁ బతితులగుదురు । చేసితి మర్యాద దీనిఁ జేకొనుఁడు జనుల్ * వ॥ అని శుక్రుండు సురాపానంబు మహాపాతకంబుగా నియమించి తనయుదరంబునన్నున్న కచు నప్పుడ సంజీవితుం జేసిన నందయుండి కచుండు శుక్రునకిట్లనియె* క॥ తనువు త్త్వంబును బడసితి నీ ప్రసాదమున నీ యుదరంబున ఘూ వెలువడు మార్గంబు నాకు భూసురోత్తమ వ॥ అనిన నా యుదరంబు భేదిల్లినం గాని యిమ్ముని కుమారుండు వెలువడ నేరండుదరభేదనంబున మూర్ఛితుండనయిన సంజీవితుం జేయవలయునని శుక్రుండు గచునకు సంజీవని నుపదేశించిన* క॥ ఉదరభిదాముఖమునను భ్యుదితుండయి చెలువమసుతుఁడు గచుండు । ఉదయాద్రిదరీముఖమున । నుదితుండగు పూర్ణహిమమయూఖుఁడపోలెన్ ॥ అంత* క॥ మృతుఁడై పడియున్న వేదమూర్తి । యతని చేత సంజీవితుఁడయి వెలింగె । దనుజమంత్రియుచ్చారణదక్షుచేత । నభిహితం బునట్ల పోలె* వ॥ ఇట్లతి ప్రయత్నంబునఁ గచుండు శుక్రువలన సంజీవని వడసి పెద్దకాలంబుండి యొక్కనాఁడు శుక్రు నను జ్ఞాతుండయి దేవలోకంబునకుం బోవుచుండి దేవయానికతి ప్రియపూర్వకంబుగాఁ జెప్పిన నదియును దద్వియోగ దుఃఖిత యయి కచున కిట్లనియె* ఉ॥ నీవును బ్రహ్మచారివి వినీతుఁడ వేనును గన్యక న్మహీ । దేవకులాపతంసరవి తేజ వివాహ కుము । న్నా వచశ ...నైన యసన్నెఱుగు... జీవ సతీ ... డ శుక్రుఁ దయఁ జేయుము నాకుఁ బ్రియం

షర్ * క॥ఆకచుఁడత్యంతవిషా।దాకులుఁడై లోకనింద్యమగునర్థముఁ నీ। వాకునకుఁ దెచ్చుటుచితమె।నాకుసహోదరివినీ
పునాచిత్తమునర్ * క॥గురులకుశిష్యులుపుత్రులు।పరమార్థముఁ లోకధర్మపథమిదిదీనిం।బరికింపకయీపలుకులు।తరుణీగు
సపుత్రినీకుఁదగ్గునేపలుకర్ * వ॥ అనిననాకచునకుదేవయానికరంబలిగినీవునామనోరథంబువిఫలంబుగాఁజేసినవాఁ
కవునీకుసంజీవనిపని సేయకుండెడుమని శాపంబిచ్చినఁగచుండేనుధర్మపథంబుదప్పనివ్వాఁడనునీవచనంబుననాకుసంజీవ
నిపని సేయదయ్యె నేనినాచేతనుపదేశంబుగొన్నవారికిఁబని సేయుంగాక మఱినీవుధర్మవిరోధంబు దలంచితివి కావున
నిన్నుబ్రాహ్మణుండువివాహంబుగాకుండెడుమని దేవయానికిఁబ్రతిశాపంబిచ్చితత్క్షణంబ * క॥ దేవగురునందనుఁ
డమ।రావాసంబునకునరిగియమరులకునుసం।జీవనియుపదేశించిను। ధీవిభుఁడొనరించుచుండె దేవహితంబుల్ * వ॥ఇ
ట్లువృషపర్వుకూఁతురుశర్మిష్ఠయనుకన్యకయొక్కనాఁడుకన్యకాసహస్రపరివృతయయి దేవయానీసహితంబువనంబు
నకుంజని యొక్కసరోవరతీరంబునఁ దమతమపరిధానంబులువెట్టి జలక్రీడలాడుచున్నవిసురకరువలి చేతంబ్రేరితం
బులయికలసిన నొండొరులంగడువఁగొలను వెలువడి సంభ్రమంబుననక్కన్యకల న్యోన్యపరిధానంబులువీడ్వడంగొని
కట్టు నెడ దేవయానిపుట్టంబు శర్మిష్ఠగట్టికొనిన మఱిదానిపరిధానంబు దేవయానిపుచ్చుకొనక రోసిశర్మిష్ఠంజూచియి
ట్లనియె * క ॥ లోకోత్తరచరితుండగు।నా కావ్యతనూజనీకునారాధ్యను నేఁ। బ్రాకటభూసురకన్యక।నీకట్టినమయిల
పట్టనేర్తునెయనిన్ * వ॥శర్మిష్ఠయిట్లనియె * క॥మాయయ్యకుఁబాయకపని। సేయుచుదీవించిప్రియము సేయుచునుం
దుర్।మీయయ్యయేటిమహిమలు। నాయొద్దనెపలుకనీకునానయు లేవే * వ॥నాకట్టినపుట్టంబునీకుంగట్టంగాకేమిటు
గర్వంబుననెగ్గులాడి దేవయానినొక్కనూతంద్రోచి శర్మిష్ఠకన్యకాసహస్రపరివృతయయిక్రమ్మఱివచ్చినిజనివా

——*యయాతిచేనూతంబడినదేవయానినుద్ధరించుట.*——

సంబుననుండెనంత * ఉ॥ఆనహుషాత్మజుండగుయయాతియధిజ్యధనుస్సహాయుఁడై।యానతశాత్రవుండొకమృగయా
లసలోలనిబద్ధబుద్ధియై।తాకొనమెల్లఁగ్రుమ్మరినికామధృతశ్రముఁడై గుడెంచెనం।దానలినాక్షియున్నవిపినాంతరకూప
తటంబునొద్దకున్*సీ॥చనుదెంచియమ్మహాజనపతిజలమపేక్షించియచ్చోవిశ్రమించి చూచి।తత్కూపమునవిలసత్కూ
లఘనవల్లియన్నిష్టసఖిఁ దియున్నదాని। గురుకుచయుగముపైఁబరువడిఁదొరిగెడుకన్నీరుపూరించుచున్నదాని।స
మీపమునకుజనులయాగమనంబుపన్నుగాఁగోరుచునున్నదాని -ఆ॥ వరుణదేవుతోడఁగరమల్గిజలనివాసంబువిడిచి
భూస్థలంబువలని। కరుగుదేరనున్న వరుణేంద్రుదేవియోయనఁబోనిదాని దేవయానిఁగనియె*వ॥కనినీవెవ్వరిదానవిక్లేశ
మేకతంబ యివ్విపినాంతరకూపంబునన్నుదానవనినవిని దేవయాని యెప్పుడునుండమువిహరించుచున్న యవ్వనంబున
మృగయావినోదార్థంబుయయాతివచ్చుటంజేసితొల్లియుఁజూచినదై యతనికిట్లనియె * తరల॥అమరసన్నిభయేను
ఘోరసురాసురాహవభూమిన। య్యమరవీరులచేతమర్దితులైనదానవులగత। భ్రములఁగాఁదనవిద్యపెంపునఁ
బ్రాప్తజీవులఁజేసియ। త్యమితశక్తి మెయిన్వెలింగినయట్టిభార్గవుకూఁతురన్ * క॥దేవయానియనుదానప్రమాద
వశంబున నినూతంబడి వెలువడ నేరకున్నదానననన్నుద్ధరించిరక్షింపుమనిననవ్విప్రకన్యకయందుఁదగ్గయుదయాళుం
డై * చ॥జలధివిలోలవీచివిలసత్కలకాంచిసమంచితావనీ। తలవహనక్షమంబయినదక్షిణహస్తమునందమన్నమ్రద్ధ
దురుఘర్మవారికణక్రమకరాబ్జమువట్టినూతిలో। వెలువడఁగోమలిందిగిచెవిశ్రుతకీర్తియయాతిప్రీతితోన్ * వ॥ ఇ
ట్లు దేవయానినుద్ధరించి యయాతినిజపురంబునకరిగెనిట దేవయానియు శర్మిష్ఠ సేసినయెగ్గువలనవిముక్తయయితన్న
రయుచువచ్చుదాని ఘూర్ణికయనుపరిచారికంగనియేనువృషపర్వుపురంబుసొరనొల్లశర్మిష్ఠచేతనాపడిన యపయానం
బమదీయజనకునకెఱింగింపుమనిపంచిన నదియునునతిత్వరితగతింజనితద్వృత్తాంతంబంతయు శుక్రునకుంజెప్పిన శు
క్రుండును నాతఃక్షణంబకోపఘూర్ణితబాష్పపూరిత నయినయైయున్న దేవయానింగనియిట్లనియె * క ॥ అనుపమనియ
మాన్వితులై।యనూనదక్షిణలఁగ్రతుసహస్రంబులచే। సినవారికంటెనక్రో।ధనుఁడుకరంబధికుఁడం శ్రుతత్త్వవిధి
జ్ఞుల్ * క॥అలిగిననలుగక యెగ్గులు । [illegible] కబన్నమునవడియెదఁ।దలఁపకయు

న్నతఁడచూవే ధర్మజ్ఞుఁడిలన్ * వ॥ కావునబుద్ధిగలవారికిఁ గ్రోధంబుగొనియాడందగదు శర్మిష్ఠ రాచకూఁతు
డికయదిదానితోడివిరోధంబేమిరమ్మనిన దేవయాని యిట్లనియె * క॥ కడునసురక్తియు నేర్పును। గడఁకయుఁగ
సురకకడవఁగ నెగ్గు।ల్నొడివెడు వివేకశూన్యుల । కడనుండెడునంతకంటెఁ గష్టముగలదే * వ॥ ఈవృషపర్వు
బేనుజొరనొల్ల నేటనేనియుంబోదుననిన శుక్రుండు నాకునీవగతివి నీతోడనేనును వత్తు ననుచుఁ గూతునొడఁబఱ
న్నంత నంతయుఁజారులవలన నెఱింగి వృషపర్వుండు శుక్రునొద్దకువచ్చి నమస్కరించి యిట్లనియె * ఉ॥ దే
యించుచునతిస్థిరసంపదలం ద్వదీయవి। ద్యావిభవంబు పెంపునను దానవులుద్ధతులైరి కానినాఁ। డీవనరాశిలో
యింతకునంతకుంగోవులైనయ । ద్దేవపతాకినీపతుల దివ్యనిశాతమహాయుధాహతిన్ * క॥ వారణఘోటక
గారంబులు మొదలుగాఁగఁగల ధనములతో। సూరినుతయుండుమునీ। వారకములుగాఁగ మమ్ముఁ బగవుము బుద్ధిన్
ఈ దేవయానికెద్దియిష్టంబు దానినేనిచ్చెదననడుగుమనిన దేవయాని సంతసిల్లి యట్లైని శర్మిష్ఠం గన్యాకాసహస్ర
నాకుదాసిగానీవలయునిదియ నాకిష్టంబు దీనినిచ్చునదియనిన వృషపర్వుండప్పుడకూఁతు రావించి కన్యాసహస్ర
తో దేవయానికి దాసిగానిచ్చి శుక్రునకు మనఃప్రియంబు సేసిన శర్మిష్ఠయు నగ్గురువచనంబునఁ గన్యాసహస్రంబు
నిత్యంబును దేవయానింగొలుచుచుండె నంతనొక్కనాడు * క॥ వనకేళీకౌతుకమునఁ। జనియెను శర్మిష్ఠఁదోడ్కొ దేవ
ల్లముదం। బునఁగొలిచిరాఁగ విభవము। తనకమరఁగ దేవయాని తద్వనమునకున్ * వ॥ ఇట్లరిగి దేవయాని యమ్మంత
నఁ గన్యకలుం దానును బుష్పాపచయంబు సేయుచు విమలజలనిర్ఝరవిలసితంబైన యొక్కసెలయేటికెలన సునో
కుసుమసుకుమార కోరకనికరభరితసహకార కురువకవకుళాశోక తమాలసాలచ్ఛాయాశీతల సికతాతలంబున జే
వినోదంబులనున్నయవసరంబున * సీ॥ అంగనాజనులయుత్తుంగసంగతకుచకుంభముచందనపంకములయుఁ గో
మ్మిల్లభారాళికలితదివ్యామోదనవపుష్పదామములయు। వారివముఖసకర్పూరతాంబూలాదివాసనాసురభిప్రద
ములయు। వారివపరిధానచారుధూపములయు విలసితసౌరభావలులు దాల్చి * తే॥ యనిలుఁడనుమాతవోయితో।
యుఁదెచ్చె। దేవయానిపాతికి మృగతృష్ణఁజేసి । కాననంబునఁ గ్రుమ్మరువానినీరు। నతిపరిశ్రాంతుఁడైన యయా
త * క॥ తరళనయనాబ్జదళములు। నెరయఁగఁబై మున్నుచల్లి నృపసుతుఁబూజిం। చిరి నవకుసుమమయాలంకారబ

—*యయాతిమహారాజు దేవయానివివాహంబగుట*—

షములనచటికాంతలు ప్రీతిన్ * వ॥ అయ్యయాతియుఁ దత్ప్రదేశంబున సుఖోపవిష్టుండయి తొల్లి దేవయా
వాఁడయ్యు నతిశయరూపలావణ్యగుణసుందరియయిన శర్మిష్ఠ నెఱుంగ వేఁడి మీరెవ్వరివారలు మీకులగోత్రనా
లెఱుంగవలతుఁ జెప్పుండనిన రాజునకు దేవయాని యిట్లనియె * తే॥ నన్నుమున్న యెఱుంగుదిత్యాతి నాకు।
పర్వుఁడను మహాదానవేంద్రు। కన్య నాయొద్ద నెప్పుడుఁ గదలకుండు । ననఘ మఱి దీని శర్మిష్ఠయండ్రు జనులు *
హ మేదినన్ను ధరణీవర కూపము వెల్వరించునాఁ। డుగ్రమయాఖసాక్ష్యముగనున్న తదక్షిణపాణిఁ జేసిభూ।
నాదుదక్షిణకరాబ్జము వట్టితి కానమున్నపా। ణిగ్రహణంబు సేసితది నీయెద విస్మృతిఁ బొందఁ బాడియే * ఉ॥
వాహమైన హుషనందన యీ లలితాంగిఁ దోట్టియీ। కన్నియలండఱున్ ద్విజకన్యలతో నెనమైనవారునీ।
తి సేయఁగ నృపోత్తమ వాసవుఁబోలి లీలతో। నిన్నరలోకభోగముల నేకములందుము నీవు నావుడున్ * వ॥ క్షత్త్రియు
ల బ్రాహ్మణులు వివాహంబగుదురు కాక యథర్మోత్తరంబు గా క్షత్త్రియులు బ్రాహ్మణకన్యకల వివాహంబగుట
కులధర్మవిరుద్ధంబులు మఱియు సర్వవర్ణాశ్రమధర్మంబులు సంకరంబులుగాకుండ రక్షించుచున్నవాఁడనయిట్టి
బునకొడంబడితి నేని జగత్ప్రవృత్తివిపరీతంబగుననిన నయ్యయాతికి దేవయాని యిట్లనియె * క॥ వెలయఁగ ధర్మ
బులు నడపుచు నిఖిలలోకపూజ్యుండైని। ర్మలుఁడగు శుక్రుఁడు వంచిన। నలఘుభుజా నను వివాహమగు దేయని
అమ్మహాముని వచ్చి యిది ధర్మవిరుద్ధంబుగాదని చెప్పె నేని నిన్ను వివాహంబగుదునని యయాతి యొడంబడిన
యప్పుడ శుక్రు రావించిన * క॥ తనదివ్యతేజమునన। వ్వన మెల్ల వెలుంగుచుండ వచ్చెను భృగునం। దనుడు నిజ

యు। మొనరింపఁగఁదలఁచిదానియొద్దకుఁబ్రీతిన్ * క॥ అతిసంభ్రమముననవనీపతివిహితోత్థానుఁడై తపశ్శక్తిఁబ్రజా
నిభుఁడగుభార్గవునకు। నతిభక్తింబ్రణమితోత్తమాంగుండయ్యెన్ * వ॥ మఱియు దేవయానియుఁశర్మిష్ఠయుంగన్యా
సహస్రంబును నత్యంతభక్తితోఁగ్రమంబుననమస్కరించిరంత దేవయానిశుక్రునకిట్లనియె * ఆ॥ ఇన్నరేంద్రుచే
నన్నగృహీతనై। యున్ననాకరంబుగ్రన్ననింక। నొరులకర్హమగునె పరిణయవిషయమై। ధరఁబరిగ్రహింపఁబర
మూర్తి * వ॥ కావుననాకునీజన్మంబునఁ బతియయాతియయితండును భవద్వచనంబున నన్ను వివాహంబగుమనని
నిందుధర్మవిరోధంబులేకుండునట్లుగాఁ బ్రసాదింపవయ్యుననిన శుక్రుండుగరుణించియయాతికినీకును నయినయీవి
వాహంబునందపక్రమదోషంబులేకుండెడుమనివరంబిచ్చియయ్యిరువురకుంబరమోత్సవంబున వివాహంబుసేసిశ
ర్మిష్ఠంజూపియిది వృషపర్వునికూఁతురు దీనికింబ్రియంబున నన్నపాన భూషణాచ్ఛాదన మాల్యానులేపనాదులఁబో
షంబు సేయునదిశయనవిషయంబుఁబరిహరించునదియనిపంచికూఁతునల్లునింబూజించిన నయ్యయాతియుశుక్రుని
క్కొని దేవయానినిశర్మిష్ఠనుగన్యాకాసహస్రంబుఁదోడ్కొని నిజపురంబునకుంజనియంతఃపురరమ్యహర్మ్యతలంబున
దేవయానినునిచితదనుమతంబున నశోకవనికాసమీపంబుననొక్కగృహంబునందుఁగన్యకాసహస్రంబుతోశర్మిష్ఠనుని
దేవయానియందుసుఖోపభోగపరుండై యున్నఁగొండొకకాలంబునకు దేవయానికియదుదుర్వసులనుకొడుకులువు
ట్టనంతశర్మిష్ఠసంప్రాప్తయౌవనయు ఋతుమతియునై యాత్మగతంబున * చ॥ అసదృశయౌవనంబిదియనన్యధనం
లనసునొక్కొ నాకునిక్కుసుమసముద్గమంబుననగోచరదుర్గమదుర్గవల్లరీ। కుసుమసముద్గమంబగునొకో పతిలాభము లే
జేసెమొ। ప్పెసఁగఁగ దేవయానిపతి నేమితపంబొనరించికాంచెనో * క॥ పతిఁబడసిసుతులఁబడయఁగ। నతివలుగోరుదు
గోరినట్టులతనకుం। బతిఁబడసిసుతులఁబడసెను। సతులీభార్గవికిభాగ్యసంపద వెనయే * తరువోజ॥ ఈరాజునందనా
హృదయంబుదగిలియెప్పుడునుండునన్నీతఁడుగరము। కారుణ్యమునఁబ్రీతిగలయట్లుచూచుఁగమలాక్షిభార్గవకన్యదానై
। గోరియీతనిఁదనకునుబతిఁజేసికొనినయట్టులతమేనుగోరిలోకైక। భారధురంధరుఁబరహితధర్మపరునహుషాత్మ

—*యయాతిశర్మిష్ఠకుఁబుత్రదానంబుచేయుట*—

బతిఁజేసికొందు * వ॥ అనివిచారించుచున్నయవసరంబున దానిపుణ్యస్వరూపంబు సన్నిహితంబైనయట్లొక్క
ఁడుయయాతియశోకవనికాలోకనతత్పరుండై వచ్చువాఁడేకతంబయున్నశర్మిష్ఠంగనిన నదియును సంభ్రమవిన
తావనతమైతనవలననమ్మహీపతిప్రసన్నచిత్తుండగుటయెఱింగి కరకమలంబులుమొగిచియిట్లనియె * ఉ॥ నీలగళోప
మానకమనీయగుణోన్నతిఁజెప్పఁజాలున। న్నేలినదేవయానికినరేశ్వరభర్తవుగాననాకునుం। బోలఁగనీవభర్తవిది
తానుతధర్మపథంబునిక్కువం। బాలునుదాసియుంసుతుఁ డునన్నవిపాయనిధర్మముల్మహిన్ * వ॥ అద్దేవయానిం
గ్రహించినప్పుడతద్ధనంబగుట నేనునుభవత్పరిగ్రహంబకావున నన్నుంగరుణించి నాకుఋతుకాలోచితంబుఁబ్ర
దింపవలయుననిననయ్యయాతియిట్లనియె * క॥ లలితాంగిశయనమొక్కఁడు। వెలిగారుచిరాన్నపానవివిధాభర
ణాదులశర్మిష్ఠకునిష్టము। సొలయకచేయుమనిననన్నుశుక్రుండువంచెన్ * వ॥ ఏనమ్మహామునివచనంబునకప్పుడొడం
తినెట్లుబొంకనేర్తుననినశర్మిష్ఠయిట్లనియె * క॥ చనుబొంకఁగఁబ్రాణవ్యయ। మునసర్వధనాపహరణమునవధగా
ప్పినవిప్రార్థమునగవా। శనయానంబులవివాహసమయములందున్ * వ॥ ఈయేనింటియందుననసత్యదోషంబులే
మునివచనప్రమాణంబుగలదు నీవువివాహసమయంబుననొడంబడితివి కావుననసత్యదోషంబునిన్నుఁబొందదనినన
య్యయాతియొడంబడిశర్మిష్ఠకునభిమతంబొనరించెనదియుఁదత్సమాగమంబున గర్భిణియైకొడుకుంగనినవిస్మయంబం
దేవయానిదానికడకువచ్చియిట్లనియె * తే॥ బాలవయ్యునత్యుత్తమశీలవినయ। గౌరవాన్వితవైనిర్వికారవృత్తి। నున్న
నికికినీకునుసన్నుతాంగి। సుతుఁడువుట్టుటయిదికడుచోద్యమయ్యె * వ॥ అదియెట్లనియడిగిన శర్మిష్ఠలజ్జావనతవదన
యిట్లను నెందేనియుండి యొక్కమహామునినిఖిలవేదవేదాంగపారగుండువచ్చిఋతుమతినైయున్ననన్నుం
చినాకుఁబుత్రోత్పత్తిఁబ్రసాదించెనని [illegible] శర్మిష్ఠయునయ్యయాతివంకఁ

గ్రమంబునమహాత్మునుపూరులనంగాముప్పురుకొడుకులంబడసియున్నంతనొక్కనాఁడు * సీ॥ కరువలిచేసు॥అ
సిలజటావళికరమొప్పశిఖలుగాఁగనకరత్న। మయజాలభూషణామలదేహదీప్తులు తేజంబుగానతిదీప్యమాన వదే
గశతంబులనర్చితంబైనమూఁడగ్నులుప్రత్యక్షమైనయట్లు। తన మ్రోలశర్మిష్ఠతనయులుక్రీడించుచుండంగన్గొను
య్యూర్వీతేని- ఆ॥కడకునేగుదెంచెఁగన్యలుదనుజాధి।రాజసుతయుఁదోడరాఁగనొప్పి।దేవి దేవయాని దేవేంద్రకయి
పోలెనంతయనువిభూతిమెఱసి * వ॥ ఇట్లరుగుదెంచియధిక తేజస్వులైయయాతిరూపంబులఁబోలియున్నవనిచి
కులఁజూచియిక్కుమారులెక్కడివారెవ్వరికొడుకులనియయాతినడిగి దేవయాని యలబ్ధప్రతివచనయైయక్కుమా
లమీతల్లిదండ్రులెవ్వరనియడిగిన * క॥తరుణప్రదేశినులమా।సరముగవారలుయయాతిశర్మిష్ఠలఁజూ।పిరిదయుండ
ల్లియుననిIకరమనురాగిల్లెఁగన్యకానివహంబుల్ * వ॥ఇట్లుత న్నెఱుంగకుండనయ్యయాతిశర్మిష్ఠవలనలబ్ధపుత్రపుట్టిన
డగుటయప్పుడెఱింగి * చ ॥ పతివిహితానురాగమున భార్గవపుత్రియయాతిచేతవం। చితయయివాడుదూసులు
సిననెయ్యమెఱింగికోపమగ్గి। ఖితయయితండ్రిపాలికతిఖేదమునంజనిదీర్ఘనేత్రని। ర్గతజలధారలంగడిగెనాశ
దీయపదాబ్జయుగ్మముల్ * వ॥ అయ్యయాతియు దానింబట్టువఱుచుచుఁదోడనచనిశుక్రుంగనినమస్కరించుఁ
దేవయాని గద్గదవచనయై యధర్మంబునధర్మంబుగెడ్పలిచియిమ్మహీశుండాసురంబుననాసురియందసురక్షిత్వం
త్రిత్రయంబువడసినాకవమానంబుసేసెననినవినిశుక్రుండుయయాతికలిగినీవు యౌవనగర్వంబునరాగా
నాకూఁతునకప్రియంబుసేసితివి కావునజరాభారపీడితుండవుగమ్మనిశాపంబిచ్చిననయ్యయాతిశుక్రునకిట్లను
ఋతుమతియైపుత్రార్థము। పతిఁగోరినభార్యయందుఁబ్రతికూలుండై।ఋతువిఫలత్వముసేసిన।నతనికిమహా
హత్యయగునంద్రుబుధుల్ * క॥దానికిభీతుఁడనై య। మ్మానవతీప్రార్థనంగ్రమంబొనరఁగసం।తానము
దలో।దీనికినలుగంగఁదగునెదివ్యమునీంద్రా * వ॥ ఏనిద్దేవయానియందు విషయోపభోగతృప్తుండఁగానుడా
బుఁదాల్పనోపననినవిని వానికిశుక్రుండుగరుణించినీముదిమినీకొడుకులయందొక్కనిపయింబెట్టి వానిజవ్వన
గొనిరాజ్యసుఖంబులనుభవింపుము నీవువిషయోపభోగతృప్తుండవైమఱియునీముదిమినీవతాల్చి వానిజవ్వన
కినిచ్చునదినీముదిమిదాల్చిన పుత్రుండరాజ్యంబునకర్హుండునువంశకర్తయునగుననినయయ్యయాతిశుక్రుమీ
యానీసహితుండయితనపురంబునకువచ్చి శుక్రశాపంబున జరాభారంబుఁదాల్చినవానికి * క॥ తలవడక
నింద్రియములగర్వమడంగెనంగములువదలెవళీ। పలితంబులయ్యెవగరును। దలయేరుననుక్కిసయ్యమునలు

—*యయాతియదుప్రముఖులకుశాపంబిచ్చుట.*—

చెర్ * వ॥ ఇట్లుజరాక్రాంతుండైనయయాతికొడుకులనెల్లరావించినాకువిషయసుఖతృప్తిలేమున్నయదిగా
యందొక్కరుండునాముదిమిగొనితనజవ్వనంబునాకిచ్చునదియనినవిని యదుమర్వసుద్రుహ్యానులుదండ్రి
ఆ॥తగిలిజరయురుజయుదైవవశంబున। నయ్యెనేనివానిననుభవింత్రు।కాకయెఱిఁగియెఱిఁగికడఁగియారెం
చురయ్యయెట్టికుమతులయిన * క ॥ నరలుగలకామునైనను।దరుణులురోయుదురుడాయధనపతియయ్యు
డునర్వారజరా।పరిభూతినభీష్టభోగబాహ్యుఁడకాఁడే * వ ॥ అనియొడంబడకున్ననలిగియయాతియదువ
రురాజ్యంబునకనర్హులుగా దుర్వసువంశంబు వారుధర్మాధర్మవివేకశూన్యులైసంకీర్ణవర్ణకిరాతదేశంబున
గాదుహ్యువంశంబువారుదకప్లవవితహితంబైన దేశంబునకు రాజులుగా జరాదూషకుండగుటననువంశ
ముదిమియగునంతకునుండక జవ్వనంబునఁబంచత్వంబును బొందువారునుగాశాపంబిచ్చి యానలువురకు
వానిశర్మిష్ఠాపుత్రుఁబూరుంబిలిచియడిగినవాఁడు దండ్రికోరినయట్లచేసిన నవయౌవనుండై యయాతియు
ఖంబులు సహస్రవర్షంబు లనుభవించితృప్తుండై పూరుజవ్వనంబువానికినిచ్చి తనజరాభారంబు దానిచే
జ్ఞావిధేయచతురంతమహీతలబ్రహ్మక్షత్రియాది వర్ణముఖ్యులనెల్ల రావించి మంత్రిపురోహితసామంత
సమక్షంబునసకలక్షోణీచక్రసామ్రాజ్యంబునకుఁ బూరునభిషిక్తుంజేసిన సర్వప్రకృతిజనంబులారాజు

చేసి॥అవిచారంబనిపల్కె నోడుదుమధర్మాభిజ్ఞనీయగ్రసం।భవుఁడత్యున్నతశక్తియుక్తుఁడుమహీభారప్రగల్భుండుభా।
వదౌహిత్రుఁడుపౌత్రుఁడీయదుఁడులోకఖ్యాతుఁడుండంగనీ । భువనేశత్వభరంబుఁబూన్పఁడగునే పూరున్లఘున్యా
యంగన్మజుఁ ✻ వ॥అనినవారలకయ్యాయాతియిట్లనియె ✻ క॥ యదుఁడగ్రతనూజుఁడునా । హృదయసముద్భవుఁడువా
క్రమయినమద్వచనం।బదియట్టిదయనికడుదుర్మదుఁడై చేయకకృతావమానుండయ్యెన్ ✻ క॥తనయుండుతల్లిదండ్రులు।
పన్నినచినపనిసేయఁడేనిపలుకెదలోఁజే । కొనఁడేనివాఁడుతనయుం।డనఁబడునేపితృధనమునకర్హుండగునే✻ క॥పూరుఁ
డకొండికయయ్యును।భూరిగుణజ్యేష్ఠుఁడునుసుపుత్త్రుఁడునవనీ। భారకుఁడును నాతఁడునా।కోరినకార్యంబు సేసికుశ
లుఁడయ్యెన్ ✻వ॥నాజరాభారంబుఁదాల్చినపుత్త్రుండరాజ్యంబునకర్హుండునువంశకర్తయునగుననిశుక్రవచనంబును
గలదుపుట్టిదయనియయాతిప్రకృతిజనంబులనొడంబఱిచిపూరునఖిలభూభారధురంధరుంజేసియదుప్రభృతులఁబ్రత్యంతభూ
ములకు రాజులంజేసితాను వేదవేదాంగపారగులయిన బ్రాహ్మణులతోడందపోవనంబుకుంజని యందుఁగందమూలఫ
లాశనుండై వన్యంబులయినఫలంబులు హవ్యకవ్యంబుల నగ్నిభట్టారకుంబితృదేవతలందనుపుచు వానప్రస్థవిధానం
బుఁదప్పక శిలోంఛవృత్తినతిథిభుక్తశేషంబుపయోగించుచు నియతాత్ముండునుజితక్రోధాదిషడ్వర్గుండునయిసహస్ర
వర్షంబులుతపంబుసలిపిసర్వసంగవిముక్తుండయిసర్వద్వంద్వంబులునువిడిచిముప్పదియేండ్లునిరాహారుఁడయియొక్క
యేఁడు వాయుభక్షకుండయిపంచాగ్నిమధ్యంబుననిల్చియొక్కయేఁటనేకపాదంబుననీటిలోనిలిచి మహాఘోరతపం
బు సేసిదివ్యవిమానంబునదేవలోకంబునకుంజనియందు దేవర్షిగణపూజితుండయిబ్రహ్మలోకంబునకుంజనియందుబ్ర
హ్మర్షిగణపూజితుండై యనేకకల్పంబులుండిక్రమ్మఱనింద్రలోకంబునకువచ్చిననింద్రుండువానింబూజించియిట్లనియె✻
క॥ కొడుకుజవ్వనంబుఁగొనినీవునిజరాజ్య । భూరిభరముఁవానిఁబూన్పనప్పు।డతనికెద్దిగఱపితనియడిగినహరి।కయ్యా
యాతియిట్టులనుచుఁబలికె ✻క॥ఎఱుకగలవారిచరితలు।గఱచుచుసజ్జనులగోష్ఠిఁగదలకధర్మం।బెఱుఁగుచునెఱిఁగినదా
ని।ననువకనుష్ఠించునదిసమంజసబుద్ధిన్ ✻క ॥ ఇచ్చునదిధనముపాత్త్రున।కచ్చుగనోరువేఁడకుండునదియభిముఖులై।
వచ్చినయాశార్థులవృథ।పుచ్చకచేయునదిసర్వభూతప్రీతిన్ ✻ క॥మనమునకుఁబ్రియంబునుహిత । మునుబథ్యముఁద
థ్యమునునమోఘమునుమధురం।బునుపరిమితమునునగుపలు।కొనరఁగఁబలుకునదిధర్మయుతముగసభలన్ ✻ సీ॥వదనబా
ణాసనవ్యక్తముక్తములైన పలుకులఁగడువాఁడిబాణతతులఁ । బరమర్మలత్యములప్పాయక భేదించుచుండెడుదుర్జన
క్రోధవరుల। కడనుండకున్నదికరుణయార్జవముక్షజయముసత్యంబునుశమముశౌచ । మనువినియెదనిల్పునదిశత్రుష
డ్వర్గజయమునుంచునదిశుద్ధిశాంతబుద్ధి – తే॥మదముకామంబుక్రోధంబుమత్సరంబు।లోభమును మోహమునునను లోనిస
రాజ।వైరివర్గంబునోడించినవాఁడెయొడుచు।నశ్రమంబునవెలుపలియహితతతుల✻ వ॥అనిపూరుంగఱపితినన్నునావుర
ఘండొరులకుంగఱపునట్టిసర్వగుణసంపన్నుండనినవినియింద్రుండు వెండియునయ్యాయాతికిట్లనియె ✻ క॥ఏమితపంబా
చరించితి।భూమీశ్వరపుణ్యలోకభోగంబులఁదే।జోమహిమననుభవించితి। సామాన్యమెశతసహస్రసంవత్సరముల్ ✻
వ॥అనినయ్యింద్రునకయ్యయాతియిట్లనియె✻క॥సురదైత్యయక్షరాక్షస।నరఖేచరసిద్ధమునిగణప్రవరులభా।సురతప

—✻ఇంద్రుఁడుయయాతినిస్వర్గలోకభ్రష్టునిఁజేయుట.✻—

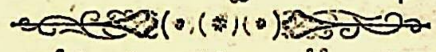
ములునాదగుదు।ష్కరఘోరతపంబునవతుకావమరేంద్రా ✻వ ॥అనితనతపోభిమానంబునమహాత్ములతపంబులవమానిం
పలికినయయ్యాయాతిగర్వంబునకు సహింపకయింద్రుండలిగినీకుదేవలోకసుఖానుభవంబులందుఁ బుణ్యసమాప్తియ
య్యెనీగర్వంబునిన్నింతచేసె నింకమనుష్యలోకమునకరుగుమనిన వాఁడును మనుష్యలోకంబునకుంబోవనోపకనంత
క్షుంబున సచ్ఛవనంబునసత్సంగతినుండునట్లుగానాకుఁబ్రసాదింపవలయుననియింద్రుననుమతంబువడసి✻ తే ॥అంత
క్షుంబునఖిలదిగంతములును। వెలుఁగఁజనుదెంచునాతనివిమలదీప్తి।చూచిసద్గుణములుగడుఁజోద్యమందె। నురుతరద్యు
యుదియేమియొకొ–యనుచు✻వ॥అంతనయ్యాయాతిదౌహిత్త్రులయినయష్టకుండును బ్రతర్దనుండునువసుమనుండును

నాశీనరుండయినశిబియునను వారలుసద్భువననివాసులు దమయొద్దకుం జనుదెంచినయయాతినధిక తేజోమయు
పుణ్యమూర్తిం గనినిసర్గస్నేహంబునన భ్యాగతపూజలసంతుష్టుం జేసినీవెవ్వండ వెంచుండియేమి కారణంబున
కువచ్చితనియడిగినవారలకునయ్యయాతియిట్లనియె * క॥ అనవద్యధర్మచరితం। బుననున్నతుండైననహుషపుత్రు
బూరుం।డనుమధ్యమలోకేశ్వరు। జనకుండయయాతియనం గనడిచనువాండన్ * క॥ అమితతపోవిభవంబున
లోకంబు మొదలుగాంగలసురలో।కములందుం బుణ్యఫలములం। గ్రమమునభోగించియింద్రుకడకేం జనినన్ *క
నాతపమునక।చ్చెరువడినీతపము పేర్మిం జెప్పుమయనినన్।సురసిద్ధమునీంద్రతప।శ్చరణలునాతపముతోడసరి
చ॥ అమరవిభుండుదానివినియల్గి మదంబుననుత్తమావమా।నముతగునయ్య చేయననినన్నునధోభువనప్రపా
మువివశాత్ముం జేసెనదిపాడియయెందునునల్పమయ్యెద। ర్పముబహుకాలసంచితతపఃఫలహానినొనర్పకుండు
స్లుకుసితశతమఖవచనప్రపీడితుండనయితదాదేశంబుననసద్భువనంబునకువచ్చితిననిన నాతండుతమకుమా
గుటయునతనిమహత్త్వంబును సర్వజ్ఞానసంపత్తియునెఱింగి యష్టకాదులుసకలధర్మాధర్మంబులును
పంబులుజీవులగర్భోత్పత్తిప్రకారంబులువర్ణాశ్రమధర్మంబులునడిగినవారలకయ్యయాతియిట్లనియె *ఆ॥సర్వ
దయకుసత్యవాక్యమునకు।నుత్తమంబుధర్మునొండెఱుంగ।నొరులనొప్పికోడకుపతాపమొనరించు । నదియక
మనిరిమునులు * ఆ॥ వేదవిహితవిధులనాదరించుటయూర్ధ్వ।గతికిం దెరువువిధులం గడచియెందు।నాంగబడినవాంబ
గంగం జేయుట।యధమగతికిమార్గ మనిరిబుధులు* వ॥ మఱియుగర్భయోనియందుఋతుపుష్పరససంయుక్తంబు
తంబుగాడ్పుచేతం బ్రేరితంబయికలసిననంతం బంచతన్మాత్రలుపొడవయిక్రమంబున నవయవంబులేర్పడిలబ్ధ
యుద్భవిల్లిశ్రోత్రంబులశబ్దంబును నేత్రంబులరూపంబును ఘ్రాణంబునగంధంబును జిహ్వనురసంబును
బును మనంబున సర్వంబును నెఱుంగుచుం బూర్వకర్మయోగంబుననైన దుష్కృతబాహుళ్యంబునం బుణ్యంబు
బుద్ధివిరహితంబులయినతిర్యగ్యోనులందుం బుట్టుదురు సుకృతబాహుళ్యంబునం బాపంబుగీడ్పఱిచి బుద్ధియుక్త
ష్యయోనులందుం బుట్టుదురు యుక్తాచారులును దత్త్వవిదులునునయి దేవత్వంబునం బొందిపరిశుద్ధజ్ఞానులయి
మరుమఱియుక్తాచారులెవ్వరనిన గురుశుశ్రూష సేయుచు నిత్యాధ్యయనాగ్నికార్యంబులయందప్రమత్తులయి
శౌచంబులుదాల్చియధిగతబ్రహ్మచర్యులయినబ్రహ్మచారులును బాపంబునకు వెఱచిధర్మవృత్తినతిథులం బూజించు
జ్ఞంబులు సేయుచుం బరధనంబులుపరిగ్రహింపక నిత్యానుష్ఠానపరులయినగృహస్థులును నియతాహారులై సర్వ
లువిడిచి గ్రామ్యవస్తువులుపయోగింపక వనంబుననుండిజితేంద్రియులైన వానప్రస్థులును గ్రామంబుననుండి
ణార్థంబునియతస్వల్పభోజనులయినగరప్రవేశంబులుపరిహరించి కామక్రోధాదులం బొరయకలోకాచార
హితులయిసర్వద్వంద్వంబులునోడిచి సర్వసంగవివర్జితులయియేకచరులయి యనేకనికేతనులయినయతులు
లుతమతమపుణ్యాచారంబులం జేసి క్రిందంబడితరంబులవారిని మీఁదంబడితరంబులవారినిదమ్మునుద్ధరింతురు
న * క॥ మానాగ్నిహోత్రమును మఱి।మానాధ్యయనమును మానమానంబును వి।జ్ఞానమును మానయజ్ఞము
తార్థంబులివియు నాలుగునుర్విన్ *వ॥ అనియయాతియష్టకాదులడిగినవానినెల్ల సంక్షేపరూపంబునం జెప్పుట
లిట్లనిరి* తే॥ సకలధర్మవిదుండవు సర్వలోక । వర్తనము లెఱింగినపుణ్యకర్తవీవు। నెయ్యమొనరంగ నెఱిగింప
మాకు। వెలయం బుణ్యలోకంబులుగలవెయనిన * వ॥ మీకుం బుణ్యలోకంబులుగలవనియయాతి సెప్పినవిని
రుసంతోషించియేమునీదౌహిత్రులముసుమ్మనితమ్మెఱింగించిన వారికిం బుణ్యలోకంబులిచ్చి యయాతిసత్య
తానునుదౌహిత్రులునూర్ధ్వలోకంబునకుం జనిరని * క॥ ఆయతులపుణ్యునకునన।నూయునకుం బరీక్షిదగ్రసుత
శం।పాయనుండనంతపుణ్యఫ । లాయత్తముగాంగం జెప్పెననికడుం బ్రీతిన్॥ ....

క॥ వీరశ్రీవనితాశ్రిత। భూరిస్థిరబాహుదండ బుధనుతసుగుణా। ధారకలియుగపవిత్రపు। రారాతిపదాబ్జపూజనా
సక్తమతీ ❋ మత్తకోకిల॥ దండితాహితవీరసూరినిధానదానవినోదకో। దండపార్థపరాక్రమప్రియధామదిక్ప
రిపూరితా। ఖండపాండుయశోనిధీపరగండభైరవవైరివే। దండమండలచండతుండవిదారణాసిభుజార్గళా॥
గద్య ❋ ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతమునం దాదిపర్వంబునందు
శ్రీమహాభారత కథాప్రారంభంబును వ్యాసుజన్మంబును దేవ దైత్య దానవ మునియక్షపక్షి గంధర్వాది
నానావిధ భూతసంభవంబును రాజవంశోత్పత్తియు యయాతిచరితంబును నన్నది తృతీయాశ్వాసము॥❋

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతము – ఆదిపర్వము – చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీలలనాస్తనఘటితవి। శాలోరస్థ్సలవివేకచతురాననవా। ణీలీలాస్పదవిలస। చ్చాళుక్యాన్వయపయోధిసంపూ
ర్ణశశీ ❋ వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్లు యయాతికిం బుత్త్రుండయిన పూరుండు సకలమహీరా
జ్యపాలనంబు సేయుచు వంశకర్తయయినవానికిం గౌసల్యయను దానికి జనమేజయుండు పుట్టి రాజయి యశ్వమేధత్రయంబు జేసి
ఖ్యాతి నొందె నా జనమేజయునకు ననంతయను దానికిం బ్రాచీశుండు పుట్టి పరాక్రమంబున నుదయాచలపర్యంతంబు ది
గ్విజయంబు జేసెఁ బ్రాచీశుండు నాఁ బరగెనట్టి ప్రాచీశునకు నశ్మకియను దానికి శర్యాతి పుట్టె వానికి వరాంగియను దానికి
సంయాతి పుట్టె వానికిం గృతవీర్యపుత్త్రియైన భానుమతికి సార్వభౌముండు పుట్టె వానికి గేకయరాజపుత్త్రియైన సునంద
యను దానికి జయత్సేనుండు పుట్టె వానికి వైదేహియైన సుభద్రకు సురాచీనుండు పుట్టె సురాచీనునకు విదర్భరాజపుత్త్రియైన
మర్యాదకు మహాభౌముండు పుట్టె నా మహాభౌమునకుం బ్రసేనపుత్త్రియైన సుపుష్టకు నయుతానీకుండు పుట్టె వానికిం బృథు
శ్రవదపుత్త్రియైన భానుమతికి నక్రోధనుండు పుట్టె వానికిం గాళింగియైన కరండవ యను దానికి దేవాతిథి పుట్టె వానికి వైదే
హియయిన మర్యాదకు ఋచీకుండు పుట్టె వానికి వైరాంగియయిన దేవకి యను దానికి ఋక్షుండు పుట్టె ఋక్షునకుఁ దక్ష
కపుత్త్రియయిన జ్వాలయను దానికి మతివరుండు పుట్టి ❋ క॥ ఇమ్ముగ సరస్వతీతీ। రమ్మునఁ బండ్రెండు వత్సరమ్ములు విధిమా। ర్గ
మ్మున సద్గుణసముదా। యమ్మెసఁగఁగఁ జేసె సత్త్రయాగము నిష్ఠన్ ❋ క॥ అతనికి సరస్వతీనది। పతి నను రక్తయయి వానిమహా
మతిఁ దనకుం బతిఁ జేసికొని యె ధర్మ। స్థితి నయ్యిరువురకుఁ ద్రసుఁడు ధీరుఁడు పుట్టెన్ ❋ వ॥ ఆత్రసునకుఁ గాళిందియను దాని

———❋దుష్యంతమహారాజుచరిత్రము.❋———

కి నిళిలుండు పుట్టె వానికి రథంతరియను దానికి దుష్యంతుండు పుట్టెఁ బుట్టి యనన్యసాధారణగుణయుక్తుండై ❋ క॥ బాలహరి
ణములఁ బట్టెడు। లీలను విషమాటవీచలితకేసరిశా। ర్దూలేభశరభములఁ దన। బాలత్వమునందె యెగచి పట్టుచుమట్టి
యెన్ ❋ క॥ ఉర్వీరుహానివహముతోఁ। బర్వతములు పెఱికి యొండుపర్వతముల పైఁ। బర్వఁగ వైచుచు యౌవన। గర్వంబు
దొప్పెనుర్విఁ గడు నధికుండై ❋ శా॥ ఆ దుష్యంతుఁ డనంతసత్త్వుఁడు సమస్తాశాంతమాతంగమ। ర్యాదాలంకృతమైన
భూవలయమాత్మాయత్తమై యుండఁగా। నాదిత్యాంశుసమీరదుర్గమమహోగ్రారణ్యదేశాళితో। నాడిత్రచ
క్రేశ్వ, నేలె నజితుండై బాహువీర్యంబునన్ ❋ క॥ ఆతని రాజ్యంబునను। ర్వీతలము ప్రజాసమృద్ధి వెలసి రుజాశో। కాతంక
రహితవర్ణసంకరశంకా। పేతంబై ధర్మచరితఁ బెలుగుచునుండెన్ ❋ వ॥ అమ్మహీపతి యొక్కనాఁడు మృగయావినోదార్థియ
ఆదిత్యహయంబులకంటె వడిగలవాహంబులం బూన్చిన రథంబెక్కి యాజానేయతురంగారూఢులైన యాశ్వికు
లు పరివేష్టించి రాఁగ ననంతకుంతశక్తిచాపకృపాణపాణులయిన వీరభటసహస్రంబులతోఁ జనివనంబులో నిమృగంబులం
బట్టి ముట్టి ❋ క॥ కలయఁగ నార్పును బొబ్బయు। నులివును నవ్విపినమును మహాబ్ధ్యావధి పెలుచం। గలఁచెను దుష్యంతమహా।
మందరనగము సత్త్వభయజననంబై ❋ క॥ సరభసపరిచలితమహా। శరభద్వీపరిపువరాహశార్దూలమద। ద్విరదాదిప్ర

కరభయంకరవనమధ్యమునన్నృపతిగడుకడిమి మెయిన్ * క॥ ఓసరిలిపఱచుమృగములఁ నేసియుఁడాసినమృగ
చిభుజాసిన్। ద్రేసియుఁజంపెనుమృగయా। వ్యాసక్తినపార ఘోరవన్యమృగాలిన్ * వ॥ ఇట్లుపెక్కుమృగంబుల
చంపెడువేడుకనతిదూరంబునకరిగిన నాతనిరథవేగంబుననుగమింపనోపక యధికక్షుత్పిపాసాపరవశులయిన
య్యాయిప్రదేశంబులవిశ్రమించి రంతదుష్యంతుండుకతిపయామాత్యపరిజనపురోహితుండయికొండొకసైన్య
ముందటనొక్కపుణ్యనదీతీరంబునవివిధసురభికుసుమఫలభారవినమ్రతరులతాగుల్మపరిశోభితంబయినయొక్క
గని * క॥ అమరపతినందనమునకు। రమణను వైశ్రవణుచైత్రరథమునకుసమా। నముగాదీనినిభూభా। గమున
చెనొక్కకమలజుఁడుదయన్ * వ॥ అనిదానిరమణీయభావంబుఁబొగడుచుఁజనుదెంచియవ్వనంబుఁజొచ్చి
చ॥ అతిరుచిరాగతుండయిననయాతనికిన్హృదయప్రమోదమా। తతముగనవ్వనంబునలతాలలనల్మృదులాని
కుసుమాక్షతావళులుసేసలుపెట్టినయట్టులైరిసం। పతదళిసీనినాదమృదుభాషలదీవనలొప్పనిచ్చుచున్ * క॥ కా
అచుమృగములనూఱడకందిగిచిడస్సియున్నతనిశ్రమం। బాఱఁగనెదఁబరితాపము। దీఱఁగఁబైవీచెనన్నదీ
మానినీవృత్తము॥ ఏచితనర్చితలిర్చినక్రొవ్వులనిమ్మగుతావులజొంపములన్ । బూచినమంచియశోకములన్
బొన్నలఁగేదఁగులన్। గాచిబెడంగుగఁబండినయా సహకారములంగదళీతతులం। జూచుచువీనులకింపెసఁగన్
శుకకోకిలసుస్వరముల్ * కవిరాజవిరాజితము॥ చనిచనిముందటనాజ్యహవిర్ధృతసౌరభధూమలతాతతులం
మ్రాఁకులకొమ్మలమీఁదనపేతలతాంతములైననుబా। యనిమధుపప్రకరంబులజూచిజనాధిపుఁడంతనెఱింగె
నమిదియల్లదెదివ్యమునీంద్రనివాసముదానగునంచునెదన్ * వ॥ ఇట్లుహృదయసుఖావహంబగుచున్నయవ్వన
నరిగియరిగియనవరతమహాద్విజపఠ్యమానపదక్రమవేదధ్వనులును నవిచ్ఛిన్నహూయమానాగ్నిహోత్రసేవన
శబ్దంబులును ననేకమునిగణప్రణీతవచనవిషయవిభాగవినిర్ణయన్యాయనిపుణవిద్వత్సంభాషణ ఘోషణంబులు
తిపక్షువిభేదనవిచార్యమాణప్రమాణవేదార్థమీమాంసకగోష్ఠీవి వాదనాదంబులును జేసి మ్రోయుచుయజ్ఞప్ర
ప్రవీణులయినయాజ్ఞికులకునువిహితానుష్ఠానాసక్తులయినయనుష్ఠాతలకు నధికతపోనిరతులయినమహాతపోధ
నునివాసంబయినపుణ్యనదీతీరంబునఁదద్దయురమ్యంబైన నరనారాయణస్థానంబునుంబోలెజగత్పావనంబు
ణ్వమహామునియాశ్రమంబుగనియందు * సీ॥ శ్రవణసుఖంబుగాసామగానంబులుచదివెడుశుకములచదువు
లకవినుచుండుకరులయుఁగరికరశీతలచ్ఛాయదచ్ఛీకరంబు। కణములచల్లనిగాడ్పునపడివానిఁజెందిసుఖంబున్న
ములయు। భూసురప్రవరులుభూతబలుల్దెచ్చి పెట్టునీవారాన్నపిండతతులు — తే॥ కడఁగిభక్షింపనొక్కటఁగలసియాత
చున్నయెలుకలపిల్లులయొండుసహజ। వైరసత్త్వంబులయుసహవాసమహిమ। చూచిమునిశక్తికెంతయుఁజోద్యపడుచు
వ॥ ఇక్కాశ్యపుండైనకణ్వమహామునీంద్రునకునమస్కరించివచ్చెదనావచ్చునంతకు నందఱిచ్చోటనయుండ
చ॥ వలయునమాత్యులందగినవారలనుండఁగఁబంచిధారుణీ। తలవిభుఁడొక్కరుండచనితన్వీఁబయోజదళాయతా
కులమిళితాళినీలపరికుంచితకోమలకుంతలన్ శకుం। తలయనుకన్యకంగనియెఁదన్మునివల్లభమందిరంబునన్ *
మునునంతవిలాసంబున జయంతుండపోలెనున్న యతనిదుష్యంతుఁగానెఱింగి యతిసంభ్రమంబుననాసనా
ద్యాదివిధులంబూజించికుశలంబడిగిననకన్యకంజూచిదుష్యంతుండిట్లనియె * ఉ॥ క్రచ్చఱవేఁటవచ్చియిటఁ
మునిఁజూచిపోవఁగా। వచ్చితిమెంముఁబోయిరొక్కొవారనినన్వినియాలతాంగివా। రిచ్చటనుండియాశ్రమఫ
కుఁబండ్లుదేరమీ। వచ్చుదెఱింగిరేనిజనవల్లభవారునువచ్చురింతకున్ * వ॥ వారువచ్చునంతకునొక్క
మాత్రంబుండుమనదియనిసవినియకోమలివినయంబునకుమృదుమధురవచనంబులకుసంతసిల్లిదానింగన్యక
గిమనోజరాజ్యలక్ష్మియుంబోలెసర్వలక్షణలక్షితంబులైన దానిసర్వావయవంబులుచూచి సంచలితహృదయు

——*శకుంతలదుష్యంతునికిఁదనజన్మక్రమంబెఱిఁగించుట.*——

వెవ్వరికూఁతుర విట్టిరూపలావణ్యవిలాసవిభ్రమగుణసుందరి వింధుల కేలవచ్చితనియడిగిన నదియిట్లనియె *

ల్లభమేన । త్యాగశీలధర్మస్వరూపుఁడనిజనములర్థిఁ । భోగదుఁగజగదారాధ్యుం । డగుకణ్వమహామునీంద్రునాత్మ జనినిఁ * చ॥ ఇదిమునికన్యయేనిమతిమేలొకొయీలలితాంగియందునా । హృదయముతద్దయుందగిలెనిప్పలుకింక నమ్మనేరన । వ్యేదవిజితేంద్రియుండనఁగ నిమ్మునిఁబాయకవింమనంచుఁడా । నిదికలరూపెఱుంగనవనీపతియుత్సు కడయ్యెనాత్మలోఁ * వ॥ ఇట్లుదుష్యంతుండాశకుంతలజన్మంబెఱుంగవేఁడి వెండియుదానికిట్లనియె * తే॥ ఉత్తమాశ్ర మనిష్ఠితుఁడూర్ధ్వరేతుఁ । డయినకణ్వమహామునియనఘచరితుఁ । డట్టిమునికెట్లుకూఁతురవై తిదీని । నాకునెఱుఁగంగఁజె ప్పుమునలిననేత్ర * వ॥ అనియడిగిననారాజునకుశకుంతలయిట్లనియె * క॥ ఇకఁ మలాక్షిశకుంతల । యొకఁ డియదిదీనిజ మెవ్విధమనిత । న్మొకఁ మానినాథుఁడడిగిన । నికాఁశ్యపులర్థిఁజెప్పిరేనువినంగఁ * వ॥ నాజన్మప్రకారంబుమాయ య్యయమ్మునికింజెప్పినవిధంబుచెప్పెదఁజిత్తగించివినుమనియాదుష్యంతునకుశకుంతలయిట్లనియె * సీ॥ అనఘుఁడు రాజర్షియయితపశ్శక్తిమైబ్రహ్మర్షిభావంబుఁబడసియున్న । సమ్మునీశ్వరుఁడువిశ్వామిత్రుఁ డతిఘోరతపముసేయు చున్నఁదత్తపమున । కెంతయువెఱచి దేవేశ్వరుఁడప్సరోగణములలోనగ్రగణ్యయైన । దానిమేనకయనుధవళా క్షిఁబిలిచివిశ్వామిత్రుపాలికిఁజనితదీయ- ఆ॥ ఘోరతపముచెఱిచికోమలినాదైన । దేవరాజ్యమహిమఁదివిరనీవు । గావు మనినదియుఁగడుభయంపడియను । రేశ్వరునకుమ్రొక్కి యిట్టులనియె * చ॥ వనజభవప్రభావుఁడగువానివసిష్ఠునపత్య శతముఁ । వననిధిలోనముంచినయవారితసత్త్వుఁడునిన్నుఁదొట్టియా । యనిమిషులెల్లవానికిభయంపడుచుండుదురట్టి యుగ్రుకో । పనుకడకిప్డేగుమనిపాడియెయిప్పనినన్నుఁబంపఁగఁ * ఉ॥ అమ్మునియల్గిచూచుడుసునత్క్షణమాత్రన ధారుణీధ్రమ్ములువ్రయ్యనయ్యెసుముదక్కఁగనంబుధులింకుమూఁడులో । కమ్ములుదిర్దిరందిరుగుగాడ్పుచలిం పోఁడునుగ్రతం । బమ్మినయట్టికోపపరుపాలికిభామలువోవనోడరే * వ॥ అయిననునానేర్చువిధంబుననమ్మునివ తంబుచిత్తంబుమెత్తనయిచిత్తజాయత్తంబగునట్లుచేసెదనని వాసవువీడ్కొని మేనకతనకుమందమలయానిలంబుతోడు జనుదెంచిహిమవత్పర్వతప్రదేశంబునందపంబుసేయుచున్నవిశ్వామిత్రువనంబుసొత్తెంచెనంత * క॥ చల్లనిదక్షి ణమారుత । మల్లనవీతెంచెఁదగిలియాలలనాథ । మ్మొల్లకుసుమాంగరాగస । ముల్లసనసుగంధియగుచుమునివరుమీఁదఁ * చ॥ మిషకాంతయున్నవలతాంతవిభూషణలీలనల్లన । ల్లనవనకేళిలాలసవిలాసగతింజనుదెంచిముందటఁ । గనియెమునీశ్వ రుఁగాశికుఁగాశికచిత్తభీతిసం । జననమహాతపశ్చరణసంయతచిత్తునిరస్తచిత్తజుఁ * క॥ అంబుజలోచనగనివిన యంబుననమ్మునికిమ్రొక్కి-యనురాగముతో । డంబుప్పావచయవ్యా । జంబునవిహరించుచుండెసఖులుండానుఁ * చ॥ అ తమొప్పఁగాఁదరుణియమ్మునివల్లభుమోవిలనున్ననా । మిళితసుగంధబంధురసమీరవశంబునఁదూలిబాలపై । వలు వలఁబయల్పడియెవల్లకుచంబులుఁగతయుక్మముఁ । లలితకృశోదరంబుఁదరళత్రివళీయుతరోమరాజియుఁ * క॥ డుఁదనదృష్టినాటుడుఁ । గందర్పునిశాతసాయకంబులుపెలుచఁ । డెందమునన్నాటధృతిచెడి । కందిమునీంద్రుండుదా నవయందివిరెఁ * వ॥ మేనకయువిశ్వామిత్రునిష్టంబునకుందగినకామోపభోగంబులఁబెద్దకాలంబురమియించిన వృద్ధఁఱకునికన్యకపుట్టినదీనిమాలినియనునొక్కయేటిపులినతలంబునంబెట్టి మేనకదేవలోకంబునకుంజనియెవిశ్వా మిత్రుండునుదపోవనంబునకుంజనియెనంతనమ్మునిప్రభావంబునంజేసియన్నదీతీరంబున * ఆ॥ చెలఁగిలేవనేడ్చుచిఱు దానిఁగ్రవ్యాదఘోరమృగములశనబుద్ధిఁ । బట్టకుండఁజెట్టుపలఁగప్పిరక్షించు । కొనిశకుంతతతులుకాడియుండె * అంతనేమునుశిష్యగణంబులతోడసమిత్కుసుమఫలాహరణార్థంబకఁడకుంజనియమ్మాలినీపులినతలంబునశకుం తరక్షితమైయున్నకూఁతు నత్యంతకాంతిమతినవనీతలంబున కవతరించిన తరుణశశిరేఖయుంబోలెనున్నదాని నెత్తు కొనివచ్చిశకుంతరక్షితయగుటంజేసిశకుంతలయనునామంబిడి కరంబుగారవంబునంబెనిచితిమి * మధ్యాక్కర॥ తన నకుండునన్నప్రదాతయునుభయత్రాత । యనునననఁగనింతులకుమువ్వురొగినయిరిగురువులు । అనఘయుపనేత ప్రశియునిరంతరాధ్యాపకుండు । ననఁగఁబురుషునకయ్యేవురనయంబుగురువులైరి * వ॥ అనంబరఁగినశాస్త్రార్థంబు ముదీనికిభయత్రాతలమగుటంజేసి గురులమిదియునుమాచేనభివర్ధితయగుటంజేసి మాకుహృదయానందనిమైన

కూఁతురనికణ్వమహామునులమ్మునికింజెప్పినవిధంబంతయుసవిస్తరంబుగాశకుంతలచెప్పినవినిదుష్యంతుఁడా

——*దుష్యంతుండుశకుంతలనువివాహంబు చేసికొనఁగోరుట.*——

బున * చ ॥ ఇదిమునినాథకన్యయనియెంతయునిస్పృహవృత్తినున్ననా।హృదయమురాజపుత్రిననియిక్క
జాభిజాత్యసం । పదనెఱిఁగించినన్మదన బాణపరంపరకిప్పుడుండెనా । స్పదమయిసంచలించెనళిపాతవి
జాకృతిక్ * వ॥అనుచుమదనాతురుండయిదుష్యంతుండుతనయందకోఁ-మలియనురాగంబుపలక్షించియిట్ల
-ఈవల్క-లాజినములకు।నీవన్యఫలాశనములకీవిటపకుటీ । రావాసములకునుచితమె।నీవిలసితరూపకాంతి
ల్ * ఉ॥ఈమునిపల్లెనుండుటిదియేలకరంబనురాగమొప్పఁగా । భామినినాకుభార్యవయిభాసురలీలన
క్ష్మీమహనీయసౌఖ్యముల మేలుగనందుమనిందితేందుపా। దామలతుంగహర్మ్యములహారిహిరణ్మయకుట్ట
సీ॥బ్రాహ్మంబుదైవంబుపరఁగనార్షంబుప్రాజాపత్యమునురాక్షసంబునాసు । రంబుగాంధర్వంబురమణ
బుననునెనిమిదివివాహములయందుఁ।గడుఁబ్రశస్తంబులుక్షత్రవైశ్యులకుగాంధర్వరాక్షసములుధర్మయు
నాకునునెమ్మిఁబరస్పరప్రేమంబుగాముండుపెంపఁదొడఁగెఁ-ఆ॥గాననెడయుఁజేయఁగా నేలగాంధర్వ
మగుటవిననెయుక్త।మనినలజ్జఁజేసియవనతవదనయై।యాలతాంగియిట్టులనియెఁబతికి * క॥కరుణానిరతు
నూపులింతకుమదీయజనకులుసనుదెం।తురువారువచ్చినీకి।చ్చిరేనిపాణిగ్రహణముచేయుమునన్నుక్ * వ॥
ష్యంతుండిట్లనియె* తే॥తనకుమఱితానెచుట్టంబుతానెతనకు।గతియుఁదన్నిచ్చుచోఁదానకర్తయనఁగ।వనజ
ధర్వవివాహమతిర।హస్యమునునమంత్రకమునునగుచునొప్పు*వ॥అనిదుష్యంతుండుగాంధర్వవివాహస్వ
ప్పిశకుంతలనొడంబఱిచిననదియిట్లనియె * చ॥ నరనుతనీప్రసాదముననాకుదయించిననందనున్మహీ । గురు
రాజ్యమునకుందయతోనభిషిక్తుఁజేయఁగా । వరముప్రసన్నబుద్ధిననవద్యముగాదయసేయునెమ్మితో। ని
యట్లయిననీకునునాకునుసంగమంబగుక్ *వ॥అనినవినిశకుంతలకెంతయుసంతోషంబుగాదానికోరినవరం
ధర్వవివాహంబుననభిమత సుఖంబులనుభవించియకోఁ-మలిపీడకొఁ-ని నిన్నుఁదోడ్కొఁ-ని తేరనమ్మత్పృథానవ
ణ్వమహామునిపాలికింబుత్తెంచెదననిఁయూఱడనొడివిదుష్యంతుండునిజపురంబునకుంజనియె నిటశకుంతలయుఁ
నదానిమునివరుండెఱింగి యలిగెడునోయనివెఱచుచుండెనంతనమ్మహామునివనంబుననుండికందమూలఫల
నిచనుదెంచి లలితశృంగారభావంబున లజ్జావనతవదనయు నతిభీతచిత్తయునై నకూఁతుంజూచి తనదివ్య
నంతవృత్తాంతంబు నెఱింగిక్షత్రియులకుగాంధర్వవివాహంబువిధిచోదితంబయనిసంతసిల్లిశకుంతలకిట్లనియె
నీకులగోత్రసౌందర్యములకుఁ।దగినపతిఁగంటిదానికిఁదగఁగగర్భ।మయ్యెనీదుగర్భమునవాఁడఖిలభువన । వ
యుఁడగుచక్రవర్తిసుమ్ము * వ॥నీధర్మచరితంబునకుమెచ్చితినీవుకోరినవరంబిచ్చెదవేఁడుమనినశకుంతలయు
జెప్పడుధర్మునందతగిలియుండను నాకుద్భవిల్లెడుపుత్త్రుండు దీర్ఘాయురారోగ్యైశ్వర్యబలసమన్వి
కర్తయుఁగావలయుననినన్నమ్మహామునికరుణించిదానికోరినవరంబిచ్చియథాకాలవిధులగర్భసంస్కా-రర
యుంచియున్నంతవర్షత్రయంబుసంపూర్ణంబయినశకుంతలకుభరతుండుదయించికణ్వనిర్వర్తితజాతక
కలాపుండయి పెఱుగుచుఁగరతలాలంకృతచక్రుండును జక్రవర్తిలక్షణలక్షితుండునుసింహసంహనను
ర్ఘబాహుండుననంతజవసత్త్వసంపన్నుండును నై పెఱుగుచు * మ॥ అమితోగ్రాటవిలోనఁగ్రుమ్మరు
శశార్దూలఋ । క్షమదేభాదులఁబట్టితెచ్చిఘనుఁడైకణ్వాశ్రమోపాంతభూ।జములందోలినకట్టుచుంబలి
తలుండొప్పెవ।న్యమదేభంబులనెక్కు-చుందగిలినానాశైశవక్రీడలక్ * వ॥ ఇట్లువనంబులోనిసర్వసత్త్వ
నమహాసత్త్వంబునం జేసిదమియించుచున్నయాతనిఁజూచియాశ్చర్యంబందియందలిమును లెల్లనాతనికిసర్వ
డనునామంబుఁజేసిరికణ్వమహామునియునక్కు-మారునుదారతేజోరూపవిక్రమగుణంబులకుసంతసిల్లి వీ
యౌవరాజ్యాభిషేకంబు

కూఁతునకిట్లనియె * ఆ॥ఎట్టిసాధ్వు

—— * కణ్వమహామునిశకుంతలనుదుష్యంతుపాలికింబంపుట. ——

యిండ్లను। బెద్దకాలమునికిఁ దద్దతగదు। పతులకడ ననయ మునికి సతులకు ధర్మువు। సతులకేడుగడయుఁ బతుల చూవె * వ॥ కావు
న నిక్కుమారు నిం దోడ్కొని నీపతిపాలికి నరుగు మని మహాతపోధనులైన తనశిష్యులం గొందఱం దోడుపంచిన శకుంతల
యా దుష్యంతుం దోడ్కొని దుష్యంతుపాలికి వచ్చి సకలసామంతమంత్రిపురోహితప్రధానపౌరజనపరివృతుండై యున్న
యా రాజుం గనుంగొని * క॥ గురునాశ్రమమున నేఁ దాను। న్నరుచుఁగఁ బతివలనఁ గనిన యనురాగము నా। దరణమున నను గ్ర
హింబును। గరుణయు సంభ్రమమున నపు। డుగానకి యెదలోన * క॥ ఎఱుఁగఁడొకో నన్ను నెఱిఁగియు। నెఱుఁగని యట్లుండు
నొకొ యెడదవ్వగుటన్। మఱచెనొకొ ముగ్ధలధిపులు। మఱువరె బహుకార్యభారమగ్నులు గారే * చ॥ తలఁపఁగ నాఁడు
ల్కిన విధం బెడ దందలఁపంగ లేఁడొ చూ। ప్కులు విరసంబులై కరము క్రూరములై ననిమిత్తమే మొకో। కలయఁగఁ బల్క
చిరుపకారులునై రనినమ్మియుండఁగా। వలవదు బుద్ధిమంతులు నవప్రియులై నధరాధినాథులున్ * వ॥ అని చింతాక్రాం
తయై శకుంతల వెండియు నాత్మగతంబున * క॥ మఱచిన దలఁపింపఁగనగు। నెఱుఁగని నాఁడెల్ల పాట్ల నెఱిఁగింపనగున్।
ఱి యెఱిఁగి యెఱుఁగనొల్లని। కఱటిం దెలుపంగఁ గమలగర్భునివశమే * వ॥ అయినను వచ్చితి మిన్నక పోవంగాదు కావు
న నాపూర్వవృత్తాంతం బెల్ల నెఱింగించియే నిక్కుమారుం జూపుదునని మనంబున నిశ్చయించి శకుంతల యా రాజున కిట్లని
* క॥ జననాథ వేటనెపమున। గొనకొని కణ్వాశ్రమమునకు వచ్చి ముదం। బున నందు నీవు నాకి। చ్చిన వరము దలం
నెలయుఁ జిత్తములోనన్ * క॥ బాలార్కతేజుఁడగు నీ। బాలుఁడు నీకొడుకు వీనిఁ బౌరవకులర। త్నాలంకారుని దారగు
గుణాలయు యువరాజుఁ జేయు నభిషేకముతోన్ * వ॥ అనిన విని దుష్యంతుండు దాని నంతయు నెఱింగియు నెఱుంగని వాఁ
సరుకొలెనిట్లనియె * క॥ ఏ నెఱుఁగ నిన్ను నెక్కడి। దానవొ మిన్నక యయ్యనుచితంబులు పలుకం। గా నేలయరుగుమంబు
హోనన యెందుండి వచ్చితం దులకువడిన్ * వ॥ అనిన విని వెలవెల్లనై వెచ్చనూర్చి నిశ్చేష్టితయై కెందమ్మి రేకులవల
దొరఁగు జలకణంబుల పోలెఁ గోపారుణితనయనంబుల బాష్పకణంబులు దొరఁగఁ దలవాంచి యా రాజుం గటా
చి హృదయసంతాపంబు తనకుఁ దానయుపశమించుకొని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి శకుంతల యా రాజున కిట్లనియె *
పలయెఱుక లేని యితరులయట్ల నీ। వెఱుఁగననుచుఁ బలికెదెఱిఁగి యెఱిఁగి। యే నెకానిదీని నెఱుఁగ రిందొరులని। తప్పఁ
ఁకనగునె ధార్మికులకు * చ॥ విమలయశోనిధీ పురుషవృత్తమెఱుంగుచునుండుఁ జూవె వే। దములును బంచభూతములు
మ్మివు సంధ్యలు నంతరాత్మయున్। యముఁడును జంద్రసూర్యులు నహంబును రాత్రియు నన్మహాపదా। ర్థములివియుం
గా నరుఁడు దక్కొన నేర్చునె తన్ను మ్రుచ్చిలన్ * క॥ నా యెఱిఁగినట్ల యున్నియు। నీయిచ్చిన వరము ధారుణీవర యె
ఁగున్। నాయందుఁ దొంటియట్టు ల। చేయు మనుగ్రహము వజ్ఞ సేయందగునే * క॥ సతియను గుణవతియుఁ బ్రజా। పతి
యనను వ్రతయునైన వనిత నవజ్ఞా। న్వితదృష్టిఁ జూచునతిదు। ర్మతికిహము నంబరముఁగల దె మదిఁ బరికింపన్ * క॥ సంతత
హమేధిఫలం। బంతయుఁ బడయంగనోపు ననుగుణభార్యా। వంతుండగు వాఁడు క్రియా। వంతుఁడు దాంతుండు పుత్ర
వంతుండు నగున్ * వ॥ మఱియును * సీ॥ ధర్మార్థ కామ సాధనకు పకరణంబు గృహనీతి విద్యకు గృహము విమల। చారిత్రశిక్ష
చార్యకంబన్వయ స్థితికి మూలంబు సద్గతికి నూఁత। గౌరవంబనేక కారణంబున్నత స్థిరగుణమణులకాకరము హృదయ
తోషమునకు సంజనకంబు భార్యయ చూవె భర్తకు నొండ్లుగావు ప్రియము-ఆ॥ లెట్టిఘట్టములను నెట్టియాపదలను। నెట్టి
ములను ముట్టఁబడిన। వంతలెల్లఁ బాయు నింతులఁ బ్రజలను। నొనరఁ జూడఁగనిన జనులకెందు * వ॥ మఱియు భార్య
షమున దగ్ధంబగుటం జేసి పురుషునకు మున్న పరేతయైన పతివ్రత పరలోకంబునం దనపురుషుం గూడఁ బదాగమనం
ప్రతీక్షించుచుండుఁ బురుషుండు మున్న పరేతుండైనఁ బదంపడి తాను నుబరేతయై తనపురుషుం గూడ నరుగు నట్టి భా
ర్యనవమానించుట యధర్మంబు మఱియు నప్పురుషుండు భార్యయందుఁ బ్రవేశించి గర్భంబునఁ బుత్రుండై తా నుద్భవిల్లుఁ
కి సర్వవున నఙ్గాదఙ్గాత్సమ్భవతి యను నిదియాదిగాఁ గల వేదవచనంబుల యందు జనకుండును బుత్రుండును నభేదంబు
* క॥ విను గార్హపత్యమునన। య్యనలము విహరింపఁబడి తదాహవనీయం। బన వెలుఁగు నట్ల వెలుఁగును। జనకుఁడు

దాఁబుత్త్రుఁడై నిజద్యుతితోడన్ * క॥ తానతనసీడనీళ్లుల। లోనేర్పడఁ జూచునట్లు లోకస్తుతత। త్వానుజనకుం
మ।హానందముఁ బొందునతిశయప్రీతి మెయిన్ * వ ॥ పున్నామ్నో నరకాత్త్రాయత ఇతి పుత్త్రయను వేదవ
లముకావునఁ బుణ్యాచారుండయిన పుత్త్రుం డుభయపక్షంబులవారి నుద్ధరించుఁ గావున * క॥ నీపుణ్యతనువు
పుత్త్రకుఁ డుద్భవిల్లి యెంతయు నొప్పన్। దీపంబువలన నొండొక। దీపము ప్రభవిల్లినట్లు తేజం బెసఁగన్ *
భాష లేమిటికి నుర్వీనాథ యీ పుత్త్రగా। త్రపరిష్వంగసుఖంబు జేకొను ముముక్తాహారకర్పూరసాం। ద్రప
బుచందనము చంద్రజ్యోత్స్నయుం బుత్త్రగా। త్రపరిష్వంగమునట్లు జీవులకు హృద్యం బేక డుఁ శీతమే * క
డువంశకరుండై। పెనుపున నీసుతుఁడు వాజపేయంబులు నూ। ఱొనరించునని సరస్వతి। వినిచెన్ మును లెల్ల విన
దెసన్ * క॥ భూరిగుణు నిట్టి కులని। స్తారకు డారకును దారుధర్మప్రియుని। సాఁకరణ నుతప్పఁ జూడఁగ। సారమతీ
టిసత్యము గలుగన్ * చ ॥ నుతజలపూరితంబులగు నూతులు నూఱిటి కంటె నూనృత। ప్రత యొక బావి మే
వులు నూఱిటి కంటె నొక్క స। త్క్రతువది మేలు తత్క్రతుశతంబున కంటె సుతుండు మేలు త। త్సుతశతకం
నొక సూనృతవాక్యము మేలు చూడఁగన్ * క॥ వెలయంగ నశ్వమేధం। బులు వేయును నొక్క సత్యమును నిర
లని డిత్తూఁపఁగ సత్యము। వలననుములు నూపు గౌరవంబున పేర్మిన్ * తే॥ సర్వతీర్థాభిగమనంబు సర్వవేదస
సత్యంబుతో సరియుఁ గావు। ఎఱుఁగు మెల్లధర్మంబులకెంచఁ బెద్ద। యండ్రు సత్యంబు ధర్మజ్ఞులైన మునులు *
నసత్యము మిక్కిలి। గావిమల ప్రతిభఁ డలఁచి కణ్వాశ్రమ సం। భావిత సమయస్థితి దయఁ। గావింపుము కొడుకు
ణావృష్టిన్ * క ॥ క్షత్త్రియ ఋషియగు విశ్వా। మిత్త్రునకుఁ బవిత్త్రయైన మేనకకు నన్న। త్పుత్త్రి నయి బొం
ధాత్రీతలనాథ యింతధర్మేతరనే * వ॥ అనిన శకుంతల పలుకులు చేకొననొల్లక దుష్యంతుం డిట్లనియె * క॥ నేనెటనీ
డెట। నేనెన్నఁడు తొల్లి చూచి యెఱుఁగను నిన్నున్। మానినుల సత్యవచనలు। నానిట్టుల సత్యభాషణంబు చితే
పొడవునఁ బ్రాయంబునఁ గడుఁ। గడిది బలంబునను జూడఁగా నసదృశుని। కొడుకని యీతని నెంతయు। నెడమ
పెదేలయిందటునఁ గాన్ * వ ॥ ఇట్టి లోకవిరుద్ధంబులకే మోడుదుమయుక్తంబులయిన పలుకులు పలుకక
షంబునకుం బొమ్మనిన శకుంతల యత్యంతసంతాపితాంతఃకరణయై * మధ్యాక్కర॥ తడయక పుట్టిన నాఁడ
డ్రి చే విడువఁ। బడితి నిప్పుడు పతిచేత విడువనుబడియెదనొక్కొ। నుడువులు వేయు నింకేల యిప్పాటినోములు
నోఁచితిని గాకేమి యనుచును గండెడెందమున * వ॥ ఇట్లు తద్దయు ముఖంచి విగతాశయయి భోరనఁ దొరుగు బాష్ప
లం దందడయొత్తికొనుచు నింకదైవంబ కాని యొండు శరణంబు లేదని యప్పరమపతివ్రత తనయందోడొక నిర
న్నసమయంబున * చ॥ గొనకొని నీఁడు నీకును శకుంతలకుం బ్రియనందనుండు చే। కొని భరియింపుమీతని శకుం
పలెక్క సాధ్వి స। ద్వినుత మహాపతివ్రత వివేకముతోనని దివ్యవాణి దా। విని చెధరాధినాథునకు విస్మయమందఁగ
దుల్ * వ॥ ఇట్లెల్లవారలకు నతిహర్షంబుగా శకుంతల పతివ్రతాత్వంబును భరతోత్పత్తియుఁ బ్రశంసించు
లతివ్యక్తంబులయి యాకాశంబువలన వీతెంచిన విని దుష్యంతుండు సభాసదులు విననిట్లనియె * తే॥ పను
గానిరోఱుఁగ రన్యు। లర్థి గణ్వమహామునియాశ్రమంబు। నందు గాంధర్వవిధి వివాహమునఁ గరము। నెమ్మి
ణిగ్రహణము * తే॥ అన్యులెఱుఁగమిఁ జేసి లోకాపవాదభీతి నెఱిఁగియు నిత్తన్విఁ బ్రీతి దప్పి। యెఱుఁగనంటి
డెఱుఁగ। జెప్పెనాకాశవాణియచ్చెరువుగాఁగ * వ॥ అని మహానురాగంబున నంగోడుకు నెత్తుకొని హర్షపులక
లింగనంబు చేసి శకుంతలా మహాదేవి నతిప్రణయగౌరవంబున సంభావించి యౌవరాజ్యంబునకు భరతు నభిషి
ర్ఘకాలంబు రాజ్యసుఖంబుల ననుభవించి తన రాజ్యభారంబంతయు భరతుం బూన్చి దుష్యంతుండు తపోవనంబున
భరతుండశేష భూభువనభారధురంధరుఁడై వసుంధరం। బరఁగి యనేకయాగములఁ బాయక భాస్కరజహ్ను
రుచిరతీరదేశములను వ్రతుఁడై యొనరించి భూరిభూ। సురులకు నిచ్చె దక్షిణలు శుద్ధసువర్ణగవాశ్వహస్తులన్ *
యునతీతానాగతులైన నిజవంశంబుల రాజులకెల్ల వంశకర్తయయ్యె నట్టి భరతునకుఁ గైకేయి యైన సునంద

వు పుట్టె వానికి దాశార్హ పుత్రి యైనవసు దేవికిన జామీఢుండు పుట్టెన య్యజామీఢునకుఁ గౌసల్యయు విమలయ శిఖియు నను
మువ్వురు స్త్రీలకు* క॥ బలయుతులు నూటయిరువది। నలువురు సుతులుద్భవిల్లి నానాదేశం। బులకుఁ బతులయిరి మఱివా। ర
లోసంవరుణుఁ డఖిలరాజ్యోన్నతుఁడై *క॥ అనఘుఁడు ఘోరవకులవ। ర్ధనుఁడై దిననాథతనయఁ దపతి వివాహం। బొనరం
చ య్యెనిరువుర। కును వంశకరుండు పుట్టెఁ గురుఁ డున్నతుఁడై * వ॥ వాని పేరఁ గురుక్షేత్రంబు నాఁ బరఁగె నట్టి కురునకు
మాగధియయిన సుబలకుం బరీక్షితుండు పుట్టె వానికి బహుదానసుతయయిన సుథామకు భీమసేనుండు పుట్టె వానికిం గై
కేయియయిన సుమిత్రకుం బ్రదీపుఁడు పుట్టెఁ బ్రదీపునకు భీమసేనపుత్రియయిన సునందకు దేవాపి శంతను బాహ్లీకులనఁ
గా మువ్వురు పుట్టిరందు దేవాపి బాల్యంబున ందతపోవనంబునకరిగిన శంతనుండు రాజయ్యె వానికి గంగాదేవికి దేవవ్రతుం
డు భీష్ముండు పుట్టె మఱియు శంతనునకు యోజనగంధియయిన సత్యవతికిం జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులనంగా నిద్దఱు కొ
డుకులు పుట్టిరందుఁ జిత్రాంగదుండు బాల్యంబున గంధర్వనిహతుండయిన వానికిం గొండిక వానిని విచిత్రవీర్యు రాజ్యాభి
షిక్తుం జేసి భీష్ముండు గాశిరాజదుహితలనంబికాంబాలికలను వారినిద్దఱ విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబు చేసిన * చ॥ అతి
శయరూపయౌవనగుణాధికసుందరమైన యాసతీ। ద్వితయమునందు సంతతరతి న్వివశుండయి రాజకృత్యముల్। మతి నొక
యించుకం జేయక హీనద్యుతి తేజుఁడు రాజయక్ష్మ బా। ధితుఁడయి దేవలోకసుగతిప్రియుఁ డయ్యె విచిత్రవీర్యుఁడున్ *వ॥ అం
దొప్ప్యంతిసంతానవిచ్ఛేదంబుగావచ్చిన సత్యవతీనియుక్తుండయి సకలధర్మమూర్తి కృష్ణద్వైపాయనుండు దేవరన్యా
యంబున నంబికయందు ధృతరాష్ట్రునినంబాలికయందుఁ బాండురాజును నంబికాపరిచారికయందు విదురునిం బుట్టించి
ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికి వ్యాసవరప్రసాదంబున దుర్యోధనుండాదిగా నూర్వురు కొడుకులు పుట్టిరి పాండురాజుని
యాగంబునఁ గుంతీమాద్రులకు ధర్మానిలశక్రాశ్వినుల ప్రసాదంబున ధర్మజభీమార్జుననకులసహదేవులనంగా నేవురు
కొడుకులు పుట్టిరయ్యేవురకుం బాంచాలి ధర్మపత్నియయ్యె దానియందు ధర్మరాజునకుఁ బ్రతివింధ్యుండును భీమసేనునకు
శ్రుతసోముండును నర్జునునకు శ్రుతకీర్తియు నకులునకు శతానీకుండును సహదేవునకు శ్రుతసేనుండును ననం బంచోపపాం
డవులు పుట్టిరి మఱి ధర్మరాజునకు స్వయంవరలబ్ధయయిన వేదిక యను దానికి యౌధేయుండు పుట్టె భీమసేనునకు జలధరకు
సుణుండు పుట్టె నర్జునునకు సుభద్రకు నభిమన్యుండు పుట్టె నకులునకుఁ జైద్యయయిన రేణుమతికి నిరమిత్రుండు పుట్టె స
హదేవునకు స్వయంవరలబ్ధయైన విజయకును హోత్రుండు పుట్టె మఱియు భీమసేనునకు హిడింబకు ఘటోత్కచుండు
పుట్టె నిప్పాటఁ బాండవపుత్రులైన పదునొక్కండ్రయందు నువంశకరుండై నయభిమన్యునకు విరాటపుత్రియయిన యు
త్తరకుం బరీక్షితుండు పుట్టె *క॥ అతనికి ననంతపుణ్యా। న్వితయనఁ దగు మాద్రవతికి నీవఖిలజగ। న్నుతజనమేజయ పుట్టి
తిఁ బాండవవంశమునకుఁ దేజం బెసఁగన్ * వ॥ మఱియు నీకును వపుష్టకును శతానీకశంకులు పుట్టిరందు శతానీకునకు
వైదేహికి నశ్వమేధదత్తుండు పుట్టె *క॥ వీరైరిలఁ బౌరవులును। భారతులును గౌరవులును బాండవులునన్। వీరులయి పరఁ
గి వినయ। పారగ భవదీయవంశపరిపాటి మెయిన్ * వ॥ అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనునకిట్లనియె * క॥ నరవ
రుఁడగు శంతనునక। సురనదికిని నెట్లు సంగమంబయ్యె మహా। పురుషుండు భీష్ముఁ డెట్ల। య్యూరువురకును బుట్టె దీని నెఱిఁగిం
మొగిన్ * వ॥ మఱి పాండవధార్తరాష్ట్రసంభవంబును సవిస్తరంబుగా వినవలతుం జెప్పుమనిన వానికి వైశంపాయ
నుండిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి యిక్ష్వాకువంశంబున మహాభిషుండను వాఁడు మహాధర్మశీలుండై పుట్టి యశ్వమేధసహస్రంబు
రాజసూయశతంబునుం జేసి యింద్రాదిదేవతలందఱిపి దేవలోకంబునకుం జని యందు దేవర్షిగణంబులతోఁ బితామ
హుం గొల్చియున్న యవసరంబున గంగాదేవి స్త్రీరూపధారిణియయి బ్రహ్మసభకు వచ్చిన * తే॥ ఊరుమూలమేర్పడఁ గ
మ్మువిదవలువ। దొలఁగె ననిలంబుచేత విధూతమగుచు। నసురులెల్లఁ బరాఙ్ముఖులయిరి దాని। సాభిలాషుఁడై చూచె మ
హాభిషుండు* ఆ॥ దాని నెఱిఁగి కమలయోని వానికిఁ గర। మలిగి మర్త్యయోనియందుఁ బుట్టు। మనుచు శాపమిచ్చె నొనరఁ
జాఁడును। గరము వెఱచి కరయుగంబు మొగిచి* వ॥ మర్త్యలోకంబున రాజర్షి వంశంబునం బుణ్యచరిత్రుండు ప్రతీపుఁ
డు గావున వానికిం బుత్రుండనై జన్మించెద నొరులయందు జన్మింపనోపనని కమలభవుననుమతంబు వడసె గంగయు నమ్మ

మహాభిషునిమహానుభావంబునుదనయందలియభిలాషయు నెఱింగి తానునుమనోజబాణబాధితయయివానినత్త

—*గంగావసువులసంభాషణము.*—

మర్త్యలోకంబునకువచ్చునదియెదుర* క॥అనిమిషలోకవియోగం।బునదుఃఖితులయివసిష్ఠమునివరుశాపం।బు
వారివసువుల।నెనమండ్రంగాంచిగంగయెంతయుఁబ్రీతిన్ * క॥ద్యుతిమఱిగినిజవియోగ।చ్యుతిఁబొండసుమీ
చోటికినరుగం।గతమేమియనినవినియ।య్యతివకుసురనదికినిట్టులనిరవ్వసువుల్ * వ॥ఏమువసిష్ఠమునివరుశా
సిమర్త్యలోకంబున నెందేనియొక్క స్త్రీయందుజన్మింపంబోయెదమనిదుఃఖించి శాపకారణంబు గంగా
గించియేమెుండుచోటజన్మింపనోపమునీయందుఁబుట్టెదముమఱిమహాభిషుండు ప్రదీపునకుశంతనుండై పుట్టి
నవానికినీకునుసమాగమంబగుమాజన్మంబునకునిమిత్తంబాతండయనినవినిగంగసంతసిల్లియిట్లనియె* క॥నా
బుట్టిన।మీకునునుపకారమగుసమీహితబుద్ధిం।జేకొనిచేసెదమీరల।శోకస్థితినుండుఁడనుచుసురనదికరుణ*
లనుమనర్గప్రియంబుగాఁబలికినవినివారునుగంగయనుగ్రహంబువడసినీవు మాకునుపకారంబు సేయనోపుదే
కుఁగ్రమక్రమంబునంబుట్టినప్పుడమ్మునీళ్లవైచుచుమర్త్యలోకంబునంబెద్దగాలంబుండకుండునట్లుగాఁజేయ
కువసిష్ఠమహామునియనుజ్ఞయునిట్టిదయనినగంగయు నట్లచేయుదుమఱిమీరెల్లస్వర్గగతులైననాకొక్కకొడు
యుష్మంతుఁడైయుండెడువిధంబెట్లనినదానికివసువులిట్లనిరి* క॥మాయందొక్కొక్కకళ్లతు।రీయాంశముఁడా
చరిత్రుండైదీ।ర్ఘాయుండై యష్టమవసు।వాయతభుజుఁడుండువిూకునాత్మోద్భవుఁడై * వ॥అనియిట్లుగంగావసు
డొరులుసమయంబు సేసికొనిచనిరంతనిక్కడ* క॥వీరుఁడు ప్రదీపుఁడఖిల।ధారాజ్యసుఖంబుఁదనిసిమాను
రమునఁదపము సేయుచు।భారతకులుఁడుండెధర్మపరుఁడైనిష్ఠన్* వ॥ ఇట్లునియమవ్రతపరాయణుండైయున్నవా
ప్రత్యక్షంబై యొక్క నాఁడు * ఉ॥ గంగనిజాంగదీప్తులెసఁగంజను దెంచిలతాంగిసంతతో।త్తుంగపయోధ
తోయరుహాననచారునేత్రది। వ్యాంగనయైప్రదీపవసుధాధిపుసాలవిశాలదక్షిణో । త్సంగమునందుమన్మథ
నుండెఁగరంబులీలతోన్*వ॥ప్రదీపుండునుదానింజూచి యచ్చెరువందినీవెందుండివచ్చి తెందులదానవిస్త్రీలన
క్కితనిననదియిట్లనియె * ఆ॥ఏనుజహ్నుకన్యనింద్రసమాననీ।సద్గుణావళులకుసంతసిల్లి।భాను తేజనీకుభార్య
తె।నిష్టమునఁబరిగ్రహింపునన్ను * చ॥ అనినఁబ్రదీపుఁడిట్లనియెనంబురుహాననయగ్నిసాక్షికం। బునఁబరిణీత
బొల్పుగనొక్కతెఁగానియన్యులన్। మనమున నేనియుందలఁపమానినియిట్టిజితాత్మనన్నని। ట్లనిపలుకంగ
న్యులువల్కినయట్లుబేలవై * వ॥ మఱియదియునుంగాక స్త్రీభాగంబయినడాపలికురు వెక్కకపురుషభాగ
లపలికురు వెక్కితికావుననాపుత్రునకు భార్యవగుమనినినదియునట్లచేయుదుననియదృశ్యయయ్యెనంతం
బుత్రార్థియై సకలతీర్థంబులయందు సునందాదేవియుందానును వేదవిహితవ్రతంబులు సలుపుచుఁబెద్ద
బుసేసిన * ఆ॥అధికపుణ్యమూర్తులయినయయ్యిరువుర।కమరనిభుఁడుగౌరవాన్వయంబు। వెలుఁగుచుండ
గ్రగణ్యుండు।సంతతార్థదాయిశంతనుండు * వ॥ఇట్లుదయించిపెఱుగుచుసంప్రాప్తయావనుండైనకొ
ప్రదీపుండుదనకునక్షయపుణ్యలోకంబు గలిగెననిసంతసించి సకలరాజ్యధౌరేయుఁగానభిషిక్తుంజేసికొ
యె * మధ్యాక్కర॥తనుమధ్యదానొక్కకన్యనదీతటముననన్నుఁ । గనిననక్కన్యకఁజూచినీవిట్టికమనీయ
రనాసుతునకుభార్యవగుమన్ననొడఁబడియదియ్యెడ । ననియెఁగావుననువివాహమగుము నెయ్యమ్మునదాని *
యకోమలికులగోత్రనామంబులడుగకదానియిష్టంబుసలుపుమనికొడుకుంబంచిప్రదీపుఁడుదపోవనంబున
నిటశంతనుఁడురాజ్యంబుసేయుచునొక్కనాఁడుమహాధనుర్ధరుండై మృగయావినోదంబులఁదగిలి యొక్క
మ్ములోఁద్రుమ్మరుచువాఁడనిలాలోలకల్లోలమాలాస్ఫాలనసముచ్ఛలజ్జలకణాసారశిశిరతలం బగుచున్నగంగా
లంబున*క॥తరళాయతలోచనన।త్యురుతరతేజోభిరామసుత్తమదివ్యాం।బరమాల్యమణిమయాలంకరణ
మనొక్కకన్యకఁగనియెన్ * వ॥కవిమునికన్యయొదనుజకన్యకయొభుజగేంద్రకన్యయో । యనిమిషకన్య

యచ్చరకన్యక యోయపూర్వమీ।వనమునకిట్టు లేక తమవచ్చు నెమానవకన్యయంచున।య్యనఘుఁడు దానిఁజిత్తమున
దటపోవక చూచెఁబ్రీతితోన్ * వ॥ అదియునమ్మహీపతిరూపయౌవనసౌందర్యవిలాసంబులకోటువడి మహానురాగం
న వానిన చూచుచున్నంత * క॥ ఇరువురు నొండొరుల నుగడు।సురుచిరముగఁ జూచువారి చూడ్కులు దనకున్। శరము
గాఁగొనియే సెసు।మరుఁడయ్యిరువుర మనోభిమానచ్యుతిగాన్ * వ॥ శంతనుండు దానినీ వెండమలదానవిశ్లేలయేకతం
యున్న దానవనియడుగనోడి ఖిన్నకయున్న నాతండు దనయందుఁదద్దయు లబ్ధానురాగుండగుటయెఱింగి యిట్లనియె *
॥భూనాథ నీకు భార్యం।గా నన్నుఁ బరిగ్రహింపఁగడు కొనియిష్టం।బేనిసమయంబుఁ జేయుము।మాసుగ నాకిష్టమయిన

—*గంగాశంతనుల సమాగమము*—

మార్గముఁ బ్రీతిన్ * వ॥ అదియెట్లం టేని నేనెద్ది సేసినను దానికి నోడంబడి వారింపకుండను నన్ను నప్రియంబులు పలుక
యుండనువలయు నట్లైన నీకు భార్యనై యభిమతసుఖంబులొనరింతు నటుగాక నీ వెప్పుడేని నన్ను నప్రియంబులు వలుకుద
వడ నిన్నుఁ బాసిపోదు ననిన శంతనుండు నొడంబడి దానిం బరిగ్రహించె గంగయు మనుష్యస్త్రీరూపధారిణియై వానికిష్టో
భోగంబులు సలుపుచుండె నంత * సీ॥ వరుణుఁడాదిగఁగల వసువులు దోడ్తోన పుట్టుచునున్న యప్పొలఁతి వారి।నల్లనఁ బుట్టి
యప్పుడ కొనిపోయి నిర్దయయై గంగనీటిలోన।వైచిన నెఱిఁగియవ్వసుమతీనాథుండు దనయుల నిట్లేల దయయు లేక।గం
లోవైచె మక్షడున ధర్మంబేల చేసె మనానోడుఁ జెలువ దన్నుఁ– ఆ॥ బాసిపోవుననియుఁ బలుకక యెప్పటి।యట్ల నెమ్మినుం
నంతఁ బుట్టెఁ।దనయుఁ డష్టముండు దల్లిదండ్రులకతి।ప్రీతియును ముదంబు పెలుగుచుండ * వ॥ అక్కొడుకుం జూచి పుత్ర
మోహంబునఁ జంపనీనోపక శంతనుండు గంగకిట్లనియె * క॥ పడయంగ రాని కొడుకులఁ।గడుఁ బలువురఁ బడసి పుత్రఘా
న్నని వైతి।కొడుకును దితార్కతేజుని।విడువఁగ నేనోప ననుచు వేడుకతోడన్ * వ॥ దానిన ప్రియంబులు వలికి వారించిన నద
యుం దొల్లి చేసిన సమయంబు దలంచి నీతోడి సంగతి నాకు నింతయయేను బుణ్యజలప్రవాహంబఁ ద్రిభువనపావనియనం
బరఁగిన గంగఁ జుమ్మీ వసువులు వసిష్ఠమునివరు శాపంబునం బుట్టి పెద్దకాలంబుండకుండ మమ్ము ముక్తులం జేయుమనిన న్నం
బ్రార్థించిన దేవహితార్థంబు మనుష్యస్త్రీరూపంబు దాల్చి నీవలన వసువులం బుట్టించితి దీననీకుం బుణ్యలోకంబుల
యంబులగు మఱియు నీయష్టమపుత్త్రుండు వసువులయం దొకళ్లొకళ్ల తురీయాశంబులు దాల్చి సకల ధర్మమూర్తి
యి పుట్టినవాఁడు లోకహితార్థంబుగా మర్త్యంబునం బెద్దకాలంబుండు ననినగంగకు శంతనుండిట్లనియె * క॥ వసువు
ను వారపేత। వ్యసనులు దేవతలు లోకవంద్యులు వారిన్। వసుమతి బుట్టఁగ శాపము। వసిష్ఠముని యేలయిచ్చె వారిజనే
త్రా * వ॥ మఱి వసువులు పుట్టుటయుఁ స్వర్గంబునకుం జనుటయు నీయష్టమవసువు మర్త్యంబునం బెద్దకాలంబుండుటయు
నేమి కారణంబు దీనిం జెప్పుమని యడిగిన వానికి గంగ యిట్లనియె * చ॥ అతులతపంబునన్వరుణుఁడస్మునిచే బహుపుణ్యక
ర్మసు। స్థితిఁ బ్రభవింపఁగాఁ బడిన దివ్యమునీంద్రుఁ డశేషలోకపూ। జితుఁడు వసిష్ఠుఁ డాశ్రమముఁ జేసి తపంబొనరిం
చె బ్రహ్మసు।మ్మితుఁడు సురత్నరాజితసుమేరుమహీధరకందరంబునన్ * వ॥ మఱియు దక్షప్రజాపతికూఁతురయిన సుర
కిం గశ్యపునకుఁ బుట్టిన నందిని దనకు హోమధేనువయి కోరినవస్తువులు గురియుచుండఁ దపంబు సేయుచుండ నవ్వసి
నాశ్రమంబునకు వసువులెనమండ్రును భార్యాసహితులయి క్రీడార్థంబు వచ్చి క్రుమ్మరుచు వసిష్ఠు హోమధేనువుం
జూచి దాని శీలంబునకు విస్మయంబందుచున్న చో నందష్టమవసువు భార్య పతికిట్లనియె * ఆ॥ దీనిపాలు ద్రావి మానవుల్పది
ను వే।లేండ్లు జరయు రుజయు నెఱుఁగక మర।భావమున సుఖమున జీవింతురఁట దీని।నేలఁగనిన వాఁడెయెందుఁ బెద్ద * వ॥ మ
ర్త్యలోకంబున నాశీనరపతి కూఁతురు జితమతియనుకోమలి నాప్రియసఖియే నెప్పుడు దానికిఁ బ్రియంబు సేయంగోరు
ండుకుమని మ్మొదవు నమ్ముదితకిచ్చి పుత్తమనినఁ బ్రణయి నీవచనంబులకనుగుణంబుగాఁ బ్రభాసుండు నిజభ్రాతృచోది
తుండయి వసిష్ఠు హోమధేనువుం బట్టికొనిపోయిన నమ్మునియు హోమధేనువుంగానక వనంబెల్లఁ గలయరోసి యోగ
దృష్టిం జూచి దాని వసువులు గొనిపోవుటయెఱిఁగి * ఆ॥ మనుజయోనిఁ బుట్టుఁడని మునిశపియించె।గోపమడర వారిభూప
ర్యా।భయముఁ బొంది వివశులయి వచ్చి వారును।వినయమొనర నిట్టులని రిమునికి * వ॥ నీవు ధర్మమూర్తివి మాచేసిన య

జ్ఞానంబునహించి మర్త్యంబునం బెద్దకాలంబుండకుండునట్లుగా మాకను గ్రహింపవలయునని ప్రార్థించిన
ప్రసన్నుండయి మీకోరినయట్లయగు నిర్దయుండయినప్రభాసుండు పెద్దయునపకారంబుఁ జేసెంగావున నితఁడు
మర్త్యలోకంబునం బెద్దకాలంబుండు ననపత్యుండగునని యనిగంగాదేవి నిజరూపంబును వసూత్పత్తియు
నిమిత్తంబును గాంగేయుజన్మస్థితియునుం జెప్పి దేవవ్రతుండయిన యక్కుమారుండు పెరుగునంతకు నా యొద్ద
నుండునని శంతనునొడంబఱిచి కొడుకుం దోడ్కొనియరిగిన విస్మయంబందిశంతనుండు దానితోడి యిష్టోపభోగంబుల
కాలంబుచన్న నదియల్పకాలంబకావగచుచుహస్తిపురంబునకువచ్చి * మ॥ తనకాజ్ఞావశవర్తులై మహిసమస్తక్ష్మా
పతులెల్లనుభక్తింబని సేయుచుండఁగ విశాలంబైన సత్కీర్తి దిగ్వనితామౌక్తికదామలీల వెలుఁగన్ వారాశి
పర్యంత రక్షాపరుఁడయ్యె శంతనుఁడు రాజద్రాజధర్మస్థితిన్ * వ॥ ఇట్లు లోకంబెల్లఁ దనధర్మచరిత్రంబుఁ బొగడుచుండ
నిడియొక్కనాఁడు మృగయావ్యాజంబున గంగాసమీపంబునం జనువాఁడు తన్నుం బాసినతనుత్వంబుఁ దాల్చి
యల్పప్రవాహయైయున్న గంగానదిం జూచి యిదియేమి నిమిత్తంబో యనుచుం గొండొకనేల యరిగి * తరల॥ కనియె
నమ్మహీపతి గంగ సైకత భూములం దెసు గొనకొనన్ ధనువభ్యసించుచు బాణసంహతిసేతులన్ ఘనముగా నమరాధి

——*గంగ భీష్మునిం దెచ్చి శంతనున కిచ్చుట.*——

గట్టియున్న కుమారునత్యనఘు నాత్మసమాను నాత్మజు నాపగేయు మహాయశున్ * వ॥ కనిపుట్టిననాఁడు చూచిన
వునన ప్పుడెఱుంగనేరక విస్మయాకులిత చిత్తుండయియుండెఁ గుమారుండు నాతనిం జూచి తండ్రిఁగా నెఱుంగ
నిరస్తస్నేహమోహితుండునయియుండె నంత * తే॥ దివ్యభూషణాలంకృత దేహుఁడయిన కొడుకు వలవలి చే
పలాంగి దివ్యనది ప్రీతితోఁ జనుదెంచి పతికిఁ జూపి భూనాథ వీఁడు నీసూనుఁడనియె * సీ॥ సాంగంబులగు చుండ
బులు చదివె వసిష్ఠుతో సర్వధర్మ । శాస్త్రాదిబహువిధశాస్త్రములు శుక్రబృహస్పతులేర్చినయంత నేర్చెఁ
విద్యనప్పరశురాముండెంత దక్షుఁడంతియ కడు దక్షుఁడీతఁ డాత్మవిజ్ఞానంబునందు సనత్కుమారాదులయట్ల
మూర్తి – ఆ॥ యొప్పెఁ గొను మువీనినుర్వీశ యనిసుతు నిచ్చి గంగ సనిన నెఱిఁగి తనయు నెమ్మిఁ దోడుకొనుచు
య పోలె సంతసిల్లి భూవిభుండు * వ॥ తనకరిపురంబునకు వచ్చి సకలరాజన్యప్రధానసమక్షంబున గాంగేయు
రాజ్యపట్టాభిషేకంబు సేసి కొడుకుతోడి వినోదంబులం దగిలి నాలుగువత్సరంబులనన్యవ్యాపారుండై యుండె
నాఁడు యమునాతీరంబున వేఁటలాడుచుం గ్రుస్సురువాఁడపూర్వసురభిగంధంబాఘ్రాణించి దానివచ్చిన
చుం జని యమునాతీరంబున * క॥ కనకావదాతకోమల తనులతఁ దనుమధ్యఁ గమలదళనేత్ర నుమో
ఘుఁడు గనియె నుసురకన్యవో నికన్నియ నంతన్ * ఉ॥ దానిశరీరసౌరభము దానివిలోలవిలోకనంబులుం
రాకృతియు దానిశుచిస్మితవక్త్రకాంతియున్ దానివిలాసము న్గడు ముదంబునఁ జూచి మనోజబాణసం
తైన నృపతి దానికి నిట్లనియెన్ ముదంబునన్ * ఉ॥ ఎందులదాన వేకతమ యియ్యమునానదినోడ సల్పుచున్ సుందరి
చూడఁగఁ దాసు చితంబె నావుడున్ సుందమనోజ్ఞహాసముఖమండల మెత్తి మృగాక్షి చూచి సంక్రందనసన్నిభ
గన్యక యిట్లని పల్కెఁ బ్రీతితోన్ * వ॥ ఏను దాశరాజుకూఁతుర దండ్రినియోగంబున నిక్కార్యంబు ధర్మార్థ
చుండుదు ననిన దానియభినవరూపసౌందర్యంబులు దొల్లియువినియెఱింగినవాఁడై యక్కోమలింగామించి
డకుం జని తనయభిప్రాయంబెఱింగించిన నతండును సంతసిల్లి శంతనునత్యంతభక్తిం బూజించి యిట్లనియె *
డకన్యకఁ బోలునట్టి వరునకిచ్చుటయిది లోకవర్తనంబు వసుమతీనాథ నీయట్టి వరునకిచ్చి । ధన్యులము గా
దద్దనెమ్మి * వ॥ అయిననునా డెందంబునం గలదానిం జెప్పెదనిక్కన్యక నీకు ధర్మపత్నిఁగాఁ జేయునట్టియు
నినా వేఁడిన దానినిమ్మనిన శంతనుండు దానికి నీనగు నేనియిచ్చెదఁ గాని నాఁడీ నేరనది యేది చెప్పుమనిన దాశ
మధ్యాక్కర॥ భూపాల నీకు నిక్కోమలివలనఁ బుట్టిన సుతుడు । నీపరోక్షంబున రాజుగావలె నెమ్మి నిట్లేని
నశంతనుఁడు గాంగేయుం

...ండు వేఁడుమయిచ్చెదననిన * వ॥

ంనిష్టంబు లేదనినవిని దాశరాజుచేతఁ బ్రతిహతమనోరథుండయి క్రమ్మఱివచ్చి శంతనుండు చింతాక్రాంతుండయి స
వతినతలంచుచు నివృత్తకార్యాంతరుండయియున్న నొక్కనాఁడు గాంగేయుండు దండ్రిపాలికివచ్చి యిట్లనియె ✽
భవదభిరక్షితక్షితికిబాధయొనర్పఁగనోపునట్టి శా। త్రవనివహంబు లేమవసుధాప్రజ కెల్ల ననంతసంతతో। త్సవము
రాజు లెల్ల ననిశంబు విధేయులు నీకు నిట్లు మా। నవవృషభేంద్ర యేలొకొ మనఃపరితాపముఁ బొందియుండఁగన్ ✽ వ॥ అని
ని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి శంతనుండు కొడుకున కిట్లనియె ✽ క॥ వినవయ్య యేకపుత్త్రుఁడు। ననపత్యుఁ డనొక్క
పయనిధర్మవునర్। విని నీకుఁ దోడి పుత్త్రుల। ననఘా పడయంగ నిష్టను యినది నాకున్ ✽ క॥ జనవినుతయగ్నిహో
ంబును సంతానమును వేదములు నెడపంగా। జనదుత్తమవంశజులకు। ననిరిమహాధర్మనిరతులై నమునీంద్రుల్ ✽ క॥
వ్త్రశస్త్రవిద్యా। కోవిదుఁడవు రణములందుఁ గ్రూరుఁడవరివి। ద్రావణసాహసికుండవు। గావున నీయునికి నమ్మఁగా
రనేర్చన్ ✽ వ॥ బహుపుత్త్రార్థంబు యత్నంబు సేయ వలయు వివాహంబయ్యెదననినవిని గాంగేయుండు వృద్ధామా
పురోహితసుహృజ్జనంబులతో విచారించి యోజనగంధియందు రాజుచిత్తంబు దగులుటయెఱింగి యనేకరాజసైన్య
మేతుండయి దాశరాజు కడకుం జని మా రాజునకు సత్యవతిని దేవిఁగా నిచ్చునది యని యడిగిన నాతండును దేవవ్రతుం
జించి నీవు ధర్మశీలుండవర్థానర్థవిదుండవు కార్యాకార్యసమర్థుండవు గుర్వర్థంబుగ నర్థివై వచ్చితివి కావున నంగ్ర
ర్థుండనైతి నెవ్వని యేని వీర్యంబున నిక్కన్య యుద్భవిల్లె నట్టి యుపరిచరుండు రాజర్షి యీసత్యవతి నొరులకీవలదు శంత
నకిచ్చునది యనుటం జేసి తొల్లి యసితుండయిన దేవలుండు గన్యార్థి యయి వచ్చి ప్రత్యాఖ్యాతుండయి యరిగె నట్టి సంబం
మెవ్వరికిం బడయ నగునే ✽ క॥ వినుమైననుసాపత్న్యం। బను దోషము గలదు కాన నదియును నీచే। తనసంపాద్యము నీవ
గిననడ్డమె పురహరాజ కేశవులయినన్ ✽ వ॥ ఆదోషంబెట్లు పరిహృతంబగు నట్లుగా నీచిత్తంబునం దలంచి యివ్వి వా

——✽ భీష్ముఁడు బ్రహ్మచర్యవ్రతంబుఁ బూనుట. ✽——

ంబు ఘటియింపుమనిన గాంగేయుండిట్లనియె ✽ చ॥ వినుఁడు ప్రసిద్ధులైన పృథివీపతు లందఱు నేసురు ప్రయో। జనము
జేసితిన్ సమయసంస్థితి యీ లలితాంగి కుఁ బ్రవిం। చిన తనయుండు రాజ్యమును జేయఁగ నర్హుఁడు వాఁడు మా కనె। ల్ల
ఁబతివాఁడు కౌరవకులస్థితి కారుఁడుదారసంపదన్ ✽ వ॥ అనిసభాసదుల కెల్ల రోమహర్షంబుగా సత్యవ్రతుండయిన
వ్రతుండు పలికిన వెండియు దాశరాజిట్లనియె ✽ క॥ నీవఖిలధర్మమూర్తివి। గావున నీ కిట్ల చేయఁగాఁ దొరఁకొనియెన్।
విభవత్సుతు లిట్టి రె। నీవిహితస్థితి యుసలుప నేర్తురె యనినన్ ✽ క॥ ధృతిఁ బూనిబ్రహ్మచర్య। వ్రతమున్నతిఁ దాల్చితి
స్త్రవంబుగ ననప। త్యతగైనను లోకములా। యతిఁ బెక్కు లుగలవు నాకు నను భావ్యములై ✽ వ॥ అని యిట్లు తమతండ్రికి స
వతీవివాహంబు సేయుపొంటె నిజరాజ్యపరిత్యాగంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిగ్రహంబునుం జేసిన దేవవ్రతు స
వ్రతంబునకు గురుకార్యధురంధరత్వమునకు మెచ్చి దేవర్షిగణంబులు దేవతలు నాతని పయింబుష్పవృష్టిఁ గురియించి
ష్ముండని పొగడిరి దాశరాజును గరంబు సంతసిల్లి శంతనునకు సత్యవతి నిచ్చె నంత ✽ మ॥ ఇనతేజుండతిభక్తిఁ గాంచనర
బెక్కించియకన్యఁ దో। డ్కొని తెచ్చెం దనతల్లి సత్యవతి నీతోడ్కోఁ డీజనులు దన్నుభో। రనఁ గీర్తించిరి శంతనుండతిమనో
గంబునుం బొందఁ శాం। తనవుం డాతతకీర్తిహస్తిపురికిం దత్కౌతుకారంభుఁడై ✽ వ॥ శంతనుండును బరమానురాగం
న సత్యవతిని వివాహంబై యతిమానుషంబయిన యా భీష్మ సత్యవ్రతంబునకు సంతసిల్లి యాతనికి స్వచ్ఛందమరణం
గా వరంబిచ్చి సత్యవతియందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యుల ననిద్దఱు గొడుకులం బడసి వారలు సంప్రాప్తయౌవనులు
కుండ శంతనుండు పరలోకగతుండైనఁ దండ్రికి భీష్ముండు పరలోకక్రియలు నిర్వర్తింపించి చిత్రాంగదు రాజ్యాభి
క్తుం జేసిన నాతండును నతివ్యాలోలుండై గర్వంబున నెవ్వరి సరకుగొనక సురదనుజగంధర్వాదుల నాక్షేపించుచు
వానికి నలిగి చిత్రాంగదుండను గంధర్వపతి యుద్ధార్థియయి వచ్చినం గురుక్షేత్రంబునందు ✽ క॥ నరగంధర్వాధిపు
ల్యిరువురు చిత్రాంగదులు సహింపక యనివాం। డ్రారుఁ దాఁకి పోఁకఁ బొడిచిరి। హిరణ్వతీతీరమున ననేకబలాఢ్యుల్ ✽
దలకమాయా యుద్ధా। త్రిదశుఁడయి వంచనామతి నన్యం। దుదితరవి తేజుఁ జిత్రాం। గదుఁ జంపె విచిత్రపత్త్రకాస్త్ర

కహస్తుఁడై * వ॥ ఇట్లు చింతాగ్రగమండు గంధర్వనిహతుండైనఁ దత్పరోక్షంబున భీష్ముండు విచిత్రవీర్యుం గౌరవరా
నకభిషిక్తుం జేసిన * క॥ వసునిభుఁడు పైతృకంబగు। వసుధారాజ్యంబు భీష్మువచనమున గత। వ్యసనుఁడయి తూర్ణ
సగంగవిచిత్రవీర్యుఁడిద్ధయశుండై * వ॥ అట్టి విచిత్రవీర్యు నారూఢయౌవనుం జూచి భీష్ముండు వివాహయత్న
తనచారులవలనం గాశిరాజదుహితల స్వయంవరోత్సవంబు విని ధనుర్ధరుండయి రథంబెక్కి యొక్కరుండ
పురంబునకుం జని యందు స్వయంవరంబునకు మూఁగిన రాజలోకంబెల్ల వెఱఁగుపడి చూచుచుండ నక్కన్యకల
క్కొంచుకొని యెల్లవారలు విననిట్లనియె * క॥ నాయనుజునకు వివాహము। సేయఁగఁ గన్యాత్రయంబుఁ జేకొ
యెదనడ్డంబగువా। రాయతభుజశక్తి నడ్డమగుఁడాజిమొనన్ * వ॥ బ్రాహ్మంబు మొదలుగాఁ గలయెనిమిది వి
యందు క్షత్రియులకు గాంధర్వ రాక్షసంబులుత్తమంబులు స్వయంవరంబున జయించి వివాహంబగుట య
త్యుత్తమంబండ్రు కావున నిమ్మూఁగిన రాజలోకంబు నెల్ల నోడించి యిక్కన్యలం దోడ్కొని నాచనుట యిది ధర్మ
శిరాజునకుం జెప్పి భీష్ముండు వీడ్కొని వచ్చునప్పుడు * మ॥ నరనాగాశ్వవరూథయూథములతో నానావనీనాథు
యొక్కటనొండొరుం జఱచియుత్తుంగానిలోద్ధూతసా। గరసంక్షోభసమంబుగాఁ గలఁగి వీఁకన్ వీరులై తా
వవ్రతుపైన భోవలయమచ్ఛిద్రంబుగా నమ్ములన్ * క॥ వారలనందఱ రౌద్రా। కారుండై కసిమసంగి గాం
డు। ర్వారపటుబాణనిహతిని। వీరాహవరంగమునకు విముఖులఁ జేసెన్ * క॥ నెఱిని ఱక వైరివీరుల। నెఱ
గ నేయు నృపపుంగవునం। బఱకోర్వక పిఱుఁదఁ జనిరి। వెఱచి విషణ్ణులయి సకలవిషయాధిపతుల్ * వ॥ ఇట్ల
యక్షయార్థంబలిగిన పరశురాముండును బోలెఁ గడునలిగి పరశురామశిష్యుండా క్షత్రియవర్గంబు నెల్లఁ
వర్షంబున ముంచి యోడించి యేకవీరుండయి వచ్చువాని పిఱుందన మరసన్నద్ధుండయి సాల్వుండు సను దెంచి
సుధాధినాథుల జయించినయట్టిఁడ నాకుఁ జక్కనై। పోవక నిల్వు నాకెదిరి పోరమదీయ ధనుర్విముక్తనా। నా

———*సాల్వుఁడు భీష్మునితో యుద్ధంబు చేయుట.*———

గ్రగహనంబున దిగ్భ్రమఁ బొందకెమ్మెయిం। బోవఁగఁ బోలునీకనుచుఁ బూరుకులోత్తముఁ డాకెవీఁకతో
ష్ముండును దనరథంబు నివర్తింపించి సంవర్తసమయసమవర్తియుం బోలె నతిరౌద్రాకారుండయి నిలిచిన *
వంబున నంబజచు నమ్మదనాగమెదిర్చి క్రమ్మఱిం। చినపరికాఁడువోలెఁ గురుసింహవరూథము నిట్లు క్రమ్మఱిం।
డంచును దగిలి చూపఱు సాల్వమహీశువిక్రమం। బొనరఁగ నల్ల డంబొగడుచుండిరి విస్మయసక్తచిత్తులై * వ॥
తి మెయి దశసంఖ్యయు దశ। శతసంఖ్యయు శతసహస్రసంఖ్యయును దశా। యుతసంఖ్యయుఁగా దేవ। వ్ర
ల్వుఁడేసె వాఁడిశరంబుల్ * క॥ ఘనభుజుఁడన్నియు నడుమన। తునియఁగఁ బడవేసి వాని తురగచయ
లనొక్కొకయమ్మునఁ గ్రొల్లఁగ నేసె భరతముఖ్యుఁడు పోరన్ * క॥ రథమును రథ్యంబులు సా। రథియు
గ్నరథుఁడై భాగి। రథికొడుకు చేత విమనో। రథుఁడై సాల్వుండు నిజపురంబునకరిగెన్ * వ॥ ఇట్లు సకలరా
ల్లన శ్రమంబున నోడించి సాల్వరాజు మొదలవిడిచి పరాక్రమలబ్ధలయిన కాశిరాజు కూఁతులనంబాంబాలికా
డ్కొని వచ్చి భీష్ముండు విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబు సేయనున్నంతఁ బెద్ద యది యంబ యిట్లనియె * ఆ॥ పర
ల్వపతి వరియించినఁ। దండ్రి చేతఁ బూర్వదత్తనైతి। నమ్మహీశునకు నయంబున నెయ్యది। ధర్మ్మ వెఱిఁగి దాని
వ॥ అనిన విని భీష్ముండు ధర్మవిదులయిన బ్రాహ్మణులయనుమతంబున దాని సాల్వరాజునకిచ్చి పుచ్చి మ
ననయ్యిరువురు కన్యకల విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబు చేసిన * ఉ॥ లాలితరూపయౌవనవిలాసవిభాసితలై
కాం। బాలికలన్వివాహమయి భారతవంశకరుండు కామలీ। లాలితతానుభోగరసలాలసుఁడై నిజరాజ్యభార
సుఁడయ్యెఁ గామికి నయంబున నొండుదలంపఁ బోలునే * వ॥ ఇట్లు సకలవ్యాపారరహితుండయి కాశిరాజసు
య్యిరువురనతిప్రణయంబునం దగిలి * సీ॥ అమలసుధారమ్యహర్మ్యతలంబులన వకుసుమామోదనందన
కాద్రికందరక్రీడాగృహా ... సకలనాదకమనీయకమలినీదీర్ఘి

ను।రమియించుచునుగామరాగాధికాసక్తిఁజేసిశోషించివిచిత్రవీర్యుఁ – ఆ॥డమరపురికిఁజనినతనకిఁబరలోక।విధు
శాస్త్రదృష్టివెలయఁజేసె।నాపగాతనూజుఁడఖిలబాంధవులయు।బ్రాహ్మణులయుఁదోడభానునిభుఁడు * వ॥మఱి
యనత్యంతశోకార్ణవంబునమునింగినతల్లిని మఱఁదండ్రను నాశ్వాసించియరాజకంబయినరాజ్యంబకళంకంబుగాఁబ్ర
పాలించుచున్నకొడుకునఖిలధర్మవిదు గాంగేయుంజూచిసత్యవతియిట్లనియె* క॥శంతనుసంతానంబును।సంతతకీ
ర్తియునుబిండసత్క్రియయునన।త్యంతమహీభారమునుబ।రంతపనీయందచిరతరంబయినిలిచెన్ * చ॥ జననుతసర్వ
ర్మవులుసర్వజగత్పరివర్తనక్రమం। బునుమఱిసర్వవంశములుపుట్టినమార్గమునీవనిక్కువం।బనఘమెఱుంగుదున్న
గుణాఢ్యుఁడవుర్ భరతాన్వయావలం।బనుఁడవునీవనిన్నొకఁడువంచెదఁజేయుముమాప్రియంబుగన్ * క ॥ ఇక్కు
వంశంబుననీ।వొక్కండవయున్నవాఁడవుర్వీరాజ్యం। బెక్కటిచేకొని తేజము। దిక్కులవెలిఁగింపుసంతతియుఁబడ
యుమొగిన్ * క॥ నిరతంబుబ్రహ్మమొదలుగ।వరుసనమొదతెగకయిట్లువచ్చినవంశం। బురుభుజనీవుండఁగనీ।తరము
విచ్ఛిన్నమగుటధర్మువెయనిన్ * క॥ వినిభీష్ముఁడనియెమీకి।ట్లనియానతియియ్యఁదగునెయమ్మయినాప। ల్కినవ
లుమఱినాతా।ల్చినవ్రతమునుజెఱుపనంతచిఱుతనెచెపుమా * క॥హిమకరుఁడుశైత్యమునున।ర్యముఁడుమహో
జమునుహుతాశనుఁడుష్ణ।త్వమువిడిచిరేనిగుర్వ।ర్థమునాచేకొనినసద్వ్రతంబువిడుతునే * వ॥ పృథివ్యాదిపంచమ
హాభూతంబులు గంధాదిగుణంబులనెట్లువిడువవట్లయేనునుగురుకార్యంబున మీవివాహార్థంబుసర్వజనసమక్షంబున
ఁడుసేసినసమయస్థితివిడువనదియట్లుండె మీయానతిచ్చినట్లునాయెఱుంగనిధర్మువులేదు శంతనుసంతానంబుశా
తంబగునట్లుగా క్షత్రధర్మంబుసెప్పెద నాచెప్పినదానిధర్మార్థవిమలయి లోకయాత్రానిపుణులయినపురోహిత
ప్రముఖబ్రాహ్మణవరులతోవిచారించిచేయునదియనిభీష్ముండందఱువిననిట్లనియె * చ॥ పితృవధజాతకోపపరిపీడితుఁ
జమదగ్నిసూనుఁడు । గ్ధతబలుహైహయుర్ సమరదర్పితుఁజంపియశేషధారుణీ। పతులనుజంపెగర్భగతబాలుర

———*దీర్ఘతమునివృత్తాంతము.*———

నాదిగనట్టిచోటఁద । త్పతులకుఁదొల్లిధర్మవిధిసంతతినిల్పరెభూసురోత్తముల్ *వ॥ మఱియదియునుంగాకయుచథ్యుం
నుమునివరుధర్మపత్నిమమతయనుదానిగర్భిణినభ్యాగతుండయి బృహస్పతిదేవరన్యాయంబున నభిలషించినఁ దదీ
యగర్భస్థుండయినపుత్రుండెఱింగి యిదిధర్మవిరుద్ధంబనియాక్రోశించినవానికినలిగిబృహస్పతిసర్వభూతేప్సితంబైన
సుఖకార్యంబునందునాకుఁబ్రతికూలుండవయితివికావునదీర్ఘతమంబునుబొందుమని శాపంబిచ్చినవాఁడునుదీర్ఘతముం
నాఁబుట్టిసకలవేదవేదాంగవిదుండయిజాత్యంధుండయ్యును దనవిద్యాబలంబునఁబెద్దకాలంబునకుఁబ్రద్వేషిణియ
నొక్కబ్రాహ్మణివివాహంబయి గౌతమాదులయిన కొడుకులం బెక్కండ్రంబడసిన నదిలబ్ధపుత్రయై తన్నుమెచ్చ
న్ననిశ్లేలలనన్నుమెచ్చవని దీర్ఘతముండుప్రద్వేషిణినడిగిన నదియిట్లనియె * తే॥ పతియుభరియించుఁగావునభర్త
సయ్యె।భామభరియింపఁబడుఁగానభార్యయయ్యెఁ।బరఁగనదిమనయందువిధ్వడియెనినున్నె।నెల్లకాలమునేభరియింపఁ
గాన * ఆ॥ ఎంతకాలమయిననిప్పాటభరియింప।నోపనరుగుమింకనొండుకడకు।నననిర్దయాత్మలనిదీర్ఘతముఁడల్గి।స
లకెల్లనపుడుశాపమిచ్చె * క ॥ పతిహీనులయినభామిను।లతిధనవతులయ్యుఁగులజలయ్యుననవలం।కృతలయ్యెడు
ాంగల్యర।హితలయ్యెడుఁగృపణవృత్తినిదియుమొదలుగాన్ * వ॥ అనిశాపంబిచ్చినదీర్ఘతమునకునలిగిప్రద్వేషిణి
తమ్ముదుకనినెటనేనియుంగొనిపొండనితనకొడుకులంబంచిన వారుననతిశాంతచిత్తునతివృద్ధుజాత్యంధునింధనంబుల
బంధించిమదాంధులయిగంగలోవిడిచిననమ్మునియును బ్రవాహవేగంబునఁబెక్కుదేశంబులుగడచిచనియెనంతను
నాఁడు బలియనురాజుగంగాభిషేకార్థంబువచ్చినవాఁడయ్యింధనబంధనంబుననుండి యుదాత్తానుదాత్తస్వరిత
చయస్వరభేదంబులేర్పడసలక్షణంబుగా వేదంబులంజదువుచుఁదరంగఘట్టనంబులందనయున్నదరిఁజేరవచ్చినవా
మహర్షిమామతేయఁగానెఱింగియారాజుతన్నెఱింగించినమస్కారంబుఁజేసియిట్లనియె*క॥ఎందుండివచ్చితిందు
కెందులకేగెదుమహామునీశ్వరవిద్వ।ద్వందితనాపుణ్యంబునఁ।జెందితినిన్నిష్టఫలముఁజెందినభంగిన్ * వ॥ఏనపుత్ర

కుండనై యెవ్విధంబునను సంతానంబు వడయ నేరకున్నవాఁడ నాకు సంతానదానంబుఁ గృపచేయు మనియ
ర్థించియింధనబంధనంబులు విడిచి తనపురంబునకుఁ దోడ్కొనిచని బలిరుతుమతియయిన తన దేవి సుధేష్ణ యను దాని
చిననదియును ✽ ఆ॥ పుట్టుఁ జీఁకువృద్ధుఁ బూతిగంధాననుఁ। వేదజడునిఁ బొందవెలఁది రోసి। తన్నుఁ బోని దానిఁ
లిఁదన। దాదికూఁతుఁ బంచె దపసికడకు ✽ వ॥ ఆదీర్ఘతముండును దానివలనఁ గక్షీవదాదుల నేకాదశపుత్రులం
బలియును సంతసిల్లి వీరలు నాకులపుత్రకు లేయనిన నమ్మునివానికిట్లనియె ✽ క॥ వీరలు నీకులపుత్రులుఁ గా
దాదిగాదిలిసుతకుఁ। భూరిభుజయుద్భవించిన। వారు మహాధర్మపరుల వారితసత్త్వుల్ ✽ వ॥ అనిన నబ్బలి
గావున వెండియు నమ్మునిం బ్రార్థించి తత్ప్రసాదంబు వడసి సుధేష్ణ నియోగించిన దీర్ఘతముండును దానియం
నంటి చూచి వంశకరుండును మహాసత్త్వుండును నయ్యెడు కొడుకు నీకుం బుట్టు ననియనుగ్రహించిన దానికినంగరా
ర్షిపుట్టె నివ్విధంబునను త్తమక్షత్రియక్షేత్రంబులందు ధర్మమార్గంబున బ్రాహ్మణులవలనం బుట్టి వంశకరు
త్రియుల నేకులు గలరు ✽ క॥ కావున నియతాత్మజగ। త్పావనధర్మస్వరూపు బ్రాహ్మణుఁ బడయం। గావలయు
సంతతి। గావించు విచిత్రవీర్యక్షేత్రములన్ ✽ వ॥ అనిన భీష్ము పలుకులకు సంతోషించి సత్యవతి తొల్లి కొండికన్న
నకన్యయయి యున్నకాలంబునఁ బరాశరుండు దన్నుఁ గామించుటయు నమ్మునివరంబునఁ దనకన్యాత్వంబు
బుగాకునికియుఁ దత్ప్రసాదంబునం జేసి యమునాద్వీపంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు గానీనుండయి సద్యోజనన
నఁ బుట్టి పనిగలయప్పుడ తలంచు నదియని చెప్పి తపోవనంబునకుం జనుటయును భీష్మునకుం జెప్పి నిజతపోమహనీ
ధనుండయిన కృష్ణద్వైపాయనుం డఖిలలోకపూజ్యుం డఖిలధర్మమూర్తి నిత్యసత్యవచనుండు నానియోగంబు
సుమతంబున భవద్భ్రాతృక్షేత్రంబులయందు సంతానంబు వడయుననిన సత్యవతివలన నమ్మహర్షి కీర్తనం
మ్ముండు గరకమలంబులు మొగిచి వ్యాసభట్టారకుఁడున్న దిక్కునకు మ్రొక్కి తొల్లి జగంబులు త్పాదించిన
హ్మకుం గలసార్థ్యంబు గల వేదవ్యాసుం డికురువంశంబుఁ బ్రతిష్ఠాపించుట యెల్లవారికి నభిమతంబయనిన ✽క॥

—✽ వేదవ్యాసముని సత్యవతియొద్దకు వచ్చుట. ✽—

గురువంశోద్వహనార్థంబు పారాశర్యుం దలంచుడు నాక్షణంబ ✽ ఉ॥ నీలగిరీంద్రశృంగమున నిర్మలమైన సువర్ణ
లము వోని పింగళవిశాలజటాచయ మొప్పఁ గావచ। శ్రీ లలితుండు వచ్చె నలిచెలి హారి నీలవినీలవిగ్రహా। రాశరు
గఁ గఁ బరాశరసూనుఁడు దల్లిముందటన్ ✽ వ॥ సత్యవతియును బెద్దకాలంబునకు వచ్చిన యాప్రథమపుత్రు
బునంగౌఁగిలించికొని యవిరళపయోధరపయోధారల నానందబాష్పధారలం జేసి యభిషేకించుచున్న నమ్ము
నుడల్లి బాష్పజలంబులు దుడిచి యభివాదనంబుఁ జేసి పురోహితపురస్సర భూసురవరులతో విధిపూర్వకంబుగా
సేసిన యర్ఘ్యాదిపూజలు చేకొని సుఖాసీనుండై యున్న నమ్మహామునిఁ గుశలంబడిగి సత్యవతి యిట్లనియె ✽ క॥ జన
మిత్వము। తనయునిఁ దెసఁగలిమి వినఁగఁ దథ్యమ యదియ జ్జననికిఁ గలుగును గావున। జనుఁ బనిపంపంగ నిన్ను జనను
చ॥ అనుపమరాజ్యసంపదకు నర్హుఁడు వంశము విస్తరింపనో। పినసుచరిత్రుఁ డీసుతుఁడు భీష్ముఁడు దొల్లి యుదం
యం। బనఘుఁడు సేయుచుండి నిఖిలావనిరాజ్యనివర్తనంబునుం। దనరఁగ బ్రహ్మచర్యమును దాల్చె జగద్వి
దై ✽ క॥ ఈయన్వయవిచ్ఛేదము। నీ యెఱుఁగనియది యె సన్ముని స్తుతజగము। లీ యెండ నిలిచినవి గా। వేయి కాలల
వృత్తులతోడన్ ✽ క॥ ధృతి నీ యనుజుం డైవి। శ్రుతుఁ డైన విచిత్రవీర్యు సుక్షేత్రములన్। సుతులం బడయుము కులమ
తి నెగడ దేవరన్యాయమునన్ ✽ క॥ నీ కారణమున వంశము। నా కులమై నిలుచుటయుఁ దడా ప్తులు ప్రజలన్। శోకభయం
విడుతురు। నాకును భీష్మునకుఁ గడు మనఁగ ప్రియ మెసఁగన్ ✽ క॥ అని సత్యవతి నియోగించిన వేదవ్యాసుఁ డట్లు చే
యెందును గలధర్మ వయెప్పుడు। వినఁబడు నానాపురాణవివిధశ్రుతులన్ ✽ వ॥ ఇక్ష్వాకు రాజదుహితలయందు
తోత్పత్తి గావించెద వీరలు నా చెప్పిన వ్రతంబొక్క సంవత్సరంబు సేసి శుద్ధాత్మలగుచు రేని సత్పుత్రులు పుట్టు
వతి యిట్లనియె ✽ క॥ ప్రకట ... బడయుమ రా। జకమయినధారుణి ప్రజ

ంబయినబ్రతికియుండంగలదే* చ॥ అవనియరాజకంబయినయప్పుడభూప్రజలందుసర్వధర్మపులుదొలంగుదేవమునిము
ఖ్యులువాయుదురోలివృష్టిలేదవుమఱియగ్నుపుల్దఱుగునందరుకావునఁగాలయాపనంబవితథవాక్యచేయకరయంబు
రాజ్యమునిల్పుమిత్తఱిన్ * క॥ దయనీచేనుత్పాదితులయినసుతులుదమ్మెఱుంగుసంతకుభీష్మండయనయశాలిసమ
ర్థుండయిచేకొనిరాజ్యభారమారయుచుండున్ * వ॥ అనిసత్యవతికృష్ణద్వైపాయనునినియోగించిఋతుమఱియుశుచి
స్నాతయునైయున్నయంబికకడకుంజనిక్షేత్రజుండయినవాఁడుసుపుత్రుండుగావునధర్మ్యంబైనవిధానంబుననీవురా
జ్యధురంధరుండయినకొడుకుంబడసిభరతవంశంబునిలుపుమెల్లధర్మంబులకంటెఁగులంబునిలుపుటమిక్కిలిధర్మంబునీక
కును నేటిరాత్రి దేవరుండువచ్చుంగావునఁదదాగమనంబుఁబ్రతీక్షించియుండుమనియనికోడలినొడంబఱిచియనేకసహ
స్రసంఖ్యులగుమహీసురవరులను దేవతలనుఋషులనునిష్టభోజనంబులందనిపియున్నరాత్రియందు* క॥ తివిరిసుతజ
న్మమెన్నం। డవునొకొదేవరునికరుణననుచునునవప। ల్లవకోమలాంగియంబిక। ధవళేక్షణవిమలశయనతలమునను
న్నన్ * అక్కర॥ అవసరజ్ఞుండయివ్యాసుఁడేతెంచెనంతనత్తపసికవిలగడ్డంబునుగవిలజడలునుగవిలకన్నులునుదవిలనయ
న్నవనల్లనైనదీర్ఘపుఁదనువునుజూచియువిదగన్నుంగవమొగిచితెఱవకయుండెభయమున * వ॥ కృష్ణద్వైపాయనుం
డును దానికింబుత్రదానంబుఁజేసియాయంబికయందుబలపరాక్రమవంతుండయినకొడుకుపుట్టువాఁడుమాతృదోషం
బుననంధుండగుననినవినివిషణ్ణచిత్తయయిసత్యవతివెండియుంగృష్ణద్వైపాయనుంబ్రార్థించియింకనంబాలికయందొ
క్కకొడుకురూపవంతుంబడయుమనినియోగించిననెప్పటియట్లనమ్మునివరుండునంబాలికకడకుంజనిననదియునునమ్ముని
కృతవేషంబునకువెఱచివెల్లనైయున్ననక్కోమలికింబుత్రదానంబుఁజేసియాయంబాలికయందు మహాబలపరాక్ర
మగుణవంతుండువంశకరుండునగుసుపుత్రుండుపుట్టువాఁడునుమాతృదోషంబునఁబాండుదేహుండగుననిమునియరిగి

——*ధృతరాష్ట్రపాండురాజులజననము.*——

* క॥ బలవన్మదనాగాయుతబలయుతుఁడుసుతుండుపుట్టెఁబ్రజ్ఞాచక్షుం। డలఘుఁడుధృతరాష్ట్రుండా। లలనకునంబిక
కుఁగురుకులప్రవరుండై * క॥ అంబాలికకునుగుణర। త్నాంబుధిపాండురవిరాజితాంగుఁడుప్రభవిం। చెంబాండురాజు
గురువంశంబుప్రతిష్ఠింపధర్మసంపన్నుండై * వ॥ ఇట్లుక్రమంబునంబుట్టినధృతరాష్ట్రపాండుకుమారులకుబ్రాహ్మణా
నుమతంబునభీష్ముండుజాతకర్మాదిక్రియలొనరించెనంతనాంబికేయుజాత్యంధుంజూచిదుర్లక్షితయయిసత్యవతివెండి
యుఁబారాశర్యుందలంచుటయునాతుణంబయమ్మునివరుండువచ్చిపనియేమియనియడిగిననీయంబికకుఁబ్రథమపుత్రుం
డంధుండయ్యెనింకనొక్కకొడుకునురూపవంతుంబడయుమనిననదియునియతాత్మయగునేనిసుపుత్రుండుపుట్టుననవుడు
సత్యవతియుందొల్లింటియట్లకోడలినియోగించిననక్కోమలియమ్మునివరువికృతరూపగంధంబులకోపకరోసి తనదాసిన
నేకభూషణాలంకృతంజేసియాశయనతలంబుననుండంబంచినఁగృష్ణద్వైపాయనుండువచ్చిదానిచేసినయిష్టోపభోగం
బులసంతుష్టుండైదానికింబుత్రదానంబుచేసిన * ఆ॥ చండకోపుఁడయినమాండవ్యమునివరుశాపమునజముండుసంభ
వించెవిదురుఁడనగఁధర్మవిదుఁడుపారాశర్యు। వీర్యముననవార్యవీర్యబలుఁడు* వ॥ అనినవినిజనమేజయుండువైశంపా
యనునకిట్లనియె* ఆ॥ సకలజీవరాశిసుకృతదుష్కృతఫల। మెఱిఁగినడపుచున్నయట్టిధర్ముఁ। డిందుశూద్రయోనియందు
మాండవ్యుచే। శప్తుఁడైయదేలసంభవించె* వ॥ అనియడిగినవానికివైశంపాయనుండిట్లనిచెప్పెమాండవ్యుండనుబ్రహ్మ
ర్షితొల్లిమహీవలయంబునంగలతీర్థంబులెల్లనేకాంతచారియయిసేవించియొక్కనగరంబునకెడగలుగునడవిలోనాశ్ర
మంబుగావించితద్ద్వారవృక్షమూలంబుననూర్ధ్వబాహుండయి మౌనవ్రతంబునందపంబుసేయుచున్ననన్నగరంబున
రాజునర్థంబుమ్రుచ్చిలికొనిపోవుచోనమ్మ్రుచ్చులారెకులచేతననుధావ్యమానులయి మాండవ్యసమీపంబునంబాఱియ
య్యాశ్రమంబులోడాఁగినవారివెనుదగిలివచ్చినయారెకులమ్మునింగనిరాజధనాపహారులయినచోరులునీయొద్దనపా
రెటఁబోయిరెఱుంగుదేనిఁజెప్పుమనిననమ్మునిమౌనవ్రతుండుగావునఁబలుకకున్న నయ్యాశ్రమంబులోఁజొచ్చివెద
కినంబుతోడనమ్మ్రుచ్చులఁబట్టుకొని * ఆ॥ తానచోరులకునుదాపికాఁడైవేష। ధారియిన్నకేనితపముసేయు। చున్నయ

ట్టుపలుకకున్నవాఁడనియెగ్గులాడియారెకులునయంబు లేక* వ॥ మాండవ్యు నామ్రుచ్చులతోడంబట్టుకొనివచ్చి
జునకుంజూపిధనంబొప్పించిన రాజునామ్రుచ్చులంజంపించి తపోవేషంబునసున్నమ్రుచ్చని యమ్మాండవ్యుని
వెలుపలశూల ప్రాప్తుం జేసిన* క॥ మునివరుఁడట్లుండియుదన। మనమునవతిశాంతుఁడయిసమత్వమునఁదప। మ్మొ
నశనుండ। య్యునుబహుకాలంబు ప్రాణయుక్తుండగుచుర్ * వ॥ ఇట్లుశరీరదుఃఖంబుఁదలంపకతపంబుసేయు
మ్మునితపంబునకుమెచ్చి మహర్షులుపక్షులయి రాత్రివచ్చిమునీంద్రా యిట్టిమహాతపస్వివైననీకుదుఃఖంబు
వా రెవ్వరనియడిగినవారికినమ్మాండవ్యుండిట్లనియె* తే॥ ఎఱిఁగియెఱిఁగినన్నడుగంగనేలదీని। సుఖముదుఃఖ
స్తించుచోటనరుఁడు। పగిలితనకర్మవశమునఁదనకుఁదాన। కర్తగాకన్యులకు నేమికారణంబు* వ॥ అనియమ్మహా
మాండవ్యుండువలికినపలుకులన్నగరరక్షకులువినివచ్చియారాజునకెఱింగించినరాజునుంబలఅతెంచిశూలప్రా
యున్నమాండవ్యునకునమస్కరించినా చేసినయజ్ఞానంబుసహించినాకుంబ్రసాదింపవలయుననిశూలంబువల
బాచుచోనదిపుచ్చరాకున్నదానిమొదలుమెత్తనఁదునియించినఁ దత్కంఠపార్శ్వంబునందుశూలశేషంబం
యుండెదానంజేసియామునిమాండవ్యుండు నాఁబరఁగె నమ్మహాముని ఘోరతపంబు సేసియెల్లలోకంబులు
రొక్కనాఁడుయమునిపురంబునకరిగిధర్మరాజునకిట్లనియె* క॥ దండధరయిట్టిదారుణ। దండమునకు నేమిదు
జేసితిను। గ్రుండవయితగనిదండము। దండింపఁగ బ్రాహ్మణుండఁదగు నేనన్నున్ * వ॥ అనినమాండవ్యునకుధర్మరా
క॥ సొలవకతూనిగలంగొ। ట్టులఁబెట్టితినీవునీచిఱుతకాలముద। త్ఫలమిప్పుడనుభవింపక। తొలఁగు నెహింసాపరు
ప్రాప్తుల్ * వ॥ అనినమాండవ్యుండలిగిజన్మంబు మొదలుగాఁబండ్రెండువత్సరంబులుదాటునంతకుఁ బురుషు
డు వాఁడెద్ది సేసినఁబాపంబులంబొరయఁడు వానికినొరులెగ్గు సేసినఁ బాతకులగుదురిదినాచేసినమర్యాద
బుఁదలంపకబాల్యంబుననల్పదోషంబుఁ జేసిన నాకుబ్రాహ్మణోచితంబుగా నిక్రూరదండంబుఁగావించిన
ర్త్యంబునశూద్రయోనింబుట్టుమని శాపంబిచ్చుటం జేసివాఁడువిదురుండై పుట్టె* క॥ అనిమాండవ్యాఖ్యాన
యునకుసుదారచరితునకుఁ బ్రియంబునఁ జెప్పెను వైశంపా। యనుఁడవితథపుణ్యవచనుఁడనికడుభక్తిన్॥...

క॥ సత్యాశ్రయకులశేఖర। నిత్యోదయరాజరాజనృపసుకవిజన। స్తుత్యమహాగుణవిమలా। దిత్యాగ్ర
విమలధీరమణీయా * ద్రుతవిలంబితవృత్తము॥ త్రిభువనాంకుశదీప్తినిధీసమ। స్తభువనాశ్రయధ
ధరా। శుభయశఃపరిశోభితపూర్వది। క్ప్రభువిలాసకృపారసబంధురా॥..........

గద్య * ఇదిసకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబు
గౌరవవంశకీర్తనంబును గంగాశంతనుసమాగమంబును వసూత్పత్తియు స్వర్గగమనంబును దదంశ
బున గాంగేయజన్మంబును దద్రాజ్యనివర్తనంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతప్రతిజ్ఞాపాలనంబును స
హంబునుజిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులజన్మంబును జిత్రాంగదుమరణంబును విచిత్రవీర్యునివివాహంబును
రోక్షంబునఁగృష్ణద్వైపాయనువలనధృతరాష్ట్రపాండుజన్మంబును మాండవ్యుశాపంబునవిదురజన్మం
నన్నది చతుర్థాశ్వాసము..........

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతము – ఆదిపర్వము – పంచమాశ్వాసము.

శ్రీనాథమూర్తివిబుధని। ధానమహాదానతర్పితద్విజవరవే। గీనాథపార్థనిభయభి। మానమహార్ణవమహేం
మాతిశయా* వ॥ అక్కథకుండుశౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్లుధృతరాష్ట్రపాండుకుమారులుభీష్ము
పెరుగుచునుపనయనానంతరంబునవ్యాయనవిద్యలయందుజితశ్రములైయున్నంత* సీ॥

తుననుశాసనంబునఁగౌరవరాజ్యంబుగడు వెలింగె।గురుభూములుత్తరకురువులకంటె నత్యధికలక్ష్మీయుక్తినతిశయి
ధర్మాభిసంరక్షితంబైనభూప్రజ కెంతయునభివృద్ధి యొసఁగుచుండె। వలసినయప్పుడవానలుగురియుటసస్యసంపత్తి
శస్తమయ్యె-ఆ॥ బాడిసేపెఁబుష్పఫలభరితంబులై। తరువనంబులొప్పెధర్మకర్మ।నిరతిఁజేసికరము నెమ్మితోనన్యో
హితముఁజేయుచుండి రెల్లజనులు ✻ మ॥అమలాచారపవిత్రభూసురవరేణ్యాగారపుణ్యప్రదేశములందధ్యయనా
వంబులువిధిస్వాహాస్వధాస్వస్తిశబ్దములున్మంగళతూర్యఘోషములునుద్యత్కౌతుకాశీర్నినాదములుర్వరవ్యతరం
లయ్యెధరణిందద్రాజ్యసంవృద్ధితోన్ ✻ వ॥ఇట్లుప్రవృద్ధోత్తరంబుగాఁబ్రజావృద్ధియుసస్యసమృద్ధియునగుచుండ
ంబికేయుండైనధృతరాష్ట్రురాజ్యాభిషిక్తుంజేసి భీష్ముండుదనకువిల్లునువిదురుబుద్ధియునుసహాయంబులుగారా
ంబురక్షించుచున్నంత ✻ ఉ॥ఆయముగర్వమున్ విడిచియన్యపతుల్పని సేయనట్లుగాం। గేయభుజాబలంబుననికృత్త
రోధిసమాజుఁడై కుమా।రాయితశక్తిశాలిధృతరాష్ట్రుఁడురాజ్యము సేయుచుండెన। త్యాయతకీర్తితోఁదనకుహస్తి
రంబదిరాజధానిగాన్ ✻ వ॥ఇట్లురాజ్యంబు సేయుచు నారూఢయౌవనుండయిన యాధృతరాష్ట్రునకువివాహంబు సే
యసమకట్టి భీష్ముండు గాంధారపతియయినసుబలుకూఁతుగాంధారియనుదానినతిశయరూపలావణ్యలీలాభిజాత్యసమ
తఁగాఁబ్రాహ్మణులవలనవినివిదురునకిట్లనియె ✻ క॥ ఈవంశము విచ్ఛేదము।గావచ్చినఁగులమునిలుపఁగాసత్యవతీ।దే
వచనమునసంతతి।గావించెను వ్యాసుఁడనుజగత్కర్తదయన్ ✻ క॥ ఈకులమువివర్ధింపఁగ। నాకభిమతమేను వింటిన
నేక్షణదా। నేకశతసుతులఁబడయఁగ।నాకన్యకవరమువడసెనటహరుచేతన్ ✻ వ॥ కావునధృతరాష్ట్రునకుగాం
ధారినివివాహంబు సేయుము గాంధారపతి మనతోడి వైవాహికసంబంధమునకుం దగుననినిశ్చయించి సుబలుపాలి
ముచుసల్లంబంచిన సుబలుండును సుముఖుండై కురుకులనిస్తారకుండయినధృతరాష్ట్రుండయుక్కన్యకకునర్హుండుగా
నా రాజునకుగాంధారినిచ్చితిననినవానిబంధుజనంబులెల్లఁదమలోనిట్లనిరి ✻ తే॥అంగములలోన మేలుత్తమాంగమం
నుత్తమంబులుకన్నులయుర్వీజనుల।కట్టికన్నులు లేవనుటంతెకాక।యుత్తముఁడుగాఁడెసద్గుణయుక్తినతఁడు ✻ వ॥

—✻ధృతరాష్ట్రుఁడుగాంధారినివివాహంబుచేసికొనుట✻—

నినవారిపలుకులువిని గాంధారిధృతరాష్ట్రునకుఁ బితృవచనదత్తఁగాఁదన్నునిశ్చయించి నాకుఁబతియయ్యెమహీపతియ
నిమొదలనొల్లనని పరమపతివ్రత పరపురుషదర్శనంబుపసంహరించి తనపతికనుగుణంబుగా నేత్రపటంబుగట్టుకొ
యుండెనంతనక్కన్యందోడ్కొనిదానిసహోదరుండయినశకునిమహావిభూతితోహస్తిపురంబునకువచ్చినధృతరా
ష్ట్రుండునుబరమోత్సవంబునగాంధారినివివాహంబయి దానితోఁబుట్టినకన్యకలసత్యవ్రతయు సత్యసేనయు సుదేష్ణ
యు సంహితయుఁ దేజశ్శ్రవయుసుశ్రవయునికృతియు శుభయుసంభవయుదశార్ణయు ననంబదుండ్రనొక్కలగ్నంబు
వివాహంబయిమఱియును ✻ క॥కులమునురూపముశీలముఁ।గలకన్యలఁదెచ్చితెచ్చి గాంగేయుండీ। నలఘుఁడుధృత
రాష్ట్రుఁడుకుల।తిలకుండువివాహమయ్యెదేవీశతమున్ ✻ సీ॥వేదంబులందుఁబ్రవీణుఁడై మఱిసర్వశాస్త్రంబులందుఁ
శలము మెఱసి।యసికుంతకార్ముకాద్యాయుధవిద్యలయందుజితశ్రముఁడయితురంగ।సింధురారోహణశిక్షలఁదక్షుఁ
డై నీతిప్రయోగములన్నెఱయనేర్చి।యతిమనోహరనవయౌవనారూఢుఁడైకడలేనిహిమరశ్మికాంతిదాల్చి-ఆ॥ వెలుగు
సన్నకొడుకుఁబృథువక్షునాయత।బాహుదీర్ఘదేహుఁబాండుఁజూచి।వీనివలనఁగులమువెలుగుననంచనివేడ్క। జాహ్న
వీతనయుండుసంతసిల్లి ✻ వ॥ ఇక్కుమారునకెందువివాహంబు సేయుదమనివిదురుతోవిచారించుచుండెనంతదొల్లి ✻ సీ॥
యాదవకులవిభుఁడగుశూరుఁడనువానియాత్మతనూజులయందుఁబెద్ద। దానినంబుజముఖిధవళాక్షివసుదేవుచెలియలిఁ
బృథయనుచెలువఁబ్రీతిఁ। దనమేనయత్తనందనుఁడపుత్రకుడైననాకుంతిభోజునకర్థితోడఁ।గూఁతుఁగానిచ్చినఁగోమలి
యాతనియింటఁదానుండియనేకవిప్ర-తే॥వరులకతిథులౌమునులకవారితముగ।దండ్రపనుపుననిష్టాన్నదానమొనరఁ।
యుచున్నదుర్వాసుఁడన్ సిద్ధమునియు।వచ్చెనతిథియై భోజనవాంఛఁజేసి ✻ వ॥కుంతియునమ్మునివరుకోరినయాహారం
బెట్టినసంతుష్టుండై యమ్మునివరుండీమంత్రంబున నీవేవేల్పులనుగోరిననావేల్పులు నీకోరినయట్టిపుత్రకునిత్తురని

యాపద్ధర్మంబుగా నొక్కదివ్యమంత్రంబుఁ బ్రసాదించిచనిన నమ్మంత్రశక్తి యెఱుంగ వేఁడి యొక్కనాఁడు గంగకుం జని యవగాహనంబు చేసి * క॥ అమ్మంత్రము దనదగు హృదయమ్మున నక్కన్య నిలిపి యాదిత్యునకు ... త్తినాకుని స్మప్రియ ... యమ్మనసీయట్టి కొడుకు నంబుజమిత్రా * క॥ అని కేలు మొగిచి మ్రొక్కిన । వనజాయతాక్షి ... వచ్చెను గగనంబుననుండి కమలమిత్రుఁడు దనతీవ్రకరత్వము డిపి తరుణద్యుతితోన్ * వ॥ అక్కన్యక యువ్వానిరూపంబులు సూచి విస్మయంబును భయంబునుం గడు సంభ్రమంబునుం బెనంగొన వడవడ వడంకుచున్న దాని ... ని సూర్యుండు నీకోరిన వరం బిచ్చితి ననినఁ గుంతియు లజ్జావనతవదనయయి యొక బ్రహ్మవిదుండు నాకుం గరుణించి ... త్రంబు పదేశించిన దాని శక్తి నెఱుంగ వేఁడి యజ్ఞానంబున నిన్ను ద్రిలోకైకదీపకు ద్రివేదమయు రావించినయ ... ధంబు సహింపవలయు * ఆ॥ ఎఱుక లేమిఁ జేసి యింతు లెప్పుడు నపరాధయుతలు సాపరాధులయిన వారిఁ గరుణ ... రలు రక్షింతురనుచు సూర్యునకు లతాంగి మ్రొక్కె * వ॥ సూర్యుండును దుర్వాసుండిచ్చిన మంత్రంబు శక్తి నెఱ ... మదీయదర్శనంబు వృథ కాదు నీయభిమతంబు సేయుదు ననినఁ గుంతి యిట్లనియె * ఆ॥ ఏను మంత్రశక్తి యెఱుఁగ ... గన్యకి దియుఁ గోరఁగాదు నాక । నాకు గర్భమయిన నాతలిదండ్రులు । చుట్టములును నన్నుఁ జూచి నగరె * వ॥ అనిన ... ర్యుండు దానికిఁ గరుణించి నీకు సద్యోగర్భంబునఁ బుత్త్రుఁడు ద్భవిల్లు నీకన్యాత్వంబు దూషితంబు గాదు ఓడకుండు ... బిచ్చినఁ దత్క్షణంబ యంశుమంతు నంశంబునఁ గానీనుండయి * చ॥ సలలితమైన పుట్టు కవచంబు నిసర్గజమైన కుండల యుగళంబు నొప్పఁగ సుపుత్త్రుఁడు గర్ణుఁడు పుట్టె సూర్యమండల మొకొ భూతలంబున బెడంగయి దీప్తిసహస్రకంబు ... లిఁ గెడు నానిజద్యుతి సవిస్తరలీల వెలుంగుచుండఁగన్ * వ॥ అంత నాదిత్యుఁ డాకాశమార్గంబునకరిగినఁ గొడుకు ... కుంతి విస్మయంబంది చేయునది నేరక * తరువోజ॥ ఏలయమ్ముని నాకు నిచ్చె నిమ్మంత్ర మిమ్మంత్రశక్తియే నెఱుఁగ ... యేల పుత్త్రకుఁ గోరి యెంతయు భక్తి నినుఁ దలంచితి బ్రీతి నినుఁడును నాకు నేల సద్యోగర్భమిచ్చెఁ గుమారుఁడేల యి ... యించెనింకెట్టు లీలోకపరివాద మేనుడిగింతు నింతకు నింతయు నెఱుఁగ రెజనులు * వసంతతిలకవృత్తము॥ ఈ బాలు ... ని యింటికిఁ జన్న నన్నున్ । నాబంధులందఱు మనంబున నేమి నారే । యీ బాలసూర్యనిభు నిట్టుల పెట్టిపోవం గాబు ... నికన్య మనంబులోనన్ * వ॥ వందురి వగచుచున్న దానిపుణ్యంబున నాదిత్యప్రేరితంబయి యనర్ఘరత్నవసుభరితంబు ... యొక్క మంజుస నదీప్రవాహవేగంబున దనయొద్దకు వచ్చిన దానిలోఁ జెచ్చెరఁ దనకొడుకుం బెట్టి కుంతి నిజగృహంబు ...

——*కర్ణుఁడు సూతగృహంబునకుం జేరుట.*——

జనియె నంత * ఆ॥ ఘనభుజుండు రాధయను దానిపతి యొక్క । సూతుఁ డరుగుదెంచి చూచి రత్న । పుంజభరితమంజూష ... సలో నున్న । కొడుకు దానితోన కొనుచు వచ్చి * క॥ తన భార్యకు రాధకు నిచ్చిన నదియును గరము సంతసిల్లి కుమారు ... న్నలు సేపి ముదంబునఁ బెనిచెను సుహృదులెట్టి పుణ్యమొ యనఁగన్ * వ॥ ఇట్లు వసునివహంబుతో వచ్చుటం జేసి వసుషేణుం డను నామంబునం బరఁగి కర్ణుండు రాధేయుండై సూతగృహంబునం బెఱుగుచుండె నంతనిట * సీ॥ యదుకులాంబుధి ... యగ్గపయోనిధిసుధాకరరేఖఁ గమనీయకాంతినిలయు ననవరతాన్నదానాభితర్పితమునివిప్రజనాశీర్గపవిత్రమూర్తి ... యూభిమానవివేకసౌకన్యాదిసదమలగుణరత్నజన్మభూమిఁ బరమపతివ్రతాభరణాభిశోభితఁ దామరసేక్షణ ... దు॥ తే॥ బృథివిఁ బోనిదానిఁ బృథయను కన్యక నధికవీరుఁ డయి స్వయంవరమునఁ బడసి పరనరేంద్రపరిభావియ ... రుఁడు పేర్మితో వివాహమయ్యె * వ॥ మఱియు భీష్మానుమతంబున మద్రరాజతనయ మాద్రియను దానిమహాప్రీతి ... వివాహంబయి పాండురాజు భరతకులరత్నాకరుండయి క్రమంబున నెవ్వరిని మెచ్చక యపారబలసమేతుండై ... జనీపాతభరంబునం జెదరఁగా ధాత్రీధరాహీంద్రముల్ । గజరత్నప్రకరంబులున్న తగ జేంద్రస్యందనప్రోల్లసద్ధ్వ ... హాతిఁ దూలఁగా జలదబృందంబు క్రియన్ సర్వదిగ్విజయార్థం బరిగెం గురుప్రభుఁడు దోర్వీర్యప్రకాశార్థియై * ... తాపకీలా యుతుఁడై ప్రాగ్దక్షిణాపరోత్తరదిగ్భూపతుల నిజశాసనవశీకృతులం గావించె దనదు కీర్తి వెలుంగన్ * ...
స్రగ్ధర॥ అతిరౌద్రాకారలీలాయుతదవదహనో ... నానావిధోపాయనములు గొని ...

జయ శ్రీ। శ్రితబాహుంగానఁగావచ్చి రిసకలజగత్సేవ్యమానున్ మహేంద్ర। ప్రతిముంగౌరవ్యవంశప్రభుసఖిలను
పాలు నాంబాలికేయూరన్ * చ॥ లలితహయద్విపంబులవిలాసినులన్మణిరౌప్యకాంచనా। వలులనజావిగోమహిషవ
ములన్ బహుభూషణంబులన్ । బలువిడిఁగప్పముల్ధరణిపాలురచేఁగొనినూఱు వేల్గజం । బులుజెఱికించి తెచ్చెఁగురు
ఖ్యుఁడుసుపృథనమ్ములిమ్ముగన్ * క॥ శరనిధిపరివృతవిశ్వం।భరఁగలభూపతులుపాండుపతితరమునఁగిం।కరులై ప్రతి
కల్పితకరులైరది మొదలుగాఁగఁగౌరవ్యులకున్ * వ॥ ఇట్లుపాండురాజుదిగ్విజయంబుచేసితదుపార్జితంబులైనయప
మితధనంబులఁదెచ్చిధృతరాష్ట్రునను మతంబున భీష్మునకుసత్యవతికిఁదమతల్లులైనకౌసల్యలకువిదురునకుసుహృజ్జను
లకుబ్రాహ్మణులకునిచ్చి వారలవలననేకాశీర్వచనంబులువడసిసుఖంబున్నంత * చ॥ వినుతయశుండుపాండునృపవీరుఁ
డుదిగ్విజయంబు సేసి పెం।పునఁగొనివచ్చియిచ్చినయపూర్వమహాధనరాశి పేర్మివా।రనివిభవంబుతోడధృతరాష్ట్రుఁ
డుసేసె శతాశ్వమేధము।ల్ఘనరఁగభూసురేశులకుదక్షిణలిచ్చియథోచితంబుగన్ * వ॥ మఱియునప్పాండురాజువినయ
విధేయత్వంబులధృతరాష్ట్రునకునభిమతకార్యకరణంబును బాంధవులకుననుకూలత్వంబును సుహృజ్జనులకుఁబరిశ్ర
జ్ఞానంబునువిద్వాంసులకుఁగారుణ్యదానంబునుదీనానాథజనంబులకునభయదానంబును మహీప్రజలకుసంతోషం
బునుంజేయుచు * క॥ మండితగుణసంపదనధి। కుండగుచుంబూరుభరతకులపతులకుఁదు।ల్యుండయివంశకరుండగుఁ
డుండుమహీశుఁడనిబుధసభలుదనుఁబొగడన్ * క॥ నానాద్రవ్యనిరంతర।దానములననూనయజ్ఞదక్షిణలనుధా।త్రీ
నాథుఁడుబ్రాహ్మణులను । శ్రీనిలయులఁజేయుచుండెశిష్టప్రియుఁడై * వ॥ మఱియుననేకవివిధవినోదంబులననవరత
కామానురూప విషయసుఖానుభవంబులంబ్రొద్దుపుచ్చుచు నాతఁడుమృగయావ్యసనంబునందగిలి * ఉ॥ వాసవసన్ని
భుండుహిమవన్నగదక్షిణపార్శ్వభూములన్ । శ్రీసతిఁబోనికుంతియును జెల్వగుమాద్రియుఁదోడరాఁగబా। ణాసన
బాణభాసితమహాభుజుఁడై విహరించుచుండెనిచ్ఛాసదృశంబుగాఁగనువశాద్వయమధ్యగజేంద్రలీలతోన్ * వ॥ మ
యుఁదనకుధృతరాష్ట్రుండిష్టాన్న పాన మాల్యాను లేపన భూషణాంబరాదులు నిత్యంబునుఁబుత్తెంచుచుండనిట్లు
మృగవ్యసనంబునఁదగిలియొక్క నాఁడుపెక్కుమృగంబులనెగిచియొక్కటియునేయంగానకకినిసియొక్కయెడ * క॥
నసిజరాగంబునఁబెనఁగినయిట్టిని లేడిఁజూచికృతహస్తుఁడుపెల్చననేనమ్ములనాఱెం। టినిద్రెళ్లఁగనేసెఁగడుకఠిన
హృదయుండై * వ ॥ ఇట్లేసియబ్బాణంబులుపుచ్చుకొనియున్నయప్పాండురాజుఁజూచియమ్మృగమిథునంబునందల్పా

——పాండురాజునకుశాపంబుగలుగుట.——

శిష్టజీవంబయి పడియున్నమృగంబు మనుష్యవచనంబుల నిట్లనియె * తరల॥ హరిపరాక్రమ నేనుగిందముఁడన్మునిన్
మృగముల్నిరం । తరమునిట్లురమింపఁబోయినఁదద్రతంబెడఁగోరిసుం। దరమృగాకృతినేనుభార్యయుదారుణాటవిఁ
గామభో।గరతిసుండితిమిష్టచారిమృగవ్రజంబులపొత్తునన్ * వ॥ మృగంబులమయియున్నమమ్మువధియించినదీననీకుం
బాతకంబు లేదు వేఁటలాడుటయుమృగంబులఁజంపుటయు రాజులకుఁగర్తవ్యంబయయినను * తే॥ పఱవనోపకయున్న
మమఱచిపెంటి। పెనఁగియున్నను బ్రసవింపమొనసియున్నఁ। దేవులుకొనియున్నమృగములఁదివిరియేయ। రెఱచియా
శోరముగమను నెఱుకులయిన * చ॥ ఇనసమతేజులై ధరణినేన్నఁడుధర్మపథంబుదప్పఁద్రొ।క్కనిభరతాదిరాజులజ
న్మన్నతవంశమునందుఁబుట్టినీ । వనఘచరిత్రయిట్లుదగునయ్యయధర్మువు సేయనీమెఱుం । గనినృపధర్మముల్లలవెకా
నపుంగవగౌరవస్థితిన్ * వ॥ అనితన్నునిందించిపలికిన నామృగంబుపలుకులఁగలఁగిపాండురాజిట్లనియె * తే॥ పగఱ
నైతు రేనియుమృగకులంబు । గనిసహింపరురాజులుమొనసిదాని। గ్రచ్చఱఁగఁజంపుదురునమ్మికిచ్చిచంపఁ। జనదు
రాయాబలంబునఁజనదుచంప * వ॥ తొల్లియగస్త్యమహామునీంద్రుండు మృగమాంసంబున నిత్యశ్రాద్ధంబు సేయు
చుండిరాజులకుమృగవధదోషంబు లేకుండనియమించె దీనినీకునిందింపంజను నేయనుచున్న నామృగంబుబాణక్షత వేద
నసహింపనోపక సర్వప్రాణులకుసాధారణంబయి యిష్టంబగుసుఖావసరంబుననున్నమమ్ము ననపరాధులవధించితి
వునసీకుంబ్రియాసంగమంబయినయప్పుడపంచత్వంబయ్యెడుమనీప్రియయునిన్నునుగమించునని పాండురాజునకు

శాపంబిచ్చి గతప్రాణములయిన యామృగంబులం జూచి పాండురాజు పరమనిర్వేదనపరుండయి * క॥ ఎట్టివిశిష్ట
నః బుట్టియు సదసద్వివేకములు గల్గియును। గట్టినకర్మఫలంబులు। నెట్టనభోగింపకుండ నేర్తు రెవః సుజుల్ * వ॥ కా
మోహితుండయి కొండిక నాఁడు మదీయజనకుండు పరలోకగతుండయిన నదక్షేత్రంబున ధర్మనుయుండయిన
పాయన మునివలన నుద్భవిల్లి పరమధర్మప్రవృద్ధుండనయ్యు నాకిట్టి దుర్వ్యసనంబు సంభవించె నిది కర్మవశం
యది గావున నింక మునివృత్తియ నాకుచితంబు గావున సర్వసంగమంబులు విడిచి సర్వభూతంబులయందు సమ
యహింసఁదలంపక నిత్యంబును నొక్కొక్క వనస్పతియందు నొక్కొక్క వన్యఫలంబు భిక్షుగొని యసంభవం
డు వవసించి వృక్షమూలంబుననుండి పాంసుపరిచ్ఛన్నదేహుండనయ * సీ॥ ఇంద్రియార్థంబులం దింద్రియ
ముడిగించి క్రియలెల్ల విడిచి పుణ్య। పాపబంధంబుల నోపి బంధింపఁగఁబడక మనోవృత్తి విడిచినాకు। నిది ప్రియం
దినిందయిది మహాస్తుతియిదియనక సంతతనితాంత। సంతోషయుతుఁడనై ద్వంద్వయుభయమును శీతాతపంబు। దా
యు - తే॥ నెఱుఁగకివ్విధమున మఱచి శరీరంబు। మరణజీవితములకురు విషాద। రోషవృత్తులుడిపి భీషణాటవినుండు
ద్ధపంబు భాసురముగ * వ॥ అని నిశ్చయించి కుంతీమాద్రులం జూచి మీరలిందుండి నవయక హస్తిపురంబునకు
పోవృత్తిను నికి రాజునకు సత్యవతీదేవికి భీష్మునకు విదురునకుం గౌసల్యలకుఁ గురువృద్ధామాత్యపురోహితబ్రాహ్మణు
జెప్పియందుండుండని నవారలు బాష్పపూరితనయనలయి యిట్టి యుగ్రతంబు విడిచి మమ్ము విడువనియట్టి యాలున
బుననుండి తపంబు సేయుననదియే మునిన్ను విడిచిపోవనోపము నీవు మమ్ము విడిచి తేని యిప్పుడ ప్రాణంబుల విడు
వారలనిశ్చయంబెఱింగి యట్లేని నాయొద్దన యుండుండే సు వానప్రస్థాశ్రమంబుననుండి వల్కలంబులుగట్టి
పును మధ్యాహ్నంబును స్నానంబు సేయుచు వేల్చుచుం గందమూలఫలాశనుండనయి పితృదేవతల వాక్సలి
బులం దనుపుచు ఁగ్రమంబున దేవమోక్షంబు సేయుచు నని * పృథ్వీవృత్తము॥ అమూల్యమణిభూషణంబులు
దంబులుఁ। సమృద్ధధనధాన్యరాసులు ప్రశస్తగోవర్గముం। గ్రమంబునను భూసురేంద్రులకగణ్యపుణ్యా
ర్త్యనిభుఁడిచ్చెఁ బాండువిభుఁడత్యుదారస్థితిం * వ॥ మఱియు నందుంగల సమస్తవస్తువులెల్లను ధృత
బుత్తెంచి మమత్వాహంకారవిముక్తుండయి ధర్మపత్నులయ్యిరువురు వనయట్లతపస్వినులయి తోడరాను త్తర
డైయరిగి నాగశైలంబును జైత్రరథంబును హిమవంతంబునుం గడచి సురసిద్ధసేవితంబయిన గంధమాదనంబు

—పాండురాజు శతశృంగంబునం దపోవృత్తినుండుట.—

క కాలంబుండి యింద్రద్యుమ్నంబను కొలనును హంసకూటంబును నతిక్రమించి * మ॥ యతిసంఘంబుల
కర్మాపేతుఁడై యేగి సం। తతసిద్ధామరయక్షసేవితసముద్యచ్ఛృంగమై యున్నయా। శతశృంగంబున
భాచార్యుండు నిత్యవ్రతో। ద్యతుఁడై ఘోరతపంబు సేసె మునిబృందం బద్భుతంబందఁగన్ * వ॥ ఇట్లు శత
త్తరభాగంబునం దపంబు సేయుచు బ్రహ్మఋషిసమానుండయి దివ్యవిమానంబులెక్కి వచ్చుచుం బో
గణంబుల చేత సంకీర్ణంబయిన సర్గమార్గంబున నుత్తరాభిముఖులయి యూర్ధ్వలోకంబునకు నాయాసం
మునిసహస్రంబులం జూచి మీరలెందులకుఁ బోయెదరని యడిగిన నప్పాండురాజునకు వారలిట్లనిరి * క॥
న నేఁడు। కమలజుఁ గొలువఁగ మహర్షిగణములు పితృసం। ఘములును బోదురు బ్రహ్మం। డమునం గలవార
డంగాన్ * వ॥ అదికారణంబుగా నేమును బ్రహ్మలోకంబునకుం బోయెద మనిన నమ్మునులపిఱుంద భార్యా
తుండయి సమవిషమప్రదేశంబులం జనుచున్న యప్పాండురాజుం జూచి ఋషిగణంబిట్లనియె * క॥ మీరల
దులా। కారులు గిరివిషమగహనగహ్వరములరా। నేరరు కావున నిటఁ జను। దేరక నిలువుండయి వియ దేవపథం
అనిన విని నరులకక్కడఁ। జనఁబోలమి యెఱిఁగి పాండుజనపాలకుఁడి। ట్లనియెను స్వర్గద్వారం। బనపత్యులుగా
మునులయ్యన్ * వ॥ అపుత్రస్య గతిర్నాస్తియను వేదవచనంబు గలదు కావున నేనపుత్రకుండ నింక నేమి
సనమ్మునులు గరుణించి యోగదృష్టిన నాగతంబెఱింగి నీవపుత్రకుండవు కావు దైవాధిష్ఠితంబయిన సంతా

మనిలశక్రాశ్వినులవరంబుననగు నక్షయలోకంబునుం బడయుదువు కావునసంతానార్థంబుయత్నంబు సేయుమనిన పాండురాజాత్మగతంబునఁ బురుషుండు పుట్టుచుండి దేవఋషిపితృమనుష్యులఋణంబులు నాలిగింటితోడం బు యథాకాలవిధులవీనివలన విముక్తుండుగావలయు నట్లుగానివానికిఁ బుణ్యలోకంబులు లేవు యజ్ఞంబులం జేసి దేవత ఋణంబును దపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యవ్రతంబులం జేసి ఋషులఋణంబును శ్రాద్ధపుత్రలాభంబులం జేసి పి సలఋణంబులు సూనృతధనార్జనంబులం జేసి మనుష్యుల ఋణంబునుం బాపవలయు నందుఁ బితరులఋణంబుడ దక్కి నమూఁడు ఋణంబులవలన విముక్తుండనయితి * తే॥ దేహనాశంబుతోడనతీతు నెల్ల। వారిఋణములు మ పితృవరులఋణము । నాశమయిననుదీఱమనాకునిదియు। దక్కియున్నదియే నెట్లుదానిఁ బాతు * వ॥ అనిమగ్గిఖంచి మృగశాపంబుదలంచి తనవలన సంతానంబయ్యెడువిధంబు లేమి యెఱింగి యొక్కనాఁడేకాంతంబునఁ గుంతికినిట్లనియె దానములం దపంబులసదక్షిణయజ్ఞములన్ విహీనసం । తానులకూర్ధ్వలోకసుపథంబులవశ్యము లేవులబ్ధసం। తాను మెంమఁ బుణ్యులి వితథ్యము గావుననొండుదక్కి సం। తానము నాకునయ్యెడువిధంబొనరింపుము ధర్మసంస్థితిన్ * క॥ పత్యుఁడనయిజీవిం । చినమృతిఁ బొందిననునిర్విశేషంబయిహం । బునుబరమునునఫలముగా। వునసంతతివడయుధ ర్మువునధర్మసతీ * వ॥ ఔరసక్షేత్రజదత్తకక్రీతగూఢోత్పన్నాపవిద్ధులను నార్వురుపుత్రులు బంధువులు దాయా దులుననుచుమరు కానీనసహోఢకక్రీతపౌనర్భవస్వయందత్తజ్ఞాతులను నార్వురుపుత్రులుబంధువులగుచుమరుగాని దా యాదులుగారట్టిపుత్రులలో నౌరసునకించుకయ తక్కువగానితక్కటిపుత్రులకంటె క్షేత్రజుండుత్కృష్టుండందు వరన్యాయజాతుండుత్తముండం ద్రు గావుననస్మన్నియోగంబునం జేసిధర్మమార్గంబున క్షేత్రజులంబడసిన నేను బుత్రవంతులకగుపుణ్యలోకంబులువడయనేర్తు నెట్లనినఁ దొల్లి కేకయరాజయిన శారదండాయని పుత్రోత్పాదనం నంపశక్తుండయునఁ దనధర్మపత్ని నీచెలియలి శ్రుతసేనం బుత్రార్థంబు నియోగించిన నదియు బ్రాహ్మణవచనంబు పుణ్యస్నాతయయి పుంసవనహోమంబు సేయించి ఋత్విజులవలన దుర్దమాదులయిన కొడుకుల మువ్వరం బడ బుత్రలాభంబుననంతపుణ్యఫలంబగుటధర్మ్యంబయినయాచారంబని వినికుంతియిట్లనియె * క॥ భరతకులశ్రేష్ఠుఁ డయి।పరఁగిననీ కేమధర్మపత్నులమయియుం। కొరులమనుష్యులనంతగ। కరణములందలంపఁ బొందఁగానోపుదు మే* భవత్ప్రసాదంబున మాయందుఁ బుత్రోత్పత్తియగు నెట్లనిన దీనికనుగుణంబయినది యొక్కపుణ్యకథదొల్లి పౌరా

—*వ్యుషితాశ్వుండను రాజువృత్తాంతము*—

ణికులవలన వినినదాన దానిం జెప్పెదం జిత్తగింపుమని పాండురాజునకుఁ గుంతియిట్లనియె *చ॥ అతులబలప్రతాపమహి మాధికుఁడై వ్యుషితాశ్వుఁడన్మహీ । పతినయధర్మతత్పరుఁడు పౌరవవంశజుఁ డశ్వమేధము । ల్మతమొనరించుచుండి భు క్తిజయించెమహీశులం బ్రవ । ర్ధితయశుఁడై ప్రదీచ్యులనుదీచ్యులఁ బ్రాచ్యులదాక్షిణాత్యులన్ * క॥ ఆతనియజ్ఞం నఁ బురు। హూతపురస్సరమరుద్గణోత్తములధిక । ప్రీతిఁ జనుదెంచి హవ్యము । లాతతహస్తములఁ గొండురగ్నిముఖ ంబులన్ * వ॥ అట్టివ్యుషితాశ్వుండు సుభద్రయనుతనభార్యయందుననవరతకామాసక్తిం జేసియక్షురుజాక్రాంతుం డయి యస్తమించిననదిపుత్రాలాభదుఃఖితయయిపతివియోగంబు సహింపనోపక * తే॥ పతియు లేక జీవించునయ్యతివ యున। జీవనముకంటెదానికిఁ జావులగ్గు। గాననీతోనచనుదెంతుఁ గానినిన్నుఁ। బాసియేనుండఁ గానోపవాసవాభ * వ॥ దేని నాకుఁ బుణ్యమూర్తులయినపుత్రులం బ్రసాదింపుమని దర్శాస్తరణశాయినియయి యాశవంబుఁ గౌఁగిలించుకొని రాపించుచున్న దానికి వానిశరీరమునందుండి యొక్కదివ్యవాణి యిట్లనియె * క॥ విదితముగ నీకు వరమి । చ్చెదనోడ గ్గుణవశీకృతభువను । ల్పదమలచరిత్రులాత్మజు । లుదయింతురువగవకుండుముదితేందుముఖీ * వ॥ ఋతు వయిన యష్టమదివసంబున నేనియుఁ జతుర్దశదివసంబున నేనియు శుచివయి శయనంబుననుండి నన్నుఁ దలంపుమనిన యుందద్వచనారూపంబు సేసి మువ్వరుసాల్వులును నల్వురుమాద్రులనంగా నేడ్వురఁ గొడుకులంబడసె నదిగా వుననీవుమాయందు దైవానుగ్రహంబున నపత్యంబువడయుమనినం గుంతిం జూచి పాండురాజిట్లనియె ధర్మ్యంబయిన

యొక్క పురాణకథఁ జెప్పెదఁ దొల్లి స్త్రీలుపురుషులచేత ననాదృతలయి స్వాతంత్ర్యవృత్తినిఖిలప్రా
ధర్మంబునందమతమువర్ణంబులయందు ఋతుకాలంబుదప్పక నియతానియత పురుషులయి ప్రవర్తిల్లుచున్న
కుండను నొక్కమహాముని భార్యనతిసాధ్వి నధికతపోనిధియయిన శ్వేతకేతుతల్లి ఋతుమతియయిన దాని
ద్ధవిప్రుండతిథియయివచ్చిపుత్రార్థంబుగామించిననలిగి శ్వేతకేతుండునిది ధర్మవిరుద్ధంబనిదానిసహింపక
యాదిగాసతులెన్నండుఁబరపురుషార్థినుల్గాఁజనదన్యపురుష|సంగమంబునఁ జేసిసకలపాతక ములునగుఁబ
తలయినసతుల । కిట్టిదిమర్యాదయిమ్మనుష్యులకెల్లఁజేసితిలోకప్రసిద్ధిగాఁగ । ననిధర్మ్యమయినమర్యాద
కుఁదర్ద్దయుహితముగాధర్మమూర్తి-ఆ॥యబ్జభవసమానుఁడగు శ్వేతకేతుండు|నిలిపెనదియుధారుణీజనంబు
కపూజ్యమయిప్రవర్తిల్లుచు । నుండెశిష్టసంప్రయుక్తినొప్పి * వ॥మఱియుఁదిర్యగ్యోనులయందును త్తరకురు
యందును మొదలింటిధర్మంబ యిప్పుడుంబ్రవర్తిల్లుచుండునట్లుమనుష్యులయందు శ్వేతకేతుండు సేసినధర్మ
టంగోలె * క॥పురుషులచేధర్మస్థితిఁ|బరిగ్రహింపంగఁబడినభార్యలకునిరం| తరమునిజపురుషభక్తియుఁబర
సర్జనంబుఁబరిచితమయ్యె * తే॥ భర్తచేతనియోగింపఁబడకసతికి| నేదియును జేయఁగాఁదగదెద్దిమైన
యోగింపఁబడినదానిఁ|జేయకునికిదోషంబనిచెప్పెమనువు *వ॥పతినియోగించినదానిం జేయనినాఁడుభార్య
కంబనియెఱింగికాదెతొల్లిసౌదాసుండయినకల్మాషపాదుండనురాజర్షిచేతనియుక్తయయివానిభార్యమదయంతి
ననదివసిష్ఠువలననశ్మకుండనుపుత్త్రుంబడసె నస్మజ్జన్మంబిట్టిదమహామునియయిన కృష్ణద్వైపాయనువలనఁ
మువృద్ధిపొందె నేముద్భవిల్లితిమికావున నీవిన్నకారణంబులువిచారించినానియోగంబు సేయుము * చ॥
శాస్త్రములయందుఁబురాణములందుఁజెప్పెను ।త్పలదళనేత్రవిందుముయపత్యముమేలనికావునన్ యశో
బుత్త్రులంబడయునీకొనరించెదసంగతాంగుళీ|దళవిలసన్మదీయకరతామరసద్వయయోజితాంజలిన్ *
ఖావలోకనలోలత్వంబునదీనవదనుండై కుంతీదేవింబ్రార్థించినఁగుంతియుఁబుత్త్రోత్పాదనోన్ముఖియయి
టఁదనకొండికనాఁడుదుర్వాసుచేతఁబడసినమంత్రంబు తెఱంగుపతికెఱింగించి యమ్మంత్రంబునకిదియవసర
నేవేల్పునారాధింతునానతియమ్మనినసంతసిల్లికుంతీదేవికింబాండురాజిట్లనియె*క॥లలితాంగియెల్లలోక
పునందనిలుచుఁబొలుపుగధర్ముం|దలఁపుముమఱియాతఁడెవే|ల్పులలోపలఁబెద్దధర్మమునసత్యమునన్ *వ॥
చినఁగుంతియుంబతికిబ్రదక్షిణంబుఁ జేసినసమాహితచిత్తయైమహామునియిచ్చినమంత్రంబువిధివంతంబుఁ
రాధించినధర్ముండునుయోగమూర్తిధరుండైవచ్చివరంబిచ్చినంగుంతియుపత్ప్రసాదంబునగర్భంబుదా

———*కుంతీదేవియందుధర్మరాజుజననము.*———

రంబుపరిపూర్ణంబగుటయు * ఉ॥శాత్రవజైత్రతేజమునసర్వదిశల్వెలుఁగంగనైంద్రన|క్షత్రయుతుండుగా
యోన్నతమైనయష్టమిన్|మిత్రముఖగ్రహప్రతతిమేలుగనాభిజితోదయంబునం|బుత్త్రుఁడుధర్మునంశమునబు
ర్మమూర్తినై*క॥ధరణీసురులాదిగను|ర్వరలోఁగలసర్వభూతవర్గంబెల్లం|బరమోత్సవమొందెను గుణ
ర్మజన్మజన్మదినమునన్ *క॥శతశృంగనిలయులగుసం|శితవ్రతులున్ విప్రవరులు జేసిరిధర్మ|స్థితిజాతకర్మమత్యు
డుప్రథమపుత్త్రునకుహర్షముతోన్ * క॥కురుకులవిభుఁడగుధర్మ|స్థిరమతియగునీతఁడనుచుధృతిఁ జేసియుధిష్ఠిర
ముముదాను|చ్చరించెనాకాశవాణిజనవినుతముగాన్ *వ॥ఇట్లుపుత్త్రోదయంబునఁబరమహర్షసంపూర్ణహృ
పాండురాజుకుంతీమాద్రీసహితుండై శతశృంగపర్వతంబుననున్న నటమున్నధృతరాష్ట్రువలన గాంధారియు
ద్వైపాయనువరంబునగర్భంబుదాల్చియొక్క సంవత్సరంబునిండినఁబ్రసూతిగాకున్నఁబదరుచుఁబుత్త్రలాభ
యియున్నయది యప్పుడయ్యుధిష్ఠిరుజన్మంబువిని మనస్తాపంబుననుదరతాడనంబుఁ జేసికొనినగర్భపాతంబు
దానినెఱింగిపరాశర|సూనుఁడుచనుదెంచిసుబలసుతఁజూచిమనో|హీనవయిగర్భపాతము|గానిట్టులుసేయ
గర్తవ్యంబే* క॥ఇమ్మాంసపేశి నేకశ|తమ్ముగ ... మ్మననిదిత|ధ్యమ్మింకనైనసఖియత్న

నావచనమునకు * వ॥ అనిగాంధారింబదరితొల్లి వేదంబులువిభాగించినమహానుభావుండమ్మాంసపేశినేకోత్తరశ
ఖండంబులుగావిభాగించి వీనివేఱు వేఱ ఘృతకుండంబులం బెట్టి శీతలజలంబులం డడపుచునుండు నది యందునూఱ్వు
కొడుకులు నొక్క కూఁతురుం బుట్టుమరనిచెప్పిచనినం దద్వచనప్రకారంబు సేయించి గాంధారీధృతరాష్ట్రులుసం
తిల్లియున్నని టశతశృంగంబున * చ॥ నిరుపమకీర్తిపాండుధరణీపతివెండియుఁగుంతిఁజూచియం। బురుహదళాక్షి
యంకనొకపుత్త్రునుదారచరిత్రునుత్తమ। స్థిరజవసత్త్వునయ్యనిలదేవుదయంగలిగింపు పెంపుతో। గురుకులరక్షకుం
డసురబలవద్భుజవిక్రమోన్నతిన్ * వ॥ అనినవినినెప్పటియట్లకుంతీదేవివాయుదేవునారాధించి తత్ప్రసాదం
బునగర్భంబుదాల్చి సంవత్సరంబుసంపూర్ణంబగుడు * చ॥ సుతుఁడునభస్వదంశమునసుస్థిరుఁడై యుదయించినన్మ
హి। యతికృతజాతకర్ముఁడగునాతనికాతతకీర్తివిక్రమో। న్నతునకుభీమసేనుఁడనునామముదానొనరించెదివ్యవా।

—*దుర్యోధనాదులజననము.*—

ణిశతశృంగశైలనివాసమ్మునిసంఘముసంతసిల్లఁగన్ * క॥ అనిలజుపుట్టినదివసము। ననయటదుర్యోధనుండునరనుత
ధృతరాష్ట్రునకుఁగాంధారికిన। ఘనందనుఁడుఘనుఁడుపుట్టెఁ గలియంశమునన్ * శా॥ ఆదుర్యోధనుఁడుద్భవిల్లు
టయునుగ్రవ్యాహారవంబుల్శివా। నాదంబుల్మదఘూకఘూంకృతులునానారాసభధ్వానము। లుబ్బదిక్కంపముగాఁ
గంగెవిగతాంభోభృన్నభోవీథియం। దాదిత్యద్యుతిమాయఁగాఁగురిసెను గ్రాసృఙ్మహావర్షముల్ * వ॥ మఱియు
దుర్యోధనుజన్మానంతరంబున ధృతరాష్ట్రునకు వైశ్యాపుత్త్రుండయిన యుయుత్సుండుపుట్టె నంతగాంధారికినొక్క
దివసంబున నొక్కొక్క రుండుగాఁ గ్రమంబున దుశ్శాసనదుర్ధర్ష దుర్ముఖజలసంధసహసమవిందానువింద దుర్వా
మునుబాహుదుష్ప్రధర్షణమర్మదచిత్రయోధిదుష్కర్ణకర్ణవివింశతివికర్ణజయసంధిసులోచనచిత్రోపచిత్రచిత్రాక్షు
చారుచిత్రశరాసనదుర్మర్షణదుర్ధర్షణవివిత్సువికటశమోర్ణనాభసునాభనందోపనందకసేనాపతిసుషేణకుండోదరమ
హోదరచిత్రధ్వజచిత్రరథచిత్రభాన్వమిత్రజిచ్చిత్రబాణచిత్రవర్మసువర్మదుర్విమోచనచిత్రసేనవిక్రాంతసుచి
త్రచిత్రవర్మభృదపరాజితపండితకవిశాలాక్షుదురావరాజితజయంతజయత్సేనదుర్జయదృఢహస్తసుహస్తవాతవేగసువ
ర్చఆదిత్యకేతుబహ్వాశినాగదంతోగ్రశాయికవచినిషంగిచాపిదండధారధనుర్గ్రహోగ్రభీమరథభీమభీమబాహ్వ
లోలుపభీమకర్మానుబాహుభీమవిక్రాంతాభయరౌద్రకర్మదృఢరథానాధృష్యకుండభేదివిరావిదీర్ఘలోచనదీర్ఘధ్వజ
దీర్ఘభుజాదీర్ఘదీర్ఘదీర్ఘబాహుమహాబాహువ్యూఢోరస్కకనకధ్వజమహాకుండకుండకుండజచిత్రజాసనచిత్రకులనంగా
ను ర్వురుకొడుకులుపుట్టిన* తే॥ ఆతనూజులకం డఱకనుజయయిల। తాంగిదుశ్శలయనుకూఁతురమరఁబుట్టె।నందుడా
పవిత్రవంతులదయినపుణ్య।గలియఁగాంచెదననిపొంగెఁగౌరవుండు * వ॥ ఇట్లేకోత్తరశతపుత్త్రులంబడసికృతార్థుండయి
యున్నధృతరాష్ట్రుకడకుభీష్మవిదురాదిబంధుజనంబులుపురోహితప్రముఖబ్రాహ్మణవరులునువచ్చియేకాంతంబునునిట్ల
నిరి * క॥ మనదుర్యోధనుజన్మంబునఁబెక్కులుదుర్నిమిత్తములుపుట్టెజగజ్జనసంక్షయజననుండగు।ననివలికెదరెఱుకగల
మహాత్ములువానిన్ * క॥ కులమునకునఖిలలోకంబులకునపాయంబుసేయుపురుషాధమునిమ్ములనూషించిజగంబును।
గులమునురక్షించుటరుదెకువలయనాథా * వ॥ కావుననిప్పుడుదుర్యోధనునుపేక్షింతమనినీకువెండియుఁబుత్త్రశతంబుసం
పూర్ణంబయి పెఱుగుచున్నయదియనిన ధృతరాష్ట్రుండుపుత్త్రమోహంబున నప్పలుకులువిననొల్లకుండె నటశతశృం
గంబునఁగుంతీదేవిభీమసేనునుపుత్త్రుంబడసిదశమదివసంబున వేల్పులకుమ్రొక్కింపఁగొడుకునెత్తికొని దేవగృహంబు
నకుఁబోవునెడనతివిషమగిరిగహనగహ్వరంబుననుండియొక్కపులివెలువడియామిషార్థియయివచ్చిపయికిలంఘించిన*
ఉ॥ ధీరుఁడుపాండుమహీపతి। దారుణబాణత్రయమునఁదద్వ్యాఘ్రంబున్।ధారుణిఁద్రెళ్లఁగనడుమన। భూరిభుజాబలుఁడే
యఁజెచ్చెబుత్త్రుండేవిన్ * క॥ ఉరుశార్దూలభయంబునఁ।బరవశయయికుంతియున్నబాలకుఁడుశిలో।త్కరముపయింబ
డిచెదద్శా।సురతనుహతిఁజేసిగాలుచూర్ణంబయ్యెన్ * వ॥ దానింజూచిపాండురాజుసంభ్రమంబునఁబఱతెంచివిస్మి
తుండయికొడుకునెత్తుకొని కుంతీదేవిందోడ్కొని వేల్పులకుమ్రొక్కించి మగిడినిజాశ్రమంబునకువచ్చిసుఖంబుండి

గాంధారీధృతరాష్ట్రులకుఁ బుత్రశతంబు పుట్టుటవిని బుభుక్షులవలన దివ్యమంత్రోపదేశంబుఁ గొని * క॥ కొడుకు

—*ఇంద్రప్రసాదంబునఁ గుంతికర్జునుఁ డుదయించుట.*—

విజయుం బడయుదునని ఘోరమగుతపం బొనరింపం దొడఁగె సురరాజు నెదలో నిడికొని యేకాగ్రబుద్ధి నేకాంక్ష
వ॥ ఇట్లతినిష్ఠ నేకపాదస్థితుండయి తపంబు సేయుచుఁ గుంతి నొక్క సంవత్సరంబు వ్రతంబు సేయం బంచియున్న
రాజునకింద్రుండు ప్రత్యక్షుండయి * క॥ పుత్త్రుఁడు నీకుదయించును మిత్రక్షయకరుఁడు బంధుమిత్త్రాంబుజస
డనివరమిచ్చిన ధాత్రీపతి పొంగి పృథకుఁ దానిట్లనియెన్ * క॥ ధనమున విద్యను సంతతిఁ బనిసిన వారెందుఁ గల
ణకావున నాకింక సుబలువురఁ దనయులఁ బడయంగవలయు ధర్మువు పేర్మిన్ * వ॥ అసురగణంబులోనఁ బరమ
ద్రుఁడు పెద్ద సర్వలోకములకు వల్లభుండతఁడ కావున నయ్యసురాధిపప్రసాదమున సుతుఁ గాను రేం ప్రసన్న
తునస్మనీయవం। శము వెలిఁగింపఁగాఁ బడయు సర్వజగత్పరిరక్షణక్షమున్ * వ॥ అని నియోగించినఁ గుంతియు
యట్లదుర్వాసనుం డిచ్చినమంత్రంబున నింద్రు నారాధించిన నతప్రసాదంబునఁ గుంతికి * క॥ స్థిరపౌరుషుండు లో
డుత్తరఫల్గునీప్రథమపాదమునన్ సురరాజునంశమున భాసుర తేజుఁడు వంశకరుఁడు సుతుఁ డుదయించెన్ *
వసరంబున * సీ॥ విను కార్తవీర్యుకంటెను వీరుఁడగుట నర్జుననామ మీతండ యొనరదాల్చు। నీతండయని బుధ
దిసురులనోడించి ఖాండవము దహించుబలిమి। నీతండ నిఖిలావనీతలేశులనోర్చి రాజసూయము ధర్మరాజునను
వేల్పులచేత దివ్యాస్త్రములువడసి విరోధులనోడుచుఁ గడిమి - ఆ॥ ననుచు నపరయోదనినద గంభీరమై। గగనవాణి
గనవీధిఁ। గురిసెఁ బుష్పవృష్టి సురదుందుభిధ్వను। లెసలెఁగెసకలభువనవలయమద్రువ * వ॥ మఱియు మరీచ్యాదిమ
సతులును ధాత్రాదిదశాదిత్యులును మృగవ్యాధాదిరుద్రులును వరుణాదివసువులును భరద్వాజాది మహాదా
భీమసేనాదిగంధర్వులును శేషాదిమహానాగముఖ్యులును వైనతేయాదిఖచరులును మేనకాద్యప్సరసలును సుపు
తలును మఱియు స్వర్గంబుననున్న రాజులుం జనుదెంచిన * క॥ శతశృంగనగేంద్రము శత। ధృతసర్గదినంబునో నారి
నభూత ప్రతతిపరిపూర్ణశోభా। ధృతి నింద్రతనూజుజన్మదినమున నొప్పెన్ * మాలినీవృత్తము॥ సరససురవధూజనం
లున్ సిద్ధవిద్యా। ధరపటుపటహోద్యద్వాద్యధ్వనుల్మీఱఁగాఁ గిం। పురుషలలితగీతంబుల్మహారస్యమధ్యోన్। పరమ
ర్శ్వాదనాదంబుతోడన్ * వ॥ పాండురాజు పరమోత్సవంబునం గుంతివలనఁ బురుషత్రయసమానంబయిన
యంబు వడసి భువనత్రయరాజ్యంబు వడసినంతియసుఖంబున సంతసిల్లి కుమారులతోడి వినోదంబునఁ దగి
మాద్రితనయంచుఁ బుత్త్రజన్మంబు వడయను పాయంబు లేమికి దుఃఖించి యాత్మగతంబున * ఉ॥ కోరినకోరి
గుంతిసుతత్రితయంబుఁ గాంచెఁ గాం। ధారియు నక్కడ న్సుతశతంబు ముదంబొనరంగఁ గాంచె నేఁ। బొరచి

—*మాద్రికి నకులసహదేవుల జననము.*—

వునఁ బుట్టి నిరర్థకజీవనైతి సం। సారసుఖావహంబయిన సత్సుతజన్మము గానఁ బోలమిన్ * వ॥ అని వగచుచున్న
తంబు నంబతియొద్దఁ గద్గదవచనయయి తనమనోవాంఛితంబుఁ జెప్పి కుంతీదేవియనుగ్రహంబు వడయ నేర్తు
లంబడయుదునిట్లయిన నాకును నీకును లోకంబులకును హితంబగుఁ గావున నాకుఁ బుత్త్రోత్పాదనంబు సేయ
నానతిండనిన మాద్రికిఁ బాండురాజిట్లనియె * క॥ నావచనమునన పత్యముఁ। గావించును గుంతి నీకుఁ గడు నెయ్య
గచినయీయర్థము। చూ వెమానంబునఁ దలంతు సొలవక నేన్ * వ॥ అని పలికి యప్పుడు కుంతీదేవిఁ బిలిచి మద్ర
ఋనమనోవాంఛితంబుఁ జెప్పి సకలలోకకల్యాణకారులశ్వినులు కావున వారి నారాధించి యపత్యముఁ బడ
గుంతియుం బతివచనానురూపంబు సేసిన మాద్రికి * తే॥ కవలవారు సూర్యేందు ప్రకాశతేజు। లశ్వినులయంశ
రమరగుణులు। వారలకుఁ బ్రీతి నాకాశవాణి చేసె। నకులసహదేవులని యెడు నామయుగము * క॥ ఊర్జితులు
మార్జున నకులసహదేవులన నిట్లు విదేకార్జితయశులుదయించిరి। నిర్జరులవర ప్రసాదనిర్మితశక్తిన్ * సీ॥ మృగ
మునజగతీశుఁ డప్పాండుపతి [illegible] తపస్త్వంబుతో ఘోరతప మొనరించి

శక్తి।నమరవరప్రసాదమునధర్మస్థితిఁగొడుకుల నేవురఁబడ సెననియు। వినివసుదేవుండుమనమునహర్షించియనుజను
మఱుఁదినిఘనుఁడుచూడఁ— తే॥ దనపురోహితుఁగశ్యపుఁడనుమహాత్ముఁ।బ్రీతిఁబుత్తెంచెనవ్విప్రుచేతభాగి। నేయులగుకు
మారులకునమేయరత్న।భూషణావళులిచ్చివిశేషలీల॥ వ॥అక్కశ్యపుండునుజనుదెంచిపృథామాద్రీసహితుండయియు
న్నయప్పాండురాజుఁగని వసుదేవుసందేశంబుఁజెప్పి కుమారులకుంగ్రమంబునఁజౌలోపనయనంబులొనరించి వేదా
ధ్యయనంబుసేయించుచున్నంత వసంతసమయంబఖిల జీవలోకానందజననంబయిచనుదెంచుచున్న ॥ లయగ్రాహి॥
మ్మనిలకాంతములకున్మొనసివచ్చుమధుపమ్ములసుగీతనినదమ్ములెసఁగంగఁజూ। తమ్ములలసత్కిసలయమ్ములసుగంధిప
ల్లవమ్ములనునానుచుమదమ్మొనరవాచా। లమ్ములగుకోకిలకులమ్ములరవమ్ముమధురమ్ముగుచువీచెననిశమ్ముసుమనోభా।
రమ్మునసశోకనికరమ్ములునుజంపకచయమ్ములును గింశుకవనమ్ములునునొప్పెన్ ॥ లయగ్రాహి ॥ చందనతమాలత
రులందునసురద్రుమములందుఁగదళీవనములందులవలీమా। కందతరుషండములయందునునిమీలదరవిందసరసీవనము
లందువనరాజీ। కందళితపుష్పమకరందరసముం బగులుచుండసువుసౌరభమునొందజనచిత్తా। నందముగఁబ్రోషితుల
కెందములువందురఁగమందమలయానిలమమందగతివీచెన్॥ వ॥ఇట్లుసర్వభూతసమ్మోహనంబయినవసంతసమయం
బునం బాండురాజుమదనసమ్మోహన మార్గణవిదళనమందీకృతమానసుండయి మద్రరాజపుత్రిదయినమనోహరాకృ
తియందుమనంబునిలిపియున్నంత నొక్కనాఁడుకుంతీదేవి బ్రాహ్మణభోజనయత్నంబుసేయుచుండి మాద్రీరక్షణం

—॥పాండురాజుమృతుండగుట॥—

బునందేమఱియున్నయవసరంబున॥ ఉ॥ చారుసువర్ణహాసినవచంపకభూషయుసిందువారము।క్తారమణీయయున్నవకు
రవదామవతంసయునై యపూర్వశృం। గారవిలాసలీలమెసఁగందనముందటనున్నమాద్రినం।భోరుహనేత్రఁజూచికు
రుపుంగవుఁడంగజరాగమత్తుఁడై ॥ క॥కిందముశాపముడెందము।నందలఁపకశాపభయమునసుమాద్రికడున్। వందురి
వారింపఁగఁబలి। మిందత్సంభోగసుఖసమీహితుఁడయ్యెన్॥ వ॥దానంజేసివిగతజీవుఁడయిపడియున్న యప్పాండురా
జుఁగౌఁగిలించుకొని మాద్రియఱచుచున్నదానియాక్రందనధ్వనివిని కుంతీదేవికొడుకులుందానునుబఱతెంచిపతిపా
తంబులపయింబడిమేడ్చుచున్న నెఱిఁగిశతశృంగనివాసులగుమునులెల్లనుం దెరలివచ్చిచూచిశోకవిస్మయాకులితచిత్తుల
యిరంతఁగుంతీదేవిమాద్రికిట్లనియె ॥ ఉ॥ నాకెడయిమ్ములెమ్ముకురునాథునకగ్రప్రియధర్మపత్నినే। నేకతమెట్టులుం
దమమహీపతితోడనపోవుఁబుత్రులం। జేకొనిపెంపునాపలుపసేయుమునావుడుమాద్రితద్దయున్ । శోకపరీతచిత్త
యగుచుంబృథకిట్లనియెంబ్రియంబునన్ ॥ తరువోజ॥కురువంశనిస్తారకులధర్మయుక్తిఁగొడుకులఁబడసియిక్కుతుకం
బరునకుఁ। గరముమనఁగప్రీతిగావించిపుణ్యగతికిఁగారణమవై కమలాక్షినీవు।దిరముగానిష్టంబుదీర్చితేనిందుఁబతి
యిష్టంబుదీర్పనకాన।నరిగెదంబతితోడనన్యలోకముననై నను బ్రీతిసేయఁగఁగాంతుననియె॥వ॥మఱియుమృగశాపభ
యంబెఱింగియునిట్లేమఱినయతిప్రమత్తురాల నేనింతుండిపుత్రులరక్షింపనేరనన్నువారింపఁదగదుకొడుకుల నేవు ఱక
రక్షించునదియనిచెప్పికుంతీదేవివీడ్కొనిమునిసహస్రంబులకుమ్రొక్కి మద్రరాజపుత్రిపతితోడనచిత్యారూఢయైయ
గ్నిశిఖలనపగతప్రాణయయ్యెనంతనయ్యిరువుర యంగంబులుసంగ్రహించుకొనిమహామునులుగుంతీదేవిఁగొడుకుల
వారాచ్చి ॥ క॥ ధరణీరాజ్యవిభూతియుఁ।బరిజనులనుబాంధవులనుబ్రజవిడిచితప।శ్చరణందపసులతనకున్।శరణంబ
నమ్మిపాండుజనపతినెమ్మిన్ ॥ క॥కొడుకులనిందఱనిక్కడ।నిడిపరలోకమునకరిగెనెడసేయకయి। పృథువీరలఁగురు
వృద్ధుల।కడకుంగొనిపోవవలయుగజపురమునకున్॥ వ॥అనితమలోవిచారించికుంతీదేవినింగుమారులందోడ్కొనికొంద
ఱమహామునులు హస్తిపురంబునకువచ్చిరంత ॥ చ॥ సురలవరప్రసాదమునఁజూవెసుపుత్రులఁబాండురాజుభా।సుర
యగఁగాంచెఁదత్సుతులఁజాతమురండనిపాఱులెల్లనొం। డొరులకుఁజెప్పుచుందరలిమొండొరులంగడనంగవచ్చిచూ।చి
భుజవిక్రమోన్నతులసింహకిశోరులఁబాండవేయులన్ ॥ ఉ॥వీరలుదైవశక్తిఁబ్రభవించినవారనుటేమిసందియం।బీ
మణీయకాంతినుపమింపఁగవేల్పులెకాకయిట్టియా। కారవిశేషసంపదఁబ్రకాశితతేజముపేర్మిఁజూడసా। ధారణమ

—*పాండవులుహస్తిపురంబుఁ జేరుట.*—

ర్త్యులేయనిముదంబునఁ బౌరులుతమ్ముఁ జూడఁగన్ * వ॥ మునిసహస్రపరివృతులయిజననీసహితంబు పాండు
మారులురాజమార్గంబుదఱియంజొచ్చి రాజమందిరద్వారంబు సేరంజను దెంచునంత మంత్రిపురోహితబ్రా
హ్మణులును దుర్యోధనదుశ్శాసనప్రముఖధృతరాష్ట్రసుతశతంబును నెదురువచ్చి పాండవులం దోడ్కొని తెచ్చి
దురధృతరాష్ట్రసత్యవత్యంబికాంబాలికాగాంధారీ పురోహితవిద్వజ్జనంబులకు మునులకు నమస్కరించి
క్కనకుమారులనతిస్నేహంబున నెత్తికొని కుంతిని బ్రియపూర్వకంబుగా సంభావించి పాండురాజవియోగదుః
ఖయున్నవారివారించి యమ్మునులయందొక్క వృద్ధతపస్వి మునిసహస్రానుమతంబున నిట్లనియె * ఉ॥ భాస
పాండుజనపాలుఁడు ఘోరతపంబుఁ జేసి ధర్మానిలవాసవాశ్వినులదైనవరంబున శక్తిపేర్మితో । నీనరనాథన
పురవంశవివృద్ధిపొంటె బం । చాననసత్త్వలం బడసె నాశతశృంగమహానగంబునన్ * క॥ త్రిదశాధినాథసదృ
దశాలయమునకు మాద్రి దేవియుఁ దానున్ । మొద మొదవనరిగె నేఁటికి । బదునేడవనాఁడు దురితబంధచ్యుతు
మణీయలీల నొక్కట । నమరపురంబునకుఁ జనిన యయ్యిరువుర యం । గములివి పితృమేధవిధి । క్రమ మొనరఁగ
పఁగడఁగుడు మీరిన్ * వ॥ ఈదేవియును బతితోడన పోవ సనుకట్టినం బుత్రరక్షణార్థంబు మునిగణప్రార్థితయ
కేని యుధృతప్రాణ యయ్యెనిక్కుమారులు గురుకులవిస్తారకులు దేవమూర్తులు యుధిష్ఠిరభీమార్జుననకులసహదే
గా దేవాధిష్ఠిత నామంబులు దాల్చి బ్రహ్మప్రణీతోపనయనులయి శ్రుతాధ్యయనసంపన్నులగుచుఁ బెరుగు
రువీరలం జేకొని కురువృద్ధులు ధర్మబుద్ధి రక్షించునదియని చెప్పి సిద్ధచారగణంబులతో మహామునులంతర్ధానంబు
తవ్యాసభీష్మధృతరాష్ట్రుల యనుమతంబున * సీ॥ వెలయంగఁ బితృమేధవిధివిచక్షణవిలసద్భూసురోపదేశ
న । నధికవిభూతితో నతిపవిత్రప్రదేశమున నయ్యంగముల సంస్కరించి । పుణ్యస్వధామృతంబుల నొప్పఁగా శ్రద్ధయ్యో
నరించి సద్విప్రతతికి । నగ్రహారములు దివ్యాంబరాభరణశయ్యాసనచ్ఛత్రగవాశ్వకరుల - ఆ॥ నిచ్చి సర్వజనుల కెనిష
జన । దాన మొనరఁ జేసి ధర్మవిదుఁడు । విదురుఁ డట్లు పాండువిభునకుఁ జేయించె । నన్యలోకహితము లయినవిధు లంబ
తఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు వారికందఱకు దుఃఖోపశమనంబు చేసి యొక్కనాఁడు సత్యవతికి నేకాంతంబున నిట్లని
క॥ మతిఁ దలఁపఁగ సంసారం । బతిచంచల మెండమావులట్టుల సంప । త్ప్రతతు లతిక్షణికంబులు । గతకాలము మేలు వచ్చు
కాలముకంటెన్ * క॥ క్రూరులు విలుప్తధర్మవి । చారులు ధృతరాష్ట్రసుతు లసద్వృత్తులు ని । ష్కారణవైరులు వీర
మున నెగ్గువుట్టుఁ గౌరవ్యులకున్ * వ॥ దాని ధృతరాష్ట్రుండు దాన యనుభవించుం గాని మీరు దారుణంబు (జూ
విడిచి తపోవనంబునకుం జనుండని చెప్పిన విని సత్యవతియుఁ బారాశర్యునుపదేశంబు భీష్మవిదురుల కెఱింగించి కో
బికాంబాలికలం దోడ్కొని వనంబునకుం జని తానును వారును నతిఘోరతపంబు సేసి కొండొకకాలమునకు శరీరంబులు
పుణ్యగతికిం బోయిరి ధృతరాష్ట్రుండును * క॥ తనసుతులు పాండుసుతులని । మనమున భేదింపక తిసమంజసభావం
నొక్కరూపకాఁ జేకొని యుండెం బాండురాజు కొడుకులఁ బ్రీతిన్ * క॥ ధృతరాష్ట్రునెయ్యమునఁ । దత్తద్వర్ధి
బాండుతనయులు వినయాన్వితులు కుమారక్రీడా । రతులయి యొడఁగూడి ధార్తరాష్ట్రులతోడన్ * క॥ కేళి
యు నెడవడిఁ బఱచు నెడం బెనఁగు నెడన పారబలంబు । న్మైఅయు నెడ భీమునకునం । దొఱుఁగీడ్వడఁ దొడఁగిరుద్ధ
జసుతుల్ * క॥ వదలక పెనఁగి పదుండ్రం । బదియేవుర నొక్కపెట్టఁ బట్టి ధరిత్రిం । జెదరఁబడవైచి పవనజుఁ
పులొలియనందఱనీడ్చున్ * సీ॥ కూడి జలక్రీడ లాడుచుఁ గడఁగియాధృతరాష్ట్రతనయుల నతులశక్తి లెక్కించి
డ్ర నొక్కొక్కభుజమున నెక్కించుకొని వారి నుక్కడంగఁ గ్రొంచక నీరిలో ముంచుచు నెత్తుచుఁ గాఱించి తీరంబు
ట్టుఁ గోరి ఫలార్థులై వారల యెక్కిన వ్రాఁకుల మొదళుల వీఁకఁ బట్టి - ఆ॥ వడిఁ గదల్చఁ బండ్లు తడఁబడి వారలు
మీఁద దొరుగుచుండ । నిట్టిపాటగాడ్పుపట్టి చే మశ్మాస । నాదులెల్ల బాధితాత్ములైరి * వ॥ దానిసహింపఁజాలక యొ
డు దుర్యోధనుండు శకుని దు[illegible] వృకోదర వృత్తము ఉపాంశువధఁ జేసె మధ్యమ

సంజంపిని।స్వపత్నునుగధర్మనందనునశక్తుబంధించియే।నపాండవముగానసముద్రవలయాఖిలక్షోణిమ। తత్కృపాణపటు

———(*)దుర్యోధనుఁడుభీమునిఁజంపింపఁదివురుట.(*)———

క్తినత్యధికకీర్తినైయేలెదర్ * వ॥అనిపాపబుద్ధియందుగృతనిశ్చయుండయిదుర్యోధనుఁడుభీష్మవిదురులెఱుంగకుండ మునకపాయంబుసేయనంతరంబన్వేషించుచున్నంతనొక్కనాఁడుజలక్రీడావసరంబున* ఉ॥ వేడుకనొక్కరుండు తవీరకుమారులతోడఁజల్లుపో।రాడిజయించియుండఁజననంతపరిశ్రమపారవశ్యమం। గూడిప్రమాణకోటిననఘుండు మీరణనందనుండుమే।యాడకనిద్రవోయెశిశిరానిలముంబయివీచుచుండఁగన్ * క॥ ఆపవనజునతిఘనలతి।కాపాశా ములనంటఁగట్టించిమహా।కోపమునగంగమడువునఁ।ద్రోపించెనువెూధనుండుదుష్టాత్ముండై * క॥అనిలసుతుఁడంతట మేలుక్కనినీల్గుచునతనివజ్రఘనకాయముఁబొం।దినలతికాజాలములెల్లనుద్రెస్సెమృణాళజాలలతికలువోలెన్ * ఆ॥ ర్మబంధనములుగ్రక్కునబాయుచుఁ।బుణ్యగతికినెగయుపురుషునట్లు। బంధనంబులెల్లఁబాయుచుభీముండు।సేరిలోన నుండినెగయుదెంచె*వ॥మఱియునొక్కనాఁడు*క॥జనపతివిసువునసారథి। ఘనవిషకృష్ణోరగములఁగఱపించెశ్రమం।బు నిద్రితుఁడైనప్రభం।జనసుతుసర్వాంగమర్మసంధులనెల్లన్*క॥అవిరళవిషఫణిదంష్ట్రలు।పవనజువజ్రమయతనువుప ఱతోలునునో।పవుభేదింపఁగఁబాప।వ్యవసాయులచెయ్యుల‍ర్థవంతములగునే * చ॥అలఘుభుజుండుభీముఁడునునంతన మేల్కనియవ్విషోరగం। బులఁజరణంబులంజమరిముక్కనవాతనునెత్తురొల్కఁగా।దలరఁగసారథింజఱచెఁదానపహ స్తమునన్వసుంధరా।తలమునఁద్రెళ్లెసారథియుఁదక్షణమాత్రనముక్తజీవుఁడై * క॥మఱియునునొకనాఁడెవ్వరు।నె ఱుంగకుండంగఁగౌరవేంద్రుఁడుధర్మం।బెఱుఁగకవిషమన్నముతోఁ।గులుకొనిపెట్టించెగాడ్పుకొడుకునకలుకన్ * క॥ ముఁడైయుయుత్సుఁడయ్యె।న్నముదుష్టంబగుటఁజెప్పినంగుడిచెవిషా। న్నమునాఁకలిపెలుచనునది।యమృతాన్నంబ య్యెజీర్ణమయిమారుతికిన్ * వ॥ఇట్లుదుర్యోధనుండుభీమునకుఁదనచేసినయెగ్గులెల్లనుగృతఘ్నునకుంజేసినలగ్గునుంబో లెనిష్ఫలంబయినసిగ్గువడివెండియుఁబాండవులకెల్లనపాయంబుసేయనుపాయంబుఁజింతించుచుండెనంతభీష్మనియో గంబున * క॥ విలువిద్యఁగఱచుచుండిరి।బలయుతులుగుమారకులుగృపద్రోణాచా।ర్యులతోడఁగలసియొక్కట।నలఘుప రాక్రమసమేతులధికస్పర్ధన్ *వ॥అనినవినిజనమేజయుండువైశంపాయనునకిట్లనియె* తే॥కృపుఁడుద్రోణుండుననఁగ తీర్తులయిన।వారిజన్మప్రకారంబువారువచ్చి।కౌరవులకెల్లగురులైనకారణంబు।విప్రముఖ్యనాకెఱుఁగఁగవిస్తరిం

—*కృపాచార్యులజన్మవృత్తాంతము.*—

అనిజనమేజయుండడిగినవారితెఱంగువైశంపాయనుండిట్లనియె సీ॥వినవయ్యగౌతముండనఁబ్రసిద్ధుండైనమునికి రద్వంతుఁడనుమహాత్ముఁ। డురుతరతేజుఁడైశరసమూహంబులోనుదయించివేదములన్నువనొల్ల।కతిఘోరతపమున తభూసురోత్తములన్వేదములన్నువునట్లాదరమున।సర్వాస్త్రవిదుఁడుధనుర్వేదమొప్పంగఁబడసిమహానిష్ఠఁగడఁగితప ఆ॥ సేయుచున్నదివిజనాయకుఁడతిభీతి।నెఱిఁగివానితపముఁజెఱుపఁబనిచె। జలజనయనఁదరుణిజలపదయనియెడు। సినదియువచ్చెవానికడకు * క॥అమ్ముదితఁజూచికాముశ।రమ్ములచేవిద్ధుఁడయిశరద్వంతుఁడుచి।త్తమ్మలరిమదనరాగ సమ్మునఁదన్నెఱుఁగకుండఁజంచలతనుఁడై * క ॥ ఆతరుణికటాక్షేక్షణ।పాతముగౌతమునకపుడుపటుబాణధనుర్ తముతోడనరేతస్సు।పాతముగావించెరాగపరవశుఁడగుటన్ * వ॥ దానినెఱింగిశరద్వంతుండయ్యాశ్రమంబువిడిచి ని యొండుచోటందపంబుసేయుచుండెనవ్వీర్యంబొక్కశరస్తంబంబునద్వివిధంబయి పడిననందొకకొడుకునుగూఁతు బుట్టెరంతశంతనుండుమృగయావినోదార్థంబరిగినవానిసేనాగ్రచరుండాశరస్తంబంబుననున్నకొడుకుఁగూఁతు దత్సమీపంబుననున్నశరచాపకృష్ణాజినంబులుంజూచి యివియెవ్వఁడేనియొకధనుర్వేదపారగుండయినబ్రాహ్మణున త్యంబులగుననిశంతనునకుంజూపినశంతనుండునువారలఁజేకొనికృపాయత్తచిత్తుండయిపెనుచుటంజేసియయ్యిరువు గృపుండునుగృపియుననంబెఱుగుచున్నంత* క॥చనుదెంచిశరద్వంతుం।డనవద్యుఁడుదనయపత్యములనివారినిశం।తను కెఱిఁగించికృపున।త్యనుపమునుపనీతుఁజేసెనధికప్రీతిన్ * శా॥వేదంబుల్చదివించెభూసురులతోవిఖ్యాతుఁగానాస్మ

సం॥ వేదంజేసెఁజతుర్విధంబగుధనుర్వేదంబు నానాస్త్రవి। ద్యాదాక్షిణ్యముతోడఁదానకఱపెందద్వ…
సం॥ వాదుర్మేలననందనుంగృపుశరద్వంతుండుదాత్తాత్ముఁడై * వ॥అట్టికృపాచార్యురావించిభీష్ముండతిభక్తి…
వానితోడమనుమలనందఱవిలువిద్యఁగఱవంబంచిన * క॥సవిశేషముగధనుర్వే।దవిశారదులయిరికడుజిత…

——*ద్రోణాచార్యులజన్మవృత్తాంతము.*——

పాం॥డవధృతరాష్ట్రాత్మజయా। దవులాదిగరాజసుతులుదత్కృపశిక్షన్ * వ॥ మఱియువారలకాచార్యుఁ…
ద్రోణుజన్మంబును వానిచరిత్రంబును జెప్పెదవినుమనిజనమేజయునకు వైశంపాయనుండిట్లనియె* క॥సద్వి…
త్రుండుభ।రద్వాజుండనుమునీశ్వరప్రవరుఁడుగం।గాద్వారమునఁదపంబుజ।గన్వంద్యుఁడు సేయుచుండెగ…
సై * సీ॥ అమ్మునియొక్కనాఁడభిషేచనార్థంబుగంగకుఁజనిమున్నకరము వేడ్క। నందుజలక్రీడలాడుచు…
స్సరసఘృతాచియన్సదమలాంగి।పటుపవనాపేతపరిధానయైనయయ్యవసరంబునఁజూచియామృగాక్షిఁ।గా…
న్నఁదత్కామరాగాతిరేకమ్మునఁజేసితత్క్షణమునందు- తే॥ దనకుశుక్లపాతంబైనదానిఁదెచ్చి।ద్రోణమునసం…
నద్రోణుఁడనఁగ।బుట్టెశస్త్రసంశంబునబుణ్యమూర్తి।ధర్మతత్త్వజ్ఞుఁడగుభరద్వాజమునికి* వ॥మఱియునన…
రద్వాజసఖుండయినపృషతుండనుపాంచాలపతి మహాఘోరతపంబు సేయుచు నొక్కనాఁడుతనసమీపంబున…
కాకుసుమాపచయవినోదంబుననున్నయప్సరసమేనకయనుదానింజూచిమదనరాగంబున రేతస్కందంబయిన…
నపాదంబునఁబ్రచ్ఛాదించిననందుద్రుపదుండను కొడుకుమరుదశంబునఁబుట్టినవానిభరద్వాజాశ్రమంబున…
పృషతుండుపాంచాలదేశంబునరాజ్యంబుచేయుచుండెద్రుపదుండునుద్రోణునితోడనొక్కటవేదాధ్యయన…
విలువిద్యయుంగఱచియాపృషతుపరోక్షంబునంబాంచాలదేశంబున నభిషిక్తుండయ్యెద్రోణుండగ్నివేశ్యుం…
మునివలనధనుర్విద్యాపారగుండయితత్ప్రసాదంబుననాగ్నేయాస్త్రంబాదిగాఁగలయనేకదివ్యబాణంబులు…
ద్వాజనియోగంబునఁబుత్రలాభార్థంబుగృపునిచెలియలిఁగృపియనుదానివివాహంబయి దానియందశ్వత్థామ…
కొడుకుంబడసియొక్కనాఁడు * క॥అనవరతముబ్రాహ్మణులకుఁ।దనియఁగధనమిచ్చుజామదగ్న్యుఁడు…
జనవాదపరంపర।వినియరిగెనువానికడకువిత్తాపేక్షన్ * క॥ అరిగిమహేంద్రాచలమునఁ।బరమతపోవృ…
ర్గవులోకో। త్తరభూరికర్మనిర్మల।చరితునిద్రోణుండుగాంచెసద్వినయమునన్ * వ॥ ఏనుభారద్వాజుండ…
నువాఁడనర్థార్థినైనీకడకువచ్చితిననినఁ బరశురాముండిట్లనియె * చ॥కలధనమెల్లముందరజగన్నుతవిప్రు…
మే। ఖలనిఖిలోర్వియంతయునుగశ్యపుఁడన్మునికిచ్చితిన్శరం।బులునుశరీరమస్త్రములువొల్పుగనున్న…
లసినవస్తువుల్గానుధ్రువంబుగనిచ్చెదనీకునావుడున్ * క॥ ధనములలోనత్యుత్తమ। ధనములుశస్త్రాస్త్ర…
దంబునవీన్నన్। గొనికృతకృత్యుఁడనగుదును।జననుతనాకొసఁగుమస్త్రశస్త్రచయంబుల్ * వ॥ అనిపలికిన…
తదివ్యాస్త్రంబులుప్రయోగరహస్యమంత్రంబులతోడంబడసిధనుర్విద్యయనభ్యసించిధనార్థియయితనకు…
డయినద్రుపదుపాలికింబోయియేనుద్రోణుండనీసహాధ్యాయుండనన్నునెఱుంగుదేయనిప్రణయపూర్వకంబు…
నవినియప్పలుకులువినసహింపకద్రుపదుండిట్లనియె * చ॥ కొలఁదియెఱుంగకిట్టిపలుకుల్వలుకందగఁగాదు…
లుచఁదనంబునంబలుకఁబాడియెనీసఖినంచుఁబేదవి।ప్రులకునుధారుణీశులకుఁబోలఁగసఖ్యముసంభవించునే…
వేగపొమ్మకటపాఱుఁడుసంగడికాఁడెయెయ్యడన్ * చ॥ధనపతితోదరిద్రునకుఁదత్త్వవిదుండగువానితోడ…
కుఁబ్రశాంతుతోడఁగడుక్రూరునకున్రణశూరుతోడభీ। రునకువరూధితోడనవరూధికిసజ్జనుతోడఁగష్టదు…
వ్విధంబుననుసఖ్యముదానొడఁగూడనేర్చునే * క॥ సమశీలవ్రతయుతులకు।సమధనవంతులకుసమసుచారి…
… లోసఖ్యమునువివా।హమునసుఁగాకగునెరెండునసమానులకున్ * వ॥మఱియట్లుంగాక రాజులకుఁగా…
నఁజే… … సంభవంబులుసంభవించుంగావున మాయట్టిరాజులకు … కోటిపాఱువారలతోఁగా…
… యినసఖ్యంబెన్నండును గానేరదనిద్రుపదుండైశ్వర్యగర్వంబునమె… ।ద్రోణుండవమా…

ఘూర్ణమానమానసుండయి యెద్దియుం జేయునది నేరక పుత్రకళత్రాగ్నిహోత్రశిష్యగణంబులతో హస్తిపురంబు
నవచ్చె నప్పు డప్పురబాహ్యంబున ధృతరాష్ట్రపాండునందను లందఱు క్రీడాపరులయి వేడుకతో నొక్కనాఁ డాడుచున్న
కాంచనకందుకం బొక్కనూతం బడిన* ఆ॥ నీరిలోనఁ దోఁచు తారక ప్రతిబింబ। మొక్కొ యనఁగ వెలుఁగుచున్న దాని।

—*ద్రోణుఁడు హస్తిపురంబునకు వచ్చుట.*—

చకొడుకు లెల్లఁ జూచుచునుండిరి। దానిఁ బుచ్చుకొను విధంబు లేక* వ॥ అట్టిసమయంబున* క॥ నానావిధశరశరధుల।తో
న్నతచాపధరుఁడు ద్రోణుఁడు వారిం। గానఁ జనుదెంచి యంతయుఁ। దా నప్పు డెఱింగి రాజతనయులకనియె౯* చ॥ భరతకు
ప్రసూతులరు భాసురశస్త్రమహాస్త్రవిద్యలం। గరము ప్రసిద్ధుఁడై పరఁగు గౌతమశిష్యులరిట్టిమీకు దు। ష్కరముగ నూతి
ఁబడిన కాంచనపిండుఁ గొనంగలేక యొం। డొరుల మొగంబు సూచినగుచుండఁగఁ జన్నె యుపాయహీనత౯ * వ॥ దీని
ంబాణపరంపరం జేసి పుచ్చుకొని మీకిచ్చెదఁ జూడుఁడీ విద్య యొరు లెవ్వరు నేరరని ద్రోణుం డొక్క బాణం బభిమంత్రించి విద్ధ
ముష్టిసౌష్ఠవం బొప్ప నా కందుకంబు నాట నేసి దాని పుంఖంబు మఱియొక బాణంబునఁ గాడ నేసి వరుస బాణరజ్జువు గా
ంచి దానిం దిగిచికొని యిచ్చినం జూచి యా రాజకుమారు లెల్ల విస్మయం బంది ద్రోణుం దోడ్కొని చని భీష్మునకంతయు నె
ంగించిన నతండును* క॥ ఆసన్నపలితు ననఘు శ। రాసనగురు భూరిసత్త్వు నసితకృశాంగు౯। భూసురవరు ద్రోణు గుణో।
ల్లాసితు వినినట్లు చూచి పరమప్రీతి౯ * క॥ ఎందుండి వచ్చితిందుల। కెందుండఁగ నీకు నిష్ట మెఱిఁగింపు జగ। ద్వందితయనియ
నసా। నందుఁడు ద్రోణుండు భీష్మునకు నిట్లనియె౯ * వ॥ ఏను ద్రోణుండను వాఁడ భరద్వాజపుత్రుండ నగ్నివేశ్యుండను
మహామునివరునొద్ద బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబున వేదాధ్యయనంబు సేసి ధనుర్వేదం బభ్యసించుచున్న నాఁడు పాంచాల
రాజయిన పృషతుపుత్రుండు ద్రుపదుండను వాఁడు నాకిష్టసఖుండయి యెల్లవిద్యలు గఱచి యేను బాంచాలదేశంబునకు
రాజయిన నాఁడు నా యొద్దకు వచ్చునది నా రాజ్యభోగంబులు నీవు ననుభవింపనర్హుండవని నన్నుఁ బ్రార్థించి చని పృషతు
నాకంబునఁ దద్దేశంబునకు రాజయియున్న నేను గురునియుక్తుండనయి గౌతమిం బాణిగ్రహణంబు సేసి యిక్కుమారు
నశ్వత్థామ నధికతేజస్వి నాత్మజుం బడసి ధనంబు లేమిం గుటుంబభరణంబునందసమర్థుండనయి యుండియు* క॥ పురుషవి
శేషవివేకా। పరిచయులసుధరణిపతులపాలికిఁ బోవ౯। నరులందు మున్ను ప్రతిగ్రహ। భరమెదలోరోసి ధర్మపథమున నను
౯ * క॥ ధనపతుల బాలకులు ముద। మున నిత్యము పాలు ద్రావఁ బోయిన నస్మ। త్తనయుండు వీఁడు బాల్యం। బున నేడ్చె
బాలుతనకుఁ బోయుండంచు౯ * వ॥ దానిం జూచి దారిద్ర్యంబునకంటెఁ గష్టంబొండెద్దియు లేదు దీని నా బాలసఖుండ
పాంచాలు పాలికిం బోయి పాపుకొందు నాతండు తన దేశంబునకభిషిక్తుండు గాఁ బోవుచుండి నన్ను రాఁ బనిచి పోయె*
త్తకోకిల ॥ వేఁడు కొంతయుఁ గష్టమైనను వేఱులేని సుహృజ్జను౯। వేఁడుకోలుచితంబె కావున వేడ్కతోఁ జనిసోమ
౯। వేఁడిన౯ ధనమివ్వఁడేనియు వీనిమాత్రము నాలుగే౯। పాఁడికుఱ్ఱలనీఁడె వీనికిఁ బాలు ద్రావుచునుండఁగా౯ * వ॥
నిశ్చయించి ద్రుపదునొద్దకుం బోయి నన్నెఱింగించిన నాతండు ధనరాజ్యమదంబున నన్నును దన్నును నెఱుంగక యే
రాజను నీవు పేదపాఱుండవు నాకును నీకును నెక్కడి సఖ్యంబని పలికిన వాని చేత నవమానితుండనయి వచ్చితినని ద్రో
ణుండు దన వృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్పిన* క॥ వినిరోయుతీఁగకాల్పం। బెనఁగెఁగదా యనుచుఁ బొంగి భీష్ముఁడు ద్రోణు౯।
నభుజు నభీష్టప్రాజల। ధనధాన్యవిధానములమదంబునఁ దనిపె౯ * వ॥ మఱియును* చ॥ మనుమల నెల్లఁ జూపి మతిమంతుఁ
శాంతనవుండు వీరిఁ జే। కొని గురువృత్తిమైఁ గఱపు ఘోరశరాసనవిద్య లెల్లఁ బెం। పున జమదగ్నిసూనుఁడును బోలఁడు
న్నని విండు విల్లు నేర్పున నయనైపుణంబునను భూరిపరాక్రమబాహుసంపద౯ * వ॥ అనికుమారుల నెల్లఁ జూపి ద్రోణు
నశిష్యులం గా సమర్పించిన ద్రోణుండును వారలం జేకొని యందఱ కిట్లనియె* తే॥ అస్త్రవిద్యలు గఱచినాఁ డయిన యిష్ట।
మొగి నదీర్పఁగ నిం దెవ్వఁ డోపు ననినఁ। బాయ మొగమిడి కౌరవపుల్పులుకకుండి। రేను దీర్చెదనని పల్కె నింద్రసుతుఁడు* వ॥
నదన యిష్టంబు సేయంబూనిన యర్జును నాచార్యుం డతిస్నేహంబునఁ గౌఁగిలించుకొని కరంబు సంతసిల్లి కుమారులకె
విలువిద్యఁ గఱపుచున్న నానాదేశరాజకుమారు లెల్ల వచ్చి వారితోడఁ గలసి కఱచుచుండి రంత మఱియు సూతపుత్రుం

డయిన రాధేయుండు ధనుర్విద్యాకౌశలంబున నర్జుననితో మత్సరించుచు దుర్యోధనపక్షపాతియయ్యెం
క॥ నరుఁడస్త్రశస్త్రవిద్యా।పరిణతి నధికుఁడయ్యు వినయపరుఁడయి శశ్వ।ద్గురుపూజాయత్నంబునఁ। బరఁగుచునుం
డె భారద్వాజున్ ❋ వ॥ అయ్యర్జునుతోడి విద్యామత్సరంబునఁ జీఁకటి నాతం డేయ నేరకుండవలయునని తలంచి
మరహస్యంబున నన్నసాధకుం బిలిచి యెన్నండును నరునకు నంధకారంబునఁ గుడువం బెట్టకుమని పంచిన వాఁడు
చనానురూపంబు సేయుచుండె నంత ❋ ఉ॥ వాసవనందనుం డొకనాఁడు గుడువంగ బటుమారుతాహతిన్। జేసి చి
ఖ చెచ్చెరఁ బాయుడు భోజనక్రియా। భ్యాసవశంబునం గుడిచి పన్నుగ నిట్టుల విద్యలెల్లన। భ్యాసవశంబునం
ము లేదని నిశ్చితాత్ముఁడై ❋ క॥ పాయక చీఁకటియందును। నేయం దానభ్యసించె నిట్టియెడం గాం। తేయు ధనుర్జ్యా
ధీయుక్తుఁడు ద్రోణుఁ డరుగుదెంచి రయమునన్ ❋ సీ॥ ఆతనియస్త్రవిద్యాభియోగమునకుఁ బ్రియశిష్యవృ
చ్చి। యన్నధనుర్ధరులన్యులు నీకంటె నధికులు గాకుండునట్లు గాఁగ। గ నపుడు విలువిద్య ఘనముగా నని పల్కె-
ర్ణయుద్ధముల తెఱఁగు। రథమహీవాజివారణములపయి నుండి దృఢచిత్రసౌష్ఠవస్థితుల మెఱసి- తే॥ బహువిధవ్యూ
నోపాయములను। సంప్రయోగరహస్యాతిశయము గాఁగ। గఱపె నర్జునుఁ దొంటి భార్గవుఁడు వింట। నిట్టిఁ డేయ

—❋ ఏకలవ్యుండను వాఁడు ద్రోణు నారాధించి విలువిద్య గఱచుట.❋—

నెల్లజనులు ❋ వ॥ మఱియు గదాకార్ముకప్రాసాసితోమరకుంతశక్త్యాదివివిధాయుధంబులయందును గుమారు
జితశ్రములం జేయుచున్న ద్రోణాచార్యుల మహాప్రసిద్ధి విని హిరణ్యధన్వుండను నెఱుకురాజుకొడుకేక
వాఁడు ధనుర్విద్యాగ్రహణార్థియయి వచ్చిన వాని నిషాదపుత్త్రుఁ గా నెఱింగి శిష్యుంగాఁ జేకొన నొల్లకున్న వాఁ
ణు ననుజ్ఞవడసి చని వనంబులోన ❋ తే॥ వినయమున ద్రోణురూపు మున్నన నపర్చి। దానికతిభక్తితోఁ బ్రద
జేసి మ్రొక్కుచు నంతతాభ్యాసశక్తి। నస్త్రవిద్యారహస్యంబు లర్థిఁ బడసె ❋ క॥ ఇటఁ బాండవకౌరవులొ।కొ
గురు ననుజ్ఞ గొని మృగయాలం।పటులయి వనమునకరిగిరి। పటుతరజవసారమేయభటనివహముతోన్ ❋ వ॥ ఇట్లు
లోఁ గ్రుమ్మఱుచున్న నందొక్క భటునికుక్క తోడు దప్పి పఱచి యొక్కెడ నేకతంబ యేయు నేకలవ్యుసమీపం
గిన నయ్యేలుంగు విని దానిముఖంబునం దేడు బాణంబు లొక్కయమ్మేసిన యట్ల కర జంబుగా నతిలాఘవంబున
నదిశరపూరితముఖమయి కురుకుమారులయొద్దకుం బాఱిన దానిం జూచి విస్మయంబంది యిట్లేసిన వాఁ డెవ్వఁ
నిరోయుచు వచ్చు వారి ముందర ❋ ఉ॥ తేజితబాణహస్తు దృఢదీర్ఘ మలీమసకృష్ణదేహుఁ గృ।ష్ణాజినవస్త్రు నస్త్ర
విషాదు నిషాదుఁ జూచియా। రాజకుమారులందఱుఁ బరస్పరవక్త్రవిలోకనక్రియా। వ్యాజమునం దదీయగుణస
తిమత్సరంబునన్ ❋ వ॥ అక్కుమారులు వానిశరలాఘవంబునకు మెచ్చి నీ వెవ్వండ వెవ్వరిచేత విలువిద్య గఱచి
నవారికి నయ్యెఱుకిట్లనియె ❋ క॥ వినుఁడే హిరణ్యధన్వుం। డనువనచరనాథుకొడుక నాచార్యుఁడు ద్రో
ణ్యుఁ డనెందును। ననవద్యుఁడ నేకలవ్యుఁ డను వాఁడ మహిన్ ❋ వ॥ అని నవ్విని కురుకుమారులందఱు మగిడి
నికంతయుఁ జెప్పి రంత నర్జునుం డేకాంతంబున నాచార్యునకిట్లనియె ❋ క॥ విలువిద్య నోరులు నీకు।గ్గలముగ లేరు
నపుడు ననిముర। బలికితిరి నాకకాదీ। త్రిలోకములకధికుఁ జూచితిమి యొక యెఱుకన్ ❋ క॥ నాకంటె ను మీకం
కములో నధికుఁడు బలుండు ధనుర్వి। ద్యాకౌశలమున నాతఁడు। మీకుం బ్రియశిష్యుఁడట యమిథ్యావచ
అనిన విని ద్రోణుం డదరిపడి వానిం జూతము రమ్మని యర్జునుం దోడ్కొని యనవరతశరాసనాభ్యాసనిరతుం
న్నయేకలవ్యుకడకేగిన నెఱింగి వాఁడు నెదురు పఱతెంచి ద్రోణునకు మ్రొక్కి తనశరీరంబున శస్త్రం
బును నివేదించియే నుమీశిష్యుండ మిమ్మారాధించి మీప్రసాదంబున నివ్విలువిద్యఁ గఱచితి ననికరకమలంబులు
న్నం జూచి ద్రోణుండిట్లని మాకు గురుదక్షిణ యిమ్మనిన సంతసిల్లి వాఁ డిట్లనియె ❋ క॥ ఇది దేహంబిది యర్థ
నసమూహమిన్నిటిలో నె।య్యది మీకిష్టము దాని న। ముదమొప్పఁగ నిత్తుఁ గొనుఁడ మోఘంబనినన్ ❋ క॥
క్షిణహ। స్తమ్మున పెను వ్రేలు దునిమి దక్షిణ యిమ్మ। ట్టమ్మది నాకు సవుడు విన। యమ్ము సవాఁ డిచ్చె దాని నాచా

తే॥ దక్షిణాంగుష్ఠమిచ్చినఁ దానఁ జేసి । బాణసంధానలాఘవభంగమయిన । నేలుకువిలువిద్యకలిమికిహీనుఁడయ్యెఁ। బా
ర్థునకుమనోరుజయనుబాసెనంత * క॥ విలువిద్యనోరులనీక। గ్గలముగలేకుండనిన్నుఁగలఁపుదుననిమునా। బలరిపుసుతు
నకుఁబలికినపలుకప్పుడుగురుఁడుసేసెఁబరమార్థముగన్ * మత్తకోకిల॥ భూపనందనులివ్విధంబునభూరిశస్త్రమహా
స్త్రవిద్యోపదేశపరిగ్రహస్థితినున్ననందఱయందువి । ద్యోపదేశముతుల్యమైననునుత్తమోత్తముఁడయ్యెవి। ద్యాపరి
శ్రమకౌశలంబునదండితారినరుండిలన్ *క॥ అనిలాత్మజుబలమునన। ర్జునుకార్ముకకౌశలంబుశూరగుణంబు। ల్మనమునస
హింపనోపక। వనరిరిధృతరాష్ట్రసుతులువందురితమలోన్ * వ॥ అకుమారులధనుర్విద్యాకౌశలంబెఱుంగ వేఁడియొ
క్కనాఁడుద్రోణుఁడుగృత్రిమంబయినభాసంబనునొక్కపక్షివృక్షశాఖాగ్రంబునలక్ష్యంబుగారచియించిదానినందఱ
కుంజూపిమీమీధనువులబాణంబులుసంధించి నాపంచినయప్పుడయిప్పక్షితలఁదెగనేయుండేనొక్కొక్కనింబంచెదనని
మందరధర్మనందనుంబిలిచియీవృక్షశాఖాగ్రంబునంబక్షినిమ్ముగానీక్షించి మద్వచనానంతరంబునశరమోక్షణంబు
సేయుమనినసతండునువల్లెయనిగురువచనంబుచేసియున్నయయ్యుధిష్ఠిరునకుద్రోణుఁడిట్లనియె * తే॥ వృక్షశాఖాగ్రము
ననున్నపక్షిశిరము। తెల్లముగఁజూచితేమహివల్లభుండ। యనిననిమ్ముగఁజూచితిననినవెండి। యనుగురుఁడుధర్మజునకిట్టుల
నియెఁబ్రీతి*క॥ జననుతయామ్రానినిన। న్నునుమఱినీభ్రాతృవరులనుంజూచితెనీ। వనవుడుఁజూచితినన్నిటి। ననఘావృక్ష

—*అర్జునుఁడుకృత్రిమపక్షిశిరంబుఁదెగనేయుట*—

మునునున్నయవ్విహగముతోన్ * వ॥ అనినవినిద్రోణుండుధర్మజుంబదరినీదృష్టిసెడఱెనీవుదీనినేయనోపవుపొమ్మని
యువ్విధంబునదుర్యోధనాదులయినధార్తరాష్ట్రులనుభీమసేననకులసహదేవులనునానాదేశాగతులయినరాజపుత్త్రు
లనుగ్రమంబుననడిగినవారలుధర్మనందనుండుచెప్పినట్లచెప్పిననందఱనిందించిపురందరనందనుంబిలిచివారినడిగినయ
ట్లడిగిననాచార్యునకునర్జునుండిట్లనియె*క॥ పక్షిశిరంబుతిరంబుగ। నీక్షించితినొండుగాననెద్దియుననిన్। లక్షించియేయు
మనినసూ। త్మెక్షణుద్రోణుండువనిచెనింద్రతనూజున్ * క॥ గురువచనానంతరమున । నరుఁడప్పుడుశరవిమోక్షణముసే
యుడుఁజెచ్చెరఁబక్షిశిరముదెగితద్ధరణీరుహశాఖనుండిధారుణిఁబడియెన్ *వ॥ ఇట్లశ్రమంబునఁగృత్రిమపక్షిశిరంబుఁ
దెగనేసినయర్జుననచలితదృష్టికిలక్ష్యవేదిత్వంబునకుమెచ్చి ద్రోణుండాతనికిధనుర్వేదరహస్యంబులుపదేశించెనంత*
॥ మానుగరాజకుమారుల। తోనొక్కటనొక్కనాఁడుద్రోణుఁడుగంగా । స్నానార్థమరిగియందుమ। హానియమస్థుఁడ
యునీళ్లనాడుచునున్నన్ * క॥ వెలుచఁబవనీరిలోనొ। క్కఁబగానొకమొసలిచూడ్కికినగోచరమై। పఱతెంచికుంభసంభ
వు। బిఱిదొడవడిఁబట్టికొనియెశిష్యులుబెదరన్ *క॥ దానివిడిపింపద్రోణుఁడు। దానపుడుసమర్థుఁడయ్యుఁదడయకపనిచెన్।
దానివిడిపింపుఁడనిన్నృప। సూనులశరసజ్యచాపశోభితకరులన్ * శా॥ దానిన్నేరకయందఱుంవివశులైతారున్ననన్నీరి
గోఁ। గానంగానిశరీరముంగలమహాగ్రాహముంగోత్రభి। త్సూనుండేనుశరంబులన్విపులతేజుండేసిశక్తిన్మ
హా। సేనప్రఖ్యుఁడుద్రోణుజంఘవిడిపించెన్విక్రమంబొప్పఁగన్ * వ॥ అమ్మహాగ్రాహంబుపార్థబాణపంచకవి
భిన్నశరీరంబయిపంచత్వంబుంబొందినంజూచిద్రోణుండర్జునుధనుర్గికౌశలంబునకుఁదనయందలిస్నేహంబునకుమెచ్చి
యనిచేద్రుపదుండుబంధుసహితంబుగాఁబట్టువడుననితనమనంబునసంతోషించివానికినేకబాణంబులిచ్చెననియర్జును
పాండికనాఁటిగుణసంపదలువైశంపాయనుండుజనమేజయునకుంజెప్పెనని*క॥ వ్యసనవివర్జితమాన। వ్యసగోత్రపవిత్రవి
ష్ణువర్ధననృపస। ప్తసముద్రముద్రితాఖిల। వసుధాజనగీతకీర్తివాసవమూర్తీ*వనమయూరవృత్తము॥ రాజకులశేఖరపరం
తపవివేక। భారజితజగద్వలయభాసురసముద్య। త్తేజనిరవద్యసుదతీమదనవీరో। గ్రాజివిజయాత్రిభువనాంకుశనరేంద్రా*

గద్య * ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబున
ధృతరాష్ట్రపాండువివాహంబును బాండురాజదిగ్విజయంబును బాండవధార్తరాష్ట్రసంభవంబును
కృపద్రోణజన్మకథనంబును కుమారాస్త్రగ్రహణంబును నన్నది పంచమాశ్వాసము॥........*

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీమహాభారతము - ఆదిపర్వము - షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీజయవిభాసివినమ। ద్రాజన్యకిరీటమణివిరాజితపాదాం। భోజభువనైకసుందర। రాజాన్వయతిలక
జనరేంద్రా * వ॥ అక్కథకుండుశౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లుకృతాస్త్రశస్త్రులయినరాజకుమారుల
కౌశలంబు వ్యాసగాంగేయవిదురకృపశల్యసోమదత్తాదులసమక్షంబునంజూపసమకట్టి యొక్కనాఁడుద్రోణుండు ప్ర

——*కుమారాస్త్రవిద్యాసందర్శనకథాప్రారంభము.*——

తరాష్ట్రునకిట్లనియె * క॥ ఘోరాస్త్రశస్త్రవిద్యల। నారూఢతమిగులనిపుణులైరికుమారు। ల్మీరలవీరల
పారముచను టెఱుఁగవలయుభవదీయసభర్త * వ॥ అనిననట్లచేయుమనినిధృతరాష్ట్రుండు కుమారులవిద్యానిం
నరంగంబు రమ్యంబుగాఁజేయింపుమనివిదురుంబంచిన నతండువల్లెయనిశాస్త్రోపదిష్టప్రమాణోచితవృత్తాంతమ
ను నపాకృతవృక్షగుల్మవల్మీకంబును నంగీకృతపూర్వోత్తరప్లవంబును సమీకృతనిమ్నోన్నతప్రదేశంబును
తకంటకపాషాణశల్యశకలంబును విరజీకృతరజోధూసరస్థలంబును విరచితబహువిధప్రేక్షాగారమంచకస్థలం
బును నానాధ్వజనవపల్లవరంభాస్తంభమాలాలంకృతద్వారతోరణంబును బ్రతిదిశనిర్వర్తితశాంతికబలివి
నుగాఁజేయించి పంచాంగశుద్ధదినంబున సుముహూర్తంబున ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారీపురస్కృతదేవీజనం
తుండయివివిధభూషణభూషితానేకవిలాసినీనివహంబుతోఁజనుదెంచి విమలకదంబస్థూలముక్తాఫలదామ
బయియాబద్ధమరకతవజ్రవైడూర్యపద్మరాగప్రవాళప్రభానికరవ్యతికరవిరచితాపూర్వసురచాపచారుగౌర
యతిమనోహరంబయినశాతకుంభమయప్రేక్షాగారంబుననున్న * తే॥ అందుఁగరమొప్పిసుందరీబృందమ
త్నరాజితకనకధరాధరేంద్ర। కందరాంతరముననున్నసుందరామ్య। తాశనాంగనాబింబంబుననుకరించె।
తులవిద్యాప్రవీణతఁజూచువేడ్క। నెంతయునుసంతసంబునఁగుంతిదేవి। రాజసన్నిధిగాంధారరాజపుత్రి।
నున్మీలితనళిననేత్ర * సీ॥ వ్యాసపురస్కృతావనిదేవనివహంబుగృపశల్యశకునిగాంగేయవిదుర। సోమదత్త
సురగురుబాంధవమిత్రవర్గంబునమేయమంత్రి। సామంతమండలేశ్వరసమూహంబునుగాయకవైతాళిక
దమతమనియమితస్థానంబులందోలినుండిరిభోరననులిసెభేరు- ఆ॥ లస్త్రదర్శనాగతాఖిలక్షత్రియ। వైశ్యశూ
వర్ణజనుల। కలకలంబుప్రళయకాలసంక్షోభితాం। భోధినిస్వనంబువోలెఁజెలఁగె * వ॥ అట్టియవసరంబునఁ
డు శుక్లాంబరాభరణమాల్యానులేపనయజ్ఞోపవీతపలితశ్మశ్రుకేశకలాపోపశోభితుండురంగమధ్యంబున
సహితుండయి విముక్తజలధరవియన్మధ్యంబున నంగారసహితుండయిన యాదిత్యుండునుంబోలెనున్న
సురవరేణ్యపుణ్యాహవాచనానంతరంబున * శా॥ ద్రోణాచార్యపిలుందనొప్పిదృఢహస్తుల్బద్ధగోధాంగుళి
ణుల్మార్గణపూర్ణతూణులుమహాధన్వుల్కుమారుల్ఘను। త్రాణోపేతులురంగమధ్యముననంతర్నిల్చిరుద్యద్గ
ణీరమ్యులుధర్మజప్రముఖులైజ్యేష్ఠానుపూర్వ్యంబుగాన్ * వ॥ ఇట్లునిలిచి యాచార్యు ననుమతంబున
వర్మ కౌశలంబమరంగఁజూపెడువారును దృఢసౌష్ఠవంబులొప్పఁ। దమతమ నామాంకితములైనశరముల
ష్యంబులేయువారు। హయమదద్విరదరథారూఢదక్షతఁబ్రకటించువారును బ్రాసశక్తి। కుంతతోమరగ్రసి
లత్వమెఱిఁగెడువారునుగానిట్లువసుధలోన - ఆ॥ రాజసుతులతోడరమణపాండవధృత। రాష్ట్రసుతులు

——*భీమదుర్యోధనులుతమగదాకౌశలంబుసూపుట.*——

ఊర్ధ్వ। దలుచుముదముతోడఁదమతమనేర్పుల। మెఱసిరెల్లజనులుమెచ్చిపొగడ * వ॥ అంతనసంతపరాక్రమ
మదుర్యోధనులుద్యద్గదాహస్తులై మహామత్సరంబుతో నేకశృంగసముత్తుంగశైలద్వయంబుననుకరించుచు
త్తశ్రుద్ధగంధసింధురంబులుం బోలెనొండొరులం[illegible]సవ్యాపసవ్యచిత్రమండలంబుల గదాకౌశలంబు

డ * మ ॥ అవనీచక్రముపాదఘాతముననల్లాడంగనత్యుగ్రభై । రవహుంకారరవంబునన్వియదగారంబెల్ల భేదిల్లఁ
గాం।డవకారవ్యగదావిఘట్టనమకాండప్రోగ్రమైభావిపాం । డవకారవ్యరణాభిసూచనపటిష్ఠంబయ్యె ఘోరాకృతిన్ *
।ఆరాజసుతులవిద్యా।పారగపటుచేష్టితములుపరువడినగ్గాం।ధారీధృతరాష్ట్రులకును।ధీరుఁడువిదురుండుచెప్పె తెలు
చునుండెన్ * వ॥అంతభీమదుర్యోధనులగదాకౌశలంబుచూచుజనంబులపక్షపాతవచనంబులువినిద్రోణుండురంగ
ంగభయంబుననశ్వత్థామంబంచి వారినిద్దఱవారించి వారాశియుంబోలెమ్రోయుచున్నవాదిత్రశబ్దంబులుడిగించి
ప్రియశిష్యుండయిన యర్జునుధనుర్విద్యాకౌశలంబుఁజూడుండనిన నయ్యాచార్యువచనానంతరంబున*ఉ॥హారివి
త్రహేమకవచావృతుఁడున్నతచారుచాపదీ । ర్ఘోరుభుజుండుభాస్వదసితోత్పలవర్ణుఁడునైంద్రచాపశం। పారుచిమే
మోయనఁగఁబాండవమధ్యముఁడొప్పెబద్ధతూ । ణీరుఁడురంగమధ్యముననిల్చిజనంబులుదన్నుఁజూడఁగన్ * క॥న
నింద్రాత్మజునింద్రా।వరజసఖున్వీరుఁబాండవప్రవరధను । ర్ధరుఁజూచిచూపఱెల్లం।బరమాద్భుతచిత్తులగుచుఁబలి
తమలోన్ * తే॥ వీఁడెకృతహస్తుఁడఖిలాస్త్రవిద్యలందు।వీఁడెయగ్రగణ్యుఁడుధర్మవిదులలోన।వీఁడెభరతవంశం
బెల్ల వెలుఁగఁగసుంతి।కడుపుచల్లగాఁబుట్టినఘనభుజుండు * క॥ అనిపలుకుజనులపలుకులు । వినికుంతియనంతహర్ష విస్తా
ర్ణలో।చనయయినందనునృపనం । దనసంఘములోనఁజూచిదర్ద్రయుఁబొంగెన్ * క॥చారుమనస్స్మరస।పూరమ
లివచ్చినట్లుపొలఁతికివిగళ।ద్భూరిస్తనజనితపయో । ధారలునానందబాష్పధారలునొప్పెన్ * వ॥అయ్యర్జునుస్తుతి
వనంబులొక్కట జనసంఘంబువలననెగసి వియత్తలవిదళనంబయిన నమ్మహాధ్వనివిని యదరిపడి ధృతరాష్ట్రుం
డయేమిరవంబనివిదురునడిగిననతండిట్లనియె* క॥భూరిభుజుండర్జునుఁడతి । శూరుఁడుదనయస్త్రవిద్యఁజూపఁగరం
ప్రారంభుఁడయిననతని । న్వారకవర్ణించుజనరవంబిదియధిపా * క ॥ అనవుడుధృతరాష్ట్రుఁడుదన। మనమున
ంతోషమందిమానుగవీను।ల్గ నినఫలమిపుడుగంటిని।వినఁగంటినిపాండుసుతులవిద్యాశక్తుల్ * క॥భూరినిజద్యుతిత్వో
బృ।ధారణిసంభూతపాండవాగ్ని త్రితయం।బారఁగనస్మత్కులదురి।తోరుతరారణ్యదాహమున్నిఁజేయున్ * వ॥

—*అర్జునుండుదనయస్త్రవిద్యాకౌశలంబుచూపుట.*—

పొగడుచుండనర్జునుండాచార్యననుమతంబుననస్త్రలాఘవవిచిత్రప్రకాశనపరుండయి యెల్లవారునుజూచుచుం
* సీ॥ఆగ్నేయశరముననతిభీకరాగ్నియువారుణాస్త్రమునదుర్వారజలము।ననిలబాణంబుననధికానిలంబును మేఘా
స్త్రమునమహామేఘచయము।పుట్టించుమఱియునుభూమిబాణంబునభూప్రవిష్టుండగుభూరిఘోర । శైలబాణంబున
రూపముదాల్చువీరుఁడదృశ్యాస్త్రవిద్యపేర్మిఁ— తే॥దానదృశ్యదేహుండగుఁదక్షణంబ।హ్రస్వుఁడగుదీర్ఘుఁడగుసూ
క్ష్ముఁడగురయంబు।తోడరథమధ్యగతుఁడగుఁదురగగతుఁడు। నగుమహీగతుఁడగునిట్టులద్భుతముగ*వ॥మఱియుఁబా
ణు సింహవ్యాఘ్రవరాహాదిమృగంబులముఖంబులందొక్కొక్కయమ్మేసినక్లేనమ్ములతిలాఘవంబుననేసియు ర
మాలంబితంబైనగోశృంగంబునందేకవింశతిశరంబులు వరుసనునాటనేసె నిట్లస్త్రవిద్యావైచిత్ర్యంబు మెఱసిగ
ఖడ్గాదివివిధాయుధదక్షతంజూపియర్జునుండుజనులకాశ్చర్యంబు సేయుచున్నంతఁగర్ణుండు నిజవిద్యాకౌశలంబు మె
సమకట్టిరంగద్వారంబునభుజాస్ఫాలనంబుచేసిన * మ॥జనులెల్లంగడుసంభ్రమింపఁగనజస్రంబైభుజాస్ఫాల
నిశైలప్రకరంబుపైఁబడుమహాదంభోళిశబ్దంబొకో । యనవీతెంచినఁబాండవుల్సనిరిద్రోణాచార్యుఁడాయర్జను
।ధనువేష్టించిరితమ్ములందఱునుదద్ద్వారంబునీక్షించుచున్ *ఉ॥సాలప్రాంశునిజోజ్జ్వలత్కవచశశ్వత్కుండలో
సితున్।బాలార్కప్రతిమున్శరాసనధరున్బద్ధోగ్రనిస్త్రింశుశౌ।ర్యాలంకారుసువర్ణవర్ణధరుఁగర్ణాఖ్యున్జగత్క
ర్ణాలోలప్గుణుఁజూచిచూపఱుప్రభూతాశ్చర్యులైరచ్చటన్ * వ॥అంతఁగర్ణుండుజనులనందఱనదల్చిచొత్తెంచి
మధ్యంబుననిలిచికలయంజూచి కృపద్రోణులకునమస్కరించి సజలజలధరధ్వానగంభీరవచనంబుల నర్జునునాత్మే
నియిట్లనియె*క॥నీవొక్కఁడు నేర్పుకాఁడవు । గావలవదువీనిఁగొన్నిగఱచితినేనున్।నీవిద్యలెల్లఁజూపెద। మీవీరులు
చి మేలుమేలనిపొగడన్ * క॥అనిననినతనయుపలుకులు । జనులకువిస్మయముసవ్యసాచికిఁగోపం। బునుసిగ్గునుమ

జిమదూర్యో । ధనునకుఁబ్రీతియును జేసెఁదక్షణమాత్రర్ * వ॥ అంతద్రోణుచేతననుజ్ఞాతుండయికర్ణుండర్జును
పినయస్త్రవిశేషంబులన్నియునస్త్రమంబునఁజూపినఁజూచి దుర్యోధనుండుదానుందమ్ములునుగర్ణునిం గౌఁగిలించి
నినాతోబద్ధసఖ్యుండవయి నాకునుబాంధవులకునుహితంబుచేసి నారాజ్యభోగంబులను నీవునుపయోగింపుమనిన
ర్ణుండందులకొడంబడి యిమ్మాఁగినరాజలోకంబునునీవునుజూడ నర్జునుతోద్వంద్వయుద్ధంబు సేయవలయు
ర్తరాష్ట్రమధ్యంబుననున్నకర్ణుంజూచిపార్థుండిట్లనియె * క ॥ పిలువంగఁబడకసభలకు । బలిమింజని
భాగులలోకం।బులకుఁజనవేఁడిపలికెదు । పలువయెఱుంగవుపరాత్మపరిమాణంబుల్ * క॥అనినవినిపార్థు
మెనినాత్మజుఁడుదుర్బలాశ్వాసతే।పనిబంధంబులుపలుకకు। ఘననిశితాస్త్రములఁబలుకఁగడఁగుమునాతో
ఈరంగభూమియస్త్రవి।శారదులగువారికెల్లసామాన్యముగా। కారయవీరికిఁజననగు।వీరికిఁగాదనువిచార
గలదే * వ॥అనిగర్వించిదుర్యోధనానుమతంబునఁ బార్థుతోడంబూనిరణసన్నద్ధుండయిరవితనయుండు
బుననున్నంతనర్జునుండును నాచార్యభ్రాతృచోదితుండై యుగాంతకాలానలుండునుంబోలెఁ బ్రతిఘటించు

—*కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధము.*—

మ॥జనితామర్షణుఁడంతఁబార్థుపయిఁబర్జన్యాస్త్రముకర్ణుఁడే । సినఘోరంబయి భూనభోంతరము తజ్జీమూత
ధంబుగప్పినఁదద్ధ్వాంతతిరోహితాపఘనుఁడై బీభత్సుఁడుండెఁవిరో।చనుఁడాశ్మమ్యతివిస్తరించెనుతు
తనుఁడై * వ ॥ అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుఁడొట్టిధృతరాష్ట్రనందనులందఱుగర్ణువలననుండిరి భీష్మ
పాండవులుపార్థువలననుండిరంత * క ॥రవిసుతపార్థులఘోరా । హవమునకును వెఱచుచున్నయదిగుం
విభవఘనశరతిమిరౌ।ఘవృతాంగుఁదనూజుఁజూడఁగానకవంతర్ * క॥ధృతిదఱిగి మోహమూర్ఛాన్విత
సంభ్రమించివిదురుఁడుప్రత్యా।గతజీవఁజేసెనప్పుడ । యతిశీతలచందనోదకాసేకమునర్ * వ॥ అంతనర్జు
బాణంబున నమ్మేఘపటలంబుపఱవనేసిన నాదిత్యసమానులయి యెదురదర్శితులయియున్న యకర్ణార్జును
కుంతిసంతసిల్లెనపుడుధర్మవిదుండఖిలద్వంద్వయుద్ధసమాచారనిపుణుండయినకృపాచార్యుండయ్యిద్దఱ
ర్ణునకిట్లనియె*చ॥కురుకులజుండుపాండునకుఁగుంతికిఁబుత్రుఁడురాజధర్మబం।ధురచరితుండునీవతనితోడ
చెదేనివి।స్తరముగనీదువంశమునుదల్లినిదండ్రినిజెప్పుచెప్పినర్।దొరయగునేనినీకెదిరిదోర్బలశక్తినితండు
వ॥అనినవినికర్ణుండు తనకులంబునుదల్లిదండ్రులనుజెప్పసిగ్గువడి తలవాంచియున్నంజూచిదుర్యోధనుండు
యె * క॥కులముగలవాఁడుశౌర్యము।గలవాఁడుననధికసేనగలవాఁడునుభూ। తలమునరాజనునామము
దాల్చుమూఁడువిధములపేర్మిర్ *తే॥రాజవరుఁడైనపార్థుతోరాజుగాని।యాతఁడనిసేయఁగాదగఁడేనినీని
రునుజూడంగనీక్షణంబ । రాజుఁజేసెదనేనంగరాజ్యమిచ్చి * వ॥ అనియప్పుడభీష్మధృతరాష్ట్రులకుం జెప్పి
మతంబున మహామహీసురసహస్రంబులకు గోసహస్రంబులిచ్చి యపరిమితధనంబులుదానంబు సేసి య
బునకుపీఁడర్హుండయ్యెడుమని బ్రాహ్మణాశీర్వాదంబులువడసి కర్ణునింగాంచనపీఠంబున నునిచియంగరాజ్యా
షిక్తుంజేసిన గర్ణుండునుమకుటకేయూరహారాది భూషణభూషితుండయి సకలరాజచిహ్నంబులతో
ర్షంబుతోడంగురుపతికిట్లనియె * క॥ బృహదబ్ధిమేఖలాఖిల। మహీతలతుత్రవరసమతుమునమహా।మహీ
గానన్నును।మహిపుంగాఁజేసితతిసమర్థత వెలయర్ * క॥దీనికిసాదృశ్యముగా। నేనేమియొనర్తునీకునిష్ట
నుగనాతోఁజెలిమిమ।హీనుతముగఁజేయుమిదియయిష్టమునాకుర్ * వ ॥ అనినవినిదుర్యోధనునకుసంతో
గర్ణుండతనితోడనిష్టసఖిత్వంబునకొడంబడియుండెనంతఁ గొడుకురాజ్యాభిషేకోత్సవంబుసూచిహర్ష
సూతుండురథంబుడిగ్గికర్ణునొద్దకుంబఱతెంచియున్నతండునుబితృగౌరవంబునసంభావించివినయవినమిత
గుండయిన * తే॥కడఁగిసూతుండుపుత్రకుఁగౌఁగిలించి।కొనితదీయమూర్ధాఘ్రాణమొనరఁజేసి।యంగరాజ్యా
కార్ద్రమయినశిరము।దడిసెవెండియుహర్షాశ్రుతతులమెప్ప* వ॥దానింజూచిభీముండుగర్ణునిసూతకులసంభవ

చెఱింగినఁగుచునిట్లనియె * క ॥ నీదుకులమ్మునకుఁదగఁ బ్రతోదముగొనిరథముగడపఁదొడఁగుము నృపథ । ర్మోదయుఁడ
నర్జునుతోఁ। గాదనకరణంబు సేయఁగా నీకగునే * వ॥ మఱియదియునుంగాక * తే॥ ఉత్తమక్షత్త్రియప్రవరోపయోగ్య।
మయినయంగరాజ్యంబునీక ర్హమగునె । మంత్రపూతమైగురుయజమానభక్త్య।మగుపురోడాశము కుక్కకర్హమగు
నే * వ॥ అనినవిని కర్ణుండు వెల్లనయి యెద్దియుం జేయునది నేరక దీర్ఘోష్ణనిశ్వాసవ్యాకులవదనుండయి యాకాశంబు
నున్నయాదిత్యుం జూచుచు మిన్నకుండెనంత నతివ్రీడితుండయిన యక్కర్ణుంజూచి భ్రాతృపద్మవనమధ్యంబుననుం
దుర్యోధనమదాంధగంధసింధురంబు వెలువడివచ్చి కడునలిగి భీమునకిట్లనియె * క ॥ అనిలజనీకిట్లనిపల్కను జనునే త
ఱప లేడికడుపునఁబులిపుట్టునెయిట్టిదివ్యతేజంబునవాఁడధమాన్వయమునఁబుట్టునె చెప్పుమా * సీ॥ సూరులజన్మంబు
సురలజన్మంబును నేఱులజన్మంబు నెఱుఁగనగునె । మొగినిదధీచియెమ్మునఁబుట్టదయ్యె నే వాసవాయుధమైన వజ్రమది
ను । గాంగేయుఁడనమఱికార్త్తికేయుండన నాగ్నేయుఁడనరౌద్రుఁడనఁగ శరవ । ణోద్భవుండనగుహుండుద్భవిల్లఁడె
ర స్తంబజన్ముఁడుగాఁడెధర్మవిదుఁడు - తే॥ కృపుఁడుఘటసంభవుఁడుగాఁడెకీర్త్తిపరుఁడు । వరుఁడుద్రోణుండువిప్రులవల
బుట్టి రైరెసత్క్షత్త్రియుల్లనులవనిఁగావఁ । గడగిమీజన్మములునిట్టుగా వెవినఁగ * వ ॥ వానితోడిదేమిదివ్యలక్షణ
క్షితుండును సహజకవచకుండలమండితుండును గాని ప్రాకృతపురుషుండుగాఁడుతనబలంబుననీయంగరాజ్యంబున
కాదు సకలమహీరాజ్యంబునకు నర్హుండగుననుచున్నయంతనాదిత్యుండస్తగతుండయిన నస్త్రసందర్శనరంగంబు
లువడి దుర్యోధనుండుకర్ణుందోడ్కొనికరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ నిజమందిరంబునకరిగెంబాండవులునుభీష్మ
ద్రోణకృపాచార్యులతో నిజనివాసంబులకరిగిరి * ఆ॥ కుంతియంతసహజకుండలకవచాభి । రాముఁగర్ణుఁజూచిరవిస
నుఁ బ్రత్యభిజ్ఞ నెఱిఁగిప్రథమపుత్త్ర స్నేహ।మెఱుకపడకయుండనింతియుండె * క॥ వినుతధనుర్విద్యావిదు। ఘనుఁ
డసహాయుఁబడసికౌరవవిభుఁడర్జునువలనిభయముచెడిఱొమ్మునఁజేయిడినిద్రవోయెముదితాత్ముండై * వ॥ అంతఁ
ప్రభాతంబగుటయుఁదత్సమయనియమంబులందీర్చి యాచార్యుండు శిష్యులనెల్లరావించిమీరునాకుగురుదక్షిణయిండ
ననందఱు మ్రొక్కి యెదురనిలిచిమీకెద్దియిష్టంబుసెప్పుండనినవిని యవివేకకారణదారుణైశ్వర్యగర్వితుండగుద్రుప

—* కౌరవపాండవులుగురుదక్షిణార్థంబు ద్రుపదునిఁబట్టుటకుఁజనుట. *—

నొడిచిపట్టితెండిదియనాకిష్టంబయినగురుదక్షిణయనిపంచిన * క ॥ వల్లెయనిరాజనందను। లెల్లనుసమకట్టిరథములె
క్కి దిశ ల్వే । దిల్లఁగగర్జిల్లినిశా। తోల్లసితకృపాణకార్ముకోద్యతకరులై * ఉత్సాహ ॥ ఏలదీని నెడయఁజేయనీక్షణంబ
గిపాంచా। లుఁబట్టితెత్తమధికశౌర్యలీల మెఱయఁగాఁ।బోలుననుచుఁబెఱిఁగిరాజపుత్త్రులెల్లనరిగిపాంచా।లపురము
ముట్టికొనిరసంఖ్యబలసమేతులై * వ ॥ పాండవులునురథంబులెక్కి ద్రోణుంబరివేష్టించి పిఱుందనరిగిరంత నర్జును
డాచార్యునకిట్లనియె * క॥ వడిఁగొనికౌరవులందఱు।గడువఁగమునుజనిరివారిగర్వముచూడం । గడిమినిద్రుపదాధిపు
నఁబోడువఁగఁదమకలవియగునెభుజవీర్యమునన్ * క ॥ ఇతరులచేద్రుపదుఁడనవ। హితుఁడయిపట్టువడనంతహీనుఁ
డశౌర్యో । న్నతుఁడధికధనుర్విద్యా । న్వితుఁడుభవత్సఖుఁడనంగవినరొక్కో వానిన్ * వ ॥ అనుచుఁబాంచాలపురంబా
సన్నంబుగాఁజనుదెంచునంతకుముందరఁజని దుర్యోధనయుయుత్సుదుశ్శాసనవికర్ణజలసంధాదులయిన ధార్త్తరాష్ట్రు
లనేకనృపకుమారసహితులయి పాంచాలపురంబుపయివిడిసినఁబాంచాలపతియెఱింగి యపారచతురంగబలసమేతుం
డైకౌరవులందాఁకిన * క॥ శరనికరసహస్రంబులఁ। బరువడినందఱనుగప్పెఁ బ్రావృడ్ధారా।ధరమురుధారాజలము
సరసిజములఁగప్పునట్లుసంరంభమునన్ * క॥ కలయనసిముసలదండం ।బులుగొనికాంపిల్యనగరమునజనులెల్లన్।నలి
గియార్చికౌరవ । బలసుభటులఁబొడిచిరాజిబడలువడంగన్ * క॥ ధృతరాష్ట్రకుమారకులవ । హితులయిపాంచా
లుఁబాదనేసిరిసాంద్రా । తతబాణప్రకరతిరో । హితమయిరవికిరణజాలమేర్పడకుండన్ * క॥ వారలశరములునడు
మ। వారించుచునధికలాఘవంబునవారిన్ । ఘోరశరవిద్ధవర్మ్ములఁ।గారణమునసోమకుండుఘనుఁడైయేసెన్ * క॥
నానావిధమార్గణముల। నానామార్గములనేసి[illegible] నాతనుఁగామనంబునందలఁ

చిరనిర్ * వ॥ ఇట్లు పాంచాలుబాణవృష్టికి నిలువనోపక కురుకుమారులుకుమారశరాసనశరాసారనిహతసూర్యా
రులుంబోలె వెలిచలిచి పాండవులకడకుం బఱతెంచినం జూచి యర్జునుండాచార్యధర్మజులకు నమస్కరించి *
నయుండుం డేసితుణంబ పాంచాలుం బట్టి తెచ్చెదనని విజృంభించి సరభసంబున భీమసేనుండుదనకు సేనాగ్రచరు
మాద్రేయులు చక్రరక్షకులుగా ద్రుపదరాజవాహినీసముద్రంబు నడియం జొచ్చిన * క॥ కరిఘటలం దాఁకి
గరటిఘటాకుంభబింబకంబులవడిజ । ర్ఝరితములఁ జేసె నిష్ఠుర । తరవజ్రనిపాతపటుగదాఘాతమునన్ * ఉ॥
మైవృకోదరుగదాపలిశాహతి నన్యవాహినీ । వారణసంచయంబభినవక్షతశోణితధారలొప్పసం । చారితధా
విశాలశిలోచ్చయసంచయాభమై । వీరరణంబునం బడియె వీక్షితహస్తిపవృక్షుపక్షితోన్ * చ॥ అనిలజుఁ
ద్రుపదుహస్తిఘటావలి నశ్వసంహతిన్ । ఘనరథకోటిభగ్నములుగా సమరంబునఁ జంపి పేసచు । ర్మనుజు
లయనిమాసుగ గోపుఁడు గోగణంబులన్ । గొనకొని ఱొప్పునట్టులధికుండగి చెంబ్రుథుచండహస్తుఁడై * స్రగ్ధరా॥
అంతంగాంతేయుఁడత్యాయతభుజుఁడు నరుండగ్ని పాంచాలుడంతి । ధ్వాంతంబున్వానివాహోపాత్తమతుషి
ద్ఘటోద్ధారతారాసంతానంబున్నరాంశుచ్ఛాయవిభవములన్నాంతిఁ బొందించియున్న । ధ్వాంతారాతిప్ర
రుచు వెలిగెందక్రణవ్యోమవీధిన్ * క॥ ఆతనిఁ జూచి సహింపక । యాతతకార్ముకుఁడు ద్రుపదునసుజుఁడు శౌర్యో
డుసత్యజితుండను । నాతఁడు వీరుఁడయి తాఁకె నతిరభసమునన్ * క॥ కడఁగి ద్రుపదానుజుఁడు నె । వ్వడిగ్నంత
నూఱు వాఁడి శరంబు । ల్గడునలిగి వానినన్నియు । నడుమనతునియంగ నేసె నరుఁడస్త్రములన్ * క॥ విశిఖ
విడుఁడు వా । సవి వానిరథంబు రథ్యసారథులమహిం । గువలువడనేసెను గ్రా । హవమున నసువాఁడు విముఖుఁడ
అవర్ * వ॥ అంత * క॥ శరమోక్షణవేగనిరం । తరమండలితోరుచాపదండున కాండో । ద్ధురచండధరుఁడుఁ బోలెను
నుఁదాఁకె ద్రుపదుఁడత్యుద్ధతుఁడై * మ॥ పరమాస్త్రైకవిశారదుల్బలయుతుల్పాంచాలకాంతేయులొం
ర్కొనియేయునప్పుడు దదీయోగ్రాజిరంగంబునన్ । స్తరసీరంధ్రనిశాతసాయకతమస్సంఛన్నమై నంబర । స్వ

—*అర్జునుఁడు ద్రుపదుం బట్టికట్టి తెచ్చుట.*—

బులు దక్కి యోధలు దిశాభ్రాంతాత్ములై రచ్చటన్ * వ॥ అట్టి మహాద్వంద్వయుద్ధంబున విజిగీషుండయి
డు పాండవమధ్యము ధనుర్మధ్యంబు భగ్నంబుగా నొక్క బాణంబున నేసి యార్చి నన లిగి వాసవసుతుండు
స్తుండయి శైలస్థలంబుమీఁదికి లంఘించు సింహంబునుంబోలె ద్రుపదురథంబు మీఁదికి లంఘించి వానిం బట్టుకొని
న్యంబు హాహాధ్వనులె సంగమహార్ణవంబునుంబోలె మ్రోయుచుండె నంత * క॥ ప్రక్షీణదర్పు ద్రుపదు ర
గట్టి తెచ్చి యర్జునుఁడు క్రియాదక్షుండయి గురునకు గురుదక్షిణ దానిచ్చి చేసెఁ దత్సమ్మదమున్ * వ॥ ద్రో
ను చేసిన పరాక్రమంబునకుఁ బరమప్రీతహృదయుండయి ద్రుపదుం జూచి నగుచు నిట్లనియె * క॥ వీ రెవ్వరయ
మహారాజులెయిట్లు కృపణులయి పట్టువడన్ । వీరికివల సెనెయిపుడువ । హారాజ్యమదాంధకారమది వాసెనె
ఇంకనయిన నమ్ము నెఱుఁగంగనగు నెక్కొ । యనుచు నుల్లసంబులాడి ద్రుపదు । విడిచి పుచ్చె గురుఁడు విప్రులయ
దృణహుతాశనంబు దీర్ఘమగునె * వ॥ ఇట్లు ద్రుపదుండు ద్రోణుచేత విముక్తుండయ్యుఁ గోపపాశబద్ధుండయి
వంబునకుఁ బ్రతీకారంబు సేయందలంచి బ్రాహ్మణోపాస్తి సేయుచుండె నిట ధృతరాష్ట్రుండు యుధిష్ఠిరుని
ధురంధరుంగా నెఱింగి భీష్మవిదురులతో విచారించి యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసిన * చ॥ నలువురు తమ్ములుండగ
దిక్కులు నోర్చి సర్వభూతలమున రాజనందనుల దర్పమడంచుచు భూరివస్తురాసులుగొని వచ్చియొఁగొని వి
ధియొప్పె ధర్మజుం డలఘుఁడు యౌవరాజ్యయుతుఁడయ్యును బెంపున సార్వభౌముఁడై * వ॥ మఱియును * క॥
రనొప్పెను దోర్ధతగజరథతురంగయుద్ధములగదా । యుద్ధములమల్లవిద్యఁ బ్ర । సిద్ధుఁడు సుధ్యముఁడయనువి
ల్ * చ॥ అనుపమకార్ముకాదివివిధాయుధవిద్యలయందుఁ గోవిదుం । డనఁగన జేయుఁడై పరఁగు నర్జునుఁ బోలఁగ
దు లేఁ । డనుజనఘోషముచ్ఛలితమయ్యె మరుచ్చలితోచ్చవీచిని । స్వనముఖరాబ్ధివేష్టితవిశాలమహీవలయ

* క॥ యములమితశౌర్యులరినృప । యములమితచరిత్రనిరతులనఁగానత్యు।త్తమభక్తినన్నలకువిన।యము మెఱ

చుచుసుండిరధికులయిబహుకళలన్ * వ॥ఇట్లుపాండుకుమారులపారగుణంబుల నెల్ల వారికినారాధ్యులయిపరఁగుచు

నందు ధనుర్విద్య నర్జును ధృఢముష్టిలాఘవ లక్ష్యవేదిత్వధారాపాత జితశ్రమత్వంబునకు నసిగదాది వివిధ

హరణప్రవీణతకుఁ బరమహీపాల పరాజయోత్పాది పరాక్రమంబునకుఁ దనవలనిభక్తి స్నేహంబులకు మె

భారద్వాజుండు వానికిబ్రహ్మశిరంబను దివ్యబాణంబు సప్రయోగనివర్తనంబుగానిచ్చి యిట్లనియె * ఉ॥దీని

స్తినాఁబరఁగుదివ్యమునీంద్రుఁడుతొల్లిప్రీతితో । భూనుతయగ్నిదేశ్యుఁడనుభూరిమునీంద్రునకిచ్చెవారలున్ ।మా

కనాకునిచ్చిరిక్రమంబున నేనునునీకునిచ్చితిన్ । దీనికినీవయర్హుఁడవుతేజమునంగడుఁబెద్దగావునన్ * వ॥ దీనిమాన

యందుఁబ్రయోగింపకుండునది యల్పతేజులయందుఁబ్రయుక్తంబయి యిదిజగంబులఁగాల్చునిన్నుబాధించునట్టి

నవులుగలిగిరేని వారిమీఁదఁ బ్రయోగించునది వారినశ్రమంబున జయించునని దానిమహిమచెప్పి నీవునీబంధుస

కుంబుననాకుగురుదక్షిణయిమ్మదియెయ్యదియనిన నేనుయుద్ధంబు సేయునపుడు నాతోఁబ్రతియుద్ధంబు సేయకుండు

వియనాకుగురుదక్షిణయనినఁనర్జునుండువల్లెయనియాచార్యునకునమస్కరించిదానికొడంబడియెనంతదుర్యోధనుం

యుధిష్ఠిరుయౌవరాజ్యాభిషేకంబునకు భీమార్జునయములపరాక్రమంబునకుసహింపక కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతో

ంతనంబుండియిట్లనియె * సీ॥ఆయుధవిద్యలయందుఁజితశ్రములనియుసురణశూరులనియుసంత।తోత్సాహులనియు

ధృతులనియునుభయమందుచుండుదుఁబాండవులకు । దానిపైనిప్పుడుధర్మజుయువరాజుఁజేసెరాజేనేమిచేయు

డ।నృపనీతియెయ్యదినిరతంబుగాదీనినాకెఱింగింపుఁడునయముతోడ-అ॥ననినదివినికణికుఁడను వాఁడుసౌబలు।నా

—*కణికుఁడుదుర్యోధనునకురాజనీతిఁజెప్పుట.*—

మంత్రినీతులందుఁగరము।కుశలుఁడయినవాఁడుగురుకులవల్లభు।నిష్టమునకుఁదగఁగనిట్టులనియె * తరువోజ ॥ ధరణీ

డుద్యతదండుఁడైయు వితపండవిధానంబుఁదప్పకధర్మ।చరితులఁగామహిజనులరక్షించిసద్వృత్తుఁడగునదిసర్వవర్ణ

లు।వరుసనతమతమవర్ణధర్మములవర్తిల్లుచురుగడువకదండభీతి।నరిమిత్రవర్జితుఁడయిసమబుద్ధియగుమహీవల్లభున

శాసనమున * క॥గుఱుకొనికార్యాగార్యము। లెఱుఁగకదుశ్చరితుఁడయియహితుఁడగు నేని।మ్మఱువకగురు నైనను

। లెఱుఁగఁగశాసించునదిమహీశుఁడుబుద్ధిన్ * క॥ధీరమతియుతులతోడవి । చారము సేయునదిమునువిచారితపూ

।ప్రారంభమయినకార్యము।పారమువొందునువిఘాతపదదూరంబై * క॥జనపాలుఁడుమృదుకర్మం।బుననయిననను

రకర్మముననయినను నే।ర్పుననుద్ధరించునదిత।న్ననపాయతఁబొందఁజేయునదికర్మంబుల్ * క॥అమలినమతినాత్మ

।ద్రములన్యులెఱుంగకుండఁదానన్యచ్ఛి।ద్రములివ్విగ నెఱుగుచు దే।శము కాలము నెఱిఁగిమిత్రసంపన్నుండై * క॥బ

ానులైనచోశ।త్రులఁజమపుటనీతియధికదోర్వీర్యసుహృ।ద్బలులయినపారిఁజమపఁగ। నలవియెయల్లశసాధ్యులసుమ

మీఁదన్ * క ॥ అలయకపరాత్మకృత్యం। బులుమతి నెఱుఁగునదిదూతముఖమునఁబరభూ। ములవృత్తాంతము లెఱుఁగ

।బలుమఱుపుచ్చునదివివిధపాషండతతిన్ * క॥నానావిహారశైలో।ద్యానసభాతీర్థదేవతాగృహమృగయా। స్థాన

లకరుగు నెడమును।మానుగశోధింపవలయుమానవపతికిన్ * తే॥వీరునమ్మంగఁదగుమరువీరునమ్మఁ।దగరునాఁగనువ

మతత్త్వబుద్ధి।నెవ్వరినివిశ్వసింపక యెల్లప్రొద్దు।సాత్మరక్షాపరుండగునదివిభుండు * ఉ॥ఇమ్ముగనాత్మరక్షవిధియిం

విధంబునమంత్రరక్షయ।త్నమ్మునఁజేయఁగావలయుఁదత్పరిరక్షణశక్తినెల్లకా।ర్యమ్ములుసిద్ధిఁబొందుఁబరమార్థము

ప్రవిభేదమైనఁగా।ర్యమ్ములుసిర్వహింపఁగబృహస్పతికైనను నేరఁబోలు నే * క ॥ పలుమఱుశపథంబులునం।జలు

నఖివాదనములుసామప్రియభా।షలుమిథ్యావచనంబులు।గలయవిమష్టస్వభావకాపురుషులకున్ * క॥ తనకిమ్మ

ంతకుదు।ర్జనుఁడిష్టుఁడపోలెనుండిసర్పమువోలెన్ । దనకిమ్మగుడునుగఱచును । ఘనదారుణకర్మగరళఘనదంష్ట్రిల

న్ *క॥కడునలుకయుఁగూర్మియు నే।ర్పడ నెఱిఁగించునదివానిఫలకాలమునం।బిడుగును గాడ్పునుజనులకుఁ।బడుటయు

టయు నెఱుకపడియెడుభంగిన్ *క॥ తగదసమ... ...నమరియయి చే।కొనఁజనదించు

కముల్లయి। ననుబద్ధతులందునున్ననడవఁగనగునే * క॥ బాలుఁడనితలఁచిరిపుతో। నేలిదమునఁగలసియున్కి
యు। లీల లానలకణమించుక। చాలదెకాల్పంగ నుగ్రశైలాటవులన్ * క॥ మొనసియపకారిఁగడనిడి। క్రోనియుం
తిదీర్ఘకుజశాఖాగ్రంబుననుండినిద్రవోయెడు। మనుజునకుసమానముగఁబ్రమత్తత్వమునన్ * చ॥ తడయక
ములదానములన్ దయతోడనిమ్ముగా। నొడివియుసత్యమిచ్చియుఁజనుల్ జననాథకృతాపరాధులం। గడఁగి
ననుటకావ్యమతంబిదిగాననిప్పుడున్। గడుకొనిశత్రులంజెఱుపఁగాంచుటకార్యమురాజనీతిమైన్ * వ॥
ప్రకారంబులనపకారులయినవారిం బరులనయినబాంధవులనయినను పేక్షింపకయాత్మరక్షాపరుండవయి
నిరూపించునదియనినకణికునిమతంబువినిదుర్యోధనుండు చింతాక్రాంతుండయియొక్కనాఁడు ధృతరాష్ట్రసహి

——*దుర్యోధనుఁడుతండ్రితోఁదనమనోదుఃఖంబుదెల్పుట.*——

యె * తే॥ వీరులనిపాండుసుతులకువెఱతునేను। వెఱచుటకుఁదగఁగానిప్డువిభుఁడవీవు। పాండవజ్యేష్ఠునకుఁబ్రీతి
వ। రాజ్యమిచ్చితికురువృద్ధ రాజులొద్ద * వ॥ దానంజేసిపౌరజనబ్రాహ్మణప్రధానవరులుధర్మజునకనురక్తులయి
భీష్మునినాదరింపక ప్రజ్ఞాచక్షుండు రాజ్యంబు సేయసమర్థుండుగాఁడు సమర్థుండయ్యును భీష్ముండు మున్న
ర్తనంబునఁగృతప్రతిజ్ఞుండయ్యెఁగావునఁబాండవజ్యేష్ఠుండయినయుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకంబు సేయుద
రుణుండయ్యును గుణవృద్ధుండుధర్మశీలుండు నదిగాకపరాక్రమవంతులయిన తమ్ములుగలవాఁడు రాజ్యప్ర
యివృద్ధులనమాత్యులబంధుమిత్రులనుదొల్లింటికంటెమిక్కిలిపూజార్హులనెల్లఁబూజించుచుండుఁ బితామహు
నభీష్మునిసపుత్రకుండయినధృతరాష్ట్రునినతిభక్తినభీష్టభోగానుభవపరులంగాసుఖంబుననునుచు దీనికి
డంబడుననియెప్పుడుఁదమలోవిచారింతురనివింటిఁగర్ణశూలాయమానంబులయిన మూర్ఖప్రకృతులవచనంబు
పఁ బాండవులిష్టంబు వాయునట్లుగాఁజేయవలయు నేమిచేయుదుమనినియడిగినఁగొడుకునకుధృతరాష్ట్రుం
చ॥ జనపతియైనవానికిఁబ్రచండమహాగతులాహవాంతరం। బునమృతిఁబొందుటొండెమఱిపుత్రులపైఁ
రమెల్లనునియమించియేఁగిగిరులందపమొప్పఁగఁజేయుటొండెఁగా। కనిమిషలోకభోగసుఖమొండఁగఁబోలునే
బుగన్ * వ॥ రాజయినవాఁడుతనరాజ్యభారంబుతానచూచియారయవలయు నేను షడంగసహితంబుగా వే
నంబు సేసిశాస్త్రంబులందుఁగృతనిశ్చయుండనయి బలంబుగలిగియు నంగవైకల్యంబునం బరచక్రంబులకుం
హంబులురచియింప నేరమింజేసిరాజ్యంబునకుఁదగకయున్న * ఉ॥ లోకనుతుండు పాండుఁడమలుండు మహా
ప్రార్ణర। తానకరుఁడత్యుదారమతియంధుఁడనైననునన్నురాజుఁగాఁ। జేకొనిభక్తితోడఁబనిసేయుచు
డై। యీకురువంశరాజ్యభరమెంతయుఁదాల్చెఁబరాక్రమంబునన్ * క॥ పరచక్రపతులచేఁ భీ। కరుఁడై
మికప్పంబులుచె। చ్చెరఁదెచ్చియిచ్చినన్నును। భరతకులశ్రేష్ఠుఁడునిచెబహుయజ్ఞములన్ * వ॥ మఱియువాని
ణంబులమిక్కిలియయ్యుజనంబులకుననురక్తులయిపరఁగుచున్న పాండురాజకుమారుల నెవ్విధంబునఁబాప
షించిపలికినధృతరాష్ట్రునకుదుర్యోధనుండిట్లనియె * సీ॥ పైతృకంబగులక్ష్మిపాండుభూపతిమున్నతాల్చె
నయుఁడయిన। ధర్మజుఁడిప్పుడుదాల్చిననాతనితనయుండుమఱిదానిఁదాల్చుమీఁద। నిప్పాటఁబాండువం
జ్యార్హులగుదురువసుమతీరాజ్యమునకుఁ। బరువడిమేమింతఁబాసినమాపుత్రపౌత్రవర్గంబెల్లఁబాయనింక
గొలిచికుడువనోపమేమట్లుగా। కుండమమ్ముఁజేయనోపుదేని। పాండురాజుతోంటిభక్తియునప్పాండు
యయుఁదలఁపకుండు * వ॥ ఈరాజ్యంబు మొదలింటంగోలెభవదీయులయినప్రకృతిజనులువశ్యులుగాకున్న
క్రమాగతంబయిమాకునప్రయత్నలభ్యంబగుఁదొల్లిపాండురాజురాజయి గుణంబులం బ్రజానురాగంబు
జేసియెల్లవారునుధర్మరాజురాజ్యంబువలతురుదానినెఱింగికాదెయేను సన్మానంబులం బ్రకృతిజనంబుల
బు సేయుచునుండుదునిందుల దుష్టజనులపక్షపాతవచనంబులుడుగునట్లుగాను పాయంబునం గుంతినిం బాండ
సభృత్యామాత్యవర్గంబుతో వారణావతంబునకుంబుత్తము మనకురాజ్యంబుసుప్రతిష్ఠితంబయినమఱివారి

స్తురనినదుర్యోధనునకుధృతరాష్ట్రుండిట్లనియె * తరువోజ ॥ ఏనెల్ల ప్రొద్దునామదిలోనఁదలఁతునీయభిప్రాయం యిదిదారుణంబు । గానవామునకుఁజుల్కనఁదేరనోపఁగడఁగిపాండవులనేకతమేనుబంపఁ । గానేరమటిదీనిఁగాంగే యవిదురకలశజాశ్వత్థామగౌతముల్బుద్ధి। గానొడంబడుదు రెకాదయ్యయనినఁ గౌరవజ్యేష్ఠుండుఘనుఁడిట్టులనియె* ॥ భవదాజ్ఞాగౌరవంబునగాంగేయాదులుదీనికినొడంబడుదురు వారుకౌరవులకెల్లసములయియుండియునావారల ల్లనినశ్వత్థామనాకిష్టుండగుటంజేసినన్నతండువిడువఁడుపుత్రస్నేహంబునద్రోణుండునుభారద్వాజినిభాగినే యునింబాయనేరమింజేసి కృపాచార్యుండునునాయొద్దనయుండుదురుమఱిభీష్ముండుమధ్యస్థుండగుటఁబాండవులంబ గ్రహింపఁడువిదురుండు పాండవపక్షపాతియయ్యునొక్కరుండునాకహితంబుసేయనోపండుగావుననిక్కార్యం నదోషంబులేదువినిద్రాకారణంబయిన నాహృదయశల్యంబునుద్ధరింపుమనిధృతరాష్ట్రునెట్టకేనియు నొడంబఱిచి ర్యోధనుండప్పుడు * క ॥ వలనుగలమంత్రివరులం । బిలిచిపృథానందనులకుఁబ్రియముగమీరి । మ్ములవారణావ బునుఁ। వెలయఁగఁబొగడుండువారువినితగులనేర్ప * వ ॥ అనిపంచినవారునువారణావతంబునవారితకుసుమఫల రనమ్ర శాఖావిశాలతరువనరేఖాలంకృతంబనియునునవసుధాధౌత సౌధనికరప్రభాపటలప్రధ్వంసితాసితపక్షదో బనియునునిరస్తదోషాను షంగమంగళమహారత్నరాజివిరాజితవిపులవిపణివీథీవిలసితాలంకారంబనియునుమనో రమనోరమాసఖసుఖానుభోగజనసమృద్ధంబనియునువర్ణించియప్పురంబునందపాండునందనులజాతకౌతూహలచి లంజేయుచున్నఁగొండొకకాలంబునధృతరాష్ట్రుండు దుర్యోధనదుష్టవచనప్రబోధితుండయి యొక్కనాఁడు*

—*ధృతరాష్ట్రుఁడుపాండవులవారణావతపురంబునకుంబోనియమించుట*—

।పాండుకుమారులంబిలువఁబంచిసుహృన్నివహంబునొద్దన। ప్పాండుఁదలంచినిర్గళితబాష్పకరాళకపోలయుగ్ముఁడై। ండుమహీశుకంటె నతిభక్తులమి మ్మెక్కుడేనుబంచెదం । బాండుయశోర్థులారయిది పథ్యమకాఁగఁదలంపుఁడాత్మ క్ష*క॥విదితంబుగఁబుణ్యామర । నదీసమీపమునవారణావతనగరం।బదిసర్వసుఖాస్పదమని। వదలకవర్ణింతురెల్లవా దానిక * క॥మీరునుగుంతియుసహపరి।వారమహామాత్యభృత్యవర్గులరైనా।నారాజ్యలీలతోఁజని। సారమతింజే ఁడంమసతతోత్సవముల్ * వ॥ పశుపతినివాసంబయన యప్పుణ్యస్థానంబునంబాండుహితంబుగానగణ్యగోహిర ణ్యదిమహాదానంబులంబ్రాహ్మణసంతర్పణంబులంజేసి యందుఁగొండొక కాలంబుండివచ్చునదియనిపంచినవల్లెయ పాండవులుగాంధారీధృతరాష్ట్రులవీడ్కొనియందఱుంబ్రియపూర్వకంబుగసంభావించిభీష్మద్రోణవిదురకృపాదు మ్రొక్కియనేకవృద్ధబ్రాహ్మణులకునమస్కారంబుసేసి వారలవలనదీర్ఘాయురారోగ్యస్వస్తివచనంబులతోబున నంబయ్యేడుమనిదీవనలుచేకొనుచుజననీసహితంబుగావారణావతంబునకుగమనోన్ముఖులయిన * క॥తనవఁచిన న్యముదొరఁ।కొనుటకుధృతరాష్ట్రపుత్రకుఁడుపొంగిపురో।చనుఁబిలిపించిరహస్యం । బునవానికిఁగరమునెయ్యము ట్లనియెక* తరల॥అలఘుతేజులవారణావతమన్పురంబునఁబాండవే।యులఁబ్రియంబుననుండఁబంచెనునో త్తరుం గురుప్రభుం। డలయకిప్పుడనీవుమున్జనియందువారికినుండఁగా । నిలయముల్రచియింపునీదగునేర్పుఁజూతముచెచ్చె * వ॥నాకుంబరమవిశ్వాసివినీవొక్కరుండవిదియనన్యవిషయంబయినకార్యంబుగావున నీవుదీనింజేయవలయు యుజవంబులయినవేసడంబులంబూనిన యరదంబెక్కి నేఁడచని వారణావతంబున లాక్షాసర్జకరససమ్మిశ్రంబయి తతైలార్ద్రింబయినమృత్తికాపుంజంబుననొక్కచతుశ్శాలవిశాలంబుగానాయుధాగారసమీపంబున మనోహరం గానవిరళసుధాధవళంబుగారచియించియందుఁబాండవులనునిచి వారలేమఱిమఱచినమ్మి కొండొకకాలంబుండని రులెఱుంగకుండనిమ్మయినయవసరంబునం దద్గృహద్వారంబునందు ఘోరానలంబుదరికొలిపిపగఱపంచత్వంబె గిరమ్ము * క॥ఈకార్యసిద్ధియగుడును।నీకతముననఖిలధారుణీరాజ్యమునా। కేకాధిష్ఠితమగునిది । నీకునునిత్యోప గనిలయముగాదే * వ॥ అనిపంచినంబురోచనుండతిత్వరితగతినరిగిదుర్యోధనుకఱపినరూపంబునవారణావతంబు క్షాగృహంబురచియించుచుండె నిటయుధిష్ఠిరభీమార్జుననయములుంగ్రమంబునందొల్లిషోడశపంచదశచతుర్దశత్ర

యోదశవర్షజాతులయి శతశృంగంబుననుండి హస్తిపురంబునకు వచ్చి యందుం గౌరవులం గలసి యస్త్రవిద్యలం
చుం బదుమూఁడేండ్లుండి యపుడు ధృతరాష్ట్రునియోగంబున వారణావతంబునకుం బోవ సమకట్టి మహాజన
సేతంబులయిన హయంబులం బూనిన రథంబులెక్కి ధనుర్ధరులయి హస్తిపురంబు వెలువడునపు డప్పురంబునం గల
ణక్షత్త్రియప్రముఖానేకజనంబులు శోకసంతప్తహృదయులయి * సీ॥ ఇప్పాండుపుత్త్రుల నేలొకో ధృతరాష్ట్రుఁ
నఁ బంప నిచ్చగించె । నిది యధర్మంబని యెఱిఁగి గాంగేయాదు లేల వారింపరో యెఱుఁగరొకొ । పితృపితామహ
భృతపూర్వమయి క్రమాగతమైన రాజ్యంబుఁ గరము నెమ్మి । పాండుసుతజ్యేష్ఠు భరతకులశ్రేష్ఠు ధర్మజుఁ బూన్పక
డిపి- ఆ॥ యేల వృద్ధరాజు లెడ చేసిరొకొ ప్రాజ్ఞు । లరుగు నెడకు మనము నరిగి యతని । యున్నచోటఁ బ్రీతి నుండుద మిం
యనుచుఁ బౌరులెల్లఁ జెరలి * వ॥ తన వెనుక రాఁగ వారిం బ్రియవచనంబుల నూఱార్చి పితృవచనంబుఁ జేయకునికి
ద్ధంబు గావున వారణావతంబునకుం బోయి వచ్చెద మని యందఱం గ్రమ్మఱించి చనుచున్న ధర్మనందను పిఱుంద
నేల యరిగి విదురుండు ఔరులు విని యును నెఱుఁగరాని వచనంబుల బహుప్రకారవచనరచనావిశారదుండగు ధర్మజున
ర్యంబులు కఱపి కొడుకులం గౌఁగిలించుకొని కుంతికి మ్రొక్కి పాండురాజుం దలంచి బాష్పపూరితనయనుం
ష్మటిచనిన నిటఁ గుంతియు ధర్మరాజు డాయవచ్చి యిట్లనియె * తే॥ విదురుఁ డేతెంచి యొరులకు విననియ నెఱుఁగ
ట్లుగఁ బలికి నిన్న ఱపెబుద్ధి । నట్లు చేయుదు నంటివీవ తని మతము । చెప్పనగు నేని యెఱుఁగఁ జెప్పుమయ్య * వ॥ అనిన
ర్మతనయుండు విదురువచనంబుల యర్థంబుఁ దల్లి కిట్లనియె * ఆ॥ ఎల్లకార్యగతుల నెఱుఁగుదురయినను । నెఱుఁగఁ
యు నెఱిఁగినంత । పనియు లేక మిమ్ముఁ బంచిన కురుపతి । హితుఁడు పోలె మీఁద నెగ్గు చేయు * వ॥ కావున మీర లేమఱక
గ్నులవలన నప్రమత్తులరయి యుండునది యని బుద్ధిఁ గఱపి దుర్యోధను చేయు మహి—ృయలిమ్ముగా నెఱింగి దీని ప్రక
తీకారంబు సెప్పి పుత్తెంచె దననియె నని చెప్పిన విదురుబుద్ధికిం దమ వలని నెయ్యంబునకు సంతసిల్లి నిట్లు పాండవు బున

—* పాండవులు జననీసహితంబుగా వారణావతంబుఁ జేరుట. *—

యది నంబుల వారణావతంబునకుం జనునంత * సీ॥ వారణావతమున వారెల్లఁ బాండవాగమనంబు విని సం
నఁ బెఱిఁగి । కర మొప్పఁ గరిరథతురగబలాఢ్యులై యెదురువచ్చి రికడు ముదముతోడఁ । గలయం గగృహములఁ గ
లుగడు విలసిల్లె నంబరతలము నొరసి । మలయజమృగమదావిలసలిలంబుల నిమ్ముగా నార్ద్రీకృతమ్ములయిన- తే॥
లనొప్పెఁ గర్పూరరంగవల్లు । లంగనలు గయిసేసి యుత్తుంగహర్మ్య । తలము లెక్కి రితత్పురీవిలసనంబుఁ । జూచుచు
మారులఁ జూచువేడ్క * వ॥ పాండుకుమారులు ననేకభూసురాశీర్వాదనాదాభినందితులయి ఫాల్గునమాసంబు
ష్టమీ రోహిణి నాఁడు వారణావతంబు సొచ్చి సర్వాలంకారసుందరంబయిన రాజమందిరంబునం గొన్నిదినం
డు నంతం బురోచనుండు తన చేసిన చతుశ్శాలవిశాలంబయి సకలజననయనాభిరామంబయిన దానిం జూపినం జూ
డవులు సంతసిల్లి పురోచనుశిల్పాచార్యుం బూజించి పుణ్యాహపురస్సరంబుగా గృహప్రవేశంబు చేసి రంతఁ బర
యమహాదోషాయవిదుండయిన ధర్మతనయుండు దాని కృత్రిమరమణీయత నుపలక్షించి యల్లన భీమున కిట్లనియె
హకుడ్యంబులు లాక్షాగర్భములు ఆజ్యతైలగంధులు మఱి శస్త్రాగారసమీపము మా । యాగృహము గుని దియ వి
యంబై * క॥ దీని తెఱఁ గెఱిఁగి నట్లు మహానిపుణుఁడు విదురుఁడు రువిషాగ్నులవలనం । మానుగ నేమఱకుండని
బోధించె నేకతమున సుబ్రీతిఁ * వ॥ కావున నిందు విశ్వసించి యుండవలవ దగ్నిభయంబగు నని నవిని భీముం
ఆ॥ ఇట్టిదయిన మనకు నిందుండఁగా నేల । యరిగి ముందు నున్న యం డయుండి । యెఱిఁగి దీనితోన యిప్పురోచనుఁ గాల్చి
మనిన ధర్మపుత్త్రుఁ డనియె * క॥ ఎఱిఁగితి మిది దీని తెఱఁగే । మఱి కెఱుఁగనియట్లు గూఢమతినుండుదమిం । దఱు
రోచనుకృతి । నెఱి నేర్పడు నంతకును విశీర్తాత్ములమై * వ॥ ఇప్పాపగృహప్రకారంబు మన మెఱుంగుట పురోచనున
గ నేని దుర్యోధనునియోగంబు విఫలంబు గాకుండ శీఘ్రకారియయి మనలఁ దహించిన భీష్మవిదురాదులు వినికోపింతు
రుకులసముద్రక్షోభంబగు మఱి దాహభయంబున మన మొండుకడకుం బోయిన నెఱింగి మనయంతరంబు రో యనుమా

మరాజ్యమ్మండుదుర్యోధనుండు మనక పాయంబు సేయు నెట్లనిన * సీ॥ రాజపదస్థుండ రాజపదస్థులఁ బతుఁ బలాఢ్యుఁడ పతుఁ బ
లులవిపులార్థవంతుఁడు విగతార్థవంతులనవసరంబెఱిఁగి వాఁడశ్రమమున। సూహ్యులఁ దుదిఁదాఁక దూషించుమనలసుని
ష్ఠురునకునదిసీతిగాదె। కావునవోరు లెఱుఁగక యుండఁగఁ డునమ్మినట్టులయుండుదమనిదివంబు- తే॥ లెల్ల వేఁటలాడుచు రా
త్రులెల్లనుద్యు। తాయతాయుధహస్తులై యనుదినంబు। నప్పరోచనువంచించి యనఘులుండి। రప్రమాదులై పాండవులప్పు

—*లాక్షాగృహదహనము*—

డమున * వ॥ అటహస్తిపురంబున విదురుండు దుర్యోధను దుర్మంత్రంబంతయు నిక్కముగా నెఱింగి కడు విశ్వాసి నొక్క ఖనకుని నతి
కుశలుం బాండవుల పాలికిం బుత్తెంచిన వాఁడును వచ్చి రహస్యంబునం బాండవులం గని తన్ను విశ్వసించునట్లుగా విదురుక
ల్పిన సాభిజ్ఞానవచనంబు లెఱింగించి యీ కృష్ణచతుర్దశి నాఁటి రాత్రిఁ బురోచనుండు లక్క యింట దహనంబు దరికొల్పం
గావునని నిం మండి మీకు వెలువడి పోవునట్టి యుపాయంబు మహారాజు నియోగంబునం జేయవచ్చితినని చెప్పి లక్క యిల్లు వెలు
వడ నొక్క బిలంబు నెవ్వరు నెఱుంగకుండం జేసి వారల కెఱింగించిన భీముండు దాని నిక్కముగా శోధించి యుండునంత * క॥ ధ
నదానములను బ్రియభో। జనదానములను విశిష్టసద్ద్విజతతులం। దనుపుచునుండఁగఁ దత్పుర। మునవహ్నామములు భరత
ముఖ్యులకరిగెన్ * వ॥ ఆ కృష్ణచతుర్దశి నాఁడు కుంతీదేవి యప్పురంబునం గల పుణ్యాంగనల కెల్ల నిష్టాన్నదానంబులఁ దుష్టి
చేసి దేవపూజ గావించు నెడం బురోచను పనిచిన నిషాదవనిత యేవురు కొడుకులుం దానును వన్యమూలఫలంబులు దెచ్చి
యిచ్చుచుం గుంతీదేవిఁ బాయక సేవించుచు వారి కృత్యంబులు నిత్యంబును నెఱింగి పురోచనునకుం జెప్పుచుండెడు నది నా
ఁటి రాత్రి యుత్సవమునం గాలచోదితయయి తానును గొడుకులు నధిక మధుపానమదంబున మెయి యెఱుంగక లక్క యింటి
ప్రక్క ననిద్రవోయిన నయ్యర్ధరాత్రంబున భీముండు పురోచనుకంటె మున్ను తానుత్సహించి వాని శయనగృహద్వారం
బున ననలంబు దరికొలిపి చెచ్చెర నన్నను దల్లి నిం దమ్ములను నా బిలంబులో నికనిచి యాయుధాగారంబుతోడ నలాక్షాగా
రంబు హుతాశనునకశనంబు సేసి ఖనికునకుం దమకుశలగమనం బెఱింగించి బిలప్రవిష్టుండయి కుంతిని సోదరులను బిలం
బు వెలువరించుకొని చనునప్పుడు * సీ॥ కడునిద్రఁ గానమిఁ దొడరుచు వడిగొని నడవంగ నేరక తడవుచున్న। నెఱిఁగి
చెచ్చెరఁ దల్లిని నకటనిడి ధర్మసుతవిజయులఁ దనవితతబాహు। యమళంబులెక్కించి యములను త్సంగంబు లెక్కించికొ
ని భీముఁడక్కజముగ। నరిగెడురయమునఁ దరులు సొల్పాడి మ్రొగ్గఁబడ ఘట్టనంబులఁ జదిసి రాలు- ఆ॥ నుఱుసుగాఁగ నిట్లు
నెఱయంగ సత్త్వంబు। మెఱసి రాత్రి యెల్లను నకపవన। తనయుఁ డరిగెఁ బవలు సనినట్లు చీఁకటి। యనక ముండ్లు గండ్లు ననక తె
రలి * వ॥ ఇట్లు వారణావతంబున * చ॥ అనుపమనిత్యసత్యరతులై వినయాన్వితులైన పాండునం। దనులకు ధర్మమూర్తులకు ధ
ర్మ వెఱుంగక యిట్టులెగ్గు సే। సిన ధృతరాష్ట్రజాధమున శేషసుహృద్వ్యతబంధుదాహసూ। చనమయి లక్క యిల్లు తెక్క
శానుశిఖాహతిఁ గ్రాఁగె గ్రక్కునన్ * వ॥ తదనంతరంబ ప్రభాతసమయంబున * వ॥ అతిదురితక్రియాభిరతుఁడై నపురో
చనుతోడ భస్మసా। త్కృతమయి చెడ్డ తద్విపులగేహము దక్షిణదగ్ధమైనయా। కృతకవిభూతిజాతుషనికేతనముల్ వ
శిశస్త్ర వేశ్మముల్। ధృతిచెడి చూడఁగా నరుగుదెంచి జనుల్ దమసంభ్రమంబుతోన్ * అక్కర॥ స్రోవైన భస్మంబు పా
యఁ ద్రోచి యబ్బాదిలోనడఁగి। యేవురు కొడుకుల తోడ నందొక్క యింతి యత్యుగ్ర। పావకదగ్ధమై యున్నఁ జూచి య
ప్పౌరులు దాని। భావించి కుంతి యసుతులు ననిశోకపరవశులగుచు * మ॥ బలవంతుల్ భరతాన్వయస్థితికరుల్ భాస్వన్మ
హావీర్యనిర్దళితారాతులు భూరిభూభరమహాధౌరేయకుల్ పాండవే। యులు నిష్కారణమిట్లు వచ్చి ధృతరాష్ట్రీ పాయ
మాయోత్థిత। జ్వలనజ్వాలలఁ గ్రాఁగి రేయనుచు సంజాతార్తులై రందఱున్ * వ॥ అంతవిదురప్రేరితుండయిన ఖనికుం
డు పౌరులం గలసి భస్మంబు పాయఁ ద్రోచువాఁడ పోలె నెవ్వరు నెఱుంగకుండఁ దనచేసిన బిలంబు గప్పి లక్క యింట నొక్క
నిషాదవనిత యేవురు కొడుకులతో దగ్ధయగుటయు నెఱింగి గజపురంబునకుం బోయి విదురునకుఁ దద్వృత్తాంతంబును బాండ
వులకుశలగమనంబును నెఱింగించె నట వారణావతమ్మున వారెల్లనిట్టి దారుణంబయిన కృత్యంబు దుర్యోధనుకృత్యంబు
గా నెఱింగి శోకించి కుంతీపాండవుల పంచత్వంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పి పుత్తెంచిన * ఉ॥ బాధితశత్రువర్గులగు పాం

—*పాండవులులక్కయింటఁజచ్చిరనిధృతరాష్ట్రుండుదుఃఖించుట.*—

సుకుమారులమృతవార్త విని కృతార్థములైనసౌబలదినాధిపసూనులయొద్దనవ్వుచు। దుర్యోధనుఁడాదిగాఁగసుతులు
భర్తవినిదుఃఖితాత్ముఁడై। యాధృతరాష్ట్రుఁడావలచినట్లఁబల్కె వివిధప్రలాపుఁడై * వ॥ మఱియుగాంధారిప్రముఖ
ట్టిదేవీజనులయాక్రందనధ్వనులంతఃపురంబున నెగసె. భీష్మాదికురువృద్ధులును విప్రులుంబౌరులును శోకార్త
యిరి విదురుండు పాండవులకుశలగమనంబెఱింగియు నెఱుంగనివాఁడపోలె నందఱంగలసి దుఃఖితుండయియుండెఁ
ధృతరాష్ట్రుండు కొడుకులుందానును గుంతీపాండవులకుదకదానంబు సేసి యగ్నిసంస్కారాదిపరలోకక్రియ
యింపఁగంగాతీరమునకుఁదగువారిఁబ్రాహ్మణులనపారధనంబులతోడంబుచ్చిన * క॥ మఱిఁబాండుకుమారులపంచత్వ
దుర్యోధనుండుసంతసపడియెఁ। హితుఁడయినపురోచనుపం। చతకెంతయుజాతదుఃఖసంచయుఁడయ్యెఁ
ఁబాండవులును భాగీరథిలంఘించిదక్షిణాభిముఖులయి మారుతమార్తాండమరీచిగోచరంబుగాని గహనంబు
రుగుచునధికక్షుత్పిపాసాపరవశులయి నడువనోపకయున్న నెప్పటియట్లందఱ నెత్తుకొని వాయునందనుండు
వేగంబునంజని సాయాహ్నంబుననొక్కవటమహీజాతశీతలప్రదేశంబుననునిచి దానియగ్రవిటపంబెక్కి
చున్నంతనతిదూరంబున * మ॥ ప్రమదాపాదిపయఃప్రపూర్ణమిదిగోపద్మాకరంబంచుఁద। త్కమలామోద
మారుతమువీఁకఁగమ్మన్నెఱింగించినన్। రమణంబిట్టిసరోవరంబనిలసత్కరాజీవరాజీపత। త్సమదాళివ్రజచక్ర
బకహంసక్రౌంచనాదంబులన్ *వ॥ ఆదిక్కునకుఁదక్షణంబయరిగియొక్కకొలనుగనియందుఁగృతావగాహను
కడుపునిండనీళ్లుద్రావియచ్ఛిద్రకమలపుట్టికలనీళ్లుగొని భీముండుక్రమ్మఱివచ్చునంత * క॥ ధరణిదిశాసంపూ
రితరకిరణంబులొడిచికొనిదీర్ఘనిరంతరగతిఖిన్నుఁడపోలెను। హరిదశ్వుఁడువిశ్రమించెనస్తాద్రిదరిన్ * ఉ॥
మహోన్నతుఁడస్తశిఖరాంతరితుండగుడుఁసమస్తజీవంబులునెల్లచోనిజనివాసమువొందునెడందమిస్రపుంజంబు

—భీముఁడునిద్రితులైనజననీసోదరులంజూచిచింతిల్లుట.—

లెవెల్వడియెశైలవిశాలగుహాళినుండినా। గంధులయూథముల్సరసగ్రాసపరిగ్రహణోత్సుకంబులై * వ॥ భీము
డునుదద్వటవృక్షంబుక్రిందనధికపథశ్రాంతులయి పయిపుట్టంబులుపఱచుకొనిబాహుదండంబులుతలగడలుగ
ద్రితులయియున్నసహోదరులనుందల్లినింజూచిదుఃఖితుండయియాత్మగతంబున * క॥ త్రిభువనసామ్రా
ప్రభుఁడగుధర్మాత్మజుండుప్రాకృతజనునట్లభిరూక్షితలంబునని ట్లభిభూతుండగు నెనిద్రనతిఖిన్నుండై * సీ॥
భోజాధిపుకూఁతురువసుదేవుచెలియలుమఱియువిచిత్రవీర్యు। కోడలుకౌరవకులవిభూషణుఁడైన పాండుమహీ
పరమధర్మ। పరులైనకొడుకులఁబడసినయదిపుష్పసుకుమారమూర్తియుశుచిపరార్థ్య। శయనతలంబునశయని
సునిద్రనోవనియదిడప్పిఁబొందికటికి-ఆ॥ నేలఁగండ్లలొత్తనిద్రపోయెడునయ్యొ। తల్లికంటెనిద్రఁదగిలిసుతులు॥
మెకములున్నవనమునితలఁపక। మఱచియుండిరేమిమాడ్కియొక్కొ * వ॥ వీరికినిద్రాభంగముసేయనోపఁ
డారమేల్కనినీళ్లుద్రావుదురనియక్కమలపత్రపుట్టికలనీళ్లుగాసంగ్రహించి వెండియుందనమనంబున * చ
లుఁడయిధృతరాష్ట్రుఁడుపుత్రులుదానునుగూడిమమ్ముదూరస్థులఁగా। నిలువెలువరించిలాక్షానిలయంబున
పెఁబాపనిశ్చితబుద్ధిన్ * క॥ కులపాంసనులయియహితం। బులుసేయుచునుండుచుట్టములఁబొందకయి।
వాఁడపుణ్యుఁడు। వెలయఁగగ్రామస్థితైకవృక్షముపోలెన్ * క॥ పరహితఫలవంతులును। స్థిరమూలాన్వితుల
యుతులుపరస్పరసంశ్రయమునజీవిం। తురుమనుజులువనములోనిద్రుమములపోలెన్ * వ॥ అనిధృతరాష్ట్ర
నత్వంబునిందించుచునిబిడాంధకారనీరంధ్రంబులయినదిశలుసూచి జనరభసంబుదవ్వులవీతెంచినముందరఁ
గలుగవలయువీరలుమేల్కనునంతకునేనిచ్చోటనేమఱకుండవలయునని * క॥ ఆకాననాంతరంబునఁ। బ్రాకటబ
క్రముండుపాండవవజ్రప్రాకారుఁడుజాగ్రత్తుండెను। శోకమనస్కుఁడయిపవనసూనుఁడుకడిమిన్ * వ॥ అంతం
సంబునబాలలతాతరుషండమండపంబుననుండి హిడింబుండనునొక్కరక్కసుండువారలంజూచిమైవెంచి

బులువిదిర్చి యాపులిం చిసీల్గి నీరసవన్యమృగమాంసఖాదన జాతనిర్వేదనపరుండనయి పెద్దకాలంబునకు మానుషమాం
సంబాస్వాదింపం గంటిననితన చెలియలి హిడింబయను దానిం బిలిచి యిట్లనియె * ఉ॥ ఇందులకిమ్మెయిమ్మనుజులెన్నఁడువ
చ్చి రెవచ్చి రేని నా। నందము బొంది నిర్భయమునర్థశయనింతురె యిట్లు వంటయి । ల్కుం డెలుసొచ్చి వేగఁజనికోమలివా

—— * హిడింబభీమసేనునింజూచి మోహించుట * ——

ంశలఁజంపి తెచ్చి నా। కొండఁగ వండి పెట్టు మరసోత్కటమానవమాంసఖండముల్ * వ॥ అనిపనిచిననదియును సత్వరిత
తింజనిముందర వారలఁ గూడాయశంకించి యొక్కవృక్షంబును దుపునం గొండొక ప్రొద్దుండి * మ॥ వనజాతాయతనే
త్రునున్నతబృహద్వక్షస్థలుఁ సింహాసం । హననుం బాండవసింహముం హృదయజన్మాకారు నుద్యన్మహో । శనికల్పస్థి
రబాహుఁ జూచుచు మనోజాతాగ్ని సంజాతవే।దనయై రాక్షసి కామరూపధన మర్త్యస్త్రీస్వరూపంబుతోఁ * క ॥ వి
తబహురత్నరుచిశో । భితభూషణములు వెలుంగ బెడఁగగునవపు । ష్పితజంగమలతవోలె। న్లతాంగి చనుదెంచె బ
ననందనుఁ డాయన్ * క॥ రమణి నిజభ్రాతృనియో । గమునఁదలఁపక యపుడు భీముఁగల సెబతిస్నే । హము కామినుల
బలవం।తము పెఱ నెయ్యములు వేయుఁదత్సదృశములే * వ॥ ఇట్లు మన్మథవ్యథాకులితమానసయయి తనయొద్దకు వచ్చు
నిం బవమానసూనుం డవమానపూర్వకంబుగ నీ వెందుల దానవింత ప్రొద్దిందుల కేల వచ్చితె టఁ బోయె డెడగలిగి పో
న్మనినవిని హిడింబ యిట్లనియె * క॥ జననుత యేను హిడింబుం। డను రక్కసు చెలియలం బ్రియంబున నినుఁ జూ। చినయప్ప
ఁగోలెను గడు। మనోజశరపీడ్యమానమానసనయితిన్ * క॥ నాకుఁ బతివయిన నిన్నుం। జేకొని మాయన్న యెగ్గు సేయ
కాచుఁ । నాకు మఱి నీవ పతివిగు । ణాకర యీజన్మమునను మహాస్నేహమునన్ * చ॥ ఉఱుఁడును రేంద్రునైన బలియుం
హిడింబుఁడు వానిబారికిన్ । వెఱవని వారలుంగలరె వీరలు ముందఱెఱుంగ రక్కటా। యెఱిఁగిరయేని యిట్లు తమయిం
లనుండిన యట్లు మెచ్చ కే। ముఱిశయనింతురే కడుఁబ్రమాదము సేసిరి బుద్ధిహీనులై * వ॥ ఇది హిడింబువనంబు దీనిం జొ
చ్చి వెలువడుట జముకుత్తుక సొచ్చి వెలువడునట్లయా తం డింతకువచ్చు వీరితోడి దేమి నీవు నాకుం బతివయి ప్రాణంబు రక్షిం
కొనినావలన నిష్టోపభోగంబులనందుమేను నుగానుచారిణిని నీకిష్టంబయినచోటికి నిన్నుఁదోడ్కొని పోవనేర్తునన్న నదా
కి భీమసేనుండిట్లనియె * క॥ విను బేలమెట్టికష్టుఁడుఁ। దనపురుషగుణంబు సెడఁగఁ దల్లి నిదోఁబు। ట్టినవారి విడిచి రాగం।
నఁజపల స్త్రీసుఖంబు వొందునె చెపుమా * వ॥ అనిన విని హిడింబ వీరి రక్షించుట నీకుఁ బ్రియంబేని యిపుడ యాపురుషా
ండు రాకుండ ముందర వీరల నెత్తుకొని పోయెద వీరల బోధింపుమనిన భీముండిట్లనియె * తే॥ అధికవీరుండు రక్కసుఁడరు
దెంచు। ననిమనంబున భయమందివనజనేత్ర । వీరి సుఖసుప్తులై యున్నవారి నిద్ర। సెడఁగ బోధింపనోపనాక డిమి విను
* ఉ॥ క్రచ్చ అనొక్క రక్కసుఁడ కాఁడు సురాసురులెల్ల నొక్కలై। వచ్చిన నీవ చూడఁగ నవార్యబలోన్నతిఁ జేసి వా
ల్ఁ । వ్రచ్చి వధింతుఁ గాక యిట వచ్చి శ్రమంపడియున్నచోట నే । నిచ్చగ వీరి దైనసుఖనిద్రకు భంగము సేయనేర్తునే *
॥ అని నీవు నా యొద్దఁ బెక్కులు వలుకక యా రక్కసు రావింపుమని భీమసేనుండు విజృంభించి పలుకుచున్నంత హిడిం
ండు హిడింబ మసలుటకుఁ గ్రోధానలజ్వలితచిత్తుండయి * సీ॥ కాలమేఘంబును బోలె విశాలమై నీలమై దేహంబు గ్రా
చుండ। ఘనతటిల్లతలయట్లైనిమిదిదంష్ట్రిలు మెఱయంగఁ బండులు కొఱికికొనుచు । నతిరోషరోహితాయతవృత్తనే
త్రముల్ద్రిరుగంగఁ బెట్టుచు బురుష కేశ। జాలంబు గాడ్పునఁ దూలంగఁ గాలోపమానుఁడై చనుదెంచి మానుషాదుఁ—ఆ॥ డను
ఁజూచి కష్టమనుజులఁ గూడి నా। పనుపు సేయకుండఁ జను నె నీకు। ననుచు నదిరి పలుక విని హిడింబయుఁ గడు । వెఱచి భీమసే

—— * భీమసేనహిడింబాసురులయుద్ధము * ——

ను పలుపు సొచ్చె * ఉ॥ పన్నగవైరివిక్రముఁడు పాండవసింహుఁడు దానిఁ జూచి నీ। యన్ననునన్నుఁ జూడుము భయం
డకుండుమటంచు వానిన। త్యున్నతుఁ డాఁకి రాక్షసమదోద్ధత నీబలదర్పమేదఁగా । నిన్ను వధించి యివ్వనము నెట్టనఁ జే
సెద నిర్భయంబుగాన్ * క ॥ చక్కనగు మనిన రక్కసుఁ। డక్కజముగఁ బెఱిఁగి వచ్చి యయ్యనిలజు నీ। యుక్కును చీరముఁ
గా చెడఁ। జిక్కఁగ నిల్వు మని కడు విజృంభించి వడిన్ * క॥ చేసమఱికొంచుఁ బొడువఁగ। డాసిన నదచ్ఛుజము తోడ డగ్గఱఁగ

జయోద్భాసియయిపట్టుకొనియెమహాసత్త్వుఁడుభీమసేనుఁడమ్మనుజాదుర్ * క॥ నిరుపద్రవసుఖనిద్రా।నిరతా
కులయినవీరినిద్రకునష్ట।చ్చరణభుజఘాతశబ్దం।బరుమగవిఘ్నంబుసేయుననివగచిమదిర్ * క ॥ వడముడియారక్క
సున। య్యెడనష్టధనుర్గప్రమాణమెడగలుగఁగనె। వ్వడినీడ్చెనల్పమృగమును। విడువకగజవైరియీడ్చువిధమున
లెర్ * చ॥ చరణహతిర్ లతాతరులుసాల్వడిజర్ఝరితంబులైమహిర్।దొరుగఁగనిట్టులొండొరులతోడమదోద్ధతష్టి
హాయన।ద్విరదములట్లుఘోరరణవీరులుసేసిరిమల్లయుద్ధము। స్థిరబలులైసమీరణసుతుండుహిడింబుఁడుఁదద్వనంబు
నర్ * క॥ భూరిపదఘాతజాతధ। రారేణుప్రకరధూసరశరీరకులై। వారిద్దఱునొప్పిరినీ।హారచ్ఛన్నంబులయినశ
ల్రులువోలెర్ * క ॥ ఆరాక్షసుండుభీమున। పారభుజాబంధనములబంధించిమహా।ధీరధ్వనిరోదోంతర।పూరిత
యినట్టులుండబొబ్బిడియార్చెర్ * వ ॥ అమ్మహాధ్వనివినికుంతియుఁగొడుకులును మేల్కని తమసమీపంబుననతిమ
నుషంబయిన రూపసౌందర్యంబులతోనున్నహిడింబంజూచి యిదివనదేవతయొ యసురకన్యయొ యాయనుచువిస్మయంబ
రంతంగుంతిశాంతవచనంబులనీవెందులదానవిటకేలవచ్చితనియడిగిననదియిట్లనియె * సీ॥ నీలజీమూతంబులీలనా
పించునల్లనైతోతెంచునల్లగృహము। గలహిడింబుండనుబలితంపురక్కసుచెలియలనాతండువెలయమీకు।రోయక
హితంబుసేయనర్ బంచినఁజనుదెంచియేనుమీతనయువలనఁ।బతిబుద్ధిఁదాల్చియున్నతమన్మథార్తనైమసలితిమసలి
ననురవచ్చి- తే॥ యలిగిమీతోడనన్నునుగలయఁబట్టి।మ్రింగనున్ననయ్యసురతోడంగడంగి।మల్లయుద్ధంబుసేయుచు
ల్లచోట। నున్నవాఁడుమీసుతుఁడుదర్పోన్నతుండు * వ ॥ నన్నునుమిమ్మునుద్ధరించిరక్షించియారక్కసునుక్కడ
గనశ్రమంబుననిప్పుడచంపుంజూడుండనిననందఱులేచియుద్ధతులయిమల్లయుద్ధంబుసేయుచున్నభీమహిడింబులంజూ
చిరంతనచొప్పటికింజని యర్జునుండుభీమసేనునకిట్లనియె * ఉ॥ లూర్పరుణంబుగాఁదొడఁగెదుష్టనిశాచరవేళయమ్మె
డుర్ । మార్పుముకాలయాపనమమర్పకయిప్పిశితాశిఁబట్టిపా। లార్పఁగనేలనావుడుఁబలాఢ్యుఁడుభీముఁడుమల్లవిద్య
నే। ర్పేర్పడఁగాహిడింబుబలహీనపరాక్రముఁజేసెఁజెచ్చెరర్ * క॥ వడినసురవాతముక్కున।నుడుగకరక్తప్రవా
హమొలుకుచునుండం। గడకాళ్లువట్టివానిని। మడపకపవనజుఁడునూఱుమాఱులువీచెర్ * ఆ॥ లావుసెడఁగనిట్లువీవ
గఁబడిగత।జీవుఁడయినయసురఁజిక్కఁబట్టి। నేలఁబెట్టివానికోలెమ్ముభల్లన।విఱిచినడుముఁదెంచివీచివైచె * వ॥ అట్టి
త్రవధఁజూచిచిత్రాయమానచిత్తులయిభీమసేనుపరాక్రమంబువొగడుచు నందఱుహిడింబానుగమ్యమానులయి
రిగిరట్లరుగునెడభీముండుహిడింబరాకకొడంబడక రాక్షసులువైరంబుఁదలంచిమాయలుసేయుదురుకావున నీవుమా
తోడరావలవదునిన్నువిశ్వసింపమునీవునుమీయన్నవోయినతెరువునఁబొమ్మనిననదిభయంపడివడవడవడంకుచున్నదా
నింజూచికరుణాయత్తచిత్తుండయిధర్మరాజుభీమునకిట్లనియె * తే॥ వధకునర్హుఁడైవచ్చినవానిఁజంపి।తదియుధర్మువయ
దిచాలనబలదీని। కలుగఁజనదాత్మరక్షకునగ్గలంబు। ధర్మరక్షయయుత్తమధార్మికులకు * క॥ ఆపదయయిననుధర్మ
ప్రాపుగరక్షింపవలయుఁబరమార్థముధ।ర్మోపాయముధార్మికులకు।నాపదజన్మాంతరముననునుగతమగుటర్ * వ॥
నియందురాక్షసభావంబుపలక్షింపవలవదు మాకునాత్మీయబుద్ధియయుండుననిన హిడింబధర్మరాజునకుంగుంతికి
మ్రొక్కియేకాంతంబునఁగుంతికిట్లనియెనవ్వా సర్వప్రాణులకుసామాన్యంబయ్యునుమనోజరాగంబువనితలకగ్గలం
యియుండునేనువృకోదరునిమిత్తంబుమదనబాణబాధితనయి నాచుట్టంబులనుంజెలులనువిడిచితినాయిష్టంబుమీరుగ
వింపనినాఁడుప్రాణంబువిడుతునన్నురక్షించినమీకునిష్టంబులయినవానినెల్లనుదగిలితలంచినప్పుడచేయుదు మఱియు
మ్మగానియెడలమిమ్ముందఱనెత్తుకొనిమీవలసినచోటికిఁబోవనేర్తునాపలుకులునమ్ముఁడిమఱియునతీతానాగతవర్తమ
నంబులెల్లనుదెల్లంబుగానెఱుంగుదువలయు నేనినానాగతంబుసెప్పెదవినుండుముందరనొక్కసరోవరంబును నొక
వనస్పతియునుంగలదవిరెండునుశాలిహోత్రుండనుమహామునిచేతఁదపఃప్రభావంబునంబడయంబడినవియకొ
నీళ్లుత్రావినవారికినెన్నండునునాఁకలియును నీరువట్టునులేవు మీరలందున్న మీకడకుఁగృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి
హితోపదేశంబుసేయుననిచెప్పిన * క॥ వినికుంతియుఁబాండవులును।మనమునవిస్మయముపడిసమంజసభావం

దానినిదివ్యవనిత। యనితద్దయునాదరించిరప్పుడుకరుణ౯ * వ॥అంతఁగుంతీదేవిదానివినయంబునకునన్నాగతంబెఱుంగుటకుసంతసిల్లిభీమునకిట్లనియె * క ॥ అన్నయిదిధర్మువనిమి। యన్ననునన్నునతిప్రియంబున నెదలో। మన్నించిరయేమిపనిచిన। గ్రన్ననొనాపనుపు సేయఁగడఁగుముబుద్ధి౯ * క॥ఇదిపరమసాధ్వి దీనిని। మదినొండుదలంపవలదుమానుగఁబుత్రా। భ్యుదయమగుఁబాండుహితముగ। నిదికార్యంబనిపరిగ్రహింపుము నెమ్మి౯ * వ ॥ అనిభీమసేనునొడంబఱిచిహిడింబకనురాగంబుగాఁజెప్పి నీవుశుచివయియుత్తమస్త్రీగుణంబులుదాల్చి భీమునకుమనఃప్రియంబు సేయుచుపగళ్లెల్లనుమీయిష్టంబయినచోటవిహరించిరాత్రులుమాయొద్దనయుండునదియనిహిడింబనియమించిన భీముండునుబుత్రజన్మంబగునంతకుమీవచనంబునదీనింబరిగ్రహించెదనని వారలసమక్షంబున సమయంబు సేసెనంతఁబాండవులుజననీసహితంబు శాలిహోత్రునాశ్రమంబునకుంజనిప్రభాతసమయంబుననొక్కకొలనఁగృతస్నానులయి సంధ్యావందనంబులుదీర్చి శాలిహోత్రుచేతంబూజితులయితద్వనస్పతిచ్ఛాయాశీతలతలంబున విశ్రమించివిగతక్షుత్పిపాసులయిసుఖం

———*పాండవులకువ్యాసుఁడుహితోపదేశంబుచేయుట.*———

బున్నంత*ఉ॥పుణ్యతపోమయుండుమునిపూజ్యుఁడుబ్రహ్మసమప్రభుండుబ్రహ్మణ్యుఁడుప్రావృషేణ్యజలదాసితవర్ణుఁడశేషకిల్బిషా। రణ్యదవానలుండగుపరాశరనందనుఁడేగుదెంచెద। త్పుణ్యఫలస్వరూపుఁడునుబోలెఁగరంబుమనోమదంబుగ౯ *వ॥ఇట్లువచ్చిన వేదవ్యాసమునీంద్రునకునమస్కరించియతిభక్తిపూర్వకంబుగ నాసనార్ఘ్యాదివిధులంబూజించియున్నవారలంగరుణారసభరితదృష్టింజూచియిట్లనియె*పద్మకవృత్తము॥కొడుకుపల్కువినికాడదునాకదురాత్ముఁడైకడఁగిమీకునపకారముచేసిధరిత్రివెళ్లవడఁగఁబంచెఁగడుఁబాపమతి౯ధృతరాష్ట్రుఁడె। య్యెడలదుర్జనులనేమఱినమ్మగఁబోలునే*వ॥దీనినెఱింగిమీకుహితోపదేశంబుసేయవచ్చితినఖిలధర్మాధర్మవిదులరయినమీకుబాంధవవిరోధంబయినయీకర్మంబుపురాకృతంబుదీనికిశోకింపవలదు కొండొకకాలంబునకుమీరుబాంధవులనుగలసియెప్పటియట్లసుఖంబుగరాజ్యంబుసేయుదురిదిశాలిహోత్రుతపఃప్రభావంబుననైనకొలనుదీనిజలంబులుపయోగించినవారికిబుభుక్షాపిపాసలులేవుపుటెయునివ్వనస్పతియనుశీతవాతాతపవర్షంబులవలనరక్షించునిందొరులెఱుంగకుండఁగార్యార్థులరయికతిపయకాలంబుండి యేకచక్రపురంబునకరిగి యందుబ్రాహ్మణగోష్ఠినుండినారాకప్రతీక్షించునదియనికుంతి తనకువినయావనతులయికృతాంజలులయినమనుమలదీవించికౌఁగిలించుకొని బాష్పపూరితనయనయయిమ్రొక్కియున్నకోడలినూరార్చి నీకొడుకులుధర్మనిత్యులీయుధిష్ఠిరుండునారాయణభుజంబులంబోనితననలువురుతమ్ములబలంబున సర్వపార్థివులశాసించిసార్వభౌముండయిరాజసూయాశ్వమేధాదిక్రతువులుసేసిబిత్రుపైతామహంబయినరాజ్యలక్ష్మిననుభవించుచుంగురుకులంబెల్లఁబవిత్రంబుఁజేయునని శోకోపశమనంబుఁజేసిహిడింబంజూచిదీనిపేరుకమలపాలికయిదిభీమునకు వశవర్తినియయి పరిచరించిమహాసత్త్వుండయినకొడుకుంబడయునాతండుమిమ్మందఱనాపద్విషయంబుననుద్ధరించుననిచెప్పిమునివరుండుతిరోహితుండయిన*క ॥ అమ్మునివరుకుంతినమా। గమ్మునఁబాండవులువిగతకల్మషులుప్రమో। దమ్మునసుఖముండిరివిన। యమ్మొప్పఁగశాలిహోత్రునాశ్రమభూమి౯ * చ॥పవనసుతుండునక్కమలపాలికచేతవినీతుఁడై మహా। ర్ణవవృతభూములంగలవనంబులుహంసబలాకసారసా। ర్ణవరుచిరాపగావరసరస్థులినంబులఁ

———(*)హిడింబయందుఘటోత్కచుండుపుట్టుట.(*)———

బర్వతంబుల౯। వివిధవిహారుఁడై యనుభవించెనభీష్టమనోజభోగముల్ * చ॥నరవరుఁడైనభీమువలనంబ్రభవించెహిడింబకు౯సుతుం। డురుతరభీమరూపుఁడుఘటోత్కచనాముఁడువిస్ఫురద్భయం। కరవదనంబుశంఖనిభకర్ణములు౯నికృతాక్షులుంబయో। ధరవరవర్ణము౯వికటదారుణదంష్ట్రలునొప్పచుండఁగా౯ *వ॥ఇట్లుసద్యోగర్భంబునంగామరూపధరుండయినఘటోత్కచుండుపుట్టి తత్క్షణంబనవయౌవనుండుననేకాస్త్రశస్త్రకుశలుండును నపరిమితరాక్షసపిశాచబలపరివృతుండుననయితల్లిదండ్రులకుంగుంతీదేవికిమ్రొక్కిననగ్రనందనుండగుటనందఱునుగౌరవంబునఁగొనియాడంగొన్నిదినంబులుండి యొక్కనాఁడంజలిపుటఘటితమస్తకుండయిరాక్షసపిశాచబలంబులతోడ నాయిమ్ముల

నుండెదంబనిగలయప్పుడునన్నుఁదలంచునదియక్షణంబవత్తుననితల్లిందోడ్కొని యుత్తరాభిముఖుండయియరిగె
పాండవులునుశాలిహోత్రునొద్దననేకధర్మశాస్త్రనీతిశాస్త్రంబులభ్యసించి యమ్మునివరువీడ్కొనిచనిమత్స్యత్రి
గర్తకీచకవిషయంబులుగడచియేకచక్రంబనునగ్రహారంబుగని* క॥లలితజటాజినతరువల్కలధరులయి వేదమొప్పఁగా
జదువుచునిమ్ములబ్రహ్మచారివృత్తిని। వెలయఁగనందుండిరొక్కవిప్రగృహమునన్ * క॥ధృతిఁజదువుచుభిక్షార్థ
ప్రతిగేహంబులకునరుగుభవ్యులమాన।వ్రతులంబ్రీతులఁజేసెరి।సతతమునందులగృహస్థసద్విజులుదయన్ * క॥జల
ప్రియతేజులవీ।రలనధికులధరణివలయరాజ్యశ్రీయో।గ్యులనిట్లేలోకాభిక్షా।శులఁజేసెవిధాతృఁడంచుశోకింపజనుల్
క॥పరమాన్నభైక్షభిస్సా।పరిపూర్ణతరంబులయినపాత్రములయ్యే।వురునిత్యంబునివేదిం। తురుతల్లికిఁగరముభక్తి
వినయమునన్ * వ॥కుంతియునుదానిరెండుభాగంబులుచేసియందొక్కభాగంబుభీమునకుఁబెట్టితక్కినభాగంబు
నునుగొడుకులుంగుడుచుచునిట్లుప్రచ్ఛన్నులయియేకచక్రపురంబుననుండునంతనొక్కనాఁడు ధర్మార్జునయములు
భిక్షార్థంబరిగిన నిటఁగుంతిభీముండును దమవిడిసినవిప్రగృహంబుననుండునంత నందొక్కపెట్టనార్తధ్వనియెగసిన
నికుంతీదేవిసంతాపించిభీమునకిట్లనియె* తే॥ఇందుసుఖముండితిమియొరులెఱుఁగకుండ।నేలొకో యిప్పుడీవిప్రునింటనా
ర్త।రవమువీతెంచెదీనినారసియెఱుంగ।వలయుఁదత్ప్రతీకారంబువలయుఁజేయ * వ॥ పరమోపకారియైనయీబ్రాహ్మ
ణునకునేమిప్రియముసేయసమకూరునోయనిచింతించుచుండుదు నిట్టిచోనిప్పుడెద్దియేనియుదుస్తరంబయినదుఃఖం
గృహస్థునకయ్యెంగావలయునామనంబుమలమలమఱిగెడుదీనిందగిలివీరికిమనల్లప్రియంబుసేయవలయు * క॥ కృత
ఱుఁగుటపుణ్యముస।న్మతిదానికిసమముచేఁతమధ్యముమఱిత।త్కృతమునకగ్గలముగస।త్కృతిసేయుటయుత్తమంబు
తబుద్ధులకున్ *వ॥అనినభీమసేనుండిట్లనియె*ఆ॥ఎఱిఁగినాకుఁజెప్పుమిదియేమియెవ్వరి।వలననింతవచ్చెవగవనేల।యె
తకడిఁదియైననిది నేనుదీర్చియీ।విప్రునకుఁబ్రియంబువిస్తరింతు * వ॥ అనినఁగుంతీదేవియట్లచేయుదమనిదుఃఖపర
శులయిపరిదేవనంబుసేయుచున్నవారలంజూచి యడుగనేరకున్నంతబ్రాహ్మణుండు దనబాంధవులువిననిట్లనియె*
నలసారముసంసారము। ఖలదుఃఖావహముభయనికేతనమతిచం।చలముపరాధీనంబిం।దులజీవనమేలనమ్ముదురు
త్తమజ్ఞుల్ * క॥ఆదినిసంయోగవియో।గాదిద్వంద్వములుదేహులగువారికిసం।పాదిల్లకతక్కవుపూ।ర్వోదితకర్మ
బులెట్టియోగికినయినన్ * తరువోజ॥పనునుబ్రజలునునీధర్మసతియు నేయుపాయంబుననిర్వారిగడువఁ।గానోర్తు
య్యాదికర్జమిందుండఁగాదేగుదమయొండుకడకనిముంద। రేనెంతచెప్పిననెన్నండువినదయిదియిట్టిదారుణమిమ్మెయి
జేయఁ। గానున్నవిధియేలగడుపఁగనిచ్చుగర్మవిపాకంబుగడువంగలావె * సీ॥ మంత్రవంతంబుగామత్పరిణీతయై ధ
ర్మచారిణియగుదానివినయ।వతిఁబ్రజావతినసువ్రతనెట్టులసురకుభక్ష్యంబవగుమనిపనుపనేర్తు। ధర్మాభివృద్ధిగాఁద
వరునకునీఁగనిల్లడబ్రహ్మచేనిడఁగఁబడిన।యిక్కన్యనతిబాలనిందుద్భవంబగుదౌహిత్రలాభంబుదలఁగనెట్లు-ఆ॥దీనిఁ
త్తుమఱిమదీయపిండోదక।నిధిఁదనూజుఁగులమునిస్తరించు।వానిఁబితృగణంబువలనిఋణంబును। బాచుచిఱుతవాని
చగలెని * ఆ॥ఎట్లుచూచిచూచియిదిపాపమనకయ। య్యసురవాతఁద్రోతుననయవృత్తి। నరిగియేనయిప్పుడసురకునా
ర।మగుదుమీరిఁబుచ్చనగునెనాకు * వ॥ అనియాత్మపరిత్యాగంబునందుఁగృతనిశ్చయుండయినబ్రాహ్మణుంజూచిబ్రా
హ్మణియిట్లనియె* క॥మనుజులకునెవ్విధంబున।ననతిక్రమణీయమయినయాపద్విషయం।బునసంతాపింపఁగఁజన।దు
యెఱిఁగియునగునెయిట్టులనిశోకింపన్ * వ॥ఆరక్కసునకేనశనంబయ్యెదమీరువగవకుండుఁడుభార్యయందుఁబడయఁ
దగునపత్యంబుముందర నాయందుబడసితిరియేనును ఋణవిముక్తనయితిం బ్రాణవియోగంబుచేసియయినను భార్య
తికిహితంబుసేయవలయుమఱియట్లుంగాక * ఆ॥ పురుషుకంటెమున్నపరలోకమేగిన।సతియనోఁచినదియుసతులలో
నఁ।బురుషహీనయయినఁబరమపతివ్రత।యయ్యుఁజగముచేతవ్రయ్యఁబడదె * ఆ॥పడినయామిషంబుపక్షులపేక్షించు
నట్లుపురుషహీనయయినయువతిఁ।జూచియెల్లవారుచులకనపేక్షింతు।రిదియుఁబాపమనకహీనమతుల* ఆ॥సతివిము
యయినఁబతికిఁబునర్దార।సంగ్రహంబుసేఁతశాస్త్రమతము। పతివిముక్తఁడయినసతికన్యపురుషసం।గ్రహముసే

ప్రోక్తగర్హితంబు॥* వ॥ కావున నేను భవద్వియోగినినయి యొక్క నిమిషంబయినను జీవింపనేర నేర్చితి నేనియునిక్కుమారు
లరక్షింపనేరనెట్లనిన శూద్రులు వేదశ్రుతిం బ్రార్థించునట్లు కులాచారసదృశులుగాని వారిక న్యకం బ్రార్థించినం బ్ర
తీకారంబు సేయనునిక్కుమారునందుగుణాధానంబు సేయను నాకొలందిగాదు మత్పరోక్షంబునంబునద్దారపరిగ్రహం
బుచేసి గృహస్థధర్మంబునునగ్నిహోత్రంబునుంబుత్రులసురక్షించునదియనుచు మరణవ్యవసాయంబునందున్న తల్లిని
దండ్రింజూచి కూఁతురిట్లనియె * ఆ ॥ ఒలసియెంతకాలముండిన నేనుమీ। దానఁగానయొరులధనమనన్ను నెన్నఁడ
యిననొరులకిచ్చుచో నసురకు భోజనముగనిచ్చిపుచ్చుఁడిపుడ * తే॥ తండ్రి చేయుతిలోదకదానవిధులు। వొందుఁబరలో
కగతమైనపుత్త్రియందు। బుత్త్రిఁ జేసినవిధులువదత్పురుషుఁగాని। తల్లిదండ్రులఁ బొందవుధర్మయుక్తి * వ॥ మీకు నాయంద
య్యెడు దౌహిత్రలాభంబుకంటె మీరిద్దఱుజీవించిన ననేకపుత్త్రపౌత్త్రలాభంబగుదానం జేసికులంబునిలుచుంగావునన
న్ననుపుండనిననఁగూఁతుఁగౌఁగిలిచుకొనియిద్దఱు నేడ్చుచున్నవారిం జూచి కన్నీళ్లుమడుచుచు * తే॥ బాలకుండొక్కరుం
డొకకోలచేతఁ బట్టికొనియేనురక్కసుఁ గిట్టిచంపి। చులుకననువత్తుమీ రేడ్వవలవదనుచుఁ। గలయనూరార్పెఁదనతొక్కు
పలుకులొప్ప॥* వ॥ వానియవ్యక్తవచనంబులువినియందఱు నేడ్పుడిగిరయ్యవసరంబునం గుంతీదేవివారలఁ జేరంజనియిట్ల
నియె॥* క॥ ఇదియేమి తెలుఁగుదీనికి। మొదలెయ్యది నాకుఁ జెల్లముగఁ జెప్పుఁడుతీ। ర్చెదననివిగతాసులఁదన। మృదువచనప్ర
శ్నమనునమృతమున నెత్తె॥* వ॥ అనినఁగుంతీదేవికినవ్విప్రుండిట్లనియె॥* సీ॥ ఏనేమి చెప్పుదుదీని నెవ్వరికిని మానుషంబు
నఁదీర్పరాని దాని। నయినను జెప్పెదనయహితవచనయీప్రోలికి నామడ నేలనున్న। యమునానదీగహ్వరమునబకుండ
నురక్కసుండుండు వాఁడక్కజముగ। నిందలికాఁపులనందఱుఁదొల్లియిల్వరుసఁ ద్రింగుచునున్నఁ బరమసాధు-ఆ॥ లగుధరా
మరేంద్రులగణితజపహోమ। దానవిధులఁ జేసి వానివలనఁ। గ్రమమువడసి యొక్క సమయంబుఁ జేసిరి। యొనరదాని
తెలుఁగువినుముదల్లి * వ॥ నిత్యంబునిలువరుసనొక్కమానిసి రెండెనుపోతులఁబూన్చిన శకటంబున నపరిమితభక్ష్యపిశి
తమిశ్రాన్నంబునించుకొనిపోయిన దానిని వానినినయ్యెనుపోతులను భక్షించు॥* తే॥ మనుజభక్షకుఁడిదితనకు జీవనముగ।
నొరులవలనిభయమువోరయకుండ। దీనిఁగాచుచుండు నేనాఁటిరాజులు। దలఁపరసురనోర్వబలిమిలేమి॥* ఉ॥ పోలఁగధర్మ
శీలుఁడయిభూరిబలాధికుఁడైనధారుణీ। పాలకురక్షణంబడసి భార్యను బుత్త్రులనర్థయుక్తితో। నోలిన మేలుగాఁ బడయు
నాళ్లనునున్నదియున్కి కానినాఁ। డేలగృహస్థవృత్తిసుఖమేగివనంబుననున్నఁ గష్టమే * క॥ అరియని బ్రాహ్మణు చేత
ను। ధరణీశులుపోకయును మొదలుగాఁ గొనరె। వ్వరునిప్పాపుఁడుమానిసి। నరిగొనియెడుభక్షణార్థియయి విప్రులచేత॥*
వ॥ పెద్దకాలంబునకు మాకునిలువరుసవచ్చెనిచ్చిఉతవాని నారాక్షసునకు భక్ష్యంబుఁగాబుచ్చనోప నేనపోయెదన
నిమద్గఖంచిపలికిన బ్రాహ్మణునకుఁ గుంతియిట్లనియె నయ్యాదీనికింతసంతాపింపవలవదీయాపదదలఁగునట్టియుపాయం
బేనుగంటి నీకుంగొడుకొక్కరుండ వాఁడునుగడుబాలుండు బలిఁగొనిపోవనర్హుండుగాఁడు నాకేవురుకొడుకులుగలరు
వారలలోనొక్కరుండారక్కసునకు భవదర్థంబుగాబలిగొని పోయెదుననిన దానివిననోడి బ్రాహ్మణుండు చెవులు
మూసికొనియిట్లనియె॥* అక్కర॥ అతిథియైవచ్చిన బ్రాహ్మణుజీవితార్థినై నాకు। హితముగారక్కసువాతఁ ద్రోవనేనె
ట్లొండంబడుదు। మతినవమానింపఁగాదనినవిప్రుమరణంబుదలఁచు। టతిపాతకముపాతకములలోన బ్రాహ్మణహత్యపె
ద్ద॥* క॥ ధృతిసెడి వేఁడెడువానిని। నతిథినినభ్యాగతునిభయస్థునిశరణా। గతుఁ జంపుటకొడఁబడుదు। ర్మతికిహముంబరముఁ
గలదెమదిఁ బరికింపఁ * వ॥ మఱియాత్మవధమహాపాతకంబుదానికెట్లొడంబడనేర్చితంటేనియదియనతిక్రమణీయం
బయియొరులచేతం జేయంబడుటం జేసి నాకుంబాతకంబు లేముదానం జేసినవానికిమహాపాతకంబగుంగావున బ్రాహ్మ
ణహింసకేనొడంబడనోపననినఁగుంతియిట్లనియె॥* క॥ ఏనునుదీనినతలఁచిమ। హీనుతవిప్రవధయెదసహింపకమఱి నా। సూ
నుసమర్పించితిమ। తూనువధింపంగరక్కసునకువశంబే॥* క॥ ఖలునసురనోర్వనోపెడు। బలయుతుఁగానెఱిఁగికొడుకుఁ
బనిచెదఁగాకి। మ్ములశతపుత్త్రులుగలధ। న్యులకైనననిష్టుఁడగుతనూజుఁడుగలఁడే॥* వ॥ ఈతనిచేతం దొల్లి పెక్కండ్రసుర
లునిహతులయిరివీఁడుమహాబలపరాక్రముండుమంత్రసిద్ధుండనిభీముంబిలిచి యతనితో నీబ్రాహ్మణు నాపదం దలంగిం

చినాకుమనకుఁ బ్రియంబు సేయుమనినవల్లెయని భీముండారక్కసుఁ జంపం బూనె బ్రాహ్మణుండును దనబంధువర్గం తోసంతసిల్లెనంత ధర్మాత్మజుననకులసహదేవులువచ్చి పరమహర్ష పరిపూర్ణహృదయుండై యున్నపవనతనయునాకా బుపలక్షించివిస్మితులగుచుండఁదన్నికిధర్మరాజిట్లనియె * చ॥నరనుతకీర్తియయ్యనిలనందనుఁడెవ్వరితోడ నేనిభీకరర ణంబు సేయసమకట్టినయట్లుమహోనురాగనిర్భరమునసున్నవాఁడితని భావముసూడఁగ వేఁడుమీనిసుస్థిరబలుమీరసం గరొచెచ్చెరఁదానయుపక్రమించెనో * వ॥ అనియడిగినధర్మతనయునకుఁ గుంతీదేవియిట్లనియె నీయేకచక్రపురంబు బ్రాహ్మణులబకాసురుండు బాధించుటయుఁ దమువిడిసినయింటి బ్రాహ్మణునకయినయాపదయు దానిం దీర్పం బవను యు బ్రాహ్మణార్థంబుగాఁ దనసమర్పించుటయుం జెప్పినవిని ధర్మజుండు దగ్గిఖంచియిద్దియేమిసాహసంబు సేసితొ కొడుకులకుంగాఁదమకొడుకులవిడుచుదుర్బుద్ధులునుంగలరెయిదిలోకాచారవిరుద్ధంబుమఱిభీము సేనుఁడుమీకువిడు దగియెడికొడుకే * సీ॥ఇతనివిక్రమమాశ్రయించియకాదెయయ్యెడలక్కయిల్లువెల్వడఁగగంటి।మడవిలోని బ్రాహ్మలమయియున్నమననిద్రఁజెఱుపగాదనిహిడింబు।నెడగల్గఁగొనిపోయియెక్కటిచంపినదండితశ్రుఁడీతండకాఁ యితనిబల్మినిగాదెయెంతయుభీతులైధృతరాష్ట్రనందనుల్ధృతియుఁదఱిగి - ఆ॥ నిద్రలేకతమకునిలుచుసుపాయంబు లొండుదక్కవెదకుచున్నవారు।బలియునిట్లుభీము బ్రాహ్మణార్థమ్ముగా।నసురవాతఁ ద్రోతురవ్వయిట్లు * వ॥మగ్గఖా శయంబునమతిభ్రమయయ్యెంగాకేమియనినఁగొడుకునకుఁగుంతియిట్లనియె* ఆ॥భ్రమవిమోహలోభభయపరిభ తనై।కొడుకువిడువనంతవెడఁగనయ్య।యేనుభీముశక్తియెఱుఁగకపంచిన।దానఁగానువినుముపీనిశక్తి* తే॥పీఁడుపుట్టి పదియవనాఁడుపెలుచఁ।బడియెనాచేతనుండియప్పర్వతమునఁ।బడినవడిఁజేసిబాలుసనొడలుదాఁకి। యతుండుమరాళు ల్లనుగ్గయ్యెఁజూవె * వ॥ అట్టివజ్రకాయుండువజ్రధరునైననోర్వనోపునట్టిసమర్థుండారక్కసునశ్రమంబునంజం యించమలబ్రాహ్మణులయాపదయుడుపుంబవనతనయునుద్దేశించిసంతాపింపవలవదు మనకుసుఖనివాసంబు సేసినమ మోపకారియయినయీబ్రాహ్మణునకుఁబ్రత్యుపకారంబు సేయసమకూరె* సీ॥ఉత్తమక్షత్రియుంకౌరులమునఖంబ లువలఁగంగఁబుట్టినధర్మశీలుఁ।డలయకమృత్యుభయంబైనచో విప్రుఁగాచిసత్పుణ్యలోకములువడయు।ధన్యుఁడైతత్క్రి యుదయఁగాచిబుధలోకకీర్తనీయంబగుకీర్తివడయు। వైశ్యశూద్రులఁగాచివసుధాతలస్థితసర్వప్రజానురంజనము యు-తే॥ననఘసన్మునీంద్రుఁడయినవేదవ్యాసు।వలనదీనినిక్కవముగవింటి।బ్రాహ్మణులకుఁబ్రియముపాయకచేయ గఁ।గాన్పుసూవెపుణ్యకర్మఫలము * క॥జననుతబ్రాహ్మణకార్యము।సనఁజేసినబ్రాహ్మణప్రసాదంబుననీ।కునునీతమ్ము లకుననగు । ననవరతశ్రీసుఖాయురైశ్వర్యంబుల్ * వ॥ అనినవినిధర్మతనయుండు కుంతీదేవికారుణ్యబుద్ధికి బ్రాహ్మ ణులయందుధర్మనిత్యతకుసంతసిల్లి తానునుభీమసేననియోగించినభీముండావిప్రునకిట్లనియె* ఆ॥కడుపునిండఁగు వఁగానమి రేయెల్లఁ। గన్నుమొరయకుండఁగరముడస్సి। యున్నవాఁడనాకునోపుదురేనియా। హారతృప్తిసేయఁదగ్గ లయిన * ఆ॥బలముపెద్దగలిగిపాపిష్ఠురక్కసుఁ।జంపియిప్పుడమునజనులకెల్ల । హర్షమేనొనర్తుననవుడువిప్రుఁడు।రొ నుజుట్టములునుదక్షణంబ* తరల॥పలుదెఱంగులపిండివంటలుపప్పుకూడును నేతికుం।డలుగుడంబుదధిప్రపూర్ణఘటంబు లుంగొనివచ్చియి।నలఘుసత్త్వుఁడుమారుతాత్మజుఁడన్నిటక్గతఖేదుఁడై।బలముగల్గికడంగెనప్పుడుబ్రాహ్మణార్థమ సేయఁగాఁ * వ॥ఇట్లుభీమసేనుండిష్టాన్నభోజనంబునందృప్తుండయిభక్ష్యాన్నపూర్ణంబయినశకటంబు నెక్కి దక్షి ణాభిముఖుండయి బకాసురుండున్నచోటికిం జని యార్ద్రశుష్కకళేబరమాంసదుర్గంధనిందితంబయినబకస్థానంబు డాయకయెడగలుగయమునాతీరంబునశకటంబునిలిపియారక్కసుం బిలుచుచువాఁడువచ్చునంతకుమిన్నకుండ నేల నికాలు సేతులుగడుగుగొనియాచమనంబు సేసిదానింగుడుచుచుండెనటబకాసురుండును* ఆ॥ప్రొద్దు నేఁడు పెద్దపోవ నిత్యమునిటఁ।దెచ్చియిచ్చుబలియుఁదెచ్చియీఁగ।నొల్ల కెలుఁగులిచ్చుచున్నవాఁడమ్మను। జాడముండు మెచ్చఁడయ్యె నుచు* ఆ॥అలిగియాడుకఱచియాఁకటి పెలుచన।నిలువలేకయసురనింగిదాఁకఁ।బెట్టిగియరుగుదెంచెభీమరూపంబులో నుగ్రభంగిభీముఁడున్నయెడకు* సీ॥చనుదెంచిముందటశకటంబుపైనుండియోడకకుడుచుచునున్నభీము।దవ్వులఁజూ

నిత్యము నాకు నియమించి కొని వచ్చు కూడే లకుడిచెదీవు। కడుఁ గ్రొవ్వి రేకచక్రంబున వారల కేనింత యెల్లిద మేలవైతి। నని
డాయ వచ్చి యయ్యనిలనందను వీపు పిడికిటఁ బొడిచినఁ బెదరక సుర- ఆ॥ వలనఁ జూడకొండు వలుకక యెప్పటి। యట్ల కుడుచు
చున్న నలిగి బకుఁడు। వీని బాసచూడ వేఱంచు డాసిన। తరువుఁ బెఱికి కొనుచు డాయవచ్చె ✻ వ॥ అంతకు ముందర భీమ
సేనుం డంత మాఁనుం గుడిచి యనంత బలుండయి యంత్యకాలాంతకుండునుంబోలె మల్లసఱచుకొని యార్చుచు✻
ఉ॥ ఇంచుక యేనిఁ బాపమున కెన్నఁడు రోయక యెల్ల వారి బా। ధించి మనుష్యమాంసములు తించును। గ్రొవ్వితి వాని నెల్లఁ గ్ర।
క్కిం చెదనీ మదాంధ ముడిగించెద నిప్పడ కాలుఁ ద్రోలి కే। గించెదఁ జక్క నై నిలుము గిట్టి రణంబున రాక్షసాధమా ✻ వ॥ అసుచు

——✻ భీమసేనుఁడు బకాసురుం జంపుట ✻——

సమీరణసుతుండు తన సమీపంబున నున్న విశాలసాలవృక్షంబుఁ బెఱికి కొని రక్కసు పైవైచిన వాఁడును దన చేతి వృక్షంబున
దాని భగ్నంబుఁ జేసె నిట్లిరువురు నొక్కవడి వృక్షయుద్ధంబు సేసి యాసన్నమహీరుహంబులు సమయుటయు మల్లయుద్ధ
సన్నద్ధులయి ✻ చ॥ పరువడి నొండొరుం జఱచి పట్టుచు నీడ్చుచుఁ ద్రోచుచుం బర। స్పరజయకాంక్షులై నబకపాండవవీరుల
పాదఘట్టన। న్ధరణితలంబు గ్రక్కదలెఁ దన్నికటద్రుమవల్లులెల్ల జ। ర్ఝరితములయ్యె నిష్ఠురవిశాలశిలల్ నుఱుమయ్యె నయ్యె
డన్ ✻ ఉ॥ ఇద్దఱహుంకృతిధ్వనులు నిద్దఱ భూరిభుజారవంబున। య్యిద్దఱముష్టిఘాతజనితేరితదారుణనిస్వనంబున। య్యిద్ద
ఱపాదఘట్టితమహీరవమున్ విని చూపఱెల్లనున్। దద్దయు భీతి నచ్చటికిఁ దారెడగల్గఁగఁ బాఱి రొక్కటన్ ✻ వ॥ ఇట్లు భీమబ
కాసురులాసురంబునం బెనంగి మల్లయుద్ధంబు సేయునెడ ✻ క॥ కడఁగి వృకోదరుఁ డసుర। న్బడఁగవడన్వైచి వామపాదంబు
నఁ జే। ద్పడ వాని ఱొమ్ముఁ దాఁచెం। గడు కొనియ సురయును లేచి కడు సుద్ధతుఁడై ✻ క॥ అనిలసుతుఁ బట్టుకొని పెల్చనఁ ద్రో
చి కడంగికనకశైలనికుంజం। బును బోని వానివక్షముఁ। దనదృఢతరముష్టిఁ బొడిచె దద్దయునలుకన్ ✻ వ॥ భీముండు వాని హీ
నసత్త్వుంగా నెఱింగి యలిగి సురహస్తిహస్తానుకారంబులైన సవ్యహస్తదక్షిణకరంబుల నమ్మనుజకంటకు కటికంఠప్రదే
శంబులు వట్టికొని ✻ ఉ॥ దారుణజానుదండమున దండధరప్రతిముండు భీకరా। కారుఁడు వాని వీపు విఱుగన్ బొడిచెన్ బిశితంబు
తోనవ। ద్వారములన్ మహారుధిరధారలు ఘోరననొల్క మాంసపం। కారుణవారిపూరనదులై పఱువన్ విపినాంతరంబునన్ ✻
వ॥ ఇట్లు బకాసురుండు భీము చేత నిహతుండగుచుండియఱచిన నమ్మహాధ్వని విని వాని బాంధవులైన రక్కసులు పఱతెంచిన
వారలం జూచి భీముండిట్లనియె ✻ తే॥ ఇంక నెన్నండు రక్కసులిద్దు రాత్మ। నట్లు మనుజులఁ దినకుండు నదియు మనుజ। భక్షణం
బు సేసితిరేని బకుని యట్ల। చత్తురని రక్కసులకెల్లఁ జాటి చెప్పె ✻ వ॥ ఆరక్కసులు భీతులై భీము చేసిన సమయంబునకొడంబ
డి నాఁటంగోలె నేకచక్రనివాసులకు నుపద్రవంబుఁ జేయకుండు దురట్లు భీముండు బకాసురుం జంపి వానిం జంపుట జగద్విదితం
బుగాఁ దత్కళేబరంబు నీడ్చుకొని వచ్చి నగరద్వారసమీపంబున వైచి యందుల విప్రులకు సంతోషంబు సేసి నిజనివాసంబు
నకుం జని తద్వృత్తాంతంబంతయుఁ దల్లికిఁ సహోదరులకుం జెప్పియున్నంత ✻ ఉ॥ వీఁడొకమంత్రసిద్ధుఁడగు విప్రుఁడ
సాధ్యబలున్ బకాసురు। న్వేఁడనిఁ జంపె నట్టియతనిం జని చూతమటంచుఁ జెచ్చెర। న్వోఁడిగ నేకచక్రమున భూసురులాదిగవ
చ్చి చూచిర। వ్వాఁడి మగంటిమి న్వెలుఁగు వాని వృకోదరు నెల్లవారలున్ ✻ క॥ అని యిట్లు పాండునృపనం। దనులచరిత్రంబు
సెప్పెఁ దా వైశంపా। యనుఁడు జనమేజయునకును। జనవినుతచరిత్రపాత్ర సౌజన్యనిధీ ✻ క॥ మలహరనాథావిలస। చ్ఛళు
క్యకులతిలక రాజసర్వజ్ఞ రిపు। ప్రలయప్రతాపపరనృప। లలనానన కమలహరిణలాంఛనమూర్తీ ✻ మాలినీవృత్తము॥ ప్రణమ
దఖిలధాత్రీపాలకాలోలచూడా। మణిగణకిరణశ్రీమండితాంఘ్రీ నరేంద్రా। గ్రణి నిఖిలమహీరక్షామణీ రాజనారా। య
ణ విమలమతీ శీతాంతువంశప్రకాశీ॥ ✻

గద్య ✻ ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబునందుఁ
గుమారాస్త్రసందర్శనంబును ద్రుపదగ్రహణమోక్షణంబును దుర్యోధను దుర్మంత్రంబును వారణావ
తయాత్రయు జతుగృహదాహంబును విదురోపదిష్టద్వారంబునఁ బాండవాపక్రమణంబును హిడింబవ
ధయును హిడింబావివాహంబును ఘటోత్కచసంభవంబును విప్రగృహంబున నజ్ఞాతచర్యయును బకా
సురవధయును నన్నది షష్ఠాశ్వాసము॥ ✻

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రీమహాభారతము – ఆదిపర్వము – సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ రాజరాజవీర। శ్రీరమణీరమ్యగంధసింధురహయశ్రీ। రూరూఢదత్తుదత్తుమ।ఖారిదయాలబ్ధసుస్థిరైశ్వర్యపద।
వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్లు పాండవులు విప్ర వేషంబున నేకచక్రపురంబునందు వేదా
యనంబు సేయుచు విప్రగృహంబునసుఖమున్నం గొన్నిదినంబులకు నొక్క బ్రాహ్మణుండు ద్రుపదపురంబునను
చను దెంచి విశ్రమార్థియైన నాగృహస్థుండభ్యాగతపూజలవానిసంతుష్టుం జేసియున్నంతఁగుంతీదేవికొడుకులుండ
నునవ్విప్రునతిప్రీతినుపాసించి యయ్యాయెందుండివచ్చితిరి యేదేశంబులురమ్యంబులెందుల రాజులుగుణవంతు
యడిగిననవ్విప్రుండిట్లనియె * చ॥ పొలవకయెల్లదేశములుసూచితినందుఁబ్రసిద్ధులైనరా।జులనుచరిత్రసంపదలఁ
చితినాద్రుపదేశుదేశముం।బొలుపుగనొండుదేశములుపోల్పఁగనెవ్వియులేవుసద్గుణం।బులఁబరులెవ్వరుద్రుప
బోలఁగలేరుధరాతలంబునన్ * వ॥ ఆద్రుపదుండు తనకూఁతునగ్నికుండసముద్భవనయోనిజనగణ్యపుణ్యలావణ్య
ణసమన్వితనభిమతుండయినరాజపుత్త్రునకువివాహంబు సేయంగానకస్వయంవరంబురచియించుచున్నవాఁడను
గుంతియుధర్మతనయుండునువిస్మితులయియిదియేమికారణంబకన్యయయోనిజయయ్యె నెవ్విధంబునద్రుపదుండు
నింబడసెదీనినవిస్తరంబుగాఁజెప్పుమనియడిగిననవ్విప్రుండువారలకిట్లనియె * సీ॥ఆదిభరద్వాజుఁడనుమునికలశంబు
దుద్భవిల్లినయనఘమూర్తి।ద్రోణుండుమఱిపృషదునకుద్భవిల్లినద్రుపదుండునొక్కటఁదొడగియిష్ట।సఖులయి వేద
ల్పదివిధనుర్వేదమగ్నిదేశ్యులతోడనభ్యసించి। చనిద్రుపదుండు పాంచాలభూములకురాజయినభారద్వాజుఁడత
డను- ఆ॥నరిగివానిచేతనవమానితాత్ముఁడై।హస్తిపురికివచ్చియఖిలకురుకు।మారవరులనెల్లమానుగాశస్త్రకో।విదు
జేసెలోకవిదితయశుఁడు * వ॥ఇట్లుతనవలనవిలువిద్యగఱచినపాండవకురుకుమారులంజూచిద్రోణుండునాకవమాన
బు సేసినపాంచాలునోడించిపట్టితెండిదియనాకుగురుదక్షిణయనిపనిచిన నందఱునాద్రుపదుపయింబోయివానిచేత
ర్జితులయిననర్జునుండుద్రుపదుతోడమహాయుద్ధంబుచేసి వానింబట్టుకొనివచ్చిద్రోణునకొప్పగించిననతండును * ఆ
ల్లసంబులాడియోడకుపొమ్మని। ద్రుపదువిడిచిపుచ్చెద్రోణుచేత।నట్లువిడువఁబడితదవమానతప్తుఁడై।పృషదనంద
డుపెద్దయలిగి * వ॥ రణరంగంబున ద్రోణువధియించునట్టికొడుకు నర్జుననకుదేవియగునట్టికూఁతునుంబడయుమ
బ్రహ్మవిదులయినబ్రాహ్మణులనివాసంబులకుంజనిచని నిత్యంబును బ్రాహ్మణోపాస్తిచేయుచునొక్కనాఁడుగం
కూలంబునందువానప్రస్థవృత్తినున్న యాజోపయాజులను వారినిద్దఱ ననవరతవ్రతాసక్తులం గాశ్యపగోత్త్రులం
వారికినమస్కరించి యందుఁగొండికయయ్యును దపోమహిమ నెవ్వరికంటెఁబెద్దయయినవానినుపయాజునుపాసిం
యిట్లనియె * క॥మునినాథనాకుసత్సుత।జననంబగునట్టిక్రతువుసద్విధిఁగావిం।చినఁగృతకృత్యుఁడనగుదుం।గొనుమిచ్చ
దనీకులక్షగోధేనువులన్ * వ॥ అనిననుపయాజుండేనట్టిఫలంబున పేక్షింపనోప నెవ్వరేనిఫలార్థులగుదురువారల
నరుగుమనిన ద్రుపదుండు వెండియు నొక్కసంవత్సరంబారాధించిన నమ్మునివానికిట్లనియె * తే॥అనఘచరితుఁ
మాయన్నవనములోనఁ।జనుచునొక్కనాఁడొక్కపండొనరఁగాంచి।కొనియెశుచియిదియానుగాదనియెఱుంగఁ।
భూమితలంబుపైఁబడినదాని * వ॥ఫలార్థియయినవాఁడుతత్ఫలానుబంధంబయినదోషంబుపరికింపం డుగావునన
నివరుండునీయభిమతంబు సేయుంబొమ్మనినద్రుపదుండరిగి సంహితాధ్యయనంబు మొదలయినపంచమహాయజ్ఞ
బు సేయుచు శిలోంఛవృత్తిభైక్షుసంభావితకుటుంబభారుండయి ఘోరతపోవృత్తినున్నయాజుంగనినమస్కరించియి
నియె * క॥ మునినాథనాకుసత్సుత।జననంబగునట్టిక్రతువుసద్విధిఁగావిం।చినఁగృతకృత్యుఁడనగుదుం। గొనుమిచ్చ
నీకులక్షగోధేనువులన్ * వ॥అని వెండియునిట్లనియె * క॥భారతవంశాచార్యుఁడు। భారద్వాజుండునాకపాయము
సెన్।ఘోరాజినతనినోర్చున।పారపరాక్రమునిఁబుత్త్రుఁబడయఁగవలయున్ * క॥పడరల్లిధనుర్ధరుఁడై। య్యేడనజ

దుగాన వానిఁ బేర్కొనంగాఁ జేయుదు నాకుఁ జతుర్వర్గము గలుగునట్లుగ యాజ్ఞసేనిఁ బ్రార్థించెమునిన్ * వ॥ అయ్యాజుండును యాజకత్వంబునకొడంబడి నీకోరి కిం దగిన యట్టి కొడుకును గూఁతురుం బుట్టుదురోడకుండుమని యజ్ఞోపకరణద్రవ్యంబులు సమకట్టికొని యథావిధి నుపయాజుండు సహాయుండుగా సౌత్రామణి యయిన కోకిలాదేవి పత్నిగా

———*ధృష్టద్యుమ్న ద్రౌపదుల యుత్పత్తి*———

ద్రుపదునకుం బుత్రకామేష్టి సేయించిన నందు మంత్రాహుతులం దృప్తుండయిన యగ్నిదేవువలన * క॥ జ్వాలాభీలాంగుఁడు గర । వాలబృహచ్చాపధరుఁడు వరధర్మకిరీ । టాలంకారుఁడు వహ్నియ । పోలె రథారూఢుఁడొక్క పుత్త్రుఁడు పుట్టెన్ * వ॥ మఱియు * తరల॥ కులపవిత్రసితేతరోత్పలకోమలామలవర్ణ యు। త్పలసుగంధి లసన్మహోత్పలపత్ర నేత్ర మదాలికుం । తల విభాసిని దివ్యతేజముఁ దాల్చి యొక్క కుమారి త। జ్జ్వలనకుండమునందుఁ బుట్టె ప్రసన్నమూర్తి ముదంబుతోన్ * వ॥ ఇట్లు పుట్టిన యాకొడుకునకుం గూఁతునకు ధృష్టద్యుమ్నుండును కృష్ణయు నను నామంబు లాకాశవాణి జనవినుతంబులుగా నుచ్చరించె నట్లు ద్రుపదుండు లబ్ధసంతానుండయి సంతసిల్లి యాజునకు యథోక్త దక్షిణ లిచ్చి బ్రాహ్మణులం బూజించి ధృష్టద్యుమ్ను నిధను ర్వేదపారగుం జేసియున్నంత నక్కన్య యిపుడు వివాహప్రాప్తయయిన * ఉ॥ మానితులైన పాండవకుమారులుఁ గుంతియు లక్క యింటను । గ్రానల దగ్ధులైరని ధరామరముఖ్యులెఱింగి చెప్పఁగా । నానరనాయకుండు వినియాతతశోకమహానలజ్వల । న్మానసుఁ డయ్యె బంధుజనమంత్రిపురోహితవిప్రసన్నిధిన్ * వ॥ మఱియును॥ సీ॥ ఇంద్రసమానునకిందీవరశ్యామసుందరాంగునకింద్రనందనునకు। దేవిఁ గాఁ బ్రీతితో దీనినీఁ గాంచితినని యున్నచో విధాతృనకు నిట్లు। పాడియె విఘ్నమాపాదింప నిస్మహాధ్వరమునఁ బుట్టిన సరసిజాక్షి। నే నెట్టులొరులకు నీ నేర్తు ననిదుర్గిఖపరవశుఁడయిన యద్ధరణిపతికి — ఆ॥ దత్పురోహితుఁడు దా నిట్టులనియె న। ప్పాండవులగుఱించి బహువిధంబు। లగు నిమిత్తములు నయంబునఁ జూచితి । నెగ్గు లేదు వారికెల్ల లగ్గు * వ॥ తొల్లి దేవేంద్రుండు కొండొక కాలంబదృశ్యుండయి యుండిన నతనిం గానక శచీదేవి శోకింప నుపశ్రుతిం జేసి బృహస్పతి దానికి దేవేంద్రాగమనంబు సెప్పెనని వేదవచనంబుల వినంబడుం గావున నేను పశ్రుతింజూచితి నిది తప్పదు పాండవులు పరలోకగతులుగారు పరమానందంబున నున్నవారు వారలెందుండిరేనియు నిందులకు నువత్తురు నీవును సుచరితుండవయి స్వయంవరంబిప్పురంబున ఘోషింపంబంపు మిది కన్యాదానంబునందు రాజులకు శాస్త్రచోదితంబనినం బురోహితువచనంబునం జేసి యాఁడిల్లి ద్రుపదుండు నేఁటికి డెబ్బదియేనవదివసంబునం బాపమాసంబునం బంచమి యురోహిణినాఁడు స్వయంవరంబని ఘోషింపం బంచి * క॥ ఎవ్వరికిని మోపెట్టను। దివ్వనుశక్యంబుగా నిదృఢకార్ముకమున్ । దవ్వై దివమున వెలిఁగెడు। నవ్విలసత్కనకమత్స్యయంత్రముఁ జేసెన్ * క॥ ధరణిఁ గల రాజులెల్లను। బురుడనఁ గాంపిల్యనగరమునకరిగెద రొం। డొరులం గడువఁగననిభూ। సురవరుఁ డెఱింగించెఁ బృషదసుతుకథ యెల్లన్ * వ॥ దాని విని పాండునందనులం దులకుం బోవనున్నఁ గొడుకుల యభిప్రాయంబెఱింగి కుంతీదేవి యిట్లనియె * క॥ కడుఁ బెద్దగాలముండితి। మొడఁబడి యిందెంత కాలమున్నను మనక। య్యెడు లాభమేమి మఱియొ। ప్పెడును చిత మెయొరులయింటి సొత్తుననుండన్ * వ॥ దక్షిణపాంచాలదేశంబులు గరంబు రమ్యంబులనియును బాంచాలపతి పరమధార్మికుండనియును వింటిమట్లుంగాక * క॥ అడుగక యవిప్రవరులకు। నడరఁగనద్దేశమున గృహస్థులు భక్తిం। బొడువఁగఁ బెట్టుదు రెప్పుడుఁ। గడు హృద్యములయిన మోదకంబులతోడన్ * వ॥ అందులకుం బోదమనినం గొడుకులుమీ పంచినవిధంబ చేయంగలవారమని తమయున్న యింటి బ్రాహ్మణునకుం జెప్పి వీడ్కొని * చ॥ ఉరుసరసీవనంబులు మహాగ్రనగంబులు నేఱులుం గనుచు । స్తరవిపినంబులుం గడచి ధన్యులు పాండుకుమారకుల్నిరం। తరగతి నేగుచుం గనిరి ధర్మసమేతుఁ బితామహుం దమో। హరుహరిమూర్తినార్తిహరు నాదిమునీంద్రుఁ బరాశరాత్మజున్ * వ॥ కనియమ్మునీంద్రునకు నందఱు నమస్కారంబులు సేసిన వారలం జూచి కరుణారసపూరితాంతఃకరణుండయి వ్యాసభట్టారకుండిట్లనియె * క॥ ధర్మసుతుఁడున్న చోటను। ధర్మమునకు హానిగలదె ధారుణి నైనన్। ధర్మువె తాత్పర్యముగా। నిర్మలమతి నుండు నదివినీ తాత్ములరై * సీ॥ తానొక్కముని కన్యకా సర్మవశమునఁ బతిఁ బడయంగ నొదలియ పేత । దౌర్భాగ్యయై ఘోరత

వమొనరించినదానికిశివుఁడుప్రత్యక్షుఁడగుచు। వేఁడుమువరమన్న వేడ్కతోఁబతిదానమనియేనుమాఱులయ్యాబలవే
నజ్జెనినీకు దేహాంతరంబునఁబతులగుదు రేవురుపరమార్థమనియు- ఆ॥ హరుఁడుగరుణనిచ్చెనదియిప్డు పాంచాల ।
కృష్ణయనఁగఁబంకజాక్షి । యుద్ధవిల్లి పెఱుగుచున్నదితత్స్వయం।వరము సేయుచున్నవాఁడువాఁడు * వ॥ మీరు
పదుపురంబునకుం జక్క-నరుగుఁడదియందు మీకులగ్గగునని చెప్పికృష్ణద్వైపాయనుండరిగినఁబాండవులుజననీసహి
బనవరతంబు రాత్రులుంబగల్లును బయనంబువోవువారొక్క-నాఁడర్ధరాత్రంబునగంగయందు సోమశ్రవంబను
తీర్థంబునస్నానార్థులయిప్రకాశార్థంబును రక్షణార్థంబునుగానొక్క-కొఱవిచేతఁబట్టుకొని యర్జునుండుముందర
వనందఱునరుగునెడనంగారపర్ణుఁడను గంధర్వుండంగనాసహితంబుగంగకు జలక్రీడార్థంబువచ్చినవాఁడుపాం
లపాదధ్వనివినియలిగివిలుగొనిగుణధ్వనిఁజేసివారికిట్లనియె * క॥ ఇలనర్ధరాత్రమునుసం।ధ్యలు రెండునుభూత

—*అర్జునుఁడంగారపర్ణునిజయించుట*—

దానవగంధ । ర్వులుగ్రుమ్మరియెడుప్రొద్దులు । వెలయఁగనిందవనిచరులు వెఱతురనడువన్ * వ॥ ఇవ్వేళలఁగ్రుమ్మ
ఱెడువార లెంతబలవంతులయినరాజులయినను గ్రహింతుననుడాయకుండే నంగారపర్ణుండనుగంధర్వుండఁగుబేర
ఖుండనెప్పుడు నేనిందువిహరించుచుండుదు నన్నెఱుంగ రెయివ్వనంబునగంగయునంగారపర్ణయను పేరిటజగద్విది
బుదీనిమానవులుసొరనోడుదురనినవానికర్జునుండిట్లనియె * క॥ నడురేయిసంధ్యలందును। నడువఁగనోడుదురశక్తు
రులొరులుభయం।పడుదురు మే మెయ్యెడనె ।ప్పుడునడిచెదమధికశక్తిపురుషులమగుటన్ * క॥ అడవులు నేఱులు
నీ।పడసినయవి యెట్లుపుణ్యభాగీరథియు।ప్పడమిఁగలవారికెల్లను । నెడపక సేవ్యంబకాకయిదినీయదియే * సీ॥ హైమవ
తోత్తుంగహైమశృంగంబుననుండిభూమికివచ్చియుదధిఁగూడి।గంగనామూఁడుదెఱంగులనదియుమందాకినినాసత్ప
బునందు । సురసిద్ధమునివియచ్చరసేవ్యమయ్యెనయ్యురగలోకంబునందొనరభోగ । వతియనఁనొప్పియున్నతినిట్లుత్రి
భువనపావనియైనయప్పరమనదిని- ఆ॥ బార్వతీశమకుటబంధబంధురతరా। వాసగంగనాడవచ్చినీవు।వలవదనినసుడు
వారముగామునీ । విఘ్నవచనములకు వెఱతుమెట్లు * వ॥ అనిజననీభ్రాతృసహితుండయిగంగాభిషేకార్థంబరుగు
య్యర్జునుపయి నంగారపర్ణుండతినిశితసాయకంబులువఱసిన నర్జునుండలిగితనచేతికొఱవివిదిర్చియయ్యమ్ములుదన్ను
డాఁకకుండంగాచికొని వానికిట్లనియె * ఆ॥ వెడగయిట్టిపాటి వెఱపించుటలునుమా।యలును నేమి సేయనస్త్రవిదుల
బెక్క-లయ్యునీవిభీషికల్నుఱువులు । విరియునట్టులించువిరియఁజూవె * సీ॥ అగ్ని దేవుఁడుమున్ బృహస్పతికిచ్చెన
తఁడుభరద్వాజుఁడనఁగఁబరఁగు।మునికిచ్చెనమ్మహామునిభార్గవునకిచ్చె భార్గవుండునుగుంభభవునకిచ్చె।నమ్మహాత్మ
డునాకతిదయనిచ్చెనియ్యనలాస్త్రమనిదానినమ్మహోగ్ర। గంధర్వుపైవైచెఘనుఁడింద్రసుతుఁడంతఁదద్రథంబు
డదగ్ధమయిన- ఆ॥ నగ్నిదాహభీతినంగారపర్ణుండు।బన్నురిల్లె నేలఁబడినవానిఁ।గొప్పుబట్టియీడ్చికొనివచ్చెధర్మజు।కడ
నింద్రసుతుఁడుకడిమిమెఱసి * క॥ వానిమనోవల్లభకుం।భీనసయనునదికరంబుభీతినశేషో।ర్వీనాథులారదయఁబతి।
నమునాకిందుమీకుధర్మువుపెఱుగన్ * క॥ అనియెఱచుచున్నదానికి। ననఘుఁడుగరుణించిపాండవాగ్రజుఁడయ్యె
నుఁజూచివీనివిడువుమ । యనినోడినవానిహీనునపగతశౌర్యున్ * ఆ॥ అనిననరుఁడువల్లెయనివానికనియెగం। ధర్వ
న్నుఁగరుణధర్మరాజు।కురుకులేశ్వరుండశరణశరణ్యుండు।విడువఁబంచెనింక వెఱవకుండు * వ॥ అనివానినాశ్వాసిం
చివిడిచిననిర్భీకుండయియంగారపర్ణుండర్జునునకిట్లనియె * మ॥ అనినీచేతఁబరాజితుండనయినాయంగారపర్ణత్వమిం
నుదాల్పన్మఱియంతనిస్త్రపుఁడనేగర్వంబడంగన్ రణం। బునమున్నొడియుఁబూర్వనామమును బెంపున్ శౌర్యముం
ల్చువాఁ । డనఘాసత్సభలందుమెచ్చఁబడు నేహాసాస్పదీభూతుఁడై * వ॥ నీయాగ్నేయాస్త్రంబున దగ్ధరథుం
య్యును గంధర్వమాయననేకరత్నవిచిత్రితంబయిన రథంబువడసి యిదిమొదలుగాఁ జిత్రరథుండనయ్యెదనీపరా
మంబునకు మెచ్చితి నీతోడిసఖ్యంబునాకభిమతంబయినయదినాతపంబునంబడయంబడినచాక్షుషియనువిద్యనీకిచ్చె
దీనిందొల్లి మనువువలనసోముండువడసె సోమునివలనగంధర్వపతియయినవిశ్వావసుండువడసె వానివలన నేనుబడ

నెవ్వండేనిమూఁడులోకంబులంజూడనిచ్చగించునాతండు దనకుండగనీవిద్య పెంపునసర్వంబునుజూచు నేమదీనంజేసి
కాదేమానవులకువిశిష్టులమయి వేల్పులచేతశాసింపంబడక జీవించెదమది కాపురుష ప్రాప్తంబయిఫలియింపదునీవుతా
పత్యవంశవర్ధనుండవు మహాపురుషుండవునీకుసఫలంబగునీవిద్యగొనునప్పుడుషాణ్మాసిక వ్రతంబు సేయవలయునీవునా
కునాగ్నేయాస్త్రంబిచ్చునదిమహాజవసత్త్వసంపన్నంబులు కామగమనంబులునయినగంధర్వహయంబులమీ కేవుర
కునూ తేసియిచ్చెద*సీ॥వృత్రుపైగీర్వాణవిభుఁడల్గి వజ్రంబువైచిననదివానివజ్రకరిన। పటుమస్తకంబునఁబడిపాతర
యమునఁబదివ్రయ్యలైనఁదద్భాగచయము। క్రమమునబ్రాహ్మణక్షత్రవిట్ఛూద్రులయందు వేదంబులునాయుధములు।
హలముశుశ్రూషయునయ్యెవజ్రంబులువాహంబులందుజవంబువజ్ర- తే॥మయ్యెనట్టిజవంబుననభిమతంబు।లగుచును
న్నహయంబులెయ్యవనిపులకు।నఖిలభువనమురక్షించునపుడుసకల। సాధనములలోనుత్తమసాధనంబు*వ॥అనినవిని
యర్జునుండువానికిట్లనియె*ఆ॥ఎంతమిత్రులయిననెన్నండునోరులచే।విద్యయనుశుభంబువిత్తచయముఁ।గొనఁగనొల్ల
నాకుఁగూర్తేనిననలాస్త్ర।మనఘనీవుగొనుముహయములిమ్ము*వ॥నీతోడసఖ్యంబుఁజేసెదమఱిమమ్ముఁబరమధార్మిక
లంబరమబ్రహ్మణ్యులనేమికారణమదరిపలికితనినగంధర్వుండిట్లనియె*క॥విమలములయిలోకత్రితయములఁబ్రవర్తిల్లు
మీమహాగుణములునిత్యమువిందునారదప్రముఖమునీశ్వరసిద్ధసాధ్యగణములవలనన్*క॥మేరునగోత్తంసమహీభార
ధురంధరులమిమ్ముఁబాండవులగుణాధారులనిలలోనెఱుఁగని।వారెవ్వరుగలరెభరతవంశోత్తములన్*వ॥పనుమిమ్ముఁ
నెఱింగియుమీకునగ్నిపరిగ్రహంబునుబ్రాహ్మణసంగ్రహంబును లేమింజేసిపరుసంబులువలికితిమఱియును*ఉ॥ఇంతులగో
ష్ఠినున్నయతడెంతవివేకముగల్గెనేనియ।త్యంతమదాభిభూతుడగుధర్మువుదప్పిప్రియంబెఱుంగఁడే। నెంతవివేకినయ్యును
సహింపకయింతులయొద్దబలికితిన్।వింతయెకాముశక్తియుడివింపఁగశక్యమెయెట్టివారికిన్*క॥సురగరుడవిషోరగయ।
క్షరాక్షసపిశాచభూతగంధర్వులునో।పరుధిక్కరింపభూసుర।పురస్కృతులఁబుణ్యమతులభూతలపతులన్*సీ॥అనవద్య
వేదవేదాంగవిశారదుజపహోమయజ్ఞప్రశస్తుసత్య।వచనువిప్రోత్తమువర్గచతుష్టయసాధనసఖుసదాచారుసూరి।శి
ష్టుఁబురోహితుఁజేసినభూపతియేలునుర్వీతలంబెల్లనిందుఁ।బరలోకమునఁబుణ్యపరులలోకంబులువడయుజయస్వర్గఫల
ముసూవె- ఆ॥రాజ్యమదియునుర్వరాసురవిరహితుఁ।డయినపతికిఁగేవలాభిజాత్య। శౌర్యమహిమమెఱయసమకూఱున
య్యతా।పత్యనిత్యసత్యభాషణుండ*వ॥మీరుధర్మానిలశక్రాశ్వినులవరంబునంబాండురాజునకుఁగుంతికింబుట్టినవారలు
ధర్మవిదులరువేదవేదాంగధనుర్వేదపారగుండయినభారద్వాజుశిష్యులరఖిలలోకహితులరుగావునంబురోహితరహి
తులరయియుండఁదగదు*ఆ॥పాండుపుత్రనీవుబ్రహ్మచర్యస్థుఁడ।వగుటఁజేసిమన్మథార్తునన్ను।నెడిచితిందురాత్రియుద్ధ
బుఁజేసికా।మోపభోగనిరతుఁడోటువడఁడె* వ॥మఱియుఁగామప్రవృత్తుండయ్యును మహీపతిమహీసురవరపురస్సరుండ
గునేనియెల్లయుద్ధంబులజయించు*ఉ॥వేదమువేదియుంగలుగువిప్రవరేణ్యుఁడగణ్యపుణ్యసం। పాదిపురోహితుండయి
నఁబాపములొందునెభూపతింబ్రతా। పోదయకానమీదగుగుణోన్నతికిందగధర్మతత్త్వసం। వేదిఁబురస్కరింపుఁడుప
విత్రచరిత్రుమహీసురోత్తమున్* తే॥అనినవానికినర్జునుండనియెమమ్ము।ననఘతాపత్యులనిపల్కఁదతిముదమున। నేము
కౌంతేయులముమఱియెట్లుచెప్పు।మయ్యతపతికపత్యులమయినతెఱఁగు * వ॥అనిననర్జునునకునంగారపర్ణుండిట్లనియె*

——*తపతీసంవరణోపాఖ్యానము*——

సీ॥ ఆదిత్యునకుఁబుత్రియనఁగసావిత్రికిననుజయుత్తమలక్షణామలాంగి ।తపతియనఁగన్యకధవళాయతేక్షణయౌవన
సంప్రాప్తయైనదానిఁ।జూచియక్కన్యకసురుచిరగుణములకనుగుణుఁడగునిర్మలాభిజాత్యుఁ। బతినెవ్విధంబునఁబడ
యుదునోయనితలఁచుచునున్నయత్తపనుఁగూర్చి- ఆ॥భక్తిఁదపముఁజేసెఁబ్రభుఁడజామీఢునఁ।దనుఁడుభరతకులుఁడు
ధర్మవిదుఁడు।సర్వగుణహితుండుసంవరణుండను।వాఁడుకృతజపోపవాసవిధుల * చ॥గగనమునందునెందునధికప్రభ
నేనువెలుంగునట్టులి।జ్జగతిఁబ్రసిద్ధుఁడైవెలుఁగుసంవరణుండుమదీయపుత్రికిన్।దగుపతివీనికిచ్చెదముదంబుననీలలితాం
గింజుమా।నుగనెదనిశ్చయించెఁదపనుండుదదియతపఃప్రసన్నుఁడై*వ॥[illegible]నాఁడుసంవరణుండుమృగయా

వినోదార్థియయి వనంబునం బరిభ్రమించి క్షుత్పిపాసాపీడితతురంగుండయి యేకతంబ పాదచారియగుచుం జని యొక్క
పర్వతప్రదేశంబునందు * క॥ కనియె నొకకన్యం గోమల। కనకప్రభ నిజశరీరకాంతిను పొంతం। బునవృక్షలతావలిం గా

———*సంవరణుండు తపతిం జూచి మోహించుట*———

చననుయ యముగం జేయుచున్న చంద్రనిభాస్యన్ * వ॥ కనియనిమిషలోచనుండయి మనంబున నిట్లని వితర్కించె * సీ॥ త్రి
భువనలక్ష్మియే తెంచియే కాంతమి ట్లెల్లలో కోయున్నది యివ్వనమున। గగనమణిప్రభ గగనంబునం దుండి యవనీతలప్రా
ప్తయయ్యెనొక్కొ। శంభుని లావణ్యసద్గుణసముదాయ మిందయి మ్మగసంగ్రహించెనొక్కొ। దీని యంగములం బొందిన
ద్విభూషణశ్రీయే మిపుణ్యంబుం జేసెనొక్కొ - ఆ॥ యమరకన్యయొక్కొ యక్షకన్యక యొక్కొ। సిద్ధకన్య యొక్కొ త్రి
మృద్ధి। సర్వలక్షణప్రశస్తాంగి యిది దివ్య। కన్యయగు ననంతకాంతి పేర్మి * చ॥ నెఱికురులున్ విలోలసిత నేత్రయుగంబును
ష్పులొప్పవా। తెఱయను దీనియాననము తెల్వికరంబు మనోహరంబు నే। నెఱింగిన యంతనుండియు నుసిట్టిలతాలలితా
గిం జూచియే। నెఱుంగను రేంద్రకన్యకలు నిట్టి రెరూపవిలాససంపదన్ * వ॥ అని వితర్కించుచు మదనకర్కశమార్గణ
భూతచేతస్కుండయి తదీయగుణమయ పాశబద్ధుండును బోలెం గదలనేరక తన్నివేశితమానసుండును బోలెంద
ఱుంగక తద్రూపామృతపానంబున ననిమిషత్వంబు వొందిన తననయనంబులు దానియందనిలిపి సంవరణుండక్కన్యకకి
ట్లనియె * ఆ॥ ఎఱుంగం జెప్పుమబల యెవ్వరిదాన వి। ట్లేల యున్నదాన వేకతంబ। క్రూరవనమృగములు గ్రుమ్మరుచున్నయీ। వి
విషమశైలవిపినభూమి * క॥ అనిపలుకుచున్న నృపనం। దనునకు మఱుమాటయీక తామరసనిభా। ననమేఘమధ్యసౌదా
మనివోలె నడంగె దృష్టిమార్గము గడవన్ * వ॥ ఇట్లు దృశ్యంబయిన యక్కన్యకం గానక మానవపతి మానరహితుండు
మహీతలంబున బడి ప్రలాపించుచున్న నాతని నభినవయౌవనోద్భాసితు ననంగజాకారుం జూచి తపతియు మదనబా
ణబాధితయయి క్రమ్మఱం దనరూపంబుం జూపి మధురవచనంబుల నిట్లేల మోహగతుండవయితని యడిగిన దానికి సంవర
ణుండిట్లనియె * చ॥ ధరణి నతిప్రతాపబలదర్పమునం గడునేన పెద్దనై। వ్వరికి నిముకన్ భయంపడనివాండ భయార్తుండనైతి
పుపం। కరుహదళాయతాక్షి దయం గావుము నన్ను భవన్నిమిత్తదు। ర్భరతర పంచబాణహతిం బంచతం బొందకయుండ
ట్లుగాన్ * వ॥ నన్ను గాంధర్వవివాహంబున వరియింపుమనిన సంవరణునకుం దపతి యిట్లనియె * క॥ భువనైకదీపకుండగు
సవితృనకుం దనూజ మఱియు సావిత్రికి నే। నవరజనవినయవర్జిత। నవనీశ్వర వినుము తపతి యనుసురకన్యన్ * వ॥ నాయ
దునీకుం బ్రియంబుగల దేని మదీయజనకు నడుగు నది యాతండు నన్నిచ్చు నింతులకు స్వాతంత్ర్యంబులేమి నీ వెఱుంగవే
పున ననవరతజపనియమప్రణిపాతంబుల నాదిత్యు నారాధింపుమని చెప్పి తపతియాదిత్యమండలంబునకరిగె నంతసంవ
రణుండు మూర్ఛాగతుండయి యున్న నాతని యమాత్యుండు వచ్చి శీతలజలంబులం బరిషేచనంబు సేసిన మూర్ఛదేఱి య
మ్మహీపతి యప్పర్వతంబుననుండి మహాభక్తితో సూర్యు నారాధించుచు * చ॥ ప్రతిహతరాగకోపభయుం బంకరుహ
ప్రభవప్రభావుడూ। రితచరితున్ మునీశ్వర వరిష్ఠు వసిష్ఠు మహామునిం బురో। హితు నతిభక్తితోం దలంచె నిష్టమెఱింగి వ
ష్ఠుండున్ సమా। హితమతి నేగుదెంచి కనియెం బ్రభు సంవరణుం బ్రియంబునన్ * వ॥ ఇట్లు తలంచిన పండ్రెండవ దివసంబు
న వచ్చి వసిష్ఠుండ విరళవ్రతోపవాసకృశీభూతశరీరుండయి యున్న సంవరణుం జూచి యాతండు తపనసుతయందు యో
తపతియందు బద్ధానురాగుండగుట తనయోగదృష్టి నెఱింగి * చ॥ జగదభివంద్యుండాత్మణమ సన్మతి సంవరణప్రయోజ
నం। బొగినొనరింపంగా నయుతయోజనముల్సని లోకలోచనుం। డగు దిననాథునాతత సహస్రకరుం గనిసన్నుతించె
త్యగణిత వేదమంత్రముల నమ్ముని నాథుండతిప్రియంబుతోన్ * వ॥ సూర్యుండు వసిష్ఠమహామునిన్ నతిగౌరవంబున సంభా
వించి భవదాగమనప్రయోజనంబు సెప్పుమనిన వసిష్ఠుం డిట్లనియె * సీ॥ అలఘుండు పౌరవకులశేఖరుండు సంవరణు
న్వాండనవరతకీర్తి। విదితుండు ధర్మార్థవిదుండు నీపుత్త్రికి ననగణితగుణములం దగువరుండు। కావున నతనికిం దేవి గాందపతి
లయుంగూంతుల గన్నఫలము దగిన। వరునకు సద్ధర్మపరునకు నీగానంగాదె నావుడు సూర్యుండాదరించి - ఆ॥ నరుండు రాజ
శేఖరుండు సంవరణుండ। యనుగుణుండు దీనికనికరంబు। గౌరవమున నిచ్చియాభూషితోడంబు। త్తెంచెం గురుకులాగ్ర

కునకు * వ॥ ఇట్లొక్క నిమిషంబునలక్షయునూటయఱువదినాలుగుయోజనంబులుపఱచు నాదిత్యురథంబుతోనశ్రమం బుననరిగితపనదత్తయయినతపతిందోడ్కొని వచ్చి విధివంతంబుగావివాహంబు సేసె మహాత్ములయినపురోహితులంబ డసినరాజులకునిష్టంబులయినశుభంబులగుటనిశ్చయంబయిట్లుసంవరణుండుదపతివివాహంబయి* క॥ఆతరుణియందుఁ జేతో।జాతసుఖప్రీతిఁదగిలి శైలాటవులఁ । వీతనృపకార్యధర్మ।వ్రాతుండయిపదియు రెండువర్షములుండెఁ * వ॥ దా నంజేసిమహీతలంబునకనావృష్టియయిన నెఱింగివసిష్ఠుండుశాంతికపౌష్టికవిధులొనరించి సంవరణుందోడ్కొనిహ స్తి పురంబునకరిగిననఖిలప్రజలకునను రాగంబయ్యెననావృష్టిదోషంబునుంబాసె నంతసంవరణునకుందపతికిందాపత్యుం డనఁగురుండుపుట్టెనది మొదలుగామీరు తాపత్యులరయితిరనిగంధర్వుండు సెప్పిననర్జునుండిట్లనియె * క॥నుతముగనస్మ త్కులభూ।పతులకునామ్యులకుఁబుణ్యభాగులకుఁబురో। హితుఁడయినవసిష్ఠుమహా। త్మతఁజెప్పుమువినఁగవలతుమదినే ర్పడఁగాఁ *వ॥అనినగంధర్వుండిట్లనియె*క॥ధృతినెవ్వనినేనిఁబురో।హితుఁగాఁబుణ్యమునఁబడసియిక్ష్వాకుకులో।క్షి తులయినపతులురాజ్యో।న్నతినొప్పచుఁజేసిరుర్వినానాక్రతువుల్ * క॥బలమతికామక్రోధం।బులు రెండుజయింపఁ బడితపోవీర్యబలం।బులఁజేసి చేయనవిన।చ్చలు నెవ్వనియేనిపాదసంవాహంబుల్ * సీ॥శమహీనుఁడయినవిశ్వామిత్రు చేసినయపకారమునఁజేసియాత్మసుతులు । యమసదనంబునకరిగినవారలఁదనతపోవీర్యసత్త్వములపేర్మిఁ।గ్రమ్మఱిం పఁగశక్తిగలిగియు వేలనయ్యంబుధిగడువనియట్లుశాంతుఁ । డయియెవ్వఁడేనికృతాంతకుఁగడవంగనొల్లండాయట్టియ త్యుగ్రతేజుఁ – ఆ॥ డగువసిష్ఠమునిమహాత్మతఁజెప్పనా।కలవియగు నెయనిననవ్వసిష్ఠ।గాధిసుతులకేమికారణంబునని

——*అంగారపర్ణుఁడర్జునునకువసిష్ఠుమహిమచెప్పుట.*——

ట్టి।వైరమయ్యె నెఱుఁగవలతుదీని*వ॥చెప్పుమనియర్జునుండడిగినగంధర్వుండిట్లనిచెప్పెఁదొల్లికన్యాకుబ్జంబునంగాధిపు త్రుండువిశ్వామిత్రుండనువాఁడునిరమిత్రంబుగాధాత్రి నేలుచునొక్క నాఁడు మృగయావినోదార్థంబపారబలసమే తుండయిమహారణ్యంబునంగ్రుమ్మరికడుడస్సి వసిష్ఠాశ్రమంబునకువచ్చిన నమ్మునివరుండువిశ్వామిత్రునతిప్రీతింబూ జించివానికినివాని సేనకునభిమతంబులయినయాహారంబులఁగురియ నందినియనుహోమధేనువుంబంచిననదియు* క॥ఘృతనదములును నోదనప।ర్వతములుదధికుల్యములునవారితరసపూ। రితబహువిధోపదంశో।న్నతపుంజంబులునుదక్ష ిణంబునఁగురిసెఁ*వ॥ఇట్లుచతుర్విధాహారంబులనందఱందృప్తులంజేసియున్ననందినింజూచివిశ్వామిత్రుండువిస్మితుం డయియాత్మగతంబున* అక్కర॥మృదురోమములునుశంఖనిభకర్ణముల్మెత్తనివలుద।పొదుగునిడుదచన్నులునుగుఱుచ లయిపొలుచుకొమ్ములును। సదమలశరదిందుతారనిభమైనచాయయుఁగలుగు। నొదవిదినిధిసేరినట్లుసేరెనిమ్మునికిఁబు ణ్యమున*వ॥అనిపెద్దయుంబ్రొద్దుచింతించితత్పరిగ్రహకుతూహలస్వాంతుండయివిశ్వామిత్రుండువసిష్ఠునకిట్లనియె* తే॥దీనికంటెనునొప్పెడిదానినొక్క।లక్ష మొదవులనీకిత్తునక్షయముగ। రాజ్యమయిననిచ్చెదజగత్పూజ్యనాకు।నిమ్మనీ హోమధేనువునెమ్మితోడ*చ॥అనినవసిష్ఠుఁడిట్లనియెనంతధనంబునునట్టిరాజ్యముం।గొననగునయ్యెయిచ్చెడిపికుల్జ్ఞి కిసీకిదియేలయేనుదీ।ననపితృదేవతాతిథిజనంబులఁదృప్తులఁజేయుచుండుదుఁ। జననుతదీనిఁబ్రోచుటయచాలుఁదపస్వుల కేలసంపదల్ * వ॥ దీనినొరులకీఁగాదనిననలిగివిశ్వామిత్రుండు నేనుక్షత్రియుండనిగ్రహానుగ్రహమర్థుండనీవుబ్రా హ్మణుండవుశాంతుండ వేమిచేయనోపుదు దీనికిలక్ష మొదవులంగొనుమనియీవచ్చిననొల్లవైతి విమ్మొదవునవశ్యం బుబలిమింజేసియైననుబరిగ్రహింతుననినందినింబట్టికొనంబంచినంబలుకకవసిష్ఠుండుసూచుచుండె* ఆ॥పరులవలనబా ధవొరయకుండఁగసాధు।జనులధనముగాచుజనవిభుండు । కరుణదప్పితానహరియించువాఁడగు।నేనిసాధులొకనేమి చేయు * వ॥ఇట్లువిశ్వామిత్రుండునందినింబట్టుకొనంబంచిననదిపట్టికజనులవలనికశాదండతాడనంబులంబీడింపంబడి యఱచుచువసిష్ఠునొద్దకువచ్చియిట్లనియె * క॥నన్నేలయుపేక్షించిలి।రిన్నరులకధర్మపరులకిచ్చితిరేవి।ద్వన్నాథయిఁది యుధర్మ్మవె।యన్ననువినిపలుకకుండెనమ్మునియంతఁ * వ॥తదీయాభిప్రాయంబెఱింగితన్నువారికియ్యరనినందినిత నవత్సంబుఁబట్టుకొనవచ్చినజనులకలిగి ఛిందఱరేఁగినిదాఘసమయమధ్యందినదినకరమూర్తియుంబోలెదుర్నిరీక్షయ

యియంగవిక్షేపంబుననంగారవృష్టిఁగురియుచు వాలంబునశబరులను శకృన్మూత్రంబులశకయవనపుండ్రపుళింద్ర శవింహళులను ఫేనంబునదరదబర్బరులను బుట్టించిన * క॥నలిరేఁగి చెలఁగితద్బలములు విశ్వామిత్రుసైన్యముల కేసు పుంగులు పెరిగిమూఁడు యోజనములుపఱవఁగనెగిచె నొక్కమొగిఁబ్రతిబలముల్ * వ॥అట్టిబ్రహ్మ తేజోజనితంబై నప్రభావంబుఁజూచివిశ్వామిత్రుండువిలక్షముఖుండయిక్షత్రబలంబునిందించి యెల్లబలంబులకుమిక్కిలితపోబలంబు ని* చ॥పొలుపగు రాజ్యసంపదలభోగము లెల్లఁదృణంబుగామదిందలఁచివిరక్తుఁడై విడిచిదారుణశైలవనాంతరంబుల వెలయఁదపంబు సేసిగుణవిశ్రుతుఁడై పడసెన్ మహాతపోబలమునసర్వసంపదలుబ్రహ్మఋషిత్వముదివ్యశక్తియు న॥ ఆవిశ్వామిత్రుండిక్ష్వాకుకులసంభవుండయినకల్మాషపాదుండనురాజునకు యాజకత్వంబపేక్షించితత్పురో తుండయినవసిష్ఠుతోబద్ధమత్సరుండయితదపకారంబురోయుచున్నంతనొక్కనాఁడుకల్మాషపాదుండు వేటఁజనిరణ్యాగిరిభ్రమణఖిన్నుండయి విశ్రమార్థంబువసిష్ఠాశ్రమంబునకుంజనువాఁడుదనకభిముఖుండయివచ్చువానివసిష్ఠ త్రుంబుత్రశతాగ్రజునధికతపశ్శక్తియుక్తుశక్తియనుమహామునింగని తెరువుఁదొలంగుమని రాజాభిమానంబునఁ కిననమ్మునివరుండిట్లనియె * ఆ॥ఎట్టిరాజులును మహీసురోత్తము లెదురుగు దెంచునప్పుడధికభక్తిఁ నెరఁగిప్రియ

——*శక్తిమహామునికల్మాషపాదునిశపియించుట*——

లికి తెరువిత్తురిట్టిద ధర్మువెఱఁగిదీనిఁదలఁపవెట్టు * వ॥ఏనుధర్మపథంబుననున్నవాఁడ నేలతొలఁగుమనిననలిగికల్మా పాదుండుదనచేతికశచేనమ్మునివరుఁ వ్రేసిననవమానితుండయి కోపారుణనయనంబులనతనిఁజూచి నీవు రాక్షస వంబున నకారణంబనాకవమానంబుఁ జేసితికావునరాక్షసుండవయి మనుష్యపిశితంబశనంబుగానుండుమనివానికి పంబిచ్చిననమ్మహామునివరువసిష్ఠతనయుంగా నెఱింగి నాకుశాపమోక్షంబుప్రసాదింపవలయుననిప్రార్థించుచు నచ్చోటికవిశ్వామిత్రుండరిగియంతర్హితుండయికల్మాషపాదునంతర్గతుఁడయియుండ నొక్కరక్కసుంగింకరుండను నింబంచినవాఁడువిశ్వామిత్రునాదేశంబునను శక్తిశాపంబుననుంజేసికల్మాషపాదునంతరాత్మనావేశించియుండె త* తే॥రాక్షసావిష్టుఁడయియప్డు రాజ్యలీలవిడిచితన్నెఱుఁగకతదావేశరహితుఁ డయినయప్పుడు రాచకార్యంబు మబద్ధబుద్ధియై కల్మాషపాదుఁడుండె* వ॥ఆకల్మాషపాదుండొక్కనాఁడొక్కబ్రాహ్మణుండధికక్షుధార్తుండయి నాకుసమాంసంబయినభోజనంబిమ్మనియడిగిననిచ్చెదపోయివాఁడంతఃపురంబుననుండిమఱచియర్ధరాత్రంబునందు చితనబానసంబువానింబిలిచి యొక్కబ్రాహ్మణునకుంగుడువనిచ్చెదవచ్చి మఱచియుంటింజెచ్చెరనవ్విప్రునకుమాం బుతోడంగుడువంబెట్టుమనిపంచిన వాఁడునింతప్రొద్దుమాంసంబువడయనేరననిననప్పుడు రాక్షసాధిష్ఠితుండగుట సిమనుష్యమాంసంబుతోనయినంబెట్టుమనినసూపకారుండువధ్యస్థానంబునకుంజనిమనుష్యమాంసంబుఁదెచ్చియి గావండిపెట్టిననవ్విప్రుండుతనదివ్యదృష్టింజూచిదానిమానవమాంసంబుగా నెఱింగికడునలిగి*క॥తివిరియభోజ్యం మానవమాంసముతోడభోజనము వెట్టినవాఁడవునీవుమనుష్యాదుఁడవవుమనివాఁడిచ్చెశాపమన్నరపతికిన్ * వ॥ఇ బ్రాహ్మణశాపంబునం గల్మాషపాదుండు మానుషభావంబువిడిచి రాక్షసుండయి శక్తియొద్దవచ్చి నీకారణం నిట్టివ్యాపారంబుసంభవించె దీనిఫలంబుముందరనీవయనుభవింపుమని శక్తినపగతప్రాణుంజేసి విశ్వామిత్రుచే ప్రబోధితుండయిపదంపడివసిష్ఠుపుత్రులనందఱవధియించిన* తే॥సుతులరాక్షసనిహతులఁజూచిపరమయోగధ ర్యుఁబుత్రవియోగశోకభరముఁదాల్చెవసిష్ఠుఁడపారభూరి । ధరణిభరమురగేంద్రుండుదాల్చునట్లు * చ॥అమిత వృద్ధశోకవివశాత్మకుఁడై మదినాత్మఘాతదోషమునుదలంపకెంతయువిషాదమునన్ బలవద్దవాగ్నిమ । ధ్యమువడిఁ చ్చినన్ బృహదుదగ్రశిఖానలవఃక్షణంబయుక్షణముసెడిశీతమయ్యెమునినాథునకుగ్రతపంబుపెంపునన్ * ఉ॥పంబి కభారమునప్రాణవిమోక్షముఁగోరికంఠదేశంబునరాయికట్టుకొనిసమ్మునినాథుఁడునిశ్చితాత్ముఁడై యంబుధిఁజొ నంగమభయంపడివార్ధిచలత్తరంగహస్తంబులనెత్తిపట్టెనుచితస్థితిఁదీరముఁజేరనమ్మునిన్ *చ॥సుతశతవర్జితా ముసూడఁగనోపకమేరుపర్వతోన్నతపృథుశృంగమెక్కిపడినన్ మునివల్లభుదేహబంధము తృతమయితూలసంచ

శాశ్వతనొప్పెననంతసంతత। వ్రతనియమప్రభావులగువారలఁ బొందు నెదేహదుఃఖముల్ * అక్క॥ వదలకమరణా
ర్థియగుచుమునినాథవరుఁడుదానొక్క। నదినుగ్రగ్రాహవతిఁ బ్రవేశించినను మునినంట। నదియోడిశతవిధంబులఁ బరి
వ్రతయయిస్థలంబయిన । నదియాదిగాఁ గశతద్రునామనదియైయన్నదియొప్పె * అక్క॥ ఘనపాశములఁ జేసియెల్ల
యంగములఁగలయబంధించు। కొనియొక్క నదిఁజొచ్చిమునిఁగినను వంతఁగూరియన్నదియుఁ । దనదివ్యశక్తినప్పాశములవి
డిచితన్మునినాథుఁ। బనిగొనఁదీరంబుచేరఁ బెట్టిని పాశనాఁ బరఁగె * వ॥ ఇట్లు పెక్కువిధంబుల శరీరపరిత్యాగంబునందుఁ గృ
తనిశ్చయుండయ్యును నప్రాప్తమరణుండయి వసిష్ఠుండు నిజాశ్రమంబునకువచ్చువాఁడు తనపిఱుందవచ్చుకోడలినదృ
శ్యంతియనుదానిశక్తిభార్యనప్పుడెఱింగి దానియుదరంబుననుండి షడంగాలంకృతవేదధ్వనికరంబు మధురంబయివీతెం
చినవిస్మితుండయి * తే॥ శక్తిచదువునుబోలెసువ్యక్తమగుచు। వీనులకునిదియమృతోపమానమయ్యె। వేదనాదంబుదీనిపు
ణ్యోదరమున। నున్నవాఁడుసుతుండువిద్వన్నుతుండు * వ॥ అనవరతవేదాధ్యయనశీలుఁడయి శక్తిచదువువినుచుంబం
డ్రెండేఁడులుగర్భంబుననుండి సకలవేదంబులుధరియించినవాఁడీ పౌత్త్రముఖంబుసూచియేను కృతార్థుండనగుదుననిమ
రణవ్యవసాయనివృత్తుండయి నిజాశ్రమంబుననుండునంత నొక్కనాఁడు రాక్షసరూపధరుండయి రౌద్రాకారంబున వ
చ్చుకల్మాషపాదుం జూచియదృశ్యంతి వెఱచినదానినోడకుండుమని మునివరుండు హుంకారంబున రాక్షసు వారించి వాని

——* వసిష్ఠువలనఁ గల్మాషపాదుండు శాపవిముక్తిఁ జెందుట *——

పయిమంత్రపూతంబులయిన కమండలుజలంబులం జిలికిన * క॥ భూపాధముండు బ్రాహ్మణ। శాపంబునఁ బడియు రెండుసం
వత్సరములు పాపమతినుండి రాక్షస। రూపము చెడియపుడు మనుజరూపముఁ దాల్చెన్ * వ॥ ఇట్లు శాపవిముక్తుండయి కల్మా
షపాదుండు వసిష్ఠునకు నమస్కరించి ముకుళితకరకమలుండయి మునీంద్రా నీప్రసాదంబున శాపంబువాసి కృతార్థుం
డనయితి నిన వానికి వసిష్ఠుండిట్లనియె * చ॥ గుణములనొప్పి బ్రాహ్మణులకుం గడుభక్తుఁడవై సమస్తధా। రుణిప్రజఁ బ్రో
చుచుఁ గావిగతరోషుఁడవై సుఖముండు మింక బ్రా। హ్మణులకవజ్ఞ సేయక శమంబును జేకొను మింద్రుఁడైన బ్రాహ్మణుల
కవజ్ఞ సేసియవమానముఁ బొందుఁ బ్రతాపహీనుఁడై * వ॥ అనికఱపిననట్ల చేయుదునని యమ్మహీపతి వసిష్ఠుం దోడ్కొనియ
యోధ్యాపురంబునకరిగి సకలప్రజానురాగకరుండయి యమ్మునివరునతిభక్తిం బూజించుచుఁ దొల్లి రాక్షసుండయి మద
యంతీసమేతుండయి వనంబునఁ గ్రుమ్మరుకాలంబునందొక్క బ్రాహ్మణమిథునంబు ఋతుకాలప్రవృత్తి నున్నం గనియాఁ
కలిపెలుచననంచు బ్రాహ్మణుం బట్టుకొని భక్షించిన నతిదుఃఖితయయి బ్రాహ్మణభార్య పరమపతివ్రతయాంగిరసియను
నదిపురుషవియోగంబునకుం బుత్త్రార్థంబయిన నిజప్రయత్నంబు విఫలంబగుటకును శోకించి వనితాసంభోగంబున నీవు నా
పురుషునట్ల పంచత్వంబునొందుమని శాపంబిచ్చి వసిష్ఠువలన నీకుఁ బుత్త్రలాభంబగునని చెప్పి యగ్నిప్రవేశంబుఁ జేసినం
బదంపడి దీనినంతయు మదయంతివలన నెఱింగి తనకుఁ బుత్త్రోత్పాదనసామర్థ్యంబు లేమిం దలంచి కల్మాషపాదుండు పు
త్త్రార్థియయి వసిష్ఠునకిట్లనియె * క॥ మనుకులపవిత్రుఁ బుత్త్రకు। నినసన్నిభు నాకుఁ బడయుమే నెట్లయినన్। మునినాథ నీప్ర
సాదం। బునఁ బితరులవలన ఋణవిముక్తుఁడ నగుదున్ * వ॥ అనితనభార్య మదయంతియనుదాని ఋతుమతి సమర్పించి
ననదియు వసిష్ఠుప్రసాదంబున గర్భిణియయి పండ్రెండేఁడులు గర్భంబు మోచి వేసరి యొక్కయశ్మశకలంబున నుదరభే
దనంబుఁ జేసిన నశ్మకుండను రాజర్షి పుట్టె నటనదృశ్యంతికిం బరాశరుండుదయించి వసిష్ఠనిర్మితజాతకర్మాదికుండయి పె
రుగుచు నొక్కనాఁడు రాక్షసభక్షణంబునం దనజనకు పంచత్వంబు తల్లివలన విని కోపదహనదందహ్యమానహృదయుండ
యి తపోమహత్త్వంబున నఖిలలోకసంహారంబు సేయుదునని యున్నమనుమని వారించి వసిష్ఠుండిట్లనియె * సీ॥ వినవయ్య
కృతవీర్యుఁడను జనపతితొల్లి భృగువంశయాజ్యుఁడై పెక్కుక్రతువు। లొనరించి యగణితధనదానముల వారిఁ దృప్తులఁగా
వించి దివికిఁజనిన। నతనివంశమున వారలిధనలుబ్ధులై కృతవీర్యునర్థంబు గిలుబు సేసి। కొనిడాచియున్నవారని భార్గవుల నె
ల్లఁ బలికిన భార్గవుల్ భయముఁ బొంది - తే॥ కొంద ఱర్థము వారికిఁ గూడియిచ్చి। రవనిసురవంశ్యులకు నిచ్చిరందుఁ గొంద। ఱె
వ్వరికి నీక తమతమయిండ్ల బాఁతి। కొనిసుఖంబుండిరధములై కొంద ఱందు * వ॥ అంతనాక్షత్త్రియులొక్కభార్గవునియిలు గ్రొ

చ్చియనంతంబయినయర్థంబుగనియలిగిరాజధనవంచకులయిరనిభార్గవులనెల్లనిగ్రహించిగర్భంబులనున్నయర్భక
మొదలుగావధియించినవెఱచి భార్గవులభార్యలెల్లహిమవంతంబునకుంబాఱినయందొక్క భార్గవపత్నిభయంబున
యూరుదేశంబునగర్భంబుధరియించిననెఱింగిక్షత్రియులుదానిభేదింపసమకట్టివచ్చిననంతకుముందర * క॥ భువన
ప్లవసమయో।ద్భవభానునిభప్రభావిభాసితుఁడయిభా।ర్గవుఁడూరుదేశమునను।ద్భవిల్లిమహివెలుఁగుచుండెఁబ్రభ
ర్వుఁడనఁగ * వ॥ అమితోగ్రుండగువానిఁజూచికృతవీర్యాన్వయజక్షత్రియా।ధములెల్లఁ హతదృష్టులై కృప
దత్పర్వతారణ్యదే।శములం గ్రుమ్మరుచుండిరంధులయినిశ్శంకం బ్రబలక్రూరక।ర్మములందుద్వృత్తులైనవారికినధర్మప్ర
వృత్తిగానుండునే * వ॥ అట్లుక్షత్రియులెల్లనంధులయిభృగుపత్నియొద్దకువచ్చిమాకుదృష్టిదానంబుఁబ్రసాదింపవల
నని వేఁడిననదివారలకిట్లనియె * అక్కర॥ ఏనుమీదృష్టులుగొన్నదానఁగానిక్కుమారుండు। భానుతేజుండుమీచేఁ
రులుపరిభూతులయిన। దానికినలిగిమీపాపబుద్ధికిఁదగనిట్లుసేసె। వీనిమీరెఱుఁగరె భార్గవకులమువెలిఁగించువాని *
ఇక్కుమారుండునూఱుసంవత్సరంబులునాయూరుగర్భంబుననుండిసకలవేదవేదాంగంబులునేర్చినవాఁడు మహా
నిధిమీకుంగరుణించునితనింబ్రార్థింపుండనిన నాక్షత్రియులునతిభక్తులయియౌర్వుంబ్రార్థించితత్ప్రసాదంబునదృష్టి
వడసిచనిరంతనౌర్వుండుదనపితృబంధుజనులెల్లనొక్కటఁబరలోకగతులగుటకుదుఃఖించి సకలలోకప్రళయార్థం
గాఘోరతపంబుసేయఁదొడంగిన * చ॥ అతనితపంబుపెంపునఁజరాచరసంవృతమైనవిష్టప।త్రితయముభీతిఁబొందిన
తిఁ బితృలోకనివాసులైనత।త్పితృవరులెల్లవచ్చికడుఁబ్రీతినపాకృతగర్వునౌర్వున।ప్రతిమతపోవిభాసిఁగనిపల్కిరిట

—*పితృదేవతలౌర్వునిశాంతచిత్తునిఁజేయుట*—

యుశాంతచిత్తులై * వ॥ అయ్యా నీతపోమహత్త్వంబుఁజూచిలోకంబులెల్లభయంపడియెలోకానుగ్రహంబుగారోషం
విడువు మేమసక్తులమైక్షత్రియులచేతవధియింపంబడినవారముగాముధనలుబ్ధులమయిధనముదాఁచినవారముగాముధ
మువలసినంగుబేరుండుదానమాకుఁదెచ్చియిచ్చుందపోమహత్త్వంబునమాకునాయుష్యంబుగడుఁబెద్దయైననిర్వేదంబ
మనుష్యలోకంబుననుండనొల్లకయాత్మఘాతంబునంబుణ్యలోకంబులేమింజేసి దానింబరిహరించియాక్షత్రియులతో
వైరంబమర్చికొనితన్నిమిత్తంబునదేహంబులువిడిచితిమి భార్గవులతేజంబునొరులుపరిహరింపనోపుదురె కావుననీవుదీ
కింగాసర్వజనోపద్రవంబుసేయవలవదదిమాకనిష్టంబనిననౌర్వుండువారలకిట్లనియె * మత్తకోకిల॥ మానితంబగునాతప
మహిమంద్రిలోకపరాభవం। బేను జేయఁగఁబూనిచేసితినిట్టిదొక్కప్రతిజ్ఞమున్ ।దీని నెట్టులు గ్రమ్మఱింతుమదీయభా
తమెన్నఁడా। నేనిమోఘముగాదుదిగ్ధరణీరవీంద్రులెఱుంగఁగాన్ * క॥ మతిమఱచియనిస్తీర్ణ।ప్రతిజ్ఞుఁడగువానికోపవ
హనముని।ర్గతమయిపడిధరణిసము।త్థితదహనముపోలెనాత్మదేహము నేర్చున్ * క॥ అలయకనిమిత్తజంబగు।నలుకనుత
యించిశాంతుఁడగుపురుషుండి।మ్ములరక్షింపఁగనోపునె।పొలుపుగధర్మార్థకామములుసమములుగాన్ * తే॥ పాపులైత
యాధములట్లుభార్గవులకు।నట్లుహింసగావించునాఁడార్తనాద।మూరుగర్భయుతుండనైయుండివినిన।నాఁడకోపమసహ
మైననన్నుఁబొందె * తే॥ ఎఱుకగలఁడేనిమఱిశక్తుఁడేనినన్యు।లన్యులకుహింసగావించునపుడుదానిఁ। బూనివారింపకున్న
యప్పురుషుఁడేగు।హింసచేసినవారలయేగుగతికి * వ॥ కావునలోకంబులయందుసామర్థ్యంబుగలిగిపాపప్రతిషేధంబు
యనివారలనుద్దేశించియలిగితి నేనునుమీవచనంబునతిక్రమింపనోప నఖిలలోకదహనోద్యతంబయిననాకోపదహనంబు
గృహీతంబయిననన్నుదహించు నేమిసేయువాఁడ మీరుసర్వహితులరు నాకునులోకంబులకుహితంబవునట్లుగాను
దేశింపుఁడనిననౌర్వునకుంబితరులిట్లనిరి * ఆ॥ జలములందునుండుసర్వలోకంబులు।గాననీమహోగ్రకలుషవహ్ని
జలధిలోనవిడిచిసత్యప్రతిజ్ఞుండ।వగుముజలధిజలములదిదహించు * వ॥ అనిననౌర్వుండుపితృదేవతాదేశంబునఁదనకో
నలంబుసముద్రంబులోపలవైచిననదియౌర్వానలంబననశ్వముఖంబుననబ్ధిజలంబులుద్రాగుచుండెననివేదంబులయం
దువినంబడియెడుఁగదకావున నౌర్వునట్లధర్మవిదుండవు భువనపరిభావివైనయీక్రోధంబువిడువుమనిన వసిష్ఠు
నంబులఁబరాశరుండుకోపంబుపసంహరించిరాక్షసవినాశంబుగాసత్త్రయాగంబుసేయందొడంగిన * తే॥ శక్తిరా

సనిహతుఁడై చనినశోక । దహనహతుఁడై వసిష్ఠుండు దానిఁ బలంచి । కడుఁ బ్రశాంతాత్ముఁడయ్యె రాక్షసవినాశ। మొ
లసిమనుమని వారింపకుండెనంత ✱ క॥ ఘోరాకారులు కృతహా । హారవులు సబాలవృద్ధులయి పడిరిదురా । చారులు
రాక్షసులుముని । ప్రారబ్ధాధ్వరసమిద్ధపావకశిఖలన్ ✱ వ॥ ఇట్లు పరాశరుఁ డొనరించు సత్త్రయాగంబున నయినరా
క్షసకులప్రళయంబుఁ జూచి పులస్త్యపులహక్రతువులు మహామునిసంఘంబుతో వసిష్ఠాశ్రమంబునకు వచ్చి ✱ క॥ అ
గ్నిహుతిఁ జేసి మానవ । భుగ్నివహము మరణబాధఁ బొందించుచు మూఁడగ్నులయొద్దను నాలవ । యగ్నిం బొనర్ప వెలుఁ
గుచున్న యమ్ముని నాథున్ ✱ క॥ పరమతపోనిలయుఁడవు నే । శ్వరతీవ్రసహస్రతేజు శాక్తేయుఁ బరా । శరుఁ గనియండబు
ప్రార్థించిరి రాక్షససమారణంబు సేయక యుండన్ ✱ వ॥ పరాశరుండును బులస్త్యాదిమహామునిప్రార్థితుండయి రాక్షస
సత్త్రయాగంబుపసంహరించి తన్నియోగంబున నయ్యగ్ని హిమవదుత్తరపార్శ్వంబునవైచిన నది పర్వతంబులయందు
వృక్షగుల్మశిలాభక్షణంబు సేయుచుండె నని యిట్లు గంధర్వుండు తాపత్యవసిష్ఠౌర్వోపాఖ్యానంబు సెప్పిన విని యర్జును
ఁడు వానికిట్లనియె ✱ ఉ॥ మాకునతిప్రియుండవు ప్రశస్తవిదుండవు సెప్పవమయ్య యీ। లోకములోన వర్తనములుండఁగ వారి
నెఱుంగు దెవ్వనిం। బ్రాకటధర్మతత్త్వవిదు బ్రాహ్మణముఖ్యుఁ బురోహితుండుగాఁ। జేకొనువారమట్టి బుధసేవితుఁ గా
నఁగ మాకు నెందగున్ ✱ వ॥ అనిన గంధర్వుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి యిచ్చోటికిం గురంగటను తక్కెచంబను పుణ్యతీ
ర్థంబునందు తపంబుఁ జేయుచున్న వాని ధౌమ్యుండను బ్రాహ్మణునిఁ బురోహితుఁగాఁ బ్రార్థింపుం డమ్మహాత్ముండు బురోహి
తుంగాఁ బడసిన మీకు సర్వార్థసిద్ధి యగు ననిన సంతసిల్లి వానికి నాగ్నేయాస్త్రంబు విధివంతంబుగా నిచ్చి మాకు నీవిచ్చిన
హయంబులు నీయొద్ద నుండనిమ్ము ప్రయోజనంబు గలనాఁడు గొనిపోయెద మని గంధర్వువీడ్కొని యప్పాండవులు భాగీరథి

——✱ పాండవులు ధౌమ్యునిఁ బురోహితుఁగా వరియించుట ✱——

నుత్తరించి యుత్కచంబను పుణ్యతీర్థంబున కరిగి యందు ✱ ఉ॥ వీతసమస్తదోషుఁడయి వేడ్కఁ దపంబొనరించుచున్న వి।
ఖ్యాతుఁ బురోహితప్రవరుఁ గా వరియించిరి భక్తితోఁ జగ। త్పూతచరిత్రు సాధుజనపూజితు ధార్మికు ధౌమ్యు దేవల। భ్రా
తృ నరున్ మహాత్ము మితభాషణు భూసురవంశభూషణున్ ✱ వ॥ ధౌమ్యుండును వారి నతిప్రీతిం బూజించి పురోహితత్వం
బుఁ బరిగ్రహించె నట్లు తేజోరూపబుద్ధివిభవంబుల బృహస్పతిసదృశుండయిన ధౌమ్యుఁ బురోహితుంగాఁ బడసి పాండు
నందనుల శేషమహీరాజ్యంబు వడసినంత సంతసిల్లి తత్కృతస్వస్త్యయనులయి జననీసహితంబుగా దక్షిణపాంచా
లంబునకరుగువారు ముందర ద్రుపదపురంబునకుఁ బోయెడు బ్రాహ్మణులం గని మీరెందులకుం బోయెద రనియడిగిన వా
రిట్లనిరి ✱ సీ॥ యాజ్ఞసేన ప్రభు యజ్ఞమహావేదిఁ గవచశరాసనఖడ్గబాణ । రథయుక్తుఁడై మహారథుఁ డుధృష్టద్యుమ్నుఁ డ
నను దయించిన నతనితోడ। నొక్కటఁ బుట్టెను నొక కన్య కృష్ణ నా నసితోత్పలశ్యామలామలాంగి । మెఱుపును బోలె నవఱ
లుసుత్పలగంధిబంధురతరసౌరభంబుగలుగు – తే॥ దానిద్రుపదరాజతనయఁ దదీయస్వ। యంవరోత్సవంబునందుఁ జూడ।
గనినవారు దృష్టి గనినఫలంబెల్లఁ। గనినవారు పరమకౌతుకమున ✱ వ॥ అట్టిమహోత్సవంబు చూడ ద్రుపదపురంబునకుం
బోయెద మందులకు నుత్సవదర్శనోత్సుకులయిన దర్శనీయులుం దరుణులును నపారభూరిదక్షిణయజ్ఞకరులును ననేకశ
స్త్రాస్త్రవిదులును నయిన నానాదేశాధిపతులు నింతకుఁ జను దెంతురనంతధనంబులు బ్రాహ్మణులకు వారిత్తురఁట మీరలు
వారలం జూడవచ్చెద రేని యొక్కటఁ బోద మురండు ✱ క॥ మీ యందును గృష్ణునుదం। సాయతభుజుఁ జూచి తానహర్షముతో
డం । దోయజముఖి వరియించును। మాయెఱిఁగిన కార్యమిది సమంజసబుద్ధిన్ ✱ వ॥ అని మాటలాడుచు వచ్చు బ్రాహ్మణుల
తోడఁ బాండునందనులు బ్రాహ్మణరూపధరులయి ద్రుపదపురంబునకుఁ జను వారెదుర ✱ క॥ కృష్ణమృగాజినధరు నరు।
ష్ణోష్ణద్యుతి తేజుఁ బంకజోద్భవసదృశుం। గృష్ణద్వైపాయను గత। తృష్ణాముఁ గాంచిరరుగు దెంచు మహాత్మున్ ✱ వ॥ కని
వినయంబున నమ్మునీంద్రునకు నందఱు నమస్కారంబు చేసి కృతాంజలులయి యున్నవారికి హృదయానందంబుగా సత్యవ
తీసూనుం డాగామికశుభంబులావేదించి చనినఁ బాండవులు కతిపయదినంబుల ద్రుపదపురంబుఁ జొచ్చి నాలుగు సము
ద్రంబులం బోలె ఘూర్ణిల్లి మ్రోయుచున్న పురంబు నాలుగుదిక్కులవిడిసియున్న నానాదేశాగతమహీనాథులబహువి

ధన్యాంధావారంబులఁ జూచుచుం జని యొక్కకుంభకారగృహంబున విడిసి తమ్మెవ్వ రెఱుంగకుండ బ్రాహ్మణవృ
న్నంతఁ బాంచాలపతి పార్థునకుఁ గూఁతు నీ సమకట్టి పాండవుల నన్వేషించి యెందును గానక * సీ॥ వైహాయసంబైన
మత్స్యయంత్రంబు నివ్విల్లు మోపెట్టి యెవ్వఁడేను। శరముల నేయ నత్రుసును నసతఁడు నా తనయకు వరుఁడు సద్ధ
ర్తి నని చాటఁబంచిన నా ఘోషణము విని యుర్వీశులెల్ల నొండొరులఁ గడవఁ। గడు వేడ్కఁ దోడిపూసి కట్టి విభూతితో
తమ చిహ్నముల్ దనరి యెలుక - ఆ॥ పడఁగ వేలు వేలు పన్ని భూతలము గ్రక్కదల సైన్యపాదఘట్టనమునఁ। బోలుచు ద్ర
రాజపుత్రీస్వయంవర। రంగమునకుఁ జనిరి రమణతోడ * వ॥ అదియును బురంబు పూర్వోత్తరదిగ్భాగంబున
నోదకసంసిక్తసమీకృతస్థలంబయి యగాధోన్నతపరిఘాప్రాకారంబులును విశాలద్వారతోరణంబులును సైలాస
విలాసాపహాసి భాసురగగనతలోల్లేఖనశిఖరహర్మ్యరేఖలను బహుప్రకారంబులయిన సోపానంబులం జేసి యొప్పుచు
నందు యథాస్థానంబుల నానాదేశాధిపతులనుండం బంచి ద్రుపదుండు వారల నెల్లం బూజించెఁ బరమబ్రహ్మణ్య
బ్రాహ్మణులతోడం గలసియున్న పాండవులు పాంచాలరాజును దగ్రాజ్యసమృద్ధి నిం జూచి సంతసిల్లి రంత * సీ॥ ధవ
భూషణదామాను లేపనామలినాంగి సితపుష్పమాలచేతఁ। గొని పుష్పసాయకకును మేతరంబై నయా అవసాయకం
గఁబరఁగు। ధవళాక్షి రంగమధ్యంబునఁ దను మధ్య తా నొప్పె పాంచాలతనయయున్న। భూసురప్రవరుల పుణ్యాహ
షముల్ వెలసె నాశీర్వాదవృద్ధితోడ- ఆ॥ ద్రుపదపతి పురోహితుండు సుకృతపరి। స్తరణుఁడయి ప్రయోగవతుఁ డగ్ని
ఖముఁ జేసి వేల్చె మొనసి వివాహోపకరణవస్తుచయము గాచియుండె * వ॥ అట్టి యవసరంబున భోరన బ్రా
నులయు లివ్వును వాదిత్రనాదంబును వారించి ధృష్టద్యుమ్నుండు మూఁగిన రాజలోకంబు నెల్లం జూచి యగ్నిసమీపంబు
గంధపుష్పధూపదీపార్చితంబయిన విల్లును నమ్ములును వైహాయసంబయిన లక్ష్యంబును వారలకుం జూపి యిట్లనియె * త
వో॥ ఈవిల్లు మోపెట్టి యేను బాణముల నీయంత్రమత్స్యంబు నేసినవాఁడు। భావజప్రతిముఁడి బ్బాలకుఁ దగినపతి యె
మునిశక్తిఁ బడసిన విద్య। గావున మీరిష్టగా వింపుఁడి దియ ఘనతరకార్ముకకౌశలోన్నతియు। లావును గల వారలకును
రమాలలితయశంబు కల్యాణంబు వడయ * వ॥ అని ధృష్టద్యుమ్నుండు రాజపుత్రులను నెల్ల నెఱుంగం జెప్పె ద్రుపద
పుత్రిం జూచి యఖిలజలధివేలావలయవలయితమహీతలంబునం గల రాజనందనులెల్ల నీస్వయంవరంబునకు వచ్చినవా
వీరిం జూడుమని దుర్యోధన దుశ్శాసన దుర్ముఖ ప్రముఖులయిన ధృతరాష్ట్రనందనుల నూర్వురం దత్సమీపంబున నున్న
ణాశ్వత్థామ సోమదత్త భూరిశ్రవశ్శ్రుతసేనాదులను బుత్రభ్రాతృసమేతులయియున్న శల్య విరాట జరాసంధగ
ధార పతులను నక్రూర సాత్యకి సాంబ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్న కృష్ణ కృతవర్మానిరుద్ధ యుయుధాన బలదేవులు మొదలుగా
యదువృష్ణిభోజాంధకవరులను సుమిత్ర సుకుమార సుశర్మ సుదక్షిణ సుషేణ సేనాబిందు చంద్రసేన సముద్రసేన
రచేకితాన శిశుపాల శ్రేణిమజ్జన మేజయ జయద్రథ సత్యవ్రత చిత్రాంగద శుభాంగద భగీరథ భగదత్త పౌండ్రక
సుదేవ వత్సరాజప్రభృతులయిన నానాదేశాధీశులను వేదధ్వని నొప్పుచున్న బ్రాహ్మణసమూహంబునుం జూపి *
ఇంమలక్ష్య మెవ్వఁడేసె నాతని వరి। యింపు నెమ్మితోడ నిందువదన। యనిన రాజపుత్రు లవ్విల్లు మోపెట్టఁ। జేయఁ దొ
వచ్చి రెల్లవారు * సీ॥ అప్పు డుత్సవము నెయ్యమ్మునఁ జూడంగఁ దివిరి యేతెంచిన దివిజఖచర। గరుడగంధర్వకిన్న
ల విమానముల్ వెలసిల్లె నంబరతలమునందుఁ। బణవవీణావేణురణితానుసారమై సంగీతరవము చేసల నెసంగె। భోరన
ధతూర్యారవంబులు మహార్ణవనినాదంబున ననుకరించె- ఆ॥ దివ్యమాల్యములయు దివ్యానులేపన। ములయు సౌరభ
వెలయఁ దాల్చి। రంగమధ్యజనులకుం గడుముదము గాఁ। జేరి వీచె దివ్యమారుతంబు * చ॥ అవిరళభస్మనుధ్యమున నగ్ని
ణంబులుబోలె బ్రాహ్మణ। ప్రవరులలోన నేర్పడక పాండవులేవురునున్నఁ జూచియా। దవవృషభుండు కృష్ణుఁడు
బునవారి నెఱింగి పార్థుఁడీ। యువతిఁ బరిగ్రహించు నని యుండెఁ జేకొని హృదయంబులోపలన్ * వ॥ అంత నారాజ
నులు ద్రుపదరాజనందనం జూచి కందర్పబాణబాధితులయి తమ్ము నుదమ సామర్థ్యము నెఱుంగక యర్థిత్వంబున న
మోపెట్టఁ బోయి * క॥ వడి నొడుకఁ జివలకే। ల్విండు చనగొనయమునఁ జెనచిన్నీల్గ బలంబే। గృడని ల్లువంపనోపఁగ

డిగిరి నృపసుతులు గొండఱొయ్యనలజ్జన్ * క॥ బలవంతులు బలమఱఁగా। మలపక మాత్రిన్మాని పాడమా యాధనువి। మ్మలఁ
జేసెను మోపెట్టఁగఁ। గొలఁదియె యని డాయరైరి కొండఱు దానిన్ * మ॥ ఇదియెట్లున్ సమకూఱు దెవ్వరికి మున్నీవిల్లు మో
పెట్టఁబో। లమ మోపెట్టియు నంతరిక్షమున నాలక్షంబు భేదింపఁగా। నది బ్రహ్మాదులకైన నిందలవిగాదంచున్ విచారించి

——*అర్జునుఁడు మత్స్యయంత్రంబుఁ దెగనేయుట*——

నిర్మనులై కొండఱు రాజులేగిరి నిజధామమార్గములున్ సొచ్చుచున్ * వ॥ ఇట్లు రాజపుత్రులవ్విల్లు మోపెట్టనోపక నివృత్తుల
యిరి మఱియు వృష్ణిభోజాంధకులు కృష్ణానుమతంబున సజ్యకర్మంబునందనారబ్ధులయి మిన్నకుండిరంత శిశుపాలజరా
సంధశల్యకర్ణులు దర్పించి తమలావు మెఱసి పరాక్రమంబున నలువురు మాషయవముద్గతిలమాత్రంబులు దక్కఁగొనయం
బెక్కించియు మోపెట్టనశక్యంబయినను దక్కఁజెడి ప్రముక్కఁనవారలం జూచి విప్రసభ వెలువడి విజయుండు దనలావు మెఱసి
ధనుస్సమీపంబునకరిగిన నతని యుత్సాహంబునకచ్చెరువంది కొండఱు బ్రాహ్మణులు దమలోనిట్లనిరి * ఉ॥ ఇమ్మనుజేం
ద్రనందనుల హీనబలులు దృఢదీప్తబాహువుల్ । ర్యమ్ములవారిలోపల శరాసనకర్మమునందయుక్తద । ర్పమ్మున నిష్ఠనవ్వుప
హాసముకైటనితండు విప్రవం। శమ్మునవారికెల్లఁ దనశక్తి యెఱుంగక దుర్విదగ్ధుఁడై * క॥ అనువారునంతఁ గొండఱు।
ఘనుఁడీతఁడు వీరికంటెఁ గాత్మక విద్యం। బనరిన వాఁడయి దీనికిఁ। మొనసెం గాకన్యుఁ డిట్లు మొనయంగలఁడే * మ॥ అమితో
త్సాహుఁడు దీర్ఘబాహుపరిఘుం డత్యంత తేజస్వి స। ద్వ్రమలాచారుఁడు విష్ణుభక్తిపరుఁడీ విప్రుండు విప్రప్రసా। దమునన్
విప్రులకెల్ల సంతసముగాఁ దత్కార్మసంసిద్ధిను। త్తముఁడై పొందెడు మంచునుండిరి దయన్ ధాత్రీసురుల్ ప్రీతితోన్ * వ॥
అవ్విప్రుండు నవ్వింటి సమీపంబునకు వచ్చి గురువులకు నమస్కారంబుఁ జేసి ధనువునకుఁ బ్రదక్షిణంబుఁ జేసి మ్రొక్కి పు
చ్చుకొని పూర్వపరిచితంబైన విల్లు మోపెట్టినట్ల క్రమంబున మోపెట్టి జనులాశ్చర్యపడుచుండ నేనమ్ముల నమ్మత్స్యయం
త్రంబు నత్క్షణంబ యురులం దెగనేసినం జూచి బ్రాహ్మణక్షత్రియప్రముఖులయిన జనులెల్ల విస్మితులయి యిట్లనిరి * చ॥ ఫల
పవనాంబుభోజనశుభవ్రతవృత్తులఁ జేసి చూడ దు। ర్బలతనులయ్యు బ్రాహ్మణులపారతపోబలసంపదన్ మహా। బలయుతు
లట్టివారలకు భవ్యుల కెంత మసాధ్యమెద్దియుం। గలదె చరాచరాఖిలజగంబులఁ బెద్దలుగారె సద్ద్విజుల్ * క॥ నిమిషాం
తరమున నిట్లు। క్రమమున మర్త్యులకు నేయ సమకూఱునె యు। త్తముఁడీతఁడు బ్రాహ్మణరూ। పమున సురేశ్వరుఁడొ హరుఁ
డొ భానుఁడొ గుహుఁడో * క॥ అనిధరణినుండి పొగడెడు। జనులనిరంతరరవంబు జలధరమార్గం। బుననుండి పొగడు దివ్యు
లయనవరతరవంబునొక్కఁడుకకు నొప్పెన్ * క॥ చెలఁగె సురదుందుభిస్వన। ములు ముదమున భూసురోత్తములు ప
యిపుట్టం। బులు విడిచి వీచి యార్చిరి । వెలయఁగ నరుమీఁదఁ బుష్పవృష్టియుఁ గురిసెన్ * వ॥ అయ్యవసరంబున ధర్మనం
దనుండు నకులసహదేవానుగమ్యమానుండయి నిజనివాసంబునకుం జని యెనిట ధృష్టద్యుమ్నయుతుండయి యజ్ఞసేనుం
మహాసేనతో నర్జునునకు సహాయుండయి నిలిచెనంత * సీ॥ ధరణీశనందనుల్దన్నతిప్రీతితోఁ జూచుచునుండంగ సుం
దరాంగి । తోయజదళనేత్ర ద్రుపదరాజాత్మజ కమనీయగజరాజగమనలీలఁ। జనుదెంచి సురరాజసన్నిభు నభినవయౌవ
నోద్భాసితు నసితరత్న। రుచిరాంగు నంగజరూపు ధనంజయుఁ దన చేతిసితపుష్పదామకమున – ఆ॥ బొలఁతి ముదముతోడఁ
బూజించె నట్టియు। త్సవముఁ జూచి దాని సైఁపకపుడు । కౌరవేంద్రుఁడాదిగాఁ గలభూపతు। లెల్లనలిగి కలయ నేపు రేగి *
మత్తకోకిల॥ పిలరాఁ బనిచెన్మహీశుల నెల్లఁ జుట్టమపోలె ము । న్నేల సత్కృతిఁ జేసె నిందఱకిమ్మహారథులుండఁగా। నేల
కన్యక నిచ్చె విప్రునకిప్పుడెందు శతుండు పాం। చాలుఁడీతఁడు వీని నిర్గతసత్త్వుఁ జేయుద మాజిలోన్ * క॥ తనవిద్యాపేర్మి
నృపనం। దనఁబడసెను విప్రుఁడితని తప్పేకడుదు । ర్జనుఁడీ ద్రుపదుఁడు నృపతుల। ననయముఁ గడు మెచ్చఁ డయ్యెనతిగర్వి
తుఁడై * వ॥ ఏమిదోషంబు సేసియు బ్రాహ్మణుండు వధ్యుండుగాఁడు మనరాజ్యంబు నర్థంబును బ్రాహ్మణార్థంబ కావు
నన వ్విప్రుతోడి దేమని ద్రుపదుపయి నేగుదెంచిన ద్రుపదుండును బ్రాహ్మణుల మఱువు సొచ్చె నిట్లు శరణాగతుండయిన
ద్రుపదునోడకుండుమని బ్రాహ్మణులు దమతమదండాజినంబులెత్తి ప్రతిబలంబులపయి వీచుచున్న వారలం జూచి నగు
చునర్జునుండిట్లనియె * క॥ కడఁగి మదీయాస్త్రములని। యెడు పటుమంత్రముల నిప్పుడీ నృపరిపులన్। గడిఁది విషాహులద

——*అర్జునుండు కర్ణుతో యుద్ధంబు చేసి జయించుట.*——

ర్పం బుడిగించెదం దొలంగి చూచుచుండుండు మీరల్ * వ॥ అని తాను భీమసేనుండును ద్రష్టుమ్న జేరి పుబలంబు పయి
శరంబులేసె భీముండు నొక్క వృక్షంబు పెఱికికొని దండహస్తుండయిన దండధరుండునుం బోలె నర్జును నకు సహా
యునిలిచె నంత నయ్యిరువుర మహాసంరంభంబుం జూచి కృష్ణుండు బలదేవున కిట్లనియె * సీ॥ తాలాభ మగు విల్లు దాల్చి
ఘుల నెగుచుచునున్నవాఁ డింద్రతనయుం। డాతని కెలన మహావృక్షహస్తుండై యున్న వీరుండు వృకోదరుండు। య
బునరుం డేసినప్పుడు వోయిన యాగౌరవర్ణుండు యమతనూజుం। డాతని తోడనయరిగిన యిరువురు కవలవార ల్ప్ర
తేజ-ఆ॥ లనిన నలక్క యింటనగ్ని దాహంబున। నెట్లు బ్రతికిరొక్కొ యిమ్మహాత్ము। లెట్టిపుణ్యదిన మొ యేవురం జూచిత
చు సంతసిల్లె హలధరుండు * క॥ కురుపతి సూడంగ గర్ణుండు। నరుం డాంకెను శల్యుండనిలనందనుం డాంకెన్। సరభసము
యమందిరి ధరణీదేవ మనుజదివిజ ప్రవరుల్ * శా॥ కర్ణుం డున్విజయుండు నొండొరులం జుల్కం దాంకి చాపంబులా। క
తంబగుచుండంగాం దిగిచియుగ్ర క్రోధులై యేసిరా। పూర్ణంబయ్యెం దదీయబాణతతి నంభోభృత్పథం బెల్ల నా। స్త్రీ
య్యెధరిత్రి యెల్లనవి సెక్ దిక్చక్ర మెల్లన్వడిక్ * క॥ వీరుండర్జునుం డేయున। పారశరావలులనడుమ వారింపంగా
యెటుడిగి మహా శూరుండు రాధేయుం డింద్రజున కిట్లనియెన్ * క॥ నాయెదురం జక్క నైయని। నేయంగ భార్గవున
రేశ్వరునకుం గాం। తేయుండగు విజయునకుం గా। కాయత భుజశక్తి నిలువ నలవి యె ధరణిన్ * క॥ నీవప్రాకృత బలుండ
విక్రమమునకు విల్లు నేర్పునకు మహీ। దేవకులోత్తమ మెచ్చితి। నావుడుం బార్థుండు గర్ణునకు నిట్లనియెన్ * అక్కర॥
చెప్పినవారిలోపల నెవ్వండం గాను। గానీన సర్వశస్త్రాస్త్రవిద్యలం గడుం బ్రసిద్ధుండ। భూసుత బ్రహ్మతేజోధికుండ
బోరిలో నోర్వం। గానున్న వీరుండ నెండు దక్కి లోంగక చక్క నిలుము * వ॥ అనిన విని కర్ణుండు బ్రాహ్మణ తేజంబ జే
బని విజయుతోడ యుద్ధంబు సేయనొల్లక క్రమ్మఱియె మఱి శల్యభీమసేనులు పెనంగి మల్లయుద్ధంబు సేయ నెడ భీము
భీమబలంబునం బట్టుకొని శల్యుం ద్రెళ్లవైచిన * ఆ॥ శల్యుం డట్లు నేలం ద్రెళ్లి చెచ్చెర లేచి। యొడలు దుడిచికొను
య్యెం జనియె। వానిం జూచి నగుచు మానుగా విప్రులు। భూరిసత్త్వ భీముం బొగడి రంత * ఆ॥ పరశురాముండొ డేహ
డొండెనరుండొండెం। గాక యొరులు గలరె కర్ణు గెలువ। బలిమి భీముండొండె బలదేవుండొండెంగా। కొరులు నరులు
నోర్వం గలరె * వ॥ వీరెవ్వరో యెటుంగవలయు ననిదుర్యోధనాదులయిన రాజపుత్రు లెల్ల విస్మితులయి యున్నవా
జూచి కృష్ణుం డిట్లనియె * చ॥ పరులకు దుష్కరంబయిన భాసుర కార్యము సేసి యీ స్వయం। వరమునం బత్నిగాం
వారిరుహాయతనేత్ర గృష్ణనీ। ధరణిసురాన్వయోత్తముండు ధర్మవిధిం జెపుండయ్యె యింక నెవ్వరికి నిజన్నె వీని నస
పరాక్రమునాక్రమింపంగన్ * వ॥ వలవదు దుర్గుండని విచారించిన నట్లు కృష్ణుని చేనివారితులయి రాజపుత్రులు దమ
దేశంబులకుం జనిరంత భీమార్జునులు బ్రాహ్మణ పరివృతులయి ద్రుపదరాజపుత్రిం దోడ్కొనిచని రంత కుమ్మరి * సీ॥ వె
త్సవ సందర్శనోత్సుకులయి పోయి కడుం బెద్దప్రొద్దయ్యెం గొడుకు లేల। మసలిరొక్కొ రవుల్పి సువక వైరంబు భావించి పొ
భావులెటిఁగి। క్రందునం జంపిరో యందుల కేవురు లీలతో నొక్కట నేలయరిగి। రవ్వయుండయిన వేదవ్యాసవచన
క్కంబుగాకుండునొక్కొ వేల్పు-ఆ॥ లార భూసురేశులార మీ శరణంబ। కాని యొండుగతియుం గాన నాకు। శరణమ

——*అర్జునుండు ద్రౌపదిం దెచ్చి తల్లికిని వేదించుట.*——

సుతులం గరుణతో రక్షింపుం। డనుచుం గుంతి వగచి వనరుచుండె * వ॥ అట్టియవసరంబునం దల్లి యొద్దకు ధర్మరాజును
వారుమున్న వచ్చియున్న యనంతరంబ భీమార్జునులు ద్రౌపదీసహితులయి వచ్చి మే మొక్క భిక్ష. తెచ్చితిమని తల్లి
దించిన నెటుంగక యెప్పటియట్ల కావగచి కుంతీదేవి దానిమీ రేవురు పరియోగింపుండని కొడుకుల నియమించి భువన
య రాజ్యలక్ష్మియుంబోలె నున్న యక్కన్యకం జూచి లజ్జించి ధర్మభీతయయి ధర్మతనయున కిట్లనియె * సీ॥ ఈతన్వి
క్కనిసీత మ్మలిరువురు ప్రీతి సేతెంచి యాభిక్ష యొప్పం। గొనుమని నాకుం జెప్పినను నేవురును పరియోగింపుండంటి
క్తిదొల్లి। యనృతమెన్నండు గాదనక మీరెప్పుడు మద్వచనాతిక్రమంబు సేయు। రిదిలోకమున లేనియది యేమి

గనుసునని చింతాకులాత్మయయిన — తే॥ కల్లినూరార్చి వానవతనయుఁ జూచి । పార్థునిచేతఁ బడయంగఁ బడిన దీని । నగ్ని
సన్నిధిఁ బాణిగ్రహంబు నీవ । చేయుమనె ధర్మజునకు జిష్ణుఁడనియె ❋ వ॥ పెద్దవాఁడుండఁ గొండికవాఁడు వివాహంబగుట
ధర్మవిరుద్ధంబు గావున దీని నగ్రమహిషిఁగాఁ బరిగ్రహింపుము మా నలువురయందును మతంబిట్టిది యనుచున్న యవసరం
బున విధిప్రేరణంబునఁ జేసి ❋ ఉ॥ ఆలలితాంగియందమహృదయంబులు దృష్టులు నిల్చి పాండుభూపాలతనూజపంచకము
పంచశరాహతిం బొందె నొక్కట । బాలికఁ దొల్లి యేవురకు భామినిఁగా సృజియించియున్నయ । య్యాలరి బ్రహ్మ చెయ్వు
పరమార్థము గాక దియేల యొండగుఁ ❋ వ॥ ఇట్లు పాంచాలియందు బద్ధానురాగులయియున్న తమ యేవురయభిప్రాయం
బెఱింగి వేదవ్యాసవచనంబులు దలంచి ధర్మతనయుం డనుజులకిట్లనియె ❋ క॥ గురువచనస్థితి మనకే । గురకును నిది పల్కిగాఁ
దగుం గావునని । తరుణినిఁ బరిగ్రహింతము । తిరముగ గురువచనమొండు దెలఁగఁ గేలయగుఁ ❋ వ॥ అని పలుకునవసరంబున ❋
శా॥ రాజత్కీర్తులు వచ్చి కాంచిరనఘుల్ రాముండుఁ గృష్ణుండు న । య్యాజానీ ఘనజాతశత్రునృపలోకారాధ్యు సద్వ్య
ష్ణుని । భ్రాజిష్ణుం దనమేనయత్తకొడుకుం బాలార్కతుల్యోజ్జ్వల । త్తేజుం భ్రాతృచతుష్కమధ్యమునఁ గాంతేయా
గ్రజుం ధర్మజుం ❋ వ॥ కని తమ్మెఱింగించి యతిస్నేహంబున యుధిష్ఠిరునకుం గుంతికి మ్రొక్కి భీమార్జుననకులసహదేవు
లం గౌఁగిలించుకొని పరమసమ్మదరసపూరితులై యున్న వారి కుశలంబడిగి ధర్మజుం డిట్లనియె ❋ క॥ ఒవ్వమిఁ గౌరవులకుఁ
గడు । దవ్వయి నుఱి విప్రవేషధారుల మయిమ । మ్మెవ్వరు నెఱుంగకుండఁగ । నివ్విధమున నున్న నెట్టులెఱిఁగితిరీరల్ ❋ వ॥
అనిన నగుచు వాసుదేవుం డిట్లనియె ❋ ఉ॥ అంబుజమిత్రుఁ డంబుదచయాంతరితుండగుచుండ దీయ తే । జంబు జగజ్జనంబు
లకు శక్యమె కప్పఁగ మీరు గూఢభా । వంబున నున్న మీదగు నవారిత తేజము భూజనప్ర । సిద్ధంబగుఁ గాక దానిఁ బిహితంబు
గ నెవ్వరు సేయ నేర్తురే ❋ వ॥ సకలరాజసమక్షంబున నట్టి యతిమానుషంబయిన యద్భుతకర్మం బర్జునునకుఁ గాక న్యుల
కుఁ జేయనగునే యని యెఱింగితిమి మీపరాక్రమంబు మిమ్ము నెఱింగించె ధర్మరహితులగు ధృతరాష్ట్ర దుర్యోధనులు సే
సిన లాక్షాగృహదానంబువలన విముక్తులరయితి రింక మీకు లగ్గగునని చెప్పి బలదేవసహితుండయి వాసుదేవుం డరిగె నిట
ద్రుపదుండు దనకూఁతు నకుఁ బరుండయిన వాఁ డెవ్వఁడే వంశంబు వాఁడొ వాని చరితం బెఱింగి రమ్మని ధృష్టద్యుమ్నుం బని
చిన నతండు భీమసేనార్జునుల పిఱుందన వచ్చి తన్నెఱుంగకుండ నక్కుంభకారగృహంబు నందియంతయు నెఱింగిపో
యి ద్రుపదునకిట్లనియె ❋ సీ॥ అయ్యిద్దఱును గృష్ణ నట్లొప్పఁ దోడ్కొని చని యొక్క ముదుసలి సానికపుడు । మ్రొక్కియ క్కన్య
ను మ్రొక్కించి మఱి యొక్క గౌరవగణ్యుఁ డువంపఁగ డక్కతోడ । నలువురు భూసురనాథగృహంబుల కరిగి భైక్షము తెచ్చి
యంతకూఁడు । నొగి నినయ్యవ్వకు నొప్పించి యున్న నయ్యవ్వ యుద్రౌపదినంతఁ బిలిచి — ఆ॥ బలివిధానములకు బ్రాహ్మణాతి
థులకు నన్నకాంక్షులయిన యతిథులకును । నగ్ర మంచునుంచి యయ్యన్నశేషంబు । చెలువ రెండుపాళ్లు సేయుమనెర ❋ క॥
వెడఁదయురంబును నున్నవ । కడుపును దృఢకఠినతనువు గలయాతనికిం । దొడరనొకపాలు పెట్టుము । వడి నాగాయుతబలం
బువాఁ డతఁ డబలా ❋ వ॥ మఱియు రెండవపాలన్నలువురకుం బెట్టి తద్భుక్తశేషంబు నీవును నేనును భుజియింతమని పం
చినఁ గృష్ణయు నయ్యవ్వ పంచినరూపున నందఱకుం గుడువం బెట్టి దానును గుడిచి దర్భలు విదిర్చి యందఱకు వేఱువేఱ శయ
నమ్ము లిమ్ముగా రచియించి దానిపయి వారలు కృష్ణాజినంబులు వఱచిన నందఱు సుఖశయనులయియున్న వారిపాదంబులకు
నుపధానభూతయై శయనించె ❋ ఆ॥ కలుషదర్పపూరితులు పుల్లభిదానన్న । మొనసమట్టి వారి సరిమువమున । నాపరించెఁ
బ్రీతినాదిగర్భేశ్వరి । యయ్యు నేవగింపదయ్యెఁ గృష్ణ ❋ క॥ కడివాసములు గోలలుగ । స్పడములు వీరలధనంబు పరికింపఁగ నె ।
—డి దేశికులని వగవక । మడపకతను మధ్యనిందు మనమున నుండెన్ ❋ సీ॥ అంతనయ్యేవురు నయ్యైకథల నొప్పఁ జెప్పుచుమ
రథసింధురాశ్వ । విషయంబులును సమవిషమమహావ్యూహనిర్భేదనోపాయనిపుణవిధులు । నాయుధవిద్యారహస్య
ప్రయుక్తులు పలికిరి పలికిన బాసఁ జూడ । నత్యుత్తమక్షత్రియాన్వయులగుదురు చరితఁ జూడఁగ విప్రజాతులగుదు — ఆ॥ రెలుఁగ
రాచవారిసీ రెండుజాతుల । వారుకాని కారు వైశ్యశూద్ర । హీనజాతులనిన నెంతయు సంతస । మందె ద్రుపదపుత్రుఁ డా
మనస్సులోన ❋ వ॥ వెండియు వారలసిమ్ముగా నెఱుంగ వెడలి నప్పుర ... తుండును బ్రాహ్మణాకారు మహా

ముతోడవచ్చి పాండవులంగని ధర్మరాజుని యోగంబున భీము చేతఁ బూజితుండయి యిట్లనియె * ఉ॥ మీకులగోత్రనామ
ములు నిమ్మును నెమ్మి నెఱుంగ వేఁడిచిం । తాకులుఁడైనవాఁడు ద్రుపదాధిపుఁ డాతనికిం బ్రియంబుగా । నాకెఱిఁగింపు
తయు మనంబున నచ్యుత మత్స్యయంత్రముర్వీ । వీకున నిట్లు లేసిన సువిక్రము నాతఁడు చూడఁ గోరెడున్ * వ॥ అనిన విని
చు ధర్మతనయుండు ద్రుపదపురోహితున కిట్లనియె * క॥ ఇవ్వైవాహ్యసలత్యుం । బివ్విలు మోపెట్టి నెట్ట నేసిన వీరుం
నితఁ బతియగునని । నెవ్వగ మీరాజు చులక నియమము సేసెన్ * తే॥ అతఁడు నియమించి నట్టులయ్యంత్ర మేసి । యీ
డిక కన్యఁ బడసె సురీశులార్ద । నేల మమ్ము నెఱిఁగెడు నెఱిఁగి యేమి । చేయువాఁడింక మీపతి చెప్పుమయ్య * క॥ బలహీ
డైనవానికి । నలవియె మోపెట్టి తివియ నకార్ముకముం । గులహీనునకకృతాస్త్రు । నకు లవియె నాలక్ష్య మేయ నస్త్ర

——*పాండవులు ద్రుపదమహారాజు గృహంబునకుఁ బోవుట.*——

లక్ * వ॥ మీరాజు మనోరథంబు సఫలంబయ్యె వగవ నేలయనిన ధర్మరాజు పలుకులు విని పురోహితుండు ద్రుపదునకెఱిఁ
చిన ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁ జూచి చాతుర్వర్ణోచితంబులయిన రథంబులు గొనిపోయి వారలం దోడ్కొని రమ్మనిన
నవాఁడును నాక్షణంబ పాండవుల పాలికి వచ్చి యారథంబు లెక్కి మారాజునొద్దకు రండనిన నాక్షణంబ పాండవులు
యోగ్యంబులయి రత్నాంచితంబులగు రథంబులెక్కి కుంతీదేవిని ద్రౌపదిని నొక్క రథం బెక్కించుకొని తోడ్కొని ధృష్ట
మ్నుతోడ ద్రుపదరాజమందిరంబునకరుగు దెంచునంత ద్రుపదుండును వారల కనేక వస్తువాహననివహంబులతి ప్రీతిఁ
త్తెంచినఁ బరార్థ్యంబులయిన యొండు వస్తువులఁ గైకొనక సాంగ్రామికంబులయిన యసి కార్ముక బాణతూణీర వారా
రణంబులఁ బరిగ్రహించి తనయొద్దకు వచ్చు వారల * సీ॥ అజినోత్తరీయుల నతిసంభృత బ్రహ్మతేజుల సముదితాదిత్యస
ల । నాజానులంబి మహాబాహుపరిఘుల నత్యున్నతాంసుల నతివిశాల । వక్షుల నవిరళ వ్యాయామదృఢకఠినాంగుల వ్య
ఖ్యాతులయిన వారిఁ । బాండుకుమారుల భరతవంశేశులఁ జూచి సుత భ్రాతృ సుహృదమాత్య – ఆ॥ బంధుజనులతోడఁ బరమ
ద్వన్మహీ । సురగణంబులతోడ సోమకుండు । కరము సంతసిల్లి ఘనుల నత్యుత్తమ । క్షత్రవంశవరులఁగా నెఱింగి * వ॥
యుం దన యొద్దకు వచ్చి యశంకితులయి క్షత్రియోచిత మహాసనంబుల నున్నవారల రాజపుత్రులంగా నెఱింగి సంశయ
పనోదనపరుండయి ధర్మతనయునకు ద్రుపదుండిట్లనియె నయ్యా మీరు క్షత్రియులరో బ్రాహ్మణులరో మాయావులయి
రుచున్న మంత్రసిద్ధులరో కాక కన్యాపరిగ్రహణార్థంబు దివంబుననుండి వచ్చిన దివ్యులరో యెఱుంగము మాకు సందేహ
బయి యున్నయది మీకులరూపెఱింగి కాని యిక్కన్య వివాహంబు సేయ నేరమనిన ద్రుపదునకు ధర్మతనయుం డిట్లనియె
క॥ క్షత్రియులము పాండుప్రియ । పుత్రుల మేనగ్రజుండ భూనుతులు మరు । త్పుత్రాగ్నిజ నయములు మలచ । రిత్రులు నకు
రును వీరరిందములెందున్ * వ॥ వీరు కుంతీమహాదేవులని తన్ను నుం దమ్ములనుం దల్లిని నెఱింగించిన ద్రుపదుండతి హర్షర
వేశపరవశుండయి పెద్దయుం బ్రొద్దు నమ్ముం దెలిసి యానంద జలభరితనయనుండగుచు నాపుణ్యంబున లాక్షాగృహ
హంబువలన విముక్తులరయితిరని సంతసిల్లి తద్వృత్తాంతం బంతయు ధర్మతనయువలన విని ధృతరాష్ట్ర దుర్యోధనులని
చి సామప్రియభాషణంబుల నభీష్టప్రియసత్కారంబులను వారిం బూజించి యొక్కనాఁడు పుత్ర మిత్ర బ్రాహ్మణ నివ
పరివృతుండయి ద్రుపదుండు సుఖాసీనులయి యున్న పాండవుల కిట్లనియె * క॥ సుత్రామపుత్రుఁ డభినవ । పాత్రుండ
చిత్రవీర్యపౌత్రుఁడు శుభచా । రిత్రుండీ విజయుఁడు మ । త్పుత్రికి వరుఁడయ్యె నెట్టి పుణ్యోదయమో * వ॥ స్వయంవర
యయిన యిక్కన్యక నర్జునుండు ధర్మవిధిం బాణిగ్రహణంబు సేయునని ద్రుపదునకు ధర్మజుండిట్లనియె నదియెట్లు
వివాహంబయిన పదంపడి భీమసేనుండు వివాహంబయిన మఱియర్జునుండు వివాహంబగుఁ గాక మున్ద అర్జునునకు
ణిగ్రహణంబు సేయ నెట్లగుననిన ద్రుపదుండు ధర్మతనయున కిట్లనియె * తే॥ అట్టులగు నేని యిక్కన్య సభిమతముగ । వసు
తీనాథ నీవ వివాహమగుము । ధర్మమార్గ మెవ్వరికిని దప్పనగు నె । యనిన నాతనికనియె ధర్మాత్మజుండు * వ॥ పనకానికి
క నేమేవురము వివాహంబయ్యెద మస్మన్మాతృ నియోగం బిట్టిద యది మాకు నలంఘనీయంబనిన విని విస్మితుండయి ద్రు
దుండిట్లనియె * క॥ ఒక్కపురుషునకు భార్యలు । పెక్కండ్రగు టెందుఁ గలదు పెక్కండ్రకు నా । లొక్కతయగు టే

గములు నెక్కుడు కథలను విని యు నెఱుంగ మెవ్వరివలనన్ * వ॥ నీవు లౌకిక వైదిక ధర్మస్వరూపవేదివి ధర్మాత్మజుండవు నీపలుకులు ధర్మవిరుద్ధంబులని పలుకనోడుదు మయినను లోకంబునందు నశ్రుతపూర్వంబిది యింక నీవును నేనును గుంతీదేవి

——*వ్యాసమహాముని ద్రుపదుని యొద్దకు వచ్చుట.*——

యు ధృష్టద్యుమ్నుండును విచారించి యెల్లి నిశ్చయింతము * ఉ॥ ఈహిత కార్యసిద్ధి యిది యెట్లొకొ తా సమకూఱునంచు సం। దేహముఁ బొంది సోమక యుధిష్ఠిరు లున్నఁ దదీయ ధర్మసం। దేహనివృత్తి పుట్టఁ జనుదెంచెఁ బరాశరసూనుఁ డాత్మతే। జోహృతసూర్యతేజుఁడగుచున్ దిశలెల్ల వెలుంగుచుండఁగన్ * వ॥ ఇట్లు వచ్చిన కృష్ణద్వైపాయనునకుఁ గుంతీదేవియుఁ బాండవపాంచాలురు నతిభక్తి మ్రొక్కి యమ్మహామునిం గాంచనమణిమయోచ్చాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి యున్న వారల కుశలంబడిగి హితమధురసత్యసంభాషణామృతరసప్రవాహసందోహంబున నందఱం బరమానందహృదయులం జేసి యున్న నమ్మునీంద్రునకు ముకుళితకరకమలుండయి ద్రుపదుం డిట్లనియె * క॥ తన పలుకులు లోకమెల్లను। గొనియాడఁగఁ దగిన లోకగురుఁ డీ యమనం। దనుఁడే మేవురము నునీ। తనుమధ్య వివాహమయ్యెదమని పలికెన్ * క॥ మీ రెఱుఁగనట్టి లోకా। చారము గలదయ్య తొల్లి చన్న మహాత్ము। ల్ధీరమతు లిట్లు చేసిన। వారెవ్వరుఁ గలరె యాప్తవచనానుమతిన్ * క॥ విమలమతి యన్యులకు విష। యమె ధర్మాధర్మనిర్ణయము సేయఁగ ది।వ్యమునీంద్ర దీనిసువి। చారము సేయుము ధర్మసంకరము గాకుండన్ * వ॥ అనిన నా ద్రుపదునకుఁ గృష్ణద్వైపాయను సమక్షంబున ధర్మజుం డిట్లనియె * చ॥ నగియును బొంకు నందు వచనంబున ధర్మువు నందుఁ జిత్తముం। దగులదు నాకు నెన్నఁడును ధర్మువ వశ్యము నట్ల కావునన్। వగవక మాకు నేవురకు వారిజలోచనఁ గృష్ణ నీఁదగుం। దగదని దుర్విచారములు దక్కు వివాహ మొనర్పు మొప్పఁగన్ * వ॥ మఱియుం దొల్లి గౌతముండయిన జటిలుం డను ఋషికూఁతు రుతపఃప్రభావంబున నేడ్వురు ఋషులకు నొక్కత భార్య యయ్యెనని యును దాక్షాయణి యను మునికన్యక యొక్క నామంబునం బ్రచేతసు లనం జరఁగిన పదుండ్రకు నొక్కతె భార్య యయ్యెనని యును గథలు వినంబడు నట్లుం గాక * ఆ॥ గురులలోనఁ బరమగురువు తల్లి యయ్యెఁ। దల్లి వచనమును విధాతకృతియు। నన్యథాకరింపనలవియె యనిననం। దొఱకు నిట్టులనియె ద్రుపదవిభుఁడు * వ॥ ధర్మసూక్ష్మత నిర్ణయింప మనకశక్యంబు త్రిలోకవంద్యుండు త్రికాలప్రవర్తనజ్ఞాననిధి యీ కృష్ణద్వైపాయనుండు విచారించి యెవ్విధి యానతిచ్చు నది యయిప్పుడు కర్తవ్యంబనిన విని యమ్మునివరుండు ద్రుపదునకిట్లనియె * సీ॥ ధర్మతత్త్వజ్ఞుఁ డీ ధర్మతనూజుండు ధర్మమార్గంబె లతప్పఁ బలుకు। దేవతామూర్తి యిద్దేవి మాధవి యేల తా నెఱుంగక యనృతంబు వలుకు। వీరలపలుకులు వేల్పులమతము నొక్కండు గావున నొండు దక్కు। యేవురకును గూఁతు నిచ్చి వివాహంబుఁ గావింపు మఱి వీరికలతెఱంగు వినఁగ నిష్టమేని విను మని ద్రుపదుచే। యాఁదియింటిలోనికొనర నరిగి। తానునతఁడు నేకతమ యుండి వానికిం దత

——*ద్రుపదునకు వేదవ్యాసుండు పంచేంద్రోపాఖ్యానంబుఁ జెప్పుట*——

యును జెప్పఁ దొడఁగె ధర్మవిదుఁడు * వ॥ తొల్లి నాలాయని యయిన యింద్రసేన యనం బరఁగిన పరమపతివ్రత మౌద్గల్యుండను మునికి భార్య యయి యున్నఁ గర్మవశంబున నమ్ముని కుష్ఠవ్యాధిబాధితత్వగస్థిభూతశరీరు వయోవృద్ధు వలీపలితతనుదుర్గంధవదను నతిదుర్గఖజీవు నతికోపను వికీర్యమాణనఖత్వచుం బరమభక్తి నారాధించి తదుచ్ఛిష్టంబు గుడుచుచున్న నొక్కనాఁడు * తే॥ కుడుచు నెడ వాని పెను వ్రేలు కూటిలోనఁ। దునిసి పడ నట్టి వ్రేలు వుచ్చి తోయజాక్షి। యేవగింపక యుచ్ఛిష్టమిష్టలీలఁ। దగిలి కుడుచుచున్న నత్తరుణిఁ జూచి * వ॥ దాని దయిన పతిభక్తికి మెచ్చి మౌద్గల్యుండు ప్రసన్నుండయి నీ కెద్ది యిష్టంబు వేఁడు మిచ్చెద ననిన నదియిట్లనియె మునీంద్ర నాకుం గామభోగేచ్ఛ పెద్దయుం గలదు నీవు నందపశ్శక్తిఁ గామరూపధరుండవయి యీ భీభత్సంబగు రూపంబు డిగి మనోహరంబయిన రూపంబులు దాల్చి పంచధావిభక్తుండవయి నన్ను రమియించి కామభోగంబు లందను మనిన నమ్ముని దానికిష్టంబయిన విధంబున దేహంబు దాల్చి మర్త్యదేవలోకంబులయందు బ్రహ్మర్షి దేవర్షి పూజితుండయి సూర్యరథం బెక్కి చని యాకాశగంగాజలంబుల నాప్లుతుండయి శీతాంశునంశుజాలంబుల వసియించి కైలాసమేరువులయందు శ్రీశైలంబున నేకస్థానంబుల నేకసహస్రవర్షంబులు నాలాయని యైనయిం

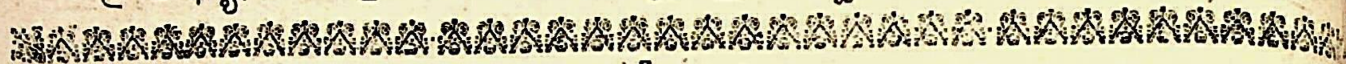
ద్రసేనను భోగించి తృప్తుండై మాండల్యుండు గాని విడిచి ఘోరతపంబు సేసి బ్రహ్మనయుండైన నది కామభోగం బు
ననియక కాలవశంబున శరీరంబు విడిచి కాశిరాజను రాజర్షికిం బుట్టి పెరుగుచుం గన్యాత్వంబునం బెద్దకాలముండి తన
సౌభాగ్యంబున మనిర్వేదించి పతిం గోరి పశుపతిను ద్దేశించి యుగ్రతపంబు సేయుచున్నంత* తే॥ దానికడకుం బ్రత్యక్షం
బ్మనాయు । వాసవాశ్వినుల్ ప్రీతులై వచ్చి దానినాత్మ దేహాంశజులకు దేహాంతరమునం । బత్నిం గాం గోరి రధికసౌ
గ్యయుక్తి* వ॥ అదియును గొండొక కాలంబు జలానిలాహారిణియయి కొండొక కాలంబేక పాదంబున నిల్చి కొండొక కా
బు పంచాగ్ని మధ్యంబున నిల్చి యత్యుగ్రతపంబు చేసినం బ్రసన్నుండయి యీశ్వరుండు వరంబు వేఁడుమనిన నక్కన్య
నాకుం బతిదానంబుం బ్రసాదింపుమని యర్థిత్వంబున నేను మాటలు వేడినం గరుణించి నీకు దేహాంతరంబునం బతులే
గుమరనిననదియిట్లనియె * ఆ॥ సతికి నొక్కరుండు పతిగాక యొండువాసు । బతులుపలువురగుటగతులుగలవె। లోకనాథ యీ
లోకవిరుద్ధంపు। వరము వడయ నమరవరద యొల్ల * వ॥ అనిన దానికి రుద్రుండిట్లనియె * క॥ నా వచనంబున నీకగు। నేవురు
తులం దమ ధర్మ్మ వెడపక యుండుం। గావున నట్టి వరంబిం। దీవరదళనేత్ర యిచ్చితి నిదయతోడన్ * వ॥ అనిన నక్లేనినయ్యేలు
రుపతులయందును నాకుం బ్రత్యేక సంగమంబును గౌమారత్వంబును బతిశుశ్రూషయు భోగేచ్ఛయు సౌభాగ్యంబును
బ్రసాదింపవలయు ననిన రుద్రుండు దానికోరిన వరంబు లెల్ల నిచ్చి గంగాతీరంబున నున్న యింద్రు నా యొద్దకుం దోడ్కొ
చ్చు మనిపంచిన వల్లెయని * క॥ దక్షాధ్వరమథనునకుం బ్రదక్షిణపూర్వముగ మ్రొక్కి తడయక చనిప। ద్మేక్షణ సహస్ర
క్షుం బ్రతీక్షించుచునుండె సురనదీతీరమునన్ * వ॥ అట వైవస్వతుండును నైమిశారణ్యంబున సత్రయాగదీక్షితుండై
ప్రాణిహింసకు నోపకుండుటం జేసి మానవులు ప్రాప్తమరణులయి వర్తించుచున్న సహింప నోపక యింద్రాదిదేవ
లంబు బ్రహ్మపాలికిం జని భట్టారకా మర్త్యులెల్ల నమర్త్యులయి వర్తిల్లుచుండురు కావున వారికి మాకును విశేషం బెద్దియని
నిమగ్గించిన నమరులకు నమరజ్యేష్ఠుండిట్లనియె * క॥ ఇంతకుం గృతకార్యుండగు । నంతకుం డీరంతకును భయంబుడకుమా
స్త్యంతముగ నుండుం డాతం। డంతము నొందించుం దొంటియట్టులజనులన్ * క॥ అవైవస్వతువీర్యము। మీవీర్యముం దాల్చి
సూర్యమిత తేజులు వా। రేవురు దయింతు రాతని । కావించువిధానములకుం గారణమగుచున్ * వ॥ అనిన నమరపతిపురో
గములయిన యమరులెల్ల నమరాపగా సమీపంబునకుం జను నప్పుడు తత్సలిలమధ్యంబున నొక్క కన్యక యేడ్చుచున్నదా
నికన్నీళ్లు కనకకమలంబులయిన జూచి వేల్పులుం దానును విస్మయంబంది యక్కన్య యొద్దకుం జని యింద్రుండు
నవేల యేడ్చెదవని యడిగిన నది యింద్రున కిట్లనియె * ఆ॥ నా దురోదనంబు నన్ను నెఱుంగఁగ । వలతువేని నమరవల్లభ
డ। నా పిఱుందరమ్ము నావుడు నప్పుడు । వనితవజ్జనరిగె వాసవుండు * వ॥ అక్కన్య పిఱుందనరుగు వాఁడు ముందర హిమవ
వచలకందరాగ్ర విరచిత రత్నవేదికాతలంబున సింహాసనాసీనుండయి వరుణరూపంబున నొక్క తరుణితో జూదంబు
డుచున్నయాదిదేవుం గని వరుణుండకా వగచి సురపతి గరంబలిగి యిట్లనియె * మ॥ అమిత స్థావరజంగమంబయిన బ్రహ్మాం
డంబుదానెంతయున్ । మమతాగోచరమీ త్రిలోకములు నస్మద్బాహువజ్రానుపా । ల్యము లేనిం ద్రుండనట్టినన్ను
కలీలన్ జూదమాడంగను । త్తమసింహాసనమెక్కి నీమంజను నేదర్పించినాముందరన్ * వ॥ అనిన సలిగిరుద్రుండు రౌద్రా
కారంబున వానిం జూచి మదీయక్రీడారసభంగంబుం జేసినయద్దురాత్మ్ముం బట్టి తెమ్మని యక్కన్యకం బంచిన నప్పుడు
నికరస్పర్శనంబునం జేసి నిశ్చేష్టితుండయి మహీతలంబు పయిం బడిన యయ్యింద్రునకు రుద్రుండిట్లనియె* క॥ గర్వించి
కిటివి। గర్వము భుజవీర్యమును బ్రకాశంబుగ నీ। పర్వతశిఖరం బెత్తివి। గుర్వింపు చూతుమని నగో త్రభిదుండున్ *సీ॥ హ
వచనమున నాగిరిరాజశిఖరంబు గరములం బట్టి చెచ్చెరది నేశ। చండమయూఖము ల్రెండు విధంబులై యుండంగ దీర్చి య
ఖండులుండు। దనయట్టి వారలఘునశరీరుల నంచు నలువుర నన్యుల వెలయం జూచి। యేనిట్టు లేలొకొ యేను బ్రకారంబులయి
నిందనుచు విస్మయము బొంది- ఆ॥ యున్న జూచి హరుఁడు గ్రన్నన నింద్రుల। నేవురను మహానుభావ మెసఁగ। మనుజయోని
బుట్టుండని పంచె గీర్వాణ। హితము సేయుపొం టెమతిదలంచి*వ॥ వారు ధర్మానిలశక్రాశ్వినులు దమకు నాధారకర్తలుగా
గృజభీమార్జుననకుల సహదేవులయి వురు పుట్టిరి మఱి కమలభవప్రముఖనిఖిలసురగణప్రార్థితుండయిన నారాయణుసిత

సితకేశద్వయంబుబలదేవవాసుదేవులయి దేవహితార్థంబుద్భవించిననందువాసుదేవుండువారలకుఁగార్యసహాయు డయ్యెనయ్యింద్రులకేవురకును నేకపత్నికాఁదపంబు సేసిశ్రీమూర్తియయినయాజ్ఞసేనియజ్ఞవేదింబుట్టెనమ్మ వేనిపీర లపూర్వదేహంబులఁజూడుమనికృష్ణద్వైపాయనుండుద్రుపదునకుదివ్యదృష్టియిచ్చిచూపిన॥ ఉ॥ చారుమణిప్రభాపట లజాలవిచిత్రకిరీటమాలికా। భారములఁ సముద్యదినపావకవర్ణములఁ సువర్ణకే।యూరవిభూషణావళులనొప్పచునున్న తదీయదేహముల్ధీ।రుఁడుసూచెదాళ్ళసమదీర్ఘతఁబొల్చినవాని నేనిటిఁ॥ వ॥ మఱియుసకలలావణ్యమూర్తియయివారల కేవురకుఁబత్నిగాఁదపంబుఁజేసినయకన్యకపూర్వదేహంబునుంజూచివిస్మితుండయిహర్షించియున్నద్రుపదునకు వెం డియుంగృష్ణద్వైపాయనుండిట్లనియెఁదొల్లి నితంతుండను రాజర్షికొడుకులనంతవీర్యబలపరాక్రములు సాల్వేయశూర సేనశ్రుతసేన సేనాబిందుసారాలిసారులనువారేవురుఁబరస్పరస్నేహంబులనతిప్రసిద్ధులయి పెఱుగుచు నౌశీనరపతికన్యక నజితయనుదానిస్వయంవరంబునఁబడసివివాహంబయి॥ క॥ కాంతివిశేషవిలాసా।నంతశ్రీఁదనరునజితయందనఘులునై।తంతువులేవురువడసిరి।సంతానము వేలు వేఱసత్కులమెసఁగఁ॥ వ॥ తొల్లింటిమహాత్ములయందునునిట్టిచరితంబులుగలవుకావునఁబాండవులకేవురకుద్రౌపదింగ్రమంబునఁబాణిగ్రహంబు సేయింపుమిదిమనచేసినయదిగాదుదైవాధిష్ఠితంబనిద్రుపదునొడంబఱిచికుంతియుఁబాండవులున్నచోటికిద్రుపదరాజసహితుండయివచ్చికృష్ణద్వైపాయనుండుయుధి

——*ద్రౌపదీవివాహమహోత్సవము.*——

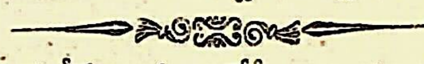
ష్ఠిరునకిట్లనియె॥ ఆ॥ నేఁడుపుణ్యదినము నెమ్మితోరోహిణీ।యుక్తుఁడయిశశాంకుఁడున్నవాఁడు। మంత్రవంతముగఁగ్రమంబున నేవురు। పెండ్లియగుఁడుకృష్ణప్రీతితోడ॥ వ॥ అనినిశ్చయించిపంచినపాంచాలపతియునుగరంబను రాగంబునఁబురంబి శోభనంబు సేయించిసమారబ్ధవివాహోత్సవుండయ్యెనంతనిరంతర క్రముకకదళీస్తంభసంభృతనవాశ్వత్థపల్లవ మాలాలంకృతద్వార.తోరణంబులనుజందనోదకసంసిక్తప్రాంగణరంగవల్లీకృతకర్పూరమౌక్తికప్రకరంబులనుగౌతు కోత్సవమంగళశృంగారవారాంగనాప్రవర్తమానస్వనియోగకృత్యంబులను నుత్సవసందర్శనాగతానేకరాజన్యసుహృద్బాంధవసంకులత్వంబుననుం జేసియొప్పచున్నద్రుపదరాజమందిరంబునంబూర్వోత్తర దిగ్భాగంబునవిచిత్రనేత్రవితతవితానమమౌక్తికకుసుమాలికాలంకృతంబునుసమీచీనచీనాంశుకవిరచితస్తంభవేష్టనంబును బ్రత్యగ్రపల్లవశాల్యక్షతాంచితకాంచనపూర్ణకలశోపశోభితంబునులాజాజ్యపూర్ణసౌవర్ణపాత్రసమిత్కుశాశ్మరమ్యంబునునవగోమయశ్యామమరకతమణిప్రభాపటలవిలిప్తహిరణ్మయవేది మధ్యసమిద్ధాగ్నికుండమండితంబునునయినవివాహమంట పంబునకుఁజనినిజపురోహితుండయిన ధౌమ్యుండాదిగానేకవిద్వన్మహీసురనివహంబుతోఁగరంబొప్పి * సీ॥ అనఘులుగృతమంగళాభిషేకులుధృతసముచితవేషప్రశస్తరత్న।భూషణులౌరవపుంగవులేవురు నేతెంచిరంతఁ బూర్ణేందువదన। యధికవిదగ్ధపుణ్యాంగనావిరచితలలితప్రసాధనాలంకృతాంగి । కమలాక్షికమనీయకాంతాసహస్రంబుతోఁ జనుదెంచినద్రుపదతనయ - ఆ॥ భూరిభూసురేంద్రపుణ్యాహరవమును । మంగళప్రగీతమధురరవము।వివిధతూర్యవేణువీణారవంబును।విస్తరిల్లెవిపులవిభవయుక్తి * క॥ వితతప్రదక్షిణావ।ర్తితదీప్తశిఖానలమునధృతివ్రేల్చెఁబురోహితుఁడగుధౌమ్యుఁడుబుధస।మ్మతుఁడువివాహప్రయుక్తమంత్రాహుతులఁ * వ॥ ఇట్లువ్రేల్చిధర్మపుత్రునకుద్రుపదరాజపుత్రిం బాణిగ్రహణంబు సేయించెఁ దొల్లి యేవురకు వివాహంబు సేయునప్పుడు కన్యాత్వంబుదూషితంబుగాకుండనీశ్వరునివరంబునంగౌమారంబువడసిన యకన్యకంగ్రమంబునభీమార్జుననకులసహదేవులకుఁబాణిగ్రహణంబు సేయించిన * తే॥ జనులయాశీరవంబునుజవలఁదివురు । దేవమందుభినాదంబుదివ్యగంధ । మందగంధవహామోదమానకుసుమ। వృష్టియును మహాముదముతోవిస్తరిల్లె * వ ॥ అని వైశంపాయనుండుజనమేజయునకుం జెప్పెనని॥ మా॥ విద్యావిలాసపార్థివ।విద్యాధరనిఖిలరాజ్యవిద్యానిధీ।తమ్యతివిశదయశఃప్రక।రద్యోతితసర్వలోకరాజమహేంద్రా॥ స్వాగతవృత్తము॥ రాజరాజగుణరాజివిరాజ। తేజరాజకులదీపవిశిష్టాం। భోజమిత్రనృపపూజితపాదాం।భోజసంభవినుతపుణ్యవరేణ్యా॥ * ....

గద్య ✻ ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వము నందు ద్రౌపదీసంభవంబును గృష్ణద్వైపాయనసందర్శనంబును గంగాతీరంబున నంగారపర్ణు నర్జునుండు జయించుటయుం దాపత్యవసిష్ఠౌర్వోపాఖ్యానంబును ద్రౌపదీస్వయంవరంబున కుంజనుటయుం బంచేంద్రోపాఖ్యానంబును ద్రౌపదీవివాహంబును నన్నది సప్తమాశ్వాసము ॥ .... ✻

శ్రీరస్తు.

శ్రీమహాభారతము-ఆదిపర్వము-అష్టమాశ్వాసము.

శ్రీవిభవనిత్యనిలయ ప్రావర్ధితధారుణీసురాన్వయ వేగీ । భూవల్లభ నిఖిలజగ త్పావనశుభచరిత భావభవసుభగా ✻ వ ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్లు పాండవులకుం బాంచాలిం బరమోత్సవంబున వివాహంబు సేసి ద్రుపదుం డేవురకు వేలు వేలు ననర్ఘ్యరత్నఖచితంబులయిన యాభరణంబులును నపరిమితంబులయిన యర్థరాసులును సౌవర్ణంబులయిన శయ్యాసనంబులును నూటేసి కాంచనరథంబులును వేవేసి కాంభోజహయంబులు ననేకశతంబులయిన దాసీజనంబులను నూఱువేలు మొదవులను నగ్నిసాక్షికంబుగా నిచ్చిన ✻ క ॥ చతురుదధివలయవలయిత క్షితితలసామ్రాజ్యలక్ష్మికి నిమూలంబై । సతియాజ్ఞ సేనిపతులకు । నతిముద మొనరించెం దుల్యవసుశుశ్రూషణ ✻ సీ ॥ కలియుత్తమగుణముల కెంతయు సంతుష్టచిత్తయై కుంతిదేవి । లలితాంగి హరియందు లక్ష్మి నిమఱి చంద్రునందు రోహిణి యింద్రునందు శచి ని । నవ్వసిష్ఠమునీంద్రునందు నరుంధతిం బోలి సుందరి నీపతులందు ప్రీతి । నత్యంతభక్తి నపత్యంబు వడయుము గురువృద్ధబాంధవాతురవిశిష్ట- ఆ ॥ జనుల నతిథిజనుల సతతంబుం బూజింపు । మన్నదానమునను ధరామరేంద్ర । వరుల దనుపు మఖిలవసుమతీప్రజ కెల్లం । గరుణగలుగుము సుమాంశుకమలనేత్ర ✻ ఉ ॥ పూని పరాక్రమంబె సంగభూతలనాథుల నోర్చి వీరు పెంపున నవఖండమండితమహీతల మేలుచు నీపతుల్ ప్రమోదా । జాననరాజసూయమఖ మాదిగ నధ్వరపఙ్క్తి సేయుచో । నసుగం బత్నివి నీవగుము మానిని ధర్మవిధానయుక్తితోన్ ✻ క ॥ ఇందీవరలోచన నీ । యందే నభినందితాత్మనై నట్టులు నీ । నందనులయందుం బుత్రుల । యందును నభినంద్యవగుము యనిదీవించెన్ ✻ వ ॥ అట వాసుదేవుండు ద్రౌపదిని బాండవులేవురు వివాహంబగుట విని సంతసిల్లి వారికి వజ్రవైదూర్యమరకతమౌక్తికవిభూషణంబులును నానాదేశవిచిత్రవస్తువులును ననేక కరితురగరథరథ్యశిబికాందోళవిలాసినీనివహంబులుం గొనివచ్చి యిచ్చి ద్రుపదుపురంబున నున్న ✻ చ ॥ విలసితరాజ్యలీలం బరవీరభయంకరులై గుణంబులన్ । వెలయుచుం బాండవుల్ విదితవిక్రములుం డుటం జేసి దేవతా । దులవలన న్భయంబు ద్రుపదుం డెఱుంగండు తదీయదేశము । ల్దలంకక యుండు రోగభయతస్కరడాంబరవర్జితంబులై ✻ వ ॥ ఇట్లు పాండవులు ద్రుపదుపురంబున సఖిలరాజ్యసమన్వితులయి యొక్కసంవత్సరం బుండునంత నంతయు నెఱింగి దుర్యోధనచారులరిగి కర్ణదుశ్శాసనసౌబలసోమదత్తసహితుండయి యున్న దుర్యోధనునకు మ్రొక్కి యిట్లనిరి ✻ సీ ॥ కర్ణశల్యులు మొదలుగాఁగల భూపతు లత్యంతబలవంతు లస్త్రవేదు । లుద్ధతుల్ మోపెట్ట నోపని చాపమస్త్రముమున మోపెట్టి చక్రమం దిరుగు । నయ్యంత్ర మేసి మీయందఱు ముందఱం గృష్ణదోడ్కొని యొక్క కృష్ణవర్ణుం । డెక్కటిం గానీను సేపు సరణములోనం దలంచి విజయలీల నున్నయాతం- తే ॥ డర్జునుండు మహామహాబాహుబలమున । శల్యుం ద్రెళ్లవైచి శత్రువరుల । నెల్లం దల్లడిల్లఁ జేసి గిచి నయాతండు । భీమసేనుం డమితభీమబలుండు ✻ చ ॥ అని మొననట్లు దాంకిన మహారథులన్ ధృతగాత్రరాజనంబలాఢ్యులన్ దళితదర్పులం జేసినవారు ధర్మనం । దనయములుగ్రవీరులని తద్విధమంతయు నేర్పడంగ జెప్పిన విని కౌరవప్రభుండు పెల్కురి తద్దయు మగ్గి ఖిన్నాత్ముండై ✻ వ ॥ అక్కటా యటం బురోచనుం డొక్కరుం డపస్థుం డయ్యెంగా కేమి సేయును కూల్యంబు లేక మానుషం బెంతయయ్యు నేమి సేయుం బాండవు లెంత దైవసంపన్నులో యని వగచి యియ్యవసరంబున ద్రుపదు భేదించి పాండవులను తాసాదింపవలయు నెట్లనిన ✻ ఉ ॥ యాదవవృష్ణిభోజవరులందఱు పాండవపక్షపాతుల ।

విభుండు వారలను జేకొనియుండును వారలెల్లనా ।త్మోదయసిద్ధికంటెను దదున్నతిం గోరుదురట్లు గావునన్ ।భేదము సే

——*దుర్యోధనుఁడు తండ్రితో నాలోచించుట*——

యఁగావలయుఁ జెల్చననందఱుగూడకుండఁగన్ * వ॥ అని దుర్యోధనుండు పాండవపాంచాలవిభేదనోపాయంబుఁ జిం
తించుచుండె నంత విదురుండు పాండవాభ్యుదయంబును బాంచాలీస్వయంవరంబును దుర్యోధనాదులు భగ్నదర్పులగు
టయు విని సంతసిల్లి పాండవులు ద్రౌపదిం బెండ్లియై ద్రుపదపురంబున నున్నవారని ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పిన నతం డిట్ల
నియె* ఆ॥ యజ్ఞసేనుకూఁతు నభిజాతసాతని। యజ్ఞవేదినుదితయయిన దాని।ననఘవిధివివాహమయి పాండునందను।
లిమ్ముల మిత్రబలసమృద్ధులయిరి * క॥ కొడుకులయభ్యుదయము విని।కడు సంతసమయ్యె నిపుడు కౌరవకులమే।ర్పడ వెలిఁ
గె నెల్లవారల।నొడిచిరి భుజవీర్యమునను హోత్సాహమునన్ * వ॥ అని విదురునకు మనఃప్రియంబుగాఁ బలికి యంతః
పురంబునకుం జని యంతస్సంతాపం బేర్పడకుండు నంతఁ గర్ణదుశ్శాసనసౌబలులతో దుర్యోధనుండు దండ్రిపాలికిం జని యి
ట్లనియె* క॥ విదురుఁడు పాండవహితుఁడని। మొదల నెఱింగియును నతివిమోహంబునన।వ్విదురువచనములు నిలుపుదు।
హృదయంబున నతఁడు పెద్దయిష్టుఁడు మీకున్ * క॥ రేయును బగలును విదురుఁడు। నీయొద్ద నెయ్యనికిఁ జేసి నేరము పలు
కన్ ।నాయిష్టం బెఱింగింపఁగ।నీయుత యెడఁ గంటి మిన్ని దివసంబులకున్ *వ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె* సీ॥ పలుకులఁ
జెయ్వుఁ బాండవులకుఁ జీఁకటి గలిగినట్లుండుఁ గాని నాదు।హృదయంబు విదురునకెన్నఁడు నెఱింగింప నేను మీ తలఁచిన
యివ్విధంబ। తలఁచుచునుండుదు దైవసంపద గలవారలఁ బాండవవరుల నేమి। చేయంగనగు నెద్ది చెప్పుఁ డిష్టంబింక నసి
నవిచిత్రవీర్యాత్మజునకు-ఆ॥ దుష్టచేష్టితుండు దుర్యోధనుం డిట్టులనియెఁ జిత్తగింపుమవనినాథ।పాండురాజసుతులు పాం
చాలపతి యొద్ద। నుండకుండఁ జేయుటుచితమిపుడు * వ॥ ఎట్లనినం బుత్రమిత్రబాంధవబలసమేతుండయిన ద్రుపదు
నొద్దఁ బాండవులుండువారైన వారలఁ గృష్ణబలదేవులు యదువృష్ణిభోజాంధకవర్గంబులతో వచ్చి కూడిన నెవ్వరు సా
ధింపనోపరు కావున నెడసేయక ద్రుపదుండు పాండవుల విడుచునట్లుగా భేదింతమొండె వలసుగలవారలం బంచికొం
తేయ మాద్రేయులను దమలో విరక్తులగునట్లుగాఁ జేయింతమొండె నతిలలితప్రమదాజనంబులఁ బ్రత్యేకంబ యేవుర
కుం బ్రయోగించి ద్రౌపదియందు విరక్తిఁ బుట్టింతమొండె నేవురకు నొక్కతియ యాలగుట కష్టంబని ద్రౌపదిఁ బాండవుల
వలన విగతస్నేహఁగా వింతమొండె నుపాంశుప్రయోగంబున భీము వధియించి తక్కిన వారల బలహీనులం జేయుదము*
ఆ॥ గాడ్పుచూలిపిఱుఁదఁ గావంగ నర్జును। నోర్వ నమరులైన నోపరాజి। నతఁడు నిహతుఁడగుడు నశ్రమంబునఁ బా
ర్థు నొక్కరుండు గర్ణుఁ డోర్వఁ గలఁడు * వ॥ ఈయుపాయంబులలో నెయ్యది యుచితంబు నపగతదోషంబు నుదీర్ఘసూ
త్రంబును నగు నట్టి దానిం జెచ్చెర ననుష్ఠించునది యనినఁ గర్ణుం డిట్లనియె *సీ॥ ఆర్యవర్తనుఁడు రాజాన్వయసమ్మతుఁడభి
మతసంబంధుఁడయినవాఁడు।గుణవంతులగుచున్న కొడుకులు గలవాఁడు పాంచాలుఁ డేలయిప్పాండుసుతుల। వినయ
సంపన్నుల విడుచువాఁడగు మఱి పాండునందను లేకపత్నియందుఁ। గరమనురక్తులు గావునఁ దమలోన నేల భేదిల్లుదు రె
న్నఁడయిన-ఆ॥ నొక్క సతికిఁ బతులు పెక్కండ్రులగుటిది।సతులకోర్కిగాన నతివ కృష్ణ।సుందరాంగి వారియందేల యపర
క్త।యగుమనోరథంబు దసులుగాక* వ॥ మఱి భీమసేనుండు దొల్లి మీ చేసిన యుపాంశుప్రయోగంబుల నేమియయ్యె నింక
నట్లు కావున నయ్యుపాయప్రయోగంబులన్నియు డిగి యిప్పుడ పాండవులయందు విక్రమంబు ప్రయోగించుట కార్యంబు* చ॥
ఘనమగు విక్రమంబునను గాదె జగత్త్రితయంబుఁ బాకశా।సనుఁడు జయించె భూతలము సర్వమునున్ భరతుండు విక్ర
మం।బునను జయించె విక్రమము భూరియశఃప్రియులైన రాజనం।దనులకు సర్వసాధనము ధర్మువు శత్రునిబర్హణంబిలన్ *
వ॥ కావున విగతస్నేహులమయి చతురంగబలసన్నద్ధులమయి యుద్ధంబునం బాంచాలుర భంజించి పాండవుల నొండుక
డనుండనీయక తోడ్కొని తెత్తమనినఁ గర్ణు పలుకులాలించి ధృతరాష్ట్రుఁ డిది యకార్యంబయినను మతిమంతులతో విచారిం
చి చేయుదమని భీష్మద్రోణవిదుర కృపాశ్వత్థామసోమదత్తాదులం బిలిచి యంతయు నెఱింగించిన విని భీష్ముండు దుర్యోధ
నుం జూచి యిట్లనియె * మత్తకోకిల॥ ధీరులీ ధృతరాష్ట్రపాండులలిప్తయశస్సగుణుల్ప్రసి ।ద్ధోరుకీర్తులు నాకు నిద్దఱునొక

—— ✻భీష్మద్రోణులుదుర్యోధనునకుఁబుద్ధిచెప్పుట.✻ ——

రూపతలంపఁగా । వీరువారనునట్టిబుద్ధి విభేదమెన్నఁడు లేదుగాం । ధారిపుత్రశతంబునందుఁబృథాతనూజులయం
దుర్ ✻ వ॥ అప్పాండవులతోడివిగ్రహంబు సేఁతకెన్నండును నొడంబడఁ బితృపైతామహంబయినరాజ్యంబునకు
యట్ల వారునర్హులుగావునవారలకునర్ధ రాజ్యంబిచ్చిననీకును నీబాంధవులకును మేలగునట్లుగాని నాడపకీర్తియగుఁ
నిలుపుటయకాదె రాజులకుజన్మఫలంబు ✻ ఆ॥కీర్తి లేని వానికినిజీవనంబుని।రర్థకంబుసూవెయవనిమీఁద।నిత్యము
నమునిర్మలకీర్తియ।యట్టికీర్తివడయుటశ్రమంబె✻క॥ఇలఁగీర్తియెంతకాలము।గలిగిప్రవర్తిల్లునంతకాలంబునునిశ్చ
గారెకీర్తిగలపుణ్యులుకీర్తివిహీనుఁడెందునుంబూజ్యుండే✻వ॥కీర్తియునపకీర్తియుస్వర్గనరకనిమిత్తంబులుగావున
ర్తిపరిహరించికీర్తిం బ్రతిష్ఠించి పైతృకంబగురాజ్యంబుపాండవులకిచ్చి వారితోడబద్ధప్రణయుండవయి కీర్తినిలుపు
నభీష్మువచనంబులకుసంతసిల్లి ద్రోణుండుదుర్యోధనునకిట్లనియె ✻ చ॥బహుగుణవస్తుభూషణముపథ్యముధర్మ్యము
ధుసమ్మతం ! బహితబలప్రభేదివిపులార్థయుతంబగుటర్ భవత్పితా।మహువచనంబుఁ జేకొనుము మానుగవారల
నీవువి।గ్రహమొనరింప నేమిటికిఁగౌరవసౌబలకర్ణశత్రులర్ ✻ చ॥విలసద్ధర్మవిశుద్ధవృత్తులుయశోవృద్ధుల్గుశాస్త్రియ
ద్ధులుమధ్యస్థులుగార్యనిర్ణయసమృద్ధుల్మానమాత్సర్యదూ।రులు నాఁజాలినవారిపల్కులకువై రుధ్యంబుగావించున
లుభూనాథులకాప్తులుర్ సఖులునై శోభింతురత్యంతమున్ ✻ చ॥ తనరుచుదైవయుక్తిమెయిధర్మువుసత్యముఁదప్ప
న్నయ । య్యనఘులపైతృకంబయినయంశముమిన్నకవజ్రపాణికై । ననుగొనఁబోలునయ్యకురునందనపాండుతన
జులున్నవా।రనివినివారికిందగుప్రియంబొనరింపకయునికి యుక్తమే ✻ వ॥వారితోవిగ్రహించుటకార్యంబుగాదు
వునఁ బాండవద్రుపదధృష్టద్యుమ్నకుంతీద్రౌపదులకుఁ బ్రియపూర్వకంబుగా సుచితభూషణాంబరావలులు వేఱు
అనిచ్చియప్పాండవులనిందులకుఁదోడ్కొనివచ్చువారిఁగాదుశ్శాసనవికర్ణప్రభృతులనంపుమనినద్రోణువచనంబుల
కర్ణించికర్ణుండిట్లనియె✻ తే॥మానుసఖులుదమకిమ్ముగఁజదివికొం।డ్రు।గాకపతులకుహితముగుకర్జ మేల।యొలసిచెప్ప
రహితులఁగలిపికొనుట।ధర్మువనిరిదినయవిరుద్ధంబుగాదె ✻వ॥మంత్రులుతమబుద్ధిదోషంబులనెట్లునుంబలుకుదురు
తులపోలెనుండి యహితంబాచరింతురుగావునవీరాయిద్దఱపలుకులు మాకుఁజూడనహితంబులనిననలిగి వారికిద్రోణు
డిట్లనియె✻క॥ఉడుగక మేమహితముఁబలి। కెదువారమునీవుహితముక్రియఁగొనఁగాఁబ।లెదువాఁడవుమాకంటెన
గడుహితుఁడవునీవకావెకౌరవ్యులకున్ ✻ క॥ నీకజపులనీకురుకుల।మాకులతంబొంటు టేమియాశ్చర్యముసొ।మ్యా
తులుగానివారల।వాకులశిశులనుపద్రవంబులుగావే✻ వ॥అనుచున్నవారినిద్దఱవారించివిదురుండు ధృతరాష్ట్రునకి
నియె ✻ సీ॥ ధర్మార్థవిత్తముల్దక్షవాదులువయోవృద్ధులుమధ్యస్థవిమలమతులు ।ద్రోణగాంగేయులుదరితవిమ
లునిన్నెడ్డిగఱపిరినెమ్మితోడ । దానినచేయుట ధర్మువువారలకంటెనునీకొరుల్గలరెహితులు । దుర్యోధనుండుదు
శ్శాసనుండునుగర్ణుండుశకునియుఁగరముబాలు- ఆ॥ రెఱుఁగరిదియుధర్మువిదియధర్మంబని।యట్టివారిపలుకులాదరిం
వినకపాండుసుతులవేగరావించివా।రలకుఁబ్రీతినర్ధరాజ్యమిమ్ము✻మ॥తమకుందారయజేయుతెవ్వరికిదోర్దర్పంబున
దానిపై।శమితారాతిబలుండువారలకుఁబాంచాలప్రభుండిప్డుచు । ట్టముదానయ్యెఁదదాత్మజుండయినధృష్టద్యుమ్ను
డుర్ వారితో। సమవీర్యుండొడఁగూడెనిష్టుఁడయితాసంబంధబంధంబునర్ ✻ మ॥బలదేవాచ్యుతసాత్యకుల్దమకు
ప్పర్ మిత్రులుంగూర్చుమం । త్రులుగాదైవముమానుషంబుగలనిత్యుల్నీకుదుర్యోధనా । దులకంటెంగడుభక్తులం
యువినీతుల్ధీరులప్పాండుపు।త్రులునీపుత్రులుగారెవారిఁదగనేనూరస్థులంజేయఁగర్ ✻ ఉ॥ ఆహవభూమిలోనఁ
మార్థముపార్థుఁడువైరివాహినీ । వ్యూహముప్రచ్చుచోటమఘువుండును వానికెదుర్కొనంగను । త్సాహము సేయ
డన్నలఘుసారులధీరులసాహసుల్నిరు । త్సాహులుద్రోహులై యెదిరిచత్తురొనొత్తురొమానవేశ్వరా ✻ ఉ॥ ఆ
తబాహుఁడాతనికినగ్రజుఁడగ్రణిపోరులందునా। గాయుతసత్త్వుఁడుద్ధతయుగాంతకృతాంతనిభుండుభీముఁడు।
యుజసవ్యసాచుల నవార్యబలోన్నతిఁబోలుచున్నవా । ద్రేయులఁజేయు లెవ్వరికిదేవసముల్సమరాంతరంబునర్

క॥ తమ్ములయట్టుల తనకును। శమ్మయిధర్మువునుధృతియుసత్యముఁగారు। ణ్యమ్మును నొప్పఁగ బేర్మిని। జమ్మగఁబసుధర్మ
జునకసాధ్యముగలదే ❋ వ॥ వారిబలపరాక్రమంబు లెల్లవారికి దృష్టపూర్వంబుల యట్టివారితోడవిగ్రహంబు సే
యుమర్త్యబద్ధులుగలరె నీపుణ్యంబున నమ్మహాత్ములుజననీసహితంబు లక్కయింట బ్రతికితిరి నీయందాపురోచనకృతం
బయిన మర్యశక్తిపంకంబు పాండవానుగ్రహజలంబులం జేసికడిగికొమ్ము మఱిదుర్యోధనకృతాపరాధంబుననఖిలమ
హీప్రజకు నపాయంబగునని తొల్లియునీకుఁజెప్పితి నట్లుగాకుండరక్షింపుమనినవిని ధృతరాష్ట్రుండు విదురునకిట్లని
యె ❋ క॥ నీవునుభీష్ముఁడుద్రోణుఁడు। భూవినుతవిశుద్ధధర్మబుద్ధులగుటఁ। మీవచనమునకనర్థము। గావింపఁగనం
తకార్యగతిమూఢుఁడనే ❋ వ॥ మీపంచినవిధంబున నప్పాండవులకర్ధరాజ్యంబిచ్చెదననిభీష్మవిదురద్రోణాదులయిన
బాంధవప్రధానులయు దుర్యోధనాదులయిన రాజపుత్రులయు సమతంబుననిశ్చయించియప్పుడ పాండవులందోడ్కొని
తేరవిదురుం బంచిననాతండును ధృతరాష్ట్రుశాసనంబున ద్రుపదపురంబునకుంజని పుత్రభ్రాతృపరివృతుండయినద్రు
పదునివాసుదేవసహితులయియున్నపాండవులంగాంచి ధృతరాష్ట్రుండుపుత్తెంచిన రత్నభూషణాదులు వేలవేలని
చ్చితానును వారిచేతఁబ్రతిపూజితుండయి కేశవపాండవసమతంబున విదురుండు ద్రుపదునకిట్లనియె ❋ మ॥ అభిజా
తుండవుధర్మశీలుఁడవునీయందైన సంబంధమిం। దభిరమ్యంబనురూపమిష్టమనిసౌహార్దంబునన్ జాహ్నవీ। ప్రభవుం
డున్ ధృతరాష్ట్రుఁడుంగృపుఁడుసుంభద్రోణుండున్ యశో। విభవాలంకృతసంతసంబుపడిరుర్వీవంద్యలిష్టంబునన్ ❋
ఉ॥ తల్లియుఁబుత్రులేవురునుదారమతుల్లమయొద్దవాసినం। కల్లడమందియందఱునుదగ్ధయుదుఃఖితచిత్తులైరి నీ। యు
ల్లురఁబాండుపుత్రులఁబ్రియంబునజూడఁగఁగోరుచున్నవా। రెల్లజనంబులుంగురుకులేశ్వరుఁడాదిగబంధువర్గమున్ ❋
క॥ గురుగుణయుతులగుకొడుకులఁ। గురుకులమువెలుంగనయినకోడలిఁగృష్ణం। బరమపతివ్రతఁగుంతిని। గరుణను
రాఁబనిచెరాజుగజపురమునకున్ ❋ వ॥ నీచేతననుజ్ఞాతులయికానివీరలురానేరరుకావునవీరింబుత్తెంచునదియనినవిదు
రునకుద్రుపదుండిట్లనియె ❋ చ॥ రవినిభతేజుఁడైనధృతరాష్ట్రుఁడువంపఁగనీవుకార్యగౌ। రవమునవచ్చినప్పుడతిరం
బుగవీరికినిష్టసిద్ధిదా। నవుటదియేమిసందియమెయంబుజనాభుఁడునీవుఁబాండవ। ప్రవరులకెల్లప్రొద్దనుశుభంబుద
లంతురకారెనెమ్మితోన్ ❋ క॥ నీవునుధర్మజుఁడునువసు। దేవతనూజుండుభీష్మధృతరాష్ట్రులుస। ద్భావమునన్నెద్ది సే
యం। గావగఁచితిరదిహితంబుగాకొండనునే ❋ వ॥ అనినవాసుదేవుండిట్లనియె ❋ క॥ ఎవ్వరునునేమిసేయుదు। రివ్విదురుఁ
డుపాండవులకుహితమొనరింప। న్నెవ్వగనొందుదలంపక। యివ్విరులకనుభీష్టమిదియమొదలుగాన్ ❋ వ॥ అనిననందఱ
కుధర్మనందనుండిట్లనియె ❋ క॥ కురుముఖ్యులుధృతరాష్ట్రవి। దురభీష్ములుగురులుమాకుద్రుపదప్రభుఁడున్। గురుఁడు

———❋ పాండవులుహస్తిపురంబునకువచ్చుట ❋———

మురాంతకుఁడుజగ। ద్గురుఁడిందఱమతముననునగున్ శుభయుక్తుల్ ❋ వ॥ అనియుధిష్ఠిరుండువారియనుమతంబునఁద
మ్ములుందానునుహస్తిపురంబునకుఁబోవనిశ్చయించిద్రుపదువీడ్కొనిప్రయాణోన్ముఖుండయ్యెనట్లువిదురుండుపాండ
వులఁబాంచాలినిగుంతీదేవిఁదోడ్కొనివాసుదేవధృష్టద్యుమ్నులపరిమితసేనాన్వితులయితోడరాఁగావచ్చునంతవార
లరాకవినిధృతరాష్ట్రుండు చిత్రసేనద్రోణకృపాచార్యులనెదురంబుత్తెంచినందఱుసైన్యసమేతులయిమహోత్సవం
బుతోఁబాండవులుగజపురప్రవేశంబు సేయునప్పుడువారలంజూచి ❋ సీ॥ పురజనులెల్లనుగరమనురక్తులైధర్మస్వరూ
పుఁడీధర్మతనయుఁ। డనుజులుదానుసుజనులెంచఁబాండుభూజనపతిజీవించియునలఁగావఁ। బ్రీతితోఁదానిప్పుడేతెంచె
మేలయ్యెనిమ్మహాత్ములకుదైవమ్మపురుష। కారంబుగలుగంగధారుణీరాజ్యంబువాయునేయాపదల్వాయుఁగాక - ఆ॥
దానహోమజపవిధానముల్మనకివి। గలవెయేనిధరణివలయరాజ్య। మింపయుండిధర్మనందనుఁడొనరించు। చుండుఁ
గావుతమయఖండితముగ ❋ వ॥ అనిపౌరజనులెల్లదీవించుచుండఁబౌరవకులనందనులయినపాండునందనులువచ్చిభీష్మ
ధృతరాష్ట్రవిదురవృద్ధులకుమ్రొక్కి సకలజనానురాగంబొనరించుచు దుర్యోధనాదులతోఁగలసియొప్పటియట్లరా
జ్యవినోదంబులతో నేనుసంవత్సరంబులుం[illegible] భీష్మవిదురద్రోణదుర్యోధనాదు

లసమతుంబునఁ బాండవులకిట్లనియె * ఆ॥ సర్వలోకకర్మసాక్షి యీకృష్ణుండు। సాక్షిగాఁగ మీకు సకలవృద్ధ। రాజు
నర్ధరాజ్యమిచ్చెఁ బాండు। రాజవిభవమెల్ల రమణఁ గొనుఁడు * వ॥ అని ధర్మరాజు నభిషిక్తుం జేసి * క॥ నెమ్మిఁ జని ఖాం
ప్రస్థమ్ము నివాసంబుఁ జేసి తద్దయు ననురాగమ్మెసఁగ నుండుఁ డందుఁ డి। రమ్మగు ననిపనిచెఁ బాండురాజాత్మజులన్ *
పాండవులును ధృతరాష్ట్రశాసనంబునను భీష్మాదుల యనుమతంబునను వాసుదేవసహితులయి ఖాండవప్రస్థమ్మునకరు

—* విశ్వకర్మ యింద్రప్రస్థపట్టణమును నిర్మించుట *—

నంత * క॥ హరి యింద్రుఁ దలఁచె నింద్రుఁడు। గరమనురక్తుఁడయి విశ్వకర్మను బనిచెన్। సురపురము ననయగు పుర
రుడుగ నిర్మింపుమూర్వి ననికడుఁ బ్రీతిన్ * సీ॥ ద్వైపాయనుండును ధౌమ్యుండు నాదిగా భూసురుల్ సూత్రవిన్యాస
రఁ జేసి శాంతికవిధులు సేయంగ సుప్రశస్తంబైన రమ్యదేశంబునందు। వాసవాదిష్టుఁడై వసుధకు నేతెంచి పేర్మితో
శ్వకర్మ పురము। నిర్మించె నదియును నిరుపమలీలలఁ దనరి యింద్రప్రస్థమనఁగ నింద్ర- ఆ॥ పురముతోఁ గుబేరపురముతో
ణుని। పురవరంబుతోడ నురగరాజ। పురవిభూతితోడ నురువిలాసంబుల। సరియనంగ నొప్పె ధరణిమీఁద * ఉ॥ ఇమ్మగు విశ్వ
ర్మ రచియించిన కాంచనహర్మ్యతుంగశృం। గమ్ముల రశ్మిరేఖలు ప్రకాశములై కడుఁ బర్వి తత్సమీ। పమ్మునఁ బాఱుచున్న
ఘనపఙ్క్తులయం దచిరద్యుతిప్రతా। నమ్ములఁ గ్రేడిసేయుచు ననారతముల్ విలసిల్లు నప్పురిన్ * చ॥ అలఘుతరంబు
తుహినహారి సుధారుచి నిందురోచిరా। కులశశికాంతవేదిపృథుకుంజగళజ్జలనిర్ఝరంబులన్। విలసితజాహ్నవీవిమల
విలోలలసత్పతాకలం। బొలుపగుఁ దప్పురీభవనముల్ హిమశైలముఁ బోలియున్నతిన్ * చ॥ వననిధిలోని రత్నములు వ
సుకిమూర్ధజరత్నసంఘము। ల్గొనఁగనవశ్యముల్ జనులకున్ సమకూరదు గాన నెప్పుడుం। గొనఁగఁ బరార్ధ్యవస్తుత
లఁ గోరినవానినయిత్తురర్థితం। గునఁ బచరింతు రంగళులఁ గోమటులప్పురి సిద్ధరత్నముల్ * సీ॥ వలరాజు సచివులవ
పునఁ బెడఁగగు కర్కశస్తనములఁ గరము వ్రేఁడి। చూడ్కులనతిరాగసురుచిరాధరముల వ... విలాసాలసమందగతుల।
క్రొలకంబులవలుదపిఱుందుల దర్పగద్గదభాషితములఁ జేసి। జనులచిత్తములకు సంతోషమొనరించు కామినీజనముల
మి సకల- తే॥ కామభోగములకు సదేకాంతగృహము। బోలి పొలిచియు ధర్మార్థములకు నిదియ। యాస్పదంబన వర్గత్రయా
న్సుబంధులగు జనులకెంతయును నొప్పు నప్పురంబు * క॥ శరనిధినినాదనిభమగు। పురఘోషము గీడువడి విపాలుపుగఁ గడు
ప్పూరవరమునను మహీసుర। వరవేదాధ్యయనరవము వారితమయ్యెన్ * చ॥ పరిఘజలంబులందమలపంకరుహోత్ప
లకైరవాదిసుం। దరకుసుమంబులున్ ఘనపథంబున నుజ్జ్వలతారకానిరం। తరకుసుమంబులున్ వెలయుఁ దప్పురవప్ర
ముషాదపీఠికా। శిరములకొప్పు నర్చనలు సేసినపువ్వులయవ్విధంబునన్ * చ॥ తమమునడంచుచున్ వెలుఁగు తత్పురగోపు
పుధశాతకుంభకుం। భములవిచిత్రసన్మణిగభస్తివితానముల న్విచిత్రవర్ణములగు నాత్మవాహముల నమ్మక పల్మఱుఁ జూ
చియిన్యవాహములని సంశయప్రణిహితాత్ముఁడగున్ హరిదశ్వుఁ డెప్పుడున్ * చ॥ సరలతమాలతాలహరిచందన
పకనారికేలకే। సరకదలీలవంగపనసక్రముకార్జునకేతకీలతా। గురుఘనసారసాలసహకారముఖాగ్య్రమహీజరాజు
దరనవనందనావళులఁ దప్పురబాహ్యము లొప్పుఁ జూడఁగన్ * మ॥ అనిలం బప్పురిఁ బౌరచిత్తములకత్యానంద మొం
గనర్థి నిమిస్నైటితరంగలం బెనఁగుచున్ దివ్యద్రుమాకీర్ణనం। దనసందోహము దూఱుచున్ వికచకేతక్యాదినానాలతా
తనవామోదముఁ బొందుచున్ సుడియు నిత్యంబుం గరంబిష్టమై * వ॥ ఇట్టి యింద్రప్రస్థపురంబునం దింద్రవిలాసంబులో
వ్యాసవాసుదేవానుమతుండయి ధర్మతనయుండు ధౌమ్యపురస్సరమహీసురప్రవరవేదఘోషంబులు సకలజనాశీర్వా
దనాదంబులు మృదుమధురమంగళసంగీతరవంబులు వివిధతూర్యధ్వనులును జెలంగఁ జతుర్వర్గంబును బోనియను
ర్గంబుతో శుభముహూర్తంబునం బ్రవేశించి సర్వప్రకృతిజనానురాగుండయి * చ॥ అనుజులు నల్వురుం దనకు నత్య
రాగమునన్ విధేయులై। తనరుచునుండ వేదవిదితంబగు యజ్ఞము వోలె సర్వసా। ధనశుభమూర్తియై భువనదక్షుఁడ
ర్మపరుండు ధర్మనం। దనుఁడు ధరాధిరాజ్యము ముదంబునఁ జేయుచునుండెఁ బ్రీతితోన్ * సీ॥ అనఘు వేదాధ్యయనా
క్తునారభ్యమాణమహాధ్వరు మహితచరితు। సర్వవర్ణాశ్రమసంరక్షణక్షము సత్యసంధాసునజాతశత్రు। భరతవంశో

ముఁ బ్రభుధర్మనందను రాజుఁ గాఁ బడసి సురాజ్ఞి యయ్యె। వసుధయధిష్ఠానవతియయ్యె మఱిలక్ష్మిబంధురంబయ్యె నుబరమ
ధర్మ- ఆ॥ మన్నరేంద్రనందనునాపూర్ణతరశరద్రైందవాతపంబునందుఁ బ్రీతి। సమముగా సమస్తజనులచిత్తంబులా। నం
దరసభరంబునొందఁ దాల్చె ✽ క॥ ధరణిఁ బ్రజధర్మసుతుసు। స్థిరనిర్మలధర్మచరితఁ జేసి రుజాత। స్కరపరరాజులబాధలఁ।
బొరయక సంతతసమృద్ధిఁ బొందె విభూతిన్ ✽ క॥ తనరిరి తద్దేశంబున। ననవరతము యజనయాజనాధ్యయనాధ్యా। ప
నదానములుఁ బ్రతిగ్రహ। మును ననుషట్కర్మములను భూసురముఖ్యుల్ ✽ క॥ పంబియజనాధ్యయనదా। నంబులవర్తి
ల్లె బ్రాహ్మణప్రియమయిధ। ర్మ్యంబయిత క్షత్రియవైశ్యకు। లంబవితథపుణ్యకర్మలాలసమగుచున్ ✽ క॥ పరమద్విజశు
శ్రూషాపరులయి శూద్రా। మలవనిఁ బరఁగిరి ధర్మ। స్థిరమతులయి ధర్మజుధ। ర్మరాజ్యమభివృద్ధిఁ బొందె మహిమాస్పద
మై ✽ వ॥ అంత ✽ క॥ నారదుఁడు వచ్చెఁ దద్వచ। నారంభములరగుడు మీరలనిక అపిమహా। దారుఁడు వారలవీడ్కొని। నారా
యణుఁడరిగెఁ దక్షిణమతనపురికిన్ ✽ వ॥ పాండవులును బరాక్రమప్రణయవశీకృతాఖిలరాజన్యులయి సుఖంబుండు
నంత నొక్కనాఁడు ✽ తరల॥ ప్రవిమలాగమతత్త్వవేదితపఃప్రభాసిజగత్త్రియా। శివకరుండుహితోపదేశము సేయఁ
గాఁగడు వేడుకన్। దివిజముఖ్యుఁడు ప్రీతితోఁ జనుదెంచె నారదుఁడంబుజో। ద్భవతనూజుఁడు భాను తేజుఁడు పాండవేయు
లపాలికిన్ ✽ మానినీవృత్తము॥ తమ్ములుదానును ధర్మతనూజుఁడు దక్షిణసంభృతసంభ్రముఁడై। యమ్మునినాథవరేణ్యున
కున్ వినయమ్మున మ్రొక్కి సమున్నతపీ। ఠమ్మన నుంచి యథావిధిపూజలొడంబడఁ జేసి మునీశ్వరునే। య్యమ్మున సేవిటవచ్చు
లుపాఁ జేసి కృతార్థులమైతిమి యందఱు మున్ ✽ వ॥ మాపుణ్యంబున భవద్దర్శనంబు సంభవించె నని పరమభక్తిం బాంచాలి మ్రొ
క్కించిన నందఱ నాశీర్వచనంబుల నభినందించి నారదుండు ద్రౌపదిని బోవం బనిచి యేవురకు నేకాంతంబున నిట్లనియె ✽ సీ॥
సర్వధర్మజ్ఞులరుర్వీశపూజ్యులరన్యోన్యనిత్యసౌహార్దయుతుల। రగణితగుణయుక్తిఁ బొగడంగఁ దగువారలిట్టిమీయేవుర
కేపుడు ద్రుపద। సుత యొక్కతియ ధర్మసతియును నయియున్న యది యీక్రమంబు లోకాగమంబు। లందు విరుద్ధమీ సుం
దరికారణంబున మీకు విప్రీతిపుట్టకుండ- ఆ॥ నుండవలయుఁ బ్రియసహోదరుల్గొల్లిసుం। దోపసుందులొక్కయువతికత
త్రయ్యన। విగ్రహించి యసురవీరులు దమలోనఁ। బోరిమృత్యునిలయమునకుఁ జనిరి ✽ క॥ అనిననదియెట్లులనియమ। తనయుఁడు
గడునగు వేడ్కతోఁ డదన్నడిగిన నా। తనికిఁ దదీయానుజులకు। నినసన్నిభుఁడమ్మునీంద్రుఁ డిట్లని చెప్పెన్ ✽ వ॥ తొల్లి దితిపు

——✽ సుందోపసుందోపాఖ్యానము ✽——

త్రుండయిన హిరణ్యకశిపునంశంబున నికుంభుఁడను వానికి సుందోపసుందులనన్ ద్దఱుకొడుకులు పుట్టి నియతాత్మలయి త
పోబలంబునం గాని సర్వంబును బడయరాదని యేకనిశ్చయులయి వింధ్యాచలంబునకరిగి నిగృహీతేంద్రియులయి నిదాఘకాలం
బెల్లఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున వానకాలంబెల్ల జలాశయంబుల వసియించి మఱియు వాయుభక్షులకే పాదములూర్ధ్వబా
హులధోముఖులునునయి పెద్దగాలంబు తపంబు సేసిన ✽ సీ॥ వారిదారుణతపోవహ్నిదాహంబున వింధ్యాద్రిదరులనా
ర్చివించి యత్యుచ్చమయి ధూమమాకాశమెల్లను గప్పిన నమరులు గరము వెఱచి। రత్నంబులను వధూరత్నంబులను జే
సి తత్తపోవిఘ్నవిధాననిరతులయి ప్రబోధింపంగనలవిగాకున్నఁ దోయజగర్భుపాలికి నరిగి యసుర- ఆ॥ వరులతపముఁ జె
ఱుపవలయు నావుడుఁ గమలాసనుండు ద్రిభువనార్చితుండు। సురహితంబు పొంతె సుందోపసుందుల। కడకువచ్చె వరముగ
ణిసీఁగ ✽ వ॥ ఇట్లు పితామహుండు సుందోపసుందుల తపంబునకు మెచ్చి సన్నిహితుండయి మీకిష్టంబైన వరంబిచ్చె
వేదుండనిన వారలు వారిజాసనునకు ముకుళితకరకమలులయి దేవా మాయిష్టంబు దయసేయ మీకిష్టంబేని మాకుఁ
గామరూపత్వంబును గామగమనంబును సకలమాయావిత్వంబును నన్యులచేతనవధ్యత్వంబును నమరత్వంబుం బ్రసా
దింపుండనిన ✽ ఆ॥ కమలభవుఁడు వారికమరత్వమొక్కటి। దక్కఁ గోర్కెలెల్లనక్కజముగఁ। గరుణ నిచ్చె నిట్లు సరసిజగ
ర్భుచే। వరము వడసి యసురవరులు పెఱిగి ✽ క॥ అనుపమరాజ్యవిభూతిం। దనరి జగద్విజయకాంక్ష దైత్యులకుముదం।
బొనరఁగనకాలకౌముది। యనునుత్సవ మొప్పఁ జేసి రగణితబలులై ✽ క॥ సురగరుడోరగకిన్నర। పురములు వడిఁ జూఱ
గొనుచు భూలోకమునం। బఱఁగిన రాజర్షిమహీసురవరులకు బాధ సేయుచును గర్వమునన్ ✽ క॥ ద్విజవరవినిర్మితముల

ను। యజనస్వాధ్యాయకవ్యహవ్యతపోదానజపంబులఁబితృదేవత। లజస్రమును దృప్తులగుచుర నికడునలుకన్ * వ॥
ణ్యవంతుల నిత్యనైమిత్తికకర్మంబులకు విఘ్నంబు సేయుచు సింహవ్యాఘ్రగజరూపధరులయి వనంబున మునిష్ఠా
చ్చిమునులకుఁ బ్రాణభయంబు సేయుచున్న వారల క్రూరకర్మంబులకు వెఱచి వేల్పులు మునులును బురాణము
కించనిక్రుతాంజలులయి జగంబులకు సుందోపసుందులు సేయు నుపద్రవంబులు సెప్పిన విని విశ్వగురుండు విస్మితుఁ
వారలన్యులచేత వధ్యులుగాక పరస్పరయుద్ధంబునం బంచత్వంబుఁ బొందవలయునని విచారించి విశ్వకర్మ రావించి
లావణ్యవతి నొక్క స్త్రీ సృజియింపుమని పంచినఁ బ్రసాదంబని యప్పుడు * పృథ్వీవృత్తము॥ తిలాసమణికోటిసంఘ
వ్యదేహంబుతోఁ దిలోత్తమ యనంగ నొక్క యువతీలలామంబును। త్పలాక్షి నొనరించె సర్వగుణభాసిరూపక్రియా
లావిముఁడు విశ్వకర్మ దనకౌశలం బేర్పడన్ * వ॥ అదియును సురేంద్రప్రముఖసురబృందపరివృతుండయిన పరమేష్ఠికిం బ్ర
ణంబు సేసిన పనియేమి యని ముందట నున్న నరవిందసంభవుండు సుందరిం జూచి సుందోపసుందులను దైత్యులు దర్పితు
వింధ్యకందరంబుననుండి జగంబులకహితంబు సేయుచున్నవారు వారలిద్దఱు నీకార్యంబున నొండొరులతోడం బో
డవరుపురంబునకరుగునట్లుగాఁ జేయుము నిన వల్లెయని * సీ॥ అబ్జజు వీడ్కొని యది దేవసభకుఁ బ్రదక్షిణంబొనరించి తత్స
బౌత ద్రూపసౌందర్యదర్శనలోలుఁడై యజుఁడు నాలుగుదిక్కులం దనకుఁ। గావించుకొనియె ముఖంబులు మఱి
కన్నులఁ జూచినం గామతృప్తి। యనిసురేంద్రుండు సహస్రాక్షుఁ డయ్యె నయ్యమరులు గాఢమోహాంధులయిరి- ఆ॥
తయిట్లు సర్వమోహిని యయి మర్త్య। భువనమునకు మెఱుఁగువోలె నెప్పి। యరుగుదెంచె సుందరాంగి వింధ్యాచల
దేశమెల్ల వెలుఁగుచుండ * క॥ అమ్మదితఁ జూచియన్నయుఁ। దమ్ముఁడు నొక్కట మనోజతాడితులయిరా। గమ్మనన
న్య స్నేహమ్ములవెడ వాపినిలిచిరయ్యువతికడన్ * క॥ ఘనులయ్యిరువురు నేకా। సనభోజనయాననిలయశయన
యులం। దనరెడు వారేక స్త్రీ। వినిహితకాములయిరపుడు విధినియమమునన్ * క॥ ఇది నావల్లభ యిది నా హృ
మేశ్వరి యనుచుఁ గోరి యిరువురు మదనో। న్మదులయి పరిగ్రహించిరి। తదీయకమనీయసవ్యదక్షిణకరముల్ * వ॥
ట్లు పట్టుకొని * క॥ సుందరి మా యిద్దఱలో। నిం దెవ్వరి వలతు చెప్పుమీ వనవుడుఁ బూ। ర్ణేందుముఖి సూచి నీలో
దెవ్వఁడు వోడిచి యొడుచు నతని నవలతున్ * క॥ అనవుడు నిద్దఱుఁ దమలోఁ। బొనువడ కొండొరులతోడ భూనుతు
కన్। ఘనవజ్రకరులు దాఁకిరి। తనరఁగ నటఁ గొండగొండఁ దాఁకిన భంగిన్ * క॥ విపరీతగతి నిసుందుం। డుపసుందుఁడుఁ

——*సుందోపసుందులు తమలో యుద్ధంబు చేసి చచ్చుట.*——

కీపొడిచిరొండొరులు మహా। కుపితాత్ములయి తిలోత్తమ। నెపమున దృఢముష్టిఘాతనిర్ఘాతములన్ * క॥ అన్యో
ప్రియభాషణు। లన్యోన్యహితైషులసురలన్యులపోలెన్। మన్యుపరిప్రేరితులై। యన్యోన్యాహతినిజనిరయమ
మునరున్ * క॥ ఇంతులనిమిత్తమున ధృతి। మంతులు వొందుదురు భేదమతిగావున నీ। రింతయు నెఱిఁగి యొండులు। చి
పక సమయమింత సేయుఁడు బుద్ధిన్ * సీ॥ అనిన న్నారదమహాముని పల్కుఁ జేకొని తమలోన నొడఁబడి విమలబుద్ధి
రయందు ద్రోవది ప్రీతితో నొక్కొక్క యింటఁ దా నొక్కయేఁడు। క్రమమున నుండను గమలాక్షి యెవ్వరియింట
నుండు నయ్యెంటి వలనఁ। బెఱవారుచనకుండ నెఱుఁగక చని రేని వెలయంగఁ బండ్రెండు నెలలు తీర్థ - ఆ॥ సేవఁ జేయుచు
శిష్టవ్రతంబులు। ధీరవృత్తిసలుపు వారుగాఁగ। సమ్మునీంద్రు నొద్దసమయంబు సేసిరి। రాజసుతులు పాండురాజసు
వ॥ ఇట్లు హితోపదేశంబు సేసి నారదుండరిగినఁ బాండవులు తమ చేసిన సమయస్థితి సలుపుచు సుఖంబుండిరంతఁ గొం
కాలంబునకు నొక్క బ్రాహ్మణుండు మ్లేచ్ఛులచేత హోమధేనువుం గోల్పడియాక్రోశించిన విని విజయుండు విప్ర
డయి విప్రులకయిన బాధఁ దీర్పక యుపేక్షించుట పాపంబని యప్పుడవ్విప్రు రావించి యేమి కారణంబని యడిగిన నర్జున
కు నాతం డిట్లనియె * క॥ యమతనయధర్మరాజ్యము। తమ రాజ్యమయని మహామదంబున విప్రో। త్తములున్నచో
న్న మువడికోల్పడితి గోధనము మ్లేచ్ఛులచేన్ * సీ॥ వడలక మ్లేచ్ఛులధియించినా హోమధేనువుఁ గ్రమ్మఱఁ
యిమ్ము। జననుత దానివత్సంబు నిన్నటఁగోలె నుడుగక యఱచుచున్నయది యదియుఁ। బలుకుల కెడలేదు బాణాసన

నిచను దెమ్ము నాతోడఁ జంటననిన ద్రౌపదీసహితుఁడై ధర్మరాజాయుధాగారంబునం దున్నఁ గాఁ ద్రుమ్మకొంబుఁ— ఆ॥ బుచ్చుకొనఁగఁ దనకుఁ బోలమి యెఱిఁగియు। విప్రునార్తరవము విసఁగనోప। కర్జునుండు నిజశరాసనగ్రహణార్థ । మాయుధాలయమునకరిగెనపుడు ✽ క॥ ధరణీసురవరులకుఁ గడు। సెరగై యుండు నెడనెడయుఁ జేయుదురే మహా। పురుషులని సదుఁడు విలుగొని। యరిగెను మ్రుచ్చుల పిఱుందన విప్రుపనిన్ ✽ వ॥ ఇట్లరిగి యతివీరులయిన చోరుల వధియించి బ్రాహ్మణునకు గోధనంబునిచ్చి క్రమ్మఱి వచ్చి ధర్మరాజునకు మ్రొక్కి లోకమర్యాదలు రక్షించుచున్న మానయందు మర్యాదాభంగమయిన నింతకంటె దుర్యశంబొండెద్ది గావున నాకు ద్వాదశమాసికవ్రతంబు సలుపవలయునని గెదననిన నర్జునునకు ధర్మరాజిట్లనియె ✽ ఆ॥ ప్రారకర్ములయ్యు గోబ్రాహ్మణులకగు। బాధలుడుపు జనులఁ బాపచయము। లెట్టియెడలఁ బొందవింద్రనందననీకు। సమయభంగభీతిఁ జనఁగనేల ✽ వ॥ అదియునుం గాక తస్కరవధోపేతులవలన నశ్వమేధ భ్రూణహత్యల ఫలంబగునని వినంబడుఁ దస్కరులవధియించి బ్రాహ్మణహితంబు సేసినవాఁడవు నీకు సమయలంఘన ప్రాయశ్చిత్తంబు సేయనేలయని సనర్జునుండిట్లనియె ✽ క॥ భూజనపరివాదంబు। వ్యాజంబునఁ బరిహరింపవలయును మనకున్। వ్యాజమున ధర్మలోపం। బాజిజయా పరి

—✽ అర్జునుఁడు తీర్థయాత్రకుం జనుట. ✽—

హరింతురయ్య మహాత్ముల్ ✽ వ॥ కావున నాకు వ్రతదానంబను గ్రహింపవలయునని యర్జునుండ గ్రజుపీడ్కొని సురుజనానుమతుండయి యఖిల వేదవేదాంగపారగులయిన బ్రాహ్మణులు ననేకశాస్త్రవిదులయిన విద్వాంసులును వివిధకథాకథనచతురులయిన పౌరాణికులును దనకు సహాయులుగా నరిగి సకలతీర్థసేవ సేయుచు నయ్యయి తీర్థంబులందు ✽ ఆ॥ ధరణిసురులగురులఁ బరమయోగులమహా। భాగులయిన యట్టి భాగవతుల । రాజవంశకరుఁడు పూజించుచును వారి। వలనఁ బుణ్యకథలు వెలయ వినుచు ✽ క॥ గంగాధరపింగజటా। సంగమమంగళవిశాలసలిలతరంగన్। గంగానది సేవించుచు। గంగాద్వారమున విగతకల్మషుఁడగుచున్ ✽ వ॥ అందు నిత్యంబును గంగాస్నానంబు సేసి తత్తీరంబున హోమంబు సేయుచు వాసనసుతుండు మహీసురసహితుండయి కొన్నిదివసంబులు వసియించి యొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున విధిపూర్వకంబుగఁ గృతాభిషేకుండయి దేవర్షిపితృతర్పణంబులు సేసి ✽ సీ॥ వేల్పుంగసమకట్టి వెల్వడనున్న నయ్యింద్రనందను రుచిరేంద్రనీల। సుందరశ్యామాంగు సురరాజకరికరాకారమహాబాహుఁ గలితుఁ జూచి । నలినాక్షియందొక్క నాగకన్యక కామపరవశయై వానిఁ బట్టితిగిచి। కొనినాగపురమున కనుజనితన నిజహర్మ్యంబునందు నెయ్యమున ననునిచె— ఆ॥ నందు నగ్నిదొంటియట్టులయర్చితం। బయి వెలుంగుచున్న నర్జునుండు । హోమకార్యమొప్ప నొనరించి యప్పడ । యుయ్యంతిఁ జూచి నగుచు నిట్టులనియె ✽ క॥ తామరసనేత్ర నీపే। రేమి యెవ్వరితనూజవిట్లేల మహా। వ్యామోహితవయితనవుడుఁ। గోమలి సురశాజపుత్రునకిట్లనియెన్ ✽ వ॥ ఏనులూపియను నాగకన్యకనైరావతకులసంభవుండయిన కౌరవ్యుఁ డాతురనిన్నుంజూచి మనోజబాణబాధితనయితి నా మనోరథంబు సఫలంబు సేయుము ✽ క॥ నీగుణములు తొల్లియు నా। గీగీతములందు వినిత గిలియుపుషుమనో। రాగమునఁ జూడఁ గంటిని। భాగీరథియందు నిన్నుఁ బరహితచరితా ✽ వ॥ అనినదానికర్జుండిట్లనియె ✽ అక్క ర॥ ద్వాదశమాసికవ్రతము సలుపుచుఁ దరుణి మాయన్న। యాదేశమునఁ జేసి సర్వతీర్థములాడుచు బ్రహ్మ। వాదుల సంగతి బ్రహ్మచర్యసువ్రతుఁడనై యుండి। నీదు మనోరథమెట్లు సలుపంగ నేర్తు నేనిపుడు ✽ వ॥ అనిన నవనతాననయయి నాగకన్యక యర్జునుం జూచి ద్రుపదరాజపుత్రియందు మీ చేసిన సమయంబును భవత్తీర్థాగమనంబును నే నెఱుంగనిదానఁగాను సర్వతీర్థసేవనంబును సర్వవ్రతంబులు సలుపుటయును సర్వదానక్రియలును బ్రాణదానంబుతో సమానంబులుగావు నా మనోరథంబు విఫలంబయిన మనోజానలంబునం బ్రాణపరిత్యాగంబగుఁ గావున నన్ను రక్షింపుము దీననీకు వ్రతభంగంబు గాదనిన నర్జునుండు నాని మనోరథంబు సఫలంబు సేసి యారాత్రి నాగభువనంబున వసియించి నాగకన్యకయందిరావంతుండను కొడుకుం బడసి నాగలోకంబు వెలువడి యాదిత్యోదయంబున గంగాద్వారంబునకు వచ్చి తద్వృత్తాంతంబంతయు సహాయులయిన బ్రాహ్మణులకుం జెప్పి వారల కుహృదయానందంబు సేయుచు ✽ క॥ వితతయశుఁ డరిగి హిమవత్పర్వతపార్శ్వమునం బగా స్త్యవనము [illegible] ధృతినే గె హిరణ్యబిందుతీర్థంబునకున్ ✽

వ॥ అందు గోదాన భూదాన హిరణ్యదానంబులాదిగాఁ బెక్కుదానంబులు సేసి యజ్ఞార్థంబు భూసురోత్తములకు స
హస్రంబులిచ్చి ప్రాగ్దేశంబునకరిగి నైమిశారణ్యమందు జగన్నాథు నారాయణు దర్శించి యుత్పలినియుఁ గౌశికి
యు నవరందయు గయయు గంగాసాగరసంగమంబును జూచుచు * క॥ ఏలావనరమ్యములగు। వేలావనములను
విచలద్వీచీ।లాలితసముద్రవిద్రుమ।మాలాపులినస్థలములమసలుచులీలన్ * వ॥ కళింగవిషయంబు సొచ్చి నంత
బ్రాహ్మణులు గొందఱు కళింగద్వారంబునఁ గ్రమ్మఱి యుత్తరకురుదేశంబునకుం జనిరి కతిపయబ్రాహ్మణసహితుం
పార్థుండరిగి పూర్వసముద్రతీరంబునఁ బురుషోత్తమదేవునకు నమస్కరించి మహేంద్రపర్వతంబు సూచుచు * సీ॥
గంగనాఁ దద్దయు నొప్పిన గోదావరియు జగదాదిరైన। భీమేశ్వరంబును బెడఁగుచున్న శ్రీపర్వతంబును జూచి
లోన।ననఘమై శిష్టాగ్రహారభూయిష్ఠమై ధరణీసురోత్తమాధ్వరవిధాన। పుణ్యసమృద్ధమై పొలుచు వేఁగీదేశవిభవం
జూచుచు విభుఁడు దక్షి- తే॥ ణాంబురాశితీరంబునకరిగి దురిత।హారియైన కావేరి మహాసముద్ర।సంగమంబున భూసు
రులకభిమ।తార్థదానంబుఁ జేసి కృతార్థుఁడగుచు * వ॥ పదుమూఁడవ మాసంబున మణలూరుపురంబునకుం జని యం
రాజుఁ జిత్రవాహనుం గని వానిచేతఁ బూజితుండయి తత్పుత్త్రిఁ జిత్రాంగదయను దాని వివాహంబు గాన పేక్షించిన న
నభిప్రాయంబాప్తులవలన నెఱింగి చిత్రవాహనుండర్జునునకిట్లనియె * క॥ ధన్యుండనైతినీకీ।కన్యక నీఁగాంచియైన
తెలుఁగుజగ।న్మాన్యమెఱిఁగింపవలయున।నన్యమనస్కుండవయి దయన్వినుమనఘా * క॥ మాకులమునందుఁ దొల్లి ప్రభం
కరుఁడను రాజవరుఁ డపత్యము దనకున్। లేకున్న నుమేశ్వరునకుఁ। బ్రకటముగ భక్తితోఁ దపంబొనరించెన్ * వ॥ పరమే
శ్వరుండు వానికిం గరుణించి నీకు నొక్కపుత్త్రుండుద్భవిల్లు నీ కులంబు వారికెల్ల సంతానంబు నిట్లయగు నని వరంబిచ్చిన న
మొదలుగా మావంశంబు వారికి నొక్కపుత్త్రుండు జన్మించుచు వచ్చె నిప్పుడు నాకు నొక్క కన్యక పుట్టెను నేను దీనిం బుత్రి
కరణంబునం బెనిచితి * తే॥ ఇందుఁ బుట్టిన సుతుఁడు మాకిందువంశ।వంశవిస్తారకుండుగావలయు నిదియె।యీ లతాం

——*అర్జునుండు చిత్రాంగదను వివాహంబగుట*——

సుంకవిట్లీఁగనోపు। దేని పెండ్లియగుమయియ్యంతిఁ బ్రీతి * వ॥ అనిన నర్జునుండు చిత్రవాహను వచనంబునకొడంబడి
త్రాంగదవివాహంబయి * చ॥ అంగజరాజ్యలక్ష్మిపొడవై నదియొక్కయనంగ నొప్పు చి। త్రాంగదయందుఁ బార్థుఁడు మ
హాప్రణయప్రవణాంతరంగుఁడై। యంగజభోగసంగమున నా మణలూరుపురంబునన్ ద్రిలో।కాంగణరంగసంతత
హారియశోగుణుఁ డుండెలీలతోన్ * వ॥ ఇట్లుండి యొక్కనాఁడు తపోధనబ్రాహ్మణసహితుఁడయి తత్సమీపంబున స
ద్రంబు సూచుచు సౌభద్రంబను తీర్థంబుఁ గని యందు స్నానంబు సేయ సమకట్టిన నర్జును జూచి యందలి మునులిట్లని
తరల॥ ఇది సారంగనశక్యమెవ్వరికిందువంశవరేణ్య వి।న్మదియకాదివిమేనుదీర్ఘములీసముద్రతటంబునన్। విదిత
ర్దురితాపహంబులు వీని నెన్నఁడు నాడనో। డుదురుసన్మునులిందుఁ గ్రోల్మొసళుల్లు నుగ్రవడిం జొచ్చినన్ * వ॥ సౌ
ద్రపౌలోమకారండవప్రసన్నభారద్వాజములను నామంబులతో దక్షిణాపథంబునం బ్రసిద్ధంబులయి యిప్పంచతీ
బులుండును నాతేండ్లం గోలెను గ్రగ్రాహగృహీతంబులయి దుర్జనగృహీతంబులయిన రాజులవిభవంబులం బోలె సాధు
నవర్జితంబులయి యుండు ననిన విని విజయుండ శేషతీర్థసేవార్థినయి వచ్చిన నాకు తీర్థంబుల నాడక యునికి పౌరుష
బుగాదని యందు * క॥ సాహసికుండై నరుఁడవ।గాహము సేయుటయు జలము గ్రక్కదల మహా।గ్రాహము బీభత్సు
హా।ద్భాహుబలుం బట్టికొనియెఁ బఱతెంచి వడిన్ * ఆ॥ దానినశ్రమమునఁ దజ్జలాశయము వె।ల్వడఁగవైచె నరుఁడు బాహు
శక్తి।నదియును తక్షణంబ యభినవయౌవనో।ద్భాసమానదివ్యభామయయ్యె * ఉ॥ ఆలలితాంగిఁ జూచి నరుఁ డద్భుతమం
మృగాయతాక్షి యి।జ్జ్లైలజలేచరత్వము ననిజ్జలధిన్వసియించితిప్పుడి।జ్జ్లైలసురూపభామవయి తెంచుల దానవుని వునా
డున్।బాలిక పాండుపుత్త్రునకుఁ బార్థునకిట్లనియెన్ బ్రియంబునన్ * వ॥ ఏను నందయను నప్సరస నా సఖులు సౌరభే
యు సమీచియు వసయు లతయు నను వారలు నాయట్లయి తీర్థంబులందున్న వారలు వారల విముక్తలం జేసి రక్షింపు
దానికి నర్జునుండిట్లనియె * క॥ వనజాక్షి యేమి కారణ।మునను గ్రగ్రాహరూపములు దాల్చితిరీ।రని యడిగిన వేడుక నా

నికదియిట్లనుచుఁ జెప్పెఁ దద్విధ మెల్లన్ * వ॥ వినవయ్యా యే మేవురము నఖిలలోకపాలకపురంబులు సూచుచు భూలోకం
బునకు వచ్చి యొక్కవనంబునం దుగ్రతపంబు సేయుచున్నవానినత్యంతశాంతు నేకాంతచారి నగ్నికల్పు నొక్కబ్రా
హ్మణుం గని వానితపంబునకు విఘ్నంబు సేయ సమకట్టి * క॥ వేడుక నామానిముందటఁ। బాడితి మాడితిమి పెక్కు పరిహాసం
బు। లుగ్రాక్షిగఁ బల్కితిమెట్టులఁ। జూడఁడు మావలన నీరసుండనను డెన్ * క॥ ధృతిరహితులచిత్తములట్ల తివలయం జేల
తగులు నత్యంతధృఢ। వ్రతులమనంబులు వారల। మతులఁ దృణసైత్రిణములు సమంబులు గావే * వ॥ ఏము రాగకారణంబు
లయిన వికారంబులు గావించిన నవి తనకుం గోపకారణంబు లయిన నతికుపితుం డయి బ్రాహ్మణుండు మమ్మేవుర ను మహా
గ్రాహంబులు గా శపియించిన నమ్మునివరునకు ముకుళితహస్తల మయి యిట్లంటిమి * చ॥ అలుగుదురయ్య విప్రులు మ
హాపురుషుల్పరుషాపరాధము। ల్దలిగెడు వారు ధర్మములు దప్పక సల్పెడువారు సత్యము। ల్వలికెడువారు వారల క
సాయము డెందములందలంచుమా। స్ఖలకు విధాతృ చెయ్వు లనఘా దురితంబులు దుర్యశంబులున్ * వ॥ కావున మాయ
జ్ఞానంబు సహించి మాకు శాపమోక్షంబుఁ బ్రసాదింపు మనిన నవ్విప్రుండు గరుణించి యెవ్వండేని మీచేత గృహీతుం డయి
యీయున్నజలాశయంబుల మిమ్ము వెలువరించు నాతండ మీకు శాపమోక్షకరుండగు ననిన విని * సీ॥ అట్టిమహాబాహుఁ
డత్యంతబలుఁ డెవ్వఁ డగునొకొ యనుచు నేమరుగు డెంచు। వారము త్రైలోక్యవర్తినంబుజభవసదృశు నారదుఁ గనిన
ప్రణయముగ। మ్రొక్కి నమమ్మునమ్ముని సూచి యిట్లే లవగఁ బొందికం దిన వారలని యు। నడిగి యావృత్తాంతమంతయు మా
వినేత విని విప్రునలుకయు విధికృతంబుఁ—ఆ॥ గ్రమ్మఱింపలా వె కావున దక్షిణ। జలధితీరమునఁ బ్రశస్తపంచ। తీర్థములకు నేగి ధృ
నందు నూతేఁడు। లుండుఁ డట్లు మీర లుండు నంత * క॥ జనసుతుఁడు పాండుపుత్రుఁడు। ధనంజయుఁడ శేషతీర్థదర్శనకాం
క్షఁ। జను దెంచి మీకు దయన। మ్ముని చెప్పినయట్ల శాపమోక్షము సేయున్ * వ॥ అనిన నారదువచనంబుల భవదాగమనం
బు ప్రతీక్షించుచు నిప్పంచతీర్థంబులనుండి నేఁడు నీకారణంబునఁ గృతార్థల మయితి మనిన నర్జునుండును గరుణాయత్తచిత్తుం
డయి నందచెప్పిన నలువురకు శాపమోక్షంబు సేసిన నమ్మగకన్యకలతి హర్షంబున నమరేంద్రనందనుదీవించి దేవలోకంబు
కరిగిరది మొదలుగా నిప్పంచతీర్థంబులు నారీతీర్థంబులు నాఁబరఁగె నర్జునుండును గ్రమ్మఱి మణలూరుపురంబునకు వచ్చి
రాజ్యలీల సుఖంబుండి చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుం డను పుత్రుం బడసి చిత్రవాహనునకు వంశకరుఁగా నిచ్చి వా
పీడ్కొని గోకర్ణంబుఁ జూచుచుఁ బశ్చిమసముద్రతీరంబునఁ బ్రభాసతీర్థంబుఁ గని యందుల కు ద్వారకానగరంబు కురంగ
నని నవిని * సీ॥ అందుల కేగి నే నిందీవరశ్యాము నరవిందనాభు నంబురుహ నేత్రు। సన్మిత్రుఁ జూచి నా జన్మంబు సఫలం
బు సేయుమనఘములు వాయు పొం కె। నదియును గాక మున్ గదుఁ డను వాని చేవింటఁ దిలోత్తమకంటె రూప। వతియ
గుణాన్వితయఁట నాకట్టిభద్రే భగమను సుభద్రఁ జూచు —ఆ॥ వేడుకయును గలదు విష్ణుభట్టారకు। వయనభీష్టసిద్ధి వరున
యుఁ। దద్దసంతసిల్లితద్ద్వారకాపురి। గరుగ నిశ్చయించె నర్జునుండు * వ॥ మఱియు నప్పురంబున నన్యులు దన్నెఱుంగకుండ
యావవులు యతులకు విధేయులని కృతకయతివేషధరుండై * క॥ పరమబ్రహ్మణ్యు జగ। ద్గురు గరుడధ్వజు ననంతగుణు
నేకాగ్ర। స్థిరమతి నైనిజహృదయాం। తరసుస్థితుఁ జేసి భక్తిఁ దలఁచుచునుండెన్ * క॥ నరునునికి నెఱిఁగి కృష్ణుఁడు। తి
ముగదయతోఁ బ్రభాసతీర్థమునకు నొ। క్కరుఁడచను దెంచె సర్వే। శ్వరుఁ డెప్పుడు భక్తులకుఁ బ్రసన్నుఁడు గాఁడే *

——*అర్జునుఁడు ద్వారకానగరంబునకుఁ జనుట.*——

వ॥ ఇట్లు తనకడకు వచ్చిన యాదిదేవుం డయిన దేవకీనందనునకు నమస్కరించి పురందరనందనుం డానందజలభరితనయ
నుండయి యిట్లనియె * ఉ॥ ద్వాదశమాసికవ్రతము ధర్మవిధిన్ జరుపంగ నేగి గం। గాదిమహానదీహిమవదాదిమహాగిరిదర్శ
నంబు మీ। పాదపయోజదర్శనము పన్నుగఁ జేయుటఁ జేసి పూర్వసం। పాదితసర్వపాపములు వాసె భృశంబుగ నాకున
స్తతా * వ॥ అనిన విని నగుచు నబ్జనాభుం డర్జునునతిస్నేహంబునం గౌఁగిలించుకొని యెల్లవారికుశలం బడిగి యతని తీర్థాభి
గమననిమిత్తంబును విని సుభద్రయందు బద్ధానురాగుండగుట నుపలక్షించి ద్వారకానగరంబునకుఁ దోడ్కొని యరిగి * ఉ॥
ప్రాజితశాతకుంభగృహపఙ్క్తులఁ బుష్పితవల్లి ... వజ్రవిచిత్రవేదికా। తాజఁగరం

బురమ్యంబగు రైవతకాచలకందరంబునన్। రాజకులైకసుందరుఁ బురందరనందను నుంచెఁ బ్రీతితోన్ * క॥ శ్రీపతి
నెయ్యంబున। నాపోవక పార్థునొద్ద నా రాత్రి ప్రియా। లాపములఁ దగిలియుండెను। దీపమణుల్వెలుఁగ భుజనదీప్త
దానున్ * వ॥ ఇట్లు పరమపురుషులయిన నరనారాయణులు తమపూర్వజన్మసహవాసంబు నట్లప్పుడు పరమానందం
బరస్పరప్రియమధురసంభాషణంబుల నొక్కటనుండి యారాత్రి గడపి రంతఁ బ్రభాతంబ వాసుదేవుండు వాస
సునందయుండఁ బంచి గాంచనరథాగ్రూఢుండయి పురంబునకుం జని పౌరజనప్రధానసమక్షంబున రైవతకమహో
త్సవంబు ఘోషింపం బంచిన * ఉ॥ పౌలుపుగఁ బూసికట్టి తొడిభూరివిభూతి ప్రకాశితంబుగాఁ। గలయఁగ దత్తవీణా
కాంస్యమృదంగకశంఖభేరికా। హాళపటహధ్వనుల్సెలఁగ నాటలుపాటలునొప్ప నెల్లవా। రలుచని చేసిరర్చనలు రై
కాద్రికి నుత్సవంబుతోన్ * చ॥ గురుకుచయుగ్మముల్గదలఁ గ్రొమ్ముడులందలిపుష్పముల్పయిం। దొరుగనిదాఘ
మువితతుల్సెదరన్ మదిరామదంబునం। బరవశలయ్యు నింపెసఁగఁ బాడుచుఁ దాళముగూడఁ దట్టుచుం। పరుణుల్
నాడిరి ముదంబునఁ గాంతులు దమ్ముఁ జూడఁగన్ * సీ॥ సారణసాత్యకాక్రూరవిదూరణసాంబసంకర్షణశంబరారి। భా
షేణోగ్రసేనసైనేయానిరుద్ధహార్దిక్యగదోద్ధవాది। యాదవులధికప్రమోదులై యొక్కటఁ దరుణులుఁ దారునుగ
ఋ।హయశిబికారూఢులయి తదుత్సవమునకరిగిరి మఱి జగద్గురుఁడు కృష్ణుఁ - ఆ॥ డింద్రలీలతోనుపేంద్రుండు రుక్మి
విమొదలుగాఁగ దేవులెల్ల। నొప్పితోడ రాఁగ నప్పర్వతమునకుఁ। జనిరొసకలజనులు తనకు నేరఁగ * వ॥ ఇట్లరిగి జనార్ద
నుఁడు ధనంజయుం దలంచి తత్సమీపగతుండయి యాతనికి నప్పర్వతరమణీయప్రదేశంబులం జూపుచు విహరించి యిర్ద్దఱు
నొక్క విమలమణివేదికయందభిమతసంభాషణంబుల నుండు నంత * చ॥ క్వణదనుకింకిణీకలితకాంచనకాంచికలాపము
రణన్మణికలనూపురంబులు సమధ్వని నొప్పఁగ భక్తిఁ బాదచా। రిణియయి కన్యకాజనపరీతసుభద్ర తదద్రిపూజనప్ర
తులు సేసె నింద్రసుతుఁ బార్థుని జేశ్వరుఁ గాఁదలంచుచున్ * ఉ॥ దానిసుభద్రఁ గా నెఱిఁగి తత్క్షణజాతమనోజసం
మ్మానసుఁడై నయవ్విజయుమానుగఁ జూచి మునీంద్రనీకుఁజ। న్నేనలి నాతులందు మదినిల్పఁగ నంచును మండహాసగౌర
ననుఁడై రథాంగధరుఁ డాతనికిట్లనియెన్ బ్రియంబునన్ * వ॥ నీవు సుభద్రయందు బద్ధస్నేహుండవగుట తొల్లియ
యుంగుమనోడకుండు మునీకోర్కి వసుదేవదేవకులకుం జెప్పి సఫలంబు సేయుమన నియర్జునునకు హృదయానందంబుగా
బలికి యప్పుడు వడిగల చారులరావించి ద్వారవతియం దర్జునుండున్న వాఁడని ధర్మరాజున కెఱింగించి రండనియింద్ర
పురంబునకుం బంచియున్నంతనచ్చటికి బలదేవాదియాదవులెల్ల భక్తులయి వచ్చి యతియకా వగచి యర్జునునకు నమస్క
రించి యాతని వలన సర్వతీర్థకీర్తనంబులు తత్సేవాఫలంబులును విని సంతసిల్లి వానిం దోడ్కొని చనిక న్యాంతఃపురంబున
నివాసంబు సేసి యివ్వర్షాకాలంబున నిండయుండి చాతుర్మాస్యంబు సేసి సుమ్మీం గృతార్థులం జేయుమని ప్రార్థించి

——అర్జునుండు యతిరూపంబున సుభద్రకడ నుండుట.——

నికి నన్నపానవిధులం బరిచరింప సుభద్రం బంచిన * క॥ అందు ధృతిమందరుండు పు। రందరనందనుఁడు దనకు రమణగుణ
సుందరి సుభద్ర నెయ్యం। బొందఁగఁ బరిచర్య సేయుచుండఁగ నుండెన్ * క॥ వీరుఁడు యతిరూపంబున। నారఁగ నం
యాతఁ డర్జునుఁడని స। త్యారుక్మిణులకుఁ జెప్పెము। రారాతిరహస్యమున ననంతప్రీతిన్ * చ॥ అలయక నా
న్నాఁటికిల తాంగియపూర్వములైన భోజనం। బులుగ డుభక్తిఁ బెట్టుచు నపూర్వములైన నవపుర్విలాసయు। క్తులు వెలు
చుచున్ ముదముతోఁ బెనిచెన్ మరునాఁడు నాఁటిక। గ్గలముగు చుండ నెయ్యమును గామవికారము సవ్యసాచికిన్ *
అలినీలకుంతలుండనియును హరినీలసమవర్ణుఁడనియు నాజానులంబి। తాయతస్థిరబాహుఁడనియును రక్తాంత
దళాకారనయనుఁడనియు। నుత్తుంగఘనవిశాలోరస్కుఁడనియును గవ్వడియని మఱికరము వేడ్క। విన్నచు నే
వినిమఱియదితనవినినట్లయతిఁ జూచి వీఁడు విజయుఁ - ఆ॥ డొక్కొ యనుచు సంశయోపేతచిత్తయై। యుండియుండి
కొక్క నాఁడు। భోజనావసానమున నున్నయమ్ముని। కిట్టులనియె ప్రీతినిందువదన * వ॥ మునీంద్రా మీయా
ర్థంబులు మీరెఱుంగని రాజులు సుమీరు సూడని పురంబులును లేవని విచ్చారింతు * సీ॥ అమరావతికి నెనయనఁగని

మతిఁబరఁగుసింద్రప్రస్థపురవరంబు । నూదితిరేపాండుసుతులుసుఖంబున్నవారెమాయత్తయంభోరుహాక్షి।కుంతీమ
హాదేవికుతలినియేమహావీరుఁడర్జునుఁడుజితారితీర్థ । గమనోత్సుకుండయ్యెఁగ్రమ్మటివచ్చెనేయెఱుఁగుదురేని నాకె
ఱుఁగఁజెప్పుఁ - ఆ ॥ డనిననేనచూవెయయ్యర్జునుండసీ । యొద్దనివ్విధమునసున్నవాఁడఁ । దరుణీనీకునాకుధరణీ
ధరుండును । జలజభవుఁడుఁజేసెసంగమంబు * వ ॥ బ్రాహ్మంబు మొదలుగాఁగల యెనిమిదివివాహంబుల
యందును గాంధర్వరాక్షసంబులుక్షత్రియులకును త్తమవివాహంబులుగావున నిదిగాంధర్వవివాహంబునకుసమ
యంబనిన సుభద్రలజ్జావనతవదనయయి * తే ॥ నన్నునీనర్థమెల్లనిందున్నవారు । వారయెఱిఁగిచేయుదురు వి
వాహమనుచు । వనజనేత్రయంతఃపురంబునకుఁజనియె । నరిగెఁదనలతాగృహమునకర్జునుండు * వ ॥ అయ్యి
రువుర యన్యోన్యప్రణయంబులు దనదివ్యజ్ఞానంబున దివ్యపురుషుండయిన పురుషోత్తముండెఱింగి యర్జునునకు
భోజనవిధులొనర్ప రుక్మిణీదేవింబనిచియొక్క-నాఁడు దేవకీవసుదేవులకు నర్జునస్థితియును సుభద్ర నెయ్యంబును
నెఱింగించినఁ దమతొల్లింటివిచారంబున కనురూపంబగుటకుసంతసిల్లి బలదేవాదులెఱుంగకుండ సుభద్రార్జును
లవివాహంబుసేయ నిశ్చయించి తమనిశ్చయం బిరువురకుంజెప్పి పశుపతి పూజామహోత్సవవ్యాజంబున నఖి
లయాదవభోజాంధకవృష్ణివరులతో నంతర్ద్వీపంబునకుంజని * క ॥ అందమరబృందవంద్యున । కిందుకళాభర
ణునకును మేశ్వరునకునా । నందంబందఁగనందఱు । నందకధరుఁడుత్సవంబొనర్పఁగఁబంచెన్ * క ॥ తగఁగవివా
హంబెన్నం । డగునొకొయెన్నండుసంగమావాప్తియుమా । కగునొకొయనియెదఁగోరుచు । నొగినటనుండిరిసు
భద్రయునువిజయుండున్ * క ॥ హరిఁదలఁచెసుభద్రపురం । దరుఁదలఁచెధనంజయుండుదడయకవార । య్యి

——*అర్జునుఁడుసుభద్రనువివాహంబగుట*——

రువురపెండిలిఁజేయఁగ । వరదులుతద్ద్వారవతికివచ్చిరిప్రీతిన్ * వ ॥ ఇట్లువాసుదేవుండువసుదేవాక్రూరసాత్యకి
సాంబసహితుండయి యంతర్ద్వీపంబుననుండివచ్చిన యనంతరంబ యమరసిద్ధమునిగణ పరివృతుండై యమరేం
ద్రుండువచ్చెనంత బృహస్పతియిచ్చినశుభలగ్నంబున యమవరుణవాయుధనదాదిసురవరులు నత్రిభృగుభరద్వా
జనారదవసిష్ఠవామదేవప్రభృతులయినమహామునులును సదస్యులుగాఁ గశ్యపప్రజాపతిహోతగా నరుంధతియు
శచియురుక్మిణియు నప్సరోగణంబులతోడం బురంధ్రీకార్యంబులుసేయ సుభద్రార్జునులవివాహం బతిరమ్యంబయ్యె
నందు * తరువోజ॥ అనిమిషప్రభుఁడునిజాత్మజుననఘునర్జునుఁ బ్రీతితోనభిషిక్తుఁజేసి । మను జేశుఁగాంచనమణిమ
యతుంగమకుటవిభూషణను త్తకుఁజేసి । యనుపమకేయూరహారాదిభూషణాభిశోభితుఁజేసియప్పుఁడానంద। జని
తాంబుకణికార్ద్రచక్షుస్సహస్రజలరుహంబులుదాల్చెసమ్మదంబెసఁగ * మానినీవృత్తము॥ నరునకుదయనిట్లానంద
మొందించియింద్రుం।డరిగెదివికిదివ్యానంతరత్నాంశుజాల। స్ఫురితసురవిమానంబుల్నభోభాగమెల్లన్। నెరసివెలుఁగ
గుచుండన్నిర్జరశ్రేణితోడన్ * వ॥ఇట్లునారాయణుండునిజారంభంబుసఫలంబగుటకుసంతసిల్లిసంప్రాప్తమనోర
థుండయియప్పార్థుంగౌఁగిలించుకొని యక్షయబాణతూణీరబాణాసనసనాథంబయి పవనజవనహయంబులంబూనిన
కాంచనరథంబెక్కి-సుభద్రందోడ్కొ-నియింద్రప్రస్థపురంబునకరుగుమనిపంచియనంతరంబజనార్దనుండంతర్ద్వీపంబు
నకరిగిన * క॥హరిపంచినమార్గంబునఁ।గురువిభుఁడుసుభద్రఁదోడుకొనిచను నెడఁద।త్పురపరిరక్షకులతిభీ।కరులుపృథు
శ్రవసుఁడాదిగాఁగలవీరుల్ * ఉ ॥ వీరుఁడువీఁడుపాండవుఁడువృష్ణికులోత్తములైనసీరిదై। త్యారులెఱుంగకుండఁగ
మహారథుఁడై తరుణిన్సుభద్రనం। భోరుహనేత్రఁదోడ్కొ-నుచుఁబోయెడునీతనిఁబోవనిచ్చినన్।ధీరుఁడుమాధవుండు
బలదేవుఁడునల్గుదురంచునడ్డమై * క ॥ వీఁకఁబఱతెంచినల్గడఁ।దాఁకినఁగడునల్గి ఘోరతరశరహతినమ్మూఁకలువిరియఁ
గనర్జును । డాకరమననేసెనుగ్రుఁడయిరణభూమిన్ * చ॥ హరితనయుండుపార్థుఁడురయంబుననందఱనాహవక్రి
యా । విరహులఁజేసియప్పురమువీధులు వేదులురమ్యహర్మ్యగో । పురములుదగ్గిరీంద్రమణిభూములుభూరితటాక
సంకజా।కరములునవ్వనావళులుగా * క ॥ అమరేంద్రసుతుఁడుదనకుంగమలాక్షిసు

భద్రరథముఁ గడపఁ గననిలో। నమితయదుసైన్యములన। భ్రసుమున నోడించి లబ్ధజయుఁడయి యరిగెన్ * వ॥ అ
భూపాలుండు ప్రబలజలధరధ్వానగంభీర భేరీధ్వనిచే నర్జునుపరాక్రమంబెఱింగించి నవిని యంతర్ద్వీపంబున నున్న
సేవాదియాదవులందఱు దక్షిణంబ పురంబునకు వచ్చి సభాసీనులయి * క॥ యాదవుల నాదరింపక। యాదవవిద్వో
కిరీటి యరిగెను గంభీ। రోదధికరములనీఁదం। గాదనక కడంగెనధికగర్వోద్ధతుఁడై * మత్తకోకిల॥ ఏల పార్థుపరాక్ర
మునసహింపనాతని నాహవ। వ్యాలునిప్పుడ పట్టితెత్తము వాతధూతదవానల। జ్వాలకున్వనరాశి వేలకసంఖ్యయ
సేనకుం। దేలిపోవక చక్కనయ్యెడు ధీరులెవ్వరు పోరులన్ * వ॥ అనివిజృంభించి విలయసమయసముద్ధూతవారాశి
భోలె ఘూర్ణిల్లుచున్న యాదవవీరుల వారించి వాసుదేవుం జూచి బలదేవుండిట్లనియె * క॥ నీవెఱుఁగకుండ గర్వమున
జయుఁడు దా సుభద్రఁ దోడ్కొనిబలిమిం। బోవఁగ నంతసమర్థుఁడె। నావుడుఁ గృష్ణుండు రామునకు నిట్లనియెన్ * సీ॥ భ
కులాగ్రణి పాండవసింహంబు సర్వధర్మజ్ఞుఁడీ సవ్యసాచి। దన మేనమఱఁదలి ధవళాక్షిఁ దోడ్కొని చనియె నాతనికది
చెపుఁడ। యప్పార్థుపిఱుఁద మీఱరు గంగవాఁడంతయశ్రమసాధ్యుఁడెయాహవమున। నఖిలాస్త్రవిదుఁడు ద్రోణా
ర్యశిష్యుండు జితకాశియనవానిఁ జెప్పవినమె— ఆ॥ వలవదుడుగుఁడనిన వాసునుపలుకను। వేలగడవవయ్యె వృష్ణిభోజ

—*అర్జునుఁడు సుభద్రాసహితుండయి యింద్రప్రస్థపురంబునకుఁ జనుట.*—

చవాంబురాశియటధనంజయుఁడవి। జేయుఁడభిమతార్థసిద్ధిఁ బొందె * వ॥ ఇట్లింద్రప్రస్థపురంబునకభిముఖుండయియ
కదేశంబులం గడచి యంతమునందర ముంపందప్రేరితులయన దాశార్హవీరులతో నరణ్యంబులు గడచి పుణ్యతీర్థం
లం జూచుచు నానాజనపదంబుల విహరించుచు వచ్చి యింద్రప్రస్థపురసమీపంబునందు * ఆ॥ ఘనభుజుండు నరుఁడు దన్నక
ట్టుపట్టుల। విశ్రమించె భువనవిశ్రుతుండు। సుతిఁదలంచియాత్మహితము గునట్లుగా। నిష్టమనసుభద్ర కిట్టులనియె * వ॥
మివ్విధంబునఁ జనునప్పుడు నిన్నుఁ జూచి ద్రుపదరాజతనయ యప్రియంబులు పలుకునో యప్పరమపతివ్రత పలుకు నిక
వంబు గావున నేకతంబ గోపాలబాలికలతో నరిగి మందర నక్కోమలి యడుగులం బడుమని పంచిన సుభద్రయు నీ
రుపంచిన మార్గంబున నింద్రప్రస్థపురంబునకుం బోయి కుంతీదేవికి మ్రొక్కి ద్రౌపదికి మ్రొక్కిన * తే॥ పంకజా
నీపతిప్రతిపక్షవీర। విజయుఁడయ్యెడు నీవును వీరపుత్ర। జననివగుమని దీవించె సంతసంబు। తోడ వసుదేవపుత్రి
ద్రుపదపుత్రి * వ॥ ఇట్లు ద్రౌపది చేత దీవనలుగొని కుంతీదేవి యొద్ద సుభద్రయున్నంతట నర్జునుండును సం
దాశార్హసైన్య సమన్వితుండయి యనేక బ్రాహ్మణాశీర్వాదంబు లెసఁగ నింద్రప్రస్థపుర ప్రవేశంబు సేసి ధౌమ
నకు ధర్మరాజునకు భీమునకుఁ గుంతీదేవికి మ్రొక్కి తనకు మ్రొక్కిన కవలం గౌఁగిలించుకొని పరమానురాగంబు
నుండు నంత * క॥ చెలియలు మఱఁది యుఁ జనియు। మ్ములనింద్రప్రస్థనగరమున నభిమతబం। ధులయొద్ద సున్నవా
జలశయనుఁడు విని కరంబు సంతుష్టుండై * సీ॥ బలదేవసాత్యకిప్రద్యుమ్నవసుదేవు లాదిగాఁ బరగిన యా
ద్ర। గణ్యులుఁ దాను నగణ్యమహావస్తువాహనంబులుగొని వాసుదేవుఁ। డనుజకు నరణమీ నర్థితోఁ జనుదెంచె
రి రాక నెఱిఁగి ధర్మాత్మజుండు। గరము గారవమునఁ గవలను గృష్ణున కెదురుఁ బుత్తెంచిన నింద్రలీల - ఆ॥ నింద
విభుఁడు పేంద్రుఁడింద్రప్రస్థ। పురము సొచ్చె నతివిభూతి మెఱసి। యనుజవరులతోడ నంత బ్రత్యుద్గతుం। డయి
ధిష్ఠిరుండు హర్ష మెసఁగ * వ॥ వసుదేవాది యాదవవృద్ధుల కెల్ల మ్రొక్కి బలదేవసాత్యకిసారణప్రద్యుమ్న
నుచిత ప్రియపూర్వకంబుగ సత్కృతులం జేసి * ఉ॥ ఆనకదుందుభిప్రభృతి యాదవులుం గురుముఖ్యులున్
దం। గానకదుందుభుల్ సెలఁగ నత్యనురాగముతో నిరంతర। శ్రీమతులొప్పనుత్సవము సేసిరి సప్తదినంబులిష్ట
న్నానములన్ మహీసుర సమాజసమీహితపూజనంబులన్ * వ॥ అంత * క॥ నిరుపమపరార్ధ్య రుచిసుం। దర
ములు శోభితములగు వానిన్। పరదుఁడు సహస్రసంఖ్యా। భరణంబులఁ బార్థునకు సుభద్రకు నిచ్చెన్ * వ॥
యును * సీ॥ అవిరళక్షరితదానార్ద్రగండస్థలగజసహస్రంబును గనకరత్న। రచితమై తురగసారథిసహితంబైన
సహస్రంబును రమ్యభూష। ణాలంకృతస్త్రీసహస్రంబుఁ గాంచనశిబికాసహస్రంబుఁ జిత్రలలిత। గతినొప్ప

నూఱుగాడీలుసింధుజబాహ్లీకకాంభోజపారసీక - ఆ॥ జాతమైనతురగశతసహస్రములతోఁ। గోధనంబుధీరఘోరవీ
రసర్పయుక్తలైనదశలతోఁదాశార్హ్య। వరులనరణమిచ్చెవామనుండు * క॥ క్రమమునఁగుంతీదేవికి।యసునందనుభీముఁ
గవలనాద్రౌపదిను। స్తసురత్నాభరణామల। నమరఁగవేర్వేఱనెయ్యుఁడయిపూజించెన్ * వ॥ మఱియుబలదేవాది
యాదవులెల్లసుభద్రాస్వజనులంబూజించి పాండవులచేతంబ్రతిపూజితులయి ద్వారవతికిఁజనిరుపేంద్రుండునునింద్ర
నందనుతోడియిష్టవినోదంబుల నింద్రప్రస్థపురంబున నుండెనంత * ఉ॥ ధన్యులకాసుభద్రకుశతక్రతుపుత్రునకుద్భ
వించెన। మాన్యయశుండుపుత్రుఁడభిమన్యుఁడువైన్యనిభుండనన్యసా। మాన్యపరాక్రమప్రబలమాన్యుఁడుపుణ్యచరి
త్రుఁడన్యరా। జన్యభయంకరుండురణశౌర్యుఁడుపాండవవంశకర్తయై * ఉ॥ సుతజననోత్సవంబునవిశుద్ధయశుండు
యుధిష్ఠిరుండుసం। భృతహృదయప్రమోదుఁడయిపెంపుననిచ్చెసువర్ణభూషణ। ప్రతతులుగోధనాయుతముబ్రాహ్మ
ణముఖ్యులకున్నిరంతర। వ్రతులకువేదవేదులకువారిజసంభవునట్టివారికిన్ * వ॥ ఇట్లుదయించియభిమన్యుండుతల్లిదం
డ్రులకుసకలజనులకు నానందంబొందించుచు ధౌమ్యనిర్మితజాతకర్మచౌలోపనయనుండయి పెరిగి * మత్తకోకిల॥ ఆ
దిఁగోలెనుగృష్ణుచేదయనావృతుండయిధౌమ్యుతో। వేదముంగయుతంబుగాఁజదివెన్ధనంజయుతోఁ ధను। ర్వేదమిమ్ముగ
నభ్యసించెఁబ్రవీరవైరిపతాకినీ। భేదమార్గములెల్లనేర్చెనుపేతవిక్రమసంపదన్ * వ॥ అంతద్రుపదరాజనందనక్ర
మంబునఁ బాండురాజనందనులవలనఁ బ్రతివింధ్యశ్రుతసోమశ్రుతకీర్తిశతానీకశ్రుతసేనులననేవురుసుపుత్రులం బ
డసిన * క॥ సుతవంతులయివిశుద్ధ। శ్రుతనయవంతులయిపాండుసుతులతులగుణా। న్వితులుజగజ్జనసుతవి। శ్రుతులును
మహారాజ్యలీలసుఖమున్నంతన్ * చ॥ ఉరుతరదావపావకశిఖోత్కలితశ్వసనంబులన్గసితే। తరగతితీవ్రతిగ్మకరధా
మసహస్రములన్బహుప్రవా। హరహితనిమ్నగాతతులునై కడుదీర్ఘములైనిదాఘవా। సరములుసర్వజీవులకస
హ్యములయ్యెనుదారుణంబులై * వ॥ అట్టిఘర్మదివసంబులయందర్జునుండొక్కనాఁడుకృష్ణునకిట్లనియె * చ॥ జలరుహ
నాభరమ్యగిరిసానువనంబులవేఁటలాడుచున్। సలుపుదమీనిదాఘదివసంబులనీవునునేనునుమ్మిమ। న్నళినరజస్సుగంధి
యమునాప్రవహత్తుంగతరంగసంగదా। నిలశిశిరస్థలాంతరవినిర్మితనిర్మలహర్మ్యరేఖలన్ * వ॥ అనిపురందరనందనుండు
గోవిందుననుమతంబువడసిమిత్రామాత్యభృత్యసమేతులయి యిద్దఱునరిగి రుచిరప్రదేశంబులవిహరించుచునొక్క
నాఁడుఖాండవసమీపంబుననొక్క చందనలతాభవనచంద్రకాంతవేదికయందు మందశీతలసురభిమారుతంబనుభవిం
చుచునిష్టకథావినోదంబులనుండునంత * మాలినీవృత్తము॥ అసితపథుఁడువిప్రుండై మహాశ్రాంతలీలన్। మసృణకపిలకే
శశ్మశ్రులొప్పంగ దేజం। బెసఁగముసముతోనయ్యిద్దఱన్ డాయవచ్చెన్। వసునిభులగువారిన్ వాసవిన్ వాసుదేవున్ *
వ॥ వారలవ్విప్రునతిభక్తింబూజించినవారలకునవ్విప్రుండిట్లనియె * క॥ పనమితభోజనుండన। హీనాగ్నిబలుండనా
ననిష్టాన్నముస। న్మానముగఁబెట్టుఁడోపుమ। రేనినిదృప్తుండననుము నేనట్లయినన్ * వ॥ అనినసకెద్దిభోజనంబిష్టంబు దా
నినపెట్టెదమడుగుమనినవారికినవ్విప్రుండిట్లనియె * ఆ॥ అగ్నినేనునాకునాహారమయ్యెంద్రు। ఖాండవంబుదీనిఁగాల్పఁ
గడఁగి। మొగువఁబడితిముందరింద్రుఁపంచినమహా। దారుణాంబుధరశతంబుచేత * వ॥ తక్షకుండనుపన్నగేంద్రుండిం
ద్రునకిష్టసఖుండయి ఖాండవంబునందుండుటంజేసి దీనినమృతంబురక్షించునట్లతిప్రయత్నంబుననింద్రుండురక్షించి
నియుండునదినిమిత్తంబు సర్వసత్త్వంబులునిందుసుఖంబుండు మీరుమహాసత్త్వులరఖిలాస్త్రవిమలరనుకేంద్రుం
డుగావించునఖిలవిఘ్నంబులమీయస్త్రబలంబుననివారింపనోపుదురేని నేనునుదీనిననాహలంబుగనుపయోగించికృతా
ర్థుండనగుదు * క॥ అనియగ్నిదేవుఁడయ్యా। ర్జునదామోదరులశౌర్యశోభితులఁబ్రియంబునఁబ్రార్థించెనుబలసూ। న
నరక్షితఖాండవప్రదాహోత్సుకుఁడై * వ॥ అనినవినిజనమేజయుండువైశంపాయనునకిట్లనియె * ఆ॥ ఏమికారణ
ముననింద్రుఖాండవమగ్ని। దేవుఁడట్లుకాల్పఁదివిరెదీని। విప్రముఖ్యనాకువినఁగవేడుకయయ్యె। నెఱుఁగఁజెప్పుమయ్య

——* శ్వేతకియనురాజర్షివృత్తాంతము *——

యనియుననిన * వ॥ జనమేజయునకు వైశంపాయనుండిట్లనియె ... శ్వేతకియనురాజర్షి ఘృతసంపూర్ణదక్షిణానేక

ధ్వరుండయి శతవార్షికసత్త్రయాగంబు సేయసమకట్టి ఋత్విజులం బ్రార్థించిన ఋత్విజులు నేము నిరంతర క్లేశ
నకోపమనవరతయజనశీలుండవు నీకు నీశ్వరుండు యాజకత్వంబు సేయనోపుంగాని యొరులోపరనిపలికిన నీవ
కైలాసంబునకుం జని లోకవంద్యు నిందుశేఖరును ద్దేశించి యుగ్రతపంబు సేసినం బరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుండయి
కిట్లనియె * క॥ శ్వేతకి నీతపమునకేఁ। బ్రీతాత్ముఁడ నయితి నీకుఁ బ్రియమెయ్యదివి। ఖ్యాతముగ నిత్తు దానిన। యా
త వేఁడుమనిన నన్నరపతియుఁ * వ॥ దేవా నీప్రసాదంబున శతవార్షికసత్త్రయాగంబు సేసెద నాకు ఋత్విజుం
గావలయుననినం గరుణించి యాజకత్వంబు బ్రాహ్మణులకు విధికృతంబగుటం జేసి దానినొరులకుం జేయంగాము
నింక నీవు బ్రహ్మచర్యంబునం బండ్రెండేండ్లు నిరంతరఘృతధారం జేసి హుతాశనుఁ దృప్తుం జేయుము నిన వాఁడును
మేశ్వరుపంచిన విధంబున నగ్నితర్పణంబు సేసిన సంతుష్టుండయి యీశ్వరుండు వానిపాలికి వచ్చి యప్పుడమ
సురావించి * క॥ ఈతఁడనవరతయజన। ప్రీతుం డీతనికి మురితభీతునకు మనఁగ। ప్రీతిగ నా ర్త్విజ్యమ్ము మ। హా తేజోధిక
యుమునిదయఁ బంచెఁ * వ॥ శ్వేతకియుఁ దనకు దుర్వాసుండు ఋషిగణంబులతో ఋత్విజుండుగా నభిమతంబయిన
యాగంబున ఘృతధారాకారణంబున నగ్నిదేవుండు తనకగ్నిమాంద్యంబును దేజోహీనతయు దప్పియునైనం బిత
ముపాలికిం జని తనశరీరస్థితిఁ జెప్పినం బితామహుండు దానినపరిమితఘృతోపయోగంబుననయిన మహావ్యాధిఁ గ
తెఁగి యిట్లనియె * క॥ ఈవ్యాధి యొంటఁ దీఱదు। దివ్యౌషధయుక్తమైన దివిజవనంబుఁ। హవ్యాశన భక్షింపుము
వ్యాధిశమంబు దానఁ గనునీకనినఁ * క॥ చని ఖాండవంబుఁ గాల్పఁగ। మొనసి మహాహస్తియూథములఁ బోనిఘునా। ఘన
లచే బాధితుఁడయి। వనజజుకడకేగి హవ్యవాహనుఁ డనియెఁ * వ॥ ఏను మీరానతిచ్చిన విధంబున ఖాండవంబు పయోగిం
బోయిత ద్రక్షకులు గావించు విఘాతంబులు వారింప నేరక విఫలప్రయత్నుండనయితి నింకేది యుపాయం బెవ్విధంబ
ఖాండభక్షణం బెన్నండు దొరుకుననినుగ్ఖంచిన వానిం జూచి కమలసంభవుండు గరుణించి భావికాలకార్యంబప్పు
లంచికొంతకాలంబునకు నరనారాయణులను నాదిమునులు నరలోకంబున దేవహితార్థం బర్జునవాసుదేవులయి జన్మిం
యాఖాండవసమీపంబున విహరింతురు వారు భవత్ప్రార్థితులయి తమయస్త్రబలంబున నఖిలవిఘ్నంబుల నపనయిం
రాకులంబున నీకు ఖాండవనోపయోగంబు ప్రసాదింతురనిన నగ్నిదేవుండు గరంబు సంతసిల్లి కమలజు వచనంబు మహా
బంబుగాఁ బెద్దకాలంబుండి తద్వచనమార్గంబున నప్పుడు గృష్ణార్జునులం గని ఖాండవదహనార్థంబు ప్రార్థించిన నగ్నిక

—అగ్నిదేవుండు కృష్ణార్జునులకుఁ జక్రకార్ముకాదులొసంగుట.—

నకు నర్జునుండిట్లనియె * సీ॥ వారణహస్తానుకారంబులగు వారిధారలు గురియు మర్వారఘోర। తరవారివాహప్రక
లు వారింపసురగణంబులతోడ సురవరేణు। నైన నోర్వనుశక్తమైన మహాదివ్యశరసంచయము నాకపరిమితమ్ము।
పట్టి సాయకావలికి నాదగు భుజబలశీఘ్రసంధానములకుఁ దగిన - ఆ॥ ధనువు సర్వవహనఘనరథాశ్వములుకృ
కు నాయుధములు ననఘుయిపుడు। లేమిఁ జేసి చూ వెయీ మహాకార్యంబు। దొడఁగకున్నవార మెడయఁ జేసి *
అనిన నగ్నిదేవుండపుడు వరుణుం దలంచి వానిం దనకు సన్నిహితుం జేసికొని తొల్లి సోముండిచ్చిన బ్రహ్మనిర్మితక
కంబు నక్షయతూణీరంబులును గంధర్వహయంబులం బూనిరథంబునలిరఘుండయి నయర్జునునకిమ్ము మఱి చక్ర
సుగదయును వాసుదేవునకిమ్మనిపంచిన * మ॥ అమరాహీంద్రవియచ్చరాములక జేయం బప్రధృష్యంబభే।
ముప్రస్థిరమన్యసాధనభిదాదక్షంబునై సర్వలో। కమనోజ్ఞంబయి దివ్యమై వెలుఁగు నగ్గాండీవమక్ జాపర।
మునిచ్చెఁ వరుణుండు పార్థునకు నుద్యద్విక్రమోద్భాసికిఁ * వ॥ మఱియుఁ బ్రతిపక్షక్షయకరంబులయిన
క్షయబాణంబులు గలతూణీరంబులను వివిధాయుధభరితంబయి సింహలాంగూలకపిధ్వజవిరాజమానంబయి మహా
బుధరధ్వానబంధురంబయి మనోవాయువేగసితవాహవాహ్యమానంబయి రణితమణికింకిణీకలాపాలంకృతంబు
సకలదిగ్విజయాధిష్ఠానంబయి యొప్పుచున్న దివ్యరథంబు నర్జునునకిచ్చి సహస్రకరసహస్రకిరణమస్సహప్రభా
భాసురంబగుచు దైత్యదానవయక్షరాక్షసపిశాచోరగప్రశమనంబయి వెలుంగుచున్న సుదర్శనంబను చక్రం

గౌమోదకియను గదయును నారాయణునకిచ్చిన నట్లుసంప్రాప్తదివ్యచాపరథాయుధులయియున్న నరనారాయణులంజూచియగ్ని దేవుండిట్లనియె * క ॥ ఘనభుజయిది గాండీవం । బనఁబరఁగినధనువుదీనిశస్త్రాళిపలి పె । ల్చనఁదాఁకిభగ్నమగున ।త్యనుపమవజ్రాహతవిశిఖావలిపోలెన్ * క ॥ ఈరథమప్రతిహతమున ।మీఁరజవోపేతహయసమేతమఁటీనిన్ ।భూరిబలుఁడెక్కి సోముఁడు । ధీరుండయితొల్లియెల్లదిక్కులనోర్చెన్ * క ॥ ఈచక్రముమధుసూదన । నీచేతవిముక్తమగుచునీరిపులఁద్రియా । మాచరులఁజంపిక్రమ్మఱి । నీచేతికివచ్చుదేవనిర్మితశక్తిన్ * వ ॥ అనితత్ప్రకా

———*కృష్ణార్జునులగ్ని హోత్రునిచేఖాండవంబుదహింపఁజేయుట.*———

రంబుఁజెప్పినఁగృష్ణార్జునులుసంతసిల్లి సన్నద్ధులయిరథంబెక్కియగ్నిదేవుంజూచి సురాసురపరివృతుండయి సురపతివచ్చిననుజయింతుమింకశంకింపక ఖాండవదహనార్థంబుపక్రమింపుమనిననగ్నిహర్షించి తైజసంబయినరూపంబుధరియించి * చ ॥ పెడిలిసువర్ణపర్వతముపెక్కు తెఱంగులవ్రయ్యునట్టుల।ప్పుడువివిధప్రకారములభూరిశిఖావలిఖాండవంబున।ల్గడఁగడుఁబర్వఁగాఁబెరసికాల్పఁదొడంగెహుతాశనుండుచే। డ్వడఁగవనంబులోనిమృగపక్షిభుజంగమభూతసంఘముల్ * సీ ॥ చక్రధరుండయిజలరుహనాభుండుగాండీవధరుఁడయిపాండవుండు।నుండిరవ్వనమునఁనుభయపార్శ్వంబులఁదొల్లింటియట్లనుజెల్లురేఁగి । యనలంబునార్పఁగనప్పుడుపఱతెంచివనరక్షకులుపార్థునిశితాస్త్ర।ధారలనపగతదర్పులై యరిగిరియమసదనంబునకమితబలులుఅ ॥ శిఖియనుగ్రదీర్ఘజిహ్వలుసాఁచియు।ద్ధురసమీరణంబుతోడుసేసి।కొనియుగాంతకాలకుపితానలాకారుఁ। డయ్యెఖాండవముననద్భుతముగ * చ ॥ ఘనధూమధ్వజదహ్యమానవలీకరూప్పరతకోటులచం । దనకాలాగరుసల్లకీతరులయుద్యద్ధూమధూపాసువా।సననొప్పెన్ సురభీకృతంబులగుచున్ సంక్రీడమానాప్సృతా।శనవిద్యాధరసద్విమానవితతుల్సావిత్రవర్త్మంబునన్ * చ ॥ జ్వలనశిఖాలియున్ విజయుసద్విశిఖాలియుఁజుట్టుముట్టినం । దలరిభయాకులంబులగుతద్వనజీవులయార్తనాదమెం। దలియుచునొక్కపెట్టదివినుద్గతమయ్యెనమందమందరా । చలపరివర్తనప్రసభసంక్షుభితార్ణవఘోషఘోరమై * క ॥ ఎగయుచునెగసిపీటుందం।దగిలెడుమిడుఁగుఱులచేతదగ్ధచ్ఛదమై।గగనమునఁబఱవనేరక।ఖగనివహమువహ్నియందుఁగడువడిఁబడియెన్ * క ॥ తనతేజోజాలమువ।ర్వినదగ్ధములగుననేకవిధదేహులదే । హనికాయంబులబహువిధ । తనువులుగలవాఁడపోలెదహనుండొప్పెన్ * చ ॥ అమితకృశానుదగ్ధమగునయ్యమరేంద్రువనంబులోనియు।త్తమసలిలాశయావళులతప్తజలంబులయందపేతజీవములయి తేలుచుండెవరవారిచరంబులువారిపక్షులుం। గమలెనశేషకోకనదకైరవపత్త్రులుశైవలంబులున్ * క ॥ అలుగులపడిఖాండవమునఁ।గలయాశీవిషమహోరగములెల్లవిషా। గ్నులుగ్రక్కుచునత్యుగ్ర।నలబహుళజ్వాలలందునాశముఁబొందెన్ * వ ॥ అంతదేవతలెల్లవెఱచిదేవేంద్రుపాలికింబోయిఖాండవంబునకయినయకాండప్రళయంబుఁజెప్పినవినియదరిపడియింద్రుండుతత్క్షకరక్షణార్థంబుగా ననేకధారాధరనివహంబుతోఖాండవంబునకువచ్చిహుతాశనుమీఁదమహావారిధారలుగురియించిన * క ॥ ఆవారిధారలెల్లమ।హావహ్నిశిఖాహతంబులయిశుష్కములై।లావరినడుమనెయుడుగుచుఁ।బావకుపయినొక్కచినుకుఁబడదయ్యెవడిన్ * క ॥ ఉఱుముచుమెఱుచుచుఁబిడుగులు।వఱలఁగనల్లడలఁబడనవారితవృష్టుల్ ।గుఱుకొనికురియఁగఁబంచెను।మఱియునునయ్యనలుమీఁదమఘవుండలుకన్ * క ॥ పాండుసుతుఁడంతనానా।కాండంబులఁజేసియప్పుడుఘనముగఁజేసెన్ । ఖాండవమునకుగృహంబా।ఖండలధారలకుమారఁగాకుండంగన్ * తే ॥ దానివెల్వడనేరకతద్వనమున।జీవులెల్లనుబావకశిఖలఁజేసి।దగ్ధులగుచున్నఁదక్షకతనయుఁడశ్వ।సేనుఁడనువాఁడుపావకశిఖలకపుడు * ఆ ॥ వెఱచితల్లిఁదోఁకఁగఱపించుకొనిదివిఁ। బఱచువానిఁజూచిపార్థుఁడలిగి।వానితల్లిశిరముతోనతత్పుచ్ఛంబు। దునిసియగ్నిశిఖలఁదొరఁగనేసె * వ ॥ వెండియునశ్వసేనునేయసమకట్టినయప్పార్థునకుమోహినియనుమాయఁగావించియమరేంద్రుఁడశ్వసేనువిడిపించియంచులఁదక్షకుండుదగ్ధుండయ్యెఁగానగచికడునలిగి *

——*ఇంద్రుండుకృష్ణార్జునులతోఁబోరుట.*——

ఉ ॥ ఆనరుమీఁదఘోరనిశితాశనివైచెనఖండచండజం। ఝానిలజృమ్భితోల్బణమహాబలధారలతోనిరంతరా । నూనపయో

ధరప్రకరముద్ధతమైహరిదంతరంబులఁ। భానుపథంబునొక్కఁ మొగిఁ బర్వి భయంకరలీలనొప్పఁగన్ ॥ ఉ॥ అన్నవవా
హానిచయమ్ములం జూచి భయప్రపన్నుఁడై। యున్నహుతాశనున్ విజయుఁడోడకుమంచును మారుతాస్త్రమ। త్యు
చిత్తుఁడే సెనదియున్ విరియించెరయంబుతో సము। త్పన్నసమీరణాహతినపారపయోదకదంబకంబులన్ ॥ వ॥ అంత
బలవైరి కృష్ణుపైఁ బార్థుపైఁ గడునల్గి పనిచినఁ గలయంగఁ బన్ని రేఁగి। సురగరుడోరగాసురయక్షగంధర్వులార్పుచు
కియుగ్రాహవంబు। చేసిననమరులఁ జెచ్చెరఁ బార్థుండు భంజించె దనదివ్యబాణశక్తిఁ। జక్రధరుండును జక్రబలంబు
రుడోరగాసురఖచరవరులఁ- ఆ॥ దక్షిణంబవిగతదర్పులఁ జేసిన। నిద్ధఋకుసురాసురేశులిట్లు। భీతులగుటఁ జేసి ప్రీతు
స్మిత। హృదయుఁడయ్యెసురగణేశ్వరుండు ॥ వ॥ మఱియును వారలబలపరాక్రమంబు లెఱుంగ వేఁడి శక్రుండు శిలావర్ష
గురియించిన ॥ క॥ నిశితశరవర్షమునను। గ్రశిలావర్షమ్ము చిత్రగతి నస్త్రకలా। కుశలుఁడు నరుఁడశ్రేషమునఁ। బ్రశాంతి
డించెనమరపాలకు మ్రోలన్ ॥ క॥ కోడుకు జయవిక్రమమునకుఁ। గడుసంతసపడియుఁ దృప్తిగానక చలమే। ర్పడఁగ
శను నార్పఁగఁ। గడఁగి మహారౌద్రభంగిఁ గౌశికుఁడు వడిన్ ॥ చ॥ అరుదుగదివ్యరత్ననివహంబులతోడ వెలుంగుచున్న
సరశిఖరంబు నెత్తికొనితద్గహనార్చులడంగునట్లుగాఁ। డెరలఁగవైచినం దపనతేజుఁడు పాండుసుతుండు దానిజ
ము సేసె వజ్రమయశాతశిలీముఖవారిధారలన్ ॥ క॥ ధరణీధరు చక్రమునకుఁ। బురుహూతతనూజబాణములకనిలో
న్వరుమార్కొన నోపరు సుర। గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగణములలోనన్ ॥ వ॥ అంత నొక్కయశరీరవాణి పాకశాసనున
రు ॥ క॥ పరమమునులయిన తొల్లిటి। నరనారాయణులు కృష్ణనామంబులను। ర్వరజనియించిరి వీర। య్యిరువుర పేర్మి
వింతయే దివిజేంద్రా ॥ చ॥ అలఘులు కృష్ణపార్థులు మహాత్ములు యాదవకౌరవాన్వయం। బులు వెలుఁగించుచున్న నృప
జ్యులు వీరలు నీకు నోర్వఁగా। నలవియె వీరు తొల్లి యమరాసురయుద్ధము నాఁడు దైత్యుల। న్వెలయఁగ నోర్చియున్న
రులు గావుట మున్నెఱుంగవే ॥ వ॥ నీకు నిష్టసఖుండయిన తక్షకుండు నింతకుఁ గురుక్షేత్రంబునకరుగు ఖాండవప్రళయ
బునకుఁ దప్పె ఖాండవంబగ్నిచేత దగ్ధంబగునని బ్రహ్మవచనంబు గలుగుటం జేసి యిది హుతాశనునకశనంబయ్యె దీనికి
నేలయనిన దాని విని సురపతి సురగణంబుతో నరిగిన ॥ క॥ బలయుతులు మనుజసింహం। బులు కృష్ణులు సింహనాదములు
వియ। త్తలమును దిక్కులు బధిరం। బులుగాఁ జేసిరి త్రిలోకములు భయమందన్ ॥ వ॥ అట్టియవసరంబున నముచియను
జుననుజుండు మయుండను వాఁడు ఖాండవంబు వెలువడ నేరక తక్షకుగృహంబునఁ బరిభ్రమించుచున్న నగ్నియు నచ్యు
డును జంపవచ్చిన నతిభీతుండయి యర్జును మఱువు సొచ్చిన ॥ క॥ శరణాగతరక్షణత। త్పరుఁడు ధనంజయుఁడు మయుని
ముగాఁ జేనె। గరుణను శరణాగతులగు। పురుషుల రక్షించునంతపుణ్యము గలదే ॥ తే॥ మయుఁడు నశ్వసేనుండును
పాల। సుతులు నలుగురు శార్ఙ్గికులతులదావ। దాహభీతికి నాఱ్వురు దప్పిరన్య। జీవులెల్ల నందపగతజీవులయ్యె

———॥ మందపాలోపాఖ్యానము ॥———

వ॥ అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె ॥ క॥ మయభుజగమోక్షణము ని। ర్ణయముగ నెఱిఁగితిని నే
నాకర్ణింత్వం। బయిన దినలుగురు శార్ఙ్గకు। లయు మోక్షణమెట్లు నిర్మలజ్ఞాననిధీ ॥ వ॥ అనియడిగిన జనమేజయునకు వై
పాయనుండిట్లనియె ॥ క॥ జనపాల మందపాలుం। డను మునిముఖ్యుండు దొల్లి యత్యుగ్రతపం। బొనరించె బ్రహ్మచర్య
బున దివ్యసహస్రవర్షములనైష్ఠికుఁడై ॥ క॥ అమ్ముని యోగాభ్యాసవ। శమ్మున దేహంబు విడిచి చని పుణ్యులలో। కమ్ము
జొరఁగానక వడిఁ। ద్రిమ్మరి దేవతలఁ గాంచి ధృతి నిట్లనియెన్ ॥ వ॥ నాకుఁ బుణ్యలోకంబులు లేకుండ నే నేమి దుష్కృ
సేసితి ననిన నమ్మునీంద్రునకు దేవతలిట్లనిరి ॥ క॥ ఎంత తపంబొనరించియు। సంతానము లేనివారు సద్గతిఁ బొందం। గాం
నీతపమేటికి। సంతానము వడయుమరలి సన్ముని నాథా ॥ వ॥ అనిన విని మందపాలుండు మర్త్యలోకంబునకరిగి నాకుం
రంబెక్కుఁడం బుత్రపౌత్రుల నెవ్విధంబున నంబడయనగునోయని చింతించి పక్షులయందు వేగంబ యపత్యంబు వడయ
టం జూచి శార్ఙ్గికుఁడయి జరితయను లావుక పెంటియందు రమియించి జితారిమిత్ర, స్తంభమిత్ర ద్రోణులను వారిం బరమ

విదులనలువురఁగొడుకులంబడసి ఖాండవంబునం బెట్టితనపూర్వభార్యయయినలపితయుండానును విహరించుచునొక్క
నాఁడు ఖాండవదాహోద్యతుండయిన యగ్నిభట్టారకుం గని యగ్నిసూక్తంబులస్తుతియించె * క॥ నీవఖిలధర్మమూ
ర్తివి। నావీర్యప్రభువులయిననలువురుసుతులఁ। లావుకులఁగరుణఁగావుము। పావకభువనోపకారపర్యాప్తమతీ * వ॥ అ
నిమందపాలుండు ప్రార్థించినఁదత్ప్రార్థనం జేసి నలువురు శార్ఙ్గకులనునగ్నిదేవుండురక్షించువాఁడయ్యె నంతనిట *
క॥ తనయులనజాతపక్షుల। ననలశిఖాభీతచంచలాక్షుల నెటకుఁ। జననేరని బాలకులను । జననినిరీక్షించి శోకసంతాపిత
యై * క॥ వీరలఁదోడ్కొని పోవఁగ। నేరను బాలకులఁబెట్టినిర్దయబుద్ధిఁ। వీరలుతండ్రిక్రియంజన। నేరరు విధికృతముగడవ
నేరఁగలావే * చ॥ ఇది ప్రలయాగ్నివోలె దిశలెల్లనుగప్పఁగవిస్ఫులింగములు। ప్వదలక వాయుసారథివశంబునుగానిటవ
చ్చె నేమిసేయుదుము। సుతులారయీబిలమునొయ్యనఁబోయిచొరుండుదీనిఁగ। ప్పెదఘనపాంసుజాలముల భీమశిఖల్వడిఁ
గాకుండఁగ * చ॥ కొడుకుల బ్రహ్మవిత్తములఁగోరినయట్టులవీరి నల్వురం। బడసితి నిమ్మహాత్ములనపాయమువొంద
యుండఁ బెంచుచు। నడపుమటంచునన్ను మునినాథుఁడు మీజనకుండుపంచియి। ప్పుడయొటనేనియేగెహుతభుక్ప్రలయం
బుఁదలంపఁడకటా * వ॥ అనిదుఃఖితయైయున్నతల్లింజూచి యగ్రతనయుండగుజితారి యిట్లనియె * తే॥ బిలముఁజొచ్చి
మేనియందెలుక చంపు। నిందయుండితిమేనిఁదా నేర్చునగ్ని। యెలుక చేఁజచ్చుకంటెనీజ్వలనశిఖలఁ। గ్రాఁగి పుణ్యలోకం
బులఁగాంతుమేము * వ॥ మఱిమాంసపిండంబులవంటియున్న మాకు బిలప్రవేశంబున మూషకభయంబునియతంబిందు
న్నమాకునగ్నిభయంబు సంశయితంబెట్లనిన * క॥ జ్వలనుండు వాయువశమునఁ। దొలఁగునుజీవనము మాకు దొరుకును గ
సంశయయుతకార్యంబులు। కర్తవ్యములు నియతములు వర్జ్యమ్ముల్ * వ॥ కావున నీవు మెచ్చినచోటికిఁబోవనోపు
మావలని మోహంబువిడిచియరుగుమేము దహనక్లేశంబుఁబొందిననీవు జీవించి పుత్త్రులంబడయుదువు నీపుణ్యంబున మా
కగ్నిభయంబుదొలంగె నేని మాయొద్దకువచ్చియెప్పటియట్లరక్షింతువని కొడుకులు మ్రొక్కినంజూచి జరిత బాష్పప్లా
తనయనయియాసన్నతరుదహనము సహాత్సుకుండయివచ్చుహవ్యవాహనుం గని ప్రాణభయంబునగగనంబున
కెగసెనంత * క॥ నలుగురు నాలుగు వేద। మ్ములమంత్రంబులను బ్రహ్మముఖములునోలెఁ। వెలయంగసంస్తుతించుచు। నల
ములు మాకభయ మభయమనిరయ్యనలుఁ * వ॥ అగ్నిదేవుండప్పుడు మందపాలు ప్రార్థనం జేసియన్నలువురు శార్ఙ్గకుల
న్నవృక్షంబు భక్షింపక పరిహరించిన జరితదానింజూచి సంతసిల్లి కొడుకులయొద్దకువచ్చి సుఖంబుండెనంత నక్కడ మంద
పాలుండు పురందరువనంబు దహనుచేత దగ్ధంబగుట నెఱింగి యందున్నజరితను బుత్త్రులం దలంచి దుఃఖితుండయి లపితకి
ట్లనియె * క॥ తరుణులనజాతపక్షులఁ। జరణంబులు లేనివారి శార్ఙ్గేయులన। ల్వురనొక్కటఁదోడ్కొని యెట। కరుగంగానే
ర్చుజరితయాపదగడవన్ * క॥ మఱచునొకొ మఱవకుండియు। నెఱుఁగకయుండునొకొయనలుఁడెఱిఁగియు నెదనే। మ
మునొకొ పుత్త్రులఁగావం। గుఱుకొనినన్నుం గఁదగు నెమ్మ్రి రాత్మకులఁ * వ॥ అనినవినిలపితయిట్లనియె * క॥ నాయొద్ద నెప్రా
ర్థించిన। వాయుసఖుండపుడునీకు వరదుండయి శా। ర్ఙ్గేయులనం దఱఁగాచెద । ధీయుతయనిపలికెమఱచితే మునినాథా *
వ॥ దానికి నెయ్యుండవయి నాయొద్దదాని యోగక్షేమంబులు దలంచితది పులుఁగెటయేని యుంబఱచుంగాకేమియయ్యె
డువగవకుండుమనినమందపాలుండు మందస్మితవదనుండగుచు వసిష్ఠునట్టిపురుషుండరుంధతివంటిభార్యయయిననుని
మిత్తంబు స్త్రీయందు సంశయింపకుండరది స్త్రీలకు స్వభావంబని ఖాండవంబునకు వచ్చి పుత్త్రసహితయయి కుశలిని
యయియున్న జరితం జూచి సంతుష్టుండయినిజేచ్ఛనరిగెనగ్నియు నిట్లు నిర్విఘ్నంబుగా ఖాండవనౌషధంబుపయోగించి

———* ఇంద్రుండర్జునునకు నాగ్నేయవారుణవాయవ్యాదిదివ్యబాణంబులిచ్చుట. *———

విగతజ్వరుండయి కృష్ణార్జునులదీవించిచనియెనంత * క ॥ అతిమానుషమత్యద్భుత। మతిదుష్కరమయిన కేశవార్జునకృ
తిగో। పతిచూచి మెచ్చి సురపరి। వృతుఁడయిచనుదెంచెఁగృష్ణవిజయులకడకుఁ * క॥ అనఘులు నరనారాయణు। లననా
దియుగంబునఁ సురాసురనుతుల । య్యనఘమహామునులనఁ । వినయంబున మ్రొక్కి రమరవిభునకుఁ బ్రీతిన్ *

వ॥ ఇంద్రుండును గృష్ణార్జునుల నతిస్నేహంబునం గౌఁగిలించుకొని యర్జునునకు నాగ్నేయ వారుణ వాయవ్యాది దివ్యాస్త్రంబు లిచ్చి యీతనికి నీ వెప్పుడుఁ బ్రియసఖుండవయి యుండుమని ప్రార్థించి దివ్యవిమానారూఢుండయి దివంబునకరిగె వాసుదేవార్జునులు మయుం దోడ్కొని మగిడి యింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చి ధర్మరాజునకు మ్రొక్కి ఖాండవదహనప్రకారంబు సెప్పి మయుం జూపి సుఖంబుండిరని॥ ....

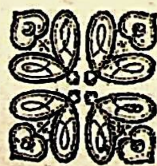
క॥ జనమేజయజనపాలున । కనఘచరిత్రునకుఁ బ్రీతుఁడయి వైశంపా। యనుఁడాదిపర్వకథ లెల్లను నిమ్ముగఁ జెప్పెనని విలాసమహేంద్రా ✻ క॥ అభిమానసుమహార్ణవహారి। నిభవిభవవిభాసమానన్నృపవీర్యర వి।ప్రభ రాజమనోహర వై। రిభయంకరశౌర్యనృపవరేణ్యాశరణ్యా ✻ మత్తకోకిల॥ రాజభూషణనిత్యసత్యసరస్వతీవిలసన్ముఖాం।భోజరాజమనోజభూజనపూజ్యమానమహాయశో। రాజహంసపయోజినీవనరమ్యదిఙ్ముఖవిక్రమో। ద్వేజితాహితవిష్ణుసన్నిభ విష్ణువర్ధనభూపతీ॥ ....✻

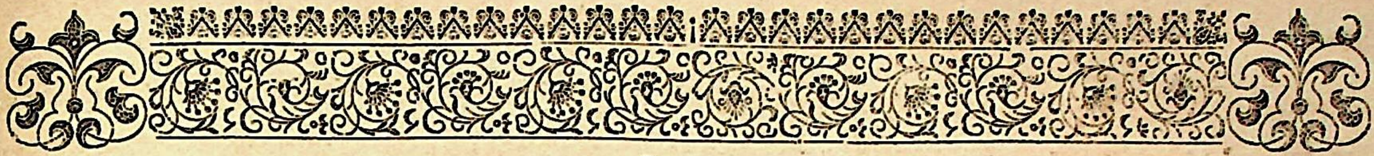
గద్య ✻ ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబునందు విదురాగమనంబును గృష్ణసందర్శనంబును రాజ్యార్థలాభంబు నింద్రప్రస్థనివాసంబును సుందోపసుందోపాఖ్యానంబును నారదువచనంబున ద్రౌపదియందు సమయక్రియయు నర్జునుతీర్థాభిగమనంబు నులూపీసమాగమంబును జిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుజన్మంబును ద్వారకానగరంబున వాసుదేవానుమతుండయి యర్జునుండు సుభద్రవివాహంబగుటయు సుభద్రాహరణంబును గాండీవదివ్యరథాశ్వలాభంబును ఖాండవదహనంబును నగ్నిభయంబువలన మయభుజంగమోక్షణంబును మందపాలోపాఖ్యానంబు నింద్రుఁడర్జునునకు నాగ్నేయవారుణవాయవ్యాది దివ్యబాణంబు లిచ్చుటయు నన్నది సర్వంబును నష్టమాశ్వాసము॥ ..✻

(✻)

శ్రీమహాభారతమునందలి యాదిపర్వము

ముగిసెను.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ హ య గ్రీ వా య న మః.

శ్రీ మ దాం ధ్ర భా ర త ము.

స భా ప ర్వ ము - ప్ర థ మా శ్వా స ము.

శ్రీరమణీయతోరస్థ్సలవిహారాదిత్యాత్మజనిరంతరానందమతీ। కోదండపార్థనిఖిలధ। రాదేవస్తుత్యరాజరాజనరేంద్రా ✻ వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లుధర్మతనయునొద్ద వాసుదేవసహితుండయియున్న యర్జునునకతిప్రీతిఁగృతాంజలియయిమయుండిట్లనియె ✻ క॥ ఘనముగఁబ్రాణమురక్షించి।వినయుపకారికిఁబ్రియంబుసేయుమనననే। ర్తునెయ్యైననునీకుఁబ్రియం। బనఘాచేయంగనిష్టమైనదినాకున్ ✻ వ॥ ఏనుదానవవిశ్వకర్మననేకవిధశిల్పకలాకుశలుండ మీకిష్టంబయినదాని నిర్మించెదంబనువుండనిన నర్జునుండచ్యుతు మొగంబుసూచి యితని నెద్దియేనియునొక్కయపూర్వంబయినదాని నిర్మింపనియోగింపుండనినఁ గృష్ణుండు పెద్దయుంబ్రొద్దువిచారించి మయునకిట్లనియె ✻ చ॥ కురుపతికిన్ యుధిష్ఠిరునకున్ సకలక్షితిపాలసేవ్యను। స్థిరవిభవాభిరామునకుధీరునకుందగసర్వలోకసుం। దరమగుదానినొక్కసభధాత్రికపూర్వముగానొనర్చిచె। చ్చెరఁగొనిరమ్మునీదయినశిల్పకళాకుశలత్వమేర్పడన్ ✻ వ॥ అనినవాసుదేవునకు మయుండిట్లనియె ✻ ఉ॥ ఇమ్మనుజేంద్రుఁడింద్రదనుజేంద్రులకంటెమహావిలాససౌ। ఖ్యమ్ములఁబెద్దయుగ్ధరణిఁగావునసీతని పేర్మికిన్ దగన్। నెమ్మినొనర్చెదన్ సభమణిప్రభనొప్పఁగదేవతావిమా। నమ్ములునిట్టివేయనిజనమ్ములుదానినమెచ్చిచూడఁగన్ ✻ వ॥ తొల్లివృషపర్వుండను దానవేంద్రునకొక్కసభనిర్మింపసమకట్టి వివిధరత్నమయంబులయినయుపకరణంబులుఁదగఁగూర్చి బిందుసరంబనుకొలనసంగ్రహించినవాఁడ నయ్యుపకరణంబులదానివిచిత్రంబుగారచియించి తెచ్చిధర్మరాజునకిచ్చెద మఱియును భౌమాదిత్యుండనురాజఋషిచేతవిహితంబయి సకలశత్రుఘాతినియయినమొక్కగదను భీమసేనునకును దారుణంబయిన దివ్యఘోషంబుగలదేవదత్తంబనుశంఖంబర్జునునకిచ్చెదననిచెప్పి ధర్మరాజుచేతసత్కృతుండయి మయుండరిగె నిటనారాయణుండును పాండవులవీడ్కొని పితృదర్శనలాలసుండయి ద్వారవతీపురంబునకరిగె నటమయుండునుబూర్వోత్తరదిశాభిముఖుండయిచని కైలాసంబునుత్తరంబున మైనాకశైలంబునందుహిరణ్యశృంగంబున ✻ సీ॥ ఎందేనిసర్వభూతేశుండుసృజియించెసచరాచరంబైనజగము నెల్ల। గంగఁబ్రత్యక్షంబుఁగావించియెందేనిఁ గృతకృతుఁడయ్యెభగీరథుండు। నలినసంభవనరనారాయణస్థాణు వాసవప్రభృతిగీర్వాణముఖ్యు। లెందేనిఁగ్రతువులనేకయుగంబులఁజేసిరిరత్నవిచిత్రవితతి। చిత్రములుమహావిశేషహిరణ్మయ। యూపతతులనోలిమొప్పుచున్న। యట్టిబిందుసరమునందున్నవివిధర। త్నోపకరణచయములొనరఁగొనియె ✻ క॥ దేవబ్రహ్మణులకునా। నావిధపూజనలఁదర్పణముసేసిధరి। త్రీవనితకపూర్వశ్రీఁ। గావింపఁగడంగెమయుఁడుగడురమ్యముగాన్ ✻ క॥ విమలమణిమయములగుదూ। లములంగంబములగోడలను వేదులఁగు। ట్టిమములఁజుట్టినప్రాకా। రములనుగరమొప్పుచుండరచియించెసభన్ ✻ సీ॥ సురుచిరహరినీలకిరణజలంబులఁబద్మరాగారుణపద్మములను। రాజితరాజీవరాజహంసాళులనిర్మలసౌవర్ణకూర్మములను। గమనీయవైడూర్యకుముదంబులనువజ్రమీనమౌక్తికనవఫేనములను। మరకతశైవలోత్కరములవిలసిల్లఁగొలననిసన్మణిస్థలముసూచి। పలుగురాలకుడ్యములరుచుల్ గప్పిన। జలములున్నయెడలువెలయఁజూచి। యనుపమస్థలంబులనిజను లెఱుఁగక। యుండునట్లుగామయుండుసేసె ✻ వ॥ మఱియుసకలజనమనోహరంబులయిన నానావిధ[illegible]ఫలభరితంబులయిన తరువనంబులును వికచ[illegible]

కుముదాభిరామంబులయిన జలాశయంబులును విచిత్రోపవనవిటంక ప్రదేశంబులునుగలిగి దశకిష్కుసహస్ర ణాయతంబును సహస్రకరప్రభాప్రసరవిస్తారవిభూతియును వివిధరత్నవిభవాభిశోభితంబునయినయపూర్వస్థా నంబుఁ బదునాలుగు నెలలునిర్మించి దాని నెనిమిదివేలు రాక్షసకింకరుల మహాకాయుల మహాజవసత్త్వసంపన్ను తరితుచరులంబంచి మోపించికొనివచ్చి ధర్మరాజునకిచ్చి గదయును శంఖంబును భీమార్జునులకిచ్చి ధర్మరాజు త్కృతుండయినమయుండరిగిన * ఉ॥ వీరుఁడుధర్మజుండుపది నేవురువిప్రులకొప్పఁబాయసా । హారముఁభక్తిఁజ్జె యందఱకుం జెటి వేయు వేయివి । స్తారయశుండుధేనువులధర్మనిధిన్మణిముద్రికాద్యలం । కారదుకూలపుష్పఫలగం తంబుగనిచ్చెలీలతోఁ * వ॥ అనుజసహితుండయి దైవజ్ఞదత్తశుభముహూర్తంబున ధౌమ్యాదిభూసురాశీర్వా ణ్యాహనాదంబులెసంగసభాప్రవేశంబు సేసెనంత * ఉ॥ మంచిగభూరిభూసురసమాజము నెల్లనుభక్తితోఁడబూ చియభీష్టదానములు సేసిధనార్థులఁదన్పిదిక్కులఁ । నించెయశంబుబంధులకు నెయ్యురకుఁ హృదయప్రియంబు వించెవిభూతియేర్పడఁబవిత్రుఁడుధర్మసుతుండు నెమ్మితోఁ * వ॥ తదనంతరంబ * మ॥ మదమాతంగతురంగకాంచ న్మాణిక్యగాణిక్యసం । పదలోలింగొనివచ్చియిచ్చి ముదమొప్పంగాంచి సేవించిర । య్యుదయాస్తాచలసేతుశీత ధ్యోర్వీపతుల్సంతతా । భ్యుదయుఁ ధర్మజుఁదత్సభాస్థితుఁజగత్పూర్ణప్రతాపోదయుఁ॥ అంత * సీ॥ సుబలమార్కండే శునకమహాంజాయనమాండవ్యశాండిల్యమందపాల । బకదాల్భ్యరైభ్యకవాలుకిజతుకర్ణగౌతమకౌశికకణ్వకుత్స । గ్నిపర్ణాదసత్యగోపతి గోపవేషమైత్రేయపవిత్రపాణి । ఘటజానుకాత్రేయకఠకలాపసుమిత్ర హారితతిత్తిరియా ల్క్యు । వాయుభక్షభార్గవవ్యాసజైమిని । శుకసుమంతపైలసువ్రతాదు । లయినమునులు నేమునరిగితి మెంతయు । మయినధర్మరాజుసభకు * వ ॥ అమ్మహామునులనెల్లనతిభక్తింబూజించి ధర్మతనయుండువారలవలనలబ్ధాశీర్వా

—*నారదుఁడు పాండవులయొద్దకువచ్చుట.*—

డయితమ్ములుం దానును ధర్మకథలువినుచు సుఖంబున్నంత నొక్కనాఁడు * ఉ॥ నీరజమిత్రుఁడేలధరణీగతుఁడయ్యె నొక్కొయంచువి । స్మేరమనస్కులై జనులు మెచ్చినిజద్యుతిఁజూచుచుండఁగా । నారదుఁడేగుదెంచెగగనంబుననుండిసు త్రసుందిర । స్ఫారవిలాసహాసియగుపార్థగృహంబునకుం బ్రియంబునఁ * క॥ తనపిలుఁదధర్మసంబో । ధనవాం చ్ఛదేవతాఖచరమహా । మునివరులఁదపనమార్గంబునఁగ్రమ్మఁబంచి బ్రహ్మపుత్త్రుఁడు నెమ్మిఁ * వ॥ పర్వతపారిజా రైవతప్రముఖులైనమహామునులతో నట్లువచ్చిననారదమహామునికిం బ్రత్యుద్గతుండయి ధర్మరాజుదమ్ములుం దాను మరువారోయి నమస్కరించి తోడ్కొనితెచ్చి మహాసనంబుననునిచి యడుగులుగడిగి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులంబూ చినవారలఁగుశలంబడిగి నారదుండు రాజనీతివిషయంబుల నయ్యుధిష్ఠిరునకిట్లనియె * సీ॥ మీవంశమునననరదేవో లగైవసద్ధర్మమార్గంబుసలుపుదయ్య । ధర్మవిదుండవైదర్మార్థకామంబులొండొంటిబాధింపకుండనుచిత । లవిభక్తముల్గాఁజేసి సేవింతెధర్మంబునందచిత్తంబునిలిపి । యిమ్ములనపరరాత్రమ్ములం దెప్పుడుఁజింతింతెనిజబ జేయఁదగిన । రాజకృత్యములఁదిరంబుగానిఖిలని । యోగవృత్తులందుయోగ్యులయిన । వారిఁగరముగారవమ్ము బంచితె । నీవువారిదయిననేర్పెఱింగి * క ॥ అనఘులశాస్త్రవిధిజ్ఞుల । ననురక్తులఁబితృపితామహక్రమమునవ । శ్రీ ప్రులమంత్రులఁగా । నొనరించితెకార్యసంప్రయోగముపొంటెఁ * క॥ రాజునకువిజయమూలము । రాజితమం బునుస్థిరంబుగదానిఁ । రాజాన్వయరక్షింతెధ । రాజనులకుఁగర్ణగోచరముగాకుండఁ * క ॥ ధీరుఁడుధర్మార్థ రదుఁడుబహుశ్రుతుండుసమచిత్తుఁడువా । ణీరమణీశ్రితవదనస । రోరుహుఁడనఁదగు నెనీపురోహితుఁడధిపా * ననుతనీయజ్ఞములం । దనవరతనియుక్తుఁడయినయాజ్ఞికుఁడుప్రయో । గనిపుణుఁడైయేమఱకుం । డు నెనిజకృత్యముల డునుసమబుద్ధిఁ * క॥ నానావితరణవిజయమ । హానిపుణులవార్యవీర్యులనఁదగువారిఁ । సేనాధ్యక్షులఁజేసితె మ్మినవారిమాననీయులహితులఁ * చ ॥ కడుఁజనువాఁడునైపురుషకారియుదక్షుఁడునైనమంత్రి పెం । పడరఁగశా త్రులమహాధననంతులఁజేసివారితో । నొడబడిపక్షమేర్పడఁగనుండఁడుఁగాధనమెట్టివారికిం । గడుకొనిచేయక

నెఱగన్నుతగర్వముదుర్వి మోహమ్ముల్ * క॥ క్షితినాథశాస్త్రదృష్టి। ప్రతిభనుదివ్యాంతరిక్షభౌమోత్పాత। ప్రతికారులగుచుసన్మానితులయివర్తింతురయ్యనీదైవజ్ఞుల్ * క॥ అనిశముసేవింతురెని। న్ననఘాయష్టాంగమైనయాయుర్వేదం।బునదక్షులైనవైద్యులు।ఘనముగననురక్తులై జగద్ధితబుద్ధిన్ * క॥ సారమతిఁజేసిమానస । శారీరరుజావళులకుసతతంబుప్రతీ । కారముసేయుచునుండెదె। యారయవృద్ధోపసేవనౌషధసేవన్ * క॥ ఉపధాశుద్ధులఁబాప। వ్యపగతబుద్ధులవినీతివర్తులసమ్ములన్।సుపరీక్షునియోగించితె। నిపుణులనర్థార్జనాదినృపకార్యములన్ * ఉ ॥ ఉత్తమమధ్యమాధమనియోగ్యతబుద్ధి నెఱింగివారిన । య్యుత్తమమధ్యమాధమనియోగములన్నియమించితేనరేం। ద్రోత్తమభృత్యకోటికినన్నానముగాఁదగుజీవితంబులా।యత్తముసేసియిత్తెదయనయ్యయికాలముదప్పకుండఁగన్ * క ॥ తమతమకనిమెఘుతలిజీ । తముగానకనవయుభటులదౌర్గత్యవిషా । దములేలినవానికవ। శ్యముసెగ్గొనరించునతఁడుశత్రుండైనన్ * క॥ కులభృత్యులైనసత్పు । త్త్యులకునుసత్కారమర్థితోఁజేయుదెవా । రలునీప్రస్తవమునని।మ్ములఁగృతముదలంచిప్రాణములువిడుతురనిన్ * క ॥ అనఘానీప్రస్తవమున। ననినిల్చినవీరభటులయనుపోష్యులనెల్లను బ్రోతెభోజనాచ్ఛా।దనములవారలకునెమ్మికలుగకయుండన్ * క ॥ ధనలుబ్ధులమ్రుచ్చులఁగూ । ర్పనివారలఁబగఱవలనివారలధృతిసా। లనివారలమర్జనులం।బనుపవుగారాజకార్యభారముదీర్పన్ * క ॥ చోరభయవర్జితముగా । ధారుణివాలింతెయధికధనలోభమునం।జోరులరక్షింపరుగా । వారలచేధనముఁగొనిభవద్భృత్యవరుల్ * క ॥ ధరణీనాథభవద్భుజ । పరిపాలితమైనవసుధఁబరిపూర్ణములై। కరమొప్పుచున్నెచెఱువులు । ధరణికవగ్రహభయంబుదనుకకయుండన్ * క ॥ హీనులగుకర్షకులకును । భూనుతధాన్యంబుబీజములువణిజులకున్। మానుగశతైకవృద్ధిన।నూనముగాఋణములిత్తెయుత్తమబుద్ధిన్ * క॥ పంగులుమూకాంధులువిక । లాంగులునగుబాంధవులదయంబ్రోతెభయా।ర్తుంగడిఁదిశత్రునైనను।సంగరరంగమునఁగాతెశరణంబనినన్ * క ॥ కృతమెఱిఁగికర్తనుత్తమ । మతులసభలసంస్తుతించిమఱవకతగస । త్కృతిఁజేయుదుకృతమెఱిఁగెడు। పతియెఱగజ్జనులనెల్లఁబరిపాలించున్ * సీ॥ ఆయంబునందునాలవభాగమొండెమూఁడవభాగమొండెనందర్థమొండెఁ । గానిమిక్కిలిసేయఁగాదువ్యయంబనియవధరించితెబుద్ధినవనినాథ। యాయుధాగారధనాఢ్యశుతలయందువరవాజివారణావళులయందు । బండారములయందుఁబరమవిశ్వాసులభక్తులదక్షులఁబంచితయ్య।గురులవృద్ధశిల్పివరవణిగ్బాంధవ । జనులనాశ్రితులనుసాధుజనులఁ । గరుణఁబేదఱికముపొరయకుండఁగఁబ్రోతె। సకలజనులునిన్నుసంస్తుతింప * క ॥ వలయునమాత్యులుఁజుట్టం। బులుమూలబలంబురాజపుత్త్రులువిద్వాం।సులుబలసియుండనిచ్చలు।గొలువుండుదెలోకమెల్లఁగొనియాడంగన్ * క ॥ పరికించుచుబాహ్యాభ్యం । తరజనములవలనసంతతమునిజరక్షా।పరుఁడవయిపరమహీశులచరితమువీక్షింతెనిపుణచరనేత్రములన్ * క॥ వెలయఁగవిద్వజ్జనము । ఖ్యులతోడనశేషధర్మకుశలుఁడవయియి। మ్ములలోకవ్యవహార । మ్ములుదయఁబరికింతెనిత్యమునుసమబుద్ధిన్ * గీ॥ వార్తయందుజగమువర్తిల్లుచున్నది। యదియులేనినాఁడయఖిలజనులు । నంధకారమగ్నులగుదురుగావున । వార్తనిర్వహింపవలయుఁబతికి * గీ॥ దారసంగ్రహంబుధరణీశరతిపుత్ర । ఫలముశీలవృత్తఫలముశ్రుతము । దత్తభుక్తఫలముధనమువేదములగ్ని।హోత్రఫలములనియునొగినెఱుంగు * చ ॥ బహుధనధాన్యసంగ్రహముబాణశరాసనయోధవీరసం । గ్రహమునిరంతరాంతరుదకంబులుఘాసరసేంధనౌఘసం । గ్రహమునశేకయంత్రములుగల్గియసాధ్యములైద్విషద్భయా । వహములనంగనొప్పునెభవత్పరిరక్ష్యములైనదుర్గముల్ * చ॥ వదలకబుద్ధినాత్మరిపువర్గమునోర్చిజితేంద్రియుండవై। మొదలనదేశకాలబలముల్మఱిదైవబలంబుగల్గిభూ । విదితబలుండవైయహితవీరులనోర్వఁగనుత్సహింతెదు। ర్మదమలినాంధచిత్తులఁబ్రమత్తులనింద్రియనిర్జితాత్ములన్ * గీ ॥ కడిఁదిరిపులపైఁబోవంగఁగడఁగియున్న । నీకుముందరఁజనిరిపునృపులయందుఁబగిలిసామాద్యుపాయంబులొగినసంప్ర । యోగమునఁజేసివర్తిల్లుచున్నెచెపుమ * వ॥ మఱియునాస్తిక్యంబనృతంబు ప్రమాదంబాలస్యంబనర్థజ్ఞులతోడఁ జింతనంబుక్రోధంబు దీర్ఘసూత్రతయెఱుకగలవారినెఱుంగమి యర్థంబులయందనర్థకచింతనిశ్చితకార్యములుసేయమిమంత్రంబులరక్షింపమి శుభంబులఁబ్రయోగింపమి విషయంబు

లంచగులుటయనంబరఁగిన పదునాలుగురాజదోషంబులఁబరిహరింతెయనియడిగిన నారదునకుధర్మరాజిట్లనియె * నాయథాశక్తిఁజేసియన్యాయపథముఁ । బరిహరించిమహాత్ములచరితలందు । బుద్ధినిలిపిమీయుపదేశమునశుభం బుయినవానిననుష్ఠింతుఁబ్రియముతోడ * వ ॥ అనికృతాంజలియయిమునీంద్రాయాత్రిలోకంబులయందుమీచూడఁ వెందేనిట్టిసభచూచితిరెఱుంగనుదురేయని సభచూపినంజూచివిస్మితుండయి నారదుండు ధర్మరాజునకిట్లనియె * క ॥ నాథయిదియపూర్వమ । మానుషమువిచిత్రరత్నమయమిట్టిసభఁ । మానవలోకేశ్వరులం । దేనెన్నఁడుఁజూడఁ నెఱుఁగధరిత్రిఁ * క ॥ సురపతియమవరుణధనే । శ్వరకమలాసనులదివ్యసభలెల్లనరే । శ్వరచూచితినవిదీనికిఁ । సత్యంతవిభవసౌందర్యములఁ * వ ॥ అనినవినియవియెట్టివివానివినవలతునానతిండనిలోకపాలసభాశ్రవణకుతూహ

—*లోకపాలసభావర్ణనము.*—

యత్తచేతస్కుఁడయియడిగినధర్మరాజునకునారదుండిట్లనియె * క ॥ శతమఖసభశుభరత్నాం । చితకాంచనరచితవిచిత్రములోక । త్రితయాఖిలలక్ష్మీసం । శ్రితమలవియెదానిఁబొగడ శేషునకయినన్ * వ ॥ అదియనునూఱుయోజనంబుల వెడల్పునునూటయేఁబదియోజనంబులనిడుపును నయిదుయోజనంబులతనర్పునుంగలిగి వైహాయసంబయి గమనంబయి వ్యపేతశీతవాతాతపంబయి సకలకాలకుసుమఫలభరితపాదపవనాకీర్ణసరోవరవిరాజితంబయి తపఃప్రభావంబుననమరేంద్రుచేతనిర్మితంబయికరంబొప్పుచుండునట్టిసభయందు * చ ॥ అతులవిభూతితోమణిమయాభరణంబులొప్పఁగాశతక్రతుఁడుశచీసమేతుఁడయికాంచనచారువిమానమాలికా । గతదివిజోత్తముల్గొలువఁగాఁగొలువుండునెప్పుడుం । రాప్సరోంగనా । యతవిలసత్కటాక్షకుసుమార్చితసుందరవక్త్రచంద్రుఁడై * వ ॥ మఱియును * సీ ॥ వదలకమేలినప్రస్తవమునఁబోరిలోనీల్గినవీరభటులుఁ । దమకులధర్మముల్దప్పకనడచినగృహమేధులునుజగన్మహితకీర్తిఁ । బరఁగినస్థలుఁబరహితవ్రతులైన పురుషులురుగ్జరామరణశోక । భయబుభుక్షాదిపిపాసావ్యపేతులై కొలుతురుసురరాజునర్థ । ధర్మకామములుసదక్షిణక్రతువులు । శ్రీవిలాసములువిశేషయజ్ఞ । వాహమంత్రతతులువచ్చి సేవించును । మూర్తిమంతములయిముదముతోడ * వ ॥ మఱియుశుక్రబృహస్పతులునగ్నిష్టోములునశ్వినులువిశ్వదేవతలును ధాతయువిధాతయుహరిశ్చంద్రుండను రాజర్షియునింద్రుసభనుందురు * క ॥ ధర్మసభలోకధర్మా । ధర్మవివేకాస్పదంబులై జనములధర్మనుణితతులదాని । న్నిర్మించెనువిశ్వకర్మనిపుణతయొప్పన్ * వ ॥ అదిశతయోజనవిస్తారాయామరమణీయంబును గామియునుసూర్యనిభతేజంబును సర్వసుఖసంపత్ప్రదంబునునయి యెంతయుంజూడనొప్పుచుండునట్టిసభయందగస్త్య మతంగాదిసిద్ధమునులును బితృదేవతలునుగాలకింకరులును మూర్తిమంతంబులైనకాలచక్రక్రతుదక్షిణాదిదేవతలు గృతవీర్యజనమేజయజనకబ్రహ్మదత్తపృషదశ్వశంతను వైన్యభూరిద్యుమ్నేంద్రద్యుమ్నమన్మథమధుకంఠోపరిచరునుభవజ్జనకుండయినపాండుమహారాజునునాదిగాఁగలయనేకరాజపురుషులుందురు వీరిచేత సేవితుండయినయముండు సమస్తజీవులశుభాశుభకర్మంబులరయుచుండు * క ॥ వరుణసభసర్వలోకో । త్తరముజ్జ్వలమణిమయముసితప్రభనతిసుందరముండుండునువరుణుండు । వరుణానీసహితుఁడై ధ్రువంబగుమహిమన్ * వ ॥ అదియమరాజుసభయంతియవిస్తారాయామంబులునుగామగామిత్వంబునుంగలిగి విలసిల్లుజలస్తంభంబుచేసిజలంబులలోనుండి విశ్వకర్మదానిరమణీయంబుగారచియించె * సీ ॥ అందుసుఖాసీనుఁడైనయవ్వరుణేంద్రునంబుధుల్ నాల్గునునధికభక్తిఁ । గాళిందినర్మదగంగాపరివిదిశవిపాశగావేరికృష్ణ । వేణిసరస్వతిపెన్నయైరావతియనఁగఁబ్రసిద్ధంబులయిననదులు । సరసీతటాకనిర్ఝరకూపములుదిగ్గజములునధికధాత్రీధరములు । మహీయునమలమూర్తిమంతంబులయివచ్చి । మకరకూర్మశింశుమారమహాశరభసామజాదిజలచరస్థలచర । తతులతోడసంతతంబుఁగొలుచు * వ ॥ మఱియువాసుకైరావతతక్షకాదినాగరాజులును బ్రహ్లాదవిరోచనబలినరకనముచివిప్రజిత్తకాలకంఠకైటభఘటోదరదశగ్రీవవిశ్వరూపాక్షాదులయిన దైత్యదానవవరులునువరుణు సేవించుచుండుదురు * క ॥ ధనదుసభయింద్రసభతో । నెనయగుచుమహావిభూతినెంతయునొప్పగనదివ్యశక్తినాతం । డొనరఁగనిర్మించెదానినుత్తమమణులన్ * వ ॥ అదియునునూఱుయోజనంబులనిడుపును డెబ్బదియో

జనంబుల వేడల్పునుం గలిగి సితప్రభంబయి కనకమయతరులతాలంకృతంబయి తటిల్లతా విచిత్రంబగు శరదభ్రంబునను
కరించుచుండు * క॥ అందుఁ గుబేరుఁడు పరమా।నందంబున నుండు ధర్మనందన విలస।న్మందార పారిజాతక। నందనమందాని
లాభినందితుఁడగుచున్ * వ॥ అతని ననవరతంబును నరకిన్నరనాథులయిన గంధర్వులు వరాహకర్ణ గజకర్ణ కాలనేమి హేమ
నేత్ర విభీషణ పింగళక ప్రవాళకాదులయిన యక్షులును నలకూబరుండును నూర్వశీ తిలోత్తమా ఘృతాచీ మేనకా రంభా ప్ర
భృతులయిన యప్సరసలును సేవింతురే నెప్పుడు ననేక దేవఋషిగణంబులతో నరిగి చూచుచుండుదు * చ॥ వానికి నెయ్యుఁ
డై యమరవంద్యపదాంబుజుఁడంబికాబృహ।త్పీనపయోధరాగ్ర పరిపీడితవక్షుఁడు భూషణీకృతా। హీనుఁడ శేషలోకగు
రుఁడీశ్వరుఁ డెప్పుడు నందయుండు నా।నానిశితాయుధాయుతసనాథమహోద్ధతభూతకోటితోన్ * వ॥ పను దొల్లి మనుష్య
లోకంబునం గొండొక కాలంబుండ నాకడకు సూర్యుండు వచ్చి పితామహు సభ వర్ణించినఁ దద్దర్శనకుతూహలుండనయి యా
దిత్యుతో నరిగి యక్కమలగర్భు సభఁ జూచితి * చ॥ దళితవిరోధియిట్టిదని దానివిధంబెఱుఁగంగ బ్రహ్మకుం।గోలఁదియె తానవా
ఙ్మనసగోచరమచ్యుతరూపమీవియ।త్తలమనుకంబ మొక్కటియె తాల్పఁగ సుస్థిరమైనిజప్రభా। వలి వెలుఁగించుచుండు శశి
వారిజమిత్రులమండలంబులన్ * వ॥ అందనేక జీవరాసుల సృజియించుచు ననధిక తపస్వులతపఃఫలంబులు విధియించుచు విశ్వక
ర్తలయిన మనువులు త్రిమరీచి భృగు భరద్వాజ దక్ష వసిష్ఠ వామన వాలఖిల్య పులస్త్య పులహ క్రతు కశ్యప గౌతమాంగిరః ప్రచేతసు
లును జంద్రాదిత్యులును గ్రహనక్షత్రంబులు దేవగణంబులును వసు రుద్ర సిద్ధ సాధ్యులును బ్రజావంతులయిన పంచాశత్స
హస్రములును నూర్ధ్వరేతస్కులయిన యష్టాశీతిసహస్ర మునులును నశ్వినులును విశ్వదేవతలును విశ్వకర్మయుం బితృదేవ
తలును దన్నుం గొలిచియుండ ధర్మార్థకామమోక్షంబులును శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులును దపశ్శమదమంబులును ధృతి
స్మృతి మేధా బుద్ధులును క్షమా కీర్తులును సంకల్ప వికల్ప ప్రణవంబులును క్షణ ముహూర్తాహోరాత్ర పక్ష మాస ఋతు
సంవత్సర యుగాత్మకంబయిన కాలచక్రంబును ఋగ్యజుస్సామాథర్వణ వేద వేదాంగంబులును బురాణేతిహాసంబులును
బహుప్రకారభాషలును సమస్తవిద్యలును మూర్తిమంతంబులయి కొలువ సరస్వతీసమేతుండయి పరమానందంబున నంబర
మేష్ఠి పద్మాసనంబున నుండు నని లోకపాలుర సభలను వర్ణించిన నారదునకు ధర్మరాజిట్లనియె * అక్కర॥ పరమధర్మాత్మకుఁ
డయిన పాండుభూపతిఁ దొట్టి సకల।ధరణీశులెల్ల యముసభనుండంగఁ డానేమి పుణ్య। చరితఁ బ్రవర్తిల్లెనయ్య దేవేంద్రుస
భ హరిశ్చంద్రుఁ।డురుతర మహిమతో దేవపూజ్యుఁడై యుండంగఁబడసె * వ॥ అనియడిగిన ధర్మరాజునకు హరిశ్చంద్రుమా
హాత్మ్యంబు నారదుండిట్లని చెప్పె * సీ॥ జయశీలుఁడయి హరిశ్చంద్రుండు దొల్లి సప్తద్వీపములఁ దనబాహుశక్తిఁ। జేసి జ
యించి నిశ్శేషితశత్రుఁడై ధారుణిలోఁ గల ధరణిపతులు।నిజశాసనంబున నిలువ నిత్యంబైన మహిమతో సకలసామ్రాజ్యమొ
ప్ప।రాజసూయంబు విరాజితంబుగఁ జేసి తనరి యథోచితదక్షిణలకు। నేనుమడుఁగులర్థమిచ్చి యాజకులఁ బూ। జించి భక్తి
తో విశిష్టవిప్ర।జనుల నభిమతార్థ సంప్రదానంబులఁ।దృప్తిఁ జేసె వంశదీపకుండు * క॥ ఉరుతరధనసంతర్పిత।ధరణీసురులత
నినతిముదంబున దీవిం।తురు రాజులందు లోకో।త్తర తేజోధర్మయుక్తిఁ దనరుమ యనుచున్ * వ॥ వాఁడును బ్రాహ్మణవచ
నంబున నెల్ల రాజులకు నధికుండయి రాజసూయమహాయజ్ఞంబు సేయుటం జేసి దేవేంద్రుసాలోక్యంబు వడసె నట్టి హరిశ్చం
ద్రు మహిమాతిశయంబు రాజసూయనిమిత్తంబున నయినది కానె టెంగి రాజలోకంబుతో వైవస్వతసభనుండు భవజ్జనకుం
డు పాండురాజు నాకిట్లనియె * క॥ జనపతులు రాజసూయం।బొనరించినవారు శత్రునొద్దను సురపూ। జనలందుచుండుదు
రుకో।రినకోర్కులు వడయుచును హరిశ్చంద్రుక్రియన్ * చ॥ గొనకొని మర్త్యలోకమునకుం జనినన్ మనినాథ యించు నా।
యునికియు రాజసూయమఖమున్నతిఁ జేసిన ధన్యులింద్రునం। దునికియు నాతనూభవుఁడనూనయశోధనుఁడైన ధర్మనందనున
కెఱుంగఁ జెప్పుము చితస్థితిఁ బంపుము దానిఁ జేయఁగన్ * చ॥ అనుపమశక్తిమంతులు మదాత్మజులేవురు దేవతావరం।బు
నజనియించి యున్న కృతపుణ్యులు వారలలోన నగ్రజుం।డలఘుఁడు రాజసూయము మహామతిఁ జేయఁగ నోపు శత్రుసూ।ద
నుఁడయి సార్వభౌముఁడయి తమ్ములబాహుబలంబు పెంపునన్ * వ॥ అశ్లేని నాకు నస్మత్పితృపితామహనివహంబుతోడ ది
విజాధిపలోకసుఖప్రాప్తియగు నని నన్ను బాండురాజు వచనంబులు నీకెఱుంగించు వేడుక నిటవచ్చితి * క॥ న్యాయమున రా

జసూయము। సేయుమునీపితృవరులను జెచ్చెరనధిక।శ్రీయుతసురగణపూజ్యులఁ। జేయుము శక్రు సభనుండఁ జేయుమ
రీ * వ॥ దిగ్విజయోపార్జితంబులయినధనంబుల బ్రాహ్మణసంతర్పణంబును ధర్మమార్గంబులం జాతుర్వర్ణ్యరక్షణం
బుం జేసి సామ్రాజ్యంబునం బ్రకాశింపుము మఱి రాజసూయంబు బహువిఘ్నంబు బ్రహ్మరాక్షసులు దానిరంధ్రం
బు చూచుచుండుదురు దియును నిర్విఘ్నంబుగ సమాప్తంబయ్యేనేని నిఖిలప్రజాప్రళయకారణంబయిన రణంబగునని చెప్పి
చుండ రిగి నఁ దమ్ములం జూచి ధర్మతనయుండు ధౌమ్యద్వైపాయనసుహృద్బాంధవమంత్రిసమక్షంబున నిట్లనియె * క॥

—*ధర్మరాజు నారదవచనప్రబోధితుండై రాజసూయయజ్ఞంబు సేయుటకు నాలోచించుట.*—

సంకల్పము సేయఁగ।సుతులకవశ్యంబు వలయు సుతజన్మఫలం।బతిముదమునఁ బితృవరులకు । హితమొనరింపంగఁగాదె
తయుభక్తిఁ * క॥ పరలోకనిలయులగు మీ।గురులకు దీనన హితంబగును లోకభయం।కర సంగరమును గాలాం। తరమున
గునని విరించితనయుఁడు సెప్పెఁ * క॥ పితృగణహితార్థముగస।త్క్రతువొనరింపంగ బుద్ధి గలదు ప్రజాసం।హృతితత్
తువున నగునని। మతి నాశంకయును గలదు మానుగ నాకున్ * వ॥ ఏమి సేయుదు నని డోలాయమానమానసుండయి యున్న ధ
ర్మరాజునకు ధౌమ్యప్రభృతులిట్లనిరి * ఉ॥ చేయుము రాజసూయమెడ సేయక దీనను జేసి దోషముల్ ।వాయును రేశ
ప్రజము పార్థివులెల్ల భవత్ప్రతాపని।ర్జేయులు సర్వసంపదలు సేకొనఁగాదె తెయయ్యె గౌరవా । మ్నాయలలావణ్యరా
యెమానవనాథులు మానుషంబునన్ * వ॥ అనిన వారివచనంబులకనుగుణంబుగా ననుజానుమంతుండయి ధర్మరాజు రాజ
సూయంబు సేయ సమకట్టి దీని నిర్విఘ్నంబున నిర్వహించునప్పుడు నాదినిధనుండాదిపురుషుండు పురుషోత్తముండు పుండ
రీకాక్షుండధోక్షజుండయ్యును జగద్ధితార్థంబు మర్త్యంబున జన్మించిన మహాత్ముండు వాసుదేవుండయోపుంగానిలేని
న్యులకశక్యంబని యప్పుడయాప్తచరులం బిలువం బనిచి * క॥ అనిలజవాశ్వంబులఁ బూ।న్చిన రథముల నెక్కి ధారుణీధరుఁ గ

—*కృష్ణుఁడింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చుట.*—

ధుసూ।ధనుఁ దోడ్కొని చనుదెండని । పనిచిత దాగమనకాంక్షఁ బార్థివుఁ డుండెన్ * వ॥ అయ్యుధిష్ఠిరాదేశంబున దాశా
ర్హుండు తద్దర్శనోత్సుకుండయి ద్వారవతి వెడలి యతిత్వరితగతి నిరంతరప్రయాణంబుల నింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చి * క॥
కుంతికి ధర్మనందనునకున్ వినయంబున మ్రొక్కి భీము డ।మంతునిఁ గౌఁగిలించి కొని మాద్యమ పాండవు మాద్రిపుత్రులన్
తతభక్తిన మ్రుంగ్రసాదమృదూకృతదృష్టిఁ జూచి తా। నెంతయుఁ బ్రీతి నెత్తికొని యెమ్మహిమోత్తిన పుణ్యుఁడున్నతిన్ * వ॥
తనంత...ంబధర్మతనయుండు * క॥ పరమాసనమున నునిచియ।పరిమితహర్షంబుతో సపర్యావిధులన్ ।గురుఁ బూజించు విధం
న।గురువృషభుండఖిలలోకగురుఁ బూజించెన్ * క॥ ఏమఱక జనులయోగ । క్షేమంబుల నడుపుచున్న కృష్ణుని యోగ
మంబులడిగి యపుడు మహా। హోముదమున ధర్మసుతుఁడు హరికిట్లనియెన్ * క॥ ధ్యేయుఁడవు సకలకార్య।స్థేయుండవు నప్ర
కువిధేయుఁడవు నయో।పాయజ్ఞుఁడవీ జగముల।నీయెఱుఁగనియది యెఱుఁగలవె నీరజనాభా * వ॥ అయిన నునాయద్ధిత్వ
నం జేసెన్ నీకెఱుంగించెద * సీ॥ పాండుమహీపతి పనిఁ జేసి నారదముని వచ్చి వీరెల్ల వినుచునుండ।రాజసూయంబు విరాజి
బుగఁ జేసి పితృపితామహులకు హితము సేయు। మని నన్నుఁ బనిచె నెయ్యమున నో నాకిట్టి బలము సామర్థ్యంబు గలుగు
గ।పని చెనో తత్క్రతు ప్రారంభమునకొడంబడితి వీరందఱుఁ గడఁగి దీని।నిత్యసత్యవచననిపుణనిర్మలబుద్ధి। నిర్ణయించిన
నీనియోగ।కాంక్షనున్న వాఁడఁ గమలాక్షయనిన ధ।ర్మాత్మజునకు నిట్టులనియెఁ జక్రి * క॥ కురువృషభ సర్వగుణముల।
చిర తేజుఁడవు గాజసూయాఖ్యమహా।ధ్వరమునకు నీవయర్హుఁడ। వరిసూదనశౌర్యులయిన యనుజులబలిమిన్ * వ॥ తొ
జామదగ్న్యుండయిన పరశురాముని చేత ధాత్రి యపగతక్షత్రంబయిన నంతనుండి హైహయవంశంబును నిక్ష్వాకువం
బును దక్కఁ దక్కిన వంశంబులెల్లం గృత్రిమంబులుగాని మకుటార్హంబులుగావీ రెండువంశంబులవలన నేకోత్తరశత
శంబులయ్యె మఱియు యయాతిభోజవంశంబులవలనం జతుర్దశవంశంబులయ్యె నిట్టి సకలక్షత్రియులనెల్లం జయించి జరాసంధ
డున్నవాఁడు వాని సామర్థ్యంబు చెప్పనశక్యంబు * క॥ అతిదర్పోద్ధతుఁడు మహా।ద్భుతభూరిబలుండు చేదిభూపతి సేనా
పయయి శిశుపాలుఁడు సం।తతమును నాతనికొలుచుఁ దద్దయు భక్తిన్ * క॥ ఆయతభుజవీర్యులు మా।యాయోధులు

డిచికులను వారలని। ర్జేయులు పరస్పర స్నేహాయత్తను చిత్తులతనియాప్తులధీశా* వ॥ ఆయిద్దఱును గౌశిక చిత్రసేనులను నామంబులతో మహాసేనాన్వితులయి వానికి వామదక్షిణభుజంబులుం బోలె సర్వసాధనసమర్థులయి వర్తిల్లుదురు మఱియు వరుణునంతియబలవంతుండు పశ్చిమదిఙ్మహీపతి భగదత్తుండను వాఁడు పాండురాజసఖుండగుట నీకుమనంబున భక్తుండయ్యును భయంబున జరాసంధునకు వాక్కర్మంబులం బనిసేయుచుండుఁ జేదిపతులలోఁ బురుషోత్తముండును నంగవంగపౌండ్రకిపతులలోఁ బౌండ్రక వాసుదేవుండును మదీయ నామచిహ్నంబులు చేకొని జరాసంధుం గొలుతురు ప్రాగ్దక్షిణదిక్కులరాజులు పురుజిత్తుండును గరూశకలభనకులసంకర్షణ సూపహితమనోదత్తచక్రసాల్వేయయవనులును వానిని సేవింతురు వీచ్యులయిన యష్టాదశ క్షత్రకులంబులవారును త్తరపాంచాలశూరసేనపుష్కరపుళిందకళింగకుంతిమత్స్యదేశంబులరాజులును దద్భయంబునఁ దమతమదేశంబులవిడిచి వానినకొలుచుచున్నవారు మఱియు* ఉ॥ ఘోరరణంబులోన నధికుర్ గృతబంధుజనాపకారునే। దారుణలీలఁ గంసు నతిదర్పితుఁ జంపుటఁ జేసి యస్మహా। క్రూరుఁడు గంసభార్యదనకూతురు గావున దానిసంతత। ప్రేరణ నాకుపద్రవము పెక్కువిధంబులఁ జేసె నీసునర్ * క॥ భూమీశహంసడిచికులు। నామగధాధీశ్వరుండు నమ్ముచ్చ్వరును। ద్దామభుజవీర్యసంపద। తో మూఁడు జగములనోపుదురు సాధింపర్ * వ॥ జరాసంధుండును నాయుధనిహతుల గా నిహంసడిచికులతోడ వచ్చి నుధురపయి విడిసి జన నేను నతివీరులయిన యదువృష్టిభోజాంధకవరులయష్టాదశసహస్ర(వ్రా)తంబులతో బన్మినుహాయుద్ధంబు సేయుచును పాయంబున హంసుండు సమరనిహతుండయ్యె నని డిచికునకుం జెప్పంబంచిననప్పలుకులునిక్కంబుగా వగచి* చ॥ అనవరతంబు నిష్టుఁడగు హంసుఁడు లేని జగంబులోని జీ। వనమది యేల నాకనుచు వారిధిమగ్నశరీరుఁడై క్షణం। బున డిచికుండు మృత్యుగతిఁ బొందె ఘనంబుగ దానినక్కడర్। విను మృతుఁడయ్యె హంసుఁడతివీరుఁడు దద్గతసౌహృదంబునర్ * వ॥ అట్లు కౌశిక చిత్రసేనులు పరలోకగతులయిన నసహాయుండయి జరాసంధుండు మగిడి మగధపురంబునకుం జనియె నేమును వానితోడి వైరంబు బలవంతంబైన నంతనమ్మధురనుండ నొల్లక కుశస్థలంబునకు వచ్చి రైవతకపర్వతంబున ఘనంబుగా దుర్గంబు నిర్మించికొని భవదాశ్రయంబున సుఖంబున్నవారము* చ॥ ఖలుఁడు బృహద్రథాత్మజుఁడు గర్వితుఁడై మహిలోని రాజులర్। బెలుకురఁ బట్టి తెచ్చి చెఱఁ బెట్టి గిరివ్రజమన్పురంబులో। సొలయక నిత్యమొక్కక నిసూనరినోలు వధించి పాపముర్। బలిమియు నేర్పడంగడఁగి భైరవపూజలొనర్చుచున్నుఁడై* క॥ ధరణీశ వానిఁ జంపుడు। నురుతరసామ్రాజ్యవిభవమున్నతితోను। స్థిరమగు నీసుజీభా। సురముగ సమకూఁటు రాజసూయము సేయర్ * సీ॥ రక్షణంబున భగీరథుఁడు జయంబున నయ్యువనాశ్వునత్యుదగ్ర। బాహుబలంబయిన భరతుండు దపమునఁ గార్తవీర్యుండును గరముబుద్ధి। నమ్మరుత్తుండును నఖిలసామ్రాజ్యంబుఁ బడసిరి తొల్లి భూపాలయిప్పు। డిన్నిగుణంబులు నెన్నంగఁ గల నీకునదియేమి దుర్లభమద్దురాత్ముఁ - గీ॥ డెంతబలిముఁడయ్యు నెంతగర్వితుఁడయ్యుఁ। దనకలోరనుప్రితాపమునను। విగతవిభవుఁడగు వివేకవిహీనుల। కైనలక్ష్మిసుచిమగు నెయ్యెడ

—*భీమసేనార్జునులు ధర్మరాజునకుత్సాహంబు గల్గించుట.*—

వ॥ అనినవిని భీమసేనుండు ధర్మరాజునకిట్లనియె * క॥ ఆరంభరహితుఁ బొందునె। యారయ సంపదలు హీనుఁడయ్యును బురుషుం। డారంభశీలుఁడయిక్కృ। తారంభులనోర్చునెంత యధికులనయినర్ * క॥ కడునధికులతోడఁ దొడరినఁ। బొడిచిననొడిచినను బురుషుపురుషగుణంబే। ర్పడుగాక హీనునోడుచుట। కడిఁది యెపౌరుషము దానఁ గలుగు నె చెపుమా * క॥ ఈహరికరుణయు నర్జును। సాహాయ్యము గలుగ నీప్రసాదమునజక। ద్దోర్హుజ జరాసంధు మహా। సాహసు వధియింతు నేను సంగ్రామమునర్ * గీ॥ అనఘ యేము మువ్వురము మూఁడగ్నులట్లు। నీమహాయజ్ఞకార్యంబు నిర్వహింతు। మా జరాసంధపశువును నఖిలశాత్ర। వాహుతులఁ జేసి తృప్తులమగుచు బలిమి* వ॥ అనిన భీమసేనుక్రమవచనంబులకనుగుణంబుగా నర్జునుండిట్లనియె* ఉ॥ భూభుజులర్ జయింపు ము విభూతి నొనర్పుము రాజసూయమున్। నా భుజవీర్యవిక్రమగుణంబులకుర్ దగుచున్నయీధను। శ్లాఘము దివ్యబాణరథలాభము శోభితమైనయీాసభా। లాభము నొందుపాటసఫలత్వము [illegible] ద్యం। బులువిక్రమవంతునందు

భూవిదితములై। నిలుచునవిక్రమునకునవి। గలిగియు లేనిక్రియనప్రకాశంబులగుఁ * వ॥ మఱియు రాజసూయ
బుపరాక్రమంబున జరాసంధువధియించి నిఖిలక్షత్రియనిగ్రహణమోక్షణంబు సేయునంతకంటె మిక్కిలియశోం
బులొండెయ్యవియని నభీమార్జునులపలుకులకుసంతసిల్లి నారాయణుండిట్లనియె * క॥ వెలయవిధిదృష్టి నయము
యుఁ బరాక్రమము సేయవసు ధేశ్వరయ। గ్గలమగుబుద్ధియుఁ గడఁకయుఁ। గలపురుషునకిడియచూ వెకర్తవ్యమిల
కావున మేముమువ్వరముఁ గ్రమంబునఁ బరాక్రమించియు జరాసంధుఁడాసినదీప్రవాహంబులు వృక్షోన్మూలనం
యునట్లు వానినిర్మూలనంబు సేసెదమద్దురాత్ముండు భూతంబులయందంతరాత్మయుంబోలెఁ దనయంతరంబె
యేకాంతంబుండి సుఖంబనుభవించుటం జేసి వానియంతికంబునకరుగుటయశ్రమంబగు నారాయణునకుధర్మరా
యె * క॥ దనుజాహితనీయాహవ। మున నెదిరిమహోగ్రవహనమునఁ బడియును గా। లనిమిడుతవాలెనతఁకో। పనుఁడు
సంధుఁడెట్లుప్రభుకఁగ నేర్చెఁ * క॥ అట్టియతిదారుణత్వం। బట్టియ జేయభుజవిక్రమాధిక్యము వాఁ। డెట్టిక్రియఁ
నాతని। పుట్టినవిధ మెఱుఁగఁ జెప్పవే పాలుపుగనాకుఁ * వ॥ అనియడిగినధర్మరాజునకుం గృష్ణుండిట్లనియె * సీ॥ అతిస
డు బృహద్రథుఁడను వాఁడు మగధనాథుండసన్మార్గదూరుఁ। డక్షౌహిణీత్రితయంబుబలంబునఁ బరులనోడించిన బలిష్
డు। కాశిరాజను వాని గాదిలికూఁతులఁ గవలవారిని నతికాంతిమతుల। నపఁగంగ పెండ్లియైయనుపమప్రీతినయ్యిరువుర
దుభోగేచ్ఛసలిపి * గీ॥ యందపత్యంబువడయమునని తలంచి। విప్రముని దేవపూజల వివిధవిధులఁ। బుత్రకామేష్టులన
డు పుణ్యకర్మ। యుక్తులను జేసి పడయంగ నోపకలసి * వ॥ పుత్రుఁడు లేనివిభవంబులన్నియు నేలయనినిర్వేదించి పత్నీద్వ
మేతుండయి వనంబునకరిగి * ఉ॥ ఆవిపినాంతరంబున నిరంతరనిష్ఠననంతమోక్షకాం। క్షావిధినొక్కబాలసహకారపు
ముక్రిందనుజ్జ్వల। త్పావకతేజుఁడై తపము పాయక సేయుచునున్న ధన్యుఁ గా। క్షీవతుఁ గాంచె గౌతమునఁ గిల్బిషమా
జండకౌశికుఁ * క॥ ధరణీశ్వరుఁడమ్మునివరుఁ। బురాతనముని ప్రకాశుఁ బుణ్యాత్మునిరం। తరకృతభక్తిసపర్యా। పరివ
డగుచు భక్తివదలక కొలిచెఁ * వ॥ ఇట్లుపాస్యమానుండయి చండకౌశికుండు బృహద్రథుఁ గరుణించి నీకిష్టంబయినదా
చ్చెద వేఁడుమనిన ముకుళితకరకమలుండయి వాఁడిట్లనియె * ఉ॥ సంతతమైన సర్వసుఖసంపదగల్గియు దానికిందగఁ
తతి లేమిఁ జేసియది సర్వము హేయముగాఁ దలంచిని। శ్చింతుఁడనై ధృతిందపము సేయగవచ్చితిఁ బుత్రజన్మమా। న
నేను మీదయఁ గృతార్థతఁ బొందుదునన్మునీశ్వరా * వ॥ అనినం గరుణించి మునీశ్వరుండు పరమధ్యానముకుళితలోచ
డయియున్నంత * క॥ పవనవిధూతముశుకచం। చువిలూనము గాక యొక్కచూతఫలంబ। య్యావనిజమువలననమ్మునిని
పృథూత్సంగతలముపయి వడిఁ బడియెఁ * వ॥ దానిం బుచ్చికొని యభిమంత్రించి చండకౌశికుండు బృహద్రథునకిచ్చి
లోపయోగంబువలన నీకొక్కపుత్త్రుండుద్భవిల్లునని చెప్పిన నాతండును గృతార్థుండయి క్రమ్మఱ నిజపురంబునకువచ్చి
యిద్దఱు భార్యలకు సమంబుగా విభాగించి పెట్టినం దత్ఫలోపయోగంబున నయ్యిద్దఱు గర్భిణులయినఁ బదియవమాస
నొక్కనాటిరాత్రియందు వారలకు * క॥ ఒకొక్కకకన్నును జెవియును। నెక్కునుజనుబొడ్డు మూపుఁ జెలువగు చేయ
ప్రక్కయుఁ బిఱుఁదును గాలును। నక్కజమయి మనుజశకలములు పుడుదయించెఁ * క॥ అమ్మానిస్రవ్యయ్యాలుగని। యమ్మది
వెఱచి వీనినాత్మజుఁడని నె। య్యమ్మున నెట్టులు సూపుదు। మిమ్మనుజేశ్వరునకనుచు నెంతయులజ్జఁ * వ॥ వీని నెవ్వరును నె
గకుండ వెలుపలవై చిరండని తమదాదులం బంచిన వారలారెండు వ్రయ్యలుం గొనిపోయి రాజగృహద్వారతోరణసమీ
బునఁ జదుకంబునొద్దనొక్కచోట వైచిన నచ్చదుకంబుననుండెడు రాక్షసి జరయనునది వానిబలియ కావగ చిపఱతెం
గీ॥ ఎత్తికొని చనంగ నిమ్ముగు నట్లుగా। మెదలుచున్న వ్రయ్యలదిమి రెంటిఁ। గూడఁ బెట్టెనవియుఁ గూడియొండొంటితో
క్కనంటి రెండునొక్కటయ్యె * క॥ ఆరాక్షసి కెత్తికొనను। భారముగా వజ్రకఠినబంధురతనుఁడై। ధీరుఁడు బాలుండేడ్చె
హోరవమున దానిచేతు లాడక యుండఁ * వ॥ అబ్బాలకు రోదనధ్వని విని యంతఃపురంబుననున్న ముదుసలియవ్వ
అతెంచి మహోర్షంబుతో వాని నెత్తుకొని రట్టిసంభ్రమంబెటింగి బృహద్రథుండు వచ్చి తేజోధికుండయిన కొడుకుం జూ
తామ్రతలములు పుట్టించదనే ముఖపద్మంబునం బెట్టికొని దిక్కులు సెలంగ నేడ్చుచున్న కొడుకుం జూచి కృతార్థీకృతలోచన

య్యెనట్టియవసరంబున నారాక్షసి కామరూపిణి కావున మనుష్యస్త్రీరూపధారిణియయి మగధరాజున కిట్లనియె * సీ॥ ప
నుజరయను రాక్షసి నిప్పురంబు। చపుక మును బాయకుండుదు సంతతంబు। నీకు నిష్టంబు సేయంగ నెమ్మితోడ। గోరుచుండు
దు నదిసమకూఱె నేఁడు * వ॥ నీయిద్దఱు దేవులకు నుద్భవిల్లిన యిమ్మనుష్యశకలంబులు రెండును నీదాదులు తెచ్చియిచ్చుడు
కంబు నొద్ద వైచిపోయిన నేను వానిం గూడఁబట్టుడు వజ్రఘనఘటితశరీరుండయి కుమారుండు మేరుగిరిశృంగంబునుంబోలె
నాకెత్తికొనన శక్యంబయ్యె వీని నొప్పుకొనుము. నిన విని బృహద్రథుండు ముదితహృదయుండయి దానికిట్లనియె * ఉ॥ ఇచ్చకువ
చ్చుపుత్రజనల నెంతయు సంతసమందితొల్లి నా। కిచ్చె మునీశ్వరుండు దయనిత్తనయున్ మఱి యిప్డు నెమ్మితో। నిచ్చితి నీవు రాక్ష
సి వెయిక్కు-ల మెల్లను నిస్తరింపఁగా। వచ్చిన పుణ్యదేవతవు వారిరుహాయతచారులోచనా * వ॥ అని దానిసత్ప్రీతిం బూజించి
కొడుకు నెత్తుకొని దేవీద్వయంబునకు నిచ్చి జరయను రాక్షసిచేత సంధింపంబడియెఁగావున జరాసంధుండను పేరిడి పురంబు
ష్టశోభనంబు సేయించి యారాక్షసికేఁటేఁట మహోత్సవంబు సేయించుచుం గొడుకు నతిగారవంబున నం బెంచిన * క॥ ఈ
హితవిధానములలో। కాహితమస్సహనతేజుఁడయి వాఁడు మహా। త్సాహముతో వర్ధిల్లెఘృ। తాహుతులఁ బ్రవృద్ధి నొందు

——* జరాసంధుని యొద్దకుఁ జండకౌశికుండు వచ్చుట. *——

మనగ్నియుఁ బోలెన్ * వ॥ ఇట్లు జరాసంధుండు పెరుగుచున్నఁ గొండొకకాలంబునకుఁ జండకౌశికుండను మునివచ్చిన నతిము
దంబుతోఁ బుత్రమిత్రకళత్రభృత్యామాత్య సహితుండయి బృహద్రథుండెదురువోయి యమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి
తోడ్కొని తెచ్చి యుచితాసనంబునను నునిచి యడుగులుగడిగి యర్ఘ్య పాద్యాదివిధులం బూజించి రాజ్యంబుతోడం దనసర్వ
స్వంబును నివేదించి కొడుకుం జూపినం జూచి సంతసిల్లి మునివరుండిట్లనియె * క॥ జరయను రాక్షసి నీకుం। గరముపకారంబు
సేసె ఘనముగ దీనిన్। ధరణీశ యేనెఱింగితి। నిరుపమనిరతిశయయోగనిష్ఠితబుద్ధిన్ * వ॥ ఇక్కుమారుండు కుమారునంతియ
శక్తిసంతుండయి త్రిపురాంతకు నంతకహరుం బరమేశ్వరుం దనకు సన్నిహితుం జేసికొను నెంతబలవంతులయ్యును వైరివీ
రులు వీనిఁ దాఁకి యగ్నిఁ దాఁకిన శలభంబులుంబోలె నడంగుదురు గరుడుని గతి నన్యవిహగంబులను గమింపనోపని యట్లు మా
నవులు వీని వీర్యంబునను గమింపనోపరు తేజస్వులలోన నాదిత్యుండు వెలుంగు నట్లు వీఁడు మూర్ధాభిషిక్తులలోన మిగిలి వె
లుంగు నదీరయంబులు మహాపర్వతంబుల భేదింపనోపని యట్లు దివ్యాస్త్రంబులు వీని దేహంబు భేదింపనోపవు సముద్రంబు
మహానచులం జేకొను నట్లు వీఁడు పరమహీపతుల సంపదలు చేకొను నని జరాసంధు సామర్థ్యంబు చెప్పి చండకౌశికుండరిగి
న * క॥ తనయు నతిరూపయౌవను। ననుపము నభిషిక్తుఁ జేసి యవనీభరమా। తనిఁ బూన్చి సభార్యుండయి। యనఘ తపోవనము
నకు బృహద్రథుఁడరిగెన్ * వ॥ ఆజరాసంధుండును నస్త్రనిహతులుగా నిహంసడిచికులు దనకు సహాయులుగా నపరాజితం
బయిన పరాక్రమంబున నంబరచక్రపతుల భంజించుచు * చ॥ అయనయహీనుఁడైన పతియట్లు విఖండితపక్షతిద్వయుండయి
నఖగేంద్రునట్లు మతిహంసుఁడు నాడిచికుండు నంతక। తుయగతులైన నిప్పు గతగర్వమునన్ మగధేశ్వరుండు ని। శ్చయమతిను
న్నవాఁడు నిజసంతతియకాలవిశంకితాత్ముఁడై * ఉ॥ అమ్మగధేశు నుగ్రబలు నాయుధయుద్ధమునన్ జయింపఁగా। నిమ్మహి
నోపరెవ్వరును మేశ్వరుఁడట్టివరమ్ము వానికిన్। నెమ్మి నొసంగెఁ గావున వినీతుఁడు వాయుసుతుండు మల్లయు। ద్ధమ్మునఁ జంపు
నాతనిను దగ్రమహాభుజశక్తి యేర్పడన్ * క॥ బలిమి మెయిఁ బార్థ రథా। బలమును బవనసుతు బాహుబలమును నానిర్మలనీ
తిబలము నీకుం గలుగ నసాధ్యములుగలవె కౌరవనాధా * చ॥ తడయక యేగి నీతిబల దర్పములొప్పఁగ వానిడాసి కవ్వడియు
ను నేను భీముఁడు నవశ్యము బోరబృహద్రథాత్మజుం। గడిఁదిరిపున్వధింతుము జగన్నుత నన్నెదనమ్ము దేని యిల్లడయిడు భీము
నర్జును నలంఘ్యబలాఢ్యుల నావశంబునన్ * వ॥ అని నిశ్చయించి పలికిన నారాయణునకు వీరశ్రీవిభాసితముఖులయిన భీమా
ర్జునులం జూపి సంతుష్టాంతరంగుండయి ధర్మతనయుండిట్లనియె * చ॥ ప్రియహితవాక్య వైరికులభీకర కృష్ణ భవన్నియోగ
సం। శ్రయమునను న్నమాకధికశత్రుజయంబగు టేమి పెద్ద ని। శ్చయము గనింక మోక్షితులు సర్వమహీపతులిమ్మహాధ్వర।
శ్రీయయును సిద్ధిఁ బొందెఁ గృతకృత్యతఁ గీర్తి వెలుంగుచుండఁగన్ * క॥ ధరణీధర సర్వగుణా। కర కరుణానిరత సర్వకార్యై
కధురం। ధర నినుఁ బడసిన మాకును। హరివిక్రమ సదయ రానియవియును గలవే * వ॥ అని సంతసిల్లి మఱియు నాత్మగతంబున *

క॥నయనములునాకుఁబవనత।నయవిజయులుమనముకమలనాభుఁడువీరిం।బ్రియహితులఁబాసినిమిషం।బయినను
డనేర్తునవిచేష్టుఁడనై ✱ వ॥అయినను నాహృదయంబుకరంబుహృద్యంబగుచున్నయదికృష్ణార్జునులందలంచినవారికి
జయంబులగుననినన్నిమ్మహాపురుషులఁదనకుసహాయులఁగాఁబడసిన భీమసేనునకుశ్రీవిజయంబులగుట కేమిసందియ
నిశ్చయించిమీకుఁగార్యసిద్ధియయ్యెడుమయరుగుండనిపంచిన ✱ క॥సారరిపుఁజంపనరిగెడు।వీరులవార్ష్ణేయపాండ

—✱కృష్ణభీమపార్థులుజరాసంధుఁజంపఁబోవుట.✱—

లసింహా।కారులఁజూచిమనంబున।ధీరుఁడుముదమందెనయ్యుధిష్ఠిరుఁడంతన్ ✱ వ॥కృష్ణభీమపార్థులువీరశ్రీవిభాసి
ఖులయికృతస్నాతకులయిచనియనేకపర్వతంబులుగడచితత్ప్రభవంబులయిన కాలకూటశోణకంటకీయంబులను
లంఘించిసరయూనదియునుంబూర్వకోసలమిథిలాదేశంబులునుగంగయుంగడచిపూర్వాభిముఖులయినిరంతరప్ర
ణంబులనమ్మగధదేశంబుచొచ్చిగోరథంబనుపర్వతంబెక్కి ✱ ఉ॥ ఉరుతరహర్మ్యమాలికలనొప్పగిరివ్రజమున్పురం
గాం।చిరినవసౌరభప్రసవచిత్రవనావళిగల్గుదానినె।వ్వరికిమరాసదంబులగువజ్రమయోన్నతవప్రచారుగో।పురవ
దానినయ్యలకఁబోలెడుదానిమహార్ఘసంపదన్ ✱వ॥కనిదానిసమృద్ధికచ్చెరుపడియచ్యుతుండుభీమార్జునులకిట్లనియె॥సిన
గోరథమునుఋషభమువై।హారముఋషిగిరియుఁజైత్యకాదియుననఁగా।సూరెలఁగిరులేనుసునివి। భూరభటు
లెఁగాచిచుట్టునునుండున్ ✱ వ॥దానంజేసియిప్పురంబుగిరివ్రజంబునాఁబరఁగెనిందుఁదొల్లిగౌతముండౌశీనరియను
ద్రయందుమగక్షీవదాదులసృజియించెనట్టిగౌతమానుగ్రహంబుననీదుర్గబలంబునంజేసియిమ్మాగధులనెవ్వరుజయింప
పరసుచుఁదద్ద్వారంబునం బురంబుసొరనొల్లకచైత్యకగిరిశృంగంబునకరిగి యందున్నమూఁడుభేరులంజూచి తొల్లి
మాగధులుమానుసాదంబనుఋషభంబువధియించిదానిచర్మంబునవీనినిర్మించిరవియిప్పురంబువింత వారుసొచ్చునగరి
డమునిశక్తింజేసిమోఁగియుననిన ✱ ఉ॥దారుణవజ్రచారుభుజదండములన్ బలవద్విధానగం।భీరులుధీరు
మూఁడునువ్రచ్చిచైత్యక।స్ఫారనితంబదేశమునభగ్నముచేసిగిరివ్రజంబున।ద్వారమునందుఁజొచ్చిరతిదర్పితయా
కారవోత్తముల్ ✱క॥ఘోరాకారులుమాలా।కారగృహంబులకుగంధకరగృహములకుం।దారరిగిముువ్వురుబలా
రంబునఁగొనిరిపుష్పగంధములొప్పన్ ✱ వ॥అందుమాల్యాలంకృతవేషులుఁజందనాగరురజోభూషితవక్షులువిస్మ
మానమాగధనిరీక్ష్యమాణులునయి రాజమార్గంబుదఱియంజనియందనవరతంబును బ్రాహ్మణులకుసుప్రవేశం
చున్నజరాసంధుమందిరంబు గోవాసంబుహైమవతసింహకిశోరంబు లుసొచ్చునట్లుయాదవపాండవసింహంబులు

—(✱)జరాసంధుఁడుకృష్ణభీమసేనార్జునుల కెదురువచ్చుట.(✱)—

చ్చిన ✱గీ॥అర్ధరాత్రమయినన భ్యాగతద్విజ।స్నాతకులకు నెదురుసనికరంబు।భక్తిఁబూజలిచ్చుపరమప్రతుండప్పు।డెదు
వచ్చివారికిష్టమెసఁగ ✱క॥ధీయుతుఁడయిమధుపర్కము। సేయగసమకట్టిదానిఁజేకొననిమహా।పాయులగర్వం
భి।ప్రాయంబునెఱింగిమగధపతియిట్లనియెన్ ✱గీ॥స్నాతకులరేనిపూవులుఁజందనంబుఁ।జను నెబలిమినిగొనితాల్ప
త్యకాద్రి।తటముభేరులువ్రచ్చిదోర్దర్పమెసఁగఁ।జులుకనద్వారమునఁబ్రోలుసొరఁగనగు నె ✱ వ॥మఱియునాకావిం
మధుపర్కంబు పరిగ్రహింపనొల్లమి యిదియేమిమీరు వేషధారులకావలయుమీ వేషంబున బ్రాహ్మణత్వంబునమ
సత్త్వదీర్ఘబాహు పృథులవక్షోలక్షణంబుల క్షత్రియత్వంబును బ్రకాశించుచున్నయదియనిన నారాయణుండి
యె ✱క॥స్నాతకులుపుణ్యకర్మస। నాతనులనఁబరఁగుబ్రాహ్మణక్షత్రియవి।ఖ్యాతులయందునుక్షత్రియ।జాతిస్నా
లమేముజనవినుతినిధీ ✱ వ॥ద్వారంబునమిత్రనివాసంబునునద్వారంబుననమిత్రనివాసంబునుజొచ్చుటబాహు
సంపన్నులయినక్షత్రియులకుఁగర్తవ్యంబుగంధ మాల్యంబులయందులక్ష్మియుండుఁగావునబలాత్కారంబునగం
మాల్యంబులంగొంటిమినీయందుమాకునొండుగార్యంబుగలుగుటంజేసినీయిచ్చునర్ఘ్యంబుగొననొల్లమనినవారికి
రాసంధుండిట్లనియె ✱గీ॥మీరునాకు నేనుమీకు నెన్నండుము।న్నహితమాచరించినదియులేదు। మీకునేలనేనమిత్రు
నైతిని।రాగసుండసద్గుణాన్వితుండ ✱క॥సురమునివరులకువసుధా।మరులకుభక్తుండ నుత్తమక్షత్రకులా।చరితుండ

ననవనీ। ధరుఁడమ్మగధేశ్వరునకుఁ దానిట్లనియె * క॥ కులరక్షార్థ మఖిలనృప।కులోద్వహానియోగమున నకుంఠితశస్త్రప్రశ
యవిధాయుల మయియుఁ।మలకున్న వ్విప్రతిమిచ్చట భూషణబుద్ధిన్ * సీ॥ కడగియత్యుత్తమక్షత్రియచరితంబునం దువర్తిల్లు
మనంటిజనుల। కెవ్వరి కెన్నండు నెగ్గొనరింప నేనంటి నక్షత్రియులవని నోరులు।నీయట్లు క్రూరులై నృపతులఁ జెఱఁబెట్టి పశువ
ధించుచు బశుపతికి నుమేశు। వరదుఁ బూజించినవారును గలరె మున్నింతకు నగ్గలమెద్దియొగ్గు। కారణంబు లేక దారుణంబగు సా
ధు।హింస సేయ సుజను డెల్లవారి। కప్రియుండ కాక యప్రియలక్షణం।బొండుగలదె తలప నుత్తములకు * వ॥ నిర్దయుండవై ని
ర్దోషులైన సధర్ముల వధించు నంతకంటె మిక్కిలి పాతకంబొండెద్ది నీయట్టిపాపకర్ములను పేక్షించిన నఖిలధర్మరక్షణముల
కైన మమ్ము దత్పాపంబు వొందు నని పాపభయంబునం జేసి నిన్ను నిగ్రహింపవచ్చితిమి నాకంటె నధికుండైన క్షత్రియుండు లే
ండనని నీపు గర్వంబుల నోరుల నవమానించి పలుక వలదు * క॥ అవినీతులయి మహాత్ముల।నవమానము సేసి మును జయద్రథదంభో
ద్భవకార్తవీర్యులను వా।రవజితులయి రోరుల చే మహాబలులయ్యున్ * తరల॥ అతులవిక్రమసంపదన్ రణయజ్ఞదీక్షితులై రి
పుప్రతతి నోర్చిన వీరులు ప్రతపంబు చేసిన వారు స।ద్గతికిఁ బోదురు గాక యట్లపకారదారుణవృత్తిను। ద్ధతిని భైరవపూజ చే
సిన దాన సద్గతి గల్గునే * తరల॥ చెడకు నా వచనంబు సేయుము చెచ్చెరన్ ధరణీశులన్। విడిచి పుచ్చుము నేను కృష్ణుఁడ వీఁడు భీ
ముఁడు వాఁడు గ।వ్వడి భవత్కృతదారుణంబను వహ్నియార్పఁగ నున్నయ। క్కడిఁది వీరులు వీరలిద్దఱు గర్వితుల్ గురు సింహ
ముల్ * క॥ కడుఁ గ్రూరుఁడవయి నృపతుల। విడువని నాఁ డాజిఁ బాండవేయులు నీయు। క్కడఁచి భుజశక్తి యేర్పడ। విడిపింతు
రు కడిమి నఖిలవిమతమహీపుల్ * వ॥ అనిన విని జరాసంధుండు సటాసముత్పాటనకుపితకుంజరవైరియుంబోలెం గడు నలిగి ప
ల్లటుకుటిలభ్రుకుటిఘటితనిటలుండగుచుఁ బురుషోత్తమున కిట్లనియె * క॥ అమితపరాక్రమమున నా।క్రమించి పరనృపుల నోర్చి
గర్వించుట దో।షమె యిది సక్షత్రియధ।ర్మము నే నెప్పుడుఁ బరాక్రమవ్రతుఁడ నిలన్ * క॥ దేవార్థముగాఁ దెచ్చిన।యీ వసు
ధాధిపుల నేల యే విడుతుఁ బ్రతా।పావజితరిపుఁడఁ గావున।నీ వెఱుఁగవె తొల్లి ధారుణీధర నన్నున్ * సీ॥ సమకట్టి సైన్యంబు సై
న్యంబుతో నొండె దొడరి మీ ముప్పురతోడ నొండె। నిద్దఱతో నొండె నెక్కటి యొక్కనితో నొండె బోడిచెద దోర్బలమున। నే
యాయుధంబుల నెమ్మెయిఁ బోరంగ నిష్టమెయ్యది యుత్సహింపుడనిన। నొక్కనితో బల్వు రుద్ధతులయి పూని యుద్ధంబు సే
యుటయు చితమగునె।యధికబాహుబలుల మయిన మా మువ్వుర। యందు నొక్కరుని మహాబలాఢ్యుఁ।గోరికొనుము వాఁ
డు ఘోరంబుగా నిన్ను। మొనసి మల్లయుద్ధమునఁ జయించు * క॥ అనిన మురవైరిపలుకులు। విని బార్హద్రథుఁడు భూరి
వీరు మరున్నం।దను గోరికొనియె నీతం।డని నెనయగు నాకు ననుచు నతిదర్పితుఁడై * వ॥ ఇట్లు జరాసంధుండు భీమసేను
తో మల్లయుద్ధంబు సేయ సనుకట్టి తనతనయు సహదేవుని రాజ్యంబునకభిషిక్తుం జేసి పురోహితకృతస్వస్త్యయనుండ
యి * గీ॥ బలియుఁ డప్పుడు వెండ్రుకల్ పాచి ముడిచి। గండసగఁ దాల్చి వరవీరఘనతవృత్తి।నుద్ధతుఁడు మల్లయుద్ధసన్న
ద్ధుఁడగుచు।నలరె నెంతయు వేడుక నమితబలుఁడు * వ॥ భీమసేనుండు వానికి నక్కజంబుగా మల్లయుద్ధసన్నద్ధుఁడయి

—*భీమజరాసంధుల మల్లయుద్ధము*—

ప్రతిఘటించి నిలిచె నంత * మ॥ సమసత్త్వాతిశయుల్ వృకోదరజరాసంధుల్ సముద్యత్పరా। క్రమ మొప్పంగడునట్టి
యొండొరులఁ జుల్కం దాఁకి రన్యోన్యదు। ర్దమదోర్దండపటుప్రహారజనితధ్వానంబు బ్రహ్మాండభాం। డము నిండన్
లయకాలదండధరచండక్షోభ మోనాజనుల్ * క॥ కర్షితరిపు లన్యోన్యా।కర్షణసంకర్షణాపకర్షణముల సా।మర్షులయి
పెనఁగి రాహవ।హర్షంబునఁ బవనసుతబృహద్రథపుత్రుల్ * క॥ వ్యాయామకర్కశస్థిర।కాయులయుద్ధము భయాన
కంబయ్యె మహా।గ్రాయసపరిఘాయితకఠి।నాయతభుజదండదారుణాఘాతములన్ * చ॥ అతులబలుల్ పరస్పరజ
యార్థులు పార్థివపుంగవుల్ మరు।త్సుతమగధేశ్వరుల్ సమరశూరులు దారుణలీలఁ బోరి రూ।ర్జితభుజశక్తు లేర్పడఁగ సిం
హగజేంద్రులయట్లు వజ్రప।ర్వతములయట్లు ఘోరతరవాసవవృత్రులయట్టు లిద్దఱున్ * వ॥ ఇట్లు కార్తికమాసంబునం
దొడఁగి భీమజరాసంధు లెడయుడుగక యొండొరులం బట్టియుఁ గిట్టియు నడిచియుం బొడిచియుఁ దాఁచియుం ద్రోచియు మ
హాయుద్ధంబు సేయుచుండ త్రయోదశినాఁ డిద్దఱుం గిట్టి మల్లయుద్ధకౌశలం బేర్పడం బెనంగు నెడ జతుర్దశి నాఁటి రాత్రియం

మజరాసంధునతిక్రాంతభావంబుపలక్షించియధోక్షజుండుభీమునకిట్లనియె* చ॥ విరహితసత్త్వుఁడయ్యెఁబ్రతికి
నిన శేషధారుణీశ్వరనికరాపకారునతిసాహసికుఁ వధియించినీభుజ। స్థిరతయలర్పనయ్యనిలదేవుబలంబునునీ
ఘా।సురముగమూకుఁజూపుమువిశుద్ధయశోనిధిమారుతాత్మజా* వ॥ అనిప్రబోధించిపలికిననిలతనయుండనిల
లంచితప్రసాదంబుననధికసత్త్వసమేతుఁడై* ఉ॥ ఆతనిఁబట్టిమెత్తనిహతాహితవీరుఁడువానిముష్టిన।న్వాతస
ధ్రములవారకశోణితధారలొల్కఁగా।వాతసుతుండువీచెశతవారములుద్ధతచండవాతసం।ఘాతవివర్తమాన
డసముండగుచుండమాగధుఁ* క॥ వెఱచఱవబట్టికొనివడి।జఱిచిజరాసంధునొడలిసంధులయెమ్ము।ల్విఱిచివధియిం
ర్పెను।వఱలగభీముండుభువనవలయంబద్రువఁ* చ॥ అవనితలంబువ్రస్సెనొహిమాచలశృంగముభగ్నమయ్యెనో
విదారణంబయినశబ్దముదానిదియేమియొక్కొ బై।రవమయివీచెనంచునుబురంబునవారుభయంబువొందిర।
గర్భముల్గలఁగెనుకఁడఁగెఁ మగధేశుసైన్యముల్ * వ॥ ఇట్లుభీమసేనుండుజరాసంధుఁజంపివానివధియించుటఁజ
తంబుగాఁదదీయనగరద్వారతోరణసమీపంబునందక్కళేబరంబువైచిసర్వజన భయంకరుండయి యుగాంత
క్రుండునుంబోలెనున్నంతనాదిత్యోదయంబయిన * సీ॥ గరుడధ్వజుండప్డుగరుణాసమేతుఁడై యమ్మాగధులకెల్ల
యమిచ్చి।యొగిజరాసంధుచేనిగృహీతులయియున్నపృథివీపతులవిడిపించెఁజెఱల। మోక్షితులైనసర్వక్షత్రియు
సంశుద్ధరత్నపుంజములఁజేసి। పూజితుండయితనతేజంబువెలుఁగంగసహదేవునజ్జరాసంధతనయు।నొడమండు
దున్నతరాజ్యంబు।నందునిలిపిహృదయహారివివిధ । రత్నరాజిసుందరంబైనమగధేశు।రథముఁదేరఁబంచెరయ
డ * వ ॥ అదితొల్లితారకాసురసంగ్రామంబుననింద్రారూఢంబయినదిదానినింద్రువలనవసువనురాజువడసెవా
లనబృహద్రథుండువడసెననితద్దివ్య రథప్రభావంబుచెప్పుచు భీమార్జునసమేతుండయి యారథంబెక్కిచక్రధరు
లరాజచక్రంబుతోనింద్రప్రస్థగమనోన్ముఖుండయి గరుడునిందలంచుడుఁదక్షణంబ * క ॥ అనలప్రభాభిశోభిత
తరతనుదీప్తులొప్పఁగావచ్చివడి।న్వినతాతనయుఁడువినయా।వనతోరుశిరస్కుఁడయ్యెవనజాక్షునకుఁ * వ ॥ ఇ
చ్చినవైనతేయుండద్దివ్యరథసారథ్యంబునందు నియోగించిమనోవాయువేగంబునం గృష్ణభీమవిజయులింద్రప్ర
రంబుప్రవేశించిరంత * మ॥ జనసంత్రాసకరుస్మదోద్ధతుజరాసంధుఁబలాఢ్యుఁ గారణం । బునభంజించెఁబ్రభం
త్మజుఁడుభూభృద్వీరులందన్నిరో।ధననిర్ముక్తులఁజేసెనింకఁజతురంతక్షోణికిఁ ధర్మనం । దనుసామ్రాజ్యముపూ
య్యెనని మోదంబందిరుర్వీజనుల్ * క॥ ఆయుధనిహతుఁడుగానియ । జేయుజరాసంధుభీమసేనుఁడువీర ।శ్రీయొ
నొర్చెఁగాక।త్యాయతభుజశక్తినొరులకలవియెయంచుఁ* క॥ పురజనులాశ్చర్యంబున।గరమనురాగమునఁబరమ
కమునఁజూ।చిరిభోరనవచ్చివృకో।దరదామోదరసురేంద్రతనయులఁబ్రీతిఁ* వ॥ కృష్ణభీమవిజయులిట్లువిజయవిభ
లయివచ్చిధర్మరాజునకుమ్రొక్కిజరాసంధుబంధనంబువలనందమచేతమోక్షితులయినమహీపతులంజూపిన *
వినయనతోత్తమాంగుల।నవనీశులనందఱనుయథార్హప్రియగా।రవమునఁబూజించికురు।ప్రవరుఁడుతద్దేశము
రువడిఁబంచెఁ * వ॥ నారాయణుండునుధర్మరాజువీడ్కొనితద్దివ్యరథారూఢుండయద్వారవతీపురంబునకుంజనియె
నిక్కడ* ఉ॥ భరతకులైకభూషణుఁడుభాసురతేజుఁడుధర్మనందనుం। డురుభుజవిక్రమంబునజయోన్నతిఁబొల్చ
లోకసా।లురయనిభీముఁబార్థునకులుఁ సహదేవునిఁబంచెఁదూర్పును।త్తరమునుబశ్చిమంబుమఱిదక్షిణముఁ వరు

—* భీమార్జుననకులసహదేవులుదిగ్విజయంబుచేయుట. *—

యింపఁగఁ * వ॥ ఇట్లుపంచిననలువురునపారచతురంగబలమేతులయినాలుగుసముద్రంబులపైనడుచునపూర్వసమ
బులుంబోలునాలుగుదిక్కులకరిగిరనినవినిజనమేజయుండువైశంపాయనునకిట్లనియె* క॥ నరవరులయ్యయిదిక్కు
రిగిమహీపతులచేతనరిగొనిధనముల్ । దెరలఁగ దెచ్చినమార్గము।పరువడినెఱిఁగింపునాకుఁబరమమునీంద్రా* వ॥ అ
డిగినజనమేజయునకువైశంపాయనుండిట్లనియె* సీ॥ అగ్నిదత్తంబైనయద్దివ్యరథమెక్కిగాండీవధరుఁడతిఘర్మసహ
ఘుగ్మాంశుఁడునుబోలెఁగౌబేరదిగ్విజయార్థముగ్రప్రతాపాగ్నివెలుఁగఁ।జనిపుళిందావనీశ్వరునోర్చిప్రతివింధ్య

వానినోడించియశ్రమమున।మఱియఖిలద్వీపమండలేశుల నెల్లవశవిధేయులఁ జేసివారుదన్ను *గీ॥ భక్తిఁ గొలిచిరాఁగఁ
బ్రాగ్జ్యోతిషంబుపై।విడిసెఁదత్పురంబువిభుఁడనంత। బలముతోడఁబన్నిభగదత్తుఁడేతెంచి।విజయుఁడాఁకెనమరవిజ
యకాంక్షు *వ॥ఇట్లుసాగరానూపవాసులైనయోధసిరబలంబులతోఁబన్నిభగదత్తుండుపార్థుతో నెనిమిదిదివసంబులుమ
హాయుద్ధంబు సేసితదీయబాణభగ్నబలుండయిపార్థునకిట్లనియె * క ॥ ఏనింద్రసఖుఁడనీవును।భూనాథసురాధినాథపు
త్రుండవునీ।తోనని సేయుటయుచితమె।యేనోడితిఁజెప్పుమెద్దియిష్టమునీకున్ *వ॥దానినచేయుమనననినవినిభగదత్తునకుఁ
బార్థుండిట్లనియె * క॥ కురువిభుఁడురాజసూయా। ధ్వరమొనరింపంగఁగడఁగెధర్మజుఁడునిరం। తరధర్మశీలుఁడాతని।
కరివెట్టుమురమ్ముప్రీతినస్మత్ప్రముఖమునకున్ * వ ॥ అనియాభగదత్తుచేత నపరిమిత ధనరాసులుగొని ధనంజయుండు ధన
దదిశాభిముఖుఁడయియరిగి * క॥అతులచతురంగసేనా।యుతుఁడంతర్గిరిబహిర్గిరోపగిరులభూ।పతులననినోర్చిశౌర్యో।
న్నతిఁగొనియెనువారిచేతనానాధనముల్ * వ॥మఱియునుంగులూతదేశాధిపతియగుబృహంతునింబరాజితుఁజేసియు
త్తరకులూతవాను దేవమోదాపురసు నామసుసంకులంబులను దేశంబులరాజుల జయించిదేవప్రస్థపురంబున సేనా
బిందునోడించివిష్వగశ్వుండనురాజువిక్రమంబడంచిపార్వతేయులగర్వంబుడిపి బర్బర పారసీక తురుష్క పతులవశగ
తులంజేసిపౌండ్రకాశ్మీరత్రిగర్తలోహితసుధన్వగాంధారకాంభోజకోసలపతులచేతవిచిత్రరత్నకాంచనవాహననివ
హంబులుగొని చిత్రాయుధరక్షితంబయినసింహపురంబుసాధించి సింహాసనాసీనులయిన వనచరపతులవశ్యులంజేసి
శ్వేతపర్వతపతినాక్రమించిచనికాంభోజకటకుండనురాజుచేతంబూజితుండయి హాటకదేశంబునమానసంబను కొలన
ఋషికుల్యంబును జూచియందులరాజులచేతనపరిమితపదార్థంబులంది తిత్తిరికల్మాషమండూకాక్ష మయూరహంసశు
కవర్ణంబులయినహయంబులంబర్వతనిభంబులయిన యిభంబులంగొని యుత్తరకురుదేశంబులకుంజని హరినివాసంబ
నుపురంబుపైవిడిసిన*సీ॥తద్ద్వారపాలురుదారుణాకారులపారబలాఢ్యులుపార్థుకడకుఁ।జనుదెంచిసురరాజసన్నిభునా
తనిఁజూచియచ్చెరుపడిశూరులెందు।నీయట్టి రేవురున్నృపవరపర్యాప్తమయ్యెనీవిజయవీర్యాతిశయము। వసుమతీనాథులె
వ్వరునిట్లుబలిమిమైనిటవచ్చి రేతొల్లిమాయుగముల *గీ॥ నున్నతప్రతాపయుత్తరకురుభూము। లంద్రుజనులువీనినవనిచ
రుల।కివియగోచరంబులివియుసాధించియె।య్యవిగొనంగలేవుతివిరినీవు *వ॥అయిననునీవచనంబు సేయంగలవారముప
నుపుమనినవారికినర్జునుండిట్లనియె*గీ॥రాజసూయాధ్వరముధర్మరాజు సేయ।నుత్సహించినవాఁడుదముత్సవమున।కిందు
మీయందుఁగలవస్తువెద్దిమైన। నస్మహీనాథుసామ్రాజ్యమతిశయముగ*వ॥అనిననయ్యుత్తరకురుదేశంబులరాజులెల్ల
నర్జునునకతిప్రీతులయియమూల్యంబులయినదివ్యాంబరాభరణంబులునపరిమితధనంబులందెచ్చియిచ్చిన*తరల॥తరణి
సన్నిభధర్మపుత్రునుదారతేజముపర్వభా।స్వరబలంబునఁబాకశాసనిశాసనంబునఁబట్టులు। త్తరకురూత్తముఁదొట్టియు
త్తరధారుణీశులువశ్యులై ।కలధనంబులుదెచ్చియిచ్చిరిగౌరవంబలరారఁగాఁ *వ॥అటభీమసేనుండునుంబరచక్రమర్ద
నంబయినబలంబుతోడంబూర్వదిక్కునకరిగిపాంచాలపతిచేతసత్కృతుండయివిదేహరాజుజనకుండనువాని జయించి
దశార్ణపతియయినసుధన్వుతోమహాయుద్ధంబుచేసితత్పరాక్రమమునకుమెచ్చివానిందనకుసేనాధ్యక్షుంజేసికొని య
శ్వరథేశ్వరుండయినరోచమానునసుజనసహితంబువశ్యుంజేసిచేదివిషయంబునకుంజనిన *చ॥అతనినతిప్రతాపుననిలా
త్మజుఁగానఁగవచ్చిచేదిభూ।పతిశిశుపాలుఁడెంతయునుభక్తిపరుండయిరాజసూయము।న్నతినొనరింపనున్నయమనంప
నుయత్నమెఱింగిరత్నశో।భితధనరాసులిచ్చెఁగడుఁబ్రీతిసమన్వితుఁడైముదంబునన్ *వ॥భీమసేనుండునుశిశుపాలపు
రంబునఁగొన్నిదినంబులుండిపూర్వదిక్కునకరిగిపుళిందపురంబుననుసుకుమారునింగుమారవిషయంబునశ్రేణిమంతునిఁ
గోసలదేశంబున బృహద్బలునయోధ్యాపురంబున దీర్ఘప్రజ్ఞునిఁగాశీరాజును సుపార్శ్వునిగజపతిమైనసుధన్వునిమ
త్స్యమాళవపతులనుగర్ణాటదక్షిణమల్లులనుమర్దించివారిచేతనపరిమితధనంబులుగొనిమగధపతియయినజరాసంధతన
యునహదేవునాశ్వాసించిహిమవత్పర్వతపార్శ్వంబునంగిరాతపతులనేడ్వురనుగుక్షిమత్పర్వతదేశంబుననింద్రపర్వ
తంబుననింద్ర కాశ్యపగౌతమకాశ్మీరపతుల [illegible] నేమునివశగతులంజేసి *ఉత్సాహ॥ అతుల

శౌర్యుఁడనిలతనయుఁడమితవాహినీపడా। హతిధరిత్రి దలరనిట్టులరిగిపూర్వదిఙ్మహీపతులచేతరజతరత్నభర్మ
గొనియెభూనుతయశుండు వేలు వేలనూలుకోట్లసంఖ్యలఁ ✻వ॥అటసహదేవుఁడుదక్షిణదిక్కు నకరిగిమిత్రసూర్య
త్తయవనులనుగోశృంగగిరినివాసులజయించికుంతిభోజుచేతంబ్రియపూర్వకంబుగసత్కృతుండయి ✻గీ॥జలజనా
తుజంభకుండనువాని।భూరిబలసమగ్రుఁబోరిలోన।నోడిచివానిచేతను త్తమగజహయ।రత్నతతులుగొనిపరాక్ర

—✻సహదేవుండునీలుఁడనురాజుతో యుద్ధము చేయుట.✻—

న✻వ॥నర్మదాసమీపంబుననవంతిపతులవిందానువిందులమదంబదర్పులంజేసిచని మాహిష్మతీపురంబుపయివిడిసిన ✻
వీరుండప్పురవిభుఁడు।గ్రా రివిమర్దనుఁడునీలుఁడనువాఁడుమహా।దారుణబలుఁడై సమర।ప్రారంభాత్యుగ్రుఁడ
పాండవుతోడఁ ✻అంత॥క॥దరికొనిదహనుండెగసెను।వరుసనుసహదేవుసకలవాహినిమాద్య।తరులపయిఁడుర
లపయి।వరరథములపయిఁబదాతివర్గంబులపైఁ ✻వ॥అనినవినిజనమేజయుండు వైశంపాయనునకిట్లనియె ✻గీ॥కడ
నలుఁడేమికారణమునసహ।దేవుసేనపయినిదీప్రచండ।శిఖలుగప్పెదీనిఁజెప్పుమేర్పడఁగనా।కనఘవినఁగవేడ్క
యదియు ✻ వ॥అనినవానికివైశంపాయనుండిట్లనిచెప్పెఁ దొల్లినీలువంశంబున నిషధుండనురాజురాజ్యంబునజా
దుండువిప్రుండయి వేదాధ్యయనంబుసేయుచుమాహిష్మతీపురంబుననుండి యొకనాఁడు ప్రమాదంబునంబరదా
గమనుండయిననెఱింగివానింబట్టుకొనితలవరులురాజుసమక్షంబునకుంగొనిపోయి శాస్త్రవిహితదండంబు దండిం
బోయిన ✻ క॥అవమానదుఃఖితుండయి । పోవయుచుఁగోపాలనంబువోడమివెలుంగం । బవనసఖుఁడగ్నికణములు
వయఁగఁదనపొడవుచూపెనిషధునిద్రోలఁ ✻వ॥వాఁడునుంగడుభీతుండయియగ్నిదేవునకునమస్కరించి మహాపురు
నాయజ్ఞానంబుసహింపవలయుననుచునుకుళితకరకమలుండయినవానికివైశ్వానరుండుప్రసన్నుండయినీకోరినవ
బిచ్చెదవేఁడుమనిననతండిట్లనియె ✻గీ॥ఇప్పురంబుజయింపంగనెవ్వరేని।వత్తురుద్ధతులయిశత్రువరులుపూని।దర్ప
చేతనిర్దగ్ధులగుచుహీనులగునట్లుగావరమిమ్ము నాకు ✻ వ॥అనిననారాజునకునగ్నిదేవుండభిమతంబయినవరంబిచ్చి
నాకుంబ్రియంబుసేయుమిప్పురంబు నింతులెంతయు మనోజరాగిణులుగావున వీరలస్వైరిణీవృత్తి యెల్లకాలంబు
హింపవలయుననియడిగిననాఁటంగోలెమాహిష్మతీపురంబునస్త్రీలకుస్వైరిణీవృత్తినిర్దోషంబయ్యెనగ్నిదేవుండు
ప్పురంబుపయివచ్చినవారినెల్లనిర్దగ్ధసైన్యులఁజేయుచువానిరక్షించుటంజేసి పరరాష్ట్రపతులగ్నిభయంబున
బుపరిహరింతురదికారణంబుగానట్లుసహదేవుసైన్యంబులెల్లనగ్నిపరివృతంబులయినంజూచి చలింపకసహదేవుం
చియయిదర్భశయనంబుననుండియగ్నిసూక్తంబులనగ్నిభట్టారకునిస్తుతియించె ✻సీ॥నీతదర్థంబులైనిఖిలవేదంబు
ర్తిల్లులోకపావనములగుచుఁ।బావనంబులలోనఁబావనుండవునీవయజ్ఞంబులునునీవహవ్యవాహ।ధర్మనిత్యుండైన
ఁగావించుక్రతువుభవత్ప్రీతికరముగాదె।దానికివిఘ్నంబుదలఁచుటధర్మువెవరదవైశ్వానరవాయుమిత్ర।యనిన
దేవుఁడతనికిఁదాఁబ్రీతుఁ। డయితదీయసేనకగ్నిభయము।పాచెదానినెఱిఁగిభక్తుఁడైనీలుండు।కారవేంబ్రనను
గానవచ్చె✻క॥దేవప్రభావుఁడగుసహ।దేవునకుహయద్విపేంద్రదివ్యాంబరనా।నావిధరత్నమయాభర।ణావళు
లెచ్చియిచ్చెనధికప్రీతిఁ ✻వ॥ఇట్లుమాహిష్మతీపురంబుసాధించినీలుచేతనరిగొనిసహదేవుండు దక్షిణదిక్కున కరి
రాష్ట్రదేశంబుననుండిరుక్మిభీష్మకపూర్వకపతులచేతదూతముఖంబున ననసంఖ్యవస్తువాహనంబులుగొనిసాగర
నివాసులయిన నిషాదులననేక పాదులంగాక ముఖులంగర్ణప్రావరులను రాక్షసయోనుల రామశైలతా
జయంతిపురనివాసులనువశగతులంజేసి✻క॥తాళవనపాండ్యకేరళ।కాళింగద్రవిడయవనకరహాటకభూ। పాలకు
ల్పిదక్షిణ।వేలావనభూములందువిడిసెంగడఁకఁ ✻చ॥కురువిభురాజసూయమునకున్ధనమిచ్చిరిరాజులెల్లనా।
సంప్రీతిసేయనదితానుసుదప్పకయంచులంకక।చ్చెరువుగఁబంచెదూతలఁబ్రసిద్ధిగనంతవిభీషణుండుచె।చ్చెర
పుశాసనముచేకొనిచేసెఁగరంబునెమ్మితోఁ ✻మ॥పరఁగన్దక్షిణదిఙ్మహీపతులఁజేబొలస్త్యుచేనిట్లుదు।గ్ధరశ
డపుర్ధముులురత్నవ్రాతముల్ చందనా।గురుకాష్ఠాదులుకప్పముల్గొనియెఁబెక్కుల్ పేర్మితోనుర్వరా।

కుఁడై నధర్మసుతుసామ్రాజ్యంబుపూజ్యంబుగన్ *క॥ నకులుఁడుపశ్చిమదిక్కునకకుటిలశౌర్యంబువెలయనరిగెనరాతి। ప్రకరభయంకరసేనాధిపుఁడయినిజతేజమెల్లదిక్కులవెలుఁగన్ *ఉ॥ యోధలసింహనాదముమదోత్కటవారణబృంహితంబువే। గాధికవాజిహేషితమహారవముగ్రరథనేమిఘోషము। న్నాధితకర్ణరంధ్రమయిపర్వదిగంతములందుమ్రోసెనంభోధిరవంబువోలెఁగురుపుంగవునచ్చతురంగవాహినిన్ *వ॥ ఇట్లుమాద్రేయుండురౌద్రాకారంబునఁగసిమసంగిమహాసేనాన్వితుండయియరిగిమహాసేనారక్షితంబయినమహితకవిషయంబునదత్తకముఁగూడఁగాడిచి ప్రలతోఁగయ్యంబుచేసిమరుమాళవబర్బరకర్ణాటహాటకదేశంబులరాజులజయించిపుష్కరారణ్యనివాసులయిన యాభీరగణంబులనుసరస్వతీసింధుకూలాశ్రితులయినగ్రామణేయులను బంచజనసింహనదామరపత్తన యమపర్వతనివాసులనువశగతులంజేసికొనివాసుదేవునకునిజాగమనప్రయోజనంబెఱింగించిపుచ్చి * సీ॥ శాకల్యపురమునశల్యుమద్రేశ్వరుఁడమమేనమామనుత్తమబలాఢ్యుఁ। గానంగనరిగిసత్కారపూర్వకముగావస్తువాహనములువానిచేతఁ। గొనిపశ్చిమాంబుధికుక్షినివాసులఁబరనుదారుణులబర్బరకిరాతవీరులనోడించివిభుఁడిట్లువరుణేంద్రపాలితదిఙ్మహీపతులచేత। బలిమిఁగొనినధనముపదివేలయొంటెలఁ। బెఱిఁగిరాఁగవైరిభీకరుండు। వచ్చెనకులుఁడమితవాహినీపతిహతిఁ। దల్లడిల్లుచుండధరణితలము *వ॥ ఇట్లుభీమార్జుననకులసహదేవులుపరాక్రమించిదిగ్విజయంబుచేసిచతురుదధిపరీతమహీతలంబునంగలరాజులచేతనెల్లనసంఖ్యాతధనవస్తువాహననివహంబులుగొనివచ్చివేఱువేఱధర్మరాజునకుంజూపియిచ్చిన *క॥ ఉరుసువిశుద్ధరత్నోత్కరనానాధనసమృద్ధిఁగమనధికుండై। కురువృషభుఁడుగీడ్వఱిచెను। వరుణధనేశ్వరులవినుతవైభవయుక్తిన్ *వ॥ మఱియుధర్మోపార్జితంబులయినధనంబులంజూచి పాత్రప్రతిపాదనంబునినియోగింపసమకట్టిరాజసూయాధ్వరారంభసుస్థిరనివేశితబుద్ధినైయున్నయుధిష్ఠిరునభిప్రాయంబునకనురూపంబుగానాప్తమంత్రులిట్లనిరి * సీ॥ కురువీరనీధర్మపరిపాలనంబుననిగుణసంపదనీవిశుద్ధ। చారిత్రమునఁజేసిధారుణీప్రజకెల్లనభివృద్ధియర్యోనెయ్యంబుతోడ। రాజవంశకులయురాష్ట్రవంచకులయుఁదస్కరులయుబాధదఱిగెరుజయుఁ। బగయునుభయమునువగయునువంతయునాదిగాఁగలవెగ్గలడఁగెఁబుడమి *గీ॥ నర్థుపొప్పిపెఱిగెనవనీశులెల్లనీ। యనుజవీర్యవిజితులయిత్వదీయ। శాసనస్థులయిరిజగతీశయివియనీ। యజ్ఞకార్యమునకునవసరంబు *వ॥ మఱియునపరిమితంబులయిపరార్థ్యరత్నరజతసువర్ణపరిపూర్ణంబులయిమహామేరుశైలంబుసన్నిహితంబయినట్లు యక్షేశ్వరునక్షయనిధులుప్రత్యక్షంబయినట్లు భాండాగారంబులుసమృద్ధంబులై నవిఘృతలవణతైలతండులధాన్యాదిసమస్తవస్తువిస్తృతంబయి గోష్ఠాగారంబు సకలసంకల్పసిద్ధికరంబయినకల్పవృక్షంబుననుకరించుచున్నయదివేదంబులన్నియుమూర్తిమంతంబులయినయట్లుమహాయాజ్ఞికులయినమహీసురులునీయభ్యుదయంబుగోరుచున్నవారుగావున రాజసూయాధ్వరంబెడసేయకచేయుమనపలుకుచున్నయవసరంబున *క॥ ద్వారవతినుండిజగదాధారుఁడుగృష్ణుండువచ్చిధర్మజుధర్మ। ప్రారంభనిత్యునుత్తను। భూరిధనంబులనురత్నములఁబూజించెన్ *వ॥ ధర్మజుండునుజగదర్చితుండయినయప్పుండరీకాక్షు నర్ఘ్యాదివిధులబూజించితమ్ములయుధౌమ్యద్వైపాయనాదులయుఋత్విజులయునాప్తమంత్రులయుసమక్షంబుననధోక్షజునకిట్లనియె * మత్తకోకిల॥ ధారుణీధరధర్మతత్త్వవిధానదానవదర్పసం। హారవారిజనాభబంధుజనానురంజనకారిణీ। కారణంబునఁజేసినాకుజగంబులోఁగలభూపతుల్। భూరివిక్రమవశ్యులైరిప్రభుత్వమొప్పఁగనుండఁగన్ *వ॥ దేవముఖంబయినయగ్నిదేవుముఖంబునవిధ్యుక్తంబువేల్చిదేవతర్పణంబుయథోచితదక్షిణలమహీదేవతర్పణంబునుం జేయవలయుంగావుననీధనంబువలననీకిష్టంబైనయజ్ఞంబుచేసినాకులోకంబులకుం బ్రియంబుసేయ మొండె నన్నురాజసూయాధ్వరవిధానంబునందునియోగించియనుగ్రహింపుమొండెననినయుధిష్ఠిరునకునారాయణుండిట్లనియె * ఉ॥ పూజ్యుఁడవెల్లవంశములభూపతులందునుధర్మనిర్మల। ప్రాజ్యవిభూతినద్దివిజపాలకునట్టిఁడనీకయొప్పెసా। మ్రాజ్యముగైవసంపదయమానుషసంపదపేర్మిఁగావునన్। యాజ్యుఁడవిప్డునీవభరతాన్వయభూషణధర్మనందనా *క॥ పంపఁదగునుమగదనిశం। కింపకనీయిష్టమయినకృత్యములనియోగింపుమునన్ను భవద్గుణసంపత్ప్రీణులసమస్తజనులజనేశా *చ॥ అనినను పేం

ద్రువాక్యమును సయ్యమృతంబునఁ జేసిధర్మనం। దనుఁడుముదంబునొందివిదితంబుగనాకు మనోరథంబులై ।।

—(*)ధర్మరాజు రాజసూయంబుచేయ నారంభించుట-(*)—

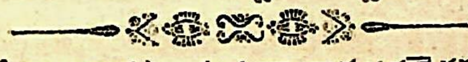
మహాతెనిప్డుసఫలత్వమువొందెధనాగమంబులం।చునుమదినిశ్చయించెమధుసూదనదేవుననుగ్రహంబునన్ *
ట్లునారాయణదేవుచేతననుజ్ఞాతుండయి ధర్మతనయుండుతమ్ములయు ద్వైపాయనాదులయు సమ్మతంబునరాజ
యంబు సేయనుపక్రమించిసహదేవుంజూచి నీవుధౌమ్యోపదిష్టంబులయినయజ్ఞోపకరణద్రవ్యంబులు చేరనింద్ర
ప్రముఖులనర్జునుసారథియయినరుక్మినినియమించియజ్ఞాయతనంబుననానాదేశాగతులయినరాజులకుసన్నివే
సేయించినిఖిలమహీతలంబునంగలబ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులనెల్లరావింపుమనిపంచిననతండునుదద్వ్య
నంతరంబుననింద్రసేనాదులనేకశిల్పివరులరావించి *సీ॥ శాస్త్రోపదిష్టప్రశస్తప్రమాణలక్షణములయజ్ఞోపకరణ
ల।యజ్ఞాయతనములనతిరమణీయంబులయియుండనొనరించియందుసర్వ।సంభారములునించి సకలదిక్కులప
స్థంబుచుట్టునపారభూరి।బహువిధాగారముల్ ప్రమదవనంబులుబావులుదీర్ఘికావలులు వెలయ *గీ॥ నాజ్యతైల
ములాదినానావస్తు।పూరితంబులయివిభూతిమెరయ।జననుతుండు చేసెసహదేవుఁడపరభూ।తలముఁబోలిమొక్క
త్వరంబు *వ॥ మఱియుసహదేవుశాసనంబునం బుత్రమిత్రభ్రాతృసమేతులయివిరాటద్రుపద శిశుపాలగాంధ
రాజులును బ్రాగ్జ్యోతిషంబున భగదత్తుండునుశకయవనసాల్వబృహద్బలచంద్రసేన సముద్రసేనకుంతిభోజప
ద్రకవాసుదేవులును బలదేవాదియదువృష్ణిభోజాంధకవరులునంగవంగకళింగకాశ్మీరకాంభోజ గౌడాంధ్రసింహ
కేరళ కుంతలద్రవిళమరుయవనపతులును బార్వతేయులును సాగరద్వీపవాసులునాదిగాఁ జతుస్సముద్రముద్రిత ధ
చక్రంబునం గలరాజచక్రంబును సమగ్రవేదవేదాంగవిదులయినయగ్రజన్ములును స్వకర్మనిరతులయినవైశ్యశూద్ర
లునువచ్చి యథార్హసంకల్పితసన్నివేశంబులనుండిరంతధర్మపుత్రుండుభీష్మధృతరాష్ట్రులం దోడ్తేరగజపుర
నకునకులుంబంచిన *క॥ అనుపమధనరాసులుగొను।చునునను రాగమునరాజసూయమఖాలో।కనకౌతూహలపరబు
చనుదెంచిరి భీష్మఁదొట్టిసద్బంధుజనుల్ *వ॥ ఇట్లువచ్చినభీష్మద్రోణధృతరాష్ట్రకృపాశ్వత్థామసోమదత్తకర్ణభూ
రిశ్రవశ్శల్యశకునిసైంధవదుర్యోధన దుశ్శాసనవికర్ణాదులనెల్లఁబ్రియసత్కారంబులంబూజించివారలతోధర్మరా
ట్లనియె *గీ॥ మీయనుగ్రహమునఁ జేయంగఁగడఁగితి।నిమ్మహాధ్వరంబు నెమ్మితోడ। దీనినంతయును ననూనంబుగాఁబూ
పెంపుమెఱసి నిర్వహింపవలయు *వ॥ అనివారలయనుగ్రహంబువడసిహిరణ్యరజతరత్నదానదక్షిణావిషయంబుల
గృపాచార్యునిఁగృతాకృతపరిజ్ఞానంబునందుభీష్మద్రోణులను సకలవస్తువ్యయంబులందు విదురుని నానాదేశాగ
యినరాజులుదెచ్చినయుపాయనంబులుచేకొనదుర్యోధనునిభక్ష్యభోజ్యాదివినియోగంబునందుదుశ్శాసనునినియో
చి *క॥ ప్రాజ్ఞుఁడువిశేషధర్మవి।ధిజ్ఞుఁడుధర్మజుఁడు యజ్ఞదీక్షితుఁడయివి।ప్రజ్ఞాతిపరివృతుండయి। యజ్ఞాయతనము
గనధికవిభూతిన్ *ఉ॥ సమ్మదమందిచూచిరి ప్రసన్నతభూజనులెల్లబ్రహ్మతే।జమ్మును రాజతేజమును సద్బహుభూష
రత్నరాజితే।జమ్మునువిస్తరించుచునిజద్యుతియొప్పఁగమూర్తిమైనధ।ర్మమ్మునుబోలెసున్నగుణమండితుదీక్షితు
నందనున్ *క॥ బ్రహ్మవిదులయిననిఖిల।బ్రాహ్మణసత్తములచేతఁబరివేష్టితుఁడై।బ్రహ్మణ్యుఁడొప్పెఁగురుపతి।బ్రహ్మ
ర్షిపరీతుఁడయినబ్రహ్మయుఁబోలెన్ *క॥ వేదనినాదమునాశీ।ర్వాదనినాదమునసేకవాదిత్రమహా। నాదములుజల
నన్యనినాదంబుజనంబులకువినఁగరాకుండన్ *వ॥ అంతననంతవేదమూర్తులయినపైలధౌమ్యులుహోతలుగాయా
వల్క్యుండధ్వర్యుండుగాద్వైపాయనుండు బ్రహ్మగాసోముండుద్గాతగావీరల పుత్రమిత్రగణంబులు క్రమంబు
మైత్రావరుణుండును నచ్ఛావాకుండును గ్రావస్తోతయుఁబ్రతిప్రస్థాతయు నేష్టయును న్నేతయు బ్రాహ్మణాచ్ఛం
యునాగ్నీధ్రుండునుబోతయుఁబ్రస్తోతయుఁబ్రతిహర్తయు బ్రహ్మణ్యులును గానారదాదిమహామునులునుభీష్మాది
వరులును సదస్యులుగా సర్వక్రియాసమగ్రంబయిపడంగసమృద్ధంబయిసంపూర్ణదక్షిణాసనాథంబయిసకలధన
న్యాసమన్వితంబయిజగన్నాథరక్షితంబయిసకలజనానందకరంబయిరాజసూయంబతిరమణీయంబైన *సీ॥ అమ్మహా

ఖమునందగ్నిముఖంబునవిప్రముం(త్ర)హుతివిధులఁజేసి। సకలదేవతలునుసంపూర్ణదక్షిణాదానోత్సవంబులధరణిసురు లునుమువితసత్కారశతసహస్రంబులనఖిలరాజన్యులనభిమతాన్న।దానంబు పెంపునధరణీజనంబులుఁదగ్గయుఁదృప్తు లైధర్మచరితు✽ గీ॥నసఘుధర్మతనయుననుజసమన్వితు । సన్నుతింతిరధికసమ్మదమునఁ। వనికురుప్రభునపునట్లు వైశంపా యనునోక్తమైనకథరసోత్కటముగ ✽ క॥భూరిగుణరత్నభూషణ।నారాయణమూర్తిరాజనారాయణకీ।ర్తిరవవిక్రమ శారద।నీరదనీహారహారనిభశుభకీర్తీ ✽ అంబురుహము॥రాజకులోత్తమరాజమనోహరరాజితసూరిసభాంతరవి।భ్రా జితసద్గుణపార్థివశేఖరపార్థసుసన్నిభబంధుజనాం। భోజవనద్యుమణీమణికాంచనపుంజవిభూషితభూమిసుర।వ్రాజ సమాజపరాక్రమరాఘవరాజితరాజమహేంద్రపతీ॥ ....✽

గద్య ✽ ఇదిసకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతంబయిన- శ్రీమహాభారతంబునందు- సభాపర్వం బున-ధర్మరాజునకు సభాప్రాప్తియుఁ-గింకరదర్శనంబును-నారదువలన లోకపాలురసభాశ్రవణం బును-రాజసూయారంభంబును-జరాసంధ వధయును-గిరివ్రజనిరుద్ధులయినరాజులం గృష్ణుండు విడి పించుటయును-దిగ్విజయంబును-రాజసూయంబు నన్నది-ప్రథమాశ్వాసము॥ ....✽

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతము - సభాపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరమణీప్రియధర్మవి।శారదవీరావతారసౌజన్యగుణా।ధారభువనైకసుందర।ధీరశ్రీరమ్యబుధవివేకనిధానా✽ వ॥అక్కథకుండుశౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్టిరాజసూయమహోత్సవంబునొప్పనుధర్మరాజుధర్మనిత్యతయు ను స్తుతియించి నారదుండాసదస్సుననకలరాజలోకంబులోమనుష్యసామాన్యుండయియున్నజగన్మాన్యుజనార్దనుంజూ చితొల్లి బ్రహ్మాదిసురగణప్రార్థితుండయి యఖిలమహీభారావతరణార్థంబు నారాయణుండుయదువంశంబున నుద యించుటయు నేకక్షత్రియకులంబులుసురదైత్యదానవరాక్షసగంధర్వాదులయంశంబులనవతరించుటయునుదలంచి భవిష్యద్భారతరణంబునకుసహర్షహృదయుండయియుండునంత ✽ క॥శంతనుతనూభవుండు ప్ర।శాంతుఁడుదత్తక్రతు వుచూచిసంతుష్టాంతరంగుండై।యంతకతనూజునకుధృ।తిమంతునకత్యంతధర్మమతికిట్లనియె ✽ మత్తకోకిల॥స్నాతకుండును ఋత్విజుండునుసద్గురుండునునిష్టుఁడు।న్నాతలేశుఁడుసంయతుండునుబూజనీయులువీరిలోఁ।బ్రీతినెవ్వఁడుసద్గుణం బులఁబెద్దయట్టిమహాత్ము వి।ఖ్యాతుఁబూజితుఁజేయుమొకర్ఘ్యనిగౌరవాన్వయవర్ధనా ✽ వ॥అనినవట్టివాఁడెవ్వఁడునా బులఁబెద్దయట్టి... కెఱుంగింపుమనినధర్మరాజునకుభీష్ముండిట్లనియె ✽ సీ॥రోదసీకుహరంబురుచిరాంశుతతిఁజేసియరుణుండువెలిఁగించు నట్టులమృత।సందోహనిష్యందచంద్రికఁజేసిశీతాంశుఁడానందించునట్లుసకల।జనులకుఁదనదైనసదమలద్యుతిఁజేసితన రంగఁదేజంబుతనకుఁదాన।చేయుచునున్నసత్సేవ్యుండుపుండరీకాక్షుండుకృష్ణుఁడనాదినిధనుఁ- గీ॥డబ్జనాభుఁడుండన ర్ఘ్యంబుగొనఁగనిఁ।వర్ణులారులుగలరెయజ్ఞపురుషు।నఖిలలోకపూజ్యునచ్యుతుఁబూజింపు।మధిపయదియచూవెయ ర్ఘ్యంబులక్షఫలము ✽ వ॥అనినభీష్మువచనంబునప్పుడుసహదేవోపనీతంబయినయర్ఘ్యంబగ్రణీయుండయినవాసుదేవునకుశా స్త్రోపదిష్టవిధానంబునధర్మతనయుండిచ్చినదానింజూచిసహింపనోపక శిశుపాలుండుపాలంభనపరుండయి యధోక్ష

—✽శిశుపాలుండుధర్మరాజునాక్షేపించుట✽—

జునాక్షేపించుచుధర్మరాజునకిట్లనియె ✽ మ॥అవనీనాథులనేకులుండఁగవిశిష్టాచార్యులార్యుల్ మహీ।దివిజుల్పూజ్యులు పల్వురుండఁగధరిత్రీనాథగాంగేయుమ।ర్త్యవసాయంబునఁగృష్ణుఁగష్టచరితున్వార్ష్ణేయుఁబూజించితీ। యపివేకంబొ ఱుఁగించితిందఱకుదాశార్హుండుపూజార్హుఁడే ✽ చ॥కడుకొనిధర్మతత్త్వమెఱుఁగంగనశక్యముధర్మబాహ్యుని। న్నెఱ ... ఁబడనిష్టుఁడైక అపియుత్తములుండఁగవాసుదేవుఁడు। ... విచారవిమూఢుఁడుభీష్ముఁడెంతయు। న్నె

డఁగుఁ బనంబునం బనిచె వృద్ధులబుద్ధులు సంచలింపవే * చ॥ ఇతనికిఁ గూర్తురే నిధనమిత్తురభీష్టములైన కార్యముల్ । మఱి
సరింతురిష్టుఁడనిమంతురుగాక మహాత్ములైన భూ। పతులయు విప్రముఖ్యులసభన్ విధిదృష్టవిశిష్టపూజనా । యతవిఖ్యా
త్మఁడనియచ్యుతు నర్చితుఁ జేయఁ బాడియే * సీ॥ ఈతండు వృద్ధ నియెఱిఁగి పూజించితే వసుదేవుఁడుండంగ వసుమతీశ
త్విజుండని విచారించి పూజించితే ద్వైపాయనుండుండ ధర్మయుక్తి । నాచార్యుఁడని వినయమునఁ బూజించితే కృప
ద్రోణులుండఁ గృపుఁడసుండ। భూనాధుఁడనియెడుబుద్ధిఁ బూజించితే యాదవుల్ రాజులేయవనిలోనఁ। బూజనీయు
పురుషులలోపల। నెవ్వఁడవ్యోఁ గృష్ణుఁ డిట్టులేల। పూజ్యులయినవారి బూజింపనొల్లక। భీష్ము పలుకుఁ జేసి చేలవయితి * క
రుషవిశేషుఁడు త్తముఁడు పూజ్యుఁడు రాజులలోన నీయుధి । ష్ఠిరుఁడని నీగుణాళి ప్రకటింపమనంబున నమ్మి ధారుణీ। శ్వ
భవన్మఖంబునకు వచ్చిననిం దలకిద్విధంబునం। బరఁగన వజ్ఞ సేయుటకిని పాడియె ధర్మువె ధర్మనందనా * క॥ నీ వెఱుఁగక
నిది। నావిషయమె యని మనంబున న్వగవకల। జ్ఞావిరహితుఁడయియఘ్యం మున। గోవిందుఁ డసు గొని యొసఁగ నకుఁ గొను
తంబే * క॥ చనఁ బేడికి దారక్రియ। యును జెవిటికి మధురగీతియును జీకునక। త్యనుపమసురూపదర్శన। మును జేయుటఁ బో
గృష్ణుఁ బూజించుటిల్ల * ఉ॥ ఈయవనీశ్వరప్రవరులిందఱు నిన్నునగంగనిట్లు కాఁ। జేయుచె ధర్మరాజను విశేషసమ్మా
రర్థకంబుగా। శీయుతయంచు ధర్మజనదీసుతకృష్ణుల నెగ్గులాడుచుర్। బోయె సభం దొలంగి సహపుత్రబలుండయి చైద్య
డల్కతోఁ * వ॥ అశిశుపాలు పిఱుందన చనిధర్మనందనుండు వానిఁ బ్రియవచనంబులననునయించుచు నిట్లనియె * క॥ ధ
గుణోన్నతులనఁ దగు। వారికి ధీరులకు ధరణివల్లభులకువా। క్పారుష్యము చనునె మహా। దారుణమది విషముకంటె దు
ముకం డేర్ * ఉ॥ ఆదిజుఁడై సబ్రహ్మయు పయంబునకాస్పదమైనవాఁడు వే । దాదిసమస్తవాఙ్మయములం బ్రకా
తుఁడైనవాఁడు లో। కాదిత్రిలోకపూజ్యుఁడని యాత్మ నెఱింగి పితామహుండు దా । మోదరుఁ జెప్పెఁ బూజ్యుఁడని
క్తమె కాకిదియేమిదోసమో * క॥ పరమార్థప్రతిభఁ దమో। హరు నచ్యుతు భీష్ముఁ డెఱిఁగినట్లెఱుఁగఁగఁ నీ । కరిది శిశుపా
పెద్దల। చరితంబుల నెఱిఁగి పలుక శక్యమె యెందుర్ * క॥ గురుఁడని సమస్తలోకో। త్తరుఁడని నీకంటె వృద్ధతములయి
రే। శ్వరులచ్యుతుఁ డర్చితుఁడని। కరమభినందింప నీకుఁ గాదనఁ దగునే * వ॥ అనియా శిశుపాలుం బట్టువఱుచుచున్న ధర్మ
జునకు భీష్ముండిట్లనియె * ఉ॥ పాలితమర్త్యుఁ డుశిశుపాలుఁడు బాల్యుఁడు వీని నేలభూ। పాలక నీకుఁ బట్టువఱుపన్
వెఱుంగవీని కిం। బోలునె రాగకోపపరిభూతమనస్కు నకల్పరాజ్యల । క్ష్మీలలనాంధబుద్ధికనిమిత్తమహాత్పరివాద
కిర్ * వ॥ అని ధర్మరాజువారించి శిశుపాలుం జూచి భీష్ముం డిట్లనియె * చ॥ అవినయబుద్ధివై హరికి నర్ఘ్యము యోగ్య
యంటి నీవు మా। ఖ్యపు శిశుపాల యింకఁ బలుకన్వలయున్ సభలోన నున్నయీ। యవనిపులెల్ల నాతని దయం బరిముక్త
వాని చేత నా। హవజితులుం దదీయశరణార్థులు గాకొరు లయ్యెఁ జెప్పుమా * గీ॥ ఉత్తమజ్ఞానవృద్ధుఁ డనాసుండునేని। బాలు
య్యును బూజ్యుండు బ్రాహ్మణుండు। క్షత్రియుఁడు పూజ్యుఁ డమితవిక్రమసమృద్ధి । నుర్వీపతులలోన నధికుఁడైయు
నేని * క॥ ఈ రెండు కారణములము। రారాతియయర్ఘ్యమునకు నర్హుఁడు జగదా। ధారుండు మాకకామస। దారాధ్యు
విష్టపత్రయావాసులకున్ * క॥ వృద్ధులు లోకలఁ గుయున్నను। బుద్ధియె యెవ్వరికి వారిఁ బూజింపంగా । నిద్ధరణీశులలో
వృద్ధునుబూజించితిమి త్రివిక్రము భక్తిన్ * క॥ పూజితులు లుతృప్తులగుదురు। భూజను లొరులచ్యుతుండు పూజితుఁడగుడు
దేజమున జగత్త్రితయముఁ। బూజితమయి తృప్తిఁ బొందుఁ బుణ్యసమృద్ధిన్ * సీ॥ బుద్ధియు మనమును బురుషుండు
క్తము గుచున్న ప్రకృతియు నంబరంబు। ధరణియుఁ దరణియు దహనుండుఁ జంద్రుండు గాడ్పును దిక్కులుఁ గాలములును
దాసరయై జంగమస్థావరాత్మకమైన సకలభూతప్రపంచంబు నెల్లఁ। దనదివ్యశక్తి నైందాల్చి నసర్వాత్ము సర్వభూతేశ్వ
సర్వవంద్యు। నధికయోగసిద్ధి తాత్మకులసుమహా। యోగివరులు తత్త్వయుక్తిఁ జేసి। యెఱిఁగినట్టు నీకు నెఱుఁగంగఁ బో
నే। యనుచు భీష్ముఁ డున్నయవసరమున * చ॥ ఎడపక యర్ఘ్యమచ్యుతునకిచ్చితిమిచ్చినదీనికే మొదం । బడమనిదుర్జ
మునఁ బలెకు మీరులమస్తకంబుపై। నిడియెదనంచుఁ బాఁజరణమెత్తె సభన్ సహదేవుఁ డట్టిచో । నుడిగిన భాసమల్
కకుండిరి తద్దయు భీతచిత్తులై * చ॥ చెలువుగఁ బుష్పవృష్టి గురిసె న్సహదేవుశిరంబున। న్వెలయఁగ సాధువాదము

పీచెసభాసదులెల్లవిస్మయా। కులితమనస్కులై రితనకుంజెయుఁగృష్ణమృగాజినంబును౦ । బలుమఱువీచుచుంగలహ
బంధుఁడునారదుఁడాడెవేడుకన్ ✱ వ॥ అంతశిశుపాలుసేనాపతిసునీథుండనువాఁడతిరోషపరుషవచనుండగుచునసే
కబలంబులతోస్వపక్షక్షత్రియులనెల్లనొక్కచెంతఁజేర్చికొనిశిశుపాలునను మతంబున యుద్ధసన్నద్ధుండయియున్నస
మయంబున✱ చ॥రయవిచలత్తురంగమతరంగములన్మదనాగనక్రసం। చయములసంచరచ్ఛటులసైనికమత్స్యములన్భ
యంకరం।బయియదువృష్ణిభోజకుకురాంధకవారిధియుంగలంగెను।ర్దయతరరోషమారుతనితాంతసమాకులమైక్షణం
బునన్ ✱ వ॥అట్టిసకలక్షత్రియక్షోభంబుచూచిభయసంభ్రమాక్రాంతహృదయుండయిధర్మరాజుభీష్మునకిట్లనియె✱
మత్తకోకిల॥ ధరణిలోఁగలరాజులెల్లనుదారుణక్షయకాలసా । గరములట్టుగలంగిరిప్డుమఖప్రయోగమువిఘ్నముం।
బొరయకుండఁబ్రజాపకారముపుట్టకుండఁగఁగావుమీ।చ్చెరఁబితామహవీరికిచ్చటఁజిత్తశాంతియొనర్చుచున్॥ అనిన
ధర్మరాజునకుభీష్ముండిట్లనియె✱ క॥నీయజ్ఞమునకువిఘ్నము। సేయఁగనోపుదురెయొరులుజితదైత్యుఁడునా। రాయణు
బోఁడుయజ్ఞపురుషుఁడు।జేయపరాక్రముఁడుదీనిఁజేకొనికావన్ ✱ సీ॥చైద్యునకయిపూనిసన్నద్ధులయియున్నయీరాజు
లకిండఙుసీక్షణంబ।హరియన్ని చూచుడునంతకాలయమునకరిగెడువారుఘోరాహవమున । దమఘోషనందనుదర్పం
బునిప్పుడయణఁగెడుఁగడుఁజెక్కలయ్యెఁగుక్క । లిభకుంభదళనపటిష్ఠనిష్ఠురనఖముఖమగుహరిమీఁదమొఱిగియేమి ।
సేయనోపుఁగృష్ణుసింహపరాక్రము। నెఱుఁగకున్నవారెయెల్లవారు।ననినభీష్ముపలుకులవికర్ణఘూలంబు । లయినచేది
దేశనాథుఁడాగ్రహించి✱ ఉ॥ఇమ్మదివెఱ్ఱివీనిఁబరమేశ్వరుఁగాఁగొనియాడెధర్మత। త్త్వమ్ములుపాండవేయులును దానును
ప్రకాగానియెఱుంగరఁచుసా।మమ్మునెల్లవారినవమాన్యులఁజేసెనమాన్యుఁడంచురా।కమ్మగభీష్ముఁజూచి బలగర్వితుడి
ట్లనివలెక్కనల్కతోన్ ✱ ఉ॥ నెట్టనధర్మనందనుఁడునిన్నవలంబముచేసియోడతోఁ । గట్టినయోడవోలెగతిగౌరవుఁడైక
పాడుఁదూలెఁగృష్ణుఁజే।పట్టివిభీషికల్ధరణిపాలురకిప్పుడుచూపెదీవునీ। యట్టిమరాత్ములంగలరెయంతయథీరులెధారుణీప
తుల్ ✱ సీ॥పూతనాఘాతంబుఁజేతనేతరమైనశకటంబుత్రోపునుజరణనిహతి। వీఁకతోఁగడుఁబూచుమ్రాఁకులవిఱువు
నుపల్మీకమాత్రపర్వతమునెత్తి।కొనిలావుగలఁడువీఁడననేఁడుదివసంబులునికియువృషవధయునుననంగ।బంబిసకృష్ణువీ
రంబులువొగడుచునున్ననీనాలుకయొక్కఁడయ్యె✱ గీ॥వ్రయ్యవలయునూఱువ్రయ్యలుగాఁగన । ట్లయినఁగానిచాలవ
తనిఁబొగడ।నెల్లదాని నేనయెఱుఁగుదునంపవీఁ।డర్ఘ్యదానయోగ్యుఁడగునెచెపుమ ✱ వ॥స్త్రీలనుగోబ్రాహ్మణులం
గూడువెట్టువారినివిశ్వసించినవారినివధియించుటమహాపాతకంబనిపెద్దలుచెప్పుదురట్టివానియందుగోవిందుండుస్త్రీ
వధయునుగోవధయునుంజేసెనీవుసుంగడుధర్మవెఱింగినవాఁడవయివీనికర్ఘ్యంబిఁబంచితదియునుంగాక యన్యాకాం
తయయినయంబయనుకన్యకనపహరించినీవుదెచ్చిననెఱింగినీతమ్ముండువిచిత్రవీర్యుండు ధర్మువెఱింగినవాఁడుగావు
నదానివిడిచిపుచ్చె✱ క॥జననిందితవృత్తియినీయం।దనపత్యతయనుసధర్మమదియుండఁగని।న్నునుధర్మచరితుడనినీ।యనుశా
సనమెట్లునమ్మనగుజనములకున్ ✱ వ॥తొల్లిసముద్రతీరంబుననుండియొక్కవృద్ధహంసధర్మ్యధర్మంబులుచెప్పుచు ధర్మ
మార్గంబునవర్తిల్లుచుండుఁడనిపక్షులనెల్లశిక్షించుచుఁబ్రాణిహింససేయకతపోవృత్తినున్నదానికి సముద్రచరణం
బులయినపక్షులురుచ్యంబులగుభక్ష్యంబులుదెచ్చిపెట్టుచుందత్సమీపంబునందమతముయండంబులనెల్లనిక్షేపించిభక్ష
ణార్థంబొక్కనాఁడతిదూరంబరిగిననిటవృద్ధహంసయునయ్యండంబులనెల్లభక్షించినదానినొక్కపక్షిగనియాపక్షుల
కెల్లంజెప్పినవిన్నియవితర్దయుదుఃఖంచియావృద్ధహంసనువధియించెంగావుననట్లనీవునుధర్మప్రవృత్తుండవయి ధర్మశి
క్ష సేయుచుఁగౌరవులకపాయంబాపాదింపనున్నవాఁడవు✱ క॥విదితముగనధికబలసం। పదనోర్చునుపేంద్రుఁడవనిపా
లురనంచు।న్మదిఁబొగడితినాయెఱుఁగని।యదియెజనార్దనుబలంబునత్యున్నతియున్ ✱ క॥సకలక్షత్రభయంకరు । నకు
బాహ్వద్రిశిఖిననిమొనన్మాళ్ళానఁజా।లకతలిరియంబాఱఁడెయీ। మకుందుఁడుభయమాతిరేకమునఁబడిమాఱుల్ ✱ వ॥ అ
మ్మహాసత్త్వజరాసంధుబ్రాహ్మణవేషంబునభీమార్జునులుంతోడుచేసికొనివధియించెనవియెల్లం ద్రివిక్రమపరా
క్రమంబులుగాఁదలంచియక్రాంతవచనుండవయి✱ గీ॥బూతువొగడిన [illegible] గడంగి।వలయునేనిసుగుణవంతు

లయినకర్ణశల్యులాదిగాఁగలవీరులఁ। బొగడుచుండరాదె ప్రొద్దువ*గీ॥అన్యకీర్తనంబునన్యనిందయుఁదన్నుఁ। గఁబొగడికోలుఁ బ్రబ్బికోలు। నాపగాతనూజయార్యవృత్తములుగా। పనిరివీని నార్యులయినమునులు* వ॥అనినిట్లు రవచనంబులనాక్షేపించుచున్న శిశుపాలుంజూచి సహింపనోపక భీముసేనుండతిరౌద్రాకారంబుననలిగి* చ॥ప్ర కోపవేగమునఁబద్మదళాయతనేత్రముల్ల్ఘయా। నకతరలీలఁదాల్చె నరుణద్యుతినుద్ధత మైత్రి శాఖమై। భ్రుకుటిలా

—(*)భీమునకుభీష్ముండుశిశుపాలునివృత్తాంతంబుచెప్పుట.(*)—

శమునఁబొల్చెఁద్రికూటతటింద్రిమార్గగా। సుకృతిఁ బ్రభంజనప్రియతనూజునకంతకమూర్తిఁ జొచ్చుటన్* వ॥ఇట్లు శత్రుప్రియత్రాసజనకంబుగానలిగిదంతసందష్టదారుణముఖుండయిశిశుపాలనిర్మూలనాభీల సంరంభంబునననున్న సేనువారించిభీష్ముండాతనికిట్లనియెనిద్దురాత్ముండుచేదివంశంబునదమఘోషుండనువానికిసాత్వతికింజతుర్భుజ నేత్రంబులతోనుదయించిరాసభస్వరంబున నేడ్చుచున్నంజూచితల్లిదండ్రులు భయవిస్మయాధీనమనస్కులై వారలకునొక్కయశరీరిమైనభూతంబిట్లనియె*గీ॥వీనినోరులుచంపగానోపరెవ్వరు। నెవ్వరేనివీనినెత్తుకొనుడుని యున్నబాహుయుగళంబుఁగన్ననను। నడఁగువీనికతఁడయంతకుండు* వ॥అనినయ్యశరీరివచనంబులువిని వారలాశ్చ మానసులయియాకుమారుంజూడవచ్చినవారికెల్ల నెత్తికొననిచ్చుచున్నంత*చ॥అతివికృతస్వరూపధరుఁడై నకుమ నిఁ ద్రిశిరోడసా। త్సాత్వతి దనమేనయత్తనుముదంబునఁజూడఁగఁగోరియచ్యుత। ప్రతిభులురామకేశవులువచ్చిన గనే విధారుణి। పలిపురికొక్కనాఁడఖిలబాంధవమంత్రిసుహృత్సమేతులై * వ॥ఇట్లువచ్చినరామకేశవులం బ్రియసత్కా బులంబూజించిసాత్వతియుబలదేవుచేతికిన బ్బాలకు నెత్తికొనన్చ్చితదనంతరంబదామోదరుచేతికినిచ్చిన * క॥అ డుకునబ్జనాభుఁ। డక్కజముగనెత్తికొనుడునందలుచూడ। న్నిరుపనొక్కటనడఁగెను । మిక్కిలిచేతులును వానికి లికన్నుల్ * వ॥దానింజూచిసాత్వతియప్పుతచిత్తమైయశరీరివచనంబప్పుడు దలంచితనపుత్రునకుమరణవైరివలన ణంబగుటయెఱింగియతనికిట్లనియె*క॥కుపథప్రవృత్తుఁడయివీఁ। డపనయమునఁజేసినప్పుడయిననుగరుణా। నిపుణుఁడవు నీవ అఁడికి। నపరాధశతంబుసయిఁపుమయ్యముకుందా*వ॥అనివీనితల్లితొల్లిజగద్విభుండయిన జనార్దనుఁ బ్రార్థిం తప్రసాదంబునవరంబువడయుటంజేసిశతాపరాధంబులునిండునంతకువీఁడన్యులచేతనవధ్యుండుకృష్ణునిచేత నిహ డగునదిగారణంబుగా*చ॥ఇతనికినన్నిట్లు అకయెగ్గులువల్కఁగఁబోలుఁగాకయు । ద్ధతమతినన్యులీతనివిధంబున లికిపఁదీయచాపని। గ్గతపటుఘోరమార్గణనికాయపయోధిమునుంగకెట్లువ । ర్పితులయిపోవనేర్తురుసగభీరపరా మారుతాత్మజా*వ॥అనిపలుకుచున్నభీష్మభీములనతిక్రమించిశిశుపాలుండుజనార్దనునకభిముఖుండయియిట్లనియె వ॥అవమాన్యుఁ సభలోనమాన్యుఁడన సౌహార్దంబునంగౌరవ। స్థవిరప్రేరణనిన్నుఁబాండుతనయుల్దప్పంగఁ బూ ర। య్యవివేకాస్పదులైనపాండవులుమోహాంధుండుభీష్ముండుగే । శవనీవుంగడఁగుండునావునెదురై సంగ్రా గంబునన్*వ॥అనిశిశుపాలుండుగర్వించిపలికినవినిచక్రధరుండఖిలరాజచక్రంబువిననిట్లనియె *సీ॥ప్రాగ్జ్యో బునభగదత్తుపయినేమువోయినవీతఁడన్యాయవృత్తి। నిటబాలవృద్ధులకెల్లభయంబుగాఁద్వారకాపురిఁగాల్చెవీఁడు భోజరాజన్యులుపాలఁతులతోడరైవతకాద్రిఁగ్రీడాభిరతిఁబ్రమత్తు। లయియున్నవారలనదయుఁడై వధియించె భుఁడగువసుదేవుచేయు*గీ॥నశ్వమేధమునకునర్చితంబయియున్న। హయమునపహరించియిజ్ఞమునకు। విఘ్న మా చెవీఁడతిపాపుఁడై। బభ్రుభార్యఁదనకుభార్యఁజేసె*వ॥మఱియువాగ్విషయంబులయినయపకారంబులనేకంబుల సేఁదొల్లిమాయత్తసాత్వతినన్నుంబ్రార్థించుటంజేసియిద్దురాత్ముండుచేసినయపరాధశతంబు సహించితి నీ ధీరిందఱు నెఱుంగనాయందపకారవ్యతిక్రమంబుపక్రమించియత్యంతశత్రుండయ్యెనని నవినిశిశుపాలుండతివ వనుండగుచుఁబురుషోత్తమునకిట్లనియె*క॥నీకూర్మియునీయలుకయు। నాకవియేమిటికిదుర్గుణప్రియమొదల। నా

—(*)చక్రాయుధముచేశిశుపాలుండుచచ్చుట.(*)—

నయాకన్నియఁ। జేకొనిశిశుపాలుకసిగ్గునులేదే*చ॥అనిశిశుపాలుఁడిట్లుసభనప్రియముల్పలుకుచున్నచో।

శిఖాలిదూలదనుజాంతకుచక్రము రాజచక్రమె । ల్లసుభయమండమూర్ధవికలంబుగనప్పుడు చేసెఁ జేదిసం। దనుతనుపు
స్పృహద్రుధిరధారలు భోరన మీఁదికొల్కెఁ గాఁ * ఉ॥ ప్రల్లదమేదియిట్లు శిశుపాలుఁడు వజ్రహతాద్రితుల్యుఁడై। త్రె
ళ్లినవానిదైనపృథుదేహము వెల్వడి తేజమంబరం। బెల్ల వెలుంగ వచ్చి పరమేశ్వరు దేహముసొచ్చె విస్మయో । త్ఫుల్లవిశాల
నేత్రులయి భూపతులెల్లను జూచుచుండఁగాఁ * క॥ ఘనజాలము లేకయుఁ జెలు। చనపిడుగులతోడి వృష్టి చైద్యునివాసం।
బునఁ గురిసె సముద్రమహీ। ధ్రనికాయముతో ధరిత్రి దిర్దిరఁ దిరిగెఁ * క॥ జయజయనినాదమునన। వ్యయసంబుజనాభ
భువనవంద్యను పేంద్రుం। బ్రియమునఁ బొగడెడు జనములు। సయినమహారవము సెలఁగెనతితుములంబై * వ॥ అంతననం
తశయనుండు శిశుపాలుసంస్కరింపం బంచి వానికొడుకుం జేదిరాజ్యంబునకభిషిక్తుం జేసె నట్లు ప్రశాంతవిఘ్నంబయి
ప్రభూతభక్ష్యాన్నధనధాన్యసమన్వితంబయి జగన్నాథరక్షితంబయి రాజసూయంబు సమాప్తప్రయోగంబయిన * ఉ॥
దేవగురుద్విజప్రకరతృప్తికరుం గృతరాజసూయయ। జ్ఞావభృథాభిషేకువిమలాంగు విశుద్ధయశోనిధిన్ జగ। త్పావనుధర్మ
నందనుసభాస్థితుఁ జూచి ముదంబుఁ జెందిరిం। ద్రావరజాదిమిత్రులునమర్షముఁ బొందిరి ధార్తరాష్ట్రులున్ * వ॥ ఇట్లు మ
హావిభూతితోనున్న ధర్మరాజు నెద్దకు నానాదేశాగతులయిన రాజులు వచ్చి యిట్లనిరి * మాలిని॥ జగదభినుతసామ్రాజ్యం
బుతో నొప్పునీయ। త్యగణితగుణయుక్తం బైనధర్మప్రవృత్తి। న్మిగిలి వెలిఁగె నాజామీఢవంశంబు విద్వ। గ్గగనతపనసర్వక్షత్ర
వంశంబులందున్ * వ॥ ఏము భవదీయరాజసూయమహోత్సవదర్శనంబున ననుభవత్కృతసత్కారగౌరవంబునం జే
సి కృతార్థులమయితిమి మామా దేశంబులకుఁ బోయెదమని చెప్పి వీడ్కొనిన ధర్మరాజు వచనంబున భీష్మధృతరాష్ట్రుల
భీమసేనుండును యజ్ఞసేనునగ్జునుండును సపుత్రకులయినకర్ణశల్యసుబలులనకులుండును కృపద్రోణాశ్వత్థామలసహ
దేవుండును విరాటభగదత్తులసౌభద్రుండునుం బార్వతేయసౌరాష్ట్రపతులను ద్రౌపదేయులనుననిచి రంత * క॥ సతత
ధనధాన్యములఁ బూ। జితులయి తృప్తులయి గుణవిశిష్టమహీదే। వతలం డఱుధర్మజు మా। నితగుణు దీవించి చనిరి నిజగృహము
లకున్ * వ॥ నారాయణుండును పాండవులనందఱం గ్రమంబున వీడ్కొని ద్వారవతికిం బోవుచుండి ధర్మరాజున కిట్లనియె *
గీ॥ సకలభూతసంఘంబు పర్జన్యుఁ బక్షి। సమితి బహుఫలవృక్షంబు నమరులింద్రు। ననిశమును నుపజీవించునట్లు బంధు। జనులు
నిన్ను నుపజీవింప మనుము పేర్మి * వ॥ మఱియు నప్రమత్తుండవయి నిఖిలప్రజారక్షణంబు సేయుమనినఁ గృష్ణునకు ధర్మరా
జిట్లనియె * ఉ॥ నీకరుణం గరంబు రమణీయతరంబయి సర్వవిఘ్నదూ। రీకృతమై సమాప్తినొనరెన్ధరణీధరయీమఖంబు
భూ। లోకములోన నేను నృపలోకఘనస్తుతకీర్తిఁ బర్వితి। న్నాకులము న్వెలింగెను గుణంబులకాస్పదమై పవిత్రమై * క॥ ద్వా
రవతినుండియు నునిట । నారసియుండునది దానవాంతక లోకా। ధారసమీపస్థుఁడవయి । దూరంబుననుండియు జతుర్భు
జ మమ్ముం * వ॥ నిన్నుం బాసినిమిషంబయిన నిర్వహింప నేరమని ధర్మరాజెట్టకేనియు గరుడగమనంబున కొడంబడిన *
చ॥ అనిలజవాశ్వయుక్తమయి హాటకరత్నవిచిత్ర తార్క్ష్యకే। తనమయి మేఘనాదమయి దారుకసారథియైన దివ్యకాం। చ
నరథమెక్కి యక్షణమసాత్వతకుంజరుఁ డేగె భక్తినా। తనిననిచెన్యుధిష్ఠిరుఁడు తమ్ములు దానును బాదచారియై * క॥ తగిలివి
లోచనగోచర। మగునంతకు దృష్టి నిలిపి యట హృదయములి। మ్ముగ నిలిపి యెట్టకేనియు। మగిడిరి హరి ననిచి విపులమతిఁ బాం
డుసుతుల్ * వ॥ అట దుర్యోధనుండు శకునియుఁ దానును దత్సభావిభవంబు చూచు వేడ్కనందుఁ గొన్నిదినంబులుండి యొ
క్కనాఁడు దానియపూర్వరమణీయతకు విస్మితుండయి యయ్యయిప్రదేశంబులం గ్రుమ్మరువాఁడు వివృతంబయిన ద్వా
రప్రదేశంబు సంవృతద్వారంబుగా వగచి చొరనొల్లక సంవృతద్వారంబు వివృతంబని చొరఁబోయి తత్కవాటస్ఫటికశి
లాఘట్టితలలాటుండయి సమప్రదేశంబున్నతంబుగా వగచి యెక్కసనుకట్టి నీలాశ్మస్థగితంబయిన విమలమణిస్థలంబు జ
లాశయంబుగా వగచి పరిధానంబెగఁ ద్రోచి కొని స్ఫటికదీప్తిజాలపరివృతంబయిన జలాశయంబు స్థలంబుగా వగచి కట్టిన
పుట్టంబు తడియం జొచ్చి క్రమ్మఱిన వానిం జూచి పాంచాలియుం బాండుసుతులును నవ్విరంత * గీ॥ దాని నెఱిఁగి ధర్మతనయుం
డు ధృతరాష్ట్ర। తనయునకు సమీరతనయుచేత। దివ్యవస్త్రములును దివ్యభూషణములు। నిచ్చి పుచ్చెఁ బ్రీతియేర్పడంగ * వ॥
దుర్యోధనుండట్లు సభాప్రభావంబునకు లజ్జితుండయి పాండవుల వీడ్కొని గజపురంబునకరిగి ధర్మరాజు రాజసూయంబు

తనకు సూయోజనకంబగుటకుసకలజననయనోత్సవంబయినతత్సభాలక్ష్మి తనమనోనయనంబులకగ్నిజ్వాలయై దాహంబు సేయుటకుసంతప్తహృదయుండయి నిదాఘుదాహంబుననంకితరుగు నల్పజలాశయంబునుంబోలె దంద మానమానసుండయితద్దయుందజిగి * క॥కందుగలపసిండిగాఁచినఁ।గందివివర్ణమయినట్లు కౌరవుకాయం।బొందగ వర్ణమయికడు।వందెమనస్తాపనావ్యవహదాహమునన్ * క॥అవనీరాజ్యవ్యాపా।రవిహీనుండయిసుహృద్విరహితుండై కౌరవపాంససుండుపాప।వ్యవసాయమునందుబుద్ధి వదలక నిలిపెన్ * వ॥ఇట్లుసకలసుఖోపభోగవిముఖుండయి రిత్తోదంబలుకకున్న దుర్యోధనుంజూచిశకునియిట్లనియె* గీ॥ఇన్నిదినములయ్యె నేలనాతోడనీ।విభవు రేశపలుకవిట్టు నీసుఖంబుదీర్ఘనిశ్వాసధూమసం।హతులఁజేసికలుషమయినయదియు * క॥నా కెఱిఁగింపుముదీనికి। నేకాగ్రత నేలయేనుండఁగన।వ్యాకులభవత్ప్రతాపని।రాకృతులుధరిత్రిలోనిరాజులునీకున్ * వ॥ ఇంతసంతాపింప నేల

—*దుర్యోధనుఁడుశకునితోఁదన మరభిప్రాయంబు చెప్పుట.*—

నాశకునికిదుర్యోధనుండిట్లనియె* ఉ॥ఈవునుజూచితట్టిసభయెందువినంబడ దేయుగంబుల।నువ్వావలయంబులోనది పూర్వముసర్వమనోజ్ఞమిష్టభో।గావహమేక్రియంబడ సెనయ్యమహాత్ముఁడు దానినెమ్మిసం। భావితభాగ్యుఁడ నుభ్రభాకరతేజుఁడుధర్మజుండిలన్ * చ॥ కడుభయమందిదానికిఁదగన్మజివైశ్యులసోలెవశ్యులై। పుడమినతిప్రసిద్ధ గుభూపతులెల్లమహాధనావళు।ల్దడయక తెచ్చియిచ్చిరవిదానము సేయుటఁబార్థివత్వమే। ర్పడియెఁబృథాతనూజులకు బాండవతేజముపర్వెనెల్లచోన్ * ఉ॥యాదవు చేతిచక్రముభయంకరమైశిశుపాలమస్తక।చ్ఛేదముఁజేసినంగడు సిద్ధులుశూరులునైనరాజుల।య్యాదవునుందటన్ జయజయధ్వనులిచ్చిరిగానివానిశౌ। ర్యోదయవృత్తిఁగట్టెదురనో రయెవ్వరువిక్రమంబునన్ * చ॥అతులపరాక్రమార్జితములైనధనంబులపెక్కఁజేసియు। న్నతులగుచున్న పాండుసు నాథతనూజులలక్ష్మినాకస।మ్మతమయివృద్ధినైవెలిఁగెమాతులమానధనాఢ్యుఁడైనభూ। పతికిసహింపనోపు నెసపత్నుల పేర్మియునాత్మహానియున్ * వ॥ఏమి సేయుదమెవ్విధంబునంబాండవులలక్ష్మి మనకపహరించికొననగుననినదుర్యోధనుం నకుశకునియిట్లనియె* క॥దీనికిధృతరాష్ట్రునను।జ్ఞానమువడయుడు నుమనకుసమకూఱుధరి।త్రీనాథభవదభిప్రాయా గుణైశ్వర్యమతిశయంబుగఁబ్రీతిన్ * వ॥అనియప్పుడశకునిదుర్యోధనుందోడ్కొని ధృతరాష్ట్రునొద్దకుంజనియాతని రకార్శ్యవైవర్ణ్యంబులు చెప్పినవినియదరిపడిధృతరాష్ట్రుండుకొడుకునొడలంటిచూచికడుదుఃఖితుండయియిట్లనియె సీ॥ కౌరవైశ్వర్యంబుగౌరవంబునసమర్పితమయ్యెనీయంద పేర్మితోడ। ననుజులుమిత్రులునను చరులునునీకుఁబ్రీతులు నియప్రియులు లేరు।వివిధోపభోగముల్ దివిజేశునకుఁగలయట్టులకలవునీకనుభవింప।సకలభూపతులువాయకభక్తి త్తులై యొలసినీపనుపు సేయుదురునెమ్మి *గీ॥ నేమిగొఱఁతయయ్యెనిట్లుడయ్యనుదను।చ్ఛాయదఱిగియుండసకలధరా రాజ్యభోగసుఖపరాఙ్ముఖత్వమునఁబొంద। నేలనీకుఁగురుకులేశ్వరుండ* వ॥అనినవినిధృతరాష్ట్రునకుదుర్యోధనుండిట్లని యె* క॥ పాండవులవిభవమదియా।ఖండలువిభవంబుకంటెఁగడునధికంబై ।యొండొంటఁబెఱిగిదిక్కులు।నిండెఁదదీయ ప్రతాపనిర్మలరుచులన్ *క॥సామాన్యమెయుత్తరకురు ।భూములు మొదలుగసమస్తభూములువిజయ।శ్రీమహిమనన ధించెఁద్రి । ధామపరాక్రముఁడుశక్రతనయుఁడుబలిమిన్ *గీ॥సఖ్యసంబంధములఁజేసిచక్రధరుఁడు ।ద్రుపదుఁడు దక్కఁదక్క నన్నృపతులెల్ల। నరియుఁబెట్టనివారు లేరఖిలజలధి। వలయితక్షోణిలోఁబాండవులకుఁబ్రీతి*గీ॥ శైలకాననద్వీ పవిశాలమయిన।వసుమతీచక్రమంతయువారివశము।ఏసునొకరాజసుతుఁడనైయెట్లుదీనిఁ। జూడనోపుదుఁబ్రాభవ న్యునట్లు*గీ॥నన్నురత్నపరిగ్రహణంబునందుఁ।బాండవుండునియోగించెఁబార్థివేంద్ర।సర్వరత్నాకరేంద్రప్రశస్త రత్న।పుంజములకాస్పదముధర్మపుత్త్రుగృహము*గీ॥యజ్ఞదీక్షితుఁడయినధర్మాత్మజునకు। గౌడకాంభోజపతులనేకప్ర కార।వర్ణకంబళములుశుకవర్ణవాహ।నివహములఁదెచ్చియిచ్చిరి నెమ్మితోడ*ఉ॥సాగరసారవారిరుహసౌక్తికమౌక్తిక ద్రుమచ్రమమై। లాగురుచందనంబులుప్రియంబుననిచ్చిరి తెచ్చియున్నత।శ్రీగుణయుక్తిమైఁబరఁగుసింహళకేరళచోళ పాండ్యదే।శాగతరాజపుత్రులుమహాగుణశాలికజాతవైరికిన్* ఉ॥మందితసూర్యరశ్మిరుచిమన్మణిహారచయంబులో

గట।స్యందిసుగంధిదానజలసంపదనొప్పెడువాని దేవకీ।నందనుఁడిచ్చెఁబ్రీతిబదునాలుగు వేలుగజంబులజ్జనా।నందనకీర్తి
యైనయదునాథతనూజునకిష్టమిత్రుఁడై॥క॥హరియును గిరీటియును నొం। డొరులకభీష్టములు సలుపుచుండుదురందు।ర్వ్య
రువురు నేకాత్మలుజన।శరణ్యులుత్తములు నిత్యసాంగత్యమునన్॥ వ॥మఱియునయ్యుధిష్ఠిరునకసురక్తుండయివిరాటుం
డు రెండు వేలుగజంబులనిచ్చెద్రుపదుండు వేయుగజంబులను బది వేలుహయంబులను బదునాలుగు వేలువిలాసినీజనంబు
లం బదాఱు వేలుదాసీజనంబుల నిచ్చె మరుకుకురకులూత కేకయకాశ్మీరకాంభోజగాంధారమద్రద్రవిళమగధమాళ
వకళింగాంగ వంగబంగాళగౌళాంధ్ర కేరళకోసలాది మహీపతులునుం బ్రాగ్జ్యోతిషంబునభగదత్తుండును గురుకుత్స
నివాసులును జేదిపతులును నాజానేయ బాహ్లీకహూణ పారసీక దేశంబులంగలహయంబులం బర్వతనిభంబులయిన
యిభంబులను దివ్యాంబరాభరణభూషితంబులయిన యోషిత్సహస్రంబులను నపరిమితంబులయిన యజావిగోమ
హిషంబులను హిరణ్యరత్నరజతకంబళాంబరాదులనిచ్చిరి మఱియు మేరుమందరవింధ్యాద్రిమత్స్యకీచకవనవాసు
లయినపుళిందపారదబర్బరతురుష్క కొంకణకొంకణాధిపతులును వశగతులయి హేమశైల రామశైలకురుక్షేత్ర
ంబులయిన దివ్యౌషధంబులను నింద్రనీలేంద్రగోపపికచంద్రమయూరకీరవర్ణతురంగంబులును సౌవర్ణకీటజపట్టజాండ
శయ్యలును నిశితదీర్ఘనిస్త్రింశంబులును మణికాంచనఖచితగజదంతమయశిబికాసనంబులును నిచ్చిరి వాసవసఖుండ
యినగంధర్వపతిచిత్రరథుండను వాఁడేనూఱుగంధర్వహయంబులనిచ్చెఁదుంబురుండను గంధర్వుండునూఱుహయం
బులనిచ్చె ॥ ఉ ॥ భావిపురాతనాద్యతనపార్థివలక్ష్ములు పాండవేయుల। క్ష్మీవిభంబుతోడనుపమింపసమంబులుగావ
నోశేషరా।జావళిలోననత్యధికులైనసపత్నులపేర్మిఁజూచియేఁ। జూవెసహింపనోపకకృశుండవివర్ణుఁడనైతినెంతయున్॥
॥ఒక్కలక్షభూసురోత్తములుగుడిచిన।మొనసితనకుఁదానమ్రోయుశంఖ। మొక్కనిమిషమైననుడుగక మ్రోసెన।య్య
ధ్వరోత్సవంబునన్నినాళ్లు ॥ సీ॥జన్నంబుచూడంగసకలభూములనుండివచ్చినరాజన్యవరులనవని।సురులను వైశ్యులశూ
ద్రులనాత్మీయబంధుసుహృద్వీరభటనియోగి। జనులను బేదలసాధులనిత్యంబుఁదానపరీక్షించితగనెఱింగి।యన్నంబుద
నరుఁజెట్టియందఱుఁదనిసినఁదనుమధ్యయర్ధరాత్రంబునందుఁ ॥ గీ॥ గానికుడువదట్టికమలాక్షిద్రౌపది।యదియుఁగాక
యమ్మహాధ్వరమున।నధముఁడయ్యుఁగడుఁబ్రియంబుననభ్యర్చి।తుండకానివంచితుండు లేఁడు॥క॥ధరణిహరిశ్చంద్రుఁ
డు।సురయశుఁడయి చేసె రాజసూయంబదియున్।సరిగాదనిరిమునీంద్రులు।సురుచిరవిభవమునఁబాండుసుతుయజ్ఞ
ముతోన్ ॥వ॥అట్టిరాజసూయాధ్వరమునన వభృథసమయంబునందు బ్రహ్మర్షి రాజర్షి పరివృతుండయినమహేంద్రుండు
బోలెనున్నధర్మతనయునొద్దఁబర్వతనారద పారాశర్యాదిమహామునిసమేతుండయిధౌమ్యుండశేషతీర్థజలంబులన
భిషేకించిన॥సీ॥అభిషిక్తుడయినయయ్యమరాజసుతునకుసాత్యకిమాక్తికచ్ఛత్రమొప్ప।బట్టెభీముండును బార్థుండుమణి
హేమదండచామరయుగధారులయిరి।కమలనాభుండునుగవలునుద్రుపదేశపుత్రుండు వేత్రోఽభూమిపతుల।మూర్ధాభి
షిక్తులమ్రొక్కించుచుండిరిదర్పంబు వెలయఁగదానిఁజూచి ॥ గీ॥యేను మొదలుగామహీపతులెల్లను।దీప్తిదఱిగియుం
డి విరిమమ్ము।నగిరికృష్ణపాండునందనద్రౌపదీ।సాత్యకులుకరంబుసంతసమున ॥ వ॥మఱియునయ్యుధిష్ఠిరుండు॥ సీ॥
యనుఘుఁడై యెనుబదియెనిమిది వేవురు బ్రాహ్మణప్రవరుల బ్రహ్మవిదుల। వెలయంగనన్నిండ్లనిలిపిప్రత్యేకంబుముప్పం
ది దాసులనొప్పనిచ్చి।ముదముతోరక్షించుఁబదివేవురుత్తమ భూసురులతనియగ్రాసనములఁ।గలధౌతమయపాత్ర
ములఁబ్రతిదినమునుగుడుతురువారికిఁగుడువగట్ట॥ గీ॥ననుభవింపఁగలుగుటదియేమిపురుషార్థ।మయ్యకష్టపురుషునట్టి
వారుల।పేర్మిఁజూచుచుండనిర్మించెవిధినన్ను।ననినశకునియిట్టులనియెఁబలికి॥క॥ భానుప్రభులగుపాండుమహీనాథా
త్మజులలక్ష్మియెల్లనునీకున్। నేనపహరించియిత్తుధ।రానుతమాయాచురోదరవ్యాజమునన్ ॥ వ॥ధర్మతనయుండుజూదం
బునకుఁబ్రియుండుగానియందులయుక్తి వంచెఱుంగఁడేనతువిద్యయందతినిపుణుండనాతని నక్రమంబుననోడించితని
రాజ్యవిభూతినీకిచ్చెదవగవకుండుమనిపలికినశకునిపలుకులకుసంతసిల్లి దుర్యోధనుండుదండ్రిపాదంబులపయింబడి
మ్రొక్కియీశకునిమతంబునకొడంబడవలయు ... మూలము ... నియె ॥క॥ధీరమతివిదురుతోసవి।

చారింతము వాఁడు నయవిశారదుఁడు గళా। పారగుఁడు దీర్ఘదర్శి య। పారహితారంభుఁడు భయపక్షంబుల
రపతి గురుండైన బృహస్పతి చేసిన నీతిశాస్త్ర రహస్యంబులం దువిదురుండు తద్దయు విశారదుండా తని బుద్ధిబల
నాపగేయు బాహుబలంబునను జేసి యీ రాజ్యతంత్రంబు వర్తిల్లుచున్నది గావున నవ్విదురాను మతంబున నెగ
సిన దుర్యోధనుండిట్లనియె ✻ గీ॥ పాండుపుత్రుల కెప్పుడు పక్షపాతి। విదురుఁడని చెప్పఁదొల్లి యువిందు దీని। నెఱ
రించుఁగాక తఁడేల శకుని। కైతవంబునఁ గొడఁబడుఁ గౌరవేంద్ర ✻ గీ॥ దీనికొడఁబడు మొడఁబడ వేని నేఁడ। యీ తుణ
భ క్షుచే భక్షితుండ। ననుచుఁ దెల్ల మేన కైనవగయుఁ దక్క। విదురుఁడును నీవు నుండుఁడు ముదముతోడ ✻ క॥ అనిక
చుఁబలికిన। విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖవివశాత్ముఁడ। య్యును నెదననియుచితముగా। దనివగచుచు నాత్మజునకు
ముగా ✻ వ॥ అపుడు వేవుర శిల్పాచార్యుల రావించి కనకఖచిత స్తంభ సహస్రంబులను విచిత్ర ద్వారదేశంబు
థరత్నరచిత ప్రదేశంబులను జేసి రమ్యంబుగా నొక్క సభ నిర్మింప నియోగించి యొక్క నాఁ డేకాంతంబున
కుశకుని దుర్యోధనుల యభిప్రాయంబెఱుంగించి నవినియతండు విస్మితుండయి కలిద్వాపర సమీపంబగుటయు జూ

—✻విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో జూదమాడఁదగదని చెప్పుట.✻—

లప్రజాక్షయకరంబగుటయు నెఱింగి ధృతరాష్ట్రునకిట్లనియె ✻ గీ॥ ఇట్టి కార్యమునకు నేనవశ్యంబును। నొడఁబడ
నుక్క వమున। సుతునితోడఁ బాండుసుతులకు వైరంబు। సేయఁదలఁచెదిది యుఁజెట్టయనక ✻ గీ॥ బలసి నీపుత్రులెల్ల
డొరులతోడ। నెట్లొడంబడి యుండుదు రట్ల చేయ। వలయుఁ దమలోన జూదంబు వాదమగుట। కలహమూలంబ యెట్ట
లకు నయిన ✻ వ॥ నీ నేర్చు విధంబున శకుని దుర్యోధనుల దుర్వ్యవసాయంబుడిగించి యీ కురువంశంబు రక్షింపుమని
నకు ధృతరాష్ట్రుండిట్లనియె ✻ ఉ॥ పుత్రుల కేల భేదమగు భూనుత నేనును నీవు జాహ్నవీ। పుత్రుఁడు నుండఁగా నహిత
యమున్దొరఁకొన్న నాకు నా। పుత్రులకుం బ్రసాదకృతబుద్ధులు వేల్పులు కారె కావునన్। మిత్రనిధీ యొడంబడుము
సంశయమంద నేటికిన్ ✻ వ॥ వడిగల తురంగంబులం బూన్చిన రథంబెక్కి యింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనియిందు
నందనుం దోడ్కొ నిరమ్మని విదురుం బంచిన నాతండును నాపగేయునకంతయు నెఱింగించి యిది కర్జంబు గాదని విచా
చుండె నంత ధృతరాష్ట్రుండు తన నిర్మింపం బంచిన సభ దుర్యోధనునకుం జూపి యాతని కేకాంతంబున నిట్లనియె ✻ క॥ జూ
మేల దీనను। భేదము మీలోనఁ బుట్టుఁ జెలుచ నయుక్తం। బ్భేదమునఁ జేసి యొగ్గు। తాపదిల్లు ధరిత్రిఁ బ్రజకు భయజననంబై
ఇక్క హితనీవుఁ బాండవులు నెప్పటియట్ల పరస్పరానురా। గమ్మున నేలుచుండి యిది కార్యము పాండవలక్ష్మి నీకు స। హ్యా
లవంచనఁ బరార్థపరిగ్రహబుద్ధిఁ జేసి పా। పమ్మగుఁ బాపకారులకుఁ బాయు నవశ్యము నర్థధర్మముల్ ✻ వ॥ ధర్మాత్మ
డయిన విదురునకిది సమ్మతంబు గాదు ధర్మజు సంపదకంటె నేను మఱుంగులు నీకు ధనసంపద గలము వాని చేసిన యజ్ఞం
బెవి శేషంబు గాదక్షిణ లిచ్చి నీకిష్టంబయిన యజ్ఞంబు సేయుము నీకు భూలోకంబు నంగల రాజులెల్లం దమ సర్వస్వ
చ్చియిత్తురనిన విని దుర్యోధనుండు తండ్రికిట్లనియె ✻ క॥ నెమ్మి నిధర్మజుతో జూ। దమ్మాడఁగఁ గాన్పనాకు ధరణీశ
జ్ఞమ్మనియ సమైశ్వ। ర్యమ్ములు వడయఁగను సాయమభిమతసిద్ధిన్ ✻ క॥ మీ రిందఱు నిక్కడఁ జను। దేరఁగ నేనంద
తని సభ చూడన్। ధారుణి నెట్టియపూర్వస। భారచనలు గల వె చన్న పార్థివులకిలన్ ✻ వ॥ నిర్మల స్ఫటిక శిలా నిర్మిత
శిప్రకాశంబయి వివిధ రత్న సువర్ణ మణి ప్రభా భాసురంబయిన యా సభ చూచుచుం గ్రుమ్మరు వాఁడు హరి నీల బద్ధ
స్థలంబునం దుఁ బరిధానోత్కర్షణంబు చేసి విమల మణి శిలాతల బుద్ధి నుదక పరిపూర్ణంబయిన బావి చొచ్చి కట్టిన
డియుఁ ద్రెళ్ళిన నన్నుం జూచి వృకోదరుండు నగియె నంతయు నెఱింగి ధర్మరాజ చోదితులయిన కింకరులు నాకుం
బులు దెచ్చి యిచ్చిరి మఱియు వివృతద్వారంబు సంవృతద్వారంబని చొరనొల్లక వివృతద్వారంబు సంవృత ద్వా
రంబో యితత్క వాటస్ఫటిక శిలాఘటిత లలాటుండనయిన నన్ను ననేక సహస్ర విలాసినీ పరివృతయయియున్న
దెమ నంతఃసకులసహదేవులు పఱతెంచి యిదె వాకిలి యిటవచ్చునది యని నన్నుం దోడ్కొనిపోయి రట్టి సభా ప్రలం
కుహృదయశల్యంబయి యున్నయది ✻ క॥ పెద్దలు హీనతఁ బొందిరి। తద్దయు హీనులు సమృద్ధిఁ దనరిరి నియమం। బెగ్గి

గమునకసు।హృద్దరోపోన్నతులఁజూచియెట్లుసహింతుర్ * క॥పరమసుఖోపాయంబునఁ।బరసంపదచేకొనంగఁబడు నేనిన
రేశ్వరయంతకంటెమిక్కి-లి।పురుషార్థంబెట్టిదొండు భూనాథులకుర్ * క॥నముచియనుదనుజుఁడు।గ్రతపము సేయుచు
నున్నవానిబలమథనుఁడధ।ర్మమునవధియించెరిపుప।క్షము నెమ్మియైనఁజెఱుపఁగావలయునిలర్ * గీ॥ అల్పుఁడయ్యు
మనుజుఁడతిపరాక్రమమున।పేర్మిఁదరతరంబుపెఱుఁగుచున్న।వాఁడు మ్రాని మొదలివల్మీకమామ్రానిఁ। జెఱుచునట్లు
గడఁగి చెఱుచుఁబరుల * గీ॥అహితబుద్ధియుపేక్షితంబగుడుజాడ్య।మగుమహావ్యాధియనుబోలెనదియసాధ్య।మయియు
పేక్షితునిర్మూలితాత్ముఁజేయుఁ।గానవారినుపేక్షింపఁగాదుమనకు * వ ॥ కావునదాని నెవ్విధంబుననయినంబరిహరిం
పవలయునట్లుగాని నాఁడునాహృదయరోగంబునకుపశమనంబు లేదనినదుర్యోధనునకుశకునియిట్లనియె * సీ ॥ నాగిర
థాశ్వసన్నాహమొనర్పకయొడ్డనంబులుదీర్పకుభయసైన్య । వీరులకరములవివిధాయుధంబులనన్యోన్యసంఘట్ట నా
రవంబు।లెసఁగంగసంగ్రామమేర్పడఁజేయకయక్షముల్దాల్చియేనక్రమమునఁ । బరమహీపతులసంపదలుజయించినీకి
చ్చెదవగవంగనేలధర్మ * గీ ॥ రాజుఁబ్రీతితోడరావించియతనితోఁ। గడఁగుజూదమాడఁగౌరవేంద్ర।యొండుపాటఁ
బాండవోన్నతి వేల్పుల। కయిననపహరింపనలవిగాదు * వ ॥ అనినధృతరాష్ట్రుండుదానినొడంబడనొల్లకయేనువిదు
రుశాసనంబునవర్తిల్లుచున్న వాఁడనాతండర్థానర్థవిదుండుజూదంబునవిగ్రహంబగుననియెబలవంతులతోడివిగ్రహం
బుపరిహరించుటలగ్గు నావచనంబుధర్మోపేతంబుదీనినతిక్రమించియను తాపంబుసేయకయిప్పుడుజూదంబుడిగియొప్ప
టియుల్లయుండుటకార్యంబనినవినిదుర్యోధనుండతనికిట్లనియె* క॥ తనకార్యమొరుమతంబున।నొనరింపఁగనేరననుసనె
యొరునిమతంబు।న్దనమతమునొకఁడుగానో।పునెచెచ్చెరనిశ్చయింపఁబోలునెచెపుమా * గీ॥ విదురుమతముపాండవే
యహితార్థంబు।వానిబుద్ధి నెగడవలవదన్య।పక్షపాతబుద్ధిఁబరఁగుచుండెడువాని। నాప్తుఁడనఁగఁదగునెయవనినాథ*
వ॥జూదంబన్నదిపురాణంబులయందును వినంబడుదీనదోషంబు లేదనిసుహృద్ద్యూతంబునదేవసాయుజ్యంబువడయుదురు
గాన దీనింబ్రవర్తింపశకునికానతిచ్చియుండులకుధర్మరాజురావింపవలయుననినధృతరాష్ట్రుండు పెద్దయుంబ్రొద్దు చిం
తించియెట్టకేనియునొడంబడివిదురుంబిలుపించివానికిట్లనియె*చ॥అనుపమరత్నకాంచనమయాంచితమీసభదీనిధర్మనం
దనుఁడనఘుండుదమ్ములునుదానుసునింపుల కేగుదెంచిచూ । చినఁగడుసంతసంబగువిశిష్టజనస్తుతనీవుపోయితో।డ్కొ-
నివనుదెమ్ముభూసురసఖున్బుధబంధుజనానురంజనుర్ * వ॥ఇట్టివిచిత్రసభావేదికాతలంబునదుర్యోధనుతోడసుహృ
ద్ద్యూతంబుప్రవర్తిల్లునదియనిన వినివిదురుండప్పుడు విషణ్ణహృదయుండయిమాయాదురోదరంబుదుస్తరంబనితలంచిదీ
నినుడిగిననుభయపక్షంబులకులగ్గగునని పెక్కు-మాఱులువారించి* క॥అవిలంఘనీయమీమ।ర్వ్యవసాయంబనుచుసత్య

—*విదురుఁడుధర్మరాజుందోడ్కొ- నివచ్చుట*—

వచనుఁడుధర్మా।ర్థవిదుండప్పుడుధృతరా।ష్ట్రవిధాతృనియోగమునకొండంబడియెమదిర్ * క॥ఇంద్రప్రస్థపురంబున।కిం
ద్రగురుప్రతిభుఁడరిగియింద్రసమానుర్ । జంద్రయశుననుజసహితున్ । పేంద్రునిధర్మసుతుఁగాంచెనెంతయుఁబ్రీ
తిర్ *వ॥అతనిచేతనభ్యర్చితుండయికుశలంబడిగినిజాగమనప్రయోజనంబెఱింగించినవినివిదురునకుధర్మరాజిట్లనియె*
సీ॥పుత్రవత్సలుఁడువిచిత్రవీర్యాత్మజుఁడార్యుండుధృతరాష్ట్రుఁడాదరించి। నిన్నునియోగించెనన్నుఁదోడ్కొ-నితేరనీ
వునువచ్చితినెమ్మితోడ।లాలితాపూర్వసభాలోకనంబునునంచుజూదంబుకార్యంబెచెపుము।జూదంబుకతమునభేదంబు
గాకుండనేరదుమాలోననీనియోగ * గీ ॥మనఘుమాకలంఘ్యమయినట్లుధృతరాష్ట్రు।పనుపుసేయనీకుఁబాడియదియ।
యనుచువిధినియుక్తుఁడయియప్డువిదురుతో । నేగనిశ్చయించెనించుకులుఁడు*క॥అనుజులుద్రుపదాత్మజయును।ననుచర
ముఖ్యులునుధౌమ్యుఁడాదిగవిద్వ।జ్జనులునుదోఁజనుదేరఁగ।నినసన్నిభుఁడేగుదెంచెనిభపురమునకుర్ *వ॥అందుదుర్యోధ
నాదిపుత్రశతంబునుభీష్మశకునిసైంధవకర్ణగౌతమద్రోణాశ్వత్థామసోమదత్తసమేతుండయి యున్నధృతరాష్ట్రునకు
భానుమతీప్రభృతిస్నుషాపరివృతయయి తారకాపరివృతయయియున్నరోహిణియుంబోలెనున్నగాంధారీదేవికిఁగురు
వృద్ధజనులకు నతివినయంబుననునుజసహితుండయి నగ్నతనయుండు నెమ్మొక్కె- నంతద్రుపదరాజనందనయుగాంధారీదే

వికీర్ణముక్తాననకోమలింజూచి గాంధారికోడండ్రల్లను విస్మితలయియుట్లనిరి * గీ॥ అఖిలలావణ్యపుంజంబు
ను। మెలఁతఁగాధాత్రి దీనినిర్మించెనొక్కొ, కాని నాఁడిట్టికాంతియేకాంతలందు। నేల లేదని సాహర్షహృదయలయి
ఇట్లు పాండవకౌరవులతిప్రణయగౌరవంబుననద్దివసంబుగడపిరంతఁ బ్రభాతంబున * ఉ॥ ఆధృతరాష్ట్రుఁ జేసిన
మణిప్రకరానుబంధశో। భాధృతినొప్పుచున్న సభపార్థివముఖ్యుఁడు ధర్మజుండుచు। ర్యోధనుఁడర్థిఁ జూపఁగస
వీరులుఁదానుజూచిల। క్ష్మీధరమూర్తియెంతయును మెచ్చెమనంబునఁదద్విభూతికిన్ * వ॥ అయ్యపూర్వసభా
మంబుసమీపంబున నందఱుసుఖాసీనులయియిష్టసంభాషణక్రీడావినోదంబుననున్నంతదుర్యోధనుండు ధర్మజు
నియె * క॥ అనఘసుహృద్ద్యూతంబిం। దొనరింతము ప్రొద్దువోకయుసునగుజూదం। బునకుఁ బ్రియుండవుడఁ
మమునిన్నుఁ బ్రీతినక్షజ్ఞులచేన్ * వ॥ అనినవానికిధర్మతనయుండిట్లనియె * గీ॥ క్షత్రనీతికిఁ గ్రమములుగావు సూ
యనుజూదమునుధర్మనిత్యులయిన। వారికిరెండువర్జింపవలయునెందుఁ। బాపవృత్తంబుజూదంబుపార్థివులకు * గీ॥
మార్గులయినకుత్సితకితవుల। తోడఁగడఁగిజూదమాడఁజనదు। దానఁజేసియఖిలధర్మవివర్జితు। లగుదురెట్టివారుజగము
న * వ॥ మఱియుమాయాద్యూతంబునజయించుటమహాపాతకంబనియును ధర్మద్యూతంబునజయించుటధర్మయుద్ధం
జయించునంతియపుణ్యంబనియునసితుండయినదేవలుండుచెప్పెననినయ్యుధిష్ఠిరునకు శకునియిట్లనియె * క॥
కళాకుశలుండగు। నాతఁడులోకజ్ఞుఁడునుమహామతియును వి। ఖ్యాతుఁడును రాజనీతివి। నీతుఁడునగుఁదగునెదానిన
పంగన్ * క॥ బలహీనులయినవారలు। బలవంతులనోడుచునపుడుబహువిధమాయా। చ్ఛలములఁ జేయుటయెందను
యదియాజయమకాదెకర్తవ్యమిలన్ * వ॥ జూదంబుననీవోడుదేనినుడుగుమనిననాతనికిధర్మరాజిట్లనియె * క॥ బలశా

—* ధర్మరాజు శకునితో జూదంబాడుట. *—

ముజూదమునకుఁ। బిలువంబడిమగుడనగునె పెద్దలకనితా। నలఘుఁడుధృతరాష్ట్రజుతో। నలయకధర్మజుఁడుజూదమా
గడంగెన్ * వ॥ ఇట్లుజూదంబుననయ్యోడుదోసంబెఱింగియుదైవానుశాసనంబునధర్మజుండుదానికభిముఖుండయి
దనకర్పూరకస్తూరీవరిలిప్తంబయినద్యూతరంగంబునందుముందర గంధపుష్పార్చితంబులయినయభిమతాక్షంబుల
ర్చికొనియున్న సౌబలివివింశతిచిత్రసేనవికర్ణులఁజూచివీరిలోనెవ్వరునాతోజూదంబాడెదు వారనిననాతనికిదుర్యో
నుండిట్లనియె * గీ॥ అనఘమామామశకునినాకయికడంగి। జూదమాడెడినీతోడఁగాదునాక। యాతఁడొడ్డినధనరాశి
వ్యయమైన। బోఁడిగానీకునీఁగలవాఁడనేను * వ॥ అనితనచేతియనర్ఘరత్నకటకంబులొడ్డిననన్యులకయియన్యులుజూ
దాడుటయెంతయువిషమంబనుచుధర్మతనయుండుసాగరావర్తసంభవంబులయినపరార్ధ్యమణిహారంబులొడ్డెనిట్లు
హృద్ద్యూతంబుప్రవర్తిల్లుచుండనచ్చోటికివచ్చిభీష్మధృతరాష్ట్రవిదురకృపద్రోణాశ్వత్థామలు విచిత్రోచ్చాసనస్థు
నదానింజూచుచుం బ్రహృష్టహృదయులయియుండిరంత * గీ॥ అభిమతాక్షముల్దాల్చిమాయావిదుండు। సుబలరాజ
జుఁడుధర్మసుతుజయించె। నోడుదునెనీకుననివెండియనుగడంగి। శకునితోజూదమాడెనాశకలుండు * వ॥ ఇట్లుయు
రుండుబద్ధమత్సరుండయిపెఱిగియొడ్డుచునిష్కసహస్రభరితానేకాయుతకుండమండితంబులయినభాండాగార
లునువజ్రవైడూర్యమరకతమౌక్తికప్రవాళపద్మరాగవివిధశుద్ధవిపులరత్న పరిపూర్ణంబులయినరత్నభాండాగా
బులుం బ్రత్యేకంబద్రోణకాంచనసమన్వితంబులయినచతుశ్శతనిధులునుమణికింకిణీమాలాలంకృతంబులయిన
ఖ్యాతజాతరూపహయయూథంబులుంగనకకక్ష్యాకుథసనాథంబులయినమదాంధగంధసింధురసందోహంబులు
ర్ఘ్యరత్నభూషణభూషితంబులయినయోషిత్సహస్రంబులును నానావిధభోజనపాత్రహస్తలయినశతసహస్రపరి
రికలనుసర్జునునకుఁజిత్రరథుండిచ్చినయేనూఱుగంధర్వహయంబులఁదొట్టిముద్ధపానశాలితండులఖాదనంబునంబె
చున్నజాత్యశ్వానేకాయుతంబులునజావిగోమహిషఖరరాసభనివహంబులునొక్కొక్క యొడ్డునయొడ్డియో
డినంజూచివిదురుండుధృతరాష్ట్రునకురహస్యంబుననిట్లనియె * క॥ ఖలుఁడీదుర్యోధనుఁడె। గ్గులతోడనెయొప్పి
మాయురుతంబులుసెబఁగెదుర్నిమిత్తంబులుపెక్కులుపుట్టెపీనిపుట్టినవేళన్ * వ॥ తొల్లియెన్నండును బాపంబు

యని మహాభిషభీమసేనప్రదీపశంతనుకులంబు దుర్యోధనుకారణంబునం బాపభూయిష్ఠంబు గానున్నయది యొక్క ని
కారణంబునఁ గులంబున కెగ్గగునేని వాని దూషించి కులంబు రక్షించుట ధర్మంబని శుక్రుండు చెప్పెఁ గులరక్షణంబునకు గా
దె యాదవవృష్ణివీరులు కృష్ణుని యోగించి కులదూషకుండైన కంసుని వధియించిరి గావున * మత్తకోకిల॥ వాసవాత్మజుఁ బం
పుమిప్పుడ వాఁడు ధర్మవిదుండు నీ । శాసనంబున నిగ్రహించు విచారదూరు సుయోధను । న్భాసతీశ్వరదీననీకులమున్న మహీ
ప్రజయున్నత । త్రాసతృప్తిసుఖంబుఁ బొందుమ ప్రధానవిగ్రహ మేటికిన్ * ఉ॥ ఇమ్మనుజాధము న్గుణనిహీను బహిష్కృ
తుఁ జేసి ధర్మమా । ర్గమ్మునఁ గౌరవాన్వయముఁ గావుము పాండుతనూజులం బ్రతా । పమ్మెసఁగంగ నేలుమిది పథ్యము సు
మ్మొక నక్క నిచ్చి సిం । హమ్ములఁ బుచ్చికోలు ఱదె యస్యులెవ్వారలు కౌరవేశ్వరా * అక్కర॥ అంగారములు గొను వేడ్కఁ బు
ష్పఫలావళీలలిత । తుంగద్రుమప్రకరంబుఁ గరుణావిదూరుఁడై కాల్చు । నంగారకారుఁ బోలంగ సమకట్టి యర్థలోభంబు ।
నం గురుకులహానికరుఁడు ధారుణీనాథ నీసుతుడు * గీ॥ అధికదర్పయుక్తమయినట్టి బలివర్ధ । నంబుతో విదారణంబు సేయఁ ।
గాలు ద్రవ్వునట్లు కడు బలాఢ్యులతోడ । నే చివీఁడు విగ్రహింపఁ దొడఁగె * వ॥ ఇంకనయినను పేక్షింపక యీ మహాద్యూతం
బు వారింపుమనినఁ బుత్రస్నేహంబున నెద్దియుం జేయునది నేరక ధృతరాష్ట్రుండు మిన్నకుండెనంత దుర్యోధనునకు వి
దురుం డిట్లనియె * క॥ న్యాయంబు విడిచి సౌబలు । మాయాద్యూతమునఁ బాపమతివయి భరతా । న్యాయులగు పాండవే
యుల । శ్రీయిమ్మెయిఁ గొనిననిన్నుఁ జీయనరె యొరుల్ * క॥ ధృతిమంతుల భుజవిక్రమ । జితశత్రులఁ బాండవేయసింహుల
ను మదో । ద్ధతిమయిఁ బరాజితులఁ జే । సితి వారలకిట్లు నికృతి సేయుట లగ్గే * వ॥ అనిన విని విదురునకు దుర్యోధనుం డిట్లనియె * సీ॥
పరులగుణంబులే పలువమాఱు కీర్తింతు పక్షంబె పలుకుదు పాండవులకు । ధార్తరాష్ట్రుల సంతతంబు నిందింతువు కుడిచిన
చోటికిఁ గూర్పవెపుడు । నుత్సంగతలమున నుగ్రవిషోరగంబున్నట్లు నీవు మాయొద్ద నునికి । పరులసంపద సుఖోపాయబలంబు
నఁ గొనుట భూపతులకు గుణము కాదె । యడుగకున్నఁ గర్జమదియిష్టుఁడయి చెప్పఁ । నతనితోడు దగినయదియుఁ గాదె । నిన్ను ని
ట్లనంగ నేల నీయిమ్ములనుండు బుద్ధి చెప్పకుండు మాకు * వ॥ అనిన విదురుం డిట్లనియె * క॥ చెడఁగ నపువారు చెడుగులు । కడు
కొని నీయట్టివారి కర్జంబులు చె । ప్పెడువారు గాక నీకు । న్నడపక మాయట్టివారి మాటలు గొఱయే * గీ॥ ప్రియము పలికెడు వా
రిన పేక మెత్తు । రప్రియంబును బథ్యంబునైన పలుకు । తగిలి విననొల్లరటు గాన దానిఁ బ్రీతిఁ । బలుక రెవ్వరు సత్తమ ప్రభుల
కైన * గీ॥ మొదలనప్రియ మయ్యును దుదిఁ గరంబు । పథ్యమగు పల్కు ప్రియులంచు బలిమినైనఁ । బలుక వలయు మోమోడక
యొలసియట్టి । వాఁడు తగు మిత్రుఁడగును భూవల్లభునకు * వ॥ ఏను సపుత్రకుండైన విచిత్రవీర్యాత్మజు కార్యంబునకు స
హాయుండనై నెగడుచున్నట్టి నన్న న్యథాబుద్ధి నొల్లక పలికితివి పాండవులతోడి విగ్రహంబులగ్గు గాదని చెప్పి విదురుండు విగ
తవచనుండై యుండెనంత శకుని ధర్మనందనునకిట్లనియె * ఉ॥ ఎల్లధనంబు నోటువడితిందుకు లేశ్వరయింక నొడ్డఁగా । మొల్ల
మునాకుఁ జూపుమని ముందట సారెలు ద్రోచియాడఁగా । నొల్లక యున్న సౌబలునకున్నతచిత్తుఁడు ధారుణీతలం । బెల్లను
నొడ్డి యోటువడి యెన్బలవద్వ్యసనాభిభూతుఁడై * వ॥ ఇట్లు దేవబ్రాహ్మణవృత్తులు దక్క నఖిలమహీతలంబును బ్రా
హ్మణులు దక్క సర్వప్రకృతిజనులను రాజపుత్రుల నొక్కొక్క యొడ్డున నొడ్డి యోటువడి వెండియు * సీ॥ తమ్ములనత్యం
తధర్మసమేతుల నాయతబాహుల నాజిజయుల । నాదిత్యతేజుల నాదిభూపాలకచరితుల నభిమానసత్యరతుల । సహదే
వనకుల వాసవసుత భీములఁ గ్రమమున నలువురఁ గౌరవేంద్రుఁ । డొక్కొక్క యొడ్డున నొడ్డి తన్నును నొడ్డి యుక్కంబున
నప్పుడోటువడిన * గీ॥ నతనిఁ జూచి శకుని యనియె నిల్లి లని । న్నొడ్డితధిప నీకు నొండు ధనము । గలదు మఱచితెట్లు కమలాక్షి
పాంచాలకన్య నీకు ధనము గాదె యనిన * చ॥ అలయక వెండియుం గడఁగి యక్షరతుండయి ద్రౌపదిన్మహోత్పలదళ
చారునేత్రఁ గులభామఁ బణంబుగఁ జేసి యొడ్డి సౌబలు ఖలుచేత నోటుపడి పాండుసుతుండు డిగెన్గనంబుల । న్గలముగ నొడ్డ
లేమి గతగర్వము సంగడు దీనవక్త్రుఁడై * సీ॥ ఆతనిఁ జూచి ద్రోణాచార్యకృపభీష్ముల విరళస్వేదాంగులగుచు వృద్ధ । జ
నులును దారు నిశ్శబ్దనిరంతరముఖులైరి విదురుండు మొగము వాయ । నిడి తలవాంచి తన్నెఱుఁగక దుఃఖితుండయి యుండె ద
దక్కనఁ దూసదస్యు । లందఱు ప్రబలబా[illegible]కులై రత్యుచ్ఛ్రమయి సయోధి * గీ॥ పటురవాభమైన

భాక్షోభ మెసఁగెను । దుశ్శాసనుండు గర్ణసైంధవులును నధికహర్షవికసితాస్యంబులొప్పనొం డొరులఁ జూచి నవ్వు డిరపుడు * వ॥ ధృతరాష్ట్రుండును నిది యేమి సభాక్షోభంబయ్యె నెవ్వరెవ్వ రెట్టివస్తువులొడ్డి యోటువడిరని విదురు నడుగుచున్నయెడ దుర్యోధనుండు పాండవులందఱకు దాసులంగా నోడించినవాఁడై గర్వంబునం బెఱిఁగి * క॥ వరవుల్లఁగల్గి యిలు పరువడిఁ దుడువంగఁ గృష్ణఁ బనుచువగన్నా । సురరాజ్యవిభవ మొప్పవి । దురుఁ జెచ్చెరఁ బంచె దానిఁ దోడ్కొని తే * క॥ దానిసహింపక విదురుం । డానరపతికిట్టులనియె నజ్ఞానులునీ । తోనెన లేరొరులిట్లు మ । హానిష్ఠురవృత్తిఁ బనుపన న్నుర్ * క॥ మదమలినమనస్కుండయి । తుదిలేక వినయము సేయు మర్జునునకుసం । పద పెద్దయయ్యె నాతని । మొదలి పదయుఁ జెడు నమోఘము దీనర్ * క॥ అవనీతలసామ్రాజ్యో । త్సవమునకును యోగ్యమైన సతి ద్రౌపది పాం ధర్మపత్ని నీచే । నవమానముఁ బొందనింతయన పాత్రయయే * గీ॥ పలయాశీవిషంబుల నెఱిఁగియెఱిఁగి । మూర్ఖవైయ్య చెడు మొనసి యొరుల । ధనము నికృతిమైఁ గొనుటిది ధర్మమగునె । శకునిమతమునఁ బాపంబు సలనె చేయ * వ॥ జూదంబు గ్గపుట్టు దీననయ్యెడు ఫలంబు వేణుఫలంబునుంబోలె సహమూలవినాశంబగుననిన దుర్యోధనుండు విదురుం దూల్కొ ప్రాతిగామి యను వానిం బిలిచి యీ విదురుం డెప్పుడు ననిష్టంబు పలుకుఁ బాండవులకు వెఱచు నీవు వోయి ద్రౌపది

—*ప్రాతిగామి ద్రౌపదిని సభకుఁ దోడ్కొని వచ్చుట.*—

డ్కొని రమ్మని పంచిన * గీ॥ అవనినాథుచేత నాజ్ఞాపితుండయి । సూతనందనుండు ప్రాతిగామి । పాండవాగ్రమహిషి కిఁ జని భక్తి । వినతుఁడగుచు నిట్టులనియె సతికి * తరువోజ॥ ధనసంపదల నిజధరణిరాజ్యంబుఁ దనయులం దమ్ములఁ దన్ను న్నుఁ । దన రజూదంబాడి ధార్తరాష్ట్రులకు ధర్మతనూజుండు దానోటువడియె । వనజాక్షి కౌరవవరుని పంపున నుపడి డుకొని పోవ వచ్చితి నిపుడ । చను దెమ్ము కౌరవేశ్వరుకడకనిన జలజాయతాక్షి పాంచాలి యిట్లనియె * గీ॥ పయుగంబు నెట్టిదు మిక్కిలి తవుండు । భార్యనొడ్డి యోటువడిన భర్త । గలఁడె యిది వినంగఁ గడు నపూర్వంబయ్యె । నిట్లు సేయనోర్కొ దుకులుఁడు * గీ॥ మున్ను ననోటువడి మఱి తన్ను నోటు । పడియెనో తన్ను మున్నోటుపడి విభుండు । క్రన్న నన్నోటువడి నోయన్న నాకు । నెఱుఁగఁ జెప్పుము దీని నీ వెఱుఁగుదేని * వ॥ ఎఱుంగ వేని యక్కితవు నడిగి వచ్చి నన్నుం దోడ్కొని పొమ్మ నఁ బ్రాతిగామి క్రమ్మఱవచ్చి పాంచాలి పలుకులు ధర్మనందనునకుం జెప్పిన దురోదరపరాజయదుఃఖితచేతస్కుం టం జేసి యతఁడు వానికి నదత్తప్రతివచనుండయ్యె నపుడు ప్రాతిగామికి దుర్యోధనుండిట్లనియె * క॥ సందిగ్ధమయిన ము । నిందఱు నెఱుఁగంగ నడిగి యింతయు నెఱుఁగ । న్సుందరి బాంచాలేంద్రసు । తం దోడ్కొని రమ్ము పొమ్ము తడయక నర్ * వ॥ వాఁడును ద్రౌపదిపాలికిం బోయి దేవీ నీయడిగిన యర్థము నిర్ణయించువారయి సభ్యులు నిన్ను రాఁ బంచిరి న దుర్యోధను దుర్వ్యవసాయంబునకు ధర్మరాజు సమ్మతంబునకు నలిగి యక్కోమలి ప్రాతిగామి పిలుండ నయేకవస్త్ర నధోముఖియు నవిరళగళితనయన జలబిందుసందోహనిష్యందమానపీనస్తనపరిధానాంతయు నగుచు సభకుం జను దె కురువృద్ధసమీపంబున నున్నంత ద్రౌపదిం జూడనోపక లజ్జితులయి దుఃఖాకులితమనస్కులయి తలలు వాంచియున్న పా పుల వైలక్ష్యంబు పలక్షించి సంతోషించి దుర్యోధనుండు దుశ్శాసనుం బిల్చి ప్రాతిగామి వృకోదరునకు వెఱచు నీవు ద్రౌపదిం దోడ్కొని రమ్మని పంచిన * గీ॥ నిర్దయాత్ముఁ బాపనిరతుడు దుశ్శాసనుఁ । బనుచు నెఱిఁగి కృష్ణ పంకజాక్షి । కడు భీ బునొంది గాంధారి యొద్దకు । నరిగెఁ గడువడం గియతి రయమున * చ॥ తడయక కౌరవాధముఁడు దాని పిఱుంద నె పోఁ కనె । కొడకరుగంగఁ బోలుఁ బలుకంజన దేమి యుసౌబలుండుని । న్నోడిచె దురోదరంబునఁ గురూత్తము నర్థమవై నుం । బుడమినిఁ దమ్ముఁ గోల్పడిరి సాత్త్విభవత్పతులైన పాండవుల్ * వ॥ అనుచు డాయవచ్చిన నేను రజస్వలను నేకవస్త్ర నయియున్న దానముట్టకుండుము పుఱిగురుబంధుజనాధిష్ఠితంబైన సభకు నెట్లు రానేర్తునని ననీ వేకవస్త్రవై తేని వస్త్రవయి తేమి నిన్నెట్లును దోడ్కొని పోదునని బలాత్కారంబున * ఉ॥ ఆవనజాననం గురుకులాపశముండుగడంగి సూ । యావభృథంబునందు వసుధామరమంత్రపవిత్రవారిధా । రావళిఁ జేసి పావనములైన శిరోజములన్ గ్రహించి పాపహృత్ ఁడీడ్చి తెచ్చె సభకందఱు విస్మయమందిచూడఁగన్ * వ॥ వాతావధూతంబైన పతాకయుం బోలె దుశ్శాసనా

ష్టయయిద్రౌపదివికీర్ణవేణియువివర్ణవదనయునయికర్ణదుర్యోధనశకునిసైంధవాదిదుష్టభూయిష్ఠంబైనసభకువచ్చికోప లజ్జాపరవశయయియిట్లనియె * చ॥అనుపమదైవయోగహతుఁడయ్యునవశ్యముధర్మసంపదఁ।దనరునకానిధర్మజుఁడు ధర్మపథంబదియేలతప్పెఁద్రో। క్కనుగురువృద్ధులారభృశకోపనుఁడీతఁడునన్ను నేలదు। ర్జనుఁడిటకీడ్చి తెచ్చెనవిచారప రుండయిదుర్మదంబునన్ * చ॥ఇదియుచితంబుగాదనకయిక్కురుముఖ్యుఁడుచూచుచుండదు।ర్మదుఁడయిపీఁడునన్నన వమానితఁజేసెడిసర్వధర్మసం।విమలననున్నయీభరతవీరులవంశము నేఁడధర్మసం।పదనతినింద్యమయ్యెననిభామినికృ ష్ణుఁడలంచెభీతమై * వ॥ఇట్లుజగత్త్రయజయభుజవీర్యసనాథులయిననాథులుగలిగియు ననాథయుంబోలెఁబాంచాల రాజపుత్త్రిభయార్తయయియార్తజనశరణ్యుండైనజగన్నాథుజనార్దనుందలంచుచుఁ గపటద్యూతమదోన్మత్తుండైన ధర్మపుత్త్రునిమిత్తంబుననుద్గతంబయినపాండవపరాజయంబను ననలంబుఁదనరూక్షకటాక్షనిరీక్షణంబులంబ్రవర్తిం చుచున్నదానిఁజూచిదుఃఖితుండైభీమసేనుండుధర్మరాజునకిట్లనియె * క॥ ధనకనకరత్నవరవా।హనధరణీరాజ్యము సుమహాయుధములుమ।మ్మునునోటువడుటయుచితమ।యినసన్నిభయిన్నిటికినధీశుఁడవగుటన్ * క॥ద్రుపదతనూజం బణముగఁ।గపటద్యూతముననొడ్డఁగాఁదగునెజనా। ధిపయీదుష్టద్యూతము। నెపమునఁబరిభూతయయ్యెనిష్కారుణుల చేన్ *వ॥శకునికైతవంబెఱింగియుంబాపద్యూతంబునందుఁబ్రవర్తించియధర్మప్రవృత్తుండవయితికావునభవద్బాహు దాహంబుసేయవలయుననిరోషావేశంబునంబలికినంబవనతనయునకునర్జునుండిట్లనియె * సీ॥ ధర్మతనూజుండుధర్మ వుదప్పినధరణీతలంబెల్లఁదల్లడిల్లుఁ।దగిలిసుహృద్ద్యూతధర్మయుద్ధంబులఁబరులచేఁబిలువంగఁబడివిభుండు। కడఁగకవిను ఖుండుగాఁజనదనిశుభక్షాత్త్రధర్మంబులోకంబులందు। నిలిపెఁదానిదిపతినేరమియేదైవవైపరీత్యంబైనవగవనగు నె* గీ॥గురులధర్మపరులఁగోపించిధీరుల।తిక్రమింతురేత్వదీయనిత్య।ధర్మగౌరవంబధార్మికులగుచున్న।పరులచేతఁజెఱుపఁ బడియెనిట్లు * వ॥అనుచుదుఃఖితులగుచున్నపాండవులనుదుశ్శాసనాపకృష్టయయిసభాంతగంబుననున్న ద్రౌపదింజూ చివికర్ణుండన్యాయశ్రవణవికర్ణులయియున్నసభ్యులకిట్లనియె * క॥సముచిత్తవృత్తులగుబు।ద్ధిమంతులకునిపుడుద్రౌపదీ ప్రశ్నవిచా।రముచేయవలయునవిచా।రమునఁబ్రవర్తిల్లుటదినరకహేతువగున్ *వ ॥ కురువృద్ధులైనభీష్మద్రోణకృపా చార్యులుంబలుకరైరియీయున్నసభాసదులెల్లఁగామక్రోధంబులుదక్కి విచారించి చెప్పుండనిన నందఱునూరకున్న నేనిందుధర్మనిర్ణయంబుఁజేసెదనెల్లవారువినుండని యిట్లనియె జూదంబును వేఁటయుఁ బానంబును బహుభక్షణాస క్తియునను నాలుగుదుర్వ్యసనంబులందగిలినపురుషుండుధర్మువుందప్పవర్తిల్లునట్టివానికృత్యంబులుచేకొనందగవు కిత వాహూతుండయి వ్యసనవర్తియయినపాండవాగ్రజుండుపాండవులకందఱకు సాధారణధనంబయిన పాంచాలిఁబ ణంబుఁజేసెంగావునద్రౌపదియధర్మవిజితయికోకమలినేకవస్త్రనిటఁదోడ్కొని తెచ్చుట యన్యాయంబనిన వికర్ణుపలు కులకోడంబడకకర్ణుండువానికిట్లనియె*గీ॥ఎల్లవారునెఱుఁగనెల్లనిధర్మువు।బేలనీకుఁజెప్ప నేలవలసెఁ।జెఱుతవానికింత గఱువతనంబిది।సన్నెవృద్ధజనములున్నచోట * వ ॥ నీవుద్రౌపదియధర్మవిజితయని పలికితి సభాసదులెల్ల నెఱుంగ ధర్మ జుండుతనసర్వస్వమ్ములునొడ్డియోటుబడినప్పుడిదిదానికివెలిగాదుగావునధర్మవిజితయయిట్లుగాని నాఁడీపాండవులెం దఱునువిజితగా నేలయొడంబడుదురునుఱియేకవస్త్రయయియున్నదీనిసభకుందోడ్కొనివచ్చుటయధర్మంబంటి భార్య కుదైవాధిష్ఠితుండయినభర్తయొక్కరుండయుదియనేకభర్తృకగావునబంధకియనంబడునిట్టిదానివిగతవస్త్రఁజేసి తె చ్చిన ధర్మవిరోధంబు లేదని కర్ణుండు వికర్ణువచనంబులకుం బ్రత్యాఖ్యానంబుచేసినవినిదుర్యోధనుండుదుశ్శాసనుం బిలి చియిప్పాండవులయుద్రౌపదియువస్త్రంబులపహరింపుమనినదాని నెఱింగి*క ॥ కితవవ్యవసాయపరా। జితులగుటం జె సిబలిమిచెడిపాండుసుతుల్ ।ధృతిఁదమపయిపుట్టములా।యతకీర్తులుమున్న పెట్టియాసభనున్నన్ *సీ॥ఇది సేయఁగాద

—(*)దుశ్శాసనుండుద్రౌపదికట్టినపుట్టంబొలుచుట.(*)—

నెసుదివిచారింపకసద్గర్హితుండుదుశ్శాసనుండు। నెట్టనద్రౌపదిగట్టినపుట్టంబుసభలోననొల్వ నాశంకలేక।యుడుగకయొ లువంగఁబడియుమున్నపనీతమైన యవ్వస్త్రంబు [illegible] మునఁ బాయక యొప్పుచునున్నన

య్యువిదఁజూచి* గీ॥ సభ్యులెల్లనుదితసమ్మదులయిరిదు। శ్శాసనుండునత్త్రచయముపర్వ। తోపమానమయినన్నా
గనోపక। యుడిగెలజ్జఁబొంది యుక్కుదక్కి * వ॥ అట్టియవసరంబున భీమసేనుండు ద్రుపదరాజపుత్రికి దు
సనుండు చేసిన యవమానంబుచూచి కోపరక్త నయనుండగుచు నంతకాకారంబున దంత సందష్టదారుణ ము
ఖుఁడయియెల్లవారును విన నిట్లనియె * ఉ॥ కురువృద్ధుల్ గురువృద్ధబాంధవు లనేకుల్ సూచుచుండన్మదో। ద్ధుర
ద్రౌపదినిట్లుచేసినఖలుఁ దుశ్శాసనుఁ డాలోకభీ। కరలీలన్వధియించి తద్విపులవక్షశ్శైలరక్తౌఘముని। ష్ఠురమూర్తి
సూచుచుండననినాస్వాదింతునుగ్రాకృతిన్ * వ॥ ఇట్లు సేయనైతినేనిపితృపితామహులగతికిఁదప్పినవాఁడ నగుదు
ననతనియతిమానుషంబయినమహావ్యవసాయంబునకద్భుతంబందిదిక్కులుచూడక ధిక్ఛబ్దముఖరిత ముఖులగుచు
త్రకుండయినధృతరాష్ట్రునిందించుచుద్రుపదరాజపుత్రివాక్యంబులు విచారింపక వృద్ధరాజులుపేక్షించిరనుచు
రంతనుద్ధతబాష్పనయనుండయివిదురుండెల్లవారినివిచారించియిట్లనియె* క॥ సుమతులుపాంచాలీప్ర। శ్నమున్న
నేర్పడనువిచారింపుఁడుపాపమువొందుధర్మసందేహముదీర్పనినాఁడుసభ్యులగుసజ్జనులర్ * మత్తకోకిల॥ ఈ
డుబాలుఁడయ్యును నేర్పరించియథావిధి। న్దేవమంత్రియుఁబోలెధర్మువుఁదెల్పెనీతనిబుద్ధి మీ। రేవగింపక చేకొను
యిట్టులెందునుధర్మసంద్భావమొక్కని కేర్పరింపఁగబ్రహ్మకైననుబోలునే* గీ॥ సభకువచ్చిధర్మసందేహమడిగిన
తెఁగిచెప్పకుండిరేనిసభ్యులనృతదోషఫలమునందర్ధమొందుదు। రనిరిధర్మవేమలయినమునులు* గీ ॥ ధర్మమెఱిఁగిఁగ
దానొండుగాలాభలోభపతుపాతలోలబుద్ధి। సభలనెవ్వఁడేనిసభ్యుఁడై పలుకువాఁ। డనృతదోషఫలముననుభ
చు* వ॥ ఈయర్థంబితిహాసంబునందువినంబడుఁదొల్లిప్రహ్లాదుకొడుకువిరోచనుండునునంగిరసుండను విప్రుకొడు
ధన్వుండునునొక్కకన్యంబరిగ్రహించునిమిత్తంబునఁ నెల్లసుగుణంబులమేము మేము పెద్దలమనియుద్దఁండువతవ్ర
ణంబులొడ్డు గానొడ్డివివాదంబు సేసిప్రహ్లాదుపాలికింజనిరందుసుధన్వుండుప్రహ్లాదునకిట్లనియె* గీ ॥ నీవుధర్మవి
దవుమాదివాద। మెఱిఁగితీర్పుగుణశ్రేష్ఠుఁడితఁడొయేను। చెప్పుమన్యథాబుద్ధివై చెప్పితేని। మఘవుకులిశంబుప్ర
మస్తకంబు * వ ॥ అనినంబ్రహ్లాదుండుభయంపడికశ్యపుకడకుంబోయివిరోచనసుధన్వులవి వాదపదనిర్ణయంబు
బ్రాణంబుపణంబుచేసియడిగినవిధంబునుం జెప్పినవినికశ్యపుండిట్లనియె* గీ॥ సాక్షియనుధర్మదర్శియసభలయం
దప్పఁజెప్పిరియేనినధర్మవృత్తి। వరుణపాశసహస్రంబువానిఁగట్టి। పాయునొక్కొక్కటేటేటనాయతముగ* వ॥
నధర్మాధర్మవిరోధంబయినదానిందీర్పనిసభ్యులుధర్మవిరుద్ధులగుదురు కామక్రోధంబులువిడువక యధర్మంబాడి
యధర్మంబునందొక్కపాదంబుసభ్యులనొక్క పాదంబుభూపతినర్థంబుకర్తనుంబొందుఁగావున ధర్మంబుతప్పక
వలయుననినంబ్రహ్లాదుండుధర్మువువిచారించితనకొడుకుకంటెగుణశ్రేష్ఠునిఁగాసుధన్వుంజెప్పినం బుత్రస్నేహం
పిడిచిధర్మువుదప్పక చెప్పితనిప్రహ్లాదుంబ్రశంసించివిరోచనునకుంబ్రాణంబొసంగిసుధన్వుండరిగెంగావునమీరు
పదరాజపుత్రియడిగినధర్మనిర్ణయంబుదప్పక చెప్పుండనివిదురుండుపలికినదుర్యోధనభయంబుననభ్యులెవ్వరుం
యిరిద్రౌపదియునట్లుసకలక్షత్రియసమక్షంబునదుశ్శాసనుచేతంబరిభవింపంబడిమహాదుఃఖితయయి* సీ॥ ఆవిధంబు
ట్టులాస్వయంవరమునందఖిలభూపతులచేనట్లుచూడఁబడిపాండవులధర్మపత్నినై గోవిందుచెలియలినయివీరిచేత
పరిభూతనగుచుసభామధ్యమునమహీపతులచేఁజూడంగఁబడితినింత। పడుదునెయిట్లునాపలుకులకెవ్వరుఁబ్రతివచ
నేలపలుకరయిరి- గీ॥ ధన్యులారయేనుదాసినేవీరికి। నెఱుఁగఁజెప్పుఁడనుపుఁడెల్లవారలనుచువనరుచున్న నాపగానుత
శాం। తనవుఁడిట్టులనియెఁదానిఁజూచి* వ॥ అవ్వా నీప్రశ్నంబునకునుత్తరంబయ్యుధిష్ఠిరుండు చెప్పవలయుఁగానిన
ధర్మసూక్ష్మతయెవ్వరికినెఱుంగగహనంబుదీనిఫలంబు వేగంబ యిక్కురుకులపాంసనులనుభవింతురనిపలుకుచున్న
నక్కోమలింజూచినగుచు* గీ॥ తరుణియేవురకంటెనొక్కరుఁడుభర్త। యగుటలగ్గుబాదంబునందాలినొటు। పడనీన
గాఁదగుభర్తఁబడయమింక। ననుచురాధేయుఁడుల్లసమాడెనంత* ఉ॥ అమ్మదితన్విభీతహరిణాక్షిగలాపవిభాసికేశ
తమ్మననొప్పుదానిఁదనరమ్యపృథూరుతలంబు నెక్కఁగా। రమ్మనిసన్న చేసెధృతరాష్ట్రసుతాగ్రజుఁడప్డుదానిమా

నఁజూచి కౌరవకురంగమృగేంద్రుఁడు భీముఁడల్కతోన్ * క॥ లయసమయదండధరని।ర్దయుఁడై ధరణీశులెల్లఁ దనపలుకులు
విస్మయసంభ్రమసంభృతులయి।భయమున వినుచుండ నాసభం దగఁ బలికెన్ * ఉ॥ దారుణరాజ్యసంపదమదంబునఁ గో
మలిఁ గృష్ణఁ జూచి రం।భోరు నిజోరుదేశమునఁ జేరఁగఁ బిల్చిన యిద్దురాత్మునూ।ర్వారమదీయబాహుపరివర్తితచండగదాభి
ఘాతభ।గ్నోరుతరోరుఁ జేయుదును యోధను నుగ్రరణాంతరంబునన్ * వ॥ అని సర్వజనభయానకక్రోధవివశుండయి
యాయుధంబులున్నవలనికి దృష్టులు సలుపుచు నగ్రజు మొగంబు సూచుచున్న భీమసేను రౌద్రాకారంబు చూచి భీష్మవిదుర
ద్రోణాదులిది కోపంబునకవసరంబు గాదనియాతని బ్రశాంతచిత్తుం జేసిరంత * క॥ ధృతరాష్ట్రునగ్నిహోత్రా।య
తనంబున నఱచె వఱులు లగ్నులు శాంత।మ్యుతులయ్యెఁ గౌరవస్త్రీ।తతిహృదయములధికశోకతప్తములయ్యెన్ * క॥ క్రూ
రాత్మకులును మస్త।ప్రారంభులునయిన ధార్తరాష్ట్రులశయ్యా।గారములనెగసెనెంతయు।ఘోరంబుగఁగాకఘూక
ఘూత్కారంబుల్ * క॥ అట్టిమహోత్పాతంబులు।పుట్టినఁ గృపవిదురకలశభూశాంతనవు।లెట్టన ధృతరాష్ట్రునకుఁ।
బుట్టెనరిష్టమనిరిష్టమునఁ దమలోనన్ * వ॥ అంతనంతయు నెఱింగి గాంధారి విదురుండోడ్కొని ధృతరాష్ట్రుపాలికిం బో
యి పాండవుల పరాజయంబును ద్రౌపదిపరిభవప్రకారంబును దుర్నిమిత్తోత్పత్తియుం జెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండదిరిపడి దు
ర్యోధనుం బలిచి యిట్లనియె * చ॥ పరమపతివ్రత సుభఁదపస్విని బాండవధర్మపత్ని ధ।ర్మరతన యోనిజ న్బ్రకృతిమానవ
భామినిఁ గాఁదలంచి దె।ప్పరములు వల్కఁగాఁదగునె బాల్యము దక్కవు దుష్టవాసనం। బెరిగితి నీనిమిత్తమునఁ బెద్దయుదుః
ఖితులైరి పాండవుల్ * వ॥ నీవు వారలవలని క్రోధంబు విడువుమని కొడుకు వారించి సకలబాంధవహితంబు సేయందలంచి

—*ధృతరాష్ట్రుండు ద్రౌపదికోరిన వరంబులిచ్చుట*—

ద్రౌపది రావించి శాంతవచనంబుల నిట్లనియె * క॥ సుందరి నాకోడండ్రుల।యందభ్యర్హితవు నీవు యతిముదమున నీ।కుం దగ బ్రి
యంబు సేసెద।నిందుముఖీ వేఁడు మెద్దియిష్టము నీకున్ * అనిన మామకు ద్రౌపది యిట్లనియె * గీ॥ కరుణతోడ నాకు వరము ప్ర
సాదింప।బుద్ధియేని లోకపూజితుండు।మనునిభుండు ధర్మతనయుండు దాస్యంబు।వలన బాయవలయు వసుమతీశ * వ॥ అట్లై
నం గురుకుమారులు గురువృద్ధజనలాలితుండై పెరిగిన ప్రతివింధ్యుదాసపుత్రుండనకుండు మరిదియ నాయిష్టంబనిన నిచ్చితిం
కెరెండవవరంబు వేఁడుమనిన ద్రౌపది యిట్లనియె * క॥ నెమ్మి నిధర్మజునలువురు।తమ్ములు దమవస్త్రములయుఁ దమశస్త్రవ
రూ।థమ్ములతోడను సకలహి। తమ్ముగఁ బాయంగవలయు దాస్యమువలనన్ * వ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుండు నీకోరిన వరంబయి
చ్చితి నింక మూఁడవవరంబు వేఁడుమనిన ద్రౌపది యిట్లనియె * గీ॥ వైశ్యసతికినొక్కవరము నుత్త్రియ।సతికి రెండు శూద్ర
కసతికి మూఁడు।విప్రసతికి నూఱు వేఁడంగఁ జను గాని।యింక వేఁడ నగునె యిభపురీశ * వ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుండు కోడలిగు
ణంబులకు ధర్మ్యవెఱుంగుటకు సంతసిల్లి యనుజసహితుండయిన యుధిష్ఠిరు రావించి నీ సర్వజనసంపదలు రాజ్యంబును నొ
ప్పఁగొని పోయి యెప్పటియట్ల యింద్రప్రస్థపురంబున సుఖంబుండుము నీకు లగ్గయ్యెడుమరుగుమని * గీ॥ నీవు నిత్యంబు వృద్ధో
పసేవఁ జేసి।యెఱుఁగుదెల్ల ధర్మంబుల నెఱుకలేక।గడఁగి నీకెగ్గుఁ జేసె నాకొడుకు దీని।మఱచునది నేను నిన్నొండు గఱప నే
ల * క॥ మనమున వైరము దలఁపమి।యును సద్గ్రాహ్యుఁడగుటయును గుణములు చే।కొని దోషంబులు విడుచుట।యును నుత్త
ముఁడయిన పురుషు నుత్తమగుణముల్ * వ॥ ఏనుబుద్ధి లేక జూదంబు పేక్షించితి నల్పబుద్ధి సత్త్వుండగు నన్నును మీతల్లి గాం
ధారి నిందలంచి దుర్యోధనాదుల దుర్గుణంబులం దలంపక సర్వశాస్త్రవిదుండయిన విదురుండు మంత్రిగా సర్వధర్మవిదుండ
వై సనీవు రతుకుండవు గాఁగురుకులంబునకు లగ్గగున నిధర్మరాజుఁ బాండురాజ్యంబునకు నియోగించిన * తరల॥ తరుణి ద్రౌ
పది యిట్లు పాండవధార్తరాష్ట్రులకై సభి। కరపరస్పరకోపవేగము గ్రన్నఁ బాచి విపత్తిసా।గరనిమగ్నులనుద్ధరించె బ్ర
కాశకీర్తుల వీరులం।బురుషసింహములన్ని జేశులఁ బొల్తి తద్దయు భక్తితోన్ * సీ॥ దానినంతయు భీమసేనుండు వినిరాజ్య
సంప్రాప్తి పాండవసత్తములకు। సతికారణంబుగా ధృతమయ్యెనను నింతకంటెను గష్టంబుగలదె యెందుఁ।బేర్మి నపత్యం
బు ధర్మంబు విద్యయనను నివి తేజంబున ట్లవఱులుఁ।బురుషుల కెందును నిరతంబు మిక్కిలి తేజంబు ధర్మంబు దీని విడిచి * గీ॥
యలుగఁగా డెపురుషుఁడని కోపఘూర్ణిత [illegible] రులను గ్రసంగరమునఁ జంపి [illegible] తల

రాజ్యమెల్లఁ గొందు ననియె* వ॥ ఇట్లు మృగమధ్యంబున నున్న సింహంబునుబోలె ననుజమధ్యంబున నున్నయా భీష్మ
సాంత్వవచనంబుల వారించి ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రుశాసనంబు నందమ్ములుం దానును ద్రౌపదీసహితంబు కాంచన
రథుండయి యింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనియె నిట దుశ్శాసను చేత నంతవృత్తాంతంబును విని దుర్యోధనుండు కర్ణ
సైంధవులతో విచారించి ధృతరాష్ట్రు పాలికిం జని యిట్లనియె* క॥ అహితుల నెల్ల విధంబుల విహతులఁగా జేయు నన్న
సునిమరు న్మహితుఁడు తాఁ జెప్పెను మును బృహస్పతి సురేశ్వరునకుఁ బ్రియహితబుద్ధిన్* వ॥ కావున నింక పాండు
నెంతలగ్గ చేసియు హితులమయ్యెద మెయాశీవిషంబుల నలిగించి కంఠసమీపంబు నవిడుచునట్లు వారి విడిచి పుచ్చి కర
స్పితిమి* ఉ॥ భూవినుత ప్రతాపపరిభూతవిపక్షుఁడు సవ్యసాచి గాండీవము గొన్న భీముఁడు వడిన్గద గొన్నఁ గవల్
ణవ గ్మావరణాది భాసిత మహాభుజవిక్రములైనవారలన్ లావు రణంబులో మనకలంఘ్యబలాఢ్యులనింక నోర్వఁగా
వ॥ కావున వారల ననుద్యూతపరాజితులం జేసి భూమి వెలువరించుట కార్యంబనిన విని ధృతరాష్ట్రుండెట్టకేని యు
డిపు నద్ద్యూతార్థంబు ధర్మనందనుం దోడ్కొని తేరం బ్రాతిగామిం బంచినఁ బితృనియోగంబతిక్రమింపఁగాదని యు
కదలి* క॥ నృపవరుఁ డనుజులు దానును ద్రుపదతనూజయుఁ బ్రియంబుతో నరిగి రిహ స్తిపురంబునకున శేష స్వపక్షజన
దయములకు సంతోషము గాఁగన్* వ॥ అం దెప్పటియట్ల ధృతరాష్ట్రనిర్మితంబయిన సభామంటపంబున సుఖాసీనులై యు
తనభిమతాక్షంబులు గొని శకుని కితవుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె* క॥ ధనసంపద్రాజ్యంబుల దినకరతేజుండ విమ్ము
రాష్ట్రుఁడు పెంపునఁ బూజించెం గావునఁ జనదింక నుదానినొడ్డి సరి క్రీడింపన్* వ॥ ఇది యపూర్వంబైన పణంబు దీని
యోటుపడినవారలజినవల్కలంబులు గట్టి కందమూలఫలాశనులై బ్రహ్మచర్యంబు నంబం డ్రెండేండ్లు వనవాసంబు చే
సి మూఁడవయేఁడు జనపదంబున నెరు లెఱుంగకుండ నజ్ఞాతవాసంబు సేసి యందెఱుంగంబడిరేని వెండియు బండ్రెం
డ్లు వనవాసంబు నొక్క యేఁడజ్ఞాతవాసంబు సేయువార మిట్లోపు దేని జూదంబాడు దమని నంబు నద్ద్యూతార్థంబు గా

—*ధర్మరాజు శకునితో రెండవమారు జూదం బాడుట.*—

లుపంబడి మగుడ ననుసే నేయని* క॥ ధర్మసుతుఁ డొడ్డి శకునిక ధర్మస్థితి నోటుపడియె దైవము చెయిది న్నిర్మితమయి
భాశుభకర్మఫలంబెట్లు దేహిగడువఁగ నేర్చున్* వ॥ అట్టు పునర్ద్యూతపరాజితులయిన పాండవులు తమ రాజ్యోపభో
గంబులు విడిచి విప్రసుహృద్బాంధవజనోపాస్యమానులయి వనంబునకుం బోవ సమకట్టి భీష్మ ధృతరాష్ట్ర విదుర కృప ద్రో
ణాచార్యుల వీడ్కొనిన నజాతశత్రునకు విదురుం డిట్లనియె* క॥ వనవాసపరిక్లేశంబునకోపదు కుంతి దేవి భోజాత్మజ గా
నాగృహమున నుండెడు ననవరతము భక్తితో మదభ్యర్చితయై* సీ॥ ధర్మజ్ఞుఁడవు నీవు పేర్మిఁ బరాక్రమధనుఁడు భీమ
ఁడింద్రతనయుఁ డఖిల యుద్ధవిశారదుం డిద్ధతేజోనిధి నకులుఁ డర్థజ్ఞుఁడు ప్రకటబుద్ధి నెంతయు సంయమవంతుండు స
హదేవుఁ డధ్యాత్మవిద్యా నారాధ్యుఁ డెంత నన ఘుండు ధౌమ్యుండు వినుతార్థధర్మంబులందు విచక్షణుండు రాం గి ద్రు
పదరాజతనయ విపులగుణాలిన న్యోన్యహితులరగుట నన్యులుర్వి నాదరించి కాక భేదింపనోపెడు వారుగలరె మిమ్ము నీ
తుల* వ॥ మఱియు కృష్ణద్వైపాయనుచేత శిక్షితులరు నారాయణుచేత రక్షితులరు మీకుం బురోహితుండు ధౌమ్యుండ
వమానుషసంపన్నులరు పరాక్రమంబునం జేసి రాజులరు ధర్మచరితంబునం జేసి ఋషులరు మహత్త్వంబునం జేసి
రాములవారలరు మిమ్ము భూమియు గాడ్పును జంద్రాదిత్యులు నెప్పుడు రక్షించుచునుండెడు మెల్లకార్యంబులయందు
ప్రమత్తులర యివ త్తిల్లునది భవత్పునర్దర్శనమయ్యెడు మరునుండని కఅపిన గురువృద్ధానుమతంబు నందనచరణంబుల కె
మ్రొక్కి నంగొడుకులం జూచి* సీ॥ అధికలజ్జావనతాస్యులన పగతాభరణాంబరుల ధర్మపరుల నజిన వల్కలధారు
ముని వేషులఁ బాండుకుమారుల భానునిభులఁ జూచి దుఃఖితయయి సుతులార యట్టి దుర్వ్యసనోపహతులైన వారి నిమ్ము
జూడక మున్ద రసురలోకమున కేగి పాండుభూపతి పుణ్యభాగియయ్యె* గీ॥ భక్తిఁ బతితో నయరుగఁ దపంబుఁ జేసి నా
యే నేల పోపక మందభాగ్య నయితి నని విలాపించి లోలాక్షి కుంతి । యేడ్చె దుఃఖితులగుచుండ నెల్లవారు * మత్తో
పీరట్టులనాథులై మునివృత్తి నుండెడువారె హా ద్వారకాపురనాథ కేశవ దైత్యభేదిభవత్పదాం భోరుహాశ్రితులై

వీరలఁబూనికొంవకయుండఁగా। ధారుణీధరనీకుధర్మ్మ వేధసఁ నిర్మలమానసా ✱ తరల॥ అమితసత్త్వులుధర్మసుతాస్త్రుల హార్పతిప్రతిముల్ రిపు। ప్రవహుతాశనులాపగేయుఁడుఁ ద్రోణుఁడుఁ విదురుండుఁగా। తమఁడుసుంటఁగధర్మమార్గము దప్పఁబాడియెపాండవో। త్తములురాష్ట్రనిరాసమోయ్యలెధార్తరాష్ట్రులవంచనన్ ✱ క॥ అన్నసహదేవనీవును। నన్నలతోనరిగెదయ్యాయడవులకునునీ। వున్ననుసుతులందఱునిం। మన్నట్టులనాకుచిత్తమూఱడియుండున్ ✱ వ॥ అనుచుశోకాక్రాంతయయికుంతిదేవివినయవినమితోత్తమాంగయయినపాంచాలింజూచిబాష్పజలంబులురులనిట్లనియె ✱ క॥ ధవళాక్షినీకతంబునఁ। బ్రవిమలమైద్రుపదకులముఁబాండుకులంబున్। భువనమునవెలిఁగెనీవు। స్తవమాటనుజొచ్చుటనుశుభస్థితితోడన్ ✱ గీ॥ పురుషవృషభులయినపురుషులతోడన। యరిగిపరమభక్తిఁబరిచరింపఁ। బోవఁగనుటనీవుపుణ్యంబుచేసితి। వంచుఁబ్రీతిఁగౌఁగిలించుకొనియె ✱ వ॥ అనియిట్లుకోడలింగొడుకులనుదీవించికుంతీదేవివిదురుగృహంబుననుండెనంత ✱ గీ॥ పతులపిఱుఁదమందగతిముక్తకేశియై। పోవుదానిద్రుపదపుత్రిఁజూచి। వంతఁగౌరవేంద్రునంతిపురంబున। వారలెల్లఁదలలువాంచిరడలి ✱ గీ॥ ధర్మతనయుపిఱుఁదఁదమ్ములునలువురు। నరుగుచుండితత్సభాంతరమునఁ। జనులువినుచునుండసంభ్రతక్రోధులై। పలికిరధికపరుషభాషణముల ✱ క॥ సాహసమునసుద్బాహులగ। దాహతిదుర్యోధనాదియగుశతముఁజగ। ద్ద్రోహముఁజంపుదునత్యు। గ్రాహవమునహరిహాదులడ్డంబైనన్ ✱ గీ॥ దుష్టచిత్తుఁడయినకష్టుదుర్యోధను। శిరముదన్నువాఁడధరణిఁగూల్చి। హీనుఁడైనదుస్ససేనునివధియించి। వేఁడిరక్తమానువాఁడఁగడఁగి ✱ అనిభీమసేనుండుపలికిన ✱ మ॥ కనకోర్వీధరసానుసారరుచినుద్గాండీవనిర్ముక్తశ। స్త్రనిపీతారుణవారిశేషములభూతవ్రాతముల్ గ్రావనో। య్యనతోడఁజతుర్దశాబ్దమునమాఱైపోరుకర్ణాదిదు। ర్జనసంఘంబులఁజూపడంతుబలవత్సంగ్రామరంగంబునన్ ✱ అనియర్జునుండుపలికిన ✱ క॥ మాయాద్యూతంబుననని। ర్జేయులఁగామమ్మునిట్లుచేసినఖలున। న్యాయపరుశకునినస్మ। త్సాయకలితహస్తుఁజేసిచంపుదుమాజిన్ ✱ వ॥ అనిభీమార్జుననకులసహదేవులువిజృంభించికృతప్రతిజ్ఞులయిరట్లుపాండవులుపరిత్యక్తవిభవులయిగజపురంబువెలువడిన ✱ సీ॥ ధృతరాష్ట్రవిభునిమందిరమునననలుచుఁబలుచెగోమాయువుల్పట్టపగల। యప్రదక్షిణమునవ్యోమునుల్కాపాతముపమేఘమైయున్నయంబరమున। విద్యుత్సహస్రముల్వెలసెల్లమఱిరాహువర్వంబుగాకయభానుఁగప్పె। భూకంపమయ్యెనప్పుడుసభాంతరముననరులెల్లవినుచుండనారదుండు। పలికెనద్భుతముగబదునాలుగవయేఁడు। భారతాజియగునపారవీరు। లయినపాండవులుజయంబందుదురుభీమ। మఘవసుతులవిక్రమమునఁజేసి ✱ వ॥ ధృతరాష్ట్రుండునుదానినంతయువినికొడుకులదుర్నయంబులనింకనెట్టి యరిష్టంబుపుట్టెడునోయనివగచుచు విదురుంబిలిచిధౌమ్య

—✱ విదురుఁడుధృతరాష్ట్రునకుఁబాండవులడవికిబోయినరీతిచెప్పుట. ✱—

ద్రౌపదీసహితులయినపాండవులెట్లువోయిరనియడిగిననతనికివిదురుండిట్లనియె ✱ సీ॥ వదనసరోజంబువస్త్రాంతమునఁగప్పికొనియేగెధర్మనందనుఁడు మఱియు। భీమబాహులురెండుఁబెద్దలుగాఁజేసి ఘనసత్త్వుఁడమ్మరుత్తనయుఁడరిగె। నిసుముచల్లుచునమరేంద్రపుత్రుఁడువోయెభూరేణులిప్తశరీరుఁడగుచు। నకులుండుసనియెమానకలజ్జఁజేసియధోవక్త్రుఁడై సహదేవుఁడరిగె ✱ గీ॥ వికృతకేశభరమువెలుఁగంగద్రౌపది। చనియెరౌద్రయామ్యసామగాన। ముఖరితాస్యుఁడగుచుమ్రోలధౌమ్యుండేగె। నఖిలజనులువిస్మయంబునొంద ✱ వ॥ అనిననట్లేలవారలవ్విధంబుననరిగిరనియడిగినవిదురుండిట్లనియె ✱ క॥ నీకొడుకులచేనికృతిన। పాకృతరాజ్యుఁడయిధర్మపతినిజరూపా। లోకనజనదాహభయ। వ్యాకులుఁడైచనియెదృష్టివారించివడిన్ ✱ క॥ సమరమునబాహుబలద। ర్పముచూపనుగంటిననుచుబాహులతివిశాలములుగఁజేయుచునరిగెను। సమీరజుఁడరాతిభయదసంహననుండై ✱ క॥ వెఱచఱవనింతకంటెను। దఱుచుగబాణంబులేసితడయకపగఱం। జెఱుతుననియిసుముచల్లుచు। నుఱకధనంజయుఁడురణజయోన్నతుఁడరిగెన్ ✱ వ॥ మఱిదుఃఖానుభావంబునకునుచితంబైనతనసుందరరూపంబుచూచిజనులుదుఃఖింపకుండధూళిధూసరితశరీరుండైనకులుండరిగెదీనంబైనతనయాననంబుచూచినవారికినెల్ల నెగ్గగుననియవనతవదనుండయిసహదేవుండరిగె ✱ చ॥ తడసినయేకవస్త్రపరిధానముతోడవిముక్తకేశియై। తొడరుచుదుఃఖభావమునద్రోవదివోయెమహోగ్రవంబునం। బడిననిజేశమిత్రసుతబంధుజనంబు

లశోకవేదనం గడుకొని యిట్లు లేగుదురు కౌరవభామిను లంచుఁ దెల్పుచున్ * క॥ భారతరణహతులగునరు । సూర్య
లోకవిధులు సూచించి క్రియా । ధౌరుఁడు ధౌమ్యుఁడు ధర్మవి । చారుఁ డరిగె రౌద్రయామ్యసామోద్గతుఁడై * వ॥ అనన
ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖితుండయి * తరల॥ సమరశూరులు పాండవుల్ జితశత్రు లున్నతచిత్తులు । త్తములు వారలతో
రము ధర్మయుక్తి గరంబయు । క్తము ప్రజాక్షయకారణం బని తద్దయున్ భయమందుచు । న్వివమనుఁడై పడియుండె
వెచ్చ నూర్చుచు విన్ననై * వ॥ ఇట్లు వగచుచున్న ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె * సీ॥ పాండుకుమారులఁ బరమ
ర్మికుల నువగవక రాష్ట్రంబువలనఁ బాపి । వసుపూర్ణమైన యీ వసుమతి చేకొంటి వసుధేశ నీకిఁ తవగవ నేల । కలశజవిదు
గంగాసుత ప్రభృతులు వారింప వారింపవశము గాక । కర్ణ సౌబలులయిక్క యపులు విని వారికపకారి యయ్యె నీయాత్మ
డు । వగవక ధికులయిన వారితో వైరంబు । సేసి కొంటి కరము చెట్టయనక । నీవు నీసుతుండు నేర్తురు గాకొరు । లేమి సేయన్
రిందుకులుఁడ * అనిన విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె * మత్తకోకిల॥ వగవ నేటికి నింకనైన ననువారలం బిలుపించియీ
జగతి నెప్పటియట్ల యేలుచు సంతసంబున నుండఁగా । జగదధీశ్వర పంపు వంచన చన్నె యన్యులసంపదల్ । మిగిలి చేకొ
ట్లు చేసిన మెత్తు రే సుదినుత్తముల్ * గీ॥ అనిన విదురు పలుకులు ధృతరాష్ట్రుండు । వినియు విననియట్లు విపినవాస । గత
పాండుసుతులఁ గ్రమ్మఱింపక యుపేక్షించెఁ బూర్వవిహితకిల్బిషమున * వ॥ మఱియు ద్రోణుండు పాండవులకు హి
డయ్యెను దొల్లి యాజోపయాజులవరంబున నగ్ని కుండంబున నుద్భవిల్లి నద్రుపదాత్మజుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు పాం
సంబంధియు ప్రతివీరుండు గుట నాతనితోఁ దనకు సమరంబగు ననియె లింగి పాండవానుగమనంబు సేయక గజపురంబు
ధృతరాష్ట్రు కొద్దనయుండె నంత నింద్రప్రస్థపురంబున నిరువది మూఁడేఁడులు రాజ్యంబు చేసి పాండవులు పాపద్యూ
రాజితులయి * క॥ వీరులగు పాండుసుతులు మ । హారణ్యనివాసనిరతులయి ధరణీబృం । దారకసహస్రములతో । సారమ
ల్లనిరి నిత్యసత్యవ్రతులై * క॥ అని యిట్లు సభాపర్వం । బునకథ జనమేజయునకు మొగి వైశంపా । యను చెప్పె నవిధను
యు । మనునిభ శుభచరిత నిత్యమహిమాతిశయా॥ ....

ఉత్సాహ॥ రాజవంశ పార్థివేంద్ర రాజదేవనిత్యల । క్ష్మీజయాభిరామధర్మశీలమిత్ర విద్వదం । భోజవనప
ద్మారాజమిత్ర భూరికీర్తికౌముదీ । రాజితత్రిలోకనిఖిలరాజరాజపూజితా * క॥ కరుణావతారధరణీ ।
సురవరసురభూజరాజసుందరనయబం । ధురధర్మగుణైకధురం । ధర హేమగిరీంద్రధీరదానవినోదీ *
స్వాగతము॥ హారహీరధవళాంశునిర్మలో । దారకీర్తిరణదర్పసద్గుణా । వైరివీరనిరవద్యమన్మథా ।
కారధీరపరగండభైరవా ॥ ....*

గద్య * ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునందు సభాపర్వంబున
నర్ఘ్యాభిహరణంబును - సభాస్ఖలితుండయిన దుర్యోధనుం జూచి ద్రౌపదీభీమసేనులు నగుటయు
రాజసూయవిభూతిసూచి సహింపక దుర్యోధనుండు జూదంబొనర్చుటయు - నందు
శకునికైతవంబునఁ బరాజయంబును - ద్యూత దుఃఖార్ణవమగ్నులైన పాం
డవులం బాంచాలి యుద్ధరించుటయుఁ - బునర్ద్యూత పరాజితులయి
పాండవులు వనవాసగతులగుటయు - నన్నది సర్వంబును
ద్వితీయాశ్వాసము ॥ .... *

శ్రీమహాభారతము - సభాపర్వము
సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభారతము.

ఆరణ్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీకీర్తిశ్రీవల్లభ। లోకజనస్తుత్యసర్వలోకాశ్రయ। రత్నాకరపరివృతపకలధా। రాకాంతజితారి రాజరాజనరేంద్రా ॥ వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులు కౌరవాధికుంబులు ధరియించి కృష్ణాసహితంబుగ నుత్తరాభిముఖులై యరిగిన నింద్రసేనాదులైన మూలభృత్యులు పదునాలుగు వేలరథంబులతోడ సుభద్రాభిమన్యులం బ్రతివింధ్యాదులం దోడ్కొని వారిపిఱుందన యరిగి రంత నప్పాండవులం జూచి పౌరులెల్ల బరమదుఃఖితులై ॥ క॥ చననె యధర్మద్యూతంబున నిట్టులు పాండురాజపుత్త్రులం బ్రభులకా। వనగతులం జేయు దుర్యో। ధనధృతరాష్ట్రులకు విగతధయహృదయులకున్ ॥ క॥ క్రూరగతదుర్యోధనునకు। కారము వారింప శైరి గాంగేయుండు న। బ్భారద్వాజుండుం గృపుండు ను। దారుండు విదురుండు నేమి దలంచిరొ బుద్ధిన్ ॥ సీ॥ కర్ణజయద్రథగాంధారులాప్తులై యుండంగ లోభి దుర్యోధనుండు। రాజుగా నీతని రాజ్యంబునం దెట్టులుండంగ నేర్తుమీయుర్వినింక। నేది ధర్మువు ప్రజ నెవ్వరు గాతురు పరమధార్మికులైన పాండుసుతులు। యరిగిన చోటికి యరుగుదము నివారి పిఱుందన చని పాపభీతమతులు - గీ॥ వీరలార మమ్ము విడిచి మీకరుగంగ। జనునె మాకు నొండు శరణమెద్ది। సాధులకును సాధుసహవాసమున బావ। సంప్రయోగమగుట సందియంబె ॥ క॥ తిలలును నీళ్లును వస్త్రం। బులు పుష్పసుగంధవాసమున సౌరభముం। బొలుపెసగం దాల్చుగావున। నలయక సత్సంగమునన యగు సద్గుణముల్ ॥ వ॥ సాధుసమ్మతంబులైన గుణంబుల నొప్పి జన్మవిద్యాకర్మంబులం బ్రశస్తులరై యార్యవృత్తులరైన మీ సహవాసమున నుండి ధర్మవిదులము గృతార్థులము నగుదుము దుష్కృతంబులయందనారంభులయ్యును జనులు దుర్జనదర్శనస్పర్శన సంభాషణసహవాసములం జేసి ధర్మహీనులగుదురు కావున నేము దుర్యోధను రాజ్యంబున నుండ నోపము మాయనుగమంబునకొడంబడవలయు నని కృతాంజలులైన నప్పౌరవులం జూచి ధర్మతనయుండిట్లనియె ॥ క॥ మాయందు లేని గుణములు। మీయనురాగమునం జేసి మీకుం గలిగెన్। మీయనుగతి మాకును భ్రాతృయము వనవాసదుఃఖభర మోపుదు రే ॥ గీ॥ వలవదుడుగుండు మీరని వారినెల్లం। గరుణం బాండవజ్యేష్ఠుండు గ్రమ్మఱించె। బౌరులట్లు నివర్తింపం బడిన నంద। యార్తవాదులై యరిగిరి హస్తిపురికి ॥ వ॥ ఇట్లు తమతోడ వనవాసంబు సేయ వచ్చువారల నిలిపి పాండవులు కృతప్రస్థానులై గంగాతీరంబునం బ్రమాణాఖ్యవటంబున విడిసి గంగాస్నానంబు నేసి నాఁటి పగలును రాత్రియు నందయుండి రంతం బ్రభాతంబున ॥ చ॥ వరువడి నగ్నిహోత్రములు బంధులు శిష్యులుం దోడరా మహీ। సురవరులెల్లం బాండునృపసూనుల యొద్దకుం బ్రీతి నేగుదెం। చిరిబహువేదఘోషములం జేసిరి సన్నమస్తకిల్బిషో। త్కరులను చున్నధన్యులు జగత్పరిపూజ్యులు బ్రహ్మసమ్మితుల్ ॥ వ॥ ఇట్లు తమతోడ వనవాసము సేయ నిశ్చయించిన విప్రుల నతిప్రీతిగౌరవంబున నర్చించి తదాశీర్వాదంబుల నానందితుండై ధర్మతనయుండు వారలకిట్లనియె ॥ క॥ అపగతసర్వస్వుల మై। సపత్నులనికారమునం బ్రచండాటవిలో। విపులఫలశాఖమూలము। లుపయోగించుచును నివ్వనుం డెదము మాతోన్ ॥ క॥ రానేల వద్విన వయం। గానేల నివాసములకుం గ్రస్తులచనుండు। గ్రానేకపశార్దూలభ। యానకవనవాసము ర్హమును నేమికన్ ॥ వ॥ అనిన విని బ్రాహ్మణులు పరమదుఃఖితులై మీరకా నిమాకు నొండుగతి లేదు మమ్ము నన్యశరణ్యుల విడుచుట ధర్మంబు గాదు ॥ గీ॥ ఆశ్రితులు నభక్షులను వారి నెవ్వాడు। నన్యులైన విడువ గట్టి విప్రు। వరులభక్తిపరుల వసుమతీశ్వర మీకు। ధార్మికులకు విడువందగునె చెప్పుడ ॥ వ॥ అస్మత్పోషణార్థంబు చింత సేయవలదు వన్యమూలఫలంబుల నేము తెచ్చు

కొనియుపయోగించుచు జపహోమాధ్యయనాదిపుణ్యక్రియలమీకుం బ్రియంబు సేయుదునధన్యులమయ్యెద
త్తియయిమీకపాయంబు సేసినధార్తరాష్ట్రులరాష్ట్రంబునందుండనోపమునిన వారలచేతఁ గోడంబడి * గీ॥ ఇష్ట
న్నములఁదొల్లియెల్లప్రొద్దు । తృప్తులగుచున్నవసుమతీదేవవరులఁ। గానలందుశాకాశనుల్ గాఁగనెట్లు। సూడనో

శౌనకుఁడు ధర్మరాజునకు ధర్మంబులు చెప్పుట.

నిధర్మసూనుఁడపుడు * వ॥ శోకమూర్ఛితుండై మహీతలంబునంబడిన యాతనినాశ్వాసించి శౌనకుండను బ్రహ్మర్షి
యాత్మవ్యవసాయార్థంబు జనకగీతంబులైనశ్లోకంబులయర్థంబులు యుధిష్ఠిరునకిట్లనియె * క॥ శోకభయస్థానంబు
నేకముగలిగినవివేకహీనుఁడు మదిలో। నాకులతఁ బొందునట్లువి। వేకముగలవాఁడు బుద్ధివికలుండగునే * క॥ శారీర
సమహా। దారుణదుఃఖములఁ జేసితఱిగిశరీరుల్। క్రూరతబాధలఁ బొందుదు। రారెంటినిఁ జెఱుచు యోగ్యులమలినబుద్ధుల్
వ॥ వ్యాధిశ్రమానిష్టసంయోగేష్టవియోగంబులను నాలుగింటంబుట్టిన శారీరదుఃఖంబులు క్రియాప్రయోగంబుల
శమిల్లు మఱి స్నేహంబులైన మానసదుఃఖంబులు జలంబులనగ్నియుపశమిల్లెడునట్లు విమలజ్ఞానంబునం జేసి యు
పశమంబునొందు * క॥ స్నేహార్ణవమగ్నుండయి। దేహిమహాదుఃఖములధృతింబొందుముదుః। ఖావహమఁడుశోకత
మోహియగుఁ స్నేహమూలములు రాగాదుల్ * వ॥ కావున బంధుమిత్రధనసంచయంబులవలని స్నేహంబువిడి
నది పద్మపత్రంబు నీరువోరయనియట్లుఱుకగలవారికి నెట్టియెడలను స్నేహంబుపొందదు స్నేహంబు రాగంబును రా
గంబునం గ్రోధంబును గ్రోధంబునఁ గామంబును గామంబునఁ దృష్ణయువర్తిల్లు * క॥ అదిసర్వదోషములకా। స్థా
నమనిదురితక్రియానుబంధంబులకుఁ। మొదలునిరంతరదుఃఖ। ప్రదమనియెఱిఁగినను దృష్ణబాతురుసుమతుల్ * వ॥
ఱియుఁ దృష్ణాతురుండర్థలోభంబునఁ గోటరస్థంబైన యనలంబునం జేసి దగ్ధంబగువృక్షంబునుం బోలె వినాశంబువొందు
నట్లునరాసక్తుండైనవాఁడు శుభంబులువడయనోపండు మృత్యువువలనం బ్రాణులకుభయంబుగలయట్లర్థవంతుల
రాజచోరస్వజనజలానలంబులవలనభయంబునిరంతరబు * గీ॥ జలముందుమత్స్యంబులుచదలఁ బక్షు। లామిష
ట్లుభక్షించునట్లుతివిరి। యెల్లవారును జేరియనేకవిధుల। ననుదినంబునుభక్షింతురర్థవంతు * క॥ అర్థమునర్థమూల
ర్థనమాయావిమోహనావహమునరుం। డర్థార్జనదుఃఖమునన। పార్థీకృతజన్ముఁడగుటపరమార్థమిలన్ * వ॥ అట్టియర్థం
బువలనదర్పకార్పణ్యభయాదికంబులుపుట్టుఁగావున నర్థోపార్జనచింత సేయవలదు రూపయౌవన ధనజీవిప్రియ
వాసంబులనిత్యంబులగుట నండుబుద్ధిమంతులు మోహింపరనిననమ్మునివరునకు ధర్మతనయుండిట్లనియె * సీ॥ ఆర్థో
భోగార్థమర్థలాభేచ్ఛనాకెన్నండు లేదుమహీసురాగ్ర। గణ్యులనత్యుగ్రకాననాంతరమున నెవ్విధంబునభరియిం
నోకొ। యనియిప్పువగచెదనవద్యగుణయుక్తినకుమాయట్టిగృహస్థతతికిఁ। బోష్యులనెల్లెడఁ బ్రోవకయుండను
లనతిథులవృథయపుచ్చఁ * గీ॥ జను నెనిజధనంబు సంవిభాగించియా। వలయు సాధురక్షవలయుఁ జేయ। నఖిలయా
మంబులందుగృహస్థాశ్ర। మంబకాదెయుత్తమంబువినఁగ * వ॥ మఱియార్తభీతులకభయంబునుదృష్టితునకుజలం
బుబుభుక్షితునకున్నంబును శ్రాంతునకు శయనాసనంబులువిచ్చుట సనాతనంబైన యుత్తమ గృహస్థధర్మంబు
భూమ్యుదకప్రియ వచనాదరంబులెల్ల వారికినవశ్యంబాత్మార్థంబుగా నన్నపాకంబును వృథాపశుఘాతంబును
హేతువులగ్యహోమాత్రంబులు ననడ్వాహంబులు నతిథిబాంధవవిద్వజ్జనగురుమిత్రభామినీనివహంబుల పూ
బులైయెగ్గుసేయునుగావున గృహస్థుండు సర్వసంతర్పకుండుగావలయుంగావునం బ్రతిదినంబునుం బలివైశ్వ
దార్థంబుసాయంప్రాతఃకాలంబులందు వైశ్వదేవంబుచేసియమృతాశియువిఘసాశియుఁగావలయుయజ్ఞశేషం
తంబునాఁబరఁగు నతిథిభుక్తశేషంబు విఘసంబునాఁబడు నట్టివృత్తివర్తిల్లువాఁడు తమగృహస్థుండనిన ధర్మరాజు
శౌనకుండిట్లనియె * క॥ హారివిషయాభిలాషము। కారణముగనెంతయెఱుకగలవారునదు। ర్వారవికారముఁబొందె
వారునిజేంద్రియములవియవశ్యములగుటన్ * వ॥ సంకల్పజంబైనకామంబునందగిలినమనస్సుచేతం బ్రేరితంబై
శ్రోత్రాదీంద్రియంబులుశబ్దాదివిషయంబులం బరిభ్రమించుటం జేసి విషయాభిలాషవిశిఖవిద్ధులై దేహులు తేజోవ
ములైనశలభంబులుంబోలె శోకానలంబునంబడి తమ్మెఱుంగక యవిద్యాకర్మతృష్ణలం జేసి సంసారచక్రంబునందు

వర్తిల్లుచుఁ దట్టి బ్రహ్మాదితృణపర్యంతభూతప్రవృత్తియందు రాగద్వేషవిముక్తులై యభిమానమత్సరంబులు విడిచి వేదచోదితంబైన సమ్యక్సంకల్పంబుం బ్రియనిగ్రహంబు వ్రతవిశేషంబు గురుసేవనంబు నాహారయోగంబధ్యయనాగమంబు కర్మసన్న్యాసంబు చిత్తనిరోధంబను నెనిమిదింటను గర్మానుష్ఠానంబు చేసిన మహాత్ములుత్తమతమ తపోమహత్త్వంబునం జేసి సంసారంబు జయింతురు నీవును శుశ్రూషాశ్రవణగ్రహణధారణోహాపోహార్థవిజ్ఞానసమన్వితుండవు నీచేతం బ్రారబ్ధంబులైన యవి సర్వంబులును సంపన్నంబులగు * క ॥ వసువులు రుద్రాదిత్యులు వసుధేశ తపంబు గౌరవంబున నైశ్వర్యసమృద్ధులైరి తపమునఁ। బ్రసిద్ధముగ నిష్టసిద్ధి వడయుము నీవుం * వ ॥ తపస్సిద్ధులైనవారు తమ తలంచిన దానిన వడయుదురుగావున నీవును వశమవంతుండవయి తపంబు చేసి యోగార్థసిద్ధి వడసి బ్రాహ్మణుల భరియింపు మీకు మనోరథంబు సఫలంబగుననిన శౌనకు వచనంబు చేకొని భ్రాతృమధ్యగతుండైన ధర్మతనయుండు ధౌమ్యునకు నమస్కరించి యిట్లనియె * గీ॥ వనమునకు వచ్చినవయఁగ వలవదుడుగుఁ। డనిన నుడుగక మీతోన యరుగుదెంతు। మనరి బ్రాహ్మణుల్ వీరి కాహారమే యుపాయమున నుగ్రవనమునఁ బడయవచ్చు * వ॥ వీరల విడువనోప నేమి సేయుదు ననిన విని ధౌమ్యుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి ధర్మరాజున కిట్లనియె * గీ ॥ భూతరాశి తొల్లి పుట్టి బుభుక్షాభి। తప్తమయినఁ జూచి తద్భయంబు నపనయింపఁగడఁగి యదితిసుతాగ్రణి। కమలబాంధవుండు మగరుణతోడ * వ॥ ఉత్తరాయణగతుండై యుర్వీరసంబు పరిగ్రహించి దక్షిణాయనగతిం బర్జన్యభూతుండై యోషధులం బడసి రాత్రులయందుఁ జంద్రకిరణామృతంబునం జేసి వానిం దడుపుచు వర్ధించి యందన్నంబు పుట్టించి ప్రజాప్రాణధారణంబు సేయుటం జేసి యన్నంబాదిత్యమయంబనియెఱింగి తొల్లి భీమ వైన్య కార్తవీర్య నహుషాదులు యోగసమాధినిష్ఠులై సూర్యభజనంబున నన్నంబుఁ బడసి యాపదలవలనం బ్రజల సముద్ధరించిరిగావున * లయగ్రాహి ॥ వారిరుహమిత్రు నమరోరగముని ద్యుచరచారణగణప్రణుతచారుగుణు లోకాధారు నఖిలశ్రుతిశరీరు హరిశంకర సరోరుహభవప్రతిము దారుణతమిస్రా। దారణపురీఁ బరిపూరితదిగంతరుని భూరికరుణానిరతు సూర్యుఁ ద్రిజగద్ర। క్షారుణ సహస్రకరుఁ గోరి భజియింపుము మనోరథఫలంబులగు భూరమణ నీకున్ * వ ॥ అని ధౌమ్యుండు విశుద్ధాత్ముండైన ధర్మరాజునకు సూర్యుం డర్యముండు భగుండను నివి మొదలుగాఁ గల నామంబులష్టోత్తరశతంబు ననభీష్టసిద్ధిప్రదంబులైన వాని విస్పష్టార్థవర్ణోచ్చారణంబును విధియుక్తంబునుగా నుపదేశించి దీనిం దొల్లి యింద్రువలన నారదుండు వడసె నారదువలన వసువను రాజు వడసె నాతనివలన నేను బడసితి నిది దేవనిర్మితంబు దీన నాదిత్యు నతిభక్తి

(*)ధర్మరాజు సూర్యు నారాధించి వరంబు గొనుట.(*)

నారాధింపుమనిన * సీ ॥ హితుఁడైన తన పురోహితు నుపదేశంబు పేర్మితోఁ జేకొని ధర్మరాజు। నెమ్మిఁ బుష్పోపహారమ్ముల నాదిత్యుఁ బూజించి భాగీరథీజలంబు। లందుండి విషయంబులందిం ద్రియంబుల ననవరతావధానమున మడిపి। వాయుభోజనుఁడై ప్రాణాయామపరుడునై సూర్యాది నామముల్ సూర్యుఁ గుఱిచి * గీ॥ జపము సేయుచున్నఁ దపనుఁ డాతనికిఁ బ్రత్యక్షమయి త్రిలోకచక్షుఁ డమరవరుఁడు దురితహరుఁడు తరణి త్రయీమూర్తి। వనజమిత్రుఁ డిట్టులనియెఁ గరుణ * వ॥ నీ తపమునకు మెచ్చితి నీవరణ్యమున నుండఁగల పండ్రెండేండ్లును వన్యఫలమూలశాకంబులు మహానసంబున ద్రుపదరాజపుత్రిచేత సాధితంబులై యక్షయంబులైన చతుర్విధాహారంబులగునని వరంబిచ్చి వనజహితుం డంతర్హితుండైన * చ॥ అడరఁగ ధర్మనందనుఁ డహర్పతిచేత వరంబు నెమ్మితోఁ। బడసి మహీసురోత్తముల భవ్యులఁ బల్వుర నిర్వహించెన। ద్రుపదాదిరాజసుత పాల్పుగ వండిన శాకమూలముల్। గడురుచి నిష్టభోజనసుఖంబును ద్విప్రియఁ జేయుచుండఁగన్ * వ॥ ఇట్లనేకసహస్రమహీసురవరుల ననుదినంబును నభిమతభోజనంబులం దనిపి విఘసామృతభోజనంబులం దృప్తులైన వతులభుక్తశేషంబు ద్రుపదపుత్రిక యుపయోగించుచుండం గొన్నిదినంబులందయుండి పాండవులు బ్రాహ్మణులచేతం గృతస్వస్త్యయనులై బ్రహ్మర్షిసంఘంబులతోఁ గామ్యకవనంబునకరిగి రంతనిట ధృతరాష్ట్రుండు విదురుం బిలుపించి నీవు భార్గవుకంటెఁ బుద్ధిమంతుడవు పాండవకౌరవులకు సముండవు విచారించి చెప్పుమింక నప్పాండవు లేమి చేయువారనిన విదురుండిట్లనియె * మత్తకోకిల ॥ దేవమూర్తులు పాండుపుత్రులు ధీరచిత్తులు వారిపెం। పేవెలుంగని వాఁడ వేధరణీశ వాయుసుతుండుగాఁ। డీని యుగ్రభుజనిక్రమప్రకటీకృతుల్ సిద్ధాస్త్రవిద్యావిశేషులు వైరివీరులఁ దక్కఁగాని త్తు రెపోరులన్ *

క॥ మొనసియధర్మద్యూతం । బునఁ బేకముపుట్టుఁ బాండుపుత్రులకును నీ। తనయులకనిమును జెప్పితి। విని నెల్లకొ...
నువింటివిడఁకు ✱ వ॥ ఇట్లైనను వారి రావించి తొల్లి నీ చేతనుబడిన రాజ్యంబునందుఁ బ్రతిష్ఠాపించి కీ...
ర్తంబును నిలుపుము. రాజ్యంబును త్రివర్గంబును ధర్మమూలంబులు గావున సంపదవర్తిల్లుచున ధర్మవర్తియైయుక్తజ్ఞ...
శ్వాసనశీలుండైన దుర్యోధనుండు శ్చేష్టితంబులకొడంబడవలవదు ౦ గీ॥ వీనిఁ బుట్టినపాపంపు వేళఁ జెప్పి । దుర్ని...
ముల్ పుట్టిననిగ్రహించి యేను జెప్పితిఁ దొల్లి మీని చేత। నెట్టిగౌరవులకు నెగ్గువుట్టుననియు ✱ వ॥ కులదూషకుఁడు...
కులంబు రక్షించుట ధర్మువు ధర్మరాజు నఖిలమహీరాజ్యరక్షకుం జేసి పుత్రప్రేమున(?) మాత్సర్యబుద్ధివర్గంబు...
క్షింపుము సభామధ్యంబునందు ద్రౌపదీభీమసేనులం బార్థిప దుశ్శాసనుం బంపుము ✱ చ॥ అశేశయతాపసో...
హాస్పతి తేజుఁడజాతశత్రుఁడూ । గ్రిసుఁడజితుండు నీసుతులు సేసినయొగ్గులవండఁగాక నిట్టి ధృతి నమునీపుఁ జేయుము
వకులోత్తముఁ యిట్లుయైన నీ। కృతమునఁ గౌరవాన్వయమునకిల్చకీర్తి ప్రకాశితంబగు ✱ వ॥ అనిపలికినవిదురుపలు
వినికడుఁనలిగి ధృతరాష్ట్రుండిట్లనియె ✱ క॥ నా దేహంబునఁబుట్టిన యాదిసుతుఁ విడువ నెట్టులగు నాత్మజులం। గాదు

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రు నివిడి పాండవుల యొద్దకుఁ బోవుట.

ఘాతించుద। యాదూరులుగల రెయిట్టులనీకగునే ✱ వ॥ నీవు నాకొడుకులయెడ్డ నీకెన్నండును సహింపవు నీ సహాయ
బునే నొల్లఁ బాండవుల కడకేఁ యును నొండుకడకేనియు నీ కిష్టంబైనచోటికి నరుగుమనిన నాతండంబ విదురుండును మొ...
రథారూఢుండై పాండవులు డకుం గామ్యకవనంబునకరిగెనంత నటవి రాకద పృథ్వీలం గనిధర్మరాజు భీమసేనునకిట్లనె
సీ॥ గాండీవమాదిగాఁగలయాయుధంబులనుక్కీవంబున నప్పుడొడికికొనుcX । మతిచిన వాఁడయ్యనుండాప్తుండ
త్రరాష్ట్రుండు గాంధార రాజతనయు । వచనమున్విదియత్పతి నెపంబున వారిఁగష్టుఁడై కొనసముకట్టినవల నా...
వఁగాపున్నమతిఁ జేసి విదురుఁబు తెంచెగావున్న నేతెందు నెఱుఁగ ✱ గీ॥ డింకజూదమాడ నేనోపనిదిపని। గాఁగను
నొకొక్కఁడగివిదు నఁ। డేను సేయువారమితవినిరోగంబు। మనకుఁ జేయకునికి మానుషంబె ౦ వ॥ అనితమలోని
చుచున్నసమయంబున విదురుండే తెంచిననతనికిఁ బ్రత్యుత్థితులై వినయప్రియసత్కారంబుల సంతుష్టుం జేసితదాగమ
నిమిత్తంబడిగిన వారికి విదురుండిట్లనియె ✱ క॥ మతివారికి మానుగదు। హితుఁడవు చెప్పుమయ్యయింక నెయ్యదిగాగ
తియనిధృతరాష్ట్రుండే । కతమిష్టంబైనకార్యగతి నన్నడిగెఁ ✱ వ॥ ఏను నుభయపక్షంబులవారికిలగుగహితంబై
అంగఁ జెప్పిననది సర్వజనరుచికరంబైన యాహారంబు రోగాతురునకు నరుచికరంబైనయట్లయతనికిరుచియింపనైయ
గీ॥ కార్యగతుల తెఱఁగు కలరూపు నెప్పిన। నధికమతులుదానినాదరింతు । రల్పభాగ్యబుద్ధులగువారలకునది । విరసాన్న
ణంబువిషమువోలె ౦ వ॥ జానన చేసి ధృతరాష్ట్రుండు నన్నొల్లక యెపలుకలికి నీవు విపరీత చేతస్కుండవిదుని యు
వదు పాండవులకడకుం బొమ్మనినవచ్చితి రూపలావణ్యవతియై వృద్ధశ్రోత్రియుని చేతం బరిణతయైన తరుణియుంబో
రాజ్యలక్ష్మి యద్దురాత్ము నందు విరక్తయ కాని ప్రీతిఁ బుట్టింపదు ✱ గీ॥ ధర్మరహితుతైనధార్తరాష్ట్రులకుభూ । రాజ్యల
క్ష్మిసుస్థిరంబుగాదు । ధర్మతనయ నిన్నుఁద ద్రాజ్యసంపదల్ । వలదితమఁగుఁదారవచ్చిపొందు ౦ వ॥ నావచనంబులు
డునదియనినధర్మరాజునట్లచేయుదుననిం యొడంబడియున్నంతధృతరాష్ట్రుండు పాండవులయొద్ద విదురుననికి నెమ్మ
ధృతిహీనుండై తనహృదయంబునదృష్టియుంబోని విదురంబాసి నిమిషంబేనియు నిర్వహింపనోపక సంజయునకిట్లనియెం
క॥ నెమ్మిగలవాని వాచి। తమ్మెయిఁగెడు వానిసకలధర్మప్రియువా। తమ్ము నివిదురుం దోడ్కొని । రమ్మరుగుము కామ్య
కమ్యాటవికిన్ ✱ వ॥ అనిపంచిననప్పుడ సంజయుండతి త్వరితంబునఁ గామ్యకవనంబునకరిగి ౦ ఉ॥ ధరణీదేవసహ
సంఘములతో ధౌమ్యుండు ధర్మసమా । భరణుల్ నల్వురుతమ్ములుకావిదురుఁడుం బాంచాలియుం బ్రీతిబం । ధురు
ల్పఁగనొప్పుచున్న బుధబంధుక ధర్మరాజుఁ బ్రభా । స్వరతేజుం బ్రభుఁగాంచి సంజయుఁడు సంజాతప్రమోదాత్ము
కవనవాసము సేయుచుఁ ద్రిభువనరాజ్యము చేయువట్టివడువునసంతో । షనిబద్ధబుద్ధియగుయమ । తనయునకును
మ్రొక్కి తానిట్లనియెఁ ✱ వ॥ మిమ్మమ ధర్మాధర్మవిదుండైన విదురునింగౌరవేంద్రుండెప్పుడును దలంచుచున్న
యానుమతంబునఁ దనయనుజుని దోడ్కొనితేరనన్నుఁబు తెంచెననిన విని ధర్మరాజు విదురున కిట్లనియె ✱ గీ॥ సర్వ...

నధృతరాష్ట్రుఁ శాసనంబు। సేయుచున్నచో మనకుపిశేషభ క్తి। చేయవలయుఁ గావున నెడ చేయక రుసు।మనినవిదురుం డుగజపురికి రి గెనంత ✱ వ॥ ధృతరాష్ట్రుండును వినయవినమితోత్తమాంగుండైన విదురు నతిస్నేహంబునం గౌఁగిలించుకొనిమూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి నీవునిత్యక్షమానిరతుండవు నాబుద్ధిలేమికిక్షమియింపుమనిన విదురుండిట్లనియె ✱ గీ॥ నీవు నీసుతుండు నెట్టిఁ దప్పపలికినఁ। బక్ష్యమయిన పలుకుఁ బలుకవలయు। వీరులయినపాండవేయులతోనిగ్ర। హంబు సేయఁ దగిన యంబుగాదు ✱ వ॥ అనుచు నెప్పటియట్ల కార్యసహాయుండై ధృతరాష్ట్రునొద్దనున్న నయ్యెడ్డ ప్రసంగంబునకు శంకించి దుర్యోధనుండు కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతో నిట్లనియె ✱ క॥ పాండవహితుఁడగు విదురుఁడు। వెండియుఁ జనుదెంచి కార్యవిధులందు సహా।యుండయ్యె నతనితోడ హి। తుండయి నుంతనము జేయఁ గడఁగెన్విభుఁ డక్కా ✱ వ॥ వీరలింక బాండవులనింతులకు తాఁకించువారలైన నగ్నివిషజలంబులు ప్రయోగించి వారలకపాయంబు సేయుదమనినవిని శకునిదుర్యోధనుం జూచి యిట్లేల బాలిశంబైన మతిఁ దలంచితివి విదురధృతరాష్ట్రులు విపరీతమతులై రావించినను నిత్యసత్యనిరతులైన పాండునందనులు తము చేసిన సమయంబు సలుపక యేల వచ్చువారనుదురనిన శకుని దుర్యోధనులకుఁ గర్ణుండిట్లనియె ✱ ఉ॥ ఇత్తఱిఁ బన్నిపోయినయినెత్తిరణంబొనరించి వారల। మ్మెత్తిన ఁ పిధాత్రి నిరమిత్రము సేయుదమట్టులైనఁ బ। ద్వ్రత్తులు నీకు దక్కుఁ గౌరవ పీరకడంగుము నీవు నావుడు। న్నత్తఱి కౌరవుం డతనిమాటకు సంతసమందిచెచ్చెరక్కా ✱ వ॥ సమరసన్నద్ధుండై సమస్తబలంబును సమకట్టి వెలువడినం దనదివ్యదృష్టినంత యెఱింగి కృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి యిది ధర్మంబు గాదని దుర్యోధనునివారించి ధృతరాష్ట్రునకిట్లనియె ✱ క॥ పుడమియు రాజ్యముఁ గోల్పడి। యడవుల నేకతము యున్నయప్పాండవులకా। గడఁగి వధియింప గాఁ నీ। కొడుకరిగెను నిట్లు పలుఁ గూడు నె బుద్ధిక్కా ✱ క॥ ధృతిమంతులయి సత్యవ్రతరతులయి వను మూఁడు వత్సరంబులు ధర్మ। స్థితిసలిపి తారకడఁగెద। రతులపరాక్రములు పిదనాహవమునక్కా ✱ క॥ వనగతులనివారల పయిఁ। జనిభంగముఁ బొందిరాఁగ సముకట్టెషనీ। తనయుఁడు గావున నీవా। తని వారింపుము దియను చితంబని నెమ్మిక్కా ✱ క॥ పినుమే నీవు సురుశాం। తనవులు విదుగుం షనుండితగు నెయ్యధర్మం। బును పేక్షింపఁగ ననయం। బును బాండవవిగ్రహంబు పుట్టుట లగ్గే ✱ వ॥ అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖితుండై నాకును గాంధారికిని భీష్మ విదుర కృప ద్రోణులకు ననిష్టంబైన దుష్టద్యూతంబునం బ్రవర్తించె దుర్బుద్ధియైన దుర్యోధనుం బుత్రస్నేహంబున విడువనోప నేమి సే

✱ధృతరాష్ట్రునకు వ్యాసుఁ డింద్ర సురభి సంవాదంబు చెప్పుట.✱

యుదునని నధృతరాష్ట్రునకుఁ గృష్ణద్వైపాయనుండిట్లనియె ✱ గీ॥ ఎల్లనెయ్యములకుఁ దల్లిదండ్రులయందు। సుతులవలననెయ్యమతిశయంబు। ధనము లెంత గలిగిన సుతరహితులకెమ్మెయిన్మనః ప్రియమ్ము లేదు ✱ వ॥ తొల్లి సకలగోమాతయయిన సురభి సురరాజుకడకుం బోయి కారుణ్యంబుగా నేడ్చిన దానిం జూచి సురపతి విస్మితుండై యిట్లేల రోదనాకులితలోచన వయియున్నదానవెల్లవారికిలగ్గగదా యనిన నింద్రునకు సురభి యిట్లనియె ✱ క॥ నీవజ్రము రక్షింపఁగ। నావారికిఁ ద్రిభువనంబులఁ గలజీ।వావలి కెల్లను గుశలము। దేవేంద్ర జగత్త్రయ ప్రదీపమహాత్మా ✱ వ॥ దీని జిత్తగింపుము బలంబునుగలబలీవర్దంబులతో బలహీనంబులైన వానిం బూన్చిన నవి దుర్వహభారవహన మహాలాంగలాకర్షణంబులయందసమర్థంబులై ననడిచియు బొడిచియుఁ దిట్టియు దుర్బలంబులగు బలీవర్ధంబుల జనులు బాధింపం బోయిన నేను దానికి మగ్గలించెద ననిన సురభికి సురపతి యిట్లనియె ✱ క॥ నీకును పత్యశతంబుల। నేకంబులుగలవు వాని కే కాతృతి మగ్గ। ఖాకులత సంభవము। శోకింపకుమనిన సురభి సురపతికనియెక్కా ✱ వ॥ దేవాదీనానంబులయి దుర్బలంబులైన యపత్యంబుల మగ్గఖంబెట్లు చూడ నేర్తుననిన నింద్రుండు దానికిం గరుణించి వర్షంబువలనఁ దృణవర్ధనంబుగావించి దుర్బలబలీవర్ధంబులకు బలంబు గావించెనని యింద్రసురభిసంవాదంబు వేదంబులయందు వినంబడుఁ గావున నీకును బుత్రస్నేహంబు సామాన్యంబుగాదైనను దీనులైవనంబున నవయుచున్న యప్పాండవులకు దయాళుండవగుము ✱ గీ॥ నీవు పాండుండు విదురుండు నెపాకు నొక్కరూపైన యట్టుల యుచితయశులు। నీసుతులు నూఱుగురుఁ బాండునృపతి నూఱు। లేవురును నొక్కరూపు నెఱుఁగవలయు ✱ క॥ సుజనులసహవాసంబున। గుజనులు సద్ధర్మమతులగుట నిక్కము ధ। ర్మజునొద్దనుండి నీయాత్మజు ప్రశాంతుండు ధర్మమార్గుండును నగు [illegible] బుసర్వహితంబు గావున నాత

నినుపాసించి దుర్యోధనుండతనియొద్దఁ గొండొకకాలంబుండునట్లుగాఁ బనుపుమ హైనను భయపక్షంబులకు లగ్గగు
ధృతరాష్ట్రుండు కృతాంజలియయి మునీంద్రా దుర్యోధనుండు నాపలుకులు వినఁడు గురుకులంబు రక్షింపఁ బుద్ధిగలదే
సమరశిక్షింపుండని మ్రొక్కిన * క॥ అనఘుఁడు మైత్రేయుండను। మునినాథుఁడు వచ్చి ధర్మమున నాతనిఁ దా। నను
చేఁదిరంబుగ। నని చెప్పుచునప్పరాశరాత్మజుఁ డరిగెన్ ॥ అంత * ఉ॥ న్యాయనిధుండు గామ్యకవనంబున ధర్మజు
నుండి మైత్రేయుఁడు ధీయుతుండరుగుదెంచిన నవ్విడయమ్ము నీంద్రు మే। ధాయుతుఁ డాంబికేయుఁడు చితస్థితిఁ బూ
జేసె నాత్మని। శ్రేయసలాలసుండయి విశేషసపర్యలు చేసి భక్తితోన్ * వ॥ ఇట్లు తనచేతం బూజితుండై సుఖవిశ్రా
ంతుండైన మునివరునకు ధృతరాష్ట్రుండు ముకుళితహస్తుండై భట్టారకా యెందుండి వచ్చితిరనియడిగిన నతనికి మైత్రేయుం
డిట్లనియె * చ॥ అలఘుతపోభరంబున జటాజినముల్ధరియించి రూక్షువ। ల్కలములుగట్టి కూరలును గాయలుఁ బండ్లు
జనంబుగా। నలయక కామ్యకంబను మహావిపినంబుననున్న పాండవే। యులకడ నుండివచ్చితిఁ గురూత్తము నీసుతుని
జూడఁగన్ * వ॥ పనఖిలతీర్థదర్శనార్థంబు పరిభ్రమించుచుఁ గురుజాంగలంబునకరిగియందుఁ గురుకులోత్తములైన
దుపుత్రులం జూచితి * గీ॥ అనిన నవనతాస్యుఁడయి ధృతరాష్ట్రుఁడి। ట్లనియె నెట్లు సెప్పఁడయ్యాయంపుఁ। బాండవ
సత్యభాషణులకుఁ గుశలంబె వారలిట దలంతురొక్కొ * క॥ అమితభుజశక్తి సంతత। సముల పాండుసుతులిందు సా
త్రస్నే। హమునకు విచ్ఛేదముగా। సమయాతిక్రమము సేయ సమకట్టరుగా * వ॥ అనిన మైత్రేయుండిట్లనియె *
నుదెంచి మహామునివరు। లనవరతము వారలకుఁ బ్రియంబొనరఁగదీ। వనలీలఁ జేసి కుశలను। మనుజేశ్వరవారు ధర్మ
తియుతులసుటన్ * క॥ వారలు సమయము దప్పిన। వారిజరిపుహితులగతులవశ్యము దప్పన్। వారికి నకారణంబని।
మునీకొడుకు సేసెఁగడు నహితుండై * వ॥ అనిదుర్యోధనుం జూచి యయ్యా నీవు బుద్ధిగలవేని పాండవులతోడ విరోధం
దుసుమతులైన నీవును వారికిం గురుకులంబునకు లగ్గగువావలుకుఁ జేకొనుము * సీ॥ వజ్రసంహననుల వార్యపరాక్ర
ల్పాండుకుమారులాఖండలాభు। లందఱు నాగశతాయుత ప్రాణులు గ్రాహపకాంక్షులుత్సాహపరులు। వారలలో
వంతుండు బకహిడింబాసురులను వారి నాహవమునఁ। జంపె నాగాయుతసత్త్వ జరాసంధు నెక్కటి యొప్పినయకా
జుండు - గీ॥ ఘోరవనమున వీరుఁ గిమ్మీరుఁడను సు। రారి నిశ్చలభీకరాకారుఁ గిట్టి। పోర వధియించినట్టి సమీరజునకు భ

* మైత్రేయుఁడు దుర్యోధనుని శపియించుట. *

బలునకు మాఱొక్కఁడును బారుగలరె * వ॥ వారికి వాసుదేవ ధృష్టద్యుమ్నులు సంబంధి సహాయులు జరామరణవంతులైన
లు వారిం జెనకి యెట్లు జీవింతురు నీవు వారితోడ సొందొడంబడియుండు మిది కార్యంబనిన మైత్రేయు పలుకులాదరిం
దాంగుష్ఠంబున నేల వ్రాయుచు బాహులెత్తి నగుచున్న దుర్యోధనుం జూచి మైత్రేయుండలిగి యీయపరాధం
హవంబగునందు భీముగదాఘాతంబున నీయూరుయుగ్మంబు భగ్నంబయ్యెడుమని శాపంబిచ్చిన వెఱచి ధృతరాష్ట్రు
మునీంద్రా యట్లుగాకుండం బ్రసాదింపుమనిన నమ్మునివరుండిట్లనియె * గీ॥ కడఁగి వీనికి సమబుద్ధి గలిగెనేని। శాప
ఫలంబట్లుగాక బుద్ధిహీనుఁడయి గర్వితుండయ్యెనేని శాప। హవ్యవాహ ఫలంబు వీఁడనుభవించు * వ॥ అని ప్రసన్ను
యున్న మైత్రేయునకు నాంబికేయుండిట్లనియె * క॥ కిమ్మీరుండను రక్కసుఁ। డమ్మారుతతనయు చేత నత్యుగ్రవ
తమ్మున నిహతుండయినవి। ధమ్మెట్లది సెప్పుమద్భుతంబిదియనినన్ * వ॥ నాపలుకులు నీకొడుకు వినండే నేలచె
దీనిం బాండవసహాయులైన విప్రులచేత విదురుండిమ్మూగా నెఱింగిన వాఁడతనివలన వినుమని చెప్పి మైత్రేయుం
నంగిమ్మీరవధ కథాశ్రవణకుతూహలుండై ధృతరాష్ట్రుండు విదురునడిగిన విదురుండిట్లనియె నిందుండి చని
వులు మూఁడహోరాత్రంబులు నిరంతరప్రయాణంబులు చేసి కామ్యకవనంబు సొచ్చువారొక్కనాఁటి
రాత్రంబున రాక్షసప్రచారవేళయందుఁ బరిభ్రమించుచు రాక్షసమాయ గావించుచున్నవాని నతినిశితదంష్ట్రా
ళంబైన తనవదనగహ్వరంబుఁ దెఱచి రుగ్ధమెఱవ బభ్రుకేశంబులు దూలబాలార్కరశ్మియుతంబైన బలాహ
నుంబోలె సకల ప్రాణిభయంబుగా గర్జిల్లుచున్నవాని నిజపాదఘట్టిత మహీతలప్రచలన వేగ వెల్లితవల్లీ పల్ల
హుమహీరుహభంగ సుఖంబులం బాదపంబుల శాపాదించుచున్నవాని నెద్దుర నొక్కరక్కసుం గనిరంతవాఁడను

త్రాణసంఘంబుముందరఁ గృష్ణాజినావృతులై వచ్చు పాండవులంగని మార్గనిరోధియైన మహాపర్వతంబునుం బోలెన
దృష్టపూర్వ ప్రమాణంబైన వానికాయంబుఁ జూచి నిమీలితనయనయై దుశ్శాసన కరాకృష్టవికీర్ణ వేణీభరంబు వె
నువెంట ప్రేలయం బాంచాలి పంచపర్వతంబుల నడిమినదియుం బోలెఁ బతులనడుమ భయవ్యాకులిత చిత్తయైననిం
ద్రియంబులు విషయతతిం బరిగ్రహించు నట్లు లేవురు నక్కోమలిం బట్టుకొని భయపడకుండ నాశ్వాసించుచున్నంత *
క॥ రక్షోఘ్నమంత్రములనా । రాక్షసమాయం దవస్ఫురణఁ జెఱిచెఁ గ్రియా। దక్షుఁడు ధౌమ్యుఁడు పాండవు। లీక్షించుచు
నుండఁగా నహీన ప్రతిభన్ ॥ అంత * క॥ ప్రతిహతమాయానినత్వా । యతభుజయుగుఁ గోపఘూర్ణితారుణవిస్ఫా। రితనే
త్రు నసురఁ జూచి ధ। రతనులనందనుఁడు ధర్మరాజిట్లనియె * వ॥ నీవెవ్వరివాఁడ వెవ్వండ వివ్వనంబున నేలయున్నవాఁ
డనినవాఁ డిట్లనియె * క॥ ఏను బకాసురునను జుఁడఁ। గీనాశుఁడ మానవులకుఁ గిమ్మీరుఁడనం। గా నెగడుదు నీ కామ్యక। కా
ననమున సర్వసత్త్వఖాదనబుద్ధిన్ * క॥ పాయక యందుఁడు రాక్షస। మాయలసమరంబు సేసి మనుజుల విగతో। పాయు
లఁ జంపుచు భక్షింతు। సేయుదు ననరాతులకున జేయుఁడఁ బోరన్ * వ॥ నాకు వెఱచి యెల్లవారును నతిదూరంబున దీనిం బరి
హరింతురు మీ రెవ్వరిందులకేల వచ్చితిరి మిమ్ము నిండ అవధియించి యిపుడ భక్షించెద ననిన వానికి నయ్యుధిష్ఠిరుండిట్లనియె *
గీ॥ ఏను ధర్మసుతుండ నీతఁడు భీముఁడు । వాఁడు విజయుఁడల్ల వారు కవలు। పాండవుల ము సమయుపడి వనవాసంబు। సేయవ
చ్చితిమి విశేషయుక్తి ॰ సీ॥ అనవుడు రాక్షసుండట్టహాసంబుతో నెట్టెట్టు భీముఁడె యీతఁ డేమి। పుణ్యమో వీని నెవ్వఁడు కుసం
వఁగాంతు నోయని యున్న చోఁ దానయుగు దెంచె । నధిక మాయన్న బకాసురు నాయిష్టసఖు హిడింబాసురుఁ జంపియు
న్న। ఖలు విగిజీర్ణంబు గావింతు వాతాపి దొడయక మ్రింగినతపసియట్లు * గీ॥ లనినరక్కసునకు నలిగి నయగ్రజానలు

కిమ్మీరుండను రాక్షసుఁడు భీముచేఁ జచ్చినకథ.

కయెఱిఁగి వీఁకుడగ్గు నుండు। మొనసి గాండివంబు మోపెట్టె నవశిత । ఖడ్గపాణులైరి కవలునంత * ఉ॥ ఘోరపరాక్రము
ప్రబలకోపపరుల్ పృథుసారభూరిభూ । మీరుహ పాణులుద్ధతులమిత్రవిఘాతులు వీరబృందబృం। దారకులార్చుచోం
డొరులఁ దాఁకిరి దారుణభంగిఁ బొంగి కి। మ్మీరసమీరసూనులు సమీరవిధూత పయోధులట్టిరై * తరల॥ పొరిన వారలచేతి
యున్నతభూరుహాయుధములుప్పర । స్పరకఠోరశిరస్స్థలంబులపై వడిం బడి మత్తకుం। జరశిరగ్గపతితంబులైన లసన్మృణాళ
ములట్లజ। గ్ఝరితమయ్యెఁ దదారవప్రతిశబ్దమొప్పనభంబునన్ * వ॥ ఇట్లొక్కముహూర్తంబు వృక్షయుద్ధంబు సేసియా
సన్నమహీరుహంబులు సమసిన నిద్గుశిలాయుద్ధంబు సేయు నెడం బవనజముష్టి పనిష్ఠురశిలాహత హృదయుఁ డయి భానుం
బట్టుకొను స్వర్భానుండునుం బోలెఁ గిమ్మీరుండు భీముం బట్టుకొనిన భీముండు వానిహీనబలుంగా నెఱింగి కృతాంతదండా
నుకారంబులయిన తన బాహుదండంబుల నమ్మనుజకంటకుకటికంఠప్రదేశంబులు వట్టుకొని నేలం బెట్టి దేహయష్టి విఱిచి
చంపెఁ జంపిన విధంబున వధియించి ॰ గీ॥ బకహిడింబులు హతులైనఁ బనివివనిపి । యటఁదిశోకింపఁగానకయమపురమున।
కరిగి తక్కట రాక్షసయనుచుఁ దెరువు । వాయఁ బావనితత్కళేబరము వైచె ॰ వ॥ ఇట్లు ధర్మరాజు వచనంబునం గిమ్మీరు
నక్రమంబున వధియించి తద్వనవాసులకు రాక్షస భయంబుడిపిన మహావీరు మారుతాత్మజు ధర్మార్జున నకులసహదేవు
లును ధౌమ్యాదిమహీసురులును బ్రశంసించిరని విదురుండు సెప్పిన విని ధార్తరాష్ట్రులకు హృదయచలనంబయ్యె నిట్లు
పాండవులు గామ్యకవనంబున నుండునంత ॰ సీ॥ వసుమతీరాజ్యంబు వలన నిరస్తులై మునివృత్తి నత్యుగ్ర వనములోన। న
వయుచుఁ బాండు భూనాథనందనులున్న వారని విని యతిక్రూరమతుల । ధృతరాష్ట్రసుతుల నిందించుచుం బాంచాల
యాదవవృష్ణిభోజాంధులెల్ల। నచ్యుత ప్రముఖులై యప్పాండవులకడకే తెంచి శోకవశీతులగుచు ॰ గీ॥ నన్ననధికధర్మ
యుక్తుఁడు పేంద్రుఁడు। నికృతిఁ జేసి పాపనియతబుద్ధి। పాండవులకు నట్టిపాయంబు సేసిన। ధార్తరాష్ట్రు నసురు దద్దయ
లిగి * క॥ అనిఁ గర్ణశకునిదుర్యో। ధనదుశ్శాసనవాఃప్రధారాపాతం । బునఁ దృప్తి నొందు వసుధాం। గన రాక్షస కాకగృ
ధ్రగణములతోడన్ * క॥ అవినీతుల వధ్యులఁ గా। రవ పాంసులఁ జంపి ధర్మరాజును సుగురు। ప్రవరు నకొనరింపుదమీ। య
వనీరాజ్యంబు నెల్లనవహితయుక్తిన్ * వ॥ అనియు గ్రాంత్య కాలకుపితకృతాంతాకృతి నున్న జనార్దనుం బ్రశాంతచిత్తుం
జేసియర్జునుండతని నిట్లని కీర్తించె ॰ గీ॥ పూజ్యుఁడవు పురాణపురుషుండవు [illegible] వ ప్ర [illegible] సుఁడవు చరాచరంబులయిన

భూతరాసులచ్యుతనీయందుఁబుట్టునిలుచులయముఁబొందుచుండు ✽ వ॥ నీవుతొల్లిగంధమాదనంబునంగందమూలఫలాశుండవై పదివేలేండ్లుదపంబుసేసి పుష్కరంబున నేకాదశసహస్రవర్షంబులు జలంబులాహారంబుగా నుండి ప్రభాసతీర్థంబున దివ్యసహస్రవర్షంబు లనేకపాదస్థితుండవయియుండి బదరీవనంబున బవనంబుభక్షించుచున్న బాహుండవయి యేకపాదంబుననేకసహస్రవర్షంబులు నిలిచిసరస్వతీచక్రంబున నజినోత్తరవాసుండవయి కృశశరీరంబుతోఁబండ్రెండు వర్షంబుల శేషవ్రతంబులునలిపిన తపోనిధానుండవు నఖిలలోకజైత్రుండవయి చైత్రథంబునను తమక్రతువుల నేకంబులు సేసియొక్కొక్కక్రతువునకు నూటయేసిలక్షలసువర్ణంబులు దక్షిణలిచ్చినయజ్ఞపురుషుండవు తపోయజ్ఞంబులు రెంటను సమృద్ధతేజుండవయి దైత్యదానవేంద్రులవధియించి యింద్రునకింద్రత్వంబిచ్చి భూతంబు సేసినలోకప్రభుండవదితికశ్యపులకుదయించి యింద్రానుజుండవయి త్రివిక్రమంబులం త్రిజగంబులనభివ్యాపించినవిశ్వరూపధరుండవు ✽ క॥ నరకశిశుపాలురాదిగ। ధరణీకంటకులనధికతరదర్పులఁబల్వురవధియింపఁగమహి తరించినమహోత్తముఁడవునుతస్థిరకీర్తి ✽ క॥ అనృతమునుసదముమాత్సర। మును గ్రోధముదుర్విచారమునుబొం నెనిన్నుసవమునుణములనీకొరు। లెనపోల్పఁగగలరెసురమునీంద్రప్రణుతా ✽ వ॥ అనికృతాంజలియయినధనంజయుం జూచిదనుజభంజనుండిట్లనియె ✽ గీ॥ నరుఁడునారాయణుండువాఁబరఁగువాడి। మునులమిద్దఱమునుము నీవనఘనరుఁడ నారాయణుండ నానాశక్తి। యనఘులమయిమర్త్యయోనిఁబుట్టితిమి పేర్మి ✽ తరువోజ॥ నిరతంబుగా నేను నీవును నస్మ యభేదంబు లేకున్కి నిక్కముమనకు। నిరుపురకునునీకునిష్టుండు నాకునిష్టుండు నాకును నిష్టుండు నాకుఁ। గరమునిష్టుండు కానమ్ము మనుచఘనభుజుల్ బ్బనోపకారైకవ్రతులు। హరియునర్జునుఁడుఁబ్రియముతోఁదగిలియన్యోన్యహితగ

ద్రౌపదిశ్రీకృష్ణునితోఁదనపరిభవంబుచెప్పిదుఃఖించుట.

లాడుచున్నంత ✽ వ॥ అఖిలరాజలోకపరివృతుండయియున్న నారాయణునొకవచ్చి ద్రుపదరాజపుత్రి ముకుళితకరాంబుజయయినిన్నునాదిసర్గంబునఁ బ్రజాపతివని యసితుండయిన దేవలుండును సత్యంబువలనయజ్ఞంబులఁబుట్టుటంజేసినిత్యసత్యమయుండవయిన యజ్ఞపురుషుండవని కశ్యపుండును శిరంబునదివంబును బాహంబుల మేదినియును చరణంబులలోకంబులునభివ్యాపించుటంజేసిసర్వమయుండవని నారదుండును సత్యజ్ఞాననిధివనిసర్వమునిముఖ్యులుఁ జెప్పిరి ✽ అక్కర॥ అనిననివృత్తులై పుణ్యచరితులై యాత్మప్రబోధ। విహితచిత్తులై సర్వధర్మార్థవిదులయ్యొప్పుచుఁ దనరెడురాజవరులకుఋషియోగధరులకుసాధు। జనులకుగతినీవనిత్యకారుణ్యసర్వశరణ్య ✽ వ॥ నీయందనేకవృత్తిగోచరంబెద్దియులేదయిననునాపడినపరాభవంబెఱుఁగించెద ✽ సీ॥ పార్థివప్రభుఁడైనపాండుమహీపతికోడలియయ్యుధర్మకుశలులయిన। పాండుతనూజులభార్యనై పూజ్యుండవయినీసఖియునైయధికశక్తిఁ। బరఁగుధృష్టద్యుమ్ను భగినినైధృతరాష్ట్రుపట్టిచే సభఁదలపట్టియీడ్వఁ। బడిపాపకర్ముచేఁ బరిధానమొలువంగఁ బడిదారుణంబైన పరిభవంబు ✽ గీ॥ పడితినిట్టినన్నుఁబాండవులూచుచు। నుండిరొరులువోలెనుక్కుదక్కి। యావగాతనూజుఁడాదిగఁ గురువృద్ధబంధుజనులుసూచిపలుకరయిరి ✽ క॥ శరణనినవారిఁగరుణా। కరులయిరక్షించుపురుషకారాన్వితులేఁ యుఁడిన నాలిం। పరుభీమార్జునులబాహుబలమేమిటికి ✽ వ॥ భ్రాతృపుత్రబంధుజనంబులుగలిగియునానాథయిరట్టియెడంగర్ణుండునన్నుంజూచినగియె ✽ గీ॥ కర్ణునగవులోకగర్హితుండగుదుస్స। సేనుచెయిదికంటె శిఖిసమాననడరినామనంబునతిదారుణాకృతి। నేర్చుచున్నయదిమహీధరుండ ✽ వ॥ తొల్లివేదాధ్యయనంబు సేయుచు బాల్యమోదంబుననున్నకాలంబునఁ బ్రమాణకోటియందు సుప్తుండయిన భీమసేనునంటఁగట్టి గంగముంచుటయు నంద్రోవియంబుఁబెట్టియు విషసర్పంబులం గఱపించియుజననీసహితులయిన యేవురను వారణావతంబు లక్కయిల్లుసొచ్చి దహనంబుఁ బ్రయోగించియును ననేకంబులయిన యపకారంబులు సేసియు నిప్పుడు దుర్యోధనుండధర్మద్యూతరాజ్యంబునపహరించి రాజలోకసమక్షంబునందమ్ము నిరాకృతులంజేసినను బరాక్రమసరాఙ్ముఖులయిన పాండవులచే నావరిభవంబెట్లుడిగెదరని బాష్పధారానిభృతపయోధరయయి పాణిపల్లవంబున నయనసమ్మార్జనంబు సేయుచుఁ పాంచాలిఁజూచివాసుదేవుండిట్లనియె ✽ చ॥ తనరుచునున్ననీపరాభవకారణమైన పాపవిమిత్తముసర్వనురేంద్రునం। దనువమ

ణపాతహతినాధృతరాష్ట్రబలంబుమృత్యుసా । దనమునకేఁగుఁజుమ్మిదియ తథ్యము నా వచనంబుదప్పదీ । వననిధులేపు నింకినదివంబును రాత్రియుసంచలించినన్ * వ॥ అనిన నర్జునుండు ద్రౌపదిం జూచి యిట్లనియె * ఉ॥ ఈపురుషోత్తముండు మనకిందఱకుం గుశలంబు సేయుచుం । బావకలంకపంకములఁ బాయఁగఁ జేయుటఁ జేసిదుగ్ధదో । గ్ధీపితశత్రులోకవితతిం బరిమారుతు మల్లమేలసం । తావముఁ బొందఁ జేయఁగ ద్రిధామజయోన్నతిగల్గియుండఁగన్ * వ॥ అనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు సక్రోధుండయి యిట్లనియె * క॥ వినయవిహీనుల కుర్వో । ధనదుశ్శాసనులఁ బవనతనయుఁడు రాధా । తనయుని నరుఁడేఁ గుంభజు । ననిఁ జంపుదు మేలవగ వనంబుజనేత్రా * వ॥ అనియండఱు ద్రుపదరాజపుత్త్రి నాశ్వాసించి రంత నచ్యుతుండు ధర్మరాజునకిట్లనియె * గీ॥ ద్వారవతినుండి నేయాయథానవలన । ధారుణీశ యింతయువినితక్షణంబు । యెరుగుదెంచి యాపన్నుఁడవైన నిన్నుఁ । జూచి దుఃఖోపహతమనస్కుఁడనయితి * వ॥ అయ్యవసరంబున నేను మీయొద్దనుండమిం జేసి యిట్టిమర్వ్యసనంబు సంభవిల్లెం గామజంబులయిన స్త్రీద్యూతమృగయాపానంబులను నాలుగుదుర్వ్యసనంబులం బ్రవర్తిల్లకుండఁ బ్రతిపాదింపవలయునందును విశేషంబుగా నధర్మమూలంబయిన ద్యూతంబుఁ బరిహరింపవలెను వాఁడు పాపంబగునని హేతుదృష్టాంతంబులు చూపి కృపద్రోణవిదురగాంగేయులం దోడుచేసికొని యాంబికేయు నొడంబఱిచి దుష్టద్యూతంబు సర్వప్రకారంబుల వారింతు * క॥ తలఁచి హితంబునఁ బథ్యముఁ । బలికినఁ జేకొననిధర్మబాహ్యుల నవివే । కుల

కృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు సౌంభకాఖ్యానంబు చెప్పుట.

నిగ్రహింతు మీకె । గ్గలుమత్సాన్నిధ్యమునగు నెయెయ్యెడలన్ * వ॥ ఏను సముద్రతీరంబున సాల్వుతోడం బది నెలలు యుద్ధంబుచేసి వానివధియించుచుండి యక్కడ మసలితినది కారణంబుగా మీకు దుర్వ్యసనావసరంబున నలబ్ధసన్నిధానుండనయితిననిన నదియెట్లని యుధిష్ఠిరుండడిగిన నాతనికి సౌంభకాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగాఁ గృష్ణుండిట్లని చెప్పె నీయజ్ఞంబున నగ్ర్యనిమిత్తంబున నసహిష్ణుండయిన శిశుపాలుండు నాచేత నిహతుండగుటవిని వానితమ్ముండు సాల్వుఁడను వాఁడు తద్వధప్రవర్తితక్రోధుఁడయి కామగమనంబయిన తనసౌంభకంబను నగరంబుతో సన్నద్ధుండయి వచ్చి ద్వారవతీపురంబు నవరోధించి * చ॥ ప్రతినరపాలకాలు శిశుపాలుఁ బలాధికుఁ జంపి దర్పసం । హితుఁడగుచున్న కృష్ణఖలుఁడెక్కడ నాతనిఁ బొని నేజయోన్నతి వెలయంగఁ జంపెద రణంబున నంచు నలంఘ్యవిక్రమో । గ్రిఘుఁడయి దానిచుట్టు విడిసెం జతురంగమహాబలంబుతోన్ * క॥ మేలగుతత్పురిబాహ్యావని । శైలోద్యానములతాలసాలసరోహిం । తాలతమాలావలి నిర్మూలితముగఁ జేసెఁ దచ్చమూసామజముల్ * వ॥ మఱియు తృణజలధాన్యసమృద్ధంబయి శతఘ్నీప్రముఖానేకయంత్రంబుల నలంఘ్యపరిఘాప్రాకారంబులను నపారబలరక్షితఘనకవాటచతుర్గోపురంబులను బ్రహృష్టపుష్టవీరసుభటసంకులంబులను నపరిమితగజతురంగశతాంగంబులను బ్రదీప్తాలాతశాతశరచక్రతోమర పరశుపాశాంకుశకూటంబులను విహారదోర్యథవిశాలాట్టాలకంబులను బరులకసాధ్యంబయిన ద్వారవతి భేదింపనేరక దానివెలిం బ్రపాచైత్యదేవాయతనవల్మీకంబులు వర్జించి సముద్రదేశంబున నిబిడంబుగా శిబిరసన్నివేశంబు సేసి నిత్యంబు నుపద్రవంబు సేయుచున్న సౌంభకవిజృంభణము సహింపక సంరంభంబున సర్వాయుధసన్నద్ధులయి * క॥ ఉద్యద్బలులు గుమారులు । విద్యాధరసములు పురము వెలువడిరి రక్షై । కోద్యములు చారుదేష్ణుఁడుఁ । బ్రద్యుమ్నుఁడు సాంబుఁడును నివత్కజిఘాంసన్ * మణిభూషణము॥ రాముఁడు విక్రముఁడ జేయుఁడరాతినృపావలీ । సామజాహితుఁడు సాంబుఁడు సాళ్వచమూపతిన్ । క్షేమమూర్తియనువాని నకృత్రిమసాహసో । ద్దాముఁ దాఁకె శరధారల ధారుణిఁ గప్పుచున్ * క॥ జాంబవతీయుబృహద్విశిఖంబులకుం బెదర కెదిరి ఘనుఁడే సెరణా । గ్రంబున నాతనిపై నవి । లంబితుఁడై క్షేమమూర్తిలకుశరంబుల్ * వ॥ వానియేయు నేర్పు సహింపక సాంబుండు జాంబూనదపుంఖంబులయిన విశిఖంబులం దదీయరథాశ్వవర్గంబుల నేసిన నవిమర్మకుతవేదనలం దెరలి యతివేగంబున రణభూమి వెలువడ రథంబీడ్చుకొని సారథి వశ్యంబులుగాక వఱచె నట్లు సాల్వచమూపతి సమరవిముఖుండయిన * స్వాగతము॥ వేగవంతుఁడను వీరుఁడు సాంబున్ । వేగవంతుఁడయి వీకనెదిర్చెన్ । వేగబాణనదవీతతులన్ దిగ్భాగమెల్ల శరపంజరముల్గాన్ * గీ॥ సాంబుఁ బాయమునుచుఁ జారుదేష్ణుండల్లి । వేగవంతుదాఁకి వీఁకతోడ । వానిమస్తకంబు ద్రయ్యఁగ వడిఁగదం । బొడిచె రుధిరవారిపూర మొలుక * వ॥ ఇట్లు చారుదేష్ణునిష్ఠురగదాఘాతంబున వేగ

వంతుండు విగతజీవుండయి కులిశపాతభిన్నోన్నతగిరిశిఖరంబునుంబోలె నేలఁ ద్రెళ్లినం జూచి వివింధ్యుండను వా
న్యవిక్రముండయి * గీ॥ చారుదేష్ణుపైఁ గడువాఁడిశరము లేసె। నతఁడు గార్ముకహస్తుఁడై యాతనంబ। వాని పై
ట్రించి వహ్నిబాణ। మేసెను గ్రస్ఫులింగంబులెసఁగఁ జనల * క॥ అనలాస్త్రమిట్లు వఱుముఁ। గొనినవివింధ్యుండు
సుతలంబ వ్రద్ర। మునువానిఁ జూచి హాహా। స్వనములెసఁగ సాల్వసేన సంక్షోభించెన్ * వ॥ సాల్వుండు నిజసై
క్షోభంబుడిపి సర్వాయుధసనాథంబయిన రథంబెక్కి యాదవకుమారవాహినివయి నెత్తివచ్చుం బాడుచు
బలంబు నాయుధమయంబుగాఁ జేయుచున్న వానిం గలిగి * సీ॥ హంసవర్ణోత్తమహయములఁ బూన్చిన రథ మెక్కి
నరమ్యయష్టి। సంభృతమకరధ్వజంబొప్పబద్ధగోధాంగుళిత్రాణుఁడై యతులశౌత। సాయకావలిఁ జేసి సాల్వు
చు వానిమీఁదఁ బ్రద్యుమ్నుఁడమేయబాణ। వర్షంబు గురిసిన వాఁడును వానిపైఁ గడువాఁడిశరములఁ గడఁగి యేసె।
ధిక వీరులయిన యాయుద్ధఋషనస్త్ర। కోవిదులకుఁ బోరుఘోరమయ్యెఁ। దగ్ధభయము వొందఁ ద్వారకాపుర। సాం
లజనులు సంభ్రమింప * క॥ అనిమొనసాల్వుఁడు ప్రద్యు। మ్ననిశాతశరాలివిద్ధమర్ముఁడయి పెల్చన మూర్ఛ
డియోన్। దనరథముపయిన్ ధరిత్రి తల్లడపడఁగన్ * ఉ॥ అంతన మూర్ఛదేఱి కలుషానలదీప్తముఖుండు సౌంభ
కదండసాయకములైన శరంబుల రౌక్మిణేయు వి। క్రాంతిబలాఢ్యు నేయుడు నతండును మూర్ఛితుఁడయ్యె వానిసం। భ్రా
దదీయసారథియుఁ బాస్తరణాంతరుఁ జేసె జెచ్చెరన్ * వ॥ ఇట్లు మూర్ఛితుండయిన ప్రద్యుమ్నుం దోడ్కొని రణంబు
పారంబునం బోయి రథంబు నిలిపి దారుకసుతుండున్నంతఁ గొంతప్రొద్దునకు మూర్ఛదేఱి ప్రద్యుమ్నుండు సూతుని
యె * క॥ ఘోరాహవరంగమునకు। దూరముగా నన్ను నిటు దోడ్కొని తేరన్। దారుకనందన యుచితమె। వీరాగ్ర
సూచివేఱ చితి చెపుమా * వ॥ మఱియు సారథిఁ జూచి విహ్వలమానసుండయి యిట్లనియె * క॥ సమరవిముఖత్వ
ణ। విముఖులఁ జంపుట యుశరణు వేఁడినరక్షిం। పమియును యాదవవంశో। త్తములకుఁ గలనయినఁ గలవె దారుకతనయా డం
క॥ విక్రమమువిడిచి చనుగా। ప్రక్రాంతుఁడనయిన న్ను బలదేవుఁడును। జక్రధరసుతులు ననుజులు। నక్రూ రా
నేమియనిరగ రేసభన్ * వ॥ చెట్టచేసితింకనయినను సాంబచారుదేష్ణులున్న చోటికి సాల్వాభిముఖంబుగా రథ
అపుమనిన సారథి యిట్లనియె * క॥ రథికిమ్ముగాని యెడ సా। రథి కృతి మెయిఁగావవలయు రథియును దత్సా। రథిఁగా
యారథిసారథులు పరస్పరశరీరరక్షకులగుటన్ * గీ॥ సాల్వబాణపీతసంజ్ఞుఁడవయిన ని। న్నిటకుఁ దెచ్చితి నిసహా
లయి। వారథాశ్వములఘునస్యందనంబును। జూడుము చుసూతసూనుఁడపుడు * వ॥ సవ్యాపసవ్యవిక్రమసుండలా
నాక్షణంబ సాల్వునకు నప్రదక్షిణంబుగా రథంబు వఱపిన వాని సహింపక సాల్వుండు మూడమ్ముల సారథి నేసి
రాక్షసమాయ ననేకశరంబుల ప్రద్యుమ్నుపై నేసిన * క॥ అమ్మాయాశరములుభ। గ్నమ్ములుగాఁ జేసి తన్మ
నఁ దద్వి। క్షమ్మున నొక్కట బ్రహ్మా। స్త్రమ్మును బ్రద్యుమ్నుఁడేసె దారుణభంగిన్ * వ॥ అట్లు బ్రహ్మాస్త్రపీడితు
సాల్వుఁడు మూర్ఛవోయి రథంబుపయింబడిన వాని వెండియు నొక్క దివ్యబాణంబున నేయ సమకట్టిన నంతరిక్షం
హారవంబులెసఁగె నంత దేవగణప్రేరితులయిన నారదమారుతులు ప్రద్యుమ్నుపాలికి వచ్చి యిట్లనిరి * గీ॥ వీఁడు
వధ్యుండు గాఁడు మిన్న। కేయకుండుము వీని నారాయణుండు। మొనసి వధియించు ననివ లెక్క వనజగర్భుఁ। డనిన

---- * సాల్వుఁడు ప్రద్యుమ్నునిచే బాధితుండై మరలిపోవుట. * ----

మ్నుఁ డేయక యనఘుఁడుండె * వ॥ అంత సాల్వుండును నివృత్తుండయి ద్వారవతీనిరోధంబుడిగి తన సౌంభకం
క్రమ్మఱి చనియె నంత నీ యజ్ఞంబు నిర్వర్తితంబయిన నేనరిగి బలభగ్నపాద పవనంబులదాని విభగ్నద్వారదేశం
దాని నస్వాధ్యాయ స్వాహాకార మహీసురాగారంబైనదాని నపేతభూషణ యోషిజ్జనంబులదాని ద్వా
జూచి యాహుకాత్మజువలన నంత వృత్తాంతంబును విని సాల్వుఁ జంపి కాని యివ్వరంబు సొరననిశ్చయించి
ప్రమాదులయి రక్షించుకొని యుండుండని బలదేవాదులం బంచి యప్పుడ ప్రయాణభేరి సఱువం బంచి కృతస్వ
రచనులయిన పురోహితప్రముఖ బ్రాహ్మణవరులకు నమస్కరించి సైన్యసుగ్రీవ యుక్తంబైన రథం బెక్కి
పాంచజన్యరవముఁ బంచను ... । నాలసిజనుల దీవనలు

వ్యమై । గరుడకేతనంబు గ్రాలెఁ జదల ✽ వ ॥ అట్లసంఖ్యాతచతురంగసైన్యంబులతో సరిగిరివనసరోవర సరిద్దే
శంబులుగడచి మార్తికావతదేశంబున కరుగునంతకుమున్ద సాల్వుండు సౌంభకారూఢుండయి సముద్రకుక్షి దేశం
బునకుంబోయిన ✽ క ॥ ఏనును వానిపిఱుందన। మానక చనితచ్చమూసమాజముతోడన్। భూనాథ రణము చేసితి। నానాని
శితాస్త్రవర్షణవ్యాప్తముగన్ ✽ క ॥ వీరులగుసాల్వయోధుల। నారాచావళులు గప్పి నారథము వయిన్। సారథిమీఁదఁదు
రంగములఁ జారుధ్వజతతులఁ బయనసంఖ్యాతముగన్ ✽ వ ॥ తొరఁగినవానినెల్లనస్మదీయగోచరంబులుగాకుండ ననేకాయుత
శరంబులేసి సాల్వసైన్యంబుతో మహాయుద్ధంబు చేసిన ✽ మ ॥ అవనీనాథ తదాహవాంతరమునం దస్మత్కరాకృష్టశా
ర్ఙ్గవినిర్ముక్తనిశాతసాయకశతాగ్రచ్ఛిన్నమై దైత్యదా। నవదేహప్రకరంబు వాతకలుషార్ణవపూరసంఘూర్ణితా । ర్ణ
వకుక్షిం బడియెం గపిప్రవరసైన్యక్షిప్తశైలాకృతిన్ ✽ చ ॥ ఘనతరదైత్యదానవనికాయకళేబరసాతఘట్టనన్। దనరి
యుగాంత్యకాలచలితంబును బోలెఁ బయోధి మ్రోసెన। వ్వనధిరవంబు కంటెను నివారితమై చెలఁగెన్మదీయవా । హి
నిభటసింహనాదహయహేషితసింధురబృంహితధ్వనుల్ ✽ వ ॥ అట్టిమదీయసేనోత్సాహంబును నిజసేనాక్షీణత్వయుం
జూచి సహింపక సాల్వుఁడు వెండియు సౌంభకారూఢుండయి నాతో మాయాయుద్ధంబు సేయ సమకట్టి ✽ సీ ॥ పరశుపాశాం
కుశకరవాలశూలముద్గరములు నామీఁదఁ దెరలఁగురిసె । నస్త్రములెన్నియు నడరించి దానవుఁ బాయంగఁ జేసితి మాయఁ
జేసి। వెఱవక సాల్వుండు వెండియు నామీఁదఁ బరుషశిలావృష్టిఁ గురిసె పరుస । నహరందమున్గప్రకాశములతోఁ దుర్గినసుదివసే
తోష్ణములుదియఁ జేసి। దితిసుతాధముండు శతసూర్యశతచంద్ర । శతసహస్రవిష్ణుతతులు వెలుఁగ । గగనతలము నేసెంబ
గలిది రేయి ది। యని యెఱుంగనయి తిసనములోన ✽ క ॥ మను జేంద్ర సర్వమాయా। పనోదనంబయిన యగ్నిబాణంబున న
సజ్జునినిర్మితమాయా। వినివర్తనుఁ జేసితి నినవిస్తగమతినై ✽ వ ॥ అట్టిసమయంబున ద్వారవతినుండి యాహుక ప్రేషితుం
డయి యొక్కరుండతిత్వరితగతింబఱతెంచి సాల్వుచేతనక్కడ వసుదేవుండు పట్టువడియెనీ వెవ్వనితోడం గయ్యంబు చే
సెదు క్రస్మ్మ! చనిపురంబురక్షించుకొను మనినవిని యదరిపడి మహాబలపరాక్రములయినబలదేవాలు రక్షించుకొని
యుండ వసుదేవుఁడేలపట్టువడు నిదిపోలదని సంశయించుచు విస్మయమనస్కుండనయితినట్లుండునంత ✽ సీ ॥ పుణ్యాక్షగ్నంబు
లుపోలిసిననుర్వ్యకు బ్రీతినే తెంచుయయాతివోలె । భూమణిదీప్తులువొలియఁగ వివృతకేశాంబకుండయి. సౌంభకంబువల
నఁ । బఱతెంచు వసుదేవుఁ బావనిశాచరబలపీక్ష్య మానుదవ్వులనకాంచి । యత్యంతమోహశోకాంధుండనయిననా హ
స్తంబువలనవిస్రస్తమయ్యె ✽ గీ ॥ శార్ఙ్గమప్రియావసన్నదేహుండనై । యడిగి రథముమీఁదఁ బడితినేను । దానిఁజూచి భ
యముడిగిలిన్మసైన్యంబు। తల్లడిల్లియులిసెఁ జెల్లురేఁగి ✽ వ ॥ అంతనెంతయుం బ్రబుద్ధునకుం దెలిసి సాల్వ సౌంభకంబున
వసుదేవుంగానక దానిమాయగా నెఱింగి పదంపడి మాయావియయిన సాల్వుంజూచి వానివయినలిగియేనేసిన నయ్యా
సురసౌంభకంబదృశ్యంబగుటయు ✽ క ॥ అసురులయాక్రోశధ్వను । లెసఁగెం బదిదిశలనంత నేనును దద్రా। త్ములఁగ
తాములఁ జేసితిఁ । బ్రసభంబున శబ్దభేదిబాణప్రతతిన్ ✽ వ ॥ అంతసాల్వుండును దనసౌంభకంబుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషంబుఁ జే
సి తానును మానవుండయి పర్వతవర్షంబు నాపయిం గురిసిన ✽ గీ ॥ పరుషనిషమభూరిపాషాణభీషణ । గిరులు వచ్చినన్ను
దెరలఁగప్ప। వజ్రబాణమేసి వానినన్నిఁటిని। బాచియున్న నన్నుఁ జూచియపుడు ✽ క ॥ దారుకుఁడిట్లనియెను మహా। వీరుని
పేక్షింపఁదగునె వీనిని మాయా। ప్రారంభునుపేక్షింపరు। పారగపరాక్రములుపోరఁ బ్రాకృతునయినన్ ✽ వ ॥ అనినవానివ
లుకులు విని యలిగి యనలజ్వాలాకరాళంబును బ్రతిహూలరాక్షసయక్షగంధర్వదైత్యదానవభస్మీకరణదారుణంబు
యినచక్రంబున భిన్నం త్రించ సౌంభకంబుపయి వైచిన నది యుగాంతకాలవరివేషభీషణంబయిన రవిమండలంబునుంబోలె
గగనంబునం బఱచి సౌంభకమధ్యంబునం బడిన ✽ చ ॥ తడయక ఘోరదగ్ధ ననుదర్శన పావకు చేదహింపఁగాఁ । బడివర
మేశ్వరోగ్రశరపావకదగ్ధపురత్రయాభమై। యడరిధరిత్రిమీఁదఁ బడియెం జెడె సౌంభకమంత సాల్వుఁడున్ । బడియెను

✽ పాండవులు ద్వైతవనంబునకు వచ్చియుండుట. ✽

దీయచక్రపటుప్రహారయంబున రెండువ్రయ్యలై ✽ వ ॥ అనియిట్లు సాల్వుం దనచంపినవిధంబుచెప్పి చక్రధరుండు పాండ
వులపీడ్కొని సుభద్రాభిమన్యులం గాంచనరథంబెక్కించుకొని ద్వారవతికరిగె ధృష్టద్యుమ్నుండును బ్రతివింధ్యాదులయిన

ద్రౌపదేయులం దోడ్కొని ద్రుపదపురంబునకుం జనియె నిట్లు పాండవులును రథంబులెక్కి యాయుధంబులు ధరియించి
సేనాదిమూలభృత్యులిరువదుండ్రు ముందటరా ననేకసహస్ర బ్రాహ్మణవరులతో ద్వైతవనంబునకరిగి రంత ధర్మ
మ్ముల కిట్లనియె ॥ అక్కర ॥ ఇదిమహోగ్రాటవిసింహశరభఘోరగేంద్ర శార్దూల।మదగజాకీర్ణంబుదీనిలోన నేక
జీవలయా । నదియునుంగాక పరప్రయోగమాయలుగలవెఱిఁగి । మదినుండునదియన్నన న్నకిట్లను మఘవవందను
వ ॥ బ్రహ్మవిదులును బ్రాహ్మణులును వృద్ధులునయి యఖిలలోక ద్వారంబులన ప్రతిహతులయిన వారదద్వైపాయ
దిమునివరులునీచేతనుపాసితులయి నీకుశలంబకోరుచుండుదురు భవత్ప్రతాపం బెల్లవారికి రక్షణీయంబివ్వన
లకాలకుసుమఫలభరితవనస్పతి శాఖాశిఖారూఢమయూరకీరకోకిలాలాపమధురంబును బకబలాహకక్రౌంచకారండ
రసమధుకరసౌమ్యసరోవరనందనంబును ।విమలశీతలజలప్రవాహ నదీశోభితంబును మహర్షిగణసేవితంబును
దమనిలలితలతావితానాది రమణీయంబులయిన వృక్షమూలంబుల నేవురకు వేఱువేఱనివాసంబులు సేసి వియత్సా
యియిష్టదేవపితృకార్యంబులు సేయుచుండ నయ్యెడవచ్చిన మహామునులకు బ్రాహ్మణులకు మనఃప్రియంబుల
యాహారంబులువెట్టుచు ద్వైతవనంబుననుండునంత ॥ క ॥ పాండవులకడకుధర్మవి । దుండుతపోదహనదగ్ధదురితా
డుమార్కండేయుండనుమునినాథుండంతేవాసిగణముతోఁజనుదెంచెఁ ॥ వ ॥ ఇట్లువచ్చి వారలచేతనర్చితుండై
వనవాసక్లేశదుఃఖితులయిన పాండవులను ద్రౌపదిం జూచియమ్మునియిట్లనియె ॥ సీ॥ పితృనిదేశమ్మునఁ బృథివీశ్వరత్వం
డిడిసామజుండై పవిత్రచరిత। జానకిఁదోడ్కొనిచనివనంబుననున్న రఘుకులనందను రాముఁదొల్లి చూచితివిపుడుభూ
వంశపోషణుసాధుజనస్తుత్యసత్యధర్మ।నిత్యుధర్మజు రమణీయుఁగీర్తిప్రియుశమవంతుఁజూచితిసగరభరత ॥ గీ॥ నలయయా
తివైన్యనాభాగులాదిగ । వాదిరాజులెల్లనధికధర్మ । సత్యయుక్తిఁ జేసిసకలలోకంబులు।వడసిభాగధేయభాగులయి
వ॥ పాపసౌబలప్రయుక్తుండయిన ధార్తరాష్ట్రునట్లు ధర్మువుదప్పినవారెవ్వరులేరు మీరుధర్మనిత్యులరు సత్యప్రతి
గావున మీకిష్టసిద్ధియగునని మార్కండేయుండరిగిన నవరసంధ్యోపాసనాసీనుండయిన ధర్మరాజును సాయంహో
మార్థప్రజ్వలిత జ్వలనంబులయిన యనేక సహస్ర బ్రాహ్మణాగ్నిహోత్రంబులఁజూచి బకదాల్భ్యుండనుమహా
నియిట్లనియె ॥ ఉ॥ భూమిసురోత్తముల్ప్రకృతిపుణ్యవిధాయులువీరు ఋగ్యజుః । స్సామవరాయణుల్పరమసాధు
త్రులుమీకుసంతత । ప్రేమమునర్థశుభోన్నతులు పెంచుచునుండుటఁ జేసిసద్గుణో । ద్దామమగబ్యావాసమిదితద్దయు
ప్పెకుమాకుఁజూడఁగ ॥ వ ॥ బ్రాహ్మణానుగ్రహంబునఁ జేసితొల్లి వైరోచనాములనేక కాలంబులక్షయలక్ష్మీవిభూ
యుసముద్రనేమిభూచక్రంబు లభించిరియనిలసహాయుండయిన యగ్నిదేవుం డరణ్యంబుదహించినట్లు బ్రాహ్మణస
యుండయినమహీశుండుశత్రువర్గంబు నిశ్శేషంబు సేయువినీతుండయి విప్రులచేత ననుశాసితుండయిన రాజునకు శ్రీ
తుష్టయంబుసంపన్నంబగు బ్రాహ్మణరహితుండయి ధర్మహీనుండయిన రాజును బ్రజవలనను ప్రజానురాగంబు లే
నికిరాజ్యంబుసుస్థిరంబుగా నేరదుమీరు బ్రాహ్మణప్రియులరు ధర్మనిత్యులరెవ్వరికిను మీకభ్యుదయంబగునని సబహు
ల్భ్యునమ్మునులెల్లంబూజించిరంతఁ బాండవులుం దమయిష్టంబుననుండి దుఃఖోపశమనంబులయిన కథలు సెప్పు

ద్రౌపదీధర్మరాజులసంవాదము.

న్నయవసరంబున ద్రౌపదిధర్మరాజునకిట్లనియె ॥ గీ॥ వృద్ధుకొడుకుపలుకువిని క్రూరుఁడయిపాప । బుద్ధిఁ జేసిమిమ్ము
తలంబు।వెలువరించి రాజ్యవిభవంబుగొనియావ్వ।డలుక చెడిసుఖితుఁడయ్యెనొక్కొ ॥ గీ॥ ఆసురాత్మహృదయమున
గనాయస। నిష్ఠురంబుధర్మనిధులమిమ్ము । నట్లుగొడుకులెగ్గులాడంగఁబోయిన।వలవదనఁడు కలహవాంఛఁ జేసి ॥ సీ
మలహర్మ్యంబులవిహరించువారలఁ బ్రియమహాస్థానశయనరతులఁ । జందనాగురులిప్తచారుసర్వాంగులనతి
థసేవితులమిమ్ము। వనమునగ్రుమ్మరువారిఁగాఁగుశబృసీశయనాభిరతులఁగానియతరూక్ష । భూరేణుధూసరితా
గ్రహులనుద్ధతవన్యమృగనిషేవితులఁగాఁగ - గీ॥ నిట్లుచూచిచూచియే నెట్లుచిత్తోప।శాంతిసేయుదానసకలభోగ। విప
విరతిఁ జేసివిధియనుధృతరాష్ట్రు।నట్లుమీకునహితుఁడయ్యెనొక్కొ ॥ క॥ భవదాజ్ఞానిగళంబునఁ।దవిలివరాక్రమ
డిచిధరణీశ్వరనీ।యవరజులిద్దఱ [illegible] లభంగిఁ ॥ గీ॥ వరనరేంద్రమకుట

గద్యుతి।నరుణమ సుభవత్పదాబ్జయుగము। పరుషధాతుశిలలవయినిప్పుడరుగుట।నరుణమయ్యెఁబర్వతాంతరముల * క॥
అనవరతసౌఖ్యసంపదఁ। బెనుపొందుమనుండుమీకుభీకరకాంతా। రనివాసాయాసంబుల।నసఘూఁబ్బొఁగినవయనల
మటవ్రేడమేఁ * వ॥ నిత్యంబునెంబదివేవురు బ్రాహ్మణులకుంబసిండితళిగెలవిష్టాన్నంబులు వెట్టినంగుడిచిత్రవృత్తులయి
నందద్భక్ష్యశేషంబుపయోగించుచున్నమీకు వన్యఫలాశనంబు లుపయోగించుచు వన్యాలయంబుఁ గ్రోధంబువిడిచి
యునికియుచితంబుగాదు * సీ॥ పదివేలగజములబలమునవిలసిల్లునవిలసుతుండుగాఁ అడవిలోనఁ।గ్రుస్మికాయలుగూరలు
దివిపేదవడినఁజూచియుదీర్ఘబాహుయుగళుఁ। డయ్యును బాహుసహస్రంబుగలిగినయర్జునుకంటెబలాఢ్యుండగుచు।న
రయువేగమున నేనమ్ములనొక్కయమ్మేసినవిధమున నేయనేర్చు * గీ॥నర్జునుండు వనమృగావలిగలిసియిట్లుండఁజూచియు
నసుఖోచితాత్ములయినకవలు దీనులయియుండఁజూచియు। నుపశమంబుఁదాల్చియుండఁదగునె * వ॥ క్షమయును దేజం
బునునయ్యైకాలంబులఁ బ్రయోగింపనిరాజున సంప్రజాపు రాగత్రాపంబులు లేవనునీయర్థంబికి యిహాసంబునవివం
బడుక్షమా తేజంబులలోన నెయ్యదివిశేషంబుదానినచేసెదంజెప్పుమని బలీంద్రుండు తొల్లి తనపితామహుండయిన
ప్రహ్లాదునడిగిననాతండుబలీంద్రునకిట్లనియె * గీ॥ క్షమయతాల్చియుండ జనదెల్లప్రొద్దుతే। జంబుతాల్చియుండఁజన
దుపతికి।సంతతక్షముండుసంతతతేజుండు।నగుటదోషమందురనఘమతులు * వ॥ అదియెట్లనినిత్యక్షమాన్వితుండయి
నవానికిభృత్యులువెఱవక యవమానంబుసేయుదు రర్థంబులయందధికృతులైనవారలు ధనంబులపహరించదర్పంబు
నూపుదురు మఱినిత్యతేజోధికుండైన వాఁడతిక్రూరదండంబున సర్వజనసంతాపంబు సేయుచు గృహాగతంబైన సర
ర్పంబునుంబోలె నెవ్వరికినుద్వేగకరుండగుంగావునం గాలోచితంబులుగా క్షమాతేజంబులు గల్పించునదియథాకా
లకల్పితక్షమాతేజుండైన వానికినుభయలోకసిద్ధియగునని బలీంద్రప్రహ్లాదసంవాదంబుచెప్పి వెండియుద్రౌపదియి
ట్లనియె * గీ॥ అరయనపకారమొకఁడైననదియునల్ప। మైనక్షమియించునదికాకయపలయకెపుడుఁ।జేనసియపరాధ
ములుపెక్కు-సేయుచున్న। పాపకౌరవ్యులకుసహింపంగనేల * క॥ ఇదితేజంబునకవసర।ముదితక్రోధుండవగుమయొ
క్కించుకదు।ర్మదులగుసుయోధనాదుల। నదయులవధియింతురుగ్రులయనీతమ్ముల్ ॥అనినధర్మరాజిట్లనియె * సీ॥ క్రో
ధంబుపాపంబుక్రోధంబునవచ్చేసియగుఁజువ్వేధర్మకామార్థహాని। కడుఁగ్రోధికగ్జంబుగానంత క్రుద్ధుండుగురునైన
నిందించుఁ గ్రుద్ధుండైన। వాఁడనర్థ్యులనైనవధియించుమఱియాత్మఘాతంబు సేయఁగగఁడగుఁ గ్రుద్ధుఁ। డస్మాదృ
శులకుధర్మానుబంధులకిట్టిక్రోధంబుదాల్చుటగుణమెచెపుమ * గీ॥మెఱుఁగకలమహాత్ముఁడెఱుకయనల్పములనాల్పుఁ గ్రో
ధమనుమహానలంబుఁ। గ్రోధవర్జితుండు గురుకోపితేజంబు। దాల్చుదేశకాలతత్త్వమెఱిఁగి * క॥ క్షమగలవానికిఁబృ
థ్వి। సమునకునిత్యంబువిజయసంసిద్ధియగుఁగా। క్షమియైనవానిభుజవి।క్రమముకడున్వేలయునసర్వకార్యక్షమమై * వ॥
తేజఃప్రభవంబులయినయమర్షదాక్షిణ్యశౌర్యశీఘ్రత్వంబులను నాలుగుగుణంబులుక్షమావంతునందవీర్యవంతంబుల
గుఁదొల్లికశ్యపగీతలైనగాథలయందీయర్థంబువినంబడువినుము వేదంబులు యజ్ఞంబులుశౌచంబులు సత్యంబులు విద్య
యుధర్మువు సచరాచరంబయిన జగమంతయు క్షమయందనిలిచినవి తపస్స్వాధ్యాయ యజ్ఞకర్తలయు బ్రహ్మవిదుల
యుంబడయునుపుణ్యగతులుక్షమావంతులు పడయుదురదియునుంగాకకృష్ణద్వైపాయన భీష్మవిదురకృపద్రోణసంజ
యప్రభృతులు నాయొపకసంబకీర్తింతురుపశమహీనుఁడయినదుర్యోధను కారణంబునధార్తరాష్ట్రులకెల్లంబ్రళయం
బగుననిన ద్రౌపదివెండియునిట్లనియె * అక్కర॥ క్షమయందచిత్తంబునిల్పినిర్గతకల్మషబుద్ధిఁ। గ్రమమునధర్మువునందవ
ర్తిల్లుకరుణాత్మునిన్ను। నమరధర్మంబురక్షించుఁ బ్రీతితోనరిశత్రులందు। ననుబుద్ధిసల్పంగఁజను నెనీకునజాతశత్రుం
డ * గీ॥ ధర్మదూరులయినధార్తరాష్ట్రులయందు।ధర్మవేమిసేయధరణినాథ।నికృతిపరులయందునికృతిసేయనివా
రు। వారినికృతిఁచేసివంధ్యులౌదురు * క॥ ఆర్యులకువిహీనతయును। వార్యులకున్నతియుఁజేసియవినీతుఁడవై।కార్యముద
ప్పితినీకున। నార్యులుచటము లెయార్యులరులెపధాతా * వ॥ అనివిధాతృనిధర్మువునాక్షేపించుచున్నద్రౌపదిఁజూచి
ధర్మరాజిట్లనియెనాస్తికులట్లుధర్మసంశీలినివై దైవంబునుదూషణంబు సేసెదు శిష్టసేవితంబయినధర్మంబునతిక్రమించు
చున్నదుర్మతికిం బ్రాయశ్చిత్తంబులేదు ధర్మువుదప్పకనిత్యులయి జీవించుచున్న మైత్రేయమార్కండేయ వ్యాసవసి

ష్ఠనారదప్రభృతులఁ బరమయోగధరులఁ బ్రత్యక్షంబచూచెదము వీరెల్లనన్నుధర్మపరుండనిమన్నింతు రన్యులన్యా
బు సేసిరేఁ యే నేలధర్ము పుదప్పుదు * క ॥ ధీరమతియాశ్రిఁ జేసిభీచారింపఁగనిక్కువఁ బుసర్వజనస్వ । గ్గారోహణ
నం । బారఁగధర్మంబచూ వెయంబుజ నేత్రా * వ ॥ తపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యదానయజ్ఞంబులనుపుణ్యకర్మ
క్షఫలంబు లేదను నేనివీని నెల్లదేవర్షిగంధర్వగణంబులేల సేవింతురు నీజన్మంబు ధృష్టద్యుమ్ను జన్మంబును
ఫలసద్భావంబునకు నిదర్శనంబులుగా వెనుతీ పుణ్యఫలంబులుగలయట్లపాపఫలంబులునుగలవు తొల్లిబ్రహ్మ
లకుఁ గర్మఫలసద్భావంబు సెప్పెనందున గశ్యపుండుధర్మప్రబుద్ధుండయ్యె విధాతృనియోగంబునం బుణ్యపాప
లు ప్రాప్తంబులగు విధాతృననుగ్రహంబున నిగాదె పుణ్యకర్మంబులం బ్రవర్తిల్లిను ద్రుత్యలమర్త్యత్వంబునుబొందు
నవిని ద్రౌపదియిట్లనియె * గీ ॥ కర్మఫలములందుఁ గర్మఫలాప్తికి । గారణంబువిధియఁ గాదనంగ । నంతయెఱుక లేని
ర్తనై విధి చేత । నలసి పలికితిం బ్రియంబుదక్క * గీ ॥ వేదశాస్త్రములును విధివిధానములును । నప్రమాణమనుచు
పలకఁ బుణ్యగతులు లేమిభూనాధయెఱుఁగవి । దానఁగానుధర్మతత్త్వయుక్తి * వ ॥ తొలినీతిమంతులయిన బ్రాహ్మ
లుమదీయ జనకునకుం జెప్పంగవింటి నెఱుకగల వారికిం గర్మంబు గర్తవ్యంబు గర్మరహితులయి స్థావరంబులయట్ల
లుజీవింప నేర రల్పఫలంబయినను గర్మంబు ప్రవర్తించుచున్న వారిం జూచెదము దైవమానుషంబులు గర్మఫలప్రా
నిమిత్తంబులు పురుషుండు మనంబున నర్థసిద్ధియగునని నిశ్చయించి కర్మంబునందుఁ గృతోత్సాహుండు గావలయునట్ట
నికి దైవంబు సహాయంబు యిక్కర్మసిద్ధి గావించు * అక్కర ॥ తిలలందుఁ దైలంబు గావ్యములయందుఁ దరముగానగ్ని । గల
పెట్టింగియు పాయపూర్వముగఁ గడఁగితత్సిద్ధి । యలయక యుత్సాహవంతుఁడు పడయునట్లను త్సాహి । యొలసి దైవ
డయిపడయంగనునోపు నెయ్యెందు * అక్కర ॥ కడునిమ్ము గాదున్న బీజములు చల్లి కర్షకుఁడున్న । దడయక వర్ష
రిసి కావించుఁ దత్ఫలసిద్ధి । నడుమఁ బర్జన్యుఁ డనుగ్రహింపనినాఁ డేమి చేయుఁ । గడఁగి చేయంగలదాని జేయును గాక
డు * వ ॥ కర్మఫలంబులు దైవమానుషసిద్ధంబులయిననుం బురుషోత్సాహసముపార్జితములయినన విను స్థిరంబులయి
తంబులయి వర్తిల్లును నీవు మానుండియు దైవపరుండయినవాఁడవు నీరిలోనయానపాత్రంబునుం బోలె నవసన్నుండ
గావునఁ గర్మఫలసిద్ధినిశ్చయించి యుత్సాహవంతుండవయి నీయనుజులవిక్రమబలంబునం బరులజయించి మనయందలి

భీమసేనధర్మరాజులసంవాదము.

కృశత్వంబవనయింపుమనిన యాజ్ఞసేని వచనంబులకనుగుణంబుగా భీమసేనుండు ధర్మరాజునకిట్లనియె * మ ॥ పితృపైతామ
మహమైన రాజ్యము రిని ర్భేద్యంబుగా డీవిచే । నతిగుప్తంబు బలారికైనను నవార్యంబట్టిదానిన్ సుదు ॥ ర్మతి నవ్యా
సినీకుఁ జనునేమ త్రైశయ గ్రాటవిన్ । వ్రతములు ల్పుచు ధర్మ లేశ భరణవ్యాసక్తి నిట్లుండఁగన్ * క ॥ ఆమిషమునఁ
ముల చే । గోమాయువు గొన్నయట్లు గువలయరాజ్య । శ్రీ మన చేఁ గొని కౌరవుఁ । డేమితలఁచునొకొ కుబుద్ధినిష్ట
నున్ * క ॥ దుర్మతులను దుర్జనులను । ధర్మస్థితినోర్వఁ దగునె ధరణీశ్వర దుష్కర్మలగు ధార్తరాష్ట్రుల । పేర్మియడ
గడఁగు వృథుభుజశక్తిన్ * వ ॥ ధర్మకామార్థప్రభావంబులను సర్వార్థసాధనంబులైన యర్థంబులు విడిచి మిత్రులకప్రి
బును మిత్రులకు హర్షంబునుం గాము నివృత్తిఁ జేకొని ధర్మువునందు బుద్ధి నిలిపి దుర్బలునట్లుని ర్వేదించవందను నె * గీ ॥
బలము నెఱపి వరుల సంపదలు చే । కొనఁగలావు లేనిక్షత్రియుండు । నియతదుఃఖవృత్తి నిర్వేదపరుఁ డగుఁ । గాక నీకుఁ దగునె
వేంద్ర * చ ॥ నరనుత నీయనుజ్ఞఁ గొని నాఁడు విరోధుల నెల్లఁ బోరిలో । సరభసవృత్తిమైఁ గడఁగఁ జంపితి మేని మ
నవాం । తరములనుండ కుండ నతిదారుణదుర్మృగసంగమంబులం । బొరయక యుండఁ గాము నకుఁ బోలునమందమనఃప్రి
బుగన్ * క ॥ సమయాతిక్రమభీతిని । తమయుక్తులమైన నలఁ గౌరవులు వగా । క్రమహీనులఁ గావగత్తురు । సమరోత్సా
బు విడిచి జడమతి నున్నన్ * గీ ॥ తగిలి నిత్యంబు నేకాంతధర్మశీలుఁ । డగుటయుక్తమె పురుషునకట్టి వాని । వేలయధర్మ
బులు విడుచుఁ బ్రాణ । విగతు సుఖదుఃఖములు రెండు విడుచునట్లు * సీ ॥ ధర్మకామంబులు దలగంగన గ్గార్థియగువా
తితుఁ డైయర్థ పేవ । నర్థాగముఁ జేయ నతఁడు గ్రవనములో గోరక సేయునక్కుమతిఁ బోలు । నర్థధర్మములకు
కాఁగమార్థి యగునాతఁడల్పజలాశయమునఁ జలచరంబట్టుల జలములతోఁ జెడునట్లు కామంబు చేసి హాసఁ బొందు * గీ ॥

ధర్మములు మహాబ్ధి మేఘములట్టు। లుభయమును బరస్పరోదయమ్ము। లిట్లుగాఁ ద్రివర్గ మెఱిఁగి సేవ్యమున సే। వించువాఁ
డు సర్వవిత్తముండు * వ॥ భవదాచరితంబైన యీధర్మం బర్థకామంబులకుఁ గాదు నీకును నీబాంధవులకును బాధాకరం
బుగాన యజ్ఞసత్త్వాజలు గావింప నర్థహీనునకశక్యంబు జగంబులు ధర్మమయంబులు ధర్మువునకు మిక్కిలి యొండెద్ది
యు లేదైనను నర్థార్థంబుగాని ధర్మువు క్షత్రియులకు యుక్తంబు ౦ ఉ॥ శత్రులవాజి నోర్చుటయు సర్వభయంబులఁ బాం
దకుండఁగా। ధాత్రి పరిగ్రహించి యుచితస్థితిఁ గాంచుటయుం బ్రియంబుతోఁ। బాత్రులకర్థ మీఁగియును బ్రాహ్మణపూ
జయుఁ జువ్వె యుత్తమ। క్షత్రియధర్మముల్ సుగతికారణముల్ విపులార్థమూలముల్ * వ॥ కేవలధర్మాచరణంబు
శత్రుజయంబునకు సాధనంబుగాదు నికృతిపరులందు నికృతి చేయవలయుఁ బూర్వభ్రాతలైన యసురుల నమరులు నికృతి
నకాదె నిర్జించిరి కావున నీవు సమయధర్మరక్షణంబుడిగి శత్రువుల జయింప నుద్యోగింపుము * క॥ జయశీలివైన నీకుం
బ్రియమున నరిం నంగను న్నపృథుయశులు సదా। శ్రయులగు దురుసృంజయకే। కయయదుపాంచాలురాదిగాఁ గలసుహృ
దుల్ గీ॥ మిత్రసంపన్నుఁడైన నమిత్రబలము। బలముతోడ భేదించు దోర్బలముఁ జలముఁ। గలిగి దేశబలంబును గాలబ
లము గలుగువానికసాధ్యంబు గలదె యెందు * గీ॥ బలముగలవానిఁ బలువురు బలవిహీను। లొక్కటై మూఁగి నిర్జింతు రుత్స
హించి। మధువుఁ గొన ననుస్సహించిన మనుజుఁ బట్టి। కుట్టి నిర్జించు మధుకరకులమునట్లు * వ॥ శూద్రాన్నంబునందలి దు
గ్ధంబులుంబోలె దుర్యోధను రాజ్యంబు దూషితంబగుటఁ బౌరజన బ్రాహ్మణవరులు నీకనురక్తులయి భవద్రాజ్యంబు నలసి
యుండుదురు దీని కేల యెడ సేసెదు సర్వాయుధసన్నద్ధంబైన రథంబెక్కి గజపురంబునకభిముఖుండవై విజయప్రయా
ణంబు సేయుము * మ॥ ప్రణుతక్షాత్రగుణంబు విక్రమము దర్పంబేర్పడఁగా విక్రమ। తృణదానంబొనరింపు మీతృణమవి
ఖ్యాతంబుగా సంగరాం। గణమధ్యంబునఁ జేయుమర్జునబృహద్గాండీవముక్తోగ్రమా। ర్గణధారావళిధార్తరాష్ట్ర
కదళీకాంతారవిచ్ఛేదసమర్థ * క॥ బహుఘోటసుభటహస్తిక। సహితులు బలవంతులని విచారింపకు నీ। యహితులు మ
ద్బాహుగదా। నిహతికి మారొడ్డనఁగఁ బోరనిలువంగలరే। ౦ క॥ అరివరుల గెల్చి సాగర। పరివృతభూచక్రమెల్లఁ బాలింపు
ప్రజా। పరిపాలనంబుకంటెను। ధరణీశవిశేషమొండు ధర్మువు గలదే * వ॥ రాజ్యపదస్థుండైన క్షత్రియుండు భూరిదక్షి
ణంబులైన యజ్ఞంబుల దేవబ్రాహ్మణులకుఁ దృప్తిఁ జేసి బ్రాహ్మణులకు నగ్రహారంబులిచ్చి దురితంబులం బాసి తమో
విముక్తుండైన చంద్రుండునుంబోలె వెలుంగునని న భీమసేనునకు ధర్మరాజిట్లనియె ౦ ఉ॥ నీవచనంబు ధర్మము విపీత
ము నీతియుతంబభీష్టసి। ద్ధ్యావహమత్యుదారమిది యైనను నీవుదలంపఁగా విచా। రావపరోక్తికిన్ విషయమైనది కార్యఫలం
బులెల్ల స। ద్భావమునన్ విచారసులభంబులయిం ద్రు విచారపారసుల్ ౦ క॥ వనమునఁ బండ్రెండేండ్లును। జనపదమున నె
ఱుఁగకుండ సరి నొక వర్షం। బును సలుపఁ బూని సత్యము। దనరఁగఁ జేసితిఁ బ్రతిజ్ఞ దగవృద్ధసభన్ * చ॥ అలఘుగుణంబులంద
ధికుఁడైన మహాత్ముఁడు రాగకోపమా। యలఁబడి యక్షమావివశుఁడై యచిరాంశులతావిలాసచం। చలమగు లక్ష్మికాస
పడి సత్యము ధర్మము దప్పె సత్సభా। వలిఁ దగువారి యొద్దఁ దగువాఁడయి సజ్జనుఁడుండ నేర్చునే * వ॥ ఏనెట్లును సత్యసమ
యంబతిక్రమింపనోప శుభోదయకాలంబుఁ బ్రతీక్షించియుండుము రాజ్యంబును బుత్రులును ధనంబును యశంబును స
త్యంబునకు సమంబులుగావనిన భీమసేనుండిట్లనియె * గీ॥ అంతకుండు జనులకాసన్నుఁడైయుండ। నిమిషమాత్రమేని వి
శ్వసింపఁబడగ జీవనంబదద్దనుస్థిరముగాఁ। జేసి కార్యమెడయఁ జేయఁదగునె * వ॥ శరీరికి మరణంబు నియతంబు మర
ణంబునకు ముందర వైరంబు దీర్పనివాని జన్మంబు నిరర్థకంబు సకలరాజసమక్షంబునం బరులచేత నట్లు మానపడిన పరిభవం
బునకుఁ బ్రతీకారంబు సేయనంతకు రేయునుం బగలును నాహృదయంబు దప్పించుచున్నయది నాకంటె నర్జుననకులస
హదేవులుఁ గుంతీదేవియు నత్యంతసంతాపంబున నెంతయు నంతప్తులగుచున్నవారు * క॥ వీరలదుఃఖము దీర్పక। క్రూ
రనికారులగు రిపుల దునుమదము గను। గ్రారణ్యములో ధర్మువు। గారుణ్యముఁ దాల్చియునికి కార్యమె నీకున్ * వ॥ ఇది బ్రా
హ్మ్యధర్మంబుగాని క్షత్రియధర్మంబుగాదు మనుప్రణీతంబులైన రాజధర్మంబులు నీ యెఱుంగనియవి లేవు శత్రుసంహా
రనిరసనంబున నత్యంతహానియగు నట్లుంగాక * గీ॥ వనమునందుఁ బండ్రెండు సంవత్సరంబు। లుండ నేర్చితి మేమియు నొరు
లెఱుంగకుండ నజ్ఞాతచర్యయందొక్కదివస। మైన నుండంగ నేర మెట్లనిన వినుము * వ॥ ఆబాలవృద్ధప్రసిద్ధుండవైన పార్థి

వస్తువ్యంజకమై నదిన్నను సింహసంహననులైన నీతమ్ములను నెఱుంగనివారు లేరు మనగూఢభావంబు మేదుర్యో
ధనునకుం బోలెనఘుట మానంబిట్లనివ్వనవాన క్లేశంబెన్నంటికిని మనకుఁ బాయ నేరదు వినుమిప్పుడివ్వనమునఁ బన్నె
ండు మాసంబులు సలిపితిమి సంవత్సర ప్రతినిధిగా మాసంబులు సేసికొనుట యెంతయుం గలయదియ దీనధర్మనిరో
ధము విజయారంభంబునకిదియవసరంబనిన భీమసేనుపలుకులు విని నిశ్శ్వాసన్యాకులితముఖుండై పెద్దయుం బ్రొద్దుదన
భీమసేనునకు ధర్మరాజిట్లనియె * క॥ క్రమమునఁ బాండిత్యవరా। క్రమగర్వములం దుఁగడు ప్రగల్భుండవు । ధ్యస
ప్పినయదిగా ।..ర్యమయమున సుధీరబుద్ధివై వినుమనఘా * వ॥ అల్పోపాయంబైన కార్యంబు సాహసారబ్ధంబైన
షంబు లేదిదిన మహాకార్యంబు సాహసక్రియాసాధ్యంబుగాదు సువిచారితంబై సిద్ధింబొందు విచారపూర్వారబ్ధ
బునకు దైవంబును ననుకూలంబగుం గావున నిమ్మాగా విచారింపవలయు * సీ॥ శూరులు ధృతరాష్ట్రసుతులు సు
నామలు మరాధర్షులెందులను మనకు । వాతతాయులు మఱియంగభూపభుఁడును భూరిశ్రవుఁడు మద్రభూమిప
వాదిగాఁగలవీరులవిజేయవిక్రములు లోలసితత్సుహృదులైయున్నవారు । మనచేత జితులైన మనుజేశులెల్ల సుజనిష్ఠ
ధనుచేత సత్కారింపఁ । బడి కడంగి వానిప్రస్తవంబున నాజి । వేచి ప్రాణముల సువిడువనున్న । వారు వారలెల్ల సుధ
ద్ధులు వినఁగన స్త్రశస్త్రవిద్యలందు * క॥ వినవయ్య కర్ణుగర్వం । బని వాతఁడ భేద్యకవచుఁడగుటయు విలునే । ర్పు
తనిబాహువిక్రము । మును దలఁచిన వాఁడు కన్న మొగుడదు నాకుఁ * వ॥ మఱియు భీష్మద్రోణకృపాచార్యులును
య్యానువారిమొద్దన యున్నవారు వారలపారదివ్యాస్త్రవిశారదులు వారల నోర్చికాని దుర్యోధను గెలిపంగ

✻కృష్ణద్వైపాయనుండు ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చుట,✻

దని విచారించుచున్నంత * క॥ వారలపుణ్యోదయమున । వారిజభవనిభుఁడు లోకవంద్యుఁడు వచ్చెన్ । బారాశర్యు
ధర్మశ । రీరుఁడు కృష్ణాజినోత్తరీయుఁడు ప్రీతిన్ * వ॥ ఇట్లు వచ్చి పరమభక్తిపరులైన పాండవులచేతం బూజితుండై కృష్ణ
ద్వైపాయనుండు ధర్మరాజునకిట్లనియె * క॥ వీరులగు భీష్మకుంభజ । శారద్వతకర్ణులమితసత్త్వులు వారిన్ । బో
ధియించు టెంతయు । భారంబని యున్న నీదుభయ మెఱిఁగి మదిన్ * గీ॥ దానినపనయింపఁగా నేనువచ్చితి । నధికయో
మతిరహస్య । మిగాని శేనవిద్య సేవింపఁగాఁ బాధ్యుఁ । బనువు మితఁడు దీనఁ బడయు సిద్ధి * వ॥ అని ధర్మతనయు నేకాంతప్ర
దేశంబునకుం దోడ్కొనిచని సత్యవతీసుతుండు విధిదృష్టవిధానంబునం బ్రతిస్మృతియను విద్యనుపదేశించి దీనిశక్తి నర్జును
కతపోవీర్యవిభవుండై యింద్రయమవరుణకుబేరాదులైన దేవతలను నీశ్వరుని బ్రత్యక్షంబు సేసికొని వారలవలన ది
వ్యాస్త్రలాభంబు వడసి శత్రువుల జయించు మఱియివ్వనంబు భవత్ప్రగనివాసంబునం జేసి విరళఫలకుసుమపాదపంబై మృ
గకులోపరోధియై యొప్పకున్నయది యొక్కచోటన పెద్దకాలంబునికియెవ్వరికిం బ్రీతిజనకంబుగాదు కావున నెం
బునకరుగునది యని చెప్పి మునివరుండు పోయినం దద్వాక్యముదితులై ద్వైతవనంబు వాసి పాండవులు బ్రాహ్మణ
తోన కామ్యకవనంబునకరిగి సరస్వతీతీరంబునం దునివాసంబు సేసి కొండొక కాలంబుండి యొక్కనాఁడ జాతశత్రు
గ్జుండుం జూచి యిట్లనియె * క॥ పాథితశాత్రవులగు భీష్మాదులయందధిగతాశ్రయంబయ్యెఁ జతుర్థ । పాదంబగుచు
ను । ర్వేదము బ్రాహ్మణులయందు వేదముఁ బోలెన్ * వ॥ మహనీయంబై దివ్యమంత్రకలితంబై వారలకు సన్ని
బగుఁ గావున * క॥ వారలు దుర్యోధనుచే । నారాధితులిష్టసత్క్రియలు సల్పరణ । ప్రారంభమయిన నెదిరెదు । రా
రాక్రాంతులై యవశ్యము మనతోన్ * వ॥ దివ్యాస్త్రవిదులైన వీరుల నోర్చునట్టి యుపాయంబు కృష్ణద్వైపాయ
నుండు ప్రసాదించి చెప్పె నీవిద్య నీవు పరిగ్రహించి కవచకార్ముక ప్రాసఖడ్గధరుండవై యన్యులకు జేయుండవై యు
దీప్తవరిగితపోయోగబలంబున నింద్రుఁ బ్రత్యక్షంబు చేయుము తొల్లి వృత్రునకు వెఱచి వేల్పులు తమయాయు
లుబలంబు నునింద్రునందు సమర్పించి రవియెల్లనీకుఁ దత్ప్రసాదంబున నగు మఱియింద్రునుపదేశంబున నీశ్వరునారా
ధితదను గ్రహంబున నిష్టసిద్ధి వడయుమిది వేదవ్యాసునుపదేశంబని * క॥ ధృతివియమవ్రతునకు దీ । క్షితునకుఁ బార్థు
నకతకిల్బిషునకు ధర్మతనూజుఁడు ప్రీతిఁ బ్రతి । స్మృతి నుపదేశించెఁ దానమిత్రగీష్మ * వ॥ అర్జునుండును నయో
ధ్యాగ్రహణప్రభావంబున న... ...వ్యాస్త్రలాభార్థంబుగా నగ్రజుచేత ననుజ్ఞాతుండై

హోమాపతర్పితవీతిహోత్రుండును బ్రాహ్మణకృతస్వస్త్యయనుండును నై ధౌమ్యాదిమహీసురవరులను భ్రాతృవరులను వీడ్కొని తపంబునకరుగ సమకట్టిన. సీ॥ ఆతని గాండీవహస్తునక్షయబాణతూణీరయుగళును తుంగభుజునిఁ గనకవర్మావృతఘనతరతనుఁ జూచి పొంగియంతర్హితభూతములును। బ్రాహ్మణప్రవరులుఁ బార్థునిమనమునఁ దలఁచిన యర్థంబు దడయక సిద్ధి। సంసిద్ధియగుఁగాత సకలవిఘ్నములును శాంతిఁబొందెడు మని సంతసమునఁ - గీ॥ బలికి రంతఁ దరుణి పాంచాలి బీభత్సు। కడకునరుగుదెంచి కమలనేత్ర। యరిజయార్థమరుగు వాతనియుత్సాహ। మెఱిఁగి యిట్టులనియె నిందువదన. క॥ అవమానసహము గానీ। యవమక్షత్త్రియకులంబునందిం బుట్టువు గాకుండెడు మత్ప్రసూ। మవు బ్రాహ్మణకులమునందయ్యెడునా కుఱా ✻ చ॥ అరికృతదుష్పరాభవమహార్ణవమగ్నుల మమ్ము నందఱా। గరుణ సముద్ధరింపుము జగన్నుతయన్యులు పూనఁగావియో। భరము వహింపఁబూని యపారసుశాసితుని మ్మదక్షుకలుఁడా। ధరణి యుసోముఁడున్నభము ధాత్రియు గాష్పను గాచుచుం డెడుఁ ✻ వ॥ అని దీవించి పాంచాలరాజపుత్త్రిదనస్నేహలాలసవిలోలాపాంగవిలోకనంబులం బార్థుఁ బరిగృహీతపాథేయుం జేయుచుఁ దద్వియోగతరళంబైన హృదయం బెట్టకేని యునొక్కింత చేసికొనియుండెఁ బార్థుండును బూర్వోత్తరదిశాభిముఖుండై యొక్కరుండ యరిగి యైంద్రయోగశక్తిం ఖిలలోకదుర్నిరీక్ష్యుండగుచు హిమశైలగంధమాదనంబులు గడచి ✻ ఉ॥ వీరుఁడు యోగవిద్యయను పిల్లున దోడుగనింద్రకీలము। భూరినగంబు పైఁ గడఁగి పోవఁగఁబోయినఁ బోవకుండుము। గారిపభేదనీవమహామధుగర్వవీచె వానికిఁ। ఘోరవనాంతరీక్షమునఁ బొల్చె నిరంతరపుష్పవృష్టియుఁ ॰ వ॥ దానికి విస్మయంబంది చనువాఁడు ముందటనొక్క వృక్షమూలంబునవున్న వృద్ధబ్రాహ్మణు బ్రహ్మతేజోధికు నవిరళయమనియమకృశశరీరుం గని నమస్కరించి తత్సమీపంబున విశ్రమించియున్న యప్పార్థుఁ జూచి బ్రాహ్మణుండిట్లనియె ✻ క॥ ఎందుండి వచ్చితయ్యా య। నిందిత తేజుఁడవు ధర్మనియతుఁడవు నీ కిందుండ నేల సిద్ధిం। బొందితి చేకొను మభీష్టపుణ్యఫలంబుల్ ✻ క॥ ఇది శాంత తపస్వులకా। స్పదమిందుఁ గృపాణకవచబాణాసనసం। పద దాల్చియుండ నేటికి। విదితక్షత్త్రియకులుఁడవే నీవనఘా ✻ వ॥ వీతహర్షక్రోధులైన బ్రాహ్మణులుండెడు పుణ్యనివాసంబున నాయుధంబులు ధరియించియుండవలవదు వీనివిడువుమని బోధించిన విఘ్నవచనంబులకుఁ జలింపక యున్న యాతని ధైర్యమునకు మెచ్చి సహస్రాక్షుండు నిజరూపంబుఁ జూపి యిట్లనియె ॰ గీ॥ ఇష్టమైన వరములిచ్చెదఁ బ్రీతితో। వేఁడుమనిన నమరవిభునకపుడు। గరముభక్తి మ్రొక్కి కరములు మొగిచి యి। ట్లనియెఁ బురుషవృషభుఁడతనితోడ ✻ వ॥ దేవా నాకిష్టంబైన వరంబు భవత్ప్రసాదంబున దివ్యాస్త్రలాభంబు గావలయుననిన దానిన యిచ్చెదనది యేమి గహనంబు పుణ్యలోకంబులు దేవత్వంబును సర్వకామంబులు వేఁడుమనిన నర్జునుఁడిట్లనియె ॰ సీ॥ దివిజాధినాథ నాకవియెల్ల నేటికిఁ బరమాస్త్రలాభంబు కరమభీష్ట। మరులు చేసిన మహాపరిభవక్లేశంబు వాపంగ నోపక యేపు వెడలి। యరుదుఃఖితులసహోదరులనందఱఁ బెట్టి చనుదెంచితి నిన్నుఁ గనవిననన్నుఁ। దగువారు జగములోఁ దెగడరె వాపుడుసుతునకుఁ బ్రీతుఁడై శతమఖుండు। గరుణ నిట్టులనియెఁ బరమాస్త్రలాభంబు। నీకు నెట్ట మేని లోకవంద్య। గరళకంఠునీశుఁ బరముఁ బ్రసన్నుఁగాఁ। వేగఁ జేయుమధికయోగశక్తి ✻ వ॥ అట్లని లోకపాలసహితుండై యాశ్వరుండు నీయభిమతంబొనరించునని సహస్రలోచనుండు లోచనాగోచరుండైన నర్జునుండును దద్వచనంబున సమాహితచిత్తుండై హిమశైలశిఖరంబునకరిగి వివిధకుసుమఫలభరితంబులైన వృక్షంబులను విమలనిర్ఝరజలంబులను గమలకుముదకల్హారకలహంససంకులపంకజాకరంబులను రమ్యంబైన తపోవనంబునం బరమేశ్వరునుద్దేశించి తపంబు సేయందొడంగిన ✻ క॥ సురదుందుభినాదంబును। సురపాదపసంభవప్రసూనసుగంధో। త్కరవాహిపవనమును నై। స్తరమయ్యె ననతని హృదయసమ్మతకరమై ✻ వ॥ అంత మనోవాక్కాయకర్మనియతుండై పరమేశ్వరునందు చిత్తంబు నిలిపి నిరంతరత్రిరాత్రోపవాసంబులనొక్క మాసంబు సలిపి ద్విగుణితత్రిరాత్రోపవాసంబుల రెండవమాసంబు సలిపి పక్షోపవాసంబుల మూఁడవమాసంబు సలిపియూర్ధ్వబాహుండై యేకపాదాంగుష్ఠాగ్రంబున నిలిచి నిరంతరంబు వాయుభోజనంబు సేయుచు నాలవమాసంబు సలిపి యిట్లతిఘోరతపంబు సేయుచున్న యర్జునుఁ జూచి యందలి ఋషులు విస్మయంబంది యీశ్వరుపాలికిం జని యిట్లనిరి ✻ ఉ॥ ఘోరతపంబుండు పాండవుఁడపూర్వతపంబొనరించె [illegible] నామవనంబులంబుహా। కాముతై

వనాంతరముగ ప్పెజగత్త్రయనాథ త్తపోభారము సర్వజీవులక పారభయావహమద్భుతంబిలన్ ❈ వ॥ అతనియభీష్ట
బుఁ బ్రసాదించి తత్తపోభారంబు వారింపుమనిన వారలపలుకులు విని పరమేశ్వరుండు దరహసితవదనుండగుచు వానియభీష్ట
యంబే నెఱుంగుదు నిష్టవరప్రదానంబున వానికి మనఃప్రియంబుఁ జేసెద మీరు మీయాశ్రమంబులకరిగి సుఖంబుండుఁ

❈ ఈశ్వరుఁడు కిరాతవేషంబున నర్జునునొద్దకు వచ్చుట. ❈

యని పంపె ❈ సీ॥ కాంచనవర్ణాపఘనుఁడు మహోన్నత కార్ముకహస్తుఁడై కాలకంఠుఁ । డెలుఁగు గాజయ్యెను
ద్రతనూజయు వనచరీభావంబు దనరఁ దాల్చెఁ । గుఱుచ చేతులు మిడిగ్రుడ్లును గడుఁ గొన్న తరటులు మఱి చెంచుస
లమరఁ । డడపింఛ్ఛ చేపట్టి తడయక యెలుగులై యార్చుచు భూతమ్ములాత్మ సతుల - గీ॥ నెఱుకు సతులఁ గావించి యయ్యె
ఱ రాజు ముందర నుజక్కియలనొక్క మొగిననిలిచి । రంత వేఁట నెపంబుననంధకారి కదలెఁ దద్వనమెల్ల గ్రక్కదలుచు
చ॥ అలుగుల మ్రందియందుల మృగావలియర్వ విహంగంబులుర్భయా । కులగతిఁ బొందిమూగలును గుంటులుఁ జీకులు
యట్టులై యాలియకయున్న చోఁ గడఁగియుండఁ గిరాతబలంబుతోఁ జని । కలనయనుండు మేశ్వరుఁడు గవ్వడి డాయఁ
చ్చెఁ జెచ్చెరన్ ❈ వ॥ అంతనీశ్వరబోధితుండయి మూకుండను దైత్యుండు సూకరరూపధరుండై భీకరాకారంబున
త్సుభేదింపసమకట్టి వయింబఱ తెంచిన ❈ క॥ అనఘుండు దానిదవ్వులఁ । గని ఘనుఁడయి పాండవుండు గాండీవగుణా
చేయుచు డాసిఁ బెల్చన నేయఁ గడంగి పిలిచె సంరంభమునన్ ❈ వ॥ అదియును నాతుణంబ యేసినయమ్మునం బోలె
గంబున నాసన్నంబైన దాని నేయకేయకుమని యెలుగు రాజు వారించిన వానివచనం బాదరింపక ❈ చ॥ పటుపిశి
త్రిదశపాల తనూజుఁడు పంది నేసె దా । నటఁ బరమేశ్వరుండును రయంబునఁ దానినయేసె నిట్టులొక్కటఁ బడియెఁ
గ్జునుల ఘోరశరంబులు పందిపైఁ గుఁభృ । త్తటము వఱ్ఱ వడింబడు నుదగ్రమహాశనులట్లు మ్రోయుచున్ ❈ క॥ హతమ
మునరుశరమును సరిని రువక్కియలు దాఁకి జవవాఁ ఱి శరసం । భరమునఁ దిరిగె వరాహము । శరవిధిమథనమునఁ దిరుగు
ముపోలెన్ ❈ వ॥ ఇట్లిద్దఱచేత శరవిద్ధుండై మూకదైత్యుండు సూకరరూపంబు విడిచి నిజరూపంబుతోడ నదృశ్యుండయ్యె
నంత నర్జునుండు విస్మితుండై ముందట నత్యున్నతచాపధరు మేరుశిఖరాకారు నపారకిరాతపదాతిసమేతు నభినవ
వన వనచరీవనచరసహస్రపరివృతు నొక్కపురుషుం గని నీవెవ్వండవు మనుష్యగోచరంబు గాని యివ్వనంబున బ్రి
నితాసంగతుండవై యేల తిర్మ్మరియెదు నాఁ ఱియే నేసిన మృగంబు నేసి మృగయాధర్మవిరోధంబేల చేసితి విన్నని
నిశితబాణజాలంబుల పాలు చేసెదననిన నగుచు వాతనికి నయ్యెఱుకరాజిట్లనియె ❈ గీ॥ ఏను నామృగంబు నేసితినది
యాస్త్రనిహతమయ్యెననుచు నకట । చను నె నీకు లేవిశౌర్యసంపదఁ జెప్పి । కొనననుచదము పలుకఁగుజనునట్లు ❈ క॥
కులనొప్పకు బీరము । గలదేనిరణంబు సేయఁ గడఁగుము నీదోర్బలమిప్పుడయ్యెడి పెడనని । తలఁగక యేయుచుఁ బినాకి
గిరీటిన్ ॥ అంత ❈ చ॥ ప్రతిబలగర్వభంజనుఁడు పార్థుఁడు దారుణబాణవర్షము । న్నతగతిధీరుఁడై కురిసినం బరమం
హాంబువృష్టిఁ బ । ర్వతము గ్రహించునట్లు బలవంతుఁడు దాని గ్రహించి పోరన । త్తతనుఁడయ్యె వానినతిగర్వితు
డు సూచి యాత్మలోన్ ❈ చ॥ ఇతఁడు సురేంద్రుఁడోండెఁ బరమేశ్వరుఁడో యెండెధనేశుఁడో యెండెఁగా । కతులబలప్రభావ
డన్యుఁడు గాఁడొదుఁడై నమహాభుజా । వితతధనుర్విముక్తశరవేగము పోరసహించి యిట్టులు । తుతుఁడన మార్చి
కంపముఁ బొందక యుండ నేర్చునే ❈ వ॥ నాయేసినయపారదుర్వారనారాచంబులవి వేకియందుఁ బ్రయుక్తంబులై
భాషితంబులుం బోలె వీనియందు నిష్ఫలంబులగుచున్నయవి ❈ గీ॥ ఎఱుకనన్నును అకయేసిన శరములు । నెఱిఁ
నిశితదివ్య । ప శిఖతతులయట్లు వేదనరూపించె । నిదియపూర్వమితఁ డెవ్వఁడొక్కొ ❈ వ॥ ఇప్పర్వతంబుదైవనివాసం
పుననితండు గిరాతరూపప్రచ్ఛన్నుండైన యొక్క దివ్యపురుషుండుగావలయు ననియశనికల్పంబులైన దివ్యశరంబుల
ఱుపయి నేసి యర్జునుండక్షయంబులైన తనతూణీరమ్ములయమ్ములు గానక ఖాండవదహనంబు నాఁడగ్ని దేవుం
చ్చినయక్షయశరధులిప్పుడు యాగాంత్యకాలరిక్తంబులైన శరధులుం బోలె నున్నయవి యిదియేమి యద్భుతంబు
నలిగి గాండీవంబెత్తికొని యెఱుకపయింబఱచి ❈ క॥ అపహృతగాండీవుఁడునై । యపరిమితక్రోధహృదయుఁడు
డు పరంతపుఁ డెఱుకమస్తకంబునఁ । గృపాణపాతంబుఁ జేసెఁ గినిసి కడంకన్ ❈ క॥ అదియు వ్యర్థమైనఁ బార్థుఁడు ।

వృక్షములశాలలై చెనురణదుర్గమువనచరునవియెల్లను।దదంగముననడంగెనద్భుతంబుగనంతఁ ॥ వ॥దానంగోపించి॥ క॥ హరుఁబెనగివట్టుకొనిభీ। కరబలుఁడగుసుఁడుముష్టిఘాతంబునసం । గరమొనరించెనువనచర।వరులాతనిశౌర్యగౌరవం బులువొగడఁ ॥ క ॥ తనదివ్యగాత్రమునన। ర్జునుగాత్రముపీడఁజేసెశూలధరుండం।తనమూర్ఛవోయిపీడిత।తనుఁడై పార్థుండుధరణితలమునఁబడియెన్ ॥ అంత ॥ చ ॥ వరదుఁడుపార్థుశౌర్యవిభవంబులశాతనిధైర్యవృత్తికి । న్నరుదుగ మెచ్చిసన్నిహితుఁడయ్యెజటామకుటేందురేఖయున్ । గరమునశూలముఁ గళకాలగళంబుబృహద్గజాజినాం।బరముఁ దృతీయలోచనముఁబన్నగహారముకొప్పచుండఁగన్ ॥ వ ॥ ఇట్లువిరూపాక్షుండునిజరూపంబుతో నర్జునునకుసన్నిహితుండై క్షత్రియులలోపలెవ్వరు నీయట్టిశౌర్యధైర్యవంతులెందునులేరు నీతపఃస్థైర్యగుణంబులకుమెచ్చితి నీకోర్కిన ఫలంబుచేసెద దేవాసురమానుషంబైనజగంబంతయు నీవజయింతు నాస్వరూపంబుచూడుమని దివ్యదృష్టియిచ్చినఁజూచిపార్థుండు కృతార్థుండై పులకితాంతరంగుండగుచు సర్వాంగాలింగితోర్వీతలంబగు దండప్రణామంబులొనరించి॥ శ॥వరదసురాసురవందితుఁ । గరుణాకరుహరుఁబినాకకరుగిరిచర్మాం। బరుగిరిజేశ్వరుఁబన్నగ।ధరునిట్లనిప్రస్తుతించె

॥ అర్జునుఁడు పరమేశ్వరుని స్తోత్రము చేయుట. ॥

(దద్వయభక్తిన్ ॥ దండకము॥ శ్రీకంఠలోకేశలోకోద్భవస్థానసంహారకారీపురారీమురారిప్రియాచంద్రధారీమహేంద్రాదిబృందారకానందసందోహసంధాయిపుణ్యస్వరూపావిరూపాక్షదక్షాధ్వరధ్వంసకాదేవ నీదైనతత్త్వంబుభావించిబుద్ధింబ్రధానంబుగర్మంబు విజ్ఞానమధ్యాత్మయోగక్రియా కారణబంచు నానాప్రకారంబులన్ బుద్ధిమంతుల్విచారింపుచున్నిన్నుభావింతురీశానసర్వేశ్వరాశర్వ సర్వజ్ఞసర్వాత్మకానిర్వికల్పప్రభావా భవానీపతీనీవులోకత్రయీవర్తనంబున్ మహీవాయుఖాంతాగ్నిసోమార్క తోయంబులంజేసి కావించిసంసారచక్రక్రియాయంత్రవాహుండవై తాదిదేవామహాదేవ నిత్యంబునత్యంత యోగస్థితిన్నిర్మలజ్ఞాన దీపప్రభాజాల విధ్వస్తనిస్సారసంసారమాయాంధకారుల్జితక్రోధ రాగాది మారుల్భవత్పాదపంకేరుహధ్యానడిండీర ధారానుభూతిన్ సదాతృప్తులై రవ్యయాథవ్యాసేవ్యాభవాభర్గ భట్టారకాభార్గవాగస్త్యకుత్సాదినానామునిస్తోత్రదత్తావధానాలలాటేక్షణోగ్రాగ్నిభస్మీకృతానంగభస్మానులిప్తాంగగంగాధరానీప్రసాదంబునన్ సర్వగీర్వాణ గంధర్వులున్ సిద్ధసాధ్యోరగేంద్రాసురేంద్రాదులున్ శాశ్వతైశ్వర్యసంప్రాప్తులైరీశ్వరా విశ్వకర్తాసురాభ్యర్చితావాకు సభ్యర్థితంబుల్ప్రసాదింపుకారుణ్యమూర్తి త్రిలోకైకనాథానమస్తేనమస్తేనమః ॥ వ ॥ అనియిట్లుస్తుతియించి కిరీటికృతాంజలియైవెండియునిట్లనియె ॥ క॥ఎఱుకనిరోమెఱుఁగకమిమ్మున్।మఱునవమార్గాన్నతప్పమఱువుఁడునాకుం।గఱకంఠాక్షమియింపుము।నేఁటినెవ్వరికెఱుఁగనగునెనీచరితంబుల్ ॥ వ ॥ అనినయప్పార్థుంగరుణావిస్తారవిలోకనామృతమ్మునసంతర్పితుంజేసినసుచనీశ్వరుండతనిచేయివట్టుకొనిధనంజయానీ చేసినవ్యతిక్రమమ్ముక్షమియించితి నతిమానుషంబైన నీపరాక్రమమ్మునకు మెచ్చితిఁబూర్వజన్మమ్మున నీవునరుండను దేవర్షివి నారాయణ సఖుండవు నరనారాయణులనంగా మీరిద్దఱు బదరీవనంబునననేకాయుతవర్షమ్ములుతపమ్ముఁజేసిన తపోనిధానములరుమీకతమ్మునజగమ్ములు రక్షితమ్ములగుచున్నయవియిగ్గాండీవమ్మతొల్లియు నీయదియ దీనఁజేసిశక్రాభిషేకమ్మునాఁడసురులజయించి తదియివ్వడక్షయ శరధులతోడ మదీయమాయాగ్రస్తంబయ్యెనీగాండీవమ్మును నక్షయశరధులు నీకిచ్చితింగొనుమింక నీకిష్టంబైన వరమ్ము వేఁడుమిచ్చెదననిననర్జునుండిట్లనియె ॥ క॥త్ర్యంబకనాకునభీష్టవ। రంబుఁబ్రసాదించెదేనిరౌద్రముదివ్యా।స్త్రంబనఁబరఁగినపాశుప । తంబుఁబ్రసాదింపుమిందుధరదయతోడన్ ॥ వ॥ఇదియనుబ్రహ్మశిరంబనునస్త్రంబును యుగాంతకాలంబునందుఁబ్రయుక్తమ్మలై జగత్సంహారమ్ముసేయు వీనివలననభిమంత్రితమ్ములై యనేక శతసహస్రసంఖ్యలు శూలంబులుగదలునాశీవిషంబులయట్టి యమ్ములు నుద్భవిల్లుననివిందునీకారుణ్యమ్మునదీనింబడసి దైత్యదానవయక్షరాక్షసపిశాచోరగమ్ములజయింతుననివీరులైన భీష్మద్రోణాదివీరులనుసహజ కవచకుండలుండైన కర్ణునిజయింతుననిననీశ్వరుండునుంగరుణించి విశుద్ధాత్ముడైన పార్థునకు మంత్రధ్యాన జపహోమపూర్వకమ్ముగా సంధానమోక్షణసహితమ్ముగాఁ బాశుపతాస్త్రంబిచ్చి యిదియస్త్రమ్మునకు నసాధ్యంబెద్దియును లేదల్పులయందుఁ బ్రయుక్తంబైనజగ

త్సంహారమ్ము నేయు * క ॥ దీనివిధానంబెఱుఁగం। గానింద్రకుబేరవరుణకాలాదులకున్। దానతిగహనంబనివ
వులకు నెఱుఁగుటఘటమానముగాదే * వ ॥ ఈదివ్యబాణమ్మున నీవఖిలలోకమ్ములు జయింతువని క్రాంతేయు
రంబిచ్చిపురాంతకుండంతర్హితుండయ్యెనంత * చ ॥ అవిరళసూర్యమండలసహస్రసమప్రభమైధనంజయ
రమ్మునన్వెలుఁగు పాశుపతాస్త్రముఁజూచిదైత్యదా। నవసురయక్షరాక్షసగణమ్ము గరమ్ముభయమ్ముఁబొందెఁ
వనియుదిర్ధిరందిగిరెనబ్ధిశిలోచ్చయసంచయంబుతోన్ * క ॥ త్రిణయనగాత్రస్పర్శన। మునఁదనగాత్రము
సముత్థానుంబుసనతితేజోవీర్యంబుసనై నఁబృథాసుతుండుముదితుండగుచున్ * క ॥ మంటిహరుదేహమం
టిమహాధీశునసురకంటకుహరుము। కంటిఁగఁ ఉకంఠుఁజూడం। గంటిఁగృతార్థుండనైతిఁగడుపుణ్యమునన్ * క ॥
లధగ్నజునకుజన। సమ్మతునకురిపుజయంబుసకలమహీరా। జ్యమ్ముసముకూతెనేఁడు। నమ్మగసర్వప్రయో

ఇంద్రుఁడుదేవగణంబులతోనర్జునునకుఁబ్రత్యక్షుఁబగుట.

లచేరన్ * వ॥ అనిసంతుష్టహృదయుండై పార్థుండున్నంత * సీ ॥ హరుచేతసంప్రాప్తవరుఁడయ్యెనరుఁడని
యింద్రుండుధనేశధర్మ। వరుణాశ్వినులతోడసుగరణసహితుఁడై దివ్యవిమానముల్దివమునందు। వెలుఁగంగఁ
లవీరుపాలికివరదుండుగరుణతో వచ్చెనట్టి। యవసరమ్మునఘనరవఘోషమెసఁగంగఁమధురవాక్యములధర్మ
గీ॥ ప్రీతినిట్టులవిరోబీభత్సుసకుధర్మ। నిత్యపాండుపుత్ర నీకుమెచ్చి। వరములిచ్చువేడ్కవచ్చిరినెయ్యులై। యమర
ద్రోటియమరులెల్ల * వ॥ వీరలంజూడుమునిదివ్యదృష్టియిచ్చినీవునరుండనుపూర్వఋషివిబ్రహ్మనియోగంబునమను
డవైయుత్తమక్షత్రియకులంబునం దుగ్బవిల్లిమతిసూర్యాంశజుండైన కర్ణునిదేవదైత్యదానవ గంధర్వ యక్ష
సాంశజులైనరాజులనువధియింతునీకక్షయకీర్తియగునవిదండధరుండు ప్రతిదారణంబైన దండంబుప్రీతియుక్తంబుగ
న * క॥ ఘోరారిదారణములగు। వారుణపాశంబులిచ్చెవరుఁణుశుభాటికా। బేరాస్త్రమర్థినిచ్చెఁగు। బేరుఁడువిజయు
హితభేదకిఁబ్రీతిన్ * వ॥ ఇట్లుదివ్యపురుషుండైనపార్థుండులబ్ధదివ్యదృష్టియైయమర్త్యరూపధరులైనపిత్రదేవ
ముందటనిలిచినమహానీలవర్ణుండైనవైవస్వతునివైదూర్యవర్ణుండైయర్ణవనదీశైలసేవితుండై నవరుణేశ్వరుఁజా
దవర్ణుండైయక్షగణంబుతోనున్నకుబేరునిఁజూచివారివలనదివ్యాస్త్రంబులువడసి వాప్పుష్పఫలజలంబులనందఁ
లంజేసి వెండియు * గీ॥ అమరగణపమేతునైరావణారూఢు। వజ్రధరుఁద్రిలోకవంద్యునింద్రు। వృత్రశత్రు సమర
రొయడనాది। ముఁవిభుండునరుఁడుముదమునొందె * ఉ॥ ఇంమధరప్రసాదమునసిష్టవరంబులుగాంచిబాంధవా। నంద
యైననిజనందనుఖండితశత్రుసన్గుణా। నందితుఁజూచివేడ్కనయునంబులువేయునుగన్నతత్ఫలం। బందెఁబురందరుం
ద్భుతసమ్మదపూరితాత్ముఁడై * వ ॥ ఇట్లుదేవేంద్రుండుధనంజయంజూచిసంతసిల్లినీవుపరమేశ్వరువలనఁబరమ
సితిగానదేవకార్యంబు దీర్పనర్హుండవుగాన నారథంబుఁబు త్తెంచెదనమరావతికి రమ్ము నీకుదివ్యాస్త్రంబులం
డననిదేవేంద్రుండుదేవగణంబులతో నమరావతికినరిగిన నర్జునుండుసుదర్శథాతమనంబు ప్రతీక్షించుచుండునంత
నారిదమార్గంబువలన మహానీలవైజయంతీవిభవంబువెలయ। నాబద్ధవివిధరత్నావళిప్రభఁజేసిరమ్యమై
రంబువెలుఁగ। నురునేమిరవమునసుర్వరాధరదరీముఖములుప్రతిశబ్దముఖరితంబు। లగుచుండనానావిధాయుధ
దాల్చియశనివిద్యుత్సహస్రాభిశోభి * గీ ॥ తామ్రసదృశమైమహాజవాశ్వయుత। వాహ్యమానమైనవరరథ
మువునాజ్ఞఁజేసిమాతలియుక్తమై। కరమువేడ్కనరునికడకువచ్చె * వ ॥ మాతలియునర్జునుంజూచిసురాసుర
మకుటరత్నప్రభాభాసురపదుండైన మహేంద్రుండు మీయయ్యభవద్దర్శనం బపేక్షించి విన్ననమరావతికి
చెరాజసూయాశ్వమేధ శతంబులఁజేసినవారికైనను దుర్లభంబీరథంబుదీనినెక్కుమనిన నర్జునుండునుగంగా

(*) అర్జునుఁడమరావతికిఁబోవుట. (*)

విత్రీకృతగాత్రుండై దేవఋషిపితృతర్పణంబులఁజేసి మాతలిప్రయుక్తంబైనయాదివ్యరథంబెక్కి * చ ॥
స్వమాధినియతాత్ములకున్బహుపుణ్యలోకకాం। త్యులకువిశుద్ధమానసులకున్సతతంబునుసంశ్రయంబవై
నసంసత్త్రవిలాసవిహారమహా... ...సుందర మందరాచలా * వ ॥

చియందులపుణ్యతీర్థంబులు సేవించుచు గంగాంబుధౌతస్థలీరుహ వనస్పతిఫలంబులుపయోగించుచు సుఖంబుండితి నను శావతికింబోయివచ్చెదనని మందరనగంబు వీడ్కొని పురందరనందనుండు దేవపథంబునకరిగె * సీ॥ పరమధర్మస్థితిఁ బ్రజఁ బ్రీతిఁగాచిన రాజులకునుదగ్రరణమునందుఁ బతులత్రస్తపములఁ బ్రాణములు విడిచినవీరులకును యజ్ఞవిధులఁ జేసి సురలను వసుమతీసురులను దనిపిన ధర్మాత్ములకుమహాతాపసులకు । నిలయంబులై రమణీయంబులగు రత్నహర్మ్యవిమాన సంహతులదాని - గీ॥ సకలభువనంబులం గలసత్వరముల । కెల్లనుపమానమై దహనేందురవుల । దీప్తి లేకున్నఁ దనదైనదీప్తిఁ జేసి । విస్తరంబున నెప్పుడు వెలుఁగుదాని * వ॥ మఱియు ననాహితాగ్నులకు నతీర్థసేవకులకు ననృతవాదులకు వేదవిరుద్ధాచారులకు మాంసాహారులకు రణపరాఙ్ముఖులకుం జోరులకు నగమ్యంబైనదాని నమరావతీపురిఁ జొచ్చి తత్పూర్వగోపురసమీపంబున ననవరతవిగళితావిరళ మదజలకుల్యాభిరామంబై నిరంతరనిర్ఝరనీహార నగంబునుంబోలె నొప్పుచున్న యైరావతంబుఁ జూచుచు సురసిద్ధసాధ్యగంధర్వకిన్నర జేగీయమానుండగుచుఁ జనునప్పుడు * క॥ సకలర్తుకుసుమసౌరభ । సుకుమారోద్యానతరులసుడియుచుఁ బ్రణయో । త్సుకుఁడై పవనుఁడు పాండవు । నకు నభిముఖుఁడయ్యెఁ దన్మనఃప్రియమెసఁగన్ * క॥ నరుఁడైనయాదిముని యని । హరిసుతుఁడని హరిసహాయుఁడని హరిచేతన్ । వరములు వడసినవాఁడని । సురలెల్లమ వచ్చి పార్థుఁ జూచిరి ప్రీతిన్ * వ॥ అర్జునుండు నయ్యమరావతీవిభవంబుఁ జూచి హర్షించుచు నప్సరోగీయమానమంగళగీతసహితమానసుండగుచు సిద్ధమునిగణాశీర్వాదవాదంబులు సేకొనుచుఁ జని మాతలి నిర్దేశంబున రథావతీర్ణుండై * క॥ శతమఖునకు భువనావన । రతశీలునకఖిలదేవరాజర్షిసమ । న్వితునకు వజ్రాభీలో । న్నతపృథుభుజునకుఁ గృతప్రణాముం డయ్యెన్ ॥ చ॥ అనిమిషనాథుఁడుం బ్రచలితాంగదతుంగభుజాయుగంబునన్ । దనయునిఁ గౌఁగిలించుకొని ఘనగణజాత నితాంతసమ్మదం । బునఁ బులకాంకితాంగుఁడయి మున్న నిజాంకతలస్థుఁ జేసియ । త్యనఘు నిజాసనార్ధమున నాతని నున్నతగ రంబు నెమ్మితోన్ * క॥ లీలైరావతకుంభా । స్ఫాలనకర్కశములైన పాణులనమరుం । డ్వాలుండంటుచును జెను । గాలాంకృతుఁడైనపార్థునంగముఁ బ్రీతిన్ * వ॥ ఇట్లధికవిలాసంబుతో సురవిలాసినీకరకలితచారుచామీకరదండచామరసమీరాలోలకుంతలుండగుచు సురరాజుతో నేకాసనంబున నున్నయప్పార్థుం బాకశాసను శాసనంబున దేవగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరులతిప్రీతినగ్గించిరంత * గీ॥ పాకశాసను వసుపునఁ బార్థుఁడొక్క । మణిమయంబైన మహనీయమందిరమున । నెలమిగంధర్వసంగీతహృద్యగోష్ఠి । నుండెఁ జెవులకునుత్సవంబొందుచుండ * వ॥ అంతసూర్యాస్తమయసమయంబునఁ జంద్రుండుదయించి సాంద్రచంద్రికావిలాసంబున దిగ్వనితనలంకరించుచుండ నిలింపపతిపంపున నూర్వశి యర్జునసంగమకాంక్షం జేసి చంద్రికాధవళదుకూలంబుగట్టి మృగమదకర్పూరకుంకుమోన్మిశ్రితసుగంధంబులఁది వివిధసురభికుసుమవిసరంబులుముడిచి మణిమయభూషణాలంకృతయై నిలువడవడసినక్రొమ్మెఱుంగుదీగయుంబోలె మణిమయమంజీరఝుళంఝుళనినాదంబును గంకణఝణంఝణత్కారంబును గటికలాపకింకిణీక్రేంకారంబును మదనాజ్ఞావాద్యఘోషంబునుంబోలె మ్రోయుచుఁ జమందగమనంబునఁ బురందరనందను మందిరంబునకరుగుదెంచిన నప్పురుషసత్తముండు భయభక్తిసంభ్రమంబులతోఁ బ్రత్యుత్థానంబును దండప్రణామంబునుం జేసి కరకమలంబులు మొగిచి యిట్లనియె * క॥ ననుఁ బుత్రస్నేహంబున । మనమునమన్నించి శుభసమగ్రుఁ జేయఁగా । జనుదెంచితీవు ముదమున । జననియు త్రియేఁ గృతార్థజన్ముఁడనైతిన్ * గీ॥ అనిననూర్వశి యిట్లనుఁ దనదునేత్ర । మధుపములతని సౌందర్యమధువుఁ గ్రోలు । చుండఁ దమకంబుమీఱ ననంగధర్మ । నిపుణుఁడగునర్జునునిఁ జూడ నెయ్యమొనర * చ॥ అనుపమశౌర్యనీకుసముదగ్రగుణంబులు నారదాదిసన్మునివరులెల్లఁ జెప్పఁగఁ బ్రమోదమునన్ భవదీయసంగమం । బనిశముఁ గోరుచుండఁగఁ బ్రియంబున వచ్చితి వేనుగోరఁగా । ననుజననిం ద్రియంచు నొకనాయముఁ గాదురు వక్రభాషలన్ * గీ॥ నీవు నేనాఁటితల్లిని నిజముఁ జెపుమ । యమరలోకంబు వేశ్యలమైనమాకు । నిట్టిలగవులు నడువ నహీనబాహు । వీర్య యిచ్చట వావియు దెదకఁ జనునె * వ॥ ఈలోకంబున వనితలుఁ బురుషులు విచ్చలవిడిఁ గ్రీడింతురిచ్చటిది యనిందితంబైన యాచారంబు నీవు మద్రిదివంబునకువచ్చినయప్పుడ దివ్యపురుషుఁడవుగావున నాదు మనోరథంబు సఫలంబుగా మందారమంజరీ మంజులమకరందపాన మత్తమధుకరగాన మనోహరస్థలంబులను మేరుశైలకందరంబుల యందుపవనంబులుగల నందనాదివనంబులయందు నితాంతకాంతికలిత కనకారవిందసమధిక సౌరభసువాసితమ

హానందకందంబులై నమందాకినీతీరమణిమయవేదికలయందును జలద్రికాసుందరంబులై నసికతాతలంబులను నిర్జర విహారస్థానంబుల ననవరతసురతకేళీసౌఖ్యాంబుధి నోలలార్పుమనిన నిర్వికారధైర్యధుర్యుండై యర్జునుండి ట్లనియె * క॥ ఓ హో హో యిమ్మెయిధర్మ। ద్రోహోక్తులువలుకందగు నెదో సంబిదిగా। దేహరిహరిమనమునందగ। వ్యా

* ఊర్వశియర్జునునపుంసకునిఁగా శపించుట. *

కనన్నుఁబలుకటుచితమెనీకున్ * వ ॥ జగంబులువుట్టింపను మనువను గర్తలైనదేవతలకు నెట్లునడచిన నెగ్గలేదు గర్మభూమినిజనియించి కర్మఠుండనైతి నాకునిచ్చటియాచారం బుచితంబుగాదు మదీయవంశకర్తయైన పురూరవు బత్నివైన కారణంబునను బురందరునకుఁ బరిచర్యయొనర్చుటను నాకుజననివనుట సందియంబులేదు తల్లీనన్ను బుత్రవాత్సల్యంబునం జూడుమనిన మదనబాణపీడితయై కోపారుణీతనయనంబుల నర్జునుఁజూచి యూర్వశి యిట్లనియె కామించివచ్చిననామ నోరథంబువిఫలంబుఁ జేసినవాఁడవు నీవుమర్త్యలోకంబున మానవర్జితుండవై మానినీమధ్యంబున పుంసకుండవై యుండుమని శాపంబిచ్చి నిజగృహంబునకుంజనియె నంతఁబ్రభాతసమయంబునఁ దద్వృత్తాంతంబంతయు వినిసురపతికొడుకునకిట్లనియె * క॥ నీయట్టిధైర్యవంతుని। నేయుగముల నైనఁగాన మెన్నండునధ । ర్మాయత్తమతివి లకు। నీయింద్రియజయముకీర్తనీయముతండ్రీ * గీ॥ అనఘయూర్వశియిచ్చినయట్టిశాప। మనుభవింపంగవలయునీ యందు। నింక మీపదుమూఁడవయేఁడుసత్య। సరణికజ్ఞాతవాసంబునలుపవలయు * వ॥ అక్కాలంబుననీవుమండపు నఁబ్రచ్ఛన్నుండవై రాజకన్యకలకునృత్యంబుగఱపుచుండి తదంత్యంబున శాపమోక్షంబువడయుమని యనుగ్రహి నీయాఖ్యానంబువిన్నపుణ్యపురుషులు సకలదురితవిముక్తులగుదురని చెప్ప వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె సీ ॥ వజ్రాస్త్రమాదిగావరదుఁడై వివిధ దివ్యాస్త్రములర్జునకమరనిచ్చి । తత్ప్రయోగంబులుఁదద్రహస్యంబు లన్నివర్తనములుఁదడయకపుడు । దయనుపదేశించి దారుణాహవములందవిజేయవీర్యుండవగుము పేర్మి । ననిమహో హిగ్రుడై చిత్ర సేనుఁడ న్గంధర్వపతితోడఁగారవమున - గీ ॥ వజ్రధరుఁడుగీతవాద్యనృత్యంబులు । గఱపంగ నొ ప్పార్థుఁగడఁగియిట్టు । లమరనాథునొద్దనర్జునుండుండనే । డేఁడులరిగెనిటమహీతలమున ॰ వ ॥ అంతనొక్కనాఁడు లోమశుండనుమహాముని యింద్రునొద్దకువచ్చి సురగణపూజితుండై సురేంద్రుతో నేకాసనంబుననున్న యర్జునుం జూచియాశ్చర్యంబంది యింద్రునికిట్లనియె * క ॥ కోరియనేకయుగంబుల । పారతపోయుక్తులైనవారికిఁబడయ దూరమునీసభమఃణినీ। కారుణ్యంబితకంబెటఁగడుదవ్వెందున్ ॰ వ॥ అట్టియిందులనీతోనొక్కట నేకాసనంబెక్కి నీ వమూర్తియంబోలెనున్న యిమ్మనుజుండెందులవాఁడెవ్వండనిననమ్మునీంద్రునకుదేవేంద్రుండిట్లనియె * క॥ నరుఁడను మహర్షియాతఁడు। నరలోకమునందుఁబుట్టెనాయంశమునన్ । గురుమతిఁగౌంతేయుఁడుభా। సుర తేజుఁడు పేర్చిని ఖుఁడునువ్వేమునీంద్రా * తరల॥ శివుఁడువీనికిఁబ్రీతుఁడై దయచేసెఁబాశుపతాస్త్రమీ । దివిజముఖ్యులతోడనే దివ్యబాములిచ్చిరిక్ । దివిరియాతఁడుమత్ప్రియంబుగదేవకార్యముదీర్పఁగా । సవినయస్థితినున్నవాఁడునిజప్ర బలోన్నతిన్ ॰ వ॥ మఱియువసుమతి నతిగర్వితులైనసగరసుతులం దనదృష్టిప్రదహనంబునంజేసిదహించినకపి నుమహామునినారాయణుఁడయ్యెనట్టి నరనారాయణులుజగదుపకారులు జగతీభారావతరణకారణులై దైత్య వధార్థంబుమర్త్యులై పుట్టినవారుగావున * క॥ దేవతలకునపకారము। గావించినయన్నివాతకవచులఁబాతా। ళ లదానవులమ। వారీరుఁడువీఁడభేద్యుఁడై వధియించున్ * వ॥ అనితత్ప్రభావంబుచెప్పియింద్రుండులోమశునకిట్ల మునీంద్రా నీవుమర్త్యలోకంబునకుంబోయిధర్మజుంగనియతనికిందత్సహోదరులకు నంతోషంబుగానాయొద్ద నర్జునుండున్న కుశలవార్తయెఱింగించి భీష్మద్రోణకర్ణాది వీరులనోర్వనట్టిదివ్యాస్త్రంబులువడసెనతండుమీయొద్దకు వేగంబునవచ్చు నగపడుండుండని చెప్పి నావచనంబున ధర్మజునకుల తీర్థసేవసేయఁబంపు మర్జునపేతదురి యఖలమహీరాజ్యంబు వడయు నతండు తీర్థాభిగమనంబుసేయునపుడు నీవాతనికిసహాయుండవు గమ్మనియింద్ర లోమశుఁబనిచెనిటధృతరాష్ట్రుండర్జును దివ్యాస్త్రలాభంబు కారాశర్యువలననెఱింగి పరమవ్యాకులహృదయ సంజయునకిటనియె * సీ॥ నురవ [illegible] నొక్కటఁగాల్చియున్న। వీరునకఖిల

అర్జునుదివ్యాస్త్రలాభంబువినిధృతరాష్ట్రుండుదుఃఖించుట.

తవసుంధరఁగలరాజులనోర్చి పరాక్రమమున । నగ్రజు రాజసూయాధ్వరమునిచిన యధికసమర్థునకర్జునునకుఁ । బ్ర
బలసింహమునకుఁ బక్కెర వెట్టినయట్లు దేవతలు నెయ్యంబుతోడఁ * గీ॥ బరముఁ దొట్టి పాశుపతమాదిగా దివ్య । శరములిచ్చిర
ట్టిశౌర్యమేసఁగు । నట్టినరుఁడు రథాధుఁడై యుండఁ బాండవ । వరులఁ జెనకఁ ట్రివారుగలరె * క॥ వారికిధర్మువుదప్పని । వారి
కిదృఢవచనులైన వారికివిమలా । చారులకెద్దియుఁ బడయఁగ । దూరమెపాండవులఁ బోలుదురెవీరులొకుల్ * వ॥ వారలతో
విగ్రహించి దుర్యోధనుండుదనకుఁ దనబాంధవులకుసుహృజ్జనంబులకుహానిచేసికొనియె * గీ॥ పర్వతములువజ్రపాతహ
తిఁబడకఁ । దప్పకేనినింద్రతనయుదివ్య । నిశితబాణతతులనిశ్శేషమగుఁగాక । వరులపై న్యమెట్లుబ్రతుకఁబోర * వ॥ లయ
కాలోద్దీపితసహస్రకరుకిరణంబులం జరాచరంబులుత్తప్తంబులగునట్లుపార్థుబాణంబులంజేసి దుర్యోధనాదులు దుస్స
హతాపంబుఁ బొందుదురనిదుఃఖితుండై నధృతరాష్ట్రునకుసంజయుండిట్లనియె * క॥ ఈసునదుర్యోధనుఁడు । శ్వాసములా
పాండవులకుసభలోనెగ్గు । ల్సేసినవినివారలనను । శాసింపఁగవలదనంగఁజనదేమీకున్ * వ॥ నీయాసేతుంజేసిదుర్యో
ధనదుర్ద్యూతపరాజితులై రాజ్యంబువిడిచిపాండవులరిగికామ్యకవనంబున నున్నఁగృష్ణుండ నేకరాజసమన్వితుండై వా
రియొద్దకువచ్చి నీకొడుకులు సేసినవికారంబునకుం గృష్ణాపరిభవంబునకు దుఃఖితుండై కడునలిగిమీకునెగ్గుసేసినదు
ర్యోధనాదులదూషించి గజపురంబునధర్మరాజు రాజ్యాభిషిక్తుంజేయుదుననియు రాజసూయంబు సేయునాఁడింద్రప్ర
స్థంబుననైనవిభూతికంటె విశేషవిభూతిగావింతుననియు ద్రుపదసృంజయకేకయ ధృష్టద్యుమ్నబలదేవసాంబసాత్యకి
ప్రభృతులసమక్షంబునంబలికి సత్యసమయులైనపాండవులచేత సంరంభనివారితుండై పార్థుసారథ్యంబునకుఁ బ్రా
ర్థితుండయ్యెననివింటిమి * క॥ పదమూఁడేఁడులుపోవుడు । బదునాలవయేఁడుఘనులుపాండవులుజగ । ద్విదితముగనుత్స
హింతురు । వదలకరణమునకుఁ గేశవపురస్కృతులై * క॥ వరములువేల్పులచేదు । ష్కరతపమునఁబడయుదురెజగంబున
నొడులి । శ్వరుచేవరములువడసెం । గరుణధనంజయుఁడుదనదుకార్ముకశక్తిన్ * వ॥ అయ్యర్జునుదివ్యశరసంఘాతంబును
భీమసేనుగదాఘాతంబును నీయపేక్షానిర్ఘాతంబును గౌరవపరిక్షయంబునకుఁ గారణభూతంబులనిన సంజయునకుధృ
తరాష్ట్రుండిట్లనియె * క॥ వృద్ధుఁజాత్యంధుండని । బుద్ధివిహీనుఁడనినన్నుఁబుత్త్రుఁడుబలద । ర్పోద్ధతుఁడై మెచ్చఁడుసం । బద్ధం
బులెకానివినఁడుపలికినపలుకుల్ * వ॥ దుర్యోధనుదుర్బుద్ధినేమి చెప్పవలయుభీష్మద్రోణవిదురులనాదరింపకకర్ణశకు
నులనాప్తులంజేసికొని వారివచనంబులనెగడు నేనేమిసేయువాఁడనని ధృతరాష్ట్రుండు మిన్నకుండెనటఁబాండవులు
పార్థుమనలుటకు దుఃఖితులై * ఉ॥ పాండవసింహమర్జునుఁడుపాండుయశంబువెలుంగుచుండనా । ఖండలుఁదొట్టినిర్జ
రనికాయముచేతవరంబుగాంచియె । న్నండిటవచ్చునెక్కొసుజనస్తుతువాతసఁబ్రీతితోడనె । న్నండొకొకాంతుమంచును
మనంబునఁగోరుచునుండిరెంతయున్ * వ॥ అట్టియవసరంబునయుధిష్ఠిరునకుభీముండిట్లనియె * మధ్యాక్కర నీనిర్దేశ
మునననరిగిపార్థుండునిష్ఠతోఁదపము । మానుగాఁజేయుచున్నవాఁడేలమసలెనోరాఁడు । వానిధర్మస్థితుఁబాసియున్నయి
వర్షములుయుగస । మానంబులైనవిమనకునతనిసమాగమనకాంక్షన్ * వ॥ మఱిపాండవపాంచాలవీరులజీవనంబు
లాతనియందనిలిచినవితదీయభుజాబలంబునంబరులజయించి ధరణీరాజ్యంబుఁబరిగ్రహింతుమని యున్నవారముగావు
నంగాలయాపనంబుసేయక యజ్ఞునుందోడ్కొనితేరజనార్దను నియోగింపుము * మ॥ సమయాబ్దంబులకంటెముంద
మహోత్సాహంబునన్ బాహువిక్రమమొప్పన్విజయుండు నేనయినసంగ్రామంబులోనేకకా । లమునందాధృతరా
ష్ట్రజాధములనెల్లంజంపిభూచక్రరాజ్యముఁజేకొందుముగౌరవేంద్రమురజిత్సఖ్యాభియోగంబునన్ * వ॥ సత్యభంగభీ
తుండవుగావుననీవిందయుండి పదుమూఁడేండ్లుసలిపిపదంపడికరిపురంబునకువచ్చిరాజ్యాభిషిక్తుండవుముదుష్టద్యూ
తంబునమనరాజ్యంబపహరించిన సుయోధనుండుసుచిరప్రతిష్ఠితుండుగాకుండ యిప్పుడయద్దురాత్మునూషింతుమని
ద్రుపతివరులవిశ్రుతిచేసి నిర్జించినఁబాపంబులేదుసర్వప్రకారంబులను శత్రువులజయించిరాజ్యంబుఁజేకొనుట రాజులకు
విధిచోదితంబైన రాజధర్మంబుమునినభీమసేనుమహాసంరంభంబునకుసంతోషించిధర్మనందనుం డాతనిందనపైకిందిగిచి
మూర్ధఘ్రాణంబుఁజేసియిట్లనియె * గీ॥ అనలునకుగాడ్పుదోడైనయట్లులింద్రతనయునకునీవుదోడైనఁదడయరాజ్య

భాసిఁగరిపులఁ బ్రతుకంగఁ బోలదైన। నరయ నిది గోపమున కవసరము గాదు. క॥ పను మూఁడేఁడులు పోయినఁ। బదపడ్డ గ్రంథు నీవుఁ బరస్పవతులఁదు। గ్ర్మదుల వధియించి విజయా। స్పదబాహుబలరగుడుధర్మ పరిరక్షకుఁడవై * వ॥ ఏనెట్లును సత్యసంగంబునకొడంబడనోపననిధర్మతనయుం డుభీమునకుం గోపావశమనంబుఁ జేసెనని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు చెప్పె నవపుణ్యకథయతిరమ్యంబుగాను. క॥ బిరుదాంకభీమభీమే। శ్వర కృతకృత్యప్రసాదసౌజన్యగుణా। భరణవరభైరవ। వరన్యపమణిమకుటఘటితపదవిబుధనుతా * ఉత్సాహ॥ రాజవంశరత్నరాజరాజదేవనిత్యల। క్ష్మీజయప్రమధర మిత్రభూరివిద్వదంబుభోజవనపయోజమిత్ర భూరికీర్తి కౌముదీ। రాజితత్రిలోకనిఖిలరాజలోకపూజితా॥......

గద్య. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబునం దుఁ బాండవవనప్రవేశంబును గిమ్మీరవధయును గృష్ణపాంచాలాభిగమనంబును సౌంభకాఖ్యానంబును నింద్రకీలాభిగమనంబును గిరాతంబును నర్జునతపశ్చరణంబును నీశ్వరుతోడ యుద్ధంబును బరమేశ్వరుచేతఁ బాశుపతాస్త్రంబు వడయుటయును లోకపాలసందర్శనంబును స్వర్గాగమనంబును నూర్వశీశాపంబును దేవతలవలన దివ్యాస్త్రలాభంబును నన్నది ప్రథమాశ్వాసము.............. ... .

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమహాభారతము - ఆరణ్యపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీరమ్యధర్మనిత్య। ప్రారంభవిభాసి రాజపరమేశ్వర ఘో। రారిమదకుంభికుంభవి। దారణదారుణకృపాణసింహ సహాస్త్రా. వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు శాంతవచనంబుల భీమసేనునకుం గోపాటోపనివర్ణనంబు సేయుచున్న ధర్మరాజునొద్దకు బృహదశ్వుండను మహాముని వచ్చి విధిదృష్టవిధానంబునం బూజితుండై విశ్రమించిన యమ్మునివరునకు ధర్మతనయుండు ధర్మపరులైన వరులచేతం దమపడిన వికారప్రకారం బంతయు నెఱింగించి యిట్లనియె * క॥ పుడమియు రాజ్యము బంధుల। విడిచి దవ్యాగావలులఁ గలసి విపినంబులలోఁ। గడుకొని మాయట్లిడుమలఁ। బడినవారలం గలరె యెందులు పరమమునీంద్రా * వ॥ అనిన నయ్యుధిష్ఠిరునకు బృహదశ్వుం డిట్లనియె * క॥ దేవసములైన యనుజులతోఁ బ్రియసుతులతో రథాలితో వచ్చియరణ్యావాసము సేసెదు ధర। ణీవల్లభ నీవు ధర్మనిష్ఠితబుద్ధిన్ * క॥ నరనుతుఁడు దొల్లి నలుఁడను। ధరణీశుఁడు జూదమాడి తన విభవము పు। ష్కరుచేత నోటువడియె। క్కరుఁడకరఁబి కుమఁబడ డె కానన సీమన్ *

(*) ధర్మరాజునకు బృహదశ్వుండు నలోపాఖ్యానంబు చెప్పుట. (*)

ననది యెట్లని ధర్మనందనుం డడిగిన బృహదశ్వుం డిట్లనియె నిషధేశ్వరుండైన వీరసేనునికొడుకు నలుండను వాఁడు నేగాహిణీపతి యనవరతాత్తప్రియుండ జేయుండైన తనతేజంబున నెల్లరాజుల జయించి బ్రహ్మణ్యుండై ప్రజాహా గాఁ బ్రజాపాలనంబు సేయుచున్నంత * సీ॥ అటవిదర్భావిభుండైన భీముండను వాఁడనపత్యుఁడై వ్రతములోలిఁ సలుపుచుఁడు దమనుఁ డన్ ముని బ్రత్నియుఁ దానును పాసించితద్వరము। దమయంతియను మాతుఁదమనాంతదమనుల సుతులఁ బడసెవి శ్రుతగుణాఢ్యుల। డందు గన్యారత్నమగు దమయంతి దానత్యంతకాంతిరూపాభిజాత్య * గీ॥ విమలగుణసమృద్ధిఁ గుడు సురసిద్ధ। సాధ్యకన్యలట్టి సతులు నూఱ్వు। రోలసి తన్నుఁ గొలుచుచుండంగ మహినొప్పు। చుండెనధికవిభవయగుచు డ * క॥ నలుగుణములు దమయంతికి। నలునకు దమయంతిగుణగణంబులు జనులి। మ్ములబొగడుట విరువురకును। మనోభవవికారవిభ్రమ మెదలన్ * వ॥ ఒక్క నాఁడు నలుండు దమయంతీగుణబద్ధచేతస్కుండై మదనానలంబు సహింపక ప్రమాదావనంబునను డునంతనంతరిక్షకాంతా హారావళియుం బోలె హంసావళియవనీతలంబునకవతరించిన సేనను తుఁడు వీరుం డు హంసల। వడ బెడం గుజూచి నగుచు వాని। నెగిరి యెగిరి యెంమ నెగయ్యకుండఁ గనొక। హంసఁబట్టె యొనతరయమున * గీ॥ దానివిడిచిపోవఁ గానోపక యడుచు। నంతరిక్షమున ననుహంసలెల్లఁ। బింకఁ గట్టికిరుగుచుం డె

ద్ధూత శారదాభ్రశకలచయముం బోలె. వ. అదియు మదనక్ష్మాజేశ్వరుం డుపాయంబు సేయునకాఁ దలంచి వెలఁది
తుషమృ వాక్యంబుల నిట్లనియె నయ్యా యేనీకుం బ్రియంబు సేసెద నీహృదయేశ్వరి యైన దమయంతి పాలికిం బోయి నీగు
ణంబులు దానికి వర్ణించి చెప్పి యొక్కన్యాయన్యుల నపేక్షింపక నీయందు బద్ధానురాగ యగునట్లుగాఁ జేసెద. క. అనిన వి
హంసవచనము దనహృదయంబునకు నమృతధారాపాతంబునుబోలెనైన నృపనం దనుఁ డనురక్తుండయి విడిచె దడ
యకదానికి. వ. హంసపిండుతో నదియును విదర్భపురమ్మునకుం జని యందు వనమ్మున సఖిజనపరివృతయై యున్న
దమయంతి పాలికి వచ్చి విహరించుచుండె నంత హంసలం జూచి పరమకౌతుకమ్మున. గీ. ఒండొరుల గడువంగన ల్వ్యావిద
లెల్లఁ బట్టనిచ్చె యొక్కొక్క కలహంసఁ బట్టుకొనిన. జెలువముగ నందు దమయంతి చేతఁ బట్టువడియె నలు చేతవిడువంగఁ బడిన
హంస. క. దమయంతికి నలునకుఁ గసుకారణదూతయైన కలహంసమనోజ్ఞమనుష్యవాక్యములన్ దమయంతికి హ
ర్షమెసఁగఁ దా నిట్లనియెన్. వ. నీహృదయేశ్వరుండైన నలునొద్దనుండి వచ్చితి. ఆ పారావారపర్యంత మహీతలం
బునం దునాచూడ నిరాజు లెవ్వరు లేరు సర్వగుణసౌందర్యంబుల నెవ్వరు నలుఁ బోలరు. గీ. నీవు నలునకుఁ బత్నితోఁ దేవి నైన
నఁగాక నీసముజ్జ్వలరూపకాంతివిభవ, నిత్యసౌభాగ్యభాగ్యాభిజాత్యభద్ర, లక్షణావలులవిఫలంబులగునె. వ. నీ
వు నారీరత్నంబ వాతండు పురుషరత్నంబు మీయిద్దఱ సమాగమం బన్యోన్యశోభాకరం బనిన విని సంతృప్తహృదయ
యై దమయంతి దానికిట్లనియె. మధ్యాక్కర. ఆరాజుగుణములు నాకు నెఱుంగించినట్లనున్న నారాజున కెఱుఁగించి కరు
ణ నాయందుఁ గావింపు మా రంగనను మనఃపథ దేశంబు నకరిగి హంస, వీరసేనజునకు దానిగుణరూపవిభవములు సెప్పె.
అంత. చ. నలదమయంతు లిద్దఱును నగ్గ్రభవానలబాధ్యమానులై సలిపిరి దీర్ఘవాసరనిశల్ విలసన్నవనందనంబు
లన్ నలినదళంబులన్ మృదుమృణాళములన్ ఘనసారపాంసులన్ దలిరులశయ్యలన్ సలిలధారలఁ జందనచారుచర్చ
లన్. వ. ఇట్లిద్దఱు నన్యోన్యరూపగుణశ్రవణసంజాతప్రీతులై యుండునంత నంతర్గతరణసంతతమనోజాతసంతాప
విషణ్ణవదనయైన యాదమయంతిం జూచి భయసంభ్రమాక్రాంతహృదయలగుచు సఖిజనంబు లెల్లన కొక్కసలివృత్తాం
తంబంతయు భీమునకెఱుంగించి యిట్లనిరి. సీ. కలహంసపలికినపలుకులు గణియించు వడిదానిపోయినవలను చూచుఁ బలు
మఱు సఖులతో లలితాంగి మిన్నక యలయుచునుండుఁ దా ననుదినంబు, చారువిభూషణాహారవిహారశయ్యాసనభోగంబు
లందు విముఖి, యయి రేయుఁబగలు నిద్రయు నెప్పుడెఱుఁగక దమయంతి నలుఁడను ధరణినాథునందు బుద్ధి నిలిపి కందర్పబాధి
తయగుచున్నయది ధరాధినాథ, ధరణిపతుల నొరులను రుగుణాఢ్యుల విన నొల్ల దెంతవిభవయుక్తులైన. వ. అనిన విని
భీము సేయుఁ డేమి సేయుదు నెవ్విధంబున నమ్మహీపతికటకు రావింపనగునో యని వింతించుచు సంప్రాప్తయౌవనయైన
తనతనూజాదియవ్విష. క. ఆ వైదర్భుఁ డఖిలధరావలయములోనఁ గలుగు రాజన్యుల నానావిషయాధీశ్వరులను రా
వించె దన స్వయంవరవ్యాజమునన్. క. మనుజేశ్వరు లెల్లను భో రన దమయంతీస్వయంవరమునకు నొప్పన్ జను
దెంచిరి సైన్యస్యందనఘట్టన నవనితలము తల్లడపడఁగన్. వ. తత్స్వయంవరంబునఁ బర్వతనారదులను పురాణమునులు
భూలోకంబెల్లఁ గ్రుమ్మరి యింద్రలోకంబునకుం బోయిన నింద్రుండు వారిఁ బూజించి భూలోకంబునం గుశలవార్తయడ
గి యిది మొట్టు ధర్మపరిపాలనపరులై వీరులై రణనిహతులైన రాజులక్షయలోకసుఖంబు లనుభవింపనర్థులై యిందు
ఱుంకిత కాలంబు వచ్చేరాని కారణం బేమి యనిన నారదుం డిట్లనియె. క. నరసిద్ధసాధ్యవిద్యా ధరసురకన్యకలకంటె దమ
యంతి యసుందరి దాని స్వయంవరమునకు దైవర్యిల్లుచున్నయది యిప్పుడు మహిన్. క. అందఱకు ధరణిఁగల నృపనందను
లెల్లను మదంబునం బోయెదు వేడ్కం దమలోఁ గయ్యమ్ములు ముందుగ లేకున్న వారు కడు నెయ్యమునన్. వ. అనిన వి
ని యింద్రుండును లోకపాలవరులును దత్లోకనకౌతుకంబునం గనకరత్నరమ్యవిమానారూఢులై భూలోకంబునకు
వచ్చి దమయంతీస్వయంవరంబునకుం బోయెడువాని నాదిత్యులలోన విష్ణుం డుసుంబోలె దేజోధికుండైన వానిననన్యసా
ధారణరూపవిభవంబుల రెండవ మన్మథుం డనుం బోని వానినలుం గని యంతరిక్షంబున విమానంబులు నిలిపి భూతలంబున
కువచ్చి వానికిట్లనిరి. సీ. నిత్యసత్యవ్రతసమధికశ నీవు మానసరంగపూతవై యభినుతంబు సేయుము నా పుసుఁ జెప్పెర

ట్టిదఁ జేసెనపు జి నాకుఁ జెప్పుఁడు మీర. లెవ్వా రేను మీకిష్టంబుగా దూతనై యేమి సేయుదునని నలుండు

ట్టులమె నేనింద్రుండవీరుదిక్పాలురువిదితయశులు * గీ ॥ ధరణి నెప్పుచున్నదమయంతిసుస్వయంవరము జూడ వచ్చియున్న। వారమీవుమమ్ము వారిజాక్షికి నెఱుంగింపు నామధేయకీర్తనముల * వ ॥ అట్లైననకో౯ పలిమాయం వలసినవారివరియించుననిన నింద్రునకుఁగృతాంజలియైనలుండిట్లనియె * గీ ॥ ఎఱిఁగియెఱిఁగినన్నునేకార్థ సబాధియయ్యుయిట్టిపనికిఁబనుప। ననిననుత్సుకుండవైయేలసేసెద । నంటిసేయకుండనగునెనీకు * గీ ॥ నిన్ను నిరతుఁగానెఱిఁగియు। కార్యమునకు వలనుగలుగు టెఱిఁగి । పనుపవలసె దూతభావము పేక్షించి। దేవహితము వలయు * వ॥ఆయుధీయసురక్షితంబై నరాజగృహంబెట్లుఁ జొరనగుననిశంకింపవలవదు దమయంతీనివేశంబుఁబ్రవే పునని స్వెవ్వరు వారింపనోపుదురనిన శక్రువచనంబులనశంకితుండై నలుండొక్కరుండ విదర్భాపురంబునకుఁ

నలుఁడు దమయంతినొద్దకు దేవదూతయైపోవుట.

దమయంతీగృహంబుసొచ్చి * సీ॥ హంసచేఁదనవినినంతకంటెనురూపవిభవాతిశయముల వెలుఁగుదాని। సురకన్య ట్టిపురుచిరశతకన్యకాలిచేఁబరివృతయైనదాని। హృదయేశుఁడైనతన్నేప్పుడువినుచున్కి -యలయుకాశ్వాసితమై దమయంతిఁజూచి కందర్పశరావిద్ధుఁడయ్యెనలుండంతనతనిఁజూచి * గీ॥యితఁడపూర్వుఁడునుజుఁడెందుండివచ్చెనో చునదరిపడిలతాంగులెల్ల। నాసనములుడిగ్గియపుడు ప్రత్యుద్గత। లైరిమనములందుహర్షమెసఁగ * క ॥ దమయంతీ భువనిభు। నమరేంద్రప్రతిముదినకరాభసుధాభూ । సమువరుణసదృశుధనదో । పముసశ్వి సమానుఁపథపతిఁ లుఁ * క ॥ వారిరుహనేత్రమదన। ప్రేరితయైలజ్జయుడిగిభీతిల్లకబ్బం। దారకమూర్తికిరాజకు। మారునకిట్లనియె మందమృదూక్తి * వ ॥ నీవుమహానుభావుండవిందులకేమికారణంబున నేకతంబవచ్చితివత్యుగ్రశాసనుండైన జనకుచేతసురక్షితంబగుట నెవ్వరికిఁజొరనశక్యంబుదీని నెవ్వరు నెఱుంగకుండ నెవ్విధంబునఁజొచ్చితివామనో వావివర్ధనుండవైననీ తెఱంగెఱుంగింపుమనినదానికినలుండిట్లనియె * గీ ॥ ఏను దేవదూతనంత్రినలుండను। వా నదవరుణయములు।నీస్వయంవరంబునెమ్మితోఁజూడంగ। నరుగుదెంచినన్నునబలమున్న * క ॥ నీయొద్దకుఁబుత్తె మాయందొక్కరునిష్టమతివరియింపఁ । దోయజముఖి ప్రార్థింపుము। మాయందఱుప్రియమొనర్పు మానస్త్రీ వ ॥ అనిపంచినఁ దత్ప్రభావంబుననన్యులచేతనలక్షితుండనై వచ్చితినింద్రాదులకుఁ బ్రియంబు సేయుమనిననవ్వి నరయైదమయంతితొల్లి హంసచేతనలువిని వానియందు బద్ధానురాగయైనదయుచున్నయది । యపుడతని నెఱింగి శ్రవణదుఃఖాయమానమాన సయగుచు నిట్లనియె * తరువోజ ॥ ఏనేడనింద్రాదులేడవారలకు నెప్పుడుమ్రొ దునేసునీధనము । భూనాథనీగుణంబులుహంసచేతఁబొలుపుగావినిమనంబుననిలిపియున్న । దానభవన్మిత్రత ఖిలధారుణీనాథసార్థంబురావింపఁ । గానిప్పుడిట్లనైలోక ఖ్యాతకీర్తికరుణించిపతిబుద్ధిగావింపుమింపు * వ ॥ కొండంబడనిన్నుఁనురజ్జువిషాగ్నిజలంబులం బ్రాణపరిత్యాగంబుసేసికొందుననినదానింజూచినలుండిట్లనియె * లు॥ భూరిసత్త్వులుసర్వలోకవిభుల్విభూతిసమృద్ధులి । ద్ధోగుకీర్తులునిన్నుఁగోరుచున్నవారనరోత్తముల్ । పాదరజంబుఁబోలనివాని నన్నుమనుష్యునం। సారెఁగోరఁగఁజన్నెనీకుఁబ్రసన్నులై సురలుండఁగాఁ * క॥ దేవత యంబులు। గావించిమనుష్యులధమగతులగుదురిలం । గావునవారికినిష్టము । గావింపుమునన్నుఁబ్రీతిఁగావుమ వ ॥ అనినదమయంతి నయనాంతర్గళితబాష్పధారాకలిత కపోలయుగళయగుచుం బెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి ప్రాయంబునకు నిరపాయంబయినయుపాయంబుగంటినింద్రాదులునాస్వయంవరంబునకు వచ్చెదరేని వా నిన్నువరియించెద నట్లయిన నిర్దోషంబగుననిన నలుండులోకపాలుర పాలికింజని దమయంతికిం దనపలికినవిధ మ్మైనంతఁబుణ్యతిథినక్షత్రముహూర్తంబున దమయంతీస్వయంవరంబు ప్రవర్తిల్లిన * గీ ॥ నలునకానినలినద వరియింపదట్టిచూత్రమునుచునమరవరుల్లు । నలువురునగడంగినలరూపములవచ్చి। రాస్వయంవరమునకతిమందు సీ । దమయంతిసితపుష్పదామాభిశోభితహస్తయైచనుదెంచియంబుజాక్షి । యమ్మహోత్సవదర్శనాగతరాజ వంబునీక్షించి వెలయనంత । నలువురువేల్పులునలుఁదొట్టియప్పుడేకాకారులైయున్నవందునలుని। నేర్పఱింపఁగ ద్రాదులనునలునెఱుఁగనుపాయమింకెద్దియొకో। యనుచుసంశయాకులాత్మయైసురలార। నలునెఱుంగు విధము

జేయుఁ డాత్మరూపధరులఁ గుఁడని వారి దేవ। నంబు సేసెఁ దన మనంబులోన * వ॥ దేవతలుం దాని వరి దేవనంబునకుఁ గరుణించి యనిమిషలోచనంబులు నస్వేదగాత్రంబులు నొప్ప నవనీతలంబు ముట్టక యాసన్నులై నిలిచి రంత లోకపాలురు భూలోకంబునం గల రాజలోకంబు నాలోకించుచుండఁ బుణ్యశ్లోకుండయిన నలు ధర్మవిధానంబున వరియించి దమయంతి తదీయకంఠంబున సుగంధకుసుమదామకంబు వెట్టిన * క॥ దేవతల సాధువాదము। తో విప్రాశీరవంబుతో బహుతూర్యా।

* నలుండు స్వయంవరలబ్ధయైన దమయంతిం బెండ్లియగుట. *

రావంబులు చెలఁగెను బా। రావాగరవంబుఁ బోలె ననివార్యంబై * వ॥ ఇట్లు పూర్వస్వయంవరలబ్ధయైన దమయంతి నత్యంతవిలాసంబుతో వివాహంబైన యనలునకు నింద్రుండు వానియజ్ఞంబులయందు నిజరూపంబుతో హవిర్భాగంబు గొనను నగ్నియు వరుణుండును వానివలనం జోట నయనలోదకంబు లుత్పాదింపను ధర్ముండు వానిచిత్తంబు ధర్మంబునంద వర్తిలను ధనదుండు ధనసంచయంబు లక్షయంబులగునట్లుగా వరంబు లిచ్చి దేవలోకంబునకరుగువారెదుర ద్వాపరంబుతో వచ్చు కలిం గని యెందుండి యేమిట కెందులకుం బోయెదవని యడిగిన నయ్యింద్రునకుఁ గలి యిట్లనియె * గీ॥ అవనిలో దమయంతీస్వయంవరంబు। విస్తరిల్లుట వినికడు వేడ్కతోడ। నేను దమయంతిచే వరియింపఁబడుదు। ననఁ దదర్థమై యరిగెద వానవజేసి * వ॥ అవిననందఱును గనీవందుల కేలపోయెదము ముందఱ నివృత్తంబయ్యె నక్కోమలి యమరుల నెవ్వరి మెచ్చక నలుండనువానిని వరియించె నని నం గలి కరంబలిగి యన్నలునకు దమయంతికి రాజ్యపరిత్యాగంబును బరస్పరవియోగక్లేశంబునం జేసెదనని నిశ్చయించి వానిన ఘరంధతుం గానెఱింగి యక్షంబులు సొచ్చి యుండ ద్వాపరంబుం బనిచి నలుండు చేయుచున్న యశ్వమేధాదికానేక భూరిదక్షిణమహాక్రతువులయు జపహోమదానాది వివిధపుణ్యకర్మంబుల కారణంబునం జొరనవసరంబు గానక యంతరంబన్వేషించుచుఁ బెద్దగాలంబుండి యొక్కనాఁడతండు కృతమూత్రుండయి జలోపస్పర్శనానంతరంబునం బాదశౌచంబు సేయమఱచి సంధ్యోపాసనంబుఁ జేసిన నుపలబ్ధావసరం బయినం గలి నలునందుఁ బ్రవేశించి పుష్కరుండను వానిపాలికిం బోయి తన్నెఱుంగించి నీవు నలుతోఁ జూదంబాడి వాని రాజ్యంబు సర్వంబును నోడించి కొమ్మని చెప్పి తానును వానికి విప్రవేషంబున సహాయుండయి యక్షంబులుగొని పుష్కరుతో నొక్కటఁ జని నలుంగాంచి నీవు మారాజుతోఁ జూదంబాడుము వినక * క॥ ద్యూతార్థము తత్కృత వా। హూతుఁడనై జూదమాడఁ బంటుడు ధర్మా। పేతంబని యభిముఖుఁడై। యాతనితో నలుఁడు జూదమాడఁగడంగెన్ * క॥ కలధనము లెల్లనొడ్డుచు। నలయక జూదమున విజితుఁడగుచుండెనిజా। ప్తులు వారించిననుడుగక। నలుఁడు కలిప్రేరణంబునను హతమతియై * వ॥ ఇట్లనేకమాసంబులు దుర్వ్యసనాసక్తుండయిన యన్నలుండు వివిధవస్తువాహననివహంబులొడ్డి పుష్కరునకోటువడంబోయిన నెఱింగి పౌరబ్రాహ్మణప్రధానులు దమయంతీపురస్కృతులయి వచ్చి వారించి కలిసమావేశపరవశుండయిన యన్నలుచేతం బ్రతిహతులయి వలుకకుండిరంత దమయంతి చింతాక్రాంతచిత్తయై * గీ॥ ఎంతయోటు వడిన నంతియ జూదంబు। నందుఁ దగులుఁ జలము నతిశయిల్లు। నేమి సేయుదాననిది యెగ్గునకు మ్రాల। మనిలతాంగి దుఃఖితాత్మయగుచు * సీ॥ అక్షములు పుష్కరునందు వశ్యంబులై యునికి యు నలు విజయంబొందు విధము। లగుటయు నెఱిఁగి నిజాధీశ్వరునకు పజయము కాలక్షించి సంసిజాక్షి। భర్త యనుజ్ఞ ముకొబడసి వార్ష్ణేయుఁ డను సారథిఁ బిలిచి యాస్యందనమున। నింద్రసేనుండను నిక్కుమారకు నింద్రసేనయన్నాంతుఁ జెచ్చెరన తోడ - గీ॥ కొనివిదర్భకొరిగి గురుకొనియు బంధు। జనులయొద్దఁ బెట్టి సరగ నీవు। మరలిరమ్మటంచు మహితయై తాఁ బుచ్చె। మంత్రి బాంధవాభిమతముఁ బొంది * క॥ నలుఁడును ధరణీరాజ్యము। దలఁగఁగ సర్వంబు నపహృతంబైనఁగడుఁ। దలరి దమయంతిఁ దోడ్కొని। వెలువడియెనశేషరాజ్యవిభవచ్యుతుఁడై * గీ॥ పురము వెడలి మూఁడు హోరాత్రములు వసించి। యన్నలుపాలికెవ్వరును నోడిరరుగఁ జనవిభుండై నపుష్కరుశాసనమునఁ। గలికృతద్యూతవిద్వేషకారణమున * వ॥ ఇట్లు సర్వజనసత్కారాస్పదుండయ్యును నలుండు

* నలుండు దమయంతీసహితుండై యడవికిఁ బోవుట. *

విధికృతంబున నెవ్వరివలనను సత్కారంబు గానక జలంబులాహారంబు గాఁ దత్పురసమీపంబున దమయంతీద్వితీయుండై యుండి బుభుక్షాపీడ సహింపనోపక హిరణ్యపక్షంబులతోఁ దమముందటఁ జదుగుచున్న పక్షులం గని యవి భక్ష్యంబగుననియు నప్పటు లంబట్టి కొనం జుట్టుగట్టి కట్టిన పుట్టంబు వానిపైవైచిన నప్పక్షులు పుట్టంబుతో గగనంబున కెగసిన నతడు విగతవస్త్రుండై న నలునకిట్లని

యెం. గీ॥ నీధనంబును రాజ్యంబు నికృతిఁ గొన్న । యక్షములమేము నీవస్త్రమపహరింపఁ । బక్షిరూపులమైవచ్చి పక్షు
యపహరించితిమని చెప్పి యరిగెఁ జదల ✻ వ॥ నలుండును వానిం జూచి విస్మయంబంది యీయక్షంబుల దోషంబునం గా
వాకట్టిదయ్యె ననుచు దమయంతి కట్టినపుట్టంబు చెఱంగు కట్టికొని యెట్లిరువురు నేకవస్త్రులై యొండొరుల మొగంబులు
చిదుఃఖించుచు నలుండు దమయంతి కిట్లనియె . క॥ ఇది దక్షిణాపథంబున । కిది యవిదర్భాపురమునకిది కోసలకిం । దిది యు
నికిఁ దెరువులు । మది నిన్నిటిలోన నరుగమున కెద్దియగుఁ గా . క॥ అడవులలో వాతోఁ గడు । నిడుమలువడ నోవ వరుస
మాకు ఖేయి । న్నిపుడు నీబంధుజనంబుల । కడకనవుడుఁ దరుణి శోకగద్గదయగుచుఁ గా ✻ గీ॥ అతని కిట్లను రాయెన వనీశ నీవు ।
జని విదర్భ నిష్టలీల । మండుదమూవ్యాగాకులోగ్ర వనంబులఁ కరుగనేల యిక్కుమలంద నేల . వ॥ అనిన విని నలుండవ
నుండై నీ చెప్పినట్ల విదర్భేశ్వరు రాజ్యంబును మన రాజ్యంబ యేను దొల్లియధికైశ్వర్యయుతుండనై యంచులకుంబో
ధుజనులకు హృదయానందంబు సేసి యిప్పుడివ్విధంబున సర్వహీనుండనై యేనెట్లు పోవ నేర్తు ననిన దమయంతి
యె . గీ॥ అఖిలదుఃఖరోగార్తున కౌషధంబు । సురుచిరంబుగ భార్యయ చూవె యెందు । నొనర భార్యాసమేతుండై య
వాని కెంత నాపదలయ్యు నెఱుకపడవు ✻ క॥ అలయు నెడ డయ్యు నెడ వాఁకలియుం ద్రుపయు నైన యెడలఁ గడుఁగా
ణీ । తలనాథపురుషునకును । మ్ములభార్యయ పాచుఁ జిత్తమునదుఃఖంబుల్ . వ॥ కావున నిది మదధీనజీవితయనియు
వ్రతయనియు ననుకంపనీయయనియు నన్ను విడువక నాయనుగమనంబునకు ననుమతుండవు గమ్మనినట్ల చేయుదు
ననసమానవై నని న్నేల విడుతు నోడకుండుమని నలుండు దమయంతి నాశ్వాసించుచు నొక్కటఁ జని విజనంబైన
సనొక్క సభం గని యందు విశ్రమించి పరుషధూళిధూసర స్థలంబున శయనించి మార్గశ్రమనిమీలితనయనుండై
ఖంబునఁ గన్ను మొగుడకున్న లేచి తనపాదంబుల యంతికంబున నతిక్లేశపరవశయై నిద్రబోయెను దమయంతి
సీ॥ ధరణిరాజ్యంబుతోఁ దన మెల్లఁ బరులచే నపహృతంబగుటయు నాత్మమిత్ర । బంధుజనంబులుఁ బ్రకృతిజనంబులు
టయు నను మహావిపినభూమిఁ । బత్నితోడ వరిభ్రమియించుటయు నప్పుడలఁ దిశోకించియు త్తరుణితోల్లి । మృదుశయ
మెఱఁతలు మెలవుతో నడుగుల్లో త్తగని ద్రయనుభవించుఁ - గీ॥ గోమలాంగి యిపుడు గుగుకొని పాంసుల । స్థలమునందు
గిలిన దియాఁ । బంకజాక్షి నాకు భార్యయై యింత దుఃఖంబుఁ బొందెదై వఘటనఁ జేసి . వ॥ ఏను దీని దుఃఖంబుఁ జూడనో
టకేని యొంటిపోయెద నిది నన్నుం గానక తనబంధుల యొద్దకుం బోయి దుఃఖపడకుండు ననవిచారించి పోవ సమకట్టి య
మలి మేలుకొనకుండ మెల్లన దాని వస్త్రంబునం దర్ధంబు చించి తనకుం బరిధానంబు సేసికొని వెలువడి కొండొక
యు దమయంతి యందు ఘనంబైన తన నెయ్యంబను తీగ త్రెంప నేరక క్రమ్మఱ నచ్చోటికి వచ్చి ✻ చ॥ కిలి దమయంతిఁ బా
కట్టు సతిఁ బతివాయ నోపఁడా । లలన సుదీర్ఘసౌహృదబలంబున నిట్టులు రెంటఁ జేసియున్నలుఁ డవి మోహరజ్జుల
గిగతాగత కారియె నయ్యు । య్యాలయు నుబోలె నూఁగడక యెంతయు బ్రాద్దువిశ్చిత్తాత్ముఁడై . గీ॥ బాలనొక్కర్తు
పాలు సేసి । నిష్ఠురుండనై యేనెట్లు నేర్తుబోవ । ననకకలి చేత నాకృష్టుఁడై ననలుఁడు । విగతకరుణుఁడై దమయంతి
చనియె ✻ వ॥ అంత దమయంతి మేలుకని తనపతిం గానక తనవస్త్రార్ధవికర్తనంబునుం జూచి లేదినలుగడలుఁ బరికిం
భయశోకవ్యాకులితచిత్తయై ✻ సీ॥ హా మహారాజ మహామహీరక్షణదక్షదక్షిణబాహుదండదండి । తాగాలీన
జాగ్రణీ నన్నిట్లు పీతదయుండవై విడచిపోవఁ । దగునె నీ వెన్నఁడు ధర్మువు దప్పనివాఁడవు సూనృతవ్రతరతుండ ।
మనినన్ను నూఁబడఁ బలికినపలుకి పుము అవం గఁ బాడియయ్యె । పొదలలోన డాగి పొడసూపకిట్లేల । యున్నవాఁడవిట్టి
భావ । మేల నీకు నయ్యె నెటఁ బోదుని న్నెట్లు । గాంతు నింక నుగ్రకాననమున ✻ క॥ వగవగ సాంగోపాంగములు గు వా
దములయు నధ్యయనము పోల్పగ నొక్క సత్యముతో నెన । యగు నెవ్వియు నొండు పోలవఁట సత్యంబుల్ . వ॥ ప్రాణస
శాలవై వనిన్న వశ్యంబును విడునని పలికితి సత్యప్రతిపాలనంబు సేయుమని ప్రలాపించుచుం దనయేకాకిత్వంబు
బలభావంబునకుఁ బ్రతివదవ్యాసజాయమానకంటక మృగపన్నగభయంబునకు వగవక నిజనాథున సహాయత్వంబును
స్నేహఘ్నత్వ సాస్త్ర మాకులత్వంబునకు వగచుచు ✻ క॥ అలయుచుఁ బులుగులఁ యెలుఁగులఁ । బలుకుచును గ్రాతవ
శన్నతింబుల నీడల నిలుచుచు నెలుఁగులఁ బులులఁ జూచి భయము నొందనగరుగన్ ✻ క॥ ఏచిఁ పాపఁ బడల్పడ । ద్రో

మండ్లమేమనల్లఁ దోలఁగుచు దిక్కుల్ । చూచుచుఁ దొడరుచుఁ ద్రెళ్లుచు । లేచుచు లలి తాఁగి సంచలించుచు నరిగెన్ ॥ వ॥ ఇట్లు
రుగుచున్న దమయంతి నంతికన్య స్తచరణమైన దాని నాహారార్థియై యొక్క పన్నగంబు పట్టికొనిన నక్కోమలి మె
దల నేరక ॥ గీ॥ ఇంక నైన నన్ను నేల యాలింపవు । నాకు శరణమగుము నాథ యనుచు । నలుచుచున్న దానియాక్రం
దనధ్వని వినుచు నొక్క యెఱుకు వేగవచ్చి ॥ వ॥ తనవట్టిన సురియ నప్పెనుబాము వదనంబు వ్రయ్యం డఱిగిన రాహుము
ఖయైన చంద్రరేఖయుంబోలె నజగరముఖంబువలన వెలువడిన యాదమయంతి నాశ్వాసించి తత్సమీపసరోవరస్నా
తను వన్యస్వాదు ఫలాహారను గాఁ జేసి సేదదీర్చి నీ వెవ్వరిదాన వేకతంబ యివ్వనంబునకేల వచ్చితని యడిగి వ్యాసభా
షిణియైన యమ్మగువవలన నంతవృత్తాంతంబు నెఱిఁగి ॥ కవిరాజవిరాజితము ॥ రజనికరాననఁ బీనపయోధరరాజితరా
జసుతఁ గవిలసద్గజపతిగామినిఁ జందనగంధిఁ బ్రకాశితకాంతిసమన్వితఁబం । కజదళలోచనఁ జూచి కిరాతుఁడు కామనిశాత
శరాహతుఁడై । నిజహృదయం బెఱుఁగించె లతాంగికి నింద్యచరిత్రకువేకుకతోన్ ॥ గీ॥ అగ్నిశిఖయుబోలె నంటనుడా

దమయంతి శాపంబున నంగిరాతుండు చచ్చుట

యను జూడరాని యట్టిశుభచరిత్ర । నెఱుక లేనికఱుకు టెఱుక పేక్షించెఁ గాన । దనకతనను నాయువల్పమైన ॥ వ॥ దమయం
తియు వానిం జూచి యలిగి యేను బతివ్రతనైతినేని యిద్దురాత్ముండైన కిరాతుండు మృతుం డయ్యెడు మని శాపంబిచ్చిన వాఁ
డప్పుడ యగ్నిదగ్ధంబైన వృక్షంబునుంబోలె విగతజీవుండై పడియె నట్లు పరమపతివ్రతాప్రభావంబున ॥ క॥ బాలహృదయ
మునన్ నృవశాగ్రహాలు విజాధీశు నిలిపి దుష్టోరగశా । ర్దూలాభీలమృగావలి । కోలిసభయమందకరిగెను గ్రాటవిలోన్ ॥ వ
ఱియును ॥ సీ॥ సహకారము త్రియసహచరుఁబున్నాగపున్నాగతిలకుభూభువనతిలకుఁ । జందనబుధహారిచందనుఁబుష్పి
తాశోకసుహృజ్జనశోకదమను । వకుళకులైకదీపకుపిభీతకభయభీతారిహరునలుఁ బ్రీతితోడఁ । గానరేకానలోఁ గానలో
త్తముననుమ్రానుమ్రానికి నరుగు నరిగి - గీ॥ యడుగునడుగు లెండవడిఁ బుగపురఁబొక్క । గిరాంతరములనిలుచుఁబొ
లుచుఁ దరులగిరులయెడల సురుగుహాగృహములఁ । దొంగి తొంగి చూచుఁ దోయజాక్షి ॥ వ॥ ఇట్లు దమయంతి నిజనాథునన్వే
షించుచు భీషణారణ్యంబునం దిరుగునది ముందట ॥ మత్తకోకిల ॥ వారిభక్షులు వర్ణభక్షులు వాయుభక్షులు శాకనీ
హారభక్షులు వృక్షమూలనివాసనక్తులునై తపం । బారఁ జేయుమహామునీంద్రులయాశ్రమంబెడఁ గాంచెనఁ । భోరుమహో
పురాసమార్జిత పుణ్యకర్మఫలంబునన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు మృగవ్యాళ తస్కర కిరాతపర్వత నిరంతరంబైన కాంతారంబు
నం బుణ్యనదీతీరంబున నొక్కమునిపల్లెయందు వసిష్ఠవామదేవవాలఖిల్యభృగునారదసదృశులైన మహామునులం గని న
మస్కరించియున్న నమ్మునులు దమయంతిం జూచి యచ్చెరువడి యవ్వా నీవెవ్వరిదాన విన్వన దేవతవె దేవభామినివె ది
వ్యంబైనయీతేజంబుతో నేల త్రిమ్మరియెదవనిన వారలకు దమయంతి యిట్లనియె ॥ క॥ వినుఁ డేఁ బుణ్యశ్లోకుఁ । డనఘుఁ డసదా
ఖిజ్జనిరతుఁ డనఁగధరిత్రికి । దనరిననలుభార్యను సజ్జనసుత దమయంతియన నెసంగినదానన్ ॥ వ॥ విధికృతంబున నన్నుం
బాసి హృదయేశ్వరుం డెటయేనియుం బోయిన నతని యన్వేషణాసక్తచిత్తనై విపినవరిభ్రమణంబు సేసెద నిత్తపోవనంబున కువ
చ్చిన లుండు భవత్పాదాభివందన కృతార్థంబై యొక్కడకుంబోయె నతనిపోయినవల నెఱుంగుడు రేని నానతింపు గొ
న్నిదినంబులలోనఁ దద్దర్శనంబు సంభవిల్లని నాఁడు దేహంబు విడుతునని యేడ్చుచున్న దానిం జూచి కరుణించి మును లిట్లనిరి ॥
॥ వనజాయతాక్షి కతిపయ । దినములఁ జూడంగఁగాంతు దివిరినలు నిభూ । జనసుతు నెప్పటియట్టులఁ । దనపురమున రాజ్య
లీలఁ దనరెడువానిన్ ॥ వ॥ మేము తపోదృష్టిఁ జూచితిమి దుఃఖింపకుము సని తాపసులు తమయగ్నిహోత్రంబులతోఁ ద
పారఫలపుష్పతరునదీరమ్యతపోవనంబులతోఁ దారందఱు నదృశ్యులైనం జూచి దమయంతి యదికలయో యిది యొక్కవంబో య
ని విస్మయంబందుచుఁ జని ముందట నొక్కచనువఁగని దానిం జూచునపుడందలి జనంబులు ॥ సీ॥ పాంసుజాలంబుపైఁ బ్రాఁ
నఁగరము రూక్షములగు మూర్ధాలకములదాని । నతిమలినంబైన యర్ధవస్త్రంబున నావృతంబగు దేహయష్టిదాని ।
శకలిత్రపనిద్రలనువానినెఱుఁగక యున్మాదినియుఁబోలె నున్న దాని । దమయంతిఁ జూచి కొందఱు పిశాచంబనిపలుకరి
కొండఱు భయముఁబొందిరి - గీ॥ కంతఁ గొంద ఱధిక హాసంబు సేసిరి । యడరి నేసిరో సెకనిరి గొంద । అవ్వ నీవు వేల్పవౌకరి
కొండఱు । మొగినకేలు మొగిచి మ్రొక్కిరి ... సార్థవాహుల జూచి ... హానంబునట్టిజ

నసంకులంబై నసార్థంబుగానంబడియె నెట్టిపుణ్యంబో యనుచు వారలకిట్లనియె * క॥ ఏమనలుభార్యపుణ్యవి। స్త్రీ
తిఁబాసినవసియేకాంతనై యీ। కానలఁబరి భ్రమించెదఁ। గాన రేమీరమరసదృశుఁగరుణాత్మునలున్ * వ॥ అనినద
త్తికాసార్థవాహాధ్యక్షుండు శుచియనువాఁడిట్లనియె * క॥ నలుఁగానమివ్వనంబునఁ। గలవెవ్వియుఁగాంతుమ క్రూర
సింహం। బులబుతంబులనిదివ। ర్త్యులకవిషయమాతపంబుదూఱదుదీవిన్ * వ॥ అనిననిచ్చనువ యెక్కడ బోయె
దుడిగిన నిది చేదిపతియైన సుబాహుపురంబునకుం బోయెడుననిచెప్పిన నట్లేవిమీతోడవచ్చెదనని పరమపతివ్ర
ర్త్యనలాలసయై మునులవలుకులు దలంచుచు సార్థవాహ సమూహంబుతోడ నరిగి * క॥ కడునెండయెక్క
నుడుగకనచ్చనువనడిచియు గ్రాటవిలో।విడిసెబహుశీతజలములఁ। బెడఁగగునొకచెఱువునొద్దఁబెద్దయుడప్పిన్
సీ॥ అర్థరాత్రమునప్పుడందులకేతెంచె గజయూథములుజలాకాంక్షఁజేసి। యంబుధివిమలజలంబులాస్వాదిం
చెంచుజలధరసమితియట్లు। చనుపలోని ద్రావసక్తులైయున్నవారున్నతద్విపములయుగ్రపాద। హతిఁజేసి
రికొందఱుదంతహతిఁజేసిభిన్నాంగులైరికొంద-గీ॥ అఱచి ప్రాణభీతిఁబఱచిమ...జంబు। లెక్కరందుఁగొందఱు
రి।చనుపయిట్టిపాటఁబెనుపటిమువినీతు। సిరియపోలెనడఁగివిరిసిచెడియె * వ॥ ఇట్టిసంక్షోభంబునమరణంబునకుఁ
దయంతియాత్మగతంబున * గీ॥ జీవితార్థులైనజీవులసుఖసుప్తులైనవారిఁజంపెఁ అవనవ।మరణకాంక్షనున్న
వకతను। మఱి చెవిధికరంబునందబుద్ధి * సీ॥ ఇచ్చనువనుజనియివ్వనక్లేశంబుదలఁగుడునవిబుద్ధిఁదలఁచియున్న।
సార్థవహోరాశిహస్తియూథాగస్త్యుచేఁ బీతమయ్యెనదియుఁ। దొలుమేనఁజేసినదుష్కృతశక్తియో పగనంగ
యంవరమునాఁడు। సురవరులగ్నులై చూచుచునుండంగనలువరియించిననాఁటియెగ్గు - గీ॥ దలఁచియిట్లియ
రోవేల్పు।లమరకోపమునన్ యయ్యెనాకు। నీపరియోగదుఃఖమింకేమిచేయుదు। నపుచువగచుచుండెనంబుజాక్షి

——✽దమయంతి సుబాహుపురంబు ప్రవేశించుట.✽——

ఇట్లుదుఃఖించుచు దమయంతి ప్రభాతంబున హతశేషులైనవారలతో ననవరతప్రయాణంబులం జేదిపతిపురంబుసొచ్చి
సంకులంబైన రాజమార్గంబు దరియవచ్చుచున్నదాని దినకరప్రభావటలధూసరంబై దివాతనచంద్రరేఖయుంబోలె
ప్తివిహీనయైయశస్సియు రహ్యాకృతియైనదానిఁ బ్రాసాదతలగతయైనరాజమాత యాదమయంతిదవ్వులంగని దాదిన
ట్లనియె * గీ॥ జీర్ణమైకడుమాసినచీరగట్టి। ధూళిధూసరాలకములుదూలుచుండ। నబలయున్మత్తవేషిణియైనదద్వి।
టవచ్చుచున్నదిక్కంటెదా * వ॥ ఆక్రోశమలియిందువాకతిస్నేహంబైనయదిదానిందోడ్కొనిరమ్మనిననదియదమయ
దోడ్కొనిరాజమాతయొద్దకుంజనినరాజమాతయుదానిఁజూచి నీవెవ్వరిదానవిట్లేలదుర్దశావేశవివశవైయున్న
చెప్పుమనినదమయంతియిట్లనియె * మధ్యాక్కర॥ జితవైరిమత్పతిజూదమాడివిపత్తునిర్జితుఁడయిచనినఁ।బతితోడనేన
బోలె నేనునుబాయకయరిగి। యతిబుభుక్షాతురుండైనపతిచేతనవ్వాడైవాను। మఱిఁజేసివంచితనైతినెక్కడబోయెనొ
ద్రించి * వ॥ అంతనుండియునమ్మహానుభావునేకవస్త్రునతిమనోహరునన్వేషించుచుసైరంధ్రీవ్రతంబుఁజేకొనివిపి
నలంబునం గందికలడమూలఫలంబుల యాహారంబుగాఁబ్రొద్దువడినచోటునివాసంబుగా మృగంబులుసహాయం
వనంబునఁబరిభ్రమించితినని బాష్పజలంబులంబయోధరస్థలప రాగంబుపంకంబుసేయుచుఁ బలుకకున్నయాదమయం
తికిరాజమాతయిట్లనియె * క॥ నీవుండుమునాకడనిం। దీవరదళనేత్ర నీపతిఁబరోయఁగభూ। దేవోత్తములంబంచెద
ననిట్లనియెభీమనందననెమ్మిన్ * వ॥ ఏనుసైరంధ్రికైవడినుండి యుచ్ఛిష్టంబుముట్టను బదధావనంబుసేయను
పురుషులతోఁ బలుకనోపఁ బతినన్వేషించు పొంటెనరిగెడుబ్రాహ్మణులతోఁబలుకుదునట్లైన నీయొద్దనుండు
డువిధంబైననుండనేరననిన నీకిష్టంబైనవిధంబుననాయొద్దనయుండుమనిదానిసతిగౌరవంబునం జేకొనియుండఁ
తుసునందయనుదానిసమర్పించిన * క॥ అలయికపుణ్యవ్రతములు।నలువుచుసైరంధ్రియనఁగఁజైద్యేశుపురిన్
యుండెనెదఁబతిఁ।దలఁచుచుదుస్సహవియోగతాపార్తితయై * వ॥ అటనలుండుదమయంతింబాసిదారుణారణ్యం
నరుగువాఁడుముందట * చ॥ అవిరళవిస్ఫులింగనివహంబులనభ్రపథంబునంటుచున్। దవదహనంబుదగ్రతర
సేయుచున్నఁజూచిమా। నవపతిదానియంతరమునన్వనియెన్నలవార్తనమ్మనగా। రవమునవేగఁగావనిటర

శమహానినాదముగా * క ॥ విని శంకింపక చెచ్చెర । ననఘుండత్యుగ్రతరదవానలమధ్యం । బునకరిగి కని యెదీవా । నను
మండలితాంగునొక్క నాగకుమారుగా * వ ॥ అన్నాగకుమారుండును నలునకుం గృతాంజలియై యేను గర్కోటకుండ
నువాఁడఁ గర్మవశంబున నొక్క బ్రహ్మఋషి నుల్లంఘించిన తత్పాపంబున నెక్కడం గదల నేరకున్నవాఁడ * క ॥ నాలు
గుదిశలను దావ । జ్వాలావలిగవిసెను డించా నోపమహీ । పాలక నన్నొక నరసీ । కూలముఁ జేరంగ నెత్తికొని పొమ్ము ద

నలుఁడు గర్కోటకుని చేత దష్టుండగుట.

యగా * వ ॥ నన్ను రక్షించిన నీకుఁ బ్రియంబు సేయనోపుదు ననిన వాని నెత్తికొని పోవం జులకనై యంగుష్ఠమాత్ర శరీ
రుండై యున్న నెత్తికొని నలుండతిత్వరితగతి నరిగి దావవర్జితంబైన యొక్క సరోవరసమీపంబున విడువం బోయిన నింక
నుబదియడుగులరుగుము నీకు శ్రేయఃప్రాప్తి జేసెద ననిన నడుగులెన్నికొనుచు నరిగి పదియవ దగునడుగున నప్పాము
చేత దష్టుండై తనరూపంబు విడిచి వికృతరూపంబుతో నున్న నన్నలునకుఁ గర్కోటకుండాత్మరూపంబుఁ జూపి యిట్లనియె న
య్యా నీవు నా చేత విషపీడితుండవై తిన విదుర్లక్షింపవలవదు నిన్నోరులెఱుఁగిన నెగ్గగుంగావున వికృతశరీరుం జేసితి నెంతకా
లంబు నీ శరీరంబున నా విషంబుండు నంత కాలంబును నీకు విషోరగ రాక్షసపిశాచశత్రునివహంబులవలని భయంబు లేదు
సర్వసంగ్రామజయంబును భార్యాసంగమంబును నెప్పటియట్ల రాజ్యవిభవంబును గలుగు నీ కెప్పుడేని నిజరూపంబు సేకొ
న నిష్టంబగు నప్పుడ నన్ను దలంపుమీ వస్త్రంబు నీయొద్దకు వచ్చు దాని ధరియించుడు నిజరూపప్రాప్తియగు ననివరం బి
చ్చి వెండియు నిట్లనియె * మధ్యాక్కర ॥ ఇలఁ బ్రసిద్ధుఁడు ఋతుపర్ణుఁడను మహీశుఁ డిక్ష్వాకుకులజుండు నీకు సేవ్యుఁడ
గు నతనిఁ గొలిచియుండుము । వలయిక నీవతనికి నశ్వహృదయమను విద్యయిచ్చి । వెలయ నతని చేత నక్షహృదయమను వి
ద్యఁ జేకొనుము * వ ॥ మఱియు బాహుకుండను నామంబుతో సూతవృత్తి నుండుమని హితోపదేశంబు సేసి కర్కోటకుండ
దృశ్యుండై నతద్వచనంబున నలుండయోధ్యాపురంబునకుం జని ఋతుపర్ణుం గని యేను బాహుకుండను వాఁడ నశ్వశి
క్షయందుఁ గుశలుండ నన్నసంస్కారంబులఁ బెక్కువిధంబుల రచియింప నేర్తు భవత్సేవార్థినై వచ్చితి ననిన ఋతుపర్ణుం
డిట్లనియె * క ॥ నా యొద్దనుండు దేనిమ । దీయ రథాశ్వములగమనధృతి శీఘ్రముగాఁ । జేయుము నావుడు నట్టుల । సేయం
గనెదు నని నలుఁడు వాని సేవించె మదిగా * వ ॥ ఇట్లు ఋతుపర్ణునొద్ద నశ్వవిద్యాధ్యక్షుండై దుష్టాశ్వంబుల వశగతంబులు
సేయుచు నశ్వవరంబుల నారోహణంబుల శిక్షించుచు రసవంతంబుగ నన్నసంస్కారంబులు సేయుచు ఋతుపర్ణుచేత ని
యుక్తులైన వార్ష్ణేయ జీవలులు దనకు సహాయులుగాఁ బ్రచ్ఛన్నుండై యుండి యొక్కవాఁడే కాంతంబున దమయంతిం డ
లంచి తనరాక యెంచి * సీ ॥ ఇభరాజగమన నీ వెందులకరిగితత్యురుకుచాభోగ యెందున్నదాన । వబల యెవ్వరి చేత నడ
వులలోఁ బట్టువడితి శశాననా పేతుఁ బలుచుచున్న । యుగ్రమృగంబుల యురదంబులో నున్నదాన వే నీ తల్లిదండ్రులొద్ద । ధృతిను
న్నదాన వే దేశాంతరంబుల నున్నదాన వెయంచు నుదితమదన * గీ ॥ హతివి మోహితాత్ముఁడై హృదయేశ్వరిఁ । దలఁచి
రాత్రులెల్లఁ దావమున నను । విద్రలేక వంది యిట్లు వారు లించుచు । నుండె నలుఁడు శోకముత్కటముగ * వ ॥ అతని ప్రలాపంబు
విని యొక్కవాఁడు జీవలుండాత్మగతంబున * క ॥ అఱవాఱుచుకుఱుచ చేతులు । నెఱవశరీరంబుఁ గలిగి యొరులకుఁ జూ
డం గొఱగాకుండియు మన్మథు । నొఱువులఁ బడియెడు నితండు యువతీ ప్రియుఁడై * వ ॥ వీని చేతఁ దలంపంబడియెడు వనిత
వీని కెంతె లెస్స గాదన్నె యనుచు బాహుకు నెద్దకు వచ్చి నీ తలంచుచున్న భార్య కు నీకు నేల వియోగంబయ్యె నవి యడిగిన
బాహుకుం డిట్లనియె * గీ ॥ నన్ను జూచిన గరేనలి నాక్షినా కేల । విప్రయోగమేల విన వెతొల్లియేల । యోయెఱుంగ నేను
మందప్రజ్ఞుఁ । డనుభవింటుండు దనల తాంగిఁ జూసి * వ ॥ దానిన న్వేషించి యెందును గానక ప్రలాపించినం దత్ప్రకారంబె
ననుకరించితి ననిచెప్పి యిట్లయోధ్యాపురంబున బాహుక నామంబుతో నలుండుండె నంత విటవిదర్భేశ్వరుండు నలు
రాజ్యభ్రంశంబు విని కూతురు నల్లుండు నెటఁ బోయిరో యెచ్చటనున్నవారో యని శోకించి * క ॥ వారలరోయఁగఁ బంచె
నుపారగులుండిష్టులైన బ్రాహ్మణుల సదాచారుల విద్వాంసులస । త్కారంబులఁ దనిపి వారిఁ గడు నెయ్యముతోగా * వ ॥ మ
ఱియు నలదమయంతులున్న చో టెఱింగి వచ్చినవారికి వేయుగద్యాణంబు లిత్తుననియు వారలం దోడ్కొని వచ్చిన వారికి గో
సహస్రంబులు నగ్రహారంబు లిత్తుననియుఁ బలికిన ... నగరమహాగ్రామపట్టణంబులుగల

చేదిపురంబునసుదేవుఁడను బ్రాహ్మణుఁడుదమయంతి నెఱుఁగుట.

దుఁడు। జగతీదేవోత్తములు । మ్మగరోసిరినిఖిలదేశములకరిగివడిగ్ * వ ॥ అందుసుదేవుండను బ్రాహ్మణుఁడ్య
తియైనసుబాహు పురంబునకుంజనిపుణ్యాహంబు సేయింపంబోవు, బ్రాహ్మణులతో రాజగృహంబుసొచ్చియందు
బునసునందాసహితయైయున్న దాని ధూమజాలనిబద్ధయైన యగ్నిప్రభయునుంబోలె నీలాభ్రసంవృతంబైనచం
ద్రరేఖయునుంబోలె బహుపంకనిమగ్నయైనమృణాళియునుంబోలె నేర్పడకున్నయందదీయ భ్రూయుగమధ్యగతంబైన
తిలకము నలక్షణంబిమ్ముగా నిరీక్షించి దానిదమయంతిగా నెఱింగి యాత్మగతంబున నిదిపతివిముక్తయైశుష్కప్రవాహ
యైనదియునుంబోలె శూన్యకమలయైన నళినియుంబోలె నొప్పకుండియుఁ దనపతివ్రతాత్వంబున నొప్పుచున్నది
గీ॥ అనవమోర్యంబు తేజోమయంబుసర్వ । గుణములకునలంకారంబుగురుతరంబు। భామలకుఁబతిభక్తియపరమమైన
భూషణంబిట్టివే పెఱభూషణములు * వ ॥ రోహిణికిఁజంద్రసమాగమంబునుంబోలె దీనికిభర్తృసమాగమంబెన్నఁడొకో
యీసునోతుల్యశీల వయోరూపాభిజాత్యులైన నలదమయంతు లొక్కటనుండంజూచి విదర్భేశ్వరుండెన్నండు కృతా
ర్థుండయ్యెడునోయంచు నల్లనల్లనదమయంతికిట్లనియె * గీ ॥ అవ్వనీతల్లిదండ్రులకాప్తజులకు । బంధుజనులకు
బుభామనీదుకుశలమెఱుఁగునంతనువగగూరివగచు। చున్నవారలునీవంతయుఁగుమింక * వ ॥ దేవీయేనుభవ
త్పితృసఖుండ సుదేవుండను బ్రాహ్మణుండవిదర్భేశ్వరుండు నీయున్నచోటెఱుంగంబెక్కండ్రు బ్రాహ్మణులంబు
త్తెంచిననందులకువచ్చి వాపుణ్యంబుననిన్నుఁగంటినన దమయంతి వానినెఱింగి తనతల్లిదండ్రులబాంధవులంబ్రత్యేకంబ
డిగియశ్రుజలంబులురులయేడ్చుచున్నంజూచి యేలొకోయిప్పుడు సైరంధ్రియేడ్చుచున్నయదియని సునందరాజ
మాతకుఁజెప్పిపుచ్చిన * క ॥ చనుదెంచెనంతఃపురమున । వనితానివహంబుతోడవారిజదళలో। చనరాజమాతనృపనం
దనదమయంతికడకుఁదదయువేడ్కన్ * వ ॥ ఇట్లువచ్చితమలోమాటలాడుచున్న బ్రాహ్మణునిదమయంతింజూచి రా
జమాత బ్రాహ్మణునకిట్లనియెనయ్యాయిదియెవ్వనికూఁతు రెవ్వనిభార్య యేమికారణంబునం దనభర్తను బాసి
బంధులసుంబాసిపుణ్యవ్రతంబులుసలుపుచున్నయది నీవెట్లెఱింగితికోమలినాకుఁజెపుమ యనియడిగిన సుదేవుండిట్లనియె
మధ్యాక్కర ॥ నలినాక్షియిదివిదర్భేశుతనయపుణ్యశ్లోకుఁడైన । నలుదేవిదమయంతిపమ్మువిధికారణంబునరాజ్య
విహీనుఁడైనిజనాథుఁడరిగినఁదోడనచనియెనను వార్త । వెలయంగవినివారిరోయఁబంచె భూవిభుఁడు బ్రాహ్మణుల
నటపనిందులకువచ్చిమీచేత సురక్షితయైయున్నయికోమలింజూచి దీని భ్రూమధ్యంబునం బద్మనిభంబై విభూత్యర్థం
బువిధాతృనిర్మితంబైన పుణ్యలక్ష్మంబు పాంసుపటలచ్ఛన్నంబై యున్నను పలక్షించి రాజపుత్రింగా నెఱింగితిననిన
విని యద్దోదకంబులంజేసి దాని భ్రూమధ్యంబుగడిగిన నదినిస్పష్టంబగుడు సునందయు నాశ్చర్యంబందిరత * సీ ॥ ఆనంద
పరీతాత్మయై రాజమాత యక్కోమలాక్షిఁ బ్రీతితోఁగౌఁగిలించి । కొనితల్లినీవువామాతురవేమునీ జనని యుఁజేదిద్రొం
జుతనయలమదియువిదర్భేశుసతియయ్యె నేవీరబాహునకింతినైతి । నదిననయ్యావ్వకునతివినయంబుతో నలుదేవి
సుతకునందనైత్తి * గీ॥ కొనికరంబు నెమ్మిఁగొన్నిదినంబులం । దుండియిట్టులనియెనొక్కనాఁడు। దేవియిదియునదియ్యత్త
ఁబుట్టిన। యిండ్లకడుసుఖంబయుండునందు * వ॥ అమునను దల్లిదండ్రుల నసజుల నాప్తజులం జూచెడువేడ్కయ్య
నంబుటినయది విదర్భకుంబోయెద నానతిమ్మనికృతాంజలియైన దమయంతి నతిస్నేహంబున సుబాహుజననిసుర

దమయంతినలు నెడఁబాసివిదర్భాపురంబుచేరుట.

క్షితబలంబుతోస్వర్ణరత్నమయయానంబుననునిచిపుచ్చిన * ఉ॥ భామవిదర్భకేగితనబంధుజనంబుల యొద్దనుండి
గోమలిదేహసౌఖ్యములకున్వెలియై మలినాగవస్త్రముక్ । భూమిరంజంబునంగమునఁ బొల్పుగుచుండఁకనుండె
స్వామిని జేరఁజూచుదివసంబులు గోరుచుసువ్రతంబుతోన్ * వ॥ ఇట్లుభర్తృవియోగాతురయైనదమయంతి ప్రా
ణంబుభరియింపనోపక యొక్కనాఁడేకాంతంబునఁ దనజననికిటనియె * క॥ శోకావనోదిపుణ్యశ్లోకునలునిరోయ
శుభచరితుఁడదా । లోకనవిహీనసైసుర । లోకకృతావాసనసుదులోకంబెఱుఁగక * వ॥ అనిననదియుసుదూ
ప్రాయంబుభీమున కెఱింగించిన నాతండునలుమార్గణంబునకు బుద్ధిమార్గులైన బ్రాహ్మణుల నియోగించిన

తనన్వేషింపనరుగు బ్రాహ్మణులకు దమయంతి యిట్లనియె * గీ॥ నైషధేశ్వరుండు నలుండు దివ్యవసనమర్థ । డగుటఁ జేసి తన్నునన్యులెఱుఁగ । కుండ మండుఁగా ననురుసభాంతరములఁ । దిరిగి తిరిగి యిట్టులనుఁడు మీరు * సీ॥ సత్యానిత్యుండవు పతి వింతి వర్జించి దాని వస్త్రార్ధంబు దఱిగి నీవు । పరిధానముగఁ జేసి పాడియే పోవంగ భార్యాభర్తయు నాఁగఁ బరఁగుధర్మ । మదిమిథ్యయయ్యెనీయందు నీకిటి నిర్దయబుద్ధి చేకొనఁదగు నెయట్టి । సాధ్వికిఁ గరుణాప్రసన్నుండవగుమని యెల్లచోఁ బలికి న న్వేఁడెని - గీ॥ పలుకకుండ నొండె ప్రతివచనం బిచ్చునతఁడు నలుఁడు గాన నతిముదమున । నెఱిఁగి నన్నాతని కెఱిఁగించి తోడ్కొని । రండు రానివాఁడు రండెఱింగి * వ॥ అని పంచినం బనిపూని బ్రాహ్మణులు దమయంతి కఱపిన పలుకులెల్లన భలంబలికి యెందును గ్గానక వచ్చిరందుఁ బర్ణాదుండను బ్రాహ్మణుండు దమయంతి కిట్లనియె నేనయోధ్యకరిగి నీ కఱపిన పలుకులెల్ల ఋతుపరుసభఁ బలికిన నొక్కపురుషుండు కుఱుచచేతులవాఁడు ఋతుపర్ణునొద్ద నూఱుగద్యాణంబుల జీవితంబువాఁడు శీఘ్రయానకుశలుండు సూపక్రియానిపుణుండు విరూపాంగుండు బాహుకుండను నశ్వశిక్షకుండు విని నన్నునేకాంతంబునకుం బిలిచి వెలవెలనగుచు దీర నిశ్వాస పురస్సరంబుగా నిట్లనియె * గీ॥ పురుషునందు దోష పుంజంబు గలిగిన । నెఱిఁగియెద సహించు నేని భార్య । పురుషునందఁ భ్రష్టభోగంబు దేహాంత । రంబునందు ధర్మ గతియఁ బడయు * వ॥ అని యొండెద్దియుం బలుకక తన నివాసంబునకుం బోయెనని చెప్పిన విని పెద్దయుం బ్రొద్దుచింతించి నలుం డుగాని వాఁడు ప్రతివచనం బేల యిచ్చు నింకను వలసిగల వారలం బంచి యాతని నిమ్మాగా నెఱుంగవలయునని జననీజన కులయనుమతంబున సుదేవు రావించి వానికిట్లనియె * క॥ నన్నెఱిఁగి తెచ్చినట్టిజ । గన్నుతనలు నెఱిఁగి తెమ్ము కౌశలము నవి । ద్విన్నాథసర్వగుణసం । పన్నుండవు నీవయెందుఁ బరికింపంగన్ * క॥ అరుగుమయోధ్యకు దేశాం । తరవిప్రుండ వైరవిప్రతాపోన్నతునఁ । దరకోసలేశుభోగి । శ్వరుఁడనఁ దగు నరఘువమర సము ఋతుపర్ణున్ * వ॥ మఱియు విదర్భాధిపుం డగుభీముండు నలురోయంబంచి యెందునుం గానక యింక నుదమయంతీ ద్వితీయస్వయంవరంబు రచియింపం బోయిన నందు లకు భూవలయంబునంగల రాజులెల్లను బోయెదరని యతిత్వరితంబుగా ఋతుపర్ణునకుం జెప్పుమని పంచిన సుదేవుండ యోధ్యానగరంబునకుం బోయి ఋతుపర్ణుం గాంచి విదర్భాపురంబున దమయంతీస్వయంవరం బెల్లి యయ్యెడుననిచె ప్పిన విని ఋతుపర్ణుండు బాహుకుం జూచి నాకు దమయంతీ స్వయంవరంబుఁ జూడ నొక్కనాఁడ విదర్భకుం బోవల యు నీయశ్వనైపుణ్యంబుఁ బ్రకాశింపం జేయుమనిన నట్లచేయుదునని నలుండు తనమనంబున దుఃఖించి * గీ॥ అ డవి దన్నుఁ బాసి యరిగిన నలిగి కా । కున్నె యిట్లు చేయనవిడగడఁగె । నట్లయేనిఁ గూర్తురింతులు నూకని । విశ్వసించువారు వెడఁగు లెందు * గీ॥ సాధ్వి నాకుఁ గూర్చు సంతతి కలయది । చెలువయిట్టులేల చేయు నైన । నెఱుఁగవలయు దీని నీ ఋతుపర్ణు తోఁ బోదునని నలుండు బుద్ధిఁ దలఁచి * వ॥ తొల్లి వార్ష్ణేయుండు దెచ్చిన తనరథంబునం దుహయంబుల నాలక్ష్యమాణ శుభ లక్షణంబులు మనోవాయువేగంబులు నైనవానిం బూన్చి కొనివచ్చిన ఋతుపర్ణుండా రథంబెక్కునప్పుడు హయంబులు మ్రొగ్గినం జూచి యిప్పెదగుఱ్ఱంబులతిదూరంబెల్లు పోవనోపు నెండుగుఱ్ఱంబులఁ బూన్పుమనిన బాహుకుండిట్లనియె * క॥ అవనీశ యీ హయంబులు । పవనగతిం బఱచుఁ బ్రొద్దువడకుండఁగ నేఁ । డు విదర్భకు నవ్వుదువిని । కువలయపతి మెచ్చి బాహుకున కిట్లనియెన్ * వ॥ అట్లయిన నీ హయతత్త్వకౌశలంబెఱింగి నీకునభిమతంబొనరింతునని రథంబెక్కి బాహుక వార్ష్ణేయు సహితుండయి యరుగువాఁడు * అక్కర॥ ఎక్కరనుదవ్వులఁ జూడినపాడవులెల్లఁ దప్పించును । కదియఁగా నప్పొయెం తయును దవ్వయికనంబడుఁ బిఱుఁద । నదిది నేశ్వరురథ మోయనునొండఁ డొయి తేఁడంచు నపుడు । హృదయమున నాగడు విస్మ యంబందెనిక్ష్వాకుకులుఁడు * క॥ ఈతండు శాలిహోత్రుఁడొ । మాతలియో నలుఁడొ యొరులు మానవులుజవో । త్సేకమునిట్లు రథహయనీతియెఱుంగుదురె ధారుణీవలయమునన్ * వ॥ వయోవిద్యావైభవంబులనితండు నలుంబోలెడి విక్రుతరూపధరుండయిన కారణంబేమియొ మహాపురుషులు దైవనియుక్తులయి ప్రచ్ఛన్నవృత్తి నుండుదురు వారి నెఱుం గంబోలునె యనుచుఁ జనునప్పుడు ఋతుపర్ణుండు దనయుత్తరీయంబు జాఱి భూతలంబునఁ బడిన మరలి చూచి బాహుకా వార్ష్ణేయుం డప్పోయి యుత్తరీయంబుఁ దెచ్చునంతకు రథంబు నిలుపుమని నలుం బిలిచిన బాహుకుండు నగి నీ యుత్తరీయంబు వడినయెడ యిచ్చోటికి యోజనంబు దవ్వు వార్ష్ణేయుం డెట్లు దేనేర్చు నని రథంబు వేగ

మహత్త్వంబు సెప్పుచు ననేక దేశంబులు గడచిచన నొక్కయెడ నగణ్యవర్ణ్యఫలశాఖాలంకృతంబైన విభీతకవృక్షం
బు ఋతుపర్ణుండు బాహుకున కిట్లనియె ✽ గీ॥ ఎల్లవారు నెఱుఁగ రెల్లవానిని భిన్న । రూపవయు లెల్లవారు విద్యలందుఁ దొలఁ
ఉంగుదు నదృష్టిమాత్రన । సకలమైన వస్తుచయము సంఖ్య ✽ వ॥ ఇవ్విభీతకంబున ఫలవర్గసముదాయ సంఖ్య
దవినుమీ రెండుశాఖలంగల వర్ణఫలంబులు పదివేలునొక్కండు తక్కిన శాఖలంగలయవి రెండువేలుం
ననిన బాహుకుండు వీని వీని నెన్నికావి నిశ్చయింప నేరనని తనరథంబు నిలిపి యావృక్షంబు ఖండించి యా రెండు
శాఖల యాకులుఁ బండ్లులు నెన్నిన ఋతుపర్ణుండు చెప్పినయన్ని యైనన నచ్చెరువడి యివ్విద్య నాకు నుపదే
లయుననియడిగిన ఋతుపర్ణుండిట్లనియె ✽ క॥ ఇది యక్షహృదయమనఁగా । విదితంబగు విద్య దీనివిద్యుక్తముగా ।
నెఱుఁగు నరుఁడు సంఖ్యావి । దుఁడగుదు మహాకృతకళంకవిముక్తుఁడగుఁ ✽ చ॥ సకలగుణప్రసిద్ధుఁడగు సర్వహితు
జూవేయించు బా । హుకునకుఁ బ్రీతితోడ విధియుక్తముగా నుపదేశమిచ్చెన । త్యకుటిలబుద్ధి నక్షహృదయంబు
యంబుతోవిద । ర్భభుజను వేడ్కఁ జేసి ఋతుపర్ణుఁడు పూర్ణమనఃప్రసన్నుఁడై ✽ వ॥ ఇట్లు నలుండు ఋతుప
త నక్షహృదయంబుఁ బడసి సంతుష్టుండై నీకు నశ్వహృదయం బిచ్చెదఁ బరిగ్రహింపుమనిన ఋతుపర్ణుం డట్ల
వంతకు నీయందయుండవిమ్మిది నావలసినప్పుడ చేకొనియెదననియె నంత నయ్యక్షహృదయసామర్థ్యంబున నప్పుడ

⟶ ✽ నలుఁడు కలిచేత విముక్తుండయి విదర్భకుఁ బోవుట. ✽ ⟵

నలుఁ దొల్లి యాశ్రయించిన । కలి కర్కోటకవిషంబు గ్రక్కుచు నోడలఁ । వెలువడి నలునకు విహితాంజలియై త న్నె
జెప్పి జంచలుఁడగుచుఁ ✽ గీ॥ వానిఁ జూచి నలుఁడు జానల్గి శాపమీ । నున్నఁ గలియొఱంగి విన్నఁ బొంది । యహి
శేతనవిశంబు దగ్ధుండ । నైతి నింక నాకు ననఘ సైఁపు ✽ వ॥ విన్నఁగీర్తించినజనులు నావలని భయంబుఁ బొందరు
గరుణింపుమనిన నలుండు కోపంబుడిగెఁ గలియు నవ్విభీతకవృక్షంబు నాశ్రయించె నది మొదలుగా నవ్విభీతకంబు
స్తంబయ్యె నట్లు నలుండు వికృతరూపమాత్రంబుఁ దక్కఁ దక్కిన దుష్కృతంబులవలన విముక్తుండై రథంబెక్కి
బున ఋతుపర్ణ వార్ష్ణేయ సహితుండై విదర్భకుం జనియె నంత సాయాహ్నంబున ✽ క॥ మానుగ ఋతుపర్ణుఁడు
నుజ్ఞాతుఁడయి చొచ్చె నా ప్రోలు రథ । ధ్వానంబు మ్రోయుచుండఁగ । నానాదిఙ్ముఖములను ఘనధ్వనివోలెఁ ✽
మయంతి యారథధ్వని విని యిది నలురథఘోషమని యనురాగమొంది । నలుని పథేశుఁ బుణ్యశ్లోకు లోకోపకారకు
డంగ గంటి ననుచు । ఘనభుజుఁ జూడంగఁ గానని వాఁడు తద్భుజపరీరంభణము నను సుఖముఁ । బడయని వాఁడు
బు విడుతు నే నవితలంచుచుఁ గమలాయతాక్షి - గీ॥ యారథాధినాథుఁడై వచ్చు ఋతుపర్ణుఁ । జూచి యవ్వడఁ
యగుచునుండె నంత నా ఋతుపర్ణుండు । భీముఁ గానవచ్చెఁ బ్రియముతోడ ✽ వ॥ భీముండును వానిం బూజించి
రమ్యహర్మ్యంబున విడియించిన ఋతుపర్ణుం డవ్వారంబున స్వయంవరంబను శబ్దంబు వినంగానక యాత్మగ
న ✽ క॥ ధరణిఁగల రాజులిండె । వ్వరు వచ్చినవారు లేరు వైదర్భి యొరుఁ । వరియింపనంత ధర్మే । తరచరిత
మునుండెద దద్దయు లజ్జ ✽ వ॥ బాహుకుండును రథశాల రథాశ్వంబుల బంధించి రథసమీపంబున విశ్రమించియుం
తదమయంతి బాహుక వార్ష్ణేయులతోడ వచ్చిన ఋతుపర్ణుం జూచి నిష్ఫలమనోరథయై యుండనోపక కేశినియను
నింబిలిచి ఋతుపర్ణ రథాధ్యాపతింగాఁ బాష్ణేయ సూతపుత్రుంగా నెఱింగితి బాహుకుండను వాఁడెవ్వఁడో
యందు నా హృదయంబు ముదితంబగుచున్నయది మనకుఁ బ్రతివచనం బిచ్చినవాఁడు వాఁడకావలయు వానికడకు
యియొఱింగిరమ్మని పంచిన నది వోయి బాహుకుం గని దమయంతి నీకుశలంబడుగఁ బుత్తెంచె నిందుల కేమి కారణంబు
తెలిసిన దానికి బాహుకుండిట్లనియె ✽ క॥ ప్రియమున దమయంతిపున । స్స్వయంవరము సేయఁగడఁగి సకలక్షత్ర
యవిరులరావించిన నయశాలి ఋతుపర్ణుఁ డొక్కవాఁట నె వేడ్కన్ ✽ క॥ విన వెశతయోజనంబులు చనుదెంచెనదో
మండిసరి నిందులకా తవి సారథినై యిట నే । నును వచ్చితి వానితోఁ మనోవేగమునన్ ✽ వ॥ మూఁడవవాఁడెవ్వఁడనియ
నన కేశినికి బాహుకుండిట్లనియె ✽ క॥ నలురథచోదకుఁడతఁడ । త్యలఘుఁడు వార్ష్ణేయనాముఁడనవుడు వాఁడు
భూపాలకుఁ బోయిన । ప్పుడు దియ్యనియెఱుఁగు నెంతవాఁడిట్లనియెఁ ✽ వార్ష్ణేయుండును నలుపుత్రుల

శ్వరునొద్దబెట్టి పోయిన లురాజ్యభ్రంశంబువిని ఋతుపర్ణుంగొలిచి యుండెనాతండునువలు నెఱుంగఁడు * క ॥ నలు
తోనాక్రూటనరిగిన । నలినాయతనేత్ర భీమనందనయొండెన్ । నలుఁడొండెఁగాకయెఱుఁగుఁడె । నలునొరులకు నెఱుఁగఁగ
గారణముగలదె మహిన్ ॥ వ॥ అనినవిని కేశినియిట్లనియె * సీ॥ అడవిలోన ప్రాణరహితురాలైదయలేక ప్రాణేశ్వరుఁడుదను
బాసిచనిన । వాటిన ప్రార్థంబునలినాక్షి యిప్పటు పరిధానముగఁ బాంసుపటలమలిన । మగుచున్నతనువుతోనయంబు
జడగొన్నయలకావలులతోడనవనితలము । శయనంబుగా ధరచ్చారిణి దమయంతియనఘవ్రతంబిట్లులాచరించు ॥ గీ॥ చున్న
దనివనవిరళలోద్గతబాష్పపూ । ర్ణంబులైనలోచనంబులెఱుక । పడక యుండవదనపద్మంబువాంచితా । నొండువలపుచూ
చుచుండెనలుఁడు * వ ॥ కేశినియును బాహుకువలుకులు వాకారంబునుదమయంతి కెఱుంగించిననదియాతనినలుంగాశం
కించియుంకను వానికడకేగుము వాఁడుఋతుపర్ణువంటలవాఁడట వచనసమయంబున వానిచరితంబిమ్ముగా నెఱిఁగి
రమ్మని పంచినయప్పుడచని కేశినిబాహుకునందు దైవమానుషనిమిత్తావృతక్రియలు సూచివచ్చి దమయంతికిట్లనియె *

కేశియను చెలికత్తియ దమయంతితో నలునిగుణంబులు చెప్పుట.

క ॥ ఆతనిచరితంబుఁ జెప్పఁగ । నతమానువమపగతత్రయాసమదృష్ట । శ్రుతపూర్వమువరమార్గం । బతనినిదైవమన
నలయానంబుజనేత్రా * సీ ॥ వినవమ్మతృణముష్టిగొని వాఁడువైచినవందగ్నియుదయించియందువంట । లగునంతను
నునింధనములపేక్షింపక యడుగకనుండుచునుండుమఱియుఁ । గడఁకతోనంజుల్లుగడుగంగసమకట్టి జలమపేక్షించు
డు సంభవిల్లుఁ । గుంభముల్నిండిదివ్యాంభఃప్రవాహముతుయమగుదుండునాతుణముచూడ * గీ॥ నతనికరతలద్వయావర్తి
తమ్ములై । కందియును మహాసుగంధకుసుమ । తతులుదొంటియట్ల తమకంపువిడువక । యుండునతనితేజమున్నతంబు ॥
వ॥ అనినవిని దమయంతి వెండియుఁ గేశినిఁ బిలిచి బాహుకువండిన వంజుల్లుదెప్పించియాస్వాదించి బాహుకునందునలు
లక్షణంబులుగలుగు టెఱింగియునాఁడ నొవకవానిపాలికిఁ గొడుకునుంగూఁతుమఁబంచిననక్కుమారులంజూచి * గీ॥ వ
శముగాక బాష్పవారి యొల్కుచునుండఁ । గొడుకుఁగూఁతు నెత్తికొనినలుండు । హర్షపులకితుండునై విజాంకతలంబు ।
నందు వారినునిచియాదరమున * వ॥ అక్కేశినిఁ జూచి యిక్కుమారులిద్దఱు వాకొడుకుమంగూఁతునుంబోలినవీరి నెత్తికొ
నిదుఃఖించితిననితన్నెగ్గు సకుండంబలికి దానికిట్లనియె * క ॥ నీవిటబలుమఱువచ్చుచుఁ । బోవుచునునికిగనిచిత్తములనొం
డుగ సం । భావింతురితరజనములు । కావున రావలవదింకఁ గార్యార్థినివై * వ॥ ఏము దేశాంతరంబులనుండి వచ్చినయతిథులము
నీవుమాతోడి దేమియనినఁ గమ చివచ్చి బాహుకుమార్గంబంతయు దమయంతికిం జెప్పిననది సంతసించి నిజజననికిట్లనియె *
చ॥ సందియమేల సర్వగుణసంపదఁ జూడఁగ బాహుకుండు భూ । వందితుఁడైన నైషధుఁడ వశ్యముదానగు వామనంబునా । వం
దముఁ బొందుచున్నదిఘనంబుగ వాఁడిటవచ్చు వాఁడొయే । నందుల కేగుదాననొనయంబుగనావనివిశ్చయింపుమా * వ॥ అని
ననదియప్పు భీమునను మతంబున దమయంతినొద్దకు బాహుకు రావించిన * క॥ చనుదెంచియందుదీనా । నననవిరళవంకమ
లిననతగాత్రఁ దప । స్వినతికృశ దమయంతిం । గనియొనలుండుదితబాష్పకణకలితముఖిన్ * క॥ దమయంతినలునివిక్రుతాం ।
గముఁ జూచియునతనినమ్మఁగావగవక నె । య్యమునను లజ్జను భయసం । భ్రమమును వివశాత్మయగుచుఁ బతికిట్లనియెన్ *
వ ॥ విజనంబైన వనంబున నలసినిద్రపోయిన యబలనతిసాధ్విసువ్రతనగ్నిసన్నిధిం బాణిగ్రహ విధిలబ్ధయైనదానిం
బాసి నలునట్లు నిర్దయులై యరిగినవారలొరు లెవ్వరు లేరు * క ॥ సురవరులనునొల్లకనలు । వరియించిననన్నుఁ బుత్రవ
తి నేలొక్కో చెచ్చెరవిడిచె నాతనికిని పుష్కరుణున కేనేమియెగ్గుగావించితినో * వ ॥ నిన్నువిడువనొడకుండుమనినయప్పు
లుకు లేలమఱిచెనోయని శోకతప్తంబైన తనహృదయంబు దడుపుచున్నదియనుంబోలె బాష్పధారలఁగుచమండలం
బుదడుపుచునున్న దమయంతింజూచి శోకాకులుండై నలుండిట్లనియె * గీ ॥ కలిసమావిష్టమతినయికష్టవృత్తి । నట్టియి
డుమలఁబడితి నేనదిమదీయ । తపముబలమువదుష్కర్మతాపమెల్ల । నష్టమైపోయెనివ్వతునన్నువిడిచి * వ॥ ఏనిందులకు
నీతదర్థంబవచ్చితినదియట్లుండె నన్నునమరక్తనను ప్రతుఁదలంపక యన్యాపేక్షంబున స్వయంవరంబు రచియించు
టయిది కులస్త్రీధర్మంబుగాదు రాజులనెల్లనీస్వయంవరంబునకు రావించుటం జేసి కాదె ఋతుపర్ణుండు వచ్చెనని
నవెఱచిన్కృతాంజలియైదమయంతియిట్లనియె * [illegible] । వలికిరేల్లచోనాచేతఁబంపఁబడె

మ్యయందుఁ బర్ణాదుఁడను విప్రుఁ డయ్యయోధ్య! కేగి ప్రతివచనంబుల నెఱిఁగెనిప్పు * వ ॥ ఆపర్ణాదువలన నైష
ననైనిన్నిటు రావించు నుపాయంబు దలంచి యెల్లి దమయంతీద్వితీయస్వయంవరంబగునని ఋతుపర్ణునకు బ్రా
నుదేవుండను బ్రాహ్మణుంబుత్తెంచితి * క ॥ నరవరుఁడు నలుఁడు కాకె। వ్వరు శతయోజనము లొక్కవాసరమున
గునరులోరులనిదినిం। బరికింపఁగ వేఁడియిట్లు వంచితినధిపా * ఉ ॥ పీనతిపాపభావమున నెగ్గుదలంపక యుండునట్లుగా
నతవైరినీయడుగులంటఁగ నోపుదునట్లమైనన। నీ్నలినాప్తుఁడయ్యనలుఁడీమ్మ గలాంఛనుఁడీమరోత్తముల్। జా
జంగనీక్షణమచంచరేఖావపరీతచిత్తులై * వ ॥ అనుచున్న యవసరంబున నఖిలభూతాంతర్గతుండైన వాయుభట్టా
రకుండెల్లవారు నవిన నాకాశంబుననుండి నలునకిట్లనియె * చ ॥ అమలచరిత్ర నిట్లు దమయంతి పతివ్రతఁ బల్కె దే
వో! త్తమ విను దీనియందు విదితంబగు శీలవిధిజ్ఞ సుధాంశుఁడున్। గమలహితుండు నేను దగఁ గాచితి మొక్కట మూఁడు
ముల్! కోమరుగ దీనిఁ జేకొనుము కోమలి నీకనురక్త నాపుడున్ * క ॥ మరియె మరుద్వచనానంతరమున సురపుష్పవృష్టి
యక్రమ్మోసె! సురదుందుభినాదంబులు! గరము ప్రశస్తముగ వీచె గంధవహుండున్ * వ ॥ ఇట్లెల్లవారికి నాశ్చర్యం
గావాయుదేవుండు తన్నెఱింగించి దమయంతీపతివ్రతాగుణంబులును బలియందలి యకృత్రిమానురాగంబునం జె
నవిని నలుండు పరమప్రమోదపరిపూర్ణహృదయుండై తత్క్షణంబునఁ గర్కోటకుం దలంచి వానియిచ్చిన పుట్టంబు పైఁజె

నలుండు నిజరూపంబుతో దమయంతిం గూడుట.

కొని నిజరూపంబు దాల్చిన * ఉ ॥ ఆయతబాహుఁ దప్తకనకాంచితవర్ణ మనోజరూపునిం। ద్రాయితసూర్యతేజుని
ప్రభు నన్నలుఁ జూచి పద్మప। త్రాయతనేత్ర యప్పు దమయంతి కరంబు ముదంబునొందెల। శ్రీసహితనయ్యెనెయ్య
మిత్రులకు హృదయప్రియంబుగన్ * వ ॥ ఇట్లు సంగతులైన యయ్యిరువురకు విరహపరితాపంబుతోడన శరీరమాలి
న్యంబు వాసెఁ బరస్పరానురాగంబుతోన విభూషణవిశేషంబులు విలసిల్లె నంతనంతయు విని భీముండు జాతసస్యమైన
సుధ తోయసంప్రాప్తి నత్యాయతమైనట్లజ్ఞాతచర్యుండైన పతిం బడసి పరమసంతుష్టహృదయుండై చంద్రుతోఁగూడి
న రాత్రియుంబోలెఁ బతిం గూడి యొప్పుచున్న దమయంతిం జూచి సంతసిల్లి తనపురంబునం దష్టశోభనంబులు దేవగృహం
బులయందు విశేషపూజలు సేయించె నట్టిమహోత్సవం బెఱింగి ఋతుపర్ణుండు నలునొద్దకు వచ్చి నీవు నిఖిలలోకపూ
జ్యుండవయ్యును నా యొద్ద బాహుకుండనంగాఁ బ్రచ్ఛన్నవృత్తి మున్ను నిన్నెఱుంగక నీచకర్మంబులందు నియోగించితి
ని క్షమియించునదియని నలుచేత సత్కృతుండై యశ్వహృదయం బుపదేశంబుగొని యయోధ్యకుఁ జనియె నట నలుం
డు విదర్భపురంబున నొక్కమాసంబు నివాసంబు సేసి విదర్భేశ్వరు వీడ్కొని దమయంతి నందయునిచి యొక్కరథంబును బ
దియాఱేనుఁగులును నేఁబది గుఱ్ఱంబులు నాఱునూఱు కాల్బలంబులుఁ దనకుఁ దోడుగా నిషధపురంబున కరిగి పుష్కరు
నియిట్లనియె * క ॥ దమయంతి రోయి గాజా। దము నీతో నాడఁ గడఁగెద సుధరణీరా। జ్యము నీవు నాకరోయిడు। మనకుం
జూదంబు నీమనభిమతమేనిన్ * మత్తకోకిల ॥ వీరభోజ్యము సుమ్ము రాజ్యము వింటె నీవును నేను దు। ర్వారవృత్తి రథా
లేక్కయ వంధ్యవిక్రమ మేర్పడన్। భూరివీరరణం బొనర్తము పోర నోర్చినవాఁడయి। ధ్ధారుణీతలరాజ్యసంపద
లుబ్ధీరగుణోన్నతిన్ * వ ॥ ఈ రెంటిలోని కెయ్యది యిష్టంబు దానికిం గడంగుమనినం బుష్కరుండు రణంబునఁ బరాజి
తుసంగావున నలుం దొల్లియు జూదంబున నోడెదినట్లయుంకను నోడిచి దమయంతిం జేకొని కృతార్థుండ నగుదు
సంతసిల్లియే నోటుపడితినేని నఖిలమహీరాజ్యంబు నీయదియని వోటుపడితేని దమయంతి నాయదియని పలికి యో
నలుతో జూదమాడి యోటుపడిన * క ॥ ఘనముగ జంబూద్వీపం। బునఁ గలవారెల్ల నెఱుఁగఁ బుష్కరుచేతం। గొని
బున ద్యూతంబున। ననఘుఁడు నలుఁ డఖిలరాజ్య మత్యున్నతితోన్ * వ ॥ ఇట్లు జూదంబునఁ బుష్కరు నోడించి సకలమ
హీరాజ్యంబును జేకొని నలుండు వానికిట్లనియె * క ॥ కలిసంప్రాప్తుఁడనై కడు। బలమఱి నీచేతఁ దొల్లి బలవద్ద్యూతం
బజితుఁడనైతిని దినీ। బలము విగర్వింపఁ జను నె బలవంతుఁడవై * వ ॥ నీవు నాపితృవ్యపుత్రుండ వెద్దియుం జేయనోపవ
న్ను నిపుష్కరు విడిచిపుచ్చి పుష్కలంబైన రాజ్యంబుతో నలుండున్నంత * క ॥ భీముప్రియాత్మజ యగు నా। కోమలి దమ
యంతి పుత్రకులు దాను నల। శ్రీ [illegible] వచ్చెఁ దనపతికడకున్ * వ ॥ అట్లు

హృదయేశ్వరియైన దమయంతిం గూడినలుండు విధివిహితానేక శతముఖుండై శతమఖు విలాసంబుతో సకలరత్నయుతంబైన రత్నగర్భాధి రాజ్యంబు సేసెంగావున నక్షజితుండనై తినని వగవకుండుము నీవును దైవమానుషసంపన్నుండవై శత్రువుల జయించి సకలమహీరాజ్యంబు వడయుదవని బృహదశ్వుండు ధర్మరాజునకు నతనిహృదయం బుపదేశించి * సీ॥ ఇన్నలోపాఖ్యానమెప్పుడు దత్తావధానులై వినువారు దవిలి భక్తిఁ । జదివెడువారును జగతీశ కలిదోష నిర్ముక్తులగుదు రఖిలపుణ్య । ఫలభాగులగుదురు బహుపుత్రపౌత్రయు తారోగ్యధనయుక్తులగుదు రెల్ల । విషములకును దుష్టవిషయంబులకు దూరులగుదురు ధర్మాత్ములగుదు రుర్విఁ । గడు బ్రసిద్ధమిది యాంగిరోక్తపటకువిదమ । యంతిఁబుణ్యమూర్తియైన నలుని । సుతచరిత్రుఁ డనదై ఋతుపర్ణుఁగీర్తింపఁ గలిభయంబులెల్లఁ దొలఁగునధిప * శ్లోకము ॥ కర్కోటకస్య నాగస్య దమయంత్యా నలస్య చ । ఋతుపర్ణస్య రాజర్షేః కీర్తనం కలినాశనమ్ * వ ॥ అని బృహదశ్వుండరిగినం బాండవులు గాండీవిరాకఁ గోరుచుండ దదాలోకనప్రీతిమండునంత నంతరిక్షంబెల్లఁ దన తేజంబున వెలుంగుచుండ నారదుండు వచ్చిననుజసహితుండైన ధర్మరాజుచేతం బూజితుండై యిట్లనియె * గీ ॥ ధర్మపుత్ర నీయుదారచరిత్రమ । ధర్మమతికి దృష్టతము

ధర్మరాజునెద్దకు నారదమహాముని వచ్చుట

డనైతి । నడుగుమిష్టమెద్దియనినఁ గృతాంజలియై మహీశుఁ డిట్లనియె భక్తి * వ ॥ మునీంద్రా నీవు పూర్ణుండవై నంద్రిజగంబులకుఁ దృప్తియగునిన్నుఁ జూచి కృతార్థుండనైతి నాకెప్పుడు నొక్క ధర్మసందేహంబులుగలదు దానివిర్ణయించియానతియ్యవలయు * చ ॥ ధరణి బ్రదక్షిణంబుగ ముదంబునఁ గృష్ణ్మ రితీర్థసేవనా । పరులగుచున్న ధన్యులకు పుణ్యస్థితి నెట్టి ఫలంబులైనఁ గాం । తురు బహుతీర్థకీర్తనముతో నెఱుఁగింపుము దీని నావుడున్ । నరనుతుఁ డైన పాస్థునకు నారదుఁ డిట్లని చెప్పెఁ బ్రీతితోన్ * క ॥ ధీరుఁడు భీష్ముఁడు గంగాద్వారమునం దొల్లి పితృహితమ్ముగ శుభక । ర్మారంభుఁడగుచునుండైను । దారుండక్షయ్యనసంతతవ్రతపరుఁడై * వ ॥ అతని పితృదేవతాభక్తికిం బరమధర్మచరితంబునకు మెచ్చి తద్ధర్మనాపేక్షంబుల స్త్యుండను ముని వచ్చిన నతనిభక్తుండై భీష్ముండు భవద్దానుండనని ముకుళితహస్తుండై యున్న వానికిం బులస్త్యుండిట్లనియె * క॥ పితృదేవభక్తిఁబుణ్యవ్రతచర్యను నీవయెల్లవారికి నతుల్యు । న్నతుఁడవుగావున నీచే గృతిఁగానఁగఁబడినవే కృపకు లేశా * వ ॥ నీయిష్టంబు సెప్పు నేన మోఘదర్శనుండ ననిన భీష్ముండు ముదితహృదయుండై మునీంద్రా నాయందు నీ మహాప్రసాదబుద్ధి కలదేనిం జెప్పవలయుని * క ॥ మమ జేంద్ర నన్ను నీవడి । గినయట్లపులస్త్యుఁ బుణ్యకీర్తనుగంగాతనయుండడిగిన నతనికిఁ నానఘచరిత్రుఁ నపునిట్టులని ముని చెప్పెన్ * సీ ॥ కడఁగి బుద్ధీంద్రియకర్మేంద్రియంబుల యందు సంతతచిత్తులైనవారు । ధృతి నహంకారప్రతిగ్రహాపేక్షులయందు నివృత్తాత్ములైనవారు । నల్పభోజనులు ననారంభకులును నై యత్యంతసంతోషులైనవారు । సత్యవ్రతులు శుభాచారుల క్రోధనులనఁగ ధర్మాన్వితులైన వారు । నఖిలతీర్థశతములాడిన ఫలములును । నఖిలయజ్ఞవిధుల నైన ఫలముఁ । బడయుదురు హీనభాగ్యదుర్గతులకుఁ । బరమతీర్థసేవపడయనగునె * క ॥ తిలగోసువర్ణదానం । బులునుపవాసములు దీర్ఘముల నేకములిమ్ములఁ జేయని వారు దరిద్రులు నిరతంబసుమరాత్మదోషము పేర్మిన్ * క ॥ క్రతుఫలములు వడయఁగమ । ర్గతులకు దొరకొనమి తీర్థగమనంబునఁ దత్క్రతుఫలములందుదురుడు । గ్గతులును విధిమునులమతము కౌరవవృషభా * వ ॥ తీర్థగమనఫలంబు యజ్ఞఫలంబులకు విశేషంబ దివినుము * చ ॥ వమితవిరోధి పుష్కరమనంగ జగద్విదితంబు పుణ్యతీ । ర్థము మునిసిద్ధసేవ్యము ముదంబున నందుఁ బయోజసంభవుం । డమరులతోడ సన్నిహితుఁడై వసియించు ద్రిపుష్కరంబులున్ । సమములు వాని నెవ్వఁడును సంస్మృతిఁ జేసెనఁ బాయుఁ బాపముల్ * క ॥ పది వేలకోట్లు తీర్థము । లుదితములై పుష్కరములనుండు మునీంద్ర । త్రిసంధ్యవరులందుఁ జేసిరి । మడిఁ గృతకృత్యులయితపము మఖములఁ బ్రీతిన్ * వ ॥ అందుఁ గృతస్నానులై దేవర్షిపితృతర్పణంబులు సేసిన వారు దశాశ్వమేధ ఫలంబులు వడయుదురు కార్తికమాసంబున నెక్కుదివసంబు పుష్కరసేవ సేయుటయును మాతేండ్ల గ్నిహోత్రంబు వేల్చుటయు సమంబు * క ॥ అమరవరులందుఁ బుష్కరోత్తముఁ డెట్లు విశేషమట్ల ధరణింగల తీర్థములం దును బుష్కరతీర్థము గరము విశేషమభిమతార్థప్రదమై * వ ! పుష్కరంబునఁ బది యేండ్లు వసియించిన వారికి సర్వక్రతుఫలంబును బ్రహ్మలోకప్రాప్తియును నగు నట యజలబూమార్గంబు చన ... బగస్త్యవటంబును తీర్థంబులా

డియశ్వమేధఫలంబువడయుదురు కణ్వాశ్రమంబునుధర్మారణ్యంబునుయయాతిపతనంబునంజూచిన సర్వపాపక్షయం
బగుమహాకాలంబును గోటితీర్థంబును భద్రవటంబునను రుద్రస్థానంబునను ద్రుంబూజసేసి గణపతిత్వంబువడయు
దురునర్మదాస్నానంబున దక్షిణసింధుస్నానంబునఁ జర్మణ్వతీతీర్థస్నానంబున నగ్నిష్టోమ ఫలంబులగు * క.॥ అన
ద్యవసిష్ఠాశ్రము। ముననొకదివసంబుశాకమూలాశనులై। జనులుండిపడయుదురుబహు। ధనసంపదగోసహస్రదాన
ఫలంబుల్ * వ॥ మఱిపింగళంబనుతీర్థంబుసేవించి శతకపిల గోదానఫలంబువడయుదు రెందేనియగ్నిదేవుండుప్ర
త్యక్షంబైయుండునట్టిప్రభాస తీర్థంబాడి యగ్నిష్టోమాతిరాత్రఫలంబువడయుదురు దూర్వాసుండు విష్ణునకువరంబి
చ్చుటంజేసివరదానంబనంబరఁగిన తీర్థంబాడియుసరస్వతీసాగర సంగమంబాడియుగోసహస్రదాన ఫలంబుఁబడయు
దురు * క ॥ద్వారవతీపురమునబ్బం। దారకమనుతీర్థమునబెడంగైదిదల। శ్రీరమ్యములైముద్రా। కారములై పంకజ
ములుగానంగఁబడుఁ * వ॥ అందుఁబరమేశ్వరుంబూజించిపాపవిముక్తులగుదురుసాగరసింధుసంగమస్నానులైనవారు
నాకలోకగతులగుదురు శంఖకర్ణంబున నీశ్వరుంబూజించి దశాశ్వమేధఫల ప్రాప్తులగుదురు వసుధ్వారంబునువసు
శరంబునను తీర్థంబులనాడి వసుసంపూర్ణులగుదురు సింధూత్తమస్నానంబున బహుసువర్ణ దానఫలంబగు బ్రహ్మతుం
గసేవంబునబ్రహ్మలోక ప్రాప్తియగు శక్రకుమారీ విలోకనంబునశక్రలోకగతియగుశ్రీకుంజరంబునం బితామహు
నకునమస్కరించి సౌవర్ణవిరాజితంబులైన మత్స్యంబులుగల విమలంబను తీర్థంబుననాడి వాసవ సాయుజ్యంబువడ
యుదురుమల హారంబనుతీర్థంబున నగ్నిదేవునకునర్ఘ్యంబిచ్చిననది యక్షయంబైపితృదేవతులకుఁ దృప్తిఁజేయుగో
సహస్రదానంబునకునశ్వమేధసహస్రంబులకువిశేషంబు * క ॥ దేవికయనుతీర్థంబున। దేవసమూహంబుతోడఁద్రిణ
యనుఁడుండుఁ । సేవితమైజనులకునది। కావించుననూనధర్మకామార్థంబుల్ * వ॥ అర్ధయోజనవిస్తృతంబై పంచ
యోజనాయామంబైన యద్దేవికానదియును గామాఖ్యంబును రుద్రతీర్థంబును యజనయాజన బ్రహ్మవాలుకంబులు
ను బ్రహ్మాదిదేవతల దీక్షసత్రస్థానంబయిన దీక్షసత్రస్థానంబును సేవించినవారికి నిష్టసిద్ధియగున చిరంబనుతీర్థంబు
ననదృశ్యంబై మేరువునకుంబోవునెడన గోద్భేదశిలోద్భేదసమయంబుల నెందేనిసరస్వతికానం బడియెనట్టిసరస్వతి
యందు నభిషిక్తులైనవారు నాకలోకంబు వడయుదురు రసరూపపుష్కరంబులంగలరసపానంబనుతీర్థంబునస్నానం
బునుగోసహస్రదానంబునుసమంబు * అక్కర ॥ ఏమయేమమును పూజింపుము మరుద్రునిందనివేడ్క। తోమునికో
టిదారున్ననీశుఁడందఱకునుప్రీతి। గామతిలోఁగోటిరుద్రరూపములుగావించెనదియు। భూమిఁబ్రసిద్ధమైరుద్రకో
టి వాఁబొలిచివెలిఁగె * వ॥ అందురుద్రుఁబూజసేసిరుద్రలోక ప్రాప్తులగుదురు * క॥ నరనుతనైమిశమునఁబుష్క
రములమూఁటనుజగత్ప్రకాశితమైయి। ద్ధరణిఁగురుక్షేత్రముదు। స్తరతరదురితౌఘములకుదవ్వగుచుండుఁ * గీ॥ అ
మరలోకనివాసులయంద్రువిబుధు। లాకురుక్షేత్రవాసులనదియువినఁగ। నుత్తమంబుదృషద్వతియుత్తరమునఁ। దపన
తేజసరస్వతిదక్షిణమున * వ॥ అక్కురుక్షేత్రశమంతపంచకంబులనడుమ రామహ్రదంబునడుమఁబితామహునుత్త
రవేదియనంబడునట్టి కురుక్షేత్రంబుమెట్టిన వారికిఁగురుక్షేత్రంబునవసియించెదమని తలంచినవారికి సర్వపాపక్ష
యంబగుదైవతంబనువిష్ణుస్థానంబున విష్ణువునర్చించిన నశ్వమేధఫలంబగుఁబారిప్లవంబను తీర్థమాడియగ్నిష్టోమఫలం
బుఁబడయుదురు పృథివీతీర్థంబాడిన గోసహస్రదాన ఫలంబగు సాలూకినియను తీర్థంబాడిన దశాశ్వమేధఫలంబగు
సర్పితీర్థంబాడియందుత్తరకుండను ద్వారపాలకునింజూచినవారికి నెందేనికృష్ణుండాదివరాహంబయ్యెనట్టి వరా
హతీర్థంబాడినవారికి నగ్నిష్టోమ ఫలంబగు నశ్వినీతీర్థంబాడిన రూపవంతులగుదురు జయంతియను సోమతీర్థస్నా
నంబులురాజసూయపౌండరీక సమంబులగ్నివటంబునఁ బంచవటంబున నీశ్వరుఁబూజించియిష్టవరంబులువడయుదురు
గురుక్షేత్రద్వారంబుఁబ్రదక్షిణంబుసేసినంబాపక్షయంబగు * క ॥ వీరుఁడయిక్షత్రియులందన। దారుణశరశుపునజా
మదగ్న్యుఁడురౌద్రా। కారుఁడువధియించితదీ। యారుణమున నేనమడుపులాపాదించెఁ * వ॥ అందుఁబితృతర్పణంబు
సేసినంబితృదేవతలాతనికిఁబ్రత్యక్షంబై నీకిష్టంబైన వరంబువేఁడుమనినఁ బరశురాముండు వారలకిట్లనియె * గీ॥ క్ష
త్రవధనైనపాపంబుగ్రాఁగవలయు [illegible] ఇయ్యుఁబుణ్యతీర్థంబులై యిద్ధరిత్రిఁ। బరఁ

నచుండంగ వలయుమీకరుణఁ జేసి * వ॥ అనిపితృదేవతలవరంబునం బుణ్యతీర్థంబులఁ జేసె నట్టిరామహ్రదంబుల నాడిన
వారికి నశ్వమేధఫలంబగుఁ గాయశౌచంబను తీర్థం బాడి కాయశుద్ధులగుదురెం దేని విష్ణుదేవుండు లోకంబుల నుద్ధరించె
నట్టిలోకోద్ధారణంబను తీర్థం బాడి కులంబుద్ధరింతురు శ్రీతీర్థం బాడి శ్రీమంతులగుదురు కపిలతీర్థం బాడి కపిలగోసహస్ర
దానఫలంబుఁ బడయుదురు సూర్యతీర్థం బాడి యందువసియించిన సూర్యలోకప్రాప్తులగుదురు గోభవంబను తీర్థం బా
డి గోసహస్రసమృద్ధులగుదురు శంఖినీతలద్వారంబున నరకాంతకుండను ద్వారపాలకుం బూజించినవారు సరస్వతీస్నా
తులైనవారలు నగ్నిష్టోమఫలంబుఁ బడయుదురు మాతృతీర్థదర్శనంబునం బ్రజావృద్ధి యగు బ్రహ్మావర్తంబును శర
వణంబునుఁ జూచిన సర్వవ్యాధివిముక్తులగుదురు లోమాపహంబను తీర్థంబునం దేకాదశ తీర్థంబులుగలవందుఁ బ్రాణా
యామంబు సేసిన విప్రులకు మానసహాయంబగు నైలుకులచేత నేయంబడి కృష్ణమృగంబు లెం దేని యొక్కతీర్థంబు సొచ్చి
మానుషత్వంబునడసె నట్టిమానుషతీర్థం బాడి సర్వవిషయవిముక్తులై దేవత్వంబు వడయుదురు దానితూర్పునొక్క
ఱువున సురగమయను మహానదిం బితృతర్పణంబు సేసి పితృదేవోద్దేశంబున నొక్కబ్రాహ్మణునకుం గుడువం బెట్టినఁ
గోటిబ్రాహ్మణులు గుడిచినఫలంబగుఁ బితృదేవతలు తృప్తియు నొందుదురు బ్రహ్మోదుంబరంబు మహర్షికుండంబు గే
దారంబునుఁ జూచి బ్రహ్మలోకంబు వడయుదురు కపిలాశ్వకేదారంబులఁ జూచి పాపవిముక్తులై యదృశ్యులగుదురు సుక
రంబను తీర్థం బాడి కృష్ణచతుర్దశినాఁ డీశ్వరుం బూజించి యెల్లకోరుకలం బడయుదురు మూఁడుకోట్లకూపహ్రదంబులుగ
లయింద్రస్యందనంబను తీర్థం బాడి పితృతర్పణంబులు సేసినవారికి వాజపేయఫలంబగు జామ్యంబను తీర్థంబునందుఁ జేసి
నదానజపంబు లక్షయంబులగు నారదతీర్థంబైన సభాజన్మంబునందుఁ బ్రాణత్యాగంబు సేసినవారు సర్వలోకంబులుం
బడయుదురు శుక్లైకాదశిం బుండరీకంబను తీర్థం బాడి పౌండరీకఫలంబు వడయుదు రందు వైతరణీస్నాతులై రుద్రునకు న
మస్కరించి సర్వపాపవిముక్తులగుదు రెం దేని దేవతలనేకసహస్రవర్షంబులు దపంబు సేసి రట్టి సవనంబను తీర్థం బాడి య
గ్నిష్టోమాతిరాత్రఫలంబులు వడయుదురు ద్వైపాయనుం డనేకతీర్థంబులు మిశ్రీకరించుటం జేసి మిశ్రీకరంబను తీర్థం
బాడినవారికి సర్వతీర్థస్నానఫలంబగు వ్యాసవరంబును మనోజవంబును మధువటంబునను తీర్థంబుల నాడిన గోసహస్ర
దానఫలంబు వడయుదురు గౌశికీశతధృతీసంగమంబున స్నాతులై సర్వపాపవిముక్తులగుదురు దర్భకూలంబున నశ్వత ప్రస్థా
నంబు సేసి పితరుల ఋణంబున నీఁగుదురు సూర్యతీర్థం బాడి సూర్యలోకప్రాప్తులగుదురు భృగుతుంగంబున గంగాస్నాతులై
మహాదేవు నర్చించిన మహాత్ము లశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు వామనంబను తీర్థం బాడి వామను నర్చించినవారు విష్ణులో
కప్రాప్తులగుదురు పావనంబను తీర్థం బాడి కులంబు పవిత్రంబు సేయుదురు శ్రీకుంజరంబున సరస్వతీస్నాతులై యగ్నిష్టో
మఫలంబు వడయుదురు ఋషులెం దేనుండి తీర్థయాత్రాపరులై కురుక్షేత్రంబునకుం బోదు రట్టి నైమిశకుండం బాడి ఋ
షితృప్తి సేయుదురు బ్రహ్మతీర్థం బాడి వర్ణాంతరులు బ్రాహ్మణులగుదురు బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మలోకప్రాప్తులగుదురు *
సీ॥ అనఘుఁడు శౌనకుఁ డను నొక్కబ్రహ్మర్షి తనచేయి వ్రయ్యంగ దర్భఁ గోసిన। సాంద్రమై శాకరసంబందు నిర్గతం
బగుడు నుహర్షించి యాడుచున్నఁ। జూచి సహింపక సురలును మునులును హరుపాలి కరిగి దేవాదిదేవ। మునివృత్తమేవి
ధంబున నివృత్తంబగునట్లుగాఁ జేయుమీ వనిన హరుఁడు * గీ॥ తపసి రూపమొప్ప దరియించి యమ్మునిఁ గడకు వచ్చి యేమి కారణ
మున। నాడెదేమి విస్మయం బిందుఁ జూచితి। చెప్పు మిత మేని చెప్పు మనిన * వ॥ నాకరంబున శాకరసంబు వెలువడిన విస్మి
తుండనయి హర్షించి యాడెద ననిన నది యేమి విస్మయంబు దీనిం జూడు మని హరుండు తన యంగుష్ఠంబు నంగుళీ తాడనం
బు చేసిన నందు హేమసన్నిభంబయిన భస్మంబు వెలువడినం జూచి లజ్జితుండయి నీవు పరమేశ్వరుండవని నమస్కరించి వే
దమంత్రంబుల స్తుతియించి దేవా నీ ప్రసాదంబున నాకుఁ దపోవర్ధనంబుగావలయు ననిన నమ్ముని వరునకు నీశ్వరుండు గరు
ణించి నీకుఁ దపోవర్ధనమగు నేను నీయాశ్రమంబున నుండుదు ననియె నట్టి సప్తసారస్వత తీర్థంబు లాడినవారికి సారస్వ
తసిద్ధి యగు బ్రహ్మాదిదేవతలచేన ధిష్ఠితంబులయిన యౌశనతీర్థంబును గపాలమోచనంబు విశ్వామిత్రంబు గార్తికేయం
బు ననియెడు తీర్థంబుల నాడి పాపవిముక్తులయి బ్రహ్మలోకంబుఁ బడయుదురు * క॥ వేదములందును వినఁ గబ్బ। పావకతీ

ర్థంబయుత్తమోత్తమ మును రేం। ద్రాదిసురనరులకును న్యా। సాదిమహాయోగినరులకాస్పదమగుటకా * వ॥ అంత

శరీరత్యాగంబుచేసినవారు పాపవిముక్తులగుదురు సురకన్యాసరస్వతీసంగమస్నాతులయినవారు బ్రహ్మహత్యాదిపాతకంబులవలనఁ బాయుదురు రత్రినిర్మితంబయిన యతికర్షణతీర్థం బాడిన శూద్రులు బ్రాహ్మణులగుదురు బ్రాహ్మణులుపరమసిద్ధులగుదురు శతంబునుసహస్రంబుననుతీర్థంబులందుఁజేసిన జపదానోపవాసంబులు శతసహస్రగుణంబులగు వేల్పులెల్లంగుమారు సేనాపతింగా నెంజేసినభిషేకించినట్టియాశ్రీనంబనుతీర్థంబునుదాఁతూర్పుననుండు సురతీర్థంబును స్వర్గద్వారంబను తీర్థంబునుం జూచినవారికి స్వర్గద్వారంబు వివృతంబగు రుద్రపత్నియను తీర్థంబున శంకరనారాయణులనర్చించి సర్వదుఃఖ విముక్తులగుదురు స్వస్తిపురంబుఁ బ్రదక్షిణంబుసేసి గోసహస్రదానఫలంబు బడయుదురు గంగమడువున నొక్కకూపంబున మూఁడుకోట్లతీర్థంబులు సన్నిహితంబులయియుండు నందుఁగృతస్నానులయినవారికి సర్వతీర్థస్నానఫలంబగు బదరీవనంబునందు వసిష్ఠాశ్రమంబునఁ ద్రిరాత్రంబులు బదరీఫలభక్షణంబుసేసి పాపవిముక్తులగుదు రేకరాత్రంబనుతీర్థంబున నేకరాత్రోపవాసంబుసేసి బ్రహ్మలోకంబు వడయుదురాదిత్యాశ్రమంబనువనంబున నాదిత్యుంబూజించి యాదిత్యలోకగతులగుదురు దధీచితీర్థంబునం గణ్వాశ్రమంబునందుఁ ద్రిరాత్రంబువసియించినవారికి స్వర్గఫలంబగు ✱ క॥ జలరుహసంభవుఁడాదిఁ । గలవేల్పులుమునులుసిద్ధగరుడోరగులు । న్నెలనెలసేవింతురుభూ । తలమునసన్నిహితమునఁగఁదగుతీర్థంబుకా ✱ వ॥ సోమసూర్యగ్రహణంబులదానవాడిన శతాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు ధర్ముండు తపంబుసేసిన ధర్మతీర్థంబాడి ధర్మశీలులగుదురు నరపావనంబును సౌగంధికంబు ననుతీర్థంబుల నాడినం జూచిన సర్వపాప విముక్తులగుదురు దేవశ్రవయను సరస్వతీహ్రదంబునందు వల్మీకంబున వెలువడుజలంబులాడి పితృతర్పణంబుసేసినవారశ్వమేధఫలంబుఁ బడయుదురు సుగంధియుశతకుంభియుఁబంచయజ్ఞయుఁ త్రిశూలఖాతయు ననుతీర్థంబులాడి దుర్గతులవలనం బాయుదురు తొల్లిపార్వతియొండేనిశాకాహారిణియై దివ్యసహస్రవర్షంబులు తపంబుసేసె నట్టిశాకంబరీ తీర్థంబాడి యొక్కదివసంబు శాకాహారులయినవారు పంద్రెండేండ్లుశాకాహారతపంబుసలిపినవారిఫలంబు వడయుదురు స్వర్ణాఖ్యంబనుతీర్థంబున రుద్రుంబూజించి రుద్రలోకగతులగుదురు ధూమవతియను తీర్థంబును రథవంతంబను తీర్థంబును ధారయను తీర్థంబునాడి శోకవిముక్తులగుదురు ✱ క॥ ధారుణిలోననుస్వర్గ । ద్వారంబయిఋషినిషేవితంబగుగంగా । ద్వారంబాడినధన్యులఁ । జేరునుశతకోటితీర్థసేవాఫలముల్ ✱ వ॥ మఱియు సప్తసాగరసంగమంబును ద్విసంగమంబును శక్రావర్తనంబును గగనజలంబును గంగాసరస్వతీ సంగమంబు నాదిగాఁగల పుణ్యతీర్థంబులనాడి పుణ్యలోకంబులు వడయుదురు భద్రకర్ణేశ్వరంబునరుద్రపూజయు నరుంధతీవటంబును సింధుప్రభవ యమునాప్రభవయు ననుపుణ్యతీర్థంబుల సేవించిన సర్వసిద్ధికరంబులు వేదికయను తీర్థంబును ఋషికుల్యంబను తీర్థంబును కృత్తికామాఘ తీర్థంబును విద్యాతీర్థంబును వేదశిఖయనుతీర్థంబునుంజూచి దురితంబులవలనం దొలంగుదురు బ్రహ్మతీర్థంబాడి పద్మవర్ణయానంబుల బ్రహ్మలోకగతు లగుదురు ✱ చ॥ సురుచిరకీర్తినైమిశముఁజూచినమాత్రనపాయుఁబాపము । చ్చెరువుగనందుమాసమువసించియనంతఫలంబులొందఁగాం। తురుబహుతీర్థసేవనముతోడసమానము నైమిశంబునం । దరుదుగనొక్కవాఁడువిధియైయుపవాసముసేయఁగాంచినన్ ✱ వ॥ మఱియును నందోద్భవతీర్థంబునిందీవరతీర్థంబు గంగాద్వారంబు దశావతితీర్థంబు ననియెడుతీర్థంబులనాడి వాజపేయఫలంబుఁ బడయుదురు బాహుదయనుతీర్థంబాడిన ననేకసత్రయాగఫలంబగు నెందేనిరాముండుస్వర్గస్థుండయ్యెనట్టి సరయూప్రదేశంబున గోప్రదానంబాడియు దేవతలకు ఋషులకు యజ్ఞభూమియయిన తీర్థంబులుగల గోమతివాడియు నశ్వమేధఫలంబువడయుదురు భద్రతీర్థంబునం గుమారునర్చించియు వారణాశియందురుద్రునర్చించియుఁ గపిలహ్రదంబాడియు రాజసూయఫలప్రాప్తులగుదురు మార్కండేయ తీర్థంబయిన గంగాగోమతీసంగమంబాడియు బ్రహ్మకల్పితంబయినయూపంబుఁ బ్రదక్షిణంబుసేసియు వాజపేయఫలంబువడయుదురు ✱

సీ॥ పలువురఁగొడుకులఁబడయంగఁగోరుదు రొక్కరుండయిననందొపిగయకు । నరుగునోయనియునశ్వమేధంబొవ్వఁజేయునోయనియును శ్వేతమైన । యాఁబోతువిడుచునోయనియునుగోరుదు రనవద్యులైనగృహస్థులట్టి । గయకేగి యుభయపక్షములువసించినఁగడుపుణ్యులుభయపక్షములవారి [illegible] తురంద యొగిఁబిండమిడినవా । రనఘుపిత్ర

యనుస్మృతార్థులగుదు । రండఘల్లునంబునం దాడువారికిఁ । బరమసిద్ధితోఁ శుభంబు పెఱుఁగు ✽ వ॥ మఱియుఁ గాశీతీర్థంబు
నందు జలపానంబు సేసి బ్రహ్మహత్యాదిదోషవిముక్తులగుదురు మణినాగంబను తీర్థంబాడిన వారికి నాశీవిషంబులు
నొందవు గౌతమవనంబునం దహల్యాహ్రదంబాడియు నుదపానంబను తీర్థంబాడియు నశ్వమేధఫలంబుఁ బడయుదు
రు రాజర్షియయిన జనకు తీర్థంబాడి విష్ణులోకప్రాప్తులగుదురు కంపనయు మహానదియు ననుతీర్థంబుల నాడినవారు
పౌండరీకఫలంబు నొందుదురు దేవపుష్కరంబున మహేశ్వరస్థానద్వారంబున మానుషపథంబున దీర్థంబాడిన నశ్వమే
ధఫలంబు వడయుదురు తొల్లి కూర్మరూపుండయిన యసురచేతం గోటితీర్థంబు లపహృతంబులయిన వానిం దెచ్చి విష్ణుం
డెందేని నిలిపె నట్టి మహేశ్వరపథంబన తీర్థంబాడియు విష్ణుస్థానంబయిన సాలగ్రామంబను తీర్థంబాడి విష్ణు నర్చిం
చి యనందు సన్నిహితచతుస్సముద్రంబయిన కూపంబున నాడియు విష్ణులోకగతులగుదురు భరతాశ్రమంబుఁ జంపకా
రణ్యంబున దేవసహితు నీశ్వరుం బూజించి మిత్రావరుణలోకంబు వడయుదురు కన్యాసంవేశంబను తీర్థంబునఁ గన్యా
దానంబు సేసి యక్షయఫలప్రాప్తులగుదురు దేవకూటంబను తీర్థంబాడి బ్రహ్మలోకంబుఁ బడయుదు రెందేని విశ్వామి
త్రుండు సిద్ధిం బొందె నట్టి కౌశికహ్రదంబాడియుఁ గుమారవీరాశ్రమంబున నొక్కమాసంబు వసియించియు నశ్వమేధ
ఫలంబు వడయుదు రగ్నిధారయుఁ బితామహుశరంబునం బుట్టిన కుమారధారయు నాడి త్రిరాత్రోపవాసంబు సే
సినవారు బ్రహ్మహత్యాదిదోషవిముక్తులగుదురు గౌరీశిఖరకుండంబాడిన నందినీకూపంబాడిన నశ్వమేధఫలంబుఁ గాశి
కాకౌశికీసంగమంబునందుఁ ద్రిరాత్రోపవాసంబు సేసినవారు సర్వపాపవిముక్తులగుదు రూర్వశీతీర్థంబాడిన సర్వ
పూజ్యులగుదురు గోకర్ణంబను తీర్థంబాడి జాతిస్మరత్వంబు వడయుదురు సర్వతీర్థస్నానఫలంబు వృషభద్వీపం
బునం గుమారుం బూజించి దేవవిమానగతులగుదురు నందయు నందాలకయు ఖచరతోయంబును గంగాసాగరసంగమం
బునను తీర్థంబుల నాడి శతాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు శోణానర్మదాప్రభవంబును బదరీతీర్థంబును నాడియా
యుష్మంతులగుదురు మహేంద్రంబున రామతీర్థంబును మతంగకేదారంబును వంశగుల్మంబునను తీర్థంబుల నాడి
యశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు ✽ గీ॥ పరమమైనతీర్థంబు శ్రీపర్వతంబు । నందు దేవహ్రదంబాడి యాదిదేవు నీశున
ర్చించి వడయుదు రిష్టఫలము । నశ్వమేధఫలంబును నవనిజనులు ✽ వ॥ తొల్లి శతక్రతుండు నూఱుక్రతువులు సేయుటం జే
సి పవిత్రంబయిన కృష్ణవేణియందు దేవహ్రదంబాడిన సర్వపాపవినాశనం బగుఁ బాండ్యవర్షంబునం గావేరీతీర్థం
బును మంగళాద్రియు సముద్రతీరంబునఁ గన్యాతీర్థంబును నాడి యశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు గాయత్రీస్థానంబునం
త్రిరాత్రంబు గాయత్రీజపంబుఁ జేసినవారికి జన్మదుఃఖంబులు లేవు పెన్నయును మహానది నాడినవా రయోగహంసవిమా
నయానగతులగుదురు గోదావరీస్నానంబు సేసిన దశాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు పయోష్ణియు దండకారణ్యంబును
శరభంగాశ్రమంబును జమదగ్నిసేవితంబయిన శూర్పారకంబును సప్తగోదావరీతీర్థంబును నాడిన పుణ్యులు పుణ్యలోక
ప్రాప్తులగుదురు ✽ సీ॥ అసురులభయమున నడఁగిన వేదంబు లోంకారరూపమై యుండ నాంగిరసుఁ డుద్ధరించి సారస్వతప్ర
ముఖులఁ జదివించె నెందేని శాశ్వతముగ । నమరనియుక్తుఁడై యాజ్ఞ్రించె నెందేని భృగుఁ డెల్లవారికిఁ జెప్పె నట్టి । రమణీయ
తుంగకారణ్యంబు సూచినమాత్రన దురితవర్గంబు లెల్లఁ ✽ గీ॥ వాయుఁ గాపింజకంబను పర్వతంబునందు దేవహ్రదంబాడి
యభిమతములు । వడయుదురు వాహికమానాగ తీర్థ । మాడి మేధాసమన్వితులగుదురందు ✽ వ॥ మఱి చిత్రకూ
టంబున మందాకిని సేవించి భద్రస్థానంబునం గుమారుం బూజించి జ్యేష్ఠమాసంబున రుద్రు నర్చించి రామనివాసంబున
శృంగిబేరపురంబున గంగాస్నాతులయి గంగాధరు నర్చించియు సర్వపాపవిముక్తులగుదురు ✽ క॥ యాగశతంబులకంటెఁ
బ్ర । యాగనివాసము విశేషమని సురులు మహా । యోగులు సిద్ధులు సాధ్యులు । నాగులు నందుండు దగుమనః ప్రియమెనఁ
గఁ ✽ వ॥ అది ప్రజాపతియజ్ఞవేది గావున గంగయందు మూఁడగ్నికుండంబు లెప్పుడుఁ గానంబడు మఱి వేదంబులు యజ్ఞం
బులు మూర్తిమంతంబులై యుండు పదికోట్లపదివేలు తీర్థంబులు సన్నిహితంబులై గంగాయమునాసంగమంబు సేవించియుం
డు నందుఁ గృతస్నానులైనవారు రాజసూయాశ్వమేధఫలంబుతో సత్యవాదులై చతుర్వేదాధ్యయనులై పుణ్యలోకం
బు వడయుదు రందు భోగవతియు వాసుకియునను తీర్థంబును హంసప్రపతనంబునను తీర్థంబుల నాడి దశాశ్వమేధఫలం బు

వడయుదురు * క ॥ విహితముగఁ దీర్థకీర్తనఁ । జదివినధన్యులకు వినినసజ్జనులకునా । భ్యుదయము సుసర్వతీర్థస । ముదయస్నానబహుయాగములఫలములగుఁగా * వ ॥ వ్రతములు లేనివారును నుపవాసపరాఙ్ముఖులైనవారుదు । ర్మతులు విహీనశౌచులుగ్రమంబునఁ దీర్థములాడ నోపవారా । తతగుణశాలి నీవఖిలధర్మనిధుండవు గావునన్ శుభ । స్థితిఁ జని తీర్థసేవనము సేయుమునీకునభీష్టసిద్ధిగన్ * వ ॥ అనిసకలతీర్థకథనంబు సెప్పినపులస్త్యవచనంబున భీష్ముండు దొల్లి యెల్లతీర్థంబులు సేవించి కృతార్థుండయ్యెఁ గావున నీవును దీర్థసేవ సేసి * క ॥ పూరుపురూరవులట్లుభ । గీరథరఘుపతులయట్లు కృతకృత్యుండవై ధారుణిరక్షింపుము వి । స్తారగుణాధారధీరధర్మతనూజా * వ ॥ రోమశుండను దేవర్షి దేవలోకంబుననుండి నీకడకు వచ్చెడు నప్పుడు వానితో ధౌమ్యానుమతుండవయి తీర్థసేవఁ జేయుమని చెప్పి నారదుం డరిగిన నజాతశత్రుండు ధౌమ్యుఁ జూచి యిట్లనియె * చ ॥ అలయక మాకుఁ బందఱకు హర్నిశముం బ్రియకారియైనయ । య్యలఘువరాక్రమోన్నతుమహాభుజు జిష్ణుని దివ్యసాయకం । బులువడయంగ నొక్కరునఁ బుచ్చితి దద్గతయు వేడ్క నెద్దియుం । దలఁపక యున్న తద్విరహితత్వము సుస్థితిఁ జేయు దేమియున్ * వ ॥ అంబుదాగమనంబు సేకుఱు చాతకంబులట్లు మనమందఱ మర్జునాగమనంబు ప్రతీక్షించుచున్నవారము వాఁడు నుందనఫ్రూనినకార్యంబు నిర్వహించి కానినివృత్తుండు గాఁడు వశ్యంబును దివ్యాస్త్రంబులు వడయు

రోమశమహాముని ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చుట.

యాతనివచ్చునంతకుఁ దీర్థసేవ సేయుదము విను గరంబులగ్గు సట్లచేయుదమనిన * ఉ ॥ వాలుగు దిక్కులందును ననిర్వెదితంబగుచున్న పుణ్యతీ । ర్థాలి తెఱంగెఱుంగఁ గమహాత్ముఁడు ధౌమ్యుఁడు జాతవైరికం । దోలినచెప్పుచున్న తఱినొప్పఁగ రోమశుఁ డేగుదెంచె దే । జోలలితుండు నిర్మలయశుండగు ధర్మతనూజుపాలికిన్ * వ ॥ ఇట్లు వచ్చినమహామునిని భక్తినను జబ్రాహ్మణసహితుండై ధర్మజుండు పూజించి మునీంద్రా యెందుండి వచ్చితిరని యడిగిన నాతనికి రోమశుం డిట్లనియె * గీ ॥ ఎల్లలోకంబులును జూచి యింద్రలోక । లోకనార్థినై యేనింద్రలోకమునకుఁ । బోయి సురరాజుచేఁ బ్రీతిఁ బూజితుండ । నై మహీనాథ యందు నీ యనుజు నరఘు * ఉ ॥ ఈశుని నీశుఁ దొట్టి సురలెల్లను భీష్టవరంబు లిచ్చుటం । జేసి కృతార్థుఁడై నరుఁడు సింహము నూర్జితశౌర్యు నగ్జునుం । భాసురతేజు విశ్వపరిపాలకుఁడైన మహేంద్రుతోడ నే । కాసనమెక్కియున్న సహమాస్పదు నింద్రసమానుఁ జూచితిన్ * క ॥ బలవంతులైన భీష్మా । దులనర్జునుఁ డోర్చు నవజితుండై మఱి పోరులఁ గర్ణునవధాని । కళితసమానుండు గాఁడు గర్వాఢితోడన్ * వ ॥ అతఁ డియున్న విలాసంబు చూచి విస్మితుండ నయిన నాకు నింద్రుండు దత్ప్రభావంబు చెప్పి వీఁడు నృగసంభవంబయిన పాశుపతంబను దివ్యాస్త్రంబు పరమేశ్వరుచేతను యమవరుణకుబేరాదులచే దివ్యాయుధంబులఁ బడసెనితండు మనుష్యుఁడు గాఁడు దివ్యపురుషుం డన్యులకశక్యంబయిన దేవకార్యంబు దీర్చి మనలకు వచ్చునని మర్త్యలోకంబునకుం బోయి భ్రాతృసహితుండయిన ధర్మరాజునకుం జెప్పుమని వెండియు నిట్లనియె * క ॥ నిరతముగఁ దీర్థసేవా । పరులకు శాంతాత్ములకుఁ దపస్వులకును నీ । పరమెద్దియు లేదని చెప్పి రిధర్మజుఁ దీర్థసేవఁ జేయింపుమిలన్ * క ॥ అనివనిచిననను రేశ్వరు । పనిఁ దత్పార్శ్వమునఁ నుండి పన్నుగ నిట్లేఁ । జనుదెంచితి నీ కార్యము । ధనంజయునకభిమతంబు ధరణీనాథా * క ॥ అనవద్యతీర్థసేవన । మునుగపిలస్వర్ణదానములును వ్రతవంబును జేయనివారికిఁ బో । లునె పడయఁగ బేర్మి నుభయలోకసుఖంబుల్ * వ ॥ ఏను దొల్లి భూవలయంబునంగల తీర్థంబు లెల్లను మాఱుచూచితి నిప్పుడింద్రునియోగంబున నీతోడ వచ్చి యఖిలతీర్థసేవ సేసెదననిన ధర్మజుం డతనికిట్లనియె * ఉ ॥ నన్నుఁ దలంచి తీర్థగమనంబొనరింపఁగఁ బంచెనంట వి । ద్వన్నుత దేవవల్లభుఁడు దానఁ గృతార్థుఁడనైతి దానిపై । నిన్ను సహాయుఁగాఁ బడసి నెమ్మి నశేషవిశేషతీర్థముల్ । సన్నుతిఁ జూడఁగాంచి కడు భవ్యుఁడనై తి మునీంద్ర నీదయన్ * గీ ॥ విజయుని కలవార్త వేడ్కతో నీ చేత । వినిన యంతకంటె వినఁ దలంచి యెల్ల ధర్మసుతుఁడు * వ ॥ మునీంద్రా యేను దొల్లి నారదధౌమ్యవచనంబులం దీర్థగమనోన్ముఖుండనై యున్నవాఁడ నిప్పుడు భవన్నిమిత్తంబునఁ దీర్థసేవ సేసి కృతకృత్యుండ నగుదునని నిశ్చయించి భిక్షాభోజనులయిన బ్రాహ్మణులను యతులను రోమశువచనంబున నిర్వర్తించి ధౌమ్యపురస్కృతకతిపయబ్రాహ్మణులతో ననుజులుం దానును గృపాసహితులయి కామ్యకవనంబున మూఁడుదినంబులు వసియించి మార్గశీర్షమాసావసాన సమయంబునం దీర్థసేవార్థంబు కృతప్రస్థానుండయిన

యుధిష్ఠిరునకు బ్రాహ్మణులిట్లనిరి * ఉ॥ నీయనుజుల్ధనర్ధరులవింధ్యచరిత్రులుదీర్ఘతీక్ష్ణకా । ర్యేయక పాణులత్య
మలకీర్తులుగావఁగరోమశుండుదే। జోయుతుఁడెల్లతీర్థములుసూవఁగఁదీర్థములాడువేడ్కలు। శ్రేయతయాపువిన్నకుగమిం
పఁగఁగంటిమిపుణ్యసంపదన్ * వ॥ రాక్షసపిశాచాస్పదంబులగు కారణంబు ననడవులలోనేకతంబ యరిగితీర్థసేవసే
యమాయిట్టివారికి నశక్యంబుగావున మీతోడవచ్చెదమని బ్రాహ్మణులుధర్మరాజుచేత ననుజ్ఞాతులైరంత * క॥ పా
రాశర్యుఁడుపర్వత। నారదులుమబాండురాజనందములగుణో।దారులననఘులదీర్ఘ। ప్రారంభులఁగానవచ్చివరమప్రీ
తిన్ * క॥ వారలచేఁబూజితులై। భూరితపోధనులులోకపూజ్యులుధర్మ। ప్రారంభనిత్యమతులను। వారలకిట్లనిరిసత్య
వచనులుగరుణన్ * వ॥ శారీరనియమంబులుమానుషవ్రతంబులనఁబడుమనోబుద్ధి శౌచంబులుదేవవ్రతంబులనఁబడు
నట్టిసౌమ్యవ్రతవిశేషంబులునలుపుచు ఋజుమార్గులరై తీర్థంబులు సేవించునది తీర్థాభిగమనంబున మహాభిషనాభాగ
భరతభగీరథ ముచికుంద మాంధాతృసగరసార్వభౌమాష్టక రోమపాదులయట్లశత్రుజయంబును సర్వలోకసుఖంబు
లంబడయుదురనిచెప్పిమునివరులు మువ్వురరిగిరంత నజాతశత్రుండురోమశునకిట్లనియె * క॥ ధరణీవధార్మికులసుకా।
పురుషులకభివర్ధనంబుపుణ్యచరిత్రం। బరఁగెడుధార్మికులకుదు। ర్ధరమైనయవర్ధనంబుదగునెమునీంద్రా * వ॥మఱియు
నచేతనంబులయ్యును గిరిసరిత్సరోవంబులు పుణ్యతీర్థంబులై జగత్పావనంబులై జనులకు దురితాపహారంబులైనకార

——*రోమశుండుధర్మరాజునకుధర్మవిశేషంబులుచెప్పుట.*——

ణంబేమియనియడిగిననతనికిరోమశుండిట్లనియె * చ॥వసుధరధర్మవర్తులగువారలవర్తనమెన్నఁడున్నమం। జపమయివి
ల్ప నేరమభృశంబుగనాశముఁబొందునధర్మద। వ్యసనులధర్మవర్తనఁబ్రవర్ధితులయ్యును నేమచూడరా! తసులునదైత్య
దానవులుగ్రాఁగరెతొల్లిసహస్రసంఖ్యలన్ * క॥ దేవతలుధర్మవర్తులు। గావుననభివృద్ధిఁబొందిఘనముగనిత్య। శ్రీవి
భవాన్వితులయిధర। ణీవల్లభయున్నవారునిరుపమకీర్తిన్ * క॥ధర్మసుతధార్తరాష్ట్రుల। ధార్మికులైపెఱిఁగిరేవిత
డయకవిధిచే। నిర్మూలితులగుదురుదు। ష్కర్మంబుననసురులట్లుకడునస్థిరులై * వ॥ అదియెట్లనినధర్మవర్తులయందుద
ర్పంబుపుట్టు దర్పంబువలన మానంబుపుట్టు మానంబువలనఁగ్రోధంబుపుట్టుఁగ్రోధంబువలనంజేసిలజ్జయువృత్తంబు
నుంజెడునష్టలజ్జావృత్తులయినవారి నుపశమంబును లక్ష్మియువిడుచు * క॥ మీరమరసదృశులరుధ। ర్మారంభవిశిష్టమ
తులరగుటమనుచిర।శ్రీమ్యులరగుదురుఃజి। తారాతులరగుదురుద్ధతాహవభూమిన్ * వ ॥ధర్మవర్తనులయినదేవతులు
ఋషులునాశ్రయించుటంజేసి తీర్థంబులుపవిత్రంబులై సర్వకామప్రదంబులై వర్తిల్లుచుండుఁ దీర్థసేవనుక్రతువుల
నుదానంబులను బ్రాహ్మణులదీవనలను జనులుసర్వదుఃఖవిముక్తులయి శ్రేయఃప్రాప్తులగుదురనిచెప్పిన నమ్మునివరువ
లననెలఁడుధర్మస్థితులువించుఁ బాండవులరిగి నైమిశంబు నశ్వతీర్థంబును గంగాఘోషంబును వాగకన్యాతీర్థంబును గో
మతియును బాహుదయనుమహానదియును దేవయజనంబయినప్రయాగయు గంగాయమునాసంగమంబునువాడి యం
దు బ్రాహ్మణులకుగోహిరణ్యదానంబులుచేసి ప్రయాగంగొన్నిదినంబులుండి వేదవిదులయిన బ్రాహ్మణులవలన వే
దార్థంబులెఱుంగుచుఁజని యనేకపుణ్యనదీసముద్భవంబయిన గయపర్వతంబును శామశరంబును బ్రహ్మశరంబునువై
వస్వత తీర్థంబునుంజూచి గయయందు నక్షయవటంబున నార్షేయంబయిన విధానంబునం జాతుర్మాస్యక్రతువులు
.చేసి ఋషులవలనం బుణ్యకథలు వినుచున్నయవసరంబున శమంతుండను మహాముని ధర్మరాజునకిట్లనియె * సీ॥ అన
ఘుండుధూర్తరయప్రియపుత్రుండు గయుఁడనురాజర్షి క్రతువులిందు। బ్రహ్మశరంబునఁ బరఁగంగమునుచేసె నాత
నియజ్ఞంబునందుసకల। జనభుక్తశేషాన్నశైలంబులిరువదియేనమసంఖ్యఁదానెఱుఁగనయ్యెఁ। దక్షిణ్యతక్రతుబహు
దక్షిణానంఖ్యయునుమునికతానంఖ్య యును నెఱుంగఁ గీ॥ గాదుజనులకట్టిగయువామమునగయ। యనఁగఁబుణ్యతీరమ
య్యెనిదియుఁ। బితృహితార్థమిందుఁబిండప్రదానంబు। సేయఁగనినవిష్టసిద్ధిపెఱుగు * వ॥అనిచెప్పినశమంతువలనగ
యామాహాత్మ్యంబువిని యగస్త్యాశ్రమంబునకరిగిరంత ధర్మరాజురోమశునకిట్లనియె * మధ్యాక్కర॥ వాతాపియనఁ
వానినెట్లుచంపెనద్వంద్వుఁడగస్త్యుఁ। డాతతతేజోధికుండునావిందునమ్మువినాథుఁ। బీతిదవచ్చరితంబువినఁగనభీష్టమిం
దనిన।నాతనికిట్లనిచెప్పెరోమశుండామునిపెద్ది * క॥ నీతభయాలిల్వలుండను। వాతాపియనఁగఁబరఁగువరదైత్యులు

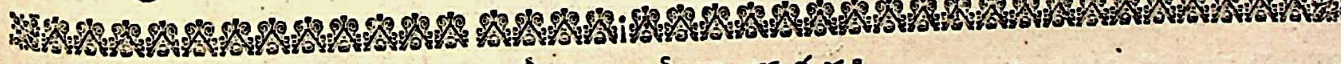
విఖ్యాతబలులు నసియింతురు । రాతిహరుల్మణిమతీపురంబున నొప్పఁగ ॥ వ॥ అందగ్రజుండైన యిల్వలుం డొక్క బ్రాహ్మణు నతిభక్తి నర్చించి వానికి నఖిలాభీష్టసిద్ధికరంబగు మంత్రంబు నుపదేశింపుమని ప్రార్థించి విఫలప్రార్థనుండయి యలిగి తన తమ్ముఁ గామరూపధరు వాతాపి నప్పుడు మేషరూపంబు చేసి వధియించి వానిమాంసం బిమ్ముగా వండించి దాని నావిప్రునకు భోజనంబు పెట్టించి ॥ గీ॥ విప్రుకడుపులోనున్న యవ్వీరుదనుజుఁ । బిలిచె రమ్మని వాతాపి ప్రియముతోడ । జీవితుండయి వాఁడు నెచ్చెరనె విప్రు । కడుపు వ్రచ్చుచు వెలువడి క్రాఁచె విప్రు ॥ వ॥ అదిమొదలుగా నిల్వలుండు దనకడకు వచ్చిన విప్రుల నిప్పాట నంతకపురంబున కతిథులం జేయుచున్నంత నట యగస్త్యుండు బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబునం బెద్దకాలంబు తపంబు సేయుచుఁ దనవనంబునం బరిభ్రమించువాఁ డొక్కపల్లవంబున నధోముఖులయి వ్రేలుచున్న తనపితరులం జూచి యివ్విధంబున మీరున్న కారణం బేమి యని యడిగిన వారిట్లనిరి ॥ గీ॥ అయ్య యేము నీపితరుల మధికనిష్ఠ । బ్రహ్మచారివై నీవు తపంబు సేయ । చున్నవాఁడవు సంతతి నొల్లకది య । కారణంబుగ మాకూర్ధ్వగతియు లేదు ॥ వ॥ ఇంక నైనను నీవు వివాహంబై సంతానంబు వడసిన మాకుఁ బుణ్యగతి వడయనగు నని యన నట్ల చేయుదు నని యగస్త్యుండు దనతపశ్శక్తిం జేసి పుత్రకాముండయిన విదర్భరాజునకొక్క కూతుం బుట్టించిన నది లోపాముద్ర యను నామంబుతో జలంబులయందు నళినియునుం బోలె వినీతియందు లక్ష్మియుం బోలె మధ్యకృశత్వంబున విద్యుల్లతయుం బోలె నెదిగి యౌవనంబుఁ దాల్చి రూపవతియై మోహనంబులననురూపలయిన కన్యకాశతంబుతో నొప్పుచున్నంత ॥ క॥ తరుణి నగస్త్యభయంబున । వరియింపఁగ నోడి రాజవరులు మనోజాతురులగుచుండిరి తగి యొరు । వరు గోరుచునుండె పుత్రకు వైదర్భుండున్ ॥ వ॥ అంతనగస్త్యుండు విదర్భరాజుపాలికి వచ్చి నాకు లోపాముద్ర నిచ్చునది యనిన వైదర్భుండాత్మగతంబున ॥ ఉ॥ నారలు గట్టి కూరల శనంబుగ నుగ్రవనంబులోఁ దపో । ఘోరమునం గృశుండయిన బ్రాహ్మణుఁ డీలలితాంగిఁ బెండ్లియై । నారలుగట్టి కూరల శనంబుగను గ్రవనంబులోఁ దపో । ఘోరముఁ దాల్చియుండు మనిపంపక మిన్నకయుండ నేర్తునే ॥ గీ॥ ఎఱిఁగి యెఱిఁగి తపసి కెట్లు లీవఁగు భోగ్యయోగ్యయైనయిప్ప యంబుజనేత్ర । నీవి వాఁడు శాపమిచ్చుఁగాక మ్మునివేల సైచు నింక నెట్టులొకొ ॥ వ॥ అని వైదర్భుండు దాను సుఖిణ్నియు వగచుచున్న వారిపాలికి వచ్చి లోపాముద్ర యిట్లనియె ॥ క॥ ఇమ్మునివరునకు నన్నుఁ బ్రీ । యమ్మున నిచ్చునది మీకు నతిచింతాభారమ్మేల యనినను ఇరువురు । నమ్మాటకు సంతసిల్లి యధికప్రీతిన్ ॥ వ॥ విధ్యుక్తంబుగా నక్కోమలి

అగస్త్యుండు లోపాముద్రను వివాహంబయ్యెడు కథ.

నగస్త్యునకు వివాహంబుఁ జేసిన నగస్త్యుండు లోపాముద్రం బరిగ్రహించి దాని దివ్యాంబరాభరణంబుల వసయించి వల్కలాజినధారిణిం జేసి ధర్మచారిణిం దోడ్కొని చని గంగాద్వారంబున తపంబు సేయుచున్నంత నొక్కనాఁడు ॥ క॥ శుచియగు నాభిఁ జవలవిలోచనఁ బృథుజఘనచక్ర లోపాముద్రం । జూచి మునీంద్రుఁడు మన్మథ । గోచరుఁడై దానిఁ బ్రీతిఁ గూడంగ రక్షా ॥ వ॥ అదియు మునీంద్రునభిప్రాయం బెఱింగి లజ్జించి ముకుళితకరాంబుజయై యిట్లనియె ॥ క॥ పతి పత్నిఁ బ్రజార్థముగా । ధృతిఁ బడయుట యెందుఁ గలయది యయ్యెనను నన్నతిరుచిరాంబరభూషా । న్వితఁ జేసి మనఃప్రియంబున్ సొర్మింపుయర్థ ॥ క॥ మునినాథ నీవు నను లే । పనమాల్యవిభూషణప్రసన్నుఁడవై నా । కొనఁగింపుము పత్యాత్మా । దనమీబుతుపాసగములు దప్పకయుండఁగ ॥ వ॥ అనిన నాకుఁ దపోధనంబు కాని యొండుధనంబు లేదు నీకోరిన విధం బెట్లు సేయ నేర్తు నంబునం జేసి సర్వంబునుం బడయనగు నం దేని నెట్లు తపోవ్యయంబు సేయుదు నని యగస్త్యుండు వసుభిక్షార్థియై శ్రుతర్వుండను రాజుపాలికిం బోయి వాని చేతం బూజితుండయి యేమధనార్థినై వచ్చితి నీకు వ్యయోపోషణంబునకు విఘాతంబు గాకుండ మిగిలిన ధనంబు గలదేని నాకిమ్మని యడిగిన నతండాయవ్యయంబులు సమంబులగుటం జేసి మిక్కిలి లేమి యెఱింగిన వాఁడు సుదానుఁ డబ్రహ్మదశ్వుండను రాజుపాలికిం బోయిన నతండును నయ్యగువురం బరమభక్తిం బూజించి తదాగమనప్రయోజనం బడిగినఁ దమవచ్చిన కార్యం బెఱింగించి యాయుమలవా యవ్యయంబులు సమంబులగుట యెఱిఁగి ॥ క॥ తరువుఁ దోడ్కొని తాను । నరిగెం బ్రాదస్యుఁడను జనాధిపుకడకున్ । గరమర్థితోడ నందఱుఁ బురుకుత్సతనూజుఁడతఁడు పూజించి వడిన్ ॥ వ॥ వారల చెప్పినట్ల తన నిర్వాహకంబుఁ జెప్పి త్రాదస్యుండగస్త్యునకిట్లనియె ॥ క॥ ఇన్వలుఁడి మణిమతీపురంబునఁ । దమ్ముండును దానునతిముదంబున నుండు । న్నెమ్మి నిల్వలుఁడను వాఁ । డిమ్మహిఁ ధనవంతుఁ డతఁడ యొవ్వరికం

కొనె * వ || అతండు మనయభిమతంబు దీర్పనోపునని రాజర్షులు మువ్వురు మహర్షిం దోడ్కొని యిల్వలు పాలికిం జ
నిన నయ్యిల్వలుండును వారి నాతిథ్యవిధానంబుల నర్చించి వాతాపి నెప్పటియట్ల సంస్కరించి యగస్త్యునికి భోజనంబు సమ
ర్పించిన * గీ|| దాని నెఱిఁగి యిమ్మువ్వురు ధరణిపతులు। మునివరేణ్యునకవ్వుడు మ్రొక్కియునిరి। విప్రవరులకు భక్ష్యమై వీని త
మ్ముఁ దుదరములనుండి విప్రులనొగిన చంపు * చ|| వలవదు వీని యింటఁ గుడువన్ మనకుం ధనమిచ్చునే నయి। మ్మెలఁగొని పోద
మిప్పుడని మున్నెఱిఁగించిన నమ్మునీంద్రుఁడు। త్యలఘుఁడు వారిమాటకు భయంపడ కెంతయుఁ బ్రీతితోడన। గ్గలముగఁ జేసె
భోజనము కంఠము దాకన కుంఠవీర్యుఁడై * గీ|| ఇల్వలుండును మఱి నెప్పటి క్రియఁ బిల్వ। నెఱిఁగి దానినమ్ము నీశ్వరుండు। గడు
పుడడవి కొనుచుఁ గడువడిఁ ద్రేపిన। నసుగ జీర్ణుఁడయ్యె నతఁడు నంత * వ|| ఇల్వలుండును మునివరు శక్తికి భయంపడి వివర్ణుండ
య్యామునిప్రసన్నుండవై పోలేదన వంచనం బెర్పడకుండఁ గృతప్రణాముండయి తదాగమనప్రయోజనం బడిగిన వానికి నగస్త్యుం
డిట్లనియె * సీ|| ఈరాజవరులతో నేన ధనార్థినై వచ్చితి నీకు ద్రవ్యంబు గలుగు। నెఱిఁగి నావుడు నటులేని మీకభిమతమెంత
యంతియ ధనమిత్తు ననినఁ బదివేలు మొదవులు పదివేలు గద్దెల వసిఁడియు నిమ్మహీపతులకిమ్ము। యొక్కొక్కనికి మఱియు
క్కనికిచ్చిన దానికి రెట్టిగ ధనము నెక్క-గీ|| హేమమయరథంబు నిమ్ము నాకనిన ని। ల్వలుఁడు దశగుణంబు తలఁచి యిచ్చె। నయ్య
గస్త్యు చెప్పినంత ధనంబు ము। వ్వురకు మహీపతులకుఁ గరము నెమ్మి * వ|| మఱియు విరావజవరాజులను నశ్వంబులం బూన్చిన
సౌవర్ణరథంబును నిరువది వేల గద్దెల వసిఁడియు మునివరునకిచ్చి నందరథంబున * క|| మునివరన్నృపతులఁ దద్దో। ధనకాంచనత
తులఁ దత్పతాకినులను నొ। లిన తాల్చి యగస్త్యాశ్రమ। మునకుం దక్షణమ రథ్యములు వడిఁ బఱచెన్ * వ|| రాజర్షులు నగస్త్యువీ
డ్కొని చని రంత నగస్త్యుండు లోపాముద్రకభిమతంబొనరించి * మధ్యాక్కర|| పదుసురఁ బోలెడు సుతుల నూఱ్వురఁ బడయం
గవలతో। పదుగుర నూఱ్వురకెనయగు సుతులఁ బడయంగవలతొ। పదలక వేవురకు సుతులఁ బడయంగవలతో వేవురకు। గది
యంగనుత్తము నొక్కరుఁ బడయఁగ మలాక్షి వలతొ * వ|| అనిన ముదితహృదయయై లోపాముద్ర మునీంద్రునకిట్లనియె * క||
వేవురఁ బోలెడు వాని మ। హావీర్యు సుగుణాఢ్యు నెక్కయాత్మజుఁ బడయం। గావలతు నపేతగుణు। ల్వేవురు సుతులయ్యు నందువి
ఫలము గాదే * వ|| అనిన నీకోరినట్ల గుణవంతుండయిన కొడుకు నీకు జనించు నవి దానికి గర్భాధానంబు చేసి యగస్త్యుండు దపో
వనంబునకరిగె। నట లోపాముద్రయు నేడేండ్లు గర్భంబుఁ దాల్చెనంత నకొమలికి * క|| తనయుఁడు దృఢస్యుఁడనఁగా। నన
వద్యుఁడు వేదములు రహస్యంబులతో। నొనరఁగ జపంబు సేయుచు। నిజ తేజముఁ బుట్టె భువనమెల్ల వెలుంగన్ * వ || వాని
కిం దేజస్వియను ఋషిపుట్టి యపారంబయిన యిధ్మభారంబు వహించుట నిధ్మవాహుండనం బరఁగె నిట్లగస్త్యుండు పుత్ర
పౌత్రవంతుండయి తనపితరుల పుణ్యలోకగతులం జేసెనని వైశంపాయనకథితకథాక్రమంబతి రమ్యంబయి యుండ
ననిశౌనకాదులకు సూతుండు సెప్పె * క|| కలికాలభరతలక్ష్మీ। లలనాస్పదవీరగుణవిలాసవిరోధి। ప్రళయాంతకనిఖిలమ
హీవలయోద్వహబాహుబవిష్ణువర్ధనదేవా * పృథ్వీవృత్తము || సమస్తభువనాశ్రయా సత్యనిత్యోదయా। సమీహిత
క్రియా శుభవిశాలకీర్తిప్రియా। నమన్నృపకిరీటచుంబిచరణద్వయా సంతత। త్సమాభరణ రాజరాజవరగండభైరవా *

గద్య * ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబున బృ
హదశ్వదర్శనంబును నలోపాఖ్యానంబును నారదాగమనంబును సకలతీర్థకీర్తనంబును రోమశుండర్జునకుశల
వార్తఁ జెప్పుటయు రోమశమహామునియుపదేశంబున ధర్మజు తీర్థాభిగమనంబును నగస్త్యుండు లోపాముద్రం
బరిగ్రహించుటయు వాతాపిభక్షణంబును నన్నది ద్వితీయాశ్వాసము||......................................*

శ్రీ హ య గ్రీ వా య న మః.

శ్రీమహాభారతము - ఆరణ్యపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమందిరబుధజనచిం। తామణికోదండపార్థధర్మవిచారో। ద్దామనలనృపభగీరథ। రామచరిత్రాభిరామరాజ
నరేంద్రా ॥ వ|| అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్లు ధర్మతనయుండగస్త్యమాహాత్మ్యంబు విని వెండి

యుం దచ్చరిత్రంబు రోమశు నడిగిన నమ్ముని యిట్లనియె * సీ.॥ కృతయుగంబునఁ గాలకేయగణంబుతో వృత్రాసురుండు
గర్వించి యమర । వతిఁ దొట్టి వేల్పుల బాధించుచున్నఁ దద్బాధ నమరులు బ్రహ్మకడకుఁ । జని వారలా వృత్రుఁ జంపు
పాయ మెయ్యది యొ మాకానతిమ్మనన జుండు । దివిరి సరస్వతీతీరంబునందు నిశ్చింతుఁడై తపమొప్పఁ జేయుచున్న । యా
ధీచికడకు నరిగి వేఁడుం డని । జాస్థులిచ్చు మీకు నమ్మహాత్ముఁ । డవి జయించు వజ్రమాదిగా నఖిలది । వ్యాయుధంబులై సురా
రివరుల * వ॥ అందు వజ్రంబున నింద్రుండు వృత్రు వధియించు ననిన నమరులెల్లం గమలాసను శాసనంబున దధీచిపా
కిం జని కృతప్రణాములై యిట్లనిరి * క॥ భువనజనస్తుత జగదా । రవమెనఁగఁగ నమరపతి పురస్సరులగుని । ద్విజులకెల్ల
హితంబుగ । భవదస్థిచయంబు లిమ్ము పరమమునీంద్రా * వ॥ అనిన విని దధీచి సంతసిల్లి కృతార్థుండనైతి నని దేవహితార్థం
బుగా నిజప్రాణంబులు విడిచిన నమరులెల్ల నమ్మహామునియస్థులాయుధంబులుగాఁ బరిగ్రహించి రందు * గీ॥ త్వష్ట
యంత నూఱు ధారల తవ్యమై । యనల శణక రాళమైన వజ్ర । మొనరఁ జేసి దీన నొఱ్ఱుము దైత్యుల । ననుచు నిచ్చె దాన
మరపతికి ० వ॥ అవ్వజ్రంబు వనింద్రుండు వృత్రు వధియించె నంత * చ॥ అసుపనదివ్యశస్త్రధరులై నయపుర్త్యలకా
హవంబులో మొనయుక కాలకేయులు సముద్రముఁ జొచ్చి దివంబులెల్లన । వ్యసనధినడంగి యుండి బలవంతులు వెల్వడి రా
త్రులెల్లభూ । జనులకు బాధఁ జేయుచు భృశంబుగ నుండిరి క్రూరచిత్తులై ० వ॥ మఱియు విద్యాతపోయుక్తులై ధర్మచరిత్రు
లైన బ్రాహ్మణుల కారణంబున జగంబులపాయంబు నొందక సుఖంబున్నయవి గావున నట్టి వారి నరోసి వధియించి జగం
బులకపాయంబు సేయుదమని యసురలు వసిష్ఠాశ్రమంబున నూటతొంబదియేడ్వురను చ్యవనాశ్రమంబున నూఱ్ఱు
రను భరద్వాజాశ్రమంబున నిరువదుండ్రను గాఁ బలువురు బ్రాహ్మణుల బ్రహ్మనయుల భక్షించి యిప్పాట ననవర
తంబు నఖిలమునిగణాశ్రమంబుల నుపద్రవంబు చేయుచున్న * క॥ యాగాదిపుణ్యకర్మ । త్యాగము మర్త్యముననైనఁ

దేవతలు వైకుంఠమునకుఁ బోయి విష్ణుని స్తుతియించుట.

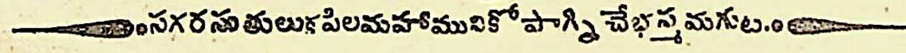
దారధికభయమో । ద్వేగంబునఁ బురుహూతపు । రోగములై యగ్నియమవరుణధనదాముల్ ० క॥ చని వైకుంఠంబునఁ ద్రి
భువనపతి వైకుంఠు గరుడవాహను విష్ణున్ । దనుజవిభంజనుఁ గని యి । ట్లని రెంతయుభక్తితోఁ గృతాంజలులగుచున్ ० వ॥ దే
వా నీవు వరాహరూపధరుండవై మహీతలంబెత్తితి నరసింహరూపంబు దాల్చి యాదిదైత్యు హిరణ్యకశిపు వధించితివా
మనుండవై బలిం గట్టితి యజ్ఞమూర్తివై యజ్ఞవిఘ్నకరుండైన యజ్ఞఘ్నుండను దానవుం జంపితి వండజజరాయుజస్వేద
జోద్భిజంబులనం బరఁగిన చతుర్విధభూతంబుల రక్షించుచున్న జగద్రక్షకుండవు గావున నీకు విన్నపంబుఁ జేసెద మిప్పుడు
జగంబులకైన యుపద్రవంబు చిత్తగింపుము ० సీ॥ కాలకేయులు మహాకాయులు పగలెల్ల జలదుర్గబలమున జలధియందుం డి రే
తెల్లఁ జని నలిరేఁగి మునీశ్వరాశ్రమముల సద్ధర్మచారులైన । బ్రాహ్మణప్రవరులఁ బాయక వధియింతు రెట్టి పాపాత్ము
లు నెయ్యుగముల । బ్రాహ్మణహింస యాపాదింతు రేయది వీరలవలన నావినఁగఁబడియెఁ * గీ॥ పరమసాధులైన బ్రాహ్మ
ణులకు బాధ । యగుడు మహికి బాధయగు ధరిత్రి । కైన బాధఁ జేసి యఖిలలోకంబులు । గరము బాధనొందుఁ గమలనాభ ० వ॥
ట్లనిన వేదంబులు ధరియించి విప్రులు వేదచోదితంబులైన పుణ్యకర్మంబులు వహియించుటం జేసి హవ్యకవ్యంబుల దేవతలు
బితరులుం దృప్తులైన నెల్లలోకంబులకు సుఖంబగుం గావున బ్రాహ్మణోపద్రవంబు పరిహరించి లోకంబుల రక్షింపుమనిన
దేవతలకు దేవదేవుం డిట్లనియె ० మత్తకోకిల ॥ కాలకల్పులఁ గాలకేయులఁ గాలకాయుల భూరిరి । త్నాలయస్థుల వీర్యవం
తుల నుద్భవంబు సమస్తర । త్నాలిదోఁ పఁగ వట్టి నవ్వినయాం బసు నవ్వ్యధియింపఁ గాఁ । బోలదొండువిధంబునం బరిపూర్ణ
వాద్ధిజలోన్నతిన్ ० క॥ వరుణజలంబులమిత్రా । వరుణతనూజుండు వీర్యవంతుండై చెచ్చెరఁ ద్రావనోపు నిందఱు నా
రుగురు ప్రార్థింపుఁడమ్మహాత్మ నగస్త్యున్ ० వ॥ అనిన నమరులెల్ల నగస్త్యపాలికిఁ జని యమ్ముని వరు స్తుతియించి యిట్లనిరి ०
క॥ అమరహితంబుగ జగదహి । తముదలఁగుము పేర్మితో బుధస్తుతగుణవిం । ధ్యము దొల్లి పెఱిగి జగదహి । తము సేసిన నీవ
శాపెతలఁగితి దానిన్ ० వ॥ అని దేవతలెల్ల నగస్త్యుఁ గీర్తించిరని నవిని ధర్మజుం డది యేమి కారణంబున వింధ్యంబు పెఱిగె దా
నిం బెలుఁగకుండ నగస్త్యుం డెవ్విధంబున వారించె ననియడిగిన నాతనికి రోమశుండిట్లనియె ० ఉ॥ నెమ్మి నినుండు మేరుధ
రణీధరనాథుఁ బ్రదక్షిణంబుగాఁ । ద్రిమ్మరుచున్నఁ జూచి పటుదీధితిఁ దిక్కింగరమల్గి వింధ్యశై । లమ్ము నిరోధి నేంద్రి యనల్పన

భువనమ్ముఁ బ్రదక్షిణంబు నిత్యమ్మును జేయు కేలమతిఁ దప్పితి మేరువుఁ గొల్వ నేటికిన్ ✽ వ॥ అని గర్వించి పలికిన నప్పర్వతంబు
నకు భానుండిట్లనియె ✽ క॥ అనవరతము విధియోగం । బున నే ద్రిమ్మరుదు నమరభూధరముఁ బ్రియమ్మున నాత్మేచ్ఛయొ
నర్పఁగఁ । జనదనవుడు నలిగి వింధ్యశైలంబంతన్ ✽ క॥ ఇనశశితారాతతులకుఁ । జనరాకుండంగఁ బెరిగి జలధరపథమె ।
ల్లను గప్పి యుండె వింధ్యం । బనుపమముత్తుంగమై సురాద్రి స్పర్ధన్ ✽ క॥ రవిశశిగతులుడుగుటఁ బది । దివమిది రాత్రియని వసు
మతీజనులకున । ద్విజమునివరులకెఱుఁగఁగ । నవగాఢంబయ్యె నంధమయ్యె జగంబుల్ ✽ వ॥ ఇట్లు పెరిగిన వింధ్యంబు
నొగ్గకు వచ్చి వేల్పులెల్ల దాని వర్ధనంబు వారింపనోపక యగస్త్యు పాలికిం జని వింధ్యంబు పెరుఁగుట యెఱుంగించి యి
ట్లనిరి ✽ క॥ భువనవ్యవహారము నకు । వ్యవధానం బయ్యె వింధ్యవర్ధనమునన । ద్దివసకర శీతకరగతు । లవిహితమగు
నట్లు చేయు మనఘ మునీంద్రా ✽ వ॥ అని దేవతలు ప్రార్థించిన నగస్త్యుండు లోపాముద్రాసహితుండై వింధ్యంబు
సమీపంబునకు వచ్చి దానిచేతం బూజితుండై యిట్లనియె ✽ క॥ చనియెద నే దక్షిణదిశ । కొనరఁగఁ ద్రోవిమ్ము నాకును
ర్వీధర నీ వనవుడు నటులనచేయుదు । నని పెఱుఁగుట యుడిగి వింధ్యము తివినయమునన్ ✽ వ॥ భట్టారకా విజయం చేయుం
డని భూమిసమానమై యున్న యగస్త్యుండు దానికిట్లనియె ✽ క॥ వామగిడి వచ్చునంతకు । భూమీధర యీప్ర
కారమున నుండు మనా । తో మైత్రిఁ జేయుమనిలో । పాముద్రాధీశ్వరుండు వలికి ముదమునన్ ✽ వ॥ దానినొడంబఱిచి ద
క్షిణదిశకుం జని లోకంబులకు హితంబుగా నందయుండె వింధ్యంబు నగస్త్యుండు మగిడి వచ్చునంతకుఁ బెఱుఁగ నోడి యుండె
నని యగస్త్యు మాహాత్మ్యంబు ధర్మజునకుం జెప్పె వెండియు రోమశుండిట్లనియె ✽ గీ॥ అమరులెల్లఁ దన్నునట్లు కీర్తించుచు ను
న్నఁ జూచి మునిగణోత్తముండు । వారి నడిగె నేమి వచ్చితిరెఱుఁగింపుఁ । డని ప్రియాళుఁడై ప్రియంబు నొడ ✽ చ॥ అమ
రులు గాలకేయకృతమైన జగద్భయమెల్లఁ జెప్పియు । త్తమమునినాథ తత్ప్రతివిధానము చేసి జగంబుఁ గావఁ జి । త్త
మునఁ దలఁచి విభ్రమదభ్రతరంగమహార్ణవంబుఁ బా । నము దగఁ జేసి చేయుము ఘనంబుగ మాకు మనఃప్రమోదమున్ ✽
క॥ ఆత్తోయధి నీ చేతం । బీతంబగుఁ గాక గడంగి భీమాసురసం । ఘాతంబు లక్షణంబని । పాతింతుము దివ్యశస్త్రపటుపాత

✽ అగస్త్యుఁడు సముద్రోదకంబు పానంబు చేయుట. ✽

ములన్ ✽ వ॥ అనిన నగస్త్యుఁడట్ల చేయుదునని యమరవరుల కెల్ల సంతోషంబుగా నప్పుడు ✽ సీ॥ రంగదుత్తుంగతరంగహ
స్తంబులనాడెడు నదివో లెనతులవేగ । వాతావధూతమై యేతెంచు నదివోలె బర్వతకందరోపాంతతతులఁ । దోడరె
మునుపవోలె దృఢఫేనవితతులనగియెడు నదివోలె నాగనక్ర । మకరకులక్షుభ్యమానమై తద్బాధకోపవియదివోలె మత్త
భీమ ✽ గీ॥ వినదమునుచునున్న నీరధి యొద్దకు । నమరగణముతో మహామునీంద్ర । గరుడఖచరసిద్ధగంధర్వపన్నగయక్షగ
ణముతో జనరుగు దెంచె ✽ ఉ॥ అందఱుఁ జూచుచుండఁగ మహాబ్ధిజలౌఘముఁ ద్రావె విష్టపా । నందకరుండగస్త్యుఁ డఘనా
శనుఁ డట్లు పయోధి రిక్తమై । నం దిమినూర్మ కర్కట కనక్ర భుజంగ చయంబుతో భయం । బందుచుఁ గాలకేయులు బయల్ప
డి శోచిరి దానిలోపలన్ ✽ క॥ గీర్వాణప్రభుఁడాదిగ । గీర్వాణగణంబు గాలకేయులతోడన్ । గర్వించి రణము చేసిర । ఖ
ర్వపరాక్రములు గడిమిఁ గడునుద్ధతులై ✽ క॥ అనిమిషదివ్యాయుధహతి । ననిఁ గొందఱు వడిరి గొందఱధికవిభీతిం । జని పా
తాళముఁ జొచ్చిరి । దనుజులు దైత్యులును వీర్యదర్పచ్యుతులై ✽ వ॥ ఇట్లు కాలకేయులం దొట్టి యసురుల నెల్ల నిశ్శేషంబు జేసి
జగంబుల యుపద్రవంబుడిపి దేవతలగస్త్యునిం గీర్తించి యిట్లనిరి ✽ క॥ మునినాథ నీ యనుగ్రహ । మున నిగ్రహమూడి గె
నఖిలభువనంబులకి । వ్వనధిఁ బయఃపూర్ణముగా । నొనరింపు ముని నీక కాని యొరులకు వశమే ✽ వ॥ ఇదియ నేకసత్త్వాశ్ర
యంబుగావున రిక్తంబై యుండఁదగదని పనగస్త్యుండిట్లనియె ✽ సీ॥ మున్ను జీర్ణంబయ్యె మున్నీటి నీరు నాకడుపునం దేవిం
కఁ బడయ నేర । జలరాశి నిండఁగ జలములు నావుడు నమరులు మునులును నమలగర్వఁ । గానం గఁ జని దేవమీనాకరంబె
మి తెఱంగున నిండు మా కెఱుఁగఁ జెప్పుమ । యని విన్నపంబు చేసినఁ బెద్ద ప్రొద్దు చింతించి వారలకు విరించి యనియె ✽ గీ॥ వనధిఁ జె
ద్దకాలమున భగీరథుఁడను । వాఁ డమనిం [illegible] గాని వసుధనోరులు । పూని దీని నింపఁగా నోపరనవుడు । నమరవరులు మును
లునరిగిరనిన ✽ క॥ వనరాశి నేమి [illegible] । మున నెట్లు భగీరథుండు భూరిజలౌఘం । బున నించె దీనిఁ జెప్పుము । యని యడిగిన ధ
ర్మజునకు నమ్ముని చెప్పెన్ ✽ వ॥ తొల్లి యిక్ష్వాకువంశంబున సగరుండను రాజు హైహయుల నిర్జించి యఖిలమహీరాజ్యం

బు సేయుచు నపుత్రకుండై వైదర్భియు శైబ్యయు నను తనభార్యలతోడం గైలాసంబున కరిగి యందు ✽ క ॥ దక్షమఖక్ష
యకరు నిటలాక్షు జహుతభక్షుభక్షితానంగు వీరూ। పాక్షు మహోక్షధ్వజుఁ బ్ర । త్యక్షము గావించె నుగ్రతపమున నప్పా
ర్థి ✽ గీ॥ హరుఁడు వానికిఁ బ్రత్యక్షమయి వరంబు । వేఁడుమనవుఁడుఁ ద్రైలోక్యభూభుజుఁడు నాకు । దయనొనర్పుము సం
తానదానమనుచు । వేఁడెఁ బుత్రార్థియై కడువేడ్కతోడ ✽ వ ॥ ఈశ్వరుండు వానికిం గరుణించి వైదర్భియం దఱువది
వేవురు కొడుకులును శైబ్యయం దొక్క కొడుకుం గా వరం బిచ్చి యయ్యఱువది వేవురు నతిదర్పితులై యనేక కాలంబునఁ గాల
గోచరులగు మరణియును నొక్క కొడుకు వంశకర్తయగు ననియుఁ జెప్పి యదృశ్యుండైన ✽ క॥ కొడుకులఁ బలువురఁ బ
డసియుం బడయని యట్లుండి ధర్మపత్నులు దానుం । గడు సంతసపడ కేగెను । దడయక సగరుండు మగిడి తనపురమునకున్ ✽
వ ॥ అంతఁ గొంతకాలంబున కయ్యిద్దఱుఁ గర్భిణులైన నందు వైదర్భికి నొక్క యలాబూఫలంబును శైబ్యకు నసమంజ
సుండను కొడుకునుం బుట్టిన ◦ గీ॥ వరదుఁడైన యీశు వరమున నిది యొక్క । వదరు పుట్టె నెట్టి వరమొ యిదియును । దానిఁ బాఱ
వైవఁగా నున్న నాకాశవాణి యిట్టు లనియె వసుమతీశ ◦ గీ॥ సాహసం బిట్టు సేయంగఁ జనునె దీని । బీజములు ఘృతఘట
ములఁ బెట్టి రక్ష । చేయు మఱువది వేవు రూర్జితులు సుతులు । మీకు వరమునఁ బుట్టుదు రిందు నీకు ✽ వ॥ అనినం దద్వచనాను
రూపంబు చేసి రక్షించుచున్నఁ గొన్ని దినంబులకు ◦ క ॥ సుతషష్టిసహస్రకము । గతమై వర్ధిల్లి గగనగతిఁ జఱచి శతక్ర
తులోకముఁ దొట్టి మదోద్ధతిఁ జేసె సమస్తలోకతతికిని బాధల్ ◦ క॥ సగరసుతు లట్లు జగముల । కొగి బాధలు సేయుచున్న
నోడి మరుత్ప । న్నగవరు లరిగిరి నాలుగు । మొగములుగల వేల్పుకడకు మునిసంఘముతోన్ ✽ గీ॥ వారిజాసనుం డవార
లువచ్చిన విధ మెఱిఁగి మీరు వెఱవ నేల సగరసుతులు దగ్ధులగుదురు దర్పితులైన వారిపెక్కువ ధ్రువంబు ✽ వ॥ అని కమల
గర్భుం డానతిచ్చి ననరిగి యమరవరులాదిగా నఖిలలోకనివాసు లెల్ల నాసాగరుల పరిక్షయం బపేక్షించి యుండి రంత.
సీ॥ అశ్వమేధంబు సేయంగ దీక్షితుఁ డయ్యె సగరుఁడు వాని యశ్వంబు సగర । తనయులచే రక్షితంబై వసుంధర యెల్లఁ గ్రుమ్మ
రి తోయహీనమైన । జలధిలోపల నదృశ్యంబైనఁ గానక సగరున కెఱిఁగించి సగరసుతులు । జనకుశాసనమునఁ జని భూతల
మునందుఁ దడయక రోసి పాతాళతలము ◦ గీ॥ నందు రోయంగ డఁగి యఱువది వేవురు నొక్క మొగిన క్రొచ్చి రుదధిలోన జల
ధిపంకమగ్నసత్త్వముల్ నిశితకు । ద్దాలముఖవిదారితములు గాఁగ ◦ వ ॥ ఇట్లు గ్రొచ్చి క్రొచ్చి సగరసుతులు సముద్రపూ
ర్వోత్తరదేశంబునం గపిలుండను మహామునియాశ్రమసమీపమునందు దమ గుఱ్ఱంబుఁ గని సంతసిల్లి ✽ గీ ॥ అశ్వమేధ
మునకు నర్చితంబైన యట్టి । యశ్వరాజు నిట్టు లవహరించి । ముచ్చు గోరయీ సముద్రదేశంబున । నోటమింత లేక యున్న

సగరసుతులు కపిలమహామునికోపాగ్నిచే భస్మమగుట.

వాఁడు ◦ వ ॥ అని కపిలుం బరిభవించిన నమ్మునివరుం డలిగి యనలశిఖలు దూలు నతిఘోరదృష్టిం జూచిన నప్పుడు సగర
సుతులందఱు భస్మంబైన ✽ క ॥ వీరులగు సగరతనయుల । దారుణదాహంబుఁ జూచి తడయక చని యం । భోరుహగర్భ
సూనుఁడు । నారదుఁ డంతయును సగరునకు నెఱింగించెన్ ◦ క॥ దాని విని సగరుఁ డురుశో । కానలదందహ్యమానుఁ డయ్యు
ననయ్యా । శాను వచనంబుఁ దలఁచి ధ । రానాథుఁడు శోకభయపరావృతుఁ డగుచున్ ✽ వ॥ అసమంజసపుత్రు నంశు
మంతుం దనమనుమనిం జూచి యయ్యా నీయయ్య లఱువది వేవురు నెక్కటిఁ గపిలుకోపానలకబళితశరీరు లయిరి ని
వజ్జనకుం డతిక్రూరహృదయుండై పౌరబాలకుల నకారణంబ వధియించి మహానదిలో వైచుచున్న నెఱిఁగి పౌరజనా
క్రోశంబున నతిక్రోధపరవశుండనై వాని విడిచితి ✽ క ॥ కొడుకుల నవగవమునువా । కడఁగిన హయమేధమఖము
గడచనమికి నేఁ । గడు దుఃఖితుండ నయ్యెదఁ । దడయక నీ విపుడు దీనిఁ దలఁగుము కడఁకన్ ✽ వ ॥ అనినం నంశుమంతుం
డుణంబు చని సగరసుతఘాతద్వారంబున సముద్రంబు చొచ్చి యందు సూర్యసహస్రద్యుతియై వెలుగుచున్న కపిలమహా
మునికి నమస్కరించి నిజాగమనప్రయోజనం బెఱింగించినఁ గపిలుండును వానికిం గరుణించి యశ్వంబు నిచ్చి యిట్లనియె
క॥ ఘనభుజ నీ కారణమునఁ । జనఁగాంతురు పుణ్యగతికి సాగరులు ముదం । బున సగరునకును దొరకొను । నొనరఁగ సుతవంతు
లైన యుత్తముల గతుల్ ✽ వ ॥ మఱియు నీచేత నుపనీతంబైన యీ యశ్వంబున నశ్వమేధంబు చేసి సగరుండు కృతార్థుఁ
డగు నీ పౌత్రుండైన భగీరథు చేతఁ దేఁబడియెడు గంగాజలౌఘంబులం జేసి సంసిక్తులై సగరసుతులు స్వర్గగతు లగుదురు స

ముద్రంబు జలసంపూర్ణంబగు ననిన నంశుమంతుండు సంతుష్టుండై కపిలప్రసాదంబున నశ్వంబుఁ దెచ్చి సగరునకిచ్చి పి
తృవచనంబు నెఱింగించిన సగరుండు సపుత్రశోకంబుడిగి యశ్వమేధంబు చేసి సముద్రుం దనకుఁ గొడుకుగా భావించిన
నది మొదలు సముద్రంబు సాగరంబనం బరఁగె నిట్లు సగరుండు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు చేసి నిజరాజ్యభారం బంశుమంతు
నందు సమర్పించె ననిన * గీ॥ తనపితామహునట్లుల ధరణి యేలి। యంశుమంతుండు నిజపుత్రుఁ డగు దిలీపు। నందు రాజ్యంబు
సల్పి తా నఖిలలోక। పూజితుండు తపోవనంబునకుఁ జనియె * వ॥ దిలీపుండును తనపితామహులైన సాగరు లూర్ధ్వగతులు
గాకుండ గంగావతరణంబునందు యత్నంబు చేసి యశక్తుండై యున్న * చ॥ ప్రథితయశుండు సుతుం బడసె భారసహిష్ణు
మహారథున్ భగీ। రథుఁ డను చక్రవర్తిని నపరాజితతేజు నజాన్వవాయుదు। వ్యథవినివర్తనున్ సకలపార్థివజైత్రు సుసౌహా
ర్దతా సువృత్తు। న్మథనసురాపగానయనసమర్థుఁ దపోగుణయుక్తి నుత్తమున్ * వ॥ ఆభగీరథు నపారభూభారధురంధరుం జే
సి దిలీపుండు తపోవనంబునకరిగిన * గీ॥ కపిలుకోపాగ్నిఁ జేసి సాగరులు గ్రాఁగి। రనియు గంగఁగాన పన్నవారనియు నెఱిఁ
గి వారికి హితంబు సేయంగవలసి గంగఁ। దేఁగఁగడఁగె వీరుండు భగీరథుండు * వ॥ ఇట్లు గంగావతరణంబునందుఁ గృతనిశ్చయుం
డై యరిగి బహువిధాకారధాతువంతంబులై సమున్నతుంగశృంగంబులను జలభాగవినమ్ర ప్రబలజలాహకవ్యూహసంచార
శ్యామాయమానంబులైన తుహినస్థలంబులను సిద్ధవిద్యాధరగంధర్వగీర్వాణమిథునసంసేవ్యమానంబులైన నానారత్నాక
రంబులను శుకపికపారావతశారీమయూరసారంగసితపక్షరథాంగదాత్యూహవ్యూహశబ్దశబ్దాయమానంబులైన నతఘ
వనరేఖలను సింహశరభశార్దూలశుండాలగోలాంగూలకోలాహలంబులైన గుహాగహ్వరంబులం జేసి రమణీయ[illegible]
కంబైన హిమవత్పర్వతంబున * చ॥ సతతకృతోపవాసముల శాకఫలోదకమూలపారణ। వ్రతముల దేవపూజలన పారజ
నంబులఁ జేసి నిష్ఠతో। నతులతపంబు సేసె సురాపగ నుర్వికిఁ దెచ్చు వేడ్కతో। ధృతియుతుఁడై దిలీపకులదీపుఁ డు దివ్యసహ
స్రవర్షముల్ * వ॥ ఆభగీరథు తపంబునకు మెచ్చి గంగాదేవి ప్రత్యక్షంబై నీయిష్టంబు సెప్పుమనిన నతండు కృతాంజలియై యిట్లని
యె * సీ॥ సగరతేజుండైన కపిలుకోపంబున గతజీవులై పుణ్యగతులయందు। విహతులై మత్పితామహులన్నవారు నీదగు
పుణ్యజలముల నగరసుతులు। సిక్తులై స్వర్గానుభుక్తిఁ బ్రాపింతురు గావున దేవి యిద్దేవపథము। నందుండి వసుమతి నొందంగఁ
జను దేరవలయు నావుడు మహీవలయమునకు - గీ॥ నేను వచ్చునపుడు నా నిరంతరజలౌ। ఘంబుఁ దాల్ప నీలకంఠుఁడోపుఁ। గా
క యొరులు దాల్పఁగా నోపరయ్యు నా। నాథుకరుణఁ బడయ నన్నుఁ దాల్ప * వ॥ అనిన గంగాదేవి వచనంబునఁ గైలాసం
బునకరిగి భగీరథుండు భగవంతు నత్యంతము నీశ్వరుని సుతించి పెద్దకాలంబు తపంబుఁ జేసిన నీశ్వరుండు వానికి సన్నిహి
తుండై నీవు భూలోకంబునకు గంగావతరణంబు చేయుమేను గంగ ధరియించెద ననిన భగీరథుండు వెండియు గంగనారా
ధించిన నాతనికిం గరుణించి * వ॥ ఇల కురికె గంగ తరంగసంహతులతో నేతెంచె నాకాంతరం। బుల నాకాశముఁ గప్పి సంచల
మహాభూతప్రపంచంబునం। జెలువై యుండఁగ దాని నీశ్వరుఁడు దాల్చెన్ సంగతోత్తుంగపిం। గళజూటాగ్రమునందుఁ బ
ద్మదళసంకాశంబుగా లీలతోన్ * సీ॥ సురమునిసిద్ధఖేచరవరుల్ వచ్చి యచ్చెరువంది చూడంగ హరుశిరంబు। నందుండి భు
వనైకవందితసురనది ధరణీతలంబునకరుగుదెంచి। కలహంసగతియు నిర్మలఫేనహాసంబు వాకీర్ణమీనవిలోకనములు। నా
నాలపవనచాలితకల్లోలలసితమృదూక్తులు నెసఁగుచుండఁ - గీ॥ బ్రీతితో భగీరథుఁ డను దూతచే వి। నీతయై మహాము
నిపరిపీతరిక్త। మగు సరిత్పతిఁ గూడి యా సగరజులకుఁ। బ్రీతిఁ గావించె నించె నీరాతతముగ * క॥ సాగరులకు సద్గతి గా। సా
గరమున కట్లు సలిలసంపూర్ణముగా। భూగతయై భాగీరథి। భాగీరథికీర్తి భువనపఙ్క్తుల నిలిపెన్ * వ॥ అని యిట్లు గంగావ
తరణంబును భగీరథు మాహాత్మ్యంబును రోమశుండు సెప్పిన విని ధర్మజుం డనుజసహితుండై యరిగి నందయు నపనందయు నన
నమహానదులయందుఁ గృతస్నానుండై హేమకూటంబున నుత్పలంబులవలన వెలువడు పవనంబున నాహూతంబులై
వచ్చు మేఘంబులను జూచి విస్మయంబంది దాని విధం బడిగిన వానికి రోమశుం డిట్లనియె ఋషభకూటంబున ఋషభుండ
ను ముని యతికోపనుండై యెవ్వరు పలికిననపుడె యగ్గా నలాకారుండై యుత్పలంబులవలన వెలువడిన మేఘంబులం
బిలిచినవారల వారించునది దానం జేసి తపోదానధర్మశమదమరహితులైన జనులకు దురారోహణంబు దేవతలు దేవప
త్నులైన పుణ్యులు నమ్మునిం జూడ నమ్మిరి దేవఋషులు యజ్ఞంబుఁ జేసిన యజ్ఞభూములందుఁ గుశాకారంబులైన

మార్గాంతరంబులు యథాకాలంబులైన వ్రతంబులుం గానంబడు ననినాపుణ్యతీర్థంబున స్నానంబుఁ జేసి యరుగు చున్నధర్మరాజునకు రోమశుండిట్లనియె ✽ క॥ ఇది విశ్వామిత్రునియా । స్పదమిది కౌశికియనంగఁ బరఁగినయదియ । ల్లది

✽ రోమశుఁడు ధర్మజునకు ఋశ్యశృంగునిచరిత్రము చెప్పుట. ✽

ఋశ్యశృంగుఁడనుముని । స్పదమనవుడు ధర్మతనయుఁడమ్మునికనియెన్ ✽ వ॥ ఋశ్యశృంగుం డను ముని జన్మంబు వానిచరితంబును విననలయు నెట్టియెట్లని యడిగిన రోమశుం డిట్లనియెం దొల్లి కశ్యపపుత్రుండగు విభాండకుండను మునివరు డఖండితబ్రహ్మచర్యంబు నందపంబుఁ జేయుచు నొక్కనాఁ డొక్కమడుగున నీరాడుచున్న సమయంబున ✽ క॥ సురుచి నురూపగుణము । దరియూర్వశియను లతాంగిఁ దద్దర్శనగో । చరయగుడునపుడు రేత । స్ఖలనంబయ్యెను మునికి నయ్యోగా శ్రుతిమునకున్ ✽ వ॥ అయ్యమోఘవీర్యంబుతోమిశ్రంబైన జలంబు లొక్కపెంటిమృగంబు ద్రావి గర్భంబుఁ దాల్చి నం బుఋశ్యశృంగుండను మునికుమారుండు జన్మించి తండ్రి నందనాశ్రమంబునుంగాని యొండుచోటెఱుంగక ఘోరత పంబుఁ జేయుచున్నంత ✽ గీ॥ బలియుఁడంగాధిపతి రోమపాదుఁడనఁగ । ధరణిఁ బరఁగిన వీరుండు తనపురోహి । తాపరాధ తమున బ్రాహ్మణులచేత । విడువఁబడినందున్మహిఁ గనావృష్టియయ్యె ✽ వ॥ దానికి వెఱచి యాతండు బ్రాహ్మణులఁ బరమభ క్తినుపాసించి యీయనావృష్టిదోషంబేమి కారణంబున నయ్యె దీనికిం దగిన ప్రతీకారం బెద్దియని యడిగిన వానికిం బ్ర సన్నులై బ్రాహ్మణులిట్లనిరి ✽ క॥ కడుదర్పితుఁడవై నీవు । న్విడిచితి బ్రాహ్మణులు వారు విడిచిన నమరుల్ । విడిచిరి దాన వర్షము । దడసెభవద్దేశమునకు ధరణీనాథా ✽ ఉ॥ శాంతుఁడు ఋశ్యశృంగుఁడను సన్మునియున్నయెడం ధరిత్రికిం । సంతతవర్షితంబగు శుభ్రశంబగునట్టి వరంబుఁ దొల్లివి । భ్రాంతకుఁ జేసెయంబడసె నమ్మునికావున ఋశ్యశృంగువే । దాంతను వేదిరాఁ బనుపుచుంగ మహీశ్వర నేర్పురూపునన్ ✽ వ॥ అనినవిని రోమపాదుండు దనచేసిన బ్రాహ్మణావమానంబున కుం దగిన ప్రాయశ్చిత్తంబుఁ జేసి బ్రాహ్మణవచనంబునఁ బుడబుద్ధిమంతులతో విచారించి విదగ్ధవేశ్యాంగనలం బిలువం బఱమీ నేర్పువిధంబుల ఋశ్యశృంగుం బ్రబోధించి యిటఁ దోడ్కొనిరండని పంచిన ✽ క॥ ఆవేశ్యాజనులధికర । సావహాశ్యముఖవిలసదనులేపనమా । ల్యావళులు గొనుచు నరిగిరి । నానాశ్రమమునకు నమరనారులలీలన్ ✽ వ॥ అటవిభాండకుండును యథాకాలంబగ్నిహోత్రంబు వేల్వం దనపుత్రు ఋశ్యశృంగు సమర్పించి వన్యఫలాహరణార్థంబు వన బునకరిగిన యవసరంబున నందొక్క జారవేశ్య దనకూఁతు నభినవయౌవనవిలాసవిభాసిని నమ్మునిపాలికిం బుచ్చిన వా

✽ ఋశ్యశృంగుఁడు వేశ్యను మునికుమారునింగా భావించుట. ✽

నిం జూచి ఋశ్యశృంగుండు ససంభ్రమంబున ✽ అక్కర॥ ఎందుండి వచ్చితి ఋషికుమారయే నెన్నఁడిట్టి । సుందరాకృతిమునిపుత్త్రుఁ దొల్లి చూచియెఱుంగ । నిందుండుము నీకు కృష్ణమృగచర్మకృతమగు నాసనమ్ము । నందుండఁ గాఁ బనిచెదు ఋషీ నుబుద్ధిన త్రిన్వఁ బ్రీతిన్ ✽ వ॥ మఱియు నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులను వన్యస్వాదుఫలదానంబులం దానికతిథిపూజ సేయు న్నన దియమ్మునివరునకిట్లనియె ✽ క॥ మాయాశ్రమమిందులకు । న్నాల్గయనిధిమూఁడుయోజనంబులు కలదే । బోయె వును విజయం । చేయుండందులకుఁ జెలిమి చేయుము నాతోన్ ✽ వ॥ అట్లైన నీచేత సత్కారంబుఁ గొనియెద నని ఋశ్యశృంగుండట్లు సేయుమనని దాని నాతిథ్యవిధానంబున సంపూజించి తనకది యిచ్చిన దివ్యగంధమాల్యంబులును సరసభక్ష్యపానంబులు విచిత్రవస్త్రంబులుం బరిగ్రహించి నది యును ✽ క॥ మునిముందట గందుకనర్తనమ్ముఁ గీతములయందుఁ దన కౌశల్లమున జూపి విరచితాలింగనయై ముని నతికి ముదముఁ గావించె మదిన్ ✽ వ॥ ఇట్లు ఋశ్యశృంగుం బ్రబోధించి వేశ్యాత్రి యరిగిన దాని పోయిన వలను చూచుచు ఋశ్యశృంగుఁ డగ్నిహోత్రంబు వేల్వక కాలాతిక్రమణంబుఁ జేసి మతి విపరీతబుద్ధియై యున్న నంత నడవినుండి వన్యఫలంబులు గొనివచ్చి విభాండకుండు కొడుకుం జూచి యిట్లేల దింతా పరవశుడవై యగ్నిహోత్రంబు వేల్వక కాలాతిక్రమణంబుఁ జేసితి వనినఁ దండ్రికి ఋశ్యశృంగుండిట్లనియె ✽ సీ॥ కాంచనవర్ణుడు కడురూపవంతుండు కన్నుల నిడదలతో ఘనములగుచు । ననయంబు వక్త్రువ లను రెండుపిండంబులురమున విలసిల్లుచుండనెంత । వెలుఁగు చుజపమాల వ్రేలంగనన్ను వనడుముసువడఁ కంగనడుచునపుడు । కలహంస హూజితకలనాదము గనాపాలికినిం దొక్కబ్రహ్మచారి । గీవచ్చి పోయె వానివదనంబునందు వెల్వడు సుగంధమధురభాషణములఁ బొల్పవిని

సమదపుంస్కోకిలాలాప। చారులగుచుహృదయసమ్మదమున ✽ క ॥ ఆఋషికొమరుఁడుగట్టిన। చీరలునవిమృదులములు విచిత్రములునవనో। హారములతనిబృహత్కచ। భారమునందొక్క కనకపట్టము వ్రేలున్ ✽ క ॥ పవనసమాహితమధుసం। భవవివిధప్రసవసౌరభముసొల్పుముసి। ప్రవరునితనువునయందు। ద్భవమైనయ్యాయసౌరభమువిప్పెల్లన్ ✽ వ ॥ మ ఱియునక్కొమరుండొక్కయెఱ్ఱనిఫలంబు దనదక్షిణపాణితలంబున నందండచఱచుచున్నవది నేలంబడి యెగయంబో యినవవ్వలనికి వ్రాలుచు వాతావధూతంబైనబాలవృత్తంబునుబోలెనొప్పుచున్నయమ్మునివుమారునందునాహృదయం బుదగ్గయుండగిలినది ✽ ఉ ॥ నన్నున గౌఁగిలించుకొనినావదనంబునకున్నిజాస్యమా। నన్నముఁజేసియొక్కయపూర్వముశ్శబ్దము చేసెమనోహరంబుగా। నెన్నఁడుమనట్టిశబ్దముమునీశ్వరమున్వినియెనెఱుంగన। య్యన్నువబ్రహ్మచారిముఖపంబు రుహంబునమంబుచూడఁగాన్ ✽ వ ॥ వాయిచ్చినవన్యస్వాదుఫలంబులాదరింపకయమ్మునికుమారుండమృతోపమానం బులైనఫలంబులునతిమధురంబులైన పానీయంబులునిచ్చిననుపయోగించితి ✽ క ॥ తనచేతిపుష్పములజ। ల్లిననంతటఁ జైదరియవియలిప్రకరనిషే। వశమొప్పనున్నయవియి। వ్వనకుసుమములట్టుగావువరగంధంబుల్ ✽ వ ॥ నాకునమ్మునిపుత్రునాశ్రమంబునందువానితోనొక్కటఁదపంబుఁజేయుచుండనిష్టంబనినకొడుకుపలుకులువినివిస్మితుండై తపస్వులతపం బులకువిఘ్నంబులుసేయనేకరూపులయి రాక్షసులువనంబునందిరుగుచుండుదురుగసవంతంబులయిన పానీయంబు లునతిసుగంధంబులయిన కుసుమంబులు మునులకు వర్జనీయంబులనికొడుకుం బ్రబోధించి యెప్పటియట్లవన్యఫలంబులు దేసరిగిన ✽ క ॥ చనుదెంచితరుణీమునిచం। దనుచిత్తంబునకువైకృతముఁజేసెవిలా। సినులసహాసననల్లా। పనసహవాస ములుబంధుసనుములుగావే ✽ వ ॥ ఇట్లుఋశ్యశృంగుండువిలాసినీవిమోహితుండయితండ్రికెఱుంగింపకతను చరిత్రంబ యునతనయాశ్రమంబువిడిచిమనుష్యయోగంబునందగిలియక్కోమలిపిలుందనచనియంగ దేశంబుఁజొచ్చియందురోమ పాదునాశ్రమదేశంబువరాజాశ్రమంబను వనంబుననుండునంత ✽ మత్తకోకిల ॥ అమ్మునీశువివాసశక్తిదదంగదేశ మునందుమే। ఘమ్ములెల్లకెలంకులంగడుఁగ్రమ్మిసర్వజగత్ప్రమో। దమ్ముగానివతద్బృహజ్జలధారలొప్పఁగవృష్టిఁ జే। సెమ్మహానదిదీర్ఘికాసరసీనదంబులునిండఁగాన్ ✽ వ ॥ ఇట్లు ఋశ్యశృంగు ననుగ్రహంబున నంగవిషయంబున ననగ్రహదోషంబునిరస్తంబైనసంతసిల్లి రోమపాదుండు తనకూఁతుశాంతయనుదాని నత్యంతకాంతిమతినమ్మునివరున కువివాహంబుఁజేసి ✽ క ॥ అనుభోగయోగ్యములుగా। ధనరాసులుభూషణములుదాసీనివహం।బునుగాంచనమయశ

విభాండకుఁడుఋశ్యశృంగునివెదకుచువచ్చుట.

య్యా। సనవులుమునికిచ్చెహృదయసంతోషముగాన్ ✽ వ ॥ మఱియుగోసహస్రంబులనేకంబులిచ్చిగోకులసంకులం బుగాగోష్ఠంబులుదేశంబులనెల్లనిలిపి నిత్యసత్కారంబుల ఋశ్యశృంగునకుంబ్రియంబుఁజేయుచుండెనంతట విభాండ కుండుదనయాశ్రమంబునకుంజని కొడుకుంగానక యెల్లదేశంబులువెదయుచు నంగదేశంబునకువచ్చిగోగణసంకీర్ణంబై నయొక్కఘోషంబునందుగోపసత్కృతుండై యొక్కదివసంబువసియించి యిదియెవరిఘోషంబని గోపాలకులన డిగినవారల్లిట్లనిరి ✽ క ॥ యతినాథవినవెయిదినీ। సుతుఘోషంబిదియకాదుచూడననేకా।యతఘోషంబులుగలవు।న్న తసుతునకుఋశ్యశృంగునకునిద్ధరణిన్ ✽ వ॥ అనినవినివిభాండకుండు సంతసిల్లి ఋశ్యశృంగు తొట్టుపట్ల విశ్రమించు చురోమపాదుపురంబునకువచ్చి యందుశాంతా సహితుండైన ఋశ్యశృంగుంజూచి సంతుష్టహృదయుండై తనకొడు కుంగోడలిందోడ్కొనినిజాశ్రమంబునకరిగె నందువసిష్ఠునకరుంధతియు నగస్త్యునకులోపాముద్రయుమాద్గల్యునకు నాలాయనియైన యింద్రసేనయుంబోలెఁ దనకుఁబరమభక్తియుక్తయై శాంతపరిచర్య సేయుచుండ ఋశ్యశృంగుండు సుఖంబుండె ననిచెప్పిన వాకాశిక హ్రదంబునందు నందఱుఁగృతాభిషిక్తులై యేడునూఱుమహానదుల సంగమస్థానంబైన గంగా సాగరసంగమంబుఁ జూచుచు సముద్రతీరంబునకుంజని కళింగదేశంబున వైతరణియను మహానదిఁగనిరంత ధర్మరాజునకిట్లనియె ✽ క ॥ మునిదేవవరులుయజ్ఞము। లొనరించిరితొల్లిదీనియుత్తరతీరం।బుననిదిపుణ్యాస్ప దమై।తనరునుయజ్ఞావబృథశౌచస్నానముల్ ✽ వ ॥ మఱియునకలయజ్ఞంబులయందునుబ్రశస్తంబైనపశుభాగంబుఁబ రుద్రునకుఁ గల్పించి రీతీర్థంబాడినవారు దేవయానగతులగుదురనినం గృష్ణాసహితంబుగా ధ ర్మపతికి దేవతలును ఋషులుం గల్పించి రీతీర్థంబాడినవారు

ర్మతనయుండజనహితుండై వైతరణీస్నానంబుఁ జేసి రోమశు జూచి మునీంద్రా నాకు భవత్ప్రసాదంబున నఖిలలో
కంబులుం గనంబడియె వైఖానసుల వేదాధ్యయనశబ్దంబులు వినంబడియె ననిన విస్మితుండై రోమశుండు వైఖానసులని
సంబంధులకు ముప్పది వేల యోజనంబులు గలదు వారల యధ్యయనశబ్దంబులు వింటివి నీవు దివ్యపురుషుండ వంచు నిట్లని
యనవరతఫలాలంకృతంబైన యొక్క వనంబుఁ గనియందుఁ దొల్లి స్వాయంభువుండైన విశ్వకర్మ యజ్ఞంబు సేసి * క॥ క
శ్యపునకు యజ్ఞదక్షిణ దక్షిణభూభాగ మెల్లఁ దానిచ్చె నశే । షక్షితిధగవనములతో నక్షయమతిఁ గశ్యపునకు నాయుత్తమ
గాఁ * వ॥ దానికలిగి భూదేవి కశ్యపునకు నిచ్చెగవనిరసాతలంబునకుం బోయినఁ దత్ప్రసాదార్థియై కశ్యపుండు ప్రత్యక్షం
బుఁ జేసిన నంత ప్రసన్నయై భూమిదేవి నీరిలోనుండి వెలువడి వేదిరూపంబునం గశ్యపునకు నిజరూపంబుఁ జూపె నవ్వేదియిది
దీని నెక్కినవారు వీర్యవంతులగుదురు దీనం త్రంబున దీని నెక్కుమిది లేని వారికిం గానము ద్రంబు నొచ్చునని యగ్నిమి
త్రా వరుణయమనివియాది గాఁగల మంత్రంబు లుపదేశించిన * క॥ అనుజులుఁ దానును మునిశాసనమున వేదిసెక్క
సమధిక వీర్యంబున నొప్పె బ్రాహ్మణులదీవనలెనఁ గధర్మసుతుఁడు వాసవలీలన్ * క॥ ధరణీసురవరమునిగణపరివృతు
లై యరిగి కనిరి పాండవులు వియ । చ్చరనిర్జరసేవితసుం । దరకందరమగు మహేంద్రధరణీధరమున్ * వ॥ అందులున్న
మహాతపోధనులకు నమస్కరించి వారలకు మనఃప్రియంబుఁ జేసి ధర్మరాజిట్లనియె * గీ॥ పరమమునులార యిగ్గిరిఁ బరశురా
ము శుభచరిత్రు నిమీ రెప్పుఁ జూతురట్టి యమ్మహాభాగు మీ చూచు నవసరంబు । నందు మాకును జూడంగ నమరునొక్కొ * వ॥
అనిన నమ్మునిసంఘంబులోన రామానుచరుండైన కృతప్రవణుం డను ముని ధర్మరాజున కిట్లనియె * గీ॥ ధర్మతనయ మీరాక
ముందర నెఱుంగు । జామదగ్న్యుండు నిర్మలజ్ఞానదృష్టి । ననఘ యెల్లి చతుర్దశి నమ్మహాత్ముఁ జూతురిమ్మునులెల్ల నీవు జూడ
మిందు * వ॥ అనిన ధర్మతనయుండు మహేంద్రంబున నారాత్రి వసియించి యాకృతప్రవణు నిట్లని యడిగె * క॥ భువనజనస్తు
తుఁడగు భార్గవుచరితము వినఁగ నాకుఁ గడుకౌతుకగౌరవమైనది దానిమునిప్రవర యెఱుంగింపు కర్ణపథరమ్యము గాన్ * వ॥

కృతప్రవణుఁడు ధర్మరాజునకుఁ బరశురాముని మహిమ చెప్పుట.

అనియడిగిన ధర్మరాజునకుఁ గృతప్రవణుం డిట్లని చెప్పెఁ గన్యాకుబ్జంబున గాధి యను రాజుకూఁతు సత్యవతి యనుదాని భృ
గుపుత్రుండగు ఋచికుండను మహాముని వివాహార్థియై గాధి నడిగిన నమ్మహీపతి యతనికు వాఁడిట్లనియె * సీ॥ ఒక్కకర్ణంబు నీ
లోత్పలశ్యామమై తను వెల్లఁ గలహంస ధవళమైన । యట్టిగుఱ్ఱములు వేయిక్కన్యకుం శుల్కమ యీనోపుదేని మునీంద్ర నీ
కును మరం గఁబెండిలియగు నిది మాకులధర్మంబు నావుడుఁ దన గఁబెండ్లి । యగు వేడ్క భార్గవుఁడప్పుడు వరుణుని ప్రోలికిఁ జని
వానిఁ బడసి తెచ్చె * గీ॥ నవనినాథ గంగయందుఁ గన్యాకుబ్జపురవరంబునందుఁ బుట్టినట్టి హయసహస్రములమైనాటఁ గో
లెను అశ్వతీర్థమనఁగ నయ్యేనదియు * వ॥ ఋచికుండు గాధికి నిచ్చాశుల్కంబులైన హయంబులనిచ్చి వానికూఁతు సత్యవతిం బా
ణిగ్రహవిధిం బరిగ్రహించి సుఖంబున్నఁ గన్యాకుబ్జంబునకు భృగుండు వచ్చి వారల చేతం బూజితుండై కొడుకును గో
డలిం జూచి సంతుష్టుండై యొక్కనాఁడు కోడలికిట్లనియె * క॥ లలితాంగి యేను నీగుణ । ములకతి హృష్టుండనైతి మదమున
రఁగ నీ హృష్టలనిచ్చెద వేఁడు మునీ । వలయు వరంబనిన సత్యవతి యిట్లనియెన్ * వ॥ దేవా నీప్రసాదంబున నాకొక్క కొడుకు
మహాజ్ఞుని కొక్క కొడుకు నుదయింప వలయునని మ్రొక్కినం గరుణించి భృగుండు నీకోరిన యట్లయగు ఋతుస్నాత
లయి నీవు మేడి మ్రానిం గౌఁగిలించికొనుము నీజనని యశ్వత్థంబుఁ గౌఁగిలింపం బంపుమనిన నయ్యిద్దఱుఁ దదాలింగనవిపర్యా
సంబు చేసిన నెఱింగి భృగుండు కోడలి కిట్లనియె * ఉ॥ పుత్రుఁడు నీకు బ్రహ్మకులపూజ్యుఁడు పుట్టియు వాఁడు దారుణ । క్ష
త్రచరిత్రుఁడై పరఁగు గర్వమునన్మహి నీ జనిత్రికిన్ । క్షత్రియుఁ డుద్భవిల్లియు నఘక్షయకారణుఁడన్మహాతపః । పౌత్రుఁ
డు నైధృతిం బడయు బ్రాహ్మణభావము భూరితేజమున్ * వ॥ అనిన సత్యవతి కృతాంజలియై క్షత్రియాచారంబు దనపు
త్రునకుం గాక పౌత్రునకగు నట్లుగాశ్వశురు వలన వరంబు వడసి కతిపయకాలంబునకు గర్భిణియై * క॥ ఆదిమునిచరి
తుఁ బడసె భృగుప్రసాదసమన్వితు సుపుత్రు జమదగ్నిఁ జతు । ర్వేదంబులయం దధను । ర్వేదమునం దును నతిప్రవీణు మహా
త్మున్ * వ॥ ఆజమదగ్ని ప్రసేనజిత్తుండను రాజుకూఁతు రేణుక యనుదాని వివాహంబయి దానియందు రుమణ్వత్సుషే
విశ్వావసు రాములను వారి నల్వురఁ గొడుకులం బడసి వనంబునను గ్రతపంబుఁ జేయుచు నొక్కనాఁడు వన్యఫలంబులు దేరం

గొడుకులు వోయిన రేణుక వారి పిలువంద నపోయి యొక్క సరోవరంబునందు సభార్యుండయి జలక్రీడ లాడుచున్నవాని నం గాధిపతియగు చిత్రసేనుండను రాజుం జూచి కామమోహితయై వ్యభిచరించిన దాని దుశ్చరితంబెఱింగి జమదగ్ని కోపా స్పదపరవశుండై * క॥ తనయుల మువ్వురఁ గ్రమమునఁ। బనిచె జమదగ్ని తనదు భార్యవధింపఁగ । జననీఘాతము పాతక। మని వారలు వలుకకుండ రత్యవహితులై * క॥ కడు నలిగి యమ్మునీంద్రుఁడు। గొడుకుల కును శాపమిచ్చె ఘోరాటవిలో । జడమతి మృగవత్తులయి। ట్లుడుగక యజ్ఞానవృత్తి నుండుం డనుచున్ * వ॥ మఱి నిశిత పరశుహస్తు రాముం జూచి దీని వధియిం పుమని పంచిన వాఁడు గురువచనంబునఁ దల్లిం దత్క్షణంబున వధియించిన * క॥ శమిత నిజక్రోధుండై । జమదగ్ని తనూజు సాహసమునకుఁ దన వాక్యములంఘింపమికిం బ్రసన్నమనస్కుండై తనూజున కనిట్లనియెన్ ॥ వ॥ నా వచనంబున నతి దుష్కరంబైన కార్యంబుఁ జేసితి నీకిష్టంబైన వాని నెల్లను వేఁడు మిచ్చెద ననిన రాముండు సంతుష్టహృదయుండై మదీయ జనని దోష విముక్తయై జీవించి యుండునట్లును సహోదరులు శాపవిముక్తులై యెప్పటి యట్ల యుండునట్లును। సమరంబున నాకప్రతిహత శక్తియు దీర్ఘాయువుఁ గాఁ బ్రసాదింపుండనినం దండ్రి వలనం దనయభిమతంబులు వడసియున్నం గొండొక కాలంబున * చ॥ అమిత బలుండు హైహయుఁడు సార్వభౌతి తేజుఁడ జేయబాహుఁడు। క్రముఁడు సహస్రబాహుఁడనఁ గా విదితుండగువాఁడు తద్వనాంతమున మృగవ్యఖిన్నుఁడయి తా జమదగ్ని మహామునీంద్రునా। శ్రమమునకేగుదెంచె బహుసైన్యముతోనధిక శ్రమార్తుఁడై ॥ వ॥ అందు మునివరు చేతఁ బూజితుండయ్యును వాఁడు దనరాజ్యమదంబున మెచ్చక యయ్యాశ్రమవాసులకవమానంబు సేసి యందు వృక్షంబు లెల్ల విఱిచి జమదగ్ని హోమధేనువును దానివత్సంబును బట్టికొనిపోయిన నవ్వనంబునకుం దనమిత్రులు సమిత్కుశఫలంబులుగొని వచ్చిన రామునకు జమదగ్ని యిట్లనియెం క॥ విను వయ్య కార్తవీర్యుఁడు। మన ధేనువుఁ బట్టికొని సమస్తుండయి పెల్చనఁ బోయె నేమి సేయుద। మనవుడు రాముండు విని మహాక్రోధమునన్ * క॥ గురువచనబోధితుండై। సరభసమున వాని పిఱుదఁ జని తద్బలమున్। శరవృష్టిముంచి చంపెన । వరిమితలయ కాలమేఘపటలము వోలెన్ * వ॥ మఱియును॥

* పరశురాముఁడు కార్తవీర్యునిఁ జంపుట. *

చ॥ బలిమిన శేషలోకపరిభావిమహాద్భుతశౌర్యసంపదన్ । బొలుచు సహస్రబాహుకరములు ల్గలి శాతవిశాతబాణధా। రల నతివీరుఁడై తునిమి రాముఁడ రాతులకున్ భయంబుగాఁ। గలహములోన వానినతిగర్వితుఁ జంపె బరాక్రమంబునన్ ॥ వ॥ అంతం గార్తవీర్యుని పుత్త్రులు బద్ధవైరులై రామరహితంబయిన జమదగ్న్యాశ్రమంబునకు వచ్చి యందు * మ॥ మును లందిట్టుచుఁ బువ్వులుం దతి నిర్మాలించుచుం గ్రూరులై। యనవద్యున్ జమదగ్నిఁ బట్టి బలిమిన్ హా రామ హా రామ యం। చును నాక్రోశము సేయుచుండఁగ మునుల్ శోకింపఁ ధర్మాత్ము న। మ్మునిముఖ్యున్ వధియించి రాగ్రహమహామోహాంధులై హైహయుల్ ॥ చ॥ వఱలఁగ రాముఁ డంతననవద్యుఁడు వచ్చి మహాప్రలాపియై। యఱచుచునున్న తల్లి నిగృతాంతవశీకృతుఁడై న తండ్రి ను। గ్రుడఁగని తీవ్రశోకపరిఖేదహతుండయి తత్ప్రకారమున్ । దెలిఁగి మహార్తమేని యసహింపఁగనోప కక్రోధదీప్తుఁడై * చ॥ ఆనఘున నాతతాయిఁగరుణాత్ముఁ బ్రశాంతుని నాహతున్ మహా। మునివరుఁ జూచి యధము ల్వధియించిరి వీనఁ జేసి దుర్జనులగుచున్న క్షత్త్రియులఁ జంపుదునంచుఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసె భూ। వినుతుఁడు జామదగ్న్యుఁడతివీరుఁడు లోకభయంకరాకృతిన్ * వ ॥ అట్లు కృతప్రతిజ్ఞుండై క్షత్త్రియుల నెల్ల వధియించి దిగ్దంతిదంతార్గళాభ రణీభూతమహీచక్రంబు సాధించి విధివిహితవిధానాధ్వరుండై కశ్యపునకు దక్షిణగా భూవలయంబు నిచ్చి నిస్సంగుండై మహేంద్రపర్వతంబునందు పోనిత్యుండై యున్నవాఁడని పరశురామచరితంబు సెప్పిన విని ధర్మజుం డనుజ బ్రాహ్మణసహితుండై మునిగణోపదేశంబునం జతుర్దశినాఁడు పరశురాముం జూచి పరమభక్తిం బూజించి తత్ప్రతిపూజితుండై దక్షిణదిక్కునకుం జని భూవిదితంబై త్రిభువనపావనమై త్ర్యంబకప్రభవమైన జలౌఘావళిఁ బవిత్రమగు గోదావరిఁ బుణ్యనదిఁ గని రిదక్షిణగంగన్ * శా॥ గోదేవక్షితిదేవభక్తిపరుఁడై గోదావరీస్నాతుఁడై। గోదానంబులు హేమదానములుఁ బెక్కుల్ రత్నదానంబులున్। భూదేవోత్తమపూజ చేయుచు జగత్పూజ్యుండు ధర్మాత్మజుం। డాదిత్యాభుఁడ నేకతీర్థశతసేవాసక్తిఁ బుణ్యాత్ముఁడై * వ ॥ ద్రవిళదేశంబున నగస్త్యతీర్థంబాడి యందుఁ దొల్లి యర్జును చేసిన గోసహస్రనానావిధ దానంబులు విని దానం బ్రశంసించుచుం జని శూర్పారకారంబను తీర్థంబున [illegible] వేదిఁ గని సముద్రతీరంబునం జని

ప్రభాసతీర్థంబునం బది రెండు దినంబులు పంచాగ్నిమధ్యంబున నంబుభక్షితుండై ధర్మజుండు దపంబు సేసె
దాని నెఱింగి రామదామోదరులు వృష్ణివరులతోడం బ్రీతిన రుగుదెంచి । కనిరి సకలతీర్థగమనపరిక్లేశ । కృశులం బాం
సుతుల విశదయశుల * క ॥ చీరాజినధారులనవి । కారతపోయశులజ్వాదికడు దుర్లక్షితులై । వారిజదళాక్షి ద్రౌపది యి
ర్చిరుదారహితవ్యథ దూక్తిలనొప్పన్ * వ ॥ వారికి ధర్మతనయుండు దమవనవాసగమనాయాసంబును నర్జునుని
స్త్రలాభంబును నింద్రునొద్దనాతనియునికియుం జెప్పిన విని రాముండు కృష్ణాదులైన వృష్ణివరుల కిట్లనియె * సీ ॥
ముండై తనసుతులవల్కలు విని ధృతరాష్ట్రుం డీ పాండుసుతులం బాసి భీరులనపగతధారుణీ రాజ్యులం జేసి యస్త్రా
నాసగతులం । గావించె నిది ధర్మువే విచారవిహీనుండయ్యె భీష్మాదులు నెయ్యమునని వారింపంగావిన నేరండు ధృత
గతులకు దేవనిర్మితులకి హిత * గీ॥ మాచరించుచున్న నీచమరోర్యోధనాదులకు నర్థనంబున లఘులైన । పాండునందను
డితారులకవ । ర్ధనము నిట్లు చేయఁదగునె విధికి * క ॥ ధరణీతలంబు నిర్ధారా । త్తరాష్ట్రముగం జేసియ ఘుధర్మైకధుర
స్త్యాంశూజువసుంధరకధిపతిం జేయకుండఁదగునె మనకున్ * వ ॥ అని బలదేవునకు సాత్యకి యిట్లనియె * చ ॥ అనుపమశౌర్య
తులున వంతబలాఢ్యులు నీవు నీజనా । ర్దనుఁడును సాంబసారణులు దర్పకవీరుఁడు నుండఁ బాండునం । దనులు సుయోధ
నుల కృతంబున రాజ్యము గోలుపోయి యిట్లవనమున నుండఁగాఁదగునె వన్యఫలాశనులై విహీనులై * తరల॥ ఆహితర
దారణక్రియలందుం బ్రౌఢములై జగ । త్తుఱహారనుంతయు మ్మ్రోయుచుండఁగ ఘోరయాదవసైన్యసన్నహనదుం
నాదముల్గగనంబు దిక్కులు నిండఁడు । స్పహములయ్యెడు ధార్తరాష్ట్రలసైన్యవీరభటాలికిన్ * మ॥ ఘనమై నీ నృథుబా
లాంగలముఖాఘాతంబుతోడఁ జనా । ర్దన శార్ఙ్గచ్యుతసాయకావలియుఁ గందర్పేషుజాలంబుసీ । యనిరుద్ధోగ్ర
ముఖాలియు మదీయాస్త్రౌఘముం ధార్తరా । ష్ట్రనికాయోత్తమకాయఖండనపటిష్ఠంబయ్యెడుం బోరిలోన్ * వ ॥
కయ సృంజయ పాంచాల వృష్ణి భోజాంధక వీరులుం గృష్ణానుమతులయి యుద్ధంబున ధృతరాష్ట్ర పుత్రుల భీష్మ ద్రో
ణకర్ణాదులను వధియింతురు ధర్మరాజు తమ్ములుం దానును సమయాబ్దంబులు సలిపి రాజ్యాభిషిక్తుండగు నంతకు న
భునభిమన్యు నఖిలరాజ్యరక్షకుం జేసి యుండుదము నిన సాత్యకి పలుకులకనుకూలుండయి వాసుదేవుండు ధర్మరాజున
నియె * ఉ ॥ ఈతఁడు పల్కినట్లు ధరణీశ్వర నీరిపులన్ మహాబలో । పేతులం బోరం జంపుమరభేద్యులు వీరలు మీకు భూరి
త్రితలరాజ్యమెల్లనసుఁ దెల్లము నావుడు ధర్మనందనుం । డాతతకీర్తి యిట్లనియె నమ్మధువైరికి సీరపాణికిన్ * ఉ ॥ మీరు
మాకుఁగల్గఁగనమిత్రుల నోర్చుట యెంతపెద్ద । రోసమయానిత్యబుద్ధులనుమత్తమకీర్తుల నొప్పు ద్రోణభీష్మాదుల
ధానమునన మ్మోయంబల్కిన పల్కు దప్పంగాఁ గాదని ధర్మనందనుఁడు కృష్ణు బిచెకొనుడు వీరకోపముల్ * వ ॥ యా
లు పాండవులవీడ్కొని పోయిరి తం బాండవులు సోమశ్రవసమ్మితయైన పయోష్ణియందుం గృతస్నానులయి యున్న న ధ
ర్మరాజునకు రోమశుం డిట్లనియె * క ॥ మనుజేంద్ర యీ తీరంబున భృగుఁడను రాజు యజ్ఞములం జేసిన నం । ధనిమిషప
పుండై దనుజులం దెగటార్చె ఘోరతరశస్త్రములన్ * వ ॥ మఱియు నిందుఁ దొల్లియాశాపూరితయశుండై గయుం
రణ్మయంబులయిన చషాలస్థాలియూప ఘనస్రుక్స్రువంబులును దేవస్థాపితంబులయిన యూపంబుల నేనా
మేధంబులు సేసి యసంఖ్యాతులయిన ఋత్విజులను సదస్యులనుం బూజించి సువర్ణమయ గోదానంబులనేక
బ్రాహ్మణులకిచ్చి యక్షయంబులయిన యింద్రలోకసుఖంబులం బడసెం బయోష్ణియందుఁ గృతస్నానులయిన వారు
సాయుజ్యంబుం బడయుదురని చెప్పం జని నర్మదాస్నానంబుం జేసి వైదూర్యపర్వతంబుంగని రోమశుండు ధర్మరా
కిట్లనియెనిది త్రేతాద్వాపరసంధి నీ సరోవరతీరంబున సంయాతి యజ్ఞప్రదేశంబు మఱియు నిందు భృగుపుత్రుండ
చ్యవనుండు సంయాతియను రాజుకూఁతురు సుకన్యయను దాని వివాహంబయి వానియజ్ఞంబున నింద్రునాదరింపక
శ్వినుల సోమపీథులం జేసెననిన నదియెట్లనియడిగిన ధర్మజునకు సౌకన్యాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగా రోమశుండిట్లని

రోమశుండు ధర్మజునకు సౌకన్యాఖ్యానంబు చెప్పుట.

క॥ ఇక్కొలనిసమీపంబునం । జొక్కగు వేలేండ్లు దపము భృగుసుతుఁడు కరంబక్కజముగ నొనరించెను । దక్కక యమ
మునియతిదర్పాసనుండై * క ॥ అమ్ముని దేహము వల్మీకమ్మున గప్పంగఁబడి నిక్కటవల్లీగుల్మమ్ములు పై బ్రాకిన నెయ్యా

నేర్పడకయుండెనప్వనభూమిఁ గా * వ॥ అంతం బెన్గ గాలంబునకు సంయాతియను రాజు దనచతుస్సహస్ర దేవీనివహంబు తోడఁ గస్సరోవరంబున విహరింపనరిగిన నాతని కూఁతురు సుకన్యయనునది యిష్టసఖులతోఁ గ్రుమ్మరుచున్న వల్మీకంబు నందు * క॥ పిమ్మల్లతాంగి భార్గవు । నుద్యన్నయనములు మెఱయుచున్న నువిలో । ఖద్యోతద్యుతులో యని । సద్యస్సంజాతబుద్ధి సంభృతయై ... * వ॥ అపుడప్పుట్ట ద్రవ్వించి నలిగి నిమీలితలోచనుండై చ్యవనుండు సంయాతిసైన్యంబులకెల్ల మూత్రపురీషనిరోధంబుఁ జేసిన నదివనసైన్యాపరాధంబున నయ్యెంగా వగచి వారెల్ల వారి నడిగి తత్కారణంబెఱుంగనేరక చింతాపరుండై యున్నఁ దండ్రికడకు వచ్చి సుకన్య యిట్లనియె * గీ॥ మిన్న మిణుఁగురులట్టులై మెఱసె రెండు । మెఱుఁగులొక పుట్టపై నున్న నెఱుఁగ కేను । బుట్ట త్రవ్వించియా రెంటిఁ బొడవఁగాన । కుడిగి వచ్చితి విస్మయపడి మనమున * వ॥ ఈయా సైన్యనిరోధంబున కిది నిమిత్తంబగునో యనిన సంయాతి యప్పుడా పుట్టయొద్దకు వచ్చి యందుఁ దపఃక్లేశత్వక్స్థిభూతశరీరుని నతివృద్ధు భార్గవుం గని నమస్కరించి యిట్లనియె * క॥ అమితంబగు నీ తపమును । హిమకరయెఱుఁగక యిట్లు చేసెనిది నీ సహింపుము దయను సైన్యవిరో । ధము వాపుము యెఱుకగల రెతరుణులు ధరణీశా * వ॥ అనిన భార్గవుండు కరుణించి యతిశయరూపయౌవనగర్వితయైన యాకన్యకం బరిగ్రహించితి కాని సహింపననిన సంయాతి దనకూఁతు నమ్మునివరునకిచ్చి నిజసైన్యనిరోధంబు వాపికొని చనిన * గీ॥ పతికిఁ బరమభక్తిం బరిచర్యసేయుచు । నొనరఁ గా సుకన్య యుండ నంత । నాలతాంగి కడకు నశ్వినులేతెంచి । తమ్ముఁ జెప్పె దాని కనిరి * వ॥ అవ్వా నీ వెవ్వనికూఁతు రెవ్వని భార్య యనియడిగిన నేను సంయాతికూఁతుర భార్గవుండయిన చ్యవనుని భార్య నని చెప్పిన విని వారలు నగి యక్కటా యిట్టి రూపవిభవంబులు వడసి కామభోగబాహ్యుండయిన వృద్ధభార్గవు వివరియించి నీజవ్వనంబెల్ల వృథ చేసితి వింకనైనను నీవ మారూపంబులకుండగినవరు నేము దెచ్చెదము వానివరియింపు మనిన నప్పలుకులు సహింపనోపక సుకన్య యశ్వినులకిట్లనియె * గీ॥ చ్యవనమునందు నాకు సంతత ప్రీతియై । యుండ నిట్లు పల్కుటుచితమగునె । యనిన జేశ్వరునకు నవ్వుచు వారలు । పలుకులెల్లఁ జెప్పెఁ బంకజాక్షి * వ॥ చ్యవనుండును దాని పాతివ్రత్యంబునకు సంతసిల్లి వారలపలుకులకొడంబడు మనిపంచిన నదిపతిచేత ననుజ్ఞాతయై చని నాపతి నవయౌవనవరుం గావింపుండనిన నశ్వినులప్పుడ కొలనుసొచ్చిరి భార్గవుండును వారితోడ సరఃప్రవేశంబు సేసె నిట్లు మువ్వురు నవయౌవనులయి సుకన్యకడకు వచ్చి నిలిచి మాయందు నీవలయువాని నివరియింపుమనిన నది తన పతి నెఱింగి భార్గవుని వరియించె నంత నశ్వినుల కతిప్రీతుండయి చ్యవనుండిట్లనియె * గీ॥ ప

—*చ్యవనుఁడశ్వినుల సోమపీథులఁ జేయుట.*—

నుమీకారణంబున నెలమిలబ్ధ । యౌవనుఁడనైతి నిప్పుడే నసఘ మిమ్ము । సోమపీథులఁ జేసెద సురవిభుండు । సూచుచుండఁగ సంయాతి సుక్రతువున * వ॥ అని చెప్పిన నశ్వినులు సంతసిల్లి యరిగిరిట సంయాతి భార్గవుజరాభార పరిత్యాగంబు నివిస్మితుండై యల్లునిం గూఁతుం జూడవచ్చిన నాతని సత్కృతుం జేసి భార్గవుండిట్లనియె * క॥ విదితముగ నిన్నుఁ జేయించెద క్రతువు ధరాధినాథ సేయుము నీక । భ్యుదయంబగు సంభారస । ముదయము సమకట్టుము సనమునివచనమునకా * క॥ అనఘుఁడు సంయాతి మఖం । బొనరించె విధిప్రయోగయుతముగ నందు । నశ్వినులకు సోమంబీఁ బోయిన భృగుపుత్రుననసు నలిగి యింద్రుండనియెన్ * క॥ వీరిద్దఱు సోమార్హులు । గారసురుల వెజ్జులిదియ కర్తవ్యముబ్రం । దారకులుగానివారికి । వారింపక సోమమిచ్చు వారుంగలరే * వ॥ అనిన నింద్రువచనంబాదరింపక చ్యవనుండశ్వినుల సోమపీథులం జేసిన దానిసహింపక యింద్రుండలిగి * క॥ జృంభించి వజ్రమెత్తిన । జంభాంతకు వజ్రయుత భుజస్తంభమ్ముగా । స్తంభించి యతనిఁ బటుసం । రంభంబునఁ జంపఁ గడఁగి రౌద్రాకృతితోన్ * క॥ చ్యవనుఁడు వేల్చిన నందు । ద్భవమైకృత్యసుఁడపారబలయుతుఁడు సహా । జవుఁడు మదుండను రాక్షసుఁ । డవనిచరద్యుచరభీకరాకారుండై * వ॥ ఇట్లుద్భవించి దశసహస్ర యోజనాయామంబులైన బాహుదండంబులును శతయోజనాయామంబులైన చతుర్దంష్ట్రంబులును దశయోజనాయామంబులైన దశనంబులును శశిరవిమండలసదృశంబులైన నయనంబులును దిగ్భూనభోభాగసంపూర్ణంబైన శరీరంబునుం గలిగి భూమియందొక్కహనువును దివంబున నొక్కహనువును గా వదనగహ్వరంబు దెఱచి జగజ్జనసంత్రాసనవ్యగ్రసంచలనంబైన దీర్ఘజిహ్వానఘోష్ఠపుటంబు నాకుచు నత్యుగ్రనాదంబున [illegible] సుంజూచి సురేంద్రుండు వెఱచి

భార్గవస్తంభితభుజుండు గావున వాని నేమియుం జేయ నేరక చ్యవను నొగ్గులువచ్చి కృతాంజలియై మునీంద్రా నీతపోవీర్య
మాహాత్మ్యంబు మిథ్యయగునే యశ్వినులు నేఁడు మొదలుగా సోమార్హులగుదురు నీవు నాకుఁ బ్రసన్నుండవై తమియింపుమనిన
క॥ మునినాథునలుక తోడన। యమిషపతి వజ్రయుతమహాభుజసంస్తంభనముఁ డిగె నంత భృగుసనందనుఁ డీశా-నియింద్రు
రి గెందఁ బురమునకుఁ * వ॥ మధురాక్షసుండు నాక్షణంబ చ్యవనుచుపదేశంబున మద్యస్త్రీమృగయాక్షుంబుల నాశ్రయిం
చె నశ్వినులు సోమపీథులై దివంబునకరిగిరిట్లు భార్గవుండైన చ్యవనుండు దనతపోమహత్త్వంబున నందుఁ బ్రకాశించిన
టం గోలె నది యర్చీకపర్వతంబు నాఁ బరఁగెనని రోమశుండు సెప్పిన నంత లపుణ్యసరోవరంబునం గృతస్నానులై
పులరిగిరంత శాంతనశౌనక నరనారాయణ విధాన్యతపోవనస్థానంబై దేవర్షినివాసంబైన సైంధవారణ్యంబున
జంద్రసరోవరంబునందు రోమశవియుక్తులై స్నానంబు జేసి యతిథులఁ బూజించి చని యమునానదిఁ గనిరంత వారలకు

మాంధాతృచరిత్రము.

నాశుండిట్లనియె * క॥ ఇది యమునయను మహానది। త్రిదశనదీనిభము దీనితీరమున జగ। ద్విదితుఁడు మాంధాతృఁడు సు
దగ్రక్రతువులఁ జేసెఁ దొల్లి బహువత్సరముల్ * వ॥ అనిన మాంధాతృజన్మంబును వానిచరితంబును వినవలతుం జెప్పు
యడిగిన ధర్మరాజునకు రోమశుండిట్లనియె * ఉ॥ వీరు ననశ్వమేధములు వేయొనరించిన పుణ్యశీలుఁడి। క్ష్వాకుకులో
త్తముండు బలవంతుఁడనంతయశుండ వార్యవి। ద్యాకరుఁ డుత్తముండు యువనాశ్వుఁ డపత్యము లేమిఁ జేసి మః ఖ్యాతులౌదై
ధానవరులందు సమర్పితరాజ్యభారుఁడై * వ॥ భృగువాశ్రమంబునకుం జని పుత్రకాముండై పెద్దకాలంబమ్మునిసే
వించిన నయ్యువనాశ్వుం గరుణించి భృగుండు పుత్రకామేష్టిఁ జేసి యందు మంత్రపూతజలపూరితంబైన కనకకల
శంబు వడసి దానిరక్షించి యుండ ఋత్విజులంబంచిన * గీ॥ రాత్రిజాగరణభరశ్రాంతులై వారు। నిద్రఁ బొందియుండ
వట్టి। ధారుణీశ్వరుండు దన్మంత్రకలశోద। కంబులెల్లఁ ద్రావెఁ గడుపునిండ * వ॥ దాని నెఱింగి భృగుండు యువనాశ్వు
జూచి నీవుఁ బుత్రార్థంబుగా మదీయతపోవీర్యలబ్ధంబైన యిమ్మంత్రజలంబు నీభార్యకీ మున్నచో నీవధిక పిపాసావశు
డవయి యుపయోగించి యకృత్యంబుఁ జేసితి దైవకృతం బెవ్వరికిం దప్పింప నశక్యంబు దీనం జేసి నీకు నింద్రసదృశుండై
పుత్త్రుఁడుద్భవించు ననిన విని యువనాశ్వుండు దనపురంబునకుం జని యున్నంత నూఱేండ్లకు యువనాశ్వునుదరగో
బున వామభాగంబు భేదించుకొని బాలార్కతేజుండైన బాలకుండు వెలువడిన నక్కొడుకుం జూడ నింద్రుండు వచ్చి వా
దనంబున నిజప్రదేశిని పెట్టి యమృతమయంబగు దీనిం ద్రావుమనిన నయ్యింద్రువచనంబున నమరులెల్లన క్కు
రునకు మాంధాతృండను నామంబుఁ జేసిరట్లు నరేంద్రసంవర్ధితుండై * గీ॥ ధ్యానమాత్రన చేసి వేదములు సర్వశాస్త్ర
ములు ధనుర్వేదము సకలదివ్య। సాయకప్రయోగంబులుఁ జక్క వచ్చి। పొందె మాంధాతృఁ డ్రిభువనపూజ్యుఁడొప్ప *
జేయునమ్మాంధాతృండు మహేంద్రు చేత మహారాజ్యంబున కభిషిక్తుండై చక్రవర్తియయి శక్రు నర్ధాసనంబెక్కి
జగరంబన ధనువు మహదివ్యాస్త్రంబులు నభేద్యకవచంబును ధరియించి నిఖిలలోకజైత్రుండై సంపూర్ణదక్షిణక్రతు
లనేకంబు చేసి పద్మసంఖ్య గోదానంబుల బ్రాహ్మణులం దనిపి నిజశాసనంబునఁ బ్రజలనెల్లనిలిపె * మధ్యాక్కర॥ భూ
కనావృష్టియైనఁ గడునలిగి పురుహూతుతోడ। భీమసంగ్రామంబుఁ జేసెఁ దనదివ్యపృథుసాయకముల। సామజాశ్వ
యునట్లు మేఘసంచయముల నేసి। భూమికి వర్షముఁ గురియించె సస్యములు వృద్ధిఁ బొంద * వ॥ ఇది యమ్మాంధాతృ
జనస్థానంబు మఱియు కురుక్షేత్రంబునందు సరస్వతీతీరంబున సోమకుండను వాఁడు యజ్ఞంబుఁ జేసి పుత్రశతంబు

సోమకుండను రాజర్షిచరిత్రము.

సెనని నదియెట్లని ధర్మజుం డడిగిన రోమశుండిట్లనియె * క॥ సోమకుఁడను రాజర్షి స। హోమఖమొనరించి జంతుఁడను
సత్సుతుఁగని భూమీశపడసెనాతని। భామలు నూఱ్వురును గొడుకుఁ బరమప్రీతిన్ * క॥ తమతమపుత్త్రుఁడు గాఁ జిత్త
లంబోఁకొని దయ ననుబృథగ్భావము లేక ముదంబునఁ బెంచిరి లోకముననజనులు చోద్యమందఁగ నాఁగడు వేడ్కన్ * వ॥ ఒక
నాఁడు బాలకుఁడు చీమ గుట్టిన నద్వేదన సహింపనోపక యేడ్చుచున్న వాని కడకుఁ దల్లులందఱు నేతెంచి యేడ్చిన
ధ్వని విని సంభ్రమించి సోమకుండ ... పురోహితసహితుండై యంతఃపురంబునకుం జని ఋత్విజుల కనిట్లనియె

క॥ కోరి యొకకొడుకుఁ గొడుకుఁగా నే నెట్లు నన్ను యుండ నేర్తు వానసతులు। శతము గలిగి యుండ సంతానమత్వ మై। యు నికి మీకుఁ జూడ ననుచితముగ నె * వ॥ అనిన వానికి ఋత్విజుం డిట్లనియె * గీ॥ ధరణి నాథ నీ భార్యాశతంబునందుఁ। బరఁగ నూర్వు రు పుత్రులఁ బడయ నీవు। నభిమతంబు జేవితగుఁ దగదనక నీవు। కడఁగి మా చేయఁ బంచిన క్రతువు సేయు * వ॥ ఈజంతు బశువు గా వధించి తత్పశుహవ్యంబుల హవ్యవహు నిందనిపిన దాన నీ నూర్వురు భార్యలకు నూర్వురు కొడుకులు పుట్టు మరందగ్ర జుండై న జంతుం డు సౌవర్ణలక్షణలక్షిత సవ్యవామపార్శ్వుండై యుదయించు నని చెప్పి. ఋత్విజుండు సోమకుని చేత నను జ్ఞాతుండై * క॥ తనయు విశసించి తద్వప। గొని వేల్చినఁ జూచి యార్తి గూరిన నాదం। బున నేడ్చి రక్కడు నడలుచుఁ। దను మధ్య లు నూర్వురు సుసుత స్నేహమున * క॥ ఇమ్మగఁ దద్ధూమ ఘ్రా। ణమ్మున గర్భములు దాల్చి నాతులు నవమా। సమ్ములు నిం డఁగఁ గని రిము। దమ్మున జంతు ప్రముఖసుత ప్రకరమ్ము * వ॥ అందు జంతు నకు వంద ఋతల్లులు నెప్పటియట్ల సమస్నేహ లై యుండం బుత్రులు నూర్వురుం బెరిగి సమర్థులై యున్నఁ గొండగాలంబునకు ఋత్విజుండు వరలోకగతుండై ఘోర నరకా నలంబున నెరియుచునుండె నంత సోమకుండును దేహత్యాగంబు చేసి యమరలోకంబునకరుగువాఁడు ముందట నరకానల దందహ్యమానుండయ్యెడు ఋత్విజుం జూచి యిట్లు లతి ప్రదుఃఖోపహతుండై తవని యడిగిన వాఁ డిట్లనియె * గీ॥ అవని నా థ నీవు నార్త్విజ్య మొనరించి। చూ వెయిట్టి నరక పావకమునఁ। బడిన వాఁడ నీవు బహుపుణ్యలోకముల్। గలవు నన్నుఁ గావ వలయుఁ గరుణ * వ॥ అనిన సోమకుండు ధర్మరాజు పాలికిం జని తచ్ఛాసనంబున నిబ్బుణ్యలోకంబులకుం బోవునుఁ డెయిట్లనియె * క॥ నా కారణమున ఋత్విజుఁ। డేకాంతమున నరకమునకు నేగెను వానిం। దోకొని పోయెద ననిశుభ। లోకంబునకరిగెఁ ద్రిదశ లోకస్థితుఁడై * వ॥ ఇట్లు యాజ్యపుత్రుండై న సోమకుండు దన తపో యజ్ఞఫలంబున ఋత్విజు నరక విముక్తుం జేసి పుణ్యలోకగ తుండయ్యె నింకఁ దొల్లి ప్రజాపతి సహస్ర వార్షికంబైన యిష్టి క్రియ యను సత్రయాగంబుఁ జేసె నాభాగాంబరీషులు నిందు యజ్ఞంబులం జేసి పరమసిద్ధికిం జని రి దిన హవుష్యజ్ఞదేశంబిది దశపద్మసంఖ్య ధనంబుల నాతండు సదస్యులం బూ జించె నిది సార్వభౌమ యజ్ఞస్థానం బిది యయాతి యజ్ఞాయతనంబు వాని సవనంబున కింద్రుండు వచ్చె నిది రామహ్రదం బిది నరనారాయణ స్థానంబిది దక్షిణావతరణంబను యమునాతీర్థంబిందు దేవతలును ఋషులును సారస్వత యాగం బు జేసిరి దేవర్షిసైన సంవర్తుచేత రక్షితుండు భరతుం డనేక యాగంబులు సేసి సర్వలోకంబులుఁ జూచె నీవు విం దుగ్ధ స్నానుండవై సర్వలోకంబులుం జూతువని నను జసహితుండై ధర్మతనయుండు తీర్థంబున స్నానంబుఁ జేసిరో మశుఁ డిట్లనియె * శా॥ దేవర్షి ద్విజరాజలోకములు నాదిత్యాశ్వి నీలోకముల్। దేవాధీశ్వరుఁ జూచితి మహితయున ద్దేవేంద్రు నొద్ద న సగాం। డీవోద్దాముఁ బహాభుజాగ్రులఁ గిరీటిం సవ్యసాచిం యశ। శ్శ్రీవిభ్రాజితుఁ బార్థుఁ జూచితి జగత్సేవ్యాము నీ ంద్రోత్తమా * వ॥ అనిన రోమశుండు వెండియు ధర్మరాజున కిట్లనియె * క॥ ఇది కక్షుముఖస్థానం। బిది యుసర స్వతి యనంగ నిలఁ బరఁగు మహా। నదియిందుఁ ద్రిదశతతితోఁ। ద్రిదశ జ్యేష్ఠుండు సేసెఁ దివిరిమఖంబుల్ * వ॥ ఇది పంచయోజన ప్రమాణంబైన ప్రజాపతి యజ్ఞవేదియందు దేహత్యాగంబుఁ జేసి మర్త్యులమర్త్యత్వంబుఁ బొందుదురిందుఁ దొల్లి సరస్వతి నిషధదేశంబను భూమి సొచ్చి యిచ్చట మనో భేదంబు నందుఁ గానంబడియె నిది సింధుతీర్థంబిందు లోపాముద్ర నగస్త్యుండు ప్రతిగ్రహించె * గీ॥ ఇదియుఁ విష్ణుపదంబు దానిది విపాశ। యిదియుఁ గాశ్మీరమండలంబిది వితస్త। యిదియు మానస

⸻⸻* శిబి యను రాజర్షి చరిత్రంబు రోమశుండు ధర్మజునకుఁ జెప్పుట. *⸻⸻

ద్వారమిందు వంశ। పరశురాముండు మునుహంసవధముఁ జేసె * వ॥ ఇక్కాలనంజైత్ర మాసంబునందు మహామునులచే తం బూజితుండై యుమాసహితుండై నయీశ్వరుండు వారికిం బ్రత్యక్షుండగుటయు నరుంధతీసహితుండై వసిష్ఠుండిందు లవసియించె నిది భృగుతుంగంబను పర్వతంబిందు నౌశీనరుండు శిబి యను వాఁడు దొల్లి యజ్ఞంబు సేయుచున్నం నింద్రా గ్నులు వాని మహాగుణంబు లెఱుంగ వేఁడి యింద్రుండు శ్యేనంబైన నగ్ని కపోతంబై శ్యేన భయంబునఁ గపోతంబు వఱ తెంచి శిబి మ్రోలువు సొచ్చిన దాని నెగిచికొని వచ్చి శ్యేనంబు శిబికిట్లనియె * గీ॥ నిన్ను సత్యనిత్యధర్మలఁ గా విందు। నన ఘనీకుఁ భాషియయ్యె యిప్పు। డతఁ బుభుక్షితుండనై యున్న నాకు వా। హారవిఘ్న మిట్టులాచరింప * వ॥ సర్వభూతంబులు నాహా రంబున నజీవించు దిన ర్థిల్లు నది నామథత్వ ... వేదనం జేసి ప్రాణంబు వియోగంబను నగ్నైన వాపుత్తుబ

భార్యయు జీవింప నేరరొక్క కపోతంబురక్షించి పెక్కుజీవంబులకు హింససేయుట ధర్మవిరోధంబు ✽ క॥ ధర్మజ్ఞు
నపురుషులు । ధర్మువునకు బాధసేయుధర్మువు నెందుఁ । ధర్మముగా మదిఁదలఁపరు। ధర్మువు సర్వంబునకు హితంబుగ
యుఁ ✽ వ॥ ఇక్కపోతంబునాకు వేదవిహితంబైన యాహారంబు శ్యేనాః కపోతాన్ ఖాదయన్తియను వేదవచనంబు
లముగావున నిదినాకునాహారంబుగావలయు నిమ్మనినదానికిశిబియిటనియె ✽ గీ॥ ప్రాణభయమునవచ్చియిప్పక్షినన్ను
నాశ్రయించె నాశ్రితుఁడెట్టియధముఁడయిన । విడువఁడనినను నేనెట్లువిడుతుదీని నాశ్రితత్యాగమిదిధర్మువగునె
ను ✽ వ॥ నీవుపక్షివయ్యుఁను ధర్మమెఱింగినట్లుపలికితి శరణాగతపరిత్యాగంబునకంటె పెక్కులియధర్మంబొడెద్దనీయ
కలిదీననకాని యొంటనువశమింపదే నీయత్నంబాహారార్థంబయ్యేనేని యిప్పుడివ్వనంబున మృగమహిషవరాహ
మాంసంబులు దీనికంటెమిక్కిలిగాఁబెట్టెద నిక్కపోతంబువలని యాగ్రహంబువిడుముదీని నేనెట్లును విడువనన్న
నంబిట్లనియె ✽ గీ॥ నాకువిహితభక్షణంబిదియిప్పక్షి। బూనికావనీకుబుద్ధియేని। నవనినాథదీనియంతమాంసంబును
చినాఁకుబెట్టుతొలఁగకిపుడు ✽ చ॥ అనిననను గ్రహించితిమహావిహగోత్తమయంచుసంతసం । బునశిబి నత్తణంబయ
త్రికనాత్మశరీరకర్తనం । బనఘుఁడు సేసి చేసితనయంగమునంగల మాంసమెల్లఁబె । ట్టినను గపోతభాగమకడింది గడె
చునుండెన త్తులకా ✽ క॥ దానికినచ్చెరువడిధర। ణీనాథుఁడు దనువునందు నెత్తురుదొరుఁగం। దానతులయెక్కెనంత
నగుణోన్నతికిమెచ్చివాసవదహనుల్ ✽ వ॥ శ్యేనకపోతరూపంబులువిడిచి తమనిజరూపంబుఁజూపి నీధైర్యశౌర్యా
దిగుణంబుల నన్యసాధారణంబులుగావున నీకీర్తినిత్యంబై శబ్దబ్రహ్మంబుగల యంతకాలంబును వర్తిల్లుచునుండునని
శిబికివరంబిచ్చియింద్రాగ్నులు చనిరిది యమ్మహాపురుషు పుణ్యస్థానంబు మఱియు ననవరతఫలవృక్షంబులుగలయిది య
ద్దాలకియైన శ్వేతకేతు తపోవనంబిందు సరస్వతి మనుష్యస్త్రీరూపధారిణియై శ్వేతకేతునిసేవించె మాతులభాగినే
యులైనయష్టావక్రశ్వేతకేతులిందు గ్రతపంబుఁజేసిరనినం దష్టావక్రు మహాత్మ్యంబువినవలతునని యడిగిన యుధిష్ఠిరు

✽ రోమశుఁడు ధర్మజునకు నష్టావక్రుచరితంబు చెప్పుట. ✽

నకు రోమశుండిట్లనిచెప్పెఁ దొల్లియేకపాదుండను మునివరుండు తనవిద్యావిభవంబున సుజాతయనుదాని వివాహం
బైవనంబున ఘోరతపంబుచేయుచు ననవరతంబును శిష్యులవేదంబులు చదివించుచున్నఁ బెద్దగాలంబునకు సుజాత
గర్భిణియైనఁదద్గర్భంబునఁనున్న యర్భకుం డొక్కనాఁడు తండ్రికిట్లనియె ✽ క॥ ఏకంబడకయహోరాత్రులు। వడిఁ
నిచదివింపనిట్లువలయునెశిష్యుల్ పెక్కుమనిద్రలేమి నెంతయు। జడమతులై చదువుచెప్పఁ జదువుచునుండన్ ✽ వ॥ అనియు
లంభించిపలికిననగి యేకపాదుండు నీవధ్యయనంబునకు వక్రంబుగాఁబలికితివి గావున నెనిమిదివంకలుగల శరీరంబు
తోజన్మింపుమనికొడుకునకు శాపంబిచ్చిన ✽ గీ॥ అగ్నికల్పుఁడైమహాత్ముఁడు కడుపునఁ । బెరుగుచుండెనంత సరసిజాక్షి
ప్రసవకాలమైనఁ బతికొక్కనాఁడిట్టు। లనియెఁబ్రసవభారమునకునలరి ✽ క॥ ధరణీగడుఁ బేదవారము। బురిటికిఘృతతైల
ధాన్యములఁ జెచ్చెరముం। దరసంగ్రహింపుమవిమన। కరుకుగనతిదుర్లభంబు లర్థము లేమిఁ ✽ వ॥ ఏమిసేయుదునిప్పు
బునకీప్రసవక్లేశంబెట్టువాయుదునని యనేకపాదుండు ధనార్థియయి జనకరాజుపాలికిం జని వానియజ్ఞంబునందు వ
ణపుత్రుండైనవందితో వివాదంబు సేసి యోడిపడి లజ్జామగ్నుండై యున్నయిట సుజాతప్రసూతియై యష్టావక్రు
నొందెనక్కాలంబున నుద్దాలకుభార్య శ్వేతకేతుం గనియె నిట్లు మాతులభాగినేయులిద్దఱు సవయస్కులై పెరిగి పండ్రెండే
డ్లొక్కటను ద్దాలకునొద్దఁ జదివిరయ్యధ్యయనశీలురై యుండు ✽ గీ॥ తండ్రియనుచునుద్దాలకుఁ దనకుఁగరము ! ప్రీతితో శ్వే
తకేతుని భ్రాతయనుచు। ననఘచరితుఁడష్టావక్రుఁడనుదినంబు। నొండెఱుంగక సుఖలీలనుండునంత ✽ క॥ ఒక్కనాఁ
డుద్దాలకునురువెక్కియున్నయష్టావక్రుఁ జూచి శ్వేతకేతుండు సహింపక నీవేల మాయయ్యకురు వెక్కియుండెదీవు
మీయయ్యకురువుననుండుమని చేయిపట్టియీడ్చిన నేడ్చుచుం దల్లికడకుం జని యష్టావక్రుండిట్లనియె ✽ క॥ మాయయ్య
వ్యారెక్కడఁ బోయెంజెప్పుమని తెల్లముగ నడిగిన సుశ్రీయుతుఁడు తండ్రికడకుం బోయెందనమామ నెయ్యమునఁ దో
డుకా ✽ వ॥ ఇట్లష్టావక్రుండు దానును శ్వేతకేతుండును జనకరాజుయజ్ఞంబునకుం జనియందు ద్వారికనివారితులై మూ
ఢబధిరవంబుస్త్రీబ్రాహ్మణులకు వేళంబగుచున్న రాజద్వారంబున నమ్ముము విద్వాంసులు బ్రాహ్మణుల నేలనాగింపె

రనినదౌవారికుండిట్లనియె * క ॥ అలఘులనువృద్ధవిద్వాం।సులకుమహాయాజ్ఞికులకు(జొరనగ్హంబై ।విలసిల్లుయజ్ఞసభ సా
రవలదుచనుండీ పఃబుతవారలరనినక * క ॥ అలయికయేండ్లుగఘంబె। కుక్కలుజీవించుట నెరగలుగుటయుండగువృ।మ
లలతుణమేజ్ఞానము।గలఁడేనిక బాలుఁడై నఁగడువృద్ధుమహిక * వ ॥ కృతాధ్యయనశీలుండై యాచారపరుండై నవాఁ
డుబాలుఁడయ్యునుసర్వజనసంభావనీయుండును సర్వజనసంస్తవనీయుఁడగుబాలురని పమ్మునవమానింప వలవదేము
జనకరాజసదనంబున దర్పితులైనవేదవాదులతో వాదంబుసేయసమకట్టివచ్చిన వారమనినదౌవారికుండు వారినవ్వ
డుజనకరాజానుమతుండై లబ్ధప్రవేశులం జేసెనంత * సీ॥ జనకభూపాలునిసంప్రశ్నముల కెల్లనేర్పడనుత్తరంబిచ్చివా
ని సభయందుభూసురసంఘమధ్యంబునవరుణపుత్రుండైనవందితోడ । వాదంబుసేసిగర్వంబుననాతనినోడిచితద్విజ
వులై యొదిగియున్న।ధరణీసురులఁదనతండ్రితోనిగ్రహముక్తులఁ జేసెనమ్మునికుమారుఁ * గీ॥దధిక తేజుఁడష్టావక్రుఁడఖి
లలోక।పూజితుండై నజనకు చేఁబూజలందె।యేకపాదుఁడుదోషాకరుఁడైయేగుదెంచె।బుధనుతుండుగజాశ్రమంబునకునొప్ప
వ॥ అనిచెప్పచునరిగియిదిసమంజసయనుపుణ్యనదియిందుభరతుండురాజ్యాభిషిక్తుండయ్యెఁదొల్లియింద్రుండుదీనిజలో
పస్పర్శనంబున లక్ష్మీప్రాప్తుండయ్యెనిదిమైనాకకుక్షియిందదితిపుత్రార్థినియైతపంబుసేసెనిదిభృగుషిదైవతంబైనక
నకశిలానగంబిందుసనత్కుమారుండుసిద్ధింబొందెనిదిపూష్ణింసంగంబిందుఁగృతస్నానులై నంగృతాఘులసదురురైభ్యాశ్ర
మంబిది భరద్వాజాశ్రమంబిందుభరద్వాజసుతుండయవక్రీతుండు దపోవిద్యాగర్వంబుననపగతజీవుండయ్యెననినది

రోమశుఁడుధర్మజునకుయవక్రీతుచరిత్రంబుచెప్పుట.

విట్లనిధర్మతనయుండడిగినరోమశుండిట్లనియె * క ॥ అలఘులురైభ్యభరద్వా।జులుదమలోసుహృదులై విశుద్ధతపోని।
శ్చలితమతులివ్వనంబున।నోలసితపంబొప్పఁజేయుచుండిరినెమ్మిక * వ॥అందురైభ్యుండుగృతాధ్యయనశూరులైనయ
ర్థావసుపరావసులనుతనయుల్దనపుత్రులతో విద్వత్పూజితుండై యున్నవానింజూచిసహింపనోపక భరద్వాజసుతుం
డుదపోబలంబుననఖిల వేదశాస్త్రాగమంబులుపడయుదునని సమిద్ధంబైనయగ్నియందుధాయ్యసంధించుచు నుగ్రతపం
బుసేయుచున్నవానిసహింపనోపక నింద్రుండు వానియొద్దకువచ్చినీవేమియుద్దేశించియుగ్రతపంబుఁ జేసెదవనిన
యవక్రీతుండిట్లనియె * గీ ॥ చదువకయును నాకుసర్వ వేదంబులు।సర్వశాస్త్రములునుసంభవిల్ల। వలయుననితలం
చివదలకనిష్ఠతో।నుగ్రతపముఁజేయుచున్నవాఁడ * వ॥అనినవానికింద్రుండిట్లనియె * క ॥గురుముఖమునఁబడయకదు।ష్క
రతపమునఁజేసిపడయఁగాఁబడువిద్యల్ ।పరమార్థమైనదమునను।త్సరమునుగావిఁచునెట్టిసాధులకైనక * వ ॥ ఇదివి
ద్యోపార్జనంబునకుపాయంబుగాదనివారింది నాసవుఁడరిగినను యవక్రీతుండెప్పటియట్లతపంబుఁ జేయుచున్న
నదీయతపస్తప్యమానుండై వృద్ధశ్రవుండువృద్ధవిప్రరూపంబుధరియించియశక్తుండై శోషింఁచినశరీరంబుతోడసికతాము
ష్టివరంపరనపారగంభీరగంగాప్రవాహంబునందు సేతుబంధంబుచేయుచున్నవిప్రుఁజూచియవక్రీతుఁడిట్లనియెఁ క॥శ
తవర్షవృద్ధుఁడవుసీ। వతికృశుఁడవశక్యమైనయర్థమునందా । తతశక్రజేసికడుదు । రత్తివైతింకెన్నఁడిదినమాప్తింబొం
దక * వ॥ అనినవినియింద్రుండువానింజూచియేనునీయట్లయఘటమానంబైనయర్థంబునందుయత్నంబుఁ జేసెదననినిజ
రూపంబుఁజూపి యిట్లునిరర్థకప్రయాసంబేలచేసెదుశుగుమనిన నేనెట్లునుమగ నాయభిమతంబు సఫలంబు సేయవ
లయునని యవక్రీతుండుశతముఖువలనం దనయభిమతంబువడసితత్కారంబుఁ దండ్రికిం జెప్పినవిని భరద్వాజుండు
డుకుగర్వంబుసహింపక వేదగీతలైనగాథలయర్థంబువానికినిట్లనిచెప్పె * సీ ॥ బాలాధియనుమునిప్రవరుండుపుత్ర
శోకావిష్టుఁడై ఘోరమగుతపంబుఁ । జేసివేల్పులదయఁజిరజీవిగాఁబుత్రుఁ బడసెమేధావినాఁబరఁగువాని। వాఁడునా
యుష్యగర్వమునమునీంద్రుల నెవ్వరి మెచ్చకయేగిరెుక్క । ధవళాక్షుండనుతపో ధనునొద్దగర్వించి పలికిననలిగితప
స్వివాని * గీ॥నంతకాంతికమునకరుగంగఁజేసెగ।ర్వంబుచెట్టయెట్టివారికైనఁ। గ్రాఁచుఁ[illegible]గర్వంబుగర్వంబు।నుడిగి
యున్నవాఁడయుత్తముండు * వ॥ కావుననీవుగర్వంబువిడిచియుకోపనుండవై పరమశాంతులైనరైభ్యకొడుకులతోడనిర్మ
త్సరుండవయియుండుమనిన నట్లుసేయుదునాకు రైభ్యుండుభవత్సమానుండయని యవక్రీతుండుతనవిద్యావిభవంబు
మునిసభలవిస్తరించుచు నొక్కనాఁడు రైభ్యాశ్రమంబునకుంజనియందు * ఉ ॥ కోమలకీరపుష్పరణకోకిలనాదమనో

హారంబున । గ్గామవసంతపుష్పభరితక్షితిజప్రకరంబునైనయా । రామమునందుఁజూచెమునిరాజకుమారుఁడు నైభ్య
కోడలిఁ। దామరసాక్షిఁగ్రన్ననయనుదానిఁబరావసుభార్యఁబ్రీతితోఁ ॥ గీ॥ దానిఁజూచిమదనతప్తుఁడై తనయభి। ప్రా
యముఁగఁజెప్పెఁబంకజాక్షి। కదియుశాపభీతినప్పటికోడఁబడి। నట్లుపలికిపెలుచనరుగుదెంచి ॥ క॥ తమమామనకుఁదద్వృ
త్తాంతమునంతయుఁదెలియఁజెప్పెతరుణివిలోలా । క్షముల౦దుబాష్పసలిలో।ద్గమముగఁదలవంచియుండెఁగడుఁగోప
నత ॥ వ॥ రైభ్యుండునయ్యవక్రీతునకలిగినిజకోపానలశిఖాయమానైకజటావలంబనకరుండై హుతాశనునందు వేల్చి
యయ్యగ్నికుండంబునందు ॥ క॥ లలితాంగఁబడసెఁదనకో। డలిరూపముకంటెఁగడుబెడంగురూపో।జ్జ్వలకాంతిగలుగు
నిఁ। బోలఁతుకనొక్క రుఁదనతపోవీర్యమునన్ ॥ వ॥ మఱియు నొక్కజటయవలంబించివేల్చిననందువికృతదంష్ట్రాకరా
ళ నమూఖంబుతోఁ శూలహస్తుండైన యొక్కరాక్షసుండుపుట్టెనయ్యిద్దఱుముకులీకృతహస్తులై మాకుంబనియేమని
యడిగిననవినీతుండైనయవక్రీతువధియింపుండనివంచిన ॥ క॥ ఆతరుణిమున్ను సనిసదానాతురుఁడై విగతచేష్టుఁడై
న్నయవక్రీతుకరకమండలువుం । బ్రీతిఁబ్రబోధించికొనియెబెడఁగుగనంతన్ ॥ క ॥ అపహృతకమండలుండై। య
త్రుండగుటఁజేసియధికతపోవీర్యవరిక్షయమగుడునువా। తపస్విసుతురాక్షసుండుదడయకతాఁకెన్ ॥ వ ॥ వా
అదియవక్రీతుండుకోలంకులకుమహానదులకుఁజొచ్చిననవిశుష్కంబులై నేదనజనకునగ్నిహోత్రంబుఁజొచ్చెన
గీ॥మునికుమారునెగిచికొనివచ్చి నిశితశూ।లాయుధమునఁబొడిచియాతురమున। రక్కసుండుచంపియక్కాంతయును
ము।నరిగెరైభ్యకడకునతఁడంబ ॥ వ॥ రైభ్యుండునువానికిభార్యఁగాగ్యత్తినిచ్చెనంతనిటభరద్వాజుండువనంబున
డవచ్చితొల్లితనకెప్పుడుంబ్రత్యుత్థానంబుఁ జేయునగ్నులప్పుడడంగియున్నవచ్చెరువడిగృహపాలకుండైనశూద్రు
ననంతవృత్తాంతంబెఱింగివిహతుండైనపుత్రుంజూచిదుఃఖితుండై ॥ గీ ॥ రైభ్యుఁడధికకోపరతుఁడంటినమ్మని। య
శ్రమంబుదెసకునరుగవలవ।దంటినీనఁగనొల్లనైతివావలుకులు।గర్వితునకుబుద్ధిగాననగునె ॥ వ ॥ అనిప్రలాపించుచు
రద్వాజుండు వానిదహించిపుత్రశోకదహనంబు నహింపనోపక తద్దహనంబున దేహత్యాగంబుఁ జేసెనంతబృహ
ద్యుమ్నుండనురాజుసత్త్రయాగంబుఁజేయుచుండి రైభ్యపుత్రులనర్వావసుపరావసులందనకు ఋత్విజులంగా వరిం
చిననయ్యిరువురుదండ్రిచే ననుజ్ఞాతులై వానియజ్ఞంబునడపుచున్న నొక్కనాఁడు పరావసుండు నిజాశ్రమంబునకు
చ్చువాఁడు వేగుఁబోకచీఁకటి నేకతంబతనకు నెదురుగావచ్చు రైభ్యునెఱుంగకమృగంబుగావగచినిజప్రాణభయంబున
వధియించి పదంపడియెఱింగి పరమదుఃఖితుండై ప్రేతకార్యంబులుదీర్చిబృహద్యుమ్నుసత్త్రంబున కువచ్చి తనచేసి
తృఘాతంబగ్రజునకుంజెప్పియిట్లనియె ॥ గీ ॥ నీవుదీనినొక్కరుఁడవునిర్వహింప। నోపవేనొక్కరుండనయ్యామఖ
డుపనోపుదుఁగావునవాతదర్థ।మాచరింపుముబ్రహ్మహత్యావ్రతంబు ॥ వ ॥ అనిననర్వావసుండట్లుసేయుదునని బ్రహ్మ
హత్యావ్రతంబులు సలుపుచుండెఁబరావసుండును నొక్కరుండసత్త్రయాగంబు జరుపుచుండెనంత నర్వావసుండు బ్ర
హ్మహత్యా ప్రాయశ్చిత్తంబులఁజేసియాసత్త్రయాగంబునకువచ్చినవానింజూచి పరావసుండు బృహద్యుమ్నున
నియె ॥ క ॥ ఇమ్మునినీయజ్ఞాయత । నమ్మఁబ్రవేశింపఁదగఁడునరనాయకయు।గ్రమ్ముగసలిపెఁబుభకా।ర్యమ్ములకు
నీబ్రహ్మహత్యావ్రతముల్ ॥ వ ॥ అనవుడుబృహద్యుమ్న ప్రేరితులయినజనులచేతనుత్సార్యమాణుండయి యర్వా
వసుండనియెఁబరావసుండు గానియేనుబ్రహ్మహత్యాపాతకుండఁగానువానికివ్రతంబుసలిపితత్పాతకవిముక్తుండన

దేవతలర్వావసునకు మెచ్చికోరినవరంబులెల్లనిచ్చుట.

నవిచెప్పిననర్వావసుయథార్థకథనంబునకు మెచ్చియగ్నిపురోగములైనదేవతలువానికిట్లనిరి ॥ గీ ॥ తమ్ము చేసినదురిత
ములఁగఁబూని । ధర్మబుద్ధిమైవ్రతములు పేర్మిసలిపి । తనఘనీకునభీష్టంబులైనవరము । లడుగుమిచ్చెదమీ మెచ్చుగలు
నగునె ॥ వ ॥ అనినఁదనతండ్రియుభరద్వాజుండు నవక్రీతుండు నెప్పటియట్లజీవించియుండనునిజజనకుండు పరావసు
చేతనిహతుండగుటవిస్మరింపవలయునని ప్రార్థించి దేవతలవరంబున నర్వావసుండు రైభ్యభరద్వాజావక్రీతుల సం
వితులంజేసినన దేవతలకునవక్రీతుండిట్లనియె ॥ గీ॥ ఏను వేదశాస్త్రమ్ముల నెఱిఁగి వ్రతము। లెల్లసలిపియా రైభ్య చేసి
సితుఁడనైతినాకంటెరైభ్యునకధికత । యెనతెఱఁగేమియనినవిట్లనిరిసురలు ॥ క॥గురుసుశ్రూష యొనర్చుచుఁబ

క్లేశమునఁ జేసి వడసిన విద్యల్ । స్వ్యాగియించుఁ గాక గురుముఖ । విరహితముగఁ బడసిన విద్యా వెలయునె యెందుఁ ॥ ॥ వ ॥ నీవు
గురుముఖంబునం బడయక యొండు విధంబునం బడయుటం జేసి నీయధ్యయన వ్రతంబులు నిర్వీర్యంబులయ్యె గురుసంతోష
కరుండైన రైభ్యుండు బ్రహ్మజ్ఞానం బవలంబించెం గావున నాతం డిట్టి శక్తి వడసెనని దేవతలు దివంబునకరిగిరిదియు వక్రీతు
సవాసంబంధము వసియించినవారు దురితవిముక్తులగుదురిది కాలశైలంబిది సప్తశతవిధంబైన గంగ యిది మనుష్యులకగో
చరంబిందు నానాప్రహరణపాణులై యష్టాశీతిసహస్రగంధర్వులు కిన్నరకింపురుషసువర్వులును రేంద్రుఁ గొలిచిపోయె
దరిందులకాలు నూఱు యోజనంబులుగలదు కైలాసపర్వతంబందుఁ గుబేరుండుండు ననిరోమశుండు సెప్పినం బాండవు
లుకృతసమాధిశీలురై వారి నెల్లఁ జూచిరంత నంతకసుతుండు భీమునకిట్లనియె ॥ సీ॥ దుర్గమంబైనయీదుర్గమార్గంబున నన
ఘులంగ నేగమున్న తరథముల । నింద్రసేనాదుల నీధౌమ్యవిప్రుల విప్రవరతనూజను దోడికొనుచు । సహదేవుఁడును నీవుచ
య్యనఁ బ్రస్తుఁ డేను సకులుండు నేగిరొమ । ఆదేశమునఁ జేసి యఖిలతీర్థంబులు వాడి వచ్చెద మహాయశుగుదెంచు ॥
నంత కెంతయును బ్రయత్నంబుతోఁ గృష్ణఁ గాచియుండుఁ డనినఘనుఁడు భీముఁ డిట్లనియె యోట్టి రాత్రు సాక్షిణ్ణవనముల నిన్ను
బాయఁ దగునె నిను మీవమేని ॥ చ ॥ అనఘచరిత్ర నగ్నుమహాభుజు నొక్కఁడ నిం బాసి నంతఁ బొం । దిన మొడవిట్టిచోట సహ
దేవుఁడు నేను సుకృష్ణయుఁ గాజగ । జ్జనముత నిన్నుఁ బాసిన నశక్యతరంబగు తీవ్రతాపవే । దనయగు మీకు మాకు నిటం బెవర
స్పరభేద మెన్నఁడుఁ ॥ క॥ కడుఁ డస్సిన డవనోపని । యెడనీ కమలాయతాక్షి నీకవలను నేఁ । దడయక యెత్తుకొనిడికొని
డక్కఁ గొనివత్తు నిమ్ము గహనాంతములన్ ॥ వ॥ ఈకథఁ బులతోఁ బోవనిమ్ము గాదేని వీని నింద్రసేనాదుల నెందేనిం బెట్టి
పోదము నిన రోమశుఁ డిట్లనియె ॥ క॥ అతులతపోవీర్యబలో । న్నతపోదము గంధమాదనంబున కుసమా । హితుసంపుఁ గాంతు
మగ్జ్నును । నతి నీసమదారు సురగణార్చితుఁ బార్థున్ ॥ వ ॥ అనినసంయమి సంతసిల్లి యనుగు వారు ముందఱనే కవహాయ
రథసవాథంబై యపారకిరాత జనసంకులంబైన చానిఁ బుళిందాధిపతియైన సుబాహుపురంబుఁ గని యందువారి చేతం
బూజితులై తమరథసూత హయానహంబుల నింద్రసేనాదిభృత్యులను సుబాహునొద్దం బెట్టి పాదచారులై పాం
చాలిని బ్రాహ్మణులను రక్షించికొని గంధమాదనంబున కభిముఖులై యరిగి రంత ధర్మతనయుండు భీమునకిట్లనియె ॥ సీ॥
అలిగివర్ణా యుధునైన నను బోరిలో నోర్వంగనోపు నత్యుగ్రవీరు । జవమునఁ బవనుఁ దేజంబున నాదిత్యుఁ బోలిన పావనం
భోజనేత్రు । నాయతబాహుఁ గృతాస్త్రు బృహన్నకథు సర్వధనుర్ధరాచార్యు విజయు । నిత్యతుషాన్వితు నీతమ్ము నగ్జ
ను శుభగుణసుందరుఁ జూచునంత ॥ గీ॥ నధిక తాపతప్తమైనది నాచిత్త । మొదవరనతిని తోడనొక్కటనుని కి । యెన్నఁడొక్కొ మన
సునిండ నకు నాతఁ । డేలమనలెనెక్కొ యిన్నియేండ్లు ॥ మ॥ అనుచుం బార్థవిలోకనంబున దిలోనర్థించుచుం ధర్మజుం ।
కనుజుల్దాననువేడ్కతో నరిగి తారప్పాండవుల్లంధమా । దనశైలేంద్రముగాంచి దున్నతబృహద్ధాతుస్థలీ సంహాతిక్ । ఘ
నసంధ్యాగమశంకసన్ము నులకుం గావించుదానిన్ మదిన్ ॥ క ॥ నానావర్ణశిలావిహ । గానేకమృగాభిరామమై భూనారీ ।
నానాభరణవిభూషిత । పీనోన్నతకుచముఁ బోలె వెలిఁగె మహాద్రిన్ ॥ క॥ లలితాచ్ఛస్ఫటికశిలా । తలముల పైఁ బాఱు విమ

పాండవులు గంధమాదనపర్వతంబునకుం బోవుట.

లతర నిర్ఝరిణీ । జలపూరములను వాతో । ల్లలదంబురుహాళి నుజ్జ్వలంబగు దానిన్ ॥ ఉ॥ వారలు గంధమాదనము వార్యబ
లాఢ్యులు పొచ్చ్చ చోమహా । మారుతముప్పుడి వీచెను హిమద్యుతిమార్గము దిఙ్ముఖంబులం । భోరుహవత్రమిత్రు నెడభూరి
పరాగముగప్పఁ గాధరి । త్రీరుహశాఖలున్ విఱిగి తెళ్ళఁగ గుల్మలతాలి సాల్పడన్ ॥ చ॥ కడువడిగాడ్పు చేసియుఁ గగాఁ బడి
త్రెళ్లును హీకుహాళిచ । ప్పడువిని యుండలుం బెదరి భూమివయున్గగనంబు డగ్గఱం । బడియె నొకశైలశృంగములు భగ్నము
లయ్యె నొయంచు ధూళినె । క్కడఁ జనలేకయొండొరులఁ గానక యుండిరి సంచలాత్ములై ॥ వ ॥ ఇట్లు మహారేణుపటలం
బంధకారంబునుంబోలె నీరంధ్రంబై కప్పినఁ దరుగుల్మలతావితానంబులు కరతలంబులం బాయక ద్రోయుచు విశాలదృ
ఢతరగుహామూలంబులాశ్రయించి యగ్నిహోత్రంబులతో ధౌమ్యధర్మజ సహదేవు లొక్కచోట నుద్యద్గదాకార్ముకుం
డై నభీమసేనుండును ద్రౌపదియు నొక్కచోటను రోమశుండును నకులుండును బ్రాహ్మణులు నొక్కచోటనుగా నండఱు
వేఱువేఱ నుండి రంత ॥ చ॥ మరి సెఁ బ్రచండవృష్టి సుమహాఘనములెంకెల కుల కభయం । కరముఁ లుగాఁ గరాళకరకా

తతులొప్పం దటిల్లతాళివి। స్ఫురితముగాం బ్రపూర్ణజలపూర మాలస్గిరికుంజభూరిది । గ్ఘరతటినీవిశాల తటపా
యంబు విమూలితంబుగఁ * వ ॥ అట్లుగాడ్పుతోడివాన పెద్దయుం బ్రొద్దు కురిసి యుడిగిన నందఱునొక్కచోట
చ్చియెవ్వటియట్లయరుగునెడ నతిః విషమశిలాసంకట పథంబుననడువనేరక ద్రౌపదితోడరి మూర్ఛితయైనం బవన
యుండకోమలినెత్తికొని యజినాస్తరణంబుపయింబెట్టి కదలీదళంబులవీచుచున్నంగవలుదానితామ్రపల్లవపాదము
బులాయుధాభ్యాసవశంబునం గిణీభూతంబులయిన తమకరంబులమెత్తనయొత్తుచుండి రట్టియవసరంబునం ద్రౌ
జూచిదుఃఖితుండయిధర్మతనయుండిట్లనియె * అక్కర॥ అరుణసరోరుహమృదులంబులైనయిత్తన్వి । చరణంబులుగ్
గరాలపయిం జనుటం జేసి। పరుసంబులైయెట్లునైనయవిపద్మాయతాక్షి। వరంగనాకారణమునదుఃఖభారముదాల్చె
సముచితంబుగమృదుశయనతలంబున శయనించునిత్తన్వి సదమలాంగి। పరుసంపుఱాలపైం బడితీవ్రవేదనం బొందిన
మహాపురుషులైన । పాండవులకుం బ్రియభార్యయైన నాపుత్రి సుఖముండుననిమదిసోమకుండు। పాయక సంతోషపడియు
డుంగాకున్నెయనివిలాపించునయ్యమతనూజు * గీ॥ నుతితవచనరచనమూరార్చి రప్పుడు। ధౌమ్యుండాదొట్టిసకలధరణిసురు
మూర్ఛవేతెఱంతఁ జదిరి ద్రౌపదిశీత। మందపవనసేవ్యమానయగుచు * వ ॥ దానినాశ్వాసించిధర్మరాజుభీమునకి
యె * క ॥ ఈరాజపుత్రిం దోడ్కొని। దారుణపాషాణవృక్షంబునం జనంగా। నేరమిదినడువనోపదు। భూరిభుజాయుధు
నిలువు త్రుండంతెకఁ * క ॥ అగ్రజుననుమతమునన । త్యుగ్రనిశాచరసమేతుసుమార్గణుపీ। రాగ్రణిఘటోత్కచు
న। యగ్రసుతుండలం చెదీరుహైడింబువేసఁ * క ॥ అతండును రాక్షసపైన్య। న్వితుండై తత్క్షణమ వచ్చి నిగ్రహవరసం
తులకుం బ్రణమిల్లెందన। పితృవరులకు బ్రాహ్మణులకుం బెద్దయుభక్తిఁ * వ॥ ఇట్లు మ్రొక్కి వనియేమియానతిం
తహస్తుండయితనముందరనున్నకొడుకుం గౌంగిలించుకొనిభీముండువానికిట్లనియె * గీ॥ అబలయిదిభవన్మాతనిత్యాధ్వ
మన। ఖిన్నయైనది గజరాజఖేలగమన। దీనినీవెత్తికొనిచనుదెమ్ము మాస। మీపమునననుతునియమించెపుడు * వ ॥ వా
డునుబిత్రు వచనచోదితుండై యిమ్మార్గంబతిపరుష శిలావిషమంబు। పాదచారులకగమ్యంబుగావున మిమ్మందఱనెత్తి
నియశ్రమంబుననరిగెదనని ధౌమ్యపాండవద్రౌపదులం దానెత్తికొని బ్రాహ్మణులనెత్తికొనం దనరాక్షసబలంబు
బంచెరోమశుండు సిద్ధగతినరిగె నిట్లందఱుగగనమార్గంబునంజని గంగాతీరంబుననరనారాయణాశ్రమంబైన బదరీ
వనంబుఁగనియందఱు రాక్షసస్కంధావతీర్ణులైయందు * క ॥ లలితమధుస్రవఫలములు। విలసితమృదుపత్రతతులువృక్ష
స్కంధంబులు నవిచలితచ్ఛాయలు । గలబదరీతరులం జూచికడువిస్మితులై * వ ॥ సురసిద్ధమునిసేవితంబయిన భాగీర
యందుం గృతస్నానులయినియమవ్రతంబులు సలుపుచు సమాధియోగంబున మైనాకశైలంబును హిరణ్యశిఖరంబును
బిందుసరంబునుంజూచి బదరీవనంబునం బాఱుదివసంబులునివాసంబుం జేసియుండునంతనొక్కనాఁడు * చ॥ అలఘుగం
ధమాదనమహాధరణీధరసానురత్నవే । దులం బవమాననూనుఁడును ద్రౌపదియున్విహరించుచున్నచో । ఫలితసహస్ర
పత్రకమలంబుసమీరవిధూతమెనుహీ। తలమువయిన్వడింబడియె దద్దయుం బొల్పుగవారిముందరన్ * వ ॥ ఆసౌగంధిక
మలంబుం జూచి దానియపూర్వరమణీయత్వంబునకునన్యకుసుమసాధారణంబయినసౌరభ్యంబునకు నోటువడి ద్రుప
రాజపుత్రి ముదితచిత్తయైయిక్కటాయిదియొక్కపువ్వయయ్యునపూర్వంబై మనోనయనానందకరంబైనదియిట్టికుసు
మంబులుకొన్నింబెక్కులుగావలవదెయవిపురంగటంగల వేనితెచ్చియిచ్చి నాకుమనఃప్రియంబుం జేయుమనియిప్పుడయప్పు

* భీముఁడు సౌగంధికహరణార్థంబు పోవుట. *

ధర్మరాజుకడకుంగొనిపోయెదనిటభీముండు దానియభిమతంబుం జేయంగడంగి రుక్మపృష్ఠంబైనధను స్స్తంబును నాశీవి
పమానమ్ములైనబాణంబులుధరియించియక్కమలంబులుదెచ్చినగాడ్పునకభిముఖుండై గాడ్పువట్టిగంధమాదననితంబ
బంధురకందరదర్శనస్పర్శనంబులను నళికులకోకిలాలాపశ్రవణంబులను సర్వర్తుకుసుమసురుచిరగంధాఘ్రాణంబున
తిమధురఫలాస్వాదనంబులును బద్ధప్రమోదహృదయుండగుచుం దనకెదిరివచ్చుమృగంబులం దాఁకి గజంబునెత్తిగజంబు
పైవైచుచు సింహంబునెత్తి సింహంబుపైవైచుచు నల్పమృగంబులం గరతలప్రహారంబులం బ్రహరించుచు * సీ॥ గమనవేగం
బున ద్రుమలతాజాలసంచలనంబుం జేయుచు శైలగుహాల। నడఁగియుద్భృశ్యత్తెకడు వేఁడ్కతోఁదన్నుఁ జూచుఖేచరసిద్ధ

భుజంగ గరుడగంధర్వకిన్నరకామినీజనచేతమానుగానభివీక్ష్యమాణుఁడగుచు । మ్రాఁకులువిఱుచుచువీకతోఁదీగలఁబె
ఱుకుచుఁబదహతిఁబృథువగేంద్ర ॥ గీ॥ నందమున్నతంబులగు నెడలెక్కుచు మదగజంబువోలెమధ్యముండు పవనవైనతేయ
పటుజవయుక్తుఁడై । యరిగెగంధమాదనాంతరమున ॥ వ ॥ ఇట్లరుగువాఁడు నిజసింహనాదశ్రవణపరిత్రస్తంబులైన
గనివఱచు పక్షులయాగ్రపతంబులఁజూచి ముందట నాసన్నంబునం గొలనుకలదని నిశ్చయించి యతిత్వరితగతిఁజని
చనిపవనవేగవంచలితటనుహానవనతమాలతాల హింతాలవిశాల కదలీదళవీజ్యమాన శీతలజలపరిపూర్ణంబైన యొక్క
సరోవరంబుఁగనియందుఁ గృతావగాహుండైన వనలినదళమృణాళవలయాలంకృతుండగుచు దానివెలువడియనేక
యోజనవిస్తారాయామరమణీయంబైనకదళీషండంబుఁజొచ్చియందు శంఖధ్వానంబుఁజేసిన ॥ క ॥ ఆశంఖరవంబుమ
హేంద్రాశనినిర్ఘోషభీమమైదిక్కులునా । కాశంబునిండెనంతగు । హాశయనుండైనహనుమయనుకపి పెలుచన్ ॥ క॥
దానివినిబెదరిలేచిమ హానాదంబిదిమశగ్ల ప్రియంబయ్యెఁ బుడీ యానుజుశంఖధ్వానము దానగుననియెఱిఁగిహృష్టతనురు
హుఁడగుచున్ ॥ వ॥ భీమునకుమార్గనిరోధంబుగామహావృక్షంబులురులంద్రోచియేకాయనపథంబునకడ్డంబుగాశయనిం
చిలాంగూలలీలాచాలనంబుఁజేసిన ॥ క॥ గోలాంగూలోత్తములాంగూలస్ఫోటనరవంబు ఘోరంబైవాచాలతఁజేసెనశేష
మ్ము గాలిభయంబందిగిరిగుహలకుంభాజన్ ॥ వ ॥ అయ్యపూర్వధ్వనివినిభీముండువిస్మితుండయిచనికదళీషండమధ్యం
బుననొక్కవిశాలశిలాతలంబునశయనించినవాని ॥ సీ॥ హ్రస్వపీనగ్రీవునచలితాయతహనునతిచపలస్వభావాభిరాము
దనుమధ్యకటిచ క్రుదహనకణాకారతామ్రోష్ఠునతికృశదశవకరజు । బృథులవిద్యుత్పుంజపింగాక్షును తుంగదృఢవ
క్షునక్షీణదీర్ఘ బాహు నూర్ధ్వలాంగూలమత్యున్నతధ్వజలీలఁగ్రాలుచుపుండ నేకాంతయోగ ॥ గీ॥ నిద్రనున్నధర్మనిర
తుహనుమంతుఁజూచి పాండురాజసుతుఁడు వాని నిద్రఁజెఱుపఁగడఁగి నిజసత్త్వమేర్పడ సింహనాదమొప్పఁజేసెడాసి
॥ వ ॥ హనుమంతుండును మెల్లమెల్లన మేల్కనిజృంభసంభృతజలాగ్రసంచలవిలోచముండగుచునాదరంబుననాతనిం జూ
చియిట్లనియె ॥ గీ ॥ అతిజరారోగభయమునవలసియున్న వానినీతోడఁబుట్టినవానినన్ను నొదిగిసుఖనిద్రమైనట్టులున్న
వాని నేలబోధించితయ్యానీవెఱిఁగియెఱిఁగి ॥ వ ॥ తిర్యగ్జాతులుధర్మమెఱుంగవుగాక సర్వభూతదయాస్వరూపంబైన
ధర్మ వెఱింగెడువారు మనుష్యులుగారే యిట్టిమనుష్యజన్మంబువడసి వృద్ధోపసేవసేయువుగా కేమిధర్మువెఱుంగకని
ర్దయుండవై మాబోటి పెద్దమృగంబులకు భయంబుగఁ గర్జిలితి నీవెవ్వండవు మనుష్యులకగోచరంబగు నివ్వనంబునకేల
వచ్చితి సిద్ధగతిలేనివారి కిటఁబోవనశక్యం బమృతకల్పంబులైనయీఫలమూలంబులుపయోగించి క్రమ్మఱుము నీయందు
బద్ధస్నేహుండఁగాన బుద్ధిఁజెప్పితి నాపలుకులుచేకొనుమనిన భీముండిట్లనియె ॥ గీ ॥ క్షత్రియప్రవరుండవిఖ్యాతబలుఁ
డఁబాండుతనయుండఁ గొంతిగర్భంబునందు । వాయువరమునఁబుట్టినవాఁడనన్ను । భీముఁడందురు భూజనులుకపిప్రభు
॥ వ ॥ పనిక్కడఁగార్యార్థినై పోయెదనాకుం దెరువీనినాఁడు దొల్లిశతయోజనవిస్తారంబయిన సముద్రంబులంఘించిపోయి
నహనుమంతునట్లనిన్నునీపర్వతంబు లంఘించిపోవుదుననిన హనుమంతుఁడేమికారణంబున సముద్రలంఘనంబుఁజేసె
నీవెఱుంగు దేనిం జెప్పుమనిన వానికిభీముండిట్లనియె ॥ క ॥ ఆలఘుండిక్ష్వాకుమహా కులవీరుఁడు రాఘవుండు గురువచనం
బున నలువవనవాసియై తనలలనం గోల్పడియెనతఁడులంకేశ్వరుచేన్ ॥ క॥ సీతాన్వేషణపరులై నీతిఁగపిప్రవరులరిగి
రతంబుగసంపాతియనుపడిచేతము హీతనయావార్తలెల్ల నెఱిఁగికడంకన్ ॥ క॥ వారలు వారిధిగడువఁగ । నేరక తా
మున్నయెడననిలసత్త్వమున । న్వారిధిలంఘించెమహా । వీరుఁడు హనుమంతుఁడనఁగ విందుఁగపీంద్రా ॥ వ॥ పనుమహను
మంతునంతియబలపరాక్రమంబులుగలవాఁడనా పౌరుషంబుఁజూపుదునేయనిన నవ్వక్షహాసముఖుండగుచు నన్నాయె
ననుదరసినవాఁడ లేవనోపం బోయెదవేని నాతోఁకంబాయం ద్రోచిపొమ్మనిన మెచ్చకతనవామకరంబున నెత్తంబో
యిశక్యంబుగాక ॥ ఉ ॥ ఏపునరెండుచేతులను నిమ్మగఁబట్టియమర్చియెత్తఁగా । నోపక మ్రొగ్గతిల్లఁబడి యాస్రగత
ఘర్మజలార్ద్రదేహుఁడై కాపురుషుండుఁబోలెనిజగర్వముపక్కయిసంగియుండెఁజిం । తావరుఁడైవృకోదరుఁడు
దద్భయులజ్జనధోముఖంబుతోన్ ॥ వ ॥ ఇట్లుకపివరు లాంగూలంబుఁగదల్పనోపక భీముండుగృతప్రణాముండై నిన్నె
ఱుంగక నాపలికినదురుక్తులుసహింపవలయు నీవు ...నొ గంధర్వుండవో నాకెఱుంగింపుమని

నహనుమంతుండు భీముంజూచి నగుచు నేను గేసరిక్షేత్రంబున వాయుభట్టారకునకుం బుట్టినవాఁడ నని చెప్పి నీవు
జుండవు దొల్లి రఘుకులేశ్వరుండైన రామదేవుండు రావణుండను రాక్షసుచేత నపహృతభార్యుండై సుగ్రీవాది
రులన సంఖ్యాతబలంబులుగలుగువారిం దనకు సహాయులం జేసికొని సేతుబంధనంబున సముద్రంబు లంఘించి సమరంబున
రావణుం జంపి యందు నా ఖేలనంబున మెచ్చి * మధ్యాక్కర॥ నరసురస్తుత్యమై యెంతగాలంబు నాకీర్తి నిలుచు। నిర
గానంతగాలంబు నీవు నిత్యుండ వగుచుఁ। బరఁగు మని వరము దయచేసి ప్రభుఁడుర్వి యెల్ల। సరివదు నొకండు వేఁడు లే
యెదివికి * వ॥ అనిన విని భీముండు వానినప్పుడు హనుమంతుంగా నెఱింగి సంతసిల్లి నమస్కరించి భవద్దర్శనంబున
గుండనయితి నని యిట్లనియె * గీ॥ బలిముఖుండ దయయుఁ గలదేని తొల్లి యర్ణవము గడచినవనాఁటి నీమ। రూపు జూ
తుఁ జూపుము నావుడు। వానికిట్టులనియె వానరుండు * క॥ అక్కాలంబున రూపం। బిక్కాలమునందుఁ జూప నెట్లగుఁ గాలం
కనువిధంబున నుండక। పెక్కువిధంబుల నవచ్చు భిన్నావస్థల్ * వ॥ దానన చేసి కృతత్రేతాద్వాపరకలియుగంబుల
క్య వేఱు వేఱై యందుల చరాచరభూతప్రకారంబులు భిన్నభావంబులై వర్తిల్లు నని నయ్యీయుగంబుల యాచా
నంబులు నాకేర్పడం జెప్పుమనిన భీమునకు హనుమంతుం డిట్లనియె * గీ॥ కృతమకాసిక ర్తవ్యంబు కృతయుగంబునందు

భీమునకు హనుమంతుండు చతుర్యుగాచారవర్తనంబులను దెలుపుట.

చుఁ జతుష్పాదమగుచు ధర్మ। మనఘ వర్తిల్లు నచ్యుతుండయ్యుగమునఁ। శుక్లవర్ణుఁడై ప్రజలఁ గాచుచు వెలుంగు * వ॥ అది
తనధర్మసనాథం బందుల బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులేక వేదక్రియాయోగకర్మసంయోగంబునఁ బుణ్యలోకంబులు వడ
దుర్గంబు నసూయాభిచారదర్పకార్పణ్యపైశున్యవిగ్రహక్రోధమత్సరభయసంతాపవ్యాధి ప్రజాక్షయంబులు
నుఱియఁ ద్రేతాయుగంబునందుఁ ద్రిపాదంబై ధర్మంబు వర్తిల్లునందు జనులు నిత్యసత్యప్రవర్తనులై యజ్ఞతపోదా
క్రియల వర్తింతురందు రక్తవర్ణుండై విష్ణుభట్టారకుండు ప్రజారక్షణంబుఁ జేయు * గీ॥ ద్వాపరంబున రెండుపాదము
జేసి నడచు ధర్మువు వేదములు నాల్గు దెఱఁగు। లై ప్రవర్తిల్లు వేదశాస్త్రగ్రంథోది। తంబులై ధర్మకామములరణిఁబరఁ
గీ॥ సత్యపరిహీనులగుదురు జనులు గాన। కర్మలై చేయుదురు బహుక్రతువులోలి। నందుఁ ద్రైలోక్యవందితుఁడ
తుండు। కృష్ణవర్ణుఁడై జగముగ రక్షించు మఱియు * క॥ కలియుగమునందు ధర్మము। బలహీనత వర్తిల్లు నేకపాదంబున
ఘుఁడు కృష్ణుఁడు జగతీ। వలయము రక్షించుఁ బీతవర్ణుండగుచున్ * వ॥ అందుల జనులధర్మపరులై తమోగుణయు
కామక్రోధాది దోషంబులందమ్మలుఁగక యధర్మకర్ములగుదురందుఁ జేసిన తపోదానధర్మంబులు బహుఫలంబులు
యుగప్రవర్తనప్రమాణంబులఁ జెప్పి నీకిష్టావాప్తియగు నరుగుమనిన భీముండిట్లనియె * క॥ నీనాఁటి తనువుఁ జూదియ

హనుమంతుఁడు భీమునకుఁ దన పూర్వరూపంబుఁ జూపుట.

యవశ్యంబు పోవఁగావునఁ గపినాథా నాకుఁ జూపుమనవుడు। వానికిఁ దనరూపుఁ జూపె వానరుఁడంతన్ * చ॥ అతుల
ద్వితీయకనకాద్రియొకో యిది నానిజాంగము। చ్చ తముగఁ బెంచి పుచ్ఛము నభఁ జేసి దిగంతములందు చున్న యా। నన్న
వాధుఁ జూచి కురునందనుఁ డప్పుడు మీలితాక్షుఁడై। మతిన తివిస్మితుండగుచు మారుతి కిట్లనియెన్ భయంబుతోన్ * క॥
భీషణమిది యత్య। ద్భుత మోహో చాలు భూనభోమధ్యవ్యా। పిత మయ్యె భవద్దేహా। యతత్వము పసంహరింపు
పుఁడు గపీయుఁడు * క॥ తనయెప్పటి రూపముఁ జే। కొని దీనికి నిను మొకుంగగుం బ్రతిబలము। గనినప్పుడు నారూపం। బున
గునని హనుమకనిలజుఁడనియెన్ * ఉ॥ ఉన్నతిఁ బూని నీవు బలియుండగు రావణున శ్రమంబునం। బన్న
పుపటు బాహుబలాఢ్యుఁ డవిట్టియున్నతు। న్నిన్ను సహాయుఁగాఁ బడసి నిర్మలకీర్తియుతుండు రాఘవుం। డన్నరభో
న్వయము నాజి వధించుట కేమి చోద్యమో * వ॥ అనిన భీమునకతిప్రీతుండయి హనుమంతుం డిట్లనియె నయ్యా నీవు సౌగ
కసరోవరంబునకుం బోయెద వేని యందు సాహసంబుఁ జేయవలవదది యక్షరాక్షసరక్షితంబై దేవతోపయోగ్య
యుండు దేవతలు బలి పూజానమస్కారంబులం జేసి భక్తిసాధ్యులుగాని సాహసక్రియాసాధ్యులుగారు నీవు
క్షితుఁడవై పరమధర్మంబు లెఱుంగునది యొందేని హీనబుద్ధులు విమోహితులగుదురట్టి ధర్మాధర్మవిచారంబు లెఱుం
ప్పుడు శాస్త్రంబు లెఱిఁగిన విద్వాంసుల ... వలయు నాచారంబున ధర్మంబు పుట్టు

వలన వేద ప్రశస్తమయగు వేదంబులం జేసియజ్ఞంబులు ప్రవర్తిల్లునట్టియజ్ఞంబులవలన దేవతలుద్భవులగుదురు ✽ గీ॥ కార్యసి
ద్ధిఁబొంది కాలంబు దేశంబు। నెఱిఁగి బుద్ధిమంతు లెల్ల ప్రౌఢు। సాహసంబువిడిచిసామాద్యుపాయప్ర। యుక్తిఁ జేయుదురు యు
థోచితముగ ✽ వ ॥ మఱియు సర్వకార్యంబులు మంత్రమూలంబుగావున విద్వాంసులై ప్రబుద్ధులైనవారలతో మం
త్రంబుఁ జేయానది బాలకులతో నధిక శ్రీదర్పితులయిహీనబలులయినలఘుజనులతో మంత్రంబు సేయవలదు ✽ గీ॥ జను
లనిగ్రహానుగ్రహశక్తుఁడైన। రాజుశాసనమునఁ జేసిరమణతోడ। నోలిఁదమతమమర్యాదలొక్కనాఁడు। దప్పనోడుదు
రిట్లు హితలమనందు ✽ వ ॥ నీవునిగ్రహానుగ్రహసమర్థుండవుగావున నీకెల్ల వారునువశ్యులగుదురు నిన్నుఁ జూచుటం జే
సినానయనంబులు సఫలంబులయ్యె నీకెద్దియిష్టంబు దానిం జేసెద ✽ మత్తకోకిల ॥ మీకు నెగ్గొనరించియున్న యుమిత్రు
లఁ సబలంబుగాఁ। జీకురాజునమాజులంగురుసింహనీకుఁ బ్రియంబుగా। నేకమాత్రనపోరిలో వధియించి నాగపురంబు
నా। నాకులోగ్రశిలావలీగహనంబు సేయుదునావుడున్ ✽ మత్తకోకిల ॥ ఇంతయుంగపినాథ నీకిదియేమి పెద్దమహాహ
వా। భ్యంతరంబునసద్గతప్రతివక్షవీరుల నేసుని।గ్గింతు మెవ్వరుమాకుమీదయఁ జేసిమార్కొనునట్టియు। త్యంతవీరులు
లేరుభూవిదితప్రతాపబలోద్ధతిన్ ✽ వ ॥ అనినవినిభీమసేనునకు హనుమంతుండిట్లనియె నన్నురణరంగంబునందలంచు
నదిలీయంపు సౌహృదంబున నాహవంబులోనతిరథుండయ్యెన యర్జునురథధ్వజంబునందుండి మీబలపరాక్రమంబులం
జూతునని భీముంగౌఁగిలించుకొని వానికిసౌగంధిక సరోవరమార్గంబుఁ జూపి హనుమంతుండంతర్హితుండై నదఁదజాలింగ
నంబున విగతశ్రముండును విపులజవశక్తియుక్తుండునునై భీమసేనుండు ✽ సీ ॥ వారిధారలనని వారితనిర్గళదానధారల
నటిద్ధాముములను। దళనధామంబులనశని ఘోషంబుల ఘోరబృంహితబృహద్ఘోషములను। నివిఘునబృందంబులిపగజయూ
థంబులన్ విచారింపంగనక్కజంబు। లైలలితోత్తుంగ శైలకుంజంబులఁ ద్రిమ్ము రుజలధరద్విరదతతుల ✽ గీ॥విస్మయంబుతో జవీ
క్షించుచుంజని। రజతగిరిసమీపరమ్యభూమి నక్కుబేరువనమునందు సౌగంధిక। కమలవనముఁగనియె ఘనభుజుండు ✽ క॥అర
దుల హేమాంబుజముక। రందరసామోదమ్మృదుతరశ్వసనంబా। నందంబుఁ జేసెఁదనప్రియు। నందమునకు భీమసేనునకు సభి
ముఖుఁడై ॥ అంత ✽ క॥వీరుండై సౌగంధిక। వారిజములుగొనఁగనిట్లువచ్చినవానిన్। భూరివరాక్రముభీముని। దారగడాహ
స్తుఁ జూచి తారుద్ధతులై ✽ వ॥దానిరక్షించియున్నపది వేలు రాక్షసులాక్షణంబపిచి త్రాయుధపరికరులై వచ్చి తెంచివీఁడొక్క
వీరపురుషుండాయుధంబులు ధరియించియజినంబులుగట్టినవాఁడధిక తేజస్వితపస్వివేషధరుండై యిందులకు వచ్చినవాఁడ
వియచ్చెరువందుచు భీమసేనుండాయవచ్చియిట్లనిరి ✽ తరల॥ఇది కుబేరవనంబు దీనికి నెవ్వరుంజనుదేరనో। డుదురు నీవిట
కేలవచ్చితి దుంబ్రహ్లాదముఁ జేసితిం। దురిత తేజుఁడు గ్రీడలాడుచునుండునింతులుదానుసం। మదముతోడఁ గుబేరుఁడీసు
విమత్సరోజవనంబునన్ ✽ వ॥దీనితీరంబున దేవర్షిగణంబులు దేవతార్చనలఁ జేయుదురిందులజలంబుల వ్యాతోపమానం
బులు మఱివైడూర్యనాళంబులై యపూర్వసౌరభవంతంబులైన కనకకమలంబులుగలుగుటం జేసి యక్షరాక్షసాక్షౌ
హిణీరక్షితంబగుదీనిమహిమయెఱుంగక యింతదూరంబువచ్చినవీరుం డెవ్వండును లేఁడు నీవెవ్వండవేమికారణంబునవ
చ్చితనినవారికి భీముండిట్లనియె ✽ మత్తకోకిల॥ఏను బాండుసుతుండ భీముఁడ నిగ్ధతేజుఁడ ధర్మరా। జానుజుఁన్మడ ద్రౌపదీ
హృదయప్రియంబొనరింపఁగాఁ। బూనియిక్కమలాకరంబునఁ బుష్పముల్గొనవచ్చితిన్। వీనిఁగొందునవశ్యముక్షసురవీ
రులడ్డమువచ్చినన్ ✽ వ ॥అనినయయ్యా నీవుదివ్యపురుషుండవీసౌగంధికకమలంబులుగొనియెదేని కుబేరునకెఱింగించి త
దాదేశంబునఁ గొనుము నీవుధర్మజానుజుండవుగావున నీకుధర్మపథంబు దప్పంజనదనిన రాక్షసులఁగటాక్షదృష్టింజూచి భీ
ముండిట్లనియె ✽ క॥గిరివిఘ్నరములఁ బుట్టిన। సరసిజవనమిదియుసర్వసామాన్యముగా। కరుదుగనొక్కనియదియే। వరఁ
గగుబేరుండు దీనిఁ బడసెనె మొదలన్ ✽ గీ॥ఉత్తమక్షత్రియుండేల యొరులనడిగి। వేఁడువాఁడగుఁదనభుజవిక్రమమున।

✽భీముఁడు యక్షరాక్షసులతో యుద్ధంబు చేయుట.✽

నన్యధనములు పార్థించియర్థిజనుల। కిచ్చుఁగీర్తి యక్కాలవెలయించుఁగాక ✽ వ ॥ నాకు మిమ్ము నుమీకుబేరుం బ్రార్థించికా
యిక్కొలనిపువ్వులుగొనంగాదొక్కోయని భీముండు రాక్షసుల నాదరింపక సౌగంధిక వనంబు సొచ్చి కనకకమలంబులు
గొనియుత్తునువీర్యవంతంబులైన తత్సలిలంబులువయోగించి యనంతబలసంపన్నుండై యున్నవాతనింజూచి రాక్షసు

లలిగియుధ్యతాయుధహస్తులై తాఁకిన భీముండును భీకరాకారుండై * చ॥ తనగదచేత రాక్షసుల దారుణశస్త్రచయం
బున శ్రమంబున నతివీరుఁడై నిలిపి ఘోరనిశాచరులం బడల్పఁడఁగ్ । ఘనభుజదండచండహతిఁ గ్రాఁచిననుగ్గుగఁ గూల్చి
జేసి వకెలుఁగింపఁ బాఱిరి సరోషవృకోదరభీమకర్మముల్ * వ॥ కుబేరుండును బాంచాలీప్రియకరుండైన పవనతనయు
పరాక్రమారంభంబు విని మెచ్చి వానిను పేక్షించె నట్లు భీమసేనుండు రాక్షససేన నోడించి సౌగంధిక కమలంబులు గ్రో
త త్రీరకుసుమలతాపాదపవనంబున విహరించుచున్నంత * క॥ వడిఁ బడియెఁ బిడుగులు ఉఱుగక । వడఁకెను మహీధరము పాం
వర్షము కురిసెన్ । కడు నెల్లలయ్యె దిశలే । ర్పడకుండె నిమ్ముండు తిమిరపటలావృతుఁడై * వ॥ ఇట్టి మహోత్పాతంబు
పలక్షించి విస్మితుండై ధర్మతనయుం డిట్టి భీమాహవ సిశువంబులైనానంబడియె । నేను ఆకుండవలయు ననివాలు గుదిక్కులు
జూచి భీమసేనుం గానక తనసమీపంబున నున్న పాంచాలి కిట్లనియె * క॥ ప్రియసాహసుండు భీముండు । భయవిరహి
డెందు వోయెబహు రాక్షససం । శ్రయమగ్గిరిగంధర్వా । న్వయసేవ్యంబే కచరుఁడు వాఁడేయ్యెడలన్ * గీ॥ భూరిభ
జుండు నెపోయెనో నీవెట । కేని బుచ్చితో నిజెప్పుమ తని । ననియఃజాతశత్రుఁ డడిగినఁ బలికెఁ బాంచాలి యిట్టులనియె సం
మమున * అక్కర॥ ధరణీశ నీకు నిచ్చిన పసిఁడి తామరపువ్వు । గురువాయువశమున వచ్చినదానిఁ గొని యిట్టి పువ్వు
దు గానఁగు సరంగటంగల వేని యీవియఁ దెమ్మనిన । నరిగెనీశాను దిక్కు నీయన జన్ముఁ డతివేగమునను * వ॥ అవిన నట్లని
దఱము వానిపోయిన వలనఁ బోవుదమని యెప్పటియట్ల రాక్షస బలసమన్వితుండై గగనగతి నరిగి సౌగంధికతీరంబున
అతులబలాఢ్యు నుద్ధతగదాయతబాహుఁ బటు ప్రతాప వర్తితయశుఁ బాండునందనుఁ దదీయ మహాప్రగదావిపాతదు
రితపృథు రాక్షసశరీరభయంకరుఁ జూచి విస్మయ । స్మేరముఖులైరి బ్రాహ్మణసమేతులు ధర్మసుతామలచ్ఛ
వ॥ భీమసేనుండును ధౌమ్యధర్మజలోమశులకు మ్రొక్కి కవలం గౌఁగిలించుకొని వైదూర్యనాళంబులై నకనకకమ
బులు ద్రౌపదికిచ్చి యున్నంత నాతనిం జూచి ధర్మరాజిట్లనియె * గీ॥ చను నెనీకునిట్టి సాహసక్రియఁ జేయ । నెల్లవారి
కెటెనెఱుక గలవు । గురుభుజుండ వాటుఁ గూర్తై చేయకు । మయ్యయిట్టి చెయ్వు లనఘ యింక * వ॥ అని కొ అపేయిట్లుండ కుం
బేరోద్యానవనంబున విహరించుచున్నంతఁ దగ్రతకులై నయతులు వచ్చి * క॥ దేవర్షిమైన రోమశు । దేవేంద్రసభా
నయ్యధిష్ఠిరున పనీ । దేవోత్తములం గనివిన । యావనతులు భక్తి నిట్టులని రండఱున్ * వ॥ మీరిందున్న సలవలదిది
రాక్షస ప్రచార ఘోరంబనిన నందుండనొల్లక పాండవులు దత్సమీపంబున నివాసంబుఁ జేసికొని రాక్షసబలంబుతో ఘ
టోత్కచుఁ బోవంబనిచి యుండు నంత జటాసురుండను రాక్షసుండు బ్రాహ్మణరూపధరుండై యేను వేదవిదుండ ధనుర్వే
దుండై నపరశురామశిష్యుండ ననుచుం బాండవుల సేవించుచున్నంత నొక్కనాఁడు * గీ॥ న్యగవిరోధి బలుఁడున్న గ
వినోదార్థమడవికి నిలతనయుండరిగినట్టి యవసరమున నజ్జటాసురుఁడాసురా । కారగవికృతరూపకంబుతోడ * క॥
దెంచి ధ్రౌపదిని యమ । తనయుని నకులుం దదాయుధంబులతోఁ బెల్చన నెత్తికొని మహాజవ । మునఁబఱచె మహీసురో
ముల భయమందఁగ * వ॥ అంత సహదేవుండు భీముని బిలుచుచు వనంబునకరిగె నట ధర్మతనయుండు ధర్మవర్తి
యసురకిట్లనియె * క॥ దేవాసురాదులిందుప । జీవింతురు మనుజుల కవిశేషసుఖంబు । లాలించుచునమ్మనుజులఁ గాచు
గలవారమేము గౌరవయుక్తిన్ * వ॥ ఇట్టి మహాకపకారంబు సేయుట నీకు లగ్గుగాదు నీవు ధర్మమెఱుంగవు విశ్వసించిన
శికిందన కుఁగుడువం బెట్టినవారికి నెగ్గు చేయుటకడుం బాపంబు గావున * అక్కర॥ మాయాపిమాయహ యుధమా
కిచ్చి మాతోరణమ్ము । సేయుమివ్విధంబునఁ బోవఁ దగదంచుఁ జెప్పియయ్యసుర । నాయతబాహుఁడు గరము భరము
దిమెనప్పు । మాయావి యగు వానిగమన వేగంబు మందమై యుండ * వ॥ ఇట్లు ధర్మజుండు బిడపీడన వేదనాభరంబున
గుండై యరుగు జటాసురుని కడ్డంబు వచ్చి సహదేవుండిట్లనియె * క॥ నన్నెఱుఁగవె పాండవుఁడఁ బ్ర । సన్నయశో

(*) భీముఁడు జటాసురునితో యుద్ధంబు చేయుట. (*)

బలుఁడ సహదేవుఁడన । త్యున్నతియేర్పడ నాజిని । నిన్నోర్చెదఁ జక్కనెదిరి నలువుము పోరన్ * వ॥ అనుచున్న యు
రంబున ననిలతనయుండనిల వేగంబున నరుగుదెంచి జటాసురు చేత నిగృహీతులై గగనగతిం జను ధర్మజ నకుల ద్రౌపదులం
మహీగతుండై న సహదేవుం జూచి యయ్యమరకిట్లనియె * గీ॥ అతిథివై వచ్చి నీవు మాయందు గుడిచి । యసురవై

యంగనగు నెయ్యిట్టి। లెందుఁ గుడిచినచోటికి నెగ్గు సేయ । రెట్టిదుర్జనులైన నీ నెలుక విడిచి * వ॥ నీవు బుద్ధిగలవేని వీరి విడిచి నీ ప్రాణంబులు రక్షించుకొనుమట్లు గానివాఁడు బకహిడింబకిమ్మీరులం జంపినట్ల శ్రమంబునం జంపుదు ననిన విని జటాసురుండు వారల విడిచి భీమసేనున కభిముఖుండై * క॥ రయమున నీ చేత నిహతు। లయిన సురారాతులకు రణాంతరమున నీ। దయినరుధిరమున నుదక । క్రియఁ జేసెద బకహిడింబకిమ్మీరులకున్ * క॥ అనుచుఁ గడు నలిగి మారుత। తనయు మహాబాహు ననురదాఁకె సురున్నం। దనున కెడచొచ్చి మాద్రీ। తనయులు దక్షణమ వానిఁ దాఁకిరి వీఁకన్ * సీ॥ వారల విద్దఱ వారించి భీముండు దాఁకె జటాసురు వీఁకతోడ । భీమాసురులకు సంగ్రామంబు గడు ఘోరమయ్యె నిర్ఘాతంబులయ్యె వారి । యూరుఘట్టనముల ధారుణీరుహములు పడ ఘట్టనముల గ్రక్కదలె ధరణి । భూరుహపాణులై పోరి యాసన్న భూరుహములు వ్రెలిసిన బృహదగ్ర। శిలలఁ జేసి కొంత సేపు పోరాడి రొం। డొరులు పెనఁగి పట్టి పరుషభంగి । నుగ్రులైన వాలిసుగ్రీవులట్టుల। యుద్ధ మొప్పఁ జేసిరి దద్బలులు * క॥ భీమాసురవీరుల ముష్టాముష్టి రణోద్ధితచ్ఛటాశబ్దంబు। ద్ధామంబై తద్విపినమహా। మృగపతులకు నతిభయావహమయ్యెన్ * గీ॥ అంత భీమసేనుఁ డంతకాకారుఁడై। వాని బలవిహీనుఁ గా నెఱింగి। తడయకవుఁడు వాని మెడ శృంగంబిడికిటఁ । బొడిచె నసురయపుడు పడియెఁ బుడమి * వ॥ ఇట్లు నిర్ఘాతవిపాతనీలగిరిశృంగంబునుం బోలె నేలం బడిన జటాసురకళేబరంబెత్తి యొక్క విశాలపరుషపాషాణంబుపై జర్ఝరితంబుగా వైచి వానిం గాలగోచరుంగాఁ జేసిన వాయుపుత్రు పరాక్రమంబు ధౌమ్యరోమశాదిమహీసురవరులు వర్ణించిరని వైశంపాయనకథితంబైన కథ రమ్యంబగు * క॥ భూపకులతిలక నృపవి। ద్యాపారగ యతులసత్యధనధాన్యదయా। లావచతురాస్యకర్త। వ్యాపారవిభాసిశిష్టవర్గనృపతీ * తోటకవృత్తము॥ ధరణీశ నిరంతరదానయశః । పరిపూర్ణదిగంతరభాసువిభా । కరుణాకర నిర్మలకాంతియుతా । శరణాగతరక్షకసత్యనిధీ॥..............................*

గద్య * ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునందారణ్యపర్వంబున దధీచికథనంబును నగస్త్యమాహాత్మ్యంబును భగీరథుప్రయత్నంబును గంగావతరణంబును ఋశ్యశృంగుచరిత్రంబును బరశురాముచరిత్రంబును గార్తవీర్యవధయును రామకృష్ణాదుల యాగమనంబును సౌకన్యాఖ్యానంబును జ్యవనుండు సంయాతియజ్ఞంబున నశ్వినుల సోమపీథులం జేసి వారిచేత జవ్వనంబు వడయుటయు మాంధాతృజన్మంబును సోమకుండు యజ్ఞంబుఁ జేసి పుత్రశతంబు వడయుటయు జంతూపాఖ్యానంబును శ్యేనకపోతంబులై యింద్రాగ్నులు శిబిమాంసంబు గొనుటయు నష్టావక్రమాహాత్మ్యంబును రైభ్యావక్రీతుల సంవాదంబును భీముండు సౌగంధికహరణార్థం బరుగుటయు హనుమద్దర్శనంబును రామాయణకథయును భీముండు గంధమాదనంబునందుండు కొలనికిం బోయి యక్షరాక్షసుల వధియించుటయు గంధమాధనంబునందు ఉండుటయు జటాసురవధయు నన్నది తృతీయాశ్వాసము॥..............................*

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమహాభారతము - ఆరణ్యపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రాజరాజకులని। స్తారసుధాహారహీరసన్నిభకీర్తీ । శ్రీరమణధనుర్విద్యా । పారగ కోదండపార్థపార్థివతిలకా * వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులు నరనారాయణాశ్రమంబునఁ గొన్ని దినంబులుండి యొక్కనాఁడు ధర్మతనయుండు దమ్ములకిట్లనియె * అక్కర॥ ఏ నేఁడులయ్యె మనయర్జునుఁ డేగి యింతయు నేతెంచఁడు। బూనిదివ్యాస్త్రముల్ వడసి యమ్మహాభుజుభూరిసత్త్వ। నానతరిపువర్గుఁ జూడఁ గాంతుమిందంచు బ్రాహ్మణుల। తో నేగె నుత్తరమునకుఁ దమ్ములతో ధర్మసుతుఁడు * వ॥ ఇట్లు గంధమాదనపుణ్యతీర్థావలోకనపరులై పాండవులరిగి పదియేనగు దివసంబున వృషపర్వుండను రాజర్షి యాశ్రమంబుఁ గని యందతిప్రీతిన్ నాతనిచేతఁ బూజితులై యేడు దివసంబులు వసియించి బ్రా

హ్మణులనెల్ల నందుండనియమించి వృషపర్వోపదిష్టమార్గంబున ధౌమ్యరోమశప్రభృతి కతిపయబ్రాహ్మణులతోఁ
యష్టమదివసంబున ✽ క॥ విమలస్ఫాటికహాటక। రమణీయదరీనిరంతర శ్వేతనగేం। ద్రముమాల్యవంతమును। తన్న
తులుచూచుచరిగితద్ద్వీపినమున్ ✽ క॥ చలదళిశుకపుంస్కోకిల। కలరవముఖరితలతాంతక ప్రఫలాళీ। లలితసహ్య
హమాలా। విపినోద్దేశములవిశ్రమించుచులీలన్ ✽ వ॥ అందొక్కనాఁడు శ్వేతకియనుపుణ్యానదివలనమారుతానీతంబులై
సువర్ణమయంబులై తమముందటం బడిన పంచవర్ణసురభికుసుమంబులు జూచి యందలువిస్మయంబందిరంత నేకతంబున
నొక్కశశికాంతశిలాతలంబుపైనున్న భీమసేనునకు ద్రుపదరాజపుత్రి యిట్లనియె ✽ క॥ ప్రకటముగఁ దొల్లి సౌగంధి

✽భీముఁడు ద్రౌపదికోరినపుష్పంబులఁ దేఁబోవుట.✽

కాబ్జములకంటెదివ్యసుగంధాధికకుసుమములివి తగ్గియు। సుకుమారములిట్టివానిఁ జూచియెఱుంగన్ ✽ వ॥ ఇక్కుసుమం
బులు నాకుఁ దెచ్చియిచ్చి మనఃప్రియంబుఁ జేయుమనినవిని భీముండు తత్క్షణంబచని చక్రవాళనగసమున్నతంబై నగిరిశృం
గంబెక్కి యందువివిధరత్నరచితరమ్యప్రాకారపరివృతంబైన వైశ్రవణునివాసంబుగని శంఖధ్వానంబుఁ జేసిన ✽ క॥
నివిని యక్షరాక్షస। సేవలుపఱతెంచి భీమసేనాఖ్యమహా। సేననిభునచటఁ దాఁకిరి। నానాయుధధరులుదారుణ
లెసఁగన్ ✽ క॥ వాయుసుతప్రేరితశిత। సాయకముఖదళితరాక్షసప్రకరబృహ। త్కాయప్రగళితశోణిత। తోయమ్ము
నవనిధరనదులుగఁ బఱఁడెన్ ✽ ఉ॥ ఉక్కరనిట్లు మధ్యమమహోగ్రశరంబులు దాఁకనోర్వకా। రక్కసులెల్ల
వపరాఙ్ముఖులైనఁ గడంగి భీముఁ డా। నెక్కటిదాఁకెదిక్కరి సహింపక సింహముఁ దాఁకునట్టులం। దక్కజుఁ
తాయతగదాయతుఁడై మణిమంతుఁ డచ్చటన్ ✽ క॥ ఆరాక్షసునతిపీఁగు। బేరసఖుం బవనసుతుఁడు భేద్యుఁడు నిజకా
ర్యాంతరశాతసాయకధారావర్షమునఁ గప్పె దారుణభంగిన్ ॥ అంత ✽ క॥ గదద్రిప్పి భీముమీఁదను। వదలకమణిమం
తుఁడలిగివైచిననదియత్యుదితప్రభావిభూతిం। బదిదిశలును వెలుఁగ భీమునుపయిఁ బఱతెంచెన్ ✽ క॥ దానిఁ దననిశితబా
ణానంబున జర్ఝరీకృతముఁ జేసెమరుద। త్సూనుఁ డుగుహ్యకరాక్షస। సేనలకెల్లను భయంబుఁ జేయుచునలుకన్ ✽ క॥
ఘనుఁ డమ్మణిమంతుఁ డుగ్రాం। చనదండోద్భాసియైనశక్తి సురున్నం। దనుమీఁదవైచెనదియు। తవిభుజపార్శ్వమ్ము
ధారుణిఁ బడియెన్ ✽ చ॥ గదఁ గొనిభీముఁ డంతలయకాలకృతాంతుఁడువోలె నేలగ్ర। క్కదలనదల్చిఁ ల్చినకఁపితు
మణిమంతుఁ డాజిదు। ర్మదుఁడు త్రిశూలమెత్తుకొని మధ్యముపైననలసప్ఫులింగము। లెసదరఁగవైచెదానిఁ జెఱిచెఘను
ఁ గదఁ జేసిభీముఁ డుగ్రన్ ✽ వ॥ ఇట్లుతనశక్తిశూలంబులు విఫలంబులైనఁ బరిత్యక్తమదుండై మణిమంతుఁ డంతరిక్షంబు
గసిన ✽ క॥ పోవకపోవకుమనుచు మహా। వీరుఁడు గదయమర్చియమ్మణిమంతున్। ల్గావలఁ గవైచెనగ్గద। తోవానిఁ
ప్రతిహతుండై నేలన్ ✽ క॥ పోరమణిమంతుఁ డిట్లును। మీరణసుతుచేతఁ బ్రాణవర్జితుఁడై పడినన్। వారకపఱచిరిభయ
మున। నారాక్షసులార్తనాదులై రూపృనకున్ ✽ వ॥ అంతధర్మరాజు భీమసేనుం గానకవానిపోయినవలము ద్రౌపదిచే
నెఱింగి పార్ష్ణిసేనుండను మునివరువాశ్రమంబున ధౌమ్యప్రభృతులం బెట్టి రోమశనకులసహదేవయుతుండై తద్దిగ్గ
గంబెక్కి కుబేరసదన సమీపంబున నిజగదాఘాతపాతితమణిమదాది రాక్షసదారుణ రణమధ్యంబున నున్నవృత్త
నొద్దకుం జనియెనంత ✽ క॥ హతశేషులైనరాక్షసు। లతిరయమునఁ బాఱి చెప్పిరప్పుడయలకా। పతికనవిసర్వముగసు
తింబవనజువిక్రమంబుమణిమద్వధయున్ ✽ వ॥ దానివినిపుణ్యజనేంద్రుండు విస్మితుండై యాత్మగతంబున ✽ క॥ తలఁగక
సౌగంధికములుగొనియివ్వనమునదర్పమునవిందలిపు। వ్వులుగొనియుమణిమదాదులఁ। బలువురవధియించె నెట్టిబలియ
డోయనుచున్ ✽ వ॥ సురగరుడగంధర్వయక్షరాక్షససమేతుండై యక్షప్రభుఁడరుగుదెంచి పాండవులం గని వారిలో గదా
పాణిబాణాసనధరుండై రణకాంక్షనున్న మహావీరుమారుతాత్మజుం జూచి పరమప్రీతచిత్తుండై యున్న ✽ గీ॥ ఆతఁడు బేరసా
మహామతుల్పాండవుల్। మ్రొక్కిరంతధర్మమూర్తియైన। ధర్మతనయుఁ జూచితద్దయుదయతోడ। నిట్లనియెఁగిన్నరేశ్వరు
డు ✽ వ॥ అయ్యా నీయనుజుండు మత్ప్రియసఖుండైన మణిమంతువధియించి నాకపకారంబుఁ జేసెనవిలజ్జింపవలవదదియ
స్త్యశాపనిమిత్తంబుననయ్యె నిభీమసేనుఁడాయంబిలిదనీ చేసినసాహసంబు నాకుపకారంబయ్యెఁగావున నిన్ను మెచ్చితినన
నక్కుబేరునకుంగృతాంజలియయ్యుధర్మతనయుండిట్లనియె ✽ గీ॥ ఇట్టిశాపమమ్ము నీం దుండుదా నేల। యిచ్చెదానినాకు నెఱుఁ

కుబేరుఁడు ధర్మజుతో మణిమంతునకుఁ గలిగిన శాపంబు చెప్పుట.

చెవ్వ। మునినవినిర్తించి యమరాజసుతునకు। నక్కుబేరుఁ డిట్లు లనుచుఁ జెప్పె * వ॥ తొల్లి కుశావతి యను పుణ్యనదీతీరంబున నమరులెల్ల సత్రయాగంబు సేయుచుండి నన్ను రావించిన నేను నుపుష్పకవిమానారూఢుండనై శతసహస్ర పద్మసంఖ్యల యక్షరాక్షసబలంబులతో గగనగతి నందులకుఁ బోవు నెడ నూర్ధ్వబాహుండై యమునాతీరంబున నుగ్రతపంబుఁ జేయుచున్న యగస్త్యమహామునిమీఁద నా ప్రియసఖుండైన మణిమంతుఁ డెఱుంగక నిష్ఠీవనంబుఁ జేసిన నలిగి చూచి యమ్మునీంద్రుం డనాకిట్లనియె * గీ॥ నీవు చూచుచుండ నీయిష్టుఁ డిమ్మణి। మంతుఁడు పుడుతనదు మదము పేర్మి। నన్ను నరయక మిసె నామీఁద నిట్టిదు। ర్మదుఁ డీతఁడు నీల్గు నొక్కమనుజు చేత * వ॥ మఱియు నీయక్షరాక్షసబలంబులును వానిచేత నిహతంబులగు నీదురితంబు దద్దర్శనంబునం బాయు నదియెట్లనిన నీ యిట్టి శాపఫలంబునకు నీయనుజుండు నిమిత్తంబయ్యె నని చెప్పె వెండియు నిట్లనియె నయ్యా ధృతియును దాక్షిణ్యంబును దేశకాలంబులును బరాక్రమంబును మంత్రవిధానంబును నను పంచవిధంబు లెఱిఁగిన నెయ్యత్రియుండును ధర్మవిదుండై ధరణీచక్రంబు నిర్వక్రంబుగా రక్షించి పుణ్యలోకంబు వడయు ధర్మవిశేషంబు లెఱుంగక వృథారంభుండై సాహసంబున వర్తిల్లువానికిం బాతకంబగుట నిశ్చయంబు * క॥ కావున నీతమ్ముమరు। ద్దేవాత్మజు సాహసైకధృతిఁ గాకుండన్। భూవల్లభ శిక్షింపుము। నీ విమలజ్ఞానధర్మనిష్ఠితబుద్ధిన్ * వ॥ నన్ను ను నీతమ్ములను ధర్మానిలశక్రాశ్వినులు రక్షించునట్లు నేనెప్పుడు రక్షింతు వానియోగంబున మత్పరిచారకులు నీకు నిత్యంబును నన్నపానాదులు దెచ్చియిచ్చుచుండ నార్ష్టిషేణాశ్రమంబున నొక్కపక్షంబు వసియించునది * సీ॥ మానితయశుఁడు భీమానుజుండగ్గునుం డమరుల చేత దివ్యాస్త్రతతులు। వడసి దేవేశ్వరుకడనున్నవాఁ డతండు పకారియయ్యె దేవోత్తమునకు। సప్తాశ్వమేధసంప్రాప్తపుణ్యుఁడు పుణ్యమతి భవత్పితృపితామహుఁడు ఘనుఁడు। శంతనుఁ డతని చే సంతర్పితుండయ్యె గురుకొని మీదైన కుశలమడిగె - గీ॥ నరుగుదెంచు నింతకయ్యగ్గునుండు మీకు భీమ తార్థసిద్ధియగును సిద్ధమనియెఱుంగఁ జెప్పియలకాధినాథుండు। యక్షగణముతోడ నరిగె నంత * వ॥ ఇట్లు ధర్మరాజు గుబేరాదేశంబున నార్ష్టిషేణాశ్రమంబున నుండు నంత నాతని కొక్కనాఁడు ధౌమ్యుండు నిజాంగుళి నుత్తరదిగ్భాగంబు సూపుచు నిట్లనియె * క॥ అది మందరనగ మక్కడ। యది మేరునగేంద్ర మమ్మహాశైలము నెన్నిదిదిక్కులవసియింతురు। త్రిదశేశ్వరుఁ డోటియప్పదిక్పాలవరుల్ * చ॥ కనకగిరిం బ్రదక్షిణముగా శశిభాస్కరతారకాగణం। బనవరతంబుఁ ద్రిమ్మరు మహామునిసప్తకమండలంబుతో। ననఘ తదీయతుంగశిఖరాగ్రమునందుఁ బయోరుహాసన। త్రిణయన విష్ణులుండుదురు దేవగణంబు లుగొల్చుచుండఁగన్ * వ॥ అని చెప్పుచుండఁ బాండవు లందొక్కమాసంబు నివాసంబు సేసిరంత * ఉ॥ అంబరమార్గదీప్తినివహంబున నొప్పఁగ మాతలి ప్రయు। క్తంబగు దివ్యకాంచనరథంబుఁ జలచ్చపలాంశుపుంజర। మ్యంబగు దాని నెక్కి ధృతిమందరుఁ డింద్రసుతుండు వాకలో। కంబుననుండి వచ్చె బ్రవికాశిత తేజుఁ డినప్రకాశుఁడై * వ॥ ఇట్లు చనుదెంచి ధనంజయుండు రోమశధౌమ్యధర్మజభీమసేనులపాదంబులకుం బరమభక్తి మ్రొక్కి తనకు వినయవినమితోత్తమాంగులయిన కవలనెత్తికొని ద్రౌపదీహృదయనయనాంబుజంబుల కానందంబు సేయుచున్నంత నందఱు సంతసిల్లి మాతలి నతిప్రీతిం బూజించిన నతండును దివ్యవిమానంబు గొని దివంబునకరిగె నట్టి సమయంబున * క॥ దిననాథుఁ డస్తగిరిఁ బొందినఁ జీఁకటి బాపియాత్మతేజమున దిగం। గనల విభూషించుచు రజనీనాథకలహంసగగనవిమ్మాగనెప్పెన్ * వ॥ ఆ రాత్రి యర్జునుండు నుజులనందఱ నొద్దఁ బెట్టుకొని యిష్టకథలు సెప్పుచు శయనించెనంతఁ బ్రభాతంబున సిద్ధమునిగణంబులయు రోమశధౌమ్యు

ఇంద్రుఁడు పాండవుల యొద్దకు వచ్చుట.

లయుఁ దమ్ములయు తోడ ధర్మతనయుండు సుఖోపవిష్టుండై యున్నంత * సీ॥ ఘోరవనురదుందుభులనినాదంబులు గిన్నరగంధర్వగీతరవము। లెనఁగ సహస్రమార్తాండమండలములువోలె విమానములు వ్రాలి దివెలుఁగఁ। బ్రాజవాలోకనవరుఁడైన నహస్రాక్షుఁ డమరగణంబుతో నమ్మహాద్రి। కేతెంచెఁ బ్రీతి నయ్యింద్రునకందఱు వంతన భ్యుద్గతులై రిపాండ - గీ॥ వాగ్రజుండు దామనుజులు నింద్రపాదాంబుజముల కెఱఁగి యధికభక్తి। శాస్త్రదృష్టవిహితసత్కారవిధులఁ బూజించె నమరఖచరసిద్ధపూజ్యు * వ॥ ఇంద్రుండును వారలనందఱ నంబరమ ప్రీతిమధురవచనంబుల నభినందించుచు నధికతపోయుక్తుఁ ఘనం

జయుం జూచి ధర్మజునకిట్లనియె * క॥ ఘనుఁడీపార్థుఁడు నావల। వనదివ్యాస్త్రప్రయోగనైపుణుఁడై య। ద్దనుజుల
తకవచుల। నవిఁ జంపి సురావళీ ప్రియంబొనరించెన్ ॥ ఈతఁడు పరాక్రమమున న। రాతులవధియించియిన్ద్రరాజ్య
విఖ్యాతము గనీకునిచ్చు మహాతేజుఁడఁ జేయ వీఁడ్వుఁడని నెవ్వరికిన్ * క॥ అని చెప్పి యనిమిషప్రభుఁ। డనిమిషనివహ
తోడనమరావతికిం జనియె నిజాలోకనమున। కనఘులు పాండవులు హర్షమందుచునుండన్ * అక్కర॥ ఘనముని
ద్రపాండుసుతసమాగమమొక్కయేఁడు। దనరఁగ బ్రహ్మచర్యవ్రతస్థులై తగిలి నిత్యంబు। వినినపుణ్యులుఁ జదివినవా
ఏనుమునూతేంస్లు। నెనరజీవింతురత్యంతశాంతియుక్తులై ధరణి * వ॥ ఇట్లు సురేంద్రుండరిగిన ధర్మతనయుండ
జూచి పరమానందహృదయుఁడయి యిట్లనియె * సీ॥ హరుఁడాదిగాఁగల యమరగణంబుచేఁబడసి దివ్యాస్త్రములు
మైన। యుపకారమమరులకొనరించెనీపార్థుఁ డని నాకుఁ జెప్పె వృత్రాంతకుఁడు। దివ్యాస్త్రలాభమ్ము దేవేంద్ర
శ్రీతిగా వేల్పులకునుపకారివైన। విధము మాకు వినంగ వేడుకైనదియు నియడిగిన విని యాతఁ డర్జునుడు - గీ॥ న గ్రజన్మ
జ్యులకుఁ ధౌమ్యలోమశ। భ్రాతృవరులనొద్దఁ బాండవేయుఁ। డసదృశప్రభావుఁడతివీరుఁడర్జును। డాత్మచరితమిట్లు
జెప్పె * వ॥ ఏను భవదుపదిష్టవిద్యాప్రభావంబున నధికతపోయుక్తుండనై హిమవంతంబునకుం జనియందు నా ముందట
ద్ధబ్రాహ్మణుండై యున్న వృద్ధశ్రవుం గని తదుపదేశంబున నీశ్వరుఁ గురించి యుగ్రతపంబు సేసిన నీశ్వరుండు గిరాత
ధరుండై నాతోడనతిఘోరయుద్ధంబుఁ జేసి నాకుఁ బ్రసన్నుండై నిజరూపంబుఁ జూపి పాశుపతాస్త్రంబు ప్రసాదించె
నంతరంబ యింద్రాదిదేవతలవలన నైంద్రాగ్నేయ యామ్య రాక్షస వరుణ వాయవ్య కుబేర గాంధర్వ పైశాచ బ్రా
హ్మ్యంబులనం బరఁగు దివ్యాస్త్రంబులు దత్ప్రయోగంబులతోఁ బడసి మహేంద్రానుగ్రహంబున మాతలిప్రయు
క్తంబైన దివ్యరథంబెక్కి యాశరీరంబుతోడన యమరావతికరిగి యందమరేంద్రునాచార్యుఁగా వరించి తత్ప్రసాదం
దివ్యాస్త్రంబులుఁ దత్ప్రయోగంబులు నుపసంహారంబులు నివర్తనంబులుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబులుఁ బ్రతిఘాతంబులు
ర్చిన నాకు సంతసిల్లి సురేంద్రుండిట్లనియె * క॥ నీవఖిలశస్త్రవిదుఁడవు। గావున నిన్నాజి నోర్వఁగా నోపరొకల। దే
తలకుఁ బ్రాహ్మణులకుఁ। గావింపు హితంబు దీనఁ గడు సిద్ధియగున్ * క॥ నాకు గురుదక్షిణార్థము। నాకహితార్థంబు గా
స్తుతబుద్ధిం జేకొని నాపనిచిన పనిఁ। బ్రాకటముగఁ జేయు మహితభంజనశక్తిన్ * గీ॥ జలధికుక్షిలోనుండి ధీరులు నివా
కవచులనమూఁడుకోట్లదానవులు బలిమిఁ। ద్రిదశులకు బాధ సేయుచుందురు వారు। నిహతులగు మరుని చేత మహి
కీర్తి * వ॥ అని తన తొడిగిన దివ్యభూషణంబులను కిరీటంబునిచ్చి నన్ను విభూషితుం జేసి స్వర్ణరూపంబైన యాయభేద్య
వచంబునిచ్చి యజగరసన్నిభంబయిన యగ్గోనయంబు గాండీవంబునం దాన యోజించి పదివేలహంససమయూథవర్ణ
నీయహయంబులఁ బూనినరథంబు మాతలిప్రయుక్తంబైన దాని నెక్కంబనిచి నివాతకవచవధార్థంబరుగుమనినియో
చిననింద్రు వీడ్కొని చనుచున్న నాతో దేవతలిట్లనిరి * ఉ॥ ఈరథమెక్కి తొల్లి యమరేంద్రుఁడనేకసహస్రసంఖ్య
వారుల వృత్రశంబరబలాదులనుద్ధతులన్ జయించె వీ। రారివిభేది నీవును బలాఢ్యుఁడవై వధియింపుము గ్రమా। యాసుల
న్నివాతకవచాసురులన్ సమరాంతరంబునన్ * వ॥ అని నాకు దేవదత్తంబను శంఖంబిచ్చిన నేను మాతలిసహితుం

* అర్జునుఁడు నివాతకవచులను రాక్షసుల జయించినకథ. *

గా రథంబెక్కి యతిత్వరితగతినరిగి * క॥ ఫేనవదూర్మిచయంబుల। నానావిధమీనకూర్మనక్రంబుల శై। లానుకృతినొప్పు
చున్న మహానీరధిఁ గంటి మేమునమ్మాతలియున్ * వ॥ ఆసను ద్రోదరంబున విశాలాట్టాలకప్రతోళికాలంకృతంబయిన
పురంబుగని తద్ద్వారంబున శంఖధ్వానంబు సేసిన నది సకలదిఙ్మహీధర గుహాకుహరాంతరంబులం బ్రతిశబ్దజనకంబయి
వ దానివిని యలిగి యద్దానవులు నానావిధాయుధసన్నద్ధులయి నిజకాయనికాయశాలిమత మోఘభూతభువనులగుచు నస్మ
నా రథంబు పరివేష్టించి * క॥ ఉరుశస్త్రవృష్టి నాపైఁ। గురిసినఁ దద్బాణములమిగుల గొనకొని యేనున్। వరుసం బదేసి బా
ణము। లరుదుగ నేసితి మహాభయంకరభంగిన్ * క॥ దనుజులు మదీయరథమా। ర్గనిరోధముగాఁ బ్రచండకాండప్రకరం
బునఁ గప్పిన రోదోంతర। మనిమిషులును బుధులుఁ జూచి యద్భుతమందన్ * క॥ కడుభయమున మాతలి చే। ష్పడె రథచా
దనమునం దపాటవుఁడైనన్। వడి నేనరథము గడపుచుఁ। దడయక యేసితిఁ గడంగి దానవులపయిన్ * చ॥ అతులరణాం

ఘటులనిరంతరమచ్చటుబాణదారితో । (శ్రీ) తదనుజాంగవిగళదసృక్ఛటధారలుసూడనొప్పెనా । తతగిరిశృంగసంగదలితప్రచలజ్జలవాహజాలసంగతగళదంబుధారలవిధంబుననంబరమెల్లఁగప్పఁగాఁ ॥ వ ॥ అంతనయ్యసురులుమాయాయుద్ధంబుసేయనమకట్టినామీఁదవషాస్త్రంబులుసేసిన ॥ క॥ బలరిపుఁడునాకునిచ్చిన।యలఘునిశాతముఖశోషణాస్త్రంబువిడి । గళదవిరళజలధారా । వలి నెల్లం దగ్ధంబవట్టఁగఁ జేసేఁ ॥ సీ ॥ అద్దానవులుదారుణాశ్మవర్షంబుపైఁ గురిసిననవినన్నుఁ దెరలఁగప్పె। నేనునుగులిశాస్త్రమేసిపాషాణముల్ నుఱుముగావించితిమఱి వెండి।నసురులునామీఁద ననలాస్త్రమేసినగాప్పతోఁగూడఁగఁగడఁగియగ్ని । కణములునాపైనిగవిసిననేనునుసలిలాస్త్రమునదానిబలపుండంచి॥ గీ॥యున్న దిమిరబాణముగ్రంబుగావార । లేసిరంతదిక్కులెల్లఁగప్పె । నంధకారముగన్నుఁ డైచలియాంచిమా । తలి ప్రబోధమెడలిధరణిఁబడియె ॥ క॥ తురగములువలవనేరక । వరరథవహనంబునందువంధ్యములయ్యెఁ । సురసారథినసుఁగానక।హరినందనయెందుఁబోయితనికఁడుభీతిఁ ॥ క ॥ అమృతనిమిత్తంబునమున్నమరాసురయుద్ధమయ్యెనదియుంతభయ। భద్రజననముగాదిదియు । గ్రదనుజులవార్యవీర్యగర్వితులగుటఁ ॥ గీ ॥ బ్రహ్మచేతనిర్మింపఁగఁబడినభువన । సంప్లవంబిదివావునసంగరమున।సంచలింపకనాభుజశక్తిజూచు।మంతమనియప్డుమాతలినూఱడించి ॥ ఉ ॥ వాసరనాయకుండలంచవజ్రవరంబునసూర్యబాణమే । నేసితినింద్రుఁదోట్టిసురలెంతయుసంతసముండఁగాజగ । త్త్రాసతమిస్రరాశివిదితంబుగ దిక్కులు దెల్లగానహో । గ్రాసురులాహవంబున భయంపడమాతలి మెచ్చియార్వఁగాఁ॥ ॥గాండీవముక్తదారుణ।కాండవిఖండీకృతావయవులైదనుజుల్ । ఖండనమునఁబడిజేవురు । గొండలువడినట్లువడిరిపుతలంబద్ధ్వరఁ ॥ వ ॥ ఇట్లునివాతకవచులు మదీయాస్త్రసహతులైమహీతలంబునంబడిన నట నసురకాంతలయాక్రందనధ్వనులాకసంబు నిండనొక్కటంబురంబున నెగసెనంతనద్దానవులపురంబుపురందరుపురంబునకంటెసుందరంబైనదానింజూచిమాతలికేనిట్లంటి ॥ క ॥ సరుపమరత్ననిరంతర । వరగృహములనొప్పిసుఖనివాసంబగుని । వ్వారినుండనొల్లకొండొకపురినుండగనేలవలసెఁబురుహూతునరుఁ ॥ వ ॥ అనినమామాతలియిట్లనియె ॥ సీ ॥ ఆసురులవలనభయంబైనయప్పుడువేల్పులకుసేమంబుగాబలవిరోధి । యీప్రోలుజలధిలోనిమ్మగనిమ్మంచెదనుజులుపదపడివనజగర్భు । వలనఁదపోవీర్యవంతులై యింనుండనమరులచేఁగయ్యమునజితు । లైయుండఁబడసిననమరేంద్రుఁడలిగితద్విజయార్థముగఁబాఁజెవిజయనిన్నుఁ ॥ గీ ॥ సమరులకునసాధ్యులసురులువీరల।నీవయోగ్యతనుచు నెమ్మితోడ।నన్నుసంస్తుతించినరనాథమాతలి।కడఁగియపుడురథముగ్రమ్మఱించె ॥ వ ॥ ఇట్లునివాతకవచులంజంపి క్రమ్మఱివచ్చువాఁడముందటనొక్కతెపోవనంబునతివిచిత్రంబైనపురంబునుంగనియిదియెవ్వరిపురంబనియడిగిననామమాతలియిట్లనియె ॥ క ॥ వినుముపులోమయునుగాళిక।యునునసఁగారుపురసురయువతులుగనలా । సనునారాధించిరితప । మునదివ్యసహస్రవర్షములుగడునిష్ఠఁ॥ ॥కనకమయమైనయీప్రో । లునదమపుతులాహవంబులోనమరులచే । తనవధ్యులుగాఁదగన। వ్వనజజుచేఁబడసిరసురవనితలువరముల్ ॥ వ ॥ ఇదిహిరణ్యపురంబిందుఁబౌలోమకాలకేయులనునసురులతుపదివేలుండుదురువారమరులచేతనవధ్యులనిననట్లైనిదానివయింబోదమురథంబువఱపుమనియేనుమాతలింబంచిన ॥ చ ॥ అతఁడునుసవమారుతరయంబునదివ్యరథంబుదత్పురా । హితపురిభూరివప్రమువయింబఱపెంసురవైరులంతన। ద్ధతులయిప్రోలువెల్వడిరథంబులషష్ఠిసహస్రకంబుతో। శతమఖబుద్ధిఁజేసికడుసైపకతాఁకిరినన్నునల్కతోఁ ॥ వ ॥ ఏనును వారలయఱునదివేలరథంబులపుగతినిరోధంబుగావితతవృక్షశిలాప్రభవంబులైన దివ్యబాణంబులేసిననసురులు మాయాయుద్ధనిబద్ధబుద్ధులైతమపురంబుతోడనదివంబునకెగసిమదీయమార్గణార్గళనిరుద్ధమార్గులయినేలంబడినవీరలనొండువిధంబుననోర్వఁగాదని॥ చ ॥ ఉరగఫణాగ్రరత్నకిరణోగ్రభుజంగవృషభాంకనీళశం । కరుశశిఖండమండితశిఖంఙుశివుఁగాహృదయాంబుజంబునందిరముగనిల్పిపాశుపతదివ్యశరంబరివోసియేసితిఁ । సురరిపుకోటిమీఁదహరిసూతుఁడుమాతలిచూచిమెచ్చఁగఁ॥ వ॥ ఆదివ్యాస్త్రప్రభావంబున సింహశరభశార్దూలశుండాలమహిషమహోరగయక్షరాక్షసపిశాచపన్నగగంధర్వరూపంబులుద్భవిల్లియసురులనెల్లవిగతాసులంజేసిన ॥ క॥ వంచనయును మాయయయుమా।యించిపరాక్రాంతినయ్యుమేశాస్త్రమునంగొంచక నంతకుపురికేఁగించితిఁబౌలోమకాలకేయాసురులఁ ॥ వ॥ ఇటు హిరణ్యపురనివాసులంగ్రతాంత

పురనివాసులం జేసివచ్చి వాసవునకు మ్రొక్కిన వాసవుండును నివాతకవచపౌలోమకాలకేయులవధప్రకారంబు మా
వలన విని నంతసిల్లి వాకిట్లనియె ॥ చ॥ సురలకుఁ బ్రీతి సేసితివసుంధర కేగుముఁ డన్నదీనసహాయా। దరులు విరంగరంబున
బునఁ జూడఁగఁ గోరుచున్నవా। రరిమదభేది నీకు విషమాజిముఖంబుల మారొక్కనంగమో। పరునరులెవ్వరుండ్హరిశ
లుమారొక్కనునయ్యయియెయ్యెడన్ ॥ క॥ ద్రోణ ద్రోణజకృపగీర్వాణనదీజాంగవతులవశ్యముమభవ। ద్బాణతతి
మర। క్షోణీంబరిక్షీణబలులగుదురవజితులై ॥ క॥ అనిననమరేంద్రుపీడ్కొని। చనుదెంచితినకిరీటిశతమఖలోకం। బున
నచేసినవిధము। త్యనఘుండేర్పడఁగఁ జెప్పెనండలువినగన్ ॥ వ॥ ధర్మరాజును దమ్ముఁడు సేసినమహాసంరంభంబునకు
జతురంగభోధిపర్యంతమహీరాజ్యంబప్పుడు తనకుసంప్రాప్తంబయినంతయసంతసిల్లి ॥ గీ॥ దివ్యబాణములు తదీయ
యోగములు। మాకుఁ జూపుమనినమఘవసుతుఁడు। వేలువేలఁ జూపె వేలుపులిచ్చిన। యస్త్రశస్త్రములు గాఁగ్ర
నుతియొనర్చె ॥ చ॥ సురవిశిఖప్రయోగములు చూపఁదొడంగిన నేలదద్దిరిం। విరిగెఁ బయోనిధుల్ లలిగె దిగ్గజముల్ మదమేదిన
దెళా। స్కరరుచిమాసెఁ బావకశిఖావళితోనయిడంగెగాడ్పలం। బరమునివిప్పిరీశ్వరుఁడు బ్రహ్మయునాదిగ వేల్పులు
లున్ ॥ వ॥ అంతసురగణబోధితుండై నారదుండర్జును పాలికివచ్చి యిట్లనియె ॥ గీ॥ ఎదురులేని దివ్యాస్త్రంబులిట్లునీకు
బాడియే ప్రయోగింపంగఁ బాండుపుత్ర। సిద్ధమిపియధిష్ఠాన వర్జితములయ్యె। నేని మూఁడు లోకములు దహించు
త్ర ॥ వ॥ అనియర్జును వారించి నారదుండరిగిన నమరులెల్ల నిజనివాసంబులకరిగిరిట బాండవులందుఁ బదిమాసంబులు
నంతనొక్కనాఁడమరకన్యకలువచ్చియర్జునునకిట్లనిరి ॥ గీ॥ వనములందుఁ బండ్రెండుసంవత్సరమ్ము। లలయికజ్ఞాత
నేకాబ్దకంబుఁ బూనిదీర్చి ఘ్నవృత్తిసల్పుదురుమీరు। పగరనిర్జింతురాహవాభ్యంతరమున ॥ గీ॥ నీపరాక్రమ బలమునకు
ణి। రాజ్యభారంబునీధర్మరాజుదాల్చు। రఘుకులాధీశ్వరుండైన రాముకీర్తి। యట్లునీకీర్తి త్రిజగంబులందుఁ బర
వ॥ అనియాదేశించి దేవకన్యకలు వోయిన నటజేవర్షియైన రోమశుండు ధర్మరాజునకు ధర్మానుశాసనంబు సేసి
బునకరిగె నంతఁ బాండవులెప్పటియట్లఘటోత్కచసహితులై క్రమ్మఱవృషపర్వునివాసంబు సూచుచు బదరీవనంబున
నొక్కరాత్రివసియించి సుబాహుపురంబునకువచ్చి యందుఁదమపరిచారకులైన యింద్రసేనప్రముఖులం గూడి
థాహూథులై ఘటోత్కచుం బోవం బనిచి హిమవత్పర్వతంబునందు దేవర్షిబ్రహ్మర్షియజ్ఞప్రదేశంబుల ననేకతీర్థ

అజగరోపాఖ్యానము.

వంబులుసూచుచునొక్కవర్షంబుండిరంతనొక్కనాఁడు ॥ క॥ మృగయార్థమరిగిహిమవ। న్నగభూములయందుఁ బ
నందనుఁడొకపన్నగు చేతఁ బట్టువడియె। మృగధర్మతనూజుచేత మోక్షితుఁడయ్యెన్ ॥ వ॥ అనినవిని జనమేజయుండు వై
శంపాయనునకిట్లనియె ॥ అక్కర॥ పదివేలగజములబలముగలవాఁడు పౌలస్త్యతోడఁ గదనంబుఁ జేసియతురాక్షసుల
గ్గించి యుదితశౌర్యోన్నతుఁడైనవాఁడు వృకోదరుఁడేల। పదపడినిగృహీతుఁడయ్యెఁ దానొక్కపన్నగుని చేత ॥ వ॥ అని
వానికివైశంపాయనుండిట్లనియెనట్లుభీముండు హిమవదుత్తుంగశృంగోపాంతకాంతారంబుల మృగయావ్యాపారంబు
భ్రమించుచునతిశ్రాంతుండయి తత్ప్రదేశంబున ॥ మ॥ అశవాయావివృతాస్యగహ్వరుఁ గృతాంతాకారుని శ్వాసధూ
మశిఖాధూసరితోగ్రదుగ్గతరుగుల్మవ్రాతు వాఃద్రవ। ఘనశరీరుఁ భృశరూక్షుదర్శను మహానాగప్రభుంగాంచెన
శశాంకద్యుతిహారిదారుణచతుర్దంష్ట్రుఁ గజగ్రాసరున్ ॥ వ॥ అమ్మహాభుజంగంబాయిషార్థియయి భీముంబట్టికొని వా
భుజయుగళంబు దనముఖంబుననంగంబు నిజాంగంబునబంధించి చిక్కంబట్టిన నాగాయుతబలుండయ్యును దదంగనం
మంబునమబలుండై ఇదలనేరకభీముండప్పాముబలవీర్యంబులకువిస్మితుండయి ప్రకృతిసర్పంబుగాదెయ్యాదియో
నొక్కయద్భుతరూపంబనివిచారించుచు దానికిట్లనియె ॥ మత్తకోకిల॥ ఏనుభీముఁడఁ బాండవేయుఁడనిద్ధతేజుఁడధర్మరా
జానుజుండఁ బిశాచపన్నగయక్షరాక్షసవీరులన్। బూనిపోరులనోర్వనోపెడుభూరిసత్త్వుఁడ నాగవఁ। చానవాదులఁబట్టి
ద్రచ్చునంతబాహుబలాఢ్యుఁడన్ ॥ గీ॥ ఇట్టినన్నుఁ బట్టియిప్పాటఁ బంధించు। నట్టిశక్తి యెట్టులయ్యెనీకు। నిదినిసర్గ
యేవరదానసంసిద్ధినైనయది యెచెప్పుమనిన ॥ వ॥ అదియును దీర్ఘజాతియయ్యును దనపూర్వస్మృతి చెడకుండ వరం
గాంచుటం జేసివానికిట్లనియె ॥ క॥ ఇది నావరలాభంబున। నుదయించిన శక్తియట్టియున్నతబలన। పదులైనజీవులునా

దరిదిబలహీనులగుదురివ్విపినమునన్ * గీ॥ ఎమరఁబడిన వానివదలక శార్దూలశరభసామజాదిసత్త్వతతులఁ బట్టితినుచు
న్న యట్టివాఁడవ్వను భక్ష్యమైతివీవు పాండుపుత్ర * గీ॥ శక్రపదవిఁ బొందిన బ్రాహ్మణులకవమానమేను జేసి మద
ముపేర్మి నగఘుయిట్టులె తినం దొక్కమునివరుశాపశక్తిఁ దొంటిశక్తి దొఱఁగి * వ॥ అనిదుఃఖించిన భుజంగమంబునకు భీ
ముండిట్లనియె * క॥ కడుఁ గొంచెకమగు దుఃఖములగు నెడను చిత్తమెయాత్మ నిందయె య్యెడలమునఁ బడలక నేకార్యతనె ప్వనుమం

* ధర్మరాజు భీమసేనుని వెదకఁ బోవుట. *

తటచూ వెవురుషుపురుషార్థమిలన్ * వ॥ పురుషకారంబునం జేసి దైవంబు నిర్వర్తింప నెవ్వరోపుదురేను మహాబాహుబ
లుండ నయ్యును భవద్గ్రహీతుండనై యిట్టియవస్థం బొందితి నాత్మత్యాగంబునకు వెఱవ నవగతరాజ్యానుభోగులై మద్భ్రా
తృవరులు దుర్గమంబైన యిప్పర్వతంబునం ద్రిమ్మరుచున్న నన్నుఁ గానక యెంత దుఃఖింతురోయని వగచెదనని య
న్నంతనిట ధర్మనందనుండు దీప్తంబైన శివారుతంబు విని యతిశంకితచిత్తుండై యనంతరంబ తనదక్షిణ భుజాస్పందనం
బుపలక్షించి మీఁదలగ్గనుచు ననుజమధ్యంబున ననిలజుం గానక యర్జునుం గవలనుగృష్ణారక్షణార్థంబుగా నియోగించి ధౌ
మ్యపురోగములైన భూసురవరులతో భీము రోయుచుం దదీయపాదతల లలితహలకులిశకలశాది లక్షణలక్షితంబైన పాం
సుపథంబునం జని ముందట * క॥ గిరిశిఖరాభోగబృహత్ । స్ఫురభుజగశరీరవేష్టితశరీరుండై । భరమునఁ గదలఁగ నేరక । ప
రవశ్రముమడఁగనున్న పవనజుఁ గనియెన్ * క॥ కనితనయాశ్చర్యగతంబున । ననిలజుఁ డొక పాము చేతన విచేష్టితుఁడై । తన
చేష్టఁ దఱిగి ప్రాకృత । జనక్రియనిట్లున్నవాఁడసామర్థ్యమునన్ * వ॥ ఇదియాశ్చర్యంబనుచు ననిలజుం జూచి దుః
ఖితుండై ధర్మజుం డయ్యజగరంబునకిట్లనియె నయ్యా నీవు సర్పరూపంబు దాల్చిన దైత్యుండవో దేవతవో యేమి యధిష్ఠి
సుంపనిన్నడిగెద నమ్మహాభుజు నాయనుజు నామిషార్థివై పట్టితేని నీకు బుభుక్షానివృత్తియగునట్లుగాఁ జాలినంత మృగ
మాంసంబుఁ బెట్టెద వీని విడువుమనిన ధర్మజునకు నయ్యజగరంబిట్లనియె * సీ॥ వినవయ్య నహుషుఁడన్ జనపతి నేను మీ
పూర్వజులకును దొలుపూర్వజుండ । ననఘ పవిత్రమునకైన యగువాఁడనైశ్వర్యగర్వంబున సార్యవృత్తి । విడిచి వివేకంబు
చెడి సహస్రోత్తమ బ్రాహ్మణావృతమైన బ్రహ్మరథము । నెక్కి బ్రాహ్మణులకు నక్కజంబగు నవమానంబు సేసిన దా
ననాకుఁ * గీ॥ కలశభవుఁడగస్త్యుఁ డలిగి యత్యుగ్రాహివగుమనుచు శాపమిచ్చెఁ మునివరేణ్యు శాపమునఁ జేసి
యిప్పాటనవయుచున్నవాఁడ నాటఁ గోలె * వ॥ విధివిలసితంబు పేర్మి నీకేమని చెప్పుదు * చ॥ చదివితి నెల్లవేదములు స
త్క్రియఁ జేసితి నూఱు యజ్ఞముల్ । విదితము గాను రేంద్రపదవీస్థితిఁ బొందితి మద్గదంబునన్ । దుదిఁ బెనుబాము నై యధిక
దుఃఖుఁడనై తి సుఖంబు దుఃఖమున్ । వదలక చేయుచోఁ బలవద్విధికేమి భరంబు సెప్పుమా * వ॥ అయ్యగస్త్యు చేతనిట్లు
శాపగ్రస్తుండనై శాపాసనంబువలనం బాసి యిటవచ్చుచునుండి మునీంద్రా నాకుఁ బూర్వస్మృతి చెడకుండను బలవంతం
బులైన సత్త్వంబులు నన్నుమట్టుదు బలహీనంబులుగా శాపవిమోక్షంబున కుపాయంబును బ్రసాదింపుమని కృతాం
జలినై యున్న నాకుం గరుణించి మునివరుండు నావేఁడినవరంబులిచ్చి యిట్లనియె * క॥ క్రమమున నీ చేసిన ప్రశ్నములకుఁ
ప్రత్యుత్తరంబు సమ్మతినత్యు । త్తముఁడెవ్వఁడిచ్చునతనిక । తమునను శాపాంతమగు బుధస్తుతనీకున్ * వ॥ అదిదీర్ఘ
కాలంబునం గాని కాదనిమె నేనును దద్వచనంబవలంబించి పెద్దకాలంబయ్యె నియ్యడవి నున్నవాఁడ నేఁడు నీతమ్ముండు నా
కుఁ గాల ప్రాప్తంబయిన భక్ష్యంబయ్యె నోపుదేని నాప్రశ్నములకుఁ బ్రత్యుత్తరంబిచ్చి వీని విడుపించుకొమ్మనిన ధర్మజుండి
ట్లనియె * క॥ నీయడిగినయర్థాభి। ప్రాయములకు నుత్తరంబు పరువడి జెప్పన్ । ధీయుత బ్రాహ్మణులకుఁగాఁ శాయత

ధర్మరాజు నహుషు ప్రశ్నంబులకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట.

మతులయ్యు వారులక విపయము లే * వ॥ అయిన మనానేర్చు విధంబునం జెప్పెద నడుగుమనిన వానికి నజగరంబిట్లనియె *
గీ॥ యెవ్వఁడయేగుణములుగలవాఁడు బ్రాహ్మణుఁ డతని కెఱుఁగదగిన యట్టి వస్తు వెద్ది దీని నాకు నెఱుఁగింపుమనిన । ట్లను
ముఁ జెప్పెఁ బాండవాగ్రజుండు * సీ॥ సత్యక్షమాదమశౌచదయాతపోదానశీలంబులెందేనిగాననగునట్టి వాఁడు బ్రాహ్మ
ణుఁడు సుఖంబు దుఃఖము నైనయడవి మోహమును బొందకునికి యవానికిను త్తనుంబ ఫవిద్యయని నీ చెప్ప నయగ్గుణములు
క్రియాస్థావ్రనం మఁగల్గిన నతండు తన్మద్విజుఁడుగా నేర్చు నేని జహాడడ * గీ॥ ట్టులైన బ్రాహ్మణాదివర్ణవిభాగ । మె

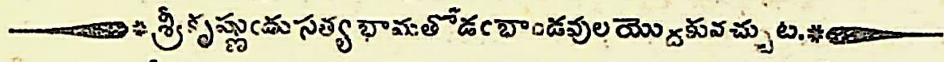
ట్లుకులునయ్యహీనులధికులనవివేకమదియపార్థకంబుగాదె । యనిననయ్యనంతరకాలజ్ఞుండు ॥ వ॥ ప్రమాదంబున
ర్ణసంకరంబైనప్పుడు వర్ణపరీక్షా గ్రంబుగా బ్రాహ్మణులకువృత్తంబు వేలు వేఱ స్వాయంభువుండైన మనువు సెప్పె సత్య
దిగుణంబులశూద్రునందుఁగలిగెనేనివాఁడుశూద్రుండుఁగాక బ్రాహ్మణుండుగానేర్చు నేయవియు బ్రాహ్మణు
దులేనివాఁడు శూద్రుండయనంబడుంగావునవృత్తంబులయుత్తమంబులు ॥ గీ॥ వృత్తవంతుండు వెండియువివిధగతుల
త్తవంతుండుగానేర్చు వృత్తహీనుఁడైనవాఁడువిహీనుండయం త్రుగాన । వితతగుఁగదు మేలువృత్తరత ॥ వ॥ అట్ల
గరఁ బిల్లనియె ॥ గీ॥ అప్రియంబొగిఁ జేసియు నన్నృతవాది । యయ్యు హింసగావింపనియమ్మహాత్ముఁ । డేగునుగతికినిం ద్ర
ట్లుహింస । యనఘయింతవిశేషమెట్లయ్యెఁజెపుము ॥ వ॥ అనినధర్మతనయుండిట్లనియె దానంబును బ్రియంబుచేతయు
స్యంబునునహింసయుననివి నాలుగును సమానంబులయ్యునను నహింసయవిశేషంబెట్లనిన దేవమనుష్యతిర్యగ్యోనుల
జుమూఁడుగతులయందు మనుష్యుండు దానాదిగుణంబులుగల్గియహింసాపరుండైనవాఁడు దేవగతివడయు విపరీత
సుండైతిర్యగ్యోనులంబొందునని యిట్లుతనచేసినప్రశ్నంబులకుఁబ్రత్యుత్తరంబుపలికిన ధర్మనందనున కతిప్రీతుండై
నుసేనునవిడిచిశాపవిముక్తుండై దివ్యరూపంబుఁజేకొనియున్నసహుషువలననధ్యాత్మరహస్యంబు లిమ్ముగా నెఱిఁగి
ధిష్ఠిరుండువృకోదరుండోడ్కొనినిజాశ్రమంబునకువచ్చియున్నంత ॥ క॥ ఖరకిరణతాపమునను రుతరదవదాహ
షితములైనవనాంతరతరుతతికాప్యాయనకరమైవర్షాగమంబుగడుబెడఁగయ్యెన్ ॥ క॥ నాలుగు కెలఁకులఁ ఘన
లంబులు వ్రేలిగిరిసెజఁగఝూనిలవే । గాలోలములైబహుల । స్థూలపయోధారలోలిఁదుములంబులుగాన్ ॥ క॥
నతిరదర్శితమంబోకో । యనఁగఘనాఘనతమిస్రసువిరళమైక । ప్పినజనులకువస్తువిభాగనమొక్కెడఁ కమాటుగలిగె
వ్యతరుచులన్ ॥ చ॥ అరుదగుతప్పరయోదసముయంబునఁ నొక్కటవిస్తరిల్లెనంబరమునఁనంపదధ్వనియుఁబల్వలభూ
భూనదధ్వరో । త్కరరవములు మ్మిహిరుహశిఖండములందుశిఖండితాండవాం । తరసమృదుమంజులస్వనముదారతరంబుగను
నంబునన్ ॥ చ॥ దళితనవీనకంటకకదంబకదంబకకేతకీరజో । మిళితసుగంధబంధురసమీరణమున్నశిఁయాచుచుండఁగా
లియుచుఁబువ్వుగుత్తులనునయ్యెలలొప్పఁగనెక్కయాఁగెను । ల్లలదళినీకులంబుమృదులధ్వనిగీతమువిస్తరించుచున్
క॥ సురచాపచిత్రగగన । స్ఫురణముఁబురణించునట్లుభూవనితనిరం । తరచిత్రతమైయొప్పెను । సురుచిరనవశా
లీ ధ్రసురగోపములన్ ॥ వ॥ తత్సమయానంతరంబున ॥ ఉ॥ భూసతికిన్ దివంబునకుఁబొల్పెసఁగంగశరత్సమాగమం । బాసు
ప్రమోదకరమై విలసిల్లెనుమార్గిసుండలో । పాసితరాజహంసగతిభాతి ప్రసన్నసరస్వతీకమ । ల్జాసనశోభితంబగుచు
యానముతోసమానమై ॥ ఉ॥ శారదరాత్రులుజ్జ్వలలసత్తరతారకహారపఙ్క్తులం । జారుతరంబులయ్యె వికసన్నవకైర
ధబంధురో । దారసమీరసౌరభముదాల్చిసుధాంశువికీర్యమాణక । ర్పూరపరాగపాండురుచిపూరములంబరపూరితంబులై

నన్నయభట్టుకవిత్వముసంపూర్ణము.

ఇక్కడనుండియెఱ్ఱప్రగడకవిత్వము.

చ॥ స్ఫురదరుణాంశురాగరుచిఁ బొంపిరివోయినదస్తనీరదా । వరణములై దళత్కమలవైభవజృంభణముల్లసిల్లుమ
శతరహంససారసమధువ్రతవిస్వనములెసలంగఁగా । గరమువెలింగెవాసరముఖంబులుశారదవేళఁజూడఁగన్ ॥ శా॥
నాంభఃపటలంబునంబృథుపయోధారావలిందాల్చిగ । ర్జావిర్ఘోషముబృంహితచ్ఛలనఁబ్రచ్ఛాదించి ప్రావృట్పయో
దానీకంబుశరద్భయంబునవిసూచాకారతన్ డిగ్గెనాఁ । గానొప్పారెమదోత్కటద్విరదసంఘంబుల వనాంతంబులన్
క॥ కలనీలకంఠకోలా । హలలీలలు సెలఁగె రాజహంసకులంబుల్ । దిలకించెనఁ ప్రవర్గా । నవలివికసితకుసుమకుఁజవాటి
దుకా ॥ మ॥ అతిగాంభీర్యవిభూతినేకచులికాహంకారవిశేషశో । షితపాథోధివయస్కుఁడైనమునిదోఁచెంబున్
జోమయాఃకృతినయ్యాన్యదిగంతవీథిఁబ్రకటక్రీడాకళాగర్వ్యగ । ర్జితమండూకకళంకితాంబుపదితాసిద్ధిప్రదాయ
డై ॥ గీ॥ విశదశారదాంబుదపరివేష్టనమునఁ బొలుచుగగనంబు ప్రతిబింబమొఱుయుననఁగ । వికచకాశవనీపరివేష్టనమున ।

శయిల్లె నిర్మలకమలాకరములు ✱ వ॥ అట్టి శారదసమయంబున నుత్ఫుల్లకుముదకల్హారకేసరపరాగకల్లోలమాలినియు ననేక మునిలోకసతతసంసేవ్యమానవిపులపులినోత్సంగతలయు నిరంతరతీరవాసితతాపసమండలీవిలసితయు నాకాశసంకాశవిశదసలిలయు నైన సరస్వతీనదియందు దినస్నానపానాది విశేషంబులం బరితోషంబు నొందుచుఁ బాండునందనులమ్మరుభూమిం గొన్ని దినంబులు వసియించి తదనంతరంబ ధౌమ్యాదిభూసురవరులును నింద్రసేనాదిమూలభృత్యులుం దోడ నరుగుదెంచి కామ్యకవనంబునకు వచ్చి యచ్చటి మునులచేత నభినందితులయి యందు సముచితవర్తనంబుల నుండు నంత ✱ క॥ వాసవనందనసఖుఁడగు భూసురుఁ డొకఁ డరుగుదెంచి భూవినుతగుణోద్భాసితు ధర్మజు విప్రసభాసీనుం గాంచి పలికెం బరమప్రీతిన్ ✱ చ॥ జనవర నీవు తమ్ములును సమ్మదమొందఁగ నివ్వనంబునం, దునికి ధ్రువంబుగా విని మహోజ్జ్వలతేజుఁడు దేవకీసుతుం డనఘుఁడు మిమ్ముఁ జూచుటకునై యిట వచ్చుచున్నవాఁడు మీ, కును ననిశంబు దా హితము గోరుచు నుండు నతండు నెయ్యుఁడై ✱ వ॥ మఱియు ననేకయుగసహస్రజీవియు నప్రమేయతపఃప్రభావభాసియు వినతవిధేయుండును నగు మార్కండే

శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామతోఁ బాండవులయొద్దకు వచ్చుట.

యుండును భవదీయదర్శనార్థం బీక్షణంబ యరుగుదెంచు నని చెప్పె నంత నా ముహూర్తంబున ✱ సీ॥ సైన్యసుగ్రీవాది జవనాశ్వయుక్తమై యాబద్ధమాత్సర్గత్రాంశువటల, భాసితంబైన సౌవర్ణపతాకాదిభూషితగగనమై పొలుపుమీఱు దివ్యరథంబున దేవకీసుతుఁడు ప్రియంబున సత్యభామాస్వితముగ, దరళసౌదామినీదామసముజ్జ్వలదార్ద్రధరోత్సంగతలమునందు ✱ శీతదీధితియుఁ దానును వెలుఁగు శతముఖుఁడును బోలె, నరుగుదెంచె ఘనరథాంగనేమి, విపులఘోషతాండవితబహ్విగ్రిశబ్దశబ్దాయమానవనవిభాగుఁడగుచు ✱ వ॥ ఇట్లు వచ్చి వాసుదేవుండు రథావతరణంబు సేసి ధర్మనందనున కభివందనం బాచరించి భీమార్జుననకులసహదేవుల నాలింగించుకొని ద్రౌపది గారవించి ధౌమ్యాదిమహీవరులచేత నభినందితుం డయ్యె. నంతఁ గౌంతేయాగ్రజుండు గరుడధ్వజునకు నర్ఘ్యాదిసత్కారంబులు నిర్వర్తించి తమ్ములుం దానును విప్రజనంబులును తనిం బరివేష్టించి యుండ రప్పుడు కృష్ణుండు ధనంజయుం దనచేరువను నిచికొని చిరకాలసందర్శనోల్లాసితంబైన యతని యాకారంబు త్యాదరంబున నభినందించుచు ధర్మరాజున కిట్లనియె ✱ సీ॥ భాగ్యంబుగా దెయ్యి పార్థుండు హరుఁడాదిదైవనిజకరసమూహంబువలన, నెలమిఁ గృతాస్త్రుఁడై యే తెంచుట రయంగధన్యుండవై తీవు ధర్మతనయ, నీ ధర్మచరితయు నీతత్వంబును జూ వెయింతకుఁ గారణంబి గ్ధచరిత, రాజ్యంబుకంటెను రాజేంద్ర ధర్మంబయిష్టమై పరఁగు నీకెల్లనాఁడు ✱ గీ॥ వేదవేదాంగవిదుఁడవు విధియజ్ఞకర్తవై తిధనుర్వేదకర్మఠుఁడవు, ధరణియెల్ల నేలెడి రాజధర్మము మఱ, సులభమయ్యె నీకిహపరశోభవములు ✱ చ॥ దమమును సత్యయుక్తియును ధైర్యముఁ గూడియు నిత్యతృప్తియు, శమమును నీకునైజములు సమ్మతినర్థవశంబు కామలోభములను బొందవల్లగుటఁ బార్థివకుంజర ధర్మరాజ నా, మము నద్రిలోకపూజ్యమహిమంబు గడించె దపవివ్విధంబునన్ ✱ వ॥ అని వెండియు ✱ శా॥ ద్యూతవ్యాజమునన్ సభాంగణములో దుర్యోధనుం డట్లు దు, ర్నీతిం గూడి యొనర్చినట్టి యఘముల్ నిమ్మంపధైర్యోన్నమ, చ్ఛేతస్సారుఁడవై ననీకొకనికిన్ జెల్లెన్ సహింపం గవి, ఖ్యాతిం బోల్పఁగ ధార్మికుల్లరెయింకం బృథ్విలో నెవ్వరున్ ✱ చ॥ ఉత్తమ సత్యసంయుతమునూనినవాఁడవు నీవు విక్రమంబు బొల్లమిఁ గౌరవాధములయ్యుసతియు మ్మె యిఁజెల్లెఁ గాకయొం, డెల్లను నేల నీదుమదినించుక కిట్టిజనించినన్ మహీ, వల్లభ యప్పురూవఅదె వారకవైరికులంబు సర్వమున్ ✱ చ॥ పీనుత భవన్నియోగమును వేలయు లంఘ్యముగా ననిమ్మెయిన్, ఘనభుజవీచివిభ్రమవిశాసముఁ జూపక శిల్పిఁ గాకస, జ్జనసుతచూడనీయనుజసాగరముల్ దరితోడవిద్విష, జ్జనలయకారులై కడఁగి సర్వజగంబులనాక్రమింపవే ✱ ఉ॥ అంధకవృష్ణిభోజకుకురాన్వయభూవరులెల్ల నీదెసన్, బాంధవసౌహృదప్రణయభక్తివిశేషములొప్ప నీకు నా, గ్రంధి యడంగఁ జేయ నెసకంబునఁ బూనినవారు లోభమో, హాంధులు ధార్తరాష్ట్రలు జనాధిపమాత్రోనువారె వారలన్ ✱ క॥ చతురంభోధివరీత క్షితితలసామ్రాజ్యలక్ష్మి కిం బతివి జగన్నుతనీవ నీవు దలఁచిన నతిదుష్కరమెందు లేదనర్థనహీపా ✱ వ॥ అనిన సంతసిల్లి కుంతీనందనుండు దేవకీనందనుతోడ దేవా యివ్విధంబున నల్పావశిష్టంబయిన వనవాసకాలంబును నజ్ఞాతవర్తనంబునుం దీర్చి లోకనింద్యంబు గాని విక్రమంబున నంబగ నజయింపఁ గోరెద మదీయనిర్వహించు భారంబు నీయది యా నీ[illegible] బరముగోపనంబులు సులభంబులగుట నిశ్చయంబుగా నె

యని యెనప్పుడు కృష్ణుండు నిజసమీపంబున నున్న పాంచాలిం జూచి యిట్లనియె * సీ॥ నీపుత్రులిప్పుడు నీరజలోచన యదు
కుమారులు దారు ముదముతోడ । ననువమ స్నేహసమాహితహృదయులై కరిహయారోహణ పరతఁ దగిలి । యాదవ
వివిధశస్త్రాస్త్రవిశేషముల్ గఱచుచునొండెల్ల మఱచియున్న । వారు ప్రద్యుమ్నుండు వారికి దివ్యాస్త్రజాతంబు
ను బ్రీతినొసఁగె॥ గీ॥ దవ్వియాయాభద్ర తనపుత్రులకంటెనీ । తనయులందు గూర్మిఁ దనరఁ జేయు । నూఱడిల్లుమింక

* మార్కండేయుఁడను మహామునిపాండవులయొద్దకు వచ్చుట. *

లోన్నతులఁ బెం । పారగాలమనతిదూరమయ్యె * వ॥ అనియాశ్వాసించు సమయంబునం బరమతపోధనుండైన మార్క
ండేయుండు సను దెంచినం గృష్ణుండును బాండవులునతని నెక్కుఁడు గౌరవయోచితవిధులం బూజించి రిమ్మునీంద్రుండును వారి
త్యేకంబకుశలంబులడిగె దదనంతరంబ యయ్యందఱు నాసీనులై యున్నయెడ బాండవహితార్థియై వనజోదరుండమ్మునికిట్లనియె
ఉ॥ ఏనును బాండునందనులు నిమ్ముని ముఖ్యులు నిప్పుడోలోకన । న్మానిత వాక్యనిచయసమంజులవాగమృతప్రవాహము
వీనుల దోయిలించుకొని వేడుకఁ గ్రోలి కొనంగ నాత్మలం । బూనెదమస్మదీప్సితముఁ బూర్ణము సేయఁగ నర్హ మిమ్మెయిన్
కావున * క॥ దేవనరదేవధరణీదేవ చరిత్రములు భర్తృదేవతలనఁగా । భువినుతులయిన సతుల ప్ర । భావము లెఱిఁగిం
మోలిం బ్రస్ఫుటముగాను * వ॥ అనియడుగుచున్నయెడ నారదుండేను దెంచిన నందఱు బ్రత్యుద్గతులై ప్రణమిల్లి
నిముచితపీఠంబుననునిచి యాయుచిత సత్కారంబులం బ్రీతునిం జేసిన నమ్మహామునిమార్కండేయునిం జూచి కృష్ణపాండవ
తారంబుగాఁ బరమపుణ్యకథాకథనం బెఱుంగింతువుగాక యనిపలికి వారలనామంత్రణంబు సేసి విజేచ్ఛం జనియెం
నంతరంబ ధర్మతనయుండు మార్కండేయున కిట్లనియె * సీ॥ కడఁగి ధర్మంబుతో నడుచుచు మేమిట్లు దండడెడు దుఃఖంబు బొం
టయును । నేపున నెవ్వాశఁ బాపంబు సేయుచు ధృతరాష్ట్రజులు సుఖోన్నతులగుటయుఁ । గనియివ్విపర్యయమునక నేసా
హింతుఁ బాయకనరుడిప్పు సేయు కర్మములఫలమిందులఁ బొందు నొపరలోకమంటుఁ బొందునొ యిందునందుఁ గనునో, గీ॥
శ్వాకర్తయైనయీశ్వరునదిగాని పురుషుకర్మఫలముపొరయకున్నె । యొడలితోడఁ గృతము వెడలిపోవునో యిది । తెలియవ
లయునామనలఘుపుణ్యా * వ॥ ఇంతయు నెఱుంగింపవీవ యర్హుండవనినఁ బరమజ్ఞాననిధియైనయ తపోనిధియతనికిట్లనియె
దొల్లి పితాత ప్రథమకల్పంబున నత్యంతనిర్మలంబులును ధర్మతంత్రంబులు నైనశరీరంబులు సృజియించెనట్లు పుట్టిపెం
డినయామనుష్యులు మహాసత్త్వసంపన్నులు సత్యవాదులు సత్యసంకల్పులు బ్రహ్మభూతాత్ములు స్వచ్ఛందజీవులునై
దేవయానంబుల విహరించుచు ననాయాసంబున నధికఫలసిద్ధిం బొందుచు సర్వజ్ఞులై విగతమత్సరులై బహుసహస్ర
వత్సరాయుష్యులై వర్తిల్లుచుండిరంతఁ గాలాంతరంబున నంగామక్రోధాది గుణంబులు దమ్ముంబొందుటయు మాయాప్ర
వర్తనులై దేవతలచేతవిడువంబడియల్పాయువులునల్పబలశరీరసత్త్వులును దరిద్రులును నిష్ఫలారంభులును బహుళో
పీడితులును నాస్తికులును నై యొండొరుల మెచ్చక మరితంబులు సేయుచుఁ దిర్యగ్యోనులం బుట్టుచు నరకాగ్నులం గ్రా
గుచుఁ గతాగత భ్రమణంబుల నలయందొడంగిరిట్లు దిరుగుచున్న సంసారచక్రంబునందు * చ॥ మనుజుఁడు పుణ్యపా
ములు మానుగ నిందొనరించుచుండు దిక్కా । దనువు దొరంగిపోవునెడఁ దప్పవునీడయుపోలెఁ గర్మముల్ । వెనుకనయేగి
రిసుఖవిశ్రుతియుం బటుదైన్యదుర్గఖముకా । దనుకఁగఁ జేయుఁ గ్రమ్మఱకతాన యొనర్పు భవంబు దేహికిన్ * క॥ నిను
నఁజున కెవ్విధమునఁ దనచేసిన సుకృతదుష్కృతంబులు నెఱియం । దనకనుభవింపఁ బాలవి । తనువు సెడంగాని కర్మ
సెడదనఘా * వ॥ మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద * క॥ ఈలోకమయ్యగుఁ గొందఱకు కాలోకముగొందఱకు నిహంబు
బరముక్కా । మేలగుఁ గొందఱకు అకధిపా । యేలోకము లేదు వినవెయిలఁ గొందఱకున్ * చ॥ ధనములు సాలఁ గల్గిసతతంబును
ద్రియవాంఛ సల్పుచుకా । మనమున నెన్నఁడుం సుకృతమార్గము పొంతము బోక లోభమో । హనిరతబుద్ధులై తిరుస
జనుల్పరలోకసౌఖ్యముల్ । గనుటకు నేరరిప్పటి సుఖంబులు మేలయితోఁచువారికిన్ * మ॥ ఉపవాసవ్రతసంత
యనతీర్థోపాసనాదిక్రియా । కపరత్వంబునఁ జేసియైహికము దుఃఖప్రాయమై సోఁకఁగా । విపులానందముఁ బొందఁగల్గు
దివా విర్భూతభోగైకలోలుపబుద్ధిం జిరపుణ్యశీలురకు నాలోకంబునన్ భావరా * ఉ॥ ధర్మమవల్కముండగలిధర్మ
బునఁ జేసియర్థముకా । బేర్మి యఁ కామదిధర్మవిధిబెండి ... కర్మములం బ్రశస్తములు గాఁ గ్రతువు

పొనరించుసజ్జనుల్ । ధర్మజయిందునఁదును మదంబునఁ గాంతురభీష్టసౌఖ్యముల్ ॥ గీ॥ సత్యమును శమంబు శౌచంబు లే
కనా । స్తిక్యమును నిషిద్ధసేవనంబు । గలిగి తిరుగు దుష్టజనశ్రేణి । పొలియును భయలోకములకుఁ గాక ॥ వ॥ ఇది మనుష్యు
లకర్మగతి ప్రకారంబు ॥ చ॥ జననుత మీకు దివ్యులరుసన్మతి దేవహితార్థ మిమ్మహిన్ । జననము నొందినారలు ప్రశస్తప
రాక్రమలీలఁ జెప్పియుం । కనఖలశత్రునిగ్రహణకర్మ మొనర్పు మహీభరంబు దీ । ర్పి నియతిఁ బెక్కుజన్మములు సేసి భజింతు

※మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు చెప్పుట.※

రు దేవభావముల్ ॥ వ॥ అనినవిని ధర్మతనయుండు బ్రాహ్మణప్రభావంబు వినవలతుం జెప్పవే యనిన మార్కండేయుండిట్ల
నిచెప్పెఁ దొల్లి హైహయవంశోద్భవుండైన దుందుమారుండను పేరి రాజకుమారుండు మృగయాసక్తుండై వనంబునఁ గ్ర
మ్మరువాఁ డొక్కెడ దృణలతాగుల్మమధ్యంబునం గృష్ణాజినోత్తరీయుండై యున్నవాని నొక్క విప్రు దవ్వులం గనిమృ
గంబనుబుద్ధిం జేసి బాణంబరివోసి యేసి డాయంజని నిశ్చేతనుండైన యతనిం జూచి యత్యంతదుఃఖితుండై పురంబునకుం బో
యి నిజవంశవృద్ధులైన హైహయులకంతవృత్తాంతంబునుం జెప్పి వారిం దోడ్కొని వచ్చి యవ్విప్రశరీరంబు చూపినం ॥ గీ॥ వా
రలందఱు వందురి వగచి యచటి । కతిసమీపంబున నుదార్క్ష్యుఁడను మునీంద్రు । నాశ్రమంబు వెదకి వాడ యరిగి కనిరి । దేవముని సిద్ధ
లోకప్రతీక్ష్యు దార్క్ష్యు ॥ క॥ ఆ భక్తిమెఱుఁగుటయును । య్యానఘుఁడు దీవించి వారికర్ఘ్యములు గుప్పా । జనములొనరింపఁ బం
కే । దనశిష్యులఁ బరమసంశ్రితవ్రతుఁ డుదయన్ ॥ వ॥ హైహయులు నమ్మునీంద్రునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబులు సే
సి మహాత్మా యిక్కుమారుండు మృగయాసక్తుండై వచ్చి యింతకు మున్న యివ్వనంబున నొక్క బ్రాహ్మణుం గృష్ణాజినావృ
తుననిశ్రాంతు బాపంబువం జేసి మృగంబనుబుద్ధి నేసిన నతండు మృతుండయ్యె నేము మహాపాతకదూషితుల మైతిమి గావున
మీ చేయునకారంబులకర్హులముగామి యప్పాపంబున కెయ్యది నిష్కృతి యనిన నవ్వుచుఁ దార్క్ష్యుండిట్లనియె ॥ క॥ వినుమె
న్నఁడు మాయాశ్రమమున నెవ్వారలకు లేవు భూరిభయవ్యా । ధిజరోధమృత్యుదోషా । ద్యనేకదోషములు త్రిజగదాశ్చ
ర్యముగన్ ॥ వ॥ అని పలికి యమ్మునిశార్దూలుండు దన పుత్త్రు నధికతపోవీర్యబలసమన్వితుం జూపి ॥ క॥ ఈతఁడగు నేమి చాల
ప । చేత నిహతుఁడైనవాఁడు సెప్పుఁడనుడు వా । రాతఁడ తమ మును చూచిన । యాతండగుటకును మహోద్భుతాత్మకులసుచన్ ॥
వ॥ అమ్మునికి వారలిట్లనిరి ॥ క॥ మృతుఁడై క్రమ్మఱ సంజీ । వితుఁడయ్యె నితండు కరము విస్మయమిది భూ । నుత యిట్టి మహిమ కలి
మికిం గత మెయ్యది యానతిమ్ము గారుణ్యమునన్ ॥ వ॥ అనియడిగినఁ దార్క్ష్యుండిట్లనియె ॥ శా॥ ఆలస్యంబొకయింత లేదు శు
చియాహారంబు నిత్యక్రియా । జాలంబేమఱ మర్చనీయులతిథుల్ సత్యంబ పల్కంబడున్ । మేలై శాంతియు బ్రహ్మచర్యము
ననెన్నిందాలు మల్లోటనే । కాలంబున్ బటుమృత్యురోగభయశంకం బొందమేమిమ్ములన్ ॥ వ॥ ఇది యస్మదీయప్రభా
వమూలంబు మీకుఁ బాతకంబు వలని శంక వలవదరుగుం డనినం దార్క్ష్యుని వీడ్కొని హైహయులు నిజనివాసంబులకుం జనిరి
భరతవంశోత్తమ యిట్టిదియ బ్రాహ్మణప్రభావంబని మఱియు మార్కండేయుండు బ్రహ్మక్షత్త్రియస్వరూపనిదర్శనం
బైన యితిహాసంబొక్కటి సెప్పెదవినుమని ధర్మరాజునకిట్లనియె ॥ చ॥ వినుతచరిత్రుఁడత్త్రియను విప్రవరుండు తపంబొ
నర్పఁగా । వనమున కేగుచుండి తనవల్లభఁ గన్గొని యిట్లనుం దపం । బునకిదె యేఁగు భూని వనభూమికిఁ బోవుచున్నవాఁడ
నో । వనరుహనేత్ర నీవుఁ బటువచ్చెదొ పుత్త్రులయొద్దనుండెదో ॥ చ॥ అనుటయు భార్య యిట్లనియె నక్కట పుత్త్రులసంగుటుం
బభా । రనియు ససవృత్తు లెల్లను దిరంబుగఁ జేయక యాశ్రమాంతరం । బునకు మహాత్మ నీకునిటు పోవుట ధర్మువుగాదు వైన్య
భూజనపతి యిచ్చు నర్థులకు జాలఁగ నర్థము వేఁడుమవ్విభున్ ॥ వ॥ అనినం గొండొక విచారించి భార్య పలుకులు ధర్మయుక్తం
బులగుటకు సంతోషించి యమ్మహాద్విజుండప్పుడచని యాశ్వమేధాధ్వరదీక్షితుండై విప్రులకు నపారధనంబు లిచ్చుచు
న్న వైన్యుం గని యాశీర్వాదపురస్సరంబుగా నిట్లనియె ॥ ఉ॥ నీవ విధాతవింద్రుఁడవు నీవ సమస్తజనేశ్వరుఁడవున్ । నీ
వ యశేషధర్మములు నీవనెఱుంగుదు నిన్నుఁ బోలఁగా । నీవసుధాతలంబున మహీశ్వరులెవ్వరు లేరు నమ్మునీం । ద్రావలి
యెప్పుడు నిన్నుఁ గొనియాడు నతిస్ఫుటవాక్యపద్ధతిన్ ॥ చ॥ అనిపలుకంగ గౌతముఁడు మహామునియచ్చట నుండి యంతయున్ । విని
కలుషించి యేమిటులయిటు వీఁకననోరలుగంగఁ బ్రేలెదీ । జనపతి యే విధాతయును శక్రుఁడు నీశుఁడునర్థకాంక్షివై । మనమున
శంక లేక యొకమానవు నింత నుతింప నేటికిన్ ॥ వ॥ అనుటయు నత్త్రి యిట్లనియె ॥ ఉ॥ ఊరక మీఱ వాడెదవయుక్తము యుక్తము

* అత్రిగౌతములపరస్పరసంవాదము. *

నాత్మఁ జూడఁగా। నేరవుసర్వలోకములనిర్మలసేతిపరాక్రమ బులో। ప్పారఁగ నేలిధర్త్రములకన్నిటికిం గుదుగై వెలుఁగు
థా। శ్రీరమణు: డు మేటిగనుతింపఁగఁబోలఁడె నాకుని మ్మోయిణ్ * వ॥ అనితన్నాక్షేపించిన గౌతముండు * గీ॥ కలయవరలు
వచ్చితలతెల్లనైనంతఁ। జేసియొల్లనీకుఁ జేరు నెఱుక। జ్ఞానవృద్ధుఁడైనవానిమాటలుగదా। సభలఁ జెల్లునార్యజనులకెక్క
వ॥ అనితోడఁగియయ్యిరువురుమహానాదంబుగా వాదంబు సేయుచుండఁ గాశ్యపనామధేయుండైన మునిసభాసదులైన
నులంజూచి వీరలవాదము నచేతఁ జక్కంబడదు సకలధర్మజ్ఞుండైన సనత్కుమారునడుగుదమనిన నాసదస్యులం దుసనత్కు
మారుపాలికిఁ జని యత్రిగౌతములవివాదంబు తెలియఁగ జెప్పంగించినఁ నతండు వారికిట్లనియె ● ఉ॥ అత్రి నిజంబపల్కెఁ దగు
తనివాక్యము ధర్మయుక్తమీ। ధాత్రి పనుస్తమ బృహదుదగ్ర భుజాగ్రమునం దుఁ బాల్చుస। క్షత్రియుఁ డెల్లవారలను
వను బ్రోవఁ బ్రభుండుగావున ॥ శత్రుని షూదనుఁడతఁ డెశ క్రుఁడునీశ్వరుఁ డుణ్ విధాతయౌణ్ ● క॥ జనులను నెల్లను బా
వను బ్రోవఁ బ్రభుండుగావున ॥ శత్రుని సూదనుఁడతఁ డె ఇంద్రుఁడు నీశ్వరుఁ డుణ్ విధాతయౌణ్ ● క॥ జనులను నెల్లను బా
జ్యుఁడు। జననాయకుఁడతని మహితశాసనమునన। జనులును మునులును సద్విధిఁ। జను వారలుగాన కడనఁ జనఁగాదెవ్వ
డుణ్ * వ॥ క్షత్రియ ప్రభావంబెట్టి దనవచ్చు విరాట్సమాడ్యధాజిత్సత్యమన్యుండు సత్యజీవుండు సర్వధర్మంబు
నుభవ్యనామంబులుపార్థివుంగొనియాడ దొల్లియధర్మంబునకు వెఱచి బ్రాహ్మణులు జతేజోబలంబులు క్షత్రంబున
క్షేపించిరి నాటంగోలె బ్రాహ్మ్యంబువలన క్షత్రంబు ప్రవర్తిల్లుచుండె బ్రహ్మక్షత్రంబులు పరస్పర సంశ్రయంబు
లు వెలిగా వర్తింప నేరవు క్షత్రియుండు బ్రాహ్మణసంసేవనంబునం దేజోరూఢుండై యాదిత్యుండు చీఁకటినడంచు
నట్లుమరితంబులనడంచునట్లగుటం జేసి క్షత్రియుండుసర్వాధికుండగుటనిశ్చయంబగిన నమ్మునులందఱుంజని వైన్యుడు
ద స్ప్ర కాదంబెఱుంగించిన నాభూవరుండత్రిఁ జూచి ● క॥ నను నెల్లజనులకంటెను। ఘనుఁడనికొనియాడితీవుక
ముగఁగా। వునని దెప్రీతుఁడనై తణ్।గొనుమిచ్చెదనీకు నేను గోటిధనంబుల్ * క॥ అనియిట్ల ధనములిచ్చినఁ। గొనవచ్చిమునీ
శ్వరుండు గొడుకులకుఁ బ్రియంబునఁ బంచియిచ్చియిమ్మలఁ। జనియె వనంబునకు ధర్మసంహితబుద్ధిణ్ ● వ॥ అనిచెప్పిన
రక్కండేయుండు పాండవేయునితోనిట్లను సరస్వతీగీతయను నితిహాసంబు సెప్పెదనందు ఁ శిష్టధర్మంబు లెఱుంగనగుఁ దొల్లి
తార్క్ష్యుండనుమునివరుండు భారతినారాధించి తనకునద్దేవిప్రత్యక్షంబైన నిట్లనియడిగె ● క॥ పురుషునకెయ్యది ధర్మ
పురుషుండెద్దానఁ బరమపుణ్యాత్మకుఁడై। పరపుణ్యగతులువడయును। ద మునివియానతిమ్మ దేవీ నాకుణ్ ● వ॥ అని
వానికిఁ బరమేశ్వరి యిట్లనియె * మ॥ శ్రుతి వేదంబులు నాలుగుం జదివి భూదేవుండు నానాధ్వర। వ్రతుఁడై యుండె
ణ్యుఁడమరావాసంబునందుండును। స్నాతవృత్తస్సు భారసుందరమరున్నారీ పరీరంభసం। భృతరోమాంచసముంచిత
గుఁడగుచుణ్ బెక్కేండ్లు సంప్రీతితోణ్ * సీ॥ మేలగు క్రేపుతోఁ బాలుచాలఁగఁ గల్గిలాలితంబగుతొలిచూలి మొదవుఁ
భూతుండైన శ్రోత్రియునకుఁ జెప్పసదమలచరితుఁడమ్మొదవు మేన। నెన్నిరోమములుండు నన్ని వేలేండ్లు సుర
ఖ్యవిస్ఫురణనొందు। భారంబునకుఁ జాలి భూరిసత్త్వాఢ్యమై బిరుదైన యెద్దు భూసురునకిచ్చిం ॥ గీ॥ నరుడు ధేను
దనిచ్చిన। ఫలముపడయుమఱియు వలువలొసఁగి। చంద్రలోకమునకు సంప్రీతుఁడై చను। గనకమిచ్చి నాకమునకు
గు ॥ క॥ కృతమతియైయేడేఁడులు। హుతవహు ఘృతమునను బ్రీతినొందించినను। వ్రతుఁడీరేడుతరంబుల। పితరులఁ
దివికి నేగుఁ బెంపెనలారణ్ ● క॥ సతతంబును శుచియైదే। వతలఁ బ్రదీప్తాగ్నియందు వదలకసంత। ర్పితులుగఁ జేసినవ
నం। దితముగ గోలోకవాసదిరసౌఖ్యంబుల్ ● వ॥ అగ్నిహోత్ర భస్మదాస్మకంబనియెఱుంగుము సకలయజ్ఞంబు
యించుగల్పింనంబడు విశిష్ట ద్రవ్యంబులన్నియు మదీయాధీనంబులయేనుమహనీయంబైన యగ్నిహోత్రంబునం
భవింతు ఁ నాత్మజ్ఞులైనమహాత్ములకు నఖిలసంశయచ్ఛేదంబు సేయుదునన వరతతపస్స్వాధ్యాయదాన వ్రతపరాయ
లైనతపోధనులెందేని విగతశోకులై చరియింతురట్టి దిమామకంబైన పరమపదంబు వినుము ప్రచుర మధుర క్షీరతో
బులును శర్కరాసైకతంబులును మాషాపూప ప్రకరతీరంబులును బాయసకర్దమంబులైనయేఱు లనేకంబులు
యిం ద్రాగ్ని ప్రముఖులైనదివిజులకుఁ దృప్తిఁ జేయుయజనశీలురు పెక్కండ్రు నుత్పదంబుం బ్రాపింతురని చెప్పిన
ద్ష్యుండు కృతాంజలియై * ఉ॥ అంబన వాంబుజోజ్జ్వలకరాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా। డంబరచారుమూర్తి

టస్ఫుటభూమణిగణ్య దీపికా । చుంబితపఙ్క్తిభాగ శ్రుతిసూక్తివివిక్తనిజప్రభావభా । వాంబరవీథివిశ్రుతవిహారిని సుస్వర
వజ్ఞాను భారతీ ॥ వ॥ అని సంస్తుతించి కృతార్థుఁడయ్యె నని చెప్పిన విని పాండుపుత్రుండు ముకుళితహస్తుండై మునీంద్రా
వైవస్వతమనువె ట్లిట్టి ప్రభావసంపన్నుఁ డయ్యెఁ జెప్ప వే యనిన మార్కండేయుం డిట్లనియె ॥ క ॥ వినుచాక్షుష
మన్వంతరమున వైవస్వతుఁడు పరమపుణ్యుం డుతపం । బొనరించె నిరాహారత ననుపమధైర్యాఁడు దశసహస్రాబ్దంబుల్
॥ గీ ॥ అనఘుఁ డూర్ధ్వబాహుఁడై యేకపాదంబు । నందు నిలిచి బదరికాశ్రమమున । సలిపె మఱియుఁ బెక్కు సంవత్స

మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకు వైవస్వతవృత్తాంతంబు దెల్పుట.

రంబులు । సకలజనులు దన్ను సంస్తుతింప ॥ వ ॥ ఆ వైవస్వతుం డొక్కనాఁడు కృతస్నానుండై జలాశయతీరంబున నున్నం
తనొక్క మత్స్యంబు జలంబుల దరికిఁ జనుదెంచి యిట్లనియె నయ్యా యేను గడు నల్పమత్స్యంబ గుటం జేసి బలవంతంబుల
గు జలచరంబుల వలన నాకు బాధ యయ్యెడునని భయంబు గలిగియుండు నిమ్మహాహ్రదంబు మత్స్యసంకులంబు గావున న
పాయంబుఁ బొందకుండ నన్నుద్ధరించి యొండెడం బెట్టిన నేను నీకుఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయ నోపుదు నని పలికిన విస్మితుండై
యతం డమ్మీను నెత్తికొనిపోయి యొక్క మాతియందుఁ బడిచి దానిం బలుమాఱు నరసికొనుచుండె నది యనుక్రమంబున
వర్ధిల్లి యొక్కనాఁ డమ్మనువున కిట్లనియె ॥ గీ ॥ అనఘ నీ ప్రయత్నమున నా శరీరంబు । పొదలె నిందు నాకు మెదల నెడము ।
చాల దట్లు గాన మేలుగ నొండొక । యెడకుఁ గొంచుఁ బొమ్ము కడఁగి నన్ను ॥ వ ॥ అనిన నతండు నజ్జలచరంబు నెత్తికొనిపో
యి యొక్క బావియందు విడిచిన నది యెప్పటియట్ల యక్కజంబుగాఁ బొదలి తనకు బావియు నవకాశంబు పర్యాప్తం
బగుట యతనికిం జెప్పి యతనిచేత గంగకుఁ దెచ్చి విడువంబడి కాలక్రమంబున నచ్చోటఁ దిరుగం బట్టుగానక యమ్మను
వునకుం జెప్పిన నతం డెత్తికొనిపోయి సముద్రంబునం బెట్టిన నది వానికిట్లనియె ॥ క ॥ ఉపకారం బొనరించితి కృపతో నీవి
ట్లు నాకుఁ గృతమతివై ప్రత్యుపకారం బొనరించెద విపులగుణాభరణ తెలియ వినుము నా పలుకుల్ ॥ గీ ॥ తడవు లేదింక నిఖిల
భూతములు ప్రళయ మొందనున్న వియ్యెడ నొండొండ పొంగి । కలయఁ బాఱుఁ బయోధులు క్రమ్ముకొనఁ బుణ్యచరిత యిదియ
మన్వంతరసంధియందు ॥ వ ॥ కావున నీవు దృఢరజ్జుబంధబంధురంబును సకలధనధాన్యయుతంబుల సహితంబును గా నొక్కయో
డ గావించి సప్తమునిసహితుండవై దాని నెక్కి సముద్రంబు దరసి నన్నుం దలంచునది యేను ఘనశృంగశోభితంబైన రూ
పంబునఁ బొడసూపి మీకు మేలు సేసెద నని యమ్మత్స్యంబు సనియె వైవస్వతుండును దదుక్తప్రకారంబున నోడ నిర్మించి
సప్తమునిసహితంబుగాఁ గృతారోహణుండై పయోధి నిరీక్షించుచుండె నంత ॥ చ ॥ మతి వైవస్వతుచేఁ దలంపఁబడి యమ్మ
త్స్యంబు దోతెంచె నా । యతశృంగోన్నతమూర్తి వాఁ డతఁడు తదాజ్ఞాయత్తుఁడై కచ్ఛరో । గతశృంగాగ్రమునం దగిల్చె
నతిదీర్ఘంబైన పాశంబున న మ్ముత వేగంబున నోడ నీడ్చె నది యంభోరాశిమధ్యంబునన్ ॥ వ ॥ తదనంతరంబ ॥ సీ ॥ గరు
సులు గడవంగఁ గడలి యల్లల్లన యొత్తుచు నెడములనాత్తరించి । వేడుకఁ జేతులు విచ్చి యాడెడు నట్లు లోలోర్మివజ్రులఁ గ్రా
లి క్రాలి । ప్రచురహాససమ్ఫూర్తి పరిచరించు విధమునను దుగ్ధఫేనరోచులఁ దేరలు కవిసి । యురువడి వర్ధిల్లుచున్న బలంబుచేఁ బొం
గారి దెస లెల్ల మ్రింగికొనుచు ॥ గీ ॥ బ్రబలవిలయకాలపటురయబహులసలిలసంఘమూర్మివారము గుచు । నుగ్రభంగిగాఁ బ
యోనిధు లొక్కటఁ బెల్లురేఁగి జగము లెల్ల ముంచె ॥ వ ॥ ఇట్లు లోకం బేకార్ణవంబైన మత్స్యంబు తజ్జలాంతరంబున నానే
కసహస్రవర్షంబుల నయ్యోడం ద్రిప్పుచుఁ బవంపడి యప్పను వెల్లి యెల్లన డంగిపోవం దొడంగునెడం దుహినగిరిశృంగసమీ
పంబున నయ్యోడ నిలిపి వారతో నిట్లనియె ॥ గీ ॥ ఈ నగంబు శృంగంబున నిపుడు మీరు । కట్టుఁడీ యోడ యనియె నాతఁడు నమ
వారు నట్ల సేసిరి వినుమమ్మహాద్రిశృంగ । మనఘ నౌబంధనం బనన వనిఁ బరఁగె ॥ క ॥ మనుసహితులయిన మునులం గ
నుఁగొని యమ్మీను గరము గారవమున ని । ట్లనుఁ బ్రళయంబున కీడున । జనఁ బండఁగ మీకు రక్షసలిపితిఁ గసణక ॥ క ॥ మును
లార యేను పశ్వం । బునఁ బ్రథమకర్తయగు ప్రభుఁడ వాత్సల్యం । బున మత్స్యమైన రూపం । బున నిమ్మెయి నిన్నిచంద
ములఁ జనవలసెన్ ॥ వ ॥ మీరు నిర్భయులరై చరియించునది మఱియు నిమ్మనువును దేవాసురమానుషంబైన జగం బఖిలంబు
నన్సృజియించు మత్ప్రసాదంబున నితనికిఁ బరమజ్ఞానోదయం బగు నని చెప్పి యయ్యాదిమమత్స్యం బదృశ్యం బయ్యె వైవ
స్వతుండును మఱియు నధికతపంబు సేసి సకలచరాచరంబుల సృజియించె ॥ క ॥ వరమంబగు వైవస్వతు । చరితముఁ గడు

భక్తిఁ నిన్నుఁ జదివి నను మహాదురితంబులఁడఁగి జనులకు । నిరవుగ సిద్ధించు నఘయిహపరసుఖముల్ ॥ వ ॥ అనిన నమ్మహి నీశ్వరుండమ్మునీశ్వరున కుఁబ్రణమిల్లి యిట్లనియె ॥ క ॥ వరమేషికల్పుఁడవు నిశ్చరభూరితపఃప్రభావపరిపూర్ణుఁడవు చి రపుభవన్మాహాత్మ్యము । సురమునిలోకప్రణామశోభితచరణా ॥ వ ॥ అవధరింపుము ॥ క ॥ అడరి యఖిలాండకోటియుఁ జెడినప్పుడుఁ జెడక బ్రతికి జీవించెదవే । గృడజగములు గ్రస్తములగలి । గెడునప్పు డు చూచెదవు వికృతిరహితుఁడవై ॥ చ ॥ త్వ రిచరాచరప్రతతితో జగమంతయు వార్ధిదోట్టిన । ప్పుడు లలితాబ్జపీఠమున బొల్పు చతుర్ముఖుఁ బన్నగస్ఫురణం । వసరభ చితీప్రజగదాదిజుఁడైన ప్రభుండు నీ యొద్దన్ । గడునసురక్తుఁడై యొసఁగెఁ గాదె మునీశ్వర యీప్రభావముల్ ॥ క ॥ జ మ్ముల నెల్లను మ్రింగెను । జగదంతక మాళి వామచరణంబిడెఁ బె । ల్లగు రోగజరాభరములఁ । దిగవిడువఁగఁ జెల్లె నీకుఁ ద్రిభువ నవినుతా ॥ వ ॥ సకలచరాచరోత్పత్తిస్థితివిలయప్రకారంబులు నీకుం బెక్కుమాఱులు ప్రత్యక్షంబులై కానఁబడియుండు గావున నిన్నడిగెద లోకంబులు విలయకాలంబున నెట్టిరంగి యగు నెఱింగింపు మనిన మార్కండేయుం డిట్లనియె ॥ సీ ॥ శా

మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకుఁ బ్రళయప్రకారము నుజెప్పుట.

శ్వతుఁడఖిలభూతేశ్వరుఁ డవ్యయుఁ డనాదిదేవుఁ జగదాదిజన్ము । నాదిమధ్యాంతవిచ్ఛేదరహితుఁ డాశ్చర్యకారణ కర్తశ్రౌ ధుర్యుఁ । గురుఁడు నీకిష్టసఖుండుఁ బ్రెగ్గడయునై వెలుఁగొందుచున్నయీయతులపుణ్యు । లాలితదీర్ఘవిశాలసితేక్షణు నకవర్ణాంబరు వనజనాభు ॥ గీ ॥ ఇంద్రనీలవర్ణు నింద్రాదిసురగణ । వినుతుఁ గృష్ణుఁ గరము వినయమొప్పఁ । దలఁచి యతని యాజ్ఞ దలకొని యెఱిఁగింతు । వినుము వరుసతోడ మనుజనాథ ॥ వ ॥ కృతత్రేతాద్వాపరకలినామకంబులై నయుగంబులు నాలు వం డ్రెండు వేలదివ్యవర్షంబు లంబర్యవసితంబులగు నీయుగంబులు నాలుగు నొక్కమహాయుగంబనంబరఁగు నమ్మహాయు గసహస్రపర్యంతంబగు నకాలంబు బ్రహ్మకు దివంబనంబడుఁ గద్దివసావసానంబునందు శతవార్షికంబైన యనావృష్టిదోషం బు ప్రవర్తిల్లినప్పుడు ॥ గీ ॥ సప్తసూర్యమూర్తి నపత్యంబు ధరించి । కరము వేఁడిమిగులు కరములొప్ప । నదనదీజలములు నుదధిజలంబులుఁ । బీల్చి జగములెల్లఁ ద్రెళ్లుఁగడఁగి ॥ చ ॥ దినకరదీప్రతేజమున దీప్తహుతాశనుఁడత్యుగ్రాంతసం । జని మహాసమీరణవశంబునఁ బేర్చిన గ్రవ్రజంబుతో । మనుజులతోడ నిర్జరసమాజముతోడ భుజంగపఙ్క్తితో । దనుజులతో జ త్రయము దగ్ధమాత్రయొనర్చు నీఱుగాన్ ॥ వ ॥ తదనంతరంబ ॥ మ ॥ సితపీతారుణనీలపింగరుచులై స్నిగ్ధంబులై య ద్యుతాయతవిద్యుల్లలితంబులై ఘనగిరీంద్రాకారఘోరంబులై । తతనిర్ఘాతవిపాతభీమభిదురధ్వానంబులై సంతతో త్థితసంవర్తవలాహకంబులు వెసందోతెంచు దిగ్భిత్తులన్ ॥ ఉ ॥ పెల్లుగఁ బాఱుతజ్జలము పెక్కువనొక్కటనమ్మహానల జ్జల్లును నాఱిపోవుఁ బృథివీశ్వర యేఁబులు నబ్బులుర్వి వెసన్ । దొల్లిటియట్లనిండుఁ బటుతోయదసంఘములంతఁబోక గ్రిల్లుచు వెండియుం గురియుఁ జిత్రముగాఁ గన నేకకాలముల్ ॥ శా ॥ ధారాపాతనితాంతవేగమున నిర్ధాత్రీతలంబాహతం । బై రూపేది మును ంగుఁ దోయములలో నత్యంతగంభీరవాగ । పూరంబంతయు ముంచి మించుటయు దిగ్భూమి నభోభాగముల్ । రూపింపఁగ రాక యుండఁ దమము వ్యాపించుఁ త్రైలోక్యమున్ ॥ గీ ॥ అంబరమేష్ఠిచోదితమైన యొక్క । మారుతము వి గిదుర్వారభంగి । విలయకాలవిశృంఖలవిపులవారి । ధరచయంబుల నెల్లను విరియనడఁచు ॥ క ॥ ఆమారుతంబు గ్రోలిపి శా హుఁడెంతయును ఘోరతమమగు సలిల । స్తోమంబునందున తమం । దామరపై నిదురఁబోవుఁ దద్దయు నెమ్మిన్ ॥ వ ॥ కల్పాంతంబుల నేకంబులు సనియె నింకఁ గానున్నవియు నేకంబులు వినుమతీతకల్పాంతసమయంబున నేను బ్రబలాంధ రంబున నెద్దియుం గానక యొక్కండనయాత్యంత భయాతురుండనగుచుం బెద్దగాలంబు పరిభ్రమించుచుండ నొక్కచో నయ్యుదకమధ్యంబున నత్యున్నతంబైన వటభూరుహంబు గానంబడియె మఱియుఁ దదీయపర్ణపర్యంకంబునందు ॥ క ॥ కమనీయజలదవర్ణుని । హిమకరబింబాస్యు నద్యదినతేజుఁ బ్రమోదమునఁ బవళించు వానిం । గుమారు నొక్కరు నరుణ కోమలు గంటిన్ ॥ వ ॥ కని విస్మితుండనై యాత్మగతంబున ॥ క ॥ లోకంబులు దెగటారఁగ । నేకార్ణవమైన యిచట నొక్క లుఁడితం । డేకతమున నిద్రించును । నేకతమున నున్నవాఁడొ యెవ్వాఁడగునో ॥ గీ ॥ అని తలంచుచు నల్లనయక్కుమారు బోయిన నాతండు సితసరోజరేఖ దలకొనంగా నవ్వి చెంగనున్న । లవధరించెను సనులోచవాంచలముల ॥ వ ॥ తదనంతర గంభీరమధురస్వనంబున నిట్లనియె నయ్యా విన్ననతిశ్రాంతుండగా నెఱింగితి గొండొక సేపు విశ్రమింపవలతేని నవకా

బిప్పుడనాశరీరంబుఁ బ్రవేశించి సుఖంబునశయనింపుము తనవదనంబువివృతంబుగాఁజేసిన నేనునుబలాత్కారతిఁ ద్రుండ నై తన్మార్గంబునననతనియుదరంబుఁ బ్రవేశించియందు ✽ సీ॥ గంగాదినదులతోఁగనకశైలాదిభూధరములతోసముద్రముల తోడ। వివిధపట్టణవద్ద్వీపవర్గము లతో బహుకర్మరతులైన ప్రజలతోడఁ। బకిమృగవ్యాళపశుసంఘములతోడఁదర్పయు నొప్పారుధాత్రిఁగంటి। సూర్యేందుతారకాజ్యోతిరుజ్జ్వలమైనగగనంబుపవనమార్గంబులుఁగంటి - గీ॥ శక్రవరుణయమాది దిగ్గజసమేత। మైననాకంబుఁగంటిమహోహియాత। శాతుసాసురవిద్యాధరగ్రహముఖులఁగంటి వేయేలసకలలోకములుఁగంటి ✽ వ॥ అరుదుగనమ్మహాత్ముని మహోజఠరాంతరభూమి నూఱువ। న్సకములయంతకాలము వసంబచి తిరిగి తిరిగి కడంగియు। న్యగనవనెందుఁగాల్గొనఁగఁబట్టమచిత్తముభీతిమీఱఁగ। న్వగిమతినంతనక్కవటబాలుపదంబులు సన్నుతించి నే ✽ వ॥ ఇ ట్లుశరణ్యావరేణ్యుండైనయక్కారుణ్యనిధిసద్దేవుందలంచుచుండనమ్మందనవదనానిలవేగంబునం జేసి వెలువరించెనంత నె వ్వటియట్లమ్మహావటపత్రశయనుండైనబాలువాలోకించినంత ✽ క॥ నముఁగనుఁగొనియెలనవ్వుఁ। దనవదనముపింత చె న్నకలకొనఁగాఁ। ట్లనునబ్బాలుఁడువిశ్రమ। మొనరించితెయనఘ యస్మదుదరములోనన్ ✽ వ॥ అనిన నేనునుసంభ్ర మంబున నతనిం జేరనరిగి కెందామరరేకులందెగడునంగుళంబులుగలిగి యరుణకిసలయసుకుమారంబులైనతచ్చరణ కమలంబులుశిరంబునంజేర్చి దేవాదేవర ప్రసాదంబున నత్యాశ్చర్యకారణంబైన సకలచరాచరభూతప్రపంచంబుఁజూ చితి భవదీయమహామాయాప్రభావంబు భావింపనేరకున్నవాఁడ ✽ శా॥ ఈయేకార్ణవమీవటక్షితిరుహంబీపర్ణపర్యంకమి। ట్లేయొప్పారుచునుండ నీయుదరభాగైకప్రదేశంబునం। దీయారేసుజగంబులున్వెలుఁగఁగానిట్లున్నబాలత్వమే। నే యందంబెవనిక్కయిందినుఖిన్నైయేపారుమంజెప్పవే ✽ క॥ నాదైనయాశ్రితత్వము। నీదగుచిత్తమునఁగల్మి వినఁదగునేని

నారాయణుఁడుమార్కండేయునకుఁదనప్రభావంబుచెప్పుట.

న్ గా। సాదరఫణితులనన్నవ। సాదితసంమోహుఁగాఁబ సాదింపఁదగున్ ✽ క॥ అనియేను వేఁడికొనుటయు। ఘనతరకరు ణారసామకలితహృదయుఁడై। తనదివ్యమహిమయిట్లని। వనజాక్షుఁడుసెప్పెగారవంబుననాకున్ ✽ గీ॥ అనఘదేవత లుమునులునునాదైన। మహిమ దెలియలేరుమహితబుద్ధి। నతులపుణ్యమతివిప్రుఁడవుగాన। నెలమినీకుఁజెప్పవల సెఁదెలియ ✽ క॥ నారములంబ్రజలమునిం। పారఁగవారములునాకునయనంబగుటన్। నారాయణుఁడనుపేరన। పారని గమఫణితులందుఁబరఁగుమఱిన్ ✽ గీ॥ అట్టినారాయణాఖ్యుఁడనైననేను। శాశ్వతుఁడనై ప్రభుఁడనై సకలజగము। లో లిఁబుట్టింతుఁబాలింతునునిన వేళ। సంహరింతుఁజిదానందశాలినగుచు ✽ మత్తకోకిల॥ అంబుజాసనుఁడింద్రుఁడీశ్వరుఁడం తకుండుధనేశ్వరుం। డంబుధీశుఁడుపోలగాపురలస్మదాశ్రితులుస్వపా। దంబులగ్నిముఖంబు సూర్యసుధాకరుల్న యనంబులీ। యంబరంబుశరీరమేనిటులద్భుతాకృతినుండుదున్ ✽ చ॥ అతులితదక్షిణాస్వతమహాధ్వరసంఘము లేనొన ర్చితిన్। జతురగణీశితాప్రచురసౌఖ్యులుభూసురముఖ్యులంత। వ్రతులువహీవతుల్సుగుణవశ్యులువైశ్యులుభక్తి నన్నునం। తతముసుగొల్తురిక్షితినుదారమహాక్రతుకర్మశీలురై ✽ చ॥ విలయపయోనిమగ్నసుగుణిశ్వమహీవలయం బుదొల్లియేనఘువరాహవిగ్రహుఁడనై వెసనెత్తితి శేషమూర్తినై। లలితఫణాసహస్రములావునఁదాల్తునశేషధా త్రియున్। జలధిలగ్నగావగలసన్నగరీవనమండలంబుతోన్ ✽ క॥ బాడబదహనుఁడనైవడి। నేనుసముద్రములజలము శోంగ్రోలుదునీ। రేనుజగంబులువిలయముఁగూడెకునెడఁదజ్జలంబుగొనకొనివిడుతున్ ✽ చ॥ వదనభుజోరుపాదములవర్ణ చతుష్టయముం దయోగాదియం। దొనవసృజింతుఋగ్యజుపసూక్తులుసామమునయ్యథర్వముల్। విదితముగానదీయ ముఖవీథులనుద్భవమొందుచున్నియున్। దుడఁబరివ్రగనక్రమసిద్ధూతముులైననుఁజేరుఁగ్రమ్మఱన్ ✽ క॥ అనహంకృతు లక్రోధులు। ననసూయులుసంగరహితులధ్యాత్మవిదుల్। ఘనసత్త్వాత్మకులుమహా। మునులునుఁగొల్తురెప్పుమోక్షాపేక్షన్ ✽ గీ॥ అఖిలనక్షత్రతారాగ్రహములుగగన। పవనదిశలుమనస్స్వరూపములువినవె। సకలరత్నాకరంబు లుశయ్యగాఁగ। నిత్యసుఖలీలమైశయనింతునేను ✽ క॥ దానముసత్యంబుతపో। జ్ఞానాహింసలనఁబరఁగుసాత్త్వికగుణనం తానముగామక్రోధా। జ్ఞానంబులుమన్మయములుసంయమివర్యా ✽ క॥ వినుమింకఁబెక్కుమాటలు। పనియేటికిజగమునం దుఁబ్రకటితముగఁగ్గినయదియు లేనియదియును। నె [illegible] ✽ ఉ॥ ఎప్పుడుధర్మహానియు

గు నెవ్వఁ డధర్మమునకుఁ గ్రూరులై। యెప్పుడు దైత్యులు బ్రహ్మహింసనంబొదవఁ దమ రెప్పు వేల్పు లేనవ్వారు సస్య లీలల
హంబులకున్నవ మైయుదిలీలమే। యెప్పటి నట్లరిల్లు దుమారేంద్రు సంధిలిత ధర్మపద్ధతిన్ ✱ క ॥ సితరక్తపీలపీత। మ్యా
సితనానావములఁ జతుర్యుగముల నే। నతిదృశ్యుఁ జరియింతు సహాంబు। దితధర్మస్థాపనంబు సేయుదు ననఘా ✱ మత్తకోకిల ॥ శా
స్త్రముని శిల్పముగాఁగ నే నొనరింతును। స్త్రీలితక్రమ విత్రమైన సమృద్ధినై లయాక్రియా। వేళ నింతయు సంహరింతు
న్వృద్ధయోగబలోల్లస। త్కాలనూతము దాల్చి సర్వహరాగ్నిని గ్రహబుద్ధినై ✱ క ॥ నా తెఱఁగంతయు నిప్పుడు। చేతోముద
మెనఁగ నీకుఁ జెప్పితి ద్రిజగద్ధాతయగు పితామహుఁడును। జాతుఁడు నాయొడలఁ జొచ్చిన బాలుని మీ ✱ వ ॥ నారాయణా
భిధానుండనైన యేను బాలరూపంబున శంఖచక్రగదాధరుండనై యేకార్ణవంబునందు సహస్రయుగ
కాలంబున యోగనిద్రా పరవశుండనై యుండునట్టి దానను గాంబున నీవు భీతుండవగు మెలఁగి నీవలన
ననుగ్రహంబున నాయాత్మగుప్తంబులైన సకలలోకంబులు నీకుం గనుపట్టె తెఱఁగు గావింపితి వికసిత హృదయ
నై వలసినయెడం జరింపుము మదీయనాభీకమల కర్ణికాశయానుండై యున్న చతురాననుండు మేల్కని నిర్జించు
బులేర్పడం జూచెదవని యానతిచ్చి యదృశ్యుండం తట నంత గ్రహించుం జయ్యెవెర్వత విచిత్రంబైన యావృత్తాంత
యునాకునను భవగోచరంబైనయది ✱ శా ॥ నామ్మైఁబాడనుము పెందానుక్రపతో వాదంబు నేఁడియ్యెడన్। నీకుం గా
చుట్టమైన చివుండైనెయ్యంబు మైనన్నపు। హ్యాకారుం గనలాయతాక్షుఁ గరుణాకాయతునత్యగ్రాన। శ్లోకుం గృష్ణు
గంటి నాసుకృతము ల్నాఖిల్లబక్షంబులై ✱ క ॥ ఈ దేవదేవుకరుణం। గాదెకదనాథనిర్వికారుఁడనై నిర్గ। ఖేదుఁడనై
డుదుదే। వాది విధభూతవిలయమెరుంగ వుపుషన్ ✱ గీ ॥ అనఘుఁడు ద్వైన్యపన్నని యాకటంగాదె। వాసుఁబూర్వ రత్న

మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకుఁ గలియుగధర్మంబులు చెప్పుట,

న. బునంచు। బోధమిన్వాడు కలిగెన్వణబ్బగవా। పురుషు బ్రభిష్ణుఁ గృష్ణు శరణుపొందుము ✱ వ ॥ అనిన విని ధర్మసు
నుండనుజసహితుండై కృష్ణుని బ్రశంసావచనంబుల నభివందించి మార్కండేయుం జూచి మునీంద్రా భవత్ప్రసాద
వనన్యదృష్ట కథాశ్రవణ వరితోషితుల మైతిమి కలియుగంబున సకల ధర్మలోపంబగునని చెప్పితి రప్ప్రకారం బెఱ
గింపవే యనిన నతండు ✱ క ॥ కృతయుగమునందు ధర్మపు। వతుగంశంబులను బరంగుఁ జను త్రేతాది। త్రేతయు
నొక్కండొకఁడు గఁ। బ్రతియుగమునం దడుగఁదొడంగఁ బాళులు వడుసన్ ✱ వ ॥ అట్లగుటం జేసి ధర్మంబు కలియుగంబున
బాదుర్లభంబై పాదమాత్రావశిష్టంబై యుండుఁ దత్ప్రవర్తనంబాంగ్గిఁపుము ✱ సీ ॥ సత్యంబు తగులకుఁ। క్షీణమగు సత్యహా
వాయువు గనదనిగిపోవు। వాయువు తగిన నల్పంబులగు విద్యలల్పవిద్యలవి మోహంబు మిగుల। మోహంబువలన
మనుజులో భంబులోభావేశము న్గానమస్తలించు। గామంబువలె పుట్టఁగడఁగఁ గ్రోధంబు క్రోధంబున వైరమెంచ
బెరుగు ✱ గీ ॥ వైరమున విశేషవర్ణులు న్యోన్య। పీడసేయుచుమ భిన్నబుద్ధి। నొక్కండొకని మేరమండక వగ్గ
లగు కలియుగమున ✱ క ॥ జపనియమస్వాధ్యాయ। ప్రపంచములు విడువఁగలరు బ్రాహ్మణుల జనా। ధిపశూద్రములు
పస। క్షుపితులు గాఁగలరువి న వెకలి కాలమున ✱ సీ ॥ వివిధ వ్యాఘ్ర మృగఘోర గాపలములై వస్తిరమ్య వాటవీనివహంబుల
లై యరాజకములై నిర్మూల ధర్మంబులై। ద్రవిళాభీరతురుష్క బర్బర పులింద వ్యాప్తికష్టంబులై। భువిలో నెల్లెడ
గుర్జరపదంబు లుద్యోగాంతంబులన్ ✱ క ॥ క్షత్రియజాతులు మాశ్రమ। క్షత్రంబు శౌర్యము ననసిరియుం దేజంబుల్
మైత్రియు నతులేక చెదరి। క్షత్రీశ్వరులు సూద్యులై చరించెద రెందున్ ✱ క ॥ రసగంధ ద్రవ్యంబుల। పసచెడు సస్యంబుల
ఫలములకు నహింబసి పాడితలుగుఁ దరువులఁ। గుసుమఫలంబులును గరము గొంచె బులగున్ ✱ క ॥ అరులు మిగులఁగ
రాజులు నగు ఉభయమొనగ్రుహధర్మిణీ। సుతులుగడఁగి వాణిజ్యము। గరశనమును జేయఁగలరు కలికాల
✱ సీ ॥ పాపండదర్శన బహుళంబులయ్యెడు వర్ణాశ్రమంబులు వసుమతీశ। తపిలిశరీరకంబుఁ గద్దయుం బ్రోత్తురు
ఫలంబులు బొంకులనుచు। గాలంబుతోఁ గూడఁగల్గవు వానలు పొల్లులై బీజములు ప్వలిసిపోవుఁ। గ్రయవిక్రయంబులు గపట
తలుచగుఁగడఁగియిల్లడ సొమ్ములడఁచికొందు। గీ ॥ సాధుచరితులై నజనులు దుర్గతులరో। గములఁ దెగుదు రల్పకాలమున
పావపరుల ఉనువగు నారికవంటు। గొఱియలవ

యనుచుఁ బచరింపఁ బురుషులెల్లన్ । దెఱవలు చట్టములెయ్యెడఁ గేలువిడియ భుజియింతురర్థి నెల్లజనంబుల్ ॥ క॥ పితృదైవత కార్యంబులు నితరేతరభోజ్యములగుచు నెల్లయెడలఁ దనదేశకాలపాత్ర । ప్రగతియవర్తించు దేవపైతృకవిధుల్ ॥ క॥ స్వాతంత్ర్యయవాదవి । చేతసులై వేదనిందసేయుచు మనుజుల్ । వ్రాతంబులు వ్రతములుఁ జెడ । వాతురు మత్తాశాస్త్రగ్రస్తసులై విప్రుల్ ॥ మ॥ వనితాపుత్రులదీనబంధుజనసర్వస్వాపహారుల్ సుహృ । జ్జనమాతాపితృపుత్రహంతలు యదృచ్ఛాకశీలుర్ధరన్ । జనసంపూజితులై చరింతురు వినష్టశ్రీకులై విప్రులా । జరులం జేరి వరిగ్రహించెదర వజ్ఞాపూర్వదుర్విత్తముల్ ॥ మ॥ ధరణీశుల్ గణనాచరింపక నృపుల్ దర్పంబునం బశ్యతో । హరులై సాధులఁ ద్రోవిచేకలు తదీయస్త్రీధనక్షేత్రముల్ । హరియింపంగలవారు దారుణతరులై పెల్లు చెల్లుబర । స్పరవైరంబు ధరాతలేంద్రులకు విశ్వప్రాణినాశంబుగన్ ॥ క॥ సుతుఁ డవమానించు జనకుఁ । బతి నవమానించు భార్య పడఁతులు పతులన్ । సుతినొందొరసుపుల మెచ్చుచు స తతము చరియింతు రిష్టసంచారములన్ ॥ క॥ నడువవు దేవపితృక్రియ । లుడుగును వేదార్థసత్యసువదేశంబు । ల్లడఁగును మోహతమమ్ముల । పుడమి సమస్తంబు గజభూయిష్ఠము నగున్ ॥ సీ॥ పదునాఱువత్సరంబుల కహా యువయోగ్యు ధరణీశక్తియు గాంతముగ వినవె । యేడునెనిమిదియు నేండ్ల ప్రాయంబున ప్రభలుద్భవింతురభామినులకు । ద్రవ్యవిహీనులై దాత యొక్కఁడు లేక యన్యోన్యయాతస్కరులగుదురెంత । నెఱిఁగెడు వారును నెంతయు గ్రాహ్యులై చెనసి పాపంబు సేసెదరు చూవె ॥ గీ॥ యన్నవిక్రయ మొనరింతురఖిలజనులు । వేదవిక్రయులగుదురు విప్రవరులు । పణ్యయోనులయగుదురు పద్మముఖులు । పట్టగరమైనయట్టి కలికాలవేళ ॥ తరువోజ ॥ ఉక్కఱ క్షూద్రులత్యుగ్రులై కనిసి యొండొండఁ బెక్కండ్రు నడుగకేచేవ । దిక్కెవ్వరును లేక దీనులై వసుమతీజనులెల్ల నలుగుదెసలఁ బాఱెదరు । మ్లేచ్ఛక్షిచోరులు ముట్టిని రవశేషముగ ధనాలిగొని మొగి వధింపంగ । సుక్కికాకులయట్లు భూపాలులై చెదరి సొంపేది యడవులు సొచ్చెదరెడ్డనులు ॥ క॥ శ్రుతిధర్మంబులు శూద్రులు । ప్రతిభం జెప్పంగ వినుచు బ్రాహ్మణజాతుల్ । ధృతిచెడి వశ్వేవకులై । యతినిందితకర్మకానలమ్యోదరధిపా ॥ మత్తకోకిల ॥ దేవతాయతనంబులున్ జగతీసురావసథంబులుం । బావనాశ్రమభూములుం జెడిపోఁడగన్ శుభవృత్తిన । ల్లీవనంబులు నాశమొందుఁ గలిప్రవేశమునందును । స్త్రీవిహారము సద్యపానముఁ జెల్లఁబెల్లగ నెల్లెడన్ ॥ క॥ గురుఁ గోన యాడఁ శిష్యుఁడు । గురుఁడును శిష్యు నెడవంచకుఁడగు మదినా । దొరపుల నెల్లగు బంధులు హారిం బొరిం బవులగు బ్రజకుంబొడము చుభయముల్ ॥ గీ॥ ఇట్విధంబున ధర్మంబు లెల్లనడగ । తముననం బజజను లెల్లను దల్లడిల్ల । బహువిధోత్పాతములు పుట్టఁ బాఢి వేంద్ర । కడఁగి కతకలికాల సంక్షయమునందు ॥ క॥ క్రమమున రాష్ట్రములు నగ । రములును నాశంబునొందు కుత్పాచ్యతులై । భ్రమియింతురు జనులతిదుర్గ్లానిగిరి పరిపంతికములఁ గడువాతురులై

కలియుగంబున విష్ణుఁడు కల్కిరూపంబున ధర్మంబు ప్రతిష్ఠించు నట.

లై ॥ వ॥ అంతఁ గలియుగాంతంబునందు భువనవిదితంబైన శంబళగ్రామంబున విష్ణుయశుండను బ్రాహ్మణోత్తమునకు విష్ణుఁడు కల్కి యన్మహాత్ముండై జనియించి సంస్మరణమాత్రన చేసి వేదశాస్త్రంబులును సకలశస్త్రాస్త్రవిశేషంబులు నధిగమించి సార్వభౌముండై ॥ అక్కర ॥ అసదృశతేజుఁడు బ్రాహ్మణానీకసహితుఁడై కడఁగి వసుమతియందు నధర్మనిరతులై యున్న మ్లేచ్ఛుల నసలక నిజశక్తిఁ జేసి మడియించి ధర్మంబు నిలిపి । వసుమతి భుజించి చేసి వాజిమేధము నప్పయొప్ప ॥ క॥ ఘనుఁ డిల యెల్లను బ్రాహ్మణాధనముగ భాగించియిచ్చి ధర్మయశోవ । ర్ధనుఁడై వార్ధకమున వనఘుండగుచు తపోవనంబున నుపసించున్ ॥ వ॥ అతనిచేతఁ బ్రతిష్ఠితంబయిన ధర్మంబు ననుసరించి బ్రాహ్మణాదివర్ణంబులు సమర్యాదంబులై వర్తింపంగలయవి దానన చేసి కృతయుగంబు ప్రారంభంబగునందు ॥ శా॥ ఆరామప్రజచైత్యసద్మవన దేవాగారసౌఖ్యంబులై । భూరిబ్రహ్మతపస్వి సంకులములై పుణ్యాధ్వరారంభనం । భారోదారములై నితాంతఫలిత భ్రాజిష్ణుసస్యంబులై । యారూఢస్థితి నెల్లదేశములు నొప్పారుం బ్రకాశంబుగన్ ॥ క॥ సమయము తోడఁ గురియు వ । ర్షములు గరము తేజమెక్కి చరియించున వ । క్రములై గ్రహంబులారో । గ్యము సౌఖ్యము సమధికముగఁ గలుగు నరులకున్ ॥ వ॥ ఇది కృతయుగ ప్రవర్తనంబు త్రేతాద్వాపరంబుల ధర్మంబు ప్రవర్తిల్లు నట్టి తెఱంగును గాలగతులనేకంబులు నాకుం బ్రత్యక్షసిద్ధంబులయ్యె నీవడిగిన యతీతానాగతంబులైన విశేషంబులెఱింగించితి నింక నొక్క హితోపదేశం.

బునే సేకనార్జింపుము. క॥ ధరణీపతులకు నెవ్వాఁడు । కరము ప్రియము సేయు నయ్యకౌరవవంశో । త్తమ విప్ర సంతుష్టిఁ బొనరించినఁ జేకుఱు నశేషపుణ్యఫలంబుల్. సీ॥ సకలభూతములందు సదయాత్ముఁడవు గమ్ము పాలింపు ప్రజల ప్రజలఁ బోలె । విదితవృద్ధాచారవేది వై ధర్మంబు సలుపుము దురితవర్జనము సేయు । మెఱుఁగుమీఁ బాపము ... చుకతోడ నగరసంప్రణికారశాలి వగుము । గర్వంబు విడువుము గరము ప్రియంబును నిజమును గాఁ జోనియ తినడుపు. గీ॥ కాలకర్మ నెఱిఁగి యస్ఖలితబోధయుక్తుఁడవు గమ్ము భరతవంశోద్భవుఁడవు । నీవు గావున సత్యవ్రతనిష్ఠులుఁడవు । ప్రాజ్ఞుఁడవు నీ కేల చెప్పంగ నేల. వ॥ అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నీ యానతిచ్చిన వాక్యంబులన్నియు నవహితుండనై వింటి వింటమున్ నా యెఱింగిన తెఱంగున లోభమాత్సర్యాది దుర్గుణంబులు పరిహరించు టయుంకను భవముక్తంబయిన ధర్మానుష్ఠానంబు నడుపు చెదనని యతనికిం బ్రణమిల్లి మఱియును బ్రాహ్మణప్రభావంబు వినువాఁడనై యతనిం బ్రార్థించినం దద్వృత్తాంతంబు

మార్కండేయులు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు చెప్పుట.

యితిహాసం బతనికి నమ్మహాముని యిట్లని చెప్పె. చ॥ ఘనుఁడు పరీక్షితుండు ప్రకాశితుఁడైన మహీవిభుండు ... నుకభుఁడు భానువంశుఁడు వినూతనకీర్తి యయోధ్య యేలువాఁ । డనుపముఁ డొక్కనాఁడు మృగయారతుఁడై చరియించెఁ గాననం । బున నొకరుండ యుమ్మలనపూర్వజవోగ్రహయాధిరూఢుఁడై. వ॥ ఇవ్విధంబునం జెక్కు మృగంబు వధియించుచుఁ గ్రుమ్మరువాఁ డొక్కయెడ. గీ॥ మదగజాభిరామమృదులయానంబొప్పు । వల్లి బోడలు చనుల తొంటకులు గరము లీలఁ గమ్మవిరులు గోయుచున్న । పువ్వుఁబోఁడి నొక్కపొలఁతిఁ గనియె. క॥ కనియంతఁ గడిసి యా కామినిఁ జూపుం జూడ్కి తగులుమీఱెఁ దనకొంబునను మిమ్ముల లోచనుఁడై । జననాథుఁడు మదనబాణసంహతిఁ దూలెన్. వ॥ అదియును నతిసుందరం బయిన తదీయవిభవంబునకు మెచ్చి సాభిప్రాయంబుగా నవలోకించె నంత నమ్మహీకాంతుండు కాంతఁ జెట్లని యె. ఉ॥ ఎవ్వరిదాన వింబుజదళేక్షణ యేకతమిట్టులేల నీ । విన్వనభూమియందుఁ జరియించెదు నా వుడు దాని కిందుబింబాప్రవదన । దివ్యవనభూమియందుఁ జరియించెద నవ్వు సంగోడుకన్య నే నెవ్వరిదానఁ గావలయు నేర్పడఁ జెప్పుము రాజచంద్రమా. వ॥ అనిన దాని ప్రగల్భవచనంబులకు నధిక విలోలుండై భూపాలుండు దనయభిప్రాయం బెఱింగించిన నమ్ముగువయు నన్నుఁ దుజలవిహారంబునకుఁ జొనుపకుండు నదియట్లయిన నిన్ను వరియించెద ననిన వాఁడు సదయహృదయంబున కొడంబడి యాని దోడ్కొని పురంబునకుఁ జనుదెంచి యిష్టసుఖతత్పరుండయి యుండె నంత నొక్కనాఁడు శరత్సమయంబునందు. క॥ అతులితపుష్పపల్లవఫలాన్వితభూరుహభూరివల్లరీ । వితతులఁ జారుకైరవనవీనసరోరుహషండమండలా । యతసరసీమనోహరములైన పురోపవనంబుల సము । న్నతవిభవుండు వాసభవనంబులొనర్పఁగఁ బంచియుమ్మలన్. క॥ దేవీసహితంబుగ నుర్వీవరుఁ డవ్వనమునందు విహరించెను నానా । తావసరవాసరంబుల । భావితపద్మవనపవనపరిచితుఁ డగుచున్. వ॥ అంత నొక్కనాఁడు నితాంతఘర్మజలకణకలితశరీరుండై ప్రియాసమేతుండై వాసగృహంబు వెలువడి తత్సమీపంబున నతిమనోహరంబయిన కమలాకరంబుఁ గని దాని తీరంబున నయ్యిగ్మలిమని దిక్కృతావగాహుండై. క॥ మేలైయున్న లమువిహారాలవయవ చెమటయుడుగఁ జయ్యన దేహ । ఘోళన మొనరింపుమనిన । నాలేమ దరస్మితాననాంబుజయగుచున్. గీ॥ మడుగు సొచ్చి మునిఁగి మాయమై పోయిన । నద్భుతాత్ముఁ డగుచు నవనివిభుఁడు । మడుగు కలయ వెదకి మానినిఁ గాన । కలము లెల్ల వెడలఁ జల్లెఁ గడఁగి. వ॥ ఇట్లు చల్లిన నందు మండూకంబు లనేకంబులున్న జూచి యిది మత్ప్రియాంగన మ్రింగిన విగాకేమియని కలుషించి యనుచరులఁ బిలిచి నాకుఁ బ్రియంబు సేయవలసినవారలైతిరేని యొక్కొప్పల నెల్లం బొడగింప నదియని పంచినసలు నిక్కలకుంజని తదీయకింకరవర్గంబు. చ॥ కొలఁకుల వాగుల న్నదుల గ్రోవుల బావుల నిగర్బుల గలయంగ రోసి రోసి వడిఁ గప్పలఁ గుప్పలుగా వధించు చో నలుగడ మ్రొంచు భేకనివహంబు సముంగొని భేకనాయకు లఘుతపస్వి రూపమున నానృపుపాలికి వచ్చి యిట్లనున్. ఉ॥ అక్కట లోకమెల్ల నిగనాఁ బడి కప్పలఁ జ వధించెదీ నీ కేకట... పుగల్గు బృథివీశ్వర కోపము డింపు కప్పలం । జక్కని చూడ్కిఁ జూడుమికఁ జాలు నధర్మము నావు మన్విభుం । డెక్కడి... నా మదికి నెగ్గొనరించెఁ గడంగి భేకముల్. క॥ నాయిష్టవనిత మ్రింగిన । మాయపుఁబుర్వుల నిఁకేమడియింతు మునీ । ... నూరకుముని నీ వనుటయు । నాయనయత్యంతదుఃఖితాత్ముండగుచున్. వ॥ ఏను మండూకనాయకుండ నా యనున వా

నమ్మి సువవాకూఁతురు సుశోభయనునది దానిచేత ననేకులు బేలువడిరి నీ వెంత వాఁడవనిన నప్పరిక్షితుం డట్లేని నాకున న్నె
లఁతఁ దెచ్చియిప్పింపవలయునని ప్రార్థించిన నతండు నవ్వుచు నవ్వామనయనం దనతలఁపున గావించి యారాజునకు నిచ్చి
దానిం జూచి కోపించి నీవు కడుం జెట్టవు ప్రసిద్ధులగు రాజులం బెక్కండ్రం జిక్కులం బెట్టితివి కావున నీకుం బుట్టెడు పుత్త్రులు కప
టవరులయ్యెదు మని కూఁతునకుం శాపం బిచ్చి యుండుఁ గాక రాజు నిజేచ్ఛం జని యెఁ బరిక్షితుండును సంప్రాప్తమనోరథుండయి సు
శోభయుం దాను గ్రమంబున శలుండును దలుండును వలుండును నను మువ్వురు కొడుకులం బడసి యందగ్రజుండగు నశలు రా
జ్యాభిషిక్తుం జేసి తపోవనంబున కరిగెనంత * క ॥ శలుఁ డొక్కనాఁడు కనకో । జ్జ్వలమగు రథ మెక్కి వేఁటసని పెక్క
మృగంబులఁ జంపఁగ నొక్కమృగం । బలఘుతరశరాగ్రవిద్ధంబై వెసఁ బఱచెన్ * గీ ॥ ఇట్లు పఱచుటయును నెంత యారయ
మున నమ్మృగంబు వెనుకన రిగియరిగి । యెయిదలేక ధరణీశుండు సారథిఁ । బదరి తేఁకు వేగఁ బఱపు మనియె * సీ ॥ అ
నవుఁడు సూతుఁ డిట్లను దేవ మున మెంత తఱమిన మృగము తద్దయు జవంబు । గలదు రథ్యంబులు గడుఁ గొంకు గూడఁ గఁ జాలవు ప
లపజాలియేల । మన తేరిహయులు వామ్యములైన నమ్మృగము గవదు లేదన్న నలపి గాదు । నావిని వామ్యములన్నాఁ గనె
వ్వనిహయంబులు సెప్పుమనియె నబ్భూవిభుండు - గీ ॥ వామదేవ మహాముని వరుని హరులు । వామ్యములు నాఁగ జనునని
వాఁడు సెప్పె నతఁ డయ్యాశ్రమ మెచ్చట నచటి కిపుడ తేరు వోవనిమ్మనియె ధాత్రీవిభుండు * వ ॥ వాఁడును రథంబు నతిత్వరితం
బుగా వామదేవు నాశ్రమంబునకుం బఱపినం జని యాతండా తపోనిధిం గని నమస్కరించి మునీంద్రా నాచేత నేటువడి
యొక్క మృగంబు రయంబునం బఱచె నామృగంబు నేఁడ వధియింపవలయు భవదీయహయంబుల నీవలయు ననిన నతండు
నీవు కృతకార్యుండవై హయంబులం దడయక యొప్పింపవలయు ననిన వల్లెయని హయంబులం గొని రథయుక్తంబులు గావిం
చి తదీయజవంబునకు మెచ్చుచు ముహూర్తమాత్రంబునకు నమ్మృగంబుఁ గూడముట్టి దానిని సంహరించి మగిడి నిజపురంబు
నకు వచ్చి * మత్తకోకిల ॥ రాజయోగ్యములైన యీహయరత్నములు వసత్త్వవి । భ్రాజితంబులు వానికేటికిఁ బాఱువా
నికినంచు నా । రాజు రాజసబుద్ధి నంతిపురంబునం దిడఁ బంచె న । వ్వాజిరత్నము వేడ్క నూనినవాఁడు దోసమెఱుంగునే *
వ ॥ అట వామదేవుండు దనయశ్వంబుల శలుం డుగొనిపోయి మగుడ నొప్పింపక తడయుటకు నాత్మగతంబున * గీ ॥ రాజపు
త్త్రుండు బలియుండు రాజసమునఁ । గొంటి కాతఁడు వేడుకఁ గొనుచు నరిగె । నశ్వములఁ గ్రమ్మఱఁ గని త్తునను విచార । మెవ్వి
ధంబు నతనికి నేలకలుగు * వ ॥ అని శంకించి నిజశిష్యుండైన యాత్రేయుం డను వానిం జూచి శలుండు మన వామ్యంబులం
గొనిపోయి యొక్క మాసం బరుగుదెంచె వాఁడు మదవయంతఁ దెచ్చుటకలుగ నేరడు నీ వరిగి మన తురంగంబులం గొని రమ్మ
నిపంచిన నతం డవ్విధ కదలి యయోధ్యకుం బోయి * క ॥ మనుజపతిఁ గాంచి యాతఁడు । మునిపతి పుత్తెర నధిపము
ఖ్యయిచటికేఁ । జను దెంచితి మాహయముల । నెనసిన నెయ్యంబుతోడ నిమ్మనియెఁ దగన్ * క ॥ అనవుడు శలుఁ డి
ట్లనియెం । జను నినుఁ బుత్తెర నతఁడు సాలుదు నీవుం । గొనిపోవఁ దురంగంబులఁ । జను మీదుర్భాషణములు నైపవు మా
ర్గన్ * వ ॥ అనిన నమ్మునికుమారుండయోధ్యాపురంబు వెడలి క్రమ్మఱి చని యవ్వామదేవునకు నవ్విధం బెఱింగించిన వా
మదేవుండు క్రోధపరీతచేతస్కుండై శలుని పాలి కరిగి యిట్లనియె * క ॥ ఇమ్ముని శేశ్వగమాతురఁ । గమ్ములనీ కార్యమయ్యెఁ గా
దే ఢులో । భమ్మున ననునొండ్లసొమ్ములు । రమ్మన్నను వచ్చునే యొరవుసతమగునే * క ॥ పరధనహరణము దురితము । పరికిం

శలుఁ డను రాజు వామదేవముని నిదిరస్కరించుట.

పుము వరుణు చేతిపాశంబులస । ఫ్పురము గట్టువడకుని । గ్భరవరక్షికృశానుశిఖలఁ బడకుము మీఁదన్ * చ ॥ అనుటయు నా
తఁ డిట్లనియె నాఁ డివి విప్రుల కేలయశ్వముల్ । ఘనతరసత్త్వమూర్తులనఁ గాఁడగు నెద్దుల రెంటి నిచ్చెదన్ । వినుమటు గాక బ
ల్లిదపు వేసడముల్వ్వల తేని యిత్తుఁ గై । కొనుము కడంగి వామ్యములఁ గోరక పొమ్మిడి యాన లేటికిన్ * క ॥ అవిన విని యేటి
మాటలు । వినువారలు నవ్వ నకట విప్రుల ధనముల్ । గొని వేఱ యొంటి నిచ్చెద । ననుటిదియే నాఁటిచందనం ని మునివలికెన్ * వ ॥
మఱియు నమ్ముని పరుషంబులు వలుకుటయును * క ॥ శలుఁ డలిగి యిత్తపస్వి నిబలు త్రాఘులనంట్లఁ గట్టి పటుశూలములన్ । బొ
లియింపుఁ డనుచు భీకర । బలులని యోగించెఁ దనదు పార్శ్వజనములన్ * వ ॥ అంతయుఁ జూచి వామదేవుండు ఘనరోషభీ
షణ ప్రహసమర్ని రీక్షణ దూక్షముఖుఁడగుటయు నాతనిం బఘోరాకారులగు రాక్షసు లనేకులు పుట్టి శాతశూలంబుల

నాభూపాలుం బొడిచి కాలగోచరుం జేసిరి మునీంద్రుం డనిశేచ్ఛం జనియెఁ దదనంతరంబ శలానుజుండు దలుండ నవా
నిజరాజ్యపట్టబద్ధుండై సుఖంబుండఁ గొంతగాలంబునకు వామదేవుం డుసను దెంచి మహాత్మా నీవు ధర్మపురుషుండవు
రంబు దప్ప నోడు దేని నాహయంబుల నిమ్మనుటయు దలుం డలిగి నిజసమీపంబున నున్న సారథిం జూచి యిట్లనియె
డు గ్రొవ్వి తేఁకువ సెడియె నీపాలుండు వీఁక మైని వ్వఁడు వీని ఁ జెయుమ్ము । వ్రయ్యంగఁ జేసెదఁ జయ్యన విషదిగ్ధసాయకమున
శాసనముఁ దెమ్ము । నావుడు నమ్మహీదేవుండు నగుచు నిట్లనియె నన్నేయఁ దెమ్మనిన విశిఖ । మంతఃపురంబున సంతసంబు
నున్న యనుభవత్సుతుఁ డమ్మఁగాక యిపుడ - గీ ॥ యనఁగఁ దదనంతరంబ ఘోరాస్త్రనిహతుఁ । డై నయబ్బాలుఁ గన
చు నాహారవంబు । లెసఁగ నంతిపురంబు వారెల్ల నేడ్చి । రది ధ్రువంబుగఁ గనియును నవ్విభుండు ॥ వ ॥ కోపాటో
మవిగ్రహుండగుచుఁ దనదురాగ్రహంబు విడువక తనసమీపవర్తులఁ జూచి ॥ మ ॥ వినుఁ డీసర్వజనంబులుం గడఁగి
విప్రుఁ గాదు రాలాపుడు । ర్జను నిందు నే దనస్మదీయకనహాచాపోగ్రనిర్ముక్తబా । ణనిపాతచ్ఛిన్నుఁ గాఁగ రక్తజలశో
ణిసంసిక్తుఁ గాఁ । గనుఁ డీయూందురితాత్మునంచు నతిశీఘ్రప్రాప్తకోదండుఁ డై ॥ క ॥ శరము రివోయిట
రయుగ్రము బాణకార్ముకంబులతోఁ జె । చ్చెర సంస్తంభము నొందిన। నరనాథుఁడు విస్మయావనతమానసుఁ డై ॥ క
ల్లవడి చలము కోపము । పొల్లువడి చనంగఁ గొంత ప్రాద్ధు మొగమునఁ । వెల్లఁదనము గదురనిలిచి । యెల్లజనులు విన
మఱియు నిట్లని పలికెన్ ॥ ఉ ॥ [ఆడితిఁ బెక్కుమాటల వియన్నియు వమ్మయిపోయె నస్త్రసం । తాడనశక్తి గిడ్డపడి
ధ్యముఁ బ్రాహ్మణశక్తి యెక్కుడే । నోడుదు వామదేవునకు నోజనసంఘములార సజ్జనా। మ్రేడితకీర్తి నిమ్మునినమ్ర
నపూనను నాశ్రయించెదన్ ॥ వ ॥ అనియివ్విధంబున నతండేటు దప్పిన జోహారు వెట్టుటయుఁ దదీయబంధుమిత్రజనం
బుభయసంభ్రమంబులతో నమ్మునినాథు శరణుచొచ్చి యనువయింపిన బ్రసన్నుండై యమ్మహాత్ముండు దత్కరయు
స్తంభనంబు మాననను గ్రహించి తదీయనందనుఁ బ్రాణంబులొసంగె నంత నమ్మహీకాంతుండు నిజభార్యాసహితుం
డానతనికిం బ్రణమిల్లి హయంబులఁ దెచ్చి యిప్పించినం గైకొని వామదేవుం డరిగె నిట్టిది బ్రాహ్మణప్రభావంబని చెప్పె
నని ॥ క ॥ మునిపతికి మ్రొక్కి కుంతీ । తనయుఁడు మీకంటె వృద్ధతముఁడగు పురుషుండు ఘాకలఁ డె జగమ్మున నని య

మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు నింద్రద్యుమ్న మహారాజు చరిత్రము చెప్పుట.

డిగిన నాతఁ డిట్టులని యెఱిఁగించెన్ ॥ క ॥ ఘనుఁ డింద్రద్యుమ్నుం డను। జనపతి గలఁ డాతఁ డింద్రసదనమున ముదంబు
నుండఁగ బహుకాలం । బున కాతనికీర్తి లోకమున నమాయుటయున్ ॥ గీ ॥ అసురులిచ్చోట నుండ లేవరుగ ననుచు । ని
ర్వీంద్రో వినన తఁడు నాయున్న కడకు। నర్థి జను దెంచి యిట్లను ననఘ నన్ను | నిద్ధపుణ్యు నింద్రద్యుమ్ను నెఱుఁగుదయ్య
సీ ॥ అనుడు నేనిట్లంటి నయ్య ని న్నెఱుఁగంగఁ జాలనయ్యెద హిమశైలశృంగ । వాసియైయుండుఁ బ్రావారకుండని యెడ సే
ఘూకము కడు పెద్దయడియు । నాకంటె ని న్నిర్ణయముగ నెఱుఁగుఁ బొమ్మనుటయు నన్నరమ్మనియె నతఁడు । ఘన
యన ఘుటికా ప్రయోగంబున దేహదాహంబు వర్ధిల్లఁగానఁ - గీ ॥ గదలి గాఁ జాల నేనంటిఁ గడఁగి యన్న | రేంద్రు
శ్వమైననుఁ బ్రీతి నెత్తికొనుచు । నాయులూకముపాలికి నరిగి నన్ను | నడిగినట్టుల దానిఁ దానడుగుటయును ॥ వ ॥ అ
య్యునుఁ గొండొకసేపు దలపోసి చూచి యేను నిక్కువంబుగా ని న్నెఱుంగనేర నింద్రద్యుమ్నుం బను కొలని యందు నాళీక
ఘుండను బకవల్లభుండు వసియించు నవ్విహంగంబు నాకుం బెద్ద ని న్నెఱుంగుఁ బొమ్మని నన్ను మనుజపతి నాతోడ నయ్యా
కంబు మోచికొని నాళీకజంఘు నొద్దకుం జని తన పేరు సెప్పి న న్నెఱుంగుదే యనిన నదియును నేను న్నెఱుంగఁజాల నాకంటె
జిరకాలజీవియైన యుగంధరుండను కచ్ఛపంబు కలదది యును నిక్కొలన నుండు నజ్జలచరము ని న్నెఱుంగఁ జాలు నడిగి చూ
ముగాక యనియత్కపఠంబుఁ బేర్కొని యిది యొక్కసందేహంబు నిర్ణయించుటకై యార్యజనంబులు నిన్ను గురించి వ
నవారు నీవు సను దేరవలయునని వేఁడుటయును ॥ గీ ॥ కొలను వెలువడి చనుదెంచెఁ గూర్మవిభుఁడు। వారలడిగి రింద్రద్యుమ్న
ధారుణీశు। నెఱుఁగుదే యని యది యనొక్కింత సేపు। తలఁచుకొని కన్నుఁ గవ నశ్రుతతులు దొరుఁగ ॥ వ ॥ అతం డెఱుంగు
ల్పఁడ వారలం గనుంగొని యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ అక్కట నే నెఱుంగ నెమహాగుణభూషణు నమ్మహాత్ము న। న్నెక్కుడు బెక్కు
బులు న నేకభయంబులఁ బొందకుండఁగా । నక్కటికంబుతోడఁ దగ నాతఁడు గైకొని కాచెఁ గాదె పెం । పెక్కన యన్న

శ్వరుని నెన్నఁటికిన్ మఱవఁగ వచ్చునే * గీ॥ అమ్మహాత్ముఁ డొడుబహువిధయజ్ఞదక్షి । ణార్థముగ విప్రవరులకు నర్థినిచ్చు। గో
గణంబుల గొరిజల గ్రొచ్చియయ్యె [illegible]రోవరము జగన్నుతముగ * వ॥ అనిన యనంతరంబ దేవదూతలు విమానం
బు గైకొని చనుదెంచి యి[illegible]ద్యుమ్నుం [illegible] మహాత్మా నీకీర్తి జగంబునందు శాశ్వతంబై నిలిచె నీవు త్రిదివదివాసంబున
కిరంబయ్యె నరుగు [illegible] విమానంబెక్కుమని పలికియును * క॥ తనకీర్తి యెంతకాలము। వినఁబడు నీజగమునందు వెలయుఁ
గనందాఁక నుఖ్యలోకసౌఖ్యంబున నెంతయు నుల్లసిల్లుచుండుఁ బురుషుం డనఘా * వ॥ అనుటయు నమ్మహీకాంతుండు దివిజకిం
కరులం జూచి యమ్మునుల తాపసు నివృద్ధవిహంగంబును గార్యార్థంబుగాఁ దెచ్చితి వీరిని నిజస్థానంబుల నునిచి వచ్చెదనిం
చుక నిలువుఁడని వారి చేత ననుజ్ఞాతుం డై నన్ను ననులూకంబును నెప్పటి నెలవులఁ బెట్టి తాను దేవయానంబున దివంబునకరి

* మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకుఁ గువలాశ్వచరిత్రము చెప్పుట. *

గెనని చెప్పినఁ బ్రీతుండై పృథానందనుండు * క॥ నీకంటె వృద్ధతములగు । లోకరయేలఁగిం చితిది మహాద్భుతముగను । శ్లో
కుఁడు మునివరునకుఁ బునఃకృతికిఁ గృతప్రణాముండై యిట్లనియె * వ॥ మునీంద్రా ఇక్ష్వాకువంశోద్భవుండైన కువ
లాశ్వునకు ధుంధుమారుండను పేరెట్లు గలిగెం జెప్పవే యని యడిగిన నతం డిట్లనియె * ఉ॥ శంకరసన్నిభుండు జనశంకరుఁ డుత్క
గరుణాకరుండనాఁ దంకుఁ డుదంకుఁ డన్మహితవిశ్రుతసిద్ధియోగి మరుభూమియందుని । శ్శంకమతిన్వసించి యనిశంబును నవ్యయు నచ్యు
తున్మనః। పంకజవేదిపై నిడి తపంబొనరించె ననేకవర్షముల్ * గీ॥ అతని భక్తికిఁ బ్రియమునొందియాదిదేవుఁ । డంబుజాక్షుఁ డ
ధోక్షజుఁ డచ్యుతుండు। కరుణఁ బ్రత్యక్షమగుటయుఁ గనియతండు। ప్రణతి యొనరించి యిట్లని ప్రస్తుతించె * మత్తకోకిల॥
దేవదేవ శ్రుతిప్రమాణవిధే యమహాధవ జంగమ । స్థావరాత్మకమైన లోకము సర్వమున్భవదీయమా। యావిధేయము విశ్వ
రూపుఁడవవ్యయుండవు నీవ సద్భావసుస్థితి నన్నెఱింగినఁ బాయుఁ బాపములచ్యుతా * చ॥ అనిమిషసిద్ధసంయమివిహంగభు
జంగమముఖ్యులెల్లనిన్ననిశము గొల్చి నీవలనఁ గృతార్థతఁ బొందుదురెందు నీవునె। మ్మనమున సంతసిల్లుదు సమస్తజగంబులు
శాంతిఁ బొందు నీ। కనుకంపమాలు లేదు శివకీర్తి యీభువనత్రయంబునన్ * మత్తకోకిల॥ విక్రమస్ఫురణ యలీల నొలిన విష్టపత్రి
తయంబు వెల్లఁ గ్రమించితి పోరులం దసురాళి నీవుల బ్రస్ఫుర। చ్చక్రవిక్రమకేళిఁ ద్రుంచితి సర్వయజ్ఞఫలావహా । ప్రక్రి
యాత్ముఁడ వీవు నిశ్చలభావభవ్యజనార్దనా । వ॥ అనుమతి యఱ్ఱెక్కు భంగులం బ్రస్తుతించినం గరుణించి పాంచజన్యధరుం
డు వరంబడుగుమనుటయు నుదంకుండు దేవా భవదీయదివ్యరూపంబుఁ బ్రత్యక్షంబుగాఁ గంటి నింతకంటె వరం బెయ్యది కల
దైనను నా మనంబు నిత్యంబును సత్యధర్మశమంబులయందుఁ దిరంబై నీయందు స్థిరభక్తిఁ బుగావలయు నిదియ నాకు వరంబ
నుటయు నద్దేవుండు నీకోరినయట్ల యిచ్చితి మత్ప్రసాదంబున నీ కుంబరమజ్ఞానయోగంబును సిద్ధించుం ద్రిలోకహితంబైన కా
ర్యంబొక్కటి నీచేత సాధితంబయ్యెడు నదియెయ్యది యనిన వినుము ధుంధుం డను దానవుండు జగంబుల కుపద్రవంబు సేయంగ
లవాఁడు దద్వధార్థంబు నీవు బృహదశ్వసూనుండైన కువలాశ్వు నుద్యుక్తుం జేసె దన్నరేంద్రుండు మత్ప్రసాదల
బ్ధంబైన యోగబలంబునం జేసి యాయసురం బరిమార్పఁ సమర్థుండగు నవ్విశేషంబునకు నీవలన నఖిలలోకంబులు నంతసి
ల్లెడు ననిపలికి విష్ణుదేవుం డంతర్హితుం డయ్యె నుదంకుండును బూర్వప్రకారంబునఁ దపంబు సేయుచుండె మఱియును * సీ॥
అనఘుఁ డిక్ష్వాకుఁ డఖిలభూచక్రంబు నేలి నాకమునకు నేగుటయును । నతనినందనుఁడు శశాదుండు రాజయ్యె వాఁడు
కకుత్స్థుఁ డవ్వానికిఁ గనియె। నతఁడు వేనుఁ డను నాత్మజుఁ బడసె నాపృథివీపతికిఁ బుట్టె బృథుఁ డనంగ । బృథుఁడు విశ్వగుఁ డ
ను పేరిపుత్రకుఁ గాంచె నతనికి జనియించె నార్ద్రుఁ డనఁగ * గీ॥ నార్ద్రునకుఁ బుట్టె యువనాశ్వుఁడను తనూజుఁ। డతనికినిఁ బు
ట్టె శాబస్తియను భవుండు। తత్సుతుఁడు బృహదశ్వుఁ డాధరణిపతికి। నుగ్రతేజుండు కువలాశ్వుఁ డుదితుఁ డయ్యె॥ వ॥ అక్కు
వలాశ్వునకు నధికవిద్యావిశారదులు నధికసత్త్వసంపన్నులు నైన పుత్రు లేకవింశతిసహస్రంబులు పుట్టి రంత బృహదశ్వుం
డు నిజపుత్త్రకుం గువలాశ్వుఁ బ్రాప్తసంతానుఁ నత్యంత ధర్మాత్ము నఖిల మహీరాజ్య భారధౌరేయుంగా నభిషేకిం
చి తపోవనంబునకుఁ బోవ సమకట్టి యయోధ్యానగరంబు వెలువడు నవసరంబున నవ్వార్తవిని యుదంకుండు చనుదెంచి బృ
హదశ్వునకిట్లనియె * ఉ॥ నీవు ప్రజాభిరక్షణము నెమ్మి నొనర్పక యరణ్యభూమికిం। బోవఁగ నేల రాజులకు భూప్రజఁ గాచు
టకంటె ధర్మముల్ । భూవరకల్గునే యడవియ బోయి వసించినఁ గాని కాదెర । యావిధిఁగాదె సద్గురులు గాంచిరి తొల్లిటి రాజసం

దనల్ ॥ క ॥ నీరక్షణంబుకతమున, ధారుణిమము బోటిసాధుతపసులునిత్య। ప్రారంభధర్మకర్ములు । దారులగుట
యానీదుధర్మపుగాదే ॥ వ ॥ వీను మొక్కయద్భుతంబు సెప్పెద మధుకైటభనందనుండు ప్రఖ్యాతులైన యసురులతనయుం
డుండుండను వాడు మహాబలపరాక్రమసంపన్నుండు నిజతపోబలంబునం బితామహుని మెప్పించి వరంబువడసి దేవదానవ
గంధర్వాదులకు నజేయుండై చరియించుచుండు నయ్యసుర యిప్పుడు మదీయాశ్రమసమీపంబున బహుయోజనవిస్తీర్ణం
బగుసముద్రవాలుకాపులినతలంబునందు మహావివరంబు గావించుకొని సుఖంబున నిద్రించుచున్నవాఁడు వాలుకాచ్ఛా
దితశరీరుండై యున్నవాని నిశ్వాసపవనంబు భువనంబున ధూమసహిత జ్వాలాభీలంబై సంవత్సరంబునకొకమా
ఱెలువడి భూనభోంతరంబెల్లను నిరంతరపింగ తారజఃపటలంబు మూటుకొనం జేయుఁ దదీయవేగంబునం దత్సమీపభూమి
లకానవంబు లేడుదినంబులదాఁకఁ గంపించుచుండు నిట్టి దారుణత్వంబున మాకు మాయాశ్రమంబు నుండుట సంకటం
బగావున నద్దురాత్ము నధిగమించి మాకును లోకంబులకును బ్రియంబు సేసి కృతకృత్యుండవై మఱియుఁ దపోవనంబున కరుగు
ము ॥ గీ ॥ ఎవ్వఁడమ్మహాసురువధియించువనికిఁ। బూనునతనికి వాత్మీయభూరిశక్తి । యిచ్చిజయము తుననియానతిచ్చె నట్టి
యాదరమున నాతోడఁజక్రాయుధుండు ॥ వ ॥ కావున ॥ చ ॥ అతులితవిష్ణుశక్తిసముపాహితమూర్తివిగమ్ము లెమ్మనా
తతభుజశక్తినిట్టియవధానమొనర్పఁగ నీవ కాఁ యీ। క్షితినొకరుండు లేఁడధికకీర్తియుఁ బుణ్యముఁ జేరు నిన్ననూ । రిత్న
యింతవట్టుదగఁ జేయుము గావుము లోకమంతయుత్ ॥ వ ॥ అనినఁ గృతాంజలియై యాదండునకు బృహదశ్వుండిట్లనియె ॥
విమలమతినస్త్రసన్యాసముఁ జేసితిఁ దపమొనర్పసమాకట్టితినిం। కమునీంద్ర తపోవనగమనముదవ్వదు నాకు నిమ్ము
న్న పమఠ్ ॥ చ ॥ అనఘుఁడు మత్సుతుండు కువలాశ్వుఁడు వీఁడె మహాబలుండును । జనహితకారి ధైర్యనిధి సంభృతకీర్తి
ప్రియార్థమై। జనసుతయమ్మహాసురునిఁ జంపుటకోపునవార్యశౌర్యవ । ద్ఘనులగుచున్నవు త్రులుసుదామనభేద్యభుజ
విభూతితోడ్ ॥ వ ॥ నాకుననుజ్ఞయిచ్చి వలయునని యకార్యంబునకుఁ బుత్రుసమర్పించియమ్మునిచేతననుజ్ఞాతుండై త
పనంబునకరిగెననివిని ధర్మనందనుండు మార్కండేయుతో ధుంధుండు మధుకైటభులపుత్రుండని చెప్పితిరమ్మధుకైట

—— ॥ మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు మధుకైటభులచరిత్రము చెప్పుట. ॥ ——

భులెక్కాలంబువారేమి క్రమంబున నెవ్వరిచేత నేమైరని యడిగిన నతండు ధర్మనందనునకిట్లనియె ॥ సీ ॥ అధిపతొల్లి జగత్త్ర
యంబు నేకార్ణవమైయుండగా నప్పుహరి యొకండ। భాసురభోగీంద్రపర్యంకమున భవ్యయోగనిద్రాసుఖయుక్తినలర।
తిదీర్ఘమగుకాలమరిగెఁబదంపడి దైత్యులిద్దఱు మహోద్దాత్తభుజులు। మధుకైటభులు నాఁగ మథితశాత్రవులేసు దెంచియ
వ్వరమాత్ము దివ్యనాభి ॥ గీ ॥ కమలమున వెలుంగు కమలాననునిఁ గని। దర్పదోషమతి నిదలరఁ బ్రేయ। నతఁడు భీతి నొందియా క్రో
శమొనరించె। నాదిపురుషనన్ను నరయుమనుచు ॥ ఉ ॥ ఆ తెఱంగాత్మఁ గాంచి కమలాక్షుఁడు మేల్కని ఘోరవిక్రమో । ద్ధ
తులదైత్యసింహులన పేతభయాత్ములఁ జూచి మీరలి। ట్లీతని నీగతిం బఱుపనేల భవద్బలశౌర్యయుక్తికిన్ । బ్రీతుఁడనైతి నె
చ్చెఁగ నభీష్టవరంబులు వేఁడుఁ డిచ్చెదన్ ॥ గీ ॥ అనినఁ గలకలనవ్వి యయ్యసురవరులు। నీవుమాకేమియిచ్చెదు నీకు మేము। వ
రమ్ములిచ్చెదమడుగుము వలచితేని। యనిన వారలకిట్లను నవ్విభుండు ॥ క ॥ సత్యవ్రతులార వరం । బత్యంత ప్రీతి మిమ్ము నడిగె
దలోకప్రీత్యర్థముగా వాచే। మృత్యువును బొందుఁడిపుడు మీరలిరువురున్ ॥ వ ॥ అనిన వారలొండొరుల మొగంబులు
సూచుచు నా చక్రధరునకిట్లనిరి ॥ చ ॥ నగినగియేమి యుర్వినుజవాద్దన యొన్నఁడు బొంకువలుకము । త్యగణితధైర్యవి
షబలైక సహస్రులమెల్లభంగిఁగా। లగతితోలంగఁ ద్రోవఁగఁ డలంబగు నేయసుఁగాక నీకు మె। చ్చగనిదె ప్రాణమిచ్చెద
ము స్రుక్కుదు చావునకాత్మ నేమియున్ ॥ గీ ॥ చంపెదేనిమమ్ము జలములు లేనిదే। శము నజంపవలయుఁ గమలనాభ। యి
మింతవట్టునీచేతఁ బడుటకు। దగువ మనిననగుచు నగధరుండు ॥ వ ॥ త్రైలోక్యంబును జలమయంబగుటయాలోకించి యి
మేశుఁడు దనయూరువులు। పరవుగనొనరించి వాని పైఁ దచ్చిరముల్ । వగుపతరశితసుదర్శన। ఖరధారానిహతిఁ జేసి గ్రక్కు
నఁదునిమెన్ ॥ గీ ॥ వరఁగ మన్మధుకైటభాసురులసుతుఁడు । సువ్వెధరణీశ దుంధుఁడన్ శూరవరుఁడు । వాఁడు వరగర్వమ
జేసివాఁడిమిగిలి। సురపతిఁ దొట్టి వేల్పులబరిభవించు ॥ వ ॥ అని చెప్పియమ్మునీంద్రుండిట్లనియె నట్లు బృహదశ్వు చేతననుజ్ఞా
జ్ఞాతుండై కువలాశ్వుండు శుభదినంబున నాదంకపురస్సరంబుగా కృతప్రస్థానుండై ॥ తరల ॥ దనుజనిర్మథనైకతత్ప

తావిజృంభణ మొప్పస । ద్వివిత తేజుఁడు ఘోరసంగరవిభ్రమోత్సవలీలమై । ఘనభుజాబలభూరిదుర్వహగర్వసంగ్ర
హులైననం । [illegible]లనేకసహస్రసంఖ్యులు దమ్ముఁ గొల్వఁగ నుదగ్రుఁడై ॥ మ ॥ చతురంగధ్వజినీపదప్రహతిక్ష్మాసర్వసం
హావక్రమా । తత్క్షణంబుగ నేఁగె నప్పుడు దగన్ దైత్యారియా రాజునం । డతులంబైన జాంశశక్తిసొనిపెఁ బాహర్షించి
రింద్రాదిదేవతలున్ [illegible]లు న్నృపతికై శ్వర్యోన్నతిం జేయుచున్ ॥ గీ ॥ మొరసె దివ్యతూర్యములు నందనప్ర
సూనసురభికుసుమవృష్టి గురిసెఁ గలయ । నప్రతీతభంగి యనుమందపవనవిచేష్టితంబు కరమభీష్టమయ్యె ॥ క ॥ గగనమున నా
రవిమానము లగణితములు గ్రందుకొనియె ననుకూలములై । మృగవక్షితతులు శోభన । ములు తేప్పడఁ జెప్పె నజ్జనాధిపు
యాత్రన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు సనిమవలాశ్వుఁడు సముద్రతీరంబున విడిసి నిజపుత్రులనాసహస్రసంఖ్యులను వారినవారిత
జనసత్త్వులం దద్వాలుకాపులిన ఖననంబు సేయ నియోగించిన ॥ మ ॥ నరనాథోత్తమనందనులఁ గ్రవాహాభీలకు
ద్దాలము గ్గరకాష్ఠాదులనయ్యుదగ్రసితతౌఘంబంతయుం గాసవ్రవా । సరములై యకపాయఁ ద్రొబ్బిన ఖుమా సంసు
ప్తుఁడై యున్నయా । సురవైరిం గనిరుగ్రనిశ్వసనసంస్పృష్టాగ్నికీలావృతున్ ॥ చ ॥ అడరి నిశాతపట్టిసగదాసిపరశ్వ
ధభూరి హస్తులై । తడయక వారలందఱును దానవుదేహము వీఁకవ్రేసియున్ । బొడిచియు నొంప నెంతయును బ్రొ
ద్దునకయ్యసురాధముండు బి । ట్టొడలు గదల్చి నిగ్గి వివృతోగ్రముఖుండయి యావులించినన్ ॥ మ ॥ భోరున విస్ఫులింగ
ములు పుట్టఁగఁ దన్ముఖనేత్రనాసికా । ద్వారములందు వెల్వడియె దారుణవహ్నిశిఖాకలాపముల్ । వారక యందు నస్స
గ్గిరనివాక్యలు రాజకుమారులందఱున్ । ఘోరతసాగరుల్ గపిలు కోపమున న్నశియించుచాడ్పునన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు పృథా
శ్వ పిలాశ్వభద్రాశ్వులు దక్క గాఁదక్కిన కొడుకులందఱు సమసినఁ గనుకొం గువలాశ్వుండు మహాయోగావసానస
మయసప్తాశ్వుండునుం బోలె నుజ్జ్వలుండై కదియుటయు నద్దానవుండు క్రోధసంరంభంబున సముత్థితుండై యొక్క
మూలఁ బెత్తుకొని కదిసె నప్పుడమ్మహీవిభుండు తదీయదేహజనితంబై మండుచున్నయగ్ని నాత్మీయయోగవిద్యాప
ష్టోప్రభావంబున జలప్రవాహంబునఁ బ్రశాంతంబుగావించి బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించిన ॥ క ॥ ఆదివ్యాస్త్రజ్వ
లనము । భూదిగ్గగనములు నిండి పొదివి మహోగ్రం । బై దానవుఘనదేహము । బూదిగ నొనరించె జిత్రముగ నొక
మాత్రన్ ॥ అంత ॥ క ॥ సురశత్రుఁడైన ధుంధుని । బరిమార్చితి నీవు జగముఁ బాలించితి భూ । వర ధుంధుమారుఁ డనఁ
గాం బరఁగుదు మీవనిరి సురలు పార్థివముఖ్యా ॥ వ ॥ ఇట్లు ప్రసన్నులై యింద్రాదిదేవతలు నుదంకప్రముఖసన్మునులు నమ్మ
హీవరు నభినందించి నీకేయ్యది యిష్టంబు సెప్పుమనిన నతండు బ్రాహ్మణభక్తియు ననవరతదానశీలతయు విష్ణునితోడిస
ఖ్యంబును దక్షుని వలన నమృతులైన తనసుతులు గలుగను వరంబులు గోరిన నట్లయొసంగి వారలందఱు నిజనివాసంబుల
కుం జనిరంతఁ గువలాశ్వుండును విజయోల్లాసభాసితుండై యాదంతుని నాశ్రమంబున కనిచి తనపురంబున కరిగి వా
రాంగనానృత్యగానవిశేషంబులాలోకించుచు రాజధానిం బ్రవేశించి సముజ్జ్వలసామ్రాజ్యవిభవంబుల ననుభవించుచుం
డె నని మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకుం గువలాశ్వుండు ధుంధుమారుండైన విధంబు సెప్పెనని వైశంపాయనుం
డు జనమేజయునకుం దెలింగించెన్ అంగున ॥ క ॥ పరమయుగచరితధర్మ । స్థిరకర్మాచరణచతురధీగుణలీలా । పరికర
పరిచితనయవి । స్తరవితరణవివరణైకదానవినోదీ ॥ మాలిని ॥ కరివరఫణిహర్మ్యక్ష్మాధరాధీశతుల్యా । ధ్ధరణగుణధు
రీణోద్దండబాహార్గళాగ్ర । స్ఫురితనిఖిలగోత్రాభోగభాగైకభోగా । తరుణగుచిరమూర్తీ ధర్మతంత్రానువర్తీ ॥

గద్య ॥ ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబున
యక్షయుద్ధంబును గుబేరదర్శనంబును నర్జునాగమనంబును బాండవులకు నకింద్రుండు సనుదెంచుటయు
నర్జునుండు నివాతకవచకాలకేయపౌలోమవధప్రకారం బెఱుంగించుటయు నాజగరంబును బాండవు
లు కామ్యకవనంబునకు వచ్చుటయుఁ గృష్ణమార్కండేయాగమనంబును బ్రాహ్మణప్రభావకథనంబు
ను సరస్వతీగీతలును వైవస్వతుచరితంబును గల్పాంతప్రకారంబును యుగధర్మకీర్తనంబును వామ్యాశ్వ
హరణంబును నింద్రద్యుమ్నోపాఖ్యానంబును ధుంధుమారచరితంబును నన్నది చతుర్థాశ్వాసము ॥

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమహాభారతము - ఆరణ్యపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

శ్రీయువతీప్రియనృపనా । రాయణబిరుదాంక భీమరమణీయగుణా। శ్రీయుతనిర్మలధర్మా। రాయణ రవితేజ రాజ
జనరేంద్రా * వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు బహుభంగుల మార్కండేయుండు వివరింపఁ
న్యకథావిశేషంబులు విని సంతుష్టహృదయుండై కౌంతేయాగ్రజుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనియె * సీ॥ సమధిక
దుర్జయములైన యింద్రియంబులఁ గుదియించి తెచ్చి । మనసు పొందున నిడి మనసు నహంకారంబు వజ్జఁ బాపి నిస్స్పృ
యాప్తి । నెరయంగ నఖిలంబుగ భర్తృశుశ్రూషయందుఁ సమాహితలైన వనిత। యఖిలలోకోత్కృష్టయని యొప్పు
హింతు నరయఁ బతివ్రతలైన వారి * గీ॥ చరిత మత్యంతధర్మమాహాత్మ్యంబు కరము। దుష్కరంబును గాదె నిర్ధూతమరిత
గావున విన వేడ్కయయ్యెఁ జెప్ప। వయ్య పుణ్యసతీప్రభావంబు నాకు * వ॥ మఱియుం దల్లిదండ్రు లిరువురయందుఁ బు
త్రనిమిత్తంబైన యాయాసం బెవ్వరికెక్కుడు వారలయెడం బుత్రుండెట్టివాఁడు గావలయు హీనయోనిజాతుండై
పురుషుండేని తెఱంగున నడవడిం బరమధార్మికుల లోకంబులు వడయు నివి వివరింపనీవ యర్హుండవనిన నమ్మహాముని
మ్మహీపతి కిట్లనియె * సీ॥ జతనంబున మిగుల మాసములు దొమ్మిది యుదరంబునఁ గరము భరంబుతోడ। భరియించి పదపడి ప్రా
ణసంశయదశ నొంది పుత్రునిఁ గాంచు నొనరఁ దల్లి । తపములు యజ్ఞముల్ దానములు వ్రతములు దేవతాసజ్జనసేవనములు స
లించుఁ బుత్రునిఁ గామించి జనకుఁ డిట్టి గురువుర పాటు మసరి యొతలంప * గీ॥ దనయుఁ గని తల్లిదండ్రులు దనకు నతఁడు
డగుటకు ధర్మార్థసక్తుఁ డగుట। కాసపడుదు రువిన మట్టి యాససిద్ధిఁ। బొందఁ జేయు నాతఁడు సూవె నందనుండు * క॥ జన
యుజనకులు నెవ్వని । యనువర్తనమునఁ బ్రియంబు నందుదు రేవఁద। త్తనయుఁడు ధర్మము గీర్తియు నూనము గనుకుఁ

మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకుఁ బతివ్రతామాహాత్మ్యంబు చెప్పుట.

జాలు నతఁ డయగతులకు * వ॥ మఱియు నిజభర్తృశుశ్రూషయందు నిత్యాసక్తయైన పతివ్రతకు నఖిలయజ్ఞదానతపస్స
బులు సులభంబులగు నొక్క యితిహాసంబు సెప్పెద నందు నీయడిగిన యర్థంబులన్నియుం దేటపడు నాకర్ణింపుము కౌశికుం
డను బ్రాహ్మణుండు ధర్మతపశ్శీలుండు సంతతాధ్యయనతత్పరుండై యొక్క శిష్టగ్రామంబున నుండు నతం డొక్కనాఁడు
మసమీపంబునం దొక్క వృక్షమూలంబున నాసీనుండై వేదంబులు గుణియించుచుండఁ దదీయశాఖాగతంబైన కొక్కె
యతనిపై రెట్ట వైచిన నమ్మహాద్విజుం డలిగి చూచుటయు నదియప్పుడ నిశ్చేతనంబై నేలం బడినం గనుంగొని యతండు *
అక్కటనా హృదయము గడు। నిక్కటికము లేనిదయ్యె నిమిత్తమునం । కొంకక యిట్లు చేసితి నా । కెక్కడి శాంతి
పికలహృదయుండగుచున్ * వ॥ పెక్కుభంగుల వగచి మధ్యాహ్నం బగుటయుఁ గృతస్నానవిధానుండై గ్రామంబు
రిగి యంతశుచులైన విప్రగృహంబులకరిగి భిక్షాచరణంబు సేయుచు నొక్కపుణ్యగృహంబు వాకిటఁ నిల్చి భిక్షాం దే
హి యనుటయు నాయింటి సతియును నతిసంభ్రమంబున భిక్ష యిడుటకుం బాత్రశోధనంబు సేయు నెడ * ఉ॥ ఆయెలనా
భర్తగడు నాఁకటఁ దూలుచు వచ్చె వచ్చినన్ । దోయజనేత్ర సంభ్రమముతోఁ దగు పీఠముఁ బెట్టి పాద్యమున్। బాయక స
నక్రియయా భక్తి నొనర్చి ప్రియోక్తులొప్పఁగా। నాయనఁ దృప్తిఁ జేసె రుచిరాన్నరసంబుల నింతి చెచ్చెరన్ * చ॥ కుసు
షమ్మటం గుసుమకోమలితస్తృతిసంస్తరంబుగా । నెడిక పుశయ్య సేసి ప్రియుఁ డాయ్యనయందు శయింపఁ దమ్మలం ।
రణంబులొత్తి మది రేఁతుణ యంతఁటిలోఁ దలంచెము । న్నడరఁగ భిక్షకై నిలిచినట్టి మహీసురముఖ్యు నాత్మలోన్ * వ॥
దలంచి భిక్ష గొని చనుదెంచిన నమ్ముగువఁ జూచి కౌశికుండు రోషరంజితలోచనుండగుచు నిట్లనియె * క॥ అడిగిన
డ చెచ్చెరఁ గడపినఁ బోనవ్వ యేను గడు దుర్మతివై। వడఁ తినను నిలిపి భిక్షం। బిడక కడు నవజ్ఞ సేసితే లమదమునన్ * చ॥
నఁ బతివ్రతాతిలకమాతని కిట్లను నయ్య మత్ప్రియుం। డనుపమితక్షుధాకలితుఁడై చనుదెంచిన భక్తి నమ్మహాత్ము
సేయుచు నిమ్ముదిలోనఁ దలంపఁ జాలనై। తీరదియుఁ దప్పు గాఁ గొనక ధీరత యొప్పఁ సహింపఁగాఁ దగున్ * వ॥ అని

దేవుఁడప్పతివ్రతకిట్లనియెం ఉ॥ నీవుగడింతయెక్కు వెఱసీఘులుభూసురులింతతక్కువే!। కోమలివేలయిట్లుగడుఁ గ్రొ వ్వనఁగాన వులోకవంద్యులకా।భూమిసురేంద్రులకా దివిజపుంగవుఁడా దిగభక్తిఁగొల్వఁగాఁ। నేమిటికొక్కవారుగడు నెన్లిద మైరిటునీకుఁ జెప్పటకా॥ క॥ అవమానితులగుధరణీ। దివిజులుకోపాగ్నిశిఖలఁదీపించిమహా। ద్రివనద్వీపంబులతో। నవనియునఁ బొడవడంతురప్రతికారుల్ ॥ వ॥ నీవింతనొల్లవై తివిగాకేమియనిననయ్యంగనయిట్లనియె ॥ సీ ॥ దేవతాసములు భూదేవతావరులయ్యుయెనుదన్మాహాత్మ్య మెఱుఁగనయ్య। యొకవిప్రుఁడలిగి పయోనిధిజలముల పేయముల్గాఁగఁజేసెం డెల్లు। దండకవిషయంబుదగ్ధంబు సేయఁడేయలుక మై నొక్కమహాద్విజుండు। వాతాపియను దైత్యవరు మ్రింగి యఱిగించుకొనఁడె భూదేవుఁడొక్కరుఁడు గినిసి ॥ గీ॥ ధరణిమఱియును బెక్కుచందంబులందు। బ్రహ్మాదులైన బ్రాహ్మణ ప్రభువిమహిమ।విని మెఱుఁగిమెఱుఁగిసత్యవ్రతచరిత।కొలఁగొని వెత్తి నేలతగోకొనఁగ ॥ వ॥ నాతెఱంగు చెప్పెదనాకర్ణింపుము ॥ గీ॥ పతియ చూవెనా పాలిటిపరమదైవ। మేను వాఙ్మనఃక్రియలఁ దద్ధితమయొపుదు। కోరిదొనరింతు విదినాతఁగొనకొనంగ। ధర్మములుగాఁగనుండుధుఁదలఁ చిచూడ ॥ వ ॥ నీవు క్రోధనుండవగుట యెఱుంగుదు నీకోపంబున నొక్క కొక్కెరనిహతంబయ్యెంగా దెయదిఘదీ యపాతివ్రత్యమహిమం జేసికాంచితిఁగావునఁ గ్రోధంబుఁగొఱయాదుట లగ్గగాదనిమఱియునిట్లనియె ॥ గీ ॥ క్రోధమోహనామకులైన ఘోరశత్రు। లిరువురెరియించుచుండుదురెపుడు నరుని। నంతరంగములోపల నడఁపకున్నఁ। గలదెయూరక బ్రాహ్మణగౌరవంబు ॥ సీ॥ ఎవ్వఁడుసత్యంబు నెవ్వఁడు బల్కుహింసాదిదూరుఁడు గురుజనహితార్థి। యింద్రియంబులనోర్చి యెల్లవారలఁదన యట్ల కాఁజూచు ధర్మాభిరతుఁడు। కామంబుదగులఁడు గర్మములాలుప సముచితనంప్రమోజత నొనర్చు। నట్టిపుణ్యాత్మునినఘు బ్రాహ్మణుఁడని యనిశంబుగీర్తింతు రమరవర్యు ॥ గీ॥ లార్జవంబు శమము నధ్యయనంబును। బరమధనమును వ్వె బ్రాహ్మణునకు। ధర్మగతికిని నియతగు సాధనంబులు। వేదవిహితముఖ్యవిధులు నియ ॥ వ ॥ ధర్మంబు బహుమార్గదృష్టంబై సూక్ష్మంబైయుండు నీవు కేవలస్వాధ్యాయపరుండవు గావున ధర్మసూక్ష్మతయెఱుంగవు కావునం దజయక మిథిలానగరంబున కరుగుమందు జితేంద్రియుండును సత్యవాదియు మాతాపితృభక్తుండును నైనవాఁడు ధర్మవ్యాధుఁడనుకిరాతుండు నీకునఖిలధర్మంబులెఱుంగింపఁ సంశయచ్ఛేదంబు సేయు నాయెడం బ్రసన్నుండవగునది వనితలకుం బరిజ్ఞానంబులేదు గావున నా నెట్టియపరాధంబు సేసినను సహింపవలయుఁగదా యనినఁ గౌశికుండిట్లనియె ॥ క ॥ వినుము దూఱఁగ దగునీకత। మునినాచిత్తము ప్రశాంతిఁబొరసెఁ బురంధ్రీ। జనవినుత పోయివచ్చెద। ననుపమశోభనసమృద్ధులయ్యెడు నీకున్ ॥ వ ॥ అనియాతఁ

కౌశికుఁడను బ్రాహ్మణుఁడు ధర్మవ్యాధుని యొద్దకుఁ బోవుట.

డంబయమ్మహాద్విజుండు ధర్మవ్యాధదర్శనలాలసుండై కదలి పతివ్రతయెఱుకకు విస్మయంబందుచుఁ దన్నుంగృతావరాధుంగాఁదలంచుచు ననేకనగరగ్రామంబు లతిక్రమించిచని యనుపమానశోభాసనాథంబైన మిథిలానగరంబు సొచ్చి రాజమార్గంబు దరసియచ్చటిజనుల ధర్మవ్యాధుండున్నయెడ యడిగి వారెఱుంగింపనయ్యెడకేగి ముండట నల్పమృగమాంసఖండంబులంగడి బచరించి యమ్ముచున్నవాని ననవరతవిక్రయాగత జనసమావృతుంగని యత్రజుగుప్సితంబైన సూనాపణంబు సొరనొల్లక తొలంగి యొక్కయెడనుండె నంత ॥ గీ ॥ వాఁడునతనిరాకఁ పోడిగజబుద్ధి। నెఱిఁగియతని యున్నయెడకునచ్చి।పరమభక్తి మ్రొక్కి ధరణీసురేశ్వరుఁ। గుశలమడిగి ప్రియముగొనలునిగుడ ॥ చ ॥ అనఘుని తంబినీతిలక మైనపతివ్రత నాతెఱంగు నెపిప్పఁజము దెంతీవునను బ్రీతిఁగనుంగొనఁ నీమనోరథం। బునిమదిలోనెఱుంగుదుఁ బ్రమోదముఁబొందితిరమ్ము మద్గృహంబునకనివల్కితోడుకొని పోయెనతండు మహాసుకోత్తముకా ॥ వ ॥ కౌశికుండును ధర్మవ్యాధునెఱుక కచ్చెరువంది పతివ్రతయెఱుకయుం దలంచి యిది రెండవయాశ్చర్యంబు గంటినని తలంచుచుఁ దదీయగృహంబునకరిగి వానిచేతఁ బూజితుండై యిష్టకథాప్రసంగంబునను డియతనికిట్లనియె ॥ గీ ॥ నీవుగడు ధర్మవిదుఁడవు జీవనంబునకరిగి వానిచేతఁ ... హింస జీవనంబుగ నడచుట శిష్టపథమె। యకటయీ ఘోరకర్మంబు నకుమదీయ। బుద్ధి తద్దయు దుఃఖంబుఁ బొందెనపుడు ॥ వ॥ అనుటయు లుబ్ధకుండిట్లనియె బ్రాహ్మణులకుఁ దపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యంబులును రాజులకు దండనీతియు వైశ్యులకుఁ గృషిపశుపాల్య వాణిజ్యంబులును శూద్రులకు బ్రాహ్మణశుశ్రూషయు నెట్లు పరమధర్మంబై చెల్లునట్ల మాకును మ

గమాంసోపజీవనంబు పరమధర్మంబువిశేషించి యిది వంశక్రమాగతంబైన యాచారంబు వినుమదియునుంగాక
దేశంబునకు రాజైన జనకుండు నిజధర్మతత్పరుండై సకలవర్ణరక్షణంబు వదలకుండు నాత్మవర్ణాచార ధర్మంబులు
డుచువారిం దనపుత్రులనైనను దండితులం జేయుంగావున నేనును నిజధర్మపరిత్యాగంబు సేయ నోపకున్నవాడ నీదృశ
నుండనయ్యెను. గీ॥ జీవహింస నెన్నండును జేయననఘ! యొరులు చంపి తెచ్చిన మాంసమొనరవిలిచి। తగినవెలకమ్మి
దుకుదుం దద్ధనమున! నమలమాంసంబు శాంతియ నాధనంబు॥ చ॥ వినయము విస్తరిల్లగురువృద్ధజనాతిథివిప్రదేవతా
నలొనరింతు సత్యమున శౌచము నేమ అనీవిమన్ననం! దనపుకభృత్యబంధుతతిం దాల్మి వహింతు ననూయం జేయనెం
నమదిం దృప్తసౌఖ్యంబరదోషకథావిముఖుండ నెప్పుడున్॥ క॥ సతతోపవాసనియమ! వ్రతములం జరియింతు నేతపస్వి
ప్రియుండన్! ఋతుకాలరతుండనిండా! స్తుతులందుమనంబు నాకు దుల్యతనుండున్॥ వ॥ అట్లగుటం జేసి హీనయోని
తుండనయ్యును నిర్మలుండనైతిం బ్రసంగవశంబున నింత చెప్పవలసెనీవు ధర్మప్రబోధార్థంబు నా యున్న యెడకు
దెంచితి కావున నీకు ధర్మవిశేషంబు లెఱుంగించెద నవధానపరుండవై యాకర్ణింపుము॥ క॥ తనకులధర్మము విడువక
టవరమధర్మనుం శ్రమాన్యులు చిత్తంబున గృవగలుగుట ముఖ్యపు! పని సైరణవలయు నఖిలభావములందున్॥ గీ॥
పువలయు సకలవిషయవాంఛలయందు! విడుపుం బోలు గుణము వెదకి యొందు! గాన గైరిబుధులు కలరె పరిత్యాగ! శీలున
నసాధ్యసిద్ధియందు॥ సీ॥ సత్యహితాలాపచతురతయర్హంబు సంతతసుజనపూజనము వలయు। విను క్రోధసంరంభ
ద్వేషములం జేసి మతిగలంగినను ధర్మంబు నవ్వ! కుండంగ నడచుట త్యుత్తమసరణి యప్రియములయందు ప్రియములం
దైన్యహర్షంబులం దగులక యున్నట్టి! కళ్యాణవర్తన కాంతులెస్స॥ గీ॥ యెగ్గు సేసిన వారికి హితము సేత! యార్యజనములు
తురన్యదోష! కారిదన పాపమునం దాన కాలిపోవు! వేఱ వారికి గీడు గావింపనేల॥ క॥ ధార్మికులు సలుపు నుత్తమ। కర్మ
జెడనాడు నాస్తికజనములు సుమా! దుర్మతుల తెఱంగు గనుంగొని! ధర్మము నెడం బ్రీతి వదలం దగదు బుధునకున్॥ క॥ మదినను
పునం బాపము దన! కొదవుట యున్న బిదపవగచి యొకసగమును నే! నిది సేయనింక ననియెడు। మది బెఱసగము మనరుం
మలపునఘంబున్॥ గీ॥ పాపముల కెల్లనెక్కుడు పాతకములు। సువ్వెక్రోధలోభంబులు సువ్రతాత్మ। వాని రెంటిజయిం
చినవాడు గాని। యెందుం బరమధార్మికుండని యెవ్వబడండు॥ వ॥ విశిష్టచరితంబులు గానిమార్గంబులు గొన్ని తృణసం
వృతంబులైన కూపంబులుంబోలెం గపటధర్మసంవృతంబులై యుండు వానిదప్పులను బరిత్యజించి శిష్టాచారంబు నడుపు
ధర్మలక్షణంబునం గౌశికుండు శిష్టాచారంబు లెయ్యవి యెఱింగింపుమ నుటయు ధర్మవ్యాధుండిట్లనియె॥ సీ॥ దానంబు సత్య
దపము యజ్ఞము నార్జవముగాను లోభాదివర్జనంబు। గురుజనశుశ్రూష క్రోధరాహిత్యంబు దమము సంతోష
ధ్యయననిరతి! డాంబికత్వము లేమి దైన్యంబుం బొరయమి యనసూయ యనహంక్రియాభియుక్తి। తలంపంగ నాద్యమై
నరుధర్మము నెప్పుగొని యాటనాస్తిక గోష్ఠింజనమి॥ గీ॥ శీలసంరక్షతీర్థసంసేవ శౌచ! మఖిలభూతంబులందు దయాస్ఫ
గుట! మితహితోక్తులు సంశ్రితమిత్రసుప్తి! యిన్నియును శిష్టచరితంబులిద్ధచరిత॥ వ॥ వీని శిష్టచరిత గైకొని। యనవాయి
నడువనడువ నంతఃకరణంబునం బొదలునట్టి సమ్మద! మనఘా మర్త్యభము సూవె యున్యవధములన్॥ వ॥ కావున శిష్టాచార
ంం జేసి గురుశుశ్రూషనలిపిక్కతాధ్యయనుండవై పరమజ్ఞానపరిపక్వంబైన చిత్తంబుతోడం గామక్రోధమహామకరనక్ర
ణ్యంబు విషయజలపరిపూర్ణయును నైన మోహమహానదిన్ స్ఖలితధైర్యంబను తెప్పం జేసి యుత్రమంబున నిస్తరించి కృతార్థ
సునుని మఱియునిట్లనియె॥ క॥ క్రమమున శిష్టాచార క్రమ మెఱుంగంగ ధర్మమున మఱుగడు వాటంబై! విపులంబగు చిత్తము
మునునహింసయు నుదనకుం డావలములగున్॥ గీ॥ వినుమహింసధర్మవితతి కెల్లను మేటి! యదియు సత్యయుక్తమైన వెలయు
ననఘ శిష్టచరితల దుసత్యమకడు! నధికమని శ్రుతులనరసి బుధులు॥ గీ॥ వేదవిహితంబులును శాస్త్రవిహితములును।
ష్టచరితంబులును నన జెప్ప నెప్పు! ధర్మములు మూడు విధములం దనరు చుండుం! గడంగి యన్నియు సద్గతి కారణములు॥
నయింబు కాశమవంతుడై వినుతశిష్టాచారమార్గంబులన్। జనుపుణ్యాత్ముండు దుర్గతుల్లడ విప్రజ్ఞాహర్మ్యసందూఢుండై
కనుచుండున్ బటు మోహపంకజలమగ్నంబైన లోకంబు వీ। కనధోభాగమునందుడిందికడు దుఃఖంబొందంగా నెల్లవే
ళన్॥ వ॥ అనిపలికి ధర్మవ్యాధుండు మఱియు నిట్లనియె నయ్యా నీవుడోలుత నావర్తనంబు గనుంగొని యిది హింసాత్మ

ధర్మవ్యాధుఁడు గౌశికునకు హింసాస్వరూపంబు చెప్పుట

బుగ దాయనిపలికితివి దాని కేనుడగు తెఱంగు సెప్పెదిన దియటుండె హింస యిట్టిదని విభాగింప నెవ్వరికి నేరనగునని మఱి యిట్లనియె * క ॥ మనుదమ చేసిన కర్మంబునఁ జూవె నశించు భూతములు చంపెడు వాఁడు నిమిత్తమాత్రుమింత యెఱుఁగ చెప్పఁగవిన మెయిందితాచారులచేఁ * వ॥ అనియునుంగాక * క॥ ఫలములు నోషధి శాకంబులు బహుసృగతతులు భక్ష్యములుగా భూతంబులకఁ జుడు సేసెననియె । స్థలితంబుగ మోయ శ్రుతులు గాదనవశమే * సీ ॥ అనఘ యాశ్వ నరుండు శిబి నిజగాత్ర హింసనిం బ్రాగ్ను లకిడఁడె మాంస । మతనికి లేదయ్యె నయ్యాయ త్తమగతిగ్రంతి దేవుండను రాజు దొల్లి । యనుదినంబును గోసహస్రద్వయంబుగా వధియింపఁడే వేయు వత్సరములు । దురితమున్మహితాత్ముఁడౌడ రెవ్వె వేదార్థనిరతులైయత్యంత నియతులైన - గీ ॥ ధారుణీసుర ముఖ్యుల ధ్వరములందుఁ । బశువు వధియింప రేతగఁ బర మపుణ్య । గతులు గలుగ వె వారికిఁ గడఁగి యున్న । లధిక మాంసార్థులని శ్రుతులందువినమె * క ॥ పితృదైవత కార్యము లం దతిభక్తిని మాంసమిడుటయుగ్నమని యుండ । పితృదైవత శేషమున నతిభోజ్యన్మ నియమమునుల మతములుగావే * సీ॥ హాలికుండెంతయు నోజ దున్నె నెడ శీరాగ్రంబునం బొంది ప్రాణులనేకంబులు సచ్చు హింసయది యానోకావోవేమేలమ । ర్త్యులు నేలం జరియించుచోఁ బదములందొత్తంబడుం బెక్కుజంతులు హింసావిధి గాదనంగవశమే దోషయు హింపుమా * చ॥ సలిలములుర్వియాకసము సర్వము జంతుమయంబు గావునం గలుగునవశ్యముఁ సకలకర్మములందును హింస హింసకుఁ । దొలగిన దేహయాత్రయును దుర్ఘటమైనటులుండు నింతయుఁ । దలఁపరు హింసఁ జేయ మనితారు చరింతురుఁ కొందఱిష్టమిఁ * క॥ వనివడియహింస వ్రతమఁగ । గొనివనమున నున్న మునులకుం దొడర దెహింసనము తరుమూల ఫలశా కసిపీడనమదియు హింస గాదో కొతలఁపఁ * గీ॥ హింస సేయని వాఁడు లేఁడిజ్జగమున నొక్కఁడైన నుదమతమయెపినట్లు హింస తెరువున కెడగగ్గియేగవలయు । నదియ చూవె హింసవానతిశయిల్లు * వ ॥ ధర్మంబు బహు ప్రకారంబయియపారంబై వర్తిలుచుండుఁ దదీయ సూక్ష్మగతి దురవబోధంబు గావున శ్రుతిప్రమాణంబులవలనను వృద్ధాచారసిదర్శనంబులను నెఱుంగికొనునది * ఉ ॥ భూతహితంబు గాఁ బలుకు బొంకును సత్యఫలంబు నిచ్చుఁ దద్భూతభయాస్పదంబగు ప్రవ భూతపు సత్యము బొంకునట్ల ప్రాణాతురుఁడైన చోఁ బరిణయంబుల యందు నబల్కు బొంకు సత్యాతిశయంబయందు ప్రస హితాత్మక యిట్టి విధర్మసూక్ష్మముల్ * వ ॥ అని తెలిపి నఁ జేయునతండు * క॥ ఒప్పెడు నదియైన సుగతుఁ నొప్పనియదియైన నిజకులోచిత పథముఁ । దప్పఁదగదం దుర్ధార్మికు లప్పని నిజభాగ్యహితమని యుండఁదురఁ * క॥ వినపూర్వకర్మఫలములు తనకు వశముగాక పొందుఁ దజితోవానిఁ । గనుఁగొన నేరక మూఢుఁడు । దనకావదనైన చోటదైవము దూఱుఁ * గీ ॥ కార్యఫలముల యొకఁ దానకర్తననుట కడు నెఱుంగమి సువ్వెలాఁగ గ్గమేని తగిలితనదైనకార్యజాతంబు నెల్లఁ జెడక ఫలియించునట్లుగాఁ జేయరాదె * వ॥ అది యెట్లంటేని * సీ॥ నీతిమంతులు ధర్మనిరతులు దక్షులు నగువారు చేయుకార్యము లుగొన్న సిద్ధిఁ బొందవు దుష్టచిత్తులు క్రూరులుఁ జేయఁ గొన్ని విశేషసిద్ధిఁ బొందు । నూరక యుండంగ నొందుఁ గొందఱు విపులార్థము ల్గొండ ఱాయాసపడియు । నిష్ఫలార్థులై నిలుతురు కొందఱు పేదవారికిఁ బ్రజ పెల్లువోదు - గీ॥ నర్థవంతులకుఁ గొందఱకు నర్థినధిక । దానములు ధర్మములును వ్రతములుఁ జేయఁ బ్రజలు పుట్టరు పినుఁ పటి భంగిసూవె కర్మఫలమాత్మ తంత్రంబు గాకయుండు * క ॥ పురుషుఁడు కర్మాధీనత । నరుగక తనవశమయినవాపదలు రుజల్ । నురణంబును నివియేమియుఁ బొరయక యుండంగ బ్రతుకఁ బోలదె చెప్పుమా * గీ॥ కర్మవశత జూవెకలుగు దేహము దేహపాతంబును నవియేమియుఁ బొరయక యుండంగ బ్రతుకఁ ... నంబు కర్మవశగతంబు దేహపాతమైన దేహస్థుఁడగు జీవుఁ డరుగుఁ గర్మవిహితమైన యెడకు * వ ॥ అనినఁ గౌశికుండు జీవుం

ధర్మవ్యాధుఁడు గౌశికునకు జీవలక్షణంబులు చెప్పుట

డెట్టివాఁడనియడిగిన లుబ్ధకుండిట్లనియె * క॥ వినుజీవుండు సనాతనుఁ డనఘుఁడు నిజకర్మవశత నధ్రువ దేహంబును బొందు దేహపాతంబున నెప్పుడుఁ జెడఁడతండు భూసురవర్యా * క॥ ఈ యొడలు విడిచి వేఱొక కాయము గైకొని శరీరికర్మానశగతిఁ జొచ్చి యిసుఖదుఃఖములు గనుఁ బాయక వెండియును దేహబంధముఁ బొందుఁ * వ॥ అనిన విని బ్రాహ్మణుఁడు లుబ్ధకుని తోడం బుణ్యపాపాను రూపంబులయిన దేహబంధంబు లెట్టివనిన వాఁడిట్లనియె * చ ॥ స్థిరమగు పుణ్యకర్మమున దేవభావం

బసుఁ బుణ్యాపావనం। కరము నమానుషత్వముగుఁ గల్గ షముల్ పశుకీటభావముఁ । బొరయఁగఁ జేయుఁ బ్రకృతిఁ బుట్టుచుఁ
చ్చుచు మోహవార్ధిలోఁ దిరుగుచు నుండుఁ గాని యొక తీరము సేరఁడు జీవుఁ డెన్నఁడుఁ ॥ చ ॥ ఇది సకలంబు గాంచి బుద్ధు
డెవ్వఁడుఁ బాపము పొంతఁ బోకని । ర్మగనిరహంక్రియాత్ముఁడు నమత్సరదూరుఁడునై చరించుఁ బెం। పొదవఁగ ధర్మ
మున నొయ్యన ధర్మముతీ పెంపెంగిలా। వదలఁడు దత్క్రియావిధము వారక యెక్కుడొనర్చు ధర్మముల్ ॥ చ ॥ చిరము
ర్మములు నుపజిత్తము దేఁ బ్రసన్నచిత్తుఁడై । వసువడి నింద్రియార్థముల భంగులు రిత్తలుగా నెఱింగి చె। చ్చెరన విష
తవట్టు నిరసించి తపోదమసత్యశీతలం। బిణతినొంది పొందఁ బిదపం బరమార్థపదప్రభావముఁ ॥ వ ॥ అనిన న
జుండాలుడు కౌశికున కిట్లనియె ॥ గీ॥ ఇంద్రియంబులనఁగ నెయ్యవి యవి గ్రహింపకున్నఁ బాపమెట్లు దొడరు। వానిఁ గ్రహిం
చువానికిన సుఫలం। బెట్టిదనిన నాతఁ డిట్లులనియె ॥ క॥ వినుమీ విషయజ్ఞానమునకు। ననయంబును మనసు మూలమీ దికామక్రో
ధనిరూఢమగుచుఁ బురుషుని। ననిశము నెలయించు నింద్రియార్థంబులకుఁ ॥ సీ॥ ఇంద్రియార్థములకు నెలసిన పురుషునకు
ఁధరాగఁ బునఁగఁ గరఁగుచుండు । రాగంబు వలనఁ దిరంబగు లోభంబు లోభిమై యోగుణకులోను గాఁడు । మఱిస ముద్ధతవృత్తి
ఉగుఁ బాపక్రియఁ దగువారు చెప్పెడిత గవుబినఁడు। కుజముల దెసఁ బ్రీతి గోరుఁ దుల్యంబులు గాపండు వాఙ్మనఃకర్మ భంగ్యు
లిహమునందుఁ బుణ్యహీనుఁడై చెడిపోవు । బరమునందు దుఃఖభరము నొందుఁ। గాన నింద్రియార్థగతిఁ బోకసాధుస
ఙ్గ్జేసి సుగతిఁ జనుట యొప్పు ॥ వ ॥ ఇంద్రియంబులన నెయ్యవి యనియు నింద్రియజయసిద్ధియు నీవు నన్నడిగితివి తత్ప్ర
కారంబు బ్రహ్మవిద్యావిషయంబు మా బోటివారికి నవాచ్యంబై యుండు నైనను నీవు బ్రాహ్మణప్రవరుండవు గావున
బ్రాహ్మణప్రియఁ బవశ్యకర్తవ్యంబు పరమబ్రహ్మవిదులయిన బ్రాహ్మణవరులకు నమస్కరించి బ్రహ్మవిద్యావచ
చంబెఱుఁగించెద నవధానపరుండవై యాకర్ణింపుము ॥ గీ ॥ అంబరము వాయువగ్నితోయమ్ము ధరణి । భూతపంచకం
బిక్రమంబున మహాత్మ। శబ్దసంస్పర్శరూపరసములు గంధ । సంయుతంబుగ భూతపంచకగుణములు ॥ క ॥ ఒనరఁగ వాక
మాదిగ। నను క్రమముతో డనిమ్మహాభూతములే । నును బుట్టు నెకటికొకటికి। ననయముఁ బ్రతిలోమగతిలయంబును బొం
దుఁ ॥ వ ॥ శ్రోత్రంబును ద్వక్కును జక్షువును జిహ్వయు ఘ్రాణంబును ననియేను నింద్రియంబులు శబ్దస్పర్శరూప
రసగంధంబులింద్రియవిషయంబులై యుండు నింద్రియపంచకంబునకు షష్ఠంబై మనంబును సప్తమాష్టంబులయి బుద్ధియు
నహంకారంబును వర్తిల్లు సత్త్వంబును రజస్సును దమస్సును గుణంబులై యుండు నీ చెప్పంబడిన మహాభూతపంచకప్రప
చంబంతయును వ్యక్తంబను తత్త్వంబునందావిర్భావతిరోభావంబులం బొందుచుండు ॥ క ॥ అవ్యక్త తత్త్వమరయఁగ నవ్య
క్తంబయ్యు లక్ష్యమగునట్లగుటఁ। సువ్యక్తేంద్రియభూతా। దివ్యవహారార్థలింగదృష్టాకృతియై ॥ వ॥ అని చెప్పి మఱియు ని
ట్లనియె ॥ గీ॥ అనఘ శబ్దాదివిషయంబులందుఁ దగిలి । యిచ్చఁ జరియించు నెప్పుడు నింద్రియములు। బుధుఁడు తత్స్వరూప
ము దనబుద్ధి నెఱిఁగి। యేమఱక వానిఁ దగఁ గుదియింపవలయు ॥ ఉ॥ ధీరుఁడు నిర్జితేంద్రియుఁడు తెల్లము గాఁ దనుఁ గాంచు
తవి। స్తారరూఢమైన పరతత్త్వము గాఁ దనయందభూతవి । స్తారము నెల్లఁ గాంచు సతతస్ఫుటదర్శనుఁడై సమగ్రసౌఖ్య
ముఁ బొంది నిర్మలతపంబులయందుఁ జెలింపఁ డెవ్వుడుఁ ॥ క॥ తపమునఁ గసకలవిషయావ్యపేతమగు సట్టి బుద్ధివైభవమున
తపమున సుస్థిరుఁడగు యోగ। పరునకుఁ గలవె యొండు కర్తవ్యంబుల్ ॥ క ॥ స్వర్గనరకంబు లింద్రియ । వర్గసమాచర
మునన వచ్చు నవిన వే। స్వర్గమగుఁ దన్నివారణ । దుర్గతి యగుఁ దన్నిరోధ దుర్బలత మెయిఁ ॥ చ ॥ అరదము దేహ మిం
ద్రియములశ్వములాత్ముఁడు సూతుఁ డిమ్మహా । తురగచయంబు ధైర్యమను తోరపుపగ్గములన్ దృఢంబుగా। నరువడి నొ
క్కయుండ వెరవొప్పఁగఁ బట్టినవాఁడు స్వర్గపుం। దెరువున నేగు నప్పరమధీరుఁడు సూవె యుదారుఁ డెయ్యెడన్ ॥ గీ ॥ ఇంద్రి
యంబులు దివిరిన యెడకుఁ బాఱు । చుండు మనసెవ్వడద్వేగము డుపకున్న । నెడలి చెడిపోవు బుద్ధియు దీర్ణపవన । హతి
యోధిలోఁ గలమవియునట్లు ॥ క ॥ ఏనింద్రియములు మనసును। బూనితనవశంబులైనఁ బురుషుండు సదా। ధ్యానసమా
ముగ్రుఁడు। వానిం గీర్తింతురపరవరులున్మునులుఁ ॥ వ ॥ అనిన విప్రుండు సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల తెఱంగెఱింగిం
మనిన నాతఁడిట్లనియె ॥ క ॥ అతినిందితమతమోగుణ। మతిమోహమయంబు సత్త్వమనయంబుఁ బ్రకాశత నెప్పుడు సుఖ
గుణము। శ్రోతఁ బరఁగు రజోగుణంబును సన్నుతచరితా ॥ మ ॥ అనుఖాకారదతనిద్ర దైన్యముఁ మోహంబతమత్వంబు

మనభావంబులు రాగలోభజడతామానంబులూహింపరా । జనవృత్తంబులు ధైర్యశాంతికరుణా సంతోషవిద్యాదులిం । పెనఁగన్ సాత్త్వికచేష్టితంబులు నిజం బిట్లాత్మఁ గన్నిన్నియున్ * చ ॥ అనఘుఁడు సాత్త్వికుండను మహాత్ముఁడు బోధవిరూఢిఁ దన్పమునఁ గానుఁగొని లోకవృత్తములు గావని రోసి సమస్తసంగభంగనిరతుఁడై తొరంగు మమకారవికారమహంక్రియా వ్యతికర । బనువడి సంయమప్రకటభావననుత్తమశాంతిఁ గైకొనున్ * వ ॥ సత్త్వగుణనిబద్ధుండగు నేని శూద్రుండైన సుజన్మాంతరంబున వైశ్యత్వంబు నొంది క్రమంబున రాజభూసురభావంబులు భజించి భవవిముక్తుండగునని చెప్పిన నమ్మహీదేవుం డమ్మహానుభావు నభినందించి * గీ ॥ దేహమున ధాతుసంశ్రయదీప్తుఁడగుచు । వహ్ని యెట్లుండు శారీరవాయువులను । నెలవులెయ్యవి నాకును నిశ్చయముగఁ । జెప్పుమనుటయు నట్లని చెప్పె నతఁడు * సీ ॥ మూర్ధదేశమునను వర్ధితంబై పర్వు నాత్మాగ్ని వాభితదాశ్రయంబు । శిరమునఁ బావకాంతరమునఁ జరియించుఁ బ్రాణుండు భూతాత్మభావుఁ డతఁడు ॥ వరుసఁ బ్రాణాపానులిరువురు నయ్యగ్ని వెలిఁగింతు రనపేతవృత్తులగుచుఁ । గుదపస్థితలములాస్పదములుగా వహ్ని పరిగతుండగుచు నపానుఁ డుండు * గీ ॥ కడఁగి విణ్మూత్రనిర్గమకారి యతఁడు । కర్మబలయత్నకారియై కంఠతలము । నందుఁ దానుండి వర్తించు నఖిలదేహ । సంధులందును వ్యానుండు సంచరించు * క ॥ విను ప్రాణాపానుల నవ్యానలుఁడుఁ బ్రాపుగ సమానుఁ డన్నరసపిపా । సనుఁ డగుచు నొప్పు దేశం । బున నుండును సకలధాతుపోషకవృత్తిన్ * క ॥ ఇది పరమయోగిదర్శన । విదితం బిప్పాటఁ బవనవిసుదైనమునుల్ । వదలక యభ్యాసవిధిన్ । ముదమున ధరియింతు రాత్మమూర్ధతలమునన్ * వ ॥ ప్రాణాపానసమాహితుండై సకలదేహంబులందును జరియించుచున్న పావకుండు జీవాత్ముండుగా నెఱుంగుమతఁడు జలంబుల నున్న కమలపత్త్రంబునుం బోలె దేహంబునందుండియును లేపస్వరూపదీపితుండై వెలుంగుచుండు నిట్టిజీవాత్ముండు గదా పరమాత్ముండు * క ॥ చేతనరహితక్షేత్రముఁ । జేతనముం బొందఁ జేయు జీవాత్మదశా । న్వితుఁడు పరమాత్ముఁడని । ఖ్యాతుఁడు త్రైలోక్యసంప్రకల్పనుఁ డనఘా * క ॥ భూతములయందు వెలిఁగెడు । భూతాత్ముని నెఱుఁగుదురు ప్రబుద్ధులు నిత్యజ్యోతిర్మయు నవ్యయు న । ద్వైతంబగు బుద్ధిసూక్ష్మధర్మమువలనన్ * వ ॥ అని మఱియుఁ గౌశికునకు ధర్మవ్యాధుండు బ్రహ్మవిద్యాప్రభావంబు తెఱంగు సంప్రయోగరహస్యంబు దెలియ నిట్లనియె * సీ ॥ తెలివి నొందిన బుద్ధిగల మహాత్ముఁడు శుభాశుభకర్మములయందుఁ జొరక యుండుఁ । గ్రమమున సౌఖ్యదుఃఖములాదిగాన శేషద్వంద్వములయందు సమతనుండు । వినుమట్టి పుణ్యునకొనరింపవలయు కార్యం బెఱింగించెద ననుదినంబు । నియతాశియును జితేంద్రియుఁడునై పూర్వరాత్రమ్మునన పరరాత్రమ్మునందు * గీ ॥ యోగధారణనిరతుఁడై యుండవలయు । వపుషు బోధదీపంబున నాత్మ నాత్మ । యందుఁ గనుచు నివాతదీపానుకారియై వెలుంగుచు న నమృతత్వ మొందు * క ॥ కామంబును గ్రోధంబును । నేమఱక జయింపవలయు నెల్ల విధములన్ । ధీమహిత యిదియ సతత । క్షేమంకరమైన పథము కృతబుద్ధులకున్ * క ॥ నిత్యము గర్మియుఁ గర్మఫ । లత్యాగియు నగుట లెస్స లౌల్యవియోగం । బత్యుత్తమయోగము ద । త్ప్రత్యయులక్యుండు సూవె బ్రాహ్మణుఁడు మహిన్ * చ ॥ అరయఁగ జీవితంబు గడు నధ్రువమింత యెఱింగి యాత్మ నె । వ్వరి దెసఁ గీడు రోయక ధ్రువంబగు మైత్రి భజించి సత్కృపా । నిరతుఁడు నిష్పరిగ్రహుఁడు నిత్యతపస్వియు నిత్యతృప్తుఁడున్ । బరమశమాస్పదుండునగు బ్రాహ్మణుఁ డొందు సనాతనస్థితిన్ * వ ॥ నీవడిగిన యఖిలధర్మంబులు సంక్షేపరూపంబున నెఱుంగించితి నింక నెయ్యది వినవలతనినఁ గౌశికుండు మహాత్మా వినవలయునవి యెల్లను విశదంబుగా వింటి ప్రబుద్ధుండనైతి నీవు సర్వజ్ఞుండవగుట దెల్లంబయ్యె ననిన ధర్మవ్యాధుం డతని కిట్లనియె * క ॥ ఏనిమ్మెయి నుత్తమవి । జ్ఞానోన్నతి వడయుటకు నిజంబగు మూలం । బైనదిగల దొక ధర్మము । భూమిసుత యది నీ పద్య

* ధర్మవ్యాధుఁడు గౌశికునిఁ దనతల్లిదండ్రుల యొద్దకుఁ దోడ్కొనిపోవుట. *

స్థముగ నెఱిఁగింతున్ * వ ॥ అని యభ్యంతరగృహంబునకు రమ్మని యతనిం దోడ్కొనిచని మనోహరంబై వివిధసౌరభసంవాసితంబైన హర్మ్యంబునందు మహితాసనాసీనులైన వారిం దనజననీజనకుల నభిమతాహారపరితోషితుల ననర్ఘభూషణాలంకృతమూర్తుల నతనికిం జూపి తాను నుదత్పాదప్రణామంబు సేసి వారలఁ గుశలంబడిగిన నయ్యిరువురు పుత్రునకిట్లనిరి * సీ ॥ అన్న కుమార నీయట్టి సత్పుత్త్రుండు గలుగ మాకేమి కొఱఁగడమ చెపుము । నీ చేయు ధర్మంబు నీకుఁ దోడయ్యెఁ బరమాయుకర్షసంపదలుగనుము । నీ చరిత్రంబున నిఖిలవంశము పవిత్రతమయ్యె మానుషదేహమేల । ధరియించితో కాని తత్త్వమారయఁ బ

రదేవతవీవునందియమువలదు॥గీ॥వాఙ్మనఃకాయములఁబిత్రువత్సలత్వ। మొక్కరూపుగనలుపుచునున్నయట్టి। సద్గుణా
రని న్నెన్నిజామదగ్ని। నెకనినెన్నంగఁదగుఁగాక యొరులుగలరె॥వ॥ అనివలికిరవ్వకుధర వ్యాధుండువారికిం
జూపి యీమహాత్ముండు మనలఁబరమానందంబునఁజూడ వేడ్క మనయున్నచోటికివచ్చెననిన నావృద్ధులతనికి న
బులై ననత్కారంబులుగావించినం గైకొనియతండువారిఁగుశలంబడిగె నంత నమ్మునివరునకుధర్మవ్యాధుండు ప్రియ
తోనిట్లనియె॥సీ॥జననుతవీరు నాజననియుజనకుండు నూవవీరలకుశు శ్రూషఁజేసి। యిట్టిపరిజ్ఞాన మేను బ్రాపించితి
రులఁబూజింతురగ్గినెల్ల। వారుననొందు దైవంబులనొల్లక్కీవృద్ధులు వాపాలి వేల్పులనుచుఁ। గమనీయఫలపుష్పగంధభూ
ణవస్త్రములుమనోహరభక్ష్యజభోజ్యములును॥గీ॥వీరికెపుడునీవేడింతు వేడ్కఁబుత్ర। దారసహితుండనైనియతమ
సేవ। యాచరింతునువేదముల్యజ్ఞములును। వ్రతములునువీరనాకనువ్రతముదృఢము॥గీ॥జననిజనకుఁడుసద్గురుఁడనలుడా
త్మఁడనఁగనియ్యేవురును నేగృహస్థుచేత। సుగతివాంఛఁబ్రసాదితులకుదురట్టి। వాఁడుసూవెధర్మాత్ముండువసుధమీఁ
వ॥అనిచెప్పియిట్లనియెఁబతివ్రతవనుపునంజేసినీవుధర్మజ్ఞానార్థంబు నాయున్నయెడకుంజను దెంచిన నప్పతివ్రతవలన
నన్గ్రహంబుననీకు నెల్లవియు నెఱింగించితిఁగానినీదెస నాచిత్తంబు ప్రియపడియుండ మనీ చేసినకార్యంబొకకొంటి కలదని
య్యాదియనిన॥ఉ॥ఎంతయువృద్ధులైతమకునీవొకరుండవ తెప్పగాఁగన। త్యంతముదంబునం బ్రతుకుతల్లినిదండ్రిని
చని। శ్చింతుఁడవై సదాధ్యయనశీలత వారియనుజ్ఞలేక యే। కాంతమయిమ్మెలకా వెడలితకొంటనీవుకరంబు గూర్తురా
నీసువగచివగచినిర్భిన్నహృదయులై। విగతచక్షులైరివిన వెవార। లరిగియింకనైన ననుమ్మదుసల్లఁగా। దగ్రశోకవహ్నివా
వయ్యెం॥క॥నీయధ్యయనమ్మునసుకృ। తాయాసమునిష్ఫలంబులై చనుగురుసే। వాయుక్తిలేకతక్కనఁ। జేయుము నావచ
మేలుచేకురునీకున్॥వ॥అనినఁగౌశికుండిట్లనియె॥క॥ఇదియట్టిదనీ చెప్పెవ। సదమలహిత వాక్యభంగి సకలమువింటిన్। వ
కయిమ్మెయిఁజరియిం। చెదగురుజనములకుఁ బ్రీతిఁజేసెదనఘా॥క॥నాదైనభాగ్యవశమునఁ। గాదేనీతోడిచెలిమిగలిగె
బరమాహ్లాదమనస్కుఁడనైతిని। భోదయములకెల్లనింక యుక్తుఁడనైతిన్॥క॥పావగతంబగుమర్గతి। మోవుగనకయుం
నుఁబ్రబోధాధికలీలావరిణతుగావించితి। నాపాలిటివేల్పవీవునరనుతచరితా॥చ॥అనుపమమెట్టివారలకునందదుస్తర
థంబుధాత్రిలో। వినువదివేవుగందొకఁడువి శ్రుతధర్మపరాయణుండుగ। ల్గునొకలుగండొసందియముగోరిసనాతన
మూఁదిదియె। వ్వనికినీకుఁబోలెబుధవత్సలయిట్లుచరింపవచ్చునే॥చ॥నినునెకశూద్రుగాఁదలఁపనేరగుణాకరనీచరిత్ర

ధర్మవ్యాధుఁడు గౌశికునకుఁ దనపూర్వజన్మవృత్తాంతంబు చెప్పుట.

త్రనములయందునీకు విదితంబులుగానిపిగ్గలవెమ్మెయిన్॥వ॥ అనిన వానికిధర్మవ్యాధుండిట్లనియె॥క॥ జననుతనీవెఱ్ఱ
యడిగినఁదెలుపుటనాకవశ్యకృత్యముగాదే। వినుచెప్పెదఁబూర్వభవంబున నేనొక బ్రాహ్మణుండఁబుణ్యచరితుఁడన్॥
వ॥ వేదవేదాంగపారగుండనైయుండుచు నాకుం బ్రియసఖుండైన యొక్కరాజపుత్త్రుండుగలఁడతనిసంగతిం జేసి ధ
ర్వేదంబునభ్యసించి యొక్కనాఁడమ్మహీపతి వేఁటపోయిన నేనునునతనితోడనచని వనంబునం బెక్కుమృగంబుల నేయు
చుండనందొక్క బాణంబు తృణలతాంతరితదేహుండైన మునివరునొక్కరుండాఁకినతండు హాయనుచుంబడియెనంత
నేనన్న॥గీ॥డాయఁబోయితీవ్రసాయకవిద్ధుఁడై। పొరలుచున్నవిప్రవరునిఁజూచి। తలఁకియునునయంపుఁబలుకులువలి
గినిసియిట్టులనియెమునివరుండు॥గీ॥ బ్రాహ్మణుండవయ్యుఁబావవ్రతుండవై। యుగ్రకర్మమునకుఁజొచ్చితీవు। కావున
ముగమృగవ్యాధజన్ముండ। వగుముమీఁదనఁనియెననిన నేను॥చ॥ఎఱుఁగకతప్పుఁజేసితిసహింపఁగదే కడుదుర్భవంబున
వకుమయ్యవావుఁడుగ్రవర్త మునినాథుఁడుదివ్యబోధంబుగా। నెఱుకకులంబునందుజనియించియుధర్మువులెల్లనిమ్ముగా
ఱిఁగెమతల్లిదండ్రులకు నెంతయుఁబ్రీతియొనర్చుభక్తితోన్॥వ॥ గురుశుశ్రూషంజేసినీకుఁబరమశోభనంబగు జాతిస్మ
రణంబునుంగలుగునవరజన్మంబునం బరమబ్రాహ్మణుండవయ్యెదవనియనుగ్రహించిన నవ్విప్రుని దేహంబునందు నాటి
బాణంబుమెల్లనపెఱికియతనిం దదీయాశ్రమంబునకుం జేర్చితినాచేసినపుణ్యంబుననమ్మహాత్ముండునపాయంబుఁబొం
డయ్యెవాకునట్టిజన్మంబు నొందవలసెనని చెప్పినం గౌశికుండిట్లనియె॥గీ॥ జన్మమిట్టిదిచరితంబుచందమిట్టి। దెన్నఁడునుగ
చోద్యమే నెందుఁజూడ। నింకజన్మాంతరముదాఁక నేలనిపుడ। పుణ్యచరితుఁడనీవుని ప్రుడవెకావె॥గీ॥పావవర్తనుండు బ్ర

ష్ఠణుండయ్యును నిజమతుశూ ద్ర కం బైనీచతముఁడు. సత్యశౌచధర్మశాలి శూద్రుఁడయ్యు, నతఁడు సద్ద్విజుఁడయ గరిము నలు ◆ క॥ అనయంబు నాత్మకర్మంబున నతినీచము సుభవముఁ బొందవలసె నే యని నీవు నిరంతరమును మనమున దుఃఖింప వలదు మహితచరిత్రా ◆ చ॥ నిజగుణదోషకర్మముల నెట్టన మేలును గీడు వచ్చుఁ గా, త్వజనితసౌఖ్యదుఃఖములఁ బ్రాజ్ఞులు తుల్యమనస్కులై మనో। రుజలును దేహజంబులగు రోగములున్ హితధర్మకర్మ భేషజములఁ జేసి పాపుదురు సర్వము సాత్త్విక దృష్టిఁ జూచుచున్ ◆ క॥ ప్రియములు వాయుటయును న ప్రియములు వెసఁ బొందుటయును బెల్లుగ నగుఁ జిత్త్ర యలందు మూఢమతికిఁ బ్రదయుతాపము వాయ దెవ్వఁడు దరికొనిమండున్ ◆ గీ॥ వగతు మున్న నెవ్వారికి వగవఁజనదు. చిత్తమున నేమి టికి సంతసింపరాదు. కాసగతమునందును ననాగతమునందు. వగవ రార్యులు సంతోషవంతులగుచు ◆ క॥ వగపునఁ దేజో హీనులగు వార్మహితక్రియలకు నతముఁడగున । వ్వగపు వతిగి యుద్యోగము । దగఁ జేయఁగగలుగు నందితములకుశుభ ముల్ ◆ వ॥ కావున భూతంబుల సదసత్ప్ర కారంబులు గనుంగొని ధీరుండవై యుండుము యని వాధర్మవ్యాధుండు మహాత్మా నకుఁ జెప్పి నయంత వట్టునిదర్శనంబులు గాఁ గొనియేము నిఃఖేముండ నైభవివ్యతాత్మ లసద్భావంబునందు సమాహితుండనై యుం డువాఁడ ననియె నంత నా భూదేవుండు ◆ చ॥ అతులిత పుణ్యమూర్తి విశ్రుతాత్ముఁడ వెందును నీవు ధర్మమూర్గితము గ నెప్పుడేను టిఁ జేయుచునుండుము నిత్యశోభన । స్థితి వెలుఁగొందు మే నుభవదీయసమాగతిఁ జేసి కర్మసంస్థితమతి నైతినన్న నుమహింపు గుణాకరపోయి వచ్చెదన్ ◆ వ॥ అని వానికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి వీడ్కొని చని కౌశికుండు నిజజననీజనకులకతిభక్తిశుశ్రూషఁ జేసి కృతార్థుండయ్యెం బాండవోత్తమా నీ యడిగిన తెఱంగున పతివ్రతా మాహాత్మ్యంబును బిత్రుశుశ్రూషా విశేషంబును హీనవర్ణుండైనవాఁడు ధర్మంబు సలుపు నుపాయంబుఁ జెప్పితి ననిన విని ధర్మజుండు సంతోషిల్లిన యతి యిట్లనియె ◆ గీ॥ అగ్ని దేవుండు దొల్లి మహాతపంబు సేసె నని వింటి నది యేల సేసె నఘ । యంగిరసుఁడే మిక్కిలి ముననగ్ని యయ్యె నక్కు లెన్ని భేదం

మార్కండేయుండు ధర్మజునకు నంగిరసుఁ డగ్ని యైన తెఱంగు చెప్పుట.

బులనతిశయిల్లు ◆ వ॥ ఇంతయు వినవలతు ననిన నమ్మహాముని యిట్లని చెప్పె నగ్నిదేవుండు దేవతలతోడి యలుకం జేసి హవ్యం బులు వహింపనొల్లక వనంబునకుం జని బహుకాలంబు ఘోరతపంబు సేయుచు నత్యంతకృశుండై యాత్మగతంబున ◆ చ॥ కలు కమెయిం దొడంగి విపినాంతరభూమికి వచ్చి యిట్లు నేఁ, వెలుఁగక యున్న చో భువనవృత్తము సర్వము నిల్చునిల్చినన్ జలరుహ సూతి వేఱొకనిఁ జయ్యన నగ్నిపదంబునందుఁ దా నిలుపక యున్నె నేఁ జటనిల్చుటపోలదు పోయెద న్వెసన్ ◆ వ॥ అని తలంచి దపంబు చాలించి నిజపదంబున కభిముఖుండై చనిచని యతండంతకు మున్న బ్రహ్మనియోగంబునం ద్రిలోకంబులకు నగ్ని యై వెలుంగుచున్నవాని నధికతపోవిజృంభితు నంగిరసుం గని భయంపడి యెప్పటియట్లను గిడిపోవు నెడ నంగిరసుండతని పా లికిం జనుదెంచి యిట్లనియె ◆ చ॥ అనఘ జగత్త్రయాంచితుఁడవై తిమిరాపహరుండవై తగన్, వనరుహగర్భుచేఁ బ్రథమ వహ్నిపదంబునఁ గల్పితుండవై । తనరుదు నీవు నీదగు పదంబున నేనిటులుండనోడుదున్, ఘనముగ నీవు నీపదము గైకొన వే యవికల్పభావనన్ ◆ వ॥ అనిన నగ్నిదేవుండిట్లనియె ◆ క॥ విను వాకీర్తి జగంబులఁ బొనుగుపడితి యె నీవు భువనపూజితవృత్తిన్, బనుపడితి గాన దగు నీ యనలపదవినుఁడ నాకు నలవడ దింకన్ ◆ వ॥ నీవు ప్రథమాగ్నివై యుండుము నేను ద్వితీయుండగు ప్రాజాపత్యవహ్ని నై వర్తించెద ననిన నంగిరసుండు దేవా యిట్లు నీవలదు ప్రథమాగ్నిత్వంబు నీవ కైకొని నన్ను నీకుం బ్రథమపుత్త్రుం గా నాదరింపు మనినం బావకుండు దానికొడంబడి యెవిశ్వాథంబున నంగిరసుండగ్నికి నగ్రతనయుండై యగ్నిసారూప్యంబునం దేజరిల్లె నయ్యంగిరసునకు శివ యను దానికి బృహజ్జ్యోతియు బృహత్కీర్తియు బృహన్ముఖుండును బృహన్మతియు బృహద్భానుండును బృహస్పతియును బృహద్బ్రహ్మయు నన నేడ్వురు కొడుకులు మఱియు నసుమతియు రాకయు సినీవాలియుఁ గుహువు నర్చిష్మతియు హవిష్మతియు మహామతియు నన నేడ్వురు కూఁతులుం బుట్టిరి ◆ క॥ తనయుఁ డు బృహస్పతికిని శంయ్వనఘుఁడు సంయుండు పుట్టి యాగంబులలో । మును హవిరాద్యము నను దాఁ గొనియె నవాఁ డయ్యె నధికగుణయుక్తిమెయిన్ ◆ వ॥ ఆ సంయునకు ధర్మపత్ని యైన సత్యకు భరద్వాజుండును భరతుండును నానిరువురు కొడుకులు పుట్టిరందు భరతునకు భారతుండను కొడుకును భారతియను కూఁతురుం బుట్టిరందు భారద్వాజునకు వీర యను దానికి వీరుం డు పుట్టె ◆ క॥ వానికి సరయువు నకుఁ బటు భానుండై పుట్టె సుతుఁడు భానుఁడనఁగ నా భానునకు విశ్రవసుఁ డనఁ గా నాత్మజుఁ

దుద్భవించెఁ గడు నుజ్జ్వలుఁడై ✻ చ॥ అతనికిఁ బుట్టెఁ బుత్రుఁ డనిరంతర తేజుఁడు దారకీర్తి నిర్మల ప్రతియను పేరివాఁడు
నకల్మష భాజనులైన మానవుల్ సతతము నాత్మశాను నతిసత్త్వమనస్థినిఁ గొల్చి దోషనివృత్తి చేయఁగాంతురట్లనటు
తమయ్యెఁ దదాఖ్య వారికిన్ ✻ క॥ ఘనుఁడు రజస్కుఁ డనఁగాఁ జనియించెను నాతనికి రజస్కుఁ డనఁ నన్యవసుశా
రుండై క్షి జనియించెం గ్రోధుఁ డనఁగ జనవరతిలకా ✻ వ॥ ఆక్రోధునకు శజుండు వుట్టె రజునకు స్వాహాయను కన్యకయు
గాముండను కొడుకునుం బుట్టిరి కామునకు వాసిష్ఠుండు వుట్టె వానికి నమోఘుండు వుట్టె నమోఘునకు నంగుండు వుట్టె
టియుం గాశ్యపుండును వాసిష్ఠుండును ద్రోణుండును నాంగిరసుండును జ్యవనుండును నను వారేవురు దేజస్వులై
దుఃపంబడయుదుమని యనేకవర్షంబులు ఘోరతపంబు సేసి మహావ్యాహృతిస్మరణంబు సేయుచున్నంత ✻ చ॥
లముచాయమ స్తకమునఁ గ్రనిభంబగు బాహుయుగ్మముల్ । గనకసముజ్జ్వలంబులగు కన్నులు చర్మము కృష్ణవర్ణకాద్యు
జంఘలుం గలయుదాత్తపు దేహము దేజరిల్లఁగాఁ । దనయుఁడు వుట్టె వారలకు దగ్ధయున దృశమందె లోకముల్ ✻ వ॥
ట్లు పుట్టినయప్పావకుండు పంచజన ప్రభవుండు గావునం బాంచజన్యుండను పేరం బ్రసిద్ధుండై దశసహస్రవర్షంబు
వంబు సేసి నిజమస్తకంబున బృహదంతగులను వారలను వదనంబున హరిని నాభియందు శివుని కటలంబున నింద్రుని బ్రా
బుల వాయువును బాహుయుగ దంతపుటంబులందు విశ్వభూతంబుల సృజియించె మఱియును ✻ క॥ తపుఁడను వహ్ని
రంతర తపోరూఢుఁ డయి పంచదశ పుత్రుల నల్పపరిమిత ఘోరతేజో విపులాత్ములఁ గనియెఁ గపటవృత్తి నిపుణులన్ ।
అవమ నేవురు ముగ్రులు భీముండును నతిభీముండును భీమబలుండును బలుండు నతిబలుండును ననువారొక్క మొగియును సు
త్రుండును సుమిత్రవరుండును మిత్రజ్ఞుండును మిత్రవర్ధనుండును మిత్రవర్మయు ననువారొక్క మొగియును సువీరు
ను బ్రవీరుండును సుకేతుండును సువర్చుండు నను వారొక్క మొగియును గా నిట్లు మూఁడు మొత్తంబులై యజమాను
యజ్ఞఫలంబుల పహరించుచుండ సురుత త్ప్ర శాంత్యర్థంబుగా యాగంబులందు నగ్నిచయనంబు సేయుచుండు మఱి
అధిపవివిధ క్రతుల నొప్పు నగ్నిచయన । ములను దగ్ధపశ్వాఘాతములను విప్ర । వరుల మంత్రఘోషములను వారు
తులై భయపడి చేరరు యజ్ఞభూమి ✻ వ॥ తపుఁడను వాఁడు మఱియు సకలయజ్ఞభాగభుజులైన పుత్రుల నేవురం గ
నందగ్రజుండు ✻ సీ॥ వైశ్వానరుండను వహ్ని చాతుర్మాస్యాధులందు భూసురవితతి చేత । బర్జన్యసహితుఁడై పరమ
నము గాంచు నధిప రెండవ యాతఁ డఖిలమునకు । బ్రభువుదానై విశ్వపతి యనవిలసిల్లు విను మూఁడవ వాఁడు విశ్వ
కు నాత్మయై విశ్వకుం డన నొప్పు నాలవ యతఁడు భూతములయామహా వితతి ✻ గీ॥ వెలయఁ బర్వము సేయుట విశ్వభుక్కు న
గఁ బెంపొందు గోపతి నామధేయుఁ । డై సమస్త ధర్మక్రియలందు హేతువై ప్రశస్తి వహించు నేనవయతండు ✻ వ॥
యభానుండను వహ్నికి సోమపుత్రియైన బృహద్భాసయందు జలదుండును మన్యుండును ధృతిమంతుండును ప్రా
ణుండును నత్రియు సోముండును నన నాఖ్యారు కొడుకులును నిశయను కూఁతురుం బుట్టిరి సకలతపఃఫలంబులు నిర్వహి
టకై పురందరుండను నామధేయుండైన కొడుకుం బడసె నమ్మనువు భానుపుత్రియైన నిశా కన్యకం బెండ్లియై బ్ర
త్యుండను పేరం బరమ బ్రాహ్మణులచేత నర్చితుండయ్యె నిట్విధంబున ననేక వహ్నులు సకలధర్మక్రియాసాధకులై
లిఁ గిరిక్షిణాగ్నిప్రముఖంబులైన వహ్నులు వాయుహతిం జేసి యన్యోన్యసంస్పృష్టంబులయ్యె నేనియు రజస్వలాదిస్ప
రంబులఁ బొరసె నేనియు మృతజాతకాదిసంస్పర్శనంబును బొందె నేనియుఁ బ్రాయశ్చిత్తార్థంబై యష్టాకాపా
యు వలయునని చెప్పి మార్కండేయుండు మఱియు నిట్లనియె ✻ క॥ అపుఁడను వహ్ని యతులితరూపయయిన మదిరవ
తరుణియందు జగద్దీపకు నపార తేజుమ । హాపూజ్యుం గనియె నగ్ని నద్భుతనామున్ ✻ చ॥ అతఁడు త్రిలోకతంత్ర
రంతరమై చనని ర్వహించుచున్ । శతమఖుఁ డాదియైన సురసంతతికిం బ్రియ మొప్ప హవ్యముల్ । సతతము మోచియి
చు భృశంబగు తస్కరమోర్వలేక సు । వ్రతనిరతుండ థర్వుఁ డను వానికి నట్లను నాదరంబుతోన్ ✻ వ॥ ఏను దుర్బలుఁ
తినీవు దేవతలకు హవ్యంబులు మోచియిమ్మని వానిం బంచి సముద్రంబు సొచ్చి యందు డాఁగుట యా దేవతల దేవము
న్న మొడరోయఁ దొడంగిన నబ్ధిచరంబులైన మత్స్యంబులు సురలకు నగ్నిదేవుండు జలధియందుట జెప్పుటయుం గని
నలుండు మీలఁ జూచి జనంబులు మిమ్ము నిర్దయులై వధియింతురు గావుత మని శాపంబిచ్చె నప్పుడు ✻ గీ॥ హవ్య

మునకు ననఘరోత్తములు నన్ను । వేయువిధుల నోలసి వేఁడుకొనిన। నెట్లుఁ బయ్యకొనక మొతయనిసికిస। మీకసఖుఁడు దుఁదు మేఁకువిడిచెం॥ ఇట్లు సంత్యక్తశరీరుండై ధరాతలంబుఁ బ్రవేశించుటయు నతని చేత విడువంబడిన దేహంబువలనం బూయంబు సౌగంధికంబు నస్థులు దేవదారువును శ్లేష్మంబు స్ఫటికంబును పైత్యంబు మరకతంబును వాతంబునఁ గృష్ణశిలయు మజ్జ కంబున నభ్రకంబును స్నాయుసంచయంబునఁ బ్రవాళంబును నంబుట్టె నతండు భూగర్భసంస్థితుండై ఘోరతపంబు సేయుచున్నంత భృగ్వంగిరసప్రముఖులైన మహామునులు నిజతపోబలంబున నతనికి నాప్యాయమానంబు సేయుటయుఁ దేజస్వియై ధరణి వెలువడి వచ్చియమ్మహాత్ముఁడమ్మహామునులం జూచి తదీయతేజంబు దనకు దుస్సహంబగుట యుభయంపడి క్రమ్మఱ నంబుధిఁ జొచ్చియడంగిన ॥ క ॥ వినుజననాయిక సంయమి । జనములు వహ్ని వనియంతఁ జాలించి ప్రియంబున నందిత విధిసంగ్రహ। మునకై పూజించి రధికపుణ్యవధర్వక # వ ॥ అయ్యధర్వాగ్ని తేజంబు నమ్మునుల నకిం జేయ బహుమానంబు నుండన్ముఖంబున నవారు లుత్పత్తులగు చునికిఁ జూచి సహింపక పావకుండు సకలభూతంబులుఁ జూచుచుండ నంబుధి వెలువడి వచ్చి నిఖిలలోకహితార్థంబుగా నెప్పటియట్ల హవ్యవహనత్వంబు నంగీకరించె నిట్లనేకశాఖంబులైన యగ్నివంశంబులు ప్రశంసాభాజనంబులయ్యె ననప్పు లెండతైనను దదాత్మకంబైన తేజంబొక్కటి యయని చెప్పిన విని సంతసిల్లి యమ్మహాముని కిధర్మతనయుండిట్లనియె # క ॥ మునినాథ మహాసేనుం । డనలునకుం గృత్తిక సహాయునకును తుఁడై నని మిత్తమెట్టిదెఱిఁగో। వినవలతుం జెప్పవే సవిస్తర ఫణితిన్ ॥ వ ॥ అనిన మార్కండేయుం డతనికిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి దైత్యులతోడ రణంబు సేసి యోటువడి దేవగణసహితుండై దేవేంద్రుండు దొలంగి పోయి దానవుల నోర్వనోపునట్టి మహాసత్వుండగు సేనాపతి నెందుఁ బడయుదు నెక్కొ యని యొక్కనాఁడు మానసంబను శైలంబున కుంజనియాఁ దొక్కయెడ నొక్కరుఁ డకార్యచింతావరుడైయున్న యెడ ॥ గీ॥ ఒక్కవనుజాధముండు మొఱ్ఱోయనంగ । నమ్మెఁ జెఱఁగొని పోయెడు నన్నలార। యెవ్వరిట విడిపింప రేయింతవట్టు। పుణ్యమునఁ బోవ రయ్య కారుణ్యబుద్ధి # వ ॥ అనియిట్లు సువ్యక్తంబైన వనితా విలాపంబు వీతెంచినం బురందరుండు నిజాంతరంగంబు కరుణాతరంగితంబగుటయు నోడకోడకిదె వచ్చితి నంచు నద్దిక్కునకు నడిచి ముందర నతిభయంకరాకారుం బటుగదాహస్తు నప్రచలితవిద్యుల్లతామూర్తియైన దానినొక్క కన్నియ గైకొని గగనతలంబున బఱచువానిం బ్రబలబలాహక నీలదేహు నతిరౌద్రాకారు మహాశౌర్యవతుం గేశియను పేరుగల దానవుం గని సరభసంబున # ఉ॥ ఓరి మురాత్మ యీయబలనోడక యేటికిఁ బట్టినాఁడ వం। భోరుహనేత్ర విడ్వుమెటఁ బోయినఁ బ్రాణము గొందు నింక వి। స్ఫారగదాహతిధర ప్రకరభంగ విహారధురీణముగ్రదై। త్యారుణశోణితార్ద్ర కులిశాస్త్రము సున్మి దె యంచు డాసినన్ # మత్తకోకిల॥ ఘోరవిక్రముఁడైన కేశియుఁ గ్రోధఘూర్ణితదృష్టుఁడై। ధీరుఁడొక్కవిల్చియుగ్గదఁ దీర్చి వాసవువై చెవా। వీరుఁ డక్కగదం జూర్ణింబుగ వ్రేసె నాసురభంగిఁ బో। గారిదారుణవజ్రపాతరయంబున న్బటుహస్తుఁడై # గీ॥ అసురవీఁక నొక మహాచలశృంగంబు। వితిచి వైచె నమరవిభుని మీఁద। గోత్రవైరి ఘోరకులిశాభిహతిఁ బ్రయ్య। నడిచె దానఁ జదలనదరు లెగయ # వ॥ ఇట్లు దనసాధనంబులు విఫలంబులైనం దలంకి దానవుం డక్కన్నియ దిగవిడిచి పఱచిననిం ద్రుండు దానిఁ జేరంజని నీ వెవ్వరిదాన వీరక్కసుచేత నెట్లు పట్టువడితి నినన దియతని కిట్లనియెన య్యా యేనరిష్టలేమి యను ప్రజాపతికూఁతుర దేవసేన యనుదాన దైత్యసేన చెలియలనే నును మాయప్పయుం గేళికౌతుకంబునఁ దండ్రియనుమతంబు వడసి సఖిజనసహితంబుగా వెడలియిమ్మానసనగంబు సానుదేశంబులం గ్రుమ్మరుచుండం గేశినామధేయుండైన యసుర ॥ క॥ పలుమాఱు వచ్చి తన దు। శ్చలసితములు చూపుచూపు వేఁడుకతోడన్। బలుకును మేలము లాడినఁ। బలచఁగదియు మదనకదన దళితహృదయుఁడై # గీ॥ వాని చేష్టలన్నియు దైత్యసేనకభిమతంబులయ్యె నసనాకు నెంతయును దుస్సహంబులయ్యెం దవిన వెయయ్యబ్జవదనఁ। గోరి దానవుఁడెలయించికొనుచుఁ జనియె # గీ॥ అంతఁబోవ వచ్చి నన్నింత చేసె। నద్దురాత్ముఁడు నా కుమీదైన కరుణఁ। దోడరి దుఃఖసాగరమునఁ బడకుటదప్పె। నని నన్నయ్యింద్రుఁ డనయె నయ్యతివఁ జూచి # క॥ వినుదక్షతనూజలు మా। జననియు మీతల్లియు నిజంబుగ మాకీ। వనుజాతవువనజానన। యొనరంగా వేఁడు నీకు నొకవరమిత్తున్ # వ॥ అనిన దేవసేన దేవేంద్రునకిట్లనియె ॥ గీ॥ అనఘ మాతండ్రి యొక్కనాఁడతిను

దమున । నన్ను మఖలాలనము సేసినాఁడవీవు । ప్రథితపావకధనుఁడగు భర్తఁబడయు । దనియెనట్టి వానినవా నరయ...
లము ॥ చ ॥ అనిమిషదానవేంద్రులకు నైనన జేయఁగనుగ్ర వైరిభం । జనుఁడుఁ ద్రిలోకరక్షణవశంవదుఁడు...
ష్టమిత్రుఁడుగా । ఘనగుణకీర్తనుండునగు కాంతునిఁ గోరెద నా మనోరథం । బునెరయసంఘటించి సురపుంగవ నన్ను గ...
తార్థఁ జేయవే ॥ వ ॥ అనిన నింద్రుండు దీనికిఁ బతి యెవ్వండగునొకో యని కొండొక విచారించు నెడ నమ్మహా...
బు రౌద్రనామకంబై సోమసూర్యసంగమ కారణంబైన యమావాస్యముఖంబై యుండం బూర్వసంధ్యారాగ...
బ పాటలితోదకంబైన జలనిధి సమీపంబునన మరాసుర సంకులంబుగా నరుణకిరణుండుదయించుచుండఁ దత్కాలంబున...
గ్వంగిరస ప్రముఖులైన మునులు వేల్చు హవ్యంబులు మోదికొని హవ్యవహుండు సూర్యమండలంబుఁ బ్రవేశి...
చుండంగ నుంగొని యిది సూర్యసోమాగ్ని సమాగమంబైన రౌద్రనామక మహూర్తంబు గావున సూర్యసోమ...
తేజంబున జనియించిన వాఁడు దీనికిఁ బ్రియుండు గావలయునని మనంబున నిశ్చయించి యతండాత్మ... ॥ క ॥
లకఁ దోడ్కొనియె జజు । పాలికిఁ జని మ్రొక్కి త్రిదశపాలుఁడు దేవా । యీ బాలికకుఁ దగు వరునిఁ గృ । పాలుఁడవై...
సఁగుమనిన బ్రహ్మ జుఁడనియెన్ ॥ ఉ ॥ దీపితవిక్రమాస్పదుఁడు దీనికి వల్లభుఁ డయ్యెడుం ద్రిలో । కీపరిరక్షణక్షముఁడు...
తమూర్తి యొకండు వాఁ డెవిమా । యాపదలెల్లఁ బాపుటకు నైధృతి బూనుము నీవు దేవసే । నాపతి భావమందు బుధవా...
క్షశీఘ్రమతథ్యమింతయున్ ॥ వ ॥ అనినం బ్రీతుండై పితామహు వీడ్కొనియింద్రుండు చని యొద్దనంతరంబ వసిష్ఠప్ర...
ఖులైన సప్తమహామును లమావాస్యాహోమంబుసేయ సమకట్టిన నమరులం దఱు నందుహవిర్భాగంబులు గొన...
వాసన్నులగుటయు ॥ క ॥ ఆహవనీయముఖంబున । నాహూతుండై హుతాశుఁడమ్మునులిడఁగా । నాహుతులుగొని...
సందోహమున కపరుసనొసఁగెఁ దొడఁగెన్ బ్రీతిన్ ॥ సీ ॥ ఆ సమయంబున నమ్మునీంద్రుల భార్యలం దఱు సుస్నానమా...
॥ రమణీయమాల్యాంబర విభూషణాద్యలంకారంబులొనరించి గారవమునఁ । జను దెంచి పతులకు నన్నుఁ బరిచర్య సే...
చు మెలఁగంగ వాయుసఖుఁడు । మెలఁతలవాలికమెఱుఁగు కన్నుల యొప్పు తెలినవ్వు మొగములు పిలసనంబు ॥ గీ ॥ ...
లునన్నువనకుములంచు । వెలయు వళుల భావంబులు వలుదచన్నుఁ । గవలసకుఁ గొను నేర్పడఁగ నికరంగి । మదనమార్గణ...
హృదయుఁ డయ్యె ॥ వ ॥ ఇట్లు వికలేంద్రియుండై వైశ్వానరుండు మునిపత్నులయందు దగిలిన డెందంబు మగిడింప నేరక...
రలం గదియునప్పలించి గార్హపత్యకుండంబునందావేశించి ॥ చ ॥ అతివలు దన్నుఁ జేగుటకు నాసపడున్ బారిఁ జేరు...
యతవిలసచ్ఛిఖాగ్రములనల్లన వారలనంటుఁ గౌతుకం । బతిశయమైతదంగలతలాదటఁ గౌఁగిటఁ జేర్పఁగోరుఁ గాం...
తియైకలంగఁబడుఁ జెల్లగు రాగరసంబు ముంపఁగాన్ ॥ వ ॥ అంతనమ్మునీంద్రులహోమావసానంబునటయు...
మండు మదనవేదనాభరంబు సహింప నేరక నగ్గనంబైన వనంబున కుంజనిమ్మునిపత్నీసమాగమంబు దుర్లభంబు గావ...
డంది దేహంబు నదీతీరంబున దిగవిడువ సమకట్టిన దదీయవల్లభయైన స్వాహాదేవి తత్ప్రకారంబంతయు నెఱింగియ...
బ్రియంబు సేయునది యైసప్తమునులలోనంగిరసు భార్య శివయనుదాని రూపంబు గైకొని చని యేకతంబ యున్న హుత...
నుంగనుంగొని యిట్లనియె ॥ సీ ॥ అంగిరసు భార్య నే నుశివాభిధాన । నమఘ నా కును నాతోడి యంగనలకు । ననుదినంబును...
మనోహరవిలాస । మైన నీమూర్తిపైఁ గోర్కెయడరియుండు ॥ ఉ ॥ నీమది చందమిట్టిదని నిక్క మెఱుంగక మేమ జగ్రము...
గామశరాహతింగలఁగి కాఱియ పొందుదుమాత్మలం దునీ । కామము మాదెసం గనిమి కౌతుక చేష్టలయందె తెలిఁగి...
మము మనోరథప్రచలితస్థితి నుండఁ దముం గ్రమంబునన్ ॥ వ ॥ వినుఁగవ యందలం బియుటనెమ్మి మెయి జను దెంచినా...
పుం జెలులెల్లఁ దోల్తనమ బొమ్మ నిపంచి నవచ్చితిన్ మానం । బనవరతానురాగముగ నంగజలీల భజింపు మింక నెం । ...
సే తేఁ కుసుమాస్త్రుఁడు నైవఁడు నన్నుఁ బాధకా ॥ వ ॥ అనిన సంతసిల్లి యగ్నిదేవుండు దానిం గైకొనియె నదియు...
రవి ఃభిమతభోగంబులం బ్రీతునింజేసి తదీయరేతోబిందువు ధరియించి యచ్చోటు వాసి యాత్మణంబగరుడియై గగన...
నకు నెగసి యతిత్వరితగమనంబున శ్వేతపర్వతంబున కుంజని యందొక్కశరవణసంవృతంబైన కాంచనకుంభము...
నసిజభర్తశుక్లంబు సంగ్రహించి మఱియు ॥ క ॥ మునిపత్నులరూపులు గైకొని వరుసన్ వచ్చి పుష్పకోమలి ప్రియుఁ...
బుసిఁ జేయుచు రేతస్కందన మొనరించుచును వచ్చెఁ దత్కలశమునన్ ॥ గీ ॥ వినుపతివ్రతాతిలకమై వెలయుసట్టి...

రుంధతీరూపంబునఁ బవరించ నెట్లు నేరదు గాని యయ్యింతి యున్న । యువిదలాఱ్వురరూపంబులం దనరఁ దాల్చె. * వ॥ ఇవ్వి

కుమారస్వామియవతారము

ధంబున నాఱురూపంబులు ప్రస్కందితంబులైన యగ్నితేజంబువలన * క॥ ఆదిత్యవిభుఁడు విపులద్వాదశబాహుండు షడ్వ
దనుఁ డఖిలదిశారోదోంతరంబు వెలుఁగ మహోదారుండొక కుమారుఁ డుదయం బయ్యెన్. * వ॥ ఇట్లు శుక్లపక్షంబునం బా
డ్యమియందు వీర్యనిషేకంబును విదియయందు గర్భవ్యక్తియుఁ దదియయందు శరీరమాత్రవిభాగంబును జతుర్థియందు సక
లావయవసంపూర్ణతయు నై యుదయించి కుమారుండు పంచమియందు సమృద్ధితాకారుండై పేర్చి త్రిపురదహనసాధనం
బైన హరుకార్ముకంబు మహీధరంబునందునిక్షిప్తంబైన దానిం బుచ్చుకొని గుణధ్వని చేసిన నమ్మహాధ్వని విని సకలభూతంబు విర్రవై
గా వతను ప్రతీకంబులను దిగ్గజంబు లయ్యగ్నిభవు మీఁదం బఱతెంచిన నమ్మహాభుజుండా రెంటిం బెనచి పట్టి రెండు చేతుల ధ
రియించి తన సహజంబైన శక్తియొక్క కేలం గ్రీడార్థకలితంబైన కుక్కుటంబొక్క కేలను బరిపూర్యమాణనినదంబైన శంఖం
బొక కరద్వయంబునం దాల్చి హస్తయుగళంబున గగనంబు వ్రేయుచుం బాణియుగ్మంబున క్రౌంచంబులని డొకొని బాల్యోచితంబులై
న యంగుళీచర్వణంబులు సొరింబోవిరోనరించుచు శితసాయకంబున క్రౌంచపర్వతవిభేదనంబు సేసి పటుశక్తిపాతంబున
శ్వేతశైలశృంగభంగంబుగా వించి చెలంగి యాఱుముఖంబులనొక్క పెట్టయార్చిన నప్రళయభైరవారావభీషణంబైన తదా
ఘోషంబునం * మ॥ కులశైలంబులు గ్రక్కునం గదలె దిక్కుల్ వ్రయ్యలయ్యెన్ మహీవలయం బంతయు దిద్దిరం దిరిగె దేవవ్రా
తములాసాధ్వసా । కులతంబొం దెఁబయోధులన్నియును సంక్షోభించెఁ బ్రాళ్ళును । పులుబిట్టులిక్కరథంబునబ్దైసలకుంబో
నీడ్చెను భ్రాంతిమై * క॥ అట్టిమహోత్పాతంబులు పుట్టినఁగని మునులు లోకములకు శుభముగా నెట్టన శాంతికవిధుల
పుట్టున నొనరించి రాత్మభావన పరులై * వ॥ ఆసమయంబునం జైత్రరథవననివాసులయిన జనులందఱుం గూడి యంగిరసప్ర
ముఖమునీంద్రులభార్యలకు నగ్నిదేవువలనం బుట్టిన బాలుండు లోకంబులకుఁ బుట్టియనర్థంబు సేయుచుండెఁ గావున యా
క్రోశించిన నయ్యపవాదంబున కురోసి యాసప్తమునులలోన వసిష్ఠుండు దక్కఁ దక్కిన యాఱ్వురు దమవనితలం బరిత్య
జించిరి సుతీయును గోందపుజనులు వీరేమి చేయుదురిన్ని పోకలం బోయినది వహ్నిభార్యయగు స్వాహ యనిపలుకఁ జొచ్చిరం
తనమ్మహామునులపాలికిఁ బావకాంగన చను దెంచి యిట్లనియె * క॥ వినుఁ డేను వహ్నివలనం గనినకుమారుండు వాఁడు క
డునిజముని మీ వనితలకుం బనిగాదిటు । చను నే సులసతులవిడువ సత్పురుషులకున్. * వ॥ అని యొంతచెప్పిన వారొడంబడ
రై రితదనంతరంబ విశ్వామిత్రుండు కుమారుకడకరిగి యద్దేవు శరణంబు సొచ్చి వివిధవాక్యంబులం బ్రస్తుతించి తదావేశం
బున తనికి జాతకర్మాదివిధులొనరించిన నదియంతయు నెఱింగి యమరులెల్లఁ గుమారేంద్రుం గానం జని యిట్లనియె * ఉ॥ దా
రుణశౌర్యధుర్యుఁ డతిదర్పితచిత్తుఁడు వహ్నిసూనుఁడు । వీరుఁడు నిమ్మెఱుఁగైకొనక వీఁక మెయిం జనుదెంచు నిప్పుడు స్వార
శనీపదంబు గోను వాంఛ నవశ్యము గాననింతలో నీరనమెత్తివానివధియింపుము చెచ్చెర విక్రమోన్నతిన్. * వ॥ అట్లయి
న నీకు నింద్రత్వంబు శాశ్వతంబగు నేము నుబ్రతుకుదుము లోకంబులవ్యాకులంబులగు ననినం బురందరుండప్పావసప్రసూ
తిక లం బిలిచి మీరు చని వహ్నిసంభవుండైన కుమారు వధియించి నాకుఁ బ్రియంబు సేయుండని పంచినం బూనివారు ఘో
రంబుగా నతనిపై నడరి తదీయతేజోవిశేషంబున కుభయంబంది యతని శరణంబు సొచ్చి యేము లోకమాతలము మాయం
దు నీవు మాతృభావంబు సేయు నర్హుండవనినం గుమారుండు వారి నభినందించి చేకొనియెనంత నగ్నియు నిజపుత్రుపా
లికి వచ్చి యతనిచేతం బూజితుండై తదీయగణాపరత్వంబున నిలిచె మాతృగణంబు క్రోధంబునం బుట్టినయది లోహితా
స్యయను భామిని కుమారునకు దాదియై యుపలాలనంబు సేయుచుండె నఖిలభూతగణంబులుం బఱతెంచి క్రౌంచారిం బరి

ఇంద్రుఁడు కుమారస్వామిపై నెత్తివచ్చుట

వేష్టించెన దియంతయు విని కలుషించి * ఉ॥ స్యందుని మీఁద నెత్తికడు గర్వితుఁడై చనుదెంచె మస్ఫుటస్యందనసామజా
శ్వభటసంకులసైన్యసమగ్రదేవతా । బృందసమేతుఁడై భువనభీకరసంగరకాంక్షం బ్రౌఢి స్పందితశౌర్యుఁ డగ్నికణ
పాతభయంకరవజ్రహస్తుఁడై ॥ అంత * తరల॥ తటిళదీధితిపుంజరంజితదారుణాయుధపాణులై । తెరలఁ ద్రోచినాం
గల్పఱ తెంచియార్చుచుఁ దాఁకిరా । శరవణోద్భవునాతఁ డుగ్రాగతసంభ్రమస్ఫుటరోషవిస్ఫురితవిస్ఫురహాసజృంభణ

ముద్వహించెను జెచ్చెరన్ * గీ॥ అతనిముఖగహ్వరంబుల వద్భుతముగ। నుగ్రదహనశిఖావళు లుద్భవించె। వేల్పుమూ
కలనరికట్టి వ్రేల్వఁదొడఁగె। నంత నెంతయు సంభ్రాంతులగుచు సురలు * క॥ నీకింకరులము మమ్మున్। జేకొని కృపగా
వుము నుచు శిఖినందనున। స్తోకబలు శరణు వేఁడినఁ। జేకొని దా మభయము దగఁ జేసె నతండున్ * వ॥ ఇట్లు దేవతలు
కుమారు నాశ్రయించినం జూచి బలసూదనుండు క్రోధఘూర్ణితహృదయుండై యతనిమీఁద వజ్రంబు వైచిన నది తదీయద
క్షిణపార్శ్వంబు దాఁకిన నందొక్క పురుషుండు కాంచనవర్ణుండును శక్తిధరుండును మేషవదనుండును నై విశాఖుండను పే
రం బ్రభవించె మఱియు నుంగన్యాకుమారగణంబు లనేకంబులు పుట్టె నది యెల్లనుం గని జనితభయుండై హరిహయుండు
సంభవున భయంబని కొలిచె నంత నమరులు సంతసిల్లి సింహనాదంబులు చెలంగ షణ్ముఖు శతమఖులం బరివేష్టించి రని చెప్పి
మార్కండేయుండు మఱియు నిట్లనియె * సీ॥ అయ్యగ్నిసంభవు నాయతోన్నతబాహు వాముక్తకవచుఁ దేజోమయాస్యు
నాలోహితాంబరు హారికుండల కర్ణుఁ గనకరత్నోజ్జ్వలఘనకిరీటు। సంపూర్ణయౌవను సర్వలక్షణయుక్తుఁ గాఁగ
గిల్లికమఁ నిలయ। సాకారయై వచ్చి సకలంబు చూడంగ సితవస్త్రహస్తయై యతనిఁ బొందె. గీ॥ శ్రీసమేతుండై విశేషకాంతిస్ఫూ
ర్తి నొలసి పూర్ణచంద్రు చెలువుదాల్చి। యున్నవానిఁ జూచి రుత్ఫుల్లలోచన। కుముదులగుచు మునులు నమరవరులు ।
అంత షష్ఠదివసంబు ప్రాప్తంబయ్యె నందు మహామును లందఱు మహాసేను నతిభక్తిం బూజించి కృతాంజలులై యిట్లనిరి
ఉ॥ పుట్టిన యాఱు నాళ్లకును బొంపిరివోయి జగంబు లన్నియున్। దట్టుఁడవై జయించితి ముదంబున నీదు మహత్త్వ మెంతయు
జెట్టలుగా దెయిట్టియవి జేయుఁ డవింద్రపదంబు నీక కాఁ। బట్టముగట్టి యేలుము కృశానుము నెల్లను వహ్నిసంభవా *
అనినం గ్రౌంచారి వారలఁ జూచి యింద్రపదవి నుంకువారికె యుద్యుక్తరణీయంబని యాతుగుటయు వారిట్లనిరి * మ॥ బలము
దేజము మించ లోకము ధ్రువంబు బాలించుట రేకొంను భూ। జలతేజఃపవనాంబరంబులకు సన్ధైర్యంబు గాఁ గుండని। శ్వలక్షే
స్థితియాగి శిష్టజనరక్షా దుష్టశిక్షా సమా। కలనం బింద్రపదస్థుఁ డొంతనికిం గర్తవ్యముల్ షణ్ముఖా * చ॥ అను నెడ నింద్రుఁ
డిట్లనియె నట్లయినం గడు లెస్స దేవ నీ। వనిమిషనాయకత్వము నయండభిషిక్తుఁడవై ముదంబుతో। ననుఁ బనిగొమ్ము నీదు
ర్గాదొనఁ గెల్లుదీటియుండెదన్। ఘనతర శౌర్యసాహుఁడవు గావున నస్మఁ డవింద్రలక్ష్మికిన్ * వ॥ ఏను దేవేంద్రపదవికి
డనోడుదు నెట్లనిన భవదీయ తేజోవిశేషంబులు సూచి విస్మయంబంది కొండఱు నీకు నింద్రపదవియందు వేడ్కపుట్టునట్లుగా
నేమేనియుం జెప్పి నావలనం గొఱగామి కల్పించి నీకును నాకును భేదంబు సేయం జూతురు దానం జేసి నీవు కుపితుండవైనా
యెడం గృపచెప్పి నెవ్వారికి వారింపనలవిగాదు లోకభయంకరంబయిన విగ్రహంబు ప్రవర్తిల్లుఁ గావున నవశ్యంబు
దివిజరాజ్యంబు నీకు మొప్పించితిమ మ్మెల్ల నేలికొమ్మనినం గుమారుండు నవ్వుచు నిట్లనియె * ఉ॥ అట్టివియేల పుట్టునసురా
సనీవు జగత్ప్రభుండవై। యిట్టలమైన తేజము వహించి సుఖంబున నుండు మేము నీ। చుట్టలునై భుజాబలము సొంపున నీకు
బుదీర్చెదన్। జట్టన నన్నుఁ బంపుము భృశంబుగ నెయ్యది కార్యమిత్తఱిన్ * చ॥ అనవుడు సంతసిల్లి యతఁ డాతనికిట్లను
ట్టులైన నీవనవున నేను సత్యహితభాషణ ముంద్రవద బునంచుని। ల్చి నెగడు వాఁడవైతి సురసేనల కెల్లను నాయకుండవై
ఘనభుజ నీవు నత్కాస్వ జగత్ప్రియమోచన మాచరింపవే * వ॥ అనిన మగుత్వతికిం గుమారుండిట్లనియె * ఉ॥ నీకుఁ బ్రియం
బుగా భవదనీకిని కిం-బతి నయ్యెదన్ భుజో। త్సేకపటుప్రభావముల జేయములై పెనుపొందఁ బేర్చి ఘో। రాకృతులైన ది
పులనందఱందు నైదసర్వలోకరక్షాకరణైకవృత్తి నవికల్పుఁడనయ్యెదఁ గట్టు పట్టముల్ * వ॥ అనిన నతిప్రీతుండగుచు
హాహాకుండు సకల సురమునిగణసమేతుండై తక్షణంబ కుమారునకు నఖిలదేవసేనాధిపత్యంబునం దభిషేకంబొనరించె
మునివరుల జయజయశబ్దంబులు నమరుల సింహనాదంబులుం గిన్నరగంధర్వగానంబులు మంగళతూర్యరావంబులు
ప్సరోనర్తనంబులుం గల్పతరుకుసుమవర్షంబులు సమకాలప్రవృత్తంబులయ్యెం బరార్ధ్య భూషణమణిప్రభాలంకృతుండు
నకుమారు వాళిభాగంబున నుజ్జ్వలంబైన ధవళాతపత్రంబు సురగిరిశిఖరోపరిగతంబగు శరచ్చంద్రబింబంబున

ఈశ్వరుఁడు కుమారస్వామియొద్దకు వచ్చుట,

చుండెనట్టియెడ * శా॥ నానాసిద్ధగణంబు గొల్వఁ బరమానందంబుతోఁ జంద్రరే। ఖానద్ధాంచితమౌళి భూరిభుజగాల్ల
జ్జ్వలాకారుఁడై। శానుండానతశంకరుండు గిరిజాసంయుక్తుఁడై వచ్చె ద। త్సేనానిం బ్రియసూనుఁ

ప్రేమంబుతోఁ ✱ వ॥ ఇట్లువచ్చి మహాదేవుఁడు మహాసేనుం గౌఁగిలించుకొని యతనికి విశ్వకర్మనిర్మితంబును హేమమయంబు
నైన పుష్పమాలిక యొసంగె నని చెప్పి మార్కండేయుండు పాండవేయున కిట్లనియె వినుము రుద్రుండు మున్ను నిజవీర్యంబు వ
హ్నియందు సంగ్రహించినం దత్తేజోవిశేషంబునం జేసి పావకుండు కుమారు నుత్పాదించె నదియునుం గాక యగ్నిరు
ద్రుండని వేదవిదులైన విప్రులచేత వినంబడు నట్లగుటం గుమారుండు వహ్నిసంభవుండును రుద్రసూనుండును ననిచె
ప్పంబడియె నగ్నిభామినిక్కృత్తికాఖ్యలైన మునిపత్నులార్వురు రూపంబులు గైకొని ప్రియసమాగమంబు సలిపి శ్వేతప
ర్వతంబున రేతస్కందంబు సేయుటం బ్రభవించినవాఁడు గావునఁ గార్త్తికేయ స్కంద నామంబు లంబరఁగె ననిచెప్పి యిట్ల
నియె ✱ గీ॥ అప్పుడింద్రుండు మున్ను దానబ్జభవుని । యోగమున సురరక్షితముగను నిచినట్టి । దేవసేనకుఁ గన్యకాతిలకము
నకుఁ । జెలువముగ నలంకారంబు సేయఁబనిచె ✱ వ॥ సముచితప్రకారంబున నచ్చటికి రావించి కుమారుఁ జూచి యిక్క
న్నియ భవదర్థంబుగాఁ బరమేష్ఠిచేత సృజియింపంబడియెఁ గావున దీనిం బరిగ్రహింపుమనిన నప్పార్వతీనందనుండు
మందస్మిత సుందరవదనారవిందుండై యమ్ముహూర్తంబునందు ✱ ఉ॥ మానితవిక్రమోజ్జ్వలుఁ డమంగళతూర్యని
నాదమొప్పఁ దే । జోనిధి వహ్నిసాక్షిగ విశుద్ధవిధిజ్ఞుఁడు దేవమంత్రిమం । త్రానుగమంబొనర్పఁగఁ బ్రియంబలరార వ
రించెఁ జారువ। ర్ణానన దేవసేనఁ గిరియానఁ గరగ్రహణప్రయుక్తితోఁ ✱ గీ॥ గుహుఁడు దేవసేనఁ గోరి పెండ్లియైన।
యాదినంబు షష్ఠియగుటఁ జేసి। యగ్రణీయమయ్యె నాదివసంబులో। కములకెల్లఁ గరము గౌరవమున ✱ క॥ ఏదినమునం
దషణ్ముఖు। శ్రీ దేవి వరించెఁ గమలచిహ్నితకరయై। యాదివసము పంచమిలో। కాదరణీయసులలక్ష్మీకాస్పదమయ్యెన్ ✱
వ॥ ఇట్లు విహితమంగళాచారుండైన కుమారు పాలికిం జనుదెంచి నిజభర్తలచేతం బరిత్యక్తలైన మునిభార్యలార్వురు
నధిక దైన్యవివర్ణవదనలై యిట్లనిరి ✱ చ॥ కనుకనిఁ గూడి మగ్గములు గానక చూడక యేము హవ్యవా । హనునకు విన్నఁ గంటి
మని యాడిన నిందకు నోడి సమ్ముఁజ। య్యనఁ బతులుజ్జగించిరి ప్రియంబున నింకిట నీవు మాకునం। దనుఁడవు మమ్ముఁ బ్రో
వవిహితంబు గుమారక నీకవశ్యముం ✱ గీ॥ పుణ్యలోకంబులకుఁ బాసి పొక్కుచున్న। సమ్ముఁ జేకొని కరుణాసమగ్రబుద్ధిఁ
బుణ్యగతియందు నిల్పుము పుత్రభావ। దృష్టి వెలయ మాయలము టదీర్పవయ్య ✱ క॥ అనినఁ గుమారుఁడు వినయం। బున నిట్ల
ను నేను మీకుఁ బుత్త్రుఁడ మీర। ల్లనఁ గన్నతల్లులరు వినుఁ। డనమానం బేల మీ ప్రియంబొనరింతున్ ✱ సీ॥ అనుమఁ జేరుప
నున్న యనిమిషపతిఁ జూచి వీరిఁ గదుపదంబారయంగ । వలయు వావుకుబల్లవైరి యిట్లనుఁ జంద్రసతులైన యాదక్షసుతల
లోన । రోహిణిపొమ్మనగు బనొప్పు నభిజిత్తు నానొక్కఁ జుక్కఁ దాఁబూని యిప్పు । డంబటికం బెపత్యంతవల్లభ నేనయగు
దుఁ జంద్రునకని వగచియర్థిఁ - గీ॥ దపము సేయ నరిగె దత్పదంబది రిత్తయున్న యది యావీరి నునుపు మనుచట। నవిన వారిఁ బ్రీ
తినతఁడు వీడ్కొలిపినఁ। గడఁగి వారు చనిరి గగనమునకు ✱ వ॥ వాటం గోలె గృత్తికలార్వురు నగ్ని దైవత్యంబగు నక్షత్రం
బై దివంబున వెలింగిరి తదనంతరంబ స్వాహాదేవి యేతెంచి కుమారుం గని నీవు మత్పుత్త్రుఁడవు నిత్యంబును నేను నీ పాలవ
సియింపవల్లతుననినం బ్రీతుండై యాతం డట్లకాక నీవు మత్సమీపంబుననుండి నేనున నీకోడలుం గోరియాడం బ్రియంబు
నొదుమని యొనవ్వఁడు కుమారమాతృకలు హపిషయుఁ గాళియుఁ గౌశికయు నుద్ధతయు శారికయు నార్యయు వైధాత్రియు
నను వారలేడ్వురుం గుమారు ముందట నిలిచి యిట్లనిరి ✱ ఉ॥ నమ్ము జగత్త్రయంబునకు మాతలుగా నొనరింపుమిప్పుమా। న్ని
మ్ములనొప్పమాతృకలకెక్కుఁడుగా వుత మేము సర్వలో। కమ్ములు దోఁచ మాతృకలఁ గైకొనకుండుటయుం బ్రియంబుతో।
న్న్మశంబుగొల్పుటయు మాకువరంబు గనిమ్ము షణ్ముఖా ✱ గీ॥ అనిన నగుచు నాతఁడట్లుల వారల। పేర్మి మాన్పఁదగవె ప్రీతి

కుమారస్వామిని ప్తమాతృకల బాలగ్రహములఁ జేయుట.

నొందు। వరము వేఁడుఁడిత్తు వదలక యనుడు నా। స్కందమాతలని గౌరవమున ✱ క॥ అగుఁగాక యేము వేడ్కఁ। జగములఁ
గలశిశువులకు నజస్రము పీడ। ల్గ నొనరించుచు నీకృప। నెగడెద మివ్వరము మాకు నీ వొసఁగఁ దగున్ ✱ వ॥ అనినం గార్త్తికేయుం
డట్లయొకా॥ అక్కటగీడుదలం చితి। రికార్యము తగవైయెననిచ్చితి మీకున్। మొక్కినఁ గొల్చిన వేఁడిన। నక్కటికముతోడఁ
గావుఁడమ్మ శిశువులన్ ✱ క॥ పాయక పదియాఱేఁడుల । ప్రాయమునందాఁక నరులఁ బాలింపుఁడు మీ। రాయతమదంకజ
నకున। జేయనొక నిమీకురక్షఁ జేయంబనుతున్ ✱ వ॥ అనిపలికి యమ్మహాసేనుండు నిజదేహంబునం గాంచనవర్ణుండైన

పురుషునొక్కనిను త్పాదించెవాఁడునంబుట్టినప్పుడయ్యాఁ(కలిగదిరి నేలంబడి మూర్ఛితుండైనం గుమారుండు వానికిం గ్రై
న్యంబొసంగెనతండునుస్కందాపస్మారంబను పేరి గ్రహంబై మాతృకావర్గరక్షకుండయ్యె మఱియు శకునమాతయైన
నతయు దైత్యమాతయైన దితియు గోమాతయైన సురభియు శునకమాతయైన సరమయు వృక్షమాతయైన కరంజ
సర్పమాతయైన కద్రువయుఁ గుమారుదాదియైన లోహితాస్యయు మాతృగణసమన్వితలై గర్భపీడనంబును శిశుపీడ
బునుం జేయుచు మనుష్యులవలన బలిమంత్రోపహారదానతర్పణంబులం దృప్తిఁబొంది బాలురకు నాయురారోగ్యసుఖం
బొసంగుదురు షోడశవర్షంబులమీఁదఁ గొన్ని గ్రహంబులు గలవు చెప్పెద వినుము ॥ సీ॥ నిద్రించుతఱినొండె నెరయ మే
నియున్నతఱినొండె సురసముదయము గాంచి । భ్రమసినపలుకులు వలుకుమానవుఁ బొందునదియ దేవగ్రహమని యె
గునదిశయ్యాసుండయ్యు నాసీనుఁడయ్యుఁ బితృశ్రేణిఁ గనిబమ్మరించెనేని । యదిపితృగ్రహము భ్రాంతాత్ముఁడై నరుఁడు
ధర్వులఁ గనినగాంధర్వమనఁగఁ - గీ॥ బరఁగు గ్రహమది కాలవిపర్యయమునఁ । గదిరి భ్రమియించెనేని యక్షగ్రహంబు
పైత్యాదివికృతులవలన బుద్ధి దప్పుట యనేక గ్రహవైకృతంబయండ్రు ॥ క॥ వినుడెబ్బదియేండ్లు లదా । కుమా
గ్రహాపఘాతంబులుగ । ల్గుననంతరంబ గ్రహములు । పనివలవకుముదిమియెల్లపనులకుఁజాలుఁ ॥ క॥ నియతిఁగలిగి
ద్రియములు । జయించి శుచులై నశాంతిసంపన్నులకుఁ । భయమొనరింపఁగలేవ । వ్యయవుణ్యా గ్రహములే యవస్థల
డుఁ ॥ వ॥ మఱియునొక్కటి సెప్పెద ॥ గీ॥ ఆదిదేవుఁడగు మహాదేవుమీఁద నె । వ్వానిమనసుభక్తివైభవమున । నల్లసి
తని కెల్లకార్యములడ । గ్గఁ అవుచూవె గ్రహవికారగతులు ॥ వ॥ అని చెప్పి మార్కండేయుండిట్లనియె నట్లు గుహుండు గ్రహ
బులనియోగించు నెడ నగ్నివల్లభయతనిం జేగఁ రిగియిట్లనియె ॥ గీ॥ పుత్ర వినుమేను దక్షునిపుత్రి నన్నుఁ । బాల్యము
మాతండ్రి బాల్యమునను । నన్నునతఁ డొల్లఁడింతయు నాకుఁ బతికి । నెపుడు నెడ నేనిపొందు గానీ వ్రెనర్ప ॥ వ॥ అనిన మహా
డు మహాద్విజులు వహ్నియందు హవ్యంబులు స్వాహాకారకలితంబులయిన మంత్రంబులనొసంగువారు దానం జేసి
బ్రియునితోడ నిత్యసహవాసంబు సిద్ధించు ననియె నప్పుడు సకలమునిగణసమేతుండై చనుదెంచి కమలాసనుండు
మునభివందించియంత సమున్నసస్నిహితుండై యున్న మహాదేవు దెసఁ జూచి యతనికిట్లనియె ॥ గీ॥ అనఘ మీఁదె త్రిపు
హరుఁడు త్రిలోచనుఁ । డిదె త్రిలోకమాత హిమనగేంద్ర తనయ వీరు నీకుఁ దల్లియుఁ దండ్రియుఁ । జువ్వె వీరిఁ గొల్పు సుకు
ముగ ॥ వ॥ అగ్నిదేవునియందును దదీయభార్యయందును దాను నిజయోగబలంబున నం జేసియావేశించి శుక్లంబు పెట్టు
సియాదంపతులు లోకహితార్థంబుగా నిన్నుం గనిరని చెప్పినఁ బార్వతీనందనుండానందహృదయుండై సకలలో
వులయిన పార్వతీపరమేశ్వరులఁ బూజించి ప్రస్తుతించెనంతనింద్రుండు గార్తికేయునకునై రావణభూషణంబయి

⟹ ఈశ్వరుఁడు కుమారసహితుండై భద్రవటంబుఁ జేరుట. ⟸

టాప్వయంబునొసంగిన నందొక్కటి కుమారుండు గైకొని యొక్కటి విశాఖునకిచ్చెం బదంపడి ॥ మ॥ తనయు గౌ
టఁ జేర్చుచున్ వరుసమూర్ధఘ్రాణము సేయుచున్ । జనితానందమనస్కుఁడై గిరిసుతాసంయుక్తుఁడై శాశ్వ(త్) । వ్య
ఘుందోడ్కొని బద్ధకేసరిసహస్రస్యందనారూఢుఁడై । చనియెన్ భద్రవటస్థలంబునకు నైశ్వర్యంబవార్యంబుగన్ ॥ వ॥
మహాదేవు ముందట ననేకయక్షపరివృతుండును బుష్పకారూఢుండును నైకుబేరుండును వెనుకదెసనమరగణసమన్వి
డును నైరావణారూఢుండును నై వాసవుండును దక్షిణపక్షంబున నంబ్రబలరక్షోయాతురక్షితుండై యమోఘనామధే
డై నయక్షోత్తముండును గృతపరికరులయినరుద్రాదిత్యులు దావలిపక్షంబున నతిభయంకరవ్యాధిస్తుత్యవరివేష్టి
డై పితృపతియును వివిధయాదోనివహనాథుండయిన వరుణుండును నడచి త్రిమఱియు మూరిమంతంబులయి శూ
ట్టిసగదాముసలాదిశంబులయినయద్దేవు నాయుధంబులు గమండలుచ్ఛత్రముఖోపకరణంబులుం జనియె నయ్యాదిదే
ట్లు వెలుంగ నాసన్నుండై చంద్రుండు ధవళాతపత్రంబు ధరియించెన నిలాగ్నులు చామరహస్తులై కొల్చిరి విద్యయును
త్రియును గాంధారియుం గేశినియునను దేవాంగనలు దక్షాయణిం గొల్చిచనిరి త్రిలోచనసఖుండయిన పింగళుండును
క్షుండు వృషభకేతనంబు దాల్చె నివ్విధంబున నభిగామవిభవోదారుండై కుమారగురుండు భద్రవటంబు సేరం
యిచ్చుటఁ గుమారుం జూచియిట్లనియె ॥ గీ॥ సప్తమంబైనమాసుతస్కంధమునకుఁ । బతివిగమ్ము కుమార దేవతల కెల్లను

క్య మొదవినఁ జేకొని కడఁకఁ దీర్పు । మనిశముఁ ను మహత్పదధ్యానఘనుఁడవగుము * క॥ చనుము శుభంబులనొందుము । తనుజా
యనిక్కాఁగిలించి తద్దయుఁ బ్రమదంబున నాతని వీడ్కొలుపఁగ । ననఘుఁడు పెల్లుత్పాతములు రయంబునఁ బొడమెన్ * గీ॥ చె
నలుమండె ధరణి దిద్దిరఁదిరిగెఁ । ఖంబు మ్రోసె వడఁకెఁ బర్వతములు । జగము ఘోరతిమిరసంవృతమయ్యెని । గ్గుగులమునమ
తెల్లఁ జంచలించె * వ॥ తదనంతరంబ * మ॥ ఘనశస్త్రాస్త్రమహోజ్జ్వలంబు చతురంగవ్యాప్తభూమండలం । బునితాంతో
ద్ధతఘోరఘోషబధిరీభూతాఖిలాశాముఖం । బనిరోధోద్ధతవేగముగ్రదనుజేంద్రానీకమే తెంచెఁ జే । సునసీశానముఖా
మరప్రతతిపై శుంభద్భుజారంభమై * వ॥ ఇట్లు మహిషాసురసంరక్షితంబైన దానవసైన్యంబు వచ్చి తెంచి చుట్టుముట్టి య
సంఖ్యసాయకంబులు గదాఖడ్గముసలపరిఘశతఘ్నిప్రముఖానేకప్రహరణంబులు ప్రయోగించి నిమిషమాత్రంబునన
నిమిషసైన్యంబునం బ్రచురమాతంగతురంగరథికపదాతిప్రకరంబులం బరిమార్చినం గాసిచ్చు పొదివినం బఱచుమ్మ్ర గంబు
లుం బోలె నమరులు సమరవిముఖులయి తొలంగం బాఱినం జూచి నముచిసూదనుండు సింహనాదంబు సేయుచు నెలుం
గెత్తి సురగణంబులకిట్లనియె * చ॥ వలవదు సంభ్రమంబు గరువంబు గనియ్యెడ నెల్లవారు నే । ర్పలవడ వాహనంబులును
శస్త్రములున్న మకట్టి క్రమ్మఱుం । డలముననిమ్మెసైవుఁడు దురాత్ముల దైత్యుల నేను గల్గఁగాఁ । దలరఁగ నేల మీకు ధృ
తిదాల్పుఁడు నిల్వుఁడు గెల్వుఁడిత్తఱిన్ * గీ॥ అనినఁ బోక నిల్చి యాహవోత్సాహులై । సకలవాహనాస్త్రశరచ
యంబు । లలవరించి పేర్చి యార్చి తాఁకిరి వసు । రుద్రసాధ్యులస్మరుత్ప్రముఖులు * మ॥ అమరానీకవిసృజ్యమాన
ఘనశస్త్రాస్త్రహతిచ్ఛిన్నదే । హములై ఘోరసుదేభముల్ బహులరక్తాంగంబులై తూలెఁ దీ । వ్రమహావాలనిపాత
జాతరభసవ్యాధూతసద్ధ్యాగుణా । భ్రములో నానవశంబులై యొఱలుచుం బ్రత్యర్థిసైన్యంబులన్ * మ॥ పురు
హూతాగ్రసరప్రభూతబలసంభూతాస్త్రనిర్ధూతమై । తిరిగెం బెంపఱి దైత్యవాహినులుద్వృత్తాశ్వకశ్రేణివి
స్ఫురితోత్పాతసమీరవేగవిధుతాభ్రవ్యూహముల్ గూలెఁ బీ । కరరత్నాకరజాతసంతతతరంగవ్రాతముం బోలుచున్ * చ॥
అడరుచు దేవసైన్యశిఖాగ్నిశిఖావళి చుట్టుముట్టినన్ । గడువక దానవధ్వజినిఁ గల్గురథప్రముఖాంబులన్నియున్ । బొ
డిపొడియయ్యెఁ బ్రగ్రతరభూరిదవానలమెల్లదిక్కులన్ । బొడమినవట్టికట్టియుల ప్రోవులు రూపఱుమాడ్కి దోఁపఁగన్ *
శా॥ గీర్వాణప్రవిముక్తబాణపటలక్రీడావిలూనంబులై । గర్వోన్మత్తసురారిశీర్షములు పేర్కండ్లెఁ గల్పచ్ఛిదా । ని
ర్వృత్తాంబుదమండలోద్గతమహానిర్ఘాతపాతావధూ । తోర్వీభృద్ఘనగండశైలములతో నూహింపఁ దుల్యంబులై *
వ॥ ఇట్లు నిహన్యమానంబులగుచు దైత్యసైన్యంబులు నిలువనోర్వక నలుదెసలుం జెదరిన నదల్చి మహిషాసురుండొక్క
మహాశైలంబు వెఱికి యిరుగేలనమర్చికొని యమరులమీఁదం గవిసినం గని జతోత్సాహంబున నసురానీకంబు తలిరింపఁ
పటహనిస్సాణపణవాదితూర్యరవంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం గడఁగిన దేవేంద్రుండాదిగా సకలసురులును బె
ట్టుచ సంగరోన్ముఖులయి నిలిచిన * క॥ మహిషుఁడు బలమేర్పడ న । మ్మహీధరమున్ వైచె నయ్యమరసైన్యముపై । మహి
సంచలింపఁగా దశ । సహస్రయోధవరులపుడు చదిసిరి దానన్ * ఉ॥ అంతయుఁ జూచి యెంతయు భయంబున నింద్రుఁ డీఁదొ
ట్టిగ్గజుల్ । భ్రాంతమనస్కులై తిరుగఁబడ్డ మదంచితఘోరమూర్తియై । యంతకశౌర్యుఁడా దనుజుఁడంతదిగంతము
హాలఁగట్టి కాలాంతకుఁడైన రుద్రునిరథాగ్రము చెచ్చెరఁ బట్టెనుద్ధతిన్ * చ॥ హరుఁడదె దిక్కెఱంచు నసురాధిపుఁ డే బె
దరించుఁ బొంగి భీ । కరముగ దైత్యులార్వఁ గజగత్త్రితయంబును గంపమొందఁగాఁ । దెరలి మునీశ్వరులుఱ్ఱరము దీనతఁ బొం
దఁగ మందహాసభా । సురముఖుఁడై పురారి గజనూరుఁగు మారునిఁ జూచి యిట్లనున్ * ఉ॥ చూచితె పీనిసాహసము శూరత మ
ద్రథరోధియయ్యెని । న్నీచుఁ గృతాపరాధునకనీతుఁ గతాయుని మృత్యుదేవికిన్ । గోచరుఁ జేయు మిప్పురణకోవిద నావు
డు షణ్ముఖుండు గొఁ । త్రాచలసన్నిభుండు మదవాంఛితము మాటకుఁ బొంగి యుక్కునన్ * ఉ॥ లోహితరత్నభూషణుఁడు
లోహితమాల్యధరుండు విస్ఫుర । ల్లోహితలోచనుండు నవలోహితవస్త్రుఁడు లోహితాస్యుఁడై । యాహవకేళికిం గడఁ
గుచప్పు డుసూడఁగనెప్పెఁ జూచి లోకని । గ్రాహసముద్ఘనూతనపతంగుఁడుపోలెరథాధిరూఢుఁడై * ఉ॥ ఆతని నుగ్రతేజు నట
లాక్షితనూభవుఁ జూచి నిర్జర । వ్రాతము భీతిఁ బోవిడిచి వారక ధీరత నిల్చెనంతని । రూతికరోధివైరివధదోహలియై వడివై
చె దీవ్రనిర్ఘాతముతోడఁ బుట్టువన గాఁదగు నుజ్జ్వలశక్తి దైత్యుపై * క॥ దారుణకల్పాంతాగ్నిస । మారంభము దోఁప న

మహాస్త్రంబు రయంబున వారంగ నడరించి జేం|ద్రారాతిం బొదివి విభిన్నగాత్రుఁ జేసెఁ * వ ॥ ఇవ్విధంబున శ్రీమహా
దుంబరిమార్చి కుమారుండు మఱియు నమ్మహాశక్తిం బునఃపునఃప్రయోగంబుగా వించుచు ననేక దైత్యదానవ శతసహ
స్రంబుల వధియించె నద్దేవుని పారిషదగణంబుం గవిసి యసురులం దునిమి తూటాడి తదీయరక్తపాన మాంస ఖాదనంబు
సేసి మత్తిల్లి యాడుచు నతనిం గొనియాడుచు విహరించె నట్లు వైరులం బొలియించి తిమిరంబు విరియించిన తిమిరవైరి యుం
బోలె వెలుంగుచున్న కార్తికేయుని జేయుం జేర నరుగుదెంచి దేవేంద్రుండతనిం గౌఁగిటం జేర్చి యిట్లనియె * చ ॥ కమల
భవప్రదత్తవరగర్వితుఁడై మముఁ జీకిం గొనం| డమితపరాక్రముండు దనుజాధిపుఁ డీతఁడు నీమహాబాహాక్రమో । వస
వాగ్నియందు శలభంబునుబోలె నశించె వీని నిక్కి| సములగువారు వెండియును జచ్చిరి నూల్కొని దైత్యులీయుఁడ * క ॥
కత్త్రయంబునందు| నీకీర్తి వెలింగెన మరనికరము నేర్పుగా । నీకింకరులము గుహర । నీకరరక్షింపుమమ్ము ననిశంబు
నర్గా * వ ॥ అనివలికె నవ్వాసవుఁడు పార్వతీవల్లభుం డును నిజనందనుం బునఃపునరాలింగనంబుల నభివందించి పురందరప్రముఖు
లచ్యుతులకు మాపునందు నాయం దెల్లట్ల నమదిత్తుల రై వర్తిల్లుండని యాజ్ఞాపించి యనంతరంబ భద్రవటంబునకుఁ
నియోనవ మరులు ప్రమదంబునఁ దమతమ నివాసంబులకుం జనిరివ్విధంబున * ఉ ॥ ఒక్కదినంబునందు బలియుండు సు
రుల నెల్లఁ దున్మె పెం । పెక్కఁడయా గ్రహుఁడై యభయమిచ్చె జనంబుల కెల్లషణ్ముఖుం । డిక్కథ భక్తితోఁ వినిన నెవ్వఁడు గ
న చేసిన నా జనుల్ మిక్కమి సర్వదోషములనీఁగి భజింతురు భవ్యభద్రముల్ * వ ॥ అని మార్కండేయుండు సెప్పినఁ బాం
డవులు సంతుష్టహృదయులై యమ్మహాత్మునిం బ్రశంసించిరివ్విధంబున నభీష్టకథాగోష్ఠిం బ్రవర్తిల్లు నెడఁ గృష్ణవల్లభ యై
న సత్యభామయుఁ బాంచాలియు నేకతంబ ప్రియసల్లాపసంసక్తలై యుండిరంత సత్యభామ ద్రౌపది కిట్లనియె * సీ ॥ నీప్రియు

సత్యాద్రౌపదీసంవాదము.

లు నిర్మలవృత్తులుఁ బ్రకటతేజులు లోకపాలసభులు| భార్గులనీ వెకభఁగినవదలక చెలువయొబ్బంగి భజింతుదగిలి| యొ
క్కొక్కనికంటెను వినినీ కెవ్వఁడు ననురక్తులగుటయత్యద్భుతంబు । నగుమొగంబుల కానినాతినీ దెన నెప్డుఁ బతులకుఁ గా
ను చెప్పుటలేదు * గీ ॥ వ్రతము పెంపో మంత్రౌషధమై భవంబో| సరసమై వశ్యకర్మకౌశలమొ చతుర| విభ్రమోల్లాస
యో వెలఁదినీవి| శేష సౌభాగ్యహేతువుఁ జెప్పుము నాకు * క ॥ ఏనును నీవలన విజము । గానిదియంతయును నెఱింగి కను
కాతుర| బూనివశగతులఁ జేసియ| నూనస్నేహానుభోగయుక్తిఁ దలిర్తున్ * క ॥ అనియడిగిన మదిని చుక| గినుక నొ
నడంచుకొనుచుఁ గృష్ణమృదులహా|సినియగుచు నసత్యభామం| గనుఁగొని యిట్లనియె నిర్వికారాకృతియై * క ॥ ననునిట్లుకష్ట
నితా| జనమునటులు గాఁదలంపఁ జను నే నీకున్| మన సొప్పదు పురుషోత్తము । వనితవు గాఁదగవు నీవు వనరుహనయనా * క ॥
అని మేలంపుచందంబు గావివేక విహీనతయొఱుకవడనాడి పాంచాలి మఱియు నిట్లనియె * చ ॥ అలయక మంత్రతంత్ర
ఔషధభంగులఁ జేసి యెంతయున్| వలతురు నాథులంటమగు వాకడు బేలతనంబు దానమున్| గలిగిన ప్రేమయున్ బోలియ
గాక యొకంటను సిద్ధిఁ బొందదు| సొపలఁ తులతోడి యుక్కియపి పాత్తుగఁ జూచు విభుండెఱింగినన్ * చ ॥ మగువ యొకర్తు
వశ్యవిధిమందులు మాయలు నొందుచందమై । మగనికిఁ దెచ్చు రోగములు మానక మూకజడాది భావముల్ । మొగి నొన
చు నద్దురితముల్ దన చేసిన చేఁతలై తుదిన్ । జగమున నెక్కనిందయును సద్గతి హానియు వచ్చు నింతికిన్ * క ॥ కావున నా
లకు నెవ్వఁడుఁ । గావింపఁగఁదగదు కపటకర్మంబులుద । ద్భావ మెఱిఁగి వశవర్తిని । రైవనితచరింపదియ యగు సద్వి
యుఁడ * వ ॥ పాండవులయెడ నే నెట్టిదాననై యిట్టిసౌభాగ్యంబునందితి నది నీకు నెఱుంగించెద నేర్పడ వినుము * సీ ॥ వశవ
ర్తినొండొకవడఁ దులఁ గలసి నన లుగ నెయ్యోజలన హంకరింప । మదమదుఁ బ్రమాదంబు మాని వారికిఁ జిత్తమేకముఖంబుగ నే
ప్రొద్దు భక్తి సేయుదుఁ జూపు పలుకు పలుగోర్కియుఁ జెయ్యులు వింతఁ గాఁ జేయ నెపుడు| నమరగంధర్వయక్షాదులందైన
బురుషు నన్యుని దృణంబుగఁ దలంతు - గీ ॥ స్నానభోజనశయనాదిసంప్రయోగ| మర్థిఁ బతులకు మున్నొందు నాచరింప
తులు వచ్చిన నాసనపాద్యవిధుల| భక్తితో సేనకావింతుఁ బనుప నెరుల * చ ॥ తగియెడు వేళయందు నియతంబుగ మజ్జనభోజ
క్రియల్ | దనసొడఁగూ రుభర్తలకు ధాన్యధనంబులు కీర్తిమై ప్రయఁ| బగుటకు నోర్వ నెవ్వఁడు గృహస్థలభాండవిశోధనం
బు| న్ముగనొకనాఁడు నేను ఱుఁ బ్రమోదముసల్పు ... । పలుమాఱుండ్గల వాకిట । మెలగుటయు సలిపిన

ప్రతతకలహంసబాలకేలయాటనగు పలుకులఁ బెలుచనగుట నాకుఁగాని సేరివిమగువా * క॥ పతులిచ్చు మెయిఁ బ్రవాసస్థి
తులైనం బుష్పగంధదీప్తాభరణ ప్రతతిధరియింపఁ దగ్గత మతినగుచుఁ బదాగమంబు మతిఁగాంక్షింతుక్ * ఉ॥ అత్తకు భక్తి
గల్గిపదినాయమ చెప్పినమాడ్కి నెంతయుక్ । వృత్తములావహింతు గురువిప్రసురాతిథిపూజనంబుల । త్యుత్తమభక్తి
నేనతగనోపి యొనర్తుఁ బ్రియంబుఁ దాల్మియుక్ । మెత్తదనంబు సంతతము మేలుగఁ దాల్తు సమస్తభంగులక్ * క॥ కదుమస్య
వులనుచుఁ దేకువ । వెడియెపుడుఁ జరింప భరతసింహులు కోపం । బడరిన నాశీవిషముల । వడువునఁ గ్రూరులని వెఱపువద
లక్కొలుక్ * సీ॥ మాయత్తవృత్తిఁ బ్రసమానవృథాదేవి కుంతిభోజాత్మజకోమలాంగి । సతతంబు భోజనస్నానాదికముల
యందిమ్ముగఁ బరిచర్యయే నచేసి । సఁ॥ ప్రీతిఁ జేయుదు జనవంద్యుఁడగు ధర్మతనయునింటి నిత్యంబు వసించి । పల్లెరంబులఁగు
డ్చు బ్రాహ్మణులతిపుణ్యులెనిమిది వేలు సమిద్ధమతులు - గీ॥ యతులుపది వేలు వారలకను దినంబు । నన్నపానంబులందు సవా
యనగుచు నొడికముగ నేన శావింతు నుచితవస్త్ర । భూషణాదులఁ బరితోషముగ నొనర్తు * వ॥ మఱియు ధర్మరాజునకరి
యఁదుఁగనకభూషణాలంకృతులైన పరిచారకులునూఱు వేలు రేయును బగలును బాత్రహస్తులై యభ్యాగతభోజనంబు
లాసఁగూర్చువారం డఱకలరువీరెల్లనిట్టిట్టిమెలఁకువల మెలంగుదురని తత్కృతాకృతంబులు నేనయెఱుంగుదు నిరంతరమద
ధారాతరంగితకపోలంబులైన భద్రగజశతసహస్రంబులు ప్రభూతజవసత్త్వసన్నుతంబులైన యుత్తమాశ్వశతసహ
స్రంబులుగలవు వానికన్నిటికి నిత్యోచితఖాద్యంబులొసరింపను దగినవారి నేననియమింతు నఖండభాండాగారపూరి
తంబులైనయగణ్యమణికనకాదిసమస్తవస్తువులును బ్రతిదినవిహితంబులైనయాయవ్యయంబులు నాయెఱుంగనియవి లే
వు గోపాలజనంబులు తుదిగాఁగలసకలభృత్యజనంబుల జీవితంబులనరసియేనవచ్చు నంబరమయశోధనులగు పాండు
నందనులుగుటుంబభారంబు సర్వంబును నాయందు సమర్పించి వారు నిర్భరులై యిష్టవిహారంబులనుండుదురే నెల్లవెంటన
ప్రమత్తనైవర్తింతు * గీ॥ వేగజాముగలుగ నెడనిద్రఁబొందుదుఁ గాని రాజ్యభారకార్యయుక్తి । నజ్జనయనవాకు నాహార
నిద్రలఁ గెడములేదు సువ్వెయెల్ల ప్రొద్దు * గీ॥ ఇట్టి వర్తనముల నెపుడుఁ బాండవులకుఁ దగిలిప్రియమాసేయుఁ దగితిఁగాని యిప
గువనీవు చెప్పుమందులుమాటలు । నింద్రజాలములును నేనెఱుంగ * వ॥ అనిన విని లజ్జాకలితచిత్తయగు సత్యభామ పాం
డవభామినికిట్లనియె * క॥ ఏనెఱుఁగమి నిట్లడిగితి । నానేరమిసైపవలయు ననఁగపుఁగొనుమీ । మానిని నా పలుకులను । న్మానిత
ముభవచ్చరిత్ర చుహిమధరిత్రిక్ * వ॥ అనినం బాంచాలి మందస్మితాననయగుచు నదియట్లకాక యని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

* ద్రౌపది సత్యభామకుఁ బతివ్రతాధర్మంబులు సెప్పుట *

క॥ పతిమనసు నాచికొనియెడు । చతురోపాయంబు నీకుఁ జవలాక్షి సువి । శ్రుతమతిఁ జెప్పెద వినుమూ । ర్జితమును ధర్మా
న్వితమును సుశీలంబును గాక్ * చ॥ పతిగడవంగదైవతము భామలకెందును లేదు ప్రీతుఁడై । పతికరుణించె నేని సకలభూషణ
భాసురభూషణాంబరాన్వితధనధాన్యగౌరవము విశ్రుతసంతతియుక్ యశంబును । గ్గతియును గల్గునొందు మెయిఁగల్గ
నెయిన్ని తెఱంగులారయక్ * గీ॥ కరము దుఃఖపడిన గాని యొక్కింతసౌ । ఖ్యంబు ధర్మగతియుఁ గలుగదెందుఁ । జూడనబ
లభర్తృ శుశ్రూషఫలము సంతతసుఖంబు గలదు ధర్మ వోదవు * క॥ కావున నిత్యము సమ్య । గ్భావము ప్రేమంబు వెర
పు భక్తియుఁ బ్రియము గావింపుము ప్రియు నెడసీ । భావమెఱిఁగి యతఁడు దానపైఁ బడిమరుగుక్ * మ॥ వనజాక్షుండు తగ
సంగినీ దగు గృహద్వారంబుఁ జేరంగవ । చ్చిన నంగా విని లెమ్ము సంభ్రమముతోఁ జెన్నొంద నభ్యంతరంబునకుఁ దా వచ్చిన
వాసనాదికరణంబుల్దీర్పఁ దత్తజ్జనం । బుని యోగించిదితినంచు నుండకప్రియంబు ల్సేయమావుందగక్ * చ॥ తివిరిమురా
రిసీదుఁగడుతీపుగఁ జెప్పిన పల్కు గల్గినక్ । కువలయనేత్ర నీమనసుగూడిన వారికినైనఁ జెప్పఁగా । వలవదు దానఁ డొకనె
వంబు ఘటించు రెట్టింగి రేనిసీ । సవతులు కృష్ణుబుద్ధి విరసంబగు నీదెసఁ దత్ప్రయుక్తిచేక్ * చ॥ పతికిననుంగులైన తగుబంధుల
మిత్రుల భోజనాదిస । త్కృతముల నాదరించు మనకృత్రిమభక్తి విశేష సంతతో । ద్ధితమతివై చరింపుము తదీయహితే
తరవృత్తులైన వారి రతివభవత్సుహృజ్జనములైనను గైకొనకుండుమేర్పడక్ * క॥ పినుప్రద్యుమ్నాదిభవ । తనయులతో
నైననేకతంబున నేకాసనమున నుండుట దూష్యం । బని యెఱుఁగు మసతుల చరితల తిమఱకరమౌల్ * క॥ కులవతులు
మసతులు సలవతులును నైన యట్టిమగువలతోడక్ । జెలిమి యొనరించు నదిను । వ్వలసిత వనితాభియుక్తి విభవము

తరుణీ ॥ వ ॥ ఇదినీకుం బరమసౌభాగ్యమూలంబైనయుపాయంబనినం బ్రీతచిత్తయై సత్యభామ యిట్లనియె ॥ సీ॥ నీరజాక్షుండు దేవసన్నిభులు నీభర్తలు మహానీయకీర్తిధనులు । ధైర్యతపోబలశౌర్యసంపన్నులుగావున వీరికి నేవిధమున గాత్ర (?) ణీరాజ్యంబు సేరెడుదనయాక మీ కెగ్గ సేసినలోకనింద్య । చరితుండు గౌరవధరణీశువనితలు దిక్కులేకలమటం బొక్కెడు ॥ గీ॥ గనిముదంబును బొందుదువనితనీవు । సుతులనత్యంతధర్మలమాతులశౌర్య । యుతులంగాం దనసద్గుణాన్వితవు సకల దుచిత్తంబులో నీకు జలజనయన ॥ వ ॥ ప్రతివింద్యాదులైన నీపుత్రులేవురిప్పుడు వచ్చియదుపురంబున నున్నవారు వారి కిసోకటంగొంతలేదు రుక్మిణియు సుభద్రయుం దక్కినవారలు నక్కుమారులయెడం దమకొడుకులకంటె గారవం బు సేయుదురు వారియందు నిశ్చింతవు కమ్మనియె నయ్యవసరంబున గృష్ణుండు పాండవులవీడ్కొని మార్కండేయాది విప్ర జనంబు నామంత్రణంబు సేసి గమనోన్ముఖుండగుటయు సత్యభామయాజ్ఞ సేదింగౌఁగిలించుకొని సగౌరవంబుగా వీడ్కొని యెనంత వాసుదేవుండును బ్రియాసహితంబుగా రథారూఢుండై ద్వారవతీపురంబునకరిగె మార్కండేయుండును పాం డవులనాశ్వాసించి స్వాశ్రమంబునకుం జనియెనని చెప్పిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుండిట్లనియె ॥ క ॥ వనముల నిశంబును ఘనతర దుఃఖానుభవవికల్పితులగుచుం । మనుజోత్తములప్పార్థులు । జననుతయట మీఁద నెట్లు చరియించిరి కో ॥ వ॥ అనినమునీశ్వరుండిట్లని చెప్పెం గృష్ణుండు సనినయనంతరంబ పాండవులు కామ్యకవననివాసంబుం బరిత్యజిం యనేకవనశైలనదనదీవిశేషంబులాలోకించుచు ద్వైతవనంబునకుం జనియందున్న నెడం గరిపురంబుననుండి యొక్క బ్రాహ్మణుండు సరసకథాకథన కుశలుండు సనుదెంచి కౌంతేయులంగని యుచితసల్లాపంబు సేసి మగిడి ధృతరాష్ట్ర పాలికిం జనిన నమ్మహీపాలుండు పాండవుల కుశలంబడుగుటయు నవ్విప్రుండు వారేవురు ననవరతశీతవాతాతపక్లేశ గ్రస్తులై బహుదుఃఖసాగరంబున మునింగియున్నవారనియును వీరనాథయయ్యునవాథయుం బోలెం బాంచాలీవరమ శార్తయైయున్నది యనియుం జెప్పిననవిని వైచిత్రవీర్యుండు విషణ్ణహృదయుండై కన్నీరు దొరుఁగం గొండొక సేపు

——ధృతరాష్ట్రుఁడు పాండవుల వనవాసక్లేశంబునకు దుఃఖించుట.——

లుకకుండి పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి తద్దదకంఠుండగుచు నిట్లనియె ॥ క ॥ నాచేసినకీడునఁగడు । నీచుండగు నా తనూజ సేసి నిది మ్మై । నోచెల్లపార్థులకుంబు । ణ్యాచారులకెందు లేనియాపద వచ్చెం ॥ క॥ నా పెద్దకొడుకు ధర్మజుం । గావున మందీ ధీరుం గౌరవకులసందీపకు నివ్విధమున సం । తాపితుఁ గాఁ జేసె నేవిధాతృఁడ దయుఁడై ॥ చ ॥ అమలనివాతసౌధముల యం దువనోజ్ఞమరాళతూలతల్పములశయించి రేపులు శుభస్థితిమాగధసూతగీతనా । దములబ్రమోదముంబొరయు స్ప సుతుండు కఠోరభూమిభాగము శయించి మేల్కనుసృగాలనినాదవికీర్ణకర్ణుండై ॥ క ॥నాగాయుతసత్త్వుడు దీ । ర్ఘా యతహస్తుఁడనిలనందనుఁడు మహాబాహా । ద్వేగాత్ముఁడగుచుడస్సిన । నాగముక్రియనుండకున్నె నవసీ వనమున ॥ ఉ॥ అన్నలుదమ్ములుం గసటియావార్తి మెయింబహుదుఃఖమగ్నులై । యున్న తెఱంగుఁజూచి విజయుండు యుధిష్ఠిరవాక్యబద్ధుడై సన్నుతుఁడు ప్రసన్నగముచాడ్పునరోఁజుచుం గ్రోధశోకవే । గోన్నతి నాత్మ నేమనుచునుండునొ నానుతులెవ్వరెవ్వ చుక ॥ క ॥అక్కటవృదుగాత్రులుగడుం । జిక్కనిమనసులు సుమారసింహులు కవలిం । పెక్కనసుఖములకర్హులు । ప్రేక్ష నవయనోర్చి యునికి చోద్యంబరయన్ ॥ వ॥ అనిపలికి వెండియు బ్రాహ్మణుతో భీమునిఁదలంచి ధృతరాష్ట్రుండిట్లనియె ॥ చ॥అనుపమ తేజుఁడు సన్నత భుజాగ్రుఁడు దగ్రుడు వైరినిగ్రహుం । డనఘుఁడు వాయుసూనుఁడు నిజాగ్రజు చేసిన సత్య పాశబంధనమునఁ జిక్కి తత్సమయతత్పరుఁడై యట ఘోరదుఃఖవే । దనలు సహించెఁగాని మది తద్దయుం గ్రోధము బు వానికిన్ ॥ సీ॥ శకుని కైతవము దుశ్శాసను చేసిన దుష్కర్మము సుగ్గుణులువతనము । దుర్యోధనుని దైన దుర్నయ జిత్తమున గిరిశల్యములో వ్రేలెడలంప । దావాగ్ని తెఱంగునదరికొని క్రోధాగ్ని వనవాసమునియెడి వాయుగతుల । కంతకుం జేర్చి యవయవంబుల నెల్లనుండంగ నెప్పుడు మధ్యముండు ॥ గీ॥ మొగము జేవురింప ముడివడు బొమలతో । నవ్వు అదును గుభయంకరముగ । మన్నరూపు పాయుకుండు వాయు దివాఁడు । మిత్తినాడు పుత్రుని గ్రతతికి ॥ క ॥ అంతకసుతు దయంబున । నంతగలుగ నేరడలుక యగ్గనుమడిలో । నంతగలుగ దుమారుతి । యంతకనిభుఁ డధికరోషుం డనవరత బుగ్ ॥ గీ ॥ అగ్గునాగల ప్రేరితమగుచుం జెచ్చ । వాయుతనయ దనాగ్నిదుశ్వారభంగి । గర్జసాబలసహితము గా

దీయ, పుత్రశతకాననము వెసం బొదువకున్నె ॥ క॥ అనుఁగాక కర్మఫలములు దగఁగుడువక పోవవశమె దైవకృతంబుల్ । మనుజునకౌరవ్యులకుం । దెగుకాలంబయ్యె వగవ తెరు వింకేలా ॥ క॥ పనువలదన్న జూదము । మానఁడు సుతుదుర్నయంబు మగిడింపక దు । ర్జ్ఞానమునం గులక్షయ సం । ధానము గాఁ దొడఁగితి నీధాతృని చెయిదిన్ ॥ గీ॥ రాత్రి తెరుదలది వమేలరాకయుండు దివము తెరుదల రాత్రియే తేరకున్నె । పరఁగ సుఖదుఃఖములు కాలవశ్యయమున । నెందు మనుజులఁ బొందక యేలయుండు ॥ ఉ॥ మేలు నసంతసిల్లు నెడ మేకొని యాపద పొందు నాపదం । దూలఁగ ఁబూని సౌఖ్యములు దోఁచుఁ గృతంబులు దప్పవెమ్మెయిన్ । బోలఁగ నింతయుం గని ప్రబుద్ధమనస్కులు ఖేదమోదని । ష్కాలితధైర్యసాగరులు గాన మఖింతురు సర్వకాలమున్ ॥ చ॥ సిరికిఁ దొలంగి కాననలవసించి కృశించినపార్థుఁడుక్కైని । గ్గురులవరంబునం బరమనస్మదలీలమహాస్త్రలాభవి । స్ఫురణముఁ బొందియద్దివికిఁ బోయి శరీరముతోడఁ గ్రమ్మఱన్ । ధరణికి వచ్చె నిట్టివిగదా వివిధాద్భుతకర్మపాకముల్ ॥ క॥ గాండీవము విల్లఁటయా । ఖండలనందనుఁడు విల్లుఁగల వాఁడఁట తూ । ణంబులు దివ్యములఁట । యొండే

కర్ణశకునిదుర్యోధనులు మంతనంబు చేయుట.

టికి నతనిధనమయ్యె విన్వయుసిరియున్ ॥ వ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుండు బహువిధంబులఁ బలుకు పలుకులు విని దుర్యోధనుండు శకునిం జూచి యీ రాజేల యింతభీతుండయ్యెననుచు నతండును దానును గర్ణసహితంబుగా నొక్కవివిక్తప్రదేశంబునఁ గూర్చుండి కార్యాలోచనంబు సేయుచున్నయెడం గర్ణుం డిట్లనియె ॥ సీ॥ పాలితశౌర్యులు పాండవేయులు దుఃఖశీలురై యడవులపాలువడిరి ధరణీశ తొల్లి యింద్రప్రస్థపురమున ధర్మనందను పాలఁ బేర్మితోడ । శోభిల్లుచున్న విశ్రుతలక్ష్మి నీబుద్ధిబలమునని నిన్నుఁ బొందెఁ బొలయఁ బోదె । బరువడి దక్షిణపశ్చిమోత్తరపూర్వ దేశస్థులైన మహీశులెల్ల - గీ॥ నీకయరిగాపులై రిపులఖిల జలధిశైలకానన ద్వీపవిశాలమైన । మహి సమస్తంబు నేలుము మహిమ మెఱయ । లీలనింద్రుండు సురలోకమేలునట్లు ॥ ఉ॥ జానపమల్పరీజనులు సంతతముం బ్రమదంబెలర్పనీ । దైనశుభోదయంబు హృదయంబులఁ గోరుచునున్నవారు సుస్నానమునొంది కౌరవసమాజము నిన్ను భజించెభూరితే । జోనిధివై వెలింగెదవు సూర్యునిచాడ్పున నీవయిమ్మహిన్ ॥ వ॥ పాండవులిప్పుడు పరమదుఃఖార్తులగుచు ద్వైతవనసరోవరసమీపంబున నున్నవారని వింటిమి నీవు సకలసామ్రాజ్యంబు మెఱసిచనియందు నీతేజంబు ధర్మసమయంబు వారి తపనుతేజంబై పగతు అకన్నులకమర నతిమస్నహంబగునట్లుగాఁ జేయుము దొల్లి నహుషపుత్రుండైన యయాతియుంబోలె నుజ్జ్వలుండవై యున్న నిన్నుం జూచి పాండవులు హృదయఖేదంబుగా వగచెదరు మిత్రజన మోదంబును శత్రుజనఖేదంబును గదా సంపదలకుం దగిన యొడఁ ఫలంబు ॥ క॥ ధనధాన్యపుత్రబాంధవ । జనలాభంబులు నదలఁ వసరి గావు సుఖంబుం దారు దనమశత్రులు ఘనతరదుఃఖములనుండఁగ వియలకటకన్ ॥ ఉ॥ నారలుగట్టి కూరలశనంబుగ నుగ్రవనంబులో విప । ద్భారమునొందు వంధురినఁ ఫల్గునుఁ నుజ్జ్వలరాజ్యవైభవోదారుల మైకసంగొని ముదంబునఁ బొందఁగఁ గాంచుకంటెనిం । పారఁగ నొండుగల్గునె కృతార్థతయెందును గౌరవేశ్వరా ॥ గీ॥ అతులమయిన సౌభాగ్యసమగ్రమహిమ నొప్పుచున్న నీదేవుల నొప్పఁ జూచి ధృతి దఱిఁగి తన్నుఁ దాననిందించుకొనుచు హృదయమునఁ బాండవాంగనయోరియవలదె ॥ వ॥ అనిన నదివోలు నని నాగకేతనుండు సంప్రీతుండై కొండొకవిచారించి రాధేయుం జూచి యిట్లనియె ॥ క॥ నాతలఁపునమున్నిట్టిద యీతెఱంగెఱుఁగించితిది యభీష్టము మనమా ద్వైతవనంబునకరుగుట భూతలపతియనుమతింపఁ బోలఁడు మదిలోన్ ॥ గీ॥ అందుఁ బాండవులుండుటయాంబికేయుఁ డెఱుఁగుఁ మనమవ్వనంబున కేగుటయును । గడఁగి పార్థులతోడ విగ్రహము కోరి । యని యవశ్యంబు వారించు నతఁడు మన ॥ వ॥ అదియుంగాక ॥ చ॥ ఉరుతరవిక్రమాఢ్యులని యున్మహనీయతపోవిశేషనుస్థిగులని యంబృథాసుతుల దిక్కునఁ దద్దయుభీతుఁడై నిరంతరమున మానవేంద్రుఁడెదఁదావము నొందుచునుండు నింతెయి । క్కురువిభుఁడింత సేపు కడుఁగూర్చి విలాపము సేసె వారికిన్ ॥ వ॥ అతని యొద్దకుఁ డిదిగుం తున వారి విబోటు మానుసులుగాఁ బొగడుచుండుఁ జూదంబునాఁటనుండియు విదురుండు పాండవపక్షపాతియగుట చెల్లంబయ్యె మన విచారించిన యీకార్యంబు సన్నయెఱుంగనేని నాతండెల్లభంగుల విఘ్నంబు సేయుంగావున నిదియంతయు రహస్యంబుగా నొనరించికొని ధృతరాష్ట్రుండు దీనికనుమతించుటెఱంగెయ్యదియట్టి యుపాయంబు నీవును శకునియు నూహించునది మనము రేపకడవచ్చు సుతుఁ పితామహుండైన భీష్ము నిం

నొండంబతిచి వెడలుదమనివీడ్కొలిపి దుర్యోధనుండభ్యంతరగృహంబునకరిగియా గురువంశోత్తముండైన ధృతరాష్ట్రు గాత్రిసముచితప్రకారంబునఁగడపెఁ ప్రభాంతంబగుటయుఁ గరుంతుదుర్యోధనుకడకుఁజని యిట్లనియె ● ఉ॥ భూతల నాథయేనెక టిపోలనుపాయముగఁటిపివ్వాడా । ద్వైతవనంబునందువిదితంబుగనున్నవిగోపకంబముల్ ప్రీతిగఁదన్ను లోకనముపేర్కఁజనందగుధారణీశ్వరుం । డీతెఱఁగైనఁబొమ్మనుసభీష్టముసేకురునెల్లభంగులన్ * క॥ నావినిసుబలతనూ జుఁడు। దేవానీయానయేనుదెల్లంబుగరే। యీవెరవెనెమ్మనమ్మన । భావించితినఁయెనంతఁ బ్రహసితముఖుఁడై ● వ॥ ఒండొరులచెయిచతిచినవ్వుచు నమ్మువ్వురుందగ్గఱంబ సంగమనామధేయుండైనగోపాలకు నొక్కరుఁగరపించుకొన్న తిరాష్ట్రు పాలికిఁజని సముచితప్రసంగసేవావిశేషంబుల నమ్మహీవిభునుముఖుంజేసి దేవా ద్వైతవనంబునందలి నకీలారంబులనుండి వీడెయొక్కగోపకుండుసనుదెంచెనని చెప్పిన నతండునువానికభిముఖుండై పసులసేమంబేమియు నయడుగుటయువాఁడిట్లనియె ● ఉ॥ ద్వైతవనంబువంటిసుఖవాసముగోవులకెందు లేదుధా । త్రీతలనాథయివ్వసుధ ప్తముల సతతంబునందుగో । వ్రాతభయంకరంబులగువాలుమెకంబులుసంచరించుమీ । కాతెఱఁగెల్లఁజెవ్వటకు నైయ

——● కర్ణసౌబలులు ధృతరాష్ట్రు చేతఁ ఘోషయాత్రకనుజ్ఞగొనుట. ●——

వచ్చితిమానవేశ్వరా ● వ॥ అనినయనంతరంబ కర్ణసౌబలులుధృతరాష్ట్రుతోడ దేవాయిట్లయినందడయకదుష్టమృగనా శనంబును గోగణసంరక్షణంబును జేయుటకు భవత్సూను దుర్యోధనునియోగింపుమనిన నతండుకొండొకవిచారించి యిట్లనియె ● మ॥ తగుగోరక్షయొనర్పదుష్టమృగవిధ్వంసంబునూహింపమే । లగునైనన్విపినుఁడవ్వనాంతరమునందాసక్తులై యున్నవారుగరిష్ఠాత్ములుపాండురాజతనయుల్ప్రాథప్రతాపాఢ్యుల । ట్లగుటన్ మీగమనంబునామదిఁ బ్రియంబైతోఁచ దెబ్బంగులన్ ● చా॥ వనమునకేగివందురినవారనివారలమీరవశ్యముం। జెనకఁదలంతురవ్వగుపసింహులుభూరితపోధనా ప్మనంబునఁగలుషించిరేనియుఁడపోపహవ్యవామిముంనిగ్రహింతురో। డెనతులితాస్త్రశక్తినివడిందునుమాఁడు దురాశ నరున్ ● క॥ మున్నునుమీచేతఁగడుఖన్నమువడినొచ్చువారు పార్థులుమిమ్ముం। గన్నంతఁనలుగకుండునె। పన్నగకేతనుఁభుండుపవనజుఁడాత్మన్ * చ॥ ఒకరుఁడధాత్రియంతయునుసోర్పెఁగృతాస్త్రుఁడుగాకయుండియున్ బ్రకటభుజావిక్రముఁడఫల్గునుఁడిప్పుమహేంద్రుపాలన । త్యకుటిలదివ్యబాణవిదుఁడైయెలమింజనుదెంచెనట్టివానికి నెదురంగశక్యమగునే రణభూములనెక్కనేరికిన్ * గీ॥ చెనసిమీరువారికీఁగీడుసేయుటయును । వారుమీకెగ్గుచేయుటయు గవమేలు। గాదుపలసినఘోషరక్షణమొనర్పఁ। దగినవారలఁబుత్తమదడయకందు * వ॥ అనియొడంబడకున్నయా ధికేయునకుశకునియిట్లనియె * ఉ॥ పాలితవిక్రమోన్నతులుపాండుతనూజులువారికప్రియం । బేలయొనర్తు రుస్సమయమే మొనరించితిమేదినియక్తత్రిభి। జ్జాలితుఁడుధర్మజుఁడుసత్యముదప్పనెతమ్ములెల్లఁడ। చ్ఛీలమతిక్రమింపుదురెన్నఁడు ధర్మము నెమ్మనంబునన్ * క॥ మాకునుజిత్తంబులమృగ। యాకౌతుకముల్లసిల్లునదిగోగణర। క్షాకరణముకార్యంబులెస్స కీడను నేలపొందునిందుమహీశా ● క॥ అదిననతఁడుకొండొకవడి। మనమునఁజింతించబుద్ధిమంతులరై గోధనము డసుకర్షం। డనివారికినెట్టకేలకానతియిచ్చెన్ * గీ॥ ఆక్షణంబకౌతుకాతిశయవ్యగ్ర । హృదయుఁడైనయా

——● దుర్యోధనుఁడు ఘోషయాత్ర పోవుట. ●——

కేతు। నాజ్ఞఁగరిపురంబునందెల్ల ఘోషింపఁ। బడియెఘోషయాత్రప్రకటలీల ● సీ॥ అంతఁ బ్రహృష్టాత్ముఁడైలలితాం బరాభరణాంగరాగవిస్ఫురితమూర్తి । నెప్పారిపిభుఁడుసహాయాదరులును గర్ణగాంధారులునుప్రియబాంధవులు సముదితవాహనసైన్యసమేతులై కొలువంగవెడలెనుజ్జ్వలవిభూతి। వాందోళికాదివాహనములఁద త్ప్రియప్రమదల హుసహస్రములుసనిరి ● గీ॥ కడఁగిపౌరులెల్లఁగై సేసివడఁతులుఁ। దారునడచిరతిముదంబుతోడఁ। బ్రకటశకటవైశ్యాంగనాదిసం। గతులఘోషయాత్రయతిశయిల్లె ● వ॥ మఱియునమ్మహీపతివయనంబునకనురూపంబులై యెనిమిదవేలరథంబులు ముప్పదివేలేభంబులు తొంబదివేలుగుఱ్ఱంబులు శతసహస్రసంఖ్యకాల్బలంబుగల మహాసైన్యంబులతో చెమృగయాకుశలులైనమృగయులు విటవిదూషకవందివైతాళికాది జనులనేకులనుగమించ రిట్లుగవ్యూతిమాత్ర నేలయరిగియచ్చటవిడిసి యద్దినశేషంబును రాత్రియుంగడపినఁబునాఁడువివిధగిరిగహనంబు లతిక్రమించి ఘోష

సొచ్చి యందొక్క రమణీయప్రదేశంబున శిబిరంబుగావించి యమ్మనుజేంద్రుండు ॥ సీ ॥ నానాసహస్రసంఖ్యానంబులై
సంతతానందవిగతభయత్వలీల । నక్కాననమున వేదికాసనజాతినసంకులంబుగఁ గుండశంఖచక్ర । హారనీహారడిండీర
పటీరముక్తాహారహీరసంకాశములును। గాదంబకాలేయకాదంబినీనీలజాలతమాలికాసన్నిభములు ॥ గీ ॥ ప్రౌఢబంధూక
పల్లవభాసితములు। వికచకాంచనచంపకవిస్ఫుటములు । నైనవర్ణంబులొప్ప నేత్రాభిరామ । భంగినలరారు గోకదం
బములఁ గనియె ॥ వ ॥ కనితదీయసమృద్ధికి సంతసిల్లుచు గోపాలజనంబులు సవినయంబుగాఁ దనుఁ గాంచిన నాదరించి వా
రుదనకు గోవులపేళ్లును లక్షణంబులు నేర్పడ నెఱింగించుచుండ వేలువేలు వత్సంబులు మహోక్షంబులు ధేనువులుద
గ్ధంబులు మొదలయిన గోవిశేషంబుల నాలోకించి యయ్యై విధంబులఁ బసికిం దగిన రక్షణంబుగావింప నర్హజనం
బులనవిశేషంబుగా నియోగించి మఱియును ॥ క ॥ గోపాలసమన్వితుఁడై। యాపాలమునఁ దిరిగి గోరసాస్వాదనలీ । లావ
రివృత్తిఁ దలిర్చెను । భూపాలుఁడు నెమ్మితోడ భ్రాతలుఁ దానున్ ॥ వ ॥ తదనంతరంబ గాయకనర్తకాదులు వందిమాగధజ
నంబులుం గనిన నాదరించి వారికి నభిమతధనంబులొసంగి మృగయావినోదంబున కుండఁ దొడంగి ॥ చ ॥ హరిణవ్రాతము
లఁగలంచుచు నుగ్రానేకపశ్రేణిఁ జె । చ్చెర బంధించుచు నుగ్రసింహముల వహచ్ఛేదైకసక్రోధబం। ధురతం బేర్చుచుఁ
బ్రస్ఫురన్మహిషశార్దూలోద్ధతక్రోడనిర్భరపాతంబులొనర్చుచుం దిరిగె భూపశ్రేష్ఠుఁ డక్కాననలోన్ ॥ వ ॥ మఱియు
ననవరత సురభి సరసీరుహప్రకర పరికీర్ణంబులగు జలాశయంబు లాలోకించుచు నతి మనోహర ప్రసూన సఫలభ
రితపాదపవనాభ్యంతరంబుల విహరించుచున్న నయ్యారామమధుకర కీరకోకిలాలాప కోలాహలంబులాకరించుచుఁ గ్రమం
బున నంబరిజనసమన్వితుండై ధార్తరాష్ట్రుండు ద్వైతవనసరోవరంబు సేరంజనియె నంతనట ధర్మనందనుండు తత్సమీపంబు
నను నిజనసహాయుండై వన్యంబులగు ఫలమూలవిశేషంబులు సాధనంబులుగా నమకట్టి సద్యస్కాందంబను యజ్ఞంబు సేయు
చుండె నప్పుడు దుర్యోధనుండు నిజభృత్యజనుల నక్కొలని దరిం గ్రీడాగృహంబులు నిర్మింప నియోగించిన ॥ క ॥ వారును సంభ్ర
మమున న వ్వారిరుహాకరము సొంతవదలక క్రీడా । గారములు గట్టఁ దొడఁగుడు। వారించుచుఁ బాఱుతెంచి పడి గంధర్వు
ల్ ॥ వ ॥ ఇది చిత్రసేనుండను గంధర్వపతికిం గ్రీడార్థకంబు కలితంబైనది కావున మీకిక్కొలను సేరక తొలంగిపోవునది యనిన
వారును మగుడం జని దుర్యోధనునకుం జెప్పుటయు నతండు రణదుర్మదులైన సైనికులం గొండఱం బంచిన నరిగి వారలు గంధర్వుల
కిట్లనిరి ॥ మ ॥ బలియుండా ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు మహాబాహుండు దుర్యోధనుం । డలఘుం డీకమలాకరంబునకుఁ గ్రీడా
ర్థంబు కౌతూహలం । బెలయంగాఁ బ్రియకామినీసహితుఁడై యేతెంచుచున్నాఁడు మీ। ర్వలదిం దుండఁ దొలంగిపొండన వ
ర్గ వారుద్ధతక్రోధులై ॥ వ ॥ ఒండొరుల మొగంబు చూచి పెలుచ నవ్వి యిట్లనిరి ॥ క ॥ ఎదిరిం దమ్ము నెఱుంగఁడు। మద
మునఁ బ్రాణంబు వనమమానము గోల్పో। మదిఁ దలఁచి వాఁడు మీనృపుఁ । డిదియేటికిఁ జెనటి చెయ్వులిన్నియు నిచటన్ ॥ వ ॥
బుద్ధిమంతులరై యూరక చనుట లెస్సయనినం గ్రమ్మఱి చని వారు కురుపతికిం దద్వచనంబుల తెఱంగంతయుం జెప్పుటయును
నతండు రోషావేశవివశుండై తమ్ముల దొరలం జూచి మీరిందఱు మీమీ సైన్యంబులతోడం గూడి కడంగి దుర్వినీతులైన గంధ
ర్వుల గర్వంబుమాన్పి సరోవరం బాక్రమించునది వారికి సహాయుండై సురగణ సమేతంబుగ నింద్రుండు సనుదెంచె నేని
యునవలీల జయించునది యని నియోగించి ॥ క ॥ అతులచతురంగసేనా। న్వితులై ధృతరాష్ట్రసుతులు నిరతిశయరయో।
ద్ధతసింహనాదబధిరీ । కృతదిఙ్ముఖులగుచుఁ జనిరి కినుకయెలర్పన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు చనుదెంచు కురువీరుల కడ్డంబువచ్చి కొందఱు
గంధర్వులు ప్రియపూర్వకంబుగా నిట యేలవచ్చెదరు మీకు మాతోడి విద్వేషం బేటికి నిలువుండనినం బెలుచ నార్చి సే
నాగ్రచరులు వారిమీఁదం బ్రచురశస్త్రాస్త్రపాతంబు సేయం దొడంగినం దొలంగి చని యాగంధర్వులాక్షణంబ చిత్రసే
నునకు నంతయు నెఱింగించి నప్రబలరోషరంజితాననుండై యతండు ॥ క ॥ చనుఁ డురయంబున నాదు । గ్జనులం గౌర
వులఁ బానివిసమయింపుఁడు మీ । రనిబహుసహస్రసంఖ్యలఁ। బనిచెను గంధర్వవరులఁ బ్రకటితబలులన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు పనిచిన ॥
ఉ ॥ ఆయతకుంతకార్ముకగదాసిపరశ్వధశూలపట్టిసా । ద్యాయుధఘోరహస్తులు కులాచలతుంగతనుప్రచండతే। జోయు
తులావియచ్చరులు శూరతమైఁ బఱతెంచి బల్విడిన్ । గోయని తాఁకి రుగ్రరణకోవిదులై కురురాజుసైన్యమున్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధం
బున గంధర్వులు బెట్టిదంబుగాఁ గిట్టి నొప్పింపం దొడంగినం గలంగి దుశ్శాసనాది కౌరవులును సైన్యంబుగాఁ దెరలి దుర్యో

ధను చేరువకుం జూచెం గర్ణుండొక్కరుండును స్థిరుండై నిలిచి గంధర్వులనిలువరించి భల్లార్ధచంద్ర ప్రముఖ
బాణపాతంబులం దదీయ దేహంబులు ఖండించుచు నిశితమార్త్రంబునం జిత్రసేనసైనికశతంబుల రూపుమాపుట
యుంబైసై గంధర్వులు శతసహస్రసంఖ్యులై తెంచినం బృథివియెల్లను గంధర్వమయంబైనట్లుండె నప్పుడు * చ ॥
యుదమ్ములుం బ్రబలసైన్యము తోడ తేర నాహవో । త్సుకమతియైన యోధయుతుం సూతగనాథవుం
బ్రకటభుజోగ్రతం గడంగి బల్విడిం ద్రిప్పుకోటి దాకినన్ । సకల జగద్భయంకరలసత్సమరోత్సవమయ్యె
డాకసేవుచకును ప్రహరా । గ్రండతరానేక ఘోరతరవిశిఖవ్రా । ఖండితశరీరులై ధృతి । ఖండితముగం బల్లటిలిరి గంధర్వులు

—— * చిత్రసేనుండను గంధర్వరాజు దుర్యోధనునితో యుద్ధము చేయుట * ——

నీ * క ॥ గంధర్వులు దెరలుటవిని । గంధర్వవిభుండు క్రోధకలుషితమతియై । గంధగజము చందమున । దాంధగతిం
సైంగౌరవానీకము పై * వ ॥ ఇట్లు గవిసి చిత్రసేనుండు * శా ॥ మాయాసంగరకోవిదుండు వివిధ నానాస్త్రజాలంబులన్
వాయువ్యాప్తియడంగ నర్కకిరణవ్రాతంబు సుగ్రంబుగాం । జేయం జొచ్చినం ద్రెళ్లి దేరులు సుస్మాగ్నంబు
ళ్ తాకయంబయ్యె హాయాలి కూలిరి భటుల్ కౌరవ్యసైన్యంబు । పొదలి యొక్కనికొక్కనికివి । బమసురువదుసు
గవిసి పోరవ సేనం బొదిపినమయింపం దొడంగి రివదలక గంధర్వులనిన వార్యోద్ధతులైం వ ॥ అవ్విధమ్మున
కు నోర్వక బెదరి కురురాజసైన్యంబు ధర్మనందనుం డున్నకందువకుం బాఱం దొడంగె నవ్వాడు రాధేయుండ జేయుం
శైలంబునుం బోలె దరలక నిలిచి గంధర్వులు గురియు శరవర్గంబున మునుంగుచుం దన యోపినంత పెనంగుచుండె
బలసహాయుండై దుర్యోధనుండు కర్ణసహాయంబు వదలక నిలిచెనంత ననంతసత్త్వులైన గంధర్వులనేకులు చుట్టు
చ ॥ కొందఱు సూతునశ్వములం గొందఱుకొందఱు చాపదండమున్ । గొందఱు చక్రయుగ్మకముం గొందఱు విస్ఫురితాతప
ము । గొందఱు హాబరంబు వదికొందఱు కేతువుకొందఱుత్తమున్ । దండడిం దుస్మవై చివిరథత్వ మొనర్చిరి సూతసూతి
వ ॥ ఇట్లు విరథుండై కర్ణుండు వికర్ణురథం బెక్కి రణభూమికిం దొలంగి చనియె దుర్యోధనుండు విముఖుండుగాక
లంబు మాఱొక్కని పెనంగం దొడంగినం గినిసి చిత్రసేనుండు వానిం దలపడి తదీయస్యందనంబు రాధేయురథంబునట్లు
బుగావించి విరథుండగు నమ్మహీభుజంగు శాకర్ణనంబున నేలంబడ వైచి పెడకేలు గట్టి సింహనాదంబు సేసినం
నగంధర్వులుం గనికనిం జేర్చి యతనివనితాజనంబులను దత్సోదరులగు దుశ్శాసనదుస్సహవివింశతి చిత్రసేనవిందాను
దులను దత్తనూభవులను దదీయామంత్రులను బట్టిబంధించి చిత్రసేనుఁ గొప్పించిరంతం బెఱకౌరవులును
మాత్యులుం జెదరి యాక్రోశించుచుం జని ధర్మపుత్రు శరణు చొచ్చి యిట్లనిరి * మ ॥ ఘనబాహాబలదుర్నివార
గంధర్వవీరులు సుయోధనుం దత్కాంతలం దత్సహోదరుల బంధప్రాప్తులం జేసికై కొని పోవుచున్నవారదె
భంబుగావించినీ । యనుజవ్రాతము గావవే కరుణ రిందారంగ రాజోత్తమా * వ ॥ అనికృతాంజలులై పలుకుచున్న
రిం జూచి భీమసేనుండు ప్రహసితాననుండగుచు ధర్మపుత్రున కిట్లనియె * గీ ॥ మనకుం జులకన య్యేమన చేయువమలు
ర్వవరులు గూడి తగనొనర్చి రింతలెస్సయగు నెయ్యే భారము సులేక । ఘూరకుండ మనలనొండె జయము * గీ ॥
రైయెపాపములకు నెల్ల దిట్టరైయె లోకముల చేతం దిట్టువడిన । కట్టడికి నిట్టికష్టంబుగా నొనర్చి తగవిధాత్రుండు చతురుడై
నేడు ॥ మ ॥ విపరీతస్థితినొంది ఘోరవిపినోర్వీవాసులై నిత్యముః ఖపరాధీవతం దూలి రంచు మనలన్ గర్వోద్ధతస్వాం
డై యువలాపింపంగవచ్చి దుర్నయవరుండా ధార్తరాష్ట్రుండుదో । మవరీతాత్ముండు దర్పలంబున చెఱ సత్యంబు
తుండె * వ ॥ వానిదెసకృప సేయవలదనిన ననుజునకుం నగ్రజుండిట్లనియె * క ॥ అకటయిది పరుషవాక్యము ।
యమె శరణుం జొచ్చిలఘుభావముతో వీకలగతి నున్న కౌరవనికరమునకుం గరుణ సేయనీకుం దగదే * వ ॥ ఏకాన్వ
లైనవారికి వరథమిత్తంబైన భేదం బొక్కొక్కమాటు వర్తిల్లునంతన చేసి సహజస్నేహంబు దప్ప నేరదు జ్ఞాతిజనం
తమలో నెట్టివారైన నొవ్వంగాని యన్యులవలనం బరిభవంబు దొడరినప్పుడు వారొండొరులం జేకొన
ద్యంబు దుర్యోధనుండు దుర్వినీతుండై ననుసభార్యుండై వరులచేతం బట్టువడియె దీనిని పేక్షించిన మనకుం గులహాని
దియునుం గాక శరణాగతరక్షణంబు రాజమాత్రంబు వానికెల్ల ధర్మంబు నీయట్టి బాహుబలసంపన్నునకు

త్రవ్యంబని వేఱచెప్ప నేల లెమ్ము నీవును నీతమ్ములు రథంబులెక్కి సర్వాయుధ సన్నద్ధులై చని సుయోధను చెఱదలంగుం డనఁ బవననందనుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. సీ॥ అనుమాన మొకింతయును లేక యలిగి జలంబులఁ ద్రోచె విషంబు వెట్టె। గృహదాహ మొనరించె విహితదురోదరకపటుఁడై రాజ్యంబు నపహరించె। జను లెల్లఁ జూడఁగ వనజాక్షిఁ బాంచాలిఁ దలవట్టి యీడ్చెం జెవలువ లొలువఁ బనిచెఁ బుట్టిన గో లెమ్మన మనకు గటసుయోధనుఁ డెగ్గు సేయని దివసము గలదె - గీ॥ వానిచేఁతలొకటి యేని యెఱుఁగవవు। నీవు మనుజనాథ కేవలంపు। గరుణనూని యుండుదు రయ నెప్పు డునిట్టు। లైన మనసు గార్యహాని గాదె * వ॥ అని పూర్వవైరస్మరణకలుషితుండై పలికిన నతనికి నజాతశత్రుండు సాంత్వనపూర్వకంబుగా నిట్లనియె * గీ॥ కావరయ్యె యనినఁ గరము దుర్బలుఁడైనఁ। జెనసి యోపినంత చేయు నవిన। నూఱకుండు నయ్య యుత్తమపురుషుండు। దీనజనులయున్న తెఱఁగు చూచి * క॥ శరణంబని వచ్చిన భీ। కరశత్రుని నైనఁ బ్రీతిఁ గావఁగవలయున్। గరుణావరుల తెఱంగిది। యిపుగ సరిగావు దీని కేధర్మంబుల్ * వ॥ ధృతరాష్ట్రసూనుండు భవదీయబలశౌర్యంబుల పేర్మి యెఱుంగుం గావునఁ దన్ను నవశ్యంబు విడిపింతురని యపేక్షాబద్ధాశుండై యుండు నిదిమనకుం బుణ్యంబును గీర్తియుం జేకొను సమయంబు నిన్నింతని ర్బంధింపవలవదే నయ్యును సుమనిప్పుడు యజ్ఞదీక్షితుండనై యున్నవాఁడఁ గావున నాకుం జనరాదు మీరు వేగచని గంధర్వులఁ బ్రియపూర్వకంబుగా ననునయించి సుయోధనాదుల విడిపించునది సామవచనంబులఁ దీఱకున్నఁ బరాక్రమంబునఁ బ్రతి వీరుల నోర్చి కార్యంబు దీర్చునది నా చేయు జన్నంబు సఫలంబు సేయుండనిన భీముండెట్టకేని యియ్యకొని యొనర్జునుం డును ధర్మరాజువమపు గైకొని కురురాజు చెఱవిడలఁగఁ బ్రతిజ్ఞ సేసె నకులసహదేవులును త్సాహసమేతులయి రన్నలువురు నాముక్తకవచులు నాబద్ధతూణీరులు నాకలితకార్ముకులు నారూఢరథులునై యగ్రజువీడ్కొని యతిత్వరితంబున నడిచి నం గౌరవసైన్యంబంతయు సింహనాదంబులు సెలంగంజని యొ ప్పట్లరిగి వారలు గంధమాదనంబునకై చనుచున్న యుర్వీయచ్చ

——భీమార్జుననకులసహదేవులు గంధర్వులతో యుద్ధంబు చేయుట.——

రానీకంబుం గూడ ముట్టిన * క॥ కనిగంధర్వు లుగ్రమతి। ఘనులం బాండవుల నగ్నికల్పులఁ దేజో। ధనులనమరేంద్రసప్త శులు। ననఘుల మాఱ్కొనిరి ప్రకటితాటోపమునన్ * ఉ॥ అగ్రజు వాక్యముల్దలఁచి యర్జునుఁ డవ్వెడ వారితోడనత్యు గ్రతఁ దక్కి యెంతయుఁ బ్రియోక్తుల నిట్లను మీకుమాయెడన్। విగ్రహమేల నెయ్యమున వీడుఁడు గౌరవరాజుఁ బార్థివ। ప్రా గ్రసరుండు ధర్మసుతుపన్పిదిమీకునలంఘ్యమిత్తఱిన్ * వ॥ అనిన నతనికి గంధర్వులిట్లనిరి * గీ॥ ధర్మజుఁడు మాకుఁ బ్రభుఁడె యాధర్మతనయు। నాజ్ఞ నేమేల యొనరింతుమనిమి షేంద్రుఁ। డొక్కరుఁడ మము శాసింపనోపుఁ డన్య। లెందు నెవ్వ రైన ముభయమే మిమ్మాడు * వ॥ అనినవిన్వచ్చుండవ్వియచ్చరులను పలకించి మును మున్న తెగువకుఁ జొరనేల యని ప్రియంబు సుధర్మంబును ంగాఁ బలికితి నెట్లును మీరు సామసాధ్యులు గాకునికి తోఁచుచున్న యది కావున నుగ్రంబయిన విగ్రహంబునఁ దు ర్యోధను విడిపింతునని వారలమీఁదఁ శితవిశిఖంబులు ప్రయోగించె నాగంధర్వులు నతనిపై బాణవర్షము గురిసిరిట్లా నలువురకును గంధర్వశతసహస్రంబులతో నతిఘోరసమరంబయ్యె నప్పుడు * తరల॥ కదిసి యర్జును లేసు భగ్నముగా నొనర్పఁదలంచి పెల్లొదవి ఖేచరకోటి గ్రమ్మట యాంబురందరనందనుం। డదయుఁడై పదిలక్షులం బ్రళయాగ్నికల్పుల దివ్యులన్ గదనభూరులనిర్దహించెఁ బ్రకాండదివ్యశరార్చులన్ * మహాస్రగ్ధర॥ ఘనకోదండోగ్రవార్ధిక్వణనముఖలభూ న్యారాభోగభాగం। బున నాపూర్ణంబుగా నబ్బునఁ గవలు మరుత్పుత్రుఁడుఁ గాదీవ్రవారా। చవితాంతాపాతలీలా వరభసగతులై శత్రువీరవ్రజంబున్। దునుమఁగా దచ్ఛోణితంబుల్దొఱఁగిమహిపులై త్రొక్కెనయ్యుద్ధభూమిన్ * వ॥ ఇ ట్లుక్కాంతేయుల చేతం బీడితులయి గంధర్వులు దుర్యోధనాదుల చెఱ లేమఱక కొనుచు గగనంబునకు నెగసి త్రోచిపోవనుం కించిన నెఱింగి సవ్యసాచి రయంబున నతిశిఖ బాణజాలంబులం జేసి దిఙ్నభోమార్గంబులు నీరంధ్రంబులు గాఁ గప్పిన నగ్గ గనచరులు వలలోనఁ జిక్కినపులుగులుం బోలెఁ బోవనేరక శరపంజరంబునం జిక్కియును సుక్కుచెడక యన్నలువురమీఁద వి విధాయుధంబులు ప్రయోగించిన * మ॥ అవి యెల్లం దునుమాడి క్రీడి ఘనరోషాభీలుఁడై శాతభల్లవితానంబు ఘరించనంద లుడొల్ల గాయముల్మిటనుం। డివరింగుంభిఁ గూలఁగా దురవపింగాలు వల్గాలఱఁగా। దివిగంధర్వులక్రందడం గెజగము ద్వేగంబునం బొందఁగన్ * వ॥ మఱియు నర్జునప్రయుక్తంబయిన యాగ్నేయాస్త్రంబు దావాగ్ని నీరసనిసె

నంబున సహింపక తెఱంగున గంధర్వనివహంబు నీలు సేయఁ దొడంగినం గని చిత్రసేనుండు భీమసేనానుజు మీఁదం బటుగదా
దండంబు వైచిన నది నడుమన తునియలుగా నేయుటయు గంధర్వరాజు మాయాబలంబున నంతర్హితుండై. క॥ నలువురు
పార్థుల నత్యు । జ్జ్వలశరవర్షము లముంచి జలధరముక్రియం । బెలుచ నగర్జిల్లుదును । తలఁకుడై తన విక్రమంబు వెడఁగ
యుఁ జూపెన్. గీ॥ దానిని లక నింద్రసూనుండు గాండీవి । శబ్దభేదములైన సాయకములఁ । జిత్రసేను సర్వగాత్రంబు భేదిం
చి । యొక్క మాత్రలోన నడిపెఁ గడఁక. వ॥ ఇట్లు నొచ్చి గంధర్వనాయకుండు రణసంరంభంబు విడిచి యర్జునుం జేరం
జని సొడ నూపి నిలిచిన నవ్వీరుండును నాత్మసఖుండయిన ఖచరపతి తెఱంగు సూచి సంహృతాస్త్రుండయ్యె. వృకోదరాదు
లును గవిరామంబు నొందిరి. వారలందఱు తమతమ రథంబుల మీఁదనుండి యొండొరులఁ గుశలంబు లడిగి రవ్విధంబున నర్జునుండు చి
త్రసేనున కిట్లనియె. క॥ వీరోత్తమ నీ కిమ్మెయి । వైరము దగునయ్య కౌరవప్రకరముతోఁ । గౌరవపతి విశువు మత । ద్దారా
జనుత సమన్వితంబుగ నెమ్మిన్. వ॥ అనిన నతం డర్జునున కిట్లనియె. సీ॥ ఈ దురాత్ములు మిమ్ము నివ్వనంబున నితాంతా
నపీడితులైన వారిఁ బరమధర్మాత్ముల భార్యాసమేతుల నపహసింపఁ దలంచి యరుగుదెంచె । నింతయు నెఱిఁగి సురేంద్రు
డు కలుషించి యనుజవధూసహాయాన్వితముగఁ । బాపవర్తను వీనిఁ బట్టి తెమ్మని నన్నుఁ బనిచిన వచ్చితిఁ బార్థ వినవె. గీ॥ శక్ర
పాలికిని దెకొని చనుచున్న । వాఁడ నీ పంక నొండనవలదు వినుము । మత్సఖుండవు గావున మత్సరంబు । నలుకయు మ
నీ దెస ననఘ నాస. గీ॥ అనిన నర్జునుఁ డతని కిట్లనియె నీసు । యోధనుఁడు మాకు వినుము సహోదరుండు । గాన నీ
చుట కర్జ మిదియు । ధర్మజున కెంతయును బ్రమోదంబు చేత. చ॥ అమరవరేణ్యు పన్పయిన నావల నెయ్యది మై సనీ
గ్ర సహితుఁడై సధర్మజు సమక్షమునం దెఱిఁగించి యాతఁడే । క్రమమున నెద్ది సెప్పె నది గైకొని చేయుము నీవు ప్రియ

చిత్రసేనుఁడు ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చి దుర్యోధను విడిచి పెట్టి పోవుట.

గ్రము చను దెమ్ము నావుడు నుదాసకొడంబడి చిత్రసేనుఁడున్. వ॥ వారలుం దాను సుధర్మజుకడకుం జనిన నజాతశత్రు
డు చిత్రసేనున నతిప్రియంబున బూజించి మహాత్మా యీ సుయోధనుండు సానుజామాత్యుండయి మీ చేత వధియింప
దగునికి మేలయ్యె మీ కారణంబున మా వంశంబునకు నొండొక్క హానిసొందదయ్యె. వీఁ డెట్టి యపరాధంబు సేసినను ని
తయు సహించి మాకుంగా వీని విడువవలయునని ప్రార్థించిన నతం డట్ల కాక యని దుర్యోధనాదుల నందఱ విడిచి పాం
పుత్రుల నామంత్రణంబు సేసి దివంబున కరిగి తత్ప్రకారంబు సకలంబును నింద్రునకు విన్నవించిన నింద్రుండును సు
నిహతులయిన గంధర్వుల నమృతవృష్టిం జేసి బ్రదికించె నిట యుధిష్ఠిరుండును ధార్తరాష్ట్రున కుబంధమోక్షణంబు
పించి వాని కిట్లనియె. ఉ॥ ఎన్నఁడు నిట్టి సాహసము లింక నొనర్పకుమయ్య దుర్జనుం । డున్న వసాహసక్రియలయందు
గి నశించుఁ గావునఁ గా । గ్రస్తనఁ దమ్ములం దోరలఁ గైకొని యిమ్ములఁ బొమ్ము వీటికిన్ । సన్నుతదీక్ష కొండొక విషాదము
దకు నీ మనంబునన్. వ॥ అని బుద్ధి సెప్పి వీడ్కొలిపిన నతండును దీనాననుఁ డగుచుఁ జనియె ననుజసహితుండయి యుధిష్ఠిర
జు ధార్మికత్వంబు ధౌమ్యాదిభూసురులును దదాశ్రమవాసులయిన మహామునులును బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించిరని వై
శంపాయన వర్ణితంబయిన కథావిశేషంబు సవిస్తరంబుగా నొప్పు. క॥ రాజకులతిలక భువనవి । రాజిత సితకీర్తి విజయ
వసి । ర్వ్యాజపరాక్రమ సకలధ । రాజన సంపూజ్య నర్మరతుణ డటౌ. స్రగ్విణి॥ సర్వలోకాశ్రయా సౌఖ్య
దయా । నిర్వికారాకృతీ నిత్యసత్యోన్నతీ । గర్వితోద్యద్భుజాకల్పకల్పోల్లస । త్సర్వసర్వంసహాచక్రచక్రా

గద్య. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్ట ప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభారతంబున నారణ్యపర్వంబునందు బతి ప్ర
తాచరితంబును ధర్మవ్యాధుండు కౌశికునకుం బరమధర్మంబెఱింగించుటయు నగ్నివంశానుకీర్తనంబు
ను గుమారోత్పత్తియు సత్యాద్రౌపదీసంవాదంబును బాండవులు ద్వైతవనంబునకుం జ
నుటయు ధృతరాష్ట్రవాక్యంబులును దుర్యోధనాదుల దుర్మంత్రంబున ఘోషయా
త్రయుఁ గౌరవగంధర్వయుద్ధంబును దుర్యోధనాదులు గంధర్వుల చేతం బట్టువడు
టయు నర్జునుండు వారల విడిపించుటయు నన్నది పంచమాశ్వాసము...... ......*

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమహాభారతము - ఆరణ్యపర్వము - షష్ఠాశ్వాసము.

క॥ శ్రీలలితమూర్తినుమహాచ్చాళుక్యవరేణ్యపుణ్యచారిత్రవిచి । త్రాలంకారోజ్జ్వలకలిత। తాలాపకలాపసంతత శ్రీగమతీ॥ వ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్లతిమానుషంబయిన యర్జునపరాక్రమంబును నత్యంతదైన్యాస్పదంబగు దుర్యోధనుపరాభవంబును నాకర్ణించి విస్మయజుగుప్సాకలితమానసుండై జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె ॥ చ ॥ అనిశము పాండుపుత్త్రులకు నప్రియకార్యము సేయునట్టిదు । ర్జనుఁడు సుయోధనుండటుల శత్రులచే నవమానితుండు దే । ర్చినకృప నెవ్వచున్న కురుసింహులచేత విమోక్షితుండు నై । మనమున లజ్జలేక మునిముండ నయెమ్మెయి నేగె వీటికిఁ ॥ మత్తకోకిల ॥ మేనఁ బ్రాణము దాల్చి భంగము మ్రింగి యెప్పటియట్లనే । మానవేంద్రపురంబునం దద్దయు మాని సేననియాత్మలోఁ । బూనుటాతని కెట్లు గల్గెఁగఁ బోలు నారయ నద్భుతం । బైన తచ్చరితంబుఁ జెప్పుమ యుంతయు నేర్పాటితో ॥ వ॥ అనియడిగిన నమ్మహాముని యిట్లను నట్లు కౌంతేయులచేత లబ్ధమోక్షితుండై దుర్యోధనుండు లజ్జాకలితహృదయుండగుచు చెదరిన సేనలఁ గూర్చుకొని కొంతదవ్వరిగి యొక్క సమతలంబునఁ బటమందిరపరిచనంబు నిర్వర్తింపించి యభ్యంతరమందిరమ్మున నొక్కరుండును దల్పంబు పయింబడి చింతాపరత్వంబు నొంది రాహుకబళనకలుషితుండయిన రోహిణీపతియునుం బోలె విషాదవివర్ణుండై యున్నఁ గర్ణుండు వచ్చి యన్నరేంద్రున కిట్లనియె ॥ చ ॥ మనుజవరేణ్య చూడ నతిమానుషమమ్మెయిఁ గయ్యమెందుఁ గ । ల్గునె వటు విక్రమోన్నతులఁ గ్రోధనిబద్ధులఁ గామరూపులన్ । జెనయఁగ వచ్చునే ఖచరసింహుల నేరికి నట్టివారి నే । పునఁ దునుమాడి గెల్చితి విభూతి దలిర్పఁగ నీవు దమ్ములున్ ॥ ఉ ॥ అప్పుడు నీవు సూడఁగ ననంతములై ఖచరేంద్రసైన్యముల్ । గప్పిన నేక సాయకనికాయములన్ వడి నన్ను నేను నుర్వ్ । గుప్పలుగూర నేసి రిపుకోటి వధించితి నంతలోన నన్నెవ్వరికిం జెప్పె సైన్యతతి యొక్కడ నై రణభూమి నొచ్చితిన్ ॥ వ ॥ ఆలోనన విరథుండనై వికర్ణురథంబెక్కి నదిసమీరప్రదేశంబునకుఁ దొలంగ నీడ్చె దేవా నీవు బలవిక్రమాతిశయంబులం బ్రతిపక్షుల నోర్చి యాత్తుతుండవై యుండుట గనుంగొని కృతార్థుండనైతి నిట్టి పరాక్రమంబు సేసిన వారి జగంబున నెవ్వరుగలరిది యద్భుతంబనినం గౌరవేశ్వరుండాత్మగతంబున నీతండు మత్ప్రకారంబెఱుంగక యిట్లు పలికెం గాకేమి యని లజ్జి

దుర్యోధనుండు కర్ణుతోఁ దనపరాభవంబు చెప్పుట.

తుండగుచు రాధేయున కిట్లనియె ॥ సీ॥ అనఘ తమ్ములు నేను నంబరచర కోటిఁ దలపడి పోరంగ బలయుగంబు । చచ్చియు నొచ్చియుఁ జలమునఁ బెనఁగ నాసమయంబునం దుపక్రమము మెలర్ప । గంధర్వపతితోడఁ గలిగెఁ గయ్యము నాసనాతని శరముల చేత నాజి నేమ నొచ్చితి వేయునేల భార్యానుజసుతమిత్రజనసమన్వితముగాఁగ ॥ గీ॥ నమ్ముఁ జెలఁగి గొని గంధర్వనాయకుండు నెగసెని వము సకప్పుడు బెగడి చెదరి వఱచి మనవారలెల్లను పాండుసుతుల శరణు చొచ్చిరి దైన్యసంభరితులగుచు ॥ ఉ ॥ వారల యార్తిఁ జూచి జనవంద్యుఁడు ధర్మసుతుండు దమ్ములన్ । భూరిబలాఢ్యులం బరమపుణ్యుల నన్విడిపింపఁ బంచెన । వీరులు నుగ్రానంగ విని వేగమ ఖేచరకోటితోడ్తలని । పార్థభీమమోక్షలం దెలిపిరంతటఁ దీరదకార్యమెమ్మెయిన్ ॥ గీ॥ అంతఁ దెగువఁ జేసి యంతకాకారులై । భీమపార్థయములు భీమబలులు । ఖచరవరులమీఁదఁ బ్రచురబాణౌఘము । లుగురిసి రాహవమున ఘోరభంగి ॥ వ॥ తదీయబాణపాతంబుల నొచ్చి గంధర్వులు మమ్ముం గొనుచు గగనంబునం బఱచిన నర్జునుండు వారికిం బోవగాకుండ నతినిబిడబాణజాలంబుల నంబరమార్గంబు నిరోధించినం జిత్రసేనుండు దనప్రియసఖుండైన శతమఖసుతుం జేరనరిగి కుశలం బడిగిన నర్జునుండును బ్రీతుండై వాని ననూనయించి యీదుర్యోధనుండు మాతోడం బుట్టువు గావున నితని విడువవలయు ననిన గంధర్వనాయకుండు ॥ క ॥ మనదుర్మంత్రంబంతయు । ఘనుఁడ పార్థునకుఁ జెప్పి ఘనభుజయుగుఁ డింద్రుని పనుపగుటన వశ్యంబును నీతని విడువనని యె భూరిబలుండై ॥ క ॥ కడు లజ్జయు దైన్యంబును । నడరి ముసుఁగువడఁగ నాపవాత్మగతమునన్ । బుడమి వివరంబులేదే నడఁగెదననిట్టి దయ్యె నప్పుడు గర్ణా ॥ వ ॥ అంతఁ గౌంతేయులు గంధర్వులం దోడ్కొని ధర్మరాజుపాలికిం జనిన మనదుర్మంత్రంబు సెబంధ గూచయుండైనననన్నయ్యజాతశత్రుమండటని

వేదించిననతండువిడిచిపుత్తెంచెనిదిమదీయవృత్తాంతంబు ॰ క ॥ ఒవ్వనివారలయెదురను । నివ్విధమున భంగపడితి నే
కజనుల్నన్వఁగ నేటికిఁబ్రదుకఁగ। నవ్వసుమతియేల ప్రాణ మెట్లుభరింతుఁగా ॰ ఉ ॥ అక్కటయపూర్వహారణమునందుచి
చ్చరకోట్లతోడఁ బేరుకుఁనఁ బోరియేనుమృతిఁబొందఁగ నేరనయిట్టులైననీ । తక్కనపాటు లేక ప్రమదంబున దేవ

దుర్యోధనుఁడు ప్రాయోపవేశంబుఁ జేయఁబూనుట.

బునొందుదుఁగా। మిక్కిలినైనకీర్తియును మేదినియందు వెలుంగునిత్యమై ॰ వ ॥ కావుననిట్టిదురవస్థపాలైననేను ప్రాయో
పవేశంబునఁ బ్రాణపరిత్యాగంబుఁ జేసెదమీరిఁడులు దుశ్శాసనుంబురస్కరించి కొనిపురంబునకరుగు నదిమిత్రులక్ష్మ
మోదంబునుశత్రులకుని ర్వేదనంబునుం జేయుచుమనుట్టియేనును బోడిమిచెడిపగతులచేతశిరస్తాడనంబు సేయింబడి
వడకబంధు జనంబులలోని కేమనియరుగుదుఁగురువృద్ధులైన భీష్మబాహ్లికులను నాచార్యులైన కృప ద్రోణులయ
మక్షమంబున నెట్లునిలుతుఁబరిజనులుఁబౌరులుఁ బురోహితులు నన్నుంగనిన నేమనిసంభాషింతు రిదియాత్మద్రోహం
నైనయపాయంబునాకవశ్యభోక్తవ్యంబు ✻ క ॥ వినుదుశ్శాసనయాత్మకుఁడగు।జనుఁడుజ్జ్వలమైనసిరియుసద్విద్యయు
గ్గిననందు మెలఁగనేరక।చెనఁటితెఱంగునమఁజొచ్చిచెడిపోవుఁదుదిఁగా ✻ క ॥ అకటకటయిట్టికష్టము।నకువచ్చితినయ్య
నునన్నటెవైరి।ప్రకరములుపట్టిననుగృపనొకరుఁడువిడిపించెదైవమోపదెయెట్లుఁగా ✻ క॥ మానముచెడినునుబ్ర
మేనంబ్రాణంబులెట్టు మేకొనితాల్తుం।గాననిదినిశ్చయముగాఁ।బూనితినాతెగువమాన్పఁబోలదొకనికిఁగా ✻ వ ॥ అన
లికసమీపగతుండైన దుశ్శాసనునాలోకించి యమ్మహీపాలుండిట్లనియె ✻ సీ ॥ అన్నదుశ్శాసననిన్నురాజ్యమునకు
ట్టంబుగట్టెదఁబతివిగమ్ము । శకునికర్ణులుదీర్పఁబ్రకటవసుంధరావలయమంతయు మహోజ్జ్వలత నేలు । భ్రాతృస
మునపుఁబ్రీతిసేయుముబంధుజనులఁబోషింపుమీ సద్ద్విజులపు । నుత్తమంబుగఁదగువృత్తులు చెల్లింపుగురుజనంబుల
గొలువుమెపుడు ✻ గీ॥ ఇంద్రుఁడమరగణంబుల నేలునట్లు। ధరణిపతుల నేలుము బాహుదర్ప మొప్పఁ।బగఱసక్కడఁచి
ముపరమిత్రు।లైనశూరులఁగొనియాడుమర్థ్మభంగి ✻ వ ॥ అనిననమ్మాటలుదనహృదయంబునకునిశితశూలంబులైన
సందుఃఖితుండవనోపకయగ్రజుపాదంబులపయింపడి దేవాయిట్లానతీఁదగదు నాకుం బ్రసన్నుండవుగమ్మనినిజనేత్రజలం
లందదీయ చరణయుగళం బభిషేకించుచు నిట్లనియె ✻ చ॥ అవనివిశీర్ణమైనను హిమాద్రిచలించుట గల్గినన్ మహా
ర్ణవమదియింకినన్ దివసనాథుఁడుఁజంద్రుఁడుఁదేజమేదినన్ । కువలయనాథనీకునొకకుత్సితభావముగల్గ నేర్చునే ।
వసుపయోగ్యమైననృపభావమునాకువహింపశక్యమే ✻ క ॥ హితులైన వారిఁ బ్రోచుచు । సతతంబునురివులనెల్లఁ
ఁచుచుఁనిఖిలక్షితితలమునీవయేలుము । శతసంవత్సరములధికజయశీలుఁడవై ॰ వ ॥ అనుచునయ్యవరాజుమఖిలో
విహ్వలుండై యెలుంగెత్తియేడ్చిన నయ్యన్నయుం గన్నీరొలుకనూరకుండెనప్పుడు గర్ణుండువారలంజూచి యిట్లని
లిషులుంబోలె నేడ్చెదరు ధైర్యంబుధరియించి శోకవ్యసనంబులువిడువుండు శోకశీలునింజూచి పగతులుసంతసిల్లుదురు
శోకశీలునిఁజైపైశోకంబులు పెంపొందుననిదుర్యోధనుం బేర్కొనిమఱియునిట్లనియె ✻ క॥ ఒకయల్పమనుజుక్రియ
లోత్తమనీకునిట్లుమహనీయసుఖ।ప్రకృతియగునిజశరీరం।బకటావిడువంగనగునెయవిహితబుద్ధిఁగా ✻ గీ ॥ శోకమన్నది
వగునన్నుఁజూచియిప్పు । డధిపనీతమ్ములును నేనునధికదుఃఖ। వహ్నిపాల్పడనయ్యాపావలనఁగరుణఁ।గలిగి తేర్ప వె
ఉఁగౌరవేంద్ర ॰ వ ॥ పాండవులచేతవిముక్తుండనైతిననివగచెదంతియకానినీకుం గార్యగతియందువివేకంబుచాలి
నిననెందును నేరాజురాజ్యంబున నిశ్చింతులైజనులు దమతమజీవనంబులవర్తింతురట్టి జనులారాజునకుబంట్లుగా
నవారమ్మహీపతికిఁ దీఱమిగల్గినచోట్ల నెల్లందమపౌరుషంబులు నెరపవలయుఁ గొంతేయులు నీదేశంబునముండినీయా
వలనంగృతారంభులైయున్న వారగుటంజేసి వారునీకింకరులు నీవునైన యక్కఁజదీర్చుట వారికర్తవ్యంబు
తవగవ నేలయదియునుంగాక పాండవులుజూదంబునాఁడనీకుదాసులైరి తదీయంబులైనమణికనకాదివస్తువులునుని
దధీనంబులైయున్నయవి వారు నిన్నుంగొలిచియుండుట లేమండె నేనియునింతటి కెలసంబుదీర్పనైననువలచేయుది
తయునూహించి వగలంబొగలక లెమ్ము పురంబునకు నడువుము నామాటవినకనిర్బంధపరుండవైతివేని యా నిన్నేమ
చ్చునిండఁబఁమునీపోయినగతిన [illegible] నగుబాటుఁబొందంగలవాఁడవని కర్ణుండు నెప్పి

నదుర్యోధనుండు వెండియుఁ బ్రాయోపవేశంబునందు నిశ్చయంబు వదలకున్నం గనుంగొని శకుని యిట్లనియె * క॥ క
ర్ణుండాడిన మాటలు । నిర్ణయమునకింత యొప్పనే యిప్పలుకుల్ । కర్ణంబులఁ జొనుపుము దుర్గ। భార్గవపారంబుఁ బొందు
మవనీనాథా * తరల॥ కడఁగి బుద్ధిబలంబు దద్దయుఁ గంటకంబుగఁ జేసి యేఁ బడసిరాజ్యము సర్వమున్ దగఁ బుచ్చి యిచ్చినని
మ్ములక్ । సుడువనేరక దీనినిచ్చటఁ గూలఁ దన్నిశరీరముల్ । విడుతుఁ గాక నిశ్చయించితి వెఱ్ఱివైతి నరేశ్వరా * గీ॥ నీకు వృద్ధ
సేవ లేకుంట యిప్పుడు నాకుఁ దెల్లముయ్యెఁ బ్రాకటముగఁ । గోపమును మనోసంతాపంబు నొందుచో ధీరుఁడపుడయు సువనే
రవలదె * గీ॥ పిఱికితనము నేమెఱుంగమి యుగలవతనము । మేత్తబాటును గార్యంబు నెత్తెఱుంగు । నేరమియు విషయంబులఁ గూ
రుటయును । గలుసువతికి నొందదు సిరితోలఁగి పోవు * వ॥ కావునఁ గార్యజ్ఞుండవగుము కార్యజ్ఞానం బెట్టిదనిన * ఉ॥ కౌరవనాథనీ
కుపకారము సేసిరి పాండవేయుల । వీరులయందు నెయ్యమును వేడ్కయు నెప్పన భీష్టవస్తుసత్కారము సేఁత యుక్త
మసుఁ గాక ప్రియంబడనర్హమైనచో । దారుణశోకవహ్నిపరితాపముఁ బొందుట నీకు ధర్మమే * చ॥ కృతము దలంచి చిత్తమునఁ గి
ల్బిషమంతయు నుజ్జగించి సన్మతుల బృథాతనూజుల నమానుష తేజులఁ బిల్వఁ బంచి త । త్పితృధనమైన రాజ్యమున భీష్టము
గాఁ దగనిమ్ము నీకు నీ। క్షితివలయంబు నంబరముకీర్తియుఁ బుణ్యముఁ గల్గు భూవరా * క॥ వారలు నీతోఁ బుట్టువు । లీరాజ్యము మీ
సువారు నేకంబై పెం। పారఁగ నేలుఁడు దీనం। గౌరవకులనాథ సౌఖ్యగౌరవ మొందుల్ * వ॥ అని శకుని చెప్పుచుండ గాంధా
రీనందనుండు నిజచరణసమీపంబునం బడియున్న దుశ్శాసనుం గ్రుచ్చి యెత్తి మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి కర్ణసౌబలులం
జూచి మీ కేలనన్నుఁ గారించెద రుధర్మైశ్వర్యధనభోగంబులందు నాకభిలాషంబు లేదు ప్రాయోపవేశంబునం గృతని
శ్చయుండనైతి మీ రింక నొండు విఘ్నంబులు సేయక యూరక మీ వలయు నెడకుఁ బొండనిన వారలు దేవా నీవిధం బట్టిద
య్యేనేని మేమెందుఁ జేరెదము నీతోడి వారము కాక యనిరంతంగమహితుండు పశ్చిమాచల సమీపగతుండగుటయు
నా భూనాథుండు సురలోకగమన కుతూహలియై శుచిస్నానంబు సేసి వల్కలంబులు ధరించి సంధ్యాసమయ సము
చితంబులగు కరణీయంబులు నిర్వర్తించి వివిక్తదేశంబునందు దర్భాస్తరణంబున నాసీనుండై * క॥ క్రమమున బాహ్యేం
ద్రియకర్మములెల్లను వదలవిడిచి మహితసమాధిక్రమమునం దెనివాత । స్థిమితంబై వెలుఁగుచున్న దీపమువోలె

ప్రాయోపవిష్టుండైన దుర్యోధనునిఁ గృత్తిపాతాళంబునకుఁ గొనిపోవుట.

లెక్ * సీ॥ ఆసమయంబున నమరేంద్రవిజితులై యిహిలోకమున నున్న యసురవరులు । ధృతరాష్ట్రనందను తెనువడుదెం
ఱింగి యాత్మీయపక్షయత్నస్థితికి వగచి । యాతనిఁ బిలుపింపనవ్వుడు కృత్యుమలైన భూసురసమూహంబు చేత । వేలిమి వెట్టిం
చ వేగంబ యొకకృత్తి వెలువడి భీషణాకృతమూర్తి - గీ॥ యేమి పనులు గలిగె నెఱిఁగింపుఁడనిన వారిచటికిపు డుక్రావేంద్రు
ననఘు నజ్వలాంగు నాసుయోధనుఁ దెమ్ము ప్రాయోపవేశవృత్తినున్నవాని * వ॥ అనిపనిచినం గృత్తియు నాక్షణం
బ చని ప్రాయోపవిష్టుండైన దుర్యోధనుం గ్రుచ్చియెత్తికొని రసాతలంబునకుం దెచ్చి దైత్యులకొప్పించినం బ్రీతులై వారు
వానిం గౌఁగిలించికొని కుశలంబడిగి యిట్లనిరయ్యా నీవు మా కుండవు శూరజనరక్షితుండవిట్టి నీవీ సాహసంబేల చేసెదవాత్మ
ఘాతనందు లోకంబున నిందయు హీనతయు దుర్గతియుం బ్రాపించు లోకవిరుద్ధంబులై మూలఘాతంబులైన కార్యంబుల
యందు నీయట్టి బుద్ధిమంతులు ప్రవర్తిల్లుదు రేయట్లు గావున నీవఖిల ధర్మార్థయశోభోగనాశంబైన యాదుర్విచారం
బు విడువుము ధైర్యంబును బ్రతాపంబును బాటింపుము శత్రుజనభంజనంబు సేయుము నీవు మనుష్యమాత్రుండవు గావు నీ
పూర్వజన్మప్రకారంబు సెప్పెద మాకర్ణింపుము * ఉ॥ ఏము తపంబు సేసి పరమేశ్వరు నీశ్వరుఁ బార్వతీమనగ్ల। కాముకుఁ గాను
వైరిని వికారుఁ బురాంతకుఁ బ్రీతుఁ జేసినక్ । గామితదాయియైన సితికంఠుఁడు నిన్ను సృజించెఁ దానయు। ద్దామదయావిధే
యుఁడు ముదంబున మాకు నధీశ్వరుండు గాక్ * ఉ॥ నీదగు పూర్వదేహము వినిర్మలవజ్రశిలావిశేషసం। పాదితమస్త్రశస్త్ర
పరిపాతనభేద్యము గాదు నిత్యనిగ్గ । ఖేసము పువ్వుకోమలము ఖేచర భూచర కామినీమనో । హ్లాదకమట్లు గాన భవుఁడర్థి
నెనరైన సమానమేతుఁడై * ఉ॥ నీవు ధరిత్రిఁ బుట్టుట యనీకసహాయత సేయఁ గోరి వా । నావిధదైత్యదానవగణంబులు
రాజకులంబునందున । ద్భావననుద్భవించెఁ బటుబాహులు దివ్యమహాస్త్రకోవిదుల్ । ద్రావితవైరులుర్విభగదత్తపుర
స్సరులైన వీరులై । * వ॥ భీష్మద్రోణకృపాదులు గొందఱు దేవాంశసంభవులైనను దదీయభావంబులు రాక్షసావేశం

బునొందెడుదానం జేసి విగ్రయులై మూఢులుంబోలె నన్యోన్యపరుషంబులుపలుకుచు నలుకమిగులఁబుత్రపౌత్రమిత్ర
భ్రాతృశిష్యగురుబాలవృద్ధజనభేదంబులు విచారింపక సమరంబు సేసి దివ్యంబులుమానుషంబులు నైన వివిధాస్త్ర
స్త్రంబులఁబాండవక్షయంబుగావింపంగలవారు పాండవులుబంధుస్నేహంబువిడిచి తెగువకుఁజొచ్చిపీ చేతనిహతులై
దురునీమనంబున బీభత్సువలనిభయంబుగొంతకలదు దానినెఱింగియేమునుందగు నుపాయంబుదలంచితిమదియెట్లనిన
కృష్ణుచేతంజచ్చిన నరకాసురునంశంబు కర్ణునావేశింపంగల యదితత్కారణంబునం గృష్ణార్జునులతోడబద్ధవైరుండై
యవ్వీరుండు నిజదివ్యాస్త్రంబులం గృష్ణులనిద్దఱ నిగ్రహించు నివ్విధంబెఱింగి యింద్రుండు పాండవరక్షణార్థంబై
కర్ణుకవచకుండలంబులు కపటరూపంబున నపహరింపంగలఁడాడుమఱియును * క ॥ క్షితిసంశప్తకులనఁగా । శతలక్ష
సహస్రసంఖ్యజనియించిరిదా।ర్పితులై దనుజులుదర్పుల। తతిచేసమరమునవిం గ్రసనయుఁడు చికుర్కా * తరల ॥ నిహతక
టకమైనయీధరణీతలంబఖిలంబునీ। మహితశాసనగోచరంబగుమాన వేంద్ర ప్రసన్నతా।మహిమనొందుమునీవు దేవ
పుమాపునిందఅసంగరూ।ద్వహవిషాదముఁబొందఁబాడియెదైత్యపక్షభయంబుగాక * మ॥ చనుమింకొండుదలంపు
నుమనియాశ్వాసించివానిఁబునర్గ । పునరాలింగనమాచరించియెలమింబూజించిదైత్యోత్తముల్ ।జననాథోత్తమువీక్ష
ల్విరితదాజ్ఞం జేసియాకృత్తియుఁ ।మునుదాఁదెచ్చినచోటఁజెట్టెనధిపుఁ మోదంబుసంధిల్లఁగాఁ * ఉ॥ అంతసుయోధ
నుండుహృదయంబునవిస్మయమందియంతవృ । త్తాంతమునుస్వప్నవృత్తముకి యందలపోసినిజంబకాఁగన। త్యంతముఁబ్ర
యించుచుఁబృథాసుతులఁ సమరంబులోననిర్జింతునకాకయంచువికసిల్లెనురాశయభగ్నబుద్ధియై * క ॥ వినుజనమేజయ
పౌరవ।జనవిభుఁడట్టిరాత్రిచరితమయినయ। దనుజులసంభాషణమె। వ్వనికిసినెఱుగింపకుండువాఁడయ్యెసుదిన । వ
అంతఁబ్రభాతంబగుటయు రాధేయుండునుయోధనుపాలికింజనిరహస్యంబున హేతు దృష్టాంత వాక్యంబులనతనికిట్లని
యె॥ఉ॥చచ్చినపిమ్మటఁ గడిఁదిశత్రులనోర్వఁగవచ్చునేశుభం।బిచ్చునెచావులెందునునరేశ్వరయాఅడిఁజత్తువేఁటరా
మెచ్చగునయ్యెయెవ్వరికిమేనికిజీవముగల్గుచోటఁజెం।వచ్చుగసిద్ధిఁబొందువిజయార్థసుఖంబులుసత్యకోటికిఁ । ఉ॥కా
వునశోకదైన్యములకాలముగాదిదిలెమ్ము విక్రమ। శ్రీ విలసిల్లనంచుఁగురుసింహునిసింహసమానుఁ జేరిశ।య్యావివశాంగు
నంగపతియాదటతోనిరుగేలఁ గ్రుచ్చిసం।భావన నెత్తుచుం బ్రణయభాషలవెండియువానికిట్లనుఁ * క॥మదినగ్గనుఁజూ
భవసం।బొదవినయవినీపవానిను గ్రరణమునకాఁ। బదునాలవయేఁడుజయిం । చెదనాయుధమంటివ్రతినఁ జేసితినధిపా

—— దుర్యోధనుఁడు ప్రాయోపవేశముమానికరిపురంబునకుఁబోవుట. ——

చ ॥ అనవుడుఁ దస్ప్రతిజ్ఞయునురారులవాక్యములుండలంచియు । జనపతిగాఢనిశ్చయవశంవదుఁడై శయనంబుడిగ్గి
యనఁబయనంబుచేయుఁడనియప్పుడ మాత్యులఁబంచియిర్మలఁ । దినముఖకార్యముల్సలిపిదీపితుఁడై వెడలెంబ్రియా
బులతోఁ * వ ॥ అయ్యవసరంబున । చ॥ రయవిచలత్తురంగమతరంగములఁ మదనాగనక్రసం।చయములఁజంచలచ్ఛ
టులసైనికమత్స్యములఁ మహోన్నతం । బయికురురాజచంద్రునుదయంబునఁదద్గయుఁబొంగెఁబ్రస్ఫుర। ద్ధ్వజ
దమనోహరప్రకటభంగులఁదర్పలవార్ధియుద్ధతిఁ । ఉ॥ చామరపుండరీకవిలసత్సితచారుపతాకలఁగురు। గ్రామణియా
త్రయెంతయునుగాంతివహించెనభంబుశారదో। ద్దామసమరాళమండలసితస్ఫుటపద్మవనీపరిస్ఫుర। త్తామరసాకరంబుని
ధంబునభూవరనేత్రపర్వమై * వ॥ఇట్లుదుర్యోధనుండుకర్ణసౌబలసమేతుండై దుశ్శాసనాద్యనుజగణంబునుండకిఁనయ
మాత్యులుంగొలువఁజెలువుమిగులంజనికరిపురంబుఁబ్రవేశించి సముచితవ్యాపారంబులనుండునంతనొక్కనాఁడుమంత్రి
జనపరివేష్టితుండై యున్నయారాజునకుభీష్ముండిట్లనియె॥ మ॥హితులై పెద్దలుబుద్ధిచెప్పఁగఁగ్రియాహీనుండవై త్రో
చిపో। యితిదుష్టాత్ములఁగూడిదానికిఫలంబెట్లయ్యెనోచూచితే । గతవిద్వేషుఁడుధర్మనందనుఁడుగల్గంబట్టియిప్పాటదుర్గ
కిందక్రొత్తిగాకచిక్కితగదాగంధర్వు చేనాజిలోఁ * ఉ॥నీవునుదమ్ములున్సుతులు నెయ్యులువైరులచేగృహీతులై ।పోవఁగఁ
బాఱిపోయెఁగడుఁబొల్లుతనంబునసూతపుత్రుఁడీ। కావరుఁగప్పచిత్తునధికంబుగనమ్ముదునీవువీనిబా।హావిభవంబుకయ్యమ
ననక్కడఁజూచితెకన్నులారఁగాఁ । ఉ ॥ ఆయతబాహులు గ్రబలులార్యులుపార్థులువారిభూరిశౌ।ర్యాయుధనైపుణ
శ్రీయులయందుఁబదాఱవపాలుపోలఁడీ। వాయువురజ్జులాఁడధివవారలచందమువీనిచందము।నీ్నియెడనిక్కమైతెలిసెనేభ

చరేంద్రులపోరిలోపల౯ * క॥ కులమునుసిరియును జెలువకు । యలఘుస్థితినింకనైనన పాండవులకు౯ । గలసిమనవయ్యా నాద
గు । పలుకులువినవత్యహితము పథ్యముసుమ్మీ * వ॥ అనినభీష్మువచనంబులయెడ ననాదరంబు సేసి దుర్యోధనుండు కర్ణసౌబ
లులం జూచి నవ్వుచు వారలుం దమ్ములుం దోడనచన నక్కడ వాసిచనియె భీష్ముండును లజ్జితుండై నిజగృహంబున కరిగెనంత౯
గౌరవేశ్వరుండు గ్రమ్మఱ యెప్పటిచోటికి జనుదెంచి మంత్రులతోడ మంతనంబుండి మనకెయ్యది కర్తవ్యం బెట్టు సేసిన నాజే
జోలాభంబులగుననియడిగిన గర్ణుండు దేవా నీకింక నేవిచారమ్ములు నేలనిష్కంటకంబగు నీపృథివి సకలంబును బాలించుచు
ను హేంద్రవిభవంబుతోడ నఖిలసుఖంబులనుభవింతు గాక యనినం బ్రీతుండై యతండు వానికిట్లనియె * క॥ నీయట్టి వీరవ
రుడున్నవాఁ యుండ బెవడ యరావియదియుం గలదే । ధీయుత నాకెయ్యదియును । బాయక వినుమింక నొక్కవని తెల్లము
గా౯ ॰ గీ॥ ధర్మజుఁడు రాజసూయంబు బేర్మిఁ జేసె । నంతనుండియు నమ్మహితాధ్వరంబు । నం దభిప్రాయమైయుండు నెం
దు వాకు । నమ్మఖంబు సేయింప వేయాన ఘనన్న * వ॥ అనినం గర్ణుండు గౌరవపతి కిట్లనియె * క॥ అగు గాక యేమియిప్పుడు ।
జగతిం గలనృపతులెల్ల జనవరనీకి । మ్ముగ వశవర్తులుగావున । నగను ద్యోగింపుమిపుడు దక్రతువిధికి౯ * ఉ॥ రాజులఁబి
ల్వఁబంపుము ధరాసురసంఘము నామతింపుమీ । రోజను దాత్తయజ్ఞగృహయూపతతుల్ సమకట్టఁబంపు వి । భ్రాజితభక్ష్యభో
జ్యవిధిభవ్యపదార్థములా నయింపుమ । వ్యాజవిభూతి మైనమరవల్లభు చాడ్పునఁ జేయు జన్నముల్ ॰ వ॥ అనినసంతసి
ల్లి కురుపతి యప్పుడు పురోహితులం బిలిపించి రాజసూయంబు సంపూర్ణదక్షిణలతోఁ జేయవలయుఁ గత్ప్రయోగవిశేషం
బులకు మీరు చాలియుండున దియనినం బురోహితుండు దగినవిద్వజ్జనంబులతో విచారించి దుర్యోధనున కిట్లనియె * చ॥ జన
వరనీకుఁ బాండవులు శత్రులు గావున నీవు వారినో । ర్చినమతి కాకమున్న యిటు సేయఁగ శక్యమె రాజసూయముల్ । వి
నుము దగంగ నిప్పటికి వేఱొకయజ్ఞము సేయుమిమ్ములన్ । బనుపుము దక్షయావివిధభంగులకున్ దగు వారివేగమై ॰
గీ॥ రాజసూయంబునట్టిద రాజవర్య । వైష్ణవంబను యాగంబు వాసుదేవుఁ । డిమ్మఖము సేసె దొల్లి యభీష్టమిదియ । చేయు
నిర్విఘ్నముగ నది చెల్లు నీకు ॰ క॥ అనిననది వోలు ననియె । జనవాథుఁడు సూతతనయసౌబలులుప్రియం । బుననను మతింప
నభిమతి । వినుతాధ్వరసంప్రయోగవిహితోద్యముఁడై * క॥ తనయుద్యోగము జననీ । జనకులను ద్రోణవిదురశాంతనవ

దుర్యోధనుఁడు వైష్ణవంబను యజ్ఞంబుఁ జేయుట.

కృపాదినిఖిలమాన్యజనమ్ముల । కునుదగ నెఱుఁగించి భరతకుంజరుఁ డెలమి౯ * వ॥ వారిచేత ననుజ్ఞాతుండై నగరసమీ
పంబున నొక్క పుణ్యస్థలంబునం దఖిలయజ్ఞగృహంబులు నతిరమణీయంబులుగాఁ జేయించి యజ్ఞోపకరణంబులును సమస్త
వస్తువిశేషంబులును సమకట్ట నియోగించి శుభదినంబునం బరమబ్రాహ్మణసహాయుండై దీక్షాశోభనంబు వహించెనంత *
గీ॥ అఖిలదేశవాసులైన రాజులను బ । విత్రచరితులైన విప్రవరుల । నర్థిఁ బిలువ దూతల రిగి కౌరవేశ్వరుని యాజ్ఞఁ జేసి
సన్నద్ధముగ * వ॥ అందొక్కదూతం బిలిచి దుశ్శాసనుండు నీవు ద్వైతవనంబునకుం జని పాండవులను దదాశ్రమవాసు
లైన భూసురులను గౌరవేశ్వరు నధ్వరంబునకుఁ బిలువ మనిపనిచిన వాఁడును జని ధర్మజుం గని యిట్లనియె * ఉ॥ వీరుఁడు కౌ
రవుండు నిజవిక్రమలబ్ధసమున్నతార్థసం । భారములన్ మహాధ్వరమపారబలుండొనరించుచుండి పెం । పారఁగ నిమ్ము నిన్నుఁ
దమ్ములమహాద్విజులం బిలువంగఁ బంచె ధా । త్రీరమణేశ నెమ్మిఁ జనుదెమ్ము తదధ్వరముం గనుంగొనన్ * వ॥ అనిన ధర్మత
నయుండు మందస్మితాననుండై వానికిట్లనియె ॰ చ॥ అనఘుఁడు ధార్తరాష్ట్రుఁడు మహాధ్వరకర్మధురీణుఁడయ్యె
నా । విని ప్రియమందె జిత్తము పవిత్రితమయ్యెఁ గులంబు నింతయై । ననుదగ నేము పూనిన ఘనంబగు పూనికి దీర్ప కెవ్వి
ధంబున నట రానెడం బడము భూవరుతో నిది చెప్పుమేర్పడ౯ * వ॥ అనియె నప్పుడు భీమసేనుండు దూతం జూచి పదుమూఁడ
గునేటికడపటఁ బాండవాగ్రజుండు దీక్షితంబగు శస్త్రాస్త్రదహనంబునందు ధార్తరాష్ట్రపశుశతంబు వేల్చి నరసత్రం
బు సేయుటకునై వచ్చుం గాని యందాకఁ జనుదెంచుట కలుగదని యా దుర్యోధనునెదురన యొడకచెప్పుమనిన వాఁడు
ను మగిడిచని ధర్మనందను ప్రియవచనంబు వృకోదరు నిష్ఠురోక్తులు ధార్తరాష్ట్రుల కెఱుంగించె దదనంతరంబ * క॥
చనుదెంచిరి శౌరవశా । సనమున ధరణిం గలసకలజనపతులును స । న్మునులును సమస్తజనులును । ఘనభుజుజన్నంబుఁ జూడ౯
గరిపురమునకున్ * వ॥ వారికెల్లను దగిన సత్కారంబు సేయను బాత్రదానంబులు గావింపను ధృతరాష్ట్రుండును విదురుంబ

నిచెనివ్విధంబునఁ బ్రసిద్ధదక్షిణాన్వితంబై ప్రభూతాన్నపానసంతర్పితసకలజనంబైయభిమతాంబరాభరణపరితోషిత
భూసురప్రకరంబై యథాకాలవిహితసకలకలాపంబై యథాశాస్త్రీయంబై వైష్ణవయాగంబు నిర్విఘ్నంబుగం బరిసమా
ప్తంబగుటయు ✱ క ॥ అవబృథశోభితుఁడై కౌరవముఖ్యుఁడు భూరికనకరత్నతతులభూదివిజులఁ బూజించి నృపులఁ
సఖులసత్కరించి వీడ్కొలిపెఁదగన్ ✱ వ ॥ అట్టిమొఱఁ ధ్వరోత్సవాగతులైన జనుల నేకులు ధృతరాష్ట్రనందను సమ్ము
బున నిట్లనిరి ✱ క॥ జనపతులెవ్వరు నివ్విధ । మునని ర్విఘ్నముగనఖిలభూజనసమ్మో । దనముగఁ జేసిరె సత్క్రతు
వత్నుణ్యమహిమయాశ్చర్యమిలన్ ✱ శా॥ సారోదారగపీభూతిమై మనుమహాశ్వం ద్రుడొనర్చెం గృపాపారీణుఁడు
రాజసూయమది చెప్పన్వింటిమయ్యజ్ఞము౦ । గౌరవోత్తముఁడైనధర్మసుతుఁడుంగావింపఁ గాఁ గంటి మేము రాజేంద్ర
రిగావునీమఖముతోనత్యున్నతిన్ భూవరా ✱ క॥ ఈజన్న మొనర్చియశా । దేజగదారాధ్యకీర్తిదీపితులైయ । వ్యాజ
లోకసుఖములు బ్రాజిల్లిరి రఘుయయాతిభరతాదినృపుల్ ✱ గీ ॥ అనినుతింపంగమఱియునునందుఁ గొందఱయ్యు
రాజసూయంబుదుదుఱు । పాలుపోలదీసుఖమువైభవసమృద్ధి । ననితలందరినిజహృదయంబులందు ✱ వ ॥ అనంతర
రంతరానందమంధమందాయమానమానసుండగుచు మానవేశ్వరుండును దమ్ములు దొరలు బంధుజనంబులుంబరివేష్టి
రజనదత్తాశీర్వాదజయజయ శబ్దశబ్దాయమానదిగ్విభాగుండగుచుఁ బుణ్యాంగనాకరకలిత లలితాక్షతల్ వైచుచు
వందిమాగధసంకీర్తనంబులు గైకొనుచుఁ బురప్రవేశంబుసేసి రాజమందిరగతుండై ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికిఁ గృపద్రో
ణభీష్ములకుం బ్రణమిల్లి యుల్లంబు వికసిల్లఁగనకాసనాసీనుండయ్యెనప్పుడు కర్ణుండతని కిట్లనియె ✱ ఉ ॥ భాగ్యముగా
రవనృపాలభవన్మఖమిష్టసత్క్రియా । యోగ్యతనిర్వికల్పముగనొంటెసమాప్తిన శేషధాత్రియా । భోగ్య
నీకురణభూమిఁ బృథాసుతులన్ జయించిన । వ్యగ్యముశాలివై భువనమాన్యయొనర్పుము రాజసూయమున్ ✱ క॥
మ్మెయినగునోయని । మదిలోవగవంగవలదుమహఘునతనూజా । గదనమున నేజయింపక । పదనఖధావనమొనర్చ
ముఖ్యా ✱ గీ॥ అనినఁ గర్ణుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యన్నరేంద్రనందనుఁడు నీసహాయత నాకుఁగలుగఁ । బాండవులనోర్చ
నిమహాత్మ । యనిసమాదరసహితుఁడై హర్షమొందె ✱ వ ॥ అటధర్మతనయుండు సూతతనయుప్రతిజ్ఞవిని
ర్యవిభవంబును నభేద్యకవచప్రభావంబును దలంచి విషణ్ణహృదయుండై రేయెల్లనుగన్నుమూయక వగచుచుండె
ర్యోధనుండునుగర్ణసౌబలప్రవర్తితకార్యభక్తుండై భీష్మద్రోణకృపాదులకునను దినంబును బ్రియసత్కారంబులు
చుధనంబు దత్తభుక్తఫలంగావగది నిరంతరత్యాగభోగంబుల ననురాగంబు నొందుచుండెననిన వైశంపాయనుం
నమేజయుండిట్లనియె ✱ క॥ దుర్యోధను చెఱఁదలఁగియ । వార్యపరాక్రములు పాండవప్రభులు మహైశ్వర్యచరితులు

——✱ ద్వైతవనంబునందలి మృగసమూహము ధర్మజుస్వప్నమందు వచ్చి తమ దుఃఖంబు చెప్పుట. ✱——

మున । నార్యులు మఱియెట్టివారలైరి మునీంద్రా ✱ వ॥ అనియడిగిన నమ్మహామునియమ్మహీపతికిట్లనియెం సీ॥ ద్వైతవనంబు
ధర్మజుఁడొకనాఁడు నిద్రింపఁగాఁ దద్వనేచరంబు । లగునట్టిమృగజాతులన్నియుఁగలలో నవచ్చికన్నులనశ్రువారిదొ
గఁ । దమ్మెఱింగిందియాతనితోడ నిట్లను ధర్మాత్మ మీకు నిత్యంబుగడఁగి । చంపంగఁ జంపంగసమసియల్పావశిష్టములయ్యె
నివ్వడస్మత్కులంబు - గీ॥ లేమ బీజమాత్రము దక్కియిట్లు వనరు । చున్న వారము మీకింక నెందుకడకు । నరిగి
కరుణార్ద్రబుద్ధి । నవిననట్లకాకనివానికభయమిద్ది ✱ క॥ జనపతిమేలక నియంతము । ననుజుల కెఱుఁగించియిట్టులను
ము పై । నెనిమిది నెలలుండితిమి । వ్వనముఁ దగునింక నొండువనమునకేగన్ ✱ వ॥ ఇప్పుడు కామ్యకవనంబు బహుమృగా
ర్ణంబై సరసఫలభరితభూరుహప్రకరంబై విమలకమలాకరాభిరామంబై యున్నయదియని వింటిమి కావునం గ్రమ్మ
దులకుంజని తృణబిందునాశ్రమంబున వసియించుటలెస్సయనినం దమ్ములుదేవానీవెట్లు నిశ్చయించి తదియ
బనిపలికి రీతదనంతరంబ ✱ క॥ అనుజన్ములుఁ బాంచాలియు । ననుచరవర్గంబు బ్రాహ్మణావలియుఁ దోడ్చను దేరఁగ
దమనఘునతేజుఁడుసనియోఁ గామ్యకవనంబునకున్ ✱ వ॥ ఇట్లరిగియందుఁ గృతనివాసులై యవ్వీరులు శాకమూలఫల
బులం జేసి దేహయాత్రలునడుపుచు నొండొరులయలజడి చూచి యత్యంతదుఃఖపరవశులగుచు జూదంబు నాఁడు
నపాటుదలం చికలంగుచుఁ గ్రోధశోకంబులు దమలోనన డంచికొనుచు వర్తిల్లంబడు నొక్కనాఁడు నయోధుఁ చనినఁ గాలంబు

గాంచినవారై వెడవెడవికసిల్లినచిత్తంబులతో ముదితవృత్తంబులనుండునంత * శా ॥ ప్రీతుండై చనుదెంచె నాశ్రితజ
నాభీష్టక్రియాశీలుఁడు । గ్గీతామ్నాయుఁడు నిర్విధూతదురితక్లేశుండు యోగామృతా । స్వీతస్వాంతుఁడు సంతతస
మావిర్భూతకారుణ్యధారాతోయస్నపనైకశీలుఁడు పారాశర్యుఁ డచ్చోటికిన్ * క ॥ మునిపతి దవ్వులఁ గని జనప
తితమ్ములు సదానుసంప్రీతి నెదురేఁగి యర్ఘ్యాదివిశేషార్చనలం బరితుష్టుఁ జేసె సంభృతభక్తిన్ * వ ॥ కృష్ణద్వైపా
యనుండును ననవరతవనవాసాయాసకృశదేహుల నధికదుఃఖాయమానమానసులం దనమనుమలం జూచి వగచి ధర్మపు
త్రున కిట్లనియె * ఉ ॥ కాలవిపర్యయంబున సుఖంబును దుఃఖము వచ్చుచుండు నెక్కాలము నేరికిన్ ధ్రువము గాదు సుఖం
బును దుఃఖముఁ గావున మహీపాలబుధుండు దద్వివిధభంగు లెఱింగి ప్రమోదఖేదసం । శీలుఁడు గాఁడు రెంటఁ బ్రసిద్ధపథంబున
నప్రమత్తుఁడై * క ॥ మును నీవును నావదలకు । ఘనముగ నొక్కింత యొప్పి మహనీయముగా । నొనరించుము తపములఁ దపంబున
నదాన సకలసౌఖ్యము లుసిద్ధించుఁగా * క ॥ తపము నహింసయు సత్యము । సమతయు నింద్రియజయంబు శమముఁ బరిత్యా
గము ను దపోలక్షణములు । క్రమమున నివ్వియను నుత్తమగతి కారణముల్ * గీ ॥ ఇందుఁ జేసినపుణ్యంబు లందుఁ గుడుచు । మీఁ
దిజన్మంబునకు నది మేలు సేయు । గాన దనశక్తిఁ గూడ దానధర్మ । చిరపరోపకారంబులు సేయవలయు * వ ॥ అనినం బాం
డవాగ్రజుండు దానతపంబులలో దుష్కరం బెయ్యది యెద్దాన నధికఫలంబగునని యడిగిన వేదవ్యాసుండిట్లనియె * సీ ॥ దా
నమూర్జితఫలదంబర్థసాధ్యమై పరఁగుటఁ గరము దుష్కరము నదియ । నరులకు నధిప ప్రాణంబులకంటెను రూపింప నర్థంబుదీ
పుఁ గనవె । యర్థంబులై నయాయుధములమొనలపై నుఱుకుటయుఁ బోధిఁ జొచ్చుటయు । కృషిపశుపాల్యసంక్లేశంబు నొందు
టయుఁ దవులఁ గొండల నిమ్మవ వసట ॥ గీ ॥ ననసి పావసియను దినముఁ బ్రేష్యులై । యూనికి దలఁప నర్థమునకు చూవె । యట్టి
దుఃఖలబ్ధమైనట్టి యర్థంబు । విడుచు టెవ్విధమునఁ గడిది గాదె * శా ॥ అన్యాయార్జితమైన విత్తమునఁ జేయం బూను దానం
బు మూ । ర్ఖన్యాయం బది దానఁ జేసి ఫలపాకం బేమియుం గాలేదు యు । క్తన్యాయార్జిత మించుకంతయును గాలంబు దే
శంబు స । న్మాన్యంబై తగఁ బాత్రయోగమున సౌఖ్యంబై ఫలించుం దుదిన్ ॥ వ ॥ తొల్లి ముద్గలుండను మహాద్విజుండు సన్మా
ర్గోపార్జితంబయిన వ్రీహిద్రోణంబు సత్పాత్రంబున వినియోగించి కాదె పరమసిద్ధిం బొందె ననిన విని ధర్మనందనుం
డు మునీంద్రా ముద్గలుండు వ్రీహిద్రోణం బెట్లుఁగి నుపార్జించె నెట్టిపాత్రంబునఁ బ్రతిపాదించె వినవలతుం జెప్పవే యను

వ్యాసుఁడు ధర్మజునకు వ్రీహిద్రోణికాఖ్యానంబు చెప్పుట,

ననవతం డిట్లనియె * క ॥ అతిథిప్రియుఁడు విశిష్ట । వ్రతుఁడు విమత్సరుఁడు సత్యవచనుండు విజి । తవిషయేంద్రియుఁడు
సము । న్నతపుణ్యుఁడు ముద్గలుఁడు ఘనస్థిరబుద్ధిన్ ॥ వ ॥ పుత్రదారసహితంబుగాఁ గురుక్షేత్రంబున వసియించి యుంఛ
వృత్తిపరాయణుండై పాడ్యమిం దొడంగి పదునాలుగు దివసంబు లొక్కొక్క గింజ యుకా చూమెచు పక్షమున మూర్చిపర్వది
నంబునఁ బాకంబు సేయించి దేవపితృపూజనంబు లొనరించి యతిథులకు నన్నంబు వెట్టి మిగిలిన యన్నంబు దానును
పుత్రకళత్రంబులును దేహయాత్ర నడుపుచు నివ్విధంబున బక్షోపవాసవ్రతంబున వర్తిల్లుచున్నయెడ నొక్క పర్వ
దినంబునందు * మ ॥ మలినత్యంతజుగుప్సితంబయిన యున్మత్తస్వరూపంబుతో । గతవస్త్రుండును ముక్తకేశుఁడు బ
హుగ్రామ్యోక్తిశీలుండునై । హితపుణ్యుండు మునీశ్వరుండతిథియై యేతెంచె దుర్వాసుఁడున్ । మతి యమ్ముద్గలు పాలి
కిం బటుబుభుక్షాయుక్తుఁ డందూలుచున్ * క ॥ అతనిం గని యించుకంతయు । మతి నవమానంబు లేక మానుగఁ బ్రత్యు । త్థా
నై యర్ఘ్యము పాద్యము । నతిభక్తి నొనర్చి మునికులాగ్రణి నెమ్మిన్ * క ॥ అన్నంబు వెట్టె నతఁడును । దన్నంబంతయును
గుడిచి యాత్మఁ దనిపి శేషాన్నంబు మేను నిండఁగ । నెన్నతుఁడలఁదికొని మగిడిచనియె జెచ్చెరన్ * క ॥ మునిపతి పర్వము ప
ర్వంబును మఱియును నరుగుదెంచు ముద్గలుఁడును దా । ననశనుఁడై యుండియు న । మ్మునివరునకు నొసఁగు నన్నముం బ్రి
యమెసఁగన్ * వ ॥ ఇవ్విధంబున నాలుపర్వంబులు గుడిచి దుర్వాసుండు వాని చిత్తంబున నొక్కింతయుం గానక య
ద్భుతప్రమోదమగ్నమానసుండై వానికిట్లనియె * క ॥ నీయట్టి దానశీలుని । నీయఖిలమునందుఁ గాన నెన్నండును స । త్త్వా
యత్తమతి విసాధువి । ధేయుండవు పరమపుణ్యతేజుఁడవనఘా ॥ చ ॥ మనమున నేవగింపక యవమానము సేయక యించుకం
తయుఁ గా । గినియక సోలమెండక యకృత్రిమభక్తి నెనర్చితీవు స । జ్జనసుత యన్నదానము ప్రసాదము సత్యము ధైర్యమున్

దమం। బుననపరిగ్రహత్వమును బొల్పుగ నీధనమయ్యె నియ్యెడన్ * చ॥ శ్రవములు ప్రేముడించు ననిశంబుననాఘనా
ల్మి పెంపుధ। ర్మువుశమంబు ద్రెక్కొను సముద్ధతి నాఁకలి వీని రెంటనన్। దవులవు జీవితస్థితివిధాయకమన్నము నీవుజ్ఞి
తేఁచ్ఛవిడిచితివ్వాడేముని ప్రశంస మొనర్తు నినుం దపోనిధీ * క॥ మనమును నింద్రియములవిర్తనమును సరిగానొసర్చి
ర్మంబు తపం। బని చెప్పెదరట్టి తపం। బనఘా నీయందకలిగెఁ భిమతభంగిన్ * ఉ॥ ప్రీతుఁడనైతి నీవలనఁ జేర్చినపుణ్య
దంబులెల్లనీ। చేతివయ్యె నీకగు ప్రసిద్ధగపోవిభవంబు నగ్గర। వ్రాతములిప్డు సూపెద దివంబున నీపును మేనితోడ
ఖ్యాతిగ దేవయానమున గ్రమ్మన నేగుము సంయమీశ్వరా * వ॥ అనిపలికి మర్యాసుందరిగెఁ దడనంతరంబ హంసన
యాక్తంబును గింకిణీమాలికామనోహరంబును గామగమనంబును నైన విమానంబు గొనుచు దేవదూత ముద్గలుకడకుంజన
దెంచి యిట్లనియె. క॥ అనఘభవత్సుకృతంబున। ననిమిషలోకాభిగమనమార్గంబయ్యెన్। జనుదెమ్ము విమానము
య్యానెక్కు ముచిత్తమునఁ బ్రహర్షంబెసఁగన్ * వ॥ అనిన దేవదూతం జూచి ముద్గలుండు మహాత్మా దివిజలోకం బెట్టి
దినవలతునందుల గుణదోషంబు లెఱుంగింపవలయు సత్పురుషులతోడి మైత్రి సాప్తపదీనంబని చెప్పుదురు గావున మైత్రి

ముద్గలునకు దేవదూత పుణ్యలోకంబు తెఱంగు చెప్పుట.

రస్కరించి దీనిన్నడిగెద నినన తఁడమ్మునీంద్రునకిట్లనియె. క॥ ఈలోకమునకు మీఁదై। చాలఁగ వెలుఁగొందుచుండు స్వ
ర్లోకమునా। నాలంకారయుతముది। వ్యాలోకము దేవయానమది మునినాథా * చ॥ అమలతపోనివాసులు మహా
శీలురు సత్యసంధులు। ర్తములు జితేంద్రియుల్పములు దానవహ ప్రణశూరులం మహా। ర్షమునవసింతు రప్సరలుసా
లు దేవమునుల్మగుద్వసు। ప్రముఖులు వేలు వేలతగు పట్టుల నుండు ముదంబునిమ్ములన్ * వ॥ మఱియు ముప్పది మూఁడు
వేలయోజనంబుల విస్తృతంబయిన మేరుశిఖరంబునందు నందనప్రముఖంబులయిన దేవోద్యానంబులు పుణ్యపురు
షక్రీడాస్థలంబులయి విలసిల్లు నయ్యెడల నాఁకలియు నీరువట్టును శీతోష్ణభయంబులును జరారోగవికృతులుఁ బుట్ట
వ్యెడఁ జూచిన నతిమనోహరంబై సకలేంద్రియతర్పణంబై యుండునట్టి పుణ్యలోకంబునకు నర్హులయిన పుణ్యపురు
షులు విధినియోగవిహితంబులయిన మానుషశరీరంబులు విడిచి తేజోమయంబులగు దివ్యదేహంబులు ధరియించి వివిధా
రాభరణభూషితులును నసమానకుసుమమాలికా మనోహరులునైనకనకవిమానంబులందు దేవదూతలచే సంగొనిపోఁ
బడియాందు శోకశ్రమాయాసవిరహితులయి వివిధసుఖంబుల ననుభవించుచుండుదురు. గీ॥ అనఘ యింద్రలోకముమీఁ
టెమీఁదని। శ్లోకమగుచు బ్రహ్మలోకమమరు। నది యనన్యదీప్తసదనమై తనదైన। వెలుఁగునను జగంబు వెలుఁగఁ జేయు
మనువులు ధాతలున్మనులు మానుగనుండు దురందు లోభమునం। గినుకయుఁ దావ మూరుంబగయుఁ గిల్బిషమున్ ఘనదు
కృతం। బును జరయుం బవిభవనమాల్దెసునప్పుడు నాశమొందద। వ్విమతపదంబు దానియెడ వేడుక సేయుదురింద్రముఖ్య
లున్ * వ॥ స్వర్గంబునం గలగుణంబు లెఱుంగించితిఁ దదీయదోషంబులు సెప్పెదవినుము * గీ॥ ఇందుఁ జేసినపుణ్యంబు
డుఁగుడుచుఁ గాని సుర్తు ల్యనకందుండికడఁగి పుణ్య। మాచరింపంగ లేదు పుణ్యావసాన। మగుడనవనిక త్రోతురు మనుజు
ను * క॥ కడుమరిగినసౌఖ్యంబులు। విడుచుటది ర్తంబు దుఃఖవివశముగ మహిం। బడుఁ జూవెపుణ్యలోకం। బెడలిన మనుజు
డు తేజమేదియుఁ బట్టుఁడై * క॥ తనతక్కువయును కీయున। న్యూనయున్నతిశీలతయుఁ గనుంగొని చిత్తం। బున నెఱియ యు
కిగలుగును। జనమతసురలోకవాసజనులకు నెల్లన్ * వ॥ బ్రహ్మలోకంబునందక్కడక్కడ పుణ్యలోకంబుల నెల్లనిరవుల
రయ్యై చెల్లుమఱియుఁ బుణ్యలోకపరిభ్రష్టుండు మర్త్యలోకంబున సుఖశీలుండై పుట్టు నీలోకంబు గర్మభూమియు నాలోకంబు
ఫలభూమియును నియెఱుంగుము నీవలని యాదరంబునం జేసి యింతయుం జెప్పితి నీవింకఁ దడయ నేల చనుదెమ్మనిన ముద్గలుం
కొండొక విచారించి దేవదూతఁ జూచి యిట్లనియె * గీ॥ ఇట్టి దేని సుఖములెల్లను బదివేలు। వచ్చె నాకు నమరవర్గమునకు। యా
నిమ్ము దాని నొయన్నపిచ్ఛే యామిష్టమైన కడకు నివుడ నీవు * క॥ ఎయ్యెడకుఁ జనినఁ బురుషుం। డియ్యెడ దు మగుడఁ గుండ
శోకాలము నేనయ్యుత్తమపదవికిఁ జన నెయ్యానువున నైన నుత్సహించెద బుద్ధిన్ * వ॥ అని దేవదూతపీడ్కొలిపి ముద్గలుం
శిలోంఛవృత్తివిడిచి పరమశాంతిం గైకొని నిర్వికల్పంబయిన జ్ఞానయోగంబునం జేసి తుల్యనిందాస్తుతియును సమలోష్టకా
చనుం డునై పరమసిద్ధిం బొందెఁ బాండవోత్తమా నీవును రాజ్యరహితుండవై తిననివగవక తపంబు సేయుము తపంబున

భంబులు చేపట్టుఁబడు మూఁడవయేఁటికడపటఁ బితృపైతామహంబయిన రాజ్యంబు నిన్నుం బ్రాపించు ననియిట్లు సాత్యవతే యుండు గాంతేయులనాశ్వాసించి నిజాశ్రమంబునకుం జనియె నంత * మ॥ వితతానేకమృగాకులంబును సదాపుష్పితనానాతరుప్రతతీపుష్పసుగంధబంధురసుఖావాసంబు ద్రిష్టాగ్నిసం । శ్రితపుణ్యాశ్రమమండలంబునగు చుం బెంపొందున శాఖాసలోఁ గృతపుణ్యులు విహరించిరే పురుషుసుంతీపుత్రులిచ్ఛాగతిన్ * వ॥ ఒక్కనాఁడమ్మహారథులు తృణబిందు వాశ్రమంబున ధౌమ్యసహితంబుగాఁ బాంచాలి నిడి యేవురు నొక్కట మృగయావినోదార్థంబున నలుదిక్కులం జనిన యవసరంబున *

సైంధవుఁడు ద్రౌపదిం జూచి మోహించుట.

ఉ॥ వీరుఁడు సైంధవుండు జనవిశ్రుతశౌర్యుఁడు సాల్వకన్యకం । బారఁగఁ బెండ్లియాడుటకునై నిజవైభవముల్లసిల్లవి । స్ఫారచతుర్విధోరుబలసంగతుఁడై చనుచుండి యాశ్రమ । ద్వారమునందుఁ గాంచె ద్రుపదక్షితిపాలతనూజ నచ్చటన్ * ఉ॥ నీలపయోదమండలి వినిశ్చలలీల వెలుంగఁ జేయుచున్ । గ్రాలెడునట్టి క్రొమ్మెఱుఁగుకైవడిఁ దవ్వనభూమి నంతయున్ । లాలితదేహకాంతిపటలంబునఁ జేసి వెలుంగఁ జేయు న । బ్బాలవినీలకుంతలవిభాసితఁ జూచి సవిస్మయాత్ముఁడై * గీ॥ మగువఁ దగిలిన చూడ్కులసుగుడఁ దిగువ । నేర్వ చాలక యపుడు కందర్పదర్ప । గోచరాత్ముఁడై విజసఖుఁ గోటికాస్యుఁ । డనునృపాత్మజుఁ జూచి యిట్లనియెఁ బ్రీతి * ఉ॥ ఇన్నలినాక్షి యెవ్వతయొ యివ్విపినంబున నేకతంబ యి । ట్లున్న నిమిత్తమేమి యొకొ సూరోత్తమకన్నెయొ యక్షకాంతయో । పన్నగభామయో సుజభామిని గామిని జంబయిట్టిచె । ల్వున్నదియే మహీతలమునం గలు లెవ్వరికైన మనారయన్ * ఉ॥ లీలనొలర్పఁ గానబల లేఁజిగురాకునుబోలె నొప్పకెం । గేలుఁ గదంబశాఖతుదఁ గీల్కొనఁ జేసి వసంతవిభ్రమోన్మీలితబాలవల్లిక్రియ మేలుగఁ జూడ్కులకిచ్చి పావక । జ్వాలయుఁబోలెఁ జిత్తమున జొబ్బిలియుంపఁ దొడంగెఁ గంటివే * ఉ॥ ఈకమలాస్య నాకుహృదయేశ్వరి యైనఁ ద్రిలోకరాజ్యమున్ । జేకొని యేలినట్లు వికసిల్లనె దర్పకవీరుబంటు గాఁ । గైకొననేవయస్య వెసఁ గాంత నొడంబడఁ బల్కి దీనికి । న్నాకును బొందొనర్చి కరుణం జరితార్థునిఁ జేయవే నన్నున్ * వ॥ అనిపలికినఁ గోటికాస్యుండు గ్రక్కునం బాంచాలికడకుం జని ప్రణయశుభగంబుగా నమ్మగువ కిట్లనియె * సీ॥ మృగనేత్ర దారుణమృగసమాకులమైన యివ్వనాంతరమున నందేకతంబ । యిట్లున్న యిక్కికి నెయ్యది మూలమివ్వనదేవతవో సురేశ్వరుని తోడఁ బలిగి ధరిత్రికి నరుగుదెంచిన శచీదేవివో హరియురస్స్థితిఁ దొలంగి । కేలిఁ గ్రుమ్మరు పద్మగేహవో భవజ్జనకత్వమున సముజ్జ్వలితుఁడైన గీ॥ పుణ్యుఁ డేవంశమున వాఁడొ పొలఁతి నీకు । జీవితేశ్వరుఁ డనుసుఖజీవితాత్ముఁ । డెవ్వఁ డబల నీనామ మేయింపుమికులు । శబ్దమెయ్యది వాపుజంబు చెపుము * క॥ కరిరాజగమన నాతెఱఁగ । గరయఁ దలంచితేని వినవె యధికబలుఁడనే । సురథుఁడను రాజపుత్రుఁడ । నరిదమనుఁడఁ గోటికాస్యుఁ డనఁ జనువాఁడన్ * గీ॥ అల్ల కాంచనరథము పైనమరువాఁడు । ఘనుఁడు క్షేమంకరుండు త్రిగర్తభుఁడు । మఱియు నినుఁ జూచుచున్నాఁడు మగువ వాఁడె । దీప్తభుజుఁడు కళింగధాత్రీవరుండు * గీ॥ ఒవరఁ బద్మాకరము పొంతనుండి నిన్ను । మెచ్చి కనుఁగొనుచున్న యున్మీలతాక్షుఁ । డుత్పలాక్షి యిక్ష్వాకుకులోద్భవుండు । సుబలభూపతి పుత్రుండు శుభగుఁడతఁడు * వ॥ అరుణాశ్వయుక్తంబులైన రథంబులయందు రత్నమయ భూషణులై సమిద్ధవహ్నులుం బోలె వెలుంగుచున్న సౌవీరకుమారులు పన్నిద్దఱు తమ్ముం జేరికొలువ ననేకసహస్ర కరితురగరథపదాతిపరివృతుండై మహాగజంబుపై శోభిల్లుచున్న యవ్వీరుండు సింధుసౌవీరనాథుండైన జయద్రథుండమ్మనుజేశ్వరుండిప్పుడు నీ తెఱంగెఱుంగఁ దివిరి నన్ను నిటఁ బుత్తెంచెననినఁ బాండవపత్ని మృదుసంభ్రమంబున గదంబశాఖ విడిచి యుత్తరీయంబు సంగతంబుగా వించుకొని కోటికాస్యున కిట్లనియె * గీ॥ అన్నయిచ్చట నే నొంటి నున్నదాన । నీవిచటికేసు దెంచుటనీతియగునె । సుతవతి ని ధర్మవతి నన్ను నిరతకాంత । గాఁ దలంచి పెక్కులు పల్కఁగాదు నీకు * వ॥ నీవు శిబివంశోద్భవుండైన సురథుపుత్రుండవగుటెఱుంగుదు నస్మత్ప్రకారంబు సెప్పెద వినుమేను బాంచాలపతినైన ద్రుపదు కూఁతుర గృష్ణయను దానం బాండునందనులగు యుధిష్ఠిరభీమార్జుననకులసహదేవులకు ధర్మపత్నినవ్వీరులివ్వాడు నన్ను నివ్వనంబున నునిచి * గీ॥ ధర్మజుఁడు తూర్పు భీముండు దక్షిణంబు । నర్జునుఁడు పడమర కవలర్థి నుత్త । రంబుగా వేటపోయిరి రాజముఖ్యు । లనఘులింతకు వత్తురు వినుతబలులు * వ॥ మీరమ్మహాత్ముల కమాననీయులరుగావున నార్యజనమిత్రులగు నక్కురుకులపవిత్రులు సేయు సత్కారంబులు గైకొనఁ బోవుదురుగాని యొక్కింతదడవి యాశ్రమసమీపంబున నిలువుండని పలికె

యుల్లన నవ్వనవర్ణిని భయంబునం బర్ణగృహంబు సొచ్చినం గోటికాస్యుండును గ్రమ్మఱ నంజని జయద్రథుతోడ నవ్వా ల్గంటి పాంచాలకన్యక యనియును బాండవపత్ని యనియునుం జెప్పిన నద్దురాత్ముండు మదనకంపితహృదయుఁడగుచు నమ్మగువ నపహరింపం దలఁచి కతిపయజనసమేతంబుగా సింహాగారంబు సొచ్చు మృగంబునుం బోలెఁ బాండవనివాసంబుఁ బ్రవేశించి పాంచాలిం గని దానికిట్లనియె॥ క॥ వామాక్షి నీకుఁ గుశలమె। నీమగలైన యవ్వారియందు నిత్యప్రేమం। బై మెలఁగుదువె పసులు। నీమగలేవురు కుశలమున నెమ్మదియే మఱిక॥ వ॥ అనిన వానికి సమ్మానపూర్వకముగ నిట్లనియెం॥ చ॥ స్థిరమతులైన పార్థులకుఁ జెము నీకున నామయం బెట్టు। వరతనువిందవై తపసువర్యులయింటికి నట్లు గావునన్। బరువడి నాసనక్రియయుఁ బాద్యము నర్ఘ్యము సైకొనుమాదరంబుతో। సరసపురంగమాంసములసల్పుము భోజనకృత్యము తతిక॥ గీ॥ వేఁటఁ బోయినారు సభుల వత్తురు। రువ వచ్చి నీకు వలయునట్టి ప్రియములాచరింపఁ బ్రీతుండవై నాఁడె। యిష్టజనులు నీవు నేఁగుమనఘ॥ చ॥ అనవుడు సైంధవుడసివనంబుజలోచన నీవు మాకుఁ జే। యునతిథిపూజలన్నియును నొక్కటనైనఁ గొఱంత లేక యిచ్చినయవి లిచ్చి కూటఁగారియై పొందెడందమి। కననుఁగృతార్థుఁ జేయుము తగన్ రథమెక్కుము లెమ్ము నెమ్మితోన్॥ మ॥ ధరణీనాథుము గోలుపోయి ఘనకాంతారస్థలీ వాసులై। సరి వారెల్లను నవ్వఁగుత్సితదశాసంప్రాప్తిమైనున్నము। వ్యర్ధులం బాండుగొల్చి వంగలదె సౌఖ్యం బెంతయుం బేలవై। తరవిందానన శ్రీవిహీనులఁ గరంబర్థింతురే కామినుల్॥ గీ॥ విగురుఁబోఁడి లసింధుసౌవీరభూవలయరాజ్యగౌరవంబుతోడ। నన్ను నేలికొనుము మనగ ప్రియభోగ్యకై। యొకాగ్యవగుముపిలువుమొఱడలఁపు॥ వ॥ అనినఁ బాంచాలి ప్రకంపితచిత్తయగుచుఁ గొండొకదొలంగి వానిదెసనవమానదృష్టిం జూచుచు దనపతులకైవడి కోరుచుం బ్రతివాక్యంబులఁ గొంతకాలక్షేపంబు సేయుటకై వానికిట్లనియె॥ గీ॥ తలఁపబాండవ ధార్తరాష్ట్రకుఁ జెలియలైన యాదుస్సలకుఁ బతివనఘ నీవు। నాకుఁదోఁబుట్టువవుగా వేసికుజనునే। పాడిదప్పిన మాటలు పలుక నేల॥ క॥ నయమును ధర్మము గలయన్వయమున జనియించినాఁడ వక్కట ధర్మ। క్రియ యెఱుఁగంగా వలదె యపు। భయలోకవిరుద్ధమైన పథమేమిటికిన్॥ వ॥ అనిన నాదురాత్ముండు దరహాసితాననుండగుచు నిట్లనియెం॥ క॥ వనజాక్షి రాజధర్మము। విన వేయెన్నిడును మనుజప్రభులకుఁ బ్రమదాజనులయెడ వాపివెదకం। జనదు వలసినట్ల వేడ్కఁ గలుపఁగఁ జెల్లున్॥ క॥ వినుమాదియుగాక జగమున। వనితారత్నంబులెల్ల వారికిభోగం। బు నెడల సాధారణములో। కనిధనమువిగురుఁ బ్రవిగల దెకరికి భగమనావ॥ అనిన నయ్యంగన క్రోధకలుషితాంతరంగయై యిప్పాపాత్ముండు ప్రియవచనంబులం బోవఁడు వెట్టినంబులం గాని

ద్రౌపది సైంధవుతోఁ గ్రోధోక్తులు పలుకుట.

క్కఁబడఁడని తలఁచి యిట్లనియెం॥ చ॥ ప్రకటితశౌర్యసారులనభంగపరాక్రమదుర్జితాహిత। ప్రకరులఁ బాండుసూనులఁ బాండుయశస్కులనాత్మ లోఁ దలం। పక నమధిక్కరించెదు నృపాలకులాధమ నీదు గర్వదు। ర్విక సనమింతఁ బోవునటు చేగఁదగఁదక్కముదు ప్రలాపములెన్ని॥ ఉ॥ హిమవత్ప్రాంతవనాంతకేళిరతిమై నేపారి కోపారుణ। క్రమనేత్రాంచలకేత్రభూతమదరేకంబైన గంధద్విపేం। ద్రము డాయంజని సెల్లుచూపుట సుమీ ధర్మాత్మజన్మ త్యుగ్రవి। క్రముఁ గౌంతేయునిస్తునీవు దొడరంగాఁ జూచుటూహింపఁగన్॥ ఉ॥ శాతనఖాగ్రఖండితలసన్మదకుంజరకుంభముక్తము। క్తాతతశైలకందరసహోంతరసుప్తమృగేంద్రకేసర। వ్రాతము వేడ్కనాచికొనవారక చేరుటగాదె క్రోధని। ర్ఘాతము ... భీముఁడెకందలపోయుటనీకు నెమ్మె యిటన్॥ మ॥ చలజిహ్వోగ్రవిలీఢవిస్ఫురితదంష్ట్రాభీషణంబైన బె। బ్బులిఁ గోలం గొని ప్రేసిచిందోలఁగం బోవచ్చునే వచ్చునే। కలసత్ఫూత్కారశరాగ్నిదుస్సహమునైన గాండీవి నల్గించి యో। వ్వలనన్మానధనాఢ్యులైతిప్పోవన్ వచ్చునే యేరికిన్॥ ఉ॥ ఘోరనవిస్ఫులింగములు పొడమఁగను గ్రవిషంబు గ్రక్కుచున్। క్రూరవిచేష్టనాలుగొనుచున్న మహోరగరాజయుగ్మమున్। జేరి పదాహతింగిని యఁ జేయఁదలంచుటగాదె యుంగుదు। ర్వారులు మాద్రిపుత్రులకు వజ్జ యొనర్పఁదలంచుటేర్పడన్॥ ఉ॥ ఆలములోన వీర నమరాసురకోటికి నైనమగ్గయి। ల్వాలిన మాదభులు వారికి నెగ్గొనరింపఁ బోయి పాతాళము సొచ్చి డాగిన నుదప్పదు మృత్యువు నీకు నక్కటా। కాలము నిండె నీవశము గాధాన్యుఁ జేయుతోఁ బంగాన్॥ తేలును గర్కటియును దెగు। కాలమునకుఁ జూలు దాల్చుగతిఁ బార్థులయిల్లాలనయిన దెసమున్నిలుఁడవై తవివినాశదిహ్నముగా దే॥ వ॥ అనిన జయద్రథుండు నవ్వుచు నవ్వేలందికిట్లనియె॥ ఉ॥ వాలి జనే

పాండుసుతవర్గము నేఁడిటమాకు నింతయే । భీరులఁబోలె నేల వెఱపించెదు మాటల మమ్ము మింటిపై । వీరకులప్రసూతుల
మవీరుల మేమి తరక్షితీశసా । ధారణబుద్ధి సేయకుము దారచరిత్రుల మైన మా దెసన్ ॥ వ॥ వలవని మాటలు చెప్పినఁ దీఱ
దు వేగంబ యల్లకనకరథంబొండె నల్లమహాగజంబునొండె నెక్కుము. బీరంపు మాటలాడక ప్రియవచనంబుల నస్మత్ప్ర
సాదభాజనంబవగుమనిన విని యాజ్ఞసేని వానికిట్లనియె ॥ గీ॥ వీరపత్నినయ్యు వీరసహోదరి ననయ్యు నీకుఁ జూడ ననదవో
లెనున్నదాన నెట్టులున్నను నాకున్ । దెలుప నేల పలుకు లియ్యమేల ॥ చ॥ అతులితవృష్ణికేకయబలావలితోఁ బటుశంఖ
ఘోషభీ । షితభువనత్రయుండగు మధుఘ్ను తురంగరథాధిరూఢుఁడై । జితదనుజాన్వయుండు యదుసింహుఁడు వెన్నడి
మట్టినన్ బరి । భుతబలుఁ జేయ నాను దెసగల్గుటెఱుంగుదుగాక యత్తఱిన్ ॥ సీ॥ గాండీవరేఖయాఖండలచాపంబు కరణి
గాఁ దగ్గుణక్వణము ఘోర । గర్జగా నవిరళగంభీరవీరరసాపూర్ణమై సంతతావలిప్త । శత్రుప్రతాపోష్ణసముదయంబు శమి
తంబుగా మిత్రబర్హికేకారవంబు లెసఁగఁగం దోఁతెంచి యింద్రనందనమహాజలధరంబాయుతసాయకౌఘ ॥ గీ॥ వృష్టి ముంచు
టయును వెగడొంది చేష్టింప । నలవిగాక ఒల్చియప్పుడైన । నీమ్మదోషవృత్తికై మనంబున వగ । చెదవు గాక యిప్పుడు చెప్ప
నేల ॥ ఉ॥ ఘోరగదావిదారణవిఘూర్ణితశాత్రవకుంభికుంభముల్ । చీరుచు మారుతిప్రతతిచేఁ గణభూమి నలంకరించు కే
ళీరసలోలుఁడై సమదలీలఁ బకాంతకుఁడేపుచేరఁగన్ । న్నారఁగఁ జూచి కాక యిటులంతకు నీమది త్రుళ్లడంగునే ॥ క॥ నను బెఱ
వనితలచందం । బునఁ బవమానింప నీకుఁ బోలదు మత్తా । వనపాలిత్యమహిమ । నశము నేకిమనెంమనండమునన్నున్ ॥
వ॥ అనిపలికి ద్రౌపది యుద్ధురాత్ముండు దన్నుఁబట్ట సమకట్టుట యెఱింగి తమపురోహితుఁ ధౌమ్యునిం బేర్కొనియాక్రోశిం

సైంధవుఁడు ద్రౌపదిని బలాత్కారముగా నెత్తుకొనిపోవుట.

చిననతండతిరయంబునం జను దెంచు నా సమయంబున ॥ ఉ॥ పాపవినిశ్చయుండు సతి పయ్యెద కొంగు కడంగి పట్టినన్ । గో
పము తోనదల్చి కొంకి కోమలియున్ వైసవాని త్రోయుడున్ । బ్రోవటివాఁడు ఛత్రముగ భూమితలంబునఁ ద్రెళ్లె మారుతా । త్తే
పవిభగ్నమూలమయి చెచ్చెరఁ ద్రెళ్లు మహీరుహంబనన్ ॥ వ॥ ఇట్లు నేలంబడి తడయక లేచి జయద్రథుండు మగువఁ దిగిచి బిర
థంబుపై నిడికొని సపరివారుండై యరుగఁ దొడంగె నప్పుడప్పాంచాలి పురోహితునకు మ్రొక్కి యనవద్యాత్ముండు సైంధవుం
బేర్కొని యిట్లనియె ॥ చ॥ తగునే రాజకులప్రసూతులకు నత్యంతంబు నేలాదృశం । బగు దుష్కర్మము నాదువల్కు వినుమీ
యుష్మాకపుణ్యాత్ములు న్నేవిజుపాండునందనులు నీమానంబు ప్రాణంబు నే । పగిదిం గొందురు గాని పోకడు వరీషా
నంబుగన్ ద్రెక్కొనున్ ॥ వ॥ అనియాక్రోశించుచు నమ్మహీసురవరుండు వానిపిఱుంద చనియె నిటఁ బాండవులు నవ్వనంబు
నననేకమృగంబుల వధించి యందఱు నొక్కయెడం గూడికొని యాశ్రమాభిముఖులై వచ్చునెడఁ దమ్ములం జూచి ధర్మజుండిట్ల
నియె ॥ సీ॥ ఇనుఁడున్న దెసనుండి యెలుఁగింపఁ దొడఁగె బలువులుమృగంబులు నతిఘోరగతుల నేగి దెసన్ ప్వమున నపతా
వలి దెసనతిభీషణారావంబు చెవులకు । సహ్యచేనవమానపాటునగయ్యెంబుఁగలుగునీశకునత్ర కారమునయః । గడకొని
చెయి వెట్టికలఁచినట్లయ్యెడుఁజిత్తంబు తనువుని శ్చేష్టమయ్యె ॥ గీ॥ నరుకుదెంపు వేగ నాశ్రమంబునఁ గృష్ణ దునిది వచ్చి వార
మొంటి నకట । తలఁప గూరమతులు ధార్తరాష్ట్రులగడు । నెగ్గు చేయఁ జూతు రెడరు వేచి ॥ గీ॥ కమలహీనమైన కమలా
కరము వోలె । రాజహీనమగు పురంబు వోలెఁ జూడఁగా మ్యకంబ శూన్యమై యున్నట్లు తోఁచె నేమికీడు దొడరునొకో ॥ వ॥
అనియయ్యేవురు రథంబులు సత్వరంబుగాఁ దోలుకొని యాశ్రమంబునకు వచ్చునెడఁ బాంచాలి పరిచారిక ధాత్రిక
యనునది యతికరుణంబుగా నేడ్చుచున్నం గని ధర్మతనయుసారథియైన యింద్రసేనుండు రథంబుడిగ్గనుఱికి చనియది
యేల నేలంబడి పొరలుచు నేడ్చుచున్నదానవు నీకపకారంబు సేసిన వారెవ్వరనిన నది వానిం జూచి సైంధవుచేతం బాం
చాలి చెఱపోయెనని పలుకుచుఁ బెల్లేడ్చిన నింద్రసేనుండిట్లనియె ॥ సీ॥ పాండుపుత్రుల బహిర్గప్రాణంబు నుత్తమశీలసమగ్రఁ
బాంచాలతనయఁ । గొనిపోవునంతటి గుండెగల్గెనె వీ మోహాంధమానసుఁడైన సైంధవునకు । నేసుఁ గాకేమి మహీతలగ
తుఁడై నగగనంబునకు వేగ నెగసిచనినఁ । బోనిచ్చెద కెపోఁ బొరివచ్చెదరుగాక మస్సహతేజులా మరితచరితు ॥ గీ॥ వీర వరుల
ఘోరవివిధాస్త్రకౌశలంఁ । బెఱుఁగఁడయ్యెఁ గాక యేమివాఁడు । వగవకుండుము బలవానినుగ్ధతిఁ దున్మి మగువఁ దెత్తు రిపుడ
మనుజవిభులు ॥ వ॥ అనిన నయ్యంగన యుపాంగతరంగితంబులగు బాష్పజలంబు లుల్లసంగరపల్లవప్రమార్జనంబుల నపనయిం

చుచునతనింగనుంగొనియిట్లనియె. గీ॥ ఇంద్రకల్పులైనయేవురుపతులు యాత్మవోలెనుఅకనంబుజాక్షి నవహరించ
పుడయుద్దురాత్మనకును జేటుమూఁడెవేఁజెప్పనేల. ఉ॥ ఇంతపమున్నవాఁడుచెలియెంగడుసవ్వాగంబోవకుండన
తెరయంబునంబటురథావలియొప్పఁగనేఁడునస్త్రలై । సంతనకట్టుఁడస్త్రములుశస్త్రములుర్దొడుసుండువర్మముల్
సంతతదివ్యబాణములశాప్రపుఁడున్మఁడుదెండనెచ్చెరిక. సీ॥బూదిలోఁబెట్టినపూర్ణాహుతియుఁబోలెఁగుక్కతో
లోఁగూర్చినట్టిరాజితకపిలగోసధారయునుబోలెమపనంబులోఁబడ్డనహితపువ్వు । మాలికయునుబోలెనదిరాత్రిక
గర్కతమునదూషితకాకమున్న । చనరయ్యవేగంబచనునెసన్మంత్రవిశ్రుతపురోడాశంబుశునకమునకుఁ - గీ॥ జనునెక్క
లనుగంధకాసారకేళికలుమశశఃఖాదిమైనస్పగాలమునకుఁ । జనునెతన్వంగిసౌందర్యచతురభావభంగియామవ్వడెపితు

పాండవులేవురుసైంధవుపై యుద్ధమునకుఁబోవుట.

పాలువడఁగ॥ వ॥ అనిపలుకుచున్నధాత్రీశపలుకులువినిదానినాశ్వాసించియకౌరుపిరులేవురునాతుణంబసన్నద్ధులైగ్ర
ధావేశంబునంజేసినహాహారగంబులుంబోలెరోఁజుచుజయద్రథువెన్నడిదాడినెట్టి కూడముట్టినతైన్యంబుపిలుం
క్రోశవచనవిహ్వలుండైపోవుచున్నధౌమ్యుంగనినమస్కరించిమీరింకవితఖేదులరైయుయ్యపరండనియామిషంబున
గవియుడేగలుంబోలెసైంధవసేనపయింగవిసిసింహనాదంబులుసేసిరప్పుడు పాండుపుత్రులయడియాలంబులుసూ
సైంధవుండుద్రౌపదికిట్లనియె * క॥ఈవచ్చురథంబులవారెవ్వరునీవుగలెయింబుజేతుణవివరింపు భావింతయెవ్వఁడెవ్వ
డేవిధమునవారిసెప్పుమయెఱుఁగఁగవలయుర్ * వ॥అనినపాంచాలియనాదరక్రోధఘూర్ణితయగుచునతనికిట్లనియె
గీ॥ఇకవిరినెఱిఁగితేఁయునెఱుఁగక । యుండితేఁజేయనోంపుగలదె । దుర్గమమునఁగరముదుశ్చరిత్రమునకు జో
నీవుచేటుదెచ్చికొంటి * వ ॥ అయిననునన్నడిగితివిగావునంజెప్పెదవింతియకానినీవలననాకు భయమించుకయుఁగు
గడుసోదరసహితుండైనధర్మనందనుంగంటినింకఁగుశలంబయనిపలికియిట్లనియె. మ॥ తనునన్నత్తాంగుఁడుశుద్ధశాం
ముద్యద్వర్ణుఁడుతుంగనాస । ద్వనజాతాయతచారులోచనుఁడుదివ్యస్ఫూర్తితేజోఘనుఁ । డనఘుండల్లరథంబుపైవెలుగు
పుణ్యాత్ముండుధర్మాత్మజుం । డరిరోధప్రతిభాప్రభావనిధియుత్యాశ్చర్యశౌర్యుండురా. చ ॥ కురుకులశేఖరుండు
ఘోరరణంబులనెట్టిశత్రులుర్ । శరణముసొచ్చిరేనివిసలక్కరుణామతిఁగాచునీవుచె । చ్చెరఁజెడిపోకనాపనుపు
నీతిమెలర్పనమ్మహో । పురుషునినాశ్రయింపుముకిభుండునునీదగుతప్పులోఁగొనర్. చ ॥ ఘనతరసత్వచారుతురగ
లఁబూనినయల్లవిస్ఫుర । త్కనకరథంబుపైనుదితకాయుఁడుసాలమహీరుహంబుచా । త్వనఁదనరారుచున్వెలయు భ్రూ
కుటియుర్దశనోష్ఠపీడనంబుచునయియున్నవాఁడనిలపుత్రుఁడుభీముఁడుభీమఁడాజులర్ * ఉ ॥ ఈతఁ
యనెందునమానవకృత్యమాప్రతీ । ఘాతమునేకమప్పుతముగర్వితులైధరణీశ్వరుల్నిజ । బీతనినాజిలోఁజెనయనె
రుసోఁకదుస్సహాభుజుంఁడాతతరోషుఁడైనఁబ్రతియానలునట్టిఁకయాఁజుఁడేయుటర్ * ఉ॥ ధర్మజుమార్గమున్
ప్రియశిష్యుఁడునైనవాఁడునుఁ తక్కుగుర్ముఁడువాఁడెచూడుమప్రగాఢకిక్కిణిజితేంద్రియుండుదుర్గమ్మఁగన్న
నికారభయంకరవిక్రమక్రియా । నిర్మథితారిఫల్గునుఁడునిర్మలతేజుఁడజేయుఁడేరికిర్ * క॥అవశగతిఁగామరోషాదివి
కారములొందిననువదినిధర్మపథ । ప్రతిహతిగానీడితఁడాదివిజేంద్రతనూజుఁడన్వితీయుఁడుపేర్మిర్ * చ॥ అయనన
సంగ్రహుండువినయవ్యవసాయభయార్తలోకసం । శ్రయుఁడుకృతాస్త్రుఁడాహవవిశారదశౌర్యుఁడుశిష్టబా
ప్రియుఁడసమానసుందరగభీరశుభాకృతియల్లపుణ్యుఁడా । రయనకులుండుపాండుసుతరత్నముభాసురకీర్తియిప్పుడి
ఉ ॥ వీఁడుచిత్రయోధిగృఢవేదికృతాస్త్రుఁడుభూరిబుద్ధివి । స్ఫారుఁడువాగ్విశారదుఁడుపార్థులకూరిమితమ్ముఁ
జ్జ్వలా । కారుఁడుధర్మదక్షుఁడవికారుఁడుప్రౌఢపతంగతేజుఁడు । ద్ధీరుఁడుపాండవుండుసహదేవుఁడుదేవసభాస
నర్ * గీ॥కొడుకులందెల్లఁగడుఁగూర్చుఁగొంతియితనికిన్మహాత్మునకుమహిఁచలియించునేని । యగ్నిచల్లనయ్యెనేన్
దాను । ధర్మశీలుఁడైసత్యంబుదప్పఁడెపుడు * వ ॥ వీరేవురునత్యంతదుర్వారులువిరిబారింబడినవారాశినడుమ
మకరాహతంబైనవియ నోడయుంబోలెనీసైన్యంబువికలంబగు నీవుచుప్రాణంబొండెమానంబొండెగోల్పో
మైమైఁబోనేర్చెదవేయనికొనపప్పుడుగొంతెయులుసైంధవసేనఁదలపడిదిజ్ముఖంబులనెల్లంజేకట్లుగవియునట్లుగా

పటలంబులు పఱిగింపం దొడంగిన * క॥ తోలఁగకుఁడు పొమ్ముఁడేయఁడు। నిలువుఁడు వడిఁ బొమ్ముఁడను మునిజయోధజనం। బులఁ బురికొల్పుచు సైంధవుఁ। డలఘుపరాక్రముఁడు నిలిచె నాహవభూమిన్ * వ॥ ఇట్లు త్రిగర్తసింధుసైన్యంబుతో ననేకనరపతి పరివృతుండై నిలిచిన జయద్రథుం జూచి భీమసేనుండు క్రోధారుణలోచనుండై రథంబు డిగ్గి హేమబంధబంధురంబును నయోమయంబును నగు గదాదండంబు ద్రిప్పుచు వానిపయిం గవిసిన నడ్డపడి కోటికాస్యుండు నిజసైన్యసంఘంబుతో నమ్మహావీరుం బొదువు టయు నతండు * క॥ మదగజముల రథయోధులఁ। బదాతుల నుదురగముల ను బలుపిడిఁ గలయం। జదుపుచు దుర్వారగతిన్। విదితబలుఁ డుఘంగదా ప్రవీణత మెఱసెన్ * వ॥ ఇట్లు విహరించి యహితసైన్యంబు నిహతంబు సేయుచుఁ జెలంగి సింహనాదంబు సేసి యతండు సారథిసముపనీతంబైన రథంబు సాదరంబుగా నెక్కి గృహీతశరాసనుండై విక్రమించె నప్పుడు యుధిష్ఠిరుండును * క॥ అలిగి యుధిష్ఠిరుఁడును న। గ్గలికం బ్రతివీరులఁ దలఁగఁగా నస్త్రవిద్యా। విలసనము మిసుల సౌవీ। రులనాలుగురను ధీబలుల రూపడఁగించెన్ * క॥ నకులుఁడు నిశాతసాయక। నికరంబుల సమరధారుణీతల మెల్లం। బ్రకటమ ఖీరవరమ। స్తకదంతురముగ నొనర్చె దారుణభంగిన్ * క॥ నారాచపాతముల మ। ర్వారుఁడు సహదేవుఁ డాహవముఖంబునను। శ్వారోహకులం గూల్చుచు। వీరవిహారంబు సలిపె వేడ్కయెలర్పన్ * వ॥ మఱియు నతిభయంకరాకారంబున * గీ॥ సింధురాజసైన్యసింధుపూరమునందు। మహితఫల్గునాఖ్యమంథనగము। దిరిగి కలఁపఁ దొడఁగెఁ బరనృపాలకమహాజలచర ప్రజంబు సంచలింప * సీ॥ వారణకోటితదారోహకులతోన వివశమై యొఱలుచు నవనిఁ ద్రెళ్లెఁ। సూతహయధ్వజపాతపూర్వకముగ రథములు తునుమయ్యె రథులతోన। వెసరాహుతులతోన వసమటిహయములు గెడసి యొయ్యోడల నుబుసమిగ ప్పెదండడి దెఱలుచు సందడి పెల్లు గాఁగాలుబలంబులు గూలెఁ గలయ - గీ॥ మనుజులమధికమయ్యె సమరతలంబున। ఘోరరుధిరవారిపూర మెసఁగె। జితవిరోధిబలుఁడు శతమఖసూనుండు। చావనైపుణంబు సూపునపుడు * గీ॥ సవ్యకరమునందు నప సవ్యకరము। నందుఁ బర్యాయసంగతమగుచుఁ జూడఁ। గొఱవిద్రిప్పినయొప్పున మెఱసెఁ బార్థు। గాండివము వాలు దూఁపు లగని యనంగ * వ॥ అట్టిమెడఁ ద్రిగర్తపతియైన సుధన్వుం డుగ్రబాహాస్తుండై రథంబు డిగ్గి చనిధర్మతనయురక్యంబులఁ గూల వేసి నతండు నిశితసాయకంబున వానియురంబు వ్రచ్చి విగతజీవుం గావించి సత్వరంబుగాఁ జని సహదేవు రథంబెక్కె మఱియును ద్రిగర్తలలోన మహాముఖతొమునకు దుల ను వారు నకులుం బొదివి ఘనశరాసారంబు గురిసి జలధరంబులుం బోలె గర్జిల్లిన నమ్మాద్రీసూనుండు వారి నిద్దఱఁ బెక్కమ్ములనొప్పించె నంతఁ దదీయాగ్రజుండగు సురథుండు * చ॥ కరినికరంబుతోఁ గడఁగి గర్వితుఁడై తన వారణేంద్రము। క్కరుకుల వీరు మీఁద వెసఁ గొల్పినఁ దద్రథఘోటకంబులన్। బరువడిఁ జంపె నగ్గజముపాండవసింహుఁడు ఖడ్గహస్తుఁడై। ధరణికి దాటుచో నదిమ దంబున వేడియు పైఁ గడంగినన్ * చ॥ తోలఁగక యమ్మహాబలుఁడు దోర్బలమొప్పఁ గృపాణపాతభం। గులఁ గరినాథు కేల్నడుదకొమ్ములతో బెరయంగఁ ద్రుంపఁ బె। ట్టిలపవిచేత మైనొఱగు నేసఁగు పైనతిమాత్రభీతి వి। హ్వలుఁడగుశత్రు నుద్ధతగృతాంతపథేయునిఁ జేసె వేల్మిడిన్ * క॥ వైరులు దలకఁగ నిమ్మై। దారుణపౌరుషవిశేషదక్షుండగున। వీరుఁడు రయమున నరిగిన। మీఁదఁ దనయునరద మెక్కి మెఱసెం బోరన్ * చ॥ ఘనుఁడు వృకోదరుండుఁ దనుఁ గట్టలుకం దలపడ్డ కోటికా। స్యుని తురగంబులం దునిమి సూతుని కంఠము ద్రుంచివైచి తీ। వ్రనిశితమైన ప్రాసమున వాని యురంబుఁ బగిల్చి చంపెనం। గనుకనిఁ బాఱె భీతి యొసఁగంగఁ దదీయచమూసమూహముల్ * వ॥

——— * అర్జునుఁడు సౌవీరకుమారులఁ బన్నిద్దఱఁ జంపుట. * ———

అంతనంగారకుండును గుంజరుండును సృంజయుండును సుప్తకుండును శత్రుంజయుండును సుప్రబుద్ధుండును శుభంకరుండును భ్రమంకరుండును శూరుండును రథియును గుహకుండును బలాఢ్యుండును నను సౌవీరకుమారులు పన్నిరువురు నిత్త్వాకుశిబిసైంధవత్రిగర్తసైన్యంబులం గూడి క్రీడిమార్గంబు బహుదారుణబాణజాలంబులం గప్పిన * మ॥ అతుల క్రోధవిఘూర్ణమానహృదయుండై చండగాండీవని। ర్గతభల్లౌఘములం దదస్త్రవితతుల్ ఖండించి సౌవీరసం। తతి పన్నిద్దఱివీరులం దునిమి దోర్దర్పంబు దీపింగ సం। స్థితుఁడై యాతఁడు వచ్చి రోషప్రకరనిచ్ఛేదంబు సేసెన్ వెసన్ * క॥ ఆకులముగ శైబ్యులన్। త్త్వాకులసైంధవులసుం ద్రిగర్తలనుం బో। నీక పొదివిరణమున న। స్తోకపరాక్రముఁడు నిమిషమాత్రాడెవడిన్ * వ॥ అప్పుడు రణభూమియంతయు శవమయంబయ్యె నంబరంబంతయుఁ గబంధమయంబయ్యెఁ జాపకేయూరవీరాంకవిభూషితంబులై

నబాహుచరణచ్ఛేదంబులును గార్ముకతూణీర కాండఖండంబులు నతుకూబర రథాంగ కేతనాతపత్ర శకలంబులు
బుండరీకన్యజనచామర భంగంబులుం గరవాలపరిఘశక్తిగదా ముసలపట్టిస ప్రాసశకలంబులు నెక్కడఁజూచినఁ గా
లై యుండెఁ గీలాలపూరంబును మాంసపంకంబును గేశశైవాలంబును నైన యపూర్వనదీప్రవాహంబునందు జ
భూతభేతాళాదిక్రవ్యాదగణంబు లవగాహనంబు సేయుచుఁ బ్రకటకోలాహల వ్యాకులంబగుచుండె నవ్విధంబున
క॥ గాండీవపవనప్రేరిత। చండాంబక ఘోరశిఖలశతము ఖతనయో। గ్దండదహనుఁ డొకమాత్రన। ఖండితసైన్య
కాననమేర్చెన్ * వ॥ అట్టిక్రందున జయద్రథుండు ద్రౌపదినిదిగవిడిచి రథంబుదోలుకొని పఱచెనంత ధర్మజుం
డు ధౌమ్యసమన్వితయై యున్న పాంచాలిం గనిజరథంబుపై నిడికొనియె సైంధవుండు పలాయనుండగుట యెఱిఁగి యర్జును
డుశత్రుసేనాహననసంరంభంబున నున్న భీమసేనున కిట్లనియె. గీ॥ వీతలజ్జుఁడై పఱచె సౌవీరవిభుఁడు। బానుసుబ్రజ్ఞ
యాఱడిఁ దుదిమైవ। నద్దురాత్ము నివెనుకొని యసువులిప్పు। గొనఁగవలయు లేలెమ్ము సద్వినుతశౌర్య * వ॥ అనినవతఁడు
య్యంబు సాలించి ధర్మతనయుం జూచి. క॥ జననాథ ద్రుపదసుతఁ దో। డ్కొని ధౌమ్యులు నీవు కవలు నుగుకొని మఁగుడం
డాశ్రమంబునకు నే। మును సైంధవుఁ గూడ వెనుకముట్టెదము వేసన్ * క॥ అతలంబునఁ గ్రుంగినఁ। బ్బాళము గదిసమునఁ
గసిపోయినఁ బగతుఁ। మృతుఁ జేయక మగుడము విని। హతులుగఁ జేయుదు ముదిదివిజులక్షంబైనన్. గీ॥ అనిన ధర్మజుఁ డిట్లను
దురాత్ముఁ బొలియఁ జేయుట దగదు దుస్సలఁ దలంచి। వానినొకతప్పునకు సైవవలదె యాంబి। కేయమహిషికి నురుకు
యఁ జనునె * వ॥ అనినఁ బాంచాలిభీమార్జునులతోడ నప్పాపాత్ముని దెసం గృపఁ జేయవలవదవశ్యంబును వానివధి
నాకుం బ్రియంబుగా వించు నది యిట్టి ద్రోహిమెల్లభంగుల వధ్యుఁడని యొందదనంతరంబ ధర్మనందనుండు ధౌమ్యద్రౌ
పలసహదేవసహితుండై మగిడి యాశ్రమంబునకుం జనియె. భీమవిజయులు రథంబులు రయంబునం దోలుకొని చని క్రో
శమాత్రాంతరంబున సైంధవుం గని రవ్వడు కిరీటి దూరాపాతవిశిఖంబుల జయద్రథుకథ్యంబులం బడ నేసిన * క॥ తల్లడ
యరదము డిగి। విల్లును నమ్ములు విడిచి వెల్లనగుచుమే। నెల్లఁ జెమర్పఁగ నూర్పులు। పెల్లుగనమ్మను జవళువు పెటు చంబజకో
గీ॥ వానిఁ జూచినగుచు వారలోరోరి యింం। కెందుఁ బోవవచ్చు బందగలుపు। మిట్టికడిమితమ్మి యేవ్ర ల్లడంబులు। సేయఁ దో
గితనుచఁ డాయుటయును. వ॥ మఱలి చూచివాఁ డొక్కగుల్మమధ్యంబు దూఱుటయుం గని భీమసేనుండు రోషసందష్ట
రుండగుచు రథంబు డిగ్గనుఱికె * క॥ ఒడిసిత లవట్టి నేలం। బడఁదిగిచి నవాఁడు పెనఁగఁబడుటయుఁ జిక్కన్। మెడ ద్రొక్కి
ఘముష్టిం। బొడిచె మొగంబపిసిక్తపూరము దొరుఁగన్ * క॥ ఒడలెల్లఁ బిండికూడుగఁ। బొడిచియుగయు నెత్తి త్రిప్పి
స్థలిపయి యుఁ। బడవై చియు కము మొగమున। నడిచె నవడముడితల ప్రహారకుశలుఁడై. వ॥ ఇట్లు బెట్టు పఱచిన బ
డువివశుండగుటయుం జూచి యర్జునుండో మహా యింతచాలు నింక నొచ్చినం బ్రాణవిముక్తుండగుంగావున నజాతశత్రు
చనంబులు దలంచి వీనిఁ గరుణింపుము నిన నతం డుకన్వ్యడి దెసగనుంగొని ధర్మనందనుం డెప్పుడుఁ గరుణాయుకాని కార్యంబుచే

* భీముఁడు సైంధవుం బట్టికొని పరిభవించుట. *

పాటుపిచారింపఁ జొరండు నీవును నతని భంగిన బేలవై తిద్దురాత్ము నెట్లు సైవవచ్చునని పలికె ననంతరంబ. గీ॥ వాఁడయ్యె
కత్తివాతియమ్మునఁ గొని। పగతు శిరము చెక్కు లెగయఁ గొఱిగె। నరుల కెల్లఁ జూడనవ్వగునట్లుగాఁ। గలయ నైదు
నొనర్చె * వ॥ ఇట్లు రాజవేషంబు వికల్పితంబు సేసి యమ్మహాభుజుండు వానికిట్లను నోరి బ్రదుకవలతేని నేఁడుమొద
గా నెల్లసభలందును బాండవదాసుఁడని పలుకునది యునిన వాఁడును దబాఘాతభయంబున నట్లచేయుదుననియె నట్టి
య్యెకువుకునతవింజెడ కేలుఁగట్టి రథంబుపై నిడికొని నిజాశ్రమంబునకుం జని ధర్మపుత్రునకుని వేదించి వీఁడె పాండవదాసుఁ
డనిన నతండుల్లోఁ వధ్యుండు గాఁడు వీని విడువుండని యెం బాంచాలియు జయద్రథుఁ జూచి నవ్వుచు నిప్పాపాత్ముండు
యదాసుండయ్యెఁ గావున విడిచిపోవిడువుండని విడిపించిన నాసైంధవుండు ధర్మజునకు దత్సభాగతులైన మునులకు మ్రొ
క్కినఁ నజాతశత్రుం డిట్లనియె. గీ॥ ఎట్టికష్టుఁడై ననిట్టిపాపము సేయ। నెత్తికొను నె ధరణి నీవు దక్క। నరుసు మిం
యంచు మునిన్నువిం। ద్రియపిలోలురల్పధృతివిహీను * వ॥ ఇంక నైన ననునిట్టికొఱగాములు సేయక బుద్ధిమంతుఁడవై యు
డుమ నిననతండు లజ్జావనతవదనుండగుచుఁ జప్పుటు వాసి గంగాద్వారంబునకరిగి యందు * శా॥ ఆదిత్యార్పితపాదన

జగదేకాధీశునిశాసనలో। కాదింగామపి భేదించఁబర్వతసుతాప్లోద్రైకసంపాదినిగ్గ।ఘేమండ్రె శివునాత్మలోవిలిపియక్షీణప్రతా పాఢతరా।బాడాంగుష్ఠమునందునిల్చితపమొప్పం జేసెసత్కీర్తిరా * ఉ॥ వానికిసమ్మహేశ్వరుఁడువక్సులుఁడై హరసూపి యొప్పితం।బైనదివేఁడుమన్ననతఁడానతుఁడై వరమేశవిక్రమా। హీరులఁబాండునందనుల నేవురసైన్యయుతంబుగాన నిం।బూని జయించునట్టివరముంగృపసేయుము నాకునావుడున్ * క॥ ఇదివోలదుపాండవులను।గదనమున జయింపవలపిగా దిం ద్రాది। త్రిదశులకువినవె సైనను।వదలకనీకోర్కిదీర్పవలయునయొల్లున్ * చ॥ విజయుఁడొకండు దక్కఁ దతపీపులఁబాణ్డు లనున్న నల్వురి। న్నిజమొకనాఁటికయ్యమున నీవు జయింపుము ఫల్గునుండు స।వ్యజగద జేయుఁ డవిక్రముఁడు వానినెవ్వర్గో ననాకు నైనఁబో।రజితునిఁ జేయుటెంత యుభరంబగునిక్కము పల్కితింజుమీ * వ॥ అస్మత్ప్రసాదవిశేషంబున నం జేసివానికిట్టి ప్రభావంబుగలిగెనదియునుంగాక * క॥ నిఖిలాస్త్రశస్త్రవిద్యా।సఖుఁడపరాజితయశోవిశాలుఁడు విష్ణుం। డఖిలేశ్వరుఁడతనికిఁ బ్రియ।సఖుఁడటె యవ్వీరుగెల్వ శక్యమె నీకున్ * వ॥ అని పలికియీశ్వరుఁడంతర్హితుండయ్యె సింధుపతియు నిజదేశంబునకుం జనియెనని జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁడిట్లనియె * గీ॥ ధర్మపత్నీసమేతులై తద్వనమ్ము।నందు సారదుఃఖాతురులగుచు నున్న।రాజముఖ్యులు సత్యైకరతులు పాండు।సుతులు మఱియేమి సేసిరి సూతవర్య * వ॥ అనిననతండిట్లనియె నట్లు ద్రౌపదీమోక్షణంబొనరించినపిదపం గామ్యకవననివాసుండై భూసురనివహంబుతోనున్న ధర్మజు పాలికి మార్కండేయుండరుదెంచిన నుజనహితంబుగాఁ బ్రత్యుద్గముండై యమ్మునివరుఁ బ్రభూతసపర్యలసంతుష్టహృదయుంగావించి యవ్విభుండు పాంచాలియైన జయద్రథుచేసినదుర్వ్యవసాయంబును వానింబరిభవించుటకునై తమువడిన యాయాసంబును నమ్మహామునికి నెఱుంగించి మహనీయకార్యధైర్యధర్మారంభసముగ్రులనైన మాకిట్టిదుఃఖంబున నఖిలసామ్రాజ్యభోగవియోగంబై దుస్తరంబగు వనవాసంబు సంప్రాప్తంబయ్యెఁ గావున విధికృతంబులెవ్వంగులనలంఘ్యంబులని తలంచెదనని పలికి మఱియు నిట్లనియె * గీ॥ ద్రుపదనందనక్రియఁ గడుదుఃఖపడిన।నృపవధూటియు నాయట్లనియతశోక।వనధి నిర్మగ్నుఁడైన భూవరసుతుండు।గలఁడె విన జూడ ననఘ యెక్కాలమునను * వ॥ అనినఁ దనికిఁ దపోనిధి యిట్లనియె * క॥ కనుదుఃఖము నొందితివని।యుడుగక వగవంగ నేల యుర్వీశ్వర నీ।వడుపెట్టిది రఘురాముఁడు।గడఁగి యిడుమ పడఁడె తొల్లి కాఁడవులలోన్ * ఉ॥ ఆవిభుకాంతగాఁ దెజనకాత్మజ రావణుచే గృహీతయై। పోవదేవానరప్రకరముల్వెసఁ దోడుగ నేగి యాధరి। త్రీవిభుఁ డబ్ధిగట్టఁడె వ

* ధర్మరాజునకు మార్కండేయుఁడు రామాయణకథఁ జెప్పనారంభించుట. *

ధింపఁడె దివ్యశరంబులఁ గాఁడఁ।గ్రీవుఁ డగ్రజన్మ ఆంజనియకిల్బిషరాజ్యవిభూతినొందఁడే * వ॥ అనిన విని ధర్మజుం డమ్మునీంద్రా రాముండే వంశంబువాఁడు రావణుండెవ్వనితనయుండే నిమిత్తంబున సీతాపహరణంబు సేసె రామరావణులకు సంగరంబెట్లు ప్రవర్తిల్లెం జెప్ప వేయని రామాయణకథాశ్రవణకుతూహలియై యడిగిన నమ్మహీపతికి నమ్మహాముని యిట్లనియె * క॥ వినుమీ యిక్ష్వాకుకులంబున।జనియించె నజుండునాఁ బ్రశస్తచరితుఁడా।తనికొడుకు దశరథుఁడు మున।మునసాతఁడు పెండ్లియయ్యెమువ్వురు సతులన్ * వ॥ అందుఁ గౌసల్యకు రాముఁడును కైకేయికి భరతుండును సుమిత్రకు లక్ష్మణశత్రుఘ్నులును జనియించిరందు రాముఁడు విదేహరాజనందనయైన సీత ప్రియాంగనయయ్యెనిఁక రావణుజన్మంబు సెప్పెద వినుము * క॥ అఖిలలోకకర్తయగు విరించికిఁ బుల।స్త్యుండు నాఁగ మానసుండు తనుజుఁ। డుద్భవించె నతని కుదయించె వైశ్రవ।ణాభిధానుఁడైన యాత్మజుండు * వ॥ ఆవైశ్రవణుండు దనతండ్రియగు పులస్త్యుని విడిచి తాతయగు చతుర్ముఖునకుం దనంబు సేసి నలకూబరుండను కొడుకును లోకపాలకత్వంబును ధనేశ్వరత్వంబును లంకయను పురంబును శంకరుతోడిసఖ్యంబును వరంబులుగాఁ బడసి మహావిభూతితో వర్తించుచున్నం గని యలిగి పులస్త్యుండు నిజశరీరంబు నందర్ధంబున విశ్రవసుండను వానిసృజియించి యావైశ్రవణునకహితంబు సేయుమని పనిచిన నెఱింగి కిన్నరేశ్వరుండు విశ్రవసు పాలికిం జని దెంచి మహాత్మా నేను నీకుం బుత్రుండనయ్యెద నాకుం గరుణింపుమని యతని బ్రసన్నునిం జేసి నృత్యగీతవిద్యావిశారదలైన రాక్షసస్త్రీలం బుష్పోత్కటయుఁ బాకయు మాలినియు నను మువ్వురనవ్విప్రవరునకుఁ బరిచారికలుగా నిచ్చిన * క॥ పుకుడు ననయ్యావతులు నొం।డొరులం గడు వంగ విలసదుపచారసమా।చరణ ప్రవీణబంగులఁ।బరితోషితుఁ జేసి రా తపస్వివరేణ్యున్ * వ॥ ఇట్లు ప్రీతుండై యతండు వారలకుఁ బుత్రదానంబు సేసిన నందుఁ బుష్పోత్కటకు రావణకుంభకర్ణులును

మాలినికి విభీషణుండును రాకకు ఖరుండును శూర్పణఖయను కన్యకయుం బ్రభవించిరి కుమారులకు నలువురకు జన్మ
దినజాతకర్మాది సంస్కారంబులొనరించి సగౌరవంబుగాఁ బెంచి యుపనీతులం జేసెనందు * ఉ ॥ ఆతఁడు తేజుఁడున్నత
భుజాస్త్రుఁడు లోకభయంకరుండు వి । ఖ్యాతపరాక్రముండు దశకంఠుఁడు సంతతరోషమానసుం । డాతనియట్ల దుర్గ
యాత్ముఁడు క్రూరుఁడు కుంభకర్ణుఁడున్ । భీతివిదూరుఁడాప్యుఁడు విభీషణుఁ డుత్తమచిత్తుఁడారయన్ ॥ క ॥ ఖరుఁడు ఖరతేజ
ఁడు నీ । సురవరిభవకారి మాంసశోణితభుజుఁడు । దురదృష్టు శూర్పణఖయు । దురితచరితధర్మకర్మదూషితయెప్పుడున్
వ ॥ ఆరాక్షసకుమారులు తండ్రి వలన నఖిలవేదవేదాంగధనుర్వేదపారగులై గంధమాదనగిరియందు సుఖంబుండు
కనాఁడతనికి మ్రొక్కవచ్చువాని నధికవిభవసమన్వితుఁడై శ్రవణుం జూచి తత్ప్రభావంబు దాఁబొందఁబూని జాతక
త్సుకులై తారును బితామహునుద్దేశించి తపంబు సేయం దొడంగిరి తత్ప్రకారంబు వినుము * గీ ॥ సుండు వేసవిఁబం
గ్నిమధ్యమునను । నాగమంబున బయలవర్ష్యంతతుహిన । సమయమునఁ నీరియందును నిశ్చలతఁ నిలిచి । దశముఖుఁడు ప
భక్షుఁడై తపమొనర్చె * మ ॥ నియతాహారుఁడు నిగ్రహేంద్రియుఁడునై నిష్కంపవృత్తిన్ మహీ । శయనుండై ప్రశ
మ్యగించెను కేచ్ఛంగుంభకర్ణుండు ధై । ర్యయుతుండై ఘనుఁడవ్విభీషణుఁడు పర్ణాహారయుక్తిన్ జపా । ధ్యయనా
దపంబు సేసెను దినత్యంతంబు సంశుద్ధుఁడై * వ ॥ ఖరుండును శూర్పణఖయు వారికిందగిన పరిచర్యలు సేయుచుండి
తసహస్రవర్షంబులు నిండినం బక్కవదనుండు దన మస్తకంబొక్కటి ఖండించి మండెడు నగ్నియందు వేల్చుచుండి
వేయేండ్లకొక్కటిగా నిలను దొమ్మిదియుం దఱిగి వేల్చి ధైర్యంబుడుగక పదియగు తలయును ద్రుంపసమకట్టిన బ్ర
పితామహుండు ప్రత్యక్షుండై వారించి వానిశిరంబులెప్పటియట్ల కలుగనొసఁగి యమరత్వంబు దక్కనొండు నీకభిమతంబు

బ్రహ్మ రావణకుంభకర్ణవిభీషణులకు వరంబులిచ్చుట.

దియడుగుమనుటయు నన్నిశాచరుండు * శా ॥ దేవాయేమ సమస్తదేవపితృదైతేయాహిగంధర్వర । క్షోవిద్యాధర
కుజాతులకు నక్షోభ్యుండఁగాఁ బ్రీతితో । నీ పిశ్వంబునఁ గామరూపగతి నాత్మేచ్ఛావిహారుండఁగా । నీవే నాపువాంఛి
రములఁ డిచ్చెం గృపాలోలుఁడై । వ ॥ మనుష్యజాతి యొక్కండు దక్క నీ చెప్పినయంతవలనను నీకు మరణంబు లేదు
లికిపరమేష్ఠి కుంభకర్ణుం జూచి వరంబడుగుమనిన వాఁడును దైవోపహతుండై తనకు నాత్యంతికంబైన నిద్ర యడిగె న
నని విభీషణునకభిముఖుండై ననతండు కృతాంజలియై జలజాసను బ్రస్తుతించి * క ॥ వరమాపనయ్యె నపుడు సుమతి
బులు మాననంబు దొడకమియును భా । సురమగు బ్రహ్మాస్త్రంబును । గరుణింపవె యనిన నిచ్చె కమలజుఁడనియెన్ * క
రతము రాక్షసభావమున । బొరసియు నీకిట్లు ధర్మబుద్ధి వగుటయు । చ్చెరువిది కావున నీకుం । దిరముగ నమరత్వమిచ్చితి
పవత్స * వ ॥ అని పలికి పితామహుండంతర్హితుండయ్యెదదనంతరంబ * మ ॥ వరగర్వోన్నతుఁడై దశాననుఁడు దుర్వా
దర్పణాడిమై । నరిగెం గిన్నరనాథు పైనతఁడు గాత్యంబాత్మ నూహించి సం । గరసన్నద్ధుఁడు గాక కింపురుషయక్ష
ణితోఁ గూడఁగా । నరిగె లంకఁ బరిత్యజించి రభసోద్యత్పుష్పకారూఢుఁడై * వ ॥ ఇట్లతండు గంధమాదనంబునకుం జను
దెన్నడిదగిలి దానవుండు వానివిమానంబుతోన విమానంబు నపహరించిన నలిగియు యక్షేశ్వరుండు గురుండవగు నన్ను నవమా
నించితివి కావున నివ్విమానంబు నీపగతుపాలయ్యెడు మని శపించె నంత * క ॥ రాక్షసలక్ష్మీ మహిమను రక్షకుఁడు సుగఁ బ్రజ్ఞా ము
ఖు మరాసదుమాయా । సక్షుం ఖిషిక్తుఁ జేసిరి । రాక్షసభేతాళవరులు రాగంబెసఁగన్ * వ ॥ వాఁడును బలదర్పమోహి
తుఁడై కడంగి యింద్రాది దేవతలనోడించి తత్పురంబులాక్రమించి యీరేడుజగంబుల ద్రావణంబు సేయుటం జేసి రావణు
డను పేరం బ్రఖ్యాతివహించి సకలభూతభయంకరుండయ్యె నట్టియెడ దేవర్షులును రాజర్షులునుం గూడి చని తత్ప్రకా
రమగ్ని దేవునకుం జెప్పిన నతండు వారిం దోడ్కొని వారిజాసను పాలికిం జని యిట్లనియె * ఉ ॥ భూరిభుజుండు విశ్రవసు
పుత్త్రుఁడు పఙ్క్తిముఖుండు దర్పమున । ర్వారుఁడు రాక్షసేంద్రుఁడు భవద్వరగర్వము చేత వద్ధ్యుఁడై । ఘోరముగా
లోకములకుం గడుపీడ యొనర్పఁ జొచ్చె నా । త్రారిపురోగమత్రిదశులందఱుఁ గింకరులైరి వానికిన్ * ఉ ॥ దానవుచేతఁ
పడి దైన్యము నొందుట కోర్వలేక నీ । దైనపదాంబుజంబుల భయంబరిచేతి విమింకె సమ్మునె । స్థైనఁ గృపాగ్ర మా
డవై తగఁ జేకొనుమయ్య మా కుడి । కై కనను గాకయున్నఁ గమలాసన నీవక దయ్యెమో మ్యోడన్ * వ ॥ అనినఁ బరమేష్ఠి వా

ట్లనికార్యంబునకు నేనుమున్న తగినయుపాయంబు నిశ్చయించి నారాయణుం బ్రార్థించితి నద్దేవుండు మనుష్యభావంబున నవతరించి యారాత్రిచరు వధియించువాఁడయ్యె నింద్రాదిసురులును దమతమయంశంబులం జేసి ఋక్షవానరజాతులయందు జనియింపంగలవారు మీకు భయంబు వలదని యగ్నిప్రముఖులైన యమ్మహాత్ములు సమ్ముఖంబున దుందుభి యను గంధర్వకామినిం బిలిచి నీవు కుబ్జారూపంబున మంథర యను పేర భూలోకంబున నుద్భవించి నీ నేర్పువిధంబున దేవకార్యంబులు నిర్వహింపుమని పనిచి వారి వీడ్కొలిపెం బదంపడి దివిజులయంశావతారంబులం జేసి ॰ మ॥ గురుశైలోన్నతగాత్రులుద్దగభుజోగ్రుల్ వజ్రపాషాణకర్కశులర్కప్రతిమానతేజులు గుణాకల్పుల్ మహాకల్పభీకరకాలాంతకకల్పులాజిని పుణుల్ ఘోరోన్నతుల్ ఋక్షవానరవీరుల్ జనియించి రెల్లయెడలన్ నాగాయుతప్రాణులై ॰ క॥ అనవిని యుధిష్ఠిరుఁడ! మ్మునివరుతో ననఘుధర్మమూర్తి యయిన రాముని నేల యరణ్యంబున కనిచెను దశరథుఁడు చెపుమ యక్కథ యెల్లన్ ॰ వ॥ అని యడుగుటయు మార్కండేయుండిట్లనియె దశరథుండు నిజసుకృతపాకంబునం జేసి రామప్రముఖులైన కొడుకుల నలువురం గని త్రైలోక్యరాజ్యంబు సంప్రాప్తంబైనయట్లు సంతసిల్లె నక్కుమారులు క్రమంబున నుపనీతులు నఖిలవేదవేదాంగవినీతులు యథాక్రమపరిణీతులునై విలసిల్లిరంత ॰ సీ॥ అభినవపద్మపలాశాక్షు నతిక్షీణవిస్తృతవక్షు నాజానుదీర్ఘబాహు మధురస్మితాననుమదగజగమను వారూఢయౌవను నభిరూపతేజు శ్రీరమణీయు బ్రసిద్ధయశోరమ్యు నఖిలవిద్యాగమనిపుణచిత్తు నింద్రసమానజితేంద్రియు సర్వజ్ఞు బౌరబాంధవజనప్రార్థనీయు ॰ గీ॥ దుష్టనిగ్రహైకధుర్యు శిష్టసంరక్షణాభిలోలు రామభద్రు గుణపవిత్రుఁ బెద్దకొడుకుఁ గనుంగొని రాజవరుఁడు గరము రాగ మెసఁగ ॰ వ॥ యౌవరాజ్యపదంబునకు నతని నభిషేకంబాచరింపంగోరి యాప్తమంత్రిసమ్మతంబునం బురోహితనిరూపితంబైన శుభదినంబునం గార్యంబునకు సమకట్టు నెడ భరతుదాది మంథర యనునది యమ్మందగతిం గైకేయి పాలికిం జని యిట్లనియె ॰ ఉ॥ అక్కట నీ దెసం బతికి నాఁడి కూరిమి యయ్యె మాయపుం జొక్కులు నీవు నిక్క మగఁ జూచి మనంబున మోసపోయి తాటక్కరి కోసలాత్మజ మహీంబ్రియుఁడై యదె తత్తనూజునిం బెక్కఁగ యౌవరాజ్యమున నిప్పుడు పట్టము గట్టఁ బూనెడున్ ॰ గీ॥ పుడమి యేలినదికి నేడయ్యెఁ గనిన వింక నేమి చెప్పఁగలదు వామనయన కడఁగి నిన్నుఁ గొడుకుఁ బెడవాపఁ బ్రోవ యా సవతికొడుకు యేలును వని యెల్ల ॰ క॥ అనిన నదరిపడి కేకయతనూజ కడు సంభ్రమమున దత్క్షణమున రే నృపుని పాలికిఁ జని యేకతమున నిట్లనుఁ బ్రణయపూర్వముగ వాత్సల్యతోన్ ॰ క॥ ధరణీశ తొల్లి నాకుం గరుణించిన వర మొకండు గలదది మదిలోఁ బరికించి యిప్పుడొసఁగుము చిరముగ సత్యవ్రతంబు సెల్లింపు తగన్ ॰ వ॥ అనిన నతండయ్యతివం గనుంగొని యవధ్యుల వధియించుటయును వధ్యులఁ గాచుటయును బ్రాహ్మణధనంబులు దక్క నన్యుల ధనం బపహరించుటయును నభీష్టధనంబు లిచ్చుటయును మొదలుగా నతిదుష్కరంబులైన వానినైనను భవత్ప్రియార్థంబు సేసెద నెయ్యది చెప్పుమనిన భరతమాత యిట్లనియె ॰ గీ॥ యౌవరాజ్యపదంబునయందు భరతు నధిపు నభిషేకమొనరింపు మడవిలోన నొలసి పదునాల్గువర్షంబులుండ నాఁటి రాముని కిది యవరమ్ము నాకు ॰ క॥ అనవుఁడు వీనులఁ గోలిం గొని చూచిన యట్టులైనఁ గువలయపతి పెల్చనఁ బిమ్మటి దినక్రియఁ జేతనరహితుండగుచు ధరణీతలమునఁ బడియెన్ ॰ వ॥ అంతయు నెఱింగి రాఘవుండు నిజజనకుండు సత్యప్రతిజ్ఞుండు గావుత యని యాత్మగుణంబ సీతాసమేతుండై వనంబునకు వెడలె నతని వెంబడిన లక్ష్మణుండును జని

దశరథుఁడు రామవిశ్లేషముచే సురలోకగతుండగుట.

నొదవె నంతరంబ ॰ క॥ రాముఁడు చనుట విని మహాస్థామంబగు శోకవహ్ని దరికొనఁగ నహా రామ సుగుణధామ యని యా భూమీశుఁడు తనువియోగము బ్రాపించెన్ ॰ వ॥ ఇట్లు దశరథుండు సురలోకగతుండగుటయుఁ గైకేయి తనకొడుకు రావించి భూవల్లభుండు దేవభావంబు నొందె రాముండు వనంబున కరిగె నింక నద్వంద్వుండవు నీవ కావున నఖిలమహీరాజ్యరక్షణంబు సేయు మనిన నక్కుమారుండు క్రోధశోకదందహ్యమానమానసుండగుచుఁ దల్లి కిట్లనియె ॰ సీ॥ మరితబులెన్నఁడు దొరయక వెలుఁగొందు కమలాప్తకులమునఁ గసటు కలిపి పరమధర్మాత్ము నంబురుహూతసన్నిభుఁ బతి మ్రింగి కొని క్రూరచంబాల వైతి యాయతబాహుఁ దేజోయుతు క్షమాయన్నఁ బట్టు ధైర్యు నడవులపాలు చేసి జీవితహంత వై తోవంగరాని దుష్కీర్తి నా యౌవలఁ గీలుకొల్పి ॰ గీ॥ శ్రీ కీనఁ డెపి సకలలోకంబులందును దిట్టు కుడిచి కోరి కాదె దిన్నఁ గొంటి పాపజా

తురాలయి యీపాతకంబేమి। సేయదింక నేమి సేయువాఁడ ॥ వ॥ అని దుఃఖించి భరతుండు దండ్రికిని దత క్రియలు సేసి యనంతరంబ సమస్తమంత్రి సామంత భూసుర పౌరజానపద సహితుండై కదలి మువ్వురు తల్లులను వసిష్ఠ వామదేవుల రస్కరించుకొని తానును శత్రుఘ్నుండును రామానునయార్థంబు చిత్రకూట శైలంబునకరిగి యందు ॥ మ॥ కనియెం మలనీల మేఘ సుభగాకారుఁ జటావల్కలాజినధారు సితభూతిభూషితుని రాజీవాక్షుఁ గల్యాణకీర్తను గాఢ లప్రదీపకు సీతాలక్ష్మణోపేతు సన్మునిలోకార్చితు సత్కృపాభరణు రాముం రాజచూడామణిన్ ॥ వ॥ కనియ తనాక్రందనపరుండగుచుం జని తదీయచరణంబులపయిం బడి పితృమరణప్రకారంబెఱింగించి దేవా సకలసామ్రాజ్య ణుండవై మమ్మేలు మనుచు శాసింపవేయని యర్ఘ్యజనసహితంబుగా నతనిం బ్రార్థించిన ॥ క॥ గురువాక్యరక్షణైకా చిత్తుండై నయయ్యుదారచరితుండై। వ్వరుసున నెడఁబడఁ డయ్యెను। సరసమహీరాజ్యసహితశాసనమునకున్ ॥ వ॥ రతుండును రాముచేతఁ బ్రత్యాఖ్యాతుండై తదీయపాదుకలు గొని వానినర్చించుచు నందిగ్రామంబునందు వసియించి రా జ్యానుసంధానంబు సేయుచుండె నిట రాఘవుండయోధ్యాసమీపంబగుటం జేసి క్రమ్మఱ భరతాగమనంబు శంకించి చిత్రకూటంబు వాసి శరభంగు పాలికిం జని యతనిచేత సత్కృతుండై దండకారణ్యంబు సొచ్చి యందు గోదావరీతీ ననవజనధూనసహితంబుగాఁ గృతనివాసుండై యున్నంత దశగ్రీవు చెలియలు శూర్పణఖ చనుదెంచి వారికి నపకారం

రామలక్ష్మణులు శూర్పణఖను విరూపిం జేయుట.

సేయ మొనసినఁ గినిసి యారాజపుత్త్రులు తత్కర్ణనాసికావైకృతంబొనరించినఁ బడంపడి ॥ ఉ॥ శూర్పణఖానిమిత్తము శూరుల నేకులుఁ గక్కసుల్ మహోగ్రా। త్సర్పితరోషులై బహుల సైన్యయుతంబుగ నెత్తివచ్చు వారికా। దర్పితవైరిభంజ నుదారుఁడు రాఘవుఁ డస్త్రవిద్య నే। ర్పేర్పడఁ గేళివోలె సమయించె రణాంగణభూమి నందఱన్ ॥ వ॥ ఇట్లు ఖరదూషణ ములం దొట్టి పదునాలుగువేల రాక్షసులం జంపి దండకారణ్యంబు విగతకంటకంబు గావించె నంత శూర్పణఖయు రయం న రావణు పాలికిం జని తచ్చరణంబులపయిం బడి యేడ్చినఁ జెలియలికైన వైకృతంబేర్పడఁ జూచి యున్న నిశాచరుండిట్లని సీ॥ ఎఱిఁగి యెఱింగి నేఁ డెవ్వఁడు నిశితవిస్ఫారశూలాగ్రంబు పయికి నుఱికె। దలయంపియందగ్ని దరికొల్పి యెవ్వఁడు నే డు నెమ్మి నిశయనింపఁ జూచె। నుగ్రవిషానలంబుని యుచున్న మహాహిం ద్రొక్కె నెవ్వఁడు గాలఁ దన్నె। హుంకారకే రముపై మొదవుబెబ్బులిమీసలు అంటె నెవ్వాఁడు నేఁడు మఱచి యెవ్వఁడొ ॥ గీ॥ నిన్ను నెవ్వఁడకట నేఁ డిట్లు గతుభంగ। పఱిచెఁ జెప్పు మఁ బద్మనయన। యాయువు సిరియు మనవశంబులయ్యె నేఁ। డెవ్వఁ గొఱతలంప నిజ్జగమున ॥ క॥ అనిపలుకు నన్నదాశ నతరముఖనేత్ర నాసికాకర్ణములం। దనవరత రోషపావక। జనితశిఖాంచితములక్రమంబుగ వెడలెన్ ॥ వ॥ శూర్పణఖయు తనికి రాఘవులున్నతెఱంగును నిజపరిభవంబు దత్కృతంబగుటయు ఖరదూషణాది రాక్షసవధయును జెప్పి నీకు దానజుండా తక్షణంబ పురసంరక్షణంబునకు నాప్తజనుల నియోగించి సన్నద్ధుండై యొక్కరుండును వెలువడి త్రికూటకూ ర్వతంబులు గడచి సముద్రతీరంబున కరిగి యనేక గనివాసంబైన గోకర్ణస్థానంబునకుం జని యచ్చటం దొల్లి రామునివలనఁ బ్రా ప్త పరాభవుండై ప్రజనంబు నొద్దఁ దపంబు సేయుచున్న నానిందన పూర్వామాత్యు మారీచుం గని యతండును బ్రియసం భ్రమంబుతోడ నతనిం బూజించి కుశలంబడిగి భవదాగమన నిమిత్తంబేమి యనియడిగిన నసురేశ్వరుండిట్లనియె ॥ ఉ॥ శాస విన వే రాముఁడనంగ నెక్కుఁడు విపులదర్పహృదయుఁడై। మనఖకుంకుమలోను గానముగ్రశౌర్యులైన యాద్దను జవరుల మిముపు దండకస్థలంబున నం। దొనరనిగ్భయత్వ మొప్పుచున్న వాఁడు మేట్టియై ॥ గీ॥ వానిఁ బరిభవింపవలయు నన్వ హాయ్యకంబొనర్పుము నఘునాథు। నవిన నధిక భయసమావిష్టహృదయుఁడై। యమరవైరి కిట్టులనియె నతఁడు ॥ చ॥ ఎఱు వు నీవు రాఘవును దీర్ఘభుజాబలరూఢి యాజిలో। మఱకఁ దదీయబాణరయ మోర్వ వంశం బెపినాకికైనన। క్కఱ అయ్యగతి త్తెఱఁగు గాదన కేఖలుఁ బుద్ధి గాఁ। గఱపిన వాఁడు చేటువడుఁ గాలము చేరెనొ కాకయిమ్మెయిన్ ॥ గీ॥ రాము ద్రో నరణమునఁ గడుభంగి మొందికాడ్జైన్యయుక్తిగట్లు। తపసినై తినేఁడు తగద మ్మహాత్ముని। యందు వైరబుద్ధి యధిపనీకు అనినం గలుషించి లంకేశ్వరుండు వానిం జూచి నా పనుపు చేయవైతివేని నిన్నిప్పుడ కృతాంతగోచరుం జేయుదు నని నవా ను కనమనంబున పీని చేతం జచ్చుటకంటెను రాఘవకృతంబైన మరణంబు మేలని తలపోసి మహాత్మా నీకు హితంబు సో

ప్రీతిసదియిష్టంబుగా దేనిభవదీయశాసనంబు గైకొని చేసెదం బనుపుమనినం బౌలస్త్యుం డట్లను నీవు రత్నమయతను స్ఫురణమహా
బలుగలకనకమృగంబవై చని జానకిం బ్రలోభింపవలయు సీతాచోదితుండయి రాముండు నిన్నుం బట్ట సమకట్టిన చేతనతిదూ
రంబుగొనిపోవం బడునప్పుడే సుదర్శనమునన పహరించెదం బ్రియావిరహదుర్మనస్కుండై యతండు చెడిపోవునినినట్లశాక

మారీచుండు మాయామృగంబై చనుదెంచుట.

యనిమారీచుండు ॥ క॥ కనకమృగరూపమునం జని। యినవంశుం డుసతియుం దన్నయెడం బొలయుటయుం। గనిజానకికౌతూ
హల। మునం బ్రియుం బ్రార్థించెహరిణపుంగవుం బట్టన్ ॥ గీ॥ ధరణిసుతయుపాధియుం దన్నుం బ్రేరేపంగ। వివశబుద్ధియగుచు
నవనిభుండు। మృగముం బట్టం దివిరె మృగనేత్ర గావస। ద్విసుతబలుసుమిత్రతనయుపుని ॥ క॥ అసదృశకార్ముకధరుండై।
వసలకయామృగము వెనుకవద్దితరిపుండం। పెనంగంగనగుగం దొడంగెను। వెనరుద్రుండుయజ్ఞమృగము వెనుకొనుమా
ర్కిన్ ॥ వ॥ ఆసమయంబునం ॥ పలచన్నదృష్టిం జేయలంతి నిలుచుం బట్టికయాసాసలం బిజువోవుం బొదలం గుడించుం బొడ
ముం బిటులికి వేదాటుం గ్రమ్మఱిచూచుం జెవిదాచ్చిగల్చునులయన్మట్టాకుం గోరాము నేమజినట్లుం ద్దృణంబు మేయు
చులయర్కమాయామృగంబిమ్ములన్ ॥ వ॥ ఇట్లు దూరంబుగా నెలయించియలయించిననది రాక్షసమాయగాం దలంచి రాఘ
వుండ మోఘబాణంబు దొడిగితడయక మృగంబు నేసిన ॥ క॥ వాలమ్మునాకియొఱలుచు। నాలోన వరాము నెలుంగునట్టియె
లుంగునగా। హాలక్ష్మణసీతాయని। కూలికపటమృగముదన్నికొనుచుంజచ్చెన్ ॥ తరువోజ ॥ ఆయెలుంగేర్పడనవనితనూజ
యాలించితల్లడంబడుచు చిత్తమున। నోయన్నలక్ష్మణ యొలసిమీయన్నయుగ్రరాక్షసబాధనొందంగం బోలు। నాయతభుజ
విక్రమమహాభాగుండత్యంతదుఃఖార్తుండై నిన్నుంజీరె। బోయి వేకావవేపుణ్యగుణైకభూషణ యోదారునవ్వపుషరత్నం
బు॥ అనిననతండమ్మానినికిట్లనియె ॥ గీ॥ అబల పెలవకుండుమఖిలలోకములను। రాఘవేశ్వరునకురణములోన। నెమరంగలం
డెవ్వారుండెవ్వాండునతవికి। నెట్టియెడలదురితమేలసొంచం ॥ క॥ ఇనవంశోత్తముండివ్వడ। చనుదెంచుం బ్రియంబునొందుమజల
జాననా। విని జానకిలక్ష్మణు నెడ। జనితాశంకయయిక్రోధసంభ్రాంతమతిన్ ॥ సీ॥ శీతలం పెలుంగునుమనీ కేలదలవనిజాశినీ
కట్లేలసంభవించె। నతిఘోరశస్త్రవిషాస్త్రులం దొక్కట వేగంబ ప్రాణములోవిడుతుంగాక। యేసేలనినువరియించుబె
బ్బులికాంతయక్కటనక్కపొందానపడునె। యనియిట్లు సత్పురుషాగ్రణి సౌమిత్రిం బడంతియప్రియములుపలుకుటయును।
జెవులుమూసికొనుచుంజిత్తంబు గలంగ। లక్ష్మణుండుదగ్రుం బను హితశౌర్యుండు। సలచాపబాణహస్తుండై తమయన్న। చని
నచొప్పునందచనం దొడంగె ॥ వ॥ అయ్యవసరంబునదశాననుండు ॥ మ॥ కమనీయుంబ జన్నిదంబు శిఖయుం గౌపీనము న్గాథా
తువ। స్త్రముదండంబును గుండియుం గుశపవిత్రంబుం గరంకవృద్ధభా। వముసంధిల్లం ద్రిదండి వేషధరుండై వచ్చెన్ బధ
శ్రాంతిదే। హముసం దోపంగ సీతయున్నెడకు మాయాదక్షుండక్షణతన్ ॥ గీ ॥ వానినిక్కపుమునియకాంవగని రాము। వ
నితకడుభక్తిం బూజించి వన్యఫలము। లొసంగుటయువానిం జేకొననొల్లకసుర। మదనవివశుండై యిట్లనుమనుజాధిప
సత్తికోకిల ॥ ఏ దానవనాయకుం డవహీనసత్త్వుండ రావణాఖ్యాభిరూఢుండలంకవాడ జగత్ప్రసిద్ధము నుత్పురంబాన
తాంగి మదీయవల్లభవై భుజింపంగ రాదెది। వ్యాసుభోగము లిష్టచేష్టితహారియౌవనలీలలన్ ॥ క॥ ఎక్కడిరాఘవుండుకట।
తక్కావయిగుసేకసునజుండగిలియడవులన్। బ్రాక్షము లంబడసగునే। తక్షుముమదినింకనొందుతలంపులుదకుణి ॥ వ॥ అనిన
వినివై దేహిభయకంపితదేహయగుచు నతనికిట్లనియె ॥ సీ ॥ ఇట్లాడనచణమేయే నేపనీ వేడవత్తు పతారాగణంబుతోడ।
నాకసంబంతయునవనిపైం గూలినవసమలిరస్నినవనధులెల్ల। నింకినం జంద్రదినేశ్వరులనోన్యవిపులతేజంబులు వీడిపడిన।
నేసేలయన్యులనెడదలంగామింతుంగరిణియేనాంటసూకరముంగలయు। మహితకమలమధురసమధురసాస్వాదన। పరవ

రావణుండు సీత నెత్తుకొని లంకకుం బోవుట.

శాత్మయైన భ్రమరకాంత। రిత్తబుద్ధికట తేగపువ్వులరన। మానునెట్లు బేలవైతిగాక ॥ వ ॥ అనిపలుకుచనొయ్యనొ
య్యనందొలంగ జనిన నస్తురాత్ముండతిభయంకరంబుగాజంకించి యమ్మగువం బట్టుకొనిగగనంబునకెగసి లంకాపురాభి
ముఖుండై యరుగదొడంగిన నయ్యింతియెంతయుండలంకియిట్లనివిలాపంబు సేసె ॥ ఉ॥ దేవతలార యోధరణిదేవతలా
రజగత్త్రయోన్నతుండై వెలుంగొందు రామునిభల్లాంగన జానకి నేనునన్నుమో। హావిలుండొకక్రూరుండుకొనుచున్నాడు

...డుక్ గ్వసక్। గావ రేపుణ్యమూర్తియశము(గ్రై కొనరే యజెమీవు మొ కెర్-దర్ * క॥ అగయేష్య(గ(వ్వష్య ములనఘు(డు గిరిగహ్వరాంతరాలయగతు(డై । వీనియసుతు(డు దేజో ।ఘను(డు జటాయువను పక్షి కారుణ్యవ సక్ * క ॥ ఎఱకలుగలకులశైలము। తెఱ(గు మెఱ యరయము నెరయ దిపికి నెగసి బి।ట్టుఱుము జలధరముక్రియను।కర్కశ ధ్వనమెల్లన ద్రువనార్చు చు(గడిమిక్ * ఉ ॥ ఓరి దురాత్మ యీయబల నోడక యేటికి(బట్టినా(డవ(।భోరుహనేత్రవిక్షు మెట(బోయిన(బ్రాణముగొందు లింకను। గ్రారివిభేదివిక్రముజటాయు నెఱుంగవె యెంచు దర్పదు। ర్వారు(డు వీ(డ దాశర సుగవర్గసఘూనను వద్దశాననుక్ * మ ॥ ఘనపక్షాహతుల(బ్రకాండపరిఘాఘాతంబులం దీవ్రశా । తనఖోచ్ఛేదము బ్రదీప్తశరవేగక్రీడలం గ్రూరచం । చువిపాతంబుల(బ్రౌఢసంతముఖ విస్ఫోటబులం దక్షగేం । ద్రనిశాటేంద్రు లొ సాధనసమగ్రస్ఫూర్తినొప్పెం గడుక్ * చ ॥ పటుతరపక్షిపక్షముఖపాదనఖప్రవిఘాతఖండిత । స్ఫుటితశరీరు(డై హులశోణితధారలు మేన(గ్రమ్మ(గా(। డటసము పాంతనిర్గళితధాతురసారుణసాంద్రనిర్ఝరో। త్కటకులశైల నశక(డు(డు నిల్చె నకంపితస్థితిక్॥ తదనంతరంబ ॥ తెఱపిగని దానవేశ్వరు(। డు అక(గ్ర పాణము న వాఖసూత్రము ల్లెస్కిల్ ।నటికిన(గూలెనతండిల।న అవఱలై పవనహతమహా భ్రము వోలెక్ * వ॥ ఇట్లు జటాయువుం గూల్చి రావణుండక్షీణ యంబున నరుగు నెడ జానకి తనదు కెర్-న్వరులేమిం జేసి నిరాశయైయొక్క శైలశృంగంబునందు(గొందఱు వానరులు వ లంగుచున్నం గని తనకట్టినపుట్టంబు కొంగు చించి భూషణంబులు ముడిచి తత్ప్రదేశంబునవైచెం బ్రక్కవదనుండును లంకా పురంబునకు జని యందశోకవన మధ్యంబున నాసుమధ్యను నిది తదీయరక్షణార్థంబు రాక్షసీనివహంబు నియోగించె ట రాఘవుండు మాయామృగంబు వధియించి మగుడ జనుదెంచువాడు వనికెదురుగా వచ్చు లక్ష్మణుం గని రాక్షసగో రంబయిన వనంబున జానకి నొంటి నునిచి వచ్చితవ్వ సేసితని పలుకుటయు సుమిత్రానందనుండు ధాత్రీతనయ దన్నవ మానించి పలికిన తెఱంగు సెప్పిన ॥ అక్కర ॥ కనకమృగమట్లు తన్నుదవ్వుగా(దిప్పి తెచ్చుటకు। వనజముఖినేక తనను వ్యవనమున నుంచునిధి। వెనుకనయనుజుండు వచ్చినవిధమునకు మదిలోన। నసఘు(డెంతయు వగచుచు మనరిగె నాశ్రమమునకు వ॥ ఇట్లు చని చేతనారహితంబయిన శరీరంబునుం బోలె సీతావిహీనంబై యున్న పర్ణగృహంబు గను(గొని రాఘవుండు మూర్ఛితుండై లక్ష్మణప్రయత్నంబున(గొండొకవడికి దెలివొంది నంతనయ్యన్నయుం దమ్ముండును దత్ప్రదేశంబు యందు సుందరిం బడవుచుం జనువారు ముందట * గీ ॥ కులిశపాతభంగుర మైనకులనగంబు। కరణి(బడియున్న గృధ్ర గాంచి బుద్ధి। నదియు రాక్షసమాయయౌనని తలంచి । యేయసమకట్టుటయు విహగేంద్రు(డెఱి(గి * క ॥ ఓయయ్య యేను జటాయువన(గ(బర(గు పక్షిన రయ(డు నన్నుక్ । మీయయ్య దశరథక్షితి। నాయకునకు(బ్రియసఖు(డనా పుణ్యవ రల్ * వ ॥ డాయ(జనుటయు నతండు వారితో రావణుండు వైదేహి(గొనిపోవుటయు(దదర్థంబై తానునడ్డనంబో రిపెన(గుటయుం జెప్పి రావణుండరిగిన దెస యెఱుంగించి విగతజీవుండయ్యె నయ్యిరువురు నవ్వాలు గు తేనికి సగౌరవంబు నగ్నిసంస్కారాదికరణీయంబులు నిజజనకునకుంబోలె శేషంబుగా నాచరించి దక్షిణాభిముఖులై చనిచని * చ ॥ ఉరమునయం దు(గన్నులు(బృథూదరదేశమునందు నోరు(బ్ర। స్ఫురితభుజద్వయంబుగులభూమిధరోన్నతభావముం గరం। బుగురు ఉగ్రమైనవికృతాకృతితో(డ నశేషసత్త్వఘస్మరు(డగుచున్న వా(బటును తున్న(గబంధు(గాంచి రచ్చటక్ * గీ॥ అట్టి ధ(డాశరథు లక్ష్మణు(। బట్టుకొని యెబాహుబలమెలర్ప । నత(డుకడు విష(ణ్ణు(డై యన్న ననుజు(డు । మనసునం ముంజూచి యనియెను అయ్య * సీ॥ మహనీయసామ్రాజ్యమహిమవాయుటయు నుబిన్నమరణంబు నాభీలవిపిన।భూమునుం డుదుఃఖమున(జరించుటయు వైదేహి(గోల్పడి వగ(దిరుగుటయును। దుది(బోయి యేనిట్లు దొడరి యీ దానవు వాతబడు టయును వగవనీక(।బై పైన పెక్కులాపదలయ్యెనక్కటధరణీశ నీవు నాధరణి పతయు(* గీ॥ కలసి పూజ్యరాజ్యగౌరవమును

శ్రీరాము(డు కబంధు(డను రాక్షసు(జంపుట.

న వెలు(।గళుగ నెలమి(జూడ(గాననైతి। నేను దలప నెట్టి హీనభాగ్యుండనో యనుచు ననుజు(డార్తినడలుటయును * గతసంభ్రము(డై రామవిభు(డు గడ(గి । యన్నలక్ష్మణ యోడకు మున్న యేను।గలుగ నీకేల యాపదగలుగ నేర్చు।నను చు కుర్-ననిశితమహాసివెటిక * వ ॥ ఆరక్కసు దావలి చే యిదుని యవ్వేసిన లబ్ధమోక్షు(డయి లక్ష్మణుండు ప్రకటసై

హ కేయూరం ప్రాపిముక్తుండయిన తిగ్మభానుండునుంబోలెఁ బ్రదీప్తుండయి తీక్ష్ణకౌక్షేయకంబునఁ దదీయ దక్షిణహ స్తంబు ఖండితంబు సేసి పార్శ్వద్వయంబు ఛేదించి [illegible]ంబకబంధుండు దివ్యరూపధరుండగుటయుంగని రాఘవుం డువిస్మితుండై * క॥ ఈ వనమునందు రాక్షస । భావంబునునున్న నీకుఁ బ్రకటితదివ్య। త్వావాప్తికైన కారణ । మే విధము నటయును నాతఁ డిట్లని చెప్పెన్ * వ॥ ఏను విశ్వావసుండను గంధర్వుండ బ్రహ్మశాపంబునం జేసి రాక్షసత్వంబునొంది తన్నిమిత్తంబున శాపమోక్షంబునొందితి రావణుండను రక్కసుండు జానకింగొనిపోయి లంకానగరంబున నునిచిన వాఁడు మీకుపకారోపదేశంబు సేసెద నిటఁ బోవఁబోవఁ బంపాభిధానంబయిన సరోవరంబు గలదు దానియావల ఋశ్యమూకంబను శైలంబునందు వాలిసహోదరుండయిన సుగ్రీవుండను వానరుండు నది వచతుష్టయసహితుండై యుండు నీవతనితో సఖ్యంబు సేయుము దానం జేసి నీకుఁ గార్యసిద్ధియగునని గంధర్వుండు వానివీడ్కొని నిజేచ్ఛ జనియె దదనంతరంబ యటఁ జనిచని * సీ॥ కమనీయకమలినీకల్హారకేళకేసరాన్వితజలములవలగ్నవిధియుఁ। దరళతరంగహస్తములఁ బాద్యంబున్న దచక్రసారసనధుపహంసారుతులఁ బ్రియోక్తులురుచిరవాస్తీరనివేశనచ్ఛాయల విశ్రమంబు । మందసంచారితమారుతంబుల నురుతాపనోదనము నుదగిలి నొప్పు ను * గీ॥ నాచరించుచును సముచితాతిథిజన । సేవనమునఁ దనదుజీవనంబు। ఫలమునొందనొప్పు పంపాసరోవరంబు జెమరఁ గాంచిరన్నరేంద్రసుతులు * వ॥ ఆసరోవరతీరంబునఁ గౌసల్యానందనుండు దద్ద్వాశేషవిపమోల్లానంబులవలనం గ్రొత్తయైన [illegible]లంబు దరికొని చేతోవృత్తంబు నెరియింపం బొడఁగిసఁ దాల్మిదొరంగి జానకిం బేర్కొనియాక్రందనవచనవివశుండై [illegible] కిలక్ష్మణుం డిట్లనియె * చ॥ [illegible] రేణ్యాయిట్లు మిము బోటులకుం జనునయ్యాయాపదల్ । వొరసినచోఁ గలంగుట ప్రభుత్వమె లెప్పఁగఁ దాల్మియూనిదు । స్తరతరమాననవ్యధలు దగ్గుము సంభృతపౌరుషుండవై । యరయుము దేవియున్న యెడ యారసి కార్యము దీర్పు మేర్పడన్ * గీ॥ అధిపతిప్పుడను సహాయుఁడభ్య ద్యుఁడనై నయేనుగల్గ నాత్మ నీకు । నేల వగవ నిమహీపతిదత్తంబు । నలఁతడెందుఁ బతిచెనవరజుండు * వ॥ తదనంతరంబ యయ్యిరువురుం బంపాసరోవరంబునం గృతస్నానులయి దేవపితృతర్పణంబులు సేసి చనిముందట నతిబహుళబలాహక వ్యూహసన్నాహ [illegible] తంబులయిన యభంగశృంగసముదయంబులవలన గగనక్రోడ పీడనంబు సేయుచున్న దాని ఋశ్యమూకశైలంబుం జేరి తదుపకంఠప్రదేశంబున విశ్రమించియున్నంత * సీ॥ ఆరాజపుత్రులవారూఢతేజులవీరులను న్నతోదారభుజులఁ గనుఁగొని సుగ్రీవుఁ డనఘుఁ డగ్గిరిశృంగమున నుండి తాను నుదనసచివులుఁ [illegible] వారివృత్తాంతము నెఱుఁగంగ సంతతోత్సాహుఁ ధీమంతుశౌర్య। వంతు నుత్తముహితపవంతునిఁ బోనియత్యంతసు[illegible]బని చె॥ గీ॥ వం తఁడు నరిగి నృపతిసుతుల తెఱంగెల్ల। నెఱిఁగి వనచరేంద్రు నెఱుఁగఁ జెప్పి । యుగ్రతేజుఁడైన సుగ్రీవుతోఁ జెల్మి। యొనరసంఘటించె మనుజపతికి * వ॥ సుగ్రీవుండును మున్న సీతాపరిత్యక్తంబయిన తముందటం బడినఁ దారుసంగ్రహించియున్న భూషణనిచయంబుని వేదించినం జూచియతండు సముత్సుకుండై వానికి వానరైశ్వర్యంబు ప్రతికృతంబు సేసి తదీయశత్రుండయిన వాలిం జంపఁ బ్రతిజ్ఞ సేసె సుగ్రీవుండును జానకిం దెచ్చుటకు సహాయంబుగా నొడంబడియె నంతట నందఱు గూడుకొని వాలినివాసంబయిన కిష్కింధానగరంబునకరిగి రప్పుడు భానుసూనుండు * క॥ వాలిగృహద్వారంబున। వ్రాలి రవంబెసఁగనార్చి వదలక బాహా । స్ఫాలనము సేయుటయు విని । వాలిమహారోషదుర్నివారోద్ధతుఁడై * వ॥ సమరసన్నాహంబు మెఱసి వెలువడం బోయినఁ దదీయ వల్లభయగు తార యతని వారించి యిట్లను నేటి చందంబు చూడ సుగ్రీవుండు బలవత్సహాయుండై వచ్చినవాఁడని యెట్లనిన దశరథనందనుండైన రాముండు రావణుచేత నపహృతదారుండయి నిజసహోదరుం డగు లక్ష్మణుండును దానును సుగ్రీవసహాయంబపేక్షించి యతని కార్యంబు దీర్పం బూనె నని వింటి నదియునుంగాక మహాబలులయిన మైందద్వివిదులు నతిలోకపౌరుషుండయిన హనుమంతుండును బ్రసిద్ధబుద్ధియగు జాంబవంతుఁడును నితనికి మంత్రులై యుండుదురు కావున నీవిప్పుడు కయ్యంబునకుఁ బోవుట నాకిష్టంబు గాదనిన నవ్వనచరవీరుండు * క॥ ఆవనితవచనములను। శ్రీవపివయపతు పాతకృత్యంబులుగా। భావించి యాదరింపక। తా వెడలెఁ నూనబాహుదర్పం బెసఁగన్ * వ॥ ఇట్లు

——— వాలిసుగ్రీవుల యుద్ధము. ———

వెడలి కట్టెదురసున్న సుగ్రీవుం జూచి యిట్లనియె * గీ॥ ఓరి దుష్టాత్మ యేనిట్లు పోరఁ బెక్కు । మాఱు లెగువంగ సిగ్గఱి పాఱుచుం

డు నట్టినీకున్న యునికికి నిట్టలముగ । నిట్టిబీరంబు నెందుండి పుట్టెఁ జెప్పుము * వ ॥ అనినఁ బ్రహసితముఖుండై ... డు నట్టినీకున్న యునికికి నిట్టలముగ । యాలంబునన్ ... యశక్త్రుఁ డబ్రతుకిం । కేలాయని తెగువ మెయిని ఖుండెట్లని యె * క॥ ఆలి నిరాజ్యముఁ గోల్పడి । యాలంబునన్ ... ప్రాలి మొనసి రణము సేయ వచ్చితి నీతోన్ * గీ॥ చక్కఁగ మిమ్మింక ముందరి చంద మెందుఁ । గలదు తొంటి సుగ్రీవుండు గాక నేఁడు నిన్నుఁ బోరి వుచ్చి కానిపో నేర్చునెట్లు నను చును గ్రుద్ధులై యిద్దరు నార్చి తాఁకి * వ॥ ఇవ్విధంబున * ఉ॥ భూవిదిక్ప్రభావులు ప్రభూతబలోద్ధతులు క్రన్నైరితే । జూవి విజయుల్ నిరంతరయశోజయకాంక్షులు బభూరిభూరుహ । గ్రావనఖాయుధుల్ బలిముఖప్రవరుల్ క్రుధుఁ బొంగి వాలిసు । గ్రీవులు దాఁకి రొండొరునకృత్రిమరోషకషాయవక్త్రులై * మ॥ తరుసంఘములు పూన్చి యొండొరులను ధ్వద్బాహులై క్రేయని । ష్ఫురవక్షస్స్థలపాత వేగవిరళస్తోకంబులై పోనెను । త్రుసన ఘనములు వెండియుం గడఁగి మాద్యల్లీలనయ్యుద్ధలున్ । బరుసానేక శిలాప్రయోగములనొండొండొ చ్చిరన్యోన్యమున్ * క॥ ... తశిలావితానం । బిత రేతరతనుని పాత హేలాసంచూ । ర్ణితమగుటయు వారలుపటు । గతిఁగవిసిరి బాహుయుద్ధకాతుకమతులై * ఉ॥ ఒండొరుఁ బట్టుచుం దిగుచుచొండొరుఁ బాయుచు ద్రేయుచు న్మహా । దండతనొండొరుం డరలఁ దాఁకుచు నీగుచు లోఁగుచుం జలంబు । బొండొరు మీఱ నొండొరులయుద్ధతి పైఁబడ వీఁకఁ బోరి రా । ఖండలభానుసూనుల విఖండితచండ జాప్రకాండతన్ * శా॥ దేహోత్సేక మెలర్ప నుద్ధతమదాంధీభూతులై యాహవో । త్సాహవ్యగ్రులు విక్రమంబులన్ సంరంభశుంభద్గతిన్ । బాహాబాహి పెనంగు నప్పుడు సరోబ్రాఘనిర్ధ్వంద్వ హేలాహస్తవ్యయగాత్రములు ... ణరసోల్లాసంబు విస్పష్టమై * వ॥ మఱియు నన్యోన్యదంతనఖవిఖండితశరీరులై ... రుధిరధారలం దడిసి పుష్పితములగు నశోకంబులుం బోలె నెప్పి చలంబున మెఱయం బెనంగు నెడం దుల్యబలరూపవిక్రములయి యున్న యన్నదమ్ములగు వురనేర్పడ లక్షింపనేరక లక్ష్మణాగ్రజుండు విలక్షహృదయుండయి వీక్షించుచున్న నాంజనేయుండు రాఘవునకు సంజ్ఞానార్థంబుగా నొక్క పల్లవదామంబు సుగ్రీవునకుఁ దంబెట్టెఁ దదనంతరంబ రాఘవుండమోఘబాణంబు దొడిగి వాలియురస్స్థలంబు పగుల నేసినం బడి యవ్వానరుం డు దశరథనందనుని నిందించుచుఁ బ్రాణవియోగంబు నొందె నిట్లు వాలిఁ జంపి యతని వనితను సుగ్రీవుని వశము చేసి కిష్కిం ధ రాజ్యం బిచ్చి ... పవనియందు నెమ్మి పట్టంబుగట్టె ... వ॥ ఆవనచతురుండును రామునకుఁ గృతాంజలియై దేవా యీ ఘనర్తు సమయశేషంబు నువర్షాగమంబును గడపి సీతాన్వేషణంబునకు నుత్సహించుటలెస్స యనియయ్యిరువురకును మాల్యవత్కూటంబున నివాసంబుగా వింటి తాను కిష్కింధాపురంబునకుం జనెం * మ॥ ఉరుఘనర్తాఘనఘాతసంవిహితవిశ్వోల్లాసమై సంచర । త్సరసాంభోదనినాద గర్భగవమై చంచచ్చపలాకాగ ... । లీలానవచారురస్ఫురణమైవర్షన్య సామ్రాజ్యము । స్వైరమహా ... రమై యున్ శిఖిపింఛాతపత్రంబులన్ * వ॥ ఆసమయంబున నక్కడ * క॥ దానవనాయకు చేఁ జిక్కబడి జానకియు ... హారిణ శోకవారాశి మానినిసంత సభర్తృ । ధ్యానపరవశయగుచునుండెఁ దావంబెసఁగన్ * వ॥ అప్పుడు వకావున్న దనుజాంగనలు ... ప్రాణియు లలాటాక్షియు నేకస్తనయు నేకపాదయు దీర్ఘజిహ్వయు నేకహస్తయుఁ ద్రిజటయు నేకలోచనయు మొదలైనవారు పెక్కండ్రు వికృతాకారంబులతో జనన్యుబలంబు వేష్టించి యహర్నిశంబులయందేవ ... యదల్చువారును ... ట్టువారును ఖరోష్ట్రనిస్వనంబులు చెలంగ వెఱపించువారును త్రిభువనాధిపతియై నమనదశగ్రీవుని ... దుష్టమానినిం బట్టి చెండి కండలు తిందుమను వారును నైయున్న నయ్యిగ్గలికలకు బిగియుగ్రతరక్కసి ... సుచు వారాంగనస్త్రీలకిట్లనియె * గీ॥ అమ్మలార మీవలసినయట్ల చేయుఁ । డింక నేటికిఁ దడయుంగ నేను రాముఁ । దప్ప నొండొకపురుషుఁ జెండలఁప నింత నిజము నాకును జీవితేచ్ఛ లేదు * వ॥ అనినన్ జానకి తెగువ రావణున కెఱుంగింపఁ గొండుము సనిరి మఱియును

త్రిజటతన స్వప్నవృత్తాంతము సీతతోఁ జెప్పుట.

తత్ప్రియవాదిని యధర్మజయునైన త్రిజటయను రక్కసి రామాంగనం జేరంజని యిట్లనియె * సీ॥ అమ్మ నీకెంతయు నెమ్మనంబున గానొక నాగ్రనే నెఱుంగింతు వనజవదన । నామాట నిజముగా నమ్ము మునిన వేయవిద్ధుండు నానొక్క వృద్ధదైత్యుఁ డవింధ్యుండు రామహితాన్వేషియై నీకు నాశ్వాసమొనరింపనబలనన్నుఁ । బంచె నవు వినవిన్నుఁ బాసిన పిదప లక్ష్మణునితోడను సేవ మునఁ గలసి * గీ॥ యఖిలవానరేంద్రుండైన సుగ్రీవుతోఁ । జెలిమి చేసి యిప్పుడు శీఘ్ర ... వీరవరుఁడు నిన్ను

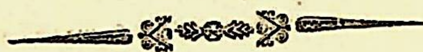
దవనికినై। యొదవియుత్సహించియున్నవాఁడు. వ॥ రావణుఁడు రంభానిమిత్తంబయిన శాపంబుగలదు కావున నీయం దుఁబలాత్కారంబు సేయరాదు నీకు నీవలని భయంబు వలదు మఱియు నద్దురాత్మునకుం జేటు దెలుపునట్టి కుస్వప్నంబు గలిగె నదియాకర్ణింపుము * క॥ ఖరములఁబూనినరథమున। విరిసినవెంట్రుకలు వెంటఁ బ్రేలఁగ దశకం। ధరుఁడు బహుల తైలాప్లుత। శరీరుఁడై దక్షిణంబు చనఁగను గంటిన్ * గీ॥ అతనిచుట్టును గుంభకర్ణాదులెల్ల। నరుణమాల్యానులేపనులై విముక్త। వలితకేశులై నగ్నులై వరుసఁ బ్రేత। పతిదిశకు నేగుగతి గానఁబడియె నాకు * ఉ॥ చారుసితాంబరుండు విలసత్సితమాల్యసితాంగరాగుఁడై। ధీరగుణోత్తరుండధికధీనిలయుండు విభీషణుండు వి। స్ఫారసితాద్రిశృంగమున భవ్యుఁడు మంత్రిచతుష్టయాన్వితుండై రమణీయలక్ష్మిఁ బొలుపారఁగ నేఁగలఁగంటి నుమ్మలీ. చ॥ తనసితకీర్తివిశ్వవసుధాగగనాంతరపూరితంబుగా। ఘనభుజుఁడున్నతద్విరదకంధరసుస్థితుఁడై ముదంబుతో। ననుజుఁడు దాను రాఘవకులాగ్రణి సన్మధుసిక్తపాయసం। బొనరభుజింపఁగఁ గంటి వికచోత్పలలోచన నిక్కమింతయున్ * క॥ పులిచేత వ్రేటువడి మైఁ। గలయఁగ నెత్తురులు గ్రమ్మఁగా నేప్పుచన। మ్ములను త్రగాభిముఖివై। కలుషితగతి నరుగు నిన్నుఁ గనుఁగొంటిఁగలన్ * క॥ నాకలనికిఁ లయయ్యెడు। శోకింపకుమమ్మ నీవు సుందరి పుణ్య। శ్లోకుఁ జితశోకు ననతులవి। వేకుఁ బ్రియుఁ బొందఁగలవు వేగమె నీవున్ * గీ॥ అనినఁ ద్రిజట పలుకులవివికవంబుగాఁ। దలఁచె సీతఁ గొంత వనటఁ దక్కి। యాసతోడనుండె నటదశవదనుండు। సీతఁ దలఁచి వివశచిత్తుఁడగుచు * వ॥ తాను దేవదానవగంధర్వాది సంఘంబులనెల్ల జయించియుం గందర్పదర్పంబు వారింపనోపక యాతుఁడై దివ్యమాల్యాంబరాభరణభూషితుండయి సంచరణశీలంబైన కల్పపాదపంబునుం బోలె నొప్పియుండెన యొవ్వనసీతకు విగ్రవనంబునందలి వటభూరుహంబునుం బోలె నతిభీషణంబగుచుఁ డశోకవనమధ్యంబు సొచ్చి రోహిణీసమీపంబునకు వచ్చు శనైశ్చరుండునుం బోలె జానకిం జేరంజని మెల్ల ప్రణయపూర్వకంబుగా నిట్లనియె * క॥ పలవాది రాక్షసపలవని। జాలింబడిన వసె నవులసద్భూషాలీ। లాలంకృతవై నను గృప। నేలికొనం గాదె వేయు నేటికి నింకన్ * చ॥ అనిమిషయక్షరాక్షసవిద్యాచ్చరకిన్నరపన్నగాసురాం। గనలఁ గరంబు చిత్తమునఁ గైకొన కే నమరాంగలీలమై। వినుమది నాదరించుటిది నీదగు భాగ్యముగాదె యింతయున్। వనితయె లుంగవై తిరుగ వంపువిచారము లేమనీయెడన్ * ఉ॥ రాముఁడనంగఁ బేర్మియును రాజ్యముఁ గోల్పడి కానలోన దుర్గ। భూమియ మున్నఁడై నరయొక యల్పమనుష్యుఁడు వానిపై గడున్। బ్రేముడిచేయ చన్ వగల పెల్లునఁ జిత్తముదగ్గిడెల్లగా। నీ మొయిసుండు నీయునికి యేసుఖసంప్రులతాంగి చెప్పుమా * వ॥ పంచుసకల లోకేశ్వరుండ వాకుంగింకరులైపదునాలుగుకోట్లు నిశాచరభటులును నిరువదియెనిమిది కోట్లు రాక్షసులు నెనుబదియాఱుకోట్లు యక్షులును వర్తిల్లు మరునిఖిలధనాధ్యక్షుండైన యక్షేశ్వరుండు నాయగ్రజుండు బ్రహ్మసమానుండగు విశ్రవసుండు మదీయజనకుండు నకు బేసనవినోదపాత్రంబులైన గంధర్వాప్సరోగణంబులు నన్ను సేవించు బంచమలోకపాలుండని నన్నుఁ ద్రిభువనంబులఁ గీర్తితురుభక్ష్యభోజ్యాదివస్తువులును సురేశ్వరగృహంబునం దెట్లట్ల నాగృహంబున నక్షయంబులిట్టి నావిభవంబింతటికి నిమదీయజీవితంబునకు నధీశ్వరివై సుఖంబున జీవింపుమనిన విని వైదేహి క్రోధశోకవ్యాకులయగుచు వానిదెస జూడక యొక్క తృణాంకురంబు వలక్షించి యిట్లనియె * సీ॥ అకట పరాంగననబలఁ బతివ్రతఁ బరికింపఁగామార్తయ్య భామనేను। రాక్షసుండవు నీవు రాగంబు వదిలించుకయు లేనినాదు సంగమునం బెట్టు। గలిగెడునట్టి సౌఖ్యంబెంత యుదియును గాక యాద్యుండైన కమలగర్భు। పౌత్రుఁడననిలోకపాలముఖ్యుఁడ ననిహరసఖుండైన ధననాథునాథు * గీ॥ భ్రాత ననిభవత్ప్రభావంబు సెప్పితి। పట్టిపీవు ధర్మగు ళాటిఁగిదురిత। వర్తనంబు విడువవల దె పెంపేది యి। ప్పగిదిఁ బల్లదములు వలుకఁ దగునె. వ॥ అనిపలికి జానకియు త్తరీయసంవృతవదనయై యతికరుణంబుగా నేడ్చిన నద్దురాత్ముండు వెండియుఁ గొన్ని దుర్వచనంబులువలికియనంతరంబ యంతర్ధానంబునొందె నప్పొలఁతియు నెప్పటియట్ల రాక్షసీరక్షితయైయుండె నని మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకు నెఱింగించిన తెఱంగు వైశంపాయనోక్తంబైన యాఖ్యానంబు విఖ్యాతమాహాత్మ్య మనోహరంబుగా నొప్పు * క॥ విమలతరాత్రగుణోన్నత। విమలాదిత్యాత్మజన్మ విలసత్కమలా। రమణీరకమలోజ్జ్వల। విమలాంబుజరేణురాగ వికసితవక్షా * వనమయూరము॥ భూపరక్షదంబసుర భూరుహవికాసో। ద్భాసితకృపారసవిపాకసుగుణైకో। ల్లాసదరహాసహ్రీకలాంఛనమృణాళీ। హాసినవకీర్తివిసరాకలితలోకా॥........*

గద్య * ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబునందు
ధ్యోధను ప్రాయోపవేశంబును బాతాళగతులైన దానవులతని నాశ్వాసించుటయు వైష్ణవయాగప్రవర్తనం
బును బాండవులు గ్రమ్మఱం గామ్యకవనంబునకుఁ జనుటయు వ్రీహిద్రోణకాఖ్యానంబును ద్రౌపదీహరణంబును జ
యద్రథుభంగంబును రామాయణకథాప్రవృత్తియునందు రామరావణుల జన్మంబును రాఘవువనప్రస్థానంబు
ను సీతాహరణంబును సుగ్రీవమిత్రత్వంబును వాలివధయును త్రిజటాస్వప్నకథనంబును రావణుమన్మథ
నంబులును నన్నది సప్తమాశ్వాసము...

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీమహాభారతము - ఆరణ్యపర్వము - సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీకరసోమాన్వయర । త్నాకరహిమధామధార్మికాంచితవినయో । త్సేకభువనైకవీరమ। హాకావ్యరసప్రసన్న
జనారాధనమతీ ॥ వ ॥ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్లు పరమతపోనిలయుండైన మార్కండేయు
డు పాండవేయులతో మఱియు నిట్లనియె ట్లు మాల్యవత్కందరమందిరుండైన దశరథనందనుండు నవకందళసుందరంబు
ను జనకనందనీ వియోగదుస్సహంబులునగు ఘనఘనదివసంబుల నెట్టకేనియుం గడపి కరతెశయసాంద్ర చంద్రాతపస్ఫు
వనశీలతసమీరవాహ్యమానవినిద్రకుముదకేదార సౌరభసర్వ్రంబులునతిదీర్ఘయామంబులునైన శారదయామినుల
నైవనోపక యొక్కనాఁడు తమ్మునింజూచి యిట్లనియె ॥ సీ ॥ చూచితె లక్ష్మణ సుగ్రీవుకొఱ గానియమ్మేయి దనపగయ
చిమనము కపిరాజ్యమిచ్చినఁ గైకొని యింద్రియసుఖముల నెంతయు జొక్కినేఁడు మనదిక్కు దలఁపఁడు మనతోడ బల్కినసు
యంబుఁ జెల్లింపఁ జనదెతనకు ॥ గడుకృతఘ్నత సేసెఁ గపికులాధముఁ డసీవసఘుక్షికంధకునరుగుమి పుడు ॥ గీ॥ యద్దురాత్మ
గృపణు నాత్మీయ కార్యతత్పరుని నధికరాగపరవశాత్ముఁ । దొడరి వాలిచనిన త్రోవ నేయనిదిర । మ్మేలతడయునుసకు
నిచట ॥ గీ ॥ నీవుచనకమున్న నెమ్మితో మనకార్యముననకుఁ దగిన యత్నములు ఘటించి । యుండెనేని వాని నొండేమియు
జేయవలదు తోడి తెమ్ము వార్యశౌర్య ॥ చ॥ అనుమఁ దదాజ్ఞఁ బూనియత డాతతకార్ముకహస్తుఁడై గయ బునఁ గపి
ప్రోలికి నిబోయి నవాఁడు ససంభ్రమంబుతో । ననుఁ గులుగాను రాజసుతు నర్థి నెదుర్కొని మ్రొక్కి యర్ఘ్యపూజ సే
రించుచు కపిభునిశాసనమాతఁడు సెప్పె వానికిన్ ॥ వ ॥ చెప్పిన విని భయకంపితగాత్రుండై కపులమిత్రపుత్రుం
మిత్రపుత్రుసకిట్లనియె నయ్యా యేనేల కృతఘ్నుండ నగుదు జానకి నన్వేషించుటకునై బలవంతులు బుద్ధిమంతులు
నరులన నేకుల నలుదెసలకుఁ బనిచితి వారలు సకలవన శైలసాగరనగరగ్రామంబులు లోనుగా భూచక్రంబెల్లఁ
యొక్కమాసంబులోనం గ్రమ్మఱి వచ్చువారై సమయంబు సేసి పోయిరింక నైదుదినంబులు గొఱ అంతయుంతి...యట మీఁ
వైదేహి వార్తఁ గొనుచు రాను దేవరకొలువ వచ్చువాఁడనై యున్నవాఁడననిన సంప్రీతుండై లక్ష్మణుండు ॥ క॥ వానిందో
కొని యా భూనాథుఁ గానుపించఁ బోందుగడదత । ర్యాన స్థానవిశేషము దానెఱుఁగించుటయు విభుఁడు దగ్గయ
రెన్ ॥ వ ॥ పదంపడి పూర్వపశ్చిమోత్తరదిగ్భాగంబులకుఁ జనిన వనచరులరుగుదెంచి రాఘవుంగని దేవా సకలసాగర శైల
లావలయితంబైన భూవలయంబంతయు వెదకితిమి మీ దేవిం బొడగాన మని చెప్పిన నతండు దుఃఖితుండై దక్షిణపుదిశకు
యిన వానరులవలన వైదేహి తెఱం గెఱుంగుదు నను నాసం జేసి ప్రాణంబులు ధరియించియుండెనంత వెండియు నొక్క మా
సంబు చెల్లిన నతండు దుఃఖితుండై యుండఁ గొందఱు వనచరులు వచ్చి సుగ్రీవుంగని యిట్లనిరి ॥ సీ॥ నీవును వాలియు నేఁడును
డునునయముతోఁ బాటించు నాక తోఁట । మధువనంబది యిప్పుడు మనయంగదుండును హనుమంతుఁడును మొదలైన వాన
లు విడిసి జాతాడి ఫలములానెదరు తద్రక్షకులగు మమ్ము రయము మీఱ । భంగించిరన వుడు భానునందనుఁ డాత్మ నంగదప్ర
ముఖులు యామ్యదిశకు ॥ గీ॥ జనిన వారలు గావున జనకపుత్రి గనిరి యిది కాఁబోలుఁ గాక యిట్లు చేయ వెఱవ రేవిధమున

సిద్ధిసలుపు। జనులకీచను వెందునిజను నెకాదె * వ॥ అని యూహించి తత్ప్రకారంబు రఘుపతికిం జెప్పెనంత * ఉ॥ తేనెలు
గ్రోలి క్రోలి కడుఁ దియ్యనికమ్మని పండులింపు సొం । పారఁగ నానియాని పరపందిననీడలు చొచ్చిచొచ్చి సుం । దానిలశైత్య
సౌరభసమగ్రతఁ బొంగుడు మెచ్చి మెచ్చి యా । ధ్యానమునందు మారుతసుతప్రముఖుల్ విహరించి తృప్తులై * వ॥ అందఱుం
గూడుకొని చని సుగ్రీవలక్ష్మణసహితుండై యున్న జననాథుం గని దండప్రణామంబు సేసి నంగాపుత్త్రకులప్రదీపకుండు
వారలముఖవర్ణవిశేషంబులు వలక్షించి సీతం గనిన వారుగా నిశ్చయించె నప్పుడత్యంతమతిమంతుండైన హనుమంతుం

హనుమంతుఁడు రామునితో సీతం జూచినవృత్తాంతంబు చెప్పుట.

డు రాఘవునకుఁ గృతాంజలియై యిట్లనియె * క॥ దేవ! బొడఁగంటి నే సుధ। రావల్లభ శైలసరిదరణ్యనగరపా। దావారకలిత
సగువసు। ధావలయము వెదకి వెదకి దక్షిణపుదిశన్ * గీ॥ అవధరింపుము దేవ మేమందఱమును । నేకముఖముగఁ దోలితో
లియుండు నదు। నరయుచును బోయి యొక్కెడ నతివిశాల। మైన భూవివరము గంటి మద్భుతముగ * వ॥ కని దానిం బ్రవేశించి ని
రంతరఘనతిమిరసంవృతంబును బహుకీటకావృతంబును నైన మార్గంబున నేకయోజనంబులు చని నెడముందట నరకాప్ర
కాశం బైన పురంబు గానంబడి యెనందొక్కతాపసాంగనయుండి మమ్ము నాదరించి ప్రభావతియని తనపేరు సెప్పి మధురంబు
లైన భక్ష్యంబు లొసంగినఁ దృప్తులమై తదుపదిష్టమార్గంబున మహావివరంబు నిర్గమించి సహ్యదర్దురశైలంబులు గడచి మల
యశైలశిఖరం బెక్కి * స్రగ్ధర॥ లీలం గల్లోలమాలోల్లిఖితగగనమై లీనవానాకులీగ్ర। వ్యాళోగ్రగ్రాహమీనావళుల నెసఁగి దు
ర్వారవారోఘగంభీరాలంఘ్యప్రౌఢవేగంబగుచు బహుతరాయామవిస్తారమై బి। ట్టాలోకింపంగ నుగ్రంబగు జలనిధి నం
తంతటన్ గంటిమంతన్ * క॥ కనియిది రత్నాకరమి। వ్వనినిధితీరమునఁ గల్గు సుమతిలోనన్। జనకసుత వెదకి కానము। చనదీ
వ్వారాశి దాటి చన నెవ్వరికిన్ * ఉ॥ భూమితనూజ గానమిఁ బోయి రఘూద్వహుతోడఁ జెప్పి య। బ్బామిపు దిత్తమాతుర
తం బొందఁగఁ జేయుటకంటెం జూడఁగా। సీమహిం జావు మేలు మన కేల విచారము లింక నంచునం । దేమొకడంగి యందఱము
నేకమతంబగు నిశ్చయంబుతోన్ * వ॥ అనశనవ్రతంబు సంకల్పించి నియతచిత్తులమై యుండి రాఘవుకార్యార్థంబుగాఁ జెని
న జటాయువు కృతార్థుండయ్యె నమునట్టి పుణ్యలోకంబు వడయుదము గిపలుకుచున్నయెడ * క॥ గిరిశృంగతుంగవిగ్రహుఁ
డుగుతరసత్త్వుఁడు విహంగమోత్తముఁ డందొక్కఁడు డాయ్యనమాయున్నెడ। కరుమగఁ జనుదెంచి పిగిలి తా శ్రుండను చున్ *
సీ॥ అయ్యలార జటాయువనివలెక్కడఁ గుమీక లెవ్వరు చెప్పరే నేను వాని । యగ్రజుండ నూరు వాత్మజన్ముల మేము సంపా
తినా పేరు సమ్మదమున । నేమను దమ్ముండు నినమండలముఁ గాంచఁ జనువేడ్క నొకనాఁడు చనల నెగసి । చనఁ జనదీప్తాంశు
సంతాపమునఁ జేసి కమరెనా ఱెక్కలు కమర వయ్యె * గీ॥ నను జూపక మ్ముఁ లేనిమ్మహాచలమున। నాఁటగోలెను నెచటికి నరుగనే
రకున్న వాఁడ నాతమ్ముఁ డెట్లున్నవాఁడొ। యెఱుఁగ నెఱుఁగింపరే నాకు నిష్ట మెసఁగ * వ॥ అనిన నేము తనికి భవదీయవృత్తాం
తంబును రావణుండు సీతాదేవిం గొనిపోవుటయుం దదర్థమై రావణుతో జటాయువు సమరంబు సేసి యీల్గుటయుం జెప్పిన
వినిదుఃఖితుండై సంపాతి యస్మదీయప్రవర్తనం బేర్పడ నడిగి మాకిట్లనియె * ఉ॥ రావణు నే నెఱుంగుదు సుపర్వరాక్షసుదుస్స
హుఁ డన్నిశాచరుం । డీవనరాశిమధ్యమున నిచ్చటికిన్ శతయోజనంబులన్ । భూవిదితంబు లంక యను ప్రోలు తదీయని
వాస మచ్చటన్। భూవరుదేవిఁ గానఁ నగుఁ బోఁడర యుండు గృతప్రయత్నులై * క॥ అని యతఁ డుచరించినఁ దఱి। మును సాగ
రతరణకార్యమునకును పాయం । బును దలపోయు నెడన్నే। నని యుత్సాహంబు సేయఁ డయ్యెను కండున్ * మ॥ జననాథో
త్తమ యేను బూని భవదాజ్ఞాలీల చెల్వంబుమ। జ్జనకుండైన సమీరదేవు కృపయున్ సత్త్వోన్నతుం జేయఁగా। ఘనవాస్తుంగ
తరంగసంగతమహాగ్రాహోత్కటగ్రోగ్రదుర్దర్శనమై పేర్చు పయోధి దాఁటితి జవాశ్చర్యైకసంపాదినై * ఉ॥ ఆలవణాబ్ధి
మధ్యమునందుఁ ద్రికూటనగంబు మీఁదను। త్తాలవిశాలహేమమణిధామసముజ్జ్వలమైన లంకయన్। ప్రోలది గంటి నెంత
యు నపూర్వ ముదద్విభవంబు దేవ యా। చ్పోలలితాంగి నారయుచుఁ జొచ్చియ నేకవిధంబులం దగన్ * వ॥ అరసి యొక్కెడ రా
వణాంతఃపురంబైన యశోకవనంబునందు * సీ॥ కన్నీరు జడిగొని క్రమ్మఁ బ్రాఁకెక్కినకమ్రకపోలభాగములు గలిగి। యపశ
తైలయొరిగినయంగవల్లిక పొంతనున్న యాభూరుహంబు నూఁతగాఁగ । వెడలుగట్టూర్పుల వేఁడిమి నవసినయధరపల్లవముశో
భాసంబోఁ దలఁపులనంపడిదండడించి నత్తాన్ని గడలు శిరఃకంపగతుల మేఱయ * గీ॥ సున్నపుణ్యమూర్తిను త్తమసౌందర్య। ప

వనతాన్యనా ర్తమైనదాని। గనివిదేహతనయగా నెఱింగితి నేను।హారఘు ప్రవీరయనుచునడు * క॥వినయమునదేవ
రం।జనియభివందనము సేసిజానకిరఘువర।వనుదూత నేనుమారుత।తనయుఁడ వానరుఁడనిన్నుఁదడవనిచటికిన్ * వ॥ అ
గుదెంచితిరామలక్ష్మణులత్యంతకుశలంబుననున్నవారు వానరేశ్వరుండైనసుగ్రీవుండు వారితో సఖ్యంబుసేసితత్కార్య
బుదీర్పంబూనెనింకమసలక నీహృదయేశ్వరుండు నను దెచునూఱడిల్లుము * క॥ రక్క సుఁడుగాను సుమీ।నిక్కము వానరు
డ నేను నీమదిలోనన్।దక్కుమనుమానమునవుడు। నొక్కింతదలంకొనినముత్సుకయయ్యెన్ * వ॥ అద్దేవి వానికిట్లని
నన్నాని న్నెఱింగితినదియెట్లనిన రామహితాన్వేషియగువాఁడవిద్ధుండను వృద్ధరాక్షసుం డింతకుమున్న త్రిజటచేత
కెఱుంగించె నతనిపలుకులు దప్పవు రాఘవుండు సుగ్రీవసహాయుండై యునికిగలిగెఁగావున నీవింక దడయక యీశ్వర
ుం దోడ్కొనివచ్చి నాకుం బ్రియంబు సేయుము నీకుఁ గార్యసిద్ధి యయ్యెడుమని తనశిరోభూషణంబైన యీరత్న
బు మీకునభిజ్ఞానార్థంబుగా నాచేతికిచ్చి మఱియుఁ జిత్రకూటచరిత్రంబైన కృతకవాయసకథయునుం జెప్పె నేనులంకా
పురదహనంబు సేసి దేవరకునింతయుఁ జెన్నవింపవచ్చితి నని చెప్పి హనుమంతుండు జానకీప్రసాదంబు మూర్తీభవించి
నపగిదినున్నయమ్మహామణిరాజచూడామణికి సమర్పించిన * గీ॥ అమ్మనోజ్ఞరత్నమక్కునఁ గదియించి। పులకలెగయ
గొంత ప్రొద్దువిభుఁడు।జానకీకుచాగ్రసంగమసుఖుండై।నట్లయుండెముకుళితాక్షుఁడగుచు * వ॥ ఇట్లు రాఘవుండుసీతా
వృత్తాంతంబువిని తత్సమాగమకుతూహలవ్యగ్రుండై సుగ్రీవుంజూచి మనదండు నాయతంబు సేయుమనిన బ్రస

——* వానరవీరులు నానాదేశంబులనుండి సుగ్రీవునొద్దకు వచ్చుట. *——

దంబనినలు దిక్కులం గల వానరనాయకులం బిలువంబంచిన * క॥ శతకోటిద్వయహరిపరి। వృతులై చనుదెంచిరు
లవీరులుకీరోద్ధతులు గజుఁడు గవయుఁడువి।శ్రుతముగ రఘుపతికిఁ దోడుసూపఁగడంకన్ * క॥ అఱువదికోటులు పినరులు
అక జగత్త్రయముఁ బెలుచను వ్రేత్తుగొనం।దఱిగొన్నయట్లు వడువఁగ। నెఱసిసుముదుఁడరుగుదెంచె దన్నపవగుఁగనియెన్
ఉక్కోటిసహస్రసేవదనుఁ గొల్వఁగ వానరకోటికెల్లఁదా।మేటిమహాబలుండు నిరమిత్రుఁడు మిత్రసహాయుఁడై తగస్ఫీ
కినుబ్బగాఁ జటులవేగసమంచితపుచ్ఛగుచ్ఛపి। స్ఫోటితదిగ్విభాగుఁడగుచన్ జనుదెంచెను షేణుఁడుత్తర్జన్ * క॥ గణ
తింపరాని వానర। గణములతో దధిముఖుండు గామద్ధ్యేతులా।గ్రణికిఁ బ్రియంబుగవచ్చెధ।రణిభాగము వాహినీభరణ
తముగాన్ * గీ॥ శతసహస్రకోటిసంఖ్యల నెలుగులు। గొలువ జలదనీలఘోరమూర్తి। జాంబవంతుఁడతులసత్త్వుడై
చనుదెంచె।భూవవరుని కార్యమునకుఁబూని * వ॥ మఱియును నేకులనేకబలంబులతోడం జనుదెంచిరిట్లు కూడిన కపివరు
పారబలశౌర్యసారులతిఘోరంబుగాఁ బేర్చి గుములుచుం బొబ్బలిడుచు దిరుగుచు మసమసచు మలయుచుం బొలయుచు మత్త
ర్తిల్లి గుహాలయంబులను సరిత్ప్రపాతంబులయందును నానందంబుల విహరించుచుండిరి తదనంతరంబ * వ॥ ప్రభవోప్వే
నుంగుదమ్ముఁడు మహాభాగుండు సౌమిత్రివీ। తభయుండై కొలువంగపీంద్రబలసంతానంబుతో నుగ్రధిన్। శుభలగ్న
న రాఘవుండు గదలెన్ సుగ్రీవసాహాయ్యసం।త్ర భవోత్సాహమెలర్పదర్పితరిపుప్రాలేయతిగ్మాంశుఁడై * ఉ॥ అహ
వీరవాహినులకన్నిటికిన్ముగమైమరుత్సుతుం। డాహవదోహళుండమరె నంగదనీలనలాదివీరులు। త్సాహము మీఱ
య్యెయి దెసం దగు శావలిమై సమగ్రస। న్నాహమహాగ్రతం జరి నాకవిరోధివధాభిలాషులై * వ॥ ఇట్లు నడి
డ నేకంబులు భూత వన్యఫలజలాశయంబులుగలు సుప్రదేశంబుల విడియుచుఁ గపిసైన్యంబు కతిపయదినంబులకుదక్షిణో
ధితీరంబు సేరి రెండవ వారాశియుంబోలె ఘూర్ణిల్లుచుండెనంత రాఘవుండు రవితనయుం జూచి యిట్లనియె * క॥ మన
బలమును నతిబహుళము। వననిధియును దుస్తరంబు వానరవరయి। వ్వననిధిఁ గడచను పాయము। మనకొక్కటి సెప్పుమ
పు మాతసుభంగిన్ * గీ॥ అనిపచారించు నెడఁ గొండ అధిపుఁ జూచి।జలధి బలితంపు తెప్పలఁ గడతమనిరి।ఘనపుకలములు
కట్టికడతమనిరి। కొండ అంతయు విని రఘునందనుండు * సీ॥ అల్లన నగుచు నిట్లను మీరు చెప్పెడు నుపాయంబులు
గును నైన।నగణితంబైనయీహరిసైన్యముల కెల్లఁ గలములు దెప్పలు వలయు నన్ని। సమకట్టుటరయ నశక్యంబు శతయో
నాయతంబైనట్టియంబురాశి।కలములఁ దెప్పలఁ గడచుచో పుకోటియొకరునఁ బైఁబడిపోవువకున్నె * గీ॥ యదియుఁ గా
యల్పులగు వణిగ్జనముల। యోజ శూరతతికి నైజముగునె।కాన నాదుమతము గాదివ్విధంబున। మనసునిశ్చయంబు

డమీరు * చ॥ వ్రతము ధరించి నిష్ఠ నుపవాసవిధిం గొలుతుఁ సముద్రునాశ్రితుఁడు ప్రసన్నుఁడై తెరువు నిచ్చుటయొంతయుఁ గల్గనేని మే । లితరునిఁగా ననుండలఁచె నే నియమానువరోష వేషదీ । పితశరవహ్ని నిజ్జలముఁ బీల్చెదఁ బేర్చెదనొక్క ఫ్రే

* రాముఁడు దర్భశయనుండై సముద్రుం బ్రార్థించుట. *

ల్మిడిన్ * వ॥ అని పలికి దశరథసూనుండు దాసును దమ్ముఁ గుముము పవసించి దర్భశయనులై జలధీంద్రు నుపాసించుచున్న తనముఁ బ్రండు సకలజలచర ప్రకరపరివారుండై రాఘవునకుం బొడసూపి యయ్యానీవిలసఁద్ బ్రీతుండనైతి నీకెయ్యది ప్రియంబు సేయవలెఁ జెప్పు మనిన నతండు నా మలంకకుఁ బెరుగం దెరువిచ్చునది యీవినాఁడు సూర్యనిభంబులైన మదీయదివ్యాస్త్రంబుల నిన్ను శోషింపఁ జేయుదు ననిన విని సరిత్పతి రఘుపతి కిట్లనియె * సీ॥ జననాథ నీ కార్యమునకు నే విఘ్నంబు గావింప నోపుదు నే విధమున । వినుము నా వాక్యంబు జనులెల్ల నెఱుఁగ నీకిత్రాటి నేఁ దెరువిత్తునేని । యిల నెల్లవారును విలసితదివ్యాస్త్రబలములఁ సాధింపఁ గలుగునన్ను । మీ యందుఁ గపివీరుఁడా యతఁడు విశ్వకర్మ సూనుఁడు శిల్పకర్మవిదుఁడు । నీలుఁడు నాఁ గ నొక్కఁడు గలఁడు వాఁడొల సివా । యందుఁ దరులు గిరులు నొంకవైవ । నవిధరింతు నేను దివిరి నీకది సేతు । వుగను దడ మకరిగి వగఁ జగెలుము * వ॥ అని యతని నెడం బతిచి సముద్రుండు సనుటయు నరస్సీమపతి నలు రావించి సేతుబంధనంబు సేయ నియోగించిన ననేక వానరసహస్రంబులు నలుదిక్కులకుం జని గిరిశిఖరంబులు దరువులు విఱిచి తెచ్చియిచ్చుచుండ నన్నలుండు మున్నీటియందు శతయోజనాయామంబును దశయోజనవిస్తారంబునుంగా నతిదృఢంబగు సేతుబంధనంబు నిర్మించె నయ్యవసరంబున * గీ॥ అన్నతోడ నలిగి యాపుత్రులు దానవి । భీషణుండు వినయభూషణుండు । నెమ్మి నరుగుదెంచి నృపశిరోమణి రాముఁ । శరణుఁ జొచ్చె భక్తిభరితుఁడగుచు * క॥ ఆ రాక్షసముఖ్యుని యా । కారము నింగితముఁ జూచి కాకుత్స్థకులో । దారుఁడతని నతిధార్మికుఁ । గా రూపించి ముదమొప్పఁగాఁ గొనియెదుర * ఉ॥ వానికి దానవేంద్రవిభవంబున నస్తము నిచ్చువాఁడు గాఁ । బూని ప్రతిజ్ఞఁ జేసి కృతపుణ్యుఁడు లక్ష్మణుతోడఁ జెల్మియు । న్వానికి నిచ్చెఁ జెచ్చెరన వారితవానరసైన్యయుక్తుఁడై । వానిఁ బురస్కరించుకొని వారిధిఁ దాటె మహాగ్రలీలతోన్ * వ॥ ఇట్లు సేతుమార్గంబున సాగరోత్తరణం బాచరించి త్రికూటపర్వతంబెక్కి లంకానగరంబు చుట్టును శిబిరంబులు సంఘటింపఁబంచిన * క॥ తాలైలా గరు సాలరసాలతమాలద్రుమ పంజజంబూజంబీ । రాలంకృతలంకావన । జాలంబుల పిడిసె వృక్షచరసైన్యంబుల్ * వ॥ తదనంతరంబ రావణు చారులైన శుకసారణులను వారలు వానరాకారంబులు దాల్చి శిబిరంబునఁ గ్రుమ్మరుచున్న నెఱింగి విభీషణుండా రాక్షసులం బట్టించి రామునకుఁ జూపించిన నతండు వారికి నిజసైన్యంబంతయుం జూపవ నియోగించి విడిచిపుచ్చినఁ జని యయ్యిరువురు నమరవైరికిఁ గపిసైన్యంబు దుర్జయంబనియును రామలక్ష్మణుల తేజోమూర్తివిశేషంబులును నెఱింగించిన నతండు దానిఁ సరకు సేయక సమరంబునకు మోహరించి * సీ॥ బద్ధశిలాయంత్రబహుళమై యుత్తాలితాట్టాలకాభీలమై యుదగ్ర । కేతుపతాకాప్రకీర్ణమై తోమర చక్రముద్గరపట్టిసత్రిశూల । శరశతఘ్నీముఖసాధనోపేతమై యుగ్రమహాసురయోధవీర । సంకులంబై హయస్యందనవేదండచండమై సముదితసత్త్వసాల । మైయలంఘ్యపరిఘమై తృణకాష్ఠజలాదివస్తుభరితమైన లంక । కధికరక్షఁ జేసి యప్రమాదంబున నుండె రిపుజిగీష నుదితబలుఁడు * వ॥ ఇట రాఘవుండును సుగ్రీవసహితుండై యుండి యంగదుం జూచి నీవు రావణు పాలికిం జని బుద్ధిగఱపి యతనికిం దగిన తెఱంగు సజానకి

* అంగదరాయభారము. *

డుచుట మేలని చెప్పవలయు నిదని దినంజని యవ్వీరుండు * శా॥ లంకాద్వారము దుర్నివారగమనోల్లాసంబునం జొచ్చి నిశ్శంకుండై సురశత్రుసైనికసహస్రంబులను జూచియా । శంకంబందఁగ లీలమైఁ జని సుహృత్సంగంబు గొల్వన్నిరా । తంకుండై కొలువున్న దైత్యుఁగని యుద్యన్మూర్తియై యిట్లనున్ * క॥ ఇనకులతిలకుఁడు బాణాసనవిద్యాగురుఁడు రామచంద్రుఁడు నీతో నసురా యిట్లనుమని పనిచెను । వినుము తదీయోక్తిభంగి విస్పష్టముగాన్ * సీ॥ అనపరాధులఁ గాననాంతరమ్మున నున్న పేదతాపసులఁ జంపితి పలువురఁ । నమరుల ఋఘులు పుట్టాంద్రను జెఱపట్టితి తఖిలలోకములకు నలఁతి చేసి । తదియెల్లనొక తలయేవు మీఱఁగ నన్నుఁ జెనకుట యొకతల చెప్పనేల । బలిమిమిమించఁగ మందిబంటవై వెసలు ముక్కయ్యంబు మనట్లుగాక యున్న - గీ॥ శరణుఁ జొచ్చి నా కుజానకి నొప్పింపు । మొంపు వెంట బ్రతికి యుండదిజ । దన దీయశరశరా శివిషములు । కెఱయునీవ ప్రాణమిం

తః జను* క॥ మనుజుండనైననాతెఱఁగనుమానము వాయఁజూచు మహాహవభూమిం। దనురాక్షసులన నీపురఁ। మునకు
ః సేనరిత్రపోనేర్చెదనే * వ॥ అని పలుకుచున్న యంగదు పరుష భాషణంబులకుం గోపించి దనయవ్వతిక న్నెఱిఁగిన లుబ్ధ
రక్కసులు గ్రక్కున నవ్వాలినందనుం బొదివిపట్టిన బిట్టుగసి హర్మ్య శిఖరంబు పైకి దాఁటుటయుఁ దదాక్షేపవేగంబున
నన్నిశాచరులు ధరణీతలంబున జర్ఝరితశరీరులై పడిరి హరివీరుండు తదీయాస్థానమండపంబు నవరత్నమయంబగుశిఖరం
బు రాక్షసనాశహేతుసంభూతమహోత్పాతంబు లోలెఁ బడఁ దన్ని యాతుధానుఁ బయచ్చటనుండి శిబిరమధ్యంబునకు
నేఁ ఘింభూవాథునకుఁ దన సోయివచ్చిన తెఱంగు విన్నవించెం దదనంతరంబ రాఘవుం డనుమతంబున * మత్తకోకిల॥ తాలసాలు
లో గ్రహస్తులు వగ్రగోత్రమహీధరో। త్తాలదేహులనేకవర్ణులు దారితాఖిలజృంభా। భీలవాలశిఖోగ్రులుగ్రభీరసత్త్వు
లు వానరుల్ । లక్షకల్పులు పేర్చి సంతనకట్టి రాహవకేళికిన్ * క॥ పసువడి మొత్తములై బంధుర ఘోషం బెసఁగఁ బొంగ
తెంచు హరీశ్వరబలమునం దుఘవసాగరపీచి వికాసరేఖ కానంగ నయ్యెం * మత్తకోకిల॥ కోటఁ బన్నిన ఘోరదానవకోటి
డఁ దోలియుం గోటయెల్లెడలున్న పాగ్రతఁ గూలఁ ద్రోచ సమున్నతః తూటతోరణయంత్రకేతన గోపురాట్టకసం
తుల్ । పీటతాటము సేసి రక్కపి వీరులుగ్గటమార్గలోన్ * వ॥ మఱియుఁ బ్రాకారంబు పైనున్న గదాకుంతముసలక
ముఖంబులు గైకొని లంకామధ్యంబున వై వఁ దొడంగిన నాబాలవృద్ధంబుగాఁ బౌరలోకంబు హాహాకారవ్యాకులం బై
గంబడియెనంత రావణచోదితులైన దానవులు నానాకోటిసహస్రసంఖ్యులరిగి యొక్కెడక్కడ యాని కపిసైన్యంబుల
దోలి యెప్పటి యట్ల ప్రాకారంబుం గైకొని నిల్చిరప్పుడు * క॥ మునుసురకటబలములచే। ననయంబును గపిలవర్గ
నదిమగుడన్। దనుజబలసంవృతంబై। ఘనపటలచ్ఛాయఁ గోటకరమొప్పారెన్ * క॥ వనచరసేనలు దెరలిన నవా
శోత్రములున్నవతులిష్టులుగయ్యా। మ్మునఁ గడంగుటఁ గ్రమ్మఱఁ గొనకొని కపిసేన యెల్ల కోటకుఁ గవిసెన్ * వ॥ ఇట్లు గవిసిన
బ్రాకారరక్షకులైన రాక్షసులు వారలం జేరనీక శిలాశూలపరశుపట్టసముద్గరభిండివాల ప్రముఖంబులు ప్రయోగించుచుండ
గైకొనక వానరులు వృక్షశిలాప్రకారంబులు ప్రయోగించుచుం గడంగి ప్రాకారంబు బ్రాలుటయు నయ్యగు దెఱఁగు
వారికిం గేశాకేశియగు సమరంబయ్యెం బదంపడి రావణుండు పనుప బర్హిణుండును బ్రజంఘుండును ఖరుండును గ్రో
ధుండును వృద్ధుండును నను రాక్షసులేవురు ననేక రాక్షససేనాపరివృతులై పురంబు వెలువడి మాయగా వింధియదృశ్యా
రులై కపిసైన్యంబు నొప్పింపం దొడంగినం గని * ఉ॥ దారుణవిక్రముండు రిపుదర్పవిభేదిమహాస్త్రవేది మా। యాని
విదుండు నగ్నిభీషణుండేగుదెంచియ। వ్వీరులమాయయుం జలము వ్రేల్మిడిలోఁ గుదియించి వీరకేళిరసికుండు వా
లీలమెయిం దునుమాడె నందఱన్ * క॥ ఆతనిశరపాతంబుల। చేతం గడు నొచ్చి దైత్యసేనసగము ధా। త్రీతలపతి
య్యె। భీతిం బఱచి పురము సొచ్చెం జెఱపగము వెసన్ * క॥ అదియెల్లవిని దశాననుఁ। డుదిత క్రోధుండు మంత్రియుతముగ
డలెన్। మదగజఘోటకసైనిక। పదహతిభగ్నావనీవిభాగుండగుచున్ * వ॥ ఇట్లు వెడలి యభేద్యంబగు నౌశనవ్యూహం
సంఘటించి వనచరబలంబున కుంగవిసినం గని రాఘవుండు బార్హస్పత్యవ్యూహంబు దీర్చి పేర్చి యెదురుకొని యెనాసేన
రెండును డొండన కాండక్షుభిత సాగరంబుల తెఱంగు దోఁచ నొండొంటిం గవిసెనప్పుడు రాముండు రావణుతోడం
వడియెలక్ష్మణుండింద్రజిత్తును సుగ్రీవుండు విరూపాక్షునిం దారుండు ఖర్వుం దాఁకిరిట్లు భయబలంబునకును దేవాసుర
రంబో లెనాభీలసమరంబయ్యె నందు * క॥ సౌమిత్రి శితశిఖ। స్తోమంబులనసురపతిసుతుం బొదివి నసం। గ్రామము
దోలఁగక యతఁ। డామను జోత్తమునిముంచె నాశుగవృష్టిన్ * ఉత్సాహ॥ అమరవైరిభుఁడు దశరథాగ్రసుతుఁడు
న। సమరసత్త్ర తాపకోపజాజ్వలచ్ఛరీరులై। తుముల బాణపటలవృష్టిఁ దొప్పఁ దోఁగి రిర్వురుం। దమకు మేదిని
మకతః సి రాహవంబునన్ * వ॥ తదనంతరంబ * క॥ ఆ రావణుండు నిజదోస్సారమున నరాము బాహుసారం బతిశ
గుటేర్పడఁగవి। వీరారంభంబు గడఁక విడిచిరయముమునన్ * క॥ ముగిడిన గరంటుసొచ్చిన। బెగడిన శాచరబలంబు పెల్లగి
యున్। విగతభయుండు ప్రహస్తుఁడు। దగఁగోల్తలచే నెకుప్రదారస్ఫురణన్ * ఉ॥ ఆతనిఁ గాంచి తద్బలములన్ని
స్మఅవాహవోన్నవ। స్ఫీతములై కడంగుటయుఁ బేర్చి విభీషణుఁ డుగ్రవానర। వ్రాతసమన్వితంబుగ నవారణమార్గ
న్నహోరణం। బాతతమయ్యె సైన్యనివహంబులు రెంటికి నద్భుతంబుగన్ * మ॥ కృతహాసుండు ప్రహస్తుఁడాహవ

శల్లీవిదగ్ధుండు దర్పితుండై తాఁ కెవిభీషణుంగడకె మ్మైఁ బెంపారి వారిద్దఱుఁ । శితశల్యాగ్రములయాసవత్రపిశిఖశ్రేణీవరి

ప్రహస్తధూమ్రాక్షులయుద్ధము.

చ్ఛన్నులై। ధృతినొప్పారిరి చిత్రవారిధరవర్షచ్ఛన్నశైలాకృతిన్‌. మ॥ కదిసి ప్రహస్తుఁడార్చి పరిఘంబు రయంబున నె త్తి భీకరో । న్మదకరిహస్తతాడనము మాడ్కి దలర్పఁగ వైచె నీసుమై । నదయిత రావణానుజుని నాతని వ్రేటున నించుకం తయుఁ । గదలక హేమకూట గిరికైవడి నిల్చియు దీర్ఘకోపుఁడై ॥ మ ॥ శతఘంటాపరిభూషితంబును జగత్సంహార ఘోరానలో ద్ధితికీలాసదృశంబునై మెఱయుశక్తిం బూన్చి మంత్రించియు । దృఢతేజుండు ప్రహస్తు వైచిన వెసం దద్వజ్ర సంపాతపాటితవత్సుఁడయి యా లేవాఁడు శతకోటిక్షిప్తశైలాకృతిన్‌. వ॥ ఇట్లు ప్రహస్తుండు పడినం దత్సైన్యంబులు విముఖంబులగుటయు ధూమ్రాక్షుండు రోషతామ్రాక్షుండగుచు నతినిబిడబలాహకానీకభీకరంబై కాటుకొనుచున్న శౌచరచక్రంబుతోఁ జను దెంచినం జలించి బలిముఖబలంబులు దుర్బలంబులై తొలంగినం జూచి యాంజనేయుండ జేయుం డై కల్చినఁ బెల్చన నెవ్వటియల్లయాహవతులుఁ గూడుకొని రవ్వు మ॥ సీ॥ అనిలతనూజధూమ్రాక్షు రత్రతనై వ్యాయుగళం బాకునయ్యె నప్రసమర । మందునిష్ఠురవర కణాఘాతములఁ దొల్లు నరదంబులును శిలాహతులఁ దూలి। యొజులు నేలఁ గులు వత్తాలతరుహతిఁ ద్రెళ్లు ఘోటకములు పిత్రనఖర। దంతక్షతంబుల ఖిత్తాంగులై నేలఁ బడితన్ని కొను వీరభటులు నగుచు॥ గీ॥ నధికశౌర్యసారులగు కపివీరులు। చేతనొచ్చి దైత్యసేన భీతిఁ జెఱచెఁ గొంత బెండువడియుఁ జెఁ గొంత ధూమ్రాక్షు వెనుక కొదిగెనంతఁ గొంత ॥ స్రగ్ధర॥ కసధూమ్రాక్షుండు పిశ్వగ్రసనరయలసత్కాలమేఘుఁబువోలెన్‌। ఘనమార్వీఘోరక ర్షాగడగి శరశతాకల్పితాసారదుర్ధ। ర్షఁ వీరారంభుఁడై నకసకలహరిచమూసంఘముస్వాహ్వాలంబై। చనెగూలెం మూ లెలావు జలముసు బెదరన్‌ సండడిస్వచ్చెనొచ్చెన్‌ ॥ గీ॥ అతని యుద్ధతసైపక యనిలసూనుఁడనిలవేగుఁడై వఱతెంచియు ప్పెత్తి తాఁ కెఁ బ్రథనమయ్యె నక్కఱకునఁ బ్రభంగినముర। పతికెఁ బ్రహ్లోదనమఁబోలెఁ బ్రకటనయ్యె ॥ క॥ పరిఘంబులు గదలును బె కట్టగు ముగరకుచ్ఛను డుఁ వై చెనమ్మారుతిపై। నుసుగండశైలములు ఘనవితరువులు హారివరుఁడు గుర్సెదానవుమీఁదన్‌ ॥ వ॥ ఇ బ్బగిఁ బెనఁగువ చెల్లుచుండఁ గొండొక సేపునకు ॥ స్రగ్ధర ॥ లంకాలుంటాపుఁ డుద్యల్లఘుతరగమనోల్లాసియై డాసిపీకన్‌। బొంకంబేపారఁ జంచద్భుజరచితమహో భూరుహం బెత్తి వ్రేసెన్‌। గింకన్‌ ధూమ్రాక్షు వాఁ డున్‌ గెడ సెను వదనోతీర్ణగాఢ లాలధారా। పంక ప్రాంభ్రమగ్నాంఘ్రఘనవిఘటితప్రాణుఁడై యాహవోర్విన్‌ ॥ వ॥ ఇట్లంగునధూమ్రాక్షుండు దెగిన పిదపఁ పివరసైనికులాస్వి హనుమంతుని ననేకభంగులం బ్రస్తుతించుచు రజఃచయులంగనకుఁ దోలినం దూలియండఱుం బఱ విపురంబు చొచ్చి రనంబుఁ బ్రహస్తధూమ్రాక్షులమరణప్రకారంబు లెఱుంగించినఁ బ్రకటబాష్పనిశ్వాసవివర్ణవ దనుండగుచుఁ బఙ్క్తివదనుండు ॥ క॥ కలవారెల్ల మునుఁ డిసిరి। కలిగియు లేఁడయ్యెఁ గుంభకర్ణుఁడు వీనిం। దెలుపుము నొయవలగో ము పం। జలమెడపకరిపులతోడ సరి పెనఁగుడు నో ॥ వ॥ అనివిగ్రహించియప్పటికిఁ గుంభకర్ణప్రబోధంబు కార్యంబుగా నిశ్చయిం చి తదీయశయ్యాగృహంబునకుఁ జనివానిం దెలుపం బరిజనంబులం బనిచిన ॥ సీ ॥ భేరీమృదంగగంభీరనాదంబులు కాహ శఘంటికాకలకలంబు । దారుణసింహనాదంబులు నోనరింపఁగడు పెద్దవడికినంగముగదల్చి। యొదికిలిక ను విచ్చి వ్వాలు బిట్టావులించి కొండొక దేటిలేదనిల్గి। కలయఁ జూచుటయుఁ నుగ్రమ్మురనయున్నయన్నవవ్వు చుఁ దనయనుఁగు నమ్ముఁ ॥ గీ॥ జూచి యనిమొనిట్టిచోద్యంపునిద్ర యుఁ । గలదె యేరికి నిజగంబులోన । నెవ్వరేమియైరో యెఱుఁగవు నమ్ముఁడ । యుపు ద మనకు నైనయెడరు వినవె ॥ వ ॥ దశరథనందనుండైన రాముఁడు నా చేత నపహృత భార్యుండై కలహించియు నేకవాన రయూథంబులం గూర్చుకొని వచ్చి వనధిబంధించి మనవీటిపైవిడిసి మమ్మెల్లను నేలకుం గోలెకుం దెచ్చుచున్నవాఁడు ప్రహస్తా దివీరులు పెక్కండ్రు వానిచేతం జిక్కి రీవు కాక వానిజయింప నన్యుండు శక్తుండుగాఁడు గావున లెమ్ము ప్రకృష్టనంబగతు మైనడిచిపొడిచి గెలువుము దూషణానుజులు వజ్రవేగప్రమాథులు నీకుం దోడ్పడియెదరు విన నట్లకాకయని కుంభకర్ణుం

కుంభకర్ణుండు యుద్ధంబు చేయుట.

డు హితవరికరబద్ధుండై పరిజనంబులతోడం గూడి పురంబుల వెడలి నడతెంచి ॥ లయగ్రాహి ॥ దారుణపవానలశిఖారుణశిరో రుహుఁ గభీరఘనఘర్ఘరశరీరుఁ బటురోష । ఘూర్ణనయనాంతగళితోరుతరవహ్నికణ ఘోరముఖదంతవలయారభసదం

శా॥ ఘోరరుధిరాధరుఁడుదారభుజసారణవిదారితదిగంతుఁబదభారవినమద్భూ । భారుఁ డద్రి జగద్విజయభూరిబలుఁ...
వీరుఁగనియచ్చెరువుగూరఁగపివీరుల్ * క॥ రక్కసుఁడు మదనమదిలోనక్కపివీరులను జీరికయునఁగొనక వే। రుక్కునఁ...
పలవీరుల। దిక్కునకుఁగదియవచ్చెఁదీవ్రస్ఫురణన్ * మ॥ వడినడ్డంబరిఁగట్టి నెట్టనహరి వ్రాతంబు పెక్కా వ్రాకులన్ బిక్కు...
ల్వానిమహాశస్త్రాస్త్రములనాభీలంబుగాదైత్యుఁబి। ట్టఁపర్వైవఁగఁజొచ్చెఁగొండలుచలంబారంగ వేడాసదం...
దత్కాయముసించిరుగ్రనఖదంతన్యాససంకీడలన్ * ఉ॥ కన్నులనిగ్రదేఁజాగనకంపితుఁడై యతఁ డెంతచేసినన్...
నెఱుంగకొక్క మొగిఁదక్కపిసైన్యచయంబు బోరఁజే। రన్ననప్రిఁగజొచ్చెవిలయాగమసంభృతదర్పరోష...
తలీలఁగాలుఁడుజనోత్కరముగ్రసియించుచాడ్పునన్ * వ॥ ఇట్లు పవనచండ పవహాతువజ్రబాహులు లోనుగా...
పెక్కండ్రుయూథపతులను బహుసహస్రసంఖ్య వానరయూథంబును మ్రింగియు గదగొని వచ్చుచున్న యన్నిశా...
నిమారోకనోడి తారప్రముఖులైన బలీముఖులు పలువంకలం జెదరి పఱచిన * మ॥ కపిసుగ్రీవుఁడు బిట్టదల్చుచు...
బారదైత్యేంద్రమా। ర్గోనిపాలంబున వానియాస్యగడునోరంబుగాఁ బూన్చి వ్రే। సినవా వ్రేటుననిద్రదేజకిఁ...
యుసారించియ। పమ్మనుజాళుండుకపీంద్రుఁబట్టె రభసోన్నాదంబు మై నార్చుచున్ * క॥ పట్టువడిన సుగ్రీవునిఁగట్టె...
గాఁ దియధికకలుషితమతియై। పట్టుఁడు లక్ష్మణుఁడుసురంబిట్టెసెఁ బిపుగుఁబోనివృథుబాణముఁన్ * సీ॥ ఉరమాడి...
శరంబుద్విపోవుటయునుగడునొచ్చి యాకుంభకర్ణుఁడలిగి । వెనవాలితమ్మునివిడిచితోరపుశిలగొనుచుమక్కనరామ...
ర్మితమ్ము। దెసఁబాఱు దెంచినధీరుండు సౌమిత్రి భల్లయుగ్మమునఁదద్బాహుయుగము । నఱికి మాయాబలోన్న...
త్యుఁడుచతుర్బాహుఁడై తోఁచిన భానుకులుఁడు । గీ॥ చేతులెల్లఁదునిమెశితభల్లములవాఁడు। మఱియు నేకహస్తను...
ష్ప్రి। భాగుఁడైనఁగినిసిబ్రహ్మాస్త్రమేసినఁ। గూలెనసురకొండగూలినట్లు * వ॥ ఇట్లు కుంభకర్ణుండు దెగటారినఁ...
ణానుజులు వజ్రవేగుండును ప్రమాథియు రాఘవానుజుండలపడినిబిడబాణౌఘనిమగ్నుం జేయుటయు పతండును వాని...
బాహుళంబగు శరజాలంబునం బొదివినఁ గయ్యంబొక్క మహాశ్చర్యంబు చూపఱకు రోమహర్షణంబై చెల్లె దదనం...
బ * చ॥ అనిలసుతుండు నీలుఁడురయంబెసఁగన్ బఱతెంచియమ్మహా। దనుజులమీఁద నేపున మదగ్రమహాద్రియుగంబు...
చ్చి వై। చినఁగపురూపఱం బడిసి చెప్పఁగఁజావఁగలేక పోయిరి । ద్దనుజులు వానరోత్కరము వద్దయునుబ్బనన్...
క॥ ఆపలపడినలు దెసలం। గాపులక్రియఁ జెదరిపాఱికడువడి రక్షో। నీకములులంక సొనిమిది। వాకిళ్లందూతె బౌరవర్గ...
దలఁకన్ * క॥ అంతఁ దనకూర్మితమ్ముఁ। డంతపుఁగూడుటయు దూషణానుజమృతివృ। త్తాంతంబును విని యెంతయు। వంత...
రియఁజెంబ జిక్కవదనుఁడవశుఁడై * వ॥ అయ్యవసరంబున నాముక్తకవచుండు నాబద్ధతూణీరుండును బ్రచండకో...
దండపాణియుఁ గృపాణబాణ బాణాసనాది వివిధసాధనోపేతసన్నిహితస్యందనుండును బురందరహృదయసాగర...
రుండును నైన మేఘనాథుండు దండ్రిం జేరంజను దెంచి వినయంబున నిట్లనియె * చ॥ వగవఁగ నేల దైత్యకులవల్లభ యే...
గంగనిమ్మెయిన్। జగములనీదు శత్రులకు శౌర్యము సెల్లునె వృత్రవైరిలో। నగుసురకోటియే పడఁచి యార్థిజయోన్న...
మద్గ్రో। తిగములనోర్చు టెంతపని దేవ నను న్గృపఁబంపు మాజికిన్ * ఉ॥ కూడినకోండముచ్చులను గ్రోతుల...
కినక్కఁజెం । డాడెదనుజ్జ్వలోగ్రవివిధాంబకచుంబిత జిహ్మఖుండనై। యాడెదవీరనృత్యమురయంబునఁ బార్థివసూను...
లన్। గ్రీడయిపోలెఁ గిట్టిపెనకేలుగఁగట్టెనఁ బట్టితెచ్చెదన్ * వ॥ అనినం దేవోంద్రమందోదరీసుందరుం డిట్లనియె * సీ॥ ...
రాక్రమలీలనిక్కమే నెఱుఁగ నేపుత్ర నీభుజబలస్ఫురణమునన । కాదె వాకిట్టివిఖ్యాతియుసిరియునుగలిగెగర్వాణ...
బుతోడఁ। గూడనయ్యింద్రుఁడిఁ గొనివచ్చి నాబంటుగానొనరింప వేగర్వ మెసఁగ। మాయావిందుండవు మహితదివ్యాస్త్ర...
శారదుండవు నీవు సంగరమున । గీ॥ జగతులెల్లవెఱుగుపడఁగ దివ్యాస్త్రశి। స్ఫారదుర్నివారభంగిఁ జిక్కు। వఱుపు నీమహా...
బాణపాతంబులు। దశరథాత్మజుల కుదరమె యోర్వ * గీ॥ నిఖిలశత్రుచయము నిశ్శేషముగఁ జంపి । యనఘసమరవా...
లైనయన్న। దీయజనులబుణమునుదీర్పుమమసలక। పోయిరమ్ము పోరఁబోడిదిగెలుము * వ॥ అని కౌఁగిలించుకొని వీడుకొ...

ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణుతోడ యుద్ధము చేయుట.

ననింద్రజిత్తు సత్వగుండై యరదంబెక్కి లంకాపురంబు వెలువడినంగని వనచరానీకంబు లార్చుచు నెదురునడచుట...

సతండు హానిఁ జెందకయు సరసగొనక కరతలం బెత్తి లక్ష్మణునిఁ బిలిచిన * క ॥ వినయాతంకుమహాస్త్రీ । నినదంబు గగన
ధారిణీమధ్య - బేల్లను (మ్రో)యమత్తగజమును । గనిన వ్యగేంద్రుండువోలెఁ గడఁకం గవిసెన్ * వ ॥ అంత * ఉ ॥ జైత్రులు
గోత్రభూమిధగసారులు వార్ధిగభీరులుల్లస । చ్చిత్రధనుర్గతి శ్లావిదుల జేయులు భూరిజయార్థులప్పుసా । మిత్రియామే
ఘనాథుఁడు నమిత్రవిభేములు దాఁకిరాప్పిలో । కత్రయభీకరప్రథుకౌతుక వేల్లితచిత్తవృత్తులై * క ॥ పచ్చరముమీఁజ
న్గొడొరు । జిచ్చలుపి కుగులను బోఁ శితశిఖములన్ । జెచ్చెరనొంచఁగపలు నేర్పచ్చటఁ దల్యంబయయ్యెనయ్యుర్ధఅక్షన్ *
క ॥ నక్కం బెనవుకురావణ । తనయాంకనిమీలజూవితానాతనికం । బెనుమున్న రాఘవానుజుఁ । డనుపను శరలీలనతిశ
యంబుగ మెఱయన్ * క ॥ అంతఁ బటుతోమరంబుల । నెంతయు నృపతనయునసురయోలమిన్ వైవన్ । సంతతశరములననిన
ట్టి నంతింతలు శకలములుగ నేసెనతండున్ * వ ॥ అట్టిగొడ నంగదుండు గడంగి లక్ష్మణుండలకడచియు వుండ వేగంబున మం
డోదరీనందనుం గదిసి ఘనమహీరుహంబునఁ దన్మస్తకంబు వ్రేసినం జలింపక నిలింపవైరినిశిత ప్రాసంబు వాసవపాత్రుం
జంపనెత్తుటయు లక్ష్మణుండు దానిం దుత్తునియలు చేసె నయ్యసురయు గదాదండంబు నెత్తి యంగదువక్షంబు వ్రేసినం
గొలంగక వాలిసూనుండు సాలవృక్షంబున నారాతిసురథంబు రథ్యసారథిసహితంబుగాఁ జదియనడిచె నట్టి విరథుండై
యచట నంతర్ధానంబునొంది గగనగతుండయ్యె బదంపడి * క ॥ ఎవ్వలననుఁ బొడగనఁబోయతఁ । డెవ్వరి నెటు సేయునో కొఱయిండ
నుచుఁ గడు నవ్వే అవడి కపిసేనలు । క్రొవ్వుసెడన్ బడ్జి వదనుకొనుచు క్రుద్ధుండై * చ ॥ ఉఱుముచు నంతకాలజనితోగ్రబ
లాహకలీల దోఁచఁగాఁ దఱుచగు ఘోరపుంబిడుగు తాఁకున బోనిశరప్రతానము । క్క అందొడిగించుచుం గపిబలావళి
ద్రుంచి కలంచె నేపున । న్నాఁకులునొంది బాణమయనీరధిముంచె రఘుప్రవీరులన్ * క ॥ మాయాధికుఁడంతర్హితుకా
యుఁ బురందరవిరోధిఁ గాకుత్స్థులకు క్రోధాయత్తులగుచు నేసిరి । ధీయుక్తులు శబ్దభేదివ్యాస్త్రములన్ * వ ॥ వానికి నలిగి సు
గ్రీవాదివానరులు వృక్షశిలాప్రకరంబులు గైకొని యాకసంబున కెగసిన నస్థానవు వారి కందఱ వెఱచఱువ నేయుట
యుఁ జేవచెడి మగిడిరనంత విలువక వాఁడితూపులు వఱపి రామలక్ష్మణులఁ గరంబు నొప్పించినఁ జేయునది లేక యయ్యన్న
యుండమ్ముండును గపిబలంబులు జలధరణీతలంబునకు నొఱిగి విలయకాలపతితులై సూర్యేందుల చందంబున నున్నఁ గపి
సింహనాదంబు చేసి * మ ॥ పకమోదాగులఁ బారిద్రోత్తములఁ శుంభద్విద్రుమారఁ భుజన్ । సురసంకాశులఁ గోసలప్రభుల
నస్తోకప్రభోద్దాములన్ । వరలాభోన్నతుఁ డన్నిశాచరుఁ డుగర్వంబొప్ప దుర్వారని । గ్ధరనాగాస్త్రములన్ దదాహ
వసహీనబంధి చెనమ్ముద్ధఱన్ * వ ॥ తదనంతరంబ సుగ్రీవసుషేణజాంబవత్ప్రముఖులైన కపివీరులు రామలక్ష్మణులు
న్నయెడకుఁ జనుదెంచి యయ్యవిధియనుం జేయునది నేరక దుఃఖితులగుచుండ నవ్విభీషణుండు వారి నాశ్వాసించి బ్రహ్మా
స్త్రప్రయోగంబున నారాజకుమారులకు బంధమోక్షంబు గావించె సుగ్రీవుండు విశల్యకరణి యను నౌషధంబున విశల్యు
లం జేసె నట్లు ప్రబుద్ధులై రాఘవులు ప్రస్నాలఁ గయ్యంబునకుం గడంగి రప్పుడు రావణానుజుండు రామునకు గృతాంజలియై
యిట్లనియె * సీ ॥ నరనాథ కన్నరనాథునిపనుపున శ్వేతుండనాఁగఁ బ్రసిద్ధుఁడైన । గుహ్యకుఁడిదె మీకుఁ గొనివచ్చె దివ్యతో
యంబు లీజలములనంబుజాక్ష । నయనపద్మక్షాళనము సేయుమిప్పుడదృశ్యభూతములెల్లఁ దెల్లముగను । గానంగఁ బడును
న్నఁ గైకొని రాఘవుఁ డనుజసహాయసమన్వితముగ * గీ ॥ నట్లచేసి కనియె నంబరాంతర్ధృసంచారుఁ గృతవిపక్షసంప్రహారుఁ ని
ద్రజాలశీలు నింద్రవిద్రావణు । రావణాగ్రతనయు రహితవినయు * వ ॥ అరక్షసుండును దనపౌరుషంబు ప్రతిహతంబగు
టకు విస్మయంబంది మగిడి హోమకార్యంబు నిర్వర్తింపఁబోవ దొడంగిన నెఱిఁగి విభీషణుండు లక్ష్మణుం జూచి యిట్లనియెను

ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణుని చేతఁ జచ్చుట.

హోమము సమాప్తియయ్యెనేని యెవ్వరికి గెలువనశక్యంబు వీని వెన్నడించి గిలి తెగటార్పు మనిననతండు * గీ ॥ అప్పవె
సఁ దగిలి యశనికల్పములగు । శరము లేయుటయు నిశాటవరుఁడు । గినిసి వడిని దచ్చికీలించె లక్ష్మణు । నంగమంతయును జ్వ
లాంబకముల * వ ॥ ఇట్లు పలపడి యవ్వీరులు నిశాచరవనచరబలంబులు రణంబుడిగి వెఱగుపడి తమపోరుచూచుచుం
డనుద్దండవేదండద్వయంబు పోలికె శార్దూలయుగళంబు కరణి నసహ్యసింహయుగ్మంబు కైవడి నతిఘోరయుద్ధం
బు సేయందొడంగిరంత * క ॥ వడినొక్క పెద్ద లక్ష్మణుఁ । డడరించె నిశాతశరములారఁ [illegible] పైఁ గిమాతఁడు నాలం

సై। నేడపకనాటించెఁగలయనెనిమిదియమ్ముల్ ॥ గీ॥ వాఁడితూపులొండలవడిఁదాఁకుట యునొచ్చి। తోనకలుషరోష
కేతు। వతిశయిల్లగాఘువానుజుండురుచాప। శింజినీరవంబుచెలఁగఁగవిసి ॥ మ ॥ శితభల్లద్వితయంబునంగఘునిసంక్షేప
యుఖండించిఖం। డితగోత్రాచలతుంగశృంగశతకోటిస్ఫారఘోరానల। ద్యుతిసాంద్రంబగుశాతభల్లమెుకటంద్రుం
చెంగనతుండలా। న్వితమైయొప్పనిశాచరేంద్రుశిరముర్వీరకియాండతుండై ॥ గీ ॥ భగ్నశాఖమైనపాదపము
నుబోలె। నిట్లుసంగరముననింద్రజిత్తు। పడినఁజూచిదైత్యబలములుభయమందె। వఱచెఁజెలఁగియార్చెఁబ్లవగబలము ॥
తనయునిమరణంబేర్పడ। వినిదశకంధరుఁడుశోకవివశుండైభో। రుసబాష్పములొలుకఁగహా। యనుచుంబడిమూర్ఛ
చియఱచెంబెలుచన్ ॥ క॥ శోకంబుసైపలేకయు। శోకవనంబునకునరిగిసురశత్రుఁడురో। షాకులుఁడైజానకిఁబు। త్యాగ
జంప:జంద్రహాసముఁజెఱికెన్ ॥ వ॥ అప్పుడువయోపినయవృద్ధుండైనయవిన్ధ్యుండతనివారించియిట్లనియె ॥ చ॥
నేదశాననమహేంద్రుఁడులోనగుదేవతాతతిన్। గదనములోజయించి త్రిజగంబులఁబేరొందినియున్ననీకునిమ్మ
తునంటకడు మోసముగాదొకొయోపుదేని నే। పొదవఁగరాఘువున్గెలువుముగ్గిఁజంపినఁబెంపుగల్గునే ॥ వ॥ అనినం
చవంబుల నుపశమితరోషుండై దోషాచరేశ్వరుండు సమరసన్నాహంబున రథంబెక్కి మిక్కిలిబీరంబుసొంపారఁ
సేనాసమేతంబుగాఁబురంబువెడలినడతెంచెనంత ॥ శా॥ సుగ్రీవాదిసమస్తవానరులుప్రస్ఫూర్జన్మోపిగ్రహాగ్ర
శారతఁబేర్చిభూరుహశిలావ్రాతంబులందాల్చివా। లాగ్రవ్యాచలనంబులొప్పదశకంఠాగ్రేసరోదగ్రదై। న్యగ్ర
మంబునెదిర్చిరక్తసమరమత్యంతోగ్రమయ్యెన్వడిన్ ॥ వ ॥ ఆసమయంబున సకలమాయాకుశలుండైన దశముఖుం
మాయగావించిన ॥ క ॥ ఆరాక్షసుదేహంబుల। ఘోరగదాశక్తిఖడ్గకోదండధరుల్। వీరులుసహస్రసంఖ్యల। వారలు
యించిరసురవరులుగ్ధతులై ॥ వ ॥ వారినందఱఁగౌసల్యానందనుండు సాంద్రశరజాలంబులనవలీలందునిమితూటాడి
మ్మేటిరక్కసుండుమఱియునుఅకమాయ ప్రయోగించి రామలక్ష్మణులరూపంబులనేకంబులుత్పాదించుటయునయ్యన
యుండమ్ముండును వెఱగుపడియునుం జిడిముడిపడకయమ్మాయారూపంబులన్నియుందునిమితసనంతరంబ ॥ చ ॥
నవభానుబింబరుచిరాకృతియుకాహరియుక్తముకామహా। రథిసమరాసదంబునువిరాజితకేతనమై జయంతికా। ప్ర
యునునెనతేసుసురపాలకుపంపునఁజేసెరాఘువ। ప్రభునకుఁదెచ్చిమాతలిసభక్తికుఁడై ప్రియమొప్పనిట్లనున్ ॥
ణీనాథనురేంద్రుతేరిదిమహాదైత్యేంద్రులందొల్లియా। యరదంబెక్కియనేకులంపునిమెజంభారాతిఘోరాజిని
రదంబెక్కివధింపునీవునుమదీయస్ఫారసారథ్యని। గ్ధురథంగిన్ దశకంధరుంద్రిభువనీభం గోన్నసుత్కంధరున్ ॥
అనినమాతలినాదరించి. యరదంబా రాఘువుండెక్కియు। కుండన మీఁదెక్కి రిపుకోటిమీఁదవిలసత్కోదండ
మహా। స్వనభిన్నాఖిలదిగ్విభాగుఁడగుచున్శాతాస్త్రధారాభిషే। చనపూతప్రతిపక్షసైన్యుఁడగుచున్
భసుర్వారతిన్ ॥ ఉ॥ అస్త్రతిరావణుడు విలయానలకుస్సహమూర్తియై రేఁ। ద్రోగ్గముమీఁదఁదేరు
గ్రగతిఁబఱపించి సంగతో। ద్వృగ్తశరప్రవాహపరిపీత దిశాముఖుఁడైనఁజూచిసే। రుత్తలనంది రాఘ
టెక్కాడవినుండిరగ్జుల్ ॥ వ ॥ ఇట్లుగామరావణులతిఘోరంబుగాఁబోరందొడంగిరంతఁబజ్జివదనుండుగబిక
శరాళంబున్శూలంబురాఘువుమీఁదంప్రయోగించినసతండుసనసుపసనదాఁదునియలు సేసిననీసునంబెరిగిసురవైరియ
యుసుందరతరంబశతసహస్రసంఖ్యలఁగలశూలంబుల భిండివాలంబులుఁదోమరంబులు శరంబులుంబఱగించియం
ల్లనస్త్రమయంబుగావించిననఖిలభూతంబులు హాహాకారవ్యాకులంబు లయ్యెనసురసైన్యంబులభేరీప్రముఖతూర్య
బుసింహనాదంబులుంజెలంగెఁగొండొక సేపునకురావణప్రయుక్తంబైనశస్త్రాస్త్రదహనంబంతయునిరంతరశిఖధా
సారంబునంగిబళించిరామజలధరంబుగంభీరసారంబునంబొడలుటయుం సకలప్లవగసముదయంబునుప్రహర్షకోలాహల

శ్రీరాముఁడురావణాసురునిసంహరించుట.

ర్యుఁబడంపడి ॥ సీ॥ కిమసీయకనకపుంఖప్రభాభాసియుఁదీక్ష్ణముఖంబునుదివిజయుతు। మునిసిద్ధసాధ్యసమ్మోదావహ
నైవిలసిల్లుబాణమున్వీరవరుఁడు। గైకొనిబ్రహ్మాస్త్రకలితమంత్రాభిమంత్రితంబుగానొనరించి కార్ముకమున। సంధించి
టుజయపెట్టఁజెచ్చెర.దివిదయేయుటయునుదీప్రభంగి ॥ గీ॥ గడఁగియాశరంబుకల్పాంతవహ్నియ। పోలెఁబజ్జి

దీనీఋ। గానెన ర్చె సూతఘనరథరథ్యస। మన్వితముగ నెక్కుమాత్రలోన ॥ వ॥ ఆప్పుడంబరంబునదివ్యతూర్యనాదంబు
లు సెలంగంగలంగియసురల్లెల్లఁదోలంగిరిగంధర్వగానంబులునప్సరోన ర్తనంబులుఁ బ్రవర్తించెనింద్రాదిదేవోత్తములన్న
రదేవోత్తముం బ్రస్తుతిచుచుం బ్రమోదంబు నొందిరి ॥ క॥ ఏకోత్సవంబులయ్యెం ద్రి। లోకంబులునఖిలలోకలుంటాకుఁడు
ఘోరాకారుఁడుదశవదనుఁడు। కాకుత్థ్సనిశాతశరముఖంబునఁబడినన్ ॥ ఉ॥ అంతననంతకీర్తిశరణాగతరక్షణశాలి రాఘ
వుం డెంతయు వేడ్కతోడనసుగ్రీవ ప్రవదంబుననవ్విభీషణున్। సంతతపుణ్యుఁబుణ్యజనసంతతివర్ధనుఁగ ట్టెఁబట్టమత్యంతద
యాంతరంగుఁడుకృతాహితభంగుఁడు దానుదమ్ముఁడున్ ॥ వ॥ తదనంతరంబయవ్విభీషణుండు జానకినుచితయానంబునను
నిడుకొని రామదేవుపాలికిం దెచ్చి దేవా దేవింబరిగ్రహింపుమనివిన్నవించినతండు ॥ చ॥ అతిమలినాంగిజీర్ణమలినాంబర
ధారణిసంతతాశ్రుప్రవం కితవిలసత్కపోలవికీర్ణజటాయితకేశభారనా। యతఘనదుఃఖదూషితఁబ్రియాంగనఁగన్గొనియ
ప్రియాత్ముఁడై। నుతచరితుండుదద్దయుననోవ్యధఁజేయుచునింతకిట్లనున్ ॥ సీ॥ అధికదుష్టాచారుడైనదశాననుఁడింతకాల
ముదనయింటఁబెట్టికొనియున్న నిన్నుఁగైకొన్ననస్మచ్చరిత్రమునకుఁదోపరదేధర్మహానిపరిభవంబునకునై ప్రతికారముగ
వైరిగూల్చితిఁగాని నీకొఱకుఁగాదు। మెలఁతనీచరితంబుమేలైనఁగీడైనఁగానిమ్ము నిన్ను నిక్కముగనొల్లఁ ॥ గీ॥ బరఁగఁగుక్క
నాతఁబడినహవ్యముభంగి। యయ్యెనీ తెఱఁగునరయనిపుడు। గానఁజటఁదడయఁగా రాదు చెచ్చెర। నిష్టమైనకడకు నేగుమ
టివ ॥ గీ॥ అనినఁజెవులఁగోలిగోనచూడినట్లైనఁ। దాల్మిపెల్లగిల్లఁ దెరళనయన। మొదలునఱికి నెఱుగుకడళిచందంబున। నె
లఁ గెల్లడమున నేలవ్రాలె ॥ క॥ వెఱుగుపడి హార్ధరాగము। దఱిగినఁగను వెల్లనై వదనములు వ్రాలన్। దెఱఁగేదిజిచ్చవడిర
త్త ఱిఁదత్పరిజనము లెల్లఁదద్దయువంతన్ ॥ గీ॥ పడఁతి మెల్లనమఱికొంతవడికిఁదెలిసి। యలనమూర్తియైకనుదోయిన శ్రులుకు
లఁగెలు ముకుళించివసుమతీపాలుఁజూచి। మొలఁగుకు త్తుకఁడగులంగఁ ట్టులనియె ॥ క॥ ననుఁగీడుపొందయుండఁగ। జనులకు
నానిక్కమెక్కజనవాయక నే ననలంబు జొచ్చి వెడలెదఁ। గనుఁగొనుమిచ్చనువునాకుఁగరుణించుపుడగన్ ॥ ఉ॥ నాదసుబుద్ధినీ
చుచరణస్మరణంబయొనర్చుఁగాని నొం। డేదియునెన్నఁడుందలఁపదిట్టిదయిందొకచందమైనను। మ్మేదినియుగ్రశానుఁడుస
మీరుఁడు శీతకరుండునగ్గుడుం। గాదనకీక్షణంబననుఁగాల్పరె వేల్పులు బెట్టుసైతురే ॥ వ॥ అనిపలుకుటయుఁబృథివ్యాదిభూ
తంబులెలుంగులు సెలంగ నెల్లవారును వినందమాతమనానుంబులెఱుఁగిందియిట్లనియె ॥ క॥ వినుము త్తమరాలుపమీ। జననా
యకజనకతనయసందేహపడం। బని లేదుమాకుఁదెల్లను। జనులకునుము మొఱఁగరామసకలక్రియలన్ ॥ వ॥ అనినయనంత
రంబసకలదేవమునిసహితంబుగాఁబితామహుండుసనుదెంచి రాఘవుచేత సత్కృతుండైయిట్లనియె నయ్యా నీవుసకల
భూతదుస్సహుండై నరావణుంబరిమార్చి లోకహితంబు సేసితివివినుమునలకూబరుశాపంబునం జేసి దశగ్రీవుడు పర
స్త్రీలయందుబలాత్కారంబు సెల్లదు గావుననీధర్మపత్నియందొక్కదురితంబునుబొరయదు నీవునివ్విచారుండవైయిప్పతి
వ్ర తంబరిగ్రహించిపురంబునకరుగుమనిపలికియతనికిం బ్రియంబుగాఁ దత్సమరనిహతులైనవానరులఁబ్రాణజీవులంజేసి
పరమేష్ఠిచనియె। బురందరసారథియును దాశరథివీడ్కొనిహరిసహస్రయుక్తంబైనరథంబుగైకొనినాకంబునకరిగెనంత ॥
మ॥ అవిరోధంబునజానకీసహితుఁడై యాబద్ధరత్నప్రభా। నవపుష్పంబగుపుష్పకంబనువిమానంబెక్కియర్కాన్వయ।
ప్రవరుండిమ్ములనేగెనస్మదభరప్రాగ్భాకవారాకర। ప్లవమానుండగుచున్ బురంబునకుఁబావ్రశ్రీవిశేషోన్నతిన్ ॥ వ॥
ఇట్లరిగిభరతాదిబంధుజనంబులు నఖిలపరిజనంబులుఁ బివందింప వసిష్ఠవామదేవాదివిహితంబయిన యభిషేకశోభనం
బుపహించిరాముండు విభీషణ సుగ్రీవాది సుహృజ్జనంబులఁ బ్రకటబహుమానవిశేషంబులనాదరించి వీడ్కొలిపియభి
మతభోగంబులఁ బ్రసిద్ధుండై బహుసహస్రవత్సరంబులువసుమతీసంరక్షణంబొనరించెనిదిరాఘవుచరిత్రంబు ॥ ఉ॥ వా
రికయిట్లుపూని వనవాసనిరంతరదుఃఖమున్నవా। వైరికృతాపకారమురవస్థయునోర్చి శుభంబునొందఁడే। యారఘురా
ముఁడట్లువసుధాధిప నీవుఁ బదుఃఖమింతయున్। సైరణనోర్చి పొందెదవు సర్వమహీవలయాధిరాజ్యమున్ ॥ వ॥ అని చెప్పి
నవివిడుఁధిష్ఠిరుండు రాముపరాక్రమవిశేషంబుగొనియాడి జానకిపాతివ్రత్యమహిమయింత యొప్పనేయనిపలికిము
నీంద్రా పతిభక్తితాత్పర్యంబున నఖిలలోకంబులుగెలిచిశుభంబునొందిన పుణ్యసతిచరిత్రంబుదినవలతుం జెప్పవేయని
పలికిననతనికి మార్కండేయుండు సావిత్రియనురాజపుత్రిచరిత్రంబు వినుమదినీ ప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబగునని యి

సై। నెడపక నాటించెఁగలయ నెనిమిదియమ్ముల్ ॥ గీ॥ వాఁడితూపులొండొలవడిఁ దాఁకుట యునొచ్చి। తోనఁ లుపరోవకూడ
కేతు। వతిశయిల్లఁ గాఘవానుజుండు రుచాప। శింజినీరవంబు చెలఁగఁగ విసి ॥ మ॥ శితభల్లద్వితయంబునం గను విసంజేగ
యుఖండించిఖం। డితగోత్రాచలతుంగశృంగశతకోటిస్ఫార ఘోరానల। ద్యుతిసాంద్రంబగు శాతభల్లమెు టం
చెంగనతుక్రండలా। న్వితమై యొప్పు నిశాచరేంద్రు శిరమున్వీరకియాడఁతుఁడై ॥ గీ॥ భగ్నశాఖమైనపాదపము
నుబోలె। నిట్లు సంగరమున నింద్రజిత్తు। పడినఁ జూచి దైత్యబలములు భయమునఁ బి। వఱచెఁ జెలఁగియార్చెఁ బ్లవగబలము ॥
తనయుని మరణంబేర్పడ। వినిదశకంధరుఁడు శోకవివశుండై భో। రున బాష్పములొలుకఁగ హా। యనుచుం బదినోళ్ల
చియఱచెం బెలుచన్ ॥ క॥ శోకంబు పైపలేక యు। శోకవనంబునకు నరిగి సురశత్రుఁడు రో। షాకులుఁడై జానకిఁ బు। న్యా
జంప జంద్రహాసముఁ జెతికెన్ ॥ వ॥ అప్పుడు వయోపినయవృద్ధుండై నయవిద్ధుండ తనివారించియిట్లనియె ॥ చ॥
నేదశాననమహేంద్రుఁడులోనగు దేవతాతతిన్। గదనములో జయించి త్రిజగంబులఁ బేరొకొనియున్న నీకు। మ్మ
తునంటకడు మోసముగాదొకో యొపుదేని నే। పొవవఁగ రాఘవు న్గెలుపుముగ్గిఁ జంపినఁ బెంపుగల్గునే ॥ వ॥ అనినం
చనంబుల నువశమితరోషుండై దోషాచరేశ్వరుండు సమరసన్నాహంబున రథంబెక్కి మిక్కిలి బీరంబు సొం
సేనాసమేతంబుగాఁ బురంబు వెడలి నడతెంచె నంత ॥ శా॥ సుగ్రీవాదిసమస్తవానరులు ప్రస్ఫూర్జన్మహాపిగ్రహ
కారతఁ బేర్చి భూరుహశిలావ్రాతంబులం దాల్చి వా। లాగ్రవ్యాచలనంబులొప్ప దశకంఠాగ్రేసరోదగ్రదై। న్య
సంబు నెదిర్చి రెన్నసమరమత్యంతోగ్రమయ్యెన్వడిన్ ॥ వ॥ ఆసమయంబున సకలమాయాకుశలుండైన దశముఖు
మాయగావించిన ॥ క॥ ఆరాక్షసు దేహంబున। ఘోరగదాశక్తిఖడ్గకోదండధరుల్। వీరులు సహస్రసంఖ్యలు। వారలు
యుంచిరసుర వరులుగ్రతులై ॥ వ॥ వారినందఱఁ గౌసల్యానందనుండు సాంద్రశరజాలంబులన వలీలం దునిమి
మ్మేటిరక్కసుండు మఱియును అకమాయ ప్రయోగించి రామలక్ష్మణులరూపంబుల నేకంబులు తోపించుటయు నయ్య
యుందమ్ముం దను వెఱుపడియునుం జిడిముడిపడక యమ్మాయారూపంబుల న్నియుందునిమితనంతరంబ ॥ చ॥
నవభానుబింబరుచిరాకృతియు న్హరియుక్తముగా మహా। రథిసదశాసనంబును విరాజితకేతనమై జయంతి
యును నెనిత్తే సురపాలకుపంపునఁ జేసె రాఘవు। ప్రభునకుఁ దెచ్చె మాతలి సభక్తికుఁడై ప్రియమొప్పనిట్లనున్ ॥
శీనాథ సురేంద్రుతేరిది మహాదైత్యేంద్రులం దొల్లియీ। యరదంబెక్కి యనేకులం దునిమె జంభారాతి ఘోరాజి
రదంబెక్కి వధింపు నీవును మదీయస్ఫారసారథ్యని। స్ఫురథంగిన్ దశకంధరుం ద్రిభువనీభంగోన్న సుత్కంధరున్ ॥
అనినన్మాతలి నాదరించి యరదంబా రాఘవుండెక్కియు। కున మీఱెన్ రిపుకోటిమీఁద విలసత్కోదండ
మహా। స్వనభిన్నాఖిలదిగ్విభాగుఁడగుచున్ శాతాస్త్రధారాభిషే। చనపూతప్రతిపక్షసైన్యుఁడగుచున్
విస్ఫూర్తిన్ ॥ ఉ॥ అస్త్రవిరామణు డు విలయానలకున్సహమూర్తి న్మైపరేం। ద్రోగ్రము మీఁదఁ దేయు
గ్రగతిఁ బఱపించి సంతతో। ద్వృత్తశర ప్రవాహపరివీత దిశాముఖుఁడైనఁ జూచి నే। గుత్తలనంది రాత
టకాడవినుండిన గ్జుల్ ॥ వ॥ ఇట్లు రామరావణుల తిఘోరంబుగాఁ బోరఁ దొడంగి రంతఁ బట్టిక్కవదనుండు
కరాళంబగు శూలంబు రాఘవుమీఁదం బ్రయోగించిన నతండు నసత్వమున దానిఁ దునియలు సేసిన నీసునం బెరిగి
యును దరతరంబ శతసహస్రసంఖ్యలుగల శూలంబుల భిండివాలంబులుఁ దోమరంబులు శరంబులుం బఱగించియం
ల్లన స్త్రమయంబుగావించిన నఖిలభూతంబులు హాహాకారవ్యాకులంబులయ్యె నసురసైన్యంబుల భేరీప్రముఖతూర్య
లు సింహనాదంబులుం జెలంగెఁ గొండొక సేపునకు రావణప్రయుక్తంబైన శస్త్రాస్త్రదహనంబంతయు నిరంతర
సారంబునం గబళించి రామజలధరంబు గంభీరసారంబునం బొడలుటయు సకలప్లవగ సముదయంబును బ్రహర్షకోలాహ

శ్రీరాముఁడు రావణాసురుని సంహరించుట.

యెఁబడంపడె ॥ సీ॥ కిమ నీయిక నకపుంఖప్రభాభాసి యుఁ దీక్ష్ణముఖంబును దవిజయుతు। మునిసిద్ధసాధ్యసమ్మో
నై విలసిల్లు బాణము వీరవరుఁడు। గైకొని బ్రహ్మాస్త్రకలితమంత్రాభిముక్తంబుగా నొనరించి కార్ముకమున। సంధించ
టుజయ పెట్టఁ జెచ్చెరఁ దివిఁ దయోయటయును దీప్రభంగి ॥ గీ॥ గడఁగి యాశరంబు కల్పాంతవహ్నియై। పొలెబఁ జే

దీనిఁజూచి గా నెనరేచ సూతఘనరథరథ్యస మన్వితముగ నెక్క మాత్రలోన ✱ వ॥ అప్పుడంబరంబునదివ్యతూర్యనాదంబు లు సెలంగంగలంగియసురల్లెల్ల దోలంగిరి గంధర్వగానంబులునప్సరోనర్తనంబులుం బ్రవర్తించె సింద్రాదిదేవోత్తములన్న రదేవోత్తముం బ్రస్తుతిచుచుం బ్రమోదంబు నొందిరి ✱ క॥ పకోత్సవంబులయ్యెం ద్రి లోకంబులునఖిలలోకలుంటకుండు ఘోరాకారుండుదశవదనుండు కాకుత్స్థనిశాతశరముఖంబునం బడినన్ ✱ ఉ॥ అంతననంతకీర్తి శరణాగతరక్షణశాలి రాఘ వుం డెంతయు వేడ్కతోడనసురేంద్రపదంబునవిభీషణున్ సంతతపుణ్యంబుణ్యజనసంతతివర్ధనుఁగట్టెం బట్టమత్యంతద యాంతరంగుండుకృతాహితభంగుండుదానుదమ్ముఁడున్ ✱ వ॥ తదనంతరంబయవ్విభీషణుండు జానకిను చితయానంబున సు నెక్కొని రామదేవుపాలికిందెచ్చి దేవా దేవింబరిగ్రహింపుమని విన్నవించినవతండు ✱ చ॥ అతిమలినాంగి జీర్ణమలినాంబర ధారణిసంతతాశ్రుపంకిలవిలసత్కపోలపంక్తిగ్నజటాయుత కేశభారనా యతఘనదుఃఖదూషితఁ బ్రియాంగనఁగన్గొనియ ప్రియాఁష్మఁడై నుతచరితుండుదగ్ధయున్నావ్యథఁ జేయుచునింతకిట్లనున్ ✱ సీ॥ అధికదుష్టాచారుడైనదశాననుఁడింతకాల మునదనయింటఁ బెట్టికొని యున్ననిన్నుఁ గైకొన్ననస్మచ్చరిత్రమునకుఁ దొడరదే ధర్మహాని పరిభవంబునకునై ప్రతీకారము గ వైరిఁగూల్చితిఁగాని నీకొఱకుఁగాదు మేలఁత నీచరితంబు మేలైనఁ గీడైనఁ గాని మ్మిన్నునిక్కముగనొల్ల ✱ గీ॥ బరఁగఁ గుక్క వాతఁబడినహవ్యముభంగి యయ్యె నీ తెఱంగు నరయనిపుడు గాన నిచటఁ దడయఁగారాదు చెచ్చెర నిష్టమైనకడకు నేగుమ దివ ✱ గీ॥ అనినఁ జెవులఁగోలవిగొనచూడినట్టైనఁ దాల్మి పెల్లగిల్లఁ డెరళనయన మొదలునఱికి నేలఁ గూలు కదళిచందంబున నె లఁత ఘల్లడమున నేలవ్రాలె ✱ క॥ వెలుగువడి హార్ద్రరాగము దలిగినఁ గఱువెల్లనైవదనములు వ్రాలన్ దెలిఁగేదిడిచ్చవడిర త్నతోఁ దత్పరిజనములెల్లఁ దద్దయువంతన్ ✱ గీ॥ పడఁతి మెల్లనమఱికొంతవడికిఁ దెలిసి యలసమూర్తియై కనుదోయిన శ్రులుగు లఁగేలు ముకుళించి వసుమతీపాలుఁ జూచి మెలుఁగు పత్తుకఁ దగులంగ నట్టులనియె ✱ క॥ ననుఁగీడు పొరయకుండఁగ జనులకు నానిక్క మెక్క జననాయక నే ననలంబు జొచ్చి వెడలెదఁ గనుఁగొను మిచ్చనువు నాకుఁ గరుణింపు నగన్ ✱ ఉ॥ పాదసుబుద్ధిని చుచరణస్మరణంబయొనర్చఁగానినొం డేదియునెన్నఁ డుందలఁపదిట్టిదయిందొకచందమైనని మ్మోదిని యుగ్రశౌనుఁడుస మీరుఁడు శీతకరుండు నగ్నిసాక్షిం గాదనకీక్షణంబననుఁగాల్పరెవేల్పులు బెట్టుసైతురే ✱ వ॥ అనిపలుకుటయుఁ బృథివ్యాదిభూ తంబులెలుంగులు సెలంగ నెల్లవారును విననందసుతమనామంబులెలుంగించియిట్లనియె ✱ క॥ వినుము త్తమురాలు సుమీ జననా యకజనకతనయసందేహపడం బనిలేదు మహాకుఁ దెల్లము జనులకు నమ్ము మొదుఁగ రామ సకలశ్రీయుతన్ ✱ వ॥ అనయనంత రంబ సకలదేవమునిసహితంబుగాఁ బితామహుండు సను దెంచి రాఘవుచేత సత్కృతుండై యిట్లనియె నయ్యా నీవు సకల భూతదుస్సహుండై నరావణుం బరిమార్చి లోకహితంబు సేసితి వివిను మునలఘుబాహుశాపంబునంజేసి దశగ్రీవునకుంబర స్త్రీలయందు బలాత్కారంబు సెల్లదు గావున నీధర్మపత్నియందొక్క దురితంబును బొరయదు నీవు నిర్వికారుండవై యిప్పతి వ్రతం బరిగ్రహించిపురంబునకరుగుమని పలికి యతనికిం బ్రియంబుగా దత్సురనిహతులైనవానరులం బ్రాణజీవులం జేసి పరమేష్ఠి చనియెం బురందరసారథియును దాశరథి వీడ్కొని హరిసహస్రయుక్తంబైనరథంబు గైకొని నాకంబునకరిగె నంత ✱ మ॥ అవిరోధంబున జానకీసహితుఁడై యాబద్ధరత్నప్రభా నవపుష్పంబగుపుష్పకంబును విమానంబెక్కి యర్కాన్వయ ప్రవరుండిమ్ములనేగె నస్మదభరప్రాగ్భారకవారాకర ప్లవమానుండగు చుకాబురంబునకుం బాత్రశ్రీవిశేషోన్నతిన్ ✱ వ॥ ఇట్లరిగి భరతాదిబంధుజనంబులు నఖిలపరిజనంబులు నభివందింప వసిష్ఠవామదేవాదివిహితంబయిన యభిషేకశోభనం బువహించి రాముండు విభీషణ సుగ్రీవాది సుహృజ్జనంబులఁ బ్రకటబహుమానవిశేషంబులనాదరించి వీడ్కొలిపి యభి మతభోగంబులఁ బ్రసిద్ధుండై బహుసహస్రవత్సరంబులు వసుమతీసంరక్షణంబొనరించెనిది రాఘవుచరిత్రంబు ✱ ఉ॥ వా రికి యిట్టుపూని వనవాసనిరంతరదుఃఖమున్నమహో వైరికృతాపకారచురవస్థయు నోర్చి శుభంబు నొందఁడే యారఘురా ముఁడట్లు వసుధాధిప నీవుహదుఃఖమింతయున్ సైరణనోర్చి పొందెదవు సర్వమహీవలయాధిరాజ్యమున్ ✱ వ॥ అని చెప్పి నవినియుధిష్ఠిరుండు రామపరాక్రమవిశేషంబుగొనియాడి జానకీపాతివ్రత్యమహిమయింత యొప్పనేయని పలికిము నీం ద్రాపతిభక్తి తాత్పర్యంబున నఖిలలోకంబులు గెలిచిశుభంబునొందిన పుణ్యసతిచరిత్రంబు దినవలతుం జెప్పవేయని పలికిననతనికి మార్కండేయుండు సావిత్రియను రాజపుత్రిచరిత్రంబు వినుమదిని ప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబగునని యి

ట్లనియె * సీ॥ కలఁడుమద్రేశుండు ఘనుఁడశ్వపతియనుధరణీశుఁడతఁడు సంతానకాంక్ష । నెంతయు ధృతిఁబను నేసి

* మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకు సావిత్ర్యుపాఖ్యానము చెప్పుట. *

యేఁడులు సావిత్రిఁ గొల్చె నజజనకభువనకు । నద్దేవి ప్రత్యక్షమైవరమడుగుము నావుఁడు నతఁడు వినమ్రుఁడగుచు । పాత్ర గోరెదననవుఁడు గన్నియ పుట్టు నీకనియె నాభువనమాత * గీ॥ యనుడుఁ దేవిభవత్కృపాసన్మతియు । వాంఛితము సఫలంబు గావలదె యనిన్న। పోత్రముఁడు విన్నవింపన యోగ్యమూర్తి । గాఢకారుణ్యవికచహృత్కమలయగుచు ॰ వ॥ పుత్ర నోరథంబు తెఱంగు మున్న చతుర్ముఖున కెఱింగించిన నతండును గన్నియగా నిర్దేశించె నద్దేవునియానతి యమోఘం బు వినుమకన్నియ కారణంబున నీకు నొక్కవిధంబునం బిదపం బుత్రశతలాభంబు సంభవించునని యనుగ్రహించి యద్దేవి యంతర్ధానంబు నొందె నయ్యశ్వపతియును సావిత్రీప్రసాదంబునను నిజపత్ని యైనమాళవియందు సావిత్రియను కూఁతు నియకన్నియనతిగౌరవంబునం బెంచె నంత * క॥ ఆవనజాక్షిపరిస్ఫుట। యౌవనయై సిద్ధసాధ్యయక్షోరగ। ... లీవనసౌందర్య।శ్రీ, విలసనరేఖనపహసించుచునుండెన్ * గీ॥ కోరిజనపతి దనకూర్మికూఁతుఁ జూచి। గుణవయోరూపము కనుకూలుఁడైన। భర్తనెమ్మెయి దీనికిఁ బడయువాఁడ। నొక్కయనియెందు దడవు చునుండె నెలమి * వ॥ అనియశ్వపతి యైనద్యుమత్సేనునకొడుకు సత్యవంతుండు రూపవంతుండనియును గుణవంతుండనియును వినివానియందు జిత్తంబు ... యున్నను సిగ్గుపెంపున నెవ్వరికి నెఱుఁగింపకుండె నంత నొక్కనాఁడు మద్రపతికడకు నారదుండరుగుదెంచిన నతండమ్ము మునినుచితసపర్యావిధులం బరితోషితుం జేసి సద్గోష్ఠీశేషంబులు సలుపుచున్నయెడ * క॥ నెచ్చెలులు దన్నుఁ గొల్వఁగ। బచ్చవిలుతుకలిమి యెల్ల బద్ధానన యై। యచ్చుపడినట్లు మెఱయుచు। నచ్చటికే తెంచె భూవరాత్మజ నెమ్మిన్ * వ॥ ట్లు వచ్చి సభిజనంబులనంతంత నిలిపి మెలపుతోడి పొలుపున నమ్మగువ లీలామంథరంబుగ దండ్రికిదండప్రణామంబు సేసి నతండు ప్రగాఢస్నేహసన్నాహ దోహళంబగు చిత్తంబుతో నత్తన్వి గ్రుచ్చియెత్తి నిజాంకతలంబున నునిచికొని సు చితోపలాలనకేళీపరవశుండయ్యె నప్పుడు నారదుండమ్ముద్దియఁ జూచి యశ్వపతితోడ నిక్కన్నియ నెండగిన వరునకొసఁ గియిట్లేల యునిచినవాఁడవనిన నతండు కూఁతున కిట్లనియె * గీ॥ తల్లి నీగుణరూపవృత్తములకెందుఁ దగినవరుని నీవ యుమ్మె దడవి నెమ్మి। నీమనసున కెక్కినన్నృపకుమారుఁ। గోరివరియింపుమిది యనాకు సమ్మతంబు * వ॥ అనిన నది యాఁ గోఁడె ... జ్జంకకోర్కి పెంపున సిగ్గు తోలంగం ద్రోచి ప్రకటకౌతూహలతరళితాంతరంగ యగుచుఁ దండ్రికిట్లనియె * క॥ ... శ్వభూవరు। వరతనయుండైన సత్యవంతుఁడు నాకున్ । వరుఁడుగఁ గోరెద మదిలో । నరవర యాతనికి నిమ్ము నన్ ప్రీతి ... యిన్ * వ॥ సాళ్వపతియైన నిపుణుడై పరయోగంబునం జేసి విగతచక్షుండై తనరాజ్యంబు వైరులచేతం గోల్పడి పుత్ర రసహితంబున వనంబున నున్నవాఁడైనను సత్యవంతు వరియింతుననిన మద్రేశ్వరుండు నారదుం జూచి మునీంద్రా యెఱుంగని వారు లేరు సావిత్రి చేత వరియింపంబడిన కుమారుండెట్టివాఁడు వానిగుణరూపశీలంబు లెఱుఁగింపుండనిన ... డుండిట్లనియె * సీ॥ సత్యంబు పలుకుట సత్యవంతుం డనఁ దగెఁ దొప్పుమెయి జిత్రాశ్వుఁ డనఁగ । నామాంతరంబున్న ... థసుతునకుఁ గలమదేజంబునఁ గమలమిత్రు। బుద్ధి నింద్రాచార్యుఁ బురణించు శూరత వాసవుఁ దాలిమి వసుధఁ బోలు । గా ... తేజం ద్రునకెనగాఁ దగు రూపున నాశ్వినేయుల సరియన దలిర్పుఁ * గీ॥ దవము శమము దమము దానంబు బ్రాహ్మణభ క్తి ... నుమహాప్రభావతయును । నతనియందకానియన్యులయందు లే । దింతనిక్కువము హితలేశ ॰ వ॥ వానియందు నుత్క ... కట్టికలము పరిణయంబు మొదలుగా నొక్కసంవత్సరంబునకు మృతింబొందునిది నీకుఁ జెప్పవలయుటం జేసి చెప్పితిననిన ... తండు గూఁతు మొగంబు సూచి తల్లి యిమ్మహాత్ముండు దేవరహస్యం బెఱుంగు నీయనవచనంబ మోఘంబు నీకునటి ... డేల యొండొక్కవరుని వెదకికొమ్మనిన నక్కన్యక యిట్లనియె ॰ క॥ వినుము మనోవాక్కాయము । లనము ... దెలు ... దునంతఃకరణంబునకు ప్రధానముగావున। మనసునఁ గైకొన్నయర్థమానఁ దగునే ॰ వ॥ సత్యవంతుం డెట్టివాఁడైనను ... నియే యింక నొరులవరియింపనొల్లననిన నశ్వపతి నారదు దెసఁ జూచుటయు నతండిట్లనియె ॰ చ॥ గొనముల ప్రోవు నీయనుగు ... తురు దీనితలంపు మాన్పఁగా। మనకు నశక్యమింక ననుమానము లేల నరేంద్ర యింతిఁ జయ్యానన్నృపసూతికిమ్ము కడలానన ... నపుణ్యగౌరవంబున నయినం బ్రియుండు పరిపూర్ణచిరాయువు సేతుఁడయ్యెడున్ ॰ వ॥ అనిన నమ్మహీపతి మునిపతి మ్రొ ...

నీవుమాకుం బరమసురుండవు మీయానతిచ్చినట్లచేసెద ననిన నాగదుండు వారి దీవించి దివంబునకుం జనియె నంత ❋ సీ॥ అసురం
బున్యదినంబునం బాంధవమంత్రి వృద్ధపురోహితవితతితోడ సావిత్రిం దోడ్కొని జననాయకుండువై బాహ్లీక మహనీయవ
స్త్రకోటి గొనుచుం బుణ్యారణ్యగోచరుండై తపస్వితుండై నయాద్యుమత్సేనుకడకుం జనిన వారాజును సంభ్రమంబున నశ్వ
పతికి నర్ఘ్యాదిసంభావనంబు ❋ గీ॥ లాచరించిన ముచితాభిమతాలాపపూర్వకముగను జనపపూజ్యుండతని యాగమననిమి
త్తమడిగిన నద్రేశుండెలమి సాళ్వపతికి నిట్టు లనియె ❋ క॥ ఈకన్నియ నాకూతురు మాకులమున కెల్లదేప్పమెసు ఝోత్తను
కీర్తికన్నియం గోడలిగా గైకొనుము మదీయవచనగౌరవబుద్ధిన్ ❋ వ॥ అనిపలికి సావిత్రి నతనికి నభివందనంబు సేయించిన
నీయునతండు ❋ క॥ నీకొడుకు సత్యవంతునకీకన్నియ దగున రేంద్ర యీకన్నియకు నీకొడుకు దగు సవనన్యకు నాకుం గలియ్యె
దువురును సముంచితమూర్తుల్ ❋ వ॥ అనిననతనికి ద్యుమత్సేనుండిట్లనియె ❋ గీ॥ విగతరాజ్యుల మైఘోరవిపినములకు వచ్చియి
స్మేయుండవమున్న వారమేము బాలసుకుమారయై దిజనపాలయడవినుండి మాతోడ నిడుమలకోర్చునయ్య ❋ వ॥ అనిననశ్వ
పతియతనికిట్లనియె ❋ చ॥ లిసియు లేమియుం గాసతమౌగావని చెందినచోం జెలంగుచుం గలంగుచు మనుస్యులు ధీసలప్రకారమె లె
స్సగనంతవట్టునేం దెలియుడుం జెప్పెదఁ గావున మీవరిపిన్నయనంగనేల యే కొలందియుం గాదు ధీరమతి కూతురు పేర్మినం
జాలం బెంపున కాం ❋ ॥నీతోడవియ్యమందం జేతోగతి నాసంజేసి చెచ్చెరనిట్లేనేతెంచితిమ త్రాగ్యంబు దాఁ గైకొనకయుని

⸻ సావిత్రిసత్యవంతుల వివాహంబగుట. ⸻

కీపాడియె నీకరా ❋ వ॥ అనుటయు నయ్యంధనృపతి తత్సంబంధంబునకు సంతసిల్లి నిజాశ్రమవాసులైన మునుల గూర్చుకొని శు
భలగ్నంబున సత్యవంతునకు సావిత్రిం బరిణయంబు సేసె నయ్యశ్వపతియు నుంగూఁతునకు నల్లునకు వివిధాంబరాభరణాది
వస్తువులొసంగి నిజపురంబునకరిగెం బదంపడి ❋ గీ॥ పడఁతి రసణీయభూషణాంబరవిలాసము జగించి వనాంతరయోగ్యలీల
వల్కలాజినవసనయై వలకధిక భక్తి భర్తృశుశ్రూషణపరతమండె ❋ క॥ ఆమెలంత ఘేయముసనయ శామగ్రీవ్యాపక
భీసంభావనలన్ మామయు నత్తయు సంతోషామృతమునం దేలి రంతరంగము లలరన్ ❋ వ॥ సావిత్రియుం దనమగనియా
యుగ్రప్రమాణంబు నారదముని చెప్పినదినంబు మొదలుగాననుదినంబును లెక్కయిడికొనుచుండ్రిల్లు చుండ నాలుగుదివసం
బులుగొఱంతగా నొక్కసంవత్సరంబు గడచిన ❋ క॥ నాలవదినంబు పతిమృతికాలంబని మది నెఱిఁగి కడుం గష్టమెయిన జాలభ
రంబుగ బూనె బాలత్రిరాత్రోపవాసపరమవ్రతముల్ ❋ వ॥ దానికిపిస్మయంబందిద్యుమత్సేనుండు కోడలి బిలిచి తల్లీయి
ట్లెలదుస్తరంబగు వ్రతంబు దొడంగితివనిన నమ్మద్రరాజనందన వినయంబుతో నిట్లనియె ❋ క॥ మీకరుణాధీయంబగు వ్రతభార
మునకు వగవవలదు పరమశుభంబు గ్గోరి వ్రతమేను బూనితిం గారణమును మీకెఱుంగ గానసుబిక్షవరా ❋ వ॥ అనిననతండ
ట్లైనమేలుగాకయనియె నంత జతుర్థదివసంబున ❋ సీ॥ కడు రేపకడన మేల్కని జప రతుమరణదినంబని మానసమునం దగ్గ
యుశోకసంతాపంబు గనరంగదిన ముఖోచితవిధులు దీర్చి భక్తిం బతికి సముంచితపావనపరిచర్యయప్పువశుశ్రూషయాచరిం
చియత్తకు మామకు నచటి వృద్ధులకును వేత్తప్పె అప్రణమిల్లి వేడ్కవారు ❋ గీ॥ తనకు సౌభాగ్యమధిక వర్ధనముగాఁగ నిచ్చుదీవన
మదిలో గ్రహించియుండం బ్రొద్దజామెక్కుటయుం బూవుబోఁడిం బిలిచి మామయిట్లనిపలికె నస్నానమెసంగ ❋ క॥ కడును
గ్రంబగు వ్రతమిది తొడంగితి దివసత్రయంబుతో నది సెల్లెనిబడఁతీ యెంతయు కస్సితి దడయక పారణ యొనర్పం దగదెయిం
కన్ ❋ వ॥ అనిన సావిత్రి యతనికిట్లనియె ❋ గీ॥ అధిపప్రొద్దుగ్రుంకునంతకునేం గుడువఁ దగదు నాకుం గోరియిట్లు గాఁగ వ్రత
ముం బూనుకాలంబున నయేసు నిశ్చయించికొనిననియమమిది యమ్మ ❋ వ॥ అనియెనప్పుడు సత్యవంతుండు సమిత్కుశఫలాహార
కార్థంబు వనంబు నకుం గదలినం జూచి సావిత్రి యతని చేరం జని వనంబునకు నేను నీతోడం జనుదెంతుం దోడ్కొని పోవలయు ననిన
నతండు నీవుద్రిరాత్రోపవాసంబునం జేసియెంతయు డస్సినదానవు రానోపవనిన నత్తన్వి యతనికిట్లనియె ❋ వ॥ ఉపవాసశ్ర
మమించుకేని యను నాయుల్లంబునం దోఁచదీ శిఖినంబుజ్వలపుష్పపల్లవఫలానీర్యాభినానాలతా గవనీతంబు విందుం
జూడఁగ నాదిక్కాగౌతూహలంబయ్యెడ న్నాపరోధింపకుమింతవట్టు చనుమీయ తుండ వెబ్బంగుల ❋ వ॥ అనిననతండట్ల
కాక చను దెమ్మనటయు సావిత్రి చయ్యనం జని భార్యాసహితుండైయున్న శనమామమకుం బ్రణమిల్లి మీకొడుకు వనంబున
కరిగెడు నాం త్రాగ్గంబై సమిత్పలు దేరనరిగెడు నాకును నతనితోడన చని వనంబుం జూచుటకు వేడ్కయయ్యెడు మీరు వాకి

వ్వరఁబుప్పసేయవలయుననిన నతండిమ్ముగువయొన్నండును నెయ్యనియుమునకుఁగది తెలియంగుదీనికిం బ్రియంబైయున్న

సత్యవంతుండు సావిత్రీసహితుండై వనంబునకుం బోవుట.

వాడునివారింప నేలయనితలంచి యనుమతించుటయు నయ్యిరువురయఁ గులకెఱఁగి వీడ్కొని * క॥ చిత్తంబునఁ దైక్రొనియ డు।ను త్తలమునఁ జంచిముఖపయోరుహమునఁడు। ళ్లొకై త్రైస వెడఁ వ్వుసఁ బ్రియు।చిత్తంబిసురో త్తఁజనియెంజెలువయడు కిఁ * వ॥ ఇట్లాదంపతులు పొండగమనంబున బరిసరారణ్యంబుదరియంజొచ్చి చెప్పను * సీ॥ కమనీయకమలిత్త ల్లోలవీథులఁగడలురాయంచలగతులయొప్పు। బహు పుష్పపల్లవ ప్రకరచ్ఛత్రములైతనరారుతరులతాతతులసొంపు కిరందరసపానమదవిలోలంబులై క్రాలెడితుమ్మెదలబృందములయలివుఁ। బరిపక్వమంజులఫలరసోద్ధతములై పలుకురాచి లుకలపలుకుపవంబుఁ * గీ॥ బ్రియుండు వేలు వేఱ ప్రీతిమైఁ జూపుచుఁ। జెప్పుచునుజనంగఁ జిన్నబోయె। కనుచువినుచు నర్పికారసల్లాపమిం। పారనతని తెలియఁగనేరయుచుండె. ॰ వ॥ తదనంతరంబయ్యారాజనందనుండు మధురంబులగు ఫలంబులుగోయుచు నరిగిగిరిడియనిఁడింధ యొక్కయెడఁ బరశుపాతంబునం గాష్ఠఖండనంబు సేయుచుండ గ్రస్సముచ్చ యొల్లఁబోయిగ్రొడ్డలిపుడమిపైఁ జిఁదరనంతరనిశ్వాసవేగవిషణ్ణవదనుండగుచు సావిత్రింగనుంగొని ॰ చ॥ ఒకటబువశంబు దు భ్రమనొందినయట్లునుఁ బుదూ లెదఁగ। గడఁగిశిరంబుశూలవిశిఖప్రకరంబులనొందినట్టిప। య్యొడనిలువంగ నే ర్వనొకయించుకసేపు శ్రమంబుదీఱునీ। యెడశయనింతునావుడునసత్తేక్షణమెత్తనిసంభ్రమంబుతోఁ * క॥ తనయొక్క తలముప్రియుశిరముఁ కుపధానముగఁ జేయుభూపతనయయెడఁ। వ్వాప క్రాలిసోలిసిచ్చె। తనుండైనట్లుండెఁగొంతదడవున కెమఱఁ ॰ మ॥ కనియెంగోమలనీలమేఘవిలసత్కాంతిం జనాకారుఘోరాంగశతోత్కటనంస్త్రసజ్జ్వలచలద్రక్త ద్యుచంద్రత్యగ్రకాంచనవర్ణాంబరుసంత్యకాలదహనజ్వాలాప్రచండుఁజనుజ్జ్వలసంత్రాసకనొక్కవిభ్యంబుపాశప్ర గ్రహస్తోద్ధతుఁ * వ॥ అప్పురుషుండనునతిసంరంభంబునసత్యవంతుంగదిసిననయ్యింతియొంతయుభయంబునం బ్రియు నిశిరంబొయ్యనదినువంబెట్టి నిల్చికృతాంజలియైయయ్యానీవెవ్వరియ్యెడకు నెయ్యదిసేయనుండలంది విజయంచేసితివి నతండిట్లనియె ॰ సీ॥ కాలుండఁజుమ్మేనుగమలాక్షినను నీవు మహితపాతివ్రత్యమహిమఁ జేసి। కానంగఁజాలితికానరాని మ్యలకిటనీదుభర్తకుఁ బుణ్యగాల। మ్ముగటయుఁబ్రేమమహాపుణ్యనిధిగాన నితనికుఁబనుపనేమిపీనిఁ। గ్రచ్చురఁగొనిపోవఁ గాఁజనుదెంచితినయయుగ్రభంగినయ్యంతకుండు * గీ॥ధరణినాథతనయుతనువునఁ బ్రాణేశ।పరిమితాత్ముఁడనుమద్బ్రహ్మ ల్లు।జీవువెడలఁదిగిచిచెచ్చెరనతదీర్ఘ।భయదపాశనిబద్ధుఁ జేసె ॰ వ॥ కొనివేగంబ దక్షిణాభిముఖుండై ఘోరంపుమార్గ బునంజనఁగా జొచ్చెననంతరంబమదిలో సావిత్రి శోకంబుపై। కొనఁ బ్రాణేశ్వరుదేహమొక్కయెడసంగుప్తంబుగానిలి యా।తనివజ్జఁ దగఁదాను నేగెఁ బదపద్మంబుల్పొరిందొత్రిలఁ ॰ గీ॥ దానిఁ జూచి దండధరుండు సీవిట్లేల।వచ్చెదపుల తాఁ వలదు నిలువు।మింతినీకిగమ్యమిటమీఁదె తెరువెల్లననిన నతనికిట్టులనియెఁబాలతి ॰ క॥ పతులెంకఁజనిన చటికి సతులకే జనవల దెనీప్రసాదంబునమా।గ్పతిభక్తితమునను సం। స్తుతమతినాకరుగరాని చోటులు గలవే ॰ వ॥ సకలమార్గంబుల దును ధర్మమార్గంబు ప్రధానం బట్టిధర్మంబునకు నాధారంబు సజ్జనులయని వినంబడునట్టి సజ్జనసందర్శనం బెప్పుడును ధరగాదుగావున సజ్జనశేఖరుండవనం జనునీదైన సందర్శనంబునం బరమశుభంబునొందక యేమిరీ త్రజనంబులతెఱం గ నెసూనకరెట్లుమగుడుదుననిన దానిప్రగల్భవచనంబులకునద్భుతంబందధర్ముండిట్లనియె ॰ గీ॥ తమలతాంగిభవమదీయ వాగ్భంగికి మెచ్చువచ్చె వాత్సనిచ్చువాఁడ। వేఁడు మొక్కయరముపతిజీవితమొక్కటి తక్కనుదక్క నేదియయిననొసఁగ

సావిత్రియమునివలన నభీష్టవరంబులు వడయుట.

చ॥ అనవుడుమద్రరాజసుత ప్రాంజలియై యసమానభక్తితోడని। ట్లనురిపుకోటిచేవపజయంబునుబొందివసాంతరంబునఁ దనవరత ప్రతాభిరతుండైనమహాత్ముఁడు సాల్వభూవిభుం। డనఘుఁడు లబ్ధచక్షుఁడగునట్టులుగాఁ గరుణింపవేమరికి॥ నావుడునట్టులయయ్యెడు। నీవిట రావలవదుడుగు నెమ్మినని వెసం। బోవఁదొడంగెనుబిత్పపతి। యావెలఁదియు నతనిలువకరిగె బిఱుందఁ ॰ వ॥ ఇట్లుచనిచనిమఱియునిట్లనియె ॰ చ॥ ఎడపగవాజ్మనఃక్రియలనేరికిహింసయొనర్ప బూనరె। య్యెడలనుదీనులం గరుణయేర్పడఁ బ్రోవ నెచూతురిచ్చుచోఁ। గడమవడంగనీకెదిరి కాంక్షితముల్దదిముట్టఁదీర్తురే॥ కొ

దుసుదఁగూర్తు రాత్రి తులకున్న నమిన్నియు నార్యధర్మములు. క॥ నీ వెఱుఁగని యది యెయ్యది। దేవోత్తమ ధర్మగతుల తెఱఁ
గెల్ల భవ। ద్భావాధీనమగుటఁ గాదే వెలసితివీవు ధర్మదేవతయనఁగన్ ॥ క॥ నను బుద్ధితోడఁ దత్త్వము ధిత కర్మఫల వాఖి
లజంతుతతులకున్। సమకూర్పుట నీకయ్యె ను। సమవర్తియనంగఁ బేరు జగదభినుతమై ॥ క॥ యముఁడం డ్రు నిన్ను వార్యులు।
యమియింపుదు భూతతతుల నట్లగుటఁ దగన్। శమనుండవై తికల్మష శమనంబుఁ జేసి నీవు జలజాప్తసుతా ॥ వ॥ అనినం జేత
పతియగాపుణ్యసతి కిట్లనియె ॥ క॥ కృషికుఁడగు వాని శీతల। తుషారతోయముల మోదితునిఁ జేయు గతిన్। హృషితాంగుఁ జేసె
ననఁగ ల్మషరహితములైన నీ సునంజస భణితుల్ ॥ వ॥ కావున సత్యవంతు ప్రాణంబులు దక్కం డక్కనకోరిక యెయ్యది
యైనం జెప్పుము సఫలంబు సేసెద ననిన సావిత్రి దేవా వైగుల చేతన వపహృతంబైన రాజ్యంబెప్పటియట్ల ద్యుమత్సేనుం బ్రా
పించునట్లుగా ననుగ్రహింపవే యని వేఁడుటయు వైవస్వతుం డట్ల యగు నని పలికి యిట్లనియె ॥ గీ॥ వలవ దుడుగుము ఇంక వడలక
నీ భక్తి మగని కైకొని దుర్గమంపు త్రోవ। యిది కృతంబుల మ్యో నెల్ల వీయు నుండట్లు। వచ్చు సెలవు లేకు వనజవదన ॥ వ॥ అనిన నమ్మ
హాభాగ్యయతని కిట్లనియె ॥ క॥ ధర్మాత్ములు తమ సలిపెడు। ధర్మక్రియ దప్పరెట్టి దశలందును మో। హాత్ములఁ దాపముఁ
బట్టవు। ధార్మిక హృదయములఁ బ్రథమ ధర్మాత్మ యగౌ ॥ క॥ కావునఁ బతియనుగమనం। బే విధమున విడువఁ దగునె యెమ్మెలైన ను
న్నో। మహోదేశముఁ బొందక ధ। ర్మావస్థితి సలుప వలదె యప్రహితబుద్ధిన్ ॥ గీ॥ అనిన నంతకుఁ డిట్లను నతివ నీవు। ప్రకటధర్మవి
శేషతత్పరవు గాన। యింక నొకవరము త్రుంచు బ్రాణేశు బ్రతుకు। వలదు గాక యొండడుగుము వెలఁది దాని ॥ వ॥ అనుటయు న
క్కాంత కృతాంజలియై మహాత్మ మద్రేశుండు పుత్రకుండు గావున తనికిఁ బుత్రశతలాభంబు గావలయు నని యర్థించిన న
ట్లకా నిచ్చితి నని పలికి ధర్మరాజు నేఁడు నీవు కడు దూరంబు వచ్చి డస్సితింక మగుడుట లెస్స యని పలికిన నప్పతివ్రత యిట్లనియె ॥
సీ॥ నాకు డప్పిరయే క్కడిది మనంబు భర్తృ। చరణపంకజాసక్తమై కరము భక్తి। నలరుచున్నది సతులకు నన్యమెట్టి। దియు
సుధర్మమె భర్తృసంశ్రయమె కాక ॥ వ॥ నాటియు నొక్క విన్నపంబు సేసెద ॥ గీ॥ ఆత్మధర్మనిరతులైన పుణ్యాత్ములు। దుర్ల
భులు సమస్త దురితములును। శాంతిఁ బొందు వారి సంసర్గమునఁ దీర్ఘభూతహితులు వారు భూతలమున ॥ ఉ॥ వారల పేర్మిఁ గా
దె శశి వారిజమిత్రులు నిర్వికారిసం। చారత నుల్లసిల్లెదరు సర్వపయోధులున్నరాకలా। కారతఁ గ్రాలె దుర్గ్రాసులనగం
బులు నిశ్చల రూఢిఁ జాలనొ। ప్పారెడు భూతధాత్రి నిఖిలైకధురీణతఁ బేర్మిఁ బొందెడున్ ॥ వ॥ అని పలికి మఱియు నిట్లనియె ॥ గీ॥
ఏను మాటలాడిన యంత నెట్టి వారు। నార్యజనులకుఁ జుట్టంబు లగుదు రనిన। జిరసమాలాపసంసిద్ధిఁ జేసి నీకు। నేను జుట్టమ
నని వేఁడి యేల చెప్ప ॥ వ॥ కావున మిత్రము నొరక్షంబ వశ్యకర్తవ్యంబు గాఁ జిత్తగింపు మనిన నమ్మహాను భావుం డమ్మానిని
దెసం గనుంగొని నీకుఁ బ్రసన్నుండనైతి నీకిష్టంబైన వరంబొక్కటి యిచ్చెద నడుగుమనిన నమ్మానిని యిట్లనియె ॥ క॥ మదిసత్య
వంతు జీవిత। మది యిమ్ము లఁదోలఁగి బెట్టియవ్యంబులని। చ్చెదనని పలుకుదు మునునీ। వదియివ్వకు లేదయింక నడిగెఁ బ్రీతిన్ ॥
చ॥ పతివిరహంబులు ల్లుస్పహము భర్తృవినాకృతయైన కాంత। దూషితయగు సర్వమంగళ విశేషములందును గాన మ త్రి
యం। డతులిత కీర్తిశాలి సుగుణాఢ్యుఁడు సాల్వసుతుండు లబ్ధజీ। వితుఁడుగ నిమ్ము ధర్మపదవీ పరిరక్షణ పుణ్యవీక్షణా ॥ వ॥ అని
నన్నట్ల చేయుదు నని కృతాంతుండు సత్యవంతు నపగత పాశుం జేసి యా సుందరి కిట్లనియె ॥ చ॥ కొమమి దెనీమనః ప్రియునిఁ గొ
మలివీఁ మచతుశ్శతాబ్దముల్। మనునిట మీఁదఁ బుత్రులఁ గ్రమంబున నూర్వురఁ గాంచుఁ గీర్తివర్ధనుఁ డగు సంతతాధ్వర విధా
నములం బరితుష్టిసేయు నని। వ్యాని మిసకోటి కెలను నిజాన్వయ మాళివిభూషణుండగున్ ॥ వ॥ అని యుపదేశించి యంతర్హి
తుండయ్యె నక్కాంతయుఁ గ్రమ్మఱి చని యెప్పటి యట్ల జీవితేశ్వరుం దన తొడలపై నిడుకొని కూర్చున్న యెడం గొండొకవడికి
లబ్ధచేతనుండై సత్యవంతుండు లేచి నిజవల్లభఁ జూచి యిట్లనియె ॥ క॥ కడుఁ దడవు నిద్రఁ బోయితిఁ। బడతీ ననుఁ దెలుప వలదె బలి
యుఁడొకరుఁడెక్కడు జవమునఁ బట్టి బలం। బెడలఁగ నన్నీడిగిచెనాతఁడెవ్వడు సెపుమా ॥ చ॥ అది కలగాదు నిక్క మయియై
నటులున్నది నాదు నెంతయున్। మది వెఱపుట్టె వావుడును మానిని యిట్లను నీకు నంతయున్। ముదమున రేపు చెప్పెదఁ ద
నోగసయుమైయి దెశర్వరీ ముఖంబున। బొదవెఁ గళంబనఁ బిచట నొప్పదు లెమ్ము నరేంద్రనందనా ॥ మ॥ అదె నక్తంచరులిందు
నందను మహోగ్రాకారులై క్రమ్మఁగా। మెదలఁ జొచ్చరి ఘోరఫేరవ రుతుల్ మిన్నందెఁ దీవ్రంబులై। పదశబ్దంబు
లు మీ తెఱఁ జూడు గలయున్ బాలున్ దోడంగెఁ దెనుం। గమపుల్లట్టి మృగంబులెంతయు భయోత్కంపంబు నాకయ్యెడిన్ ॥

బుచుబొందుమరింతమగ్రన్నన వారికిసంతప
క॥సిమనీవుపడయుటకుమీ। జనని యుజనకుండుగరమసంతాపభరం । బుచుబొందుమరింతమఁగ్రన్నన వారికిసంతపఁబోర్ర
ర్వ వాయధిపా ॰ వ॥అనిపలికితదీయవిషాదవిచేష్టితంబులువలకించి వెండియు॥ చ॥ తనమునుబెల్లుగాఁబరఁగెడుప్పుహా
మభూమియన్నదిగా। శ్రమమును బాయదివ్వడనుచందమునైనఁజనంగ నేలయిం। పమరఁగనింత ప్రోద్దుసుస్కాకరయి
టనిల్చిరేవుసో। దమె తెఱఁగెద్దినావుమునుదన్నికిసాళ్వతినూజుఁడిట్లనుగ్ ॰ క॥మా నెశిరో వేదనవా । మేనికిఁదగలా
చ్చె మెల్లననరుగం।గా నేర్తుఁ గల్గిదంద్రుడు। గానక యే నెట్లునిలుతుఁగానన భూమిగ్ ॰ క॥ఇంతయును న్నెన్నఁడు నే
డడవు వారిఁబాసియెుందుఁడడయు నేఁ । డింతవడిమసలుటకువా । రెంతపడిరొయేమియైరొయెట్లున్నారో ॰ గీ॥సంధ్య
ద్దనన్నుజననియెన్నఁడునిలు । వెడలనీదు నేఁడుపిపినభూమి। మధ్యరాత్రివేళమసలుటకాయన।యేమిపాటుపడునో
నెఱుంగ ॰ సీ ॥కాఁగిటనమఁజఁగదియించిశిరముమూర్కొంచును బాష్పముల్గురియుచుండఁ। బట్టిమాయొడలును
ణంబులును నెల్లయగ్గముల్నీవసుమ్మ న్ననీవు । దేసఁగాసంసారతీరంబుసే రెదమునితలంచెదముసుమ్మ న్నయన్న । కన్ను
లులేనిమాకన్నులుగాళులునీవసుమ్మన్నిమాసఖిలవృత్తి ॰ గీ ॥ముమసముద్ధరించుమోపునీయదియక । ఉన్నయ
ట్టులగ్గలంపు। ప్రేమనమదినంబుఁ బ్రేముడింపుమరట్టి । వృద్ధులకటయేమివిధము వడిరో ॰ గీ॥అడపికేగుదెంచియ
లమూల।గతులగొనుచు నేనుదడయకపుడ। పోవఁగాననైతిదైవోపహతినింత। చిక్కువడితి నేమిసేయువాఁడ ॰ క॥
యున్నచో టెఱుంగక।యాయాశ్రమవాసులైనయండఅవతిదుః ఖాయత్తుఁడనుచునకుగును । మాయయ్యయలంకీమా
మాటికినింకన్ ॰ క ॥ నావార్తవినకయింతకు । నావృద్ధులుభిన్నహృదయులై ప్రాణంబుల్ । పోపిడుతురుగాక

సత్యవంతుఁడు సావిత్రీసహితుఁడై మరలితనయాశ్రమంబునకువచ్చుట.

బోవఁబనిగలదెయేనుబుచ్చెదనసువుల్ ॰ వ॥ఇట్లుబహుప్రకారంబులఁబలవించి కన్నీరునించినన క్రాంతశిఖా క్రాంత
నుచునతనినాశ్వాసించి నవమృణాళమృదులంబులగుభుజంబులఁగౌఁగిలించియెగయనెత్తిన మెల్లనలేచి యుతండు ధూ
సరితంబైనశరీరంబుదుడిచికొనిగమనంబునకునుత్సహించిన ॰ క॥ ఫలభారముమఱ్ఱగపడి। పెఱదియచటనొక్కవృక్ష
పంబునను।మ్ములగరిడియదగిలిచియుజ్జ్వలపరశువుగొనుచుమృదులసంభ్రమలీలన్ ॰ వ॥ జీవితేశ్వరుఁడువామబాహు
వాన భుజంబుపై నిడికొని దక్షిణహస్తంబున నతనిగ్రుచ్చికౌఁగిలించి మందగమనంబుననాశ్రమ దేశంబునకు
నతనక్కడ ॰ ఉ ॥ కమ్మలువిచ్చియెల్లెడలుఁగ్గొనివృద్ధనరేంద్రుఁడాత్మసూన్నులుఁబోలెనైనతఁ గాదిలిపు త్ర
గానసంబులో। నెన్నఁడులేనియంతదడవేటికిఁజిక్కెనొయంచువార్తితోఁ।గన్నులులేనియట్లతఁడు గానకయెడ్సెకనత
తుఁడై ॰ తరల॥కొడుకునిందునునంనరోయుచుఁగొరిప్రేమభరంబునన్।గొడుకునద్గుణకోటులెల్లనుగోటిభంగుల నెడ
నన్ । గడనసేయుచుసత్యవంతునిఁగానరేమునులారయీ । యడవిలోపలనంచుహాసుతయంచుధైర్యముడిఁ చు
వ॥ ఉన్నంతఁదదాశ్రమవాసులయిన మునులందఱునతనిఁబొదివికొని తదీయనయనలాభంబునకువిస్మయంబుదు
చితవాక్యంబుల నతనినాశ్వాసించుచుండిరి తదనంతరంబయొక్క మహార్తంబునఁసావిత్రీసహితుండై
జ్యుండు చనుదెంచిన నావృద్ధదంపతులత్యంతహర్షంబున నతనిం గౌఁగిలించుకొని మూర్ధఘ్రాణంబుసేసిరి మును
సంతసిల్లిరప్పుడా రాజర్షిముఖ్యుండు పుత్రునిఁజూచియియ్యయిట్లేల దడసితనియడిగిన నతండునుదానుజనివచ్చు
యుటయునుగాఢదళనంబుసేయునెడందలయేనుగదిరినిలువనోపక విశ్రమించుటయుఁ దన్నెఱుకపు
గ్రహించుటయుం జెప్పనెడసావిత్రిమామకిట్లనియె ॰ సీ॥ఈ రాజపుత్రునకీవత్సరంబునమరణంబని మును చెప్పె నారదుఁడు
మఁనివాథువచనంబ మోఘంబుగావున నేఁడు అకేమ నేఁడితఁడితోడ । నడవికి నేగితినచటనీతఁడు నుప్పుఁడై యుండ
నంతకుండు।వచ్చియివ్విభునిజీవముఁగొనిపోవంగ వెనుకనచనియేనువివిధభంగి ॰ గీ॥ సత్యధర్మఘణితసంస్తుతించుటయు
పాత్రచిత్తుఁడనుచుననుజ్ఞమునంటు।నాకు నెమ్మి మెసఁగెనాలుగువరములం। దొకటిచిత్తమఱజీవయాత్రుడయ్యె ॰ వ॥
నొక్కవరంబుభవదీయనయనోన్మేషకారణంబయ్యెనొక్కవరద్వయంబునమీకువైరిహృతరాజ్యసంప్రాప్తియు
యజనకునకుంబుత్రశతలబ్ధియునగునినిచెప్పిననయ్యిద్దఱుఁబరమానందకందళితహృదయులై కోడలికిట్లనిరి ॰ క॥
గ్రమగ్నం।బైపోయెమునన్మదన్వయముపైం పెసఁగన్।దేవయయికడవఁబెట్టి।నీపుణ్యచరిత్రకీర్తనీయముడల్లీ ॰

భినందించి గవ్వాతు మునివరులం దఱుఁ బ్రశంసావచనంబులను వలాలించి వారల దీవించి నిజగృహంబులకుం జనిరంతఁ గతిపయ దినంబులకు. సీ॥ ఆసాళ్వభూపతియాప్తమంత్రులుమూలభృత్యులు బౌరులుఁ బృథివిఁగలుగు పెద్దలుఁ గూడి సంప్రీతి నాతని పాలికేతెంచి వినయసమేతులగుచు। నవనీశ నీశత్రుఁ డాత్మీయభృత్యభేదంబునఁ జేసి బాంధవసహాయసహితుఁడై మృతిఁ బొందె సకలజనంబులు నేఁ డిత్రంబున నిపుడు నిన్ను॥ గీ॥ ప్రకటరాజ్యపదవిఁ బట్టంబుగట్టంగ వచ్చినారు సకలవసుధయందు। విస్తరిల్లి దుష్టజనము ఘోరమ్ము భద్రగజము నెక్కి వేగఁ గదలుమింక॥ ॥ ప్రాకటతపోబలంబున నాకలితవిలోచనుండవై యున్నని నుక్తా లోకేశ చూడఁగంటిమి మాకన్నులు చల్లనయ్యె మహాభాగ్యమునికా॥ వ॥ అనినం బ్రహృష్టహృదయుండై ద్యుమత్సేనుండు నాతుణంబ తదాశ్రమవాసులయిన మునుల నభివందించుచుఁ గొడుకునుం దానును గజారూఢులై బహుళచతురంగసేనాసంకులగమనంబున వంబురంబునకుఁ జని సకలమహీరాజ్యంబును గైకొని చిత్రాశ్వునకుఁ బ్రథితయువరాజ్యపట్టంబొసఁగి చిరమైశ్వర్యధుర్యుం డయ్యెని త్రైత గుణ॥ క॥ తనమగనిని తన్మామల జననీజనకులను దన్ను సకలంబును దాఘనముగ సముద్ధరించెను జనవర సావిత్రి పుణ్యచరితముగం టే॥ గీ॥ ఆ పతివ్రత యట్లు మాయాజ్ఞ సేసి వరమునకళ్యాణీ ధర్మసంభావనీయ యధిపతిమ్మును మీయఖిలాన్వయంబు నుద్ధరించు మహాభాగ్యయుక్తి జేఁ॥ అని చెప్పి పాండుతనయుఁ దనఘుఁడు మీఁదఁ గ్రానిమనిం ద్రుఁడనుపమతేజోఘనుఁడ కుమారుఁడ జేయుఁడు దనయాశ్రమమునకు పరిగెఁ దద్దను నెమ్మికా॥ వ॥ అని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో మునీంద్రా యింద్రుఁడు కర్ణుకవచకుండలంబు లెవ్విధంబున నపహరించెం జెప్ప వే యుని

సూర్యుఁడు బ్రాహ్మణవేషంబునఁ గర్ణునకు హితంబు చెప్పుట.

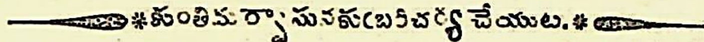
యడిగిన నతం డిట్లనియె॥ సీ॥ వనమున నప్పాండుతనయు లుండఁగ నందు పన్నెండవ వత్సరంబు కడపట నింద్రుం డరుగ డఁగి పాండవహితకారియై కర్ణుని కవచకుండలములు మాయాప్రయోగమునఁ హరింపఁగఁ దలఁచిన నాతనితలఁపెఱింగి జలజాప్తుఁ డొకనాఁడు వెలయ రాధేయునకది మెల్లనెఱుఁగింపవలెనని తలంచి॥ గీ॥ లోకనుతుఁడు బ్రాహ్మణాకార మొప్పంగ నతని చెన్నుకడకు నరుగుదెంచి యేకతంబయున్న యాకర్ణుతోడ నభీష్టభంగి దోఁప నిట్టులనియె॥ క॥ ఓకర్ణ సుజనవినుతగుణ నాకల్ప భవద్ధితార్థమై యొకకార్యం బేకతమ చెప్పవచ్చితి ప్రాకటముగ వినుము నామ వలుకు బుధవినుతా॥ వ॥ పాండవపక్షపాతియైన పాకశాసనుండు భవదీయంబులయిన కవచకుండలంబు లపహరింపఁ గోరి నీవు బ్రాహ్మణప్రియుండవని యెఱుఁగు బ్రాహ్మణులడిగిన నెయ్యదియైన నువచన సేయకొనంగుమ వసిదియును నెఱుంగుదుఁ గావునఁ గపట బ్రాహ్మణుండై వచ్చి యడుగంగలవాఁడు నీవును గవచకుండలంబు లీవల వదు రత్నకాంచనవనితాప్రముఖంబులయిన పదార్థంబులు చూపియుఁ బ్రార్థించియు నెవ్విధంబున నయినం గడపి పుచ్చవలయు నట్లు గాక వీని నతని కిచ్చితేని మృత్యువశంబునం బొందఁగలవాఁడవు॥ చ॥ అమృతమయంబు నవ్వసుసుగుణాకర యమ్మహనీయవస్తువు। గ్గమునిని యుండునేని త్రిజగంబులయందును శేవశత్రులోకమున కునీవు వధ్యుఁడవు గావు నిరంతరమైన సాంద్రమోదమున వెలింగెదవు హితంబుగఁ జెప్పితి మోసపోకుమీ॥ క॥ అనిన విని సూతతనయుఁడు నీ వయ్యంబున నిట్టులనియెవి ప్రాకారంబున వచ్చిన వేల్పవు నీవనఘా యెవ్వఁడవు నాకు నానతియా వే॥ క॥ అనిననతఁడే సూర్యుఁడ సునమునీయాదుఁ గలుగుమ కృష్ణ స్వర్గం బొనరఁగ నుపదేశింపం జనుదెంచితిననతఁడు సంభ్రమమొప్పఁగా॥ వ॥ అభివందనంబు సేసి దేవా దేవరవు నాకత్యంతహితుండవగుటం జేసి కృతార్థుండనైతి నింకొక్క విన్నపంబు సేసెద నవధరింపుము॥ ఉ॥ భూసురకోటి వేఁడుటయుఁ బోఁడిగఁ బ్రాణములైన నిత్తు నావాసవిశేష లోకమునఁ బ్రస్ఫుటమెంతయు నట్లుగావునఁగా వాసవుఁ డట్టివన్నడుగవచ్చుఁ బ్రియంపడి నాకు నొక్క బ్రాతే సురలోకవందిత సుదింగవచంబు సుకుండలంబులుఁగా॥ క॥ జగములనెల్లను నిండిన పొగడ్తగడు వెలితిచేసి పొల్లయొడలికీర్తి దిగు నేజన్మవ్రతములు దిగవిడువఁగనేఁడు వాకుఁ ద్రిభువనదీపా॥ మ॥ మతిఁ గుంతీసుతపక్షపాతియగు చక్రిమాయాస్వరూపంబుతో జితదైత్యుండు శతక్రతుండు నను భిక్షింపంగ నేతెంచిన ట్టి చెఱంగైనఁ దదీయకీర్తియెట్టులుకాఁడుం ద్రిలోకిస మున్నతమై యొప్పమపియకీర్తి యిదినాపుణ్యమెబ్బంగులకా॥ గీ॥ కీర్తి పిఁకువఁ జాలఁ గీర్తితో మెలఁగంగ జావు వచ్చెనేని చత్తుఁగాని జగములోన నెల్లన కీర్తి యెఱుఁ జావు మేలనఁగఁ బరఁగుమాట యనఘ వినవె॥ ఉ॥ కీర్తియ యిచ్చుఁ బుణ్యగతి కీర్తియ తల్లియుఁ బోలెఁ బ్రోచు సత్కీర్తియ యాయువుం సిరియుఁ గీర్తిహీనునకు చూతనంబును హీనాక్తి నెల్లనేర్పులును గీర్తి హరించునం డెతొల్లి కార్తి హరుం

డు వాఁడఁ గునంబుజసూతి జగద్ధితంబుగన్ * సీ॥ విప్రుఁ డవఁగడు వేడ్క వేఁడ వఁగనిమితోఁ బొచ్చెంబు సేయక యిచ్చుటొక్కటి బలితంపు పగతు జఁబరి మార్చుటొక్కటి పసురంబులోవలఁ జచ్చుటొకటి। శరణాగతుని నెట్టి శత్రువి నైనను గరుణఁ గయ్యంబునఁ గాచుటొకటి। భామినీ ద్విజ వృద్ధ బాలాతురుల కైన యాపద చెచ్చెరం బాపుటొకటి * గీ॥ యశఘుఁ బవిత్రతంబులై చెల్లునాకు నిందొకటి తప్పనేని వికలకీర్తి। నగుడుఁ గానని త్తును నఖిలము నెఱుఁగ నా ఖండలునకుఁ గవచకుండలములు * వ॥ అనినఁ గర్ణునకు సూర్యుం డిట్లనియె * క॥ కడు నెయ్యురు హితముగ నే జెప్పెడు వాలు కులు వినవు గరవ వేఁపు నీ వెక్కుడు ద్ధి తెరువు లెక్కడు। చెడక వినుము నీకుఁ దెలియఁ జెప్పితిఁ గరుణన్ * క॥ తనకుఁ దనయులకు సతులకు। జనునీ జనకులకు బంధుజనులకుఁ గీడొం। దని తెఱువునఁ గీర్తిఁ గోనఁ। జనుఁ గాకం డలును జేకు యశంబే మిటికిన్ * ఉ॥ కావు నీవు ప్రాణములు గావున కీర్తియ టుండ నమ్ముని। జీవితము న్నఁగీర్తి నటి చెం దెడఁ గీర్తి యొకండ నంగ నే। లావనితన్ను సూభవులు లస్సులు బంధులు సార్వభౌమ తే జోపిభవంబు నిండఁ జొప్పడఁ బ్రాణ మొకండుగన్ గనన్ * క॥ వృత్తుఁ డైన రుండు వెసభ। స్మితుఁ డైడఁ గాక కీర్తి మేలి మిగను నే। మృత దేహంబున కునలం। కృతిఁ జేసిన యటుమృతునికీర్తి తలంపన్ * వ॥ నీవు నాకున త్యంతభక్తుండ వగుటం జేసి భక్త జనరక్షణంబుగ గర్తవ్యంబు గావున నిట్లన్నియుం జెప్పవలసె నా ఱేఁడు వేవనన్మి రిఁ బయిన రహస్యం బొక్కటి లేదు దానం జేసి నీయందు వాత్సల్యంబు దగిలియుండునది యిప్పుడే మ జెప్పఁ బిదపఁ దనయంత నయెఱుంగఁ గలఁడు నీకు నర్జునునకుం దెగని వైరమైయుండు మీసంగయ్యంబు న య్యెడ నందు నీవు సహజ కుండలములు నుండితుండ వగుటం జేసి యర్జునునకు జేయఁ డవయ్యెద వట్లు గాక వీనిం గోలుపోయితేని యెంతయు దెప్పరంబగు ననిన నక్కర్ణుం డిట్లనియె * మ॥ కిరణామూర్తి నీవు సంతతము భక్తిశ్రీ సమాధానత। స్ఫురదిత్తుండవు గావునం గడఁగి నా పై నాకు చక్కవంబన్నిన్నీ। వరసేన నలి యిచ్చినం గొకటి దేవా నన్ను ప్రార్థించెదన్। గరుణన్నా వ్రతకూలవ గ్లలితవాక్యంబుల్ సహింపం దగున్ * క॥ అన్నతమునకంత వెలితును। వితమంతనికనునంత వెఱవము సువహిం। దిన వ్రతము విడిచి దుర్గతిఁ। జనఁ జాలుదు నయ్య నన్ను ఁజెను నేమాన్పన్ * వ॥ అర్జునుండు దుర్జయుండగుఁ జూడవలవదు నీవు సహజంబులగు దివ్యాస్త్రంబు లెఱుంగు మజామదగ్న్యుండును ద్రోణుండును నాకు నొసంగిన దివ్యాస్త్రంబు లల్పంబులు గావు కావున నవశ్యంబును నమరరాజసనందనుఁ దెగటార్ప నోపుదు నీవింక నొండు దలంపక నాకు ననుజ్ఞయిమ్మనిన నొక్కింత విచారించి యాయాదిదేవుండు రాధేయున

సూర్యుఁడు కర్ణునితో నింద్రు చేశక్తిఁ గైకొనుమని చెప్పుట.

ట్లనియె * గీ॥ ఎల్లభంగుల నిశ్చయంబిది యయేని। నస్సిను మింకి నొక్కటి నా సవ్వునకు। గలదు నాగుణంబున నమోఘమైన శక్తి యది నీకు పడు గుము సవినయముగ * క॥ తొలితొలి బలసూదను చే। జెలువుగ నా దివ్యశక్తి చేకొనినీకుం। జలముగ వచంబు నున ఱి। యుల ఘనమతీయిమ్ము భద్రమగు నిట్లైనన్ * వ॥ అమ్మహాసాధనంబు తెఱఁగుఁ జెప్పనచ్చెరువు గాఁ దీ కంబుఁ జెప్పె దవినమునిదా ఱియిట్లనియె * ఉ॥ వైరులఁ జంపి చంపి వెసవచ్చి కరంబునకాజిలోన న। స్త్రాకుణశక్తి వాసవుఁడు దానన తొల్లి సహస్రసంఖ్యలం। గ్రూరసురాతిసంఘములఁ గూల్చె నహో భుజనీకు నెమ్మనా। ఘోరపు సాధనంబు దొరకొన్న నవశ్యము గెల్తు పోరులన్ * వ॥ అని చెప్పి కమలహితుం డంతర్హితుండయ్యెఁ గర్ణుండును వాసవురాక కెదురు చూచుచుండె నని సవిని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె * అక్కర॥ కలవు దేవగుహ్యంబులీకమలబాంధవుఁడు గర్ణుఁబలికె నని చెప్పితి వదియెద్దిబలియఁడా సూతజుండు। ఇలిత కవచంబు మణికుండలములు నెమ్మెయిఁబడసె। వెలయని వ్విధమంతయు వివరింపవలయు నాకు * వ॥ అనిన వైశంపాయనుండది యంతయుం జెప్పెద వినుమని యిట్లనియె దొల్లి కుంతి భోజునింటికి దుర్వాసుండతిథియై వచ్చి వానిచేతం బూజితుండై నాకు నీయింట గొంతకాలంబు వసియింపనిష్టంబై నది నాయున్నయంత కాలంబును నీవు నీయనుచరులును నిర్వ్యాజంబగు భక్తి సేయవలయు నిట్లొప్పు దేయసుటయు నోడంబడియ తండు దనకూఁతుఁ బృథయను కన్యకం బిలిచి యమ్మహామునిం జూపి * ఉ॥ దేవసమానుఁ డీధరణీదేవుఁడు వేడుక మద్గృహంబునం దావసియింపఁ గోరుటయు దానికి నేనును నియ్యకొంటిని। దీవరనేత్ర నీవు కడు ధీరవు ధీవినయోపచారసం। భావితవృత్తి నట్లగుట భక్తిభజింపుము బ్రాహ్మణోత్తమున్ * క॥ ఇగఁ డెయ్యది యెత్తఁ జిసన్నతిఁ గోరిన నది ఘటించి యమచ్చిన నదితో। సిఁగ జేయుమిమ్మహాత్ముని మతనలుగక యుండవలయు మా నిని యెప్పుడు * గీ॥ వినుము విప్రవరులు వెడ వెడఁగినిసీరే। నియమ

రణియొల్లనీయు సేయఁ। జాలుముగుతపః ప్రశస్తులు దుర్వార తేజులెంముహాధీరమతులు ॥ క ॥ భూదేవవరాభవమునఁ గాదే వాతాపిదండక ప్రభృతులు పెం। పేదిచెడిరి భూదేవస। మాదరమునఁ గాదె బ్రదికినవిం ధ్యజగమున్ ॥ సీ ॥ వసిష్ఠనయ్యా మహా(త)నీవెంతయు గుణవంతురాలవు గురులయందుఁ। బెద్దలయందును బృథివీసురులయందుఁ గడుభక్తి సేయుము కనులనయ సంబంధులు జెలులును బంధిజనంబులుఁ బురమువారును నంతిపురమువారుఁ। బూబోఁడి నెమ్మి మైఁ బొగడని వారులేరేమం వంతు నేమునిన్ను ॥ గీ ॥ యదుకులంబునఁ బుట్టియత్యంత సౌఖ్య। సుమరఁ బెరిగితి నాపుత్రి వై త్రిలోక। సుందరమురూపు ప్రాయంబు సొంపుఁ బట్టి। దిచ్చరిత్రంబు సఖులకు నెందుఁ గలదు ॥ వ ॥ నీగౌరవంబంతయు నెఱింగి కాదె వహ్నిసమానుండైన యీమహామునినారాధించుటకునీ యందు భారంబెక్కించెద నీవు గర్వంబును నహంకారంబును మాని యీపుణ్యపురుషుఁ బరితుష్టుం జేసి కృతార్థతఁ బొందుమని వినకన్నియయిట్లనియె ॥ ఉ ॥ కోరుదునే నువిప్రపతిఁ గొల్వఁగ నెప్పుడు నాత్మలోననా। కోరినకోర్కె నేఁడు దలకూడెన రేశ్వర యట్టుగాకసీ। కోరినయట్టి దివ్వధము గోరి యొనర్చుట నాదుభాగ్యసం। భారముగాదె యీమహామునిభారము నాపయిఁ బెట్టి నెమ్మదిన్ ॥ వ ॥ అనిపలికిన సంతసిల్లి కుంతిభోజుండు దుర్వాసునకు నక్కన్నియఁ జూపి యిట్లనియె ॥ ఈకన్నియ నామూఁతురు। తాపసజనముఖ్య మిమ్ముఁ దాఁ గొలువంగా। నోపుకునని పూనెం బసి। పాపఁడు డీకెసుకు లేకపనిగొనవలయుఁ గాంచ। ఎఱుఁగక తప్పుగా మెలఁగనేనియు దానికి సైచినేనుపుణ్ణ అపి ప్రియంబుతోఁ గొలువు గైకొనంగాఁ దగుమీ పంబాలురు। దెజవలువృద్ధులుండను పదెల్లముదప్పులు సేసరే యమ। న్మఱుతురుగాని యల్గరు సమగ్రశమాన్వితులైన తాప

కుంతి దుర్వాసునకుఁ బరిచర్య చేయుట.

సుల్ ॥ వ ॥ అనియప్పగించియప్పార్థివేంద్రుండమ్మునీంద్రునకుఁ జంద్రికాధవళంబైన సౌధంబునందు శయనాసనప్రముఖోపకరణంబులును భిన్న తాహారసాధనద్రవ్యంబులు వాయింతంబులు సేయించి తానుసంతసంబున నూఁఱడియుండె నతం ॥ భావించి నాఁడు నాఁటికి। వేవిధములమిగుల భక్తి వినయంబులతోఁ। దేవోపచారములు భూ। దేవోత్తముఁ గొల్చెఁ గుంతి దేవి వినయత్రయై ॥ సీ ॥ అతఁడుదర్భావమున యంగమాదిఁ గోరి రూపింపనొకమాటి రేపు వత్తు। ననిపోయి నడికిరేయర్థిఁ జనుదెంచు రేయువచ్చెదనని రేపువచ్చు। నే ప్రొద్దు వచ్చిననింతియప్పుడ భక్ష్యభోజ్యము లగ్రతఁ బొల్పుగ నొనర్చు। నెయ్యది గోరిన నచ్చుకురఁ బెట్టునలయక మఱుపడిలోన నలుగఁ దెపుడు ॥ గీ ॥ ననుదినంబు భోజనాచ్ఛాదనాబిల్చిత। ద్వర్తనంబునిడుఁ గవనజముఖియుఁ। దానుగొల్చు తెఱఁగు తాపసవరునిచం। దమునుజెప్పచుంపఁ దండ్రియలర ॥ వ ॥ అంత నొక్కసంవత్సరంబు పరిపూర్ణంబైనఁ బ్రీతుండై దుర్వాసుఁడు కుంతిఁ జూచి నీ చేసినయారాధనకు మెచ్చితిన భినుతంబులిచ్చెదనడుగుమనిన నమ్మానినీ కృతాంజలియై మీరు నావలనం బ్రసన్నులరైతిరి మాతండ్రియుం గడు నలరుటంతియ చాలు నొండేలయనిన నతండెట్లేనియు నొకమంత్రంబు గైకొనుదీనం జేసియే వేల్పు నారాధింబుచే సెదవవ్వేల్పు సనుదెంచి నీవశంబుగ నుండునని నొండన నెఱవి కుంతియొండయుం బ్రసాదంబని యెనమ్మునీంద్రుండదానికమ్మంత్రంబు విధియుక్తంబుగా నుపదేశించిని జేచ్చుజనియె నంతఁ గొంతగాలంబునకమ్మను మదిఁ గాఁ న్యము చేసి విప్రవరుఁ డిమ్మంత్రంబు నాకిచ్చెనే। యదియే చందమొ చూతునంచు నొకనాఁడు చ్వృంగ్య రస్నాతరామై సుదతీరత్నము పూర్వశైలతటిపై శోభిల్లు తిగ్మాంశుఁ జూ। చి జలత్పంకజభంగి నుల్లసిత మైచిత్తంబు రాజిల్లఁ గన్ ॥ సహజకుండలకవచాభిరామంబైన తదీయమూర్తి విభవంబునకోటుపడి దేవాభవత్సమానసుందరుండగు నందనుం గరుణింప వేయని మనంబునం గోరుచు మంత్రోచ్చారణంబు సేసినఁ బ్రభాకరుండును నిజయోగబలంబున మూర్త్యంతరంబు ధరియించి కుంతిపాలికిం జనుదెంచి మధురస్వరంబున ॥ గీ ॥ అబలనీమంత్రబలమున నరుగుదెంచి। నాఁడనీవాఁడనైతిమన్న ప్రియంబు। నీకు నెయ్యది యొనరింతు నిజము చెపుము। యనిన బడతియిట్లనుఁ గవలాపుత్రోఁడ ॥ గీ ॥ కార్యమొక్కటియును లేమ కౌతుకమున। నేను మంత్రంబు నోడివితినింతమాత్ర। జేసినీ చ్చుటిక్కిం విచ్చేయనేల। దికిఁ నరుగుము క్షమ్మ అదేవ నీవు ॥ అనిన దానికి సూర్యుండిట్లనియె ॥ ఉ ॥ క్రమ్మఱ పోకదప్పెడినె కాని నియేమని మున్ను నీవు చి। త్తమ్మునఁ గోరితద్విధము తప్పకయిప్పుడు పొంటకరాదె తే। జమ్మున మత్సమానుఁగవచస్ఫుటకుండలమండితాంగుసు। స్సమ్మతుబుత్రు గోర వెసిజన్మగనావలనందలోదరీ ॥ వ ॥ కావుననిప్పుడు మదీయసమాగమంబున కొడంబడుము నీకోరినయట్ల తనయుండు జనియించుని ష్ఠుచేయుని నాఁడు భవజ్జననీజనకులను వ్యంబు సేయుదును జియు నీదెనశీలవ్రతంబులెఱుంగక మంత్రంబుగర్వంబునం

జేసినీకుపదేశించిన తాపసునీక్షణంబునిగ్గ్రహింతునిదె యంబరంబుననుండియిం ద్రాదిసురులు నీకతంబునఁజిక్కు వడియు న్నవన్ను నవ్వుచున్నవారువీరిఁజూడుము దివ్యదృష్టియిచ్చితిననినఁజూచికుంతిభోజరాజనందన డెందంబున సందలజ్జ వివశయగుచుదినేశ్వరునకిట్లనియె॥ నను విచ్చుటకుంగర్తలు। జననీయుజనకుండుఁగాక చనునే నాకుఁ। వనితాధర్మము విడువఁగ। నఘాయిత్తైనవంశవానియఁగాదే॥గీ॥సంగ్రబలమెఱుంగమదిఁగోరితివ్వచే। సితిమహాస్త్రసీనిఁజేట్టగాఁ గనవధరింపకెట్టులైననాబాల్యంబు। గరుణసైపవలయుఁగమలమిత్ర॥ వ॥ అనవుఱియున నేక ప్రకారంబులదీనాగ రుననూనయించియెట్లునుంగ్రమ్మఱింపనేరక తనకారణంబునఁగులంబునకును గురుజనంబులకునునపాయ బకునియుం దలపోసిభయంబునింగులంబెకవ చేసియతనికిట్లనియె॥ చ॥ ముదముసలిప్పబంధుజనముల్గురువర్గముఁగూడిరూఢినా। ప్పదముగధర్మమార్గమునఁబెండిలిసేయఁగబిన్నటకాసము।న్నసరసకేళిలీలకుఁగ్రమంబగుఁగాకకులంబుశీలముఁ। వదలిసధ జనంబులకువచ్చునెయిమ్మెయివేసఁగాసల్పఁగఁ॥ క॥ బంధుమతినైననుని। గ్రంథముమెయిధర్మబాహ్యపథమున నీబాంధవయిటుచేయుటయున,మంధరభవదీయకీర్తిమలినముగాదే॥ చ॥ జగములయందుధర్మమునుసత్యమునీయ గాదెదేవనేా। తనువులునీయెఱుంగనిపథంబులెయిట్టిదినీమబుద్ధికిఁ। దగునగునేనినాఁఅవ్వలునుఁడాననెయేనగుఁగాకనిం నిఁ।వగుతెలఁగాచరింపుమిటనావలనన్యోకునిండకోర్చితిఁ॥సీ॥ అనుటయునద్దేవుఁడయ్యిందుముఖిఁజూచిసిగ్గిందద్ద్రు మబాంధవజనంబు। గారునీయాగికింగర్తలువినుమీవయుదయురాలవు నీకుసజ్జ్వలాంగి। కామంబులెల్లనుగామించినా రుటనయ్యెఁగన్యాశబ్దనట్టుగాన।నాన్మసంగ్రత్వంబునందునీకెగ్గులేదే నేలనడుగుధర్మేతరంబు॥గీ॥ మన్ననాగముము మదిరాక్షినీమకు।న్యాప్రతంబుసెడకునందనుండు। నధికతేజుఁడుదయమగునిన్నుఁనోకఁగాం। దయమునుఁబొందకుండు

ధ్యానబల॥ వ॥ అనియొడంబఱిదినసూర్యుండుదత్సమాగమంబునంబ్రీతుండై దానికిగర్భాధానంబుచేసి గగనంబునకరిగెనం తఁబూర్వపక్షంబునందుఁజంద్రుంకునుంబోలెగర్భంబునఁగ్రమంబునఁబ్రవర్ధనంబు నొందుచు గర్భంబభివ్యక్తంబయ్యెను ప్రభాకరుమహిమంజేసిలోకవివిదితంబుగాకుండెంతప్రకారంబుదాదికినాతురోకర్తియసెఱుంగనిట్టు వర్తిల్లుచుం యగుమాసంబుననొక్కనాఁటినిశాసమయంబునంగన్యాంతఃపురంబునందు॥గీ॥కొడుకుఁగనియెసహజకుండలకవచాభిరా మవిమలకవలకోమలాత్ము।దీర్ఘబాహుఁజారుదృఢదేహుఁదరుణారుఁ।తేజుఁగుంతిభోజరాజపుత్రి॥ వ॥ ఇట్టు జనియిం చినయర్భకుఁజూచిలోకాపవాదభయంబునకుందలరి యాతనిఁబరియొక్కమంజూషలోన నబ్బాలకుంబదిలంబుగాఁ దానితద్దృఢంబుగాఁదెప్పబంధించిసఖియునుందానును గోరిచనిపురసమీపగతంబైనయశ్వనదీప్రవాహంబునవిడిచి తియెంతయునంతాపంబునకట్టనివిలాపంబు సేసె॥ గీ॥ కొడుక నిన్నుఁగాంచుకోలఁదనోము లేకాని। పెందిగారవిం పేర్మిసీదు। ప్రోవుగుడువఁగాంచుపుణ్యంబుతుదిమాట।నేలచేయనైతి నేనుగుత్తు॥ వ॥ నెఱయుంబున్నాచందురుబెన యునీనెమ్మోమునందియ్యమై।చిఱునవ్వు ప్పఁగఁజూడనీకపులకల్చెన్నొందఁగఁ ప్రస్ఫద్ఛాయ।కఁటఱుపీరంబోరినత్తుంగరు మువేడ్కఁజేర్చనీకిమ్మెయిఁ।వఱదం ద్రోవఁగఁజేసెనేయకటదైవంబెంతుఁజోత్సుకానుతా॥ సీ॥ ఏపుణ్యసతికినీవింక వందనుఁడవైయొక్కడబడియెదోయనెఱుంగ। నేపుణ్యరాలకోయెవ్వనునినుఁబుత్రుఁగాఁగాంచుటకు మేలుకలుగాం చు।లలిఁబాసుకేళిన్బననడయాడుచునవ్యక్తమధురవాక్యామృతంబు। వీనులఁగురియుచువెడఁదకన్నులబిన్ననవ్వునకు ఫలతనముతులునమర॥గీ॥దేజరిల్లునిన్నుఁదెఱవయెవ్వతయొకో।యిడరగ్రుచ్చియురమునందుఁజేర్చి।వేడ్కచెలువునను లవేయుభంగులఁగోనె।యాడినగుచుముద్దులాడఁగోరు॥ ఉ॥ లాలితయౌవనోజ్జ్వలవిలాసములందిలకింపనుంపరాకీల వి చేష్టితంబరనభీమమనోభవసింహరేఖవై।వ్రాలవెయిఁకనీవెలమివామవిలోచనలంగజన్మలీ।లాలసలైవిపత్తులుభయా లసులై ధృతియేదిచూడఁగఁ॥గీ॥ఎచటనున్నన నైననెట్లప్పకునునిన్నుఁ।గన్నులారఁజూడఁగాంచుఁగానఁ। దనయనన్ను నతపనుండుకడుధన్యుఁ।డయ్యెమందభాగ్యనైతినేను॥ చ॥ ఇనుఁడుఱచేతమాటువడుపెన్నఁడుఁగల్గనెనిన్ను నెమ్మినేఁ।గ యొదఁగాకయింకనొక్కకాలమునంటియునఁదనూజనీ।విమతశరీరభావమునువీనులసన్మణికుండలంబులుఁ।సునతరవజ్రవర్మ ముఁబ్రకాశమునొందకయుండనేర్చునే॥ చ॥ దివ్యభుజంతరితునునడిపు... వనగిన్నె... దునగ్గ... లయందు

విపినంబులయందును నీవు నెల్లెడలన్ శివమగుఁగాక దిక్పతులు సిద్ధులు సాధ్యులు రుద్రులశ్వులున్ వసువులుఁ బుత్రి నిన్నుఁ గృపఁ
బాయక యెప్పుడుఁ గాచుచుండెడున్ ✱ వ॥ అని యేడ్చుచుం గుంతి యచ్చట దాదియు వెఱచి గూఢ ప్రకారంబునఁ గన్యాంతఃపు
రంబునకు వచ్చి యెప్పటి యట్ల వర్తిల్లుచుండె నట నాఁ జాపంబు నశ్వనదీ వేగంబునను జర్మణ్వతిం జని యాఁదుండియమునా గత
మై యట జని భాగీరథిం బడి సూతవిషయంబునం జంపానగరంబు చేరువ నరుగుచుండె నా సమయంబున ✱ సీ॥ కృతరాష్ట్ర స
ఖుండై నయతిరథుండను సూతుఁడతివలు దానునుననతివిభూతి। గంగలో జలకేళి సంగతుఁడై యుండి తుంగతరంగానుషంగవ
శతఁ జను దెంచు మంజూష గనికడు వేడుకఁ దనపరిజనములఁ బనిచి పట్టి। తెప్పించి దీని యుక్తినొవ్వ నేకతమున నప్పెట్టె దెఱచి
దానవ్వడం ✱ గీ॥ వినుతిపొనఁగ కవచుఁ గనకకుండలధరుఁ దనుపమాన తేజు ఘను(?) గుమారుఁ గని మనంబులోన వనయంబువి
స్మయంబు బొనరఁ గ్రుచ్చి యెత్తుకొని ముదమున ✱ వ॥ తన జీవితేశ్వరి యైన రాధకుఁ జూపి యిట్లనియెం ॥ అనపత్యులైన మనకును
మనపాలిటి వేలుపిక్కుమారు నిచ్చెన్ వనజాతాక్షి యితఁడు మానుష జనితుఁడు గాఁడరయ దేవసంభవుఁడు సుమీ ✱ క॥ అని
దాని చేతి కిచ్చినఁ గొని యురమున నదిమికొని యెఁగొనుకునతి వయి వ్వనితకు బాలింత తెఱంగునఁ జన్నవ్వ చన్ను చేపెఁ గూరి
మి పేర్మిన్ ✱ వ॥ ఇట్లు దంపతులు ప్రమోదసంపదసొంపారం గుమారుం గొని నిజమందిరంబునకరిగి యాత్మీయకులోచితంబు
లగు జాతకర్మాది సంస్కారంబు లాచరించి సహజకుండలాలంకృత కర్ణుండగుటం జేసి కర్ణుండని నామకరణంబు సేసి రంత ✱ క॥ వసు
వర్మధరుఁడు గావున వసుషేణుండ నెడు పేరు వానికిడిరి ప్రెం। పెసఁగఁగ భూసురలాదిత్యసుతుండిబ్బంగి సూతతనయుండ
య్యెన్ ✱ వ॥ తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ గుంతి తనయాప్తచరులవలన విని శిథిలీకృత సంతాపయై యుండె నతిరథుండును సం ప్రా
ప్తయౌవనుండైన కొడుకుం దోడ్కొని వచ్చి ద్రోణాచార్యుల యొద్ద నస్త్రశిక్ష సేయం బెట్టె నా సూతనందనుఁడు మఱియుఁ
గృపాచార్యువలనను జామదగ్న్యువలనను వివిధాస్త్రలాభంబుఁ బొంది క్రమంబున దుర్యోధనుతోడ బద్ధసఖ్యుండై యతని
కిఁ బ్రియంబు సేయుచు వివిధవిజరాజనందనుతో మచ్చరించుచుఁ బాండవులకప్రియంబు సేయుచుండె ✱ ఉ॥ ఆతని యస్త్రవి
ద్యాయనసముంచితకుండలవజ్రవర్మ విఖ్యాతియు నాత్మలోఁ దలఁచి కౌరవనాయక ధర్మసూనుఁడున్ భీతమనస్కుఁడై యతఁడభే
ద్యబలుండని సంతతంబు ధైర్యాతిశయంబు డించి హృదయవ్యథఁ బొందుచునుండెఁ గాన లోకన్ ✱ వ॥ అయ్యుధిష్ఠిరునకుఁ బ్రి
యం బాచరింపం గోరి కవచకుండలంబులు గొనుటకై పురందరుం డొకనాఁడు బ్రాహ్మణరూపంబునం జని మధ్యాహ్నసమ
యంబునఁ గర్ణుండు సూర్యోపాస్తి సేయుచుండి బ్రాహ్మణులకభీప్సితంబు లిచ్చుతఱిఁ గనభిక్షాం దేహి యనుటయుఁ గర్ణుం
డిట్లనియెం ✱ చ॥ అలసవిలాసలాలసరసాన్వితలై నవితంబినీజనుల్ వలసిన భూరివిస్ఫురితవస్త్రసమగ్రములైన గ్రామముల్
వలసిన నుల్లసన్మణిసువర్ణవిభూషణగోధనావళుల్ వలసినఁ గోరుమిచ్చెద ధ్రువంబుగ నావుడు నాతఁడిట్లనున్ ✱ క॥ విసువిమి
యెయ్యవియును సనా। కనభీష్టము గావు నీదు కుండలములు సహజనుత కవచంబు నిచ్చినఁ గొనియెద నిమ్మా పు దేఁ గుణరత్నని
ధీ ✱ చ॥ అనవుడుఁ గర్ణుఁ డిట్లనియె నక్కట యేను విశిష్టవస్తువుల్ గొనకొని యిత్తు నాఁ గనిటు గోరెద వీవు తలంపనప్రమేయా జన
నగు వాని భూమిసురసత్తమ యెంతయు బేలవైతిమున్నెన్నఁడు నెగనిట్టు లెవ్వరును నెయ్యెడ వేఁడిరె యిజ్జగంబులన్ ✱ క॥ కుండ
లములుఁ గవచమున ట్టుండఁగ నిష్పన్నఘ వేఁడు మొందు ధనంబుల్ నిండింతు నీ మనోరథ మొండేమియు నకుమింక నూర్జితచరి
తా ✱ వ॥ అనిన నెవ్విధంబున నొడంబడక కవచకుండలంబులయందబద్ధాభిలాషుండై పలికినఁ గర్ణుండు వానిం బ్రార్థించియుఁ
బూజించియు ననేకమణికనకాదివస్తువులు నివేదించియు నెట్లును నొడంబడువ నేరక యిట్లనియె ✱ గీ॥ సహజములు నాకు నిక్క
వచంబు కుండలములు నివి లేక యుండిన సమరభూమిఁ గడిఁది శత్రులచేతభంగంబు వచ్చుఁ గాన నీఁజాలనయ్యొ దవీని నేమ
క॥ నానాజనపదబహుళము నానాధనయుతము నైన నా రాజ్యమును స్నానంబున నిచ్చెదఁ గొన వే నన్నుఁ గారింపకింక విప్రవ
రేణ్యా ✱ వ॥ అనియును నతనియందు సుముఖత్వంబు గానక కానీ మందుదరహసితాననుండగుచుఁ గృతకభూసురును పలక్షించి
యిట్లనియెం ✱ చ॥ ఎఱిఁగితి నేను నిన్ను విబుధేంద్రుఁడ వీవు జగత్త్రయంబుఁ గ్రొవ్వఁ బభవదీయరక్షణమునందవెలుంగుచుమందు
నట్టి నన్ను ఱువుగ నేను వేఁడుకొనయ ట్టుఁడఁగాక మొఱఁగినన్ను న॥ క॥ అపుడీవు వేఁడుటిది యగ్గమె నిర్జితదైత్యచెప్పవమా ✱
గీ॥ అనిన నింద్రుఁడు పలికె మీ యయ్యవద్ద హితుఁడు మున్నింత చెప్పె నీకిష్టమేనఁ గఁ గాన నెఱిఁగితి నీవింకఁ గడవనేల యాన
ఘుమాటులకుఁ బ్రియమైన పనికిం ✱ వ॥ అనిన రాధేయుం డు దేవా యిట్లయిన నఖిలశత్రుఘాతినియైనయమోఘశక్తి నాకుం

గృహ చేసి కవచకుండలంబులు గొనవనినఁ బాకశాసనుం డిట్లనియె * ఉ॥ ఇచ్చెద శక్తి నీకు విను మేర్పడ నాజి నుదీర్ణశత్రుసం
ఘచ్ఛిదఁ జంపి చేపియది గ్రమ్మఱి చేతికి వచ్చుచుండు నీ । కిచ్చట యట్లు గాదు భువి నెందును దుర్జయుఁడైన నీరిపుం జెచ్చెర
దున్మ నొక్కరునిఁ జేకొని నన్ను భజించుఁ గ్రమ్మఱన్ * వ॥ ఇట్టిది సమయంబు గాఁబని గ్రహింపుమనినఁ గర్ణుండు వాసవుంగని
గతుం డొక్కరుండు గావున వాని వధియించుటయ నామనోరథంబనుటయుఁ బురందరుండు దరహాసితవదనుండై ● ఉ॥ వీని యభి
లాషమేను నీదినికి మెఱుంగుదును గ్రశౌర్యతే । జోయుతుఁ బార్థు నోర్తు ననిచూచెదు నీకదియేల తీరురా । ధేయ దయా
విధేయుఁడు విధేయజగత్త్రయుఁ డవ్యయుండు నా । రాయణుఁ డన్మహాత్మ్ము నకురక్షకుఁ డేరికి వాఁడు సాధ్యుఁడే * వ॥ అనిన
దపననందనుండ దియట్లుండె నాసహజంబైన కవచంబొలిచియిచ్చిన మదీయదేహంబు వికృతంబగు నిదియేమని యవధరింప
తనిననింద్రుండు నీశరీరంబు భవజ్జనకుండైన యరుణకిరణు వర్ణంబెట్టిదట్టిదీప్తిం జెలువొందు ననిపలికి వానికిన మోఘ
శక్తియొసంగి దీని నాపత్కాలంబునఁ దక్కనయప్పుడు ప్రయోగించిన నీకునపాయంబగునని చెప్పెఁ దదనంతరంబు
స్వీరుండు కుండలంబులఁ బుచ్చి యతనికిచ్చె మఱియును * చ॥ అలఘునిశాతశస్త్రముల నంగము లెల్లను నిర్వికారుఁడై । యు
లువదొడంగె నట్టియెడ చాయనికిన్నర యాతుసిద్ధసా । ధ్యులు దివినుండి యార్చుచును మాగ్యరవంబు సెలంగ నక్క
తం । బెలయఁగఁ బుష్పవృష్టి గురియించిరి కర్ణునిపైఁ బ్రియంబునన్ * వ॥ ఇట్లు సూతపుత్త్రు నవికృతగాత్రుం జేసి వాసవుం
డు ప్రమోదవికాసభాసితుండగుచు నిజలోకంబునకరిగెఁ దద్వృత్తాంతంబంతయు విని కౌంతేయులు సంతసంబునం బొ
దలిరి గాంధారేయులు దుఃఖవిదారితహృదయులైరని యిట్లు కుండలాభిహరణంబు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పిన విని జనమేజ
యుండు వైశంపాయనునకిట్లనియె * క॥ అనయమ్ము దుస్తరమగు న । వ్వనవాసము నిస్తరించి ద్వాదశవర్షం । బునకడపు
నేమివిధం । బొనరించిరి మత్పితామహులు మునినాథా * వ॥ అనిన నమ్మహీపతికి మహీదేవుండిట్లనియెనట్లు మార్కండే
యువలనఁ బుణ్యకథలు విని పాండవులనంతరంబ క్రమ్మఱి ద్వైతవనంబునకరిగి యందున్నయెడ నొక్కనాఁడు సుఖాసీ
నుండై యున్న ధర్మరాజుపాలికి నొక బ్రాహ్మణుండు సంభ్రమంబునం జనుదెంచి యిట్లనియె * క॥ తరుశాఖఁ దగిలి యున్న
నా । యరణి మొకమృగంబు వచ్చి యతిరయమున న । త్తరువున నొరసికొనంగా । ధరణీశ్వర దగిలె దాని వ్రేతచ్ఛృంగము
నన్ * క॥ దానిఁ గొనిపఱచె నమ్మృగ । మానతరిపులోక నాకు నయ్యరణి వగం । గా నిపుడు తేరఁ బనుపవె । భూమతనిత్యాగ్ని
లోపమునఁ జెడకుండన్ * చ॥ అనవుడు నాతుఁడంబు మనుజాధిపుఁ డుద్ధతచాపహస్తుఁడై । యనుజులుఁ దాను నెంతయు
యంబున నా హరిణేంద్రు వజ్జనై । కొనిచని కూడముట్టి మెఱుగుల్చి గుడంబటు సాయకంబు లేసిన నొకయమ్ము నమ్మృగము
జెందదె చెచ్చెర నద్భుతంబుగన్ ● వ॥ అదియును వారి నతిదూరంబుగా నెలయించికొని చని యొక్క ఘోరవిపినంబున
దృశ్యంబైనఁ బ్రయత్నంబు నిష్ఫలంబగుటయు విషాదంబు నొందుచు నయ్యేవురు నతిశ్రాంతులై శీతలచ్ఛాయంబగునొక్క
వటమహీరుహంబు క్రింద విశ్రమించిరప్పుడు నకులుండు ధర్మనందనునకిట్లనియె * క॥ కులశీలోన్నతియును వి । శ్చలకు
శారతియు ధర్మసంగ్రహమతియుం గలమనకు నిట్టి విధంబున । నలజడి వచ్చుటకు మూలమది యెయ్యదియో ● వ॥ అనిన
మ్మహాప్రాజ్ఞుం డతనికిట్లనియె ● క॥ వినుమా సుఖమునకు దుఃఖంబునకుం గారణము దనదు పూర్వకృతంబై । చనుకర్మము
కారణమిది యనియన్యము గలుగనేరదండొక్కటియున్ ● వ॥ అనుటయు భీమసేనుండు నకులునకిట్లనియె ● గీ॥ ప్రాతి
గామినోయి పాంచాలిఁ గొలువులో । పలికెఁ దేరనప్పుడలుక యెసఁగ । నాఁడు కేయిసుతుల నందఱఁ జంపమి మాకు నిట్టియి
డుమ నకుఁ బుట్టె ● చ॥ అనవుడు నర్జునుండనియె నాసభ సూతసుతుండు పేర్చి వ । ల్కిన కటువాక్యముల్ విని యుఁ గిన్క
బూనక యేఁ దొలంగితిఁ గా । ననమున కిట్లు కాతరజనంబుల చాడ్పున నేగుదెంచుట । న్మనకు దురంతదుఃఖములు మానకపై
కొని వచ్చెఁ దమ్ముఁడా ● వ॥ అనిన యనంతరంబ సహదేవుండిట్లనియె * గీ॥ దుష్టశీలుఁ గష్టదుర్ద్యూతకితవుఁ గాంచి ధాయఁ బట్టి
యేమి దడయక పుచ్చుమకునికిట్టి దుర్దశపాలైతిమనఘ మనము గానవాంతరమున ● వ॥ అని యిట్లందఱును నిజతేజం
బులు కుచుండ నజాతశత్రుండు నకులుం జూచి భవదీయసోదరులత్యంతపిపాసితులైన వారు నీ వమ్మహీరుహంబెక్కి జల
బులున్న యెడయరయుమనిన నతండు దద్వచనానురూపంబున నవ్వనస్పతి సమారోహణంబాచరించి నలుదిక్కులుం గలయ
బరికించి దూరంబున సలిలంబులున్న వనియన్నకెఱుంగించిన నట్లని నీవు పోయి జలపానంబు సేసి మాకును జలంబులు గొనరమ్ము

నటయుమాద్రేయండు వృత్తాంతీర్ణుండై రయంబునం జని ముందటనతిమనోహరంబగు తటాకంబుగని జలంబులు ద్రావం

— నకులాదులు యక్షప్రశ్నములకుత్తరమీక మూర్ఛితులగుట —

బోయిననొక్క యశరీరభూతంబిట్లనియె ॥ క ॥ ఓయన్న యీతటాకము । నాయది నీవీజలముగొనగవలతే । న్నాయడిగిన ప్రశ్నలకు ధీయుతయుత్తరములిమ్ము తేటపడంగాక ॥ క ॥ అనుటయును వాక్యము దెస । నవాదరము సేసినకులుండక్కొలనం బిద్యూ నీరు ద్రావి నిశ్చే । తనుండై యాక్షణమ పడియెం దత్తీరమునన్ ॥ వ ॥ అట ధర్మపుత్రుండు సహదేవుం గనుంగొని నకులుండు జలంబులకుం జని తడసె నీవరిగి యతనిం దోడ్కొని జలంబులుగొని చరమ నిననక్కుమారుండతిశీఘ్రగమనంబునం బోయి వద్దినీతటంబునం బడియున్నయన్న తెఱంగుం జూచి విస్మయవ్యాకులహృదయుండగుచు నిడియేమినిమిత్తంబునయ్యెనొక్కొయని యూహించుచుండం బెల్లడరుతృష్ణాభరంబున సహింపనోపక జలంబుల దెసనాసఁ జేసి కొలనికడిగ్గిన నెప్పటి భూతంబిట్లనియెం ॥ గీ ॥ అనఘ యీజలాశయమ్ము నాయది నీవు । సాహసంబుఁ జేసి చనదు చొరంగ । నాదు ప్రశ్నములకునలి నుత్తరములిచ్చి । వారిగొను మునీవు వలసినట్లు ॥ క ॥ అనిననదియాదరింపక । ఘనుఁడా సలిలములు గ్రోలి గ్రక్కున నిపమె । క్కనిషిద్ధమున బరవశుడై । ఘనసాలమహీరుహంబు కైవడిఁ బడియెన్ ॥ సీ ॥ అంతనంతకసూనుఁడంతరంగంబున సంతాపమెసఁగ వాసవతనూజుఁ । గనుఁగొని యన్న నీయనుఁగుదమ్ములు పోయి కడుఁ దడవయ్యె నిక్కాననమున । నెయ్యది పుట్టెనో చయ్యన నీవేగి వారిదోడ్తోను మను వారిగొనుచుం । జనుదెమ్ము నావుడు ఘనభుజుఁ డధికరయంబున నరిగి జలాశయంబు ॥ గీ ॥ తీరభూమిఁ బడినవారి మహోక్షుల । మహితశౌర్యధనుల మాద్రిసుతులఁ । జూచి విస్మయైకగోచరుఁడై సవ్య । సాచి యుల్లమున విషాదముడర ॥ క ॥ నాలుగు దిక్కులు గనుఁగొని । యీలో నెవ్వరిని గానకత్యంతవిషా । దాలసుఁడై సలిలంబులు । గ్రోలంగ సమకట్టియెయ్యెఁ గొలనికిడాసెం ॥ వ ॥ డాయుటయు నాకాశవాణి యిట్లనియె ॥ మ ॥ బలిమిం జొచ్చిన నెట్టివారికయినం బ్రాణంబుపై వచ్చునీ సలిలావాసము మత్పరిగ్రహము తృష్ణాఖేదమొందక జలంబులు ద్రావన్వలతేని ప్రశ్నములకుం బొందండగా నుత్తరంబులు నాకిమ్ము నుష్కమనంబునఁ బృథాపుత్రుండు సక్రోధుండై ॥ మ ॥ ముచ్చిలి వచ్చి మర్వచనములు పచరించెదనెల్లని త్తునే చెచ్చెర నీయొలుంగడఁగఁ జేసెదనివ్వఁడు చూడుమంచు వివ్వచ్చుఁడు శబ్దభేదిశరవర్గము దద్వచనంబు చక్కటికిన్ । గ్రచ్చుఱ నించె మాత్స్వరవకంపితసర్వదిగంతరాళుఁడై ॥ గీ ॥ ఇట్టులేయుటయును నెప్పటివాక్యంబు । ముట్టియు వినఁగఁబడిన మఘవసూనుఁ । డలసి కొలనిఁ జొచ్చి యంబుపానము సేసి । యిలకు నొఱగె వివశహృదయుఁడగుచు ॥ వ ॥ తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు భీమసేను నాలోకించి కవలును గవ్వడియును నింతవడిదడయుటకు నిమిత్తం బెయ్యదియో నీవు నరుగుమనినం గిమ్మీరవైరి మారుతజవంబున నమ్మువ్వురు చనిన చొప్పునం జని పద్మాకరకూలంబునందు నిద్రావివశులుం బోలెఁ బడియున్న తమ్ములం గని దుఃఖితుండై ॥ తరల ॥ ఇది మనుష్యకృతంబు గాదు సురేంద్ర కిన్నరపన్నగ । త్రిదశనిర్మితమైన కర్మము దీని నింతయు నేర్పడన్ । బిదపఁ జూచెదఁ గాక యంచు పిపీతిదూరుఁడు నీరువ । ట్టాదవఁ దత్సలిలాశయంబు సముత్సుకుండయి చొచ్చినన్ ॥ వ ॥ అంతరిక్షగోచరంబైన వచనంబిట్లని వినఁబడియె నయ్యా నీనిట్లేల సాహసంబు సేసెద నిక్కొలను మత్పూర్వపరిగ్రహంబు నీవోపుదేని నాయడిగిన యర్థంబులకు నుత్తరంబులిచ్చి జలంబులు ద్రావుమనిన నవ్వలు మలుగైకొనక వృకోదరుండు నిపీతసలిలుండై యచ్చోట నమూర్ఛితుండై పడియె నిట్టఁ బాండవాగ్రజుండు ॥ క ॥ తమ్ములు నలువురు నొక్కట । నమ్మెయి మనలుటకు నాత్మనత్యంతవిషా । దమ్ములయ సముత్థితుఁడై । క్రమ్మఱ నమ్మార్గము తఁజు గైకొని నడిచెన్ ॥ సీ ॥ అపగతజనశబ్దమై యనభివ్యక్తమార్గమై యవిరళదుర్గశైల । తరుగుల్మవల్లీవితానమై గజసింహశరభశార్దూలసూకరులులాయ । బహుళమై బహువిధపక్షికోలాహల భయదమై కడుఁ బరపైన యడవి । ననుజుల వెదకుచు ననఘుండు నని కాంచెఁ గమలాకరంబుతీరమునఁ బడిన ॥ గీ ॥ వారిబూరువంశవరుల భీమార్జున । యమలనమితబలుల విమలమతులఁ । బ్రళయపతితలోకపాలసంకాశుల । భూరిపుణ్యధనుల వీరవరుల ॥ మ ॥ కని డెందంబునఁ దల్లడంబడర దీర్ఘశ్వాసవైవర్ణ్యముల్ । దనుకం దాల్మి చలింపవిస్మయపరీతస్వాంతుఁడై శోకబాష్పనిరుద్ధాక్షులలోచమండగుచు మూర్ఛలై కొనంగొంత సే । పున రేంద్రోత్తముడుం డెఁ జిత్రమునరూపుంబోలెఁ దానచ్చటన్ ॥ వ ॥ పదంపడి డెందంబు ధృతిపొందువ నిడుకొని యతండన్నలువురను వలకించినలు దెసలుం బరికించి యాత్మగతంబున ॥ గీ ॥ ఒరులు వచ్చిన చొప్పు లేదరిగినట్టి । చొప్పు లేదు పెనంగిన చొప్పు లేదు । ఘనభుజుల

యంగకంబులు గనుఁగొనంగ నతులితము లేల యొక్కయి పైరి వీరు ॥ ఉ॥ క్రూరుఁడు ధార్తరాష్ట్రుఁ డతివంచకుఁ డెంతయు
బావబుద్ధి గాంధారుఁడు పెక్కుమాయలఁ దావలమక్కటయద్దరాత్మఖల్ । వారక యొద్దియే యొక వంచనన్ జై
టు సేసిరొ కొక్కొ యెవ్వారలు వాత్మనమ్ముడు రేవక్రవిచారులఁ బాపకారులన్ ॥ క॥ వదనంబుల తెలివి యుఁగర । వదను
యం జెడదు వీరు పడుటకుఁ గతమీ । యాదకము విషమునియను నా । మదిదలఁ వంబోల దేమి మాయయొ మొయె యుఁగన్ ॥ చ॥ వృ
డమియానర్థనంపదయుఁ బోల్పఁ అవైరులపాలు సేసియు । యడవికి వచ్చి భీకరవ్యగావలిపాలు దునమున్న వీరివె । న్నడక్కొ
యిట్లు చేసె నెయ నాథులఁ బోలె విధాతృఁ డింక నెక్కుడఁ జను వాఁడ నేదిక డగాఁ గని యింతు మరంత దుఃఖముల్ ॥ సీ॥ పృథు
లునగ్గభార్తిఁ బొందుటక నిశంబుఁ బొగులు దునున్న యప్పాణ్యచరిత । మాతల్లి పాండుని మహిషి వా కెమరుగా వచ్చి కొ
టంజేస్చి వత్సవాఁడు । తమ్ముఁడు బల్లులు నీవుఁ దగ పిపినఁ బునక రిగి తిరిప్పుడయ్యెను జులె దుఃఖ । జగిరి నీ వ్రేఁ డవచను దెంచి తిదివే
మి యనిన నాయమతోడ నప్పుడేమి ॥ గీ॥ యుఁగ నేన్పు వాఁడ నాచార్య విదుర శౌంతనవ కృపులను ననుముదంబుతోడఁ । గుశ
మడిగి రేనిఁ గుశలమే నను వాఁడ । నలఁగ రాని యుడరుదగి లె వాకు ॥ వ॥ అని పెక్కు దెఱంగుల దగ చియా ధర్మజుండు డస్సి
కోర్వక కన్నీళ్లు ద్రావుటకై సరోవరంబులోని కడిగుటయున శరీరభూతఁ బిట్లనియె ॥ మ॥ విను మేనొక్క బకంబనికొ లవ
పృథ్వీనాథ నా సొమ్మునీ । యనుజుల్ మద్వచనంబు గైకొనక తోయస్వాదులై యివ్విధం । బునఁ బ్రాణచ్యుతిఁ బొందిరీ పుష్క
డు న్మోహంబునఁ సాహసంబునను జొచ్చినట్లయ్యెను సుమీ మున్నన్న వారించితిన్ ॥ క॥ ఏనడిగిన యర్థములకు
భూనుత యుత్తరములిచ్చి పొలుపారఁ బయస్పానము సేయుము నావుడు । నావిగ్రలచరితుఁ డంబరాభిముఖుండై ॥ వ॥ అ
య్యాయీవు బకరూపధరుండవై యున్నసురుండవో పావకుండవో పవనుండవో యట్లుగాని నాఁడు కులపర్వత ప్రతిమ
లైననాతమ్ములం బడద్రోచునట్టిబలంబు పులుఁగులకుం గలదె దేవాసుర గంధర్వ యక్షోరగులకు దుర్జయులైన యట్టివీర
లనిట్లు చేసినీవు గాని వాఁడపోలెం దొలంగి యున్న వాఁడవు నాకు నద్భుతభయంబులొక్కటం బొడమెను నీ వెవ్వండవుని
లం పెయ్యది చెప్పి నా హృదయవేదన నపనయింపవే యనిన నదృశ్యభూతం బిట్లనియె ॥ గీ॥ కౌరవేంద్ర బకముగాను నే
ను మొక్క యక్షవరుఁడ నిచట నస్మదీయ । నికృతిఁ జేసి పడిరి నీతమ్ములందఱు । నను చునాతఁ డంబయత నియె మరంత । నిలిచె
దాళసమున్న తాంసుఁడు మహోగ్రఘోష లంతరిక్షతాఖిలభూతప్రకరుండు దీర్ఘవిపులగ్రీవుండు దంష్ట్రాసము । జ్వలదస్త్రం
డవిరూపలోచనుఁడు తీవ్రస్ఫారతేజోమయుం డలఘుఁడా సరసీతటాగ్రమున నయ్యక్షుండు ఘోరాకృతిన్ ॥ వ॥ కిట్లని
విలిదిక్కాంతేయాగ్రజునకిట్లనియె ॥ క॥ నాయనుమతి లేకుండఁగ । నీయుదకము ద్రావికేని నెవ్వాఁడైనన్ । ధీయుతచతురుపీవ
టు । చేయవు సమ్యగ్విచారశీలుఁడవగుటన్ ॥ వ॥ కావున మదీయంబులగు ప్రశ్నంబులకును త్తరంబు సెప్పుమనిన నతండును
హాత్మా నీ చిత్తంబునకు సరివచ్చునట్లుగాఁ జెప్పనా కోటి వానికి శక్యంబగు నెయ్యైనను నా నేర్చు విధంబునం జెప్పెద నడుగు మని

ధర్మరాజు యక్షు ప్రశ్నములకును త్తరంబులిచ్చుట.

ననయ్యక్షుఁ డిట్లనియె ॥ క॥ దినకరు నెయ్యది నడుపును । దినకరు నెవ్వారు గొలిచి తిరుగుదు రద్దేవునియ స్తమించు నేమిట । న
ఘుతదాధారభూత మది యెయ్యది యో ॥ గీ॥ అనిన ధర్మజుఁ డిట్లను నబ్జహితుని । నడుపు బ్రహ్మంబు సురకోటి నడుచుఁ గొలిచి । ధ
ర్మ పునస్తమితుఁ డగు నదప మఁడమ్మ । హాత్మునకు సత్యమాధారమండ్రు బుధులు ॥ వ॥ అనిన విని యక్షుం డిట్లనియె ॥ క॥ ఏమి
ట శ్రోత్రియుఁడగుఁ జను । నేమిటఁ గను మహిమ నెడయు నిమ్ముగఁ బురుషుం । డేమిట సహాయయుతుఁడగు । నేమిట నగు బుద్ధిమం
తుఁ డేర్పడఁ జెపుమా ॥ వ॥ అనిన నతం డిట్లనియె ॥ క॥ శ్రుతమువలన శ్రోత్రియుఁడగు । నతులతపోయుక్తిఁ గను మహత్త్వము
డయున్ । ధృతిచేన సహాయయుతుఁడగు । నతిశయముగ బుద్ధిమంతుఁడగు బుధసేవన్ ॥ వ॥ అని చెప్పిన నన్నరదేవోత్తమునకు
వ్వరుమునుండు వెండియు నిట్లనియె ॥ గీ॥ ఏమి కతమున భూదేవుఁడె సఁగు దేవ । భావమున నాతనికి సాధుభావమెవ్వి । ధమున నసను
సాధుత్వ మెద్దానఁ జెందు । మానవుండగు నాతఁ డెద్దానఁ జెపుము ॥ చ॥ అనవుడు ధర్మజుం డనియె నధ్యయనంబున దేవభావముం
గమనవనీసురుండు దధిక వ్రతశీలత సాధుభావమా । తనికి విశిష్టవృత్తి దిగఁ ద్రావియ సాధువనంగనుండు శౌ । చనియతి లేక మృ
త్యుభయసంగతి నాతఁడు మానవుండగున్ ॥ క॥ నావుడు నతఁ డాతనితో । జీవన్మృతుఁ డెట్టివాఁడు చెప్పుము నుమటయున్ । దే
వాతిథిపితృభృత్యజనా వళులకు నిడక తను చున తఁ డని చెప్పెన్ ॥ చ॥ ఘన మగుడుం గవాఁడు పృథివీపతిఁ జూచి ధరిత్రికంటె

వ్రేఁకనయగు దానినాకసముకంటెఁ గడుంబొడవైనదానిఁ గాడ్పునకును నెక్కుడై జవముపొంపిరివోయెడు దానిఁ బూరి
కంటెఁ బెనుఁబలుచైనదానిని ఘటింపఁగఁ జెప్పుము నాకు నావుడున్ ॥ వ॥ అమ్మనుజోత్తముం డయ్యక్షోత్తమున కిట్లనియె ॥ గీ॥ త
ల్లి వ్రేఁగును వ్యోమధరణికంటెఁ దనునాకసంబుకంటెఁ బొడవు జనకుఁ డరయ। గాడ్పుకంటె మనసు గడుశీఘ్రగతిత్వమునఁ దృణోత్కర
ముకంటెఁ జింతకరము డలుచు ॥ వ॥ అనిన నంబరచరుం డతని కిట్లనియె ॥ గీ॥ మొనసి నిద్రించియు ముగన్నుమూయదెద్ది। పుట్టియు
ను జేతనత్వంబుఁ బొరయదెద్ది। యరయ రూపుగల్గియు హృదయంబు లేనిదెద్ది। వేగంబుకతమున నెద్ది పొదలు ॥ గీ॥ అనినఁ గన్ను
మూయదు మత్స్యమీను। పుట్టియును గుడ్డు చేతనఁ బొరయకుండు। హృదయరహితంబు రాఱాప మేఱురయము। కతన
వర్తించు నదిచెప్పెఁ గౌరవుండు ॥ వ॥ అని చెప్పిన నయ్యక్షుం డతనితోఁ దెరువు నడచువానికి రోగార్తునకు గృహస్థునకు మృతిఁ
బొందినవానికి నెవ్వ రెవ్వరు చుట్టంబు లనిన నప్పుడమితేఁడు నలువురకుఁ గ్రమంబున సార్థంబును వైద్యుండును సద్భార్యయుఁ
గృతంబగు ధర్మంబును బరమమిత్రు లనినిర్దేశించుటయు వెండియు నిట్లనియె ॥ క॥ ఏ య్యది ధర్మపుఁ బెంపగుఁ ద్రెం । రెయ్యది యాశ్ర
యముకీర్తికిన్ సుమార్గం। బెయ్యది సురలోకమునకు। నెయ్యది సుఖములకు నిక్కమేర్పడఁ జెపుమా ॥ వ॥ అనియడుగుటయు ॥ క॥
అనఘ దాక్షిణ్యము ధర్మమునకుఁ గుదురం డు గీర్తి మహిమ నెలవు దానము సత్యము సురరిపుమా। ర్గము శీలము సంశ్రయ
ము సుఖంబుల కెల్లన్ ॥ వ॥ అని యుధిష్ఠిరుం డెఱుంగించిన వెండియు ॥ చ ॥ నరునకు నాత్మ యెవ్వఁడు ఘనంబుగ దైవికమైనచు
ట్టమెవ్వఁ డతనికిన్ దీయమగు వర్తన మేమిటనిర్వహించు భూ। వర యతఁ డేమి పూనియనవద్యతఁ బొందు నెఱుంగఁ జెప్పుమీ
వరుడు గనన్న నక్కురుకులాగ్రణి యాతనితోడ నిట్లనున్ ॥ గీ ॥ ఆత్మజుఁడు సువ్వె పురుషునకాత్మ యయ్యె। నాతనికి భా
ర్యదైవికమైనచుట్ట। మతని జీవికవర్జన్యమతఁ డెల్లు। నతఁడు దానము గొనియాడి మతిశయిల్లు ॥ చ॥ అనవిని మేటి ధర్మ
ము సునట్టిది యెయ్యది యెట్టిదె ప్పుడుం। గలియఁగఁ బండియుండు నెసకంబుగ నెయ్యది గ్రహించినం। దనరుఁ బ్రమోద సిద్ధి
యతంబుగ నెవ్వరితోడ సంధియో। నుసువికలంబుగాదు పరితోష మెలర్పఁ బ్రపన్న సింపవే ॥ వ ॥ అని దివ్యుండు పలికిన నాదివ్య
బోధనుఁ డిట్లనియె ॥ గీ॥ వినుమహింస మేటి యనఁ జను ధర్మంబు। యోగకర్మ మెపుడు నొనరఁ బండి। యుండు మనసు క్రొవ్వు
ఖండింపఁగా మోద। మెసఁగు సుజనసంధి యడలదెందు ॥ గీ॥ అనిన నతఁడు లోకమున కెయ్యది యదిక్కు। జలము నన్నము
నెద్దానసంభవించు। పిమ్మనుఁగ నెయ్యది శ్రాద్ధవిధికి నెద్ది సమయ మనిన నిట్లని చెప్పె జనవిభుండు ॥ గీ॥ సజ్జనులు దిక్కు సూవె
యీ సర్వమునకు। నభము ధరణియు జలమున నన్నమును దృ। వించునెలవు లుర్వి పసుగువ ప్రధనము। లనఘ శ్రాద్ధకాల
ము బ్రాహ్మణాగమంబుం ॥ వ ॥ అని తెలిపిన నయ్యక్షుండు ధర్మనందనుతో మనుజుం డెయ్యది పరిత్యజించి సర్వజనప్రియుం
డును విశోకుండును నర్థవంతుండును సుఖియును నగు ననినఁ నమ్మహీపతి యాతని కిట్లనియె ॥ గీ ॥ సర్వజనసమ్మతుండగు గ
ర్వము డిగి। క్రోధము డఁగి విశోకమునకుఁ గుదురుగాఁడు। విన వెయర్థాఢ్యుఁడగు లోభ మొనర విడిచి। తృష్ణ వర్జించి సౌఖ్య
ము తెరువు గాంచు ॥ వ ॥ అనిన యనంతరంబ యద్దివ్యుం డతనితోఁ బురుషశబ్దవాచ్యుం డెట్టివాఁడు మఱియు సర్వ
ధనియగు వాఁ డెవ్వండు వివేచింపు మనినఁ బాండవజ్యేష్ఠుం డిట్లనియె ॥ క ॥ దివి ముట్టి ధరణి నంతట। నివిడి మెఱయుచుం
డు నెవ్వని యశోగరిమ య।ట్టి విశిష్టచరిత్రుఁడు మయి। తు వరపురుష వాచ్యుఁడనఁ బ్రకాశత నొందున్ ॥ గీ ॥ ప్రియము నప్రి
యంబుఁ బెల్లగు సౌఖ్య దుఃఖములు భూత భావికార్యములును। నెవ్వనికి సమంబులు వి సర్వధనియనఁ। జరఁగుఁ జూ వ్వా యట్టి
భవ్యుఁడనఘ ॥ వ ॥ అని వివరించిన విని యుధిష్ఠిరుదెస బ్రసాదమహితంబైన మనలోకంబునిగుడ నయ్యక్షవరుండు మహో
త్సాహదీయంబులైన ప్రశ్నంబులన్నిటికి సదుత్తరంబు లిచ్చితివి నీవలనం బ్రీతుండనైతి నీతమ్ములందొకనిఁ బ్రాణం
బు లిచ్చెద నడుగు మనిన నతండు ॥ సీ ॥ శ్యామాంగు నారక్తజలరుహనేత్రు ప్రసాల ప్రాంశునున్నత లలితబాహు। నకులు
ని బ్రతికింపు నావుడు యక్షుండు భీము ఫల్గును లతభీమబలులు। ప్రియులు నీకెంతయుఁ బృథివీశ వీరిలో నొకనిఁ గోరక యిట్లు న
కులుఁ గోరి। తను ధర్మాత్మజుఁ డనియెమ మాతండ్రియగు పాండువిభునకు మను వలిరువు ॥ గీ ॥ రందుఁ గుంతికొడుకులము నము
ర్విరలోన। నేను బ్రతికినాఁడ నింక మాద్రి। తనయు లిరువు రందుఁ దగ నొకరుండెప్పు। బ్రతుకవలదె చెపుము పాడి తెఱఁగు ॥ గీ ॥
ధర్మనందనుండు ధర్మాత్ముఁడగుఁ నెప్పు। దగిలి జగము నన్నుఁ బొగడుచుండు। నట్టి యే ను ధర్మహానికి నోర్వఁజు। మ్మెంత వచ్చె నే
నయింత నిజము ॥ వ॥ అనిన నీదైన ధర్మజ్ఞతకు మెచ్చితి నీతమ్ములందఱు లబ్ధజీవితులయ్యెడు మనిన నాక్షణంబ విగతక్షుత్పిపా

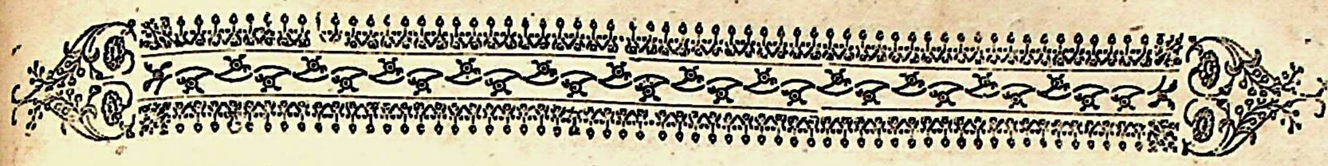
సులైయన్నలువురునిద్రవోయి మేలుకనినట్లు సముత్థితులైరంజూచి సస్మితుండై ధర్మజుండిట్లనియె ॥ చ ॥ వినుమన్నెక యక్ష

* ధర్మం డుయుధిష్ఠిరునకు వరంబులిచ్చుట. *

హా ప్రియుండగు నెమ్మది నమ్మంగనేం నయ్యెదరా జననాత నీవు నిక్కముగ శక్రుండవో పురసూదనుండవో । యనలుండవో సమీరుండవో యట్టులుగాక జగన్నుతుండవు మ । జ్జనకుడు ధర్మదేవతవో సత్కృపం జెప్పుము నాకు నేర్పడన్ ॥ వ ॥ అనిననన్నహోత్స్యుం డుమందస్మితాననుండై యిట్లనియె ॥ తరల ॥ పరుషత్వముడ జువ్వె రాజకులేంద్ర సత్యము శౌచముల్ । దానము నవముల్ శమంబును దాంతియున్ యశముల్ బరీ । జ్ఞానయుక్తియు నాదుమూర్తులు సమ్మదంబున నివ్వును । తూన సత్త్రభాగ్య మున్ని నుంజూచు వేడుకవచ్చితిన్ ॥ వ ॥ నన్ను నాశ్రయించిన జనులు దుర్గతిం బొరయరు గావున నభిమతంబులిచ్చెదనడుగుమనినం బాండవాగ్రజుండు సంభ్రమభక్తిభరితుండగుచు దండప్రణామంబు సేసి యద్దేవోత్తముం బ్రస్తుతించె దేవా మదీయాశ్రమవాసుండైన భూసురవరు నరణియుగ్మ హరిణంబుచేత నపహృతంబయ్యె నతనికిం గర్మలోపంబుగాకుండ నయ్యరణి గరుణింప వేయనినం బ్రీతచిత్తుండగుచు ధర్మదేవుండిట్లనియెం ॥ క ॥ విను మేమనుదీవునుగతి । యక్షమైయుఱంగ వేడి యరణీహరణాభోనరించితి వ్యాఘ్రమైకొడి దనియయ్యస్మహనీయవస్తువతనికినిచ్చెన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధమట్లనియె నిదె వరమూండవయేండునను దేహమెందు మీకు నజ్ఞాతవాసంబు సలుపవలయునందు మీరెవ్వరెవ్వరెట్లెట్లు వేషయ్యరూపంబులం జరియింపం గోరినన నయ్యరూపంబుల నవడియెదు నెట్లున్నను మిమ్మునెవ్వరు నెఱుంగకుండునట్లుగా నరం బిచ్చితి నింకనొండేయ్యది దలంచినన నడుగుమనినన్నమ్మజేశ్వరుండిట్లనియె ॥ తరల ॥ ఆదిదేవుడవైన నీవు నయాయుత సంభవుడనూపిన సాక్షరించుట జేసి ధన్యుడనైతి నింతకు నెక్కుడొం డేదియు గలుగునే నే నా మదిలోకల్ల నాంతను గ్రోధమోహ సలంబు జయించి ధర్మపువందు నెక్కొనంజేయవే ॥ వ ॥ అనినన దేవుండతనికిన వ్వరంబొసంగి యనంతరంబ యంతర్హితుండయ్యెం గౌంతేయులు ప్రస్తుతి జాశ్రమంబునకరిగి ధరణీదేవునకు నరణి ప్రదానంబు సేసి తత్ప్రయుక్తాశీర్వాదంబులు గైకొని వరపహర్షంబుం బొందిరనియిట్లు పాండుతనయుల వనవాస ప్రకారంబు సవిస్తరంబుగా నుపన్యసించి ॥ క ॥ అనఘుండగు వడ్డెద్వైపాయనశిష్యుండు బోధనిధి సముంచిత మేధా ఘనుండు వైశంపాయను డనఘరతాన తనుఖ సమగ్ర తపోత్సర్గా వ్యుడుపన్యసించిన తెఱంగున ॥ సీ ॥ భవ్యచరిత్రుండాపస్తంబసూత్రుండు శ్రీవత్సగోత్రుండు శివపదాబ్జ । సంతతధ్యానసంసక్తచిత్తుండు సూరనార్యునకును బోతమాంబికకును । నందనుండిలంబాకనాటిలోనీలకంఠేశ్వరస్థానమై యెసంగు గుడూరు నెలవుగ గుణగరిష్ఠత నొప్పు ధన్యుండు ధరణీ కతత్సరాత్మ ॥ గీ ॥ డెఱ్ఱనార్యుండు సకలలోకైకవిదితుండైన నన్నయభట్టమహాకవీంద్రు । సరససారస్వతాంశప్రశస్తిదన్ను । జెంకులయు సాధుజనహరసిద్ధిగోత్ర ॥ క ॥ ధీరవిచారుండతండవి తా రీతియుంగొంతదోడనప్రచనయశా నారణ్యపర్వశేషము । పూరించెం గవిప్రకీర్తపుటపేయముగాన్ ॥ మా ॥ వీరావతారవిమలా । చారమహోదారశుభవిచారసుజనసం దారనవకీర్తినకాంతిక । హారహరపదాబ్జమధుర విహారా ॥ తరల ॥ అమితవైభవలోభమోహమదాదిమగ్లభమంజుని । భ్రమవికాసితకామినీజనపంచబాణనిరంతరా నుదశేషప్రపాలమాలిపినద్దదివ్యమణిప్రభాక్రమసమర్పితవిస్ఫురత్పదకాంతిరంజితపంకజా ॥ —..........

గద్య ॥ ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభారతంబునందారణ్యపర్వంబున సీతాన్వేషణంబును లంకాభిగమనంబును రామరావణయుద్ధంబును రాఘవాభ్యుదయంబును సావిత్రీచరిత్రంబును మార్కండేయుండు ధర్మజునకు హితోపదేశంబు సేయుటయుం గర్ణజన్మంబును విప్రరూపంబునం గర్ణుకవచకుండలంబులింద్రుండపహరించుటయు నారణేయంబును యక్షప్రశ్నంబును ధర్మునకు ధర్మజునకు వరంబులొసంగుటయు నన్నది సర్వంబును సప్తమాశ్వాసము..

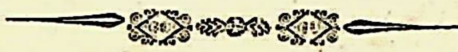
శ్రీ మహాభారతము ఆరణ్యపర్వము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్రభారతము.

విరాటపర్వంబునందు - ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీయన గౌరి నాఁ బరఁగు చెల్వకుఁ జిత్తము పల్లవింప భ । ద్రాయితమూర్తియై హరిహరంబగు రూపముఁ దాల్చి విష్ణురూ । పాయ నమశ్శివాయ యని పల్కెడు భక్తజనంబు వైదిక । ధ్యాయిత కిచ్చ మెచ్చు పరతత్త్వముఁ గొల్చెద నిష్టసిద్ధికిన్ * వ॥ అని సకలబ్రహ్మప్రార్థనంబు చేసి తత్ప్రసాదాసాదితకవిత్వతత్త్వనిరతిశయానందభరితాంతఃకరణుండనై యుండి యొక్కనాఁ డిట్లని వితర్కించితి * శా॥ విద్వత్సంస్తవనీయభవ్యకవితావేశుండు విజ్ఞానసం । పద్విఖ్యాతుఁడు సంయమిప్రకరసంభావ్యానుభావుండు సద్గ్ర । న్థద్వైపాయనుఁ డర్థిలోకహితనిష్ఠం బూని కావించె ధ । ర్మాద్వైతస్థితి భారతాఖ్యము సులేఖ్యంబైన యామ్నాయమున్ * క॥ వేదములకు నఖిలస్మృతి । వాదములకు బహుపురాణవర్గంబులకున్ । వాదైన చోటుల నుదా । మోదల ధర్మార్థకామమోక్షస్థితికిన్ * అదియును * ఉ॥ ఆదరణీయసారవిశదార్థగతిస్ఫురణంబు గల్గియ । ష్టాదశపర్వనిర్వహణసంభృతమై పెనుపొందియుండ న । న్నాదిఁ దొడంగి మూఁడుకృతు లాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు వి । ద్యాదయితుండొనర్చె మహితాత్ముఁడు నన్నయభట్టు దక్షతన్ * మ॥ హృదయాహ్లాదిచతుర్థమూర్జితకథాసేతంబు వానారసా । భ్యుదయోల్లాసి విరాటపర్వ మటనుద్యోగాదులుం గూడఁగాఁ । బదునేనింటిఁ దెనుంగుబాస జనసంప్రార్థ్యంబులై పెంపునం । దుదిముట్టం గరచించుటొప్పు బుధసంతోషంబు సిండారఁగన్ * క॥ అని రచనాకౌతుకము మనమున నమలరఁగ నీప్రబంధమండలి కధినాథుని గానే పురుషునిఁ । బేరోలమవాఁడనో యనుతలఁపు గూరినమదితోన్ * ఇంచుక నిందించుసమయంబున * సీ॥ మజ్జనకుండు సమ్మాన్యగౌతమగోత్రమహితుండు భాస్కరమంత్రితనయుఁ । డన్నమాంబాపతి యనఘులు కేతనమల్లనసిద్ధనామాత్యవరుల । కూరిమితమ్ముండు గుంటూరివిభుఁడు కొమ్మనదండనాథువరకీర్తి । విస్తరస్ఫారుఁ డాపస్తంబసూత్రపవిత్రశీలుఁడు సాంగవేదవేది । యర్థిఁ గలవచ్చి వాత్సల్యమతిశయిల్ల । నన్మదీయప్రణామంబు లాదరించి । తుష్టిఁ దీవించి కరుణార్ద్రదృష్టిఁ జూచి । యొలమి నిట్లని యానతియిచ్చె నాకు * శ్లో॥ కిమన్నిమాలాం కిము కౌస్తుభం వా పరిష్క్రియాయాం బహు మన్యసే త్వమ్ । కిం కాలకూటః కిము వా యశోదాస్తన్యం తవ స్వాదు వద ప్రభో మే * వ॥ అని నీవు తొల్లి రచియించిన పద్యంబు గాథాపరంబున నవధరించి భక్తవత్సలుండగు హరిహరనాథుండు నీదెస దయాళుండై యునికిం జేసి నిన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయఁ గార్యార్థియయి నాకలోకనివాసినయిన నాఁదనదివ్యచిత్తంబునం గలయాకారుణ్యంబు తెఱంగెఱుంగునట్టిశక్తి ప్రసాదించి నన్నాక్షగ్గించి కొలిపించికొని వీఁడే జఱం చేయుచున్నవాఁడనుచుఁ జూపుటయు సవిశేషసంభ్రమసంభరితహృదయుండనయి యవ్వేలను గలయంగనుంగొను న్వాడు * సీ॥ కరుణారసము సొంగి తొరఁగెడుచాడ్పునఁ శశిరేఖ నమృతంబు జాలువాఱ । హరినీలపాత్రికసురభిచందనము గతి నాభిభవళపంకజము మెఱయ । గుఱియైన చెలువున మెఱసిన లోకరక్షణమున గరళంబు చాయఁ దోఁప । బ్రథమాద్రిఁ దోతెంచు భానుబింబము నా నురమ్మునఁ గౌస్తుభరత్న మొప్ప । సురనదియును గాళిందియుఁ జెరసినట్టి । కాంతిపూరంబు భిల్లశాంతమూర్తి । నామనంబు నానందమగ్నముగఁ జేయ । నెలమి సన్నిధియయ్యె సర్వేశ్వరుండు * వ॥ ఏను భక్తియుంబును సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి కొండొకదొలంగ వినయావనతుండనయి లలాటోపరిభాగంబు

ననంజలిపుటంబు ఘటించి నయనంబులు నవయవనంబులును బ్రమదబాష్పసలిలవిలులితంబులుఁ బులక పటలపరికలితం
బులును గానంతఁ దనలిచినన ద్దేవుండు * క ॥ అనుకంపాతిశయంబునఁ దనదక్షిణనేత్రము వసుధాలోచియకా । నను
లేకచూచి వదనమున దరహాసరసము దళుకొత్తంగన్ * ఉ ॥ వైదికమార్గనిష్ఠను గువర్తనముం దగ నిర్వహించుచున్ । నైక
ములేని భక్తినతి నిర్మలవృత్తిఁ జేయుచుండిమ । త్పాదనిరంతరస్మరణతత్పరభారముకల్మినాత్మసం । మోదము బొం
కావ్యరసముం గొనియాడుచునుండు దెవ్వఁడున్ ॥ క ॥ పారాశర్యునికృతయుఁ బో । భారతమను పేరఁబరఁగు పంచమవే
దం బారాధ్యము జనులకుఁ దద్గౌరవమూహించి నీవఖండితభక్తిన్ * గీ॥ తెనుఁగు బాసను విస్తరింపఁ దివురుటయు । భవ్య
పుసార్థతరువనక్వ ఫలముగాదె । దీనికేనియ్యకొని వేడ్కనూనికృతివ । తినస్ఫూర్తిం దివచ్చితిఁ దిక్కనశర్మ * వ॥ అనినన ద్దివ్యవ
నామృతంబు నాయుల్లంబున వెల్లిగొనినఁ బునఃప్రణామంబు చేసి యప్రమేయ ప్రభావాతీతుండయి నప్పరమేశ్వరు
డాశ్రితులకు నత్యంతసులభుఁడని బుధులవలన విని యొనీకిం జేసి నాబోటి బాలస్వభావునకు నిట్టిమహనీయమహిమ
కొనుటయుఁ గలుగునె కాక యనితలంచుచు నవ్విభునకు విన్నపంబు చేయువాఁడనయి కొన్ని నామాత్యువాననం
కించితదను మతివడసియిట్లంటి * క॥ భూరిభవతాపకుపక్వ । క్షీరాంబుధివాడు తుచ్ఛచిత్తంబును వి । స్తారపుహితముగ
తి । వారయన చ్చెరువుగాదె యఖిలాండపతీ * ఉ॥ ఇంతకు నేర్చునీకు నొక యింతటిలోన మదీయవాణిన । త్యంతవిస్ఫూ
జింపెసఁగుసట్టిని నుఁ గొనియాడు చేతదా । నెంతయుఁ బెద్దనీకరుణ నిట్లుపవస్థుఁడనై తిని ంక జ । న్మాంతరదుఃఖము
గునట్లుగఁ జేసి సుఖాత్ముఁ జేయవే * వ॥ అనియు పలాని తుండగుడేఁ భుండు కొలందియెఱుంగక మహాసదార్థంబు వేడు
బున బ్రహ్మానందస్థితిం గోరి సర్వాంగాలింగితమహీతలంబగు నమస్కారంబు చేసిన నజ్జగన్నాథుండు * గీ ॥ జననమరణ
ములై నసంసారదుఃఖ । ములగున గుపడకుండ నిమ్మనకుఁ దెరువు । గను వెలుంగు నీకిచ్చితి ననఁగ లేది । కలిచి సంతోషమె
నిండె నేలవుకొనఁగ * ఇట్లుమేలు కాంచి * క ॥ ఎలమియు నచ్చెరువును మది నెలసి పొదల మానసమున నెంతయుఁ బ్రొద్దు
గలలోనఁ గన్నచందము । దలఁచుచుసుండితి సభక్తితాత్పర్యమునన్ * తదనంతరంబ * ఉ ॥ ఇట్టిపదంబుగాం బర
మేశ్వరునిం గృతినాథుఁ జేసియే । నట్టునఁ బూజ్యమూర్తియగు భారతసంహిత చెప్పఁగంటి నా । పుట్టుకృతార్థతం బొర సె
బుణ్యచరిత్రుఁడ నేనయస్వభుం । గట్టెసఁ బట్టము ప్రతిమ కారుణికత్వమహావిభూతికిన్ * ఉ । హుచ్చుటనూత్నరత్నము
కుంగనకంబున కుందగున్నా । భ్యర్చితమైన భారతము సారకృపావరతంత్రవృత్తిమైఁ । బేర్చిన దేవదేవునకుఁ బ్రీతిగనిచ్చు
సర్వసిద్ధివా । నేర్చిన భంగిఁ జెప్పెవరణయుఁడ నయ్యెద భక్తకోటికిన్ * వ॥ ఇదియనన్యసామాన్యకారణంబగు పరమధర్మప్ర
కారంబు * ఉ॥ కావున భారతామృతముకర్ణపుటంబుల నారఁ గ్రోలియా । ధ్రావలి మోదమున్ బొరయునట్లుగ సాత్యవతే
యసంస్మృతి । శ్రీవిభవాస్పదంబయిన చిత్తముతోడ మహాకవిత్వదీ । క్షావిధి నొంది పద్యములగద్యముల న్రచియించెదన్యుల
ల్ * వ॥ అనిపూనియూహ్యశంబులగు పుణ్యప్రబంధంబులు దేవసన్నిధిఁ బ్రశంసించుట యనొక్కయారాధనవిశేషంబగుటఁ జే

పద్యాంతములు.

సీ॥ క॥ ఓంకారవాచ్యునకును । హుంకారసరూఢభావనారాధ్యునకున్ । హ్రీంకారమయము నొజ్జా । లంకారోల్లాస
త్యలాలిత్యునకున్ * క ॥ త్రిభువనశుకదృఢపంజర । విభవమహితునకు సమస్తవిష్టపసర్గో । భుజంగపతిక ఖిలజగ । ద
న్నరూపునకు భావనాతీతునకున్ * క ॥ శ్రుతిసీమంతమణికివా । శ్రితవాఁఛాస్ఫూర్తికరణచింతామణికా । నతమ
తతి మోహద్యుమణికిఁ । గ్రతుభూషణమణికి లోకరత్నమణికిన్ * క ॥ పరమశమనిరతసంయమి । వరమానసకమలదళ
సవర్తనచంచచ్చరణనఖచంద్రికావి । స్ఫురణవిచిత్రప్రకాశశోభాఢ్యునకున్ * క ॥ హరిహరనాథునకు మరు । త్సరిద
కల్పితమనోజ్ఞచరణశిరస్సుఁ । దరమూర్తికిభావనత । త్పరచేతోయుక్తభక్తవరతంత్రునకున్ * వ ॥ ఏను విన్నవించు
చేయు తెలుంగుగా నంతస్సన్నిధిం గలిగించికొని యమ్మహావాక్యంబు నర్థంబు సంగతంబు చేసెద * క ॥ శరణాగత
శ్రీకభయ । హరణాసురనికరశేఖరాన ఘ్యభూషణి । స్ఫురణాపరిచయరంజిత । చరణావనమాలికా భుజంగాభ
రణా * క ॥ అజగవశార్ఙ్గాలంకృత । భుజగర్వనిరస్తదైత్యభూమస్తుత్యా । త్రిజగద్ధారణనిత్య । భుజగసమా
చరితశయనభూషణకృత్యా * క॥ జలనిధిహిమాద్రిమ్యాభధర । కలితజనన కేళికాతుకవ్యక్తావ్యా । క్తలలితసౌందర్యస్ఫూ

విలఘుతనుశ్రీసనాథహరిహారనాథా ✱ వ॥ దేవాదివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము ✱ గీ॥ కథ జగత్ప్రసిద్ధిగాఁ బూర్వ
వ। ర్యార్థయుక్తిఁ జేయనట్టియెడల। యన్నమించుకంతయయిన నవలవదు। వలసినట్లు చెప్పవచ్చియుండు ✱ వ॥
శ్రీమహాభారతంబు సమస్తమరితాపహంబును నభిమతశుభావహంబును గావున నొక్కమహాఫలంబు గోరి జనమే
జయుండు వ్యాసమహాముని కారుణ్యంబు వడసి తదీయప్రియశిష్యుండైన వైశంపాయనునివలన వినిన కథయగుటం జేసి
తత్ప్రకారంబున నడిపెద నదియెట్లనినఁ బరమపవిత్రులగు పాండుపుత్రుల చరిత్రంబు పాఖ్యాన సహితంబుగా వ్యా
ఖ్యానంబు చేయుచుండ వారలవనవాస సమ్యగనుష్ఠానంబు సవిస్తరంబుగా విని జనమేజయుండు వైశంపాయనునకి
ట్లనియె ✱ చ॥ మహితసముజ్జ్వలాకృతులు మానధనుల్ జనమాన్యులంగనా। సహితము గాఁగ నేమిగతి సమ్యగుపాయవి
గూఢవృత్తిమైనహితులకప్రభేద్యమగు నాపదమూఁడవయేఁడు మత్పితా। మహులు చరించి రంతయు క్రమంబున నా కె
ఱుఁగంగఁ జెప్పుమా ✱ క॥ అనియడిగిన వైశంపా। యనుఁడమ్మనుజేంద్రచంద్రునధికౌత్సుక్యం। బునకలిమికిఁ దనహృద
యం। బున గాఢాదరము భరితముగ నిట్లనియెన్ ✱ వ॥ పాండవులు వనవాసంబు సముచితంబుగా జరిపి పండ్రెండవయేఁ
టికడపటఁ దమకు ధర్మదేవతాసమాగమంబయినఁ దత్ప్రసాదంబున నజ్ఞాతవాసంబునకు భంగంబు గాకుండునట్లుగా
వరంబు వడసి యంతకుమున్ను తమవెనుక నడవులందిరుగుచు నగ్నిహోత్రంబులఁ దోడ్కొనివచ్చిన భూసురోత్తము
లవమ్మఁ బరివేష్టించియుండఁ దారనుష్ఠించవంబూని వనివారల కెఱింగింపం దలంచి కరంబులు మొగిచి సవినయంబుగా
నిట్లనిరి ✱ సీ॥ తెల్లంబుగా దేసి కెల్లసుయోధనుఁ జేసిన మహాపదేష్టితంబు। లకటమా తోడ మీరు నడవుల నిడుములఁ బొందితి
రొక్కభంగిఁ బోయెఁ గాల। మిది పదుమూఁడగు నేఁడు మాకజ్ఞాతవాసంబు సలుపంగ వలయు నందు। ధార్తరాష్ట్రులు సూ
తతనయసౌబలులును జెలువ వేతురు దిన్నసన్న। మెఱిఁగి రేనిఁ జాల నెగ్గు నాటిల్లున। ట్లగుట మమ్మింక నతిరహస్యవృ
త్తిమైనిరస్తవిఘ్నులరై చరి। యింపుఁ డనియనుగ్రహింపవలయు ✱ వ॥ అని చెప్పి తట్టిసమయంబున ధర్మనందనుండు విష
ణ్ణహృదయుండై ✱ క॥ ఒకనాఁడేమును నాపదలకు విషమరంగాం చివిప్రులం జుట్టలఁబె। ట్టుకొని సుఖముండఁ బడయుదు।
మొకొ యిప్పాటెందుఁ గలదె యొరులెవ్వరికిన్ ✱ వ॥ అనిడగ్గుత్తిక వెట్టి దుఃఖపరవశుండగుటయు నమ్మహీసురవరులుఁ
దమ్ములును తనని నాశ్వాసించుచుండఁ దత్పార్శ్వంబున నున్న ధౌమ్యుండు తదీయవిషాదాపనోదనంబు చేయందలంచి యిట్ల

ధౌమ్యుఁడు పాండవులనూరార్చుట.

నియె ✱ ఉ॥ ధర్మనిరూపకత్వమున ధైర్యమునన్ మహనీయవృత్తిస। త్కర్మవిధిజ్ఞతం జతురతా మహిమన్ దృఢబుద్ధి నెవ్వ
రున్ ధర్మజు పాటిగారనఁగ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధుఁడవైనయట్టి నీ। పేర్మికి నీడె మర్దశలపెల్లునకుస్సురపిల్లుటారయన్ ✱ వ॥ అట్లు
గాక ✱ క॥ దేవతలకైన నొక్కొ। చోవలయున కాదె శత్రుసూదనవిధికా। లావాప్తికి మునుదమస। ద్భావములడఁచికొ
నియడఁగఁబడియుండంగన్ ✱ సీ॥ నిషధాద్రియందనిమిషపతి ప్రచ్ఛన్నసంచరణమున వర్తించుటయును। నదితిగర్భంబు
నవతారమై వామనాకారమున హరియడఁగుటయును। జననియూరుప్రదేశంబున నతినిగూఢంబుగా నౌర్వుండుదాఁ
గుటయును। ధేనుశరీరశచీముఁడై యజ్ఞాతచర్య మార్తాండుండు సలుపుటయును। వినమె యిట్లుపడిన వీరులుపదపడి తమ
కునగ్గమైనతఱి జయింప। రెట్లు ప్రబలరిపుల నీవును నాపద। కోర్చి భంగపాటు దీర్చికొనుము ✱ క॥ అనవుడు నప్పలుకులు
వినితనచిత్తము కలఁకదేఱ ధర్మతనూజుం। డనుజన్ములదెసఁ జూచిన। ననిలసుతుండిట్లులనియె నాతనితోడన్ ✱ మ॥ భవ
దాజ్ఞాదృఢబంధసంయమితశుంభద్వేగమై కాకనాఁ। డవలీలన్ మనయుగ్రునద్విపము క్రోధావేశదుర్దాంతద। ర్పవిలాసో
ద్భటభంగి నేవడరి కౌరవ్యాంబుజశ్రేణిఁ జి। క్కువడం జేయదె యొక్క వ్రేల్మిడిన నీవున్ వేడ్కసంధిల్లఁగన్ ✱ వ॥ అని
నవినిధర్మనందనుండు తెలివొందిన మొగంబుతోడ శిరఃకంపంబు చేసె నట్టిసమయంబున నవ్విప్రులందఱు నొక్కమొగిన
మీతలంపులకు దైవంబనుకూలంబు గావుతనని పాండుపుత్రుల దీవించి పునర్దర్శనంబయ్యెడు మనుచు వీడ్కొని నిజస్థానంబు
లకుం జనిరి తదనంతరంబ బాహ్యపరివారంబెల్లను సముచితప్రకారంబున వీడుకోలు వడసి తమతమ సొంపు వట్లకుం బో
యిన ✱ ఉ॥ తమ్ములు ధౌమ్యుఁడున్ సతియుఁ దా నురథంబుల తోడఁ గ్రోశమా। త్రమ్మొకచోటికిం జని ధర్మతనూభవుఁ
డంచు నాఁటి రే। యిమ్ములనిచ్చి వేగుటయు నీప్సితకార్యము చేయఁగా విచా। రమ్మొనరున్నచో నమరరాజతనూభవుఁ జూ

చెయిట్లనుర్జ * క ॥ మన మేపురమున నీయం । దనయుండ దొనరుగు దేరఁగా నెయ్యెడఁ బో । యిన నెఱుఁగకుండుదు రెయ్యె
దినములు గడువంగ నెద్ది దెఱఁ గయ్యెడు నో * వ ॥ అనిన నతం డిట్లనియె ॥ గీ॥ ధర్మదేవత నీమనత్కర్మమునకు । మెచ్చి యొస
యఁ బ్రీతి మైనిచ్చినట్టి వరముగలుగంగ మన మేము వర్తనమున । నెచటనుండిన నొరులకు నెఱుఁగనగునె * వ ॥ కురుదే
శంబుచుట్లం బాంచాల చేదిమత్స్య సాల్వ విదేహ బాహ్లీక దశార్ణ శూరసేన కళింగ మగధ దేశంబులు సుభిక్షంబులు జనా
కీర్ణంబులు నతిస్థిరంబులునై నివాసయోగ్యత గలిగియున్న యవి యనివిందు వానియందు మీకుం జూడం బోలిన దొక
నగిన చందంబున నిలుచువారము గాక యనిన బ్రియంబు దిగ్ధర్మనందనుం డిట్లనియె * క ॥ అగునదియట్టిదదైవము । దగ
నిచ్చిన యవ్వరంబు దప్పునె మనకున్ । విగతభయము వాసయోగ్యం । బుగ నెక్కడ చెప్పుమి పుడు పోవఁగ వలయున్ * గీ॥ వా
కుఁజూడ మత్స్యనరపతి సద్ధర్మ । వర్తి సుజనహితుఁడ వార్యబాహు । బలుఁడు గాన నతని బాలనం దుండఁగ । వైనవనుబ
లుచుటభిమతంబు * క ॥ మనలోన నెవ్వఁడేమ్మెయి । పనివెంటను విరటు నసముపడయుడమదియె । ల్లను నేర్పెల్లఁ
యండఁ దనతనమదియున్న తెఱఁగు తథ్యము చెప్పుఁడా * వ ॥ అనిన విని సవ్యసాచి సవితర్కంబును సవిషాదంబును సగౌ
రవంబును గాన తని నుపలక్షించుచు నిట్లనియె * సీ ॥ మహనీయమూర్తియు మానవైభవమును సౌకుమార్యంబును సత్య
తయును । మార్దవంబుఁ బ్రభుత్వ మహిమయు నపగత కల్మషత్వంబును గౌరవంబు । శాంతియు దాంతియుఁ ద్యాగంబు భో
గంబుఁ గారుణ్యమును సత్యసారతయును । ధర్మమయక్రియాతత్పరత్వంబును గీర్తి ధనార్జన క్రీడనంబుఁ । గలిగి జను
నేలఁగా నియెన్నండును నొరులఁ గొల్చి తిరుగ వెరవు లేని । యట్టి నీవు విరటు నెట్టి చందంబున । ననుచరించువాఁడ వధిపచెప్పు
ము * క ॥ అనినం ధర్మనిర్నను । మునఁబుట్టిన వగపు భావమున నెఱిఁగియుఁ గీ । టునఁ బుమ్పచుఁ బ్రస్తుత కార్యనిరూప
దశ మెఱయఁగ నతఁడిట్లనియెన్ * క ॥ సన్యాసి వేషమున రా । జన్యుఁ గని యెపుడుఁ గొలిచి సభ్యత్వమునన్ । మాన్యుఁడ
నైపుణ్యకథా విన్యాసము నొనర్తునతని వేడుకపడఁగన్ * క ॥ శౌనస్మార్తనిమిత్త జ్యోతిర్విద్యలు గ్రహించి యోగ్యసన
యసంజాత ప్రాగల్భ్యుఁడనై । చాతుర్యము మెరసి మానసంబలరింతున్ * క ॥ ఆతనితో నొక్కొకమఱి । కౌతూహల
వృత్తి కందగఁగ దొడఁగి మ్రుకుద్యూతంబున గ్రీడింతుం । జేతోముద మొదవ నక్షశిక్షా ప్రౌఢిన్ * గీ ॥ మణిమయములుఁ
దౌతమయములునుసు । వర్ణమయములు నాదిగా వలయునట్టి । యక్షసాళులు గలవునాకభిమతముగ । వానిఁ గొనిపోయి
చూపుదు వరుసతోడ * వ ॥ మఱియు నవసరోచితంబులగు వినోదంబులఁ బ్రమోదంబు పుట్టించుచుఁ బ్రసాదంబునకుఁ బా
త్రభూతుండనయి కంకుండను నామధేయంబు ధరియించి చరియింతు నయ్యుర్వీశ్వరుం డుమత్పూర్వవర్తనంబరసెనేని ధ
ర్మపుత్రుతోడి మైత్రిం దగిలి యతని పాలవసియింతు ననంగలవాఁడనని చెప్పి యనిలతనయు నిరీక్షించి తత్కాలజనితంబు
న ఖేదంబునం దొరుఁగ సమకట్టు బాష్పజలంబులు మగుడ నింకించుచు నిట్టూర్పులడంచి ధైర్యంబవలంబించి యిట్లనియె
సీ॥ కడిమి మైసౌగంధికమునయి తులమదమడఁచి కృష్ణకుఁ బువ్వులట్టు దెచ్చెఁ । గిమ్మీరదానవు నమ్మెయి స్రగ్గించి విగతకంట
కము గావించె వనము । బకదైత్యుఁ డోడరి యాభంగి రూపఱఁ జేసి రక్షించె నేకచక్రాపురంబు । నప్పాటఁ బ్రబలు జటా
సురునడరి దండితుఁ జేసి మనఁ లబెట్టించుకొనియె । నితఁడు పుట్టిన కోలెను నెసక మెసగ । దర్పమున నవర్తిల్లెను దగ్రమూర్తి
యకట యొరుచిత్తమున కెక్కు నట్లుగాఁగ । మెలఁగి యేమి విధంబునఁ గొలుచు వాఁడు * అనిన విని భీమసేనుం డిట్లనియె * సీ
పనువంటలవాడనై యానగేంద్రుఁ । గొలిచి గరగరగాఁ గూడుఁ గూరచిత్తు । మునకు వచ్చిన యాచందమున నొనర్చి । నేర్పె
మెలఁగుదుఁ గరము వినీతిమెఱయ * ఉ॥ ఆఱురసంబులం జవులయందులఁ గ్రొత్తలు పుట్టనిచ్చులు । నేర్పెఱుకు భంగిఁ బాక
ములు విన్నను వొప్పఁగ సంఘటించిన । శ్రీమఱఁగఁ బానసీని నొకనింబురిఁ గాననియట్లుగాఁక మే । గాఱియ వెట్టియైనను నొ
కంబు గవంతుదు నెల్లకూరలున్ * గీ॥ వఱియవా పంగఁ దునియగా విఱువవలయు । నెడలఁ గ్రాళ్లను జేతుల దోడ లబట్టి క
డగియ సువుగ జేసి ప్రాయ్యాడుదుగాని । కత్తి గొడ్డలియు మొగనేఁగట్టియలకు * క॥ సూపాద్యతులుఁ డుగలిగిన । నాపురుషుని
తోడి సఖ్యమున గునట్టులుగా । నేపాటనైన నడువఁగ । నోపుదుఁ దత్తద్విదప్రయోగముల మెయిన్ * అట్లుంగాక * గీ॥ జెట్టి
పిసండంబుతోడఁ జేపట్టి పొంత । కారివిఱిచిన యట్టులఁ గలిక పిఱుతు । లాగు వేగంబు మెఱసి చలంబు నెఱపి । మల్లుతన
మున నొప్పింతు మనుజభుని * క॥ పెక్కండ్రు నెక్క పోరున । నుక్కఱిభఁ జింతుఁ జఁపుటు మగండు రాజుం । దనుభ్రీతి

పటు లెంతయు । వెక్కసపడఁ జిత్రగతుల విహరింతుఁ దగన్ ॥ చ ॥ అదియును గాక కోలుపులి నైనను గారెనుబోతు నైన
ను । న్మదకరి నైనను గ్రవ్యగనాథుని నైనను గిట్టి ముట్టి పె । ట్టిదముగఁ గాలఁ గేలను గడించి మగంటిమి యుల్లసిల్లఁ బ । ట్టుదు నడ
గంగ మాత్స్యుఁ డు గడు న్వెఱఁగందుచుఁ బిచ్చలింపఁగన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు నానాప్రకారంబుల నతని మున్నన వడయుచు వలలుం
డను నామధేయంబు వహింతు నమ్మహీపతి నీ వెవ్వరివాఁడవని యడిగెనేనిఁ బాండవాగ్రజునకు బానసంబు సేయుచున
సంగల వాఁడ ననిన విని ధర్మతనయుం డమ్మాటలకు సమ్మతించి బీభత్సు వీక్షించి ఘూర్ణమానమానసుండగుచు నిట్లనియె ॥ ఉ ॥
ఖాండవ మేర్చి దేవతలు గానక యీశ్వరుఁ గాంచె దోర్బలో । ద్దండ మహాసుర ప్రతతి దర్పము డంచి ప్రియంబొనర్చియా ।
ఖండలుఁ డున్న గద్దియ సగంబు నొందె మహానుభావుఁ డీ । తం డొక మర్త్యుఁ జేరి యనుదాత్తత నెమ్మెయిఁ గొల్చువాఁడొ
కో ॥ క ॥ అను మాటలు విని సంక్రం । దననందనుఁ డిట్టులనియె దైవంబు కతం । బున నాపను లెక్కచంద । మ్మను వయియు
న్నయ దిదీని నొఁగాదనుఁ డా ॥ వ ॥ అమరనగరంబునకరిగిన యెడ నూర్వశి నన్ను నపుంసకుంగా శపియించిన వాసవాకే
సంఘు గరుణించి యీ శాపఫలంబు భవదజ్ఞాతవాస వత్సరంబున ననుభవించి తదనంతరంబున శాపమోక్షంబు వడ
యుమని దీవించెం గావునఁ బేడితనంబు దాల్చి బాహుల దీర్ఘత్వంబునకు గుణకిణంబులకుఁ గంచుకంబును శంఖవలయంబు
లును మాటు చేసికొని విరాటు కడకుం జని ॥ క ॥ ఉత్తమకన్యాజనులకు । నృత్తము గఱపంగ నాకు నేర్పుగలదు త । ద్వృత్త
మునకు నన్నేలుము । చిత్తమునకు నెక్కుడగు బనులు చేసెద నందున్ ॥ క ॥ అని కొలిచి యే బృహన్నల । యను నామముతోడఁ
గన్యాంతఃపుర వ । ర్తన మొనరించుచు లాస్యక । ళనమున నిపుణుండనయి యతని మెప్పింతున్ ॥ క ॥ మానవపతి నన్నెక్క
డి । దానవు నీవనియె నేని ద్రౌపదికడ సం । మానము వడసి మెలంగుదు । నా నగరున వృత్తగురువునం గలవాఁడన్ ॥ గీ ॥ అనిన
నదివోలు ననిమి యియ్యకొని యజాత । వైరి యల్లన నకులుని వలను చూచి । నెమ్మనంబున నమ్మలి కమ్మ గదుర । నెలుఁగు
చందము వేఱుగా నిట్టులనియె ॥ ఉ ॥ ఒప్పెడు మేను పెంపుగల యుల్లము నాగరికంపు చందముం । జెప్పక చూపకే తన విశేష
ము దెల్పెడుఁ గొల్చు టెంతయున్ । డెప్పర మేమి చేయుదుఁ గడిందివిచారము పుట్టె నెట్లు తం । డప్పరి సంచరించు నెకొ య
న్యులెఱుంగకయుండు నట్లుగన్ ॥ అనిన యప్పలుకులు విని నకులుం డిట్లనియె ॥ గీ ॥ అశ్వశిక్షకుండనయి మత్స్యభూమిభుఁ
గొలుచువాఁడ గుఱ్ఱములకు వలయు । తెఱఁగులెల్లఁ జూచి యెఱుఁగుదు రూపుగా । నరయ నేర్తు వానినను దినంబు ॥ సీ ॥ గోడి
గజాతిలోఁ గొదమపెంటుల నేర్చి నూవుల హత్తించు మార్దవంబు । ద్రాడులఁ బట్టంగఁ దఱియైన కొదమల సంస్థులెఱిం
గి శిక్షించు నేర్పుఁ । గళ్ళెలఁ బదిలంబు గాని గుఱ్ఱంబులఁ గ్రొత్త ముట్టునకియ్యకొలుపు వెరవుఁ । బెనఁగు శూకలముల బిరుదుత
నంబునఁ జలము డింపక తీర్పఁ జాలుటయును । నలవరించిన వాఁడ లాయమున నున్న । యపుడు దోడకించుక యు లేనియట్లు
గాఁగ । మాటిమాటికిఁ బరికించి మగఁడడీల । కెల్లనూఁ జటయగుచు వర్తిల్ల నేర్తు ॥ క ॥ దామగ్రంథియనఁగ నొక । నామము వెట్టు
కొను వాఁడ నాతో నిటి విధం । బా మనుజేశ్వరుఁ డడిగిన । నేమీ కడ వాఁడ నందు నిది తెఱఁగధిపా ॥ క ॥ అనినఁ గడు లెస్సయని
నె । మ్మనమున నూఱడి సభుండమానుష తేజో । ధనుఁడగు సహదేవునిఁ గనుఁ । గొని యిట్లను వగలు మిగిలి కొందలపడుచున్ ॥ చ ॥
అకుటిలుఁ డార్యసమ్మతుఁ డహంకృతిదూరుఁడు నీతినిర్మలా । త్మకుఁ డనవద్యశీలుఁడు సధర్ముఁడు శాంతుఁడు గుంతి ముద్దు సే
యుకొడుకు మేను లేఁతదన యుల్లము మెత్తన యట్టి యీతఁ డెట్లొకొ యొరు నాశ్రయించు విధి యొప్పదె నెవ్వరి నెట్లు చేయ
దగన్ ॥ క ॥ అనుడు నతఁ డుదన చిత్తం । బునఁ దోఁచిన విధము ధర్మపుత్రునితో ని । ట్లని చెప్పె నాతనికిఁ బు । ట్టిన యుత్తలపాటు కొం
త డిందుపడంగన్ ॥ క ॥ కీలారితనమునకు నేఁ । జాలుదు ననికొలిచి మత్స్యజనపాలుకడన్ । మెలగునడవడిఁ దంత్రీ । పాలుం
డను పేర్మితోడఁ బరఁగుదు నధిపా ॥ సీ ॥ వంజలనైనను వలనేర్పడఁగనొక భంగిఁ జేవఁగఁ జేసి పాలుకొనఁగ । బహుగులనైన
నబాటించి పరికించి గోమున మెయిఁ గండక్రొవ్వు దేఱఁ । దెవులు గొంటులనైనఁ దీర్చి సంకటమునకోసి ముందటియట్ల రూపు
చేయ । నఱవలనైనను నలువైన వెరవున మట్టియంటఁగఁ బట్టి కట్టి విడువఁ । బిదుకఁ గదువు చేర్ప బెదరు వావఁగనీరు । మేఁపుగ
లుగు నెడల మెలఁగ మలువ । మృగమునరయు ముచ్చు రేపగలును గొట్ట । నేర్తుఁ బసికిఁ జాలఁ గూర్తు నేను ॥ వ ॥ నన్ను విరాటుం
డు మున్న నీ వెందుండుదని నిరూపించెనేని యుధిష్ఠిరు గోష్ఠంబున కధిష్ఠాతనై యుండుదు ననుచు నని పలికినఁ గొంతేయుఁ
గ్రజుండిది యుక్తంబగునని యనుమతిచేసి పాంచాలి నాలోకించి ఖిన్నాంతఃకరణుండగుచు నిట్లనియె ॥ చ ॥ ఇది కడుముగ్ధ

౩౪

రాలువను లేవ్వియుఁ జేయఁగ నేరదెంతయు । న్న్నృదు వొక్క కీడు పాటునకు మేకొనఁజాలదు డాత్తదిత్తయెం । టిడనను
డానికోర్వదొక తేనియుఁ దానవరించు చొప్పెటుం । గడుతగనెుడ్లనుంగొలువఁగా వెర వెమ్మియుఁ గల్గునక్కటా,
క॥ అనిన నతని చిత్తంబున । వెను బాటంతయును బాయు వెరవుకలిమియె । ల్లను దెలియనట్లుగాని । ట్లనియెం బాంచాలియు
చితమగు చందమ్మక్ * క॥ సైరంధ్రీ వేషంబునఁ । జేరుదునంతఃపురంబు చెంతకునన్నా । భూరమణుదేవియంతయు
గారవమునఁ బిలువనంపఁగాఁ గందుఁదగక్ * క॥ కనికొలువు చేసికొనిమా । లినినాఁ జనిసాధ్వియిది మలీనసవృత్తాంబున
సొంతఁబోవ దెన్నఁడు నను వ్రేకదనంబుదోఁచునట్లు చరింతుక్ * సీ॥ కలపంబులభినవగంధంబులుగఁ గూర్చి తనువున
నలఁదుమనసువుగాఁగ । మృగమదపంకంబు మృదువుగా సారించి తిలకంబు వెట్టుమఁ జెలువు మిగులఁ । బువ్వులు బహువి
ధంబులఁ గట్టి ముడికొక్క భంగిగా నెత్తులు వట్టియిత్తు । హారము ల్మెఱయు నొయ్యారంబులుగ గ్రుచ్చియందంద విరుగ
నలవరింతు । వివిధశిల్పములఁ బ్రవీణనై మఱియును । వలయు పనుల వెంట మెలఁగ నేర్తు । మత్స్యరాజు మహిషి మనమున
మక్కువ । నెఱకొనంగ నిట్లు గొలువ నేర్తు * క॥ మును నీ వెచ్చోట నిలుతే । వని మెయి వర్తిల్లుదని నఁ బాంచాలికి నే । నమ చాన్ని
నైతఁ గంబఁ దినగరువపుఁ బనులు నేర్చి చేయుదునందుక్ * అనవుడు ధర్మతనయుండు ద్రుపదనందనకిట్లనియె * క॥ సువ
వంశంబున వృత్తంబును బెంపున గావఁ జాలు పుణ్యసతి వీడు । జ్ఞను లగుతులు వలమున ములు । గనుఁ గొనియేమఱక మెలఁ
గావలయుఁ జామీ * వ॥ అనిన వినియాజ్ఞ సేది సాదర మందస్మిత సుందర వదనారవిందయు యితనికిట్లనియె * క॥ స
రయ నెందును గౌరవ । భారం బెడలంగనీక పాతివ్రత్యా । చారము మైవర్తింతురు । సైరంధ్రీ జాతివారు సౌజన్యమునఁ
క॥ కావున నుచితములగునా । కావెంటం గొలిచితిరుగునప్పుడు మితభా । షా పిరచనమును వ్రతసం । భావనమును గౌరవ
బుఁ బాపభయంబుక్ * క॥ అని చెప్పిన వినియగుఁ బొ । మ్మని కైకొని ధర్మతనయుఁడందఱమును వి । ట్లన పాయత వర్తిల్లుదు
మని తమ్ములతోడ విశ్వయంబుగఁ బలికెక్ * వ॥ ఇవ్విధంబునఁ గార్యంబు నిర్ణయించి మనయగ్నిహోత్రంబుల స్ని
ధౌమ్యులు రక్షించువారు వంటలవారు మహానసాధ్యక్షులును బాంచాలి పరిచారికలును ద్రుపదుపురంబున నిలుచువారు
రథంబులు గొనియింద్రసేనాదులయిన సారథులు ద్వారకానగరంబునకరుగువారు వీరెల్లను దమ్మెవ్వరైన నమమనవార్త
లడిగిరేని ద్వైతవనంబున మమ్ము విడిచిపోయిరట యెఱుంగ మనంగల వారని చెప్పియు త్తెఱంగున నభ్యంతరపరివారంబుని

ధౌమ్యుఁడు పాండవులకు సేవాధర్మంబు లెఱిఁగించుట.

ల్లనిలువనియోగించి వీడుకొలిపె నయ్యవసరంబున ధౌమ్యుండు పాండుకుమారులకిట్లనియె * క॥ ఎఱిఁగెదు వారికైనను । గఱవకతక్కరుచిత ప్రకారము లెల్లం । గొఱలు హితులట గుటనం । డఱకును జెప్పంగ వలయుఁ దగియెడు బుద్ధుల్ * అది
యునుంగాక * గీ॥ కౌరవాన్వయ జాతులై గారవమునఁ । బెరిగినట్టి మీరొండొకనరునిఁ గొలిచి । మసలి వర్తిల్లి మానావమా
నములప । నోర్చియడఁకువతోడుతనునికియరిది * క॥ వాలి విపిధాస్త్రశస్త్ర । జ్వాలల వెలుఁగొందు పాండవజ్వాలను
బా । భీతలమండం దొడరినఁ । గాలవిరోధంబును చిత కార్యముఁ దప్పక్ * వ॥ కావున మీకు నప్రమాదార్థంబుగా నా నేర్చిన
విధంబున నుపదేశంబు సేయుట యవశ్యకర్తవ్యంబు రాజులఁ గొలిచి యెమ్మెయినయినను బ్రదుకు జనంబులు గీడునొరయ
కుండునట్టి సాధారణనీతి సంక్షేపంబుగా నెఱింగించెద సావధానులగయి వినుండు * క॥ తగఁ జొచ్చి తనకునర్హం । బగునె
డఁ గూర్చుండి రూపమవికృతవేషం । బుగ సమయమెఱిఁగి కొలిచిన । జగతీవల్లభునకతఁడు సమ్మాన్యుఁడగుక్ * క॥ నరనాథు
ఁ గొలిచియలవడఁ । దిరిగితి వాకేమి యనుచుఁ దేఁకువలేక । మ్మరియాద దప్ప మెలఁగినఁ । బురుషార్థంబునకు హానిపుట్టకయు
న్నే * ఉ॥ రాజగృహంబు కంటె నభిరామము గాని లుగట్టఁ గూడదే । యోజన్నృపాలుఁ డాకృతికి నొప్పగు వేషము లాచ
రించునే । యోజవిహారముల్ సలువనల్లమునంగడు వేడ్క చేయునే । యోజవిదగ్ధుఁడై వలుకు నొడ్లకునుండగ డట్లు చేయఁ
గక్ * క॥ పుత్రులుఁ బౌత్రులు భ్రాతలు । మిత్రులనరు రాజులాజ్ఞమీఱిన చోటక్ । శత్రులకాఁ దమయలుక సుఁ । మి
త్రము చేయుదురు నిజశుభస్థితిహానిక్ * క॥ చను వాని చేయు కార్యం । బునకడ్డము చొచ్చి నేరుపున మెలఁగుచుఁ దా । ను
నుబయిఁ బూసికొనిన దర । మును మెలఁగెడు మెలఁకువ కును ముప్పగుఁ బిదపక్ * గీ॥ రాజునొద్దఁ బలువురకు సంకటంబు
గాఁ దిరుగువనుల నెంత తేజనయినఁ । నానిబుద్ధి గలుగు వాడొల్లరట్లు మీఁదఁ । జేటు దెచ్చు నెట్లు సిదముగుట * క॥ ఊరక

యుండక వలువుర । తోరవ మెసఁగంగఁ బలుకఁ దొడరక యుమదిం । జేరువ గలనాగరికులఁ । దారఁగలసి పలుక వలయు ధరణీశు కడన్ * క ॥ వేఱొక తెఱఁగున నొరులకు । మాఱాడక యునికి లెస్స మనుజేంద్రునకుం । వీఱిమిగలచోటులఁ దా । మీఱిక డఁగి వర్తింపు మెయి కొనవలయున్ * చ ॥ ధరణిపు చక్కఁగట్టెదురఁ దక్కఁ బెఱుందును గానియట్లుగా । నిరుగెలనం దగం గొలిచియేమను నోరెయెటుచూచునొ కొక్కయె । వ్వరిదెస నెవ్వఁడే తలఁపు వచ్చునొ యీతని కంచుఁ జూడ్కి ను । స్థిరముగఁ దన్ముఖంబునన చేరిచియుండుట నీతి కొల్వునన్ * క ॥ నగళులలో పలిమాటలు । తగు నే వెలినుగ్గడింపఁ దన కేర్పడనొ । డుగడం బుట్టింపఁ బతి విన । నగు వని చెప్పెడిదిగాక యాతనితోడన్ * క ॥ అంతిపురము చట్టలికం । భేంతయుఁ గీడంతకంటె నెగ్గతవీద్యో । పాంతచరకుబ్జ వామన । కాంతామలతోడిపొందు కలిమి భటునకున్ * గీ ॥ ఉత్తమాసనములు నుత్కృష్ట వాహనంబులును గరుణఁ దమకు భూమిపాలుఁ । డీఁ దారయెక్కుటెంతటి నన్నన । గలుగువారికైనఁ గార్యమగునె * క ॥ మన్నన పుబ్బక యవమతి । దన్నొందిన స్రుక్కఁబడక ధరణీశు కడన్ । మున్నున్నయట్ల మెలఁగిన । యన్నరునకు శుభములొదవు నాపదలడఁగున్ * క ॥ జనపతి యెవ్వరి నైనను । మనుపఁ జెఱుపఁ బూనియునికి మదిఁ దెలియ నెఱిఁగి నైనఁ దాను వెలిపుచ్చ నేమును మున్నెట్టి పాలసుం డనుదానిన్ * ఉ ॥ ఎండకువానకోర్చి తనయిల్లు ప్రవాసము చోటనాకయా । కొండును లంగుదు న్నిదుర కుందఁ జెదప్పెను దప్పి వుట్టినా । కొండన రెట్లొకో యనక కార్యము పుట్టినచోట నేలినా । తండొక చాయ చూపిన నుదత్పరతం బని సేయుటొప్పగున్ * క ॥ తానెంతయాప్తుఁడైనను । హీనాయకు సొమ్ము పాము నెమ్ములుగాఁ లో నూనిన భయమునఁ బొరయక । మానినఁ గాకేలగలుగు మానము బ్రదుకున్ * గీ ॥ ఆవులింత తుమ్ము హాసంబు నిష్ఠీవనంబు సుప్తవర్తనములు గాఁగ । సలుపవలయు నృపతికొలువున్న యెడల బాహిరములైన గెలని కెగ్గులగుట * క ॥ వైరులదూతలు నేరము । వారుసరాకృతులుఁ బాపవర్తులు దనకున్ । జేరువగా వర్తించుట । నేరమితుది బొరయఁ జేటు నిందయు వచ్చున్ * గీ ॥ వసుమతీశుపాల వర్తించు నేనుండు । తోడనైనఁ దోమతోడనైన । వైరము సతెఱఁగు వలవదు తా నెంత । పూజ్యుఁడైన జనులపొందు లెస్స * క ॥ కలిమికి భోగములకు దా । ఫలమని తా మెఱసి బయలు పడఁ బెల్లుగ నిచ్చలవిడి భోగింపక వేడ్కలు సలుపఁగవలయు భటుఁడడంకువతోడన్ * వ ॥ అని యిట్లు పురోహితుండు సేవాధర్మంబు లెఱింగించిన ధర్మజ భీమార్జున నకులసహదేవులు ప్రసన్నచిత్తులై యిట్లనిరి * క ॥ తల్లియుఁ దండ్రియు దైవము । నెల్ల సుహృజ్జనులు మీరయిట్లు కొలిచి వర్తిల్లెడు తెఱఁగు లెంతయుఁ దెల్లముఁ జేసితిరి బ్రతికితిమి మీకరుణన్ * గీ ॥ అనిన ధౌమ్యుఁ డిట్టులనియె నీవత్సర । మకటమొట్టులయినను సగిమడఁగి । సంకటములకోర్చి చరియించి యాపద । నిస్తరించిపిదప నెగడవలయు * క ॥ అనవుడు నట్లన చేసెదనుని వారలు భక్తియుక్తి నతనికి సభివందన మొనరించిన దగుదీ । వనలిచ్చెనతండు గాఢవాత్సల్యమునన్ * క ॥ భూదేవోత్తము నాశీర్వాదంబునఁ బ్రీతిఁ బొందివారలు ప్రస్థా । నాదరపరులగుటయును । మ్మోదావహ పుణ్యకర్మములకుద్యుక్తుఁడై * గీ ॥ అతఁడు నియతితోడ నగ్ని సముజ్జ్వలముగ నొనర్చి కాల్యపూజ దీర్చి । యానసమయమంగళార్థంబులగు మంత్ర । సంచయంబు దగ జపించుచుండె * వ ॥ తదనంతరంబ వారు తపోహులకుఁ బురోహితునకుఁ బ్రదక్షిణంబు చేసి యమ్మహీసురవరేణ్యు ననుమతి వడసి పాండవులు పాంచాలిం బురస్కరించుకొని యాతండును దోడనయరుగుదేరం గదలి శుభనిమిత్తంబులు గైకొనుచుం జని దశార్ణదేశంబు నుత్తరంబునఁ బాంచాలజనపదయామ్యదిగ్భాగంబున సాల్వశూరసేనవిషయంబులలోనఁ గాళిందీదక్షిణతీరంబొఱసికొని పశ్చిమాభిముఖ ప్రయాణంబుల నెడనెడ వ్యాహారంబుల శరీరయాత్రలు నడుపుచు నానావిధ విహారంబులను మనోహర కుసుమకదంబగంధ మకరంద బిందుసందోహ సుందర తరుచ్ఛాయాసేవనంబులను గమలపరాగపరంపరా ధూసరిత భాసుర జలాశయసమవగాహనంబులను సరిత్సంగమ స్నానాద్యనుష్ఠానంబులను బహుప్రకార పాదపగుల్మలతావలోకనంబులను బక్షికులప్రకారానేకభంగి విరుతాకర్ణనంబులను వినోదించుచుఁ గాననమార్గంబున నరిగి మత్స్యమండలంబు గదిసి ధౌమ్యుని వీడుకొని నవ్విప్రవరుండు నొక్కపుణ్యాశ్రమంబున వసియించె వారును ల్లుచొరకయడవి తెరువుల నడిచి విరాటునగరంబున కనతిదూరంబ సకాంతారంబునఁ దఱిసి పోవుసమయంబునఁ బథశ్రమంబునూని యాజ్ఞసేని యిట్లనియె * ఉ ॥ డప్పి జనించె వ్రేళ్ళులపుటంబులు పొక్కె దొడం గెగొల్లలొఁ । జిప్పిలఁ జొచ్చె నెత్తురులు చిత్తము నాకుఁ గడున్ వశంబుగా । దప్పురమిచ్చొ టచ్చొటను

నాసలవచ్చితి నెంతదవ్వొకో। యిప్పటి భంగి నొక్కఁడును నేగెడు దానికి నోర్వ నెమ్మెయిన్ ॥ వ॥ అనవుడు * క॥ తనమదిఁ
గరుణయు ఖేదంబును బెరిగొనుచుండ ధర్మపుత్రుఁడు నకులున్ । గనుఁగొని ద్రుపదాధిపనం । దన దెసయాతనికిఁ జూపి పెం
నిట్లనియెన్ ॥ గీ॥ అశకటమనమువచ్చినదికడుదవ్వు నేఁ । డవ్వరంబు సోత్తమనితలంచె। తఱిమినడిచితిమిలతాతన్వియిటు
డఁగొనియె మోచి తెమ్ము కొంతదవ్వు * క॥ అనినవిని పూని గ్రక్కునఁ। జను దేరమి నతఁడు డస్సెఁ జాలండని నెమ్మనమున
నెఱింగి యాతని। యనుజన్మునిఁ బనిచెనతఁడు నలసుండయినన్ ॥ వ॥ సవ్యసాచిం జూచి ॥ ఉ॥ ఇమ్మదిరాక్షి డస్సె మనకీవన
మర్వ్వడి యంగనొందుచో। టిమ్ముమ గాచు నిక్కముగ నేము నుడస్సితి మట్లుగాననీ । వెమ్మెయి నైన దీవి భరియించి పురంబున
మీప భూమికిం। దెమ్మని చెప్పె వాతఁడును దెచ్చెఁ బ్రియంబునఁ బుప్పకోమలిన్ * క॥ మోచికొని వాసవాత్మజుఁ। డాశ్రి
లువం దేరనిట్టులరిగి పురముదృ। గ్గోచరముగుట యెఱుఁగ దమ్ములఁ । జూచుచు వారలకు ధర్మసుతుఁ డిట్లనియెన్ * క॥ చక్కటిఁ
క్కని మేనులు। నిక్కోదండములుఁ జూచి యెటులుఁగ రెమనమీ । చక్కటి నిలుత మెశస్త్రము। లొక్కెడ దాఁచుటకు వేసమ్మా
జనములకున్ * వ॥ అనిననది గార్యంబని పాండవమధ్యముండా పుమధ్యనొక్క శీతలసిత తాతలంబునడిం చెదక్కన వాడు
నట్లచేయుదమనిని లిచిరట్టినొడఁ బాండవాగ్రజుండు గాండీవిచేతి విల్లుపలక్షించి యాతనికిట్లనియె ॥ క॥ మనశస్త్రాస్త్రం
బులు దక్కినయవి యొకభంగి వీటికిని గాండీవము । గొనఁ బోయితిమేని సురయో। ధనునకు నగపాటు నిశ్చితంబు హింవన్
అనవుడు ॥ చ॥ ఇది పెనుశాముచందమున నెంతయు భీషణమై జనంబుల । న్బెదరఁగఁ జేయునట్లగుటఁ బెట్టిచనన్వలయు
దలంపనా। హృదయము దీనిఁ బాయుటకు నియ్యకొనం జొరదెట్లు జెప్పినం। దుదినొకచోట వైచుట యొదొఁచిన కార్యము
య్యెడుంగటా ॥ వ॥ అనివితర్కించుచుఁ గిరీటి యురియా పుదిత్తంబును త్తలంబు డిపికొని యాయుధంబులు నిక్షేపించు
యకర్జంబుగాఁ బలికి తెలాగ్యస్థలనిరూపణంబునకునలుదిక్కులుం బరికించి ప్రేతభూపరిసర కారణ్యంబునందు ॥ సీ॥ నెక్కి
నకొనలేదినింగి యంతంతకునవులఁ ద్రోవఁగఁ దనరారుదాని । సాగిన శాఖలా శాచక్రముల కొలఁదులు వాఱఁబెట్టంగ
బొలుచుదాని। గవటలొండొంటితోఁ గదియుచు నెడమఁ లుద్రింగి ప్రబ్బఁగ సొంపు మిగులుదాని । లోఁ జొఁపము పవలుప
బెనుజీకటినొదవించి పొదలంగ నొప్పుదానిఁ । గనియొఁ బవమానవివిధవర్తనకళాసి। వర్తిఁ గాకఘూకారవ స్ఫూర్తి జాల
భీతివరిసరవర్తినాభీల భుజగ। చండమూర్తిశమీ తరుచక్రవర్తి * వ॥ కనియన్మహీరుహంబు ధర్మనందనునకుం జూపి యి
ట్లనియె ॥ శా॥ పక్షివ్యాకులమంబరేతనిలయ ప్రాంతోత్థమున్ డాకినీ। రక్షోభూతపిశాచగోచరము దుర్గంధంబు నైప
డఁజె। త్తక్షోభం బొనరించు నట్లగుటఁ జెంతం జేర రాదీశమీ। వృక్షం బెవ్వరికిం దుబెట్టుద మెవృథ్వీనాథ శస్త్రాస్త్రముల్ ॥
క॥ పెనుబోడవు పరవుజొంప । మ్ము నుగలయది దీని నెల్లపురుషులకఁ బ్రరియో । జన మొకఁడు లేమ సేరం। జనఁ జూడఁగనెవ
యనేక్కసమకట్టంగన్ * ఉ॥ కావున దీనియందిపుట కార్యము గైదువలెల్లఁ గేశచ। గ్మావృతసంచయంబగుశవాకృతిగా
నొనరించి కట్టినం। బోవరు దీని దిక్కునకుఁ భూవర నెమ్మదినూఁ ఱడిల్లుమె। చ్చోచవ సియించినఁ బిసవఁ జొప్పడుఁ గ్రస్సరవర్తి

పాండవులు దమయాయుధంబుల శమీవృక్షమునఁ బెట్టుట.

కైకొనన్ * వ॥ అని చెప్పియందలున తెఱంగునకియ్యకొనుటయు నతండు గాండీవంబున వలోకించి ॥ చ॥ అనిమిషదాన
వాంబరచరాదికజాతుల నెల్లఁ బోరనీ । దనువునఁ గాదె గెల్చితి నుదగ్రవిరోధిభయావహంబు దీ । నినినొక మ్రానఁ గట్టిన
నిశ్చయముందఁగఁ జేసెదై వమే। మనఁగలదట్ల కాక యనియాత్మ నలందురి మందచేష్టుఁ డై * వ॥ ఎక్కుడించెఁ బాండవా
గ్రజుండు * క॥ సనుజకుల త్రాసకరం। బును రిపుభంజనము రత్నభూషితరూపం । బును గురుదేశాప్లోదక। మును నసిడి
కార్ముకంబు మోపెడలించెన్ ॥ వ॥ తదనంతరంబ భీమనకుల సహదేవుల దెసఁ గనుంగొని * సీ॥ సైంధవయతపాంచాలీ
గర్తలదీనన రొహార్చితి మానధనుఁడ। సౌరాష్ట్రనాధాదిశత్రులు దీనిచేఁ గాదె పుర్దితులై రిఘవభుజుండ । కాలింగపాండ్య
మాగధులనిర్జించ చోనిదియ కైదువ నీకు విదితయశుఁడ । యనిక్రమంబున వారలందఱు విండులు పెంపెసలారవేత్తే
రఁ బొగడి। గొనయములు వదల్పననుమతి సేయుఁడు । వారలట్లచేసి తేరఁ జావ । ములును దొనలు వర్మములునసిమద్గరా
ద్యాయుధములుగూడ నతఁడు గట్టె ॥ వ॥ ఇట్లు పూర్వోక్తప్రకారంబునం బొదివి మహోరగంబులం బెట్టికట్టుచందం
బున బంధించి వానిం గొనుచు నయ్యజాతశత్రుండు ధర్మదేవతాదత్తవరుండగుటం జేసి నిశ్శంకంబయిన యంతఃకరణం

ఋతోడశమీవృక్షసమారోహణంబాచరించి * గీ॥ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశదిక్పాలచంద్ర। సూర్యవనదేవతాపితృ స్తుతులొనర్చి। వివియుభయియునుజూచి ప్రార్థించి యొక్క। విపులశాఖనాయుధములు వ్రేలఁగట్టె ॥ వ॥ ఇట్లుగట్టి తదీయాధిదైవతంబులను ధ్యానించి నమస్కరించి * క ॥ నకులనకునాతునదక్కఁగ । నొగులకుమీరూపుచూపకున్నతవిషః। స్ఫురితభుజంగాఘభయః। కరమూస్త్రాలుదాల్చియుండఁగావలయుఁజుఁడీ * ఉ ॥ భీముఁడుగ్రధార్తరాష్ట్రుఁ నెడభీషణరోషముఁ బూదిగ్రమెప్పఁడే। శైనుదమె త్తునోయితనియాగ్రహవృత్తిలోనుగాకమీ । రేమెయినైనవంచనవహించితొలంగుటమత్స్యమీహితం। బేమఱకుండఁగావలయునివ్విధమార్గములోనవారలై * వ ॥ అనివేఁడుకొనివృత్తుఁబుసిగ్గిదానికిఁ బ్రదక్షిణంబుగా వచ్చి ప్రణమిల్లిభీము పేరు దెలసురలి సాంత్వనవచనసమేతంబుగా నతనింగౌఁగిటం జేర్చుకొనియాపునయించితము చేసినవిధంబు తత్ప్రదేశస్థులయినగోపాలాదికులు ద్రజనంబులవిషయిఁగు వెట్టందలంచి వారలకభిముఖులై పాండునందను లిట్లనిరి ॥ చ ॥ ఇదిశతవృద్ధమాజననియివ్వనుమృత్యువుఁజెందెనిట్లు చే । యుదుముసలప్రయుక్తమగుచున్నసనాతనధర్మమి త్తైఱ। గదమానకర్మమొల్లనిదిగానిదిగామునునిశ్చయించిమా । మొకలిటివారొనర్చువిధముంగొనియాశితిమేము య్యోర్వర్ణ * వ ॥ అనియిట్లుపలుకుచుందెలియఁబరికిశస్త్రాస్త్రంబులనిక్షేపణంబు నిగూఢంబగుటకునూఱడిల్లియచ్చ్చవంజవ్వినవసరంబునుపడియున్నంజూచిసహదేవుండనిధర్మతనయుండు దానిచర్మంబొలిపించితెప్పించి శీతవాతాతపవర్షపరిహారంబుగానాయుధంబులకట్టఁబొదివించినఁజేయును దత్సమీపంబుననున్నశవంబు నవలోకించియిదియుం త్రవృత్తిమైనమానవు క ళేబరంబుగావలయునని చునదియును గైదువులకట్టపయిఁ బెట్టికట్టించెఁ విధంబున నత్యంతకుష్టయాచరించిదీనిమగ్గంధంబునవనచరాదులెవ్వరుం జేరరనినవ్వుచు వారలచ్చోటువాసి విరాటపురాభిముఖులయిచనుండి యజ్ఞాతవాసకాలంబునఁ దమరహస్య వ్యవహారంబునకు ననువుగా నేవురపేళ్లును గ్రమంబున జయుండునుజయంతుండునువిజయుండును జయత్సేనుండును జయద్బలుండునననిసంకేతించుకొని యాజసేనీపురస్సరంబుగాఁబుణ్యనదీతీర్థావతరణంబుచేసి తదీయస్నానపానంబులఁబథశ్రమంబవనయించి దేవర్షిపితృతర్పణ మంగళజపహోమధ్యానాద్యనుష్ఠానంబులొనరించిరి తదనంతరంబ యుక్కౌంతేయాగ్రజుండు ప్రాఙ్ముఖుండయి నిర్మలచిత్తంబునధర్మదేవతందలంచియిట్లనియె * గీ ॥ తండ్రి నీవునాపుదయతోడఁ బెట్టిన। వరముచిత్తగించి వలయుతెఱఁగు। సమయసముచితముగసమకట్టుమయ్యయిా। గాపుమాపులఁదీఁబోకయుండ * వ ॥ అనుచుననుజులదెసకుమూఁవగచిడగ్గుత్తికవెట్టిముఁజియును * ఉ॥ అంబరవర్తివైనఁగనియత్తునిచేనగపడ్డవీప్రాణంబులుమున్ను నిన్నడిగినల్పోరకున్నయవిక్రమప్రభావంబులు వేఁడికొన్న నతివత్సలభావముఁ బొందియాదరార్ద్రంబగుచూడ్కితోఁ బ్రియహితస్థిరభాషలనూఱడింపవే * వ ॥ అని తారుమున్నుభూసురవరు నరణిదేరనరిగిననాఁడు సరోవరతీర్థంబునఁ దమకుధర్ముండు చేసిన మన్ననదోఁపవిన్నవించినవాఁడై కరకమలంబులుమొగిచి ఫాలభాగంబునంగదియించి సంప్రార్థనంబుగా వినయవినమితమస్తకుండగుటయుఁ దదనుగ్రహంబునఁ బాండనాగ్రజునకునున్నయునికిన సన్న్యాసిరూపంబలవడి ధాతువటదండకమండలు కలితమూర్తియయ్యెనయ్యవసరంబున వారందఱు మహాద్భుతంబందవారివారికి నయ్యైవేషంబులకనుగుణంబులగునంబరాభరణమాల్యాద్యుపకరణంబులుసన్నిహితంబులయినంజూచినంతసిల్లియెల్లవారింగలయంగనుంగొని క్రమంబున నొంటిమేయింజను దెండనినియోగించియతండునానావిధంబులయిన యత్నంబులమడిగత్నంబుననిడుకొనినైనయోగంబున విరాటుండువె

ధర్మరాజుసన్న్యాసివేషమున విరటుఁగొల్వవచ్చుట.

కువచ్చిబయలికొలువిచ్చుటం జేసితదాస్థానంబు చేరంజనునవ్వాడు * ఉ ॥ దవ్వులఁజూచిమత్స్యవసుధావతియాచనుదెంచుచున్నవాఁ। డెవ్వఁడొనాదుచూడ్కులకునెంతయు వ్రేఁగయితోఁచెనిట్టితం । డెవ్విధిఁబొందెనోజగములెల్లనునేలఁగఁజాలు తేజమా। మువ్వురతోడజోడగునుమూర్తియతీంద్రునియొప్పగంటిరే * సీ ॥ కరచరణాద్యంగకమ్ములేలోలోరత్నభూషణప్రకరంబు పొందదోఱఁగె । నుభయపార్శ్వంబులనిభఘటలేలొకోచనుదేవు సమదాళిసమితి మొరయఁ। బాయతోలంగుమంచాయత వేత్రహస్తులమొత్తమేలొకొతోడరాదు। ధవళాతపత్రముల్లలుచుగానేలొకొవట్టరుమాక్తిక ప్రభలువెలుఁగ। తఁడురాజగురాజునునింతమాత్ర । గాదుమూర్ధాభిషిక్తవర్గంబునదు। చరణయుగ్మంబు

గొలిపింపఁజాలు సార్వభౌము పదవికిఁ దగియెడు భంగి వాఁడు * క॥ మనకడకు నేమిటికి వచ్చెనొకో యేనిమ్మహాత్ము చెప్పిన
పను లెల్లను జేయువాఁడఁ గోరిన । కనకాంబరవాహనములు తలఁపుగడవఁగ నిత్తున్ * గీ॥ మత్స్యవిషయరాజ్యమహిమయు
న్నందు । గాఁగఁ దలంచె నేనిగారవమున నట్ల చేసి భక్తిననుసరింతునమాత్య। సుతసుహృద్భృత్యయుతము గాఁగ. వ॥ అ
నిసమస్తజనంబులు న దభిముఖులయి భక్తియుక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు చేయఁ దానును గద్దియ డిగ్గి యెదురు చని నమస్కరిం
చియతని యాశీర్వాదంబులు గైకొనిసగౌరవంబుగాఁ దోడ్కొని చనుదెంచి సముచిత సమున్నతాసనంబున నునిచిన
యావనతుండయి * ఉ॥ ఎయ్యది జన్మభూమి కులమెయ్యది యెయ్యది యున్నచోటు పే । రెయ్యది మీరలిందులకు నివ్వు
వచ్చినదానికిం గతం । బెయ్యది నాకు వింతయను నేర్పడఁగా నెఱిఁగింపుఁ డన్న రూ । పమ్యెడు నావుకున్నరవరాగ్రజుఁ
య్యతిముఖ్యుఁ డిట్లనున్ * గీ॥ ఉన్నరూపపలుకు నన్నరు లెక్కడఁ । గలరు తోఁచినట్లు పలుకుపలుక। నైన చందమెత్తె
నంతియ కాకంత। వట్టి చూడఁగల రేమెట్టివారు * అనిమందహాసంబు చేయుచు మఱియును * క॥ నానావిధభూతమయ
ము। మేనతిచంచలము నిజము మే కొనిని క్కఁ। బేనరు చెతుఁ జెల్లింపం। గానగు సత్యంబు నడుపుక్రముమట్లుండెన్ * వ॥ అ
చుమత్స్యమహీవల్లభున వలోకించి * క॥ ద్విజుఁడఁ గురువిషయజాతుఁడ । సుజనప్రియుఁడయిన ధర్మసుతుసఖుఁడఁ గంక
వ్రజనాశ్రమకలితుండను। నుజవల్లభయోగ్యబహువినోదపరుండన్ * క॥ ద్యూతక్రీడకుఁ గొండొక। నేతుం గపటము
ననోర్వనిజనంబులు నా। చేతి ధనమెల్లఁ గొనివరి। భూతియు నెర్చినవిరక్తి పొకమి వెడలితిన్ * చ॥ నృపనయవిద్యకుఁ
న నేర్పులవడ్డదిగొంత నాకుఁ ధ । ర్మపరులసంగతిం దగిలి మచ్చికనుండుదుఁ బేరుకంకుఁడే । వపుఁగొలువైన వాకునిలువన్న
గొల్వదుగాన నిన్నుఁ భూ। మివతులలోన సాధుజనమిత్రుఁడ వావిని కొల్వ వచ్చితిన్ * గీ॥ వత్సరంబున గడచను వ్రతము
నాకు। దానినీపాలసల్పియు త్సాహవృత్తి। మెఱయ నీకుఁ గృతజ్ఞత నెఱపితొల్లి। యెగ్గు చేసినవారి జయింపఁ బోదు * వ॥ అ
నవినిసంప్రీతచేతస్కుండగుచు విరాటుండతని కిట్లనియె * గీ॥ అట్ల చేయఁడు గురుఁడ రోన్నతాసనములు। వాహనములు భోజ
నములు వస్త్రములును। వలయుభోగంబులును నెల్లవర్తనములు। నాకు నెట్లట్ల మీకును నడపువాఁడ * క॥ నాయనచరులం
దెవ్వఁడు। మీయెడ భయభక్తి లేకమిగిలి మెలఁగెనే । నాయధముని దండింతుఁ గాఁ । జేయుదు నతఁడెంతయుం బ్రసిద్ధుఁడ
యునన్॥ అట్లుంగాక * చ॥ వెలయఁగ మత్స్యరాజ్యపదవిం బగిపాలన చేయఁగా ముదిం। దలఁచుటయెంతయుం బ్రియము మ
మ్ములుఁ బుత్రులు బంధులుం బ్రథా। నులును బలంబు నేను సుమనోపిభుతుల్యుఁడవైన నిన్ను మి। క్కిలియును భక్తిఁ గొల్చెద
తక్కృత్యత నెంచుదు మట్లు చేయవే * వ॥ అనిన విని దరహసితవదనుండగుచుఁ బాండవాగ్రజుండతని కిట్లనియె * క॥ ఏప
హావిష్యము గుడుతును। భూనాయక నాకు శయ్య భూమియ యిమ్మీఁ । బూని వ్రతంబులు సలిపెద। వానికి నిన్నియు ననువిళ్లు
వలయునె చెప్పుమా * గీ॥ అనిన విరటుఁ డిట్టులనియె నెత్తెఱఁగున। నడవ నిష్టమట్లు నడది మీకు। మనసువచ్చినన్ని దినముల
గడుపుఁడి। చొప్పటన దియ మాకు శోభనంబు * క॥ ద్యూతజ్ఞుల దెసఁ గొండొక। ప్రీతియుఁ గలదట్లు గాక పెద్దలరగు మీ రేతె
ఱఁగున విహరించినఁ। జేతోమోదంబు తగవ సింపుఁడు నెమ్మిన్ * వ॥ అని పలికి కౌంతేయాగ్రజున త్యంతసంతుష్టాంతరం
గుం జేసె * చ॥ పొరిఁబొరిఁ బ్రీతికిం దగన పూర్వవిలోకనమాచరించుఁడ। త్వరమగుసద్వివేకమున భావనిరూపణ చేయఁ
గౌతుక । స్ఫురణగరంబు దత్కరముఁ బొందనయంబునఁ జేర్చు వాక్యవి । స్తరచతురత్వమేర్పడఁగ సల్లపనంబొనరించు నన్
తోన్ * వ॥ ఇట్లు మత్స్యమహీవల్లభుం డతనిం గలిపికొని పరివారంబును దాను నుచిత సంభావనాతత్పరులై యుండిరంత।

భీముఁడు వంటలవాఁడై విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట.

సీ॥ చట్టువం బొక చేతఁ బట్టి ఖడ్గము సంకఁ దగిలించి సురియతో బిగియ దిండు । గట్టి వనును జేలకప్పెంతయును జెన్ను చేయఁ
గడావలి చేతియందు। బెడిదంపు కోలలు బెడగొంద బహువర్ణచిత్రితాజినము పై చీర గాఁగఁ । జూపఱు లెల్లనుఁ జూచి కరా
వంబు ప్రేంగైనన త్యంతవిస్మయంబుఁ । బొందుచుండ సమీరణపుత్రుఁ డర్క। జుండు పోయిన దెసదప్పనొండు వలన సమద
వారణపతి గమనమున మత్స్య। ధరణి నాయకు సభ చేరనరుగుటయును * వ॥ అంతంతం గనుంగొని * క॥ ఉలుకును వెఱ్ఱు
పాటును। దలకొను నెమ్మనముతోడ ధాత్రీరమణుం । డలఘుభుజ విపుల వక్షస్స్థల రేఖాకాంతిఁ బరశత్వముఁ బొందెన్॥
వ॥ ఇట్లతని రూపాతిశయంబునకు నోటువడి చూచుచు నిజాంతర్గతంబున * క॥ విహరింపమాన వాకృతి। సహితంబుగను

హితకార్థిఁ జనుదెంచినవాఁ డ్మహితుఁడో హిమకరుఁడో శచీ। గృహమేధియొ కాకయితఁడు గేవలనరుఁడే * ॥ఏమికులంబు నవాఁడొకో। నామం బెద్దియొగునొకో నాభృత్యులలో।నీమనుజోత్తముఁ డొల్లియు। నేమెఱుఁగుదుమనఁగ నచట నెవ్వరుఁగలరో * క॥అనుచుండ వనితదూరం।బునకల్లన వచ్చి పవనపుత్రుఁడు మనుజేం। ద్రునకు జయశబ్దయుతముగ। వినయంబున మ్రొక్కి విన్నవించె బ్రీతిన్ * శా॥దేవా నాలవజాతివాఁడ నిను సద్భింగొల్వఁగా వచ్చితి। స్సేవాదక్షత యొండుమై నెఱుఁగ నీచిత్తంబున న్మెచ్చిన। ట్లేవండైఁగను నేర్తు బానసము నండిచ్చోట నేకామన। న్నేవీటన్నిగులంగ నెవ్వఁడును లేఁడే ళంగులం జూచినన్ * క॥పేసవలలుండు గూతు। జీరయునిడిసాతంబు చేసినఁజాలున్।గోరినవంటకములు నా। నేరిమి నగ నెఱపి కొలుతు నిశ్చలభక్తిన్ * చ॥అనవుడు మత్స్యభూరమణుఁడాతనికిట్లను నెట్లు శూద్రుఁగా। వినఁదలఁపంగవచ్చు ధరణీభరణక్షమమూర్తి వీవు నీ। కనుగుణమైన యానమును నాసనమున్రుచిరాతపత్రమున్। జనుపరిగొల్వ విచ్చెద గజవ్రజముం బరికింపు మెప్పుడున్ * క॥అనుటయు మొగ్గకుచుండ।బున మోసమ్మగడల్చి భూవిభుఁడు సభా। జనముఱు విననసిలజుఁడిట్లనియెం బ్రస్ఫుటనిర్గళలాపముల్ * ఉ॥నాకవియెల్ల నేలవరనాథులకుం బ్రియమొండునట్లుగాఁ। బాకము సేయ నేర్తు జనపాలక ధర్మసుతుండు పెద్దయుం। జేకొని యొంతు శాసనము చేయుపిధంబున కిచ్చ మెచ్చిపు। ణ్యాకరమూర్తివైననిను నాత్మఁ గొల్చినయట్లకొల్చెదన్ * చ॥ వలసిన నేలు మేను బలవంతుఁడఁగా రెను బోతు దంతిజె। బ్బులి మృగనాథు నింద్రోదరి పోరుమహూరతయుల్లసిల్లఁగా।దలమున లావు విద్యయె యిదర్పము పేర్చి పెనంగు జట్టిమ।ల్లుల విఱుతున్నడిగ్గడెయాలోనన చూడ్కికి వేడ్క చేయుదున్ * క॥కొలువు గొను మొల్లకుండుట। గలిగినఁ బొమ్మనుట యంతకం టెను మేలే। వలసినక్కడకే గెదనీ। తలఁపె మ్యాదియహానతిమ్ము ధరణీనాథా * వ॥ అనిన విని భూనాథుండు సామనయంబుగా నిట్లనియె * ఉ॥ఇమ్మహనీయరూపమున కేడై అగన్గాన నీకు వేడ్క యో। గ్యమ్ము గుభంగిఁ జెప్పితిమి గానిన రోత్తను యొండు గాదునీ। వెమ్మెయినైన నిల్పుటయయిష్టము వంటలమేరవాఁడవై। యిమ్ములను ఉడుసూదజనులెల్లను నీదగు వంపు చేయఁగన్ * క॥అనిహరోల్కర్షంబున। మనమలరఁగ బల్కి మత్స్యమనుజాధీశుం। డనిలసుతు నేలెనాఁతడు। దనమనమున నాజడి

* అర్జునుఁడు పేడిరూపమున విరటుఁగొల్వవచ్చుట. *

ల్లేఁడదవసరమునన్ * సీ॥ కాళ్లయొప్పిదమాఁడు కట్టనుజ్జ్వలము చేయంగనంతుల బాహులంద మెడలఁ। గంచుకమంగంబు కాంతికిమాటుగా మెడ హేమపట్టిక మెఱయుచుండ। వదనంబు కొమరు భావనఁ జేసి వేఁలుగను దుటసొంపలకలబొదుగ (బడఁగఁ। బవడంపుజోత్తులఁ జెవులురూపడగంగఁ బాపటతలకట్టు భంగిఁ గప్పు।మంచుమఱుఁగువడిన మార్తాండుఁడును బోలె।నివురుఁగప్పి యున్న నిప్పుఁబోలె। వేషధారియైనవిష్ణుండుఁబోలెన। వ్విరటుకొలువు చేరనరుఁడు వచ్చె * క॥చనుదెంచి పేడితనమును। వనితారూపంబునసురవాసవసుతుఁడా మనుజాధీశుసభా।జనులకుఁ దనుఁజూపెమంద సంచారమునన్ * వ॥మెలఁగినంగనుంగొని మత్స్యజనపతిభటుడు దనయొద్దివారలతో నిట్లనియె * మ॥ వనితావేషముగల్గియున్నయది చెల్వంబాఁడుచందంబుగా। దునిరూపింపమహానుభావతయనిర్దోమత్వముర్వరాజసం। బును శోభిల్లెడు నెవ్వఁడే నొకజగత్పూజ్యుండు గ్రీడార్థమీ। ట్లొనరం దాల్చిన రూపుగావలయు మీరూహింపుఁడాయట్లగున్ * గీ॥అనినఁబరిజనములు విస్మయంబుగదుర।నిశ్చయము చేసి పలుకంగ నేర్పు లేక। చూచుచుండఁగ నాసవ్యసాచి చేరఁ। జని విరాటనృపాలుతోఁ వినయముగ * క॥నిన్నుఁగొలువంగవచ్చితిఁ। గన్నియలకు నాటగఱపఁగా నోపుదు న। ద్వన్నుతమనా నామంబు బృహన్నలయొఁ బేడినను దునతఁడిట్లనియెన్ * ఉ॥ ఆయతబాహులున్ స్వేడదయైన సమున్నతవక్షమున్ సరో।జాయతలోచనంబులుఁ బ్రసన్నముఖంబును దాత్తరేఖయుం। గాయజు శ్రేణి సేయునన గౌశికమీఱునదంగవిభ్రమ। శ్రీయును నెంపునంగలుగఁ జేసి విధాత్రుఁడు పేడిఁ జేసెనే * శా॥ మూర్ఖోదండచయంబులోన నొకసన్నావాహచావంబు భా।స్వత్కాండంబులు హేమచిత్రతలసద్వర్మంబు నీకెంతయున్।సత్కారంబున నిల్పి వాహనపరిష్కారాంకసంభావ్యసం।పత్కల్యాణునిఁ జేసి వైభవము దర్పంబున్ విజృంభింపఁగన్ * క॥ ఏమునినుమత్స్యరాజ్య।శ్రీమహిమను నెల్లయుక్తిఁ జేయఁదలంతుం।గామా మనోరథమునకు।నీమాటవిరుద్ధమయ్యెనిది యెట్లొకో * వ॥అనిన విని యమ్మహీపతికి బృహన్నలయిట్లనియె * ఉ॥ ఆఁడుదనంబు నిక్కముగ నారసిచూచిన లేదు పుంస్త్వముం। బోఁడిమి తప్పియున్నదిన పుంసకజన్మమవశ్యభోగ్యమై।

వాఁడిమిగల్గుశాపమునవచ్చెఁ బురాకృతకర్మభాగ్యమే । వాఁడును నేర్పునేర్పొలఁగవైవఁగనోర్వకపోవవచ్చునే. * క॥
పు॥ * గీ॥ పండువనులకు సెలవులేకనిక్కఁ జేసి యభ్యసించితి శైశవమాదిగాఁగ । నండలాసకథమును గుండలియును । ప్రే
ణంబు తెలంగనుభేదనంబు * క ॥ విశ్రుతవాద్యములును మఱి । యాశ్రుతిసంభావ్యగీతసుగతులుసద్భా । వాశ్రయము
గజ్జ్యరసాశ్రయములునై నయభినయంబులెఱుఁగుదుర్ * గీ ॥ ఇన్ని దెఱఁగుల శ్రమముసేయింతుఁ జతుర । తావిశే
షములైనపాత్రములనైన । నట్టి ప్రౌఢ్జ్ఞలై మెలఁగునకళలందు । నిపుణనైపథ్యవిధులకునే ర్తునధిప * చ॥ అనుపమవిన్యాస
హృదయంబున గారవమొందనైపుణం । బున ననుచితంబుమైనరసిపొచ్చెము లేమిఁ దదీయ సేవ గై । కొనుటకు నిశ్చయించిన
నహాఁ తువిరాటుఁడు పిల్వఁబుచ్చెన । ర్తనమునకై బృహన్నలకుఁ దత్పరతం దగనప్పగింపఁగన్ ॥ ఇట్లు రావించిన * సీ॥ అల్లు
నంబునయనువుమైకొనఁ జూచునదు పుకాంతికి విరిత తొడవుగాఁగ । వెడవెడన్నూఁగారు వింతయై యేర్పడదారనిపుణులా
నాకుసిసుడ । నిట్టలఁ ద్రోచుచు నెలవులకల మేర తెలుప జిగియెక్కయేర్పడంగఁ । దెలుపునుగప్పును వెలయంగ మెఱుఁగెక్క
తారకంబులఁ గల్కితనముదొడరఁ । జరణములు మనముఁ జన్నులుఁ గన్నులు । జవ్వనంబు చెన్నునివ్వటిల్లు । చునికిఁ జెలువు
చుండను త్తరచను దెంచె । నలరుపిలుతుపువ్వుటమ్ముఁ బోలె * గీ ॥ వచ్చి కొలువుచొచ్చి నెచ్చెలిపింఛనం । తఁ తనిలువఁ బని
చియల్లనల్లఁ గదిసి ప్రౌఢవనితకైవడి ముద్దియ । ముద్దుపుట్టఁ దనకు మ్రొక్కుటయును * చ ॥ తగి చికవుంగిలించి జగ
భుఁడు కల్పపతాయతాక్షి సె । మ్మొగము మొగంబునం గదియ మోపుఁగ గాంగుళులంగ పోలమిం । పుగఁ బుడుకుంబొరిం బ్రా
నపూర్వవిలోకనమాచరించు । గప్పగు మృదుమాలిను జ్వలఖాంఘ్రుర చేష్టయొనర్చునర్తకిన్ * వ ॥ ఇవ్విధంబున గా
లిహూఁతును వలాలింది బృహన్నల దెగనుంగొని సాదర పరిస్మితరుచిరాననుండై యిమ్ముగువ నీకు నాటగఱపందగుపాత్ర
బగు నేయనియడిగిత త్ప్రతివచనంబులయందలి నాగరికత్వంబునకుఁ జిత్తంబు రంజిల్లఁ దగుసల్లాపంబు చేసి కర్పూరస
హితంబగు తాంబూలంబు వెట్టి చిత్రంబులగు చీనాంబరంబులిచ్చి మణిమయంబులగు నాభరణంబులొసంగి సంభావించి
యవ్విభుండు * గీ ॥ నీవు చతురమతివి నీకు నిక్కన్నియ । నప్పగింప నేలయైన నాకు । హృదయమలరు దీని నిమెడఁగడు నాగ్ర
హ్యమై యుండుఁగాన జెప్పకుండరాదు * క ॥ నెచ్చెలులతోడ నెంతయు । మచ్చిక దనయిచ్చవాడ మరిగినయది మైపిచ్చ
విడిచింతకము । న్నిచ్చేడియ మెఁగుశితుయెఱుఁగదు సుమ్మీ * గీ ॥ బాలకేలిమీఁదిభరము గ్రమంబున । విడువఁగళలయు
ను వేడ్కఁ జొనిపి నయముతోడ నర్తనంబులశిక్షింపు । నెలఁతకేమగడయునీవ కాదె * చ ॥ అనియుచితంబుగాఁ బలికియు
గనహస్తముఁ బట్టితత్కరంబునఁ గదియించి నీ గురువునొల్లఁగంగొని యాంపు మెట్లు నె । వ్వెనటులు భక్తిమైనవు పెంపె
సలారఁగఁ గూడు గూరచం । దనకునుమాకులున్నడపితప్పకయారసి గారవింపుమీ * గీ ॥ ఎల్లచుట్టములుమదల్లియుఁ దో
డును । జెలియుఁ బరిజనంబుఁ జెలువ నీకు । గురువయంకనొక్కకొఁ అంతయు లేదింపఁ । జేరి బ్రదుకుబుద్ధిగౌరవమున * కను
నయింటనిచ్చటచొచ్చటనకెచ్చోనైననీబృహన్నలమెలఁగం । జనియెడుమానిసిదనమన । మునకిమ్ముగునట్టిచరితమానవ స్త్రీ

నకులుఁడశ్వపాలకుఁడై విరటుఁ గొల్వవచ్చుట.

చున్ * వ॥ అనియి త్తెఱంగున నయ్యొరువుర నెడొరులకు నప్పగించి పుచ్చిన యనంతరంబ నకులుండు * ఉ॥ అంబుజముల్ప
ముద్యదరుణాంశునిఁ గన్నవిధంబునన్విశా । నంబున నుల్లసిల్లి జనచారువిలోచనముల్ని జొజ్జ్వలాం । గంబునకర్థితోనభిము
ఖంబులు గాఁ జనుదెంచి దైవయో । గంబున భూవిభుండు దురగంబులఁ దేరఁగఁ బంచిచూడఁగన్ * వ ॥ ఆస్థానంబు చేరవచ్చి
ఘోటకంబులను వలక్షించుచున్న నన్నరేంద్రుండు గనుంగొని పరిజనంబులకుఁ దనిఁ జూపి * క ॥ ఇతఁ డెవ్వఁడొక్కొ సూపు
ని । రతిశయమై మనమునకుఁ బ్రియంబొసఁగెఁ జూ । చితిరే దిత్తంబునుదా । త్తతగానఁగ నయ్యెడున్వదనమునఁ గన్
క ॥ తురగంబులఁ జూచువిధం । బరయఁగ నితఁ డశ్వవిద్యయందు నిపుణతా । స్ఫురణముగలవాఁడగు బం । ధురమూర్తి పరాక్ర
మాన్వితుఁడుగా నొప్పున్ * క॥ మీరెఱిఁగినఁ జెప్పుఁడాతని । పేరెఱుఁగనియట్టులైనఁ బెంపారంగాఁ । జేరంజని యల్లనొ
క్కఁ డారసి యెఱుఁగంగవలయు ననుసమయమునన్ * క ॥ చేరఁ జనుదెంచి పాండవ । వీరుఁడు మత్స్యాధిపునకు వినతుండై
దే । వా రాజవాహనములకు । వారువములనరయ నేర్తు వలనేర్పడఁగన్ * వ ॥ దామగ్రంథియను వాఁడ నాకు నశ్వవి
ద్యంబున నిపుణత్వంబెల్లను గలదవధరింపుమని యిట్లనియె * సీ ॥ అవయవలక్షణంబాయఃప్రమాణంబు గర్భంబులిం

గితాకారణంబు। మాత్రాంతరమువయోమానంబు దేశకాలోచితాహారప్రయోగభంగి। జాత్యనురూపశిక్షావిధిక్ర మగతవ్యాయామసాత్వప్రవర్తనంబు। వ్రణదవిషాదాదిబహువిధ చిత్తధర్మముపోషణప్రకారము చికిత్స। పరిచయ ముబుధరణిపాలకమిందటి। రూపురేఖ మెఱయఁజూపనేర్తు। బవరమైననాకుఁ బనియేమియనఁ జేతి। బలిమికలిమి నేఱవఁ దలఁపుగలదు ✱ వ॥ అనినవిరాటుండతనికిట్లనియె ✱ క॥ నీకుఁడగుపదపియిచ్చెద। నాకలిమికి నెల్లరత్నణంబొనరింపం। గాకహయశిక్షకుఁడవగు। నాకోలఁదియెయిట్లు పలుకుటనుచితమరయన్ ✱ గీ॥ అనుచునకులుఁడిట్టులనుదేవతనుతను। నేర్పువచ్చలవలననెగడి బ్రసుక। వలయు గాకనగ్గలముదప్పినమేలం। కువలకలువలియ్యకొనుటసగునె ✱ ఉ॥ ధర్మ సుతుండు పెంచెవనుఁదానతురంగమశాస్త్రశిక్షలం।గర్మఠుఁజేసియాత్మతురగంబులకెల్లను నాయుక్తుఁగా। నర్మిలిని ల్పియాగియూఁబ్రియంబున నాయెడ వాఁడు నాఁటికిం। బ్రేమ్మివహించుచుండనడిపెంఁదనతమ్ములలోనివాఁడిగాన్ ✱ క॥ అభిభఃమరాజ్యసుఖలీ। లావిముఖతవెడలి బంధులందొరఁగియత్థే। ప్రావాసతబ్రుంకుడువడి। పోవుటనెచ్చోటఁగడుప్రఁ బ్రోతునొయనుచున్ ✱ క॥ తిరిగితిరిగిలోకోత్తర। చరిత్రుఁడు సుజనుండు మత్స్యజనవిభుఁడు యుధిష్ఠిరునట్లయనఁగవినిని నుఁగరమనురాగమునఁ గొలువఁగానియ్యెడకున్ ✱ క॥ చదుదెంచికాంచినానే। ర్చినతెఱఁగునవిన్నపంబు సేసితినన్నుం। బనిగొనఁదలచిననిలిచెద। నమమానము గలిగెనేనియరిగెదనధిపా ✱ వ॥ అనవుడు ✱ ఉ॥ ఆనరనాథుఁడిట్లనియెనశ్వములంబరికిం చియుచిక్కయుండు। పేనిఁమరంగశాలలకునెల్లను ముఖ్యుఁడవై తదీయనా। వానియతిప్రకారకరణంబులఁ ద్రిమ్మఁగుచున్నవా రిముఁ నేనెటులట్లనీవరసియిచ్చమెయింబనిగొమ్ము నెమ్మితోన్ ✱ క॥ అనిచెప్పియధికసన్మా। ననపూర్వము గాఁగమ

సహదేవుఁడు గోపవేషంబున విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట.

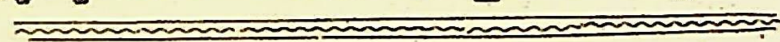
త్స్యనరపతిమాద్రీ।తనయుండగన్పెవాతఁడు।దనమదిఁ బ్రియమందెవతనితమ్ముండంతన్ ✱ క॥ భావనశాంతత్వము నిజ।భావంబుననూష్మలతయుఁ బ్రకటంబులుగా। నావిధుఁడు మనుజవేషం। డైవచ్చెనొశిఖరితియయ్యెనొయనఁగన్ ✱ క॥ తలుసులపొదియొకదెసఁ బె।య్యాలదామెనయొక్కవలననను వైయుండన్। మొలమోపిపెక్కుచుట్లం। బలుద్రాటం జుట్టిగోవభావంబమరన్ ✱ చ॥ నునుపెలగోలచేకొనిమనోహరమైతనమేనురాజుచూ।పునుబ్రజచూపుకులుందిసువఁబు వ్వరవత్రవిభ్రంబులైనలోం। చనములుమూర్తిదెల్పఁగనసంభ్రమతంజనుదెంచెనల్లన। ల్లనవెడభీతిదోఁపజములన్వెడగ య్యెడుదృష్టిఁజూచుచున్ ✱ వ॥ ఇట్లువచ్చి మత్స్యమహీవల్లభునంతంతం జేరివినయావనతుండగుచునిట్లనియె ✱ క॥ నీపసు లఁగావఁబెట్టుము।భూపాలకనన్ను నేమబూనియరసిన్। గోపజ్ఞులురుజవడనొరు। చేపడవేన్నఁడునడప్పఁజేడ్పడ వెండున్ ✱ గీ॥ తొలవపోకుండ మెకములుగఱవకుండఁ। బాడిదఱుగకయుండనాపాటిగొల్ల। లిచ్చమెచ్చఁగనీదృష్టికె క్కఁగడుపు।నరయనేర్తునన్నెలుమ ధరణినాథ ✱ వ॥ అనిన విరటుండు పాండవావరజునకిట్లనియె ✱ ఉ॥ ఎక్కడిమాట గొల్లతనమించుకయేనియు లేదు నీయెడం। జక్కనిమేను నీగరువ చందముఁ గాంతియుఁ జూడవచ్చినన్। న్నిక్కువమీవుమార్య శశీనిర్మలవంశజులైన రాజులఁ।దొక్కమహానుభావుతనయుండవుగావలయున్నరోత్తమా ✱ గీ॥ వలయుపదవియందు నిలిచినారాజ్యమంతయును జక్కవెట్టినయమువిక్ర। మంబునడుపునంతమానిసివైయుండి।కుత్సితంపుబ్రదుకు గోరఁద గునె ✱ వ॥ ఉత్తమవాహనంబులు మహనీయాయుధంబులు నీకిచ్చెద మత్స్యదేశంబున భవదభిమతస్థలం బొసంగెద మదీయసేనాపరిపాలనంబు చేసివర్తిల్లుము ✱ క॥ అనవుడుఁ బాండునృపాలక।తనయుఁడు మ్రొక్కుచు విరాటధరణీ శునకిట్లనుహీనపలుఁడ బాలుఁడ। మునువాగరికపుఁగార్యములవెరవెఱుఁగన్ ✱ గీ॥ వసులఁగాచికాని బ్రమకఁగౌర వుల ప్రా।తలము నేను మున్ను ధర్మపుత్రు। పశుగణంబు నెల్లఁబాలింతు నమ్మహీ। వరునిచిత్తమునకువచ్చువాఁడ ✱ వ॥ తంత్రీపాలుండనంబరఁగినవాఁడనాచేతం గ్రేపులుపురాణించుటంజేసికొండొకకాలంబు నీకడపులంబెనుతునేనగున నికైకొనిననాఁబోతుపంధితంబుమూర్గొనిన।బైగాలివీదిన గొడ్డనకై నసుజాలునిలుచునుంగిటియదను ద్రిక్కయనుడా నికెనాపేరుచెప్పినఁజాలుమఱియునుబసికివలయుతెఱంగులెల్ల నెఱుంగుదు వేయుఁక్కపనికింగానుగానియేనీవెంటనీమన సువకయుంజా దునావలనం బ్రయోజనంబుగొనవలయు నేనినొండుమాటలుదక్క పసులంబరికింపనియోగింపుము ✱ చ॥ అనుటయునెట్టకేలకుధరాధిపుఁడట్టులకాకయంచు నా। తనివదనంబుచూచియుచితంబగునేనిఁ బ్రియంబయేనినె।ట్లు

నుగురుకార్యవర్తనములుఁ రూపు దియింపకయుండునేనిగో । ధనములకెల్లరక్షణము దప్పరతం దగఁ జేయు ముఖ్యులన్ ✱ క॥
మున్నుగలగోపవర్గము । నిన్నుం గని కొలిచి భక్తి నీవని చేయన్ । మన్ననమానిసి వైనీ । వున్నంగడు మేలకాక యొన్న

ద్రౌపది సైరంధ్రీవేషమునను దేవఁగొలువ వచ్చుట.

నిగలదే ✱ వ॥ అనిపలికి యతఁ డయ్యభిమతంబున లిపి వినిపి పెనల్లెవురు విరాటుంగొల్చి రి తదనంతరంబ ✱ క॥ గారవమున ని
జదేశాచారము మైనల్లియున్న జటియగు కబరీభారంబు విచ్చి తుఱుముగ । సైరంధ్రీవేషమునను సముచితభంగిన్ ✱ క॥
వలపలి వికచ్చనకంచుక । మలగంగాఁ మటి నిను తెలు చమూఁపుఁడుపుట్టం । బల్లవడఁగట్టి జట్టావ । లక్కలమున నవ్వీఁగుచన్నుఁగ
వగప్పితగన్ ✱ క॥ పరిచారికాత్వరేఖా । పరిణతి దనమేన నచ్చుపడ భావనకుం । దిరమైతలకొను నంతః । కరణముతోఁ బర
మముద్రుపదకన్యక చొచ్చెన్ ✱ వ॥ ఇట్లు చొచ్చిన ✱ సీ॥ పరమొయిలప్పిన బాడరిను నగాంతి గదలిన యమృతాంశుకళయనఁగ
జెనుఁబంచుమీఁదఁ బర్వినవికాసముదప్పి చెలువుగుందిన సరోజినివిధమున । ధూమంబు ప్రేసవినఁ దుఱఁగలి మెఱుఁగులు
ఁగిమాసిన దీపకభంగి । ధూళిపైఁ బొరసినఁ దొంగలించుట మానిలావణ్యమెడలిన లతిక మాడ్కి । గంధశారికావేష
కతనమూర్తి యుజ్జ్వలత్వంబు నుడిగియుండఁ బాంచు । తనయమహిషి యంచితగతిఁ జనఁగ రాజవీథిఁ బౌరజనంబు
ల్వేలఁ జూచి ✱ ఉ॥ రోహిణియొండెనొండెను నరుంధతి గాక మనుష్యజాతియే । యీహరిణాక్షి చెల్వమునకే దైవ
జూచ్చెలు వాఁచి కోలుగా । దాహితగౌరవంబగు శుభాంగము దేజముఁ జూడ బుద్ధిసం । దేహముఁ బొందుచున్నది సఖీజన
నిట్టిదె యేజగంబులన్ ✱ వ॥ అనుచు నంతంతం జేరి ✱ క॥ నీవెవ్వ రేమి పనికై । యేవలనికిఁ బోవుచుంటి యిది నావుడు నద్దే
యు సౌముఖ్యము సం । భావనముం దోఁప నుచితభంగిం జెప్పెన్ ✱ గీ॥ పసుగట్టి వాలుదానన నాకెవ్వరు । కడుపు
ను వెట్టి కట్టఁ జీరయిచ్చి సాకతమున నేలుదురట్టివా । రలఁ బనులు సేసి మెలఁగు బుద్ధి ✱ క॥ వచ్చితి ననవుడు విని జను
లెచ్చెరువున సందియంబున నందెఱు మదితో । నిచ్చెలువ కడుఁపు కూటికి । నెచ్చటనైన నిలుచునె యొదివలుగునే ✱ వ॥ అను
చుఁ గనుంగొనుచు మూసరికొనుచుండం బాంచాలరాజనందన రాజమందిరంబు చక్కటికి నరుగు నవసరంబున ✱ క॥
ముదమొదవ రమ్యహర్మ్యము । తుదినిలువునఁ బ్రణయసఖులతోడ విహారా । స్పదమగు నెలవున మెలఁగెడు । సుదేష్ణ జా
లకములఁ జూచెం బ్రీతిన్ ✱ వ॥ ఇట్లు తెలుగు నమత్స్యరాజమహిషి ద్రౌపదీదేవి నాలోకించి కుతూహలంబున ✱ ఉ॥ ఏ
క్కడనుండి యెక్కడకు నేగెదు నోయిది యొక్క కాంతరూ । పెక్కడు పెంపుసొంపునను గేర్పడుచున్నది దానివీఁక యి
మ్ముక్కచు నీచభామినులచొప్పునఁ బల్కెడుఁ బోతులుంగడు । న్వెక్కసమంది చూచెదరు వేగమ తోడ్తెమ్మని రంతు నెమ్మితోన్ ✱
క॥ అనిపలికి పనుపఁ బ్రాంతం । గని లెఱువు రవోయి ద్రుపదకన్యకతోని । ట్లని రివిరాటమహిషి నినుఁ దనపాలికిఁ బిలువఁ
బంపె దయ పెంపెసఁగన్ ✱ అనవుడు ✱ క॥ తనతలఁపు నెరసెనని యా । వనితారత్నంబు నయవైభవము సతీ । తన
వొందిన చందంబునఁ । జనియెం గేకయసుతానుచారికలబడిన్ ✱ వ॥ ఇవ్విధంబునం జని సౌధంబు పరిభాగంబెక్కి ✱ సీ॥
పదతలంబుల కెంపు పరఁగిన తలముపుంపు మిళితమైన చందము వహింప । నంగంబు ననుగాంతి యడరిన గోడలు వేమలు
న మణిమయ విధము నొందఁ । గన్నుఁగవ మెఱుఁగులు గదిసిన ముందరఁ బుష్పోపహారంబు సొలుపు దాల్ప । వేనలి కప్పు వ్యాపించి నీ
డ నీలదుకూలంపు మేల్కట్టు కొమరు వడయఁ । దానుఁ జొచ్చిన కతన మత్స్యక్షితీశు । నింటనిమ్మయిఁ గ్రొత్తయొప్పెసఁ గ మెసఁ
గ । నస్మహాదేవియున్నెడ కల్లనల్లఁ । బాండు శాతనూభవ పత్ని యరిగె ✱ వ॥ కేకయరాజనందనయును ✱ చ॥ కనుఁగొనిగా
రవంబున మొగంబునఁ గేలుఁ బురఃప్రసారముం । దనువునను ప్రభావమును దంతమరీచుల సామినిగ్రమం । బును దమలోఁ
గడలుకొనఁగ భూషిత శాసర శేఖ నిందుర । మ్మనవుడు నంతనంత ద్రుపదాత్మజ చేరి వినీతి నిల్చినన్ ✱ క॥ ఆపాదమస్తకము
డ ద్రూపము వీక్షించుచుం గుతూహలమడరన్ । భూపాలమహిషి యిట్లను । నాపోలం తుకతోడ ముచితమయ్యెడుభంగిన్ ✱
గీ॥ ఏదికులము నామ మెయ్యది యెవ్వరి । దాన వేమిపనికిఁ బూని యిప్పు । డేచటు బుద్ధిఁ దలఁచయే గెడవింతయు । నెఱుఁగఁ జె
ప్పుమాకు మెఱుఁగుఁబోఁడి ✱ వ॥ అనిన విని యాజ్ఞసేని యిట్లను సైరంధ్రీజాతిసంభూత నభిధానంబు మాలిని పురుషపం
చకసనాథనై యుండుదు నొక్క కారణంబున నుద్ధతులగు విరోధులచేతం బతులసన్నిధిం దలపట్టి యాడ్వంబడి వనంబున
కరిగి వ్రతంబు మైవల్లప్ప సహితంబుగావ న్యాహారంబులం గాలంబు గడపుచుం బ్రహ్మచర్యంబు నడిపితి నిటమీఁద నియ

గోచరణంబునకు నొక్కసంవత్సరంబు గొఱంతగలమనీవుధర పత్నివని వినుటంజేసి వానేర్పువమల వెంటనీకడవిలు వందలందియుందువచ్చితిననవుడు సుధేష్ణయిట్లనియె * క ॥ సురగరుడఖచరవిద్యా । ధరకిన్నరయక్షసిద్ధతరుణులలోనీ । వరయఁగ నొక్కతవసుది । వ్వారికింజను దేరఁగతము బొంకక చెపుమా * క ॥ అనవుడు దరహసితము మో । మునకుఁ జందగు నొడవుగాఁగ ముద్దియ యేగ్రుష్ణుని దేవి సత్యభామకుఁ । బనిసేయుదుఁ దొల్లి పిదపఁ బాంచాలికడన్ * గీ ॥ తగవు మైఁబరిచారికాధర్మములకు । నెల్లఁ జాలి వర్తించితిఁ దల్లి వినుము । నాకుఁ బ్రాణంబు ప్రాణమైనన్నుఁ దన్న । కాగ భావించియాత్మవిగారవించు * నీవును ॥ క ॥ నీచములయ్యెడి పనులకు । నాచాలమియెఱిఁగి మన్ననకుఁ బాత్రముగా । నీచిత్తంబునఁ గైకొని ! యాచారము దప్పకుండ నరయుము నన్నున్ * వ ॥ అనియిట్లు దేవజాతియనుసందియంబు వాయంబలికి మఱియు * కలశములు గూర్పజహ్ను విధ । తిలకంబులు వెట్టవింత తెఱఁగున బలు పూవులుగట్టఁ గట్టి మాడువం । దలముడువఁగ సరులు గ్రువ్వఁ దడ్డయా నేర్తున్ * తు ॥ అనినం గేకయరాజనందన ప్రభూతాశ్చర్యయై యిట్లను । వ్విమనీరూపము చూచి మాన్యనీయుప్విళ్లూను నేనేమేయిం । బనిగొందుండగ నింతులుండగిలి నీపైఁ జూడ్కి నెక్కొల్పి నె । మ్మనముల్ విస్మయమందఁ జూడరు భామావల్కులింకేటికిన్ * క ॥ దుర్భరయగుటను గర్కటి । గర్భముధరియించునట్లు గైకొని నాకై । నిర్భర విధ్వంసకా । పిర్కానము దెచ్చికొనుట వెరవై యున్నే * గీ ॥ అనిన నీతలంచినట్లుగా దేర్పడ । వినుము నాదు పతులు వెరవులావు రఘువిక్రమంబుఁ గలుగు గంధర్వులేవ । మఱియు నన్ను నొక్కమాత్రయైన * క ॥ నీచమతి నన్ను నెవ్వఁడు । చూచిన వారాత్రిలోనఁ జూచుచు దెగఁదా । రాచపలుహరిహరాదులు । గాచిన బలవిక్రమములఁ గర్ణములైనన్ * క ॥ బంధుశతంబులు గార్యము । బాంధములై శక్తిసంపదాభీలతమై । సింధురసదృశతనున్నను । సంధులు సంధులెడలించి చంపుదురతనిన్ * వ ॥ గావునఁ బురుషులు నాకడం దెఱచి చూడ వెఱతురది యునుంగాక * క ॥ నాదిత్తము తాదృశులకు । గోచరమే యస్మదీయకులజనసం । ఆచరణమహిమ యట్టిది । యే చెప్పకు తద్విధాతిహీనవచనముల్ * చ ॥ మనమున నూఱడిల్లుమనుమానుమునన్ను నేలుమే । వనులును దాత్తనాగరికభంగుల నీమది కెక్కునట్లు నే । ర్పునభయాభక్తులున్మె అయ్యెం పుజేసెదఁ దజ్ఞులైనన । జ్జనులును మెచ్చవర్తనము సాధులు వృద్ధులు మెచ్చ సల్పెదన్ * క ॥ ననుఁగుచ్చితంపుఁ బనులకుఁ బనకరయెంగిలికి లోను పలు పకతసుము । న్ననతోడనగయా వారల । కనురాగము నెఱపి కొలుతురస్మత్పతులున్ * గీ ॥ అని సంతసిల్లియ ద్దేవి సైరంధ్రి । నూఱడిల్లఁ బలికి యునిచికొనియె । నంతిపురము చరితకలవడ మెలఁగుచు । నుండె నవ్వధూటి యుదుముదమున * క ॥ ఇవ్విధమున నయ్యేవురు । నవ్యేలఁ దియ సకలజనుల కజ్ఞాతముగా । నవ్విరటు ప్రోలఁ బ్రమదము న్వాటిల వసించిరు చితనిభృతత్వమునన్ * వ ॥ అనిన విని వారల వర్తనంబట మీఁదఁ జెప్పిన తెఱంగెఱింగింపుమనిన ॥......*

ఉ॥ బాంధవశౌత్రవాకలితభావభవాభవపాశబంధసం । బంధవిరామ రామవరివక్త్వవివేకనిరూఢభక్తహృద్గ్రంథివిభేదనాపరమకారుణికావరిమాణదూరదుః । ఖేందనపావకాయితసమీక్షణనిత్యమహోభ్భుతప్రభా ॥ క * అన్నమయత్వాదివిరా । మోన్నతివాఙ్మనసదూరయోగిస్మేరా । భిన్నాకారచ్ఛన్నా । చ్ఛిన్నాత్మీయప్రకాశజగదాధారా * మాలిని ॥ కమలభవకిరీటగ్రామపద్మావలీసం । గమసుఖదపదాబ్జాగాధభక్తిప్రకారా । ప్రముదితమునిశశ్వద్ధ్యావనాగమ్యరమ్య । శ్రమపరిణతమూర్తీ శ్రౌతశాఖాగ్రవర్తీ ॥

గద్య * ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కన సోమయాజి ప్రణీతంబయిన విరాటపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమహాభారతము - విరాటపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదపాంగాలోకన । ధామసకృత్సంగరూఢ తాదృశవిభవో । ద్దామాశ్రితలోకాలో । కామయనిర్హరణనిపుణ గోహరనాథా * వ ॥ దేవా జనమేజయునకు వైశంపాయనుండిట్లనియె నట్టియెడ ధర్మసూనుండు సభాజనంబులయు

ల్లంబులురంజిల్లరాజునకువినోదంబులువిధోక్తప్రకారంబుల సలుపుచునొక్కొక్కమాటుమధుగప్రసంగంబుగానా
నెత్తంబున గెలిచినవిత్తంబులుతమ్ములకొసంగుచుండు వాయునందనుండవ్వంటకు మిగిలినమాంసంబు లమ్మినైనట
నిచ్చులుసహోదరులకిచ్చుచుండువివ్వచ్చుండు సంగీతప్రసంగంబున మెచ్చువడసినకనకాంబరాదులు సోదరులకుంజె
ర్చుచుండునకులుండుదురంగప్రసంగంబునంగనిన ధనంబులుతోడంబుట్టువులకుఁ బెట్టుచుండుసహదేవుండు గోవులఁ
జూచిభూవల్లభుండు సంతోషించిన సమయంబున సముపార్జితంబులగు పదార్థంబులన్నియు నన్నలవశంబు సేయుచు
నారలకు గోరసంబులంపిసలుపుచుండు ద్రౌపది తన్నరసికొని తిరుగువీరులంగన్నులారంజూచుచు చిత్తంపునడ్డ
మెలంగుచుండు * గీ ॥ ఇట్లుతమతమవర్తించు నెడలసకల । జనములకుహృదయానురంజన మొనర్చి । తాలిపుయిల్లు
యడఁకువతగవు మెలపు నెఱిదెఱంగును బాటింప నేర్పు గలిగి * క ॥ ఉన్నతజీవివిధదేశో । త్పన్నులునద్భుతవిధా
బలవిక్రమసం । పన్నులునగుమల్లులువిభ । వోన్నతుఁడగువిరటుపాలనుద్భటవృత్తిన్ * క ॥ తెమలోనమాటలాడెను
మయింబుననెక్కుడువిశాలోరస్కుం । డమితబలుఁడు వచావన । సమమూర్తిస్ఫూర్తియధికసంరంభమునన్ * క
అన్నరపతికడ్డైకురనిల్చియిట్లనియె * గీ ॥ నేలనాలుగుచెఱఁగులనృపులకొలువులందు నేమవర్తించితినవనినాథ । యుర్వి
చినాయెదురబాహాప్పళించి । గడవఁజాలినమల్లులఁగాననెందు * చ ॥ అనునెడవానియుగ్రపమదాకృతియుఁ బలుకు
క్యవృత్తియుం । గవిసినిమల్లులెల్లభయకంపిత మూర్తులుదాల్చిహాయువ । లఘనుగనువిచ్చిచూడను మొగంబెఱయుంగ
జాలకున్న న । జనపతి వేడ్క మ్రోటువడుచందముగాం దియ్యఖిప్తిరుండనుఁగ * క ॥ వీఁకిమార్కొనఁజాలెడు । వానిక
వానిధర్మతనయునిపురిలో । నానానియుద్ధలంపటు । నేనొక్కనిగంటినివ్వడింపులనతఁడుఁగ * క ॥ మనబానిసీఁడ
లుం । డనుశూద్రుఁడువాఁడుదెల్లమధికబలుల నోర్చినవాఁడనేకమల్లుల । నినుమెచ్చింపంగఁజాలునీజనదధిపా * క
అనవుడుభూపతిపిలువం । బనిచెనతనినతఁడునపుడుభయభక్తులతోఁ । జనుదెంచిమల్లవర్గము । గని మైపెరుగంగలిచెకౌ
తూహలియై * వ ॥ అట్లునిలిచినపవనతనయునవలోకించియావనీవల్లభుండమ్మల్లముఖ్యుంజూపియితనితోడియుద్ధంబునకు
సన్నద్ధుండవుగమ్మనిననతండు ధర్మతనయుకనుసన్నగైకొనియమ్మత్స్యవిభునకు వినయంబుతోనిట్లనియె * గీ ॥ అధిప
ధర్మజుపాలనున్నప్పుడతని । వేడుకకుఁదగఁబెనఁగుదువింతలైన । యట్టిమల్లులతోనిప్పుడట్లపోలె । నీదువేడ్కకుఁబెనఁగె

(*)భీముఁడుమల్లునితోయుద్ధముచేయుట (*

దనేర్చినట్లు * వ ॥ అనిమెత్తనయియ్యకొనిగజ్జించిగజాలస్యంబునం బ్రేంకణంబుచొచ్చి భూపాలునిముందటభుజాస్ఫా
లనంబుచేసి మ్రొక్కిమఱలు నెడనంతకమున్న మల్లగవరుండునన్నరపతియనుమతివడసిక్రొ తవరికరబంధుండైయుఁ
దెంచియచ్చటునికిం జేసి యతండునునిలుచుతుండును । బరస్పరమూర్తులవలోకించి యుద్ధరంగంబుమన్నుఫాలప్రదేశం
బులధరియించి శరీరంబులపైఁజల్లుకొని రెండుచేతులముచి వ్రేళ్లనుగొడ్డొకపుచ్చికొని యొండొరులదెసకువైచియు
తంబులను నవసవ్యకరంబులవాకుంచిత సవ్యబాహుతలంబులనప్పళించు చప్పుళ్లగలసి యొక్కరుండుమల్లచఱచిననా
దంబునవీతెరపింతానకంబునగలిచికిదిసినవ్వుడువృకోదరుండు * సీ ॥ ఉపతాయిలోఁదనకొదవినదోరహస్తసము
పిప్రేయకసమదవృత్తిఁ । బాసిక్రమ్మఱఁజేరుబలువిడివాఁడుపైనడరినఁబెరుగకయవనిగ్రుంగి । నిలుచునెత్తెఱఁగున
లసినయప్పుడకొంగపోయి యవలీలఁగూలవైచు । జలికిఁబట్టినమును సన్నుపువిన్నాణములుదొరకొన్నసముట్టికొనఁడు
గాలిదెసఁజొరవచ్చుటగానుపించు । నుడుగుసీసానఁబట్టియనుప్పళించి । పోవనిచ్చుమగుడనేఁడపోఁగఁజేరు । నెడలపరిసే
యునగుతడవీకహత్తు * వ ॥ మఱియునసేకగతులమోజలె ఫెలయుచుఁగొండొకసేపు విరాటునకువినోదంబుసేసి
గీ ॥ కచ్చయమరఁబటికాళ్లను జేతులు । వ్రేలమత్తగజములీలమెఱయ । ముష్టిబలువునెఱయమ్మక్కనవాతను । నెత్తురు
లుకమల్లునెత్తివైచె * వ ॥ ఇవ్విధంబునపిసరి నేలతో వ్రేసివీవునమండివెట్టిన * క ॥ పెలుకుటితాళంబీమదిఁ । దలవియ
పుగాకధరణితలముగరపుటం । బులనప్పళించెవాఁడ । కొక్కలువాప్వగవిడచి మెఱసెఁగుంతీసుతుఁడుఁగ * వ ॥ ఇవ్విధం
బునమహాబలుపట్టి యాజెట్టినెట్టనగెల్చినమత్స్యవతి మెచ్చితనకిచ్చిన ధనంబులచ్చటి యర్థిజనంబులకు విచ్చనిజని
సంబునకుంజనియా మఱియుని త్తెఱంగుననతనికివేడ్కసలుపుచుండు జిక్కనిమల్లులు లేనితఱినంతిపురంబు నింతయుఁ

నయ్య నీకాంతుండు పోరింపశార్దూలశుండాలాదులతోడనీడంబోక పెనంగి భంగంబునఁబొందెఁ జెప్పమెప్పించు మంతు. క॥ పెఱవారలు తమ మెలఁగెడు। తెఱఁగులదొరకొన్న వింత తెఱవుల నేర్పుల్ । మెఱయుచుఁ బఱ్ఱిదిత్తముగొన । నెఱపుగలిగి మాస్యపుత్తెఱంగుదుదురదగర్ . వ॥ ఇట్లు పాండవులు పాంచాలీసహితంబుగా విరాటునగరంబున వర్తింపుచుఁ గతిపయదినంబులుగోలెంతిగా నేఁడు కాలంబు గడిపిన సమయంబున మత్స్యపతి సంబంధియు దండనాథుండును గీచకాగ్రజుండును దుష్టాపాభిమానియు వానాథరణశీలుండును దుర్విదగ్ధుండును బలగర్వితుండును నగు సింహబలుండు దనయవ్వ సుధేష్ణపు మ్రొక్కంజనుదెంచి యద్దేవికనతిదూరంబున నున్న ద్రుపద రాజ నందనం గనుంగొని * ఉ॥ అక్కజమైనరూపమున నాత్మకు వ్రేగయి పొల్చుపొల్తి సై । నెక్కొనుచూడ్కి గ్రమ్మఱుప నేరకయూరక నిల్చెఁ గాము చేఁ జిక్కిన నెమ్మనంబు గఁడుఁ జేష్ట్రాదుమానఁడుఁ జేష్టితంబులుఁ । దక్కినయంగములుఁ దలకు ధైర్యము నై యతఁడప్పుడయ్యెడన్ . గీ॥ ద్రౌపదీరూపము నను రిఁదిగిలితనదు । హృదయమను మృగమత్తఱిను దిలగొనుచుఁ । గాముఁడను బల్లిదపు వేఁట కానిబారిఁబడుట కెంతయు నాసింహబలుఁడు దలఁచి ॥ నిజాంతర్గతంబున . ఉ॥ ఎందును నిట్టిరూపు నరులెవ్వరు గాంచిరె నాకకాదు సంక్రందనసూతి కిదగిలికర్గొనఁజాలదె దీనిఁదిరా । నందను నాజ్ఞయే భువనంబుసృజించెఁ బ్రబ్బదెయిత్తలోదరిం । జెందఁగఁగామ్ము గాదె ఫలసిద్ధిపురాతనపుణ్యవృక్షికిన్ * సీ॥ ఇయ్యింతి ప్రాపున నయ్యానంగుఁడు పార్వతీశునైనను దక్క నేలకున్నె । యున్నాతిచెలువంబు గన్నశచీప్రియుండైన నను గనుకి నినలయకున్నె । యుత్తన్వి కెన లేమి కెదిగిపన్నిదము భాషావిభు తోనైనఁ జఱువరాదెయి త్తలోదరిజీపితేసునకిందిరాపతి నైన మెచ్చనీ కవలుకఁ జనదె । కుసుమబాణుని బాణముల్ గూడనైదు । గఱఁగి నేరిమి వాటించి కరువుగట్టి । ప్రొద్దిచేసి చైతన్యసంపుల ముదగఘు । టిందిరో కాక యిట్టిచేడియలు గలరె * క॥ ఈ నెలఁతఁ గన్నమన్మథుఁడైనఁ జిగురుఁగొడుసుపువ్వుటమ్ములఁ బొదులున్ । లోనుగ సెజ్జలు సేయం । దానియమింపం డెవిక్రహతావము పేర్మిన్॥ అని వెండియు . సీ॥ దీనిజన్మంబునఁ దేజంబునొందిన యింతియుఁ బతియును నెవ్వరొక్కొ । దీని నామాకృతి గానో ధివపసిన యింపగు వర్ణంబు లెవ్వి యొక్కొ । దీని వల్లభుఁడనఁ గానిల సొబగు సొంపెసఁగ వర్తిల్లు వాఁడెవ్వఁడొక్కొ । దీని వసించుటఁ దా నొప్పి పెంపుఁ నేపారు మందిరంబెద్దియొక్కొ । నిసిఁబొండఁ గాంచు తెఱఁగు నాకెయ్యది । యొక్కొ యిట్టి పనికి నూఱడించి తోడుకొనఁగని చటనీడగుచు చుట్టంబు । డపియొట్టులొక్కొ పడయువాఁడ * ఉ॥ అనియని యుగ్గడించు మధృతియల్లల నాడినఁదల్లడించుచై । కొనుతలపోరగించుమదఁ గొక్కలు పెద్దిననప్పళించునె । ట్టనఁదగనగ్గలించు నచలజమలంబరికించు బుద్ధిమా । లిన వెసనెంత యుంగళవళించు మనోజవికారమగ్నుఁడై * క॥ మాసిన చందము దనుఁగన । రోసినడెందంబు గలతరుణి చేఁగడు బిట్టేసిన మదనుని చేవ్రతి । వాసినబెగడొందు సింహబలుఁ డట్టియెడన్ . సీ॥ వెఱవక ననుఁజూచె వీఁడని యెవగలుపించిన నొండొండఁ జెమటపొడమ । నను దితకృత్యంబులాచరించు విధాతృబలిమికి నివ్వెఱపాటు నొంద । నిచ్చటదిక్కు లేరెవ్వరు నాకనుభయమున మేనఁ గంపంబు పుట్ట । జేయంగనేమియు పాయంబు లేమి నానన మునవెల్లఁదనంబు గదుర । నున్న పాంచాలిఁగనుఁగొని యన్నరాధ । ముఁడు వివేకపిదూరుఁడై మదితుఁడగుచు । మదనవిక్రృతి యకాఁదన మదిఁదలంచి । రాగసాగరపూరనిర్మగ్నుఁడయ్యె * అయ్యవసరంబున * చ॥ పొలఁతుక కాంతియింతపొలివోవఁగనీకెనలారుదారని । శ్శలతఁ గడంగి క్రోలికొనఁజాలుటఁ గీచకముఖ్యులోచనం । బులునయనంప్రధానమనుపూర్వవచస్స్థితిదప్పకుండగా । నెలమివహించెదక్కఁగలయింద్రియవర్గము ధిక్కరించుచున్ * క॥ అప్పయిఁబరిజనములుఁ దనుఁ । దప్పక కనుగొనుచునుండఁదగ వేదికరం । బొప్పనితమకము చిత్తముఁ । గప్పికొనుటను త్తలంబు గదురఁగ నచ్చోన్ . సీ॥ తన్వంగిమవ్వంపుతమలత నెసఁగెడు నను గాంతి వెల్లువమునుఁగఁ బాఱఁ । గిసలయహస్తకెంగేల నేపారు క్రొమ్మించను రేయెండ మిగులఁ బర్వఁ । గమలాస్యముద్దు మొగంబు లేమెఱుఁగుల మొత్తంబడరి చుట్టుముట్టికొనఁగ । ధవళాక్షితొంగలితలుచు రెప్పల చెమ్మని వ్వను చీఁకటిక వియ్యఁదేర బెగ్గలంబంతకంతకు నగ్గలింప । నొదవు చెమ్మటఁజిత్తంబు చెదరి యొకు । మెలఁగఁ దలఁపేది యా సింహబలుఁడనంగ । వట్టి

కీచకుఁడు సుధేష్ణవలన ద్రౌపది తెఱంగెఱుంగఁ గోరుట.

యూడెడు జంత్రంబువగిదినుండె * వ॥ ఇట్లు కందర్పదర్పగోచరుండై నకీచకుండు నిజసహోదరి వలన నక్కోమలికలరూపు దెలియందలంచి దాని డెసం డగిలిన దృష్టియొట్టకేనియుందిగిచికొని చనియద్దేవికిం బ్రణమిల్లి * క॥ కాంచనపీఠము వెట్టఁగఁ ।

బంది ప్రియము చూడ్కి-మునుఁగు వడఁ దనుసంభా।వించు నెడ వాతఁ డప్పుడు। పాంచాలిఁ జూపి వేగపడి యిట్లనియెన్ * ఉ॥ ఈ
య్యరవిందగంధికుల మేమి చరిత్రము చంద మెట్లు పే । రెయ్యది నాథుఁ డెవ్వఁ డిది యెచ్చట నెవ్వ పుసుండు నిప్పు దా।నియ్యెక
కేగుదేవలయు టేవని సేయఁగఁ బూనిదీని పై । నెయ్యము కల్గి యేకొలఁది సీమ దికింతయు నాకుఁ జెప్పుమా * క ॥ అనవుడు న
య్యంగన యిత । డనంగశరదళితహృదయుఁ డయ్యె నకటయీ । తనిచిత్తవృత్తి యిటులవ । ననురూపంబగు నుపాయ మదియె
య్యదియో * వ॥ అని తలంచుచుఁ గీచకు మాటలు గీటునఁ బుచ్చి యొండు పలుకులు జరిపిన నతండు సత్వహీనుండుగా
వున సత్వరుండై క్రమ్మఱ ద్రౌపది యున్నయెడ కుం జని యాసమీపంబునఁ గ్రాలుచు నమ్మానవతితో నిట్లనియె * క॥ భువ
నమతి నేపాలఁతులు । కివ్విధమునఁ జెలువుగల దెయెన్నండును నీ । వెవ్వరితనయవు నీపతి యెవ్వఁడు పేరేమి చెప్పవె యిందు
భాస్యా * వ ॥ అనిన విని యవ్వలుకులు వినమిగా భావించి యప్పాంచాలి నిర్వికారచిత్తయై యూరకున్న నచ్చపలుండు వె
డియు నిట్లనియె * సీ ॥ తెలిగన్నుఁగవకాంతి పాలు పారనించుక కనువిచ్చి చూచినఁ గాదె యబల। చెలువంపు నెమ్మోము తె
లమిసొంపినుమడిగా నల్లన వ్వినఁగాదె యింతి । దంతమౌక్తికరుచి దలకొనఁ బలుమాట పలికినఁ గాదె యుత్పలదళాక్షి। యు
ల్లంబు సరసతఁ దెల్లంబుగా లీలఁ గైకొన్నఁగాదె వంకరుహవదన । యనుచుఁ జూడఁ జేరు నప్పు గ్ధపలుకులు। వినఁగఁ గోర్కె గె
లుతన దు కేలఁ గీలుకొలుపఁ దలఁచుఁ గీచకాధముండు దుస్స।జానురక్తిఁ దెలుపవచ్చించు * వ ॥ ఇట్లు దానతమకంబునఁ జిగొ
చునప్పు డయ్యంగనయు గితంబూహించ వెరవుమాలి మఱియుచు * సీ ॥ సుదతి నీ మైచక్క—చూచుటకో దెవఁగను భాటుపా
రయానోయని తలంచి । మదినొగిర్పిన మాటమగువ నీ పెంపునఁ గుదిసి నానాలుక తుదికి రాదు। వడఁతి నీకరములు పట్టఁగఁ
దివిరి శంకించి వడం కెడుఁ గేలు సూవు । నెఱిని ట్టిదని యింతి నీ నెమ్మనం బెన్ని భంగుల నరసినఁ బట్టువడదు । చెలువయింగి
క్కించక సేపు నీవ । నాదరంబున నెప్పటియట్ల యున్న। మన్మథుఁడు సమయించిన మగుడ నన్నుఁ। బడయ వచ్చు నెమ్మో
యుపాయములను * వ ॥ అని తనయభిలాషంబు తేటపడం బలికిన నబ్బోటి కలుషించి యదుర్వారంబైన పరిభవవికారం
బుదోఁపకుండఁ దన్నుఁ గాదాన యుపశమించకొని వీఁడు దురభిమానియై యున్నవాఁడు వేగిరపడుట వెరవుగాదు నేరుపు
తోడన తప్పించుకొనవలయునని తలంచి యతని కిట్లనియె * క ॥ నాయున్న బాముదలఁ పవ। యీయొంకలీ చీరయిట్టి యేవవు
చందం।బోయన్న మదనవిక్రృతిం। జేయుననుట యెంతయును నిషిద్ధము కాదే * గీ ॥ చను నెయిమ్మాటలాడ సజ్జనులకాఁడ
పుట్టువులతోడ నీవునఁబుట్టినాఁడ। వట్టుగాక యు హీనవంశాభిజాత । నైపతివ్రతనసు నన్నుఁ నిడుగఁదగునె * క ॥ ఆ
వీడఁగఁబల్క—నన।మ్మ నఁ జాధముఁ డంతఁ బోక మదనోన్మాదం । బుఁ దన్ను నేదిరి నేలుఁగక । ఎవితఁ డుసట్లనియె గారవంబు
పలుకులన్ * సీ ॥ నెత్తమ్మిరేకుల మెత్తఁదనము దెచ్చి యచ్చునఁ బెట్టినట్లంద మొంది । చక్రవాకంబుల చందంబు గొనితెచ్చి
కుప్పలు చేసినట్లొప్పు మెఱసి । చంమరుననుగాంతికం దేర్చి కూర్చి బాగున కుదెచ్చినయట్లుకొమరుమిగిలి। యలికులంబు
లకప్పుగలయింత యును బుచ్చి నారు వోసినభంగి నవకమెక్కి- । యంఘ్రితలములుఁ గుచములు నాననంబుఁ । గచభరం
బును నిట్లున్న రుచిరమూర్తి । యనుపమానభోగములకు నాస్పదంబు । గాదె యీత్రిప్పలేటికిఁ గజులవదన। నీవు మజ్జా
గామికి నీవ సాక్షి। పరసతీసంగమున వచ్చు పాపమునకు। నోర్తుఁ గాని సైరింపఁగ నోవఁ బచ్చ। విలుతుతూపుల తాఁకున కలరు
బోఁడి * క॥ అనుపలుకులకయ్యఁగన।ఘనకోపము గదిరి నీచు గావునఁ ఝుంకిం । చినఁ గాని మెత్తవడి పోఁ। డనిమనమునఁ దలఁ

——ద్రౌపది కీచకునితోఁ బరుష వాక్యంబులు పలుకుట.——

చి యిట్టులనియెం బెలుచన్ * శా ॥ మర్త్యారోద్యమ బాహువిక్రమరసాస్తోకప్రతాపస్ఫుర । ద్గర్వారంభ ప్రతీవినిర్మథనవి
ద్యాపారగుల్మత్పతుల్ । గీర్వాణాకృతు లేవురిపుడు నను దోర్లీల న్వెసం గిట్టిగం । ధర్వుల్ మానముఁ బ్రాణముం గొనుటతథ్యం
బె మ్మెయింగీచ కా * గీ ॥ అనుడు నతఁ డిట్టులనియె నాయాలఘుబాహు।బలముఁ జెనయంగ భవదీయపతుల కారు ! మూఁడులో
కంబులందు నెవ్వాఁడు లేమి।కుక్క—వంచింతవమ్ము ను నీరజాక్షి * వ॥ ఆనిన విని సైరంధి సైరణ దక్క—ధిక్క—రించి యిట్లనియె *
క॥ చనుజనదనిచూడక యాం।దని మ్రాఁకుల పండ్లు గోయఁదలఁచుట హితమే। మును చెడిన రావణాదుల। విని యెఱుఁగవె యె
న్నఁడు మవివేకహీనా * గీ॥ ఇవ్విధంబునఁ బలికిన యింతి పలుకు । గాననేరక తమ యవ్వకడకు మగుడ । నరిగె నెవ్వగ మన
మునఁ బిరిగొనంగ। జి-ఁతభోయిన మొగముతో సింహబలుఁడు * క ॥ చనిమదనాగ్నిజ్వాలలు । దనకఁ గగనిట్టూర్పు గాఁ ద్భుం

పడినగుడెఁ । దననూరార్పుఁ గనఖి దొరఁ । కొనమికి వెనుబడుచుఁ గీచకుండాసతితోఁ * వ ॥ ఏనవ్వుడు మీకుం జూపియున్న య
నామధేయంబు లడిగిన యప్పొలఁతి వలనం జిక్కి చిత్తంబు తల్లడపడుచున్న యది యిట మీఁద నీ వయెఱుంగుదయ్యింతి యింత సే
పునీ చేరువ నుండి యిప్పు డెట మేలఁ గెనని యడిగిన విని యతని వేగిరపాటు చూచి శిరఃకంపంబు సేయుచు దైన్యజాంతర్గ
తంబున * గీ ॥ రాగరసముగ్నుఁ డయ్యె సైరంధ్రిఁ జూచి । యకటపీనికి నేమియుపాయ మగునొ । వలదుతగదన్న నుడిగెడువాఁ
డుగాఁడు । మాయదైవ మయేనేమి సేయుదాన * వ ॥ అయిన నుందగిన తెఱంగున వారించి చూచెదం గాక యని యూహించి
యిట్లనియె * సీ ॥ లలితంబులగు మట్టియలచప్పుడింపారనంచకై వడి నడనల్లవచ్చి । యొడమేని నెత్తావి సుడియంగ బయ్యెద స
గము దూలిం దిపై మగుడఁ దిగిచి । సోలెడు నెలదీఁగ లీలఁ (గా)లుచు వింత చెలువంబు దలకొనఁ జేరి నిలిచి । తెలిగన్నుఁ గవకు నె
చ్చెలి యైన లేఁత నవ్వొలయంగ సరసంపు పలుకు పలికి । మెఱయు రాగంపు చెయ్వులు మేకొనంగ । నెడ నెడ సొగయించు మాటల
నెలమి మిగుల । నిన్ను ననురక్తిఁ గొలుచున న్నెలఁత లుండ । నీరసాకార సైరంధ్రిఁ గోరఁదగునె * వ ॥ అనిన నప్పలుకుల దెసన
నాదరంబు సేయుచు నచ్చేడియఁ జూచి కీచకుండిట్లనియె * క ॥ నా కొలువు వారకాద । న్నాకేశుం గొలుచునంగనలలో నై
నః । లేమ నీకీ వాకఁ దెల్లం । బాకొమ్మకు నీడు వోల్ప వయ్యెడు సుదతుల్ * సీ ॥ గండుమీలకుఁ బుట్టి కాముబాణములలోఁ గలసి
యాడెడు నట్టికన్నుఁగవయు । బిసకాండములశిక్షఁ బెరిగి లేఁదీగల మెచ్చక యున్నట్టి మృదుకరములుఁ । జిగురులతోఁ సంధి సే
సియంబుజములపై నెత్తిచను నట్టి పదతలములుఁ । గలకంఠములచేతఁ గఱచిన విద్యవీణలకిచ్చునట్టి తిన్నని యెలుంగు । నత్తెఱం
గున రేఖయు నవ్విధంబు । గరువచందంబున మ్మెయి కలికితనము । నట్టి చెమ్మును సైరంధ్రియందె కాక । కల వె యొరులకు నెఱఁ
గ కపలికితబల * వ ॥ కావున నా యెలనాగ నేమి యుపాయంబున నైన నన్నుం జేర్పవై తేని కందర్పదర్పంబున నలందురుదున
నన్ను వ్వేలంది వెండియు నిట్లనియె * గీ ॥ ఆయు రైశ్వర్యకీర్తుల నపహరించు । పరసతీసంగమము ధర్మపథము నందుఁ । బరఁగు వా
రలు పరిహరింపఁ గనియు । వినియుఁ దెలియ వె యిది దుర్వివేకమగుట * సీ ॥ పతియెఱింగినఁ దన (ప్రా)ణంబుపై వచ్చు నన భ
యంబున నుల్లము దరుచుండ । జనులు గాంచిన మానుషము దూలుఁ దనక నుపుయిలోటమున మోము పల్లగిలఁగఁ । బోటికిఁ దోఁ
చినఁ బోలియఁ దేఁకువ యను వెగడునఁ జెయ్వులు వీఁకు వడఁగ । బంధులకుఁ గవడ్డఁ బాయునన్వయమనుకలఁక మైఁ జెమటలు
గ్రమ్మ దేరఁ । గ్రీడదెసకౌతుకంబు రియాడరతులు । చవులు గొనియాడ నేరఁ జాఁ బొందు । హృదయమున కింపు సేయమిఁ
యెఱుకగలుగు । వారు దీని సుఖంబుగాఁ గోరరెందు ॥ అదియునుం గాక * క ॥ బలవిక్రమసంపన్నులు । గల రేవురు దాని
పతుల గంధర్వులు వా । రలఁ దలఁచిన నా చిత్తము । దలఁకెడు నది యేల నీకుఁ దన్ముఁడ చెపుమా * గీ ॥ కాని తెరువునఁ బోయినఁ
గలుగునయ్య । బ్రదుకు చవి యెంత యైనన పథ్యములకు । వేడ్కచేయుదురయ్యా వివేకులెవ్వి । ధమున నా బుద్ధి వినవయ్య తమ
కముడిగి * క ॥ అనవుడు నమ్మాటలు దన । మనమున సహింపరామి నల్లడి గొనుచున్ । మనసిజపరతంత్రత వి । ట్లని వల్కె
సుదేష్ణతోడ నతఁ డుద్ధతుఁడై * మ ॥ వనితా యే నొకవల్క పల్కెదఁ జతుర్వారాశిమధ్యంబున । న్ఘనబాహాబల మొప్పన
న్నెదురంగా నెక్కఁడు లేమియె । వ్వనికిం దెల్లము గాదె దానిమగలన్వ్రాహతింగాలు శై । లనికాయంబన మచ్చ
జాసమదలీలన్ గీటడంగించెదన్ * ఉ ॥ బుద్ధులు చెప్ప నెల్లనటు పోవిడు మెమ్మెయి నైన సౌఖ్యసం । సిద్ధి యొనర్పు నాకు నె
క చేసినఁ దాపము రూపుమాపు నా । వృద్ధి యకోరుదేని నవివేకపినీవని నన్ను నిట్లసం । బద్ధములైన వాక్యములు వల్కకవేపె
టింపు కోమలిన్ * గీ ॥ అనుచు దైన్యంబు నొందెడు నా ననంబు । తోడ దిగ్గన లేచి యత్తోయజాక్షి । చరణపీఠంబు కడఁ జక్క
సాగి మ్రొక్కె । యున్న నద్దేవి గనుఁగొని దిన్నఁ బోయి * ఉ ॥ ఆవలవచ్చు నాపదలకన్నిటి కోర్చి లతాంగిఁ గూర్చి కాఁ । కీవె
కమాటలన్ మరలఁ దెన్ని విధంబుల జూపిచెప్పినం । గావలుఁ డైన వీఁడు దగు కార్యము పట్టు నె వీఁకె మ్మెయిం । జావు నిజంబు
సన్మథుని శాతశరంబుల నైన నక్కటా * క ॥ అనిమనమునఁ దలపోయుచుఁ । దనతమ్ముని సల్ల నెత్తి దండడి దోరుగం । జను
దెంచు నశ్రుపూరము । కనుఁగవలో మ్రింగికొనుచుఁ గామినిపలికెన్ * గీ ॥ ఇంతదలర నేలయెమ్మాయి నైనను । గొమ్మ నలన
రింక మూర్చుటరుదె । యుమ్మలంబు వక్కయూఱటఁ బొందిచి । వేసమసలవలవదింక విచట * క ॥ ఆసవమునకని నీదుని । వాస

కీచకుండు ద్రౌపదియందలి మోహంబునఁ బరితపించుట.

మునఁ బదినములోన నశ్వంబున నే । నాసుదతింబుత్తెంతును । జాసిఫలింపసలుపుము భిమతకేళిన్ * వ ॥ అనిననిగీచకుం

ఢుప్రముదితహృదయుండై నిజసదనంబునకుం జని . వివిధమధుగానంబులొనరించి సముచితఖాద్యంబులునమర్పించి ప్రశ-
స్తంబు గజనంబుగావించి యొక్క రమ్యస్థలంబున నుండి పాంచాలివలని తగులు చిత్తంబు నుత్తలపఱుపం దలరి నెవ్వగల
గవడితల పోతలకుం జొచ్చి దుర్విదగ్ధుండు గావున నమ్మగువ సుందరసన్నిధిం గామవికారంబు పుట్టుటగలుగ భావించుచు శ్రీ-
కేలిపై లోకాటలీలం గ్రొల్లెసం గెడు వాలుగుసోగల మెఱుంగించి। కరువలిసుడియమిం గడలు సెన్నొంమన అవిరిదమ్ము లసట
క తెగడి। జక్కం గొందం దుడిచి మైదొడసినవేల రాజు వాలిక తూపులం దూలం దోలి। హాలవంబు మెఱసి దిక్కులం గాంతిపూరిం-
చు క్రొక్కారు మెఱుంగుల నుక్కడించి। తనవిలోచనములు వాచమనము నాంచి। కొనంగనయ్యింతి నమ్మగనుంగొని యెస-
న్మం। గైకొనియె రాగరసమున గడలు కొనియె। మదనవికృతిబయల్పడ మదిలకొనియె # ఉ॥ చిత్తము మెచ్చి నావలనఁ జిక్కం
వెండియు నాలతాంగియ। చొచ్చి తినయట్లు వాకుందనయుల్లము డెల్లము చేయకునిక్కడా। నత్తఱిం గ్రొత్తకాన్పుగట నెద్దప
సొచ్చనసిగ్గు పెంపునం। న్నుత్తలమందం జేయుటకు నోతలపోసెయెఱుంగనయ్యెడన్ # గీ॥ అనుచుం గొందలపడుం గొమ్మ
లగ్గలించి। దిట్టుముట్టాకుచుండ నచ్చెలువయంతం। జగిలి తనయిచ్చం బాఱు చిత్తంబు వజ్జ నరిగి యిట్లను నా కీచకాధము-
డు # సీ॥ లీలనాముందట నాలేమ సొలసినఁ జూడిక్కకిం జుబ్బ చూపు గాదె। కనువిచ్చి నన్ను నాతనుమధ్య చూచిన। దివ్య
కమృత సేచనము కాదె। చిఱునవ్వు బెరయ నచ్చెలువ నాతోడ బల్కినఁ జెవులకు రసాయనము కాదె। యెలమి నమ్మె-
తనన్నెలయింపది విరిన నెడద కానందంబు నిక్క గాదె। యూరితంబిమ్ముడుక్కవనన్ గిపెనంగి। యింపుసొంపిరివోవనన్నే
లికొనంగం దలంపొందిన నదిజన్మఫలము గాదె। యెనుచువలరాజు బారికి నగ్గమయ్యె # వ॥ మఱియు ననేకభంగులననంగ-
విభ్రమంబులకు మనోరథంబులను విప్రలాపంబులం బ్రొద్దుగడపుచు నమ్మదిరాక్షి రాక కెదురుచూచుచుండె నంత నక్క-
డం బాంచాలి రావించి సుధేష్ణ తృష్ణ భావించుచుం గల్లనియె # క॥ ఒదవె మతృప పెల్లినమున। వదనము వరువట్టు వట్టెహా
సితరాజ। న్మదిరారసమానంగనా। హృదయంబున వేడ్క యెసక మెసంగెడుం దరుణీ # క॥ కీచకుని యింట నెవ్వాకుడా
చవియగు బహువిధంపు వారుణి కలుగున్। వేవనియిచటికిం గొనిర। మ్మోచూతము గానిసీగమన వేగంబున్ ॥ అనవుడు
ఉ॥ ఉల్లము దల్లడిల్లం దనపుస్తకత ఘర్మజలంబు దాల్చుచున్। డిల్లపడంగ నాకిది శిడించి పచారము పుట్టెనందుం బో। నెల్లనను
నాదచటికి మారకపోవంగ రాను నేర్పు సం। థిల్లంగ దీనిం బాపికొను దీనిస మెట్టిది యొక్కొ దైవమా॥ అనితలంచుచుం డోలా
దోళితమానసయగుచు నమ్మానిని సుదేష్ణ కిట్లనియె # ఉ॥ ఉత్పలగంధి నన్నడిగి యొక్కలుబంపుము కల్లదేరనే। సర్వథన్న
త్తెన్నికడనసంతతముం బహుమానపాత్రనై। తత్పరతం జరించి యుచితంపుం బనుల్లగం జేయంగాక దూ। వ్యస్పరివారయో-
గ్య పరిచారముమైం జనునట్టిదాననే # క॥ అతివ తగునె ప్మానీగ్రహ। మతినిర్మలచరితభరితమని యీమెడమ। స్పతులయస-
న్నిధియైనను। మతినూజియున్నచోట మన్ననతప్పన్ # ఉ॥ సాధులు చేరి నెమ్మి గనిజప్థిగవృత్తము దుష్టకోటిచే। బా
థలంబొందకుండందమపాలవసించినం బెద్దవారుది। కైకొ ధరియించి వారికొక యాపద పుట్టక యుండంగాచుటొ। ప్పైనం
గీర్తికెక్క దెయుపాయము చేసిన నిందపుట్టదే # గీ॥ ఎవ్వరింటికేం యెద్దిమేనొకటికి। నిన్ను బంపదగు నెనాండనిన్ను
గొలుమనెడననుజ్ఞ గొన నెనీచములగు। పనులకేన జాలకునికి చెప్ప # క॥ అనిన విని యనుచితంబున। కనయము శంకించి
యనులతాంగి మదిందలమ్మనివలవంతదలంచియ। ల్లనియెం బాంచాలితోడ నాదగవృత్తిన్ # ఉ॥ అక్కట నేను వేడ్కపడి
యూనెడు నాసవమర్థిం దేరనో। డొక్క నికృష్టలంబనుప నోపక చెప్పిపదీని నీవుగో। సెక్కంగం జేసినిన్నతిహీనవిధాని
యుక్తం జేంతగా। నిక్కమయుమ్మలించితిది నెయ్యముతియ్యముకల్మియే సఖి # క॥ అదిలాం నియిల్లైనను దవ। హృదయంబు
న నెల్లవారు నెఱుంగ రయేం జె। వ్వాదు నీదు పెంపు విమంగ। న్నది మొదలుగ నెలవారికయ్యె భంగిన్ # క॥ ఆనిమజేయంబె
క్కభంగులం। దను బ్రార్థింపంగ ద్రుపదతనయకుం జిత్తం। బునినింకం బెద్దపెనంగం। జనదీయముతోడననుపచారముప్రో

(*) ద్రౌపదికీచకునింటికిం గల్లుదేం బోవుట (*).

త్సాహంబిట్లు దోంచిన తలంపునం జేసి # చ॥ మనమురియాడుచుండననుమానముతోడ సుధేష్ణ జూచినీ। వనయముం గోరినట్టి
సనియర్థి మెయింజని చేయుదానంగా। కనుతనమాటగప్పాలంతి హర్షముం బొందుచునంది యిచ్చకాం। చనచషకంబుం
చ్చుకొని చారువిలోచన యా రమా నృశ్యై # వ॥ చనుచుండి నీచహృదయుండగు కీచకుండు దనయెడమ్మున వ్వాడాడినక్ష్ణ

బలసుమాటలం బిఱుగువడిన వాఁ డంగొని చూఁడని తెఱఁగునను దేష్ణతన్నుచిత వ్యాపారంబునకు నియోగింపఁటకుని
ఖేదనంబుఁ బొంది • వ ॥ అలమటఁ బొందమూలవిధి హానిదైవముహూ బుని గతిం । గఁరొంగా నాకుదిక్కు నుమొగంబు
నన శత్రుబు వెల్లిగొల్వుఁడొ। ట్రిలఁబకుఝల్లనం జెదురు డెందము గూఁడఁగఁ దెచ్చి వన్నుఁగే । వలమున మట్టనెవ్వరికి వచ్చున
సుంగలఁగు స్వైనంబకర్ణా॥ అట్టిమెడ • సీ ॥ దైన్యంబుతలపోఁతదలకొన్నఁ జెలువకానన మున వెల్లఁ దనంబుగ దిరె। భయ
రసవేగంబు పైకొని పుట్టినఁ గాంతకుఁ డనులతగంప మొంది । బెగడంతకంతకు మిగిలిన నింతికిఁ బడములనటఁ దొట్రుపా
టుబెరసెఁ। దల్లడంబొందినఁ దన్వంకి నవయవంబుల నెల్లఘర్మాంబుకలిక లెసఁగెఁ । దలఁకుపుట్టెఁ గొంకుకొలఁదికిమీఱె వె।
బాటువోఁ జెమటుప్పపాటు దోడరె। వెఱఁగుపాటుదని కెనెఱవాడె నెవ్వనె। వ్వగలు వగలనీనెదిసులువొందవే * వ॥ ఇవ్విధం
బున ద్రుపదపుత్రి మనోవస్థం బొందుచు మనోవసలకుం బరిహరణంబు హరిచరణస్మరణంబయని తనహృదయపుండరీకంబు
నం బుండరీకాక్షుఁ దలఁపించుకొని సుదేష్ణమందిరంబు వెడలిదనకరుంగనుం గొని వినయవినమితోత్తమాంగయైనిజాంతర్గ
తంబున * గీ ॥ పాండుపుత్రులకేను దప్పనిమనంబు। గలుగుదాననయేని యొకమలమిత్ర।కీచకుని దెసన న్నొకకీడు వెరు
వుపొనయకుండఁ గరక్షింపు గరుణతోడ ॥ అనుచుం గేలు మొగిడిన • క ॥ తరణియుదుఃఖితయగునా। త్తరుణిం గాచుటకున
వ్యద గ్రభుజావిస్ఫురణాధ్యునొకక్కరక్కసుఁ। గరుణా ర్ద్రమనస్కుఁ డగుచు గ్రక్కునఁ బనిచెన్ * వ॥ వాఁడునుం బని
పూని యంబరంబున నదృశ్యాకారుండై వచ్చెఁ లిచె * గీ॥ ఇట్లు ప్రార్థించి పాంచాలియొట్టకేఁ। సింహబలుమందిరంబల్లఁ జే
రనరిగి। యొల్లఁ బోవుచు బెబ్బులియున్నపొదరు। చొచ్చు లేఁడిచందంబునఁ జొచ్చుటయును * ఉ ॥ అంబురుహాక్షివచ్చుతె
రువారఁ గఁ గీచకముఖ్యుఁ డప్డుతె । ల్లంబుగఁ జూడియుల్లమునఁ గలంకయువారక మేనఁ గ్రమ్ముత్తా। వంబునుడిగ్గ ద్రావిగరు
పాటును నుత్కటసంభ్రమంబుహ। ర్షంబుఁ బెరంగొనంగ నతిచంచలభావపరీతమూర్తియై * క ॥ చిడిముడిపడుచు నెదు
రుసనఁ। గడఁగు మహారములు చక్కఁ గాఁ ద్రోచుచుమ। ల్లడిగొను చు మర్వ్యోలాసం । బొడలికి నెడఁగూర్చ మండనస్మలియం
తన్॥ తత్ప్ర దేశంబునకుం జని • గీ ॥ దేవిత్రుషపుట్టి వారుణితేరఁ బనుప । నరుగుదెంచితిఁ బోయింపుఁ డనిననింతి। నెమ్మొ
గంబు దృష్టులనిలిపి తమకు। ముదరనిట్లను నాకీచకాధముండు * క ॥ దేవిత్రుషకీర్పఁ బూనితి। వావెలఁదిన హోహా వరుండవ
గువాత్మవలీ। లావతినీ మనరసనం। భావన మెయిఁ దీర్పఁ గునికిపాడియె చెపుమా • సీ॥ కాంతిదళ్కొత్తనీకడకంటిమాడిక్క
తోఁ బొందఁ గానని మేఁ పొగులుటయును। దీపాకునీ పల్కుడెల్లంబుగా వినఁగాననివీనులకఁ దుటయును। నింపగునీ చెయ్యిలె
లమిఁ గైకొనయాసఁ గానఁ కోరక్కలకన లుబయును । సొగయించునీ కేళిఁ దగిలియానందంబుఁ జెందఁగాననిమది కుందుట
యును। బాయ నాదనుజన్మంబు ఫలము నొంద। భావజన్మాగ్నిపూరికపారమేన । నన్ను నీబంటుగా నేలు నలినవదన। యింకనీ
సిగ్గుదెఱయొల మేలనీకు॥ అనవుడు * గీ ॥ చెలువయప్పలుకులు పెడచెవులఁ బెట్టి। ధీరగావునవిగతవికారయగుచు। మదిర
పోయింపుఁ డదేవియెమురుచూడు। నలుగఁ డడవైనమగిడిపోవలయునని * చ ॥ మదిరను దేష్ణ పాలికొకమాత్ర నవుచ్చెన
నొడ్లచేతనిం। ఖొదవెకునట్టిదీనిచవియాల్లమునోఁకఁ గనానునీవునీ । వదనసరోజసౌరభమువారణఁ గ్రోలఁ గనిమ్ము నన్ను
బెట్టిమఁడగు కాముతూపులఁ దోడింబడకుండఁ గఁ గావుమి తన్విరో * క ॥ కరితురగరథసమిఁ బొం । పెనివోయెడు నామల
ట్మేపెఁపున కెల్లన్। సరిసిరుహాననినీవదు। దురుగా నెనరించెదం గుతూహలమెసఁగన్ * క ॥ వరమణిభూషణంబులను
చితవిహారప్రకారయోగ్యాగార। ప్రచయముసుందరగణికా। నిచయమునొప్పించువాఁడ నీకుందరుణీ • క ॥ నాకలకాం
తల నెల్లను। నీకుం బని చేయఁ బనిచి నెయ్యంబున నే। నీకన్నునన్న మెలఁగెద । నే కార్యంబైననడుపు మీవతగంగన్ • వ ॥ అ
నుచు సింహబలుండు తనయంతరంగంబు నంతకంతకగ్గలించు తమకంబునఁ దన్నెఱుంగకవయుంబడి పట్టుకొనిన * క ॥ త
నుఁగాచి వెనుక వచ్చిన। దనుజుమహాబలముతనదుతను వ్రేందిననా। తనిచేయిమల్చి రభసం । బునఁ దన్మందిరము ద్రుపదపు
త్రిక వెడలెన్ • వ ॥ ఇట్లు ద్రోచిపోయినం గీచకుండు వెరువెంటం దగిలిచనమ్మ గువయుమరలి చూచి భయభ్రాంతయైయె
వ్వలఁ కింబోదు నో యనితలంచి దైవయోగంబున విరాటుండు బయలికొలువుండుటం జేసి తత్సభాభాగంబు దెసను వేసం
బాఱినఁ గా మాయ తచ్చి త్తుండును గ్రోధోన్మత్తుండును గావున జనసమూహంబు సరకు సేయక రహస్యప్రకార వివేకనవి

డి

కీచకుఁడు ద్రౌపదిం బట్టుకొన బరువెంటఁ దగులుట.

చారంబు దక్కె ◆ సీ ॥ సమదవారణము జంగమలత వెనుకొని సరభసంబునఁ బట్టఁ జను విధమునఁ । గ్రూరదానవుఁ డభ్ర
చారిఁ గ్రక్కరకాంతఁ బొంచు వరయమ్మునఁ బోవు భంగి । ఘోరగృధ్రము సుకుమార వాగాంగనఁ బట్టు గతి నొడిసి యంగఁ బట్టు
కరణిఁ । బ్రబలబిడాలంబు బాల శారికమీఁదఁ బడ నరిగి సత్వరము గనరు గుమాడ్కి । సింహబలుఁ డత్యుగ్రతఁ జిగురుబోఁడి । పజ్జ
గడువడిఁ దగిలి కోపంబు గదుర । నొడిచి తలపట్టి తిగిచె దిగ్గజ సుచోహ గ్రవృత్తి । గొంకుకొనరించుకయు లేక కూలఁ దాఁచె ॥ క ॥
అట్టియెడఁ బాంచాలి రత్నపుండ్డైన రాక్షసుం డతని డొల్ల వ్రేసిన ◆ క ॥ కీచకుఁడు వ్రేటువడి తన । నీచవుదెస యొదు వెలుం
గ నేరక యుండక । లేచి వెనుచనక పిస్తము । గోచరుఁడై యసురక తనఁ గుంతిసుతుఁడుఁ గుచర్య ◆ వ ॥ ఓఱపుదప్పిన మహాసాగ
బు మంట్రోలె నట్టు వ్రాగ్వని గుడచిట్టలఁ బగు కోపంబు పెల్లుపమల్లడి గొనుచుం డెపయ్యవసరంబున ◆ క ॥ తానునున్న యున
య్యా । స్థానమ్మున నుండి పవనతనయుఁడ సహ్యం । బైన మనోవల్లభ యవ । మానము నా సింహబలుని మదజృంభణముఁ ◆ చూ
కనుఁగొని కోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాలవంగ ము । ల్దనరఁగ సాంద్రఘర్మసలిలంబులు గ్రమ్మ నితాంతదంతపీ । డనరట
ధాస్యరంగ వికట భ్రుకుటీచటులప్రవృత్తన । ర్తనఘటనాప్రకార భయదస్ఫురణాపరిణాహమూర్తియై ◆ సీ ॥ నేలయు
నింగియుఁ దాళముల్గా నించి యేపున రేఁగి వాయించియాడఁ । గులపర్వతంబులు గూర్చి యొండొంటితోఁ దాఁకంగ వీక మైఁ
గ్నియాడు । నేడు సాగరములు నిక్కడక్కడఁ బెట్టి పలుచనిరొంపి మైనలఁదికొనఁగ । దిక్కులు నాలుగు నొక్కచోటికిఁ దెచ్చి
పిసికి పిండలు చేసి పిడిచికొనఁగ । మిగిలి బ్రహ్మాండఖాండంబు పగుల వ్రేయ । నప్పళించుచుఁ బ్రళయ కాలానలమున । గండ
రించిన రూపంబు కరణి భీముఁ । డతిభయంకరాకారతనతిశయిల్లె ◆ వ ॥ ఇట్లు పేర్చిన కోపాటోపంబున నకిచాలితసమయ
వర్తనుండై వృకోదరుండు గీచకుని గీటడంగింపం జూచి తత్సంబంధబద్ధుండును నాజ్ఞాపరిపాలకుండును గావున మత్స్యపతి
యునుదనయలుక లోనివాఁడ కాఁదలంచుచు నచ్చేరువనున్న యన్నతవృక్షంబు నిరీక్షించి యానసంబు పల్లటిల్ల ధర్మతన
యుం గనుంగొనిన నతం డతని యాకారంబు చూచి నయనంబుల వారించి యిట్లనియె ◆ మ ॥ వలలుం డెక్కడఁ జూచె నొ
డన సేవ్యత్వ్భూజములు వ్వట్టవే । ఫలితంబై వరశాఖలొప్పఁగ ననల్పప్రీతిసంధించుచు । న్వ్యాలసచ్ఛాయను పాశ్రితప్రతతికి
శ్రాంతి గావింపఁగాఁ । గలయీ భూజము వంట కట్టియలకై ఖండింపఁగా నేటికిఁ ◆ గీ ॥ అనిగూఢభాషణములనయ్యజాత
శత్రుఁ డలజుకోవరసంబు పెష్మి । చెటిచెనయ్యన్నదప్పులచేష్టితములు । తెల్లముగ నప్పు చూచుచు నల్లలేచి ◆ సీ ॥ ఎఱదీగఁ
గప్పినలలిత వరాగంబు క్రియ మేను మేదినీరేణువొప్పఁ । జంపకంబున నవసౌరభం బెసఁగెడు కరణి వాసిక వేఁడి గాడ్పుం
గుడఁ । దోయజ సళములతుదిమంచు దొఱఁగెడు గతిఁ గన్నుఁగవ నశ్రుకణములు కుల । బిందుబింబము మీఁదికందు చందం
బునఁ గురులు నెమ్మొగమున నెరసియుండ । సర్వజనవంద్యయైన పాంచాలి సింహబలుని చేసివ్యథంబున భంగపాటు । దనకు

ద్రౌపది తన భంగపాటు విరాటునితోఁ జెప్పుట.

చ్చిన నెంతయు దైన్యమొంది । యవ్విరాటుని సభఁ జేరనరిగి నిలిచి ◆ ఉ ॥ పండిన కోపమున్ సమయభంగభయంబును నగ్గలిం
చియు । ల్లంబు పెనంగొనంగఁ బతు లందరు సభ్యులఁ జూచు మాడ్కి రూ । ఢంబగు చూడ్కి నా ద్రుపదుకన్నియ చూచి సభాజన
ప్రతానంబును మత్స్యనాథుఁడు వినంగ నెలుంగు చలింపనిట్లనుఁ ◆ సీ ॥ శీలధర్మాధర్మ నిపుణంబులై నళుద్ధాంతరంగంబు
లనతిశయిల్లి । శిష్టసంరక్షణ దుష్టనిగ్రహములనీతి వాటింపంగ నేర్పు గలిగి । సకలశస్త్రాస్త్రసంచయముల బరమాప్త
తంబు చేయు పరిశ్రమంబు దాల్చి । దుర్దమప్రతిభటమర్దనక్రీడమైఁ జతురులు నా నెందు నుతికి నెక్కి । యున్నగంధర్వ
లేవురునన్నుఁ గట్టు । లోకఁడు పఱుపంగ నూరక యునికి చూడు । నచ్చెరువుగాదె యెవ్వరి యాండ్రు రింక । బరిభవంబునఁ బొం
కబ్రదుకువారు ◆ క ॥ ఈ నరపతియాస్థానము । లో నెక్కుడై నధర్మోపభయమ్ము ంబూనితగవైన వెడవలు । కైనను
లుక గంజాలఁ డయ్యెడునకటా ◆ ఉ ॥ ఇందఱుఁ జూడఁగా నిచట నిమ్మెయి నన్నుఁ బతివ్రతాగుణా । స్పందితవర్తనం బర
మసాధ్వి ననింగితశీలఁ గీచకుం । డెందను నెట్టియంగసల నెవ్వరుఁ జేయని యట్లు చేయఁగాఁ । గొండ అకైన నప్పుగ్రపఁ డుండఁ
గాఁడట మేమి చేయుదుఁ ◆ ఉ ॥ ఐనను మత్స్యదేశమున యాజ్ఞకితం డొడయండుగానన । కీ నరనాథుఁ డూఁకొనగ నెయ్య
దియేని నధర్మ మెవ్వరె । దైనను నర్చి నంబ్రభువులారసిదండనమాచరింతురి । చ్చో నను దన్నుకీచకుఁ జూచి యూరకు

యూనిక పాడియే౦ చ॥ అనుడు విరాటుఁ డుల్లమున నక్కటికంబొలయంగ నంగనం । గనుఁగొని కీచకుం గినియఁగాఁ దగుసత్త్వ
ము లేమిఁ జేసి సాం । త్వనములు పల్కి రోమభరితస్థితిఁ గంపితమూర్తియైన యా। తని కడికందు వాపెనతఁడును బోయెనిజా
సభూమికిన్ ॥ అట్టియవసరంబునన్ ॥ సీ ॥ శుభలక్షణాంగి యా సుందరి సైరంధ్రి యసుపెట్టఁ గోయదె వగచు పాపు। ది మ్మె విక
కటయిట్టిది చేసె నే మాలదై వంబని వగలు పుగు వారు । నింతకీడొనరించె నేరాజుచూడ నీ దుష్టాత్ముఁ డుండని దూఱువారు । దే
వియపేక్ష యిచూ వెయి యమకు నిప్పాటు వచ్చు టయరి వలుకువారు । నగు చు సభవారలందఱు నంతనంత। నల్లనల్లన
గుజగుజలాడుచుండి । రుల్లమున నిండి ఖేదంబు వెల్లి విరిసె । నాఁగ మోములవిన్నఁ దనంబు గదుర ॥ ఉ ॥ అప్పుడు
ధర్మసూతి హృదయంబు గలంగ లలాటఘాదముం । గప్పఁగ ఘర్మవారియధికంబగు రోషము నొందియుండియుం। ద
ప్పఁగఁ ద్రోచి కొంచుఁ దనధైర్యము పెంపుననిర్వికారుఁడై । యప్పుడు దానుబల్కె నెలుఁ గేర్పడ ద్రౌపదితోడ నిట్లనున్ ॥
సీ ॥ జననాయకుండు నీసభవారు నీ దగు తెఱఁ గెల్ల నెఱిఁగిరి తెలివయింక । మానక యా వలు మాటలాడఁగ నేల చను ముసీవు
సుదేష్ణసదనమునకు । నీవరాభవమునఁ గోపింప నేర రే గంధర్వులకుఁ దటిగాదుగాక। సమయమెయ్యది యేనిఁ దమను మనీ
షగలిగినయట్లైనఁ గినియరిచటఁ । గాన నాథుల దూఱఁగఁగాదు వినుము । సతికిఁ దానెంతవడి యనుసభల
లోనఁ । దడవుగా నిల్చి యిట్టులు దగ్ర వృత్తి । శంకచెడి ధిక్కరింపఁగ జను నె చెవుము ॥ వ ॥ అనియిట్లు చెప్పిన ధర్మ
తనయుని పలుకులు విని వెండియు సైరంధ్రి యచ్చోటు గదలక నిల్చి యెద్దియేని యాంబలుకం దలంచినం జూచి యతం
డు మఱియు నిట్లనియె ॥ క ॥ పలపోకలఁ బోవుచుసి । చ్చలవిడి నాట్యంబు సలుపుచాత్మ్య నవిచటం। గులసతులగరువ చందము।
గోలఁగఁ గనట్లు నికిచ్చు నె తోయజవదనా ॥ వ ॥ అనవిని పాంచాలి సాభిప్రాయంబుగా నతనికిట్లనియె ॥ గీ ॥ నావ ముల్ల
భుండు నటుఁ డింతనిక్కంబు। పెద్దవారి యట్ల పిన్నవారు। గానఁ బతులవిధము గాక యేశైలూషి । గాదనంగ రాదుకంకభ
ట్ట ॥ వ ॥ అట్లగుటం జేసి నాకు నాట్యంబును బరిచితంబు మత్పతి శైలూషుండ కాఁడు గితవుండును గావున జూదరియాలి
కిగరువతనంబెక్కడిది యనుచున చ్చోటు వాసి తన మనంబున ॥ ఉ ॥ నన్నిటులాడు రాత్మసదనంబునకుం జనుమన్న జెం
తకీ। బన్నములన్నియుం దెలియఁ బల్కెడఁ గాక నిపోయె నార్తయై । కన్నుల బాష్పపూర మలుగ్రమ్మఁగ మోమున దైన్య
మొందఁగా। నన్నలినాక్షి తొట్రిలుచునలగ ముదూలను దేష్ణపాలికిన్ ॥ గీ ॥ చనినన య్యేలనాగ యాసంభ్రమంబు। దెచ్చు
గొని తానెఱుంగని తెఱఁగు దాల్చి । శ్లాఘ్యముగ నమ్మలంచి పాంచాలితోడ ।, నెలుఁగు వేతెఱక భంగి గా నిట్టులని
యె ॥ సీ ॥ ధరణిపరాంగంబు వోరసి ధూసరిత మై చేడియ నీ మేను చెన్ను దఱిగెఁ। జిత్తంబు దలపోఁతఁ జేడ్పాటు సొంది వినఁ జెలువ
మైనెమ్మొము దిన్నఁబోయెఁ। బ్రస్వేదమునఁ దోఁగి ఫాలంబుతోనంటి యాక్మలినీ కురులొప్పఁగం దెఁ । గన్నీరు వట్టిపడ్డ కాం
తియంతయుఁ గుందివెలఁది నీకనుఁగవ విన్నన య్యె । నేది కారణముగ నెవ్వరెచ్చోట నీ। కేమి గీడొనర్చి రెట్టిపాటి । సాహ
సకులో వారిఁ జంపుడు నొంపుడు । భంగపఱుతు నిడుము వఱుతుఁ జెలుతు ॥ వ ॥ ఇత్తెఱంగు నాకుం జెప్పుమనీ నన్నె వెఱంగియు
నెఱుంగమిభావించిన నింక నేమనిపలుకం గలదాననై నను వినుమని సైరంధ్రి యిట్లనియె ॥ మ ॥ నను నీవప్పుడు సూతమం
దిరమునన్ మద్యంబుఁ దెమ్మన్నఁ బో । యిన వాతండవినీతి సేసి నను జేయీ కేయుమత్స్యావనీ । శుని యాస్థానము దిక్కు వేచ
ననచ్చోఁ దీవ్రక్రో । పంబున న్వేమకం గూడఁగ మొట్టి పట్టుకొని తన్నెం బల్కులిం కేటికిన్ ॥ అని యేర్పడఁ బలికిన ॥ ఉ ॥
ఖేదము దక్కి మీతుణమకీచకుఁ దండితుఁ జేసి నీకు నా । హ్లాదము నొనర్తు నే నని నయంబునఁ గేకయ రాజపుత్రియ । త్యాదర
వృత్తితో నను నయంబొనరించిన నయ్యసత్యసం । వాదివృకోదరపాండుసుతవల్లభ యాలము సేసె యిట్లనున్ ॥ క ॥ నీ
వింతయలుగ నేటికి । నావంతయుఁ బౌరజనమనః ఖేదమునొ। కావంత ద్రిక్కటుఁ డఁగ। లావంతులు మత్పతులు గలరు వగ
వన్ ॥ క ॥ అని సుదేష్ణ యుఁ దత్పరిజనములు నవగఁ బొంది యెన్ని సాంత్వనములు చెప్పినఁ దెఱుమజ్జనభో। జనములకుం
బోరదు ద్రుపదసంభవ యెట్లన్ ॥ వ ॥ అట్టియెడ సుదేష్ణ చేయనది లేక నివ్వెఱగందియుండె దక్కి నయంగనలు గీచకుని చీచ
వంబుఁ దలందివాని చేటున కొడంబడిరి పరిభవానలసంతప్తయైన పాంచాలి నిజయన స్థానంబునకుఁ జని తల్పంబు పై మే
నవైచియు సాంగంబులం దొరుగుకన్నీరు చెవులకెలంకులు నిండ నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం దలపోయుచుండె ॥ క ॥ ప్రబలుం డార
యునాసింహబలుం డాతఁ జయింపనని లతనయుబా। హుబలఁ బచూడఁ దగుదై । వబలంబున నతనికిని నవశ్యము గల్గున్ ॥

ద్రౌపదిభీమసేనుతోఁ దనభంగపాటు చెప్పి పరితపించుట.

వ ॥ ఇట్లు సహించి రాత్రిసమయంబగుటయు సమస్తజనంబులుఁ గ్రమంబున నిద్రింపఁ దొడంగినం దాను శయ్యాతలం బుడిగి మేనిధూళి గడిగికొని ధౌతవస్త్రధారిణియై మహానసగృహంబున మల్లుండై నవృకోదరుకడకుం జని * ఉ ॥ సన్నఁబరా భవించి సదనంబునకుం జనఁ గీచకుండుము । న్నన్న తెఱంగు దప్పక సుఖోచితశయ్యను నిద్రసేయనీ । కన్ను మొగుడ్చు నూరటకుఁ గారణ మెయ్యది భీమసేన మీ । యన్న వరాక్రమంబు వలదన్న నొకో దయమాలి తక్కఁటా * వ ॥ అనుచు మందసంభాషణంబుల సంబోధించు పాంచాలి పాణిస్పర్శనంబున మేలుకని యిదియెవ్వరనవుడు నేను నమ్మానినీ యెలుం గెఱింగి భీమసేనుం డయ్యాజ్ఞసేనికిఁ గీచకు దురాచరణంబు నాకుం బ్రకటించి వానినిర్జింప నియోగించు నదియై యరుగుదెంచెం గావలయున త్తెఱంగి త్తెఱవ దాన చెప్ప విందు ననితలంచి యిట్లనియె * గీ ॥ ఇంత ప్రొద్దు లయిచొచ్చి టికేల పేరఁ । గారణంబేమి యెవ్వరుఁ గానకుండ । నట్లు గాఁ జనుదెంచితె యంబుజాక్షి । యనిన నయ్యింతి యిట్లను నతనితోడ * చ ॥ ఎఱుఁగియు నెఱింగి న్నడుగ నేమిటి కవ్వ డెఱింగి యింతకు । న్మఱచుటగల్గె నే సదివినం బని లేదటు గాక యున్నరూ । పెఱిఁగియు నేన చెప్పవినసట్టి ముగల్గుటఁ జాల లెస్సయ । త్తెఱఁగెఱిఁగించెద న్వినుము తెల్లముగా మొదలింటినుండియుం గా * చ ॥ అధిపుమఱంది సింహబలుఁ డప్పుడు మ్రొక్కఁగ వచ్చినన్నన । త్యధికమనోజరాగమతియై కనుఁగొంచుఁ గడంగి యెన్నియే । న్విధముల బల్కి నాకుఁ దనవిన్నను వ్రెప్పఁగఁ జూపి నేరిమా । నధనవిహీనతం జెనకి నంగను నేవము పుట్టియుయ్యెడన్ * క ॥ విడియఁ బలుకఁగ వెండియు । నుడుగక కీచకుఁడు నన్ను మథోన్మాదమున । న్నడరిన నన్నడుగుటయుం । దొడరినఁ గోపించి వానితో నిట్లంటిన్ * శా ॥ దుర్వారోద్యమబాహువిక్రమరసాస్తోకప్రతాపస్ఫుర । ద్గర్వాంధప్రతివీరనిర్మథనవిద్యాపారగుల్ మత్పతుల్ గీ । ర్వాణాకృతు లేవురిప్పుడు నినుం దోర్లీల న్వైసక్కగిట్టిగం । ధర్వుల్ మాన్యము ప్రాణముం గొనకట తథ్యంబు నమ్మేయిం గీచకా * వ ॥ అనిన విని వాఁడు కొన్ని ప్రల్లదంబులు పలికిన నేనును దత్కాలోచితవచనంబులఁ ద్రోచిపుచ్చి నంబోయెఁ బదంపడి పాపాత్మునైన సుదేష్ణ మదిరారసంబు తేఁ గీచకునివాసంబునకు నన్నుఁ బనిచినం బోవుట కొడంబడకయున్న చెప్పినన్నిట్టిన్ని చెప్పి నిర్బంధించిన నంబెద్ద పెనంగ నొల్లక నామనంబున నన్నెవ్వరికి నేమి చేయవచ్చునని మీలావు నమ్మి సూతునిసురకుం బోయిన * క ॥ కొన్ని వెడమాటలాడుచు । నన్ను నతఁడు చెట్టవట్టినం ద్రోచి వెసం । జన్న వెనుకొనుటయును నీ । యున్నెడకే నఱుగ సంభ్రమోపేతగతిన్ * గీ ॥ పాఱు దెంచిన నక్కులపాంసనుండు । కోపమడరంగ వెనుకనసూడ్షము తెట్టె । నటమె యుడుగదు నీవును నీయన్న పెద్ద । తనముఁ జూచితి నేమింక మనల తన యు * ఉ ॥ మీసుభటత్వముం బలము మీస్ఫూర్తి పోవఁగడుస్స నేనుడ । ట్లాసభలోన నుంబడి చెనంతియ కాక జయద్రథుండు సం । త్రాసభరంబు లేక న్ను దితంబొనరించి నఁ జెల్లిపోయె నే । డీసభికుల్గనుంగొనఁ గ నిట్లయితిన్వగవాకు వింతయే * గీ ॥ అకట యాఁడుఁ గూఁతు నాలికాయున లాఁటి । వారికైన నరయవలయు ననిన । నన్నుఁ గీచకుం డదన్నంగ నెట్టులు । చూడనేర్చె ధర్మసూనుఁ డపుడు * వ ॥ అదియునుంగాక యిట్లనియె * ఉ ॥ కీచకుఁ డిట్లు మీఁదు పరికింపక నన్నుఁ బరాభవింపఁ గాఁ । జూచి మహోగ్రకోపవివశుండగు నన్నును గాంచి ధైర్యహీ । మాచలుఁడై నధర్మసుతుఁ డమ్మెయి వారణ సేయకున్న నే । నీచత వాని మత్స్యవిభుఁ డింబరి వారము సగ్గ చేసె నకా * వ ॥ ఆసంరంభంబున సమయభంగంబుగా జనంబులు మనల నెఱింగిరేని * క ॥ ముందటి భంగిన కాన । లందు వసింపగవలదె యడి నీవును నే । మందెబ్బనయావదగా । నిందింప రే యెల్లవారు నీరజవదనా * వ ॥ కావున సత్యప్రతనిష్ఠుండగు యుధిష్ఠిరుం డపాయ్ర ద్రక్షింపఁదగు వాఁడు గాని దూఱువడ సహింపంతగాఁడని వెండియు నిట్లనియె * క ॥ పరిభవకరుఁ డగు కీచకుఁ । బరిమార్చుటకిప్పుడు గడవం బడియెనె యిమ్మై । నరపిల నేల్ల వ్రేల్మిడిఁ । బొరిగొని నీమనముకలఁక పుత్తు లతాంగీ * వ ॥ మనల నెవ్వరు నెఱుఁగకుండునట్టి తెఱంగు దలఁపోయవలయుఁ గాక వగచు అభంజించుట యోగ్యత వనియని వవివి యామానిని యిట్లనియె * క ॥ కుంతికినంత వెఱవమీ । కంత వెఱవ దైవమునకు నంత వెఱవ స । త్యాంతఃకలుషాత్మ విరటుని । కాంతకు నే వెఱతు దునులు గావించునెడన్ * చ ॥ కినుకకుఁ జాల కొంతయును గీడ్పడి నా వనుపాటు ల్లెలవ । మ్మానఁ గలయం గనట్టి లోకమూర్తినిఁ చేమది బోయికోలుపో । యినయభిమానమ్ముంద గవునే త్తెఱ డెందము గొందలంబుఁ బొం । దినదృశిమాలియేఁ బలికితిం

(*) ద్రౌపదిభీమునితోధర్మరాజుమహిమచెప్పుట. (*)

వల్లనెఱింగియుండియుఁ ॥ వ ॥ ఇట్టిదకావున నమస్తజనస్తవనీయుండగు పాండవాగ్రజునిఁ గాంచి సందించినదానంగానని పలికిన విని యను ॥ క ॥ ధర్మతనూభవుసంతత । ధర్మరతిమనము బ్రమకఁ దలఁచుట మఱు దే । నిర్మలుఁడగు వాతనిసద్దర్శనంబునఁ గాదె బ్రమకు ధాత్రికి నెల్లన్ ॥ సీ ॥ చనునె వేయేటికనిఃజాతశత్రుఁడను సేరదిగ్విజయంబు పెంపుదాల్చి రాజసూయమహాధ్వరముగోరి చేయంగఁ దీఱు నేపెఁ ధరిత్రీపతులకు । ధర్మైకనిరతుఁ డాతఁ డొకఁ డుఁ డచూ వెయవఁజనములకు సలవియుగనే । నిత్యవ్రతంబుగా సత్యంబు పాలింపవచ్చునె యొక్కులెవ్వరికి నైన । నయ్యధిష్ఠిరుగాంభీర్యమున నిధైర్య పరయనోం జెప్పఁగలుగు నేయతఁడు కీర్తి । పరుఁడు గురుణోత్తరుఁడు మహీసురసహృద్ది కరుఁడు నిజవంశకరుఁ డుపకారపరుఁడు ॥ క ॥ కలిమికి నొప్పగునీగియు । బలిమికిఁ దోడవై నయట్టిబలగము నైలోకులచిత్తములకు వ్రేఁగగు । కొలఁదినన్నుంతిపెద్దకొడుకునకమరున్ ॥ సీ ॥ ఎవ్వనివాకిటఁ భమదవంగంబు రాజభూవణరజో రాజినడఁగు । నెవ్వనిచారిత్ర మెల్లలోకములకు నోజయై వినయంబునాఁ బుగఁ జాఁవు । నెవ్వనికడకంట నివ్వటిల్లెడు చూడ్కి మాగితసంపదలీనుచుండు । నెవ్వనిగుణలతలేడు వారాశులకడపటికొండపైఁ గలయఁ బ్రాఁకు । నతఁడు భూరిప్రతాపమహాప్రదీప దూరవిఘటితగర్వాంధకారవైరి । వీరకోటీరమణిఘృణవేష్టితాంఘ్రి । తలఁడు కేవలమర్త్యుఁడె ధర్మసుతుఁడు ॥ ఉ ॥ అట్టిమహాత్ముఁ డొక్కనికినాశ్రితుఁడై వెడగూడఁ జీరయుం । బెట్టఁగనల్చి వానిమదిప్రీతికిఁ బీడగు వృత్తిఁ బేరునుం । బుట్టునుమాలియిప్పడిటు బ్రుంగుడుపాటునఁ బొందఁ జూచినా । కెట్టుమనంబువట్టుధృతి యెమ్మెయిఁ దూలకగల్చుఁ జెప్పుమా ॥ ఉ ॥ నీవలమూపులావుమున నేలవహించిననాగకూర్మగో । త్రావనిభృద్దిశాకరుల । కారయ నూఱటవట్టుగాదె సం । భావనభూజనంబుల కుఁ బంతువుగాదె సహాగ్రకోపరే । ఖావిభవంబు వైరులకుఁ గాలము చేయువగాదె పావనీ ॥ గీ ॥ బకహిడింబకిమ్మీరులబాహుబలము । నాజరాసంధునుగ్రదర్పాతిశయము । లోకభీకరములు విజయాకరములు । నైననీకరములకులోన య్యెఁ గాదె ॥ గీ ॥ అట్టినీవు వంటకట్టియలకులావు । చూపుచుండ నెప్పుడుఁ జూచి చూచి వగతునదియుఁ గాక తగ వేదియామత్స్యమేదినీశ్వరుఁడు వినోదములకు ॥ మ ॥ మహిషవ్యాఘ్రమృగజాదిసత్వచయముల్ కావల్ల వ్రజంబుం గృపారహితుండై యెదురొడ్డుచున్వరుసఁ బోరం జూచుని న్నెప్పుడున్ । స్పృహణీయంబగునీశరీరము జగన్మాన్యంబునీ చక్రియా । విహితంబైన కజీవనంబు విధిగావించెం గటా దీనికిన్ ॥ వ ॥ అనిమఱియు నిట్లనియె వివేకహీనుండగు విరాటుండునిన్నుం బోరింతఁ బైనకజీవనంబు విధిగావించెంగటా దీనికిన్ ॥ వ ॥ అనిమఱియు నిట్లనియె వివేకహీనుండగు విరాటుండు నిన్నుం బోరించునప్పుడు నిజాంతఃపురకాంతలకు వినోదంబు సేయవారలరావించిన నేనునుసుదేష్ణతోనరుగుదెంచి చూచుచుండుదునయ్యవసరంబున ॥ క ॥ భరమునసీపోరెడు నెడఁ । బరమవిషాదంబు నీవు బలిమి మెఱసియు । ద్ధురవృత్తిజయము గొనినం । బరితోషముఁ బొందు నన్నుఁ భావించి మదిన్ ॥ వ ॥ ఊహించు సుదేష్ణయుఁ దత్పరిజనంబులుఁ దమలోన ॥ క ॥ వలలుండెనమాలినిచూడ్కులు తెఱఁగెఱఁ బొందుదెలిపెడుంగంటిరేపీ । రలువచ్చునమయంబును । దలఁపఁగ నొకటియయి వ్యాధంబెట్లొకొ ॥ వ ॥ అనుచుం గలదు లేదని పెక్కుగతులఁ దలపోసి గుజగుజలువోవుచుండ మఱట్టియెడ ॥ గీ ॥ మఱిగి సీమాట కొక్క మాటు । దలఁచుకొని వారిదెసకు దినిలుపునవ్వు । డెఱుఁగఁరిపైఁ గన్నుమనముఁ దగిలి యుండ నేమఱియుండి యొకొక్క మాటు । దలఁచుకొని వారిదెసకుఁ దినిలుపునవ్వు । డెఱుఁగనగువారు నాతెఱఁగెఱుఁగు రెల్ల ॥ వ ॥ కావున మదీయపరిభవాతిరేకంబునకు నీవు ద్రేకించినజనంబులు మనలఁ భేదింతురు నీకుం బోలినభంగి రహస్యభంగంబు గాకుండ నరిభంగంబు సేయుమని వేఁడియు ॥ సీ ॥ తొడరిన హరునైనదోర్బలంబునఁ దన్ను మిసులంగనీఁడను మేటిమాట । యమరేంద్రునర్ధాసనమునకునైనరహుఁ డంతయుననుమాధిమాట । జమునెపొచ్చినజంతువునైననుగాచునెమ్మి యననురాచమాట । తనుగోరి యూర్వశి తానవచ్చిననైనలోలుండుఁ గాఁడను మేలిమాట । శౌర్యవైభవప్రాభవశౌచములకు । నొరులకైనగెవారమైయుల్లసిల్లు । నొక్కనికివియెల్లను విక్రమంబు మెఱయ । ధనుర్ధరుం డగలుగు నేయర్జునుఁడు నీడు వాఁడు ॥ క ॥ ఆపార్థుఁడు భరతాన్వయ । దీపకుఁడమరేంద్రసుతుఁడు తేజోనిధి । ద్యాపారుండాపదలకు నగ్గంబయ్యెన్ ॥ చ ॥ అరయన తండ్రిమానధనుఁడక్కట రంగమునందు నిల్పి సుందరసుందరవినుత । వ్యాపారుం డాపదలకునగ్గంబయ్యెన్ ॥ చ ॥ అరయనతండ్రి మానధనుఁడక్కట రంగమునందు నిల్పి సుందరసుందరవినుత । తపురఁ బొక్కమంగడుపుఁ బ్రోచికొనన్ ఘనవృత్తికిమ్మెదుసులకునాటమూ పెడు విధంబతిదీనముదాఁ గఁ జూడ యేఁ । బురపురఁ బొక్కుమంగడుపుఁ బ్రోచికొనన్ ఘనవృత్తికిమ్మె ॥ చ ॥ మగలకు మేటియైనబలమర్దనునందనుఁ బేడిచేయుం । జొరనగువాఁడె దేవపతిసూనుఁడు దైవముచేతఁ జూచితే ॥ చ ॥ మగలకు మేటియైనబలమర్దనునందనుఁ బేడిఁజే

యఁగాఁ దగునె విధాత నీకు ననిదైవము దూఱుచు మనోర్వరాని నె । వ్వగ దలకొన్న నెంతయును వందురి యిమ్మెర వస్థ నొన్నఁ
దో, తెగున నిసంతతంబును మదిం దలపోయుదు నేమి సేయుదున్ * సీ ॥ తన యొప్పిదము గన్నఁ దగిలి యెవ్వరికైన మేలఁ
గి క్రమ్మఱఁ జూడ వలయు వాఁడు । తన వర్తనము విన్న యుగ్ జనంబుల కైన నలవరించికొనంగ వలయు వాఁడు। తన బాహుబ
న మాజిఁ గనినమాత్రులకైన బలుమాఱు నగ్గింప వలయు వాఁడు । తన వితరణకేళి విని నఁగల్పకతరువుల కైనఁ దలయూఁప
వలయు వాఁడు ఖలుఁ డొకులకు నశ్వశిక్షకుఁడు గాఁగ । నకు నేయాతని దుస్థితి యనుదినంబు । గాంచి కన్నీరు దొరఁగుచుఁ
డవ రాని దైవఘటనకు మో స్తుది స్తంభములోన * శా ॥ ఆ రూపంబపి కారమా భుజబలంబత్యంత నిర్గర్వమా। శౌర్యం
బు దయానుసారగతమా శుంభత్ప్రియా జ్ఞానమా । ర్వ్యారంభ ప్రతికూలవాదరహితంబాయిత నన్నావి । స్తా
దాత్తము మాఱ్చిపిన్న కొడుతేత నన్ను ఱుఁ జేయునెన్ * క ॥ సుకుమారుఁడత్తఁడు గోపాలకవృత్తి వహించియక్కట
గ్రుమ్మరుచు దిక్కు లేని క్రాకవలె ద వారికి నై నను నకటమన మెరియు దేవగలన్ * ఉ ॥ ఏను నమీకుఁ గాన లకు నేను నెఱ్ఱ
నుఁ జేరి యెంత యున్ । దీనత దోఁపఁ గుంతి సహదేవునిఁ నిల్లడ వెట్టె నాయన । మ్మానిను నమ్మిచాల విషముం బకు నివ్వనవాస
తమునిబూనఁగ నీయ్యకొంటి ననిభోరనన శ్రులు గ్రమ్ముచుండఁగన్ * వ ॥ మఱియును * చ ॥ కడుఁ బసిబిడ్డ వీఁ డొకటి కాన్పున
నెఱుఁగండు మంద రోమ్యేడ నోకపాటెఱుంగఁ డెదయెంతయు గోమలమెప్పుడైనే నే । గుడువఁగ బిల్తుఁ గాని
లయాంకటి ప్రొద్దెఱుఁగఁడీ కొడుకిటు పోకకున్న సముగుం దెఱునిన్నని యాఁ అడిల్లె వర్ణ * గీ ॥ ఎప్పుడెయ్యెడ నేమిట నెట్టు
రయు వలసె నెమ్మెయి నాతయుమల సిడస్పి నొచ్చ యైనను నేమఁ అకిచ్చఁ దలఁచి । ఆడిమి నాచేత దీవనఁ బడయు మన్న * వ ॥
అని యప్పగించె నేను వనవాసకాలంబున నా నేర్చు పిధంబున మీకు నెల్లను గా ర్మైనతమ్ముని నెమ్మెయిం బరికింపుచు
వచ్చితి నిపుడజ్ఞాతవాసాయాసితుండగునతని నాకు ననుసరింప వెరవుగామిం జేసి నేమునది లేక చింతిల్లుచున్న దాన నా
తెఱంగు వినుము * సీ ॥ ద్రుపదభూపతి భవుఁడపుత్త్రులకంటె నెంతయుఁ బెంపు సేయుచు గారవింపఁ బెరిఁగి కుంతిమహాదే
కోడండ్రలో వలనగ్గలంబుగఁ గోడల యాడఁ బరఁగి ప్రాణంబులకు నెల్లఁ బ్రాణంబుగా మీరు నెయ్యంబు తియ్యంబు నెఱపఁ
డెచి మదిఁ దల్లిదండ్రులమాఱుగాఁ గొని జనుల నిశంబు భక్తిసేయంగ నెగడి । రూపగుణ విక్రమంబుల రూఢి కెక్కి నట్టి
డు కులఁగని భరతాన్వయంబు నందు నాయిల్లు యిల్లుగా నతిశయిల్లి తగవు మైబాంధవుల చేతఁ బొగడువడసి * మ ॥ పనుపే
పంద గురాజసూయమునఁ బృథ్వీదేవతా కోటికె । ల్లను సంతృప్తియొనర్చి వారిదయఁగల్యాణాత్మ నైపుణ్యవ । ర్తన
ఘ క్షితిపాలు కోడనలఁగా రాజన్యమాన్యప్రియాంగనలం దెల్ల బొగడ్తఁ గాంచినతి లోకంబైన మీమన్ననన్ * ఉ ॥ ఏపు
నంబు పెంపు సెడి యిప్పుడు నీచతర ప్రచారముం । బూని నికృష్టనై యుదరపోవణకై తగ వేద యెంత యున్ । దీనతఁ బొంది
యి మ్మెయిసుదేష్ణ పనుల్ గను సన్న జేయుచున్ హీనతను న్మీకు పగిపేమియుఁ జేయఁగ యేమి సేయుదున్ * క ॥ పనిప
పఁ గానియొకత సుబని సేయ నెఱుంగ నన్నుఁ బనిగొను నెడఁ బాం । డునియమ క్రమ హిపిగొంకుచుఁ । బనిగఱపె పెడచంద
మునసపనుచు తెఱుఁగవే * ఉ ॥ ఒల్లరు రాజు దేవులును నొెష్టలు రాచిన చందనంబుమే । నెల్లఁ జెమర్పఁగాన కటటా న
శ్రమంపడి నిల్చి నిల్చియ । ల్లల్లన మార్దవంబొనరునట్లుగ నెట్టుల కేని రాచి మీ । తల్లికి భక్తిఁబెట్టె పుపథంబునఁ బెట్టుచుఁ ద్రి
ప్పఁ డిట్టు మర్ద * ఉ ॥ మన్నఁ చనంబుగా నలుఁగు నూరి యుఁ జందనమట్లు రాచియుం । బన్నుగఁ గ్రొత్తలైన కలపంబులు గూ
ర్చి యొనాసుదేష్ణకుం । గన్నుల సన్నలం బనులు గైకొని పాయక చేయుచుంటుట । న్మన్నటులున్న పాణితలమ్బులుగా
యలుగా చెఁజూచితే * క ॥ అనుచుఁ దొరఁగెడు నశ్రులు ముఱిఁగిన మోమ తనివకుమునఁ జేర్చి ననవ్వనితయవస్థయితా
ల్చమున నిలసు తుండడలె దేహమలమటఁ బొందన్ * గీ ॥ అట్టియెడఁ దన్నుఁ దాన యూరార్చికొనుచు నంబుజానన నెమ్మొ
గము ల్లఁదుడిచి యనుచయించితరక్షారములు తన మొగంబుగదియఁ జేర్చుచుఁ బ్రహ్వగాద్పనిగుడ * వ ॥ చింతాక్రాం
తుండై సకాంతేయున కున్యయ్యంతియిట్లనియె * గీ ॥ ఇందఱును నిన్ని భంగుల నిడుమఁ బడువ వలసె ధర్మతనూభవువలనఁ
జేసి దాయ లొడ్డిన మాయ జూదంపుటుకులఁ బడి కులంబునకాతఁడిప్పాటు దెచ్చె * ఉ ॥ అక్కట మోసపోయి యడియా
లఁ జావక యున్న దానము । న్నొక్కొ కులన్ దురంత దురితోత్కట బాధలఁ బెట్టి యున్న వా । కెక్కడి దుఃఖశాంతి కడ
దుటయొమ్మెయిఁ గల్గ నేర్చు మీ । ముక్కునసూర్పు గల నొక్క మూర్ఖుని చేఁబడి తిన్నభాస్థలిన్ * క ॥ మీరేమి సేయుదుర

ద్రై।ప్రారంభముగాక శుభమున శుభంబు సం।సారులకుం దమతలఁచిన ది। వారణఁ బొందంగ మాన్పవచ్చునె దార్ఢ్య ✱ ఉ॥
కావున మీరలభ్యుదయగౌరవమొందుటయాత్మఁ గోరియే। నేఁ డిది నైన యాపదల కెల్లను నోర్చెద దాని కేమియా। కావలఁ
దైన కీచకుఁడు కామకేళిఁ దుఁడై యలంతులం। బోవక వేదివట్టుకొనఁ బోయిన దూఱెడఁ గాకయిమ్మెయిన్ ✱ గీ॥ వానిఁ బె
గఁ జూడవై తేని వాయుపుత్త్ర। నీవు నగోన నురినైన నీళ్లనైన। నగ్నినైన విషంబునైన నేను। మేను దొఱంగుదు నెట్టినీ
యానసుమీ ✱ వ॥ అనిన వృకోదరుండు డిఱుసవ్వున నవ్వుచు నిట్లనియె ✱ చ॥ జలజదళాక్షి కీచకుని జంపుటకిమ్మెయి ముట్టఁ
బల్కఁగా। వలయునె యేను జూడ నవివారణ నిన్నుఁ బరాభవించి వాఁ। డిల మన నింక నాంద్రకును నెవ్వరు భంగము నీఁగఁ
జాలువా। రలఘు మదీయ బాహుబలసువ్వు నూవనితవ్వ చాలదే ✱ గీ॥ ఎల్లియెల్లవిధంబుల నెంచ జొచ్చె। నేని యాధ
ర్మతనయుండు తానవచ్చి। యడ్డపడె నేని నీవ పెంపారు కరుణఁ। గాచితేని నా చేఁబడుఁ గీచకుండు ✱ వ॥ వాని దెసఁ జింతవల
వనమ్మాటలు విడువుమని యాయబ్జిల్లఁ బలికి దుర్గాశలవందురువ వ్వెలంది డెందంబుకుందు వాపందలం దియిట్లనియె ✱ సీ॥
చ్యవనుని వాంఛకు సంయాతి కన్యక యిడుముల గుడువదె యడవిలోన। రాఘవుతోడ నరణ్యవాసము సేసి సంతాపమంద
దె జనకతనయ। కుంభసంభవునికై ఘోరదుర్గములలో పాముద్ర యలజడి పాలుగాదె। నలుని పెలుందఁగానలకేగి దమ
యంతి మనుజులు వడనియమ్మలిక వడదె। వారునై రణసేసి దుర్వారమైన। నిగతశయ దుఃఖభారంబు నిర్గించి సౌఖ్య
మొందరె నీవు నా చందమున నన। యాపదలకోర్చి సంపదలనుభవింపు ✱ వ॥ దుర్యోధన దుశ్శాసన కర్ణ శకుని సైంధవ
ప్రముఖులగు దుష్టలోకంబు ధోలోకంబున కనుచు నంతకు మదీయాంతరంగంబు చింతాభర భుగ్నంబును నవమానపం
కమగ్నంబును నై వేగిరపడుచున్న యది ధార్తరాష్ట్రులకుం గాలావస్థానంబైన యట్లు సమయకాలవ స్థానంబయ్యె
నజ్ఞాతవాసంబునకుం జొచ్చి పదునొకొండు నెలలు సనిపండ్రెండవ నెల వర్తిల్లుచున్నది దీనికొఱంత దీటిన నీవు వంతయుం
డీటు నూఱడిల్లియుండుము సింహబలుండు నిన్నుఁ బరిభవించి మైమైతోన యునికిం జేసి యెల్లియుం జెనకవచ్చు నీవు క్రమంబు
ననొడంబడుట భావించుకొని వానికి నర్తనశాల సంకేతప్రదేశంబుగాఁ జెప్పి యొంటిమైఁ జనుదేర నియమింపుము వాఁ
డు వచ్చిన నా సొబగుం దెగఁజూచి నీకుం జూపెద తంబువడ సెదని తెఱంగు దప్ప నొండు విధంబు కర్జంబుగా దిదియని
శ్చయంబిట్ల చేయువారమిమ్మాటలపలసందలంకము గాని వేగుచున్న యది జనులు మేలుకాంచి మసలంగాంచిరేని వంచ
న బయలువడినం గార్యంబు దప్పం గీచకవధంబునకుం బూనిన నామనోరథంబు తుదిముట్టవలయు నీవు సయనస్థలంబునకుం
బొమ్మని శయ్యాతలంబు విడిచి యత్తన్వంగి కొన్ని యడుగులనిచి మరలి మారుతాత్మజుండు కలుషితాత్ముండగుచు
సెజ్జకు వచ్చె నచ్చెలువయుం దన నిలుచు నెడకుం బోయి పర్యంకభాగంబునం దనువు వైచి యంకిలి దేరిన డెందంబు కొం

ప్రభాతకాలవర్ణనము.

దలంటు తోడి నిశ్చయంబుం బొరయని కనుదోయి మోడ్చియుండెనంత ✱ గీ॥ ద్రుపదనందన పరిభవ దుఃఖము
నకు నుల్లమున దురపిలుచున్న సరసి। వేఁడి నిట్టూర్పులో యన వెడలె గ్రొత్తతావి మూతులు విచ్చు నెత్తమ్మి విరుల ✱ క॥
విచ్చెం దిమిరము గాపులు। వచ్చె మధుపకులము లజీవనములకురులం। జొచ్చె విరులు దరులతికల। నిచ్చె రథాంగములు వం
తయెల్లఁ దొగలకుఁ ✱ సీ॥ పెను కువదనిసిసతమవులొంటొంటితోఁ గీలించి నింద్రింది మేలుకాంచి। తరుణులుఁ బతులు వా
తాయనంబుల నల్లమల యమ వేఁబోక టిమలయపవను। నింపారు సోఁకున విగురొత్తు చిత్తంబులో లసి యొండొరుల పైఁ బొల
యఁ జూపుఁ లాడ టను పకరణావలి వెడ వెడ నాదరించుచు రాగమడరఁ దొడఁగె। కేళిసలిపి రిభవన దీర్ఘికల తమ్మి విరుల క్రొ
త్తావి నెనయంగ బెరసి చెమట పొడము మేను లతరింపు ద్రోచిరలు చుట్టూర్పు గాడ్పుల వరిమళముల్లసిల్ల ✱ గీ॥ రాలి యా
కుపువ్వప్రకరము విచ్చి। చెన్నుగానున్న సేసిన సెజ్జ యనఁగ। వేగుటయుఁ జుక్కలన్నియు విరిసి శరద। భాతి జెలువొం
దెఁ జూడ నంబరతలంబు ✱ వ॥ తదవసరంబున నల్లనల్లన తెలుపెయి ద్విపయవులవులఁ జమనంధకారంబు దూరంబున నెందున లే
కుండ వలనంగ నెల్లప్పళించి నెరసి విరిసిన పొలుచుక్కలు కట్టలుఁ బోనిదిక్తటంబులును దమపాసిన కంమవలు రోసి యెత్తినమె
డలును బచరించిన చూడ్కులు వేడ్కలం గ్రందైన డెందంబులుం గలిగి మెలంగుచు నొండొంటిబిట్టుగాంచి మొదవు సన్న
దంబునం బావలు మేఁకలు ఖెరయించి పరమానందంబున జొక్కిక్కునజక్కవలు గలసి పొలసినలి రేఁగి చెలంగుచు రే

యింటియాకటి పెల్లునగొదగొనక విసిచంచు పులందిగిలి త్రుంచియాడుచు నిక్కడక్కడఁబడి దినఁజిక్కువడియున్న మృణాళశకలంబులవలన బాలచంద్రశకలాభిరామంబులగు శోభఁ జలమూర్తివిశేషంబులంబోని సరోవరంబులనిజ కటివానినంబ్రభాతంబనువింతమానిసి మేలుఁగి మానుంగుపుచ్చినట్లు మేలుకని రొదలు గాల్కొలుపు కొనుచు ఫ్రొదలఁ దిగ్గి కూర్చికొనఁగల గొనంబులుకుపులుఁగులయొలుంకలవలన నొండొంటిం దెలుపుకరణి నొప్పుధరణీరుహంబులనుబరఁగునరుణోదయరాగ గవటలంబు నెనయుకెంజాయఁజిల్లవిక సిల్లురక్తారవిందంబుల దండడినెగసి చరించుచంచరీకంబులయొలికలనెలుఁగిఁ గొని క్రొత్తయగు కాంతి ప్రవాహంబులంగడలుకొల్పుపుష్పోల్లుశాల్పుచుంబోలయాచులయానిలంబు గ్రాలనుపువ్వు పుప్పొడి లవాసనలంగడివోయి తొరఁగినవిరులవలన మీనకేతనపురాతనబాణశాలలుంబోనిలతామండపంబులును మొగిడియున్న నంబులసంధ్యాంజలిపుటకరంబుల ననుకరించువిధంబునం గెంపుగదురదర్శనీయాంబులగు కమలవనంబులును నేమేనియు వంబులనొండొవలమేలు కొల్పురమణరమణీజనంబుల నర్మాలాపంబులంబోరయు దరహాసంబులకాంతిఁ దెలుపెక్కు మల్లు వెలవారు దీపంబులును మనుకడవచ్చిరయెలుక సేయమికి వాతాయనపవను పయింబుట్టినయులుకవిధంబున వేసఁగి కటవంకురించుమదంబునఁ గెంపుగలుగుటనిద్రలేమిననిశంకింపడయింపునంగదియాపిడగ్ధవిటజనంబులనునంబులంబడినపు లనాలోకనంబులను రేపకడవనలక్ష్మీపురశ్రీనలంకరించు వకువున నెడవడక యెల్లెడలనిగుడు విభాతకుసుమకదంబపరిమ ళంబునై యున్నంత * సీ॥ నీరజాకరములు నిష్ఠమేఁ జేసినభవ్యతపంబున ఫలమునం ! దివసము ఖాభినఁ దితచక్రయుగ్మకంబు లయనుగాఁ బుప్రోవనంగ! హరిహరబ్రహ్మమహానుభావంబులొక్కటి గాఁగఁగరఁగినగట్టియనఁగ! నతులవేదత్రయాల తికాచయము పెంపొండఁబుట్టినమూలకందమనఁగ! నఖిలజగములకు నైల్యయుగుచుజనని మాజకరపుటహృదయసరోజ ములకు ముకుళనంబును జృంభణంబున నొనర్చి భానుబింబంబు పూర్వాద్రిపై వెలింగె * వ॥ ఇట్లు సూర్యోదయమగుటయు సహయకరణయాంబులు వేగిరంబుననడిపి దిడిముడిపాటుతో శృంగారంబు పేసికొని సింహబలుండు * క॥ తనమదిఁగదిరిన మరకంబునఁ జిడిముడిపడుచు ద్రుపదపుత్రికపైనూ! నినవేడ్కఁ దిగువ నెద్దియు! గనుఁగొనవినలేక మదనకంపితుఁడగుచుఁ దత్తిత్వరితంబునను దేష్ణమందిరంబునకరిగి * ఉ॥ చయ్యన నేగియఁ బుజపిశాలవిలోచనఁ గాంచి ప్రీతిమై! నయ్యెడ నేకతంబు హృదయంబలరందగబల్కెఁ దొమ్ముక్కమై! నియ్యకొనంగఁ జేసియెలయించెదనిక్కఁ దార్చి నేర్పునన్ ! శయ్యకుఁ దెచ్చెదు సుమసాయకపుణ్యానికి నేఁడతీర్చెదన్ * క॥ అనియువిప్లోగాసుచు వెసఁ! జని కేకయరాజపుత్రిసదనంబున! నయ్యనిశ చారువిలోచన! యనురూపవిధాన నీరతయై యుండఁగన్ * చ॥ కనుఁగొని యప్డు క్రొత్తయగు కౌతుకవృత్తి మునింగిపోయి టి! ల్లినధృతిశోకగ్రస్తుంబరయలేనిమనంబుచలింపనచ్చటన్! జను లెడయాటగాంచు నెరిసాలకగ్రక్కునసింతఁ జేరఁగాఁ! జుఁ యెవిధాత్రులు బద్ధవశంబునఁ బోవున్యగంబు చాష్పునన్ * క॥ చనుటయు ద్రౌపదియతనిం ! గనియుంగానట్టిదంబు గైకొనిచిత్తం! బున బెదరక తనముందటి ! పనివెరవునసుండెఁ బీమువలుకులయూరన్ ॥ అట్టియెడ * సీ॥ ఎవ్వరితోనైన నె బుఁగెత్తి యెక్కింతపనిలేని వెంగలిపలుకుపలుకు ! మట్టియలొండొంటబిట్టు దాఁకఁగ నేలనందందముఁ గాళ్ళనప్పళించు గడుపికారంబుగానొడలెల్ల విలుచుచుమలగిరిత్తఫరిత్తచెలఁగినవ్వు ! దాళంబుగాఁగరతలమునఁ బెలుచఁగఁబంబువేయుచు వెడపాటవాడు ! మలయునంతంతఁ జేరువఁ బోలయాతింతి! యన్నుఁ జూడమికెంతయుఁదల్లడిల్లు ! నీక్కడక్కడవడఁ డగులినుమడింపఁ ! జూచ్చున త్ర్రిఁ బోరిఁ బొరిఁగీచకుండు * వ॥ ఇట్లు బహుప్రకారంబులగు దుర్వికారంబులు సేయుచునద్దురాత్ముండు ద్రుపదనందనడాయఁబోయి * ఉ॥ భాగ్యముగాదె నీ చరణపద్మము లెవ్వుడుఁ జేసికొల్వఁగా! యోగ్యతగల్గె నేసనను నొక్కనినొల్లవొ నాము సౌఖ్యమై! రాగ్యమునీమనంబునఁ దిరంబొనజం బెలుఁగంగఁ జెప్పుమా ! భాగ్యము గుందు నేమగలపై నొకయించుక చూడకున్నవిన్ * ఉ॥ ఆలము సేసి నాతగుల మాఁడఁబుచ్చఁగ నేలబేలన ! నేనియనంతభోగములనిచ్చ మెయిన్ విహరింపు నిత్యల! క్ష్మీలతికాలవాలమగు జీవనమంతయు నీ మొగంబుగాఁ ! బాలన సేయుమాపురముభామిను లెల్లనునిన్నుఁ గొల్వఁగన్ * ఉ॥ రాజులనెల్లనుగ్రసమరంబుల వ్రేల్మిడి నోర్చి పేర్చియీ! భూజనకోటినాదగువిభుత్వసమగ్రత సాదరించితి! భ్రాజితరాజ్యతంత్రములు పాలన సేయుము నేనవీటికిన్ ! రాజనఁగా నెవండివి రాటునకుందగఁగూడు వెట్టుదున్ * వ॥ కావున * క॥ నీవొకత వేలయిలఁబడి! వేవురనేవలఁ బట్టవెదకిననడ్డంబైన

భృతలము నానిం! దేహాంతిమగంతు లేమి నెఱుంగవు కంటె ॥ చ॥ విరటుఁడుఁ జూచుచుండఁ బది వేవురముంగట నట్లు ద్రోపవనెఁ గ్రూరుఁడు నుగాఁడుఁ గూడదనఁ గల్గెనె పోటరునైన భర్తలే । పురుగల రంటి వారియలవుం జలమున్ గడగంటి నింక నే । వ్వరు గల రెట్లు దప్పెదని వారణఁ బట్టైనె నెందుఁ జొచ్చినన్ ॥ వ ॥ అవి నన్నెవ్వలం దిపీడుఁ తమకించి యున్నవాఁడు వాయం త్రించు మాటలను మున్న కదియంబడియె నే నికఁ జక్కం బుదప్పనని విచారించి ॥ గీ ॥ బహువిధంబుల నమ్మె యిఁబలుకు నతని । పలుకు లేర్పడ విని మెత్తవడిన యట్లు । సుభగి మైవడి చూపు గాఁ జూచి తనదు । హృదయ మెఱిఁగించు తెఱఁగున నిట్టులనియె ॥ చ॥ వలదని యెంత చెప్పిన ను వావిరివైకడు వేగపాటునం । బలుమఱు నెల్లెడం దొడరఁ బాటె డునీ హృదయంబునట్లకాఁ । దలఁపు మనోజు తూపుల కుఁదక్కటి చిత్తము లంగడంగి విచ్చలవిడి చేఁతగర్జ మెవిచారము గొల్పుకేఁ గాని వావియే ॥ క॥ మగలడఁ పవనుండక తమ । తమగుమ పాటింతు రెట్టితగులం బైనన్ । మగువల యెదలన యడఁగుఁ గా । దగవు విడిచి యకచి వడరు ధైర్యము పేరిగా ॥ గీ ॥ ఇట్టులగుటయెఱిఁగి యెల్లభంగుల రహ । స్యంబు గోలుపోని యట్లుగాఁగ । నడరు నీదు కోర్కికన రూప మెట్టి వి యట్టి భోగ భంగిన నుభవింపు ॥ ఉ॥ అనవుడుఁ గీచకుండు హృదయంబునఁ బొంగి లతాంగి తోడని ట్లనుఁ ధృతిఁ గోలువుచ్చెఁ పమమాయ యధుఁ డెట్టి విచారమిట్టు లే । పనగు నెయ్యైన నీదయిన వంపెద్ద గ్గై కొని చేయువాఁడనే । యనువున నెప్పు డెయ్యెడవి జాభిమతంబు బోడఁ గూర్తు చెప్పుమా ॥ క ॥ అనిపలికినఁ బాంచాలియుఁ । దనయూరు లంగీచకుండు దగులుట భావం । బున నిశ్చయించి యిట్లను । ననురాగాయత్తచిత్తనైన దివోలెన్ ॥ చ ॥ ఉత్తరలోను గాఁగలవరోజముఖుల్ పగలెల్లఁ బ్రీతితో । నృత్తముఁ జేసి పోవఁ గమ నీయ రహస్య విధిన్ని శీథినీ । వృత్తము గోరు వారలకు వేడ్కఁ బట్టుచుఁ జూహుగృహం । బుత్తమవిత్తైఱంగున నెంటిమే యిందగనీవు వచ్చినన్ ॥ క ॥ అసిసనతఁడు వికసిల్లుచు । ననునమ్మెయి నేలికొనిన నలినాననన । యనుషతి చేయ నెయ్యొక్కఁడఁ । జనుదెంచెద నేఁటి రాత్రి సమ్మదలీలన్ ॥ గీ ॥ ఇదియ నిశ్చయార్థమిమ్మాట వదలక । యుండు మనినీవు నెక్కరుఁడఁ । వరుసు దేగవలయునట్లు గాకున్న నేఁ । కలుచుదానఁ గాసనిక్కవంబు ॥ క ॥ మనమిద్దఱుఁ డబెద్దయుఁ బ్రోదనుమానము లేక మాటలాడుట దగదీ । పునుబొమ్మ మనునాదగు । వనిఁ జేసెద ననియెఁ గమల పత్రేక్షణయున్ ॥ చ॥ సమయ నిర్ణయింప విని చంద్రనిభానన పల్కులప్పుడి । త్తమున కునింపు పెంపఁ గముదంబున మోహములరంగ నాత్మగే । హమునకుఁ బోయె నమ్ముదిత యచ్చట వెండియుఁ బ్రస్తుతక్రియా । సముచిత వర్తనంబుఁ దగ సల్పె మహానస శాలలోపలన్ ॥ క॥ చని

ద్రౌపది భీమునితోఁ గీచకుఁడు నర్తనశాలకుఁ రాఁబోవుట చెప్పుట.

వెడవిక పిల్లైపునా । ననపద్మము తోడ ననిలనందనుఁ కనుఁగొని । ట్లనియె జతురోక్తి కీలయి । తనిగూఢ క్రోధవహ్ని దరికొల్పం గన్ ॥ క॥ నాకొఱఁత దీర్చి వచ్చితి । నీకొఱఁత యయింక సూత్తునిం దెగఁ జూడన్ । లోకము వంచింపను దగు । చీకటి రేయొవవె నేమి చేసెదో చెప్పుమా ॥ వ ॥ అనిన విని దరహసిత వదనుండగుచు వృకోదరుండిట్లనియె ॥ క ॥ నన్నడుగ నేల నీవు ను । వన్నీచుఁడు నేమి మాటలాడి తిరది నాకున్నట్టు లెఱుఁగఁ జెప్పుము' నిన్నే మెచ్చించువాఁడ నీరజవదనా ॥ వ ॥ అనినఁ బాంచాలి సుధేష్ణ మందిరంబునం దాను దిశాచరణంబున నునికియు సింహబలుండు సింగారించుకొని వచ్చుటయు రేయుంటిమాటల వలనం దామ బెదరమియు వాఁడు సామ భేద దాన దండంబులు సూపి పలుకుటయు దానికి మైకొలు భావించి క్రమంబునం దగిన సంభాషణంబు సేసి నాట్యమంటపంబు సంకేతస్థలంబుగా జెప్పి యొక్కరుండు వచ్చువాఁడవని నియమించుటయునద్దురాత్ముండు ప్రముదితాత్ముండగుచు రాత్రి సమయంబున నయ్యెడకు నొంటిమె యింజను దెంచుఁ వాఁడై చనుటయుఁ దెలియం జెప్పిన నతండు పరమాహ్లాదంబు బొంది ॥ శా ॥ క్రోధంబ ప్రతికార మైహృదయముం గుందింప నత్యంత చిం । తాధూతాత్ముఁడనైన నాకుఁ బరమోత్సాహంబు నందిల్లను । స్సాధంబైన విశుద్ధ కార్యమిటులాసన్నంబుగా సంఘటిం । చెవ్వానజ్జుఁడాత్మ మెచ్చఁ బగ సాధింపంగఁ దానల్పమే ॥ అని కొండొక విచారించి ॥ క ॥ వెలవక సంకేతించిన । తెఱఁగునన య్యెడకు నరుగు దెంచు నెకోకొం । దఱఁ దెచ్చునొక్కొ వెడఁగై । యతిముతి వెలివుచ్చునొకొ రహస్యం బెల్లన్ ॥ ఉ॥ అట్టిదియే లచ్చెనున నయంబు నయంబొడఁ గూడఁ బల్కినీ । విట్టి తెఱంగు సేయుమని యేర్పడఁ జెప్పిన వానికత్తఱిం । బుట్టిన సంతసంబు నన్నుం బరికింతితి కొదెయింకని । ట్టట్టన డెట్టులైన హృదయంబున నెక్కడి శంకవానికిన్ ॥ మ ॥ వచ్చును దాంధవృత్తిన విహారణ నొక్కఁడ నాట్యశాలకుం । జొచ్చు నవశ్యముం గవెదకి చూచి ననుం గనియాపు సంగరం । బిచ్చు మదీయ బాహుబల

హీనబలుండయినీకుఁ బ్రీతిగాఁ । జచ్చునసంశయంబిది విచారములిన్నియునింక నేటికిన్ ✱ త ॥ అనినిశ్చయించి వృకోదరుం
డు వెండియు నిట్లనియె ✱ మ॥ బలియుండా సొబగుండు భావభవదర్పభ్రాంతుఁడై వచ్చి నిశ్చలసర్వాంగతనున్న నన్ను
నినీచందంబుగాఁ బన్న నా । కులతంబొందె మనవ్వుమంటపము నంక్షోభింపఁగాఁ జేతుఁగ । ల్లలుకకా బెబ్బులిఁ గోలఁ ద్రేసినట్లు
లుగ్రాకారమే పారఁగన్ ✱ క॥ ఎఱిఁగిపిలుసనిన వెసఁ బై । పులుకుగుసాళువము గాకినొడిసిన భంగిన్ । వెఱచలువంబా
దువుమఁబలిఁ వఁటి సేయుదు నీమపుఁ ద్రాక్కఁ పారంబెయిదన్ ✱ గీ॥ వాఁడు బాహుబలమునకుమాఱుకొనఁజాలు । భుజబలంబు
గలిగిపోకచిక్కఁ । పెనఁగినమ్మఁగొంతకెనియుంప నొంపెడు । చందమైనవినుము సరసిజాక్షి ✱ ఉ॥ అవనీచక్రము సంచలింపఁ
గదివంబల్లాడ నాశౌచయం । బవధూతంబుగ గోత్రశైలనికరంబాకంపముం గాఁ బొందనర్ణవముల్ ఘూర్ణనమొందఁ గ్రో
ధముగ్రతారత్వంబు నొందించి భి । త్రవధ ప్రౌఢి వహించి సూతునకు రౌద్రంబేర్పడం జూపెదన్ ✱ వ ॥ అనినం బాంచాలిసం
చలితస్వాంతయై నిజాంతర్గతంబున నతనితీవ్రక్రోధంబు గుప్తసాధనంబునకు బాధకంబగునని బోధింపం దలంచి యిట్లని
యె ✱ ఉ ॥ ఒవ్వని వారునవ్వమహీమోదధిధర్మసుతుండు దీనికి । న్నెవ్వఁగఁ బొందభూజనులు నిండ కొనర్పఁగ నేనొనర్ప
సీదివ్వ ఘనీవునల్కమెయిఁ జేసినయాపని గూఢవృత్తికిన్ । దవ్వగు నేనినియ్యభిమతంబొడఁగూడియు విఫలంబగున్ ✱ క॥
కావున వంచనబాహిరపోవకయుండం గరిపుఁబోరిఁ బరిమార్పం । గావచ్చు నేనియట్టిద । నావలవటు గాక తక్కనవల
లదు మహి ✱ వ॥ అనిన విని క్రూపవదనం దనయుం బాండునందనుం డిట్లనియె ✱ చ॥ మదమునఁ గీచకాగ్రజుఁ డుమారొక్కనివిక్చిన నీ
ను వీక మైఁ గదిసితి నేవియప్పుడు ప్రకాశరహస్యవిభేదబుద్ధి నా । కౌదవు నెయ్యైన వేఁదలఁచి యొపిన భంగి నిగూఢవృత్తిమై
బదిలముగగ్గితిన్న నియుపాయమునం దెగఁజూతు నాతనిన్ ✱ క ॥ అనవుఘజయలక్ష్మిం జే । కొనుమని దీపించి యింతిపం
గైకయునం దననన్నుఁదడవు దడయం । జనదియ్యెడ ననిలతాంగి చనియెం బ్రీతిన్ ✱ వ ॥ మార్గు తాత్మజుం డునుగృతిన్చ

కీచకుఁడు ద్రౌపదియందలి మోహంబునఁ బరితాపంబు నొందుట.

యుండై యుండెనటఁ గీచకుండును గందర్పగోచరుండై పరిజనంబుల వంచించి యేకాంతస్థలంబున ✱ సీ ॥ వామాక్షి రుచిరా
వణ్యాంబు భావించుఁ దన్వంగి రూపు చిత్తమున నిలుపుఁ । గంబుకంధరి చెన్ను కైవడి దలపోయు నంగనసొగసు మార్యము దలం
చు । భామిని సహజవిభ్రమ మెదఁ గీలించుఁ బడఁతి చెయ్వులు మదిఁ బట్టుకొలుపు । మావినిగరువంపు మాటపొందూహించు
డలితాబ్జముఖి తిన్నఁదనము మెచ్చు । నడరి కోరుకలుఁ కుచ ద్వాజ వెడఁచు । పడినయుల్లంబు వట్టునఁ బలువదనకు వశము
గాకున్న నెంతయు వంతఁ బొందుఁ । జింతయొసకంబు వడిఁ గొనిదిక్కఁనఁబుప ✱ చ ॥ తలరు సలందు గున్న వయఁదాపశరం
బున వెచ్చనూర్చు మే । నలయఁగ నొల్లఁబోవు వెగడందుఁ గలంగుఁ బరిభ్రమించుఁ గొం । దలపడఁ దల్లడంబడరి ధైర్యముడా
లిన బెగ్గడిల్లు విచ్చలవిడిఁ బేర్చు నెవ్వగల సందడి జెందము గంది చేష్టుడున్ ✱ వ॥ ఇవ్విధంబున మదనకదనదూయమానమాన
సుండగుచు నిట్లని వితర్కించు ✱ సీ ॥ పడఁతి నన్నాడఁబలికిన విధమున నిచ్చమై నిక్కకు వచ్చునొక్కొ । వచ్చితొల్లిటియట్ల
పడి ద్రోచిపోవక పొలఁతి యింపెసలారఁ బొందునొక్కొ । తలపోఁత గలిగియ మ్మెలఁత వచ్చుటకుఁ జూనొండువింతలు పుట్టెం
డునొక్కొ । గంధర్వులేవురు గలరని చెప్పె సన్నెలఁతుక మాటలు నిక్కమొక్కొ । తెఱవ చిడిముడిపాటు సుధేష్ణయెఱిఁగి నే
డక్కఁ బనివంచు టుడిగి రావిడుచునొక్కొ । మదను డింతికి నొజ్జయై మతకములను । నదను నెఱిఁగించి నాకడకనుచునొక్క
ఉ॥ నిక్కము పోలె నప్పుడొక నేరమి మైనను ద్రోచిపుచ్చఁగా । నక్కమలాక్షిపొందు దగ నాడితు దిన్నిజమేది నేఁటి రే । యిక్క
కు రాక తక్కనసహించు నె నెవ్వరుఁడట్టులైననా । కెక్కడి ప్రాణమేది తను వెయ్యది నల్కఁడయేసి సేయుదున్ ✱ క ॥ అ
ట్టేలరాకుత తక్కను । గట్టడియేయాలతాంగి కామాతురునన్ । బెట్టిదపు చటఁజానికి మన । సెట్టు నిలుచుఁ దగవు విడువ నెట్టులనే
ర్చున్ ✱ ఉ॥ దానికి నేఁటి నిక్కము వృథాపరితాపము దక్కిఁ బాసమైఁ । బూనికి డిగ్గ ద్రావి వెసఁ బోయెదనివ్వడ పోయిమట్టి
యు । జ్ఞానమఁ బట్టి తెచ్చి హృదయంబలరంగ సనంగతం త్రవిద్యానిపుణత్వమేర్పడి చెదం బ్రమదాంబుధి నోలలార్చెదన్ ✱
గీ ॥ అనుచు సంచలించు నడియాసఁ గ్రుస్సుఁ । బాసఁ దలఁచి ధృతికిఁ బట్టుకొల్పు । మరుని కోపహతిం జియ్యరి యాఁడు దుడిమ
ట్టఁ । గానఁ జెప్పుయించుఁ గలఁగుఁ దేఱు ॥ మఱియు నక్కోమలి వలని ప్రేముడిం దగిలి ✱ సీ॥ పొడచూపిన ట్లైన వడి బట్టనమకట్టి వరిఁ
చి కానక బన్నారించు । మెలఁగినయట్లైనఁ బలికింపఁదలఁచి నిరూపింప లేమిన శ్రుల్లు వహించుఁ । గదిసినయట్లైనఁ గౌఁగిలింపఁగ

ళంగిరయారనిబొం హై ననలతనొంచు। నొడఁబడ్డయ లైననడరి పై కొనఁజూచి చెన్నటియగుటని శ్రేష్ఠ బొరయు। లలితవివి
ధవారంబులకుల తాంగి। యెలపిపొలసినయ ట్లైన నెలమిఁగలసి। యభిమతక్రీడనలువంగనవ్వలించి। వెడకిరి స్తభ యల్లని విహ్వ

—* కీచకుఁడుద్యానవనంబున విహరించుట. *—

లించు * వ॥ ఇట్లుబహుప్రకారంబులు సునదనవిళారంబులకగవడి వెగడంచియమందసం త్రా వభరి తాంతఃకరణుండగు
నసింహబలుండు వరిచారికా ప్రార్థనం జేసి మజ్జనభోజనంబులొక్కభంగినడిపినవాఁడై తదనంతరంబ మనో వేదవాన
మోదనార్థంబుమందిరారామభూమికిఁజనిత త్ప్రదేశంబున * చ॥ కమలవనంబుపొంతననుగాడ్పొకయించుకయాదరిం
చఁజి। త్తమునకుదానఁదల్లడముదన్కుటయుంజని గారవంపుచూ। తములకడనిల్చునిల్చియదితాపముఁబెంపిన లేఁతతీఁగజొం।
పముఁజొరఁబాఱునందలఁతపైకొనినగా వెడలుగా వెనుంబతుక * ॥ గీసుడియగాలిఁబువ్వుఁబొడిదన్నుఁగప్పినఁ లగ్గబెగ్గలిం
చునగ్గలముగఁ। గురియు తేనియాలకుఁగొంకు తొగుల్మ। తరుసమీపములకునరిగియరిగి * ఇ త్తెఱంగుననొక్కరుడ నైనవు
గాలూఁదకలీలోద్యానంబునం గలయం గ్రుమ్మరుచు * సీ॥ ఇంపైనప్రియకాననివ్చ వివ్చినమధువాదట వామ త్రాలివి
భనిఁ। జెట్టువల వచరిం చిచుట్టుగ్రుమ్మరిమనోరమనియ్యకొలుపుమరాళవిభుని। ఫలరసమొండొంటికెలమిఁజంచులని
చ్చు మెయిని చొక్కెడుశుకమిథునములను। జమిఁబాసితలిరుజొంపమునకు మెయి మెయిదాఁకంగఁజనుపికదంపతులను।
జూచిచూచియుల్లంబున నేదికోర్కు। లడరఁజిడిముడివడు మ్రాన్నవడు వెడంగు। వడు వెనుంబడుఁగల్లడపడుదురంత। చింత
బారికినగపడుసింహబలుఁడు * ఇట్టి వలవంతవిక్కడక్కడవడిఁదిరిగితిరిగి *క॥ వగమట్టికొనినచిత్తము। వెగడొందఁగమే
నుగలయ వేఁగఁగధృతిపా। తగలనొకతీఁగయింటికిఁ। దగియుండెడుచంద్రకాంతతల్పముఁ జేరెఁ * క॥ అందొత్తిగికీచకుం
డా। యిందీవరనయనవాస్తవిడివేడ్కమెయిఁ। డెందముచనవిచ్చలవిడిఁ। గందర్పుఁడుపెట్టిఁజేయఁగానిట్లనియెఁ * సీ॥
కెంగేలు గేలితోఁ గీలించి నెయ్యంపుమాటలఁదనుమఱుమాటలాడి। కుచములురంబునఁగుదియించి శ్రమమునవరిసిన కౌఁగి
టవింపొనర్తు। నంగుళంబులనల్లనలకలుగబళించి కెమ్మోవి యానిదొక్కింతుఁగళల। మనమామనంబునఁజెనచి కేళీశిఁజొ
చ్చితిసఁదేల్తుసౌఖ్యరసంపునిట్ట। దవివు మొదలైనఁజిసురొ త్తుతమకమునకుఁ। బ్రాఁకువెట్టుచునుగుడఁబైఁబఋచునింతి। విం
తభంగులకెలయించి వెకలిఁ జేసి। యభిమతక్రీడనములకునలవరింతు * వ॥ అనుచు వెండియునిగుతుమనోరథంబులను
భావరతంబులశిశిరోపచారంబులఁ బ్రొద్దుగడపికడగానక * క॥ మాయరవియేల క్రుంకఁడొ। కోయనుకట్టెలతడసె నో
యన్క్రుంకం। బోయెడుఁజూమ్మిన్పడయను। దాయవటిచెననుమనోజతాపముపేర్మిఁ * గీ॥ దివసకానియింకభువనం
బులందిటఁ। బట్టిరాత్రి లేనియట్టుగాఁగఁ। జేసె నెక్కొ విధివిశేషించివాకకా। నేఁడదివముసాగినిలిచెనొక్కొ * గీ॥ అనుచుఁ
గ్రుంకింపరాని ప్రొద్దరసియరసి। శిశిరపర్యంకమున మేను చేర్చి చేర్చి। వంతదలపోసితలపోసి వనరివనరి। మనువవందురి
వందురి పొగిలిపొగిలి * సీ॥ తనికెడువారటంబుననంతకంతకు వెమ్మచునునికికివితుమరయును। నందందఁగది రేపకొంచ
లపాటుచేఁదలఁకుచుని కికినిలుకడయును। గొలుము సంగెడుకోర్కులవెను వేటబాఱుచునునికికినూఱటయును। వాపి
రిఁబొదలెడువగపునందడిఁబడియురుయుచునునికికి నుడుకువయును। లేమిఁదాల్మిగొనఁగ లేకయులందురి। తనువునింద్రి
యములును నముధృతియుఁ। దనవశంబుగాకతల్లడపడిసింహబలుఁడువినమ బాణుబారిఁబొతె * క॥ ఇమ్మెయిఁ ...
రితా। వమ్మునఁబడుసూతుహృదయపద్మ విలరం। దమ్మికొలంకుల మొనుడత। నమ్మలుసోలఁగదివసనాథుఁడు గ్రుం

—(*) సూర్యాస్తమయవర్ణనము. (*)—

కె॥ తదనంతరంబ * క॥ ఇనుఁడుదనకడను నేతెం। చినరాగముఁబొందుటదియుచితమనఁగాఁగెం। పున పెఁజసిపశ్చిమా
శాం। దనజనసంభావనముల గౌరవమందెఁ * ఉ॥ చుక్కలుతోడుతోడఁదలచూపఁదొడంగె ... పుంజవిల్లిక్కడ
చక్రవాకములయుక్కలురోయఁగఁజొచ్చె నేలకెం। పెక్కుచువచ్చెదీవియలయె డైజసోయగము దెసందఁ ... చెక్కు
టరఁబువీథులమునదంబొలసెఁ బునిలకోటికెంతయున్ * వ॥ వదంపడిజారచోరజనంబులలరంజం ద్రాస్తమయంబగుట
యు * క॥ పెనుమిట్టిదిపల్లంబిది। యనితుండఁగనొల్లమునుబయలునొక్కటిగాఁ। గనువిచ్చుటయును మోహ చ్చటయు
ను సరిగాఁదమమున ర్వెనుర్విందోడ్తోఁ * వ॥ అవ్వడాక్వశోదరిపృకోదరుకడకు ... బయ్యె ... * గీ॥

తఁడు పెండ్లికిఁ బిలిచినయట్లు వికచ । హృదయుఁడై తలఁచీరయా యితము చేసి । ద్రుపదనందనఁ జూచినాతోన నీవు । నల్లనం
తంతనరుగు దెమ్మనికడంగి ✽ చ ॥ గమనము వీఁక వేయొకపిశారము పుట్టక సంగరోత్సవో । ద్యమరభసాతిరేకము బయల్ప
డ టించక లేక రోవసం । భ్రమమొకియుం తరయై నఁ బర భావవిరూప్యము గాక ద్రౌపదీ । రమణుఁడు వోఁయె విక్రమధురంధ
రఁడగ నాట్యశాలకుం ॥ వ ॥ చనివివేకరహితు నిహృదయంబునుం బోలె దమోదూషితంబును విదగ్ధవనితా ప్రేమం
బునం బోలె మర్మిరూప్యంబును ఘోరాటవీభాగంబునుం బోలె నిర్మనుష్యంబును గా పురుషలక్ష్మీవిలాసంబునుం బోలెన
నుపభోగ్యంబును సనభ్యస్తశాస్త్రంబునుం బోలె దుర్గమంబును స్వప్నలబ్ధపదార్థంబునుం బోలె సదృష్టిగోచరంబు
నువిషమకావ్యంబునుం బోలె నస్పష్టాలంకారంబును బాలిశరాజ్యంబునుం బోలె జారచోరహృద్యంబును నైనయానర్త
నాగారంబు ముఖభాగస్థలంబుఁ జేరి ✽ క ॥ కెలకులు (బి) తిందిదెసయుం । గలయం బరికించి తనయఖండిడబాహా । బలగర్వ
మయచ్చుటముం । గలిగా మదమత్తభద్రగజసదృశగతిన్ ✽ శా ॥ ధ్వాంతాగారితకుడ్య పట్టిసఘన స్తంభావలీరూప
ముగా । ధ్వాంతాది ప్రవిభాగబోధరహిత ప్రాగ్గారముం ద్దాతర । స్వాతంత్ర్యాసకరంబునై దురభివేశంబైనయానర్త
మునిశ్చింతుండై సతి కేలు వట్టుకొని చొచ్చెన్ భీముఁ డత్యుగ్రతన్ ✽ వ ॥ ఇట్లు జొచ్చి శతటియం జనిమద్యప్రదేశంబున పిరా
టనందనలీలావర్యాంక బరసికనిదానికనతిదూరంబునం బాంచాలి నొసరిలం బనిచి తా నాశయనంబున నుండె నంతం గీచ
కుండు ॥ క ॥ కై సేసి మదవికారో । ల్లాసంబున మేను పొంగ లఘుగతి నుత్కం । ఠాసవవిశేషపాన । వ్యాసంగతరంగితాంత
రంగుండగుచున్ ॥ మ ॥ సింగంబున్న గుహావికేతమునకున్ శీఘ్రంబునన్ వచ్చువా । తంగంబున్ బురుడించుచున్ భవన
పుత్రస్వీకృతంబైనయా । రంగాగారము చేరవచ్చి మతిలో రాగంబు ఘూర్ణిల్లనిం । తింగా ముండిటఁ జేఁడై యింతకనియు
ద్వృత్తాంగజోన్మాదుఁడై ✽ ఉ ॥ స్వాంతము బాహుగర్వఘనసంతమసాంధముగాఁగ శంకయు । కింతయు లేక కీచకు
డహంకృతిముం గలిగాఁగ మంటపా । భ్యంతరభూమిఁ జొచ్చి తటియం జనియారసి సెజ్జ గాంచి య । త్యంతము దావహం
గుడునందు రయంబునఁ గేలు సాచుచున్ ✽ చ ॥ ఘనతరకోపవేగమునఁ గంపము నొందకు నిజాంగకంబులన్ । దనదృతిపెంపు
ప్రొంపచలితంబులఁ జేయనమీరుమూర్తినం । దనుఁ దుదదీయచేష్టలు నదద్వచనంబున చొప్ప నేర్పడం గనుమతి నూరకుం
డెన వికారనిగూఢనిజప్రకారుఁడై ✽ గీ ॥ కీచకాధముండు కిమ్మీరవైరిపైఁ । గేలు సాచియా విశాలనయన । గాదలంచి మేనుగరు
పాఱనిట్లను । మదనఘూర్ణమానహృదయుఁడగుచు ॥ ఉ ॥ వనితమనోహరంబులగు వస్తువు లెల్లను వేడ్కనే నెటిని । కనివియు
మించి తెచ్చితిఁ బ్రియంబునఁగై కొను మెప్పునంగనా । జనములు నన్నుఁ జూచిమరుసాయకముల్ దమదిత్తవృత్తులే । చిన
గొనివచ్చియిత్తురు విశిష్టధనంబులు నాకులంచముల్ ॥ సీ ॥ నాదురూపంబు మనంబునఁ జిక్కనఁ దరుణితరకోర్కెరు నేలసర
కు సేయు । వావివేకమున కానందింపఁగనినయంగ యెట్లు విరహాగ్నిఁ గ్రాఁగకుండు । వాదులావణ్యంబునకు నిచ్చమెచ్చి
నయెలవాగపైఁ బడ కేలనిలుచు । నావిలాసంబులు భావింపఁబడ సినయింతి పుష్పాస్త్రుచే నెట్లు బ్రతుకు । మెఱయనాయ
దుమాటలు తెఱవపెండు । నుల్లములకును నింపారెడునురసులుగావె । యిట్లు నీవొక్కతె లేనన్న నేలుకొంటి । గాక మాటలింకే
టికిఁ గమలవదన ॥ క ॥ అనవుడు మనమున నిస్సీ । యనియుదితనిగూఢభంగులగు భాషణముల్ । తన ప్రియ వినుపించుటకిట్లు
వియోగామృదురీతి భీముఁ డాడని తోడన్ ॥ గీ ॥ ఇట్టివాఁడవుగావున నీవు నిన్నుఁ । బొగడికొనఁ దగునకట నాపోల్కియా
డు । దాని వెదకియు నెయ్యెడనైన నీకుఁ । బడయవచ్చునె యొఱుఁగకపలికితిట్లు ✽ క ॥ నా యొడలు సేర్చినప్పుడు నీ యొడలె
ట్లగు నెదాని నీవెఱిఁగెదువు । న్నెయబలలతో డిదిగాఁ । జేయఁదలంచితివి తప్పు సేసితి గంటె ॥ క ॥ ననుముట్టి నీవు వెండ
యు । వనితలసంగతికిఁ బోవు వాఁడవె యైనం । దను వేఁబడసిన ఫలమే । కనియెదవత్తభవవికారములెల్లన్ ॥ మ ॥ అను
చున్ గ్రక్కున లేచి రోషకఠినంబై హాసమానూ తునె । మ్మనము ద్వేగముఁ బొందఁ జేయ బలసామగ్రీసముజ్జృంభణం । బు
నవానిం దలవట్టి వంచుటయు నేపుం జేవయుం దోఁప వాఁ । డనుమానింపక బిట్టదన్ని కొనికో పాటోపదీప్తాత్ముఁడై ॥ గంధర్వుం

(✽) భీమసేనుఁడు కీచకుని సంహరించుట. (✽)

డను తలంపునం చ ॥ పవనతనూజు బాహువులు పాణియుగంబునఁ బట్టి వీఁకమై । నవనిపయిం బడం దిగిచి యంగము జూచు లమా
సంగతుఁ । జవమున దండతాడితభుజంగము భంగి సముద్ధితాంగుఁడై । ఘనయానముల్ ప్రకోపనభసాతిశయంబునఁ బొం

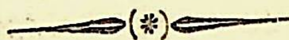
గనుద్ధతిన్ * వ॥ అనుడుఁ గీచకుఁ బట్టవాఁడు నుబలోన్మాదంబున బాహుగర్వగరిష్ఠుండగు హిడింబరిపుఁ డీప్రక్రోధుం
డై వట్టి బెట్టుగఁ ద్రోపాడఁగ నిద్దఱు భుజబలాటోపంబు మెఱయనొండొరుల మిగులం జాలకకొంత సేపువడి మై మైఁ బోరుచు ను
గ్రాకృతిన్॥ అట్టియెడ * క॥ తనయగపాటొరులెఱుఁగుదు। రని సూతుఁడు సనుయభంగమగుటకు భీముం। డనుగొంకుచుఁ
జప్పుడు సేయని గూఢవిమర్దన ప్రహారములఁ దగన్ * వ॥ మల్లయుద్ధనైపుణంబు మెఱయం గడంగి * సీ॥ తిగిచిననడుగులు
దెరలక యొండొరుఁ గ్రమ్మఱఁ దిగుచుచుఁ గడిమి మెఱయఁ। బొడిచిన వెసఁ బీరువోవక యొండొరుసందడిఁ బొడుచుచు నవి
ఁ బెట్టి। యొత్తిన బెగ్గలింపొందక యొండొరు బలువిడి నొత్తుచు నలవు మిగిలి। యడఁగంగఁ బొడిచిన నడచి పాటించుకయు
నలేక వీఁక నొండొరుల నడరి। యడఁగఁ బొదువుదు నలయక నంతంతకగ్గ। లించి మాయముల నొంచి దోర్లీల నెరపి। యు
ల్లసిల్లిన ప్రక్రియ నొండొరుల రౌద్రవృత్తి నొంచుచొండొరులకు వెక్కసముగ * క॥ కదియుచుఁ బాయుచుఁ బట్టుచు। నద
లుచు దుంబడుచు లేచి చలుగుచు నెడదం। బొదలెడు కినుకం గడు బె। ట్టిదముగఁ బెనఁగిరి చలంబు డింపక కడిమిన్ *
క॥ ఇవ్విధమున నేదియుఁ గుఱుపుఱుఁ బెద్దయుఁ। బ్రొద్దు పోర వాయుపుత్రుబలము। తోడుతోడఁ బెరుగఁ దొడఁగె నా కీచకాధ
ము విలావుపిదవఁ దుఱుఁ జొచ్చె * ఉ॥ దాని నెఱింగి యెంతయు నుదగ్రత నా బకవైరి గ్రక్కునన్। వానిన డంగఁ బట్టి పడవై
చి మహోగ్రత వాక్రమించె బం। చానన మేణముం బొదువు నట్లు తదూర్జితశక్తి మద్ధతుం। డై నగసైకసమీరసుతున
కు నిబ్బాటిఁ కీటకు నట్లు వీఁక తోన్ * క॥ ఎగయు నెడ సగ్గమైనను। బిగియాఱుచుఁ బిఱుఁదు సనవి పిడికిట గొరసం
గడు బెడిదముగఁ బొడిచెన్। బగతుఁడు గను మిడిసి నేలఁ బడి తన్నుకొనన్ * గీ॥ పల్లవ ప్రసూన ఫలభరితంబగు
మ్రాను గూలఁ ద్రోచు మత్తగజముఁ। బోలె వివిధరత్నభూషణభూషితుం। డైన సూతుఁ గూల్చె ననిలసుతుఁడు *
క॥ వికృతపు చాపు సంపదుది వేసుక పుట్టినఁ గిట్టి పట్టి చు। స్తకముని బీనదీర్ఘ భుజశాఖలఁ బాదయుగంబు మేనిలో। వి
ఁజొరను గ్గగాఁదుఱి నినించిన కండులతిత్రయైన కీ। చకు ధరణీస్థలిఁ జదిపి చక్కటిముద్దగఁ జేసెఁ దుష్టుఁడై * క॥ తన
కడిమి కలిమి నచ్చియు। మనమునఁ దలఁకడర సూతు మరణంబు గనుం। గొన సటకుఁ దల్లడపడు ప్రియ। వనితకు తనిచా
పు జెప్పి వడిఁ బమ్మత్రన్ * చ॥ అనలము గూఢయత్నమున నయ్యెడ కుంగొని వచ్చి దానిఁ జ। య్యన వెలుఁగొండఁ
జేయుటయు నచ్చెరువున్ భయముం బ్రియంబునుం। బెనఁగొనఁ గాఁగ నుంగొనియె భీతమృగేక్షణ భీము డాయఁ
గాఁ। జనికడు నక్కజంబయిన చందమునం బడియున్న పీనుఁగున్ * ఉ॥ చూచుచుఁ జేరి ప్రేల్మిడుచు చుందల యూచి
విషణ్ణచిత్తయై। యాచపలాక్షి ముక్కవయి నంగుళ మంగది యించిదీనికై। కీచక యింత సేసితి సుఖత్వముఁ బొందుము
గాక యింక నిట్లే చిన నిట్లు గాకుదుగు నేయనుచున్ వెఱఁగందుచుండఁగన్ * క॥ పూనిక నెరపితి సతి యవ। మానముఁ బ
రితాపభరము మాన్పితిఁ బ్రియకిట్లే సని ముదిఁ బొంగెదుపవ। మానసుతుండిట్టులని యెమానిని తోడన్ * శా॥ చింతాశల్య
ము వాసి నే భుజబలోత్సేకంబు నీకెక్కెనే। శాంతిం బొందె నెరోషపావకుఁడు మచ్ఛారిత్ర నింజూచితే। సంతోషించి
తె యిట్లు గాక బ్రదుకన్ శక్యంబె దుర్వృత్తి నీ। చెంతం జేరిన యట్టివీరులకు నా చేతంబయో జానకీ * క॥ అనిన విని సిం
హబలము। డనున వలోకించి ద్రుపదరాజతనయయుఁ। బల్లఁ దనమున మునినిండా। రినసమ్మోదంబు వెల్లివిరిసి పెరయం
గాన్ * సీ॥ కొలువులోపల నిన్నఁ గోపమెల్లెత్తినఁ దలఁకక నిలిచిన ధైర్యమహిమ। నేఁడిందుఁ జనుదెంచి నిర్వికా
రిఁ బ్రజకన్నులు గప్పిన గౌరవంబు। మనవారిలోన నొక్కని నైనఁ బిల్వకుత్సాహంబు సేసిన సాహసంబు। లోకదు
ర్నయుఁడగు నీ కీచకుని నిట్లు ప్రేల్మిడి రూపుమాపిన కడిమి సొంపు। చూపఁ దలపోయ మెచ్చ సంస్తుతి యొనర్ప। నాతరంబనీయు
త్తమనాయకత్వ। మెఱిఁగి తనఁ గొనియాడనే నెంతదాన। మహితగుణపూజ్య సంతోషమగ్ననైతి * క॥ అనువలు
కు గద్గదస్వర। యనములు గాన యధిక్షితిరాసజాంతు ముదం। బునదేలియింకఁ దడయం। జనదని ద్రౌపదికిఁ జె
ప్పె దయ్యన నేర్పున్ * క॥ అనిన విని కీచకుఁడు చ। చ్చినపిమ్మటఁ బుట్టు నవ్విశేషము లెల్లన్। విను వేడ్కఁ గుమనమల రెడు। నన
ఘా జెప్పఁగఁ జెప్పమనుటయుఁ బ్రీతిన్ * మ॥ వరసత్త్వపావిధేయ నిరుపాధిక చిన్మయ కాయగాథ వి। స్తరనిగమైకవే
ద్యగుణ తత్త్వవికాస నియత్వభేద్య సం। స్మరణనిరస్త పాపఘన సంసృతి సంతమస ప్రదీపని। ష్ఠురభుజసార దానవనిషూద
న భక్తజనప్రమోదనా * క॥ చతురానందమయాదు। గ్రాశిరో గూఢమది కిల్బిషా భువనభవ। స్థితిసంహారకరా। వ్యాతి

పుణ్యావణపదారవిందవికాసా * మాలిని ॥ సురపతిదృఢమూడాశోభిరత్నాంశువీథీ । స్ఫురణశుభగపాదాంభోజసంచారకేళీవిరచయకలనారబ్ధవ్యయాతీతసౌఖ్యాం । తరమునిజనహృన్మాద్యన్మరాళ ప్రసన్నా ॥............ *

గద్య * ఇది శ్రీ మదుభయకవిమిత్రకొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన విరాటపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమహాభారతము - విరాటపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీత్వశివాత్మాలంబన । తత్వాశ్లేషాత్తశబలతాసంగతక । ర్తృత్వాదితలీలాత్తమ । హత్వాలంకారభావహరిహరనాథా * వ ॥ దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియెఁ బవనతనయుండట్లు చనిప హానసమందిరంబు వరిసరంబున శరీరప్రక్షాళనంబు సేసియును లేపనంబున విప్రగంధంబు డిపికొని కృతకృత్యుండై శయ్యాతలంబున సంగూర్చుండెఁట యాజ్ఞసేనియు భీమసేనుండంతకు వంటకంబునింటికిం బోయి నిశ్చింతంబున నుండు ననినిశ్చయించిన రత్నశాల వెలువడి రావలివారలం బిలిచి * క ॥ నాపతులగు గంధర్వుల । చే పడి మృతిఁ బొందె వీఁడె సింహబలుఁడీ । పాపాత్ము నిఁ జూడుఁడు శ్వాస పారఫలంబుగాం చెననివలుకుటయుఁ * గీ ॥ వారు సంభ్రమించి వడిగాలుకవియలు । గొనుచు మలివునిసులగూడఁ బాజెన్నృత్తశాలఁ జొచ్చిరత్తటి వాకలఁ కల మెఱింగి కీచకవ్రజంబు * చ ॥ కడు వెసవచ్చి రూపఱిన కాయము నున్న తెఱంగుఁ జూచి బిట్టడలు మనంబులం గదిరి హాయను వారును జోద్యమంది మ్రా । న్పడయెడు వారును గ్రజునిపై బడి మూర్ఛిలనొందువారున । య్యెడకరుగంగనోపక మహిం బెఱచోఁ బలవించువారునై * వ ॥ ఉన్నంతబంధుజనంబులు గూడం బాటికీచకశవంబుగనుంగొని * ఉ ॥ మానవకోటిఁ బట్టి విసుమానపుఁ బీనుఁగులైన వారి నెం । దైన నుగంటిసేయకటయాఱడి వమ్మయిపోయెదుర్జయం । బైన బలంబుగాని తెరువైతనకిత్తఱిఁ దోడుగాకయు । కీకానిమనంబుగీకువరికించునెక్రొవ్విఁ జేటుదవ్వనే ॥ అనుచుఁ డాయం జని * గీ ॥ కరములెయ్యవిశిరమేది కాళ్లు లెచటఁ । జొచ్చె గంధర్వవరులచేఁ జచ్చువార । లెల్లనిట్టులయగుదురో యితనితోడి । యలుకఁ జేసిరో యిది కడునక్కజంబు * వ ॥ అని వెండియు బహుప్రకారంబుల బలుకుచు శోకవిస్మయపరీతచేతస్కులై యున్నంత నొక్క యుపకీచకుండు నిజ సహోదరులం జూచి * ॥ మన మెంతపనివిపలిచిన । వినవేర్చు నె సింహబలుఁడు వేగమయితనిం । గొనిపోవఁగవలయుంగా । కని యండఁ దేర్చె ననుచయాలాపములఁ * ఉ ॥ సూతులు దానికియ్యకొను చుఁ గాదమయన్న కునగ్నియిచ్చువా । రైతగవాచరించు నెడనల్లన ద్రౌపదివీరి చందముం । జూతముగాకయంచు నొకచోఁ దమచేరువనున్నఁ గాంచిసం । జాతమహోగ్ర కోపులయి చారువిలోచనఁ బట్టి క్రూరతఁ * క ॥ పెడకేలు గట్టి పావపు । పొడవగు నిది గాదెయితని బొడవడఁ గింపక । గెడగూడఁ దీనిసీని । యొడలిపయిం బెట్టి కాల్పుటుచితంబనుచుఁ * వ ॥ విరాటునకెఱింగించి చేయువారై చని యంతకుమున్న యావృత్తాంతంబంతయు విని సంక్షుభితహృదయుండై యున్న యతని పాలికిం బోయి * గీ ॥ ఎల్లభంగుల సైరంధ్రి నేముసింహ । బలునితోఁ జంపువార మైతలఁచి నీకు । నెఱుఁగఁ జెప్పంగవచ్చితి మీవునింత । వట్టుమన్న నమాకు నీవలయు ననిన * వ ॥ అతండు మదనమునంబున నీయుపకీచకులచందంబు జూడనే నువారించితి నేని యునుతుగంభలవారు గారనియు గంధర్వులు బలవంతులుగావునఁ దద్రక్షితయైన సైరంధ్రికపాయంబు వొందదనియునూహించి వారలంగలయంగనుంగొని యట్లకాకనుకుంబోలిన తెఱంగు సేయుండనిన నయ యనుమతిగాఁ గైకొని రభసంబున నంజనుదెంచి * ఉ ॥ అంగజరాగమత్తుఁడగున్నతని మ్మెయినైనఁ బ్రీతిసే । యంగలవారమీ జెఱభియాతనితోడనతీఱుఁ గాకయుం । చుం గొనిపోయి హీనమగుసూతకుపీనుఁగు మీఁదఁ బాండుపు । త్రాంగనఁ బెట్టికట్టి రిదయావరివర్జితదిత్తవృత్తులై * చ ॥ అశుచియుఁ గప్పుఁ డుకాలఘువునైన నిజాగ్రజుమేనితోడని । త్యశుచియుఁ బుణ్యశీలయును దాత్తయువాఁ జనునింతిఁ గొంచుఁ గ । ర్కశమతిఁ గీచకుల్పహుమాడబులబాంధవవిప్రలాపముల్ । దిశలదువంజెలంగఁ గరదీవనికాయము ప్రజ్వరిల్లఁగఁ * క ॥ పితృవనము దెసకుఁ జనఁ నా

వభయ భ్రాంతచిత్తయై బాష్పజలోద్గతి మోముఁగప్పనిట్లని। యతిరావముగా నానర్తవాక్రందనముగ ॥ గీ॥ అనదనైతి
చట నాలిసయ్యాలింపుఁ। డకటమీరుగలుగ నాక్రమించి। నన్నుఁగట్టిసూతనందనులిమ్మెయి। వెఱపులేక భంగపఱుచువా
రే ॥ ఉ॥ ఆనతవైరియోజయమహోద్భుతవిక్రమయోజయుంతదు। గ్మానవిఘూర్ణమానరిపుమర్దనయోవిజయాభిధాన
తే। జొనిహాతాహిత ప్రకటశూరగుణప్రతిభాసయోజయ। త్సేనవిరోధిబాహుబలజృంభణభంజనయోజయత్సబలా ॥
సీ॥ తొడఁగిన వనిచలంబెడపక యతిమహోరంబైనఁగడతేర్చుప్రభువులార। పెనఁగిన వైవస్వతుని నైనఁగడిమి మైంబ్రేల్మిడిఁ
బరిమార్చు వీరులార। శరణార్థియగు దుష్టశాత్రవునైనను గరుణ రక్షించు సత్పురుషులార। యర్థికిఁ బ్రాణంబులైన నడ్డావ
కతముకించియిచ్చు నుదారులార। నాథులార గంధర్వ రత్నంబులార। నన్ను నవకీచకులు దమయన్నశవము। నందు బంధించి

—— ॥ భీముఁడు వకీచకులం జంపి ద్రౌపదిని విడిపించుట. ॥ ——

కొని వేసనరుగుచున్న। వారురక్షింపవేగరావలయు మీరు ॥ చ ॥ అవిపలవించునయ్యెలుఁగులా పవమానతనూజుఁ డేర్చ
డగ। వినిమది నాదు వల్లభకుఁ బీంచ్రు రుగ్రష్మ అవింత చేసిరే। యనుచు సరోషసంభ్రమత నాయితమై వెసఁబాటి వప్రలం
ఘన మొనరించె సుప్తముగ గ్రక్కున ముట్టెడు దానికిం దగన్ ॥ గీ॥ ఇట్లులంఘించిపోయి పరేతభూమి। యొద్దనలుదిక్కులును
జూచి యొక్కయున్న। తావనీజంబు వెఱికి రౌద్రాతిరేక। మడర నిజభుజశిఖరంబునందమర్చి ॥ మ ॥ వికట భ్రూకుటి ఘో
రఫాలకలితస్వేదోద్భవుండుం జఱ। ద్విశృతోష్ఠద్వయుఁడుం బ్రవర్ధనదశావిర్భావ సంభావితాంగకుఁడుం జిత్రవిధానవో
హలసమగ్రక్రోధవేగుండునై। బకవిధ్వంసనుఁడయ్యెడన్నిలిచె శుంభన్మార్తివిస్ఫూర్తితోన్ ॥ తదనంతరంబ ॥ గీ ॥ సూ
తు శవముతోడ నేతెంచువారలు। దవ్వుదవ్వులనయుదగ్రరూప। కలితుఁడైన భీముఁ గనుఁగొని నడువక। నిలిచిరంతనంతఁ
నలఁగఁబాఱి ॥ మ॥ ఇదెగంధర్వులు వచ్చి ముట్టకొనిరింకెట్లో కొక్కయంచుర్భయం। బొదవం బల్లములం బడాగియుసమీ
ఫోర్వీజముల్ ప్రాకియున్। జెదరం బారియు నీరుచొచ్చియు ననిశ్చేష్టం బదద్వంద్వముల్। గుదివడ్డన్ వెగడొందియున్
భరితసంక్షోభాత్ములై రత్తఱిన్ ॥ ఉ ॥ సూతులు భీతులై ద్రుపదసూతిస మేతముగాఁగన గ్రజ। ప్రేతమువైచి వీటి దెసఁ
బెల్లుగఁ బాఱఁ దోడం గిరన్ వడిన్। వాతసుతుండు ముట్టికొని వారిఁ బడల్ప డప్రేసియందఱన్। జేతుల తీఁటవోను బుము పే
సెఁ శృంఖలవిక్రమంబునన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున నూటయేవురుపకీచకులను సమయించి శమితక్రోధుండై వచ్చి పాంచా
లిబంధ మోక్షంబుగావించి యింక నిశ్చింతంబునను దేష్ణనివాసంబునకుం జనుమని యవ్వెలంది వీడ్కొలిపి తాను వేఱొక్క
మార్గంబున మహానస గృహంబునకుం జనియె నంతట సమయంబున విరాటుండు గీచకానుజులు గంధర్వపతులచే నిరవశే
షంబుగా మృతింబొందిరని విని చకితచేతస్కుండగుచు నిజసహోదరమరణశోకాయత్తచిత్తయైన జీవితేశ్వరి నాశ్వా
లాపంబులననూనయించి యిట్లనియె ॥ గీ॥ చంద్రవదన యింకనైరంధ్రి యిచ్చోటు। వాపవలయు నేమిభంగినైనఁగడగి నా
రుపలుకుగాఁ జెప్పవెడలుట। కనుగుణముగ నమ్మృగాక్షితోడ ॥ గీ ॥ పురుషులాలతాంగి పొరువునఁ బోయినఁ। జేటువచ్చుఁ
గానఁ జెప్పనేను। వెఱతు వాఁడువారు వెరపుతో మృదువచో। రచనఁ జెప్పు టరయనుచితవృత్తి ॥ ఉ ॥ ఆకమలాక్షి రూప
మహిమాతిశయంబు మనోహరంబు భో। గైకపరాయణుల్ పురుషులం గజుఁడ ప్రతికారచేష్టిత। స్వీకృతలోకుఁడట్లగుట
జేటు పురంబున వారికెవ్వరున్। గాకెటులుండునిట్టియపగాఢపుపాత్తుమనంగవచ్చునే ॥ క ॥ అనినిశ్చయించి పలికిన। విని
కేకయరాజపుత్రి విభుతలఁపు మనంబునకుఁ బ్రియంబగుటయుఁ గైకొనియావనియట్ల చేఁతకుం బూనెదఁ గన్ ॥ క ॥ అం
తంగుఁతీనందన। కాంతాచింతామహాంధకారము తోన। త్యంతంబునుచ్చరించెను। సంతమసంబనఁ బ్రభాతసమయంబ
య్యెన్ ॥ వ ॥ పదంపడి పద్మినీప్రమోదసంపత్కరకిరణుండగు నరుణకిరణుండుదయించెనట మున్న పాంచాలిస చేలస్నా
నంబు సేసి రాగాది వికారనిరాసంబునఁ బ్రసన్నయైన బుద్ధియుంబోలె సింహబలప్రభృతకీచకవిధ్వంసనంబునం దెలివొం
దినుందమందయానంబునఁ బురంబుఁ జొచ్చి రాజవీథిన రుగుదెంచునవ్వాడు ॥ సీ ॥ మనకీచకుల కెల్ల మారియై పుట్టిన సుదతి
యో యెడు నని చూచువారు। నద్దిరా నీకుఁ గ్రొవ్వు టుగదే చూతుగాక నితలచూపక యడఁగువారు। నలవోకగనుఁగొనియుం
తరంగము బిట్టు బెదర మాఱు మొగంబు పెట్టువారు। నెదురుగావచ్చిన నెంతయే నియ్యదవ్వు గలుగ వేఱొక త్రోవఁదొలఁ
గువారు। ముట్టఁబడి సేనఁగంపంబు పుట్టనోదిగి। యుండువారుఁ గరంబున నుదరమవ్వ। లించియమ్మా రొరక్కసియంచునుల్ల

ములుకువాఁడునై పురజనంబులు దలంకె * చ॥ పులిఁ గనుఁగొన్న లేఁడులును బోలెన భీతిఁ గలంగు వారి న! న్నెలఁతుక యంత

రంగమున నిండిన హాస్యరసంబు మోముపై। వెలివిరియంగ నీకచవివేచన హానసశాలవాకిట। న్నిలిచిన భీము సేనుఁగని నె

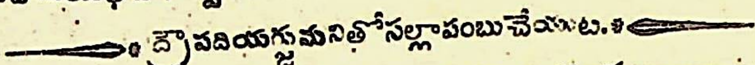
య్యమెదం జిగురొత్తుచుండఁగన్ * క॥ తన యంతన యటు పలుకుచుఁ। జనువిధమున నతని దిక్కు చక్కని చూడ్కిం। గనఁ

గొనక ద్రుపదనృవనం। దనయిట్లను నిజకృతార్థతం దెలుపుటకున్ * గీ॥ కీచకుల దెసఁ బుట్టిన క్లిష్ఠమంబుఁ। బాచి నన్నురక్షిం

చిన వరసుధర్మ। రక్షికిఁ గంధర్వ పతికి నిరంతరంబు। భక్తియుక్తిమై బ్రణమిల్లి బ్రదుకుదాన॥ అనిన విని యాసిలనందనుండును

గూఢవచనచాతుర్యధుర్యుండై యిట్లనియె. చ॥ అతి వయి పాయము ల్బొరయు నవ్వనితా వశత క్కెనే వియా। వతివకత్వ

తలంపమ గపాడెయెల్లోకము పాడియే భవ। త్పతులిటులాచరింపఁగ దాభవదీయము నోను వర్తనా। స్థితి సుదితంబువార

ద్రౌపదియర్జునునితో సల్లాపంబు చేయుట.

లనతింపఁగ నేలని సర్గావృత్తముల్ * గీ॥ ఇట్లు దమ్ము విరూపింపని తరజనము। లకు నశక్యంబుగాఁగ సల్లాపరసము। ననుభవిం

చుచు నల్లనల్లన లతాంగి। యరిగె నర్తనమంటపోపాంతమునకు * వ॥ చని విరాటకన్యకలయాటఁ జూచుచుండుంబున నండు

బురందరనందనుం గనుంగొనుచు న ప్పాంచాలి నాలోకించి యతండును దాదునుద దభిముఖులుగా వచ్చి యక్కన్నియలు

ట్లనిరి * చ॥ కీచకకోటి చేతనొకకీడును బొందక వచ్చితమ్మ ని। న్వేచిన దుర్మనుండు జమునింగొలువం జనె నమ్మ యంతయే।

కేచిన సూతులీ యొడలికింత యపాయ మొనర్తురమ్మ వే। ళాదివిరోధులందు నమెఁగా యిటు ముట్టుమరమ్మ నీ పతుల్ * వ॥

అనితారు మున్న విన్న కీచకవృత్తాంతంబున కనుగుణంబుగా నుపచారంబులు వలుకుచుండ నా బృహన్నల సైరంధ్రికిట్లని

యె * క॥ ఆపాపాత్ములనీచ। వ్యాపారగ్రహము వారలందఱు మృత్యు। ప్రాపితులైన తెఱంగును। నీ పలుకుల నెఱుఁగవ

లయు నెలఁతుకమాకున్ * వ॥ అనిన విని బృహన్నలకు సైరంధ్రి సాభిప్రాయంబుగా నిట్లనియె * గీ॥ కన్నియలకాటఁ

జెపుచు నున్న నీకు। నకట సైరంధ్రి యిప్పాడేమయ్యె నేని। ఖేదమెదనించుకయు లేమిఁగా దెసప్పి। శానసంబుతో నన్నిటుల

నుసు టెల్ల॥ అనిన బృహన్నల యిట్లనియె. క॥ నీవు వగలఁబడుటకుఁ దుః। ఖావేశముఁ బొంద నేనికర్థతను గుని। య్యేవపుఁ బుట్టువు

వుట్టిన। నావగ పెవ్వరికి నెక్కనలి నదళాక్షీ * క॥ నీతోడి వరిచయము లే। దేత పోయఁగ నసంధ్య వేఁదును నీ వి। ట్లాతురవ

నుట కునామది। నేతాపము లేదు నైజమెఱుఁగవు కంటే. వ॥ అని తాను నిజసహోదరుల యట్ల సోతె వేషాంతరంబు దాల్చి

నయంతియకాక యూర్వశి యిచ్చిన శాపంబనుభవించుటకు శరీరాంతరవరిగ్రహంబు సేయుటం జేసి రిపుమర్దనంబున

కు వెరవుగాదని కిగుప్తసాభిజ్ఞానంబుగాఁ దెలిపిన బలసూదన సూను పలుకులు విని పాంచాలి యంతస్స్మితకమనీయ సో

యనుచు నిట్లనియె * గీ॥ అల్ల కాక యింతయ నేల నీ మది। తెఱఁగు గొంతయేను నెఱుఁగకున్న। దానఁ గాను నగరఁ దగవు మై

నీవువ। ర్తించుట యకరంబు ప్రియము నాకు * వ॥ అనుచుం గన్యకాజనపరివృతయై యరిగి యంతఃపురంబు సొచ్చి సహో

దరమరణశోకాతుర యగు కైకేయికడకుఁ జనునప్పుడు * సీ॥ ముదమున నెలమి సొంపొదవి నెమ్మోముపైఁ దోఁపంగ వచ్చునఁ

ద్రోచి త్రోచి। నలినుల్ల సిల్లు చలలిత లోచనదీప్తులడఁగనుంకించి నాఁగి యాఁగి। సంతసంబున బాలికనులగు చెయ్యాలు

దొడరవచ్చునఁ జేయుకుడిగి యుడిగి। మదమున నుబ్బుమై మాట నాటుకకు రాఁగడఁగిన నాడక కడపికడపి। ధీరయై యిట్లున

వ్మాదపూరమున వు। గరువతనమున బలితంపు గట్టవెట్టి। వెలఁది యెఱుఁగని యదివో లేనికృతి లేక। యల్లనెప్పటి యట్టులయ

రుగుటయును * క॥ భయశోకంబులు తన దుహ్ల। దయమునఁ బిరిగొనవిరాటధరణీనాథు। ప్రియసంభావన సేసెపినయ

పూర్వముగాఁగ సుపనందనకుఁ దగన్ * వ॥ ఇట్లు సంభావించి యత్తరుణిం దనపరిసరంబున నునిచి కొని తదీయవదనం

బాలోకించి * గీ॥ నీవు చక్కని దానవు నెలత ధైర్య। రహితచిత్తులు మగవారు రాజు దీనిఁ। దలచి భయమందినిన్ను నీవలచు

నెడకు నరుగునట్లుగఁ బ్రార్థించి యనుపుమనియె * వ॥ అసితనయనంబునం గదిరిన యనుజనీ రోగతాపంబు తక్కుటంబును

టయు వెండియు నిట్లనియె * క॥ బిరుసులగు వగలుగలరని। తరమిడి చంపింపఁ జూచెదవు జనములు నీ। పొదువుసఁ బోవెఱతురు

మా పురమునురాష్ట్రంబు వెడలి పొమ్మెందైనన్॥ అనిన విని విరాటవల్లభకు సైరంధ్రి యిట్లనియె * ఉ॥ ముందటి యట్లయుం

కఁబడు మూఁడు దినంబులమాత్ర ఋక్ష భవ। న్మందిర వాసమియ్య కొని నంగడ తేరు మదీయవాంఛయుం॥ తండగఁదోఁచిన

త్పతులు దాత్తమతిక్షభవదీయ వాంఛితం। బుందలకొల్పఁ జాలుదురు పూర్వమునఃప్రమదంబు సేకుఱున్ * క॥ కృతమెఱుఁ

సుమరువకారా! ప్రతమునవర్తిలుదు శేవుసువదలరుగరుణా । స్వాతులీనరవతికిశుభ। ప్రతిపాదకులగుసు రేమిభంగుల నై
ర్గా॥ కావున ✻ క॥ సైరంధ్రియిట్టులనుటకుఁ। గారణము వలంప నేమిగా నోపునెయం। చారసిబహు ప్రకారవి। చారముల
వజొచ్చుటకుగుసరసిజవదనా ✻ క ॥ ఇదియేమియైన నేమగు। మది నాకీ చింతయేలమన్న నయొల్లఁ। దుదిఁ జెలువక ప్రార్థ
నసే। యుదుగాకని నిశ్చయించుటుచితమెనీకుఁ ✻ చ ॥ అనినసుధేష్ణ యిట్లని యెనట్లవునంతపుశద్గృహంబునం । దునికిక
సహ్మింపఁదొశివజోచితవృత్తిఁ జరింపునాదునం । దనులమదీయవల్లభునుదాత్తమతిం బరికించికొమ్ము నీ। మనమునకెట్టులట్ల
జటసమస్తమునట్టుల చేసెదందఱ ✻ క ॥ అనియీయాఁడిల్లఁబలికిన। వినితొల్లిటియట్లను చితవృత్తి ద్రుపదనం। దనయుం
డెనట్టిమెడని। ట్లని మోసిరిజనులుపురమునందునుభూమిఁ ✻ చ ॥ విరటుమహుఁ దికీచకుఁడు విక్రమదుర్దముఁడన్యసై
న్యభీకరమహనీయమూర్తిబలగర్వసమాగ్రతచిత్తుఁడెందు నెవ్వరుసరి లేరు వీనికన వాలిననదండి మగంటఁ జూడన। చ్చెరుగవ
నచావునచ్చెనటు సేసినవారలెట్టివీరులో ✻ గీ ॥ సింహబలుఁడు గంధర్వులచేత నెక్క। సతికిగానిట్లు ఘోరంపుచా
వునచ్చె। నకటరిత్తపరిత్తమతాన్యవనీశు। లావుగోల్పోయెసూతకులంబువోలి సె ✻ వ ॥ ఇవ్విధంబునం బ్రవర్తిల్లుజన

దుర్యోధనుని వేగులవారు పాండవుల వెతకి కానక వచ్చుట.

వాదంబు గ్రమక్రమంబున సమస్తదేశంబుల నెరసి చెల్లుచుండెనట్టియెడ ✻ ఉ ॥ పాతకియైన యోధనుఁడు పాండు
తనూజులు సల్పుచున్న యజ్ఞాతవిధివ్రతంబు గలుషంబుగఁ జేయఁదలంచి పంచిన । భూతలమెల్లఁ జూచి మనువారెయెడను
వ్వను చెప్పఁ గొన్నసం। కేతపుచోటఁ గూడఁబడి ఖేదముఁ బొందుచు వారలందఱుఁ॥ మగిడి వచ్చి హస్తిపురంబుసొత్తెంచి ✻ సీ॥
వరుస నేనుంగులు గురిసిన దానధారావలి తగు కలయంపి గాఁగ । రాజులసందడి రాలిన తొడవులు మఱిసిరాలిన పాడి మ్రుగ్గు
గాఁగ। గాంతలసంకులగతి ద్రెస్సితొరఁగిన హారముల్ పుష్పోపహారములుగ । నేమేమయనిమొగినెత్తిన వరదేశిదొరల
పావడములు తోరణముగ । సహజమైన యలంకారమహిమ నతిశ । యిల్లు మహనీయవైభవమెసక మెసఁగ । వరలు నరప
తిమందిరద్వారభూమి। చేరనరిగి యా వేగులవారు ప్రీతి॥ సముచితంబుగాఁ బ్రవేశించి ✻ గీ॥ ద్రోణగాంగేయ భానుమత్సూ
నుకృపసు। శర్మ గురుసుత శకుని దుశ్శాసనులును । నార్యజనములుఁ గొలువ మహార్హకాంచ। నోన్నతాసనమునఁ గొలు
వున్నవాని ✻ స్రగ్ధర ॥ మాలిస్రక్సంగరంగన్మధుకరపటలీ మానసాకృష్ణవిద్యా । శాలిస్ఫారాబ్జరేఖాం జలిపుటఘట
నాచారు ఫాలస్థలత్వా। పాలశ్రేణి విశాలాంబక కుముదవనీబాంధవాయత్తచంద । శ్రీలీలాగాఢకాంతిస్మితవదనరుచి
స్ఫీతు నాగేంద్రకేతుఁ ✻ వ ॥ కనిజయజయశబ్దపూర్వకంబుగా సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ✻ క ॥ మొ
గిచిన తేతులు ముందట । నిగిడించి నితాంతవినయనిరతిఁ జారుల్ । దగవిన్నవించిరిట్లని । జగతీశ్వరునకు నిజప్రచారం
బెల్లఁ ✻ క ॥ దేవర యానతిఁ బాండవు । లేవుగ ద్రౌపదియునున్నయెడ యేమరయం । గా వెదలి వారు సనిన త
హావిపినంబులకుఁ దొలుత నరిగితిమి వెసఁ ॥ అందు ✻ గీ ॥ పరఁగఁ బొదరు పొదరు వల్లంబు వల్లంబు। మ్రాను మ్రాను మదు
గమంపు చోటు। దుర్గమంపుచోటు దొనదొన గుహ గుహ । యాదిగాఁగ నెంచనరసి యరసి ॥ ఒక్కయెడనరదంబుల
రిగినచొప్పు గాంచి వాని వెంబడించని చని ✻ క॥ కేవలసూతులతోడన। పోవుటగని వానిఁ జేరఁ బోవక యీవియుం। కేవంకఁ బో
వునొకో యన। భావనఁ బోయితిమి వానిపజ్జనయేముఁ ✻ వ॥ అవియును ద్వారకానగరంబునకరిగిన ✻ క॥ అందులనుండుదుర
నునా। సందెల్లము గాఁగఁ బెక్కుచందంబులను । ట్టుండిరిగి తడవిపంతీ। నందనులంగాన లేక నానాథఁ గిఁ ✻ వ ॥ విచ్చి
నని సమస్త దేశంబులు గలయం గ్రుమ్మరికొండొకయును పేతు లేకపఱవుతోడి దయ కాఁబరికించుచుబయలను నాలస్యంబు
దక్కి యెలంబునట్ల శోధింపుచుఁ గీడై ననుదాసీనతయునుడిగి మేలుచందంబున సంభావింపుచు వివిధప్రకారంబులయిన బ
హు ప్రదేశంబులు రోసి కౌంతేయులం గానక సంకేతస్థలంబునం గూడికొని మావర్తించిన తెఱంగు దేవరకు నెఱింగించి
యట దివ్యచిత్తంబున నవధరించిన భంగి సేయువారమై చనుదెంచితిమి మాకుఁ జూడఁ బాండవులు పొడవడంగిపోయిరి
కానియీలోకంబున మనికి గలిగిన నగపడకుండ నేరరనితోఁచె నిది కార్యంబున్న రూపు మఱియొక్కవిశేషంబునం బ్రియం
బందివచ్చితిమిది త్తగింపుము ✻ సీ॥ మత్స్యదేశాధీశు మఱఁదిఁ గీచకునిఁ బుణ్యోజ్జ్వలాకృతియగు నొక్కవనిత। కతమున నడు
రేయి గంధర్వులతిరహస్యప్రకారంబునఁ జంపిరది యు । నక్కజంబాయుధవ్యాపార మేమియు లేదు శిరంబుగా ల్గెబు

క్కలోనికిఁజొరఁద్రోచి పీనుంగుముద్దగాఁ జేసివైచిరి దుష్టచిత్తులైన। యతనితమ్ములనొక్కండినైనఁదప్పి। పోవనీకయారా క్రియపాదివిచిత్ర। నిహతిఁదెగఁజూచియనిరూపణీయదుర్ని।వారవృత్తిమైనరిగిరికారవేంద్ర * వ॥ విరాటుండుపగతుండుగావునఁదదీయవ్యసనంబెఱుఁగింపవలయుననివిన్నవించితి మదియట్లుండెఁ బాండవులనన్వేషించువవియిటమీఁదఁజిత్తగించినతెఱంగానతిచ్చునదియనినవినియట్లచేయుదముగాకయానివారలఁబోవంబనిచి కొందొకసేపుచింతాక్రాంతుండైయన్మహీకాంతుండమాత్యులంజూచియిట్లనియె * గీ॥ సమయసముచితకృత్యంబుచక్కఁజేసి। పాండవులురాజ్యమునకాసపడకమున్న। యరసియెఱిఁగియరణ్యంబునందుఁదొంటి। యట్లయిడుములఁగుడువఁబోనడువవలయు * క॥ ఎఱుఁగుటదుర్ఘటమెవ్విధి। నెఱుఁగంగావచ్చుమీరలెల్లనుమీమీ। యెఱిఁగినచందంబులునా। కెఱుఁగింపుఁడువారివెదకియెఱుఁగుతెఱంగుల్॥ అనినరాధేయుండిట్లనియె * గీ॥ వివిధదుర్నిరూప్యవేషముల్గైకొని। నిఖిలదిశలయందునిపుణవృత్తి। నెఱుఁగునట్లుగానవేసులఁబుచ్చిన। నెల్లినేఁటిలోననెఱుఁగఁబడరె * క॥ అనుపలుకులువినిదుశ్శా। సనుఁడేమియుసరకుగొనకసమ్మదలీల। ననుఁడైనిజాగ్రజన్మునిఁ। గనుఁగొనియిట్లనియెగాఢగర్వస్ఫూర్తిన్ * చ॥ వలవదురోయఁబాండవులవారొకయింతవలేనిత్రిమ్మటం। బలమతివన్యసత్త్వములపాల్పడిచచ్చినచోటఁబూరియుఁ। మొలువదెయింతకింకిటవసోముదమ్మస్ఖలితంబుగాఁగవి। చ్చలవిడిరాజ్యలక్ష్మిఁదగుచందమునంగొనియాడుముస్నతిన్ * వ॥ అనినవినిదరహసితవదనుండగుచుఁగుంభసంభవుండిట్లనియె * ఉ॥ ధాత్రసమగులార్యనుతగౌరవదీప్తులువర్ణనీయసా। భ్రాత్రులుదాత్తదేవబలభవ్యులుదివ్యసమానలావృథా। పుత్రులువారినాపదలువ్రెందునెరయోపినవింకనైననీ। ధాత్రిగడంగియారయువిధంబు

భీష్ముఁడు దుర్యోధనునితో ధర్మరాజు సుగుణంబులఁ జెప్పుట.

లుసెప్పుడునేర్పులేర్పడన్ * వ॥ అనినవాతనిమాటలాదరించిభీష్ముండిట్లనియె * ఉ॥ నల్లవృనిక్కమాడెన్నవనందనుఁడుందటద్రోణుఁడొక్కఁడుకాఁ। డెల్లమువాడుబాహుబలధీబలదైవబలంబులొప్పవ। రీల్లుదురమ్మహాత్ములకరిష్టములేమియునెందునేలవా। టిల్లెడువారిఁగాన్పనుగడించితదీయమహానుభావతన్ * క॥ వారలునువీరలునునా। కారయఁగానొక్కరూపమైవనుగార్యం। బీరెఱిఁగింపవలయుననిన। కౌరవపతినన్నునడిగెఁగాననితవిశిక * క॥ కలరూపెఱిఁగింపంగా। వలయుంజెప్పెదమదీయవచనములుహితంబులుగాఁగనిశ్చయస్థితిఁ। దలఁచియనుష్ఠింపబుద్ధిదలకొనునేనిన్ * సీ॥ బ్రాహ్మణభక్తియుఁబరహితశక్తియునిర్మలమతియునునీతిరతియు। సత్యభాషణమును సాధుపోషణమునుజిరవితరణమునుసేవ్యగుణము। సన్మార్గరతియునున్నతశితుయునంచితోదయముఁగృపాతిశయము। బంధుసంప్రీతియుభవ్యవిభూతియుశాస్త్రాధిగమమునస్ఖలితదమము। సజ్జనస్తవనీయసౌజన్యములును। ధర్మసంచితబహుధనధాన్యములును। గలుగునక్షీణపుణ్యదోహలుఁడుధర్మ। సూనుఁడున్నదేశంబునమానవులకు * క॥ మఱియునునొక్కవిశేషం। బెఱిఁగించెదనతనియున్నయెడగోధనముల్। మెఱుఁగెక్కిపాఁడినేమిటఁ। గొఱతపడకయుండఁజేఁపెకురియుచునుండున్ * వ॥ కావుననట్టిదేశంబెయ్యదియగునంచుఁగుంతీతనయులవరయంబనువవలయుననినఁగృపాచార్యుండిట్లనియె * క॥ ఆరయఁగనయ్యెడుతెఱఁగులనరయుటకార్యంబువారివాలస్యములే। కరయునదిపెక్కుభంగుల। నరసినఁదోఁచెదరుగాకయదియట్లుండెన్ * ఉ॥ వారలుపూనినట్లవనవాసముసర్వరిపీరువేఁచిత। మ్మారయఁగాబయల్పడనియట్లుగనుండెడువత్సరంబునుం। జేరువచేరువల్గడచెజ్జితములంగలువంబులమ్మహా। వీరులకీన్నపాలునెడవీరికినూరకయుక్కకర్జమే * క॥ అలుచైనసుబగతునిదెసఁదలఁపుగబుగవలయుననినదరోజ్జ్వలదో। ర్బలులగుకౌంతేయులమన। మెలమికలిమినచ్చియిట్టులేమఅనగునే * చ॥ మనబలమెంతయంతయుసమగ్రసముద్యముదుగ్దమంబుగా। మునుమునుగూర్చితోడువడుమూఁకలకుందగుమైఁగ్రమక్రమం। బునసెఱుగించిరాఁబనిచిభూరిసముజ్జ్వలసైన్యజృంభణం। బునసెఱవొందియునిక్కమురుభూపతికిప్పటికార్యమారయన్ * గీ॥ పాండురాజసుతులుబాసమైనడవడి। గడచికయ్యమనకుఁగాలుద్రవ్వ। కున్నయట్టులైననిన్నరవాధుతో। సంధిసేయుటొప్పనముచితముగ * క॥ ఏదిచలంబుననొంటికిఁ। జూచినయవ్వటికిమనకుఁజూడంగార్యం। బేచందంబునఁదెఱఁగగు। నాచాలుటకోర్వవలయునదియట్లుండెన్ * క॥ వారలువేఱటపోపెఱ। వారలఁదనుభంగిమనకువశ్యులఁజేయన్। భూరిబలయొతులమగుటయు। కారణమసుటనుమతంబుగాదెమీకున్ * గీ॥ ఇవ్విధంబునఁదమతమయెఱుఁగుతెఱఁగు। లందఱునుజెప్ప వినికురు

నందనుండు దగవిచారించి కార్యంబు తెగువ గాంచి। యెలమి వారలఁ గనుఁగొని యిట్టు లనియె ◦ గీ॥ సింహబలుఁడు భీమసేనుం
డు శల్యుండు హలధరుఁడు సమానబలము వార। లొండొరులను గెలుచు నుత్సాహమునుగల। రుద్ధతులును బాహుయుద్ధప
టులు ◦ క॥ ఈ నలువురభుజశక్తుల। తో నెనయఁగఁ జాలునట్టి దోర్బలమెందుꣳ। గానము గావున వీరల। లోనన యొండొరులక
ని గెలుపు సమమగుం గాంచుꣳ॥ తక్కిన వారలా తనికిదప్పులచోటుల వారు వాయుజుం। డొక్కఁడయి యంక సింహబలునుద్ధతిమాన్చిన
మాన్చు వాఁడతం। డొక్కఁడ నిల్చెఁగా వలయు నాసతి ద్రౌపది గాఁదనో పువే। యొక్కరుఁడాజిఁ గీచకుల నోర్వఁగఁ జాలమి మీ రె
ఱుంగరే ✱ క॥ గంధర్వుఁడను నెవంబున। నంధతమసగూఢవృత్తి నవిలసుతుఁడు గ। ర్వాంధమతియైన సూతుస। బాంధవముగఁ
జంపెఁ గాక పరులకు వశమే ✱ వ॥ పితామహుండుపదేశించిన లక్షణంబులు నద్దేశంబునం గలిగియుండుననివిందుము పాండ
వులు ప్రచ్ఛన్నవేషులై విరటు ప్రోలవసియించిన వారుగావలయు నతండును ప్రతిభటుండై భగించుచుండుం గావున నతని
పై నెత్తిపోయి తదీయ గోధనంబుల గ్రహించిన ధర్మతనయుండును దమ్ములు నడ్డవడం బటఁ దెంతురయ్యవసరంబున మన
ము సమయభంగంబు సెప్పి వారలం గ్రమ్మఱం బండ్రెండు సంవత్సరంబులు వనవాసంబు సలుపం బుత్తమ యైన ప్రతిహ
తంబు గాఁ జతురంత భూచక్రంబాక్రమించి కీర్తనీయుల మై వర్తిల్లుదము కుంతీనందనులందు లేక తక్కిన మత్స్యపతి స
పస్తవస్తువులును జూఁఅగొందమదియును లాభంబయెల్ల భంగుల దివ్వటికిది యె కార్యంబు మీకునుఁ దగుఁ జూడఁబోలు నే
ఁ దీనికనురూపంబగు నుద్యోగంబు సేయుండనినఁ ద్రిగర్తాధీశ్వరుండును సుశర్మ తొలుతఁ గర్ణదుశ్శాసనులతోఁ గొండొక
ప్రసంగించి వారలయను మతిన వనీపతితో నిట్లనియె ◦ క॥ కేకయ సాల్వురతోడుగ। నాకీచకుఁడాజి నన్ను నవజితుఁ జే
సెꣳ। జూకుండ మున్ను యొక వరి। నాకాతనితోడ భండనము లేదయ్యెꣳ ✱ ఉ॥ భంగముతోడనున్న ననఁ బంపు విరాటుని
మీఁద భూమిపా। జెంగటనుండువాదయిన జీతపుటాళ్లు సంతతంబువా। నింగడుగాసి సేయునతనిం జెలువందఁ జేయుయ్యె
ముట్టిన। ప్రాంగముఁ జూఁఅ దెచ్చెదన హంకృతియేల నడంచి వచ్చెదꣳ ✱ గీ॥ ఉడ్డవిడీన వసుల నూఁచ ముట్టుగఁ దెత్తు। నతడు
వెనుకవచ్చి యడ్డపడిన। చోటఁ బాండురాజసూనుల నరయుదు। నెల్ల భంగి దీవికేనతగుదు ✱ అనవుడుఁ గర్ణుండిట్లనియె ✱ క॥
బరవసము మైఁ ద్రిగర్తే। శ్వరుఁడిట్లను టుచితమింక జననాయకుఁడే। ప్పరుసన నానతియిచ్చెనె। దొరలేమ నిరట్ల చేయుఁడు
ఁ గార్యము గుꣳ ◦ చ॥ అనుని నసూనుమాట విని యందఱఁ గన్గొని పెద్దలెల్లని। న్నను మలిసేయ సైన్యములనన్నిటిఁ బన్న
గఁ బంపు రెండుమై। లనడు తమిత్రిగర్తబలబలంబుల ముందటఁ బుచ్చి వానిపో॥ యినమటు వాఁడు పోదను నియెంగురునాథుఁ
డు దుస్ససేనుతోꣳ ✱ చ॥ అనుట యుఫాలభాగకలితాంజలియై యతఁడట్ల చేయువాఁ। డనని నమేదినీశుఁ దృఢంబగు నిశ్చ
యమెల్లవారునై। కొనుటకుఁ గార్యభార్యము నపందగఁ జుట్టునున్న వారలం। గనుఁగొని యాదరాధిక నగౌరవ భావన
తోడ నిట్లనుꣳ ✱ ఉ॥ మున్ను సుశర్మదాను బలముం గొని గోవులఁ బట్టఁ బట్టినꣳ। వెన్నడి వచ్చు మత్స్యపృథివీపతి సేనల నెల్లఁ
గొంచు శౌ। ర్యోన్నతి చూపువాఁడయి సముద్ధతి మైని టవేఁ అకౌరవుల్। గొన్నిటిఁ బట్టఁగయ్యమున కుంబడ దెంతురు పాండు
నందనుల్ ✱ ఉ॥ కొందువ చెప్పితొ యొక్కఁడ త్రిగర్తులు దాడికిఁ గూడు వారు మీ। రందఱు వేఱ యొక్కయెడ నాజికి సేనలఁ గూ
ర్చి డెల్లవాఁ। డుందనవారిఁ దోడ్కొ విశదుꣳ రథసంబునఁ బోయి వార్తరుꣳ॥ ముందుగఁ బోయి గోధనము ముట్టికొనꣳ వల
సూꣳమ పొమ్మా గ్రతꣳ॥ అని చెప్పి వెండియు సుశర్మం జూపి ✱ క॥ బహుళాష్టమి నీతఁడు స। న్నహనముతోఁ బసులఁ బట్టు
పమి నిమానగో। గ్రహణమవి నిశ్చయించిన। నహిꣳ క్షేత సువలుకులకు మహోల్లాదమునꣳ॥ సమస్తపరిజనంబులు సన్న
ద్ధులై రట్టి సమయంబున ◦ గీ॥ పాండురాజసుతులుఁ బాంచాలియును దమ్ము। నొరు లెఱుంగకుండఁ దిరుగవలయు। ను

(✱) సుశర్మ దక్షిణగోగ్రహణంబు చేయుట, (✱)

రంపు లేఁడు తుది చేరఁ బాఱెనె। వ్వరును దీనిఁ దలఁచు వారు లేర ✱ వ॥ సుశర్మయు నేలినవాని పనిఁ బూని యోధుప క్కర
దువు బిరుదురవణంబు మొదలైన సవరణంబులం జూడనక్క జంబుగాఁ గూడి పరదేశంబాపోశనంబు గొనం దమకించుత
బంబులగజిబిజి యుడిపికొని గోగణంబులయగపాటు హించి జతనరిబు నడుచుచుండియు వెనుగుందక వేగిరంపువయ
ంబులయ్యును బ్రజలగోలాపవడనీకయె త్తెడచోట్లను విడిదలయందును లోనుగా నిస్సాణాదులైన యుద్ధ టవిహ్నాం
బుల ప్రకటింపక దాడి మేయుం జని వేగుల వారివలన విరటుతో బులున్న యెడ యెఱింగి గ్రద్దనం గదుపులఁ గార్చిచ్చుచం

దంబునం బొదివి నిలిచిన ◆ శా॥ కూడం బాఱిన ముద్ధతిం గడఁగి తద్గోపాలకుల్ మాఱుకొ । ల్లాడం దాఁకిన శాతసాయకపటు
వ్యాపారఘోరంబుగా । నీడం బోక పెనంగినం గని త్రిగర్తేశుండు చేవీఁ దినన్ । గ్రీడాఘాతనిరూఢి నాశ్వికులు వారిం దున్మి రూ
టాడినన్ ◦ వ్వారలలోన ◦ చ॥ అనదుగఁ దాఁగి మేనఁ దలుచై పొరి నెత్తురు గ్రమ్మఁ బోటులన్ । వనమఁ జెఱపాలు చుండియును వార
నిభీతిఁ బడంబులన్ గడున్ । వెనగదియంబు గంటునకు వేగమె కొండలు పాఱె మత్స్యరా । ధునసభకు నేగి దీనదశతోఁ బ్రియాపు
ల్లుదునార్తమూర్తులై ◆ క ॥ కారణ మెయ్యది యగునొకో । వీరలదురవస్థనుచు వెఱగందెదునా । ఘోరవ
ణుఁడు నభయము విన । నీ రెలుఁగు సదలంకఁ బల్కరిట్లని గోపుల్ ◆ చ ॥ హయరథదంతిసంతతినిరంతరదుర్గమలీలఁ బేర్చి నే
లయవిసిమూఁగినట్లు బలంబులతోడఁ ద్రిగర్తులెంతయున్ । రయమున గోవులం బొదివి రత్నకులోత్కట నార్చి తాఁకినన్
భయదమహాస్త్రశస్త్రపటుపాతవరంపరఁ దున్మి యుద్ధతిన్ ◦ క ॥ గోవులకు వెనుకయై వెసఁ । బోవుచునున్నారు గడ
వఁబోవకయుండన్ । బోవలయు నడ్డపడి యేము । దీవసమెదఁ గలిగె నేని దేవర కడఁకన్ ◦ వ॥ అనిన విని విరాటుండు దరవడి ◆
శా ॥ ఏమీ నిక్కమె మమ్ము నెఱుంగఁడె త్రిగర్తేశుండు మద్గోధన । స్తోమంబున్ గొనిపోవు తెంపునకు నుద్యోగించె నేమేలు
మేలా మై తోడ నెపోవఁగాక యని వీరాలాపముల్ వల్కియు । ద్దామక్రోధశిఖాకలాపవికటోద్యద్భ్రూకుటిస్ఫూర్తిమై ◆

విరటుఁడు సుశర్మ మీఁద యుద్ధము చేయఁబోవుట

చ ॥ సదివులఁ జూడ దియిప్పుడ వెసన్ మన మేదకతక్కనన్ బలు । ప్రచయము దప్పిపోవుఁ జెడుభంగము సేసియు వచ్చుఁగాన
మీ । రుచితవిధానతత్పరత నుద్ధతమోదసమగ్రవాహినీ । ప్రచలితభూమిభాగముగఁ బన్నఁగఁ బంపుఁడు దండనాథులన్,
అనినయోగించి ◆ శా ॥ యాత్రాప్రక్రమసూచకంబులగు తూర్యంబుల్ దిశాపాటన । ధ్వానస్వైరవిహారకల్పితసముద్ర
క్షోభముల్ గాఁ ధరి । త్రీనాథుం డురణోచితోద్యమము సంధిల్లంగ శస్త్రాస్త్రవ । ద్గానీతిక్రమదక్షులం బిలిచె నయ్యై
వారికిం గ్రక్కునన్ ◆ ఉ ॥ సారథిఁ జూచి నీవు రభసంబునఁ బూన్పుము ఘోటకంబులన్ । దేరఁ దదీయ వర్మములు తిస్ఫుటబం
ధముగాఁగఁ బెట్టు నీ । వీరవచోవిలాసములు విందుము మున్ని దె వచ్చెఁ గయ్యమే । పారఁగఁ జూపు నీదగు నహంకృతి కిందగు
ధైర్యమియ్యెడన్ ◆ వ ॥ అని పనిచి తానును వీరయోధోచితప్రకారంబున సింగారంబు సత్వరంబుగాఁ జేసి నా
నిఖచిత కాంచన బిందుసందోహ సుందరంబగు సన్నాహంబు వెట్టుకొని విరచితాలంకారచక్రంబును బద్ధబహి
రత్నాబరాక్షయుగాద్యవయవంబును బ్రకల్పితతురంగంబును సన్నివేశితవివిధాయుధంబును సన్నద్ధసారథికంబును
నైన రథంబు నెక్కి గోగణహరణప్రదేశంబు పశుపాలకులం దెలియ నడుగుచు వెడలు నప్పుడమ్మత్స్యపతి యనుజన్ముండు ◆
శా ॥ లోకస్తుత్యవిభూతి నన్యవృతనాలుంటాకబాహాబల । శ్రీకల్మీ కారథదంతిఘోటకభటశ్రేణీసముద్ధాంతసే । నాకల్ప
ధ్వజవిభ్రమంబున సుహృద్యస్ఫూర్తి ముందై శతా । నీకుండుద్ధతి నేగుదెంచె నఖిలానీకంబులుప్పొంగఁగన్ ◆ ఉ ॥ ఆత
నితమ్ముఁడై నమదిరాస్యుఁడు కర్ణఘుళంఘుళౌసము । ద్ధూతబలోద్ధరేణుపరిధూసరితాంబరమైన వారణ । వ్రాతముగో
ల్చి రాఁగఁడఁగి వచ్చె సముజ్జ్వలహేమవర్మవి । స్ఫూతరుచిచ్ఛటాపటలరంజితహేతిమహోగ్రసైన్యుఁడై ◆ గీ ॥ అతఁ
యనుజుండు సూర్యదత్తాహ్వయుండు । సమదసైనికనానాస్త్రశస్త్రబహుళ । దీప్తిజాలకప్రతిహతదినకరాంశు । రా
జిమైచను దెంచెనంతంభ మెసఁగ ◆ ఉ ॥ తెల్లని జోడు వెట్టుకొని తీవ్రగతిం జనుదెంచె మత్స్యభూ । వల్లభునగ్రనందనుఁడు
వైరిమదాపహవిక్రమప్రకా । రోల్లసితుండనన్యబలముద్ధతిఁ గొల్వ మృగేంద్రరేఖతో । భిల్లుచు మండ శంఖుఁడు విభీషణ
శంఖనినాదమొప్పఁగన్ ◆ వ ॥ మఱియు ననేకయోధవీరులు వివిధవాహనారూఢులై గాఢసన్నాహంబులు గని జవ్వా
హంబులతో నేతెంచుచుండిరి విరాటుండు బలంబులం గూర్చికొని తలంపునం బుర బహిరంగణంబునం గొండొక సేపు ని
చెనట్టి సమయంబున ధర్మతనయుండు పవనతనయమాద్రీతనయుల నంతఃతం బొడసూపి నిలువుండని నిపుణంబుగా
యోగించి తానును మత్స్యహీవల్లభునల్లన చేరి యిట్లనియె ◦ చ ॥ ఒకఋషిచేత నాయుధసమున్నతి మెల్లనభ్య
యోగమం । శ్రకముగ నభ్యసించి సమరంబునకుం గొలఁదైన వాఁడ గో । ప్రకరములన్ మరల్చుట పబంధులు నీవును
వాకునింటికడనయ్యెడి పాడియొఘటింపఁగఁ బంపు రథంబు చయ్యనన్ ◆ క ॥ అనిన విని యయ్యకొనున మ్మనుజాధీశ్వ
నీతోడమటీయునతండి । ట్లనుఁ బవనతనయుఁగవలంగొని సమరంబునకుఁ బోవఁగో రెదు మదితోన్ ◆ సీ ॥ మానవలుంఠ

ప్రబలితుఁడు తనమున నజను లెఱుంగఁగ నడిసన్న వాఁడు। మంచిమ గండు దామగ్రంథియు సమసంగ్రామ కేళీగాఢ కౌతుకుండు।
వినుమితం త్రీపాలుఁడు సముద్ధమారాతిమర్దన చాతుర్యమహితభుజుఁడు । మున్ను నువీరలు మువ్వురు రక్షకులకోలఁదు లేనె
లుఁగుముఁగొంతకొంత। యెక్కుడగినట్టియరదంబులిచ్చి వీరి । నవికిఁ దోకొనిపోవఁగా ర్యంబు నాకుఁ। జూడనవ్వుడు మేదినీ
శుండుహర్ష। నిర్భరాత్ముఁడై శతానీకుఁ జూచి ॥ వ॥ కంకవలలదామగ్రంథితంత్రీపాలురం జూపియిల్లనిరె ॥ వ॥ రథ
ముల్ మంచివిగాఁగ నాలుగతిశీఘ్రవ్యాప్తిసత్వంబులన్। బ్రథితంబైన తురంగమోత్కరముసంగ్రామహాచాపంబు
లుల్లథవర్మంబులు వీరికిమ్ము రణలీలాదక్షతన్మన్నసో। రథముం దీర్పఁగ వీరలోపు దురుదోర్దర్వంబ ఖర్వంబుగన్ ॥ వ॥ అ
ననతండట్ల చేయుమనని. వారలందోడ్కొనిచని సమస్తంబు సన్నద్ధంబుగావించి యంగరాగమాల్యాంబరాభరణంబు
లనలంకృతులం జేసినం గైకొని తమయంత వట్టును గూడుకొని। సూతకృత్యంబులకుం బారచాలి రథంబులు దోలకొనిచను
దెంచిరి తదనంతరంబ ॥ సీ॥ గంధదంతావళకర్ణమారుతహతిఁ గాంతారములు చావకట్టువడఁగ। రథఘోషమునఁ బ్రతిరవ
మచ్చిన ద్రుల భయమున వాపోవు భంగినుండఁ । దురగఖురోద్ధూతధూళితన్నాకరసినవన నిధి పిండలి వండుగాఁగ ; బహు
శపదాతిదుర్భరభారమడరిన నగగహ్వరంబులొండొంటిఁ బొంద । సైన్యములనడిపించె నుత్సాహలీల ; యతిశయిల్లం
గసంరంభ మగ్గలింప; బరవసము మిక్కుటంబుగఁ బనులు సన్న।జాడగైకొనియామత్స్య జనవిభుండు॥ వ॥ ఇట్లు చని కూడము
ట్టిన ॥ క॥ విరటుబలంబు త్రిగర్తేశ్వరుబలముం జెలఁగ వార్చి వడిఁదాఁకె భయం। కరనాదమేదుకములగు।శరఘులొండొం
టిఁదాఁకు చందంబమరన్ ॥ మ॥ ఘూరావంబుగ కృపాణఘట్టనరథక్షోభంబు సంగింకిణీ। క్వణనవ్యాప్తహేషితస్వన
ములు ఘంటానినాదాత్తఘో। షణనానాపటుబృంహితధ్వనియు శశ్వద్గాఢమై పేర్చినన్। రణనంబించుకదోఁపదయ్యె

——విరాటసుశర్మల సైన్యంబులు సంకులంబుఁగా బోరుట,——

బహుతూర్యశ్రేణీనాసేవలన్॥ అట్టియవసరంబున ॥ సీ॥ ఒండొంటితోఁ దాఁకి మండెడునవియు నుజిందముల్ పొడిపొడి
సేయునవియు। గట్టిమైమ ఉవులు దట్టముల్గా వించునవియును నెఱను నోవాడునవియు। నేటుపైఁబడి మేని నెరియించునవి
యును దల నేలడొల్లంగఁ దాఁకునవియు । నిరు మెయిఁగొలిపి బిట్టిలదూఱు నవియును నలువుర నేవురనాటునవియు । నైననశర
ములు గనుఁగొనియాడియాడి। వారదుడుపిచ్చలింపంగ వీరకేళి । నలిపెనుగ్గతి మైధనుర్బలములడరి। లావు వెరవును నెఱ
యఁజలంబు మెఱయ॥ అప్పుడు సుభటులుగడంగి ॥ ఉ॥ ఏటుల మ్రొగ్గువారిఁగనియించుక కొంకకయుమ్ము పెంపునన్। బో
టులవాతఁ బోవుభటపుంగవులన్మది మెచ్చుచున్ వడిన్ । వ్రేటులఁ గ్రీడసల్పి వృథివింబడు వీరులఁ ద్రొక్కికొందునె। చో
టులనైననగ్గలికఁ జొత్తురు నెత్తురువఱ్ఱు సేయుచున్ ॥ సీ॥ ఒక్కఁడు పెక్కండ్ర కెక్కినవిచ్చియుఁ బొడిపి వేఁ ధుకపోటుపా
టుమ నెడలుఁ। బలువురొక్కనిమీఁదఁ బఱపిన సైరించి నలమిపైఁ బెట్టక నిలుచునెడలు। దళముద్దళంబుతోఁ దాఁకి యగ్గలికమై
లీఁబోవక వ్రేటులాడునెడలు। నొహారిసాహారినుయ్యేల చేరుగా వెనుకొంచు దెఱలుచుఁ బెనఁగునెడలు। నైయనేకభం
గినాశ్వికసేనలు। బొమ్మలాడునట్లు పోరుచుండె । సమరగణము సిద్ధసమితియు వేడుకఁ। జవలనిలిచి చూచి సంస్తుతింప॥ ఒక్క
మొడ ॥ ఉ॥ ఒండొరుమీఁటు కోరిక మెయి నెక్కుటబాసట వారు సొచ్చినన్। రెండయి పాయ యిచ్చిన యరిప్రకరంబుల వేటు
వేఱియు । ద్దండభుజాబలంబలరఁ దాఁకినసంగడిఁ బోరుచుండఁగా । గండమరంగనిల్చి చెలికాండ్రయుక్రమ్మఱిన త్తురిద్ధ
ఱున్ ॥ సీ॥ కరశీకరంబులు గరటగళద్దానతోయంబులును ధరాధూళి ద్రిమ్మఁగ। బొడవులనడిసన్న యొడలుల టెక్కియ
ములపెంపు గగనంబు కోలఁది వెట్ట । బృంహితధ్వనులును బృథులఘంటావలీరవములు దిక్కులనవల ద్రోవ। రోషారుణా
ములచులును సిందూరకాంతులు రవిదీప్తిఁ గ్రమ్మరింప। జోడుల్లొక్కటవాలంపసోనసురియ। రౌద్రరసమాకృతులఁ బా
ర్వరణ మొనర్చు। కరణి నత్యుగ్రముగఁ గరిఘటలు గడఁగి। కలనుపీనుంగు పెంటగాఁగలయఁ బెనసె ॥ ఉ॥ అక్కజమైన శౌ
ర్యమును నద్భుతసంపదనొందు శక్తులుం। జిక్కని మేనులున్ మొనకుఁ జెల్వగుకైదువులుం జెలంగను। క్కొక్కనయట్టి మేటి
మగలించుక వారణ లేక ఖేచరుల్। వెక్కసమందనోచ్చియుఁ జలింపక పోరిరి పెక్కుభంగులన్ ॥ సీ॥ నొగనొగతోఁ దాఁకిప
సులంగ బెట్టుగాఁ బఱపియా తేరిపై ఁ గుఱుకువారు। రథ్యముల్ వడ్డవిరథులయ్యును సిముద్ధరామలనడరి పోరాడువారు। సార
థిచచ్చినఁ దేరును గడపుచునేయుచుఁ గయ్యంబు సేయువారు । వరధంబుపై వ్రాలియాలోన చెలిసితమ్మే సినాతనఁబడ

నేయువారు । నసుచరథికనికాయంబులడరియ గ్ర । మత్తవిజవిత్తవృత్తులై మగతనంబు ఘోరమూర్తులుగైకొనిపోవ ట్లుసలిపెసంగ్రామకేళిసంకులముగాఁగ * వ॥ ఇవ్విధంబున నిరువాఁగును నరవాయిగొనక పెనంగుచుండ * ఉ॥ భీకరబాణవర్షముల పెల్లున వైగులు పెల్లగిల్లమూ । ర్ఛీకృతగజౌఘతంబుపృథివీవియదంతరమెల్లనిండను । గ్రాకృతికల్పసంధ్యమ మహోభ్రమచందమునొందుచుఁగాశతా । నీకఁడుదాకెఁగంకటమణిద్యుతివిద్యుదుపాంతకాంతియై * గీ॥ అతఁడునానాప్రకారశస్త్రాస్త్రనిహతి । నతులవిక్రమవిభవమునర్గళముగ । యోధసారథియుగ్యసంయుతముగాఁగ । నూఱురథముల వ్రేల్మిడినుగ్గుచేసె * మ॥ మదిశాస్యుండుగడంగి యున్నకుబలోన్మాదంబు రెట్టింపసం । ప్రదరజ్వాలతిక్రాయాసముఖిపోరక్రీడనంబవ్వఁడో । ప్పిదమైయోగవియోగసంధులు నిరూపింపంగరాకుండఁగ । ణాదళ్లోపాంతమునంతనేయనడరేఁగా రౌద్రంబుశోభిల్లఁగన్ * క॥ అడరివడిరథచతుశ్శతి । పొడిసేసిపరాక్రమంబుపూర్వంబై యేర్పడఁగరిహయనరనికరము । బడలువడందఱిమెనలినభళ్ళురులార్వన్ * ఉ॥ మండలచారియైరథమనూనపవిక్రమలీలనొవ్వనుద్దండభుజాబలంబు ప్రథితంబుగనత్తఱిఁదాఁకిసూర్యవ । త్తుండని వార్యశౌర్యసుబాధుర్యుఁడువీఁడయనంగఁబేర్చివేసండఘుటావిపాటనవిదగ్ధతఁబొల్చెరణాంగణంబునన్ * ఉ॥ అవ్విధుశంఖుఁడెంతయుఁబ్రియంబునఁ బెండ్లికిఁబోవునట్లుమో । మొప్పఁగనస్త్రశస్త్రములయుల్లసనంబునశత్రునేత్రముల్ । గప్పఁగఁజేఁకటుల్ రణముఖంబుసమున్నమఁదానమైరథంబుప్పరవీథిఁదోలికొనియుగ్రగతింబఱతెంచితాకినన్ * గీ॥ మందరాచలచటులవిమర్దనమున । ఘూర్ణమానమైగాఢసంక్షోభమెసఁగఁదలఁకుజలనిధివాఁడ్రిగర్తక్షితీశు । బలముదిరుసుడువడియెసంకులముగాఁగ * వ॥ అయ్యవసరంబునందొక్కనదొరలు నుదలవడియతిభీషణంబుగా సంగ్రామంబు సేయందొడంగిన * చ॥ అనుజతనూజమంత్రిసుభటాప్తజనంబులపోరుచూచినె । వ్వనమునఁబొంగి మైవెనిచి మత్స్యమహీరమణుండు సారథిం । గనుఁగొని యుల్లగట్టిమొనఁగ్రాలుచుసన్న త్రిగర్తనాథుకే । తనముచక్కటికి మనరథంబు వెసంజననిమ్మునావుడున్ * క॥ అగ్గలికనతఁడుహయములవర్గంబులుసడలవిడిచినటురయమునఁనా । మొగ్గరమువఱియఁబఱపిన । మ్రగ్గెనురథపంచశతముమత్స్యాధిపుచేఁ * మ॥ అవనీనాయకుఁ జూచియేచియనివీరావేశదుర్దాంతమై । కవిసెన్ సుంతముఖిండితోమరగదాఖడ్గాదిశస్త్రాస్త్రాళీ । ప్రవిహారంబువిరోధిదుర్విషహసంరంభంబుగానొక్కపె । ట్టవడిం దద్బలమెల్ల నారమణఁడు వేడ్కంయుంచెసారింపఁగన్ * వ॥ ఇవ్విధంబున విరాటుండు తాను సేనయుం జేయంగలవారును బరవసంబు సేసి యుక్కుమ్మడి నడరుటయునుం దెరలిమరలిన నిజసైన్యంబు దైన్యంబుగలయంగను గొనికోపాటోపంబున గెంపుగదురులోచనంబులు పెంపొలయుభుజశిఖరంబులం గిలిగిసుశర్మ తమ్ముండు సంగతంబుగాఁ గూల్తల సేసి రథసమూహంబుతో విరాటవ్యూహంబు నెదురుకొని * క॥ బలవిక్రమములు మెఱయఁగఁదలపడిరథదంతిహయపదాతిచయంబుల్ । గలఁగి సుడివడఁగఁదామరకొలనేనుఁగుచొచ్చినట్లు గూల్పఁగఁజొచ్చెన్ * ఉ॥ పలినవానిఁ గాంచి మొనతెల్లను నెంతయు దర్పమెక్కయా । భీలనిశాతహేతిరుచిభీకరలీల నెదిర్చి మత్స్యభూ । పాలకసైన్యరాజిఁదలపడ్డచు హెూగ్రతఁ బేర్చి యాసమి । త్కేళి వియచ్చరప్రతతికిన్ వెఱఁగొందఁగఁజేసె నెంతయున్ * గీ॥ కడిమి మెఱయంగఁబోరు త్రిగర్తనాథు । రథముఁగనుఁగొని కడఁగి విరాటవిభుఁడు

విరాటుఁడు సుశర్మ మీఁదఁ దనరథంబుతోలించి పోరుట.

వెరవునకునలిగినట్టులసరకుగొనక । యతులగభసాతిరేకతనతనిఁదాఁకె * వ॥ ఇట్లు దలపడి * శా॥ వటువేగంబుగ శాతభల్లచయసంపాతంబునన్ మింటమి । క్కుటమైమంటధగద్ధగద్ధగయనన్ గోపంబురూపంబులై । చటులక్రీడఁ జరించునట్లిరువురున్ శౌర్యోన్నతింబోరిరు । త్కటదర్పోద్ధతులై పరస్పరజయాకాంక్షం బ్రచండంబుగన్ * క॥ తదవసరంబున నొక్కటఁబదియమ్ములు దొడి త్రిగర్తపతి వక్షంబున్ । వదనంబు నేసి విరటుఁడు । మదమునఁదురగముల నేసె మఱియుఁ బదింటన్ * క॥ ఇంచుకయు నీడఁబోవక । కాంచనపుంఖప్రకాండకాంతిస్ఫాయ । త్పంచాశద్బాణంబులు । నించెనతఁడు మత్స్యమేదినీపతిమేనన్ * గీ॥ దొరలు దలపడ నాహవదోహలమున । నుభయబలములు దమకించి యోటలేక । కలయబెరసి భూరేణువుకతన రాత్రి । గాకమున్న యొండొరులఱుగానరైరి * క॥ క్షతములఁ బెల్లుదొరుగు శో । ణితముఁ రజఃపటలమడఁచి నెరసిననరుణ ద్యుతి తమము వాపు లేకువ గతిఁ దత్సమయంబతిప్రకాశత నెన్నెన్ * ఉ॥ దానికిఁజిత్తవృత్తులు ముదంబునఁబొం

డఁగ మేనులుబ్బఁగా। సేనలు రెండునుద్భటవిజృంభణతన్ వివిధాస్త్రఘట్టన। ధ్వానముదిక్కులంబరంగఁ డాకిరణంబొన
రించెన్ తత్క్షణ। భానుఁడుపశ్చిమాద్రిఁగనప ట్టెఁదలిర్చినమాపి మ్రోకన్ ❋ క॥ సమరంబున భటులుగడున్। శ్రమ
మొందిరి తమముగవిసినంగానిసము। ద్యమసంరంభము మగరిది। నమయంబని తొలఁగినట్లు సవిత్రుఁడు గ్రుంకెన్ ❋ తదనం
తరంబ ❋ క॥ ముఱిముఱి చీకటియవ్వడు। నఱిముఱిభటులుడుగక డరియని సేయంగా। నెఱసిన తమమెల్లెడఁ గ్రిక్కి
ఱిసినమతి పాసినిలిచిరింతనునంతన్ ❋ వ॥ ఇట్లుభయసైనికులు సాంద్రసంతమసంబునం జేయానది లేకసంగ్రామం
బుదక్కి తమకుంబెక్కు నెక్కింత సేపూరకున్నంత ❋ క॥ తనసునుమలు పాండుతనయులసేతకు వేక్కు సేయటాన్మ
గనితమం। బున మెఱసు నేరరనివ। న్ఫివక్రియ శశిపూర్వశైలశిఖరంబెక్కెన్ ❋ క॥ వెలుగుగనికడఁగియిరువాఁ। గులఁ
బోరికిజొచ్చెమత్స్యభూపుంజరుఁడును। గ్గలముగుమగఁటిమి సొంపున। దలపడియె సుశర్మతోడఁ దదనుజుతోడన్ ❋ చ॥ తలపడి
ఘోరవాజియరదంబుల నేకములొక్కపెట్టని। ట్టలపురఁడుంబునంబొదివిడా సెఁగడంగిపడిం త్రిగర్తనా। థులునిరుదేర
వ్రద్రథముతోఁగదియించితదీయసారథిన్। బలువిడిఁగూల్చి రథ్యముల ప్రాణములంగొనిడుగ్రమూర్తులై ❋ వ॥ ఇవ్విధం
బునవిరాటుండువిరథుండగుటయు ❋ చ॥ అతిరభసంబుమైనడరి యాతనిఁబట్టిసుశర్మ పెల్చవా। ర్చితనరథంబుపైనిడియ
శేషబలంబులుఁదద్దశన్ భయ। ద్రుతగతిఁబాఱెన్ విజయదుందుభులొక్కట మ్రోయవిక్రమో। ద్ధతివిభవంబునన్ము
ఖముదంబొలయన్ మరలెన్ మహోన్నతిన్ ❋ వ॥ అట్టియెడ ధర్మతనయుండవిలనందనునవలోకించి సత్వరంబనుచిత్తం
బుతోమత్స్యవిభునివలనుచూపుచునిట్లనియె ❋ గీ॥ ఇతనియాశ్రయమునమన మెల్లబ్రతికి। యున్నవారముగావున సగ్ర
ఫులపాలు వడకుండవిడిపింపఁబాడియతని। నెయిదుమెయిదుమురభరయ మెసకమెసఁగ ❋ చ॥ అనివిని మేనువెంచుచును
ననబలనందనుఁడప్డు డన్నకి। ట్లనునిదె సాలవృక్షమురయంబున దీననరాతిసేనడొ। ల్లనడిచయాను శర్మునిబలంబుఁజలం
బునమాన్పియప్పిరా। టునివిడిపించెదన్ రణనటుల్వముపైరులుపిచ్చలింపఁగన్ ❋ గీ॥ నీపుదమ్ములు నొక్కెడ నిలిచిచూ
చుచుండుఁడని వల్కుటయుఁబుయిలొటతోడఁ। గీచకారాతిఁదప్పకచూచినగుచు। నతనికిట్లని చెప్పెధర్మాత్మజుండు ❋ క॥
చుమ వెసఁబెఱికికొనినీ। వురువడిమైఁగవిసితేని యుభయబలమున। చ్చెరువందుచుఁజూచి వృకో। దరుఁడవగుటయెఱుఁ
గు నెట్లితద్విధమేలా ❋ వ॥ కవలునీవుఁజక్రరక్షకులుగాలోక సామాన్యంబులైన చాపకృపాణగదాదులను నాయు
ధంబుల విరోధివధంబాపాదించి వేవేగవిరాటువిడిపింపుము ❋ చ॥ అనుపలుకంతుశంబున క్రియంగుదియించిన విల్చి
మూరుహం। బునదెసవోకమత్తగజపుంగవు చందమునన్ సమీరనం। దనుఁడుశరీరదోహల విధావరిశోభితవిక్రమోద్య
మం। బునవిలసిల్లియిట్లులను భ్రూకుటిఫాలముల ఁకరింపఁగన్ ❋ క॥ మీపనిచినట్ల చేసెద। నే పారినవైరిబలము నెల్లనుబా
హాటోపమున నోర్చి మత్స్యపు। హీపతివిడిపించితెచ్చి యిచ్చెద మీకున్ ❋ వ॥ అనినవినికౌంతేయాగ్రజుండుసంతసిల్లితమ

పాండవులు సుశర్మ నోడించి విరాటుని విడిపించుట.

ముంతవట్టును సంగాడుకొని ❋ గీ॥ తానుమున్నుగఁ క్షాత్రవసేనమీఁద। రథములొక్కటఁబఱపి రివ్వృథివియద్రువ। నుటుకయేచి
త్రిగర్తులు నగ్గతముగఁ। జెలఁగిమార్కొనిపొదివిరిసంకులముగ ❋ క॥ ఏయుచుఁబొడుచుచు వ్రేయుచు। డాయుచును
వృత్తిఁదలుమటయుఁబొడిచేసెన్। వాయుసుతుఁడురథములనిరు। వేయిటి రథిరథ్యసూతవితతంబులుగన్ ❋ గీ॥ ఏడు
నూరురథంబుల నేపుమాపె। నకులుఁడప్పుడు మున్నూటినామమడఁచె। నతనియనుజుండు కుంతీసుతాగ్రజుండు। రథికము
ఖ్యులవేవురఁబృథివిఁగూల్చె ❋ అతండునుమఱియును ❋ చ॥ తఱిమిసుశర్మఁగిట్టి యతిదారుణ భంగిరణంబు సేయువాఁ। డుఱ
విశిఖసాయకములొక్క మొగిన్ బడిమేనియుం దుఁగ్రి। క్కిఱిసియఁగఁ జేసినాలుగిట నేసెదురంగములన్ యుధిష్ఠిరుం।
డిమ్మటఁజంపె సారథిఁదదశ్వములంబటుబాణపాణియై ❋ వ॥ అయ్యవసరంబున మత్స్యమహీనాథుండు జనితోత్సా
హుండై ❋ గీ॥ ఆసుశర్మతేరియందున్న ఘనగదా। దండమెత్తికొనియుదగ్రవృత్తి। జరఠదేహుఁడయ్యుఁదరుణవయస్కునం
బ్లును కెలఁగిపోయి యతనిఁ వ్రేసె ❋ క॥ అట్టిసమయమునఁగరువలి। పట్టిత్రిగర్తేశురథముపై కుఱికి వెసం। బట్టికొనియతనిఁబె
ట్టె। ల్లట్టిపెలుచనార్చెఁదద్బలము పెల్లగిలన్ ❋ వ॥ ఇట్లు సుశర్మంబరాజితుం జేసినం జక్రరక్షకుండైన శోణాశ్వుంను
మొదలుగా నాప్తభృత్యవర్గంబు ననుజుండైన సుష్టగ్లునైన బంధుజనంబులు నాదిగాఁగల పరివారంబు పలాయనపరా

యణంబుగుటయు వెనుకొనియొయిది గోధనవర్గంబు మరల్చికరితురగ రథంబులం దలమీఁజేపొదివి తెచ్చియున్నవా
లికివచ్చితానుమున్నత్రిగర్తేశురథంబుకడవిలువనియోగించియున్న తమ్ములంగూర్చుకొని తమయంతవట్టునఁకొక్క
టవిరాటునకుంబొడచూపిన *. క॥ఆదరమునసంభ్రమంబును। మోదంబుసుదనమనమునముప్పిరిగొనఁగనా। భూధయితుఁడు
పవిథప్రియ। వాదంబులగారవించెవారలనెల్లన్॥ ఇట్లుసంభావించిప్రాంజలిపాణుండైనవానిగ్రజు నాలోకించి *క॥ మానమునఁబ్రాణ
మునుఁగాచితి।దీనికిసరిగాఁగనీమదికిఁబ్రియమొసఁగఁగ। గావాకుఁజేయనయ్యె। డు।ధాని నెఱుఁగఁగానమత్స్యజముగైకొనవే
గీ॥ ఒకలుసేరయును నాకునీ యొసఁగినవియ। కానఁడగసమర్పించెదఁగరుణనీవు। సహస్థించియమ్మత్స్యదేశంబుగావు
పంచివనిగొనినన్నురక్షించికొనుము॥అనినవినియజాతశత్రుండతనికిట్లనియె * చ॥మనుజవరేణ్య నావలనిమన్ననయిట్టిక
కాదెశత్రుమర్దనమొనరించిమత్స్యనగరంబునకుత్సవముల్లసిల్లనీ। చనుటయెనాకుఁదేజమునుసంపదయుఁగరిమం
బుగాఁకయి। ట్లనదగునయ్య యేనిచటనైనదియేటిదియింతియేటికిన్ * క॥ అనుపలుకులకునువిస్మయ। మునుసంతోష
ముఁజిత్తమునఁబెనఁగొనఁగనా।జనపతిధర్మతనూభవుఁ। గనుఁగొనియిట్లనియెమఱియుఁగౌరవమెసఁగన్ *క॥ ఉపకారము
బంటుతనమొక్కపయోపెంపొసమగ్రకీర్తిప్రియమో।రిపుదుస్సహమగునీరణ। నిపుణతమంగారణంబు నెయ్యమెమె
ఱుఁగన్ * ఉ॥మంటయుఁబోనిశాత్రవసమాజమునించుకయేనిశంకలే। కంటఁగఁగాఁకిచెండి తెగటార్చుమహోద్భటత్
శౌర్యియా।వంటలవాఁడు సేసినయవార్య పరాక్రమమొంకుచోటులన్। గంటిమెవింటిమేయితఁడుకాఁడెవెసస్వీడపంచె
నన్ననిన్ * క॥ కంధరలు ద్రెవ్వితలలువ।సుంధరనతివక్త్ర తాలఫలగఫలాలీ। బంధురతఁరాలుదాము॥గ్రంధివగఁబీఁదు
గనిసికదిసినయెడలన్ * క॥ ఎక్కడఁజూచినఁదానై। యుక్కజమగుకడిమిక్రిమినరిసేనకరం। బుక్కడఁగదంత్రీపాలుఁ
డొక్కఁడుపొదలించెనీరణోత్సాహంబున్ * క॥ ఈనలువురుదక్కఁగమన। సేపలనొక్కరునినైనఁజేప్పడభటుం
గానంజెలికెడగైనం। బూనితఁగనుతడచూవెవురుషుండెందున్ * ఉ॥ కావునమీమదంతిహయకాంచనరత్న విభూష
ణంబులున్। దేవనితంబినీజనసదృతమృనగాత్రులునాదిగాఁగనా। నావిధవైభవంబులుమనంబులవాంఛలుందగంగనీ
కేవిధినీఁగువాఁడబ్బుణమెయ్యదియేనియు వేఁడుఁడిచ్చెదన్ *క॥అనవుఁడుపాండుతనూభవు।లనఘాయిట్లింతయుంబ్రి
యంబునసంభావనసేసితిమాకిదియా।ధనముపడయుదానికంటెఁదకుక్కవెచెపుమా * వ॥ను మ్మైరవు గాఁదలంచియియ్యెడ

→ధర్మరాజుసుశర్మసపరివారంబుగావిడిపించుట←

నిట్టట్టవలవదుపురంబునకరిగియయ్యెడమీకెట్లుప్రియంబట్లుమన్నింపుమనిరందుఁగంకుండిట్లనియె * క॥తగనొకకోటివేడె
దనినా।జగతీశ్వరయిచ్చుటొవ్వనరథగజాశ్వం। బుగవిడిచిపుచ్చుమివ్వడ।త్రిగర్తపతినిదియెవాకుఁబ్రియమెబ్భంగిన్ *
వ॥ మననగరంబునపజంఘాటురంబంపుమువారలు వోయిభవద్విజయఘోషంబాచరించిశోభనధ్వజోన్నయనంబును
మంగళతూర్యనాదంబులును బరస్పర గంధసలిలసేచనంబును గీతవాద్యనృత్తంబులును షాదిగాఁగల వివిధసంభా
రాంబులుంబ్రవర్తింపనియోగింపవలయుననిన విరాటుండునంబనిచినచారు లేగునంతవ వీటికింజనిగె లుపుప్రకటింప
పట్టణాలంకరణప్రముఖనిఖిలభద్రవిధానంబులు సేయింధిరిటఁబాండవులును మత్స్యమహీవల్లభుండునుసమస్తసేనా
మేతులై విభవంబెసఁగవిలసిల్లుచు లజ్జావనతాననుండగు సుశర్మసపరివారంబుగావిడిచి పుచ్చిగుత్తులకొలందికిఁగ్రుత్తం
బులై పడియున్న పాదంబులవలనంగెండలిరుల సెజ్జలచందంబులసుచోట్లుందునిపి చిక్కువడియున్నయూరుకాండంబు
లవలనమదగజంబులుసొచ్చిన కదలీవనంబులుంబోనియెడలును బ్రోవులుగొనియున్న ప్రేవులవలన లావుగలయంచపెం
డుపేరాఁకలి నతిమునింబెటికినగురు కలుగట్టి నమ్మృణాళనాళంబులనొప్పు కమలాకరోద్దేశంబుల గ్రేణిసేయుప్ర
దేశంబులును నంగుళీయకరుచులడరనెటి సాగివడియున్న బాహుదండంబులవలన నురగనివాసంబుల ననుకరించుత
లంబులుంగీలాలజలంబులవయిం దేలుచునవ్వినట్లున్నశిరంబులవల్లనవికచారవిందదీర్ఘికలవిడంబించు తావులునునవయ
వఛేదంబులడంగునట్లుగాఁదుత్తునియలైపడియున్నగాత్రంబులవలనంగృతాంతమహానసశాలలవగిదినొప్పునట్లుంగల
పొలికలనుకలయంగనుంగొనుచు వెడలిచంద్రికాంసుందరంబగునొక్కసైకతస్థలంబున నారాత్రివుచ్చిరవిచెప్పినవినిమ్మ
నాఁటివృత్తాంతంబెల్లయ్యెనోయని సాదరంబుగానవలోకించిన * చ॥ అపరిమితప్రకారవినిరస్తసమస్తవిరోధవ్ర

మాణవరమమహాగాఢభజనక్రమగత్యమభవ్యసారదే । వపితృపదప్రవర్తనవివర్జననిర్మలచిత్తచోరశాం । లివరమ
హాత్మసంస్మరణధీకనిరంజనభక్తరంజనా ॥ క ॥ విజ్ఞానానందరసా । భిజ్ఞహృదయకమలహంసభీమదురితమ । త్మజపిపి
శాభిధానా। మజ్ఞాత్మకరూపనిశ్చలావ్యయదీపా ॥ మాలిని ॥ త్రిజగదవననిత్యశ్రీజనోద్యత్ప్రమోదా। రజనిచరవిఘా
తారంభలీలావినోదా। భజననిరతసౌఖ్యప్రాప్తిజాగత్ప్రసాదా। నిజతనువిభవత్వోన్మీలనాభిన్ననాదా॥..........

గద్య ॥ ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజి
ప్రణీతంబైన విరాటపర్వంబునందు తృతీయాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

శ్రీమహాభారతము - విరాటపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీమదరేఖవిషాదవి। రామాహితగాఢశమథుగానిర్భరని। ష్ఠామద్దితవివిధవికా। రామలచేతోనివాసహరిహరనాథా ॥
దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె ॥ క ॥ సూర్యోదయావసరమున। దుర్యోధనుబలము ప్రబలదోర్బల
గా। ధుర్యగతినడచె భీష్మా। చార్యరవిసుతాదిరథోద్ధతసంఘోద్భటమై ॥ వ ॥ నడచి మత్స్యనగరంబునకనతిదూరంబున
నాటుపశుగణంబులం బోదివెనట్టి యొడ మున్ను కడిమూకలుసనియొక్కెడ కడ యునితలపడినం గృపాశ్వత్థామశకునిదు
శ్శాసనకర్ణవికర్ణదుర్ముఖప్రముఖ రథికజనంబులు గోపాలవర్గంబునఁదర్గళప్రసారంబగు శరాసారంబునం గప్పినం గవికా
వబలంబనుటయె తెంగి బెగ్గలంబగ్గలింపగ వాధ్యతమొందు రథంబుదోలికొనియాక్రోశించుచుం బురంబున కరుగుదెంచి
రాజమందిరద్వారంబున రథావతరణంబు సేసి యంతఃపురంబున నున్న భూమింజయుం గాంచి ససంభ్రమంబుగా నిట్ల
యె ॥ మ॥ ధరణీచక్రమునంచలింపఁగ సముద్ధాంతంబులై గ్రక్కునన్ । గురుసైన్యంబులు వచ్చి ముట్టికొని యొక్క గోవ
మున్వేగమై । మరలం దెచ్చుటకుం గడంగు మురిపుత్సాహాలలోకంబునీ । శరజాలంబుల పాలుసేయుము భుజోత్సా
హంబున దిల్లగన్ ॥ గీ ॥ తేకువూన్పం బంపు తెప్పింపు కృథతను। త్రాణము గ్రచాపబాణపూర్ణ। తూణఘనగదాసితో
మరచక్రాదులనుపు గానొనర్పు మతిరయమున ॥ చ ॥ విరటుఁడు నిన్ను నెప్డు బది వేవురముందరఁ జెప్పు బాహుశ। సు
తుఁడు శౌర్యశాలి కులభూతివిశేషవిధాయకుండు భూ । భరణవిశారదుండు జనభవ్యతపఃఫలసంభవుండు కా। తరపరిర
క్షండను చుదానికి నీడుగఁ జేయుమి త్తఱిన్ ॥ క ॥ అనికాంతాజనములలోఁ । దనువర్ణించుటయుఁ బొంగిదర్పోద్ధతి నిట్ల
నుత్తరుండు తనమన। మున సంగరకౌతుకంబు ముడివడుచుండన్ ॥ ఉ॥ ఎత్తెఁ గొందుఁ గౌరవులనెల్లను మార్కొని రేఁ
పులం । దెత్తు మహారథమాత్రమునఁ జేరికి సారథి లేమిఁ జేసినా । చిత్తమునన్విచారదశ చెందెదు నెవ్వఁడు గల్గునా
కినా। కీర్తితతి నేఁగదాగడప నెంతయు నేరురథంబు నాపురిన్ ॥ క ॥ తగుసారథిదొరకొనినం। బగతురభంజించు టెంత
కదుపులదు। వ్వఁగఁ గొనిపోవరొకోయి । ట్లగు నేకలఁ డేని సూతు నరయుండెందున్ ॥ మ॥ కురుపతిభీష్మకర్ణకృపకుంభ
ముఖ్యులు మత్సముద్యమ। స్ఫురణము చూచి పార్థుఁడనుబుద్ధిఁ గలంగఁగ బెట్టుగిట్టిపం । గరమున నోర్చియేఁ బసులఁ గ్రస్స
దేరకయున్న నన్ను భూ। వరుఁడు సుహృజ్జనంబుఁబరివారము జిత్తములందు మెత్తురే ॥ వ॥ అనునప్పుడుత త్ప్రదేశంబు
ననీకం జేసి ॥ క ॥ విని ద్రుపదధరణిపతినం । దనసామసాహసతరళహృదయయై। చనితద్వృత్తాంతంబున తనప
తులఁ జెప్పె నింద్రతనయునితోడన్ ॥ వ ॥ అతండు నజ్ఞాతవాసవత్సరంబతీతంబగుట నిరూపించి పాంచాలికిట్లనియె ని
యి వారలతో నిట్లనుము మనబృహన్నలకు సారథ్యంబు సేయుసామర్థ్యంబు గలదు తొల్లి ఖాండవదహనంబునం
డవమధ్యమునకు సారథియై యతని చిత్తంబు వడసె మఱియుఁ బెక్కెడల నదదీయంబగు రథంబు గడపెఁ దానరై యాంపు
టుంగుదుం దత్సహాయంబు వలనం గురుసైన్యంబుల జయింప వచ్చుటకు సలశయంబు వలదనుఁ నది వారే మని రేనిసుతీ
ండగ నాడినన్నుం బిలుచునట్టి తెఱంగు గావింపుమనిన నట్ల చేయుదునని సైరంధ్రియుత్తరయున్న యెడకుం బోయి యిట్లని
॥ చ॥ జనపతినందనుండు తగుసారథి నారయుచున్న వాఁడె పెం। గినపని సెప్పఁగా వలయుఁ గ్రీడిమనంబున మెచ్చునట్టి నే

ర్వపు భుజాక్రీయుంగలిగి రూఢికి నెక్కె వసూతవృత్తిమై ననిసడిసన్నయే త్తెబృహన్నలకుం గలదంబుజాననా ॥ గీ॥ అర్జు
నసఖాండవదహనాదులైన। విక్రమములు నాబృహన్నల వెరవులావు। గా దెజయ మొనరించెలోకంబు లెఱుఁగ। నుపివిదీని
నెఱుంగింతము త్తరునకుం ॥ క॥ అనియమ్ముదితయుఁ దానును। జనియత నికిన త్తెఱంగు సముచితముగఁ జెప్పినసక్కుమారవరుఁ
డిట్లని యెంబాంచాలితోడ నల్లననగుచున్ ॥ గీ॥ అకట సైరంధ్రి నన్ను నిట్లాలిగొనఁగ। నేలచక్కఁగఁగన విచ్చియేనుబేడి
జ్ఞానరో యుదురణమున సూతకృత్య। భరముదాల్చుట కెమ్మెయిఁబనుచువాఁడ ॥ వ॥ అదియునుంగాక ॥ చ॥ కురుబలమేసు
దెంచెనఁట గోవుల బిట్టుఁ బట్టదానిపైఁ। బరిగొని శౌర్యసంపదయు బాహుబలంబును జూపఁ బూనియే। నరిగెడనంట తేరికిబృ
హన్నల సారథియైన దీనిన। వ్వెవురిలోననింతక అవారథచోదకుఁ డింతయేటికిన్ ॥ వ॥ అనినవిని సైరంధ్రి యతనికిట్లనియె ॥
ఉ॥ కౌరవసేన గాదు త్రిజగంబులు నొక్కటనైతి వచ్చినన్। వేరుబృహన్నలావశగతిం జరియించిన గెల్వవచ్చుఁద। ద్వి
రగుణంబు సొంపుపృథివీవరనందన మున్నెఱుంగుదుర్। గారణజన్ముఁడైతను వికారము నొందినఁ బెంపుదప్పునే ॥ అనవుడు ॥
క॥ మనమరియాడుచునుండఁగఁ। దనకొఱుఁడులప్పటికి లేమిధరణీశ్వరనం। దనుఁడు బృహన్నలఁ బిలువం। బనువట్లా
డఁబడిన వలుకుపలుకుటయుఁ దగన్ ॥ వ॥ సైరంధ్రి దెసగనుంగొనియేను బోయితోడ్కొనివచ్చెదనని పూనియున్నవసు
సీ॥ అడుగులననుగాంచినయ్యెడ పద్మ రాగంబుల నెలకట్టు కరణి నొప్పఁ। బాలిండ్లతను వెస (వా)లింపఁ జెన్నొందు
నపదుకాఁదీగయుల్లాడుచుండఁ। దఱివేదివెను వెంటఁదగులు శామాంధకారము లీలఁ (గొ)వ్వేదకొమరు మిగులఁ। గ్గణభూషణ
న త్త్రైక త్ర్ర ఖాడోలనమీఁదఁ నదీప్తులనినుమడింప। నందియలమొరపంబున కరుసు దెంచి। (ప్రో)దిరాయంచ రయమునఁ బోవ
నవ్వి। ధంబుదగనభ్యసించుచందమునఁ దోన। చనఁగనుత్తరన త్తనశాలకరిగి ॥ గీ॥ మెఱుఁగు మేయిలు సొచ్చుతేఁ అనునన్నా
ట్యమం। దిరము సొచ్చితనదు గురువుకడకు। నరిగి నెమ్మివిటులనునింతి (ప్రా)ర్థనా। వినయసం(భ్ర)మములు పెనఁగొనంగ ॥ క॥
ఇచ్చుటనొక కర్యంబున। జచ్చెమదీయాగ్రజన్ము సారథితగునాఁ। డెచ్చోటలేమినాతం। డచ్చుపడుపఁడయ్యెనీక్రియన
నొండొకనిన్ ॥ వ॥ అదియట్లుండె నేఁడు గౌరవులు వసులంబట్టిరని తూయివచ్చినసమకసన్నద్ధుండై వెనుకంవను లే
మకట్టి సారథ్యంబు సేయువాఁడు సేమికి విషాదంబు నొందిన నీకందుప సైరంధ్రి చెప్పెనంబ్రియంబంది నిమ్మందో డ్త్రేరనన్ను
బిలిచిన నేనును నీపాల నాతుఁ జనువుగలుగుటం జేసి యెల్లవిధంబులందోడైతత్తున నిపనిఁ బూనివచ్చితి నీవును నావలుకులు
ఉచనేయక వీపెంపు నుంబ్రకటంబుగా నయ్యుత్తరకుమారునకు రథంబు గడప నియ్యకొనియి య్యావదఁ దోలంగించవల
యునిట్లాడంబడకత క్కినవారలని వాత్సల్యంబుగోఅంతవఅచుటయనిన నమ్ముద్దియవలుకులు నొద్దుచేసి ॥ క॥ నను
బృహన్నలయిట్లను। జగతీశ్వరపుత్రి నాకు సారథ్యము నే। ర్పుగలదె నీమాటకు నే। మిగులంగా వెఱతుఁ బోదు మీఁదెట్లు
డెక్కా ॥ క॥ భవదీయప్రార్థనచే। దివిరిపరమదుష్కరములు దీర్చియయినను। త్సవమొనరించెదసార। థ్యవిధంబొక్కడన
గనేలయంబుజవదనా ॥ వ॥ అనుచు సంగీతనిలయంబు వెలువడి సలీలంబుగా మెత్తమెత్తన డెంచుమత్తశుండాలంబు

॥ ఉత్తరుఁడు బృహన్నలను దనకు సారథిఁగాఁ జేసికొనుట. ॥

నుంబోలె ॥ గీ॥ అరుగుదెంచు బృహన్నలనంతనంతఁ। గనిన్నపాలను తుండను గారవమునఁ। గౌరవులతోడఁ గయ్యంబుగ
గెనాకుఁ। గడఁగి నేఁడు రథమ్మీవు గడపవలయు ॥ క॥ వేరమ్ము మైమఱుపుదోడి। తే కెక్కుమదప్పఁ (గ్రు)ంకఁదీఁ అదుసీకున
సైరంధ్రి సెప్పె నీదగు। బీరమ్ము నుబెంపు లావు వెరవును మాకున్ ॥ చ॥ అమటయు నాటపాటగలయప్పటి కిన్నముగో
పిల్వఁ బం। చినఁ దగుఁ గాక సంగరము సేఁత సుసారథిగమ్ము లెమ్మునీ। వనుటుచితంబె యొల్లెడల నారసి బాహుబలాఢ్యుఁడైన
యొక్కనిరథమెక్కెడుంగడవఁ గానియమింపుము రాజనందనా ॥ అనినవిని వైరాటికి రీటికిట్లనియె ॥ ఉ॥ ఖాండవమేర్పునప్పు
దగ్గారథచోదకవృత్తిసల్పి యా। ఖండలసూతికిన్ జయముగల్గనొనర్చినయట్టి బుద్ధియుక్తా। దండితనంబు నీయెడ నెత్తకె
నెనా దెసమైత్రి సెంపుమిం। కొండొకమాటదక్కుమురణోత్సహనంబొనరింపుఁ గ్రక్కునన్ ॥ గీ॥ అనిననాతనిమాటకు
నడ్డమాడ। వెఱచినట్టి తెఱంగుభావించియల్ల। నియ్యకొనుటయు నమ్మనుజేంద్రసుతుఁడు। దృఢతను త్రాణమతనికిఁ దే
బనిచె ॥ క॥ తెప్పించితొడుగుమీదని। యొప్పించిననిట్టునట్టు నెఱవలుగా మైఁ। గప్పికొనియూ బృహన్నల। యుప్పతిల
పించెనచటి మాబలాజనముల్ ॥ క॥ ఉత్తరుఁడు సత్వరంబుగఁ। దత్తనువున నఱుపుదొడిగి తానును హృద్యో। [illegible]

సుకంకటమిడి, చిత్తమువసిఁ గ్రమ్మఁ దెంపఁ జెడిమడి పడఁగన్॥ బృహన్నలనాలోకించి ✻ క॥ హయములఁ బూన్పుము రథమున। రయమునసిడ మెత్తుమిపుడ తావలయును గో। చయముగొని యస్మదీయవి। జయమభినందింపఁ బురముజను లెదురుగ్రానన్ ✻ గీ॥ అనిననీ వేమివని చిననట్ల చేయ। వలయునీవున్న యెడనుండవలయునీవు। చన్న దెసచనవలయునా శక్తియెఱిఁగి। పంచి వనిగొనికడిమి మైఁ బగఱ గెలుము॥ అనిపలుకుచు మనంబున ముదంబొదవ నాథనంజయుండు ✻ క॥ కాంచనమాలాలంకృత। చంచత్తనులీల మెఱయు జవనాశ్వములం। బూంచి రథంబున మణిమయ। పంచానన కేతువెత్తె బంధురభంగిన్॥ ఇట్లు సన్నాహంబున మెఱయు సారథిఁ జూచి యుత్తరయుం జెలులు నిట్లనిరి ✻ క॥ కురువీరుల గెలిచి తదం। బరములలోఁ జిత్రవర్ణభాసురములు గాఁ। దరమెఱిఁగి లోచనోత్సవ। కరములుగా బొమ్మపొత్తికలకుం దెండీ ✻ క॥ అనుడు బృహన్నల యిట్లను। జనపాలక నందనుండు జయలక్ష్మిం జే। కొనునఁట చీరలు దెచ్చుట। పనియే యటుచూడుఁ డెల్లభంగుల దెత్తున్॥ వ॥ అనుచు ధనుస్తూణీరకృపాణ ముద్గరాది వివిధసాధనంబులు రథంబుపైఁ బదిలంబుగా నిడి నొగ లెక్కి వగ్గంబులు ద్రుక్కు చక్కం జేయ నుత్తరుండును బసులం బట్టిన దెసఁ గోపాలకుల నడిగిన వారు పితృవనంబు వలనిం జెప్పిన వినుచు రథారోహణంబు సేసి వెడలి పౌరవృద్ధపుణ్యాంగనా భూసురసమూహంబులు బృహన్నలఁ జూచి తొల్లి ఖాండవదహనంబున నర్జునునకు సితంబు ననయిన మాంగల్యం బెట్టిదట్టిదభవస్సహాయంబున భూమింజయునకయ్యెడుమని దీవించి సేసలు చల్లం బురంబు నిర్గమించి నిరర్గళ పరాక్రముండైన యాఫల్గును నైపుణంబున వల్ల దశ్వంబగు రథంబు రయంబునకు మెచ్చుచుం బరేతనిలయ ప్రాంతదేశంబు చేరం జని ✻ సీ॥ అభినవ జలధర శ్యామంబులగు నెడలాకు జొంపంబుల ననుకరింప। సాంధ్యరాగోపమచ్ఛాయంబులగు పట్లు కిసలయోత్కరముల శ్రేణిసేయ। రాజమరాళ గౌరంబులై తగుచోట్లు దలుచు పూఁబొదల చందంబు నొంద। నారిగ్రుచి సమానాకృతులగు తావుల డరేపుపుష్పాదులట్లు మెఱయఁ। గలయ నెగసిన శాధూళి లలితవనము। పవికినలిఁగాఁ పువోయెకు తెఱఁగు దాల్ప। గోగణము నుంగలిగ నేలదోడివడఁగ। నడుచు కౌరవ రాజసైన్యంబు గనియె॥

ఉత్తరుఁడు కురుసైన్యంబుఁ గనుంగొని భయభ్రాంతుఁ డగుట.

క॥ కనియుత్తరుండు గరుపా। టిన మెనసుదలకు మనము జిచ్చవడిన చూ। పును నైతో ట్రువడుచు ని। ట్లనియెది గొలుసొచ్చి యాబృహన్నలతోడన్ ✻ శా॥ భీష్మద్రోణకృపాదిధన్వినికరాఖీలంబు సుయోధన। గ్రీష్మాదిత్య పటుప్రతాపవిసరాకర్ణాఁబుబ శస్త్రాస్త్రజాలోష్మ స్ఫారచతుర్విధోజ్జ్వలబలాత్యుగ్రంబు దగ్ధ్వజా। భీష్మత్వాకలితంబు సైన్యమిది యేఁ జేరంగశక్తుండనే ✻ క॥ అక్కట శస్త్రప బాలుఁడఁ గా। రుష్మకవిద్యాప్రాక్షిమైని హూథులమనయా। శకునిజయద్రథదుర్ముఖ। వికర్ణకర్ణాది యోధవీరుల కెదురే ✻ క॥ ఇట్టగు పెటుఁగక వచ్చితి। మెట్టో కొమనభంగి వీరలిండలు నుగడున్। పెట్టిదులు మనకుమార్కొను। నట్టికొలఁది గాదు భీతియడరెడుఁ దోడ్తోన్ ✻ ఉ॥ కౌరవసేనఁ జూచి వడఁకన్ దొడఁగెం గావడిలోన మేను నీ। పూరక పోవుచు నిక్కియుది యొప్ప నెయిప్పటి భంగి జూచిన। న్వీరల నేను మార్కొనమి నిశ్చయమట్లగుటన్ రయంబున। దేరుమరల్పు ప్రాణములు తీవని ముక్కావిన వే బృహన్నలా ✻ అనినదరహసిత వదనుండగుచు శతమఖతనయుండు తనికిట్లనియె ✻ ఉ॥ ఆశదృశలీలఁ బొల్చు రథికావలి మీఁదనఁ జనంగవెట్టితే। మసలక యామినవలబు గొవిమార్గము వట్టిన తుచ్ఛసైన్యము। న్వెసఁ జనిముట్టి గోధనము వేగమరల్తము గాక యిమ్మెయిం। బసులటు వోవఁగా మరలఁ బాడియె నీకు నరేంద్రనందనా ✻ ఉ॥ ఆ ఱతిపురంబులోనఁ గలయంగన లెల్లను నెక్కునంబులన్। సంతసమందఁగా బసులఁ జయ్యనఁ దెచ్చెదనంచుఁ బూని నీ। వెంతయు మేటివై యరద మెక్కి రయంబున వచ్చియిచ్చటన్। దంతి తురంగ సద్భటరథంబులఁ జూచి కలంగుటొప్పునే ✻ గీ॥ అనిపలుకుమలకు బృహన్నలఁ గనుఁగొని। యెలుగువడఁగ నాతఁడిట్టులనియెఁ। బసులనయ్యమెఱుఁగుసుఁబడఁతుల సంతోష। మేలనాకునని కిఁ జాలనేను॥ అనపుడు ✻ చ॥ తనభుజశక్తియున్ రిపులదర్పము నేర్పడఁ జూచి చూచియి। ట్లును దెగకున్నఁ బోక యిది లోకము చక్కటి శూరులైనడే। నినుమది మెచ్చ రీబలము నీదశ దేఱియుఁ జూడనింతకున్। మున భయహేతువైనవిధము ముందఱఁ జెప్పము నాకుని త్తరీన్ ✻ సీ॥ దెసలు బీటలువాఱఁ దిఁవురు దిండిమములకోలాహలంబులకుఁ గలంగబడక। యారువడి సేనలు దెరలి పైఁదోతెంచు ధూళి పెల్లడరినఁ దూలపోక। చతురంగములు నతిసాంద్రతఁ గవిసిన యుగ్గలికమునకుఁ బెగ్గడిలక। శస్త్రాస్త్రములు బరధ్వసారథివర్గాంగతతి నాటు తెఱుచునఁ దల్లడిలక। బహువిధంబులఁ బగతులఁ

వసమున ని త్తెఱంగునఁ గలుగు క్రందెల్ల నోర్చి । నిల్చి గెల్చిన సత్కీర్తి నెగడుఁ గాక । దవ్వుదవ్వుల విఱిగిన నవ్వ రెట్లు * చ॥ అ
నుడివిజేంద్రనందనున కమ్మనుజేశ్వరసూనుఁ డిట్లనున్ । వినుము త్రిగర్తవాహినులు విక్రమసంపద సొంపు మీఱఁ గో । ధ
నములఁ బట్టి నం బతియు దగ్రత సైన్యము లెన్ని యన్నియుం । గొనియటఁ బోయెఁ గాన మనకుం బురి బాసట లేరెయెవ్వరున్,
గీ॥ ఒంటిఁ దలపడి కురుసేన నోర్చువాఁడ । నే యిదేటికి వెడమాటలిట్టులాడ । వారు గానక మున్న యీ తేరు ద్రోలు । క్రొన్నెఱ
యంబునఁ బురికిఁ గ్రుసటయ నీతి ॥ అనినం బార్థుండు పార్థివనందనున కిట్లనియె * క ॥ వెగడొంది యిట్లు పలుకఁగ । నగు నే వఁ
తురుప్రమోదమందఁగఁ బనులం । దిగవిడిచి పురజనంబులు । వెగడంగాఁ మగిడిపోక దీనత గాదే ॥ అట్లుంగాక * మ॥ నను
సైరంధ్రి గడంగి పేర్కొనిన దానం బెంపుమైఁ బిల్చితో । డనితోఁ డ్తెచ్చితి నీవు బంటుతన మట్లగ్గించి పోరాలిదీ । వననిచ్చెం దుష్కీ
బోయి కౌరవులు గోవర్గంబుఁ గొంపోవఁ గాఁ । గనియేఁ గ్రమ్మఱి తత్తవోము నెభయోత్కంపంబు నీ కేటికిన్ * గీ॥ చిత్తవృ
త్తి రయొక్కింత చిక్కఁ బట్టు మిపుడ కౌరవ సైనికులెల్లఁ జూచి । వెఱఁగుపడ వేగమును లావు పేరువు మెఱయఁ । గదుపు వెట్టించి
ప్రోపము క్రమ్మఱంగ * వ ॥ అనుచు సవ్యసాచి తుగడంగి తేరు వోవనిచ్చుటయు నాననంబు పల్లటిల్ల మానసంబు దల్లడిల్ల నా భూ
వల్లభసుకుమారుండు * క॥ దవ్వుల విఱిగినఁ బౌరులు । నవ్వుదురటె మేలు మేలు నను వాఁ గవునీ । క్రొవ్వఱుగ దేనిఁ దలపడు । మెప్పి
ధిఁ జని తెమియనుచు నెత్తిన భీతిన్ * క॥ శరములు శరాసనమున । య్యారదము పైడిగ్గవిడిచి యతిరభసమునన్ । ధరణికిలం
ఘించి వెసఁ బురి దెసకును లజ్జ విడిచి పోవం బాఱెన్ * వ ॥ ఇట్లుత్తరుండు వాఱినం దనమనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సుండు
యుగ్యంబుల వగ్గంబులు నెగల ముడిచి రథంబు డిగ్గ మఱికిలంబ కేశభారుండును వాందోళితరక్తాంబరయగలాంఛనుండు
నగుచు నతని వెనుకం బఱచు సమయంబున నిలిచి కనుంగొను కౌరవబలంబునందు * ఉ॥ అజ్ఞులు కొందఱప్పుడుపహాసమ
సేయుచు గూఢరూపరే । ఖ్జాజత లేమిఁ దద్వికృతకాయము మీఁదను దృష్టి నిల్పఁ గాఁ । బ్రాజ్ఞులు మూర్తిసౌమ్యతయు బా
హాలదీప్తతయుం బటుత్వత । త్త్వజ్ఞతయుం గతిస్ఫురదుదాత్తతయుం గని సంశయంబుతోన్ * గీ ॥ ఆఁడుచందంబుఁ బురు
షసమాకృతియును । గలిగియున్నది యొప్పునామ్మలతిసొంపు । విక్రుతవేషావృతంబులై వెలయు కితఁడు । నివురుఁ గప్పిన మె
అయ్యని నివ్వవోలె * ఉ ॥ బాహులచాయయుం గపునభంగియు నర్జుననట్లు దీనసం । దేహము లేదితం డతనఁ జేజము
దాఁపఁగ మత్స్యభూమిభృ । ద్గేహమునందుఁ బేడియనఁ గీడ్వడియుండెనొకొ యీపురు । వ్యూహముతోడి కయ్యమున
కొండొకరుండిటు లొంటివచ్చునే * చ ॥ విరటుఁడు దక్షిణంబునకు వీరుల సారథులన్ని జాజికై । పురిఁ గలవారి నెల్లఁ గొనిపో
యిన నెందులు లేమిఁ జేసియు । త్తరుఁడిట వచ్చుచుండి యరదంబు తగంగ పంగ నెవ్వరున్ । దొరఁకొనకున్నఁ దానితనిఁ దో
త్కొనివచ్చిన వాఁడు చూడఁగన్ * చ॥ పరిచను డెంచి గోగణముఁ బట్టిన నన్విని పిన్న గాన మీఁ । దరయక రాజనందనుఁడహం
కృతి మైఁ జను దెంచి సైన్యవి । స్ఫురణముఁ జూచి భీతిఁ దను బుద్ధి గలంగినఁ బాఱఁ జొచ్చె ని । వ్వరుసుని శౌర్యసంపదయు భూరి
బలంబు నెఱుంగఁ డేమియున్ * వ ॥ అనుచు నిశ్చయరహితహృదయులగుచుండ శుండాలరయలీలాసమరేఖం బసుగమ
నంబునం బురుహూతపుత్రుండు పదశతమాత్రప్రదేశపలాయితుండైన భూమింజయు నెయిది పట్టికొనిన నతండు * సీ॥ వె
లవెలఁ బాఱుచు వెగడొంది పెదవుల తడి యాఱ నెంతయుఁ దల్లడిల్లు । ఝల్లనంగంబెల్ల నిండఁ జెమర్చు । బదములు గరము
లుఁ గుదియ పడఁకు । హృదయంబు తటతటన దరంగఁ బెలుకుఱు దీనదృష్టుల మోము దేఱిచూచు । నెలుఁగు గద్గదిక
ద్రొట్రిల నేప్పు విడువుమని ప్రార్థించు మాట గీడ్పాటు దోఁప । నిష్కశతశుద్ధహేమంబు రర్మిలోజ్జ్వ । లాప్త వైడూర్యములు
దురగాఢ్యరథముఁ । గరటిదశకంబు నొకయూరుఁ బురము సొచ్చి । నపుడ యిచ్చెద నీకను నుత్తరుఁడగుచు * క ॥ నాతోడి ప్రే
మాడింగదు । నాతురతమై యెదురుసూచనంబకుఁ జేతః । ప్రీతిగఁ జని యాడుము వఁబోడ । చూతుఁ భోనీగదే పిశుద్ధచరిత్రా * వ

* అర్జునుఁ డుత్తరునిఁ దనకు సారథిఁగాఁ జేసికొనుట. *

అని పఱియు నానావిధదీనాలాపంబులం బ్రార్థించుచుండం బార్థుండు మనసు చునతనిం దేరుసేరం దెచ్చి * చ ॥ వెఱవకుము
న్నెప్పాటు సురుపీరులతోడ నశక్యమేని న । త్తెఱఁగన దియేల నీవుమగు తేరి సారథి గమ్ము నాకుఁ జ । చ్చు అపితు గెట్టులట్టఁడరిఘా
గుల మొత్తము నుగ్గుసేసెదం । బఱపెద సేనరాజు ధృతిం బాపెద గోవులఁ గ్రమ్మఱించెదన్ * క ॥ అనుమనోడఁ బాటు లేక
న్నను నయ్యుత్తరుని నెగలనడుకొననిడితా । మును రథమెక్కి రథికుఁడయి । చనియెను రుద్రుజమ్మిఁ జేరసమ్మగలీలన్ * వ॥

ఇట్లు సవ్యసాచి నిక్షిప్తాయుధం బైన శమీవృక్షసమీపంబున కరుగు నవసరంబు నంగ్లీబరూపచ్ఛన్నుం డయ్యు నుగ్రస్ఫురణ
విశేషభీషణుండగు నతనిం గని కౌరవసైనికులు గలంగిన మనంబులతోడ నివ్వెఱపడియుండ వారలం గనుంగొని ద్రోణుం డు
త్పాతంబులు నాలోకించి గురుం డిట్లనియె * క ॥ మా సైన్యభూమి నక్కలు । గూసెం గలయంగ దెసలకుంబలు పాయల్ । సే
సెంబర మెయిళులడరి । మ్రోసెం దమయంతఁ దూర్యములవధ్వనులై * క ॥ ఇగ్గజములు మిన్నకయును । మ్రొగ్గెను
త్రమతురంగములు బాష్పజలం । బగ్గలము విడుచుచున్నవి । తగ్గెడుఁ గారణము లేక తడఁబడి వడగల్ * క ॥ దగ్ధములైన
ట్టులు సమ్యగ్దర్శ్యము లెడ లెఱుం డెవాయుధచయముల్ । దిగ్ధూమం బెసఁగెనసం । దిగ్ధము మనకాజియగుట దీనికిఁ దగఁగన్
క॥ మొనలో నపుగఁ దీర్చికొనుఁడు । తనతన వాహనములాయుధము లెల్లజనం । బును నవు సేసికొనుఁడో । పినయంత యుగ్ర
గాదికొనఁడు బెదరక వసులన్ * వ ॥ అని చెప్పి తా నప్పుడర్జును నెఱింగినవాఁడు గావున నతనికి నజ్ఞాతవాససమయభం
గంబగు నోయనుభయంబున సురనదీసూను వదనంబు వీక్షించి కనుసన్న వా అనిట్లనియె * చ॥ వెరవరిగాక వీఁడు కురువీరుల
పంబోడ చూపువాఁ డెయి । చ్చెరువొక మ్రాను సేరి యిటఁ జేరఁగ వచ్చుచున్నవాఁడహం । కరణము కాని యొండొకటి గా
నఁడు మూర్తివిశేష మారయన్ । సురపతి యట్ల వీనిసడిచొవ్వది యెట్లొ యెఱుంగ నయ్యెడున్ * క ॥ అనిన విని యెఱిఁగి కావి
యా । తనిమది సందియము మాన్పఁ దలఁచి నరేంద్రుం । గనుఁగొనుచు నతనితోఁ జె । ప్పిన భంగి గూఢవృత్తి భీష్ముఁడు వలి
కెన్ * క॥ తలఁపఁ గరిపులకు నిష్ణసు । కొలఁది గడచి వచ్చి తిమియ నుఁతిత బాహా । బలము నెఱపఁ దలఁచియయ్యెను । జలింపవల
దింక మనకుఁ శత్రులవలనన్ * వ ॥ అనవుడు నయ్యాచార్యుం డయ్యర్థంబు గనుఁగొని పార్థునకు సమయభంగంబు వలసిసం
కటంబు లేకునికికి మనంబునం బ్రియంబంది మొగంబునం దోఁపనీక వుయిలోటసక్కియిట్లనియె * శా॥ సింగం బాఁకటితో గు
హాంతరమునం జేడ్పాటు మైనుండి మా । తంగస్ఫూర్జితయూథదర్శనసముద్యత్క్రోధమై వచ్చునో । జంగాంతారవివా
సఖిన్నమతి నస్మత్సేనపై వీఁడె వ । చ్చెం గుంతీసుతమధ్యముండు సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్ * ఉ ॥ ఈతనితోడికయ్యా
మునకియ్యకొనం దగువారలస్మదీ । యాంతత సేనలోఁ గలుగుటారయ సంశయ మెల్లభంగిగో । వ్రాతనివర్తనంబు సుకరం
బు కిరీటికి తండురువృనిం । బ్రీతునిఁ జేసె నావినమె పెంపెసలారెడు బాహుసంపదన్ * వ ॥ అను పలుకులాకర్ణించి కర్ణుండు కట
కటంబడి కుంభసంభవునకిట్లనియె * ఉ॥ పాండవపక్షపాతమునఁ బల్కెదు నోరికి వచ్చినట్లు ని । న్నొండన రామిఁ జేసియి
దియొప్పునె కౌరవసేనకెల్లనో । క్కండవు మేటివీవ బలగర్వము గుందఁగ నిట్లు శత్రుదో । ర్దండిమకోహటించితి నిజంబున
సన్నరుఁడింతవాఁడె * గీ ॥ అతఁడు వచ్చెనేని యస్మచ్ఛిలీముఖ । పాతచలితహృదయపద్ముఁ జేసి । వెగడుపఱచి విరో
ధవీరులకెల్లను । స్సవమొనర్తు బాహుదర్పమొప్ప * వ॥ అనిన విని సుయోధనుండు రాధేయునకిట్లనియె * గీ॥ తప్పఁ బలికితీవు
సెప్పెద వినుమితఁ । డర్జునుండయేని యడవి కరిగి । భ్రాతృయుతముగాఁగఁ బండ్రెండు వత్సర । ములు మునఁ దనిలువవలయు
మగుడ * క ॥ ఒరుఁడయ్యెనేని మామక । శరాసనక్షిప్తవిశిఖసాయకవహ్నిం । బరిమార్చెద వ్రేల్మిడి నచ్చెరువుగ్ర మోదం
బునొంది సేనలు వొగడన్ * క॥ అను పలుకులు విని భీష్ముం । డును ద్రోణుండును ద్రోణసూనుఁడును గృపుఁడును మేలనియి

అర్జునుఁడు శమీవృక్షనిక్షిప్తం బైన గాండీవంబుఁ గొనుట.

య్యకొని రిహృదయా । నమరూపములైన తెలుపులాస్యములొందన్ * వ ॥ అట్టియెడ శమీవృక్షసమీపంబున రథంబు నిలు
పం బంచి పార్థుం డుత్తరునకిట్లనియె * క ॥ ఇన్నగమునందు గాండివ । మున్నది ... దిగాని మద్భుజోద్రేకవిలా । సోన్నతి
కోర్వవు పెద్దయు । నన్నువలీవిండ్లు గుఱుచలల్పబలంబుల్ * క ॥ ఇవి నీ తెగకొలఁదివివీ । రవిసోదమునప్పు ఁధికరఁ సము
సువ । ద్వివిధాటోపములకుఁ జాలవు విల్లది నూఱు వేలలావరయంగన్ * క॥ దీనిఁ గొని కట్టిమైన ఋలు । వేనుంగును మఱియే
నెద్దియేని యియ్యఁదు నియం । గా నేయ నగును నైద్ధువు । లేఁ యలవు కలిమి సోరలెసైన్యములన్నే * వ॥ కావున నిమ్మహీరుహంబె
క్కి యమ్మహనీయచాపంబు దెచ్చి యిమ్ము ధర్మజ భీమార్జున నకుల సహదేవులు దమతమ సమస్తాయుధంబులు గూడం గట్టి
యిందుఁ బెట్టిన వారి కట్టవిడిచి యందు గాండీవంబుఁ బుచ్చికొని తక్కిన యవి యెప్పటియట్ల బంధింపుమని చెప్పిన వాకారం
బు గానున్న శస్త్రాస్త్రసంచయంబు సూపిన భూమింజయుం డతనికిట్లనియె * క ॥ పీనుఁగు నంటఁగ నసునే । భూనాథతన
నూజుఁడనకపుయిలోడక న । న్నీరీ చపువసివసువడం । గావీకుందగునె పావకర్మముగాదే * వ ॥ అనిన విని ధర్మనందనానుజుండ

త్యాపరంబున * గీ॥ సనుజులంటకుండమలుపడఁజేసిన । యస్త్రశస్త్రసంచయంబుగాని। శవముగాదుమత్స్యజనపాల తనయయేనట్టిదైనఁబనతునయ్యనిన్ను * క॥ నమ్ముముకైదువుమోవగు। జమ్మినైసంబ్రాఁకవిడిచిచాపమునాకఁ। దిమ్మను డుఁజేయానది లే। కమ్ముద్ధుండన్మహీజములసతనెక్కెన్ * వ॥ ఇట్లుత్తరుండుసమారూఢశమీవృక్షుండగుటయునరదంబు పైనిలుచుండిపాండవమధ్యముండువేవేగవిడువుమనుటయు నతండునాయుధసంచయబంధంబు నెడలించిన * క॥ మెఱసి యుదయించుగ్రహములఁదెలుచుప్రభలగ్రేణి సేసిదశదిశలంగ్రి। క్కిఱిసి వెడలెనాయిండ్లన్। మెఱుఁగులున్నృపతనయుదృ ష్టిమిఱుమిట్టుగొనఁగన్ * వ॥ అట్టియెడనయ్యాయుధంబులు * క॥ పెనుబాములచందంబున। ననికికిభయమందివడఁకుచునుర్వీ శసుతుం। గనితఁగుమాటలఁగుంతీ। తనయుఁడు వెఱవాపుటయునతండచలుండై ॥ పొందుపడిరియందట్టికసంగొనిసరూపించి సారథియనిసవ్యసాచిఁబిలిచియిట్లనియె * క॥ ఇదియొకచాపమువిస్మయ। మొదవించుచుఁగొండచిలువయొకొ నాఁడగి యున్నదిఖచితకనకకమలస। ముదయద్యుతిసముపగూహనోజ్జ్వలమగుచున్ * వ॥ దీనింబాండవులయందెవ్వరుధరి యింతురనిమఱియు బహువిధంబులగు నాయుధంబులు వలకించి వేఱువేఱపాని చందంబులు పన్యసించియివియెవ్వరెవ్వ రివనిననర్జునుండతనికిట్లనియె * గీ॥ తొలుతనీవునన్నడిగినదొడ్డవిల్లు। గాండివముఫల్గునునకేతుగడయునిదియ। సనుర మునదేవదానవసమితినైన। గెలుచునస్త్రమమునదానివలననతఁడు * క॥ ఆద్యపురుషోపలాలిత। ముద్యోతితరోచిరుగ్ర మోగ్రంబరిని। ర్భేద్యముదివ్యజననమన। వద్యంబిదికార్ముకైకవరముకుమారా * వ॥ అమ్మహనీయచాపంబు బ్రహ్మ శత సహస్రవర్షంబులు ప్రజాపతిచతుష్షష్టిసహస్రవర్షంబులునింద్రుండు పంచాశీతిహాయనంబులు సోముండుపంచశతాబ్దం బులువరుణుండు శతశరత్సమితియుఁగ్రమంబునధరియించిరి వరుణుచేతనగ్నిదేవుండు వేడుకపడిపుచ్చికొని పదంపడి యద్భుతకర్మంబునకుమెచ్చి విజయచ్చునకిచ్చె నతండును నలువదేనేండ్లు ధరియింపంగల వాఁడిట్టి త్రిలోకపూజ్యమ హిమనొప్పచుండు * సీ॥ నీలోత్పలచ్ఛాయ నెరసిసౌవర్ణతృషావలినొప్పుబాణాసనంబు। దాళప్రమాణసుందరమైనభ ద్మశాఖావృతాంచితమగుకార్ముకంబు। దీప్రశక్రగోపసందీప్తాకృతియుఁగనత్కనకమత్స్యంబులుగలుగుధనువు। మె ఱుఁగారిసారంబుమెఱయఁగాంచనమయూరములశోభిల్లుచాపముపరుసఁ। గాండవాగ్రజుండుఁబవనపుత్రుఁడుస కులుండుఁదదమసంభవుండుఁబట్టు। నవికుమారయగ్గవాజినకోశము। హాశరంబుపార్థునదియుచూవె * క॥ ఎడ్డెసలందవ రుచులుస। ముద్దీప్తములగుచునుండనుజ్జ్వలమగున। య్యుద్దండగదాదండము। పెద్దయునెదమెచ్చిపట్టుభీముఁడుపోరన్ * వ॥ అనిచెప్పిమఱియుబాణకృపాణతనుత్రాణాదులగువివిధసాధనంబులు వేఱువేఱనిరూపించి క్రమక్రమ నెఱుంగించెన

అర్జునుఁడుత్తరునకుఁదన్నెఱింగించుట.

ప్పుడుమాధాత్ముండగుసయ్యుత్తరుండుపాండవోత్తమునెఱుంగమినిట్లనియె * క॥ ఈ యెడనిట్టిమహానీ। యాయుధ ములువెట్టియేచటికరిగిరిమనకాం। తేయులుబృహన్నలాతగ। నీయెఱిగినయంతవట్టునిక్కముచెపుమా * అని స్నేహం బునుగౌరవంబునుసవిషాదంబునుగామఱియును * క॥ ఏనమ్మహానుభావుల। మేనల్లుఁడవారలార్యమిత్రులు శ్రో త్రమ్మనాయకగర్వితమో। భానులుబంధుహితకార్యపరతంత్రాత్ముల్ * గీ॥ అయ్యుధిష్ఠిరుఁడెచ్చటనడఁగియున్నవాఁ డోభీముఁడుపార్థునివర్తనంబు। లెఱ్ఱెయ్యెడలనేమిచందంబులయ్యెనో కొవి। ధాతృడకటకవలెందుఁజాఁగిరొకొ * క॥ భూ పాలవల్లభాజన। దీపికయనఁజాలుద్రౌపదికినెయ్యెడలం। దేపాటులువాటిల్లెను। కాపురుషులవలననిట్టికాఱియవు ట్టెన్ * క॥ కపటద్యూతమొనర్చిన। నృపతియుదుర్యోధనాదినీచులచేభా। ఁపడియెఁగడుఁజెక్కుడుములరిపుమర్దనవీర్యాభి జగరిష్ఠుండయ్యున్ * క॥ వినఁబడరెచ్చోటనుదమ। వినుతమహీరాజ్యమహిమవిడిచినుట నే। మనివినియెదనోనీచె నసుడునతండిట్టులనియెనాతనితోడన్ * వ॥ వారలకువగవ వలవదుఃధివశంబున వచ్చినయాపదకునోర్చి బాసదప్పక తారునుబాంచాలియునొక్కటంబండ్రెండేడ్లువనంబున వసియించి పదుమూఁడవయేఁడజ్ఞాత వాసంబునలువసిటవల్ల మనపీటనత్యావన్నులైయున్నవారువినుమువారినెఱింగించెద * క॥ కంకుడుధర్మసుతుఁడువల। లాంఁడుభీముండుగన బుహయశికునగో। కింకరులు సెప్పఁదొడఁగితి। నింకఁగోరఁతవెట్టనేలయేనర్జునుఁడన్ * గీ॥ అధివనందమాలినయనఁగ బరఁగు। కాంత ద్రౌ... దేసింహ। బలునీదము లగంధర్వపతులుచంపి। రనఁగఁజను సెవహా ... తననులసు

ష్ఠుఁడు * వ॥ అవి నవిని భూమింజయుండు సంభ్రమాశ్చర్యసంశయంబులు మనంబున ముప్పిరిగొనం దప్పక చూచి సవ్యసా
చి కెవ్వండియు నిట్లనియె * క॥ విరకీర్తి ప్రియుఁడగు నా । న్నరునకుఁ బదిగల పుణ్యనామములు మనో । హరముగ నవి చెప్పుమా
యుం । డరయక నే నమ్ముదును బృహన్నల విన్నన్ * వ॥ అనుడు నతం డుపసర్పి తానర్జునుండు ఫల్గునుండు
పార్థుండు కిరీటి శ్వేతవాహనుండు బీభత్సుండు విజయుండు జిష్ణుండు సవ్యసాచి ధనంజయుండు ననునీ పదియు నా పేళ్లన
వుడు నుత్తరుండు పాండవ మధ్యమున కిట్లనియె * క॥ ఏమికతంబున నిట్టి । నామంబులు సంభవిల్లె నరునకు నవి చే । తోమో
దంబుగఁ జెప్పుము । నీ మదిఁ ద త్తద్విధంబు నిశ్చితమేనిన్ * అనుడు నితం డిట్లనియె * గీ॥ ధరణి యెల్ల గెలిచి తగ ధనంబులు గొ
ని । యునికి నే ధనంజయుండనైతి । నెట్టివారినైన నెదిరించి పోరజ । యంబు గొనుట విజయుఁడం డ్రు నన్ను * గీ॥ తె
ల్లపులగు వాహనములు నా తేరు సమర । భూములం దెప్డు నియతిమైఁ బూన్కిఁ జేసి । శ్వేతవాహన నామవిఖ్యాతి నా
కు సకల జనసమ్మతంబుగ సంభవించె * చ॥ రవియుదయించు నట్లు సమరంబున నా తలమీఁదఁ గాంతిమా । లి వెలుఁగు నిం
ద్రుఁ డిచ్చిన కిరీటము భేద్యము హేమరత్నసుస్థిర । త్వవిభవరూఢి మై జనులు దాన నన్నుఁ గిరీటి నామసం । స్తవన విశేష
పాత్రముగ సన్నుతిఁ జేసిరి మత్స్యనందనా * గీ॥ వీరులకుఁ జూడ బీభత్స విధము గలుగు । నట్టి కార్యంబు సేఁత కేనట్లు సమర
భంగులను నడఁబడక బీభత్సు సేయు । దాన బీభత్సుఁ డను నభిధానమయ్యె * క॥ భండనమున నిరుగేలను । గాండీవము దివుచు
నేర్పుగలిగినయందు । గ్దండపు గుసవ్యకరమున్ । చండతఁ బరఁగుదును సవ్యసాచి యనంగన్ * గీ॥ ధరణి మర్లభమగు నవదా
తవర్ణ । మారఁగలుగుట నర్జునుఁ డండ్రు నన్ను । ఫల్గునాహ్వయము త్తరాఫల్గునీవి । శిష్టకాలసంజననతఁ జేసి కలిగె * క॥ అ
నిమొన మారొక్క నిర్వ్రణమేఁ । గను గొన ధర్మజుని మేనఁ గావింపఁగ నయ్యనిమిషులుఁ జాలరెవ్వరుఁ । జెనకినఁ బరిమార్తుఁ గా
న జిష్ణుఁడ నైతిన్ * క॥ పృథయను పేరు మదంబకుఁ । బ్రథితంబై యునికిఁ జేసి పార్థుఁడ నైతిన్ । పృథయుఁగఁ బలుకుచు నేయవి
తథవచనుండైన ధర్మతనయుననుజుఁడన్ * వ॥ ఈ పది పేళ్లును నివి కారణంబులుగాఁ బ్రకాశంబులయ్యె సకల సురని
కరంబుల డవడినం బుండరీకాక్ష సహాయుండనై ఖాండవంబేర్చినప్పుడు మెచ్చి భద్రమూర్తులైన రుద్రవీరించులు గూడి
సన్నిధి సేసిన నంబెన్నిధి గన్న పేదవిధంబున సంభ్రమించుచున్న నాకుం గరుణించి గృష్ణుండను నేకాదశనామంబున న
ప్రతిహత బాణంబులు నొసంగిరి వారలయనుమతినింద్రాదులైన విబుధులును వివిధంబులగు దివ్యాస్త్రంబు లిచ్చిరి న
దంబడి గీర్వాణులకు నోర్వరాని యట్టి వారివరదాన గర్వితులని వాతకవచులని యెడు దైతేయులకు మాతలి సారథికంబగు
నింద్రస్యందనం బెక్కి యొక్కరుండన మూఁడు కోట్లఁ ద్రుంచితి దుర్జయులగు హిరణ్యపురనివాసుల నఱువది వేవురు దే
వారాతులవారాశి తీరంబున నంబరిమార్చితి నప్పుడు ప్రీతుండై కదాగిరి భేదికిరీటంబొసంగె దేవసంఘంబు శంఖంబిచ్చెన
ది కారణంబుగా నా చిందంబు దేవదత్తంబనం బరఁగె మఱియు నెయ్యెడల నెవ్వరు దొడరిన బోలివోని బలిమి కలిమి మెఱ
యమెలంగుదు గాంధారీనందనుండు గంధర్వరాజు చేతం బట్టువడిన యప్పుడు పదునాలుగు వేల గంధర్వుల జయించి యత
ని విడిపించితి నవ్వోడకు మీకూడిన మరుబలంబుల గెలిచి కర్ణగాంగేయకృపద్రోణద్రౌణిదుర్యోధనులు గనుంగొనుచుం
డఁగ దుపులం గ్రమ్మఱించెదనని సత్యంబుగాఁ జెప్పిన విని యుత్తరుండు చిత్తంబున నద్భుతహర్షంబులు వొదువ మ్రాన

—— * ఉత్తరుఁడు బృహన్నల నర్జునుఁగా నెఱుంగుట. * ——

డిగ్గన ఱికిన సర్వాంగసంగతోర్వీతలంబగు దండప్రణామంబాచరించి చేతులు మొగిచి నిలిచి యిట్లనియె * ఉ॥ బాహుసమగ్ర
శత్రుమదభంజన శౌర్యసమస్తలోక చే । తోహరమూర్తి నీకిటులు దోఁచుట వామఁ బ్రసన్నవిస్ఫుర । ద్దేహముతోడ భాగ్య
మయ దేవత సన్నిధి సేఁత గాదె స । మ్మోహము వాసెఁ జిత్తము ప్రమోదరసత్వముఁ బొందె పాగెఁ జుకా * క॥ నిన్నెఱుఁగ లే
కయెమ్మె యి । నన్న పలుకులెల్లమఱిదియా శ్రితరక్షా । సన్నద్ధభావ మేర్పడ । నన్నుం గృపఁ జూడవే సనాథుఁడనగుదున్ * క॥
అనిన విని తేరుడిగి గ్రక్కునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి విరటుకొడుకును గుంతీ । తనయుఁడు సమ్మదమునఁ దన । కనుఁగవ పైన శ్రు వారిగడ
లుకొనంగన్ * ఇట్లు సమాలింగితుండై * చ॥ మనముకలంక దేఱె రిపుమర్దన విక్రమ మెక్కు జేరు నీ । ఘనభుజశక్తి ప్రాపు
న నఖండిత శౌర్యము సొచ్చానన్నతుండనై । యని మొనసారథిత్వము మహత్వము వైదులు మెచ్చఁ జూపెద । న్ననుఁ బనిగొ
మ్మిలెమ్ము కురునాథుని దల్పుమదల్పుగ నొప్పులన్ * క॥ మనమునఁ గొను నన । జ్జనునకు సమరమున రథ్యచోదకభావం

బునఁబని సేయవలయుననిI యనిశము విధికరుణ నాకు సదిసిద్ధించెన్ ॥ వ॥ అనిపలుకు నుత్తరు నత్యాదరంబునం జూచి సవ్య
సాచి యతని కిట్లనియె ॥ మ॥ ప్రియమతీ! యిమ్ము నాకు నీ దెస మదిన్ భీతి భ్రమోద్వేగసం | శయముల్ చేరఁగ నీను నీకు ఘనర
థ్యాకల్పనా బుద్ధి నిశ్చయ సంపాదిని నాదు దృష్టి నుసత్త్వ ప్రాతముగా సోఁకఁగా | లియు రా నీ నుదృ [illegible] కరింతు రిపుద్యోగ్ళిలా
సముల్లాసముగా ॥ వ॥ అనిన విని భూమింజయుండు సవినయంబుగా నిట్లనియె ॥ క॥ నినునర్జునుండని యెఱింగి నయంత
నెపానై నెల్లకిల్బిషమును నీ తను వేలమండభావంబున నొందెనో యెఱుఁగవలయుఁ బుంస్త్వభరణా ॥ చ॥ అనవుఁడు నా
తఁడిట్లను మదగ్రజు వంపున బ్రహ్మచర్యవ్రతానకయి పూర్వశాపవిహితంబగు రూపము దాల్చి యేకహా | యనవరిపాల
నీయమగు నట్టి వ్రతంబు సమాప్తిఁ బొందస | ల్పి నజతనంబులో కులకుఁ బేడితనంబయితోఁ జెవి మ్మేయిక ॥ వ॥ అదియునుని
టమీఁద లేదనినఁ బ్రమోదమానమానసుండై మత్స్యపతిసూనుండు పాండుసూనున కిట్లనియె ॥ గీ॥ ఇట్లు దెలియఁ జెప్పి తెల్ల
నా దెసదయ! పెంపుతోడ మూర్తి పేర్మిగాదె | యింక సురలకైన శంకింతు నే భవ | ద్బాహువప్రగుప్తి బలుపుగలుగ ॥ వ॥ వా
కుంబని యెయ్యది పనుపుమనిన నతండును గాండీవంబును గాంచనపుంఖంబులగు బాణంబులుగల తూణీరయుగంబును
నుదీను తనుత్రాణకృపాణంబులును బుచ్చికొని తక్కిన వాని నెప్పటి యట్ల కట్టి పెట్టిరమ్ము నినియోగించిన నతం
డట్ల చేయుటయు నమ్మహాత్ముండు నియతాత్ముండై యధిదేవతలకుం బ్రణమిల్లి భక్తితోడం దదీయ కోదండాదుల
గు సాధనంబులు గైకొని సవిశేష స్ఫూర్తి యగు మూర్తిన్ నత్యంత దర్శనీయత్వంబు నొందె ॥ క॥ బలరిపుఁడి
చ్చిన కుండలములను కిరీటంబుఁ జిత్తమున భక్తి మెయిందలఁచిన వచ్చె వెంద్రుక | లలవడఁగాఁ వాచి ముడిచెన మరదృఢ
ముగన్ ॥ క॥ తలచుట్టు చుట్టి కుండలములు పెట్టెను ద్రిండు గాఢముగఁ గట్టెఁ గరంబుల వలయంబులు గనుఁగొని యొలసవ్యా
లయుంగనెక్కెనే ద్వైరథమున్ ॥ వ॥ అట్టియెడ వరదానమహానుభావంబునం జేసి ॥ క॥ పెట్టక కట్టక మౌళిం | బుట్టిన క్రి
యదీధితులు నభోభాగంబున్ ముట్టి వెలుంగఁగ నింద్రుని | పట్టికిరీటంబు వోలి చెన్బ్రస్ఫురితంబై ॥ వ॥ ఇవ్విధంబున సన్న
ద్ధుండై యతిరథశ్రేష్ఠుండు రథంబెక్కి యందా యుధంబులం బదిలంబుగా నిడి తనుత్రాణ తలత్రాణంబులు దాల్చి కవ
చానలంబు నా గాండీవంబుఁ బుచ్చికొని యెక్కువెట్టి ముష్టి నలవరించి గుణధ్వని సేసిన ॥ గీ॥ పక్షిమృగజాతులెల్లను బ్రస
సియుట్టు నట్టుగలగొని చెదరె వృక్షాళి యదరెఁ | గురుబలంబును బెదరెను అంబరము దిశలు | బూరిటిల్లంగఁ జెలఁగెఁ దదారవ
మున ॥ వ॥ తదనంతరంబ యగ్ని దేవుం దలంచిన నతండును దనవరంబున ముస్నఁ గలిగిన విశ్వకర్మ నిర్మితంబును మాయామ
యంబును వానరాకారంబును నగు మహోగ్రకేతంబును దక్షాశ్రితంబులైన విస్ఫురితాభీల నానాభూతంబులఁ బుత్తెం
చిన నుదాత్తధృతుండై యుత్తరుసింహపతాకంబు శమీవృక్షంబునం బెట్టించి నిజధ్వజంబు రథంబునం గట్టించి దివ్యంబు
గావున దేవదత్తంబు దత్తత్వంబున సన్నిధి సేసిన సవినయంబుగాఁ గైకొని యెనకుమారుండును వాయితంబై నోఁగ నె
క్కపగ్గంబుల మర్చికొని యగ్గలిక తోడం దురంగంబుల యంగంబులు దడవుచు వానిజవసత్త్వంబులు వేలు వేలవర్ణించిన ॥ మ॥

అర్జునుఁ డుత్తరసారథికంబైన రథం బెక్కి దేవదత్తంబు పూరించుట.

తడవరు దెంచె జమ్మికిఁ బ్రదక్షిణవృత్తిఁ గదేరు వోవని | మ్మేడగలుగంగఁ బోయెం బసులిప్పుడ కూడుదమన్న నాఁతఁడు | న్నడ
వఁదొడంగుదున్న నమున కారణకౌతుకముల్లసిల్లఁగాఁ | బిడుగులపెంపు బిట్టులియు పెల్లన బార్థుఁడు శంఖ మొత్తినన్ ॥ మ॥
కలఁగెం దోయధిసప్తకంబు గిరివర్గం బెల్ల మాటాడెనం | చలతం బొందె వసుంధరావలయు మాశాచక్ర మల్లాడెఁ గొం! ద
లమందెం ద్రిదశేంద్రపట్టణము పాతాళంబు ఘూర్ణిల్లెనా | కులమయ్యెన్ గ్రహతారకానులము సంక్షోభించె నవ్వేళ
యున్ ॥ గీ॥ అపుడు నిశ్చేష్టితంబులై హయములవని | జానకట్టుగఁ బడియె మత్స్యక్షితీశు | నందనుండును నోగలపై ప్రాం
చినట్లు | మొగ్గతిలఁ బడి బలితంపు మూర్ఛనొందె ॥ మ॥ కను గొనఁ ఘల్లు సుండు తురగంబుల వాగెలు వట్టి మొత్తిత | త్తనవు
బును ఱాల్కొని విరితత్పరతం దగ మత్స్యభూమిభృ| త్తనయునా నూఁది పట్టి వికృతఁ బగురూపము చక్కఁ జేసి నె | మ్మనము
క భంగిఁ దేర్చి గరిమం బుగఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యిట్లనున్ ॥ గీ॥ శంఖభేరీరవంబులు సామజములు | బృంహితంబులు వింతలే పృ
థుల సైన్య | వరిచరయోధాత్తులగు నరపాలసుతుల | కెలమి బొందుము వీనికి నింత యేల ॥ చ॥ అనవుడు మత్స్యరాజసుతుఁ
డాతని కిట్లను దొల్లి శంఖని | స్వనములు నిందు భేరుల రవంబులు వింటుఁ గరీంద్ర బృంహిత | ధ్వనులును వింటి నద్భుతవిధంబు

గనిట్లనియెల్లఁ జితమో । హన మొనరింపఁ జాలెనె మహానినదంబిది యోర్వవచ్చునే ॥ చ॥ చెవులవిసెన్ దిశల్ దిరిగెఁ జిత్త
మునీఱయిపోయెనాకునీ । రవమున నిప్పుపెట్టా క్రకపిధ్వజవత్తాకయుఁ జూడ్కిఁ జీకటు । గ్రపియుఁగఁ బ్రాలెదుకాభవద
ఖండితతేజమువర్వియాత్మకుఁ । వివశతఁ జేయుచున్న యది విహ్వలభావము మాననేర్చునే ॥ క॥ అనవిహితపుమాటల
నాతఁడు కొండలపాటు పాండుతనయుం డగ్రసుం । బునడించుపటిచియరదము । సనఁగా నెఱుఁగించి పటిశంఖము మఱి
యుఁ ॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున నయ్యుత్తరకుమారు ధీరుం గావించికొని పాండవవీరుండు రథనేమినిస్వనజ్యా నాదమేదురం
బగు శంఖారవంబు చెలంగ నడచు సమయంబున నాచార్యుండు దుర్యోధనునకిట్లనియె ॥ సీ॥ శ్రవణపుటంబులు వ్రయ్యం
గఁ దాఁకి సంక్షోభంబు గావించెఁ గుణము మ్రోఁత । బ్రహ్మాండభాండంబు వగిలించి భూతనిశ్చైతన్య మొనరించె శంఖరవ
ము । గగనభాగంబెల్లఁ గప్పి క్రాలుచు బెగడడరించె మగ్రంపు పడగ వఱువు । మిఱుమిట్లుగొనిచూడ్కి వఱివోవఁ బెఱిగి పరి
భ్రాంతిసేసెఁ గిరీటకాంతి । తెల్లమిది గాండివంబును దేవదత్త । మును గపిధ్వజమును వాసవుని వరముఁ । గన్న మకుటం
బునగు వేఱుకొన్నియైన । నుజ్జ్వలాద్భుతభంగులై యున్నె యిట్లు ॥ ఉ॥ అచ్చెరువైన విక్రమమునగ్గలికర్ణ సమరంబు
గోరియీ । వచ్చుచునున్న వాఁడు బలవద్రిపుభీషణబాహుఁడైన వి । వ్వచ్చుఁడయింక మిన్నక వివాదము సేసినఁ బోవదొ
య్యెడం । బొచ్చెము లేని బల్మగలఁ బోరికమర్పుము దర్పమేర్పడన్ ॥ వ॥ అనిక్రుపాశ్వత్థామాది యోధవీరుల నవలోకించి ॥
క॥ మన మొనల దుర్నిమిత్తము । లనేకములు పుట్టెఁ దొడఁగె నల్లగుటజయం । బనుమానం బొక కార్యము । వినుఁడా మీకెలఁ
జూడ వేరవగు నేర్పన్ ॥ ఉ॥ ముందర రాజుఁ బుచ్చి బలముల్దలయం బడి గోవ్రజంబులన్ । దండడి వెట్టకుండఁ బెఱుఁదన్నడి పిం
పఁగఁ బంచి గట్టిమై । నందును నింతకున్వేనుకగాయై మొనలేర్చి చినంగ నెప్పుసం । క్రందన సూతిడగ్గఱియెఁ గయ్యము సేయుట
నప్పుడీమకున్ ॥ వ॥ అనిన విని సుయోధనుండు భీష్మకృపకర్ణవికర్ణుల దెసం గనుంగొని మున్న చెప్పితిం గాదె జూదంబు
నం బరాజయంబొంది పాండునందనులు పండ్రెండు వత్సరంబులు వనంబున వసియింపను బదుమూఁడవయేఁడు మన మె
ఱుంగకుండ నజరియింపం బూని కాదె భూమి వెలువడిరి యీపదుమూఁడవయేఁటికొఱంతగలుగం । బార్థుఁడాడుత న్నెఱిం
గించుకొనియె నేని యెప్పటియట్ల వనవాసంబునకుం జనవలయునది మనము మోహంబునం గానమి యొండె వారు లోభం
బున వచ్చుటయొండెం గావలయుం గావున నెక్కుడు తక్కువలు నిరూపించి భీష్ములు దీని నిశ్చయింపనర్హులు రిత్తయుత్తరుం
డు కాక గాండీవి యగుట మనకార్యంబు సఫలంబు సుశర్మ నక్కడ గోవులం బట్టం బనిచి యిక్కడ మనము పనులం బట్టుట మ
త్స్యనగరంబునం గొంతేయులున్నవారని శంకించి వారలు తూయివచ్చిరఁగనుటకుం గాదె యిట్లు నిశ్చయించి చేసిన పనికి
నిపుడు విచారంబేల యనిపలికి వెండియు నిట్లనియె ॥ ఉ॥ అజ్ఞుఁడైన నేమి సురులైనను నేమగు విద్య వచ్చి దో । పార్జిత
మైన గోగణముఁ బట్టితి మెవ్వరు వచ్చిరేని । న్నూర్జితబాహుసంపదలు సూపుద మొండొరు మీఱ విక్రమో । ర్జితకీ
ర్తికారణరణోద్ధతి వెల్వెలఁ బాఱ నేటికిన్ ॥ చ॥ మనములనూలుకొల్పి యనుమానము లెల్లను బాచి యేచి వా । హనము
బు నాయుధంబులును నాయితమయ్యెడు భంగిఁ జేయుచున్ । మొనలకు హెచ్చుగాయనము మున్నుగఁడంగినఁ గాక శత్రు
లఁగనఁగొని యిట్టులొండొరుమొగంబులు చూచుచునున్నఁ బోవునే ॥ గీ॥ హరులహేషితములు నను కూలవాయుసంచా

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణాచార్యుల నధిక్షేపించుట.

రములు మును నకుజయసూకమిం । దెలుపుచున్న యవి యధిష్ఠిరానుజుఁడొకఁ । డీబలంబు గెలువ నెట్లు నేర్చు ॥ క॥ ఎవ్వ
రివిని నను దీనికి నవ్వుదురనియెఱుఁగఁడకట నాయెదుతెదురన్ । వివ్వచ్చుఁ జూపి సేనలు క్రొవ్వఱఁ బలుపలుకు మిట్టిం ద్రో
ణుఁడు వలికెన్ ॥ గీ॥ రోషమొండెను రాజ్యాభిలాషమొండెఁ । గాకయీతని రాకకుఁ గారణంబు । భీష్మ మెఱుఁగమి నెఱి
వెఱ్ఱఁ జేసి । పూనివందివిధంబునఁ బొగడ నేల ॥ వ॥ ఆచార్యులైనవారలు కార్యంబు పవ్వలం గనియెడు వారుకయ్యం
బు తెఱంగు వారలనడుగవలవదు బుద్ధిమంతులిండ్లకడనుండి భోజనావసరంబుల నానాథశ్రను సమయంబుల నీతిశా
స్త్రగోష్ఠీకాలంబుల నుదితాలాపంబులు వలుకుదురు గాని పోట్లాడెడు వారు గారు వారింగలనం గలసి నిలువనీక పెఱుపది
దెసలిపిన మన కీవిజయంబు గూడుమరది లెస్సయని నవివియశ్వత్థామ యతనికిట్లనియె ॥ ఉ॥ కావలివారిఁ దోలి యొసకంబు
న గోవులఁ బట్టికొంటిమం । చీ వెడమాట లేటి ధరణీశ్వరయింతకు మున్నవిటకిరం । బోపనశత్రు నేపుడిపి పోయెడువాఁడవుగాక

నీవు సై।వ్యావలిమైనఁ బాల్పడక యాతలఁ గేఁఘట లేదయే యియర్జునా ✽ క ॥ సమరమున గెల్చి యొరుసా। జ్యముగొయుని
నుసుజనుఁడిట్టులాపఁగసిరిజూ।దమునఁ గొనిరజ్జులేటికి।సమయంబరు డెంచెఁ దొంటిచందముగలదే ✽ ఉ ॥ పాండవవీరు
లంగలన బాహుబలంబున నోర్చియేసము । ద్దండత నీవు తొల్లి ద్రుపదక్షితిపాత్మజఁ గొల్చువేలోనికిం । చెండనిపుచ్చియద్దెస
ను దెచ్చుట పౌరుషంబిగాదెయా । తండనురల్పుఁగాక సముదగ్రత వచ్చువిరోధినిప్పుడున్ ✽ వ ॥ అభ్యంగినవమానింపం
బడినవాఁడుగావున దార్తరాష్ట్ర ధూమకేతువగు కపికేతనుండు దోఁచె నీకు దుర్మదంబున ద్రోణాచార్యుల నధిక్షేపిం
పవచ్చునంతియుకాక దేవదానవులకయి ననుమజ్జయుండగు నర్జునునకుం దల సూపవచ్చునే నయవిక్రమంబుల నతి
లోకుండగునతని నెవ్వరికేనియుం బొగడవలయుఁ బుత్రనిర్విశేషుండగు నిజప్రియశిష్యుని నగ్గించుట గురునకుం గొంత
యెయింక సిగ్గుమాలి రణంబు సేసిన ద్రోణుండు సేయుం గాని యేనిట్టిదానికోర్వ నదియునుం గాక ✽ క ॥ ప్రళయాంతకుం
డు బడబానలమును మృత్యువును నెదిరినం గొంతవడకా । నిలిపెనను నిలుచు మార్కొని। చెలఁగిన నరుశరము లనవశేషము
సేయున్ ✽ గీ ॥ కుటిలబుద్ధులిచటఁ గొనవు నెట్లనఘుచ । దోర్బలంబు మెఱసి తొడరవలయు। నతఁడు గాండివమున నడ్డసా
ళులు వైవఁ।డరులనంప వానగురియుఁగాని ✽ క ॥ వినుమట్టులుగాకున్నం। దనగోవుల వెనుక మత్స్యధరణీశుఁడు వ।చ్చి
నమార్కొండను నరుఁడే।పునమ్మట్టిననతని పొంతఁ బోదుమె యధిపా ✽ వ ॥ అనినవిని రాధేయుండు సక్రోధుండై యోధ
వీరలోకంబు నాలోకించి ✽ చ ॥ వడిగొని గోగణంబుఁ బోఁదువం బఱతెంచితి రెల్లవారుము । నొప్పడఁబడి పాండునందనుల
యున్నెడయిమ్మెయిఁ గానవేఁడెయి । వ్వడునరుఁ గాంచి మీరతని పోటు నుతించుచు భీతినిట్లువా। విడిచియనేకభంగిఁ బ్రతిజ్ఞ
వతిపీడఁ జేయుటొప్పనే ✽ చ ॥ వెఱచితిరేని నిల్వుఁ డొకవీడున నొక్కఁడఁ జాలుఁగాక యొం।డెఱువలయుం గపిధ్వజముద
వ్వుల వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచివైచెదం । బఱపెదఁ దత్తిశౌచముల భగ్నముఁ జేసెదఁ దేరుసారథిః। నెఱఁకులు నొంచె నంబొదు
లు నింపెద నర్జును గాత్రశైలలన్ ✽ శా ॥ జ్యాఘోషంబతిభీషణంబయి దిశాచక్రంబు నిండఁగా శర । వ్యాఘాతంబున శా
త్రవుండు వికలస్వాంతుండుగా నారద । శ్లాఘాపాత్రము నైజమనల్పభుజాసంరంభతత్కారౌద్రరే। ఖాఘోరాకృతి యేనె
మూ పెద్దనుఁ జక్కఁ జూడుఁడీ వేడుకన్ ✽ క ॥ క్రోధజ్వాలలు నిగుడవి । రోధిబలేంధనముఁ బొడువు క్రూరగత పైదు।స్సా
ధమగు నర్జునాగ్నిని । సాధించెద నేన పూర్ణనిశరవర్షమునన్ ✽ వ ॥ పాండవమధ్యముండు పదుమూఁడువత్సరంబు
లు ప్రాచివట్టి క్రొయ్యంబునకు వచ్చె నతనిలావును బీరంబును లోకంబునకు నెక్కియున్న యవియేనును గురుసేనయందుశ
క్తిశౌర్యంబులుగలవాఁడపోలె వర్తించెదం గావున నేమిరువురము నొండొరులకు బాహుబలవిలాసంబును విక్రమక్రీడా
కౌశలంబును బ్రకటించుటయు హితంబుగాదె యని వెండియు నిట్లనియె ✽ సీ ॥ అనుదినంబును సంతతంబుఁ బెరిగెడియధిప
తిమన్ననయప్పుదీర్ప।నర్జును నోర్చెదననిలోన నేననియతని తోఁబలికిన ప్రతిన నెఱపఁ।గ శ్లాఘ్యులయందు ఘనుఁడనేన
డగునొక్కఁడయ్యను జనంబుల సందియంబు మాన్ప। జమదగ్నిసుతుకృపాప్రాప్తయమునఁ బడసినవిలువిద్య కలరూపు వెలయఁజే
యఁ। గనుట నేఁడు పుణ్యదినమయ్యె నాకిమీ। కెల్లఁ బోరుచూడ నిష్టమేని। జూచుఁడటుగాక వేడుక లేదేని। సంతసమున
బనులజాడఁ బొండు ✽ వ ॥ అనిన నమ్మాటలువిని కృపాచార్యుం డతని కిట్లనియె ✽ గీ ॥ కయ్యమునకు నెప్పుడుఁ గాలుద్రవ్వు
దుకార్య। గతికిఁ జొరవు నీతియుఁ గతులు సమర। మధమసాధనము గబాడు దురర్థనం। సిద్ధిఁ బొందు తెఱఁగు సేఁయు నెడలఁ కాల
గు దేశకాలబలయుతం। ముగఁ జేసిన పోరనర్థములు మొదలఁ లెయ్యె। తెగ జూఁతితమ్ము నెదిరిని। వగవక తొడరుటలఁ గీడువర్తి
ల్లుఁదుదిన్ ✽ వ ॥ అక్కిరీటి యొక్కరుండ కాఁడె యని తలంతమేని ✽ సీ ॥ శక్రాదిసురులతో సంగ్రామ మొనరించి ఖాండవం
బేర్చె నొక్కరుఁడ కాఁడె ।। యాదవబలమెల్ల నాఁగి త్రోచి సుభద్ర గడిమిమైఁ దెచ్చె నొక్కరుఁడ కాఁడె। దిగ్విజయంబు
న దేశంబు సేసె నిక్కురువంశమునకు నొక్కరుఁడ కాఁడె । బలముతో గంధర్వపతినోర్చి విడిపించెఁ గౌరవేశ్వరుని నొక్క
రుఁడ కాఁడె। యనివాతకవచులను దానవులనాతఁ। డొక్కరుండ కాఁడె యుక్కుమడిచె। నమరులకు జేయులగు కా
కేయుల। నొక్కరుండ కాఁడె మొడిచెఁ గర్ణ ✽ క ॥ భూవరులెల్లను నొక్కట। ద్రోవది కై తొడరియతని తోఁ బెనఁగి
డుం। జేవచెడిపోవునప్పుఁడు। నీవచటం గలవొ తేఁవ నిక్కము సెపుమా ✽ శా ॥ కుంతీనందనులొక్కరుం డొక్కఁడరిపుక్షోభ
బుసంధిల్లదు । ద్దాంతసైన్యరణరాక్రమంబులు [illegible] త్యంతోదగ్రతఁ బెట్టిదీనిచట బాహా

యిమ్మేదినీ। శాంతుండయ్యె కొనంగఁ బూనితివి భాగధేయంబున నేఁటికిన్ * గీ॥ పరమమునీశ్వరు చేయీఁత నీఁదనగ్ని। నొలుక వాసుకికోరలు వెలుకఁగడఁగి। నట్లుగాదె రాధేయ! సవ్యసాచినడఁచ। భోర నెక్కటిమార్కొనఁ బూనుటరయ * క॥ బలు గాలి జెప్పుదావా। నల మొక్కరుఁడాఱ్పఁబోయిన సుదిలు నెపీ। చలమునఁ గుసాహసంబునఁ। గలనే మే లెట్లు నధిపుఁగావఁగవలదే * గీ॥ పరువిభుండును భీష్ముండును గురుండును గురుతనూభవుండును నీవు నేమనగడంగి। మూకకొని తాఁకుదము గాక

——(*) కర్ణుండు కృపాచార్యు నధిక్షేపించి పలుకుట. (*)——

క్రీడితోడ నొంటిమార్కొన వశమె మనకుఁ గంటికైన * క॥ అనవలికినసంరంభంబున నవసుతుఁ డిట్టులనుర వులవేడఁ జిత్తం। బున నీవు ప్రియము వలుకుట। గనికనిని నుదోడు పిలువఁగాఁ బతిచేలే * క॥ ఏలినవారి ధనంబులు। పాలుగ బంధువులుఁ దారు ద్రుదికిన దినముల్। వేలారి యితిం ద్రాతని। యోలమున నిపిదవ బీతులు దుగుడరాజిక్ * క॥ జన్నములు సేయునెడఁ బ్రాక్వాన్నంబులు గుడుచుచుండు మతి వతిగన్నుల్। జన్నియువిడిచె రణముతటి। మిన్నక కెనుక వడక చను మీగృహమున కా * గీ॥ ఏ నువిల్లందుకొనఁగనీ రేఁడు భువన। ములును వడవడవడఁకు నాయలఘుబాహుబలము దలఁపక పలికెది పార్థుఁడనఁగ। నెంతవాఁడొక్కరథికునకింత యేల * వ॥ అనియిత్తెఱంగున బలుకు పలుకులెల్ల వినుచు గాంగేయుండు కౌరవేశ్వరు నుద్దేశించి ధర్మార్థసంగతంబును సువిహితంబును గా నట్లను ద్రోణాచార్యుండు నీతిపథంబునఁ బలికె నాచార్యతనయువచనంబులు హితంబులు కృపాచార్యుండాడిన చందంబును దెఱంగువడి యున్నయది మన్నన గలవాని సెయుసుటనంగ రాజునకు సంగరపాటవంబులను మాటలు దగుంగాక మాన్యు లనధిక్షేపింపవగునే యనివెండియు * గీ॥ నేల ప్రోడ్డ జెంగి చాలు మాని సిరణలోపు. మమొనర్పఁగాక తగిన వారి। చెవికిఁ జేఁదుగాఁగ నవమానవాక్యంబు। లుడుగ కిట్లు వలుకుటొప్పనెల్లు * క॥ బీరములాపుననిగులఁగ। వైరులు దళియైనఁ దొడరి నచ్చిన చోటన్। దూరమున వెరవు తోడివి। చారము గలుగు నిదితగదె సద్బుద్ధులకున్ * గీ॥ అరులగుణములెన్న నగ్గింతు రెవ్వరుఁ। గలయ బెరసినపుడు కలితనంబు। మెఱయు మరుసు మహాత్ములెఱుఁగఁ దుది మొదలెట్టివారి నితఁడు బెట్టు వలుక * వ॥ ఆచార్యులైనవారలు పూజావాక్యంబుల కర్హులు గాక గర్హించుటకు విషయంబె యనుచుఁ గృపాశ్వత్థామల కరంబులు నిజపాణిపుటంబున సాచి యిట్లనుఁ బని చాలి నంత యాంగలదు వివ్వచ్చుండు వచ్చుచున్నవాఁడు విరోధంబునకు సమయంబు గాదు మనమందఱము గూడి కొనికయ్యంబు సేయుదము బలవద్వ్యసనంబునందు భేదంబు గలుగుటొప్పదని బుధులు సెప్పుదురు వేదంబులొక్కవలనను ధనుర్వేదం బొక్కవలనను గల మీయట్టి మహానుభావులెందును గల రెనుగు బలంబునకొకటి పుట్టినం బ్రసిద్ధులు గావున నది మీ తలవని లుచునట్లుగుటం జేసి * క॥ క్షమియింపవలయు నొకఁ డెఱుఁగమి నే మేనన్న నంతఁ గటకటపడి భూరమణుని కార్యస్థితి దిత్రములం జెడ సేయునట్టి తరమే మీరల్॥ అనిన విని వారలిట్లనిరి * క॥ క్షమియింప నెవ్వరము భూరమణుని కార్యమున కెవ్వరము ద్రోణులవి। తమ్ము శాంతిప్రౌంద జేయుట। మిముఁ దెలఁచుటయిట్టు లేల మాకోలఁ దములకున్ * వ॥ అనిన విని గాంగేయకణుకాలంగూర్చికొని కురుపతి గురుని బ్రార్థించి యశ్వత్థామను వేఁడికొని కృపాచార్యునిం దేర్చినం బ్రసన్నుం డై యాధిపులం గలయంగనుఁగొని ద్రోణాచార్యుండిట్లనియె * గీ॥ అలుకభీష్ము నివలుకు లయపుడపోయె। మీది కార్యంబునకుఁ దుమీరలింక। మోహసాహసములఁ గురుముఖ్యుఁ డెసఁగఁ। గీచరాఁ పండఁ దరఁ బరికింపవలయు * క॥ వాసవనందనుఁ డెంతయు। గాసిలియున్నాఁడు మనలఁ గవియించుక యుం। దాసైరణ సేయఁడుగను। మోసము లేకొక్క మొగిన మునరఁగవలయున్ * వ॥ అన్వుడు కురుపతి సమయకాల విషయంబు గానాడిన మాటయుంగలదు దాని నిరూపించి యాన్నరూపు

——భీష్ముఁ డర్జును నజ్ఞాతవాసవత్సరపర్యాప్తి నిష్కర్షించుట.——

గాంగేయుండు సెప్ప నర్హుండవి నన తంతుదు ర్యోధనునకిట్లనియె * సీ॥ రెండవ యేఁట నొక్కండధిమాసమిట్లొక్కనయన్నెలలెల్లఁ గూర్చికొనఁ బదుమూఁడు హాయనములు వచ్చి కనిన్నఁటితోడ నేనిండె నంత। యెఱిఁగి యూతను పూనిక యెల్లను దీర్చి కేమని పోడసూపె నేఁడర్జునుండు। పాండుపుత్రులు ధర్మవరులు ధర్మాత్మజుండేరికధిష్ఠాత వారు ధర్మ। పథము వప్పుదురే యెన్ని పాట్లు వడిన। వార లేటికి దఱియంగఁ బాఱ నేర్తు। రెట్లు దక్కించి నీతివిహీనవృత్తి। దమకునొక కీడు వచ్చువిధంబు గాఁగ * ఉ॥ అట్టిది గ్రామునవాఁడతఁడు [illegible] సాశములవిల్లొరి గాలము వేఁడియుండి

రిం। కెట్టునువారుగొంతదమయే డెఱ్ఱిమావకమాననేత్తురే। మట్టఁగవచ్చి రేనిమనముందగనోత్తరముగాఁదానికిన్. ఉ॥
వచ్చి వాఁడుఫలునుఁడవశ్యము గెల్తుమనంగకాదురా । లచ్చికినై పెనంగినబలంబులు రెండును గెల్వనేర్చునే । హెచ్చ
గఁబందగుందోఁడరు తెల్లవిధంబులకోర్చునట్లుగా । కిచ్చదలంచియొక్క మేయిని త్తఱఁబొందగుచేతయుక్తాదగున్ * వ॥
అనినవినిశరుపతిదరహసితవదనుండగుచునిట్లనియె * గీ॥మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమానకు । నెట్లుపొందుగలుగునే
ను రాజ్య! భాగమీనుసమరభంగికవిక్రమ। నిరతిఁబూనిటిదియనిశ్చయంబు * వ॥ అనినయ్యిరువురవచనంబులాకర్ణించి
చిరునుండి ట్లనుఁగార్య గతియునుగయ్యంబుభంగియుభూపతికిం జెమిగులంగనియెడువారు లేరై నను వారియొఱింగినయంత
నొక్క తెఱంగు సెప్పెదవీబలంబులోనాలవపాలుగొనిమహీపాలుండుసత్వరంబుగా ముందరబోవవలయునంతియునే
నతదనంతరంబకదుపులంబొదివికొని చనవలయుఁదక్క నసగంబుతో మనముసిలిచి మోహరించియువల్లనల్లనరుగవలయుఁ
గవ్వడియెయ్యెడంగవిసీననయ్యెడఁదలపడవలయుని నై నసుమాన వేశ్వగుండుసురక్షితంబుగానుండడెంబడక నడుచుగో
వులునిన్నెలవుగడచు మనముధనంజయునకుం జాలినయప్పుడయటదోడు వడనెవ్వరుగలిగినను వారికిఁజాలిసిలుతమని
నవినిసురనదీసూనుండు దానికియ్యకొందితాజన్యనకుసైన్యంబుఁబంచియిచ్చిపుచ్చి పసులకుం దోడగు భాగంబునంబనిచి
యున్నంతవట్టుచతురంగంబులఁగూర్చికొనియాచార్యుండునడుమనుగృపాచార్యుండువలపటచువాచార్యపుత్రుండుదా
పటంగణ్ణుండుముందట వికర్ణదుశ్శాసనశకునిసైంధవసోమదత్తబాహ్లీకభూరిశ్రవః ప్రభృతివీరులెల్లనెడనెడంగ
లయనిలుచునట్లుగా మోహరించి మహోత్సాహం బునసన్నాహ సౌందర్యంబునొందితాలధ్వజంబెత్తించి మెఱసితా
నువెనుకయైనడిపించుచుండె నట్టిసమయంబున . ఉ॥ అరుడుగనిటులొక్క నికినంతబలంబునకున్మహోగ్రసం।గ
రముగుడుగామనంబతులకౌతుక మొంది కనుంగొనం సురే । శ్వ రుడుసుదర్శనంబనత్రిశంసకునెక్కవిమానమెక్క
యుంబరగతివచ్చె దేవమునిపక్షులుసిద్ధగణంబుఁగొల్వఁగాన్ * అదివ్యవిమానంబునందు. గీ॥ స్వరమునను న్నరాజులుఁజ
క్రవతులునునిజాదితచ్ఛత్రంబులునునిజార్హ।చామరంబులుఁజెలువొందఁజారులీలఁ । గొలిచియుండిరి వేడ్కలుకో
వలునిగుడ * క ॥పాండుమహీపాలుండా।ఖండలుచేరువనపెద్దగద్దియనమరీ । మండలిపిచ్చోపులిడఁగ।నుండికనుంగొన
మనుండెనుజ్వలభంగిన్ * అంత ॥ సీ ॥ దేవదత్తాఖిలరావంబువెసఁగర్ణములుదీటుకొన లేటమొగముపడుచు ।రథనేమి
దళితధరాధూళి యంగంబులెల్లఁగప్పఁగవెలవెల్లనగుచు । బహుళకపిధ్వజప్రభలులోచనములుమిఱుమిట్లుగొనఁబర్వ
మెండుకొనుచు । నుద్భటాకారసముద్ధతిమనములు తలపాటుదోఁపంగఁదల్లడిలుచు। నడుచుకౌరవరాజసైన్యంబుఁగని
సెఁ।దిగదిగిచినగతిఁదనతేరుమెఱయ । రయము మైఁజని ప్రళయభైరవసహస్ర । గజనోగ్రతర్జనుఁడగునర్జునుం
డు * వ॥ఇవ్విధంబునఁగురుబలంబులఁగ్రోశమాత్రంబునంగూడముట్టిక్రీడితలయెత్తిచూచియుత్తరునకిట్లనియెం. చ॥ఇదియొ
కపెద్దగట్టిమొనయామొనముందటగోగణంబుతో । నదియొకయల్పసైన్యమఁటయావలవేఱొకకొంత సేనయు ల్లదె
యిటువంచిపెట్టఁజనునంతటిలోనవృథాభిమానిదు । ర్మదబహుభాషియైనకురు రాజెచటంజనుచున్నవాఁడొకో * క॥
అరయుదముగ్గానియమ్మో।హారమునకునుడావలించియరదముఁబోని।మ్మిటువడినతనికయుటికెద । నరుదుగనేర్పుఁగనె
వ్వరడ్డంబైనన్ * ఉ॥అతఁడుచిక్కనేనిబలమంతయువిచ్చుమరల్పవచ్చుగో ।వ్రాతమునట్టులైనసుకరంబుగనంతటనె
ల్లఁదీఱునీ । యాతతసేనయందతనినారసికానకయున్నవీరిని । ట్లాతలడించియాకదుపునైదఁగఁబోదము గాక ప్రేల్మి
డిన్ * క॥విచ్చచకుండఁబసులం।దెచ్చుటముసుమున్నవలయు తెఱఁగావనికిం ।జొచ్చియదిచక్కఁబెట్టఁగ । నచ్చోటన
దాయమనకునగవడెడబలే * క॥అనినవినియుత్తరుండ । మ్మొనవలపటఁబెట్టియరదమునుబోవఁగని । చ్చినసరసకరిగిక
వ్వడి।కనువిచ్చిబలంబునెల్లగలయఁజూచెన్ . వ ॥ ఇట్లుగలయంగనుంగొనిమధ్యదక్షిణవామాగ్రపశ్చిమోత్తరభాగం
బులవిట్టిట్టివారలునడుచుచున్నవారని సారథితోనేర్పడంబలికి వీరలలోనురగకేతనుండు లేఁడతండు గోవులంగొనిపోవ
నోపునిశ్శాయసంబైన యీసేనతోననిసేయుంబని లేదువీరియ్యెడనెయిదియడ్డపడితడవుసేయకమున్నవారలముట్టికొని
పసులంబెట్టింది దొరయునగకుఁవంబోవకయుండఁబొదువవలయునని చెప్పి యతనినదెనకుఁదేరుపఱుపంబంచిగురుకృప
గాంగేయులకుఁ జరణసమీపనలంబులంబడరెండును గర్ణాభ్యర్ణప్రదేశంబులంజనరెండును గానాలుగేసియమ్మ

ద్రోణాచార్యుం డర్జునుం జూచి ప్రశంసించుట.

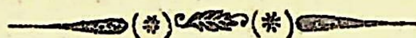
ర్పినవా సవ్యసాచిం జూచి * వ॥ యాచార్యుం డుపరిసరవర్తులగు నాప్తజనంబులతో నల్లన యర్జునుం డింత యొప్పునే యని వర్ణించి వెండియు * మ॥ విలసద్గాండీవచాలనోద్ధతికి నద్విద్యుల్లతాలీల గా । నలఘుస్ఫారకపిధ్వజధ్వనిసముద్యద్గర్జనంబుగా । జలదాకారత నొప్పెం దేరితఁ డుపర్జన్యాకృతిం బొల్చెదో । గ్బలతీవ్రారివిదాహకుం డ్వివషహాగర్వస్ఫూర్తిని స్ఫూర్తిం గాల్చెన్ * వ॥ ఇప్పుడు నాకుం బ్రణామంబులు గాం బాదంబుల మొదలం బడ రెండమ్ము లేసి పెద్దగాలం బేవిం శాసియున్నవాఁడు గావునం గుశలప్రశ్నంబుగాం జెవులు సోఁకియుఁ సోఁకములుగా రెండమ్ము లేసె నని వలికి వెండియు నిట్లనియె * క॥ ఘుసులం బడు మూఁడేఁడులు । వడికఁడు గోపించి వచ్చె బలువిడి నీక । వ్వడి దలఁచియునుటకి కివడివి । వ్వడయి మ్మటి ప్రోవు నెల్లం గ్రారిగొ నెడబలే * గీ॥ విపినవాసంబు నజ్ఞాతవిధము వర్తనంబుం గడపిన వాభ్యుదయంబు నొంది । రాత్రిం బుచ్చితో తెంచు నార్తండు మాడ్కిం జూడ నుజ్జ్వలుఁ డగుచు నర్జునుం డరు వొలిచె * వ॥ అని ద్రోణకృపాచార్యభీష్ములు పార్థుబాణపాతప్రకారంబులు ప్రణామకుశలప్రశ్నంబులుగా నంతరంగంబున నంగని వంతసిల్లిరి ధనంజయుండును ద్యక్కఁన వారికి దుర్నిరీక్ష్యుం డగుచు నవ్యోహారంబు దెసన నాదరంబు సేసి గోవులవజ్జం బోవుచుండె నతనిం జూచి సురనదీసూనుండు కురువీరులతో నిట్లనిరె * క॥ చిరకాలమునకుం గంటిమి । నరునకటవీకుసజ్జనప్రియుండు సుహృ । త్పరతంత్రుడు బాంధవహితుం । డరిభీకరుం డిట్టి వారలవనిం గలరే * క॥ మనచూడ్కికి వ్రేఁగయియా । తనియతులితమూర్తి యత్యుదాత్తతం గడునొ । ప్పినయది గంటిరె జగమె । ల్లను నేలంగనగు సముజ్జ్వలతయు హింపక్ * క॥ వెనుకడె సవ్యాకదిసియుం । దనరథము దోలంగనిచ్చి తలెయం బడటకొ । ల్లని తలంపు గలిగి క్రేఁగం । టను మనలం జూచుచును గడచియటనడచెన్ * క॥ మొనఁగలడా జూచియు నారకె । చనుటధివతిని రసితానిచటం గానక యా । తనివజ్జ నరుగు తెఱంగగు । ననుమానము లేదు క్రోధమగ్గలమును దిన్ * చ॥ మనకును గౌరవేంద్రునకు మధ్యముం జొచ్చిన నేని నాతఁ డర్జునునకు నెంటి చాలఁడని రుద్రుఁడు నెక్కటిమారొక నంగలేఁ । డననొకరుండు శక్తిం డెరయంబు మెయిన్న నమ్మల్లని వ్వాడా । తనికడ నేరఁగాఁ జనుటతప్పినఁ గార్యము దప్పనెంతయున్ * గీ॥ వాసవాత్మజుండు వసుధేశనందను । మట్టికొనిన నొకటి వుట్టెనేని । మనప్రయోజనంబుసం టియేమివపులవి । యేటికొండు ధనము లెల్ల నేల * వ॥ అని వలికి పురికొల్పి కొనియతండు రాజరతునతత్పరత్వంబున నరదంబు సత్వరంబు చేసిన సేనాపతి సైనికనికాయంబులం గడచి చనం దొడంగెని ప్పాటన మ్మేటిమొనయును వెసం బోవ గోవుల కావలి మూఁకయు వానిం డట్టిమి కొని యతిరయంబున నరుగం దానును గెలన గ్రోశద్వయమాత్రంబు నడచి పురుహూతపుత్త్రుండు తగునకిట్లనియె * మ॥ ఇదె గోవర్గముం జేరవచ్చితిమి పోనిం కేల సైన్యంబులుం గదియు న్వేచను దెంచె రెంటి నడుముం గాఁ జొచ్చియా వచ్చును । న్మదవీరావలికిన్ భుజావిభవవిన్యాసంబు గాన్పించి మా । న్సెదగర్వంబు నఱల్చెదం బసులనా చేఁ జిక్కఁ రా జెమ్మెయిన్ * క॥ అనుటయు విరాటతనయుండు । మొనకడ్డముగాఁ గడు మూర్పు మొుక్కమై రథముం । గొనికట్టెదిరికిం బోయినం । దనమూపులు రెండును పుడుదుల పుంగడవక్ * వ॥ తేరుసమ్ముఖంబు సేయుంచి పేరువాడి క్రీడికరతలం బెత్తి విలుమని యదల్చి నఘోషంబుతోడన వెడలు నిశితశరపరంపరల దట్టంపు పఱపున నంబరంబు నీరంధ్రంబగుటయుం దదంధకారంబు నుభయాతిమిరంబు నుంగవిసి గుండియల విసికురుబలంబు లెదురు నడువను నురలం బఱవను మఱి హరితనయహస్తలాఘవప్రశస్తి దక్కండక్కన చేష్టలు డక్కియుండె నతండు గోవుల వెనుకం బోవు నల్పబలంబు బెదరి తూర్పు దెసకుం జేగునట్లుగా నరదంబుం బఱపించి తెఱపి చూపి పిలిచి వెలిచీర సారించి దేవదత్తంబు పూరించి నం గేతుకపి గర్జిల్లం దదీయభూతంబు లార్వ నార్భటరవంబును రథనేమినినదంబును ప్రతిపతాకినీతుములంబును గగనంబునం బొగడు నమరుల యెలుంగులునుం జెలంగ సముదితసాంద్రసంరావంబు రోదసీకుహరంబు నిండిన నొండొండ మట్టలెత్తుకొని నేలమట్టివిసిరి ద్రవంబు సులు వెసం దిరిగి మున్న విచ్చు వచ్చిన జాడం గైకొని దక్షిణదిశకు బిట్టులు వొడుచుం దెఱలం బాఱిన * క॥ గోవులతోం డువంబడి । పోవుచు నున్నట్టి గోపపుంజంబు దకి । యా వసరంబున సరభస । మై వాని పిఱుంద దగిలి యమ్మెయిం బఱచెన్ * గీ॥ అవ్విడర్జునుండు దవ్వక చూడ నియా । బలముపసు కడ్డపడక యుండ । నెడసొంగవలయు నట్లయె దికొనవలె । పనిచెను కృపభీష్మముఖ్యులసుతుని * క॥ వని దినినాథుఁ డున నమ్మెయిం । జనని చ్ఛైర్యంబు గో

సంఘముఁ దిరమై। కొని పొందుపసులనోడక। యనితా నెలుఁగిచ్చి వీటికై నూల్కొలిపెన్॥ అట్టిసమయంబున ✽ క॥ కరితురగస మితిదార్కొని। కురువీరులు మొగులుగములకొమరునఁ గవియన్। శరవేగంబుననరుఁ డు। ద్ధురమారుతచండభంగి దోఁచెఁ దెఱల్చెన్ ✽ క॥ కడిసినబలములు విచ్చినఁ। గదుపులఁ జెదరంగనీక గాండీవి వెసం। బొదివియటు గడపెన వియును। గోడగొనిత నసఁ బాలముసొచ్చె గోపాలురతోన్॥ అని చెప్పిన విస్మయంబు నొంది ✽ గీ॥ పసులు పట్టువడిన పదపడి నరుఁ డెడ్డి। యాచరించెఁ గౌరవాధినాథుఁ। డేమి సేసె బలము లెట్లయ్యె భీష్మాది। వీరు లెవ్విధంబువార లైరి॥ అనవుడు ✽ వ॥ నవతాదూరపురాణతా నవగతానానాత్వసంశోభితా। వివిధత్వావగమోజ్జ్వలా బహుకళావిర్భావశాలీనము। ద్భవరాహిత్యనిరూఢసూక్ష్మతరసంభావామహాస్థూలమూ। ర్తివిశేషానిరుపాధికాగుణమయాధీవర్తవాని ష్మిక్రి యా ✽ క॥ అంతఃకరణచతుష్టయ। శాంతిసముద్యద్వివేకసంపద్వేద్యా। చింతాతంతుత్రుటనా। త్యంతవిదగ్ధైకభజనతత్పరహృద్యా ✽ మాలిని॥ ప్రణమద వనవిద్యా ప్రౌఢసంరూఢకాంతి। ప్రణుతచరణపద్మాపద్మజాదిత్యసత్పో। షణచతురదయావిస్ఫారితాలోకలోకావన నిపుణజనాంచన్నూక్తివిక్రీతమూర్తి॥..

గద్య ✽ ఇది శ్రీ మదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన విరాటపర్వంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము॥

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీ మహాభారతము - విరాటపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ సంపాదనచాతు। ర్యాసేవ్యపదారవిందయోగికవిద్యో। ద్భాసితమూర్తిమయామి। న్యాససమానైకరూపహరిహరనాథా ✽ వ॥ దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె నివ్విధంబున విరోధివర్గంబు పిక్కటిక్కనపడి హుచుచుండ నిరర్గళభుజార్గళ సంరంభవిజృంభణంబు శోభిల్లఁ బసులం బెట్టించి యనతిదూరవర్తియగు కౌరవచక్రవర్తిదెసం గనుంగొని ధనంజయుండు భూమింజయునకు డఁదేరువలువఁ బను పనప్పళించున ప్పుడు కురువీరులు గూడుకొని మూఁడువేలరథంబులతోడను గాంగేయకర్ణులొక్కొక్కరుండు వేయింటితోడను దలకడ్డదిరాజున కడ్డపడి కవ్వడిదిక్కు మొగంబుగాఁ దిరిగిరట్టియెడఁ గదుపులు పట్టువడుటకు నిట్టూర్పు నిగిడించుచు మగిడి మనుజపతియును నుజసహితుండై సహస్రస్యందనంబులతోడ వెన్నుదన్నినిలిచె నంతఁ దక్కటిబలంబులు నెయిదికొని యిమ్మై యిసరభసంబుగాఁ గవిసిన ✽ క॥ కనుఁగొని యెలనవ్వొలయఁగ। దనమున గరువంపు చెన్ను దలకొనఁగా న। గ్జునుఁడు విరాటసుతునకి। ట్లనుఁ గేవలవీరగసమయోత్సాహ

——అర్జునుఁడు త్తరునకుఁ గౌరవవీరుల వేఱు వేఱ నిరూపించి చెప్పుట.——

డపుచుణ్ ✽ సీ॥ కాంచనమయవేదికాకనత్కేతనోజ్జ్వలవిభ్రమము వాఁడు కలశజుండు। సింహలాంగూలభూషితనభోభాగకేతుప్రేంఖణము వాఁడు ద్రోణసుతుఁడు। కనకగోవృషసాంద్రకాంతిపరిస్ఫుటధ్వజసముల్లాసంబు వాఁడు గృపుఁడు। లలితకంబుప్రభాకలితపతాకావిహారంబు వాఁడు రాధాత్మజుండు। మణిమయోరగరుచిజాలమహితమైన। పడగ వాఁడు కురుక్షితిపతిమహోగ్ర। శిఖరఘనతాళతరువగుసిడము వాఁడు। సురనదీసూనుఁ డేర్పడఁ జూచికొనుము ✽ క॥ గురునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ। నరదముఁ బోవిత్తమిమ్మహాపురుషు నెడం। బరిభవమువలవదీతఁడు। కురుకులనృపతనయశిక్షకుఁడు సుమ్మనఘా ✽ క॥ శస్త్రప్రకారనిపుణుం। డస్త్రవిదుఁడు దూరపాతనాభీలుఁడు వార్చాస్త్రాసితరిపుఁ డు ధనుశ్శాస్త్రపరిజ్ఞానఘనుఁడసదృశుఁడు శక్తిన్ ✽ ఉ॥ ఈతనితోడి కయ్యమునకియ్యకొనందగ దేమదుష్పృథ। ద్యూతజయోన్నతుండసురమోధనునింబరిమార్చఁబోవుచో। శాతశరోత్కరంబితఁడు చక్కఁగ నేయునొనన్ను నేయఁడో। చూతముదానమొన్ననికిఁ జొచ్చినఁ జొత్తము గాక పిమ్మటన్ ✽ క॥ గురుపుత్రుఁడు తేజోనిధి। సురాసురులకైనఁ దేఱిచూడనరిది సంగరమునఁ నీతని నీశ్వర। వరజనితుఁడు మేటికౌరవవ్యూహమునన్ ✽ క॥ ధైరథనుఁ డితఁడు ద్రోణాచార్యున కెనవచ్చు దివ్య

శరవిదుఁడుకృపా । చార్యుఁడుమత్పితృసఖుఁడా। చార్యక మొనరించెమాకు శైశవముతఱిన్ ✻ గీ ॥ వీరలిరువురుమాన్యు
లువీరితోడి। కయ్యమైన కీర్తిమనమంతకాలు ద్రవ్వి । వలవ దెచ్చోట నెదురుగా మెలఁగిరచట। మనరథంబుల్లనల్లనయుడుగని
మ్ము ✻ శా ॥ యోధాగ్రేసరుఁడిద్ధతేజుఁడురణోద్యోగాసుర కర్తుండుడు । స్వాధప్రక్రమబాహువీర్యుఁడుసురుత్సాహ పాల
వాల్లభ్యల । శ్రీమధాహాత్ముఁడుజామదగ్న్యకలిత శ్రేష్ఠాస్త్రవిద్యాఢ్యుఁడీ । శాధేయుండొక చీరికింగొనఁడువీర వ్రాత
ముంబోరులన్ ✻ క॥ శౌర్యాటోపంబునదో । ర్వీర్యంబున నస్త్రశస్త్రవిత్త్వమునసమా। త్సర్యంబు సేయునాతను। దు
ర్యోధనుఁడెవ్వుడుఁదన్నెదురు సేయుంగనా ✻ చ ॥ అతిదృఢవేది పేరుగలయట్టిమగండురణంబుగల్గినేఁ । డితనికినాతుఁడెల్ల
ముగనిట్టియెడంబరికించిచూడుమీ । మతిగలఁగంగనీకయనుమానముమాయఁగనీవుపాయకో । ద్ధతిఁబ్రకటించుచోబహువి
ధంబులనిద్దఱ తారతమ్యముల్ ✻ క ॥ ఈయనసఁగనివారణ । సేయఁడితఁడగ్గమైనఁజిచ్చురపిడుగై । పోయివయిఁబడుదు
నివరి। వాయించుక లేకపఱపవలయురథంబున్ ✻ ఉ ॥ ఉగ్రుఁడమానమానమహిమోన్నతచిత్తుఁడజేయవిక్రమో । ద
గ్రుఁడుమహాస్త్రలాఘవ సమన్వితుఁడేయు నెడన్ సమగ్రకో । పాగ్రహబుద్ధిమాదెననవాచ్యుఁడుకార్యమునందుధార్త
రా। ష్ట్రాగ్రజుండీతనింగదిసినవ్వుడువండుపువాపునుత్తరా ✻ గీ॥ అరసికొనియొన్నిభంగుల నైననతని । తేరుమనబారిక
గవకుతెఱఁగుగాంచి । యుడరిపాసటయైయెవ్వరడ్డపడిన । మెఱపుమెఱిచినచాప్పునఁదఱియఁజొరుము ✻ క॥ అస్త్రత్రి
తాముహుండతి। విస్మయజనకప్రతాపవిభవ వాగ్నిసిఖా। భస్మీభూత ప్రతిప। త్పస్మయకాననుఁడు ప్రథమగణ్యుఁడుబుద్ధిన్ ✻
క॥ బహుమహితాయుధవిద్యా । రహస్యసంవేదిధార్తరాష్ట్ర లకునుమా । కుహితంబకోరుసమఁడై । సహాయుఁడగు
వారలకునచటఁగానునికిన్ ✻ క ॥ వివిధములగులక్ష్యంబుల। నవలీలదునియనాటనవియఁగ నేయున్। భువనైకధన్వినత్యు।
గ్రనిచేష్టితు నొం ర్పెఁబరశురాముంబోరన్ ✻ క॥ శంతనునందనురదము । పొంతంబోవలవదలుకపుట్టియతఁడుభూ। కాం
తునకు సైన్యమునకుం । జెంతం జేరంగనీక నిలుగులఁబెట్టున్ ✻ వ॥ అనియిట్లువేలువేఱంజూపిక్రమంబున నేర్పడంజెప్పిన స
వ్యసాచిసమరోన్ముఖుండగు సమయంబునస్నితుండగుచునశ్వత్థామరవితనయునవలోకించియిట్లనియె ✻ క ॥ వినునీవ
పొగడికొనిపని। కినపలుకులుపెక్కుగలవుక్రీడియనికివ। చ్చినవాఁడెపులివలెనా। రొక్కనవలదేకర్ణసేనకుం బ్రియ మెసఁ
గన్ ✻ క॥ తలకుఁగలదేనిశకునిం । బిలిచివిచారింపఁబొమ్ము పృథివీపతినీ। తలనతనకార్యఖడ్గం। బులమోపెక్కించెరిత్తవో
వు నెనీకున్ ✻ అనినవినియతండుక్రోధఘూర్ణమానతారకుండగుచునిట్లనియె ✻ చ॥ తలఁకెడువానికిన్నగఁడుదానఁటనన్నా
డకించువాఁడుసీ। పలుకకుబీతునట్లొదుగఁబాలు నెవ్వారుఁడునిన్నునచ్చయే। కలనికివచ్చితిన్నరుఁడుఁగాఁడటవాసవుఁడై
డనేమివా। బలముఁజలంబు నేరిమియుబంటుతనంబును నీవెచూడుమీ ✻ క॥ అనికడఁగునినసుతునకు। న్మమద్రోణుఁడుద్రో
ణనందనుఁడుఁగృపుఁడును శాం। తనవుఁడుఁగడఁగుటదుర్యో । ధనుఁడవలోకించియాత్మ్యదగ్రతనడరెన్ ✻ ఇవ్విధంబునన
య్యేవురుదొరలును ధరణీశుండును సరభసంబుగాబరవసంబుచేసిన దుశ్శాసనదుష్ప్రహదుర్ముఖప్రముఖాఖిలకౌరవ
కుమారనికాయంబును శకునిసైంధవప్రభృతిబంధుజనంబును బాహ్లీకసోమదత్తాదిసామంతనికురుంబంబునుమఱియును
గలవివిధయోధవీరనిచయంబును నెక్కటిఁ గరటిఘటాఘోటకఘట్ట రథవ్రాతివితతిసంరంభశుంభత్సేనాసమూహస
హితంబుగాఁద్రోణిడిదిన ✻ చ॥ ధరణిపడంకెధూళిదివిఁదాఁకెనుభానుఁగానరాకబం। ధురవివిధప్రకారపటుతూర్యర
వంబులఁబొంగెదిక్కులా। స్ఫురితమహాయుధోగ్రరుచిపుంజవిజృంభణఘోరమయ్యెనం । తరమునసహస్రనేత్రముఖదై

✻ అర్జునుఁడుకౌరవసైన్యంబులనుఱుమాడుట. ✻

వతమండలదుర్నిరీక్ష్యమై ✻ అట్టియెడనుద్భటవాహసోల్లాసభాసురముఖుండగుచు శతమఖనందనుండు ✻ చ॥ గుణమునలస్త
కంబునను గోటిముగంబునఁగేలఁజాలభీ। షణముగనుప్పతిల్లరభసంబున రేఁగినమాడ్కిఁదీవ్రమౌ । ర్గణనికరంబులొక్క
టనరాతిబలంబునఁగప్ప గాండివ । క్వణనమురోదసీకుహరకర్పరముంబగిలింపను గ్రతన్ ✻ క॥ తలవడితలమీఁటినకాల్బ
లములఁబొడిసేయుమఱియుఁబైపైఁబీనుం। గులద్రొక్కికొనుచువెసముం। గలిమొనఁగవియుటకువేడ్కఁగడలుకొనం
గన్ ✻ క॥ తనదృష్టియుముష్టియుఁదగ। నమునమున్నెత్తియేయునతఁడపుడునిను। డ్చినఁగాయములసపాటవ। మున
బడియఁబదేనునుచ్చిపోయెంగోలల్ ✻ చ॥ [illegible] యొగిన్వేసనంటఁదాఁకిక। వ్వడివటుబా

ణభావ్యదనివార్యసముద్ధతిఁ జేసి మంటలోఁ। మిడుతలు సొచ్చినట్లయిన మేటిమగల్గని యాడఁబోక బ । ల్విడి మఱియు న్విడిం బాడువ వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచె నతండు మోడుతర్ * గీ ॥ అంతకంత కుఁగదిసి సైన్యములు చుట్టు। ముట్టి శస్త్రాస్త్రసంచయము వనధిఁ బు। దీటుకొను నట్లు చేయఁ గిరీటి గాండి। వంబు వరిచలనంబు దీవ్రంబు గాఁగ * సీ ॥ గోరఁ జీరిన మాడ్కిఁ గొన్నింటిఁ జక్కఁ జాఁబాలుగా వ్రయ్యలు వాపి వాపి । బాడిసనటికి నభంగిఁ గొన్నింటిఁ దుత్తునియలుగా బిట్టు త్రుంచి త్రుంచి। వెస ఖండమున నడ్డవసిగఁ గొన్నిటి నినుమంతులుగాను బుమాడియాడి। వనివడికోలఁ గొట్టిన లీలఁ గొన్నింటిఁ జిటుచుగ్గుగాఁ బొడి సేసి చేసి । యడరిపొదివిన బలముల నాయుధములఁ । బ్రతిహతంబులఁ గావించె నతిరయమున । నతుతధ్వజసూతహయత్వాలసవాఫల్గురథవల్గనుఁడగు ఫల్గుసుండు * క ॥ ఆమెయిన వివిధవర్మ। స్తోమంబులు వుళ్లు సేసి సుః శితబాణో। ద్దామప్రసారవిభవ। శ్రీమాస్తుర కద్భుతంబు సేయంగడిమిన్ * క ॥ గగ్గురువుఁ డై వగతుర। జగ్గిరి తాంగులుగఁ జేసె సాయకజాల। స్ఫూర్జవచాపలువొగడఁగ । నిగ్గరవరనందనుం డనిమిషార్థమునన్ * శా ॥ శక్తిస్ఫారరథనంజయాయతభుజాసంభంగగాండీవని। ర్ముక్తక్రూరశరావలీదళితశత్రువ్రాతముల్ శోణితా। సిక్తాకారతఁ బొంది సాంద్రకుసుమశ్రేణీవికాసోల్లసద్రక్తాశోకతరువ్రజంబుల క్రియన్ రంజిల్లి యొప్పెంగడున్ * చ ॥ తదవసరంబునన్ దొరలు దగ్రతఁ ద్రోచిన వజ్రదట్టముల్। నుదమున నొక్కఁ బెట్టబలమర్దనుసూను రథంబు గ్రక్కునం । బొదివెఁ దురంగకింకిణులభూరిరవంబుఁ గరీంద్రఘంటికా। భ్యుదితనినాదముల్ రథవరోద్ధతఘోషము ముత్కటంబుగన్ * గీ ॥ అట్టియెడ వేల్పు వచ్చినయట్ల మేను । వొంగ నలిరేఁగి పాండవపుంగవుండు। మత్స్యనృపనందనునిఁ బలుమాటతోడి। యేపు చెవికిం జూడ్కికిఁ దింపునోసఁగ * క ॥ మేదురదీర్ఘతరంబగు నాదం బెడ తెగక గుణమునను వడని గుడం। గోదండము సంతత వల। యోదాత్తస్ఫురణ వెలుఁగుచుండఁగ నేసెన్ * మ ॥ ఒక మాత్రస్యతతప్రసారవిబుడాత్యుగ్రాస్త్రసంతానముల్ । సకలానీకమునందుఁ బర్వ నరుభాస్వచ్చాప్తి శోభిల్లెదిక్ । ప్తికలాపంబులు లోకమంత టనువిస్తీర్ణంబులై యాగవ । ద్వ్యకృతవ్యాప్తి వెలుంగ నొప్పెసఁగు మార్తాండు న్విడంబించుచున్ * క ॥ నరుఁ లోరులు కృశ్యములవయఁ। బరగింపఁగఁ జూడ్కి లెట్లు వదుఁ దప్పక యా। నరుని నవరుఁ డేయుని శిత। శరములు లక్ష్యములు తప్పచనవించుక యున్ * క ॥ గజఘోటకరథసూత। ధ్వజకంకటయోధగాత్రతతియం దేచటన్। విజయధనుర్ముక్తశర। వ్రజములు దప్పలంగఁ బడక వారణ నిగుడున్ * చ ॥ కవదొన లేల పూనెనొకొ కవ్వడి నావలదుగ్రసంగరో। త్సవమున సవ్యపాణి నపసవ్యకరంబున మార్చి మార్చి గాం। డివము ధరింపఁగా శరవటిష్ఠతయుం బొరిఁ జేయు మార్చి చూ। పు వెరవుతో నసిష్వడ పొందొదఁగూడె మనెవ్వఁ జూడఁగన్ * క ॥ సమవిషమవినిమ్నోన్నత। సమీపదూరస్థలములు సదృశములుగఁ జి। త్రము క్రియనవిహతగతులను। సమరమహిం గ్రీడి రథము చనునవితథమై। వెండియు నతండు * మ ॥ బల మెల్ల న్వెస రెండుపాయలుగ శంభద్వేషుఁడై చొచ్చి యా । వలగానడము వచ్చి నాలువుగదుర్వారోద్ధతిం బోయి మూ। లలవానాశకలాకృతిన్ బొరయలీలాయానదుర్గాంతుఁడై । వలయంబుల్ సనిదించి చిక్కువఱిచె న్వైకల్యసంపాదియై * వ ॥ ఇవ్విధంబున నంబుధిలోన మహామత్స్యంబు విహరించు చందంబునఁ దదీయరథంబు కౌరవసైన్యంబునందు సంచరించు నయ్యవసరంబున * గీ ॥ రత్నకేతనములు రాజితశేఖరం । బులు నురుచిరఘంటికలును బాహు। బాణనిహతిఁ దునిసి పడెఁ గౌరవుల చేటు। దెలుపఁ జల్లు నుల్కములును బోలె * క ॥ నరుభల్లంబుల నగ్రిమ। చరణంబులు దునిసి మ్రొగ్గుజవనాశ్వంబుల్ । కరుణ మెయి రాహుత్తులకున్। శరణంబగు మనుచు మ్రొక్కుచందం బందెన్ * క ॥ దంతిఘటాసంతానము । కుంతీసుతు నారసములఁ గూలిన తఱి న। త్యంతవిబుడాభ్రములదివి । యెంతయు సొంపారుభంగి నిల చెలువొందెన్ * క ॥ పలుపులుఁ గాడులుఁ బగ్గం । బులుఁ దనయస్త్రంబుల దరిపొడి సేసినవి । చ్చలవిడిఁ బాఱె తురథ్యం। బుల నేయఁడు దివిజరాజపుత్రుఁ డుగ్రవతోన్ * గీ ॥ అస్త్రఖండితాతపత్రధ్వజ। చామరములు గాలి జదలఁ దూల । చిహ్నములవిభూతిఁ జెందంగ నొప్పె। నప్పుడా కురుచస్వయట్టలచట * క ॥ ఒకమఱికిరీటిక ట్టెదిరి। కినఱిమఱిఁ బోయి రేని రెండవమాటే । య్యకొను టకోర్వఁగ లేరయి। రొక్కళ్ల కురురాజుసేనయోధులలోనన్ * సీ ॥ మండితధ్వజదండమండలంబులు గిట్టి విటతాటనంబుగఁ బిటిదిపి టిది। చటులఖురోద్ధటాశ్వశ్రేణిఁ బొదివిరయంబునఁ దునిమితూటాడియాడి। రాజితబహువిధరథసమూహముఁ జొచ్చి గజిబిజియగునట్లు గలఁచి కలఁచి । మదభరభీషణమాతంగముల మొట్టి చిందఱవందఱఁ జేసి చేసి । సటుపదాతిచయము వయిరౌద్రరసము

చూడా! గ్రముగ నడరి నేలఁ జమరి చమరి| సవ్యసాచి బాణసంఘంబు మత్తఱుం| డాలఘోరలీలఁ గేళి సలిపె ◦ ఉ॥ శిక్షిత శ
స్త్రసంగర విశేషములం బ్రతిహేతిఖండనా! దక్షత పెంపుసొంపునను దైవబలంబునను త్తఱిక సహా| ప్రాత్తుతనూజు సార
థిరథాశ్వచయధ్వజముల్ పరాస్త్రశ|స్త్రతతి లేక యొప్పెఁ గురుసైన్యము వెక్కసమంది బెగ్గిలన్ ◦ క॥ తేజోధముఁడ
గునరుఁడు| స్వాజితగతి నడుమ మెఱసి బడబాగ్ని దలం| బై జలధిఁ ద్రెక్కొనియెడు| నోజం గురుబలము పేర్మి యుడిపెం
దోర్దోర్ద॥ గీ॥ కాలవక్త్రంబులై నలోకములఁ జముఁడు| బారిసమరేడు చాడ్పున మారి మసఁగి| యుగ్రరూపుఁడై శౌర్యసమగ్ర
బాహు| సంపదుద్దాముఁడగు క్రీడి చంపెరిపుల ◦ వ॥ అట్టియెడ మున్ను దురంగఖురగాదులం దూగిన కెంధూళి యాంబైపయిఁ
నెగయఁబరబలంబు నెత్తుటఁజొత్తిల్లుచు మచ్చ చనవివ్వచ్చు నిశితశరపరంపరలు నైనికనికర శరీరంబులపై నుడిసి తడిసి రుధిర
సీకరవికిరణపరిణతంబగు సమీరణంబును ధారాళ శరాళగత్త్రపరిషిక్త విశ్వంభరాభాగంబునం గలయం గెంపు సంపాదించి
యకాలసంధ్యనావహింపఁ జేయుచు తత వ్యాపారపారంగతంబులై పొడచూపిన యాభుగణంబులుం బోలెఁ బొలుచు ధనం
జయ సాయకదళిత కుంజరకుంభవికీర్ణ మౌక్తిక విసరంబుల వలనను సముదీర్ణమద వేగదుర్నివారవారణ విదారణంబులగు
నర్జునాస్త్రపాతంబుల బెదరి తేంబ్లైగయుటపాగ లెగయుటయును బ్రతిభట బాణఘట్టనంబునం బాండవమధ్యముకాండ
ప్రకాండంబుల నిబిడజ్వాలలు నిగుటమటంయమును గా మూర్తంబగు తదీయక్రోధదవానలంబు ఘటచ్ఛటాశబ్దంబుల
చాప్పునం జెలంగుచున్న యుధిష్ఠిరాజును నతినిష్ఠురభల్లభజ్యమానబల వదరాతిఖరాస్థి నిస్వనంబుల వలనను దొట్టి తొట్టి
యెడనెడ మడువులు గట్టు శోణితంబు నీళ్లునందుఁ బడి తేలు వెలిగొడుగులు పుండరీకంబులును విజామరలు మరాళపుంజం
బునై కొలంకు చందంబు నొందదానికి రిగెడు కొదమతుమ్మెద వమువుల వగిదిఁ దొరుగు నాఖండలతనయ ఖండితవరవీర కా
లాయస నారాచశకలంబుల వలనను గిరీటిశరపాటవ పరిస్ఫోటిత రిపుకపాలగళిత మస్తిష్కపటలంబుల వలనను నల్లు జెనత్తె
నంపందఁగవియ సాగివడియున్న కృత్తచరణంబుల వలనను వెదపదనికిరొంపిగలం చివతుజులు పదిలంబుగా నమర్చిన కేదా
రంబు తెఱంగుదోఁచుటకు నీడై చతురహాలికుండు చల్లు పరువపు మొలకల చెలువునఁ బెల్లుడుల్లు ఫల్గునాశుగసంతాడనవి
కీర్ణ శత్రు శేఖరవజ్రవ్రజంబు వలనను సంగ్రామంబభిరామంబయ్యును ఘోరంబయ్యెనప్పు హాభయంకర సంకుల సమరంబు
న ◦ చ॥ ఉఱక విరోధిసైన్యములయుక్కఁ మఁడంగఁగ నుల్లసద్గతిం| బఱపరథద్విపాశ్వములు పాండవమధ్యము తేరివీథియం| ధ
అవఱలై పడంగ నిభయంపడియిద్దెసవచ్చె నేనియు| తెఱగయిపో మెయంచు నెడ తెంపిగఁగొందఱు వాయఁబాఱగన్ ◦ క॥
వాలమ్ములుదాఁకిన ధరఁ| వ్రాలు భటులఁ జూచి యొడలు వడఁకఁగ మేనల| దూలఁగఁదమఁదాఁకక యును| నాలము సాలిం
చకొందఱవులఁ జనంగన్ ◦ గీ॥ ప్రొద్దుగ్రుంకినమటి కానిపోవఁడొక్కఁ| క్రీడియనికొందఱాజికి నీడఁబోవ| బలము నెల్లను దెగ
టారఁబఱపి కాని| తక్కఁడెట్టులు ననుచుఁ గొందఱుచలింప ◦ క॥ తరతరమ వ్రజలఁదువి మెఱు| నరుననృటియొత్తికోలువకు
సురవిద్యాధర ఖేచరులును భీతిన్| బోరసిరితమ దెసకు నేమి పుట్టునొ యనుచున్ ◦ క॥ తమతమ యొద్దిబలంబులు| గ్రను
విరళములై నదొరలు గాండివిపైను| క్రముగఁ దఱుముటయు నాతఁడు| సమరోల్లాసమున దివ్యశరతత్పరుఁడై ◦ సీ॥ ఆ
చార్యు డెబ్బదియమ్ములనాచార్యపుత్త్రు నేడింటఁ గృపునిఁ బదింట| దుష్ప్రహుఁ బండ్రెంట దుశ్శాసనునిఁ బదియేనింటసౌబ
లు నెనుబదింట| సమరసదీసూనున నువదింటను నేసిరవిసుతు రథ్యసారథుల నొంచి| వర్మమంతయుఁ ద్రుంచి వైచి మర్మాస్థి
బంధములు భేదించి విక్రమము నెఱపి| యిట్లు దొరలు నెవ్వనే డ్రైటఁదనచేతికోలది నూపి క్రీడి నెలఁగి దేవ| దత్తమె త్తుట
మున దత్తైన్యములు నెడ| విఱిగి పాఱె భీష్ముఁ డవుపు సొచ్చె ◦ క॥ గాంగేయుఁడవష్టంభో| త్తుంగత నుండగుచు నిట్లు దూ
ఱకురు సేనాంగంబులఁ బురికొలిపెను| సంగతములు సేసె సమరసమ్ముఖములుగాన్ ◦ వ॥ ఇట్లు భగ్నబలసమాశ్వాస
నోద్భాసియగు భీష్మభుజబలంబు ప్రాపున మాతంగతురంగస్యందనసందోహంబులతోడం గుంభసంభవకృపాశ్వత్థా
మకర్ణవికర్ణ ప్రముఖనిఖిల యోధజనంబులును యోధనము ముందటఁ బన్ని నిలిచినం జూచి సవ్యసాచి ప్రత్యేక ప్రథవకుతూ
హలాయత్తచిత్తుండగుచును తగ్గునకిట్లనియె ◦ ఉ॥ కంధములవ్వ్రాళించి తురగంబులనించుక నిల్పు వైరిసేనం దెలియంగఁ
జూడుము ఘనప్రకరంబును బోలెఁ గాఱుకొం| చుందఱుచై నదంతిఘటసుందర కేతనరాజిగ్రాలఁగా| ముందఱ నిల్వఁ
గట్టిదిరి మోహరమున్నది ధంబుగాం చత్తె ◦ గీ॥ కన్ను కేతనంబుగ్రాలెడునల్లది| యాతఁడాజికేళి కౌతుకమునఁ గడఁగి

చ॥ రయమునఁ గిటియాశనిప
వచ్చుటయును గలిగియున్న దిమున్న తోడరవలయు నతనితోడ మననము॥ అనిమటియును ✽
శాక్రమలీలయడంచి నొంచిదు । ర్జయుఁడనినమ్మియున్న కురురాజునకున్న గవుట్ట జేసెఁగా । హయములఁ బోవనిశ్వస

అర్జునుఁడు చిత్రాంగ ప్రభృతికురుకుమారులనోర్చుట.

ముభవ్యాగక ✽ వ॥ ఇవ్విధంబున వృష
మువాతఁడు నాతని లావునచ్చిని। ర్భయమునఁ దేరువోఁబజ పెభాస్కరసూతికీసమ్ము
భంబున కాదిగొను బెబ్బులియుంబోలె రాధేయుదెసనడుచుకవ్వడిం గనిచిత్రాంగదుండును జిత్రరథుండును సంగ్రా
మజిత్తును దుష్ప్రహుండును జిత్రసేనుండును వివింశతి యను దుర్ముఖుండును దుర్జయుండును వికర్ణుండును శ
త్రుంతపుండును దుశ్శాసనుండును లోనుగాఁ గలకురుకుమారవర్గంబు నిరర్గళప్రకారంబులను రథచిత్రప్రచారంబు
లు మెఱయ మొనలకుం దలకడచి చటుల పటు బాణవేణికాపరంపరలు నిగుడ నొక్కపెటనక విసిననతండును గుణధ్వని
తంత్రీనాదంబుగా నావింజ్లవారో తుకారుగాఁ గాండీవంబు వీణగా వినోదంబున లిపెకట్టెయొడ వికర్ణుండు ✽ క॥ తలమీఁదని
శితశరమం। డలిగ ప్పెంబాఱుమ తర్కట క్రోధమునఁగా । విలువిఱుగ నేసియతనిం । దోలఁగం గాఁ జేసె నరుఁడు దోర్బలలీ
లఁగా ✽ క॥ ఇంతయుఁ గనుఁగొనియునశ । త్రుంతపుఁడోసరిలకాజి దోషాలమలరఁ । గౌంతేయుతోడఁ దలపడి । వింతలయి
నకూర్మ నఖరవిశిఖములేసెఁగా ॥ అర్జునుండును ✽ క॥ సూతుఁ బడిఁటను నైదిట। నాతనియంగంబు నొంచి యాతనిలువ
మిఁగా। శాతఘనశరము వేగొని। యాతలవెడలంగ నేసియసువులు వాపెఁగా ✽ గీ॥ ఇట్లు శత్రుంతపుఁ డ్రుంచి యివ్విధము
నఁ । నొక్కఁడొక్కఁడ తలపడుటుడుపఁదలఁచి । వివిధబాణపరంపర వెల్లిగొలిపె । భయరసమునఁ బట్టిపెట్టునఁ బగజవా
ఆ ✽ క॥ అందఱు రథికులు వఱవఁగ। నిందేటికి మున్ను వచ్చిరిస్సియనిసంక్రందనసుతు మారొక్కని యెదఁ । గం దెగిసంగ్రామ
జిత్తుగర్వోద్ధతుఁడై ✽ క॥ తలపడి వాలమ్ము లుపై। నలవేర్పడనిను చుటయు ననలుక వృషమినం। దలమనిమిపై చెనాతని।
బలసూదనసూనుఁడొక్క పటుభల్లమునఁగా ✽ గీ॥ అపుడు రాధేయుఁడి మ్మెయి ననుజు పడుటఁ। జూచి యేనుంగు నపసిల్లుసూ
పినట్లు। గపిసీహాయములమత్స్య భూకాంతుతనయు। నేసి వంద్రెండు శరముల నేసె నరుని ✽ ఉ॥ కేసరివిక్రముండు కపికే
తనుఁడ త్తఱి వైరివీరసం। త్రాసకరప్రకారము సుదర్ప మెలర్పఁగ బాణజాలవి । న్యాసమునఁగా వెసం బొదివె నర్కసుతుఁగ
రుమంతు పాము ను। ద్భాసిత పక్షుఁడై పొదువు భంగి సు రావలి పిచ్చలింపఁగఁగా ✽ క॥ ఇసువుసపీరులు [illegible] । దొరులం
దలపడ టసూదియుత్కటమగున । చ్చెరు పాటుగ తుకంబున । డరసూతకయుం డెనయ్యెడం గురుసేనల్ ✽ మ॥ ప్రళ
యాంభోధరము క్తసాంద్రవిసరత్పాషాణవర్షంబుమి। క్కిలిమైశైలముఁ గప్పునట్లు నరుఁడక్షీణాస్త్రసంతానమిట్లలపై
కప్పెనఁ దీవ్రమారుతము గాఢవ్యాప్తిజీమూతమం। డలిఁ బోలెవిరియించె భానుజుఁడ వప్పంభోజ సైలాకారుఁడై ✽ క॥ వి
ల్లును దానును శిఖరా। జిల్లఁగ వెలుఁగొందు వహ్నిచెలువునఁ దగశో। భిల్లుటఁ గనికురుసైన్యము। లెల్లను ధూర్యములు మ్రోయ
నేడెఱ జెలఁగెఁగా ✽ క॥ రవితనయు బాణములువా। నవనందనుఁ బొదివినపుడు సంతోషముఁ దా। ద్విపిధాస్త్రములాతని
పైఁ। గవియించె నంబు నెంతుఁ గౌరవసేనల్ ✽ వ॥ ఇవ్విధంబున నేట్లాడుచుం గదిసి గాండీవి కర్ణునకిట్లనియె ✽ గీ॥ సభల
బలుమదీవు సరిలేరు నాకని। యిదె రణంబు వచ్చె నెల్లవారి । కెఱుఁగ వచ్చు దీనఁ బెఱచోట రజైన। యట్లు బూనగింపనను నెయి
చట ✽ క॥ మాటలు పెక్కాడితివీ । పోటుమగలు వినఁగ నింకఁ బోవుటదగదె। ప్పాటనది గాక తమ్ముని। పాటు నుగన్నారఁ
గంటి పాఱకుమింకఁగా ✽ గీ॥ వలుక వచ్చుఁ గాక పలికిన యట్టులు। చేయవచ్చు నెట్లు దాయయొందుఁ । బోయెనట్లు దుపదపు
త్రికఁ బలువంగఁ। గాంచినగినఫలముగంను గాక ✽ క॥ ఏంపు ధర్మపాశా। ధీనుఁడనై కోపమునఁ దీరొనరింపం। గానేర
కున్న మెయి మెయిఁ। బోనయ్యెం గాక యింకఁ బోమా ✽ యిచటఁగా ✽ వ॥ అనినవిని రాధేయుండిట్లనియె ✽ ఉ॥ అప్పుడు ధర్మ
పాశిభయంపడినిన్నిటి వొకడంకతో । నిప్పుడు వచ్చి నాఁడవిట నెల్లను జేయుదుఁ గాక యున్న సైఁ। దప్పు ఘటించినీవు నెక
తాలిమిఁ గ్గినవాఁడవై నెపం । బొప్పిన జెల్లనీ నిలువు నోపున జాతము గాక యిచ్చటఁ ✽ క॥ సమయంబు నడపి ననురా
జ్యము భాగంబీ రెమొట్లు ననువాసన ర। ణ్యమున వసించితి గాక ని। జమునకు నీయందు ధైర్యసారము గలదే ✽ క॥ మునునీవ
టనచటఁ జే । సినబంటుతనంబు లెల్లఁ జెప్పఁగ [illegible] । యనుమానము వాఁ నీభయసిథిగసటఁ

✽ కర్ణార్జునుల ద్వంద్వ యుద్ధము. ✽

వ॥ అనుచు వాలమ్ములు గురిసిన నర్జునుండును గ్రుద్ధుండై గాండీవ విముక్త పత్త్రశోభితనభోభాగుండగుచుం గా నీను నైనా
నాశితవిశిఖంబులు నినిచెనిట్లయ్యిరువురు దేవాసురసంగ్రామ సాదృశ్య విక్రమ ప్రక్రియం బోలి చిరట్టినయయ్యంబున
క॥ రవిదీప్తులు సొర నేరమిఁ గవిసెం జీకట్లు పవనుగమనంబడఁగెన్ । వివిధాస్త్రాంబులనంబర । మవిరళముగఁ బొదువఁబ
డుటనద్భుతభంగిన్ ✽ ఉ॥ అప్పుడు కర్ణుఁడు సైన్యము మరాధిపనందను జుట్టుముట్టఁ దే । రుప్పరవీధి మై వలయ మొప్ప వెసం బ
ఱపించి క్రీడ సేన్ । గుప్పలుగాఁ దావలిఁ ఘోటతతిం గరిరాజిఁ గూల్చెఁ జం । దవ్వ కథానమాను మెయిదాకఁగ నేయుచు
వల్లపెల్లినన్ ॥ రాధేయుం డును ✽ క॥ తఱిమిపయి నడరుటయు విలు । విఱుగంగా నేసె నరుఁడు విక్రమలీలం । గొఱఁతవడ నీక క
ర్ణుఁడు । మెఱుఁగులడిగు శక్తి పరలు మెచ్చఁగ వైచెన్ ✽ గీ॥ వైచుటయు సవ్యసాచి కౌరవ్యులు విస్మయంబులోడి వెఱపువొం
దనధిక రయము మెఱయ నది పెకల్చి తునియలు । చేసె నంతర మనశిత శరముల ✽ వ॥ అట్టియెడ నినతనయుం డుగ్గంపు జో
దులు దెగి పడియుండిన గ్రూర ధారుణ నయన పల్లవితంబును దంతకాంతి స్తబకితంబును గుంభస్థల ఫలితంబును నగు తదీయక
రటి ఘటా వికటాటవి పటలంబు నాత్మీయ విశిఖవ్యాపార మహాపాతంబునం బడలు వడం గూల్చి చండ మార్తాండాల్చి శోభి
ల్లి బీభత్సుం గనియతండు బొమముడి నెక్కొన వేటకు విల్లెత్తికొని ✽ క॥ తురగముల నాలుగిటను । తఱుముచు నాఱిట నెనిమి
దిట రథముఁ బడిటన వా । నరుని యునిమిదిశరముల న । న్నరునంగంబులను జెలుచ నాటఁగ నేసెన్ ॥ ఇత్తెఱంగున ✽ సీ॥ రోమవి
భీషణరూపమై చెలువొందనతుల కేతువు శిఖయై వెలుంగ । శరజాలములు వటుజ్వాలలై నిగుడ నర్క తనూభవోగ్రా
గ్ని ప్రజ్వరిల్లు । నుద్ధతి సైపక యుజ్జ్వల దివ్య పతాక మెఱుంగు గాఁ దళితధరణి । రథనేమి రవముగ గర్జనముగ శరవర్షంపు
ధారలు గాఁగఁ బరఁగియడరె ॥ నర్జునాంబుదంబనన్యసామాన్యసు । ముద్యమమున మహాభవనోరుహముల । కాంతిపెంపెసఁగి
యపుడు కౌరవసేనాసరోవరంబు దీనభావమొంద ✽ క॥ వెండియును దుర్గకరపీసు తుఁ । డొండొండ నిశాతసాయకోత్క
రమునను । గ్గండత బైనించిననా । ఖండలనందనుఁడు కెంపు గనుఁగవ గదురన్ ✽ క॥ శిరమును లలాటంబును గళ । ధరమును
బాహువులు నురము దండడి వ్రయ్యన్ । గిరి పైఁబిడుగులు దొరిగెడు । పరుసున దృఢనిశిత శాతభల్లము లేసెన్ ✽ క॥ అఱిమి
ఱినంగము లెల్లను । నుఱుముగ నిట్లడరు నస్త్రనిచయమ్ములకున్ । వెఱచి చలించి సూతపుత్త్రుఁడు । పఱచెం బడమియ్యస్త్రవమ
స్త్యపతిసుతుఁడార్చన్ ✽ వ॥ ఇట్లు కర్ణుండు కయ్యంబు విడిచి పాఱినం బార్థుండు దేవదత్తంబు పూరించి యుత్తరునకిట్లనియె ✽
క॥ వీఁడొకఁడు కురుబలంబున । వాఁడిమగండనఁగఁ జాలు వాఁడిబ్భంగిం । బోఁడిమి సెడియెను ద్రోణుల । వేఁడిమియుఁ
గమిరిఁద మనకు విక్రమమునకున్ ✽ వ॥ అనుచు వీరావేశంబునఁ గౌరవానీకంబు నాలోకించు నవ్వడు త్తరుండు ✽ ఉ॥
నెక్కొన పాటు భీతియును విహ్వలభావము నొందియిట్లను । న్మిక్కిలియైన శౌర్యమును నిర్భరతేజము నంతకంతకున్ । మ్లెసగ
దలావుఁ జూచి మది యెంతయు బెగ్గిలె మేను చేష్టలం । దక్కెను శక్యమింక రథచ్యవహారము నిర్వహింపఁగన్ ✽ గీ॥ పుట్టినం
దనుండి యిట్టివి యెన్నఁడుఁ । గాన నేఁడు నట్లు గానఁ జోద్య । మందియంతరంగమవశతఁ బొందిన । కతన నింద్రియముల క
డఁకదక్కె ✽ గీ॥ అనినఁ గొండొకనవ్వొలయంగఁ జూచి । యింద్రతనయుఁడాతనికిట్టులనియె । నేను గలుగంగ నీకేమి యెల
మిపాపా । సములకుబ్బఁగ సంబోధనంబు సేయు ✽ క॥ అనుటయు నాతఁడు దగనూ । లో్కనినందాను ది తనిదకోదండుం
డై । యనితరసులభోద్యమమున । ధనంజయుండిట్టులను నతనితో మఱియున్ ✽ క॥ అరుణాశ్వంబులఁ బూనిన । యరదం
బున వీఁడె విడువులగు చేతులుబం । ధురకంధరంబు వెడలువు । టురమున్నైన ద్రోణుఁడొప్పె నుత్తరకంటే ॥ అని చూపి వెం
డియు నిట్లనియె ✽ గీ॥ సకలకురుకుమారచాపశిక్షాచార్యుఁ । డాజి దుస్సహుండు సాంగవేద । వేదినీది శాస్త్ర విదుఁడు ది
వ్యాస్త్రకోవిదుఁడు సుజనహితుఁడు విమలబుద్ధి॥ అనియగ్గించి ✽ క॥ తన తనయుకంటె నెమ్మన । మున నాకుం గూర్చుఁ బా
యమున గురులకుమా । రోకనియెదము రాజధర్మంబునకీడునఁ జేసియింత పుట్టఁగవలసెన్ ✽ చ॥ ఎదురుగఁ బోవనిమ్ము రథమి
వని తేరికి నన్ను నాతఁడుం । బదిలముతో డరథ్యముల వగ్గము లేడ్తెఱ నూలుకొల్పియు । న్మదగతి నట్ల చేసిన నమానుషవిక్ర
ముఁడైన ద్రోణుఁడుం । గదలి యిభంబు భంబుఁ జెనకం జనుదెంచిన లీల వచ్చినన్ ✽ వ॥ నరుఁడు నమస్కరించి గురునకిట్లని
యె ✽ క॥ అడవులఁ బెద్దయుఁ గాలం ... ... యెడఁగృపసే

⟶ *అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధంబు సేయుట.* ⟵

యటుయాలెస్స యీారలుగనుడీ ॰ క ॥ మును వెఱతు నేయమీరలు। నను నేసినగాని యనుఁడు వాకేశసుతుఁ౯ । ధనురాచార్యుండిరువది। సునిశితబాణముల నేసె జూవటు వ్రేగడఁ౯ ॰ గీ ॥ అర్జునుండు వానినన్నింటి నడుమన। తునియ నేయుటయును ద్రోణుఁడకరి । శతసహస్రసంఖ్యశరములుగప్పి న । నతఁడునతనిఁ గప్పెఁ బ్రతిశరముల ॰ చ ॥ అ తిరథుల స్త్రశస్త్ర విదులద్భుత బాహుబలుల్పరాక్రమో। ర్జితయశులిట్లుదాకి గురుశిష్యు లు కౌరవసేనలో నిభూ। వనిసుతకోటికిన్ వెఱఁగుపాటొనరించిరి బాణజాలసం। వృతగగనాంగణంబగుననీనమహాహవవిభ్రమంబునన్ * వ ॥ అట్టియెడఁ గురుసైన్యంబు జనంబులు * క ॥ గురుఁడొక్కఁ రుండుదక్కఁగ। నరుడు గడఁగిన వుడుమారొక్కనం జావ్యథుం। డొగుఁడుగలఁ డెనుటి వేదకిన। హరుఁడు గలండింకఁ గలుగునన రాదెందుఁ౯ ॰ క ॥ ద్రోణుఁడు రయమున నేసిన । బాణము లెడ తెగక యొక్క బాణమె పోలెన్ । శ్రేణియయి పోవ బాధ్యుఁడు । రేణువుగావించెఁ గంటిరే చిత్రగతిన్ ॰ క ॥ గురుశరములు సితపత్త్ర। స్ఫురణంబున నంచపిండు పొలుపు వహించెన్। న్నరుబాణతతి ఘనావలి। కరణిమిగులనొప్పె వలగఱుల చెలువునన్ ॰ అనుచుండనంగా నుచుండ ॰ శా ॥ శౌర్యంబై చెలఁగన్ గభీరఘుఘురజ్యానాదముద్దామవీ। రవ్యాపారనిరూఢతం బ్రతిశరారంభంబు బద్ధించుచున్। సవ్యప్రాఢిస్ఫధాపనవ్యగతినాశ్చర్యంబుగా నేయుచున్ । దివ్యాస్త్రంబులబోరి రిద్దఱును సాదృశ్యంబదృశ్యంబుగన్ * వ ॥ ఇంద్రాగ్ని వాయువరుణదైవత్యంబులగు శరంబులు గురుండేసిన నరుండసుద ద్దేవతాకంబులగునం బకంబులఁ బ్రతిహతంబులు సేయుచు వచ్చె నయ్యిరువురుఁ బెల్లేయు సాయకంబు లంతరిక్షంబు నండలంబై సంతససంబుగలిగియునికి నేబాణంబెక్కడఁ బాఱుటయుందోఁపకుండె నట్టియెడఁ గుంభసంభవబలంబు సంరంభంబుగా నతనికడ్డంబు సొచ్చిన వివ్వచ్చుండు వ్రేల్మిడింబొడిసేసి సకేయూరంబులగు బాహుదండంబులను సకుండలంబులగు కర్ణంబులను సకరీటంబులగు శిరోభాగంబులను భూభాగంబలంకరించి యప్పుడా వహిల్లిన రుధిర సాగరంబున కుర్వత్నాకరత్వంబలవరించె నిట్లు దుర్జయుండగు నర్జునుండు సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించుచు నాచార్యునకు భరంబుగ నట్లాడుచున్నం జూచి యంతయు విస్మితుండై * క ॥ అర్జునుని నాహవంబున । నిర్జింపఁగ వశమె ఘాలనేత్రుకైనను బర్జన్యసుతుఁడు శరవ । ర్షోర్జితమూర్తియగుటరయనుచితమకాదే * వ ॥ అనిమఱియును దగినపలుకులనగ్గింపనిలింపనికరంబు * గీ ॥ ఇంత ప్రొద్దు కిరీటికట్టె కురనిలువ । వెఱవకున్నప్డు ద్రోణుండ వింటివాఁడు । నల్లవో తనయున్న సేనకునొకండ । బలిమిఁ దలమీఱు నేయుట్లు నిలువవలదె ॰ మ ॥ అనుచుండం ద్రిదశేంద్రసూనుఁడు రయంబత్యంత ఘోరంబుగా। ఘనశాతోజ్జ్వలదుగ్నివారవిలసత్కాండంబులన్ ద్రోణువా। హనసూతధ్వజదేహముల్ వృదివెనిట్లస్త్రాబ్ధినిర్మగ్నుఁ జేసిన నాహానినదంబులొక్క మొగిఁ జేర్చెన్ సర్వసైన్యంబులన్ ॰ క ॥ ఈ మెయి గజజనకు భుజా । ద్దామబలము తోడు తోడఁ దెఱుగుటయు రథ। స్తోమంబు దానునశ్వ। త్థామ వెసం డాఁకెఁ బాండుతనయునితోడన్ * చ ॥ అతఁడును దీవ్రబాణముల వాతనిఁ గప్పుచు మాఱుకొన్నవా । శతమఖవృత్రసంగరము చందముతోఁ జెవడింజటచ్ఛటా। యితరవమవు వేణువుల నేర్పుదవానలు మ్రోఁతభంగిది। క్షితిఁ బరఁగెన్ మహాద్భుతము కౌరవసేనకు వావహిల్లగన్ * అట్టియెడ॥ చ॥ ఉఱకనరుండు ద్రోణసుతు యుగ్యముల న్వెసనొంచె నాతఁడుం। దెఱపియొకింత గాంచి ఘనతీవ్రశరంబున వారి ద్రుంచిక । గ్గిఱపినమాత్రలోననతవింబటు బాణచతుష్కయుక్కమే. । డ్తెఱఁ దొడిమార్వి గ్రమ్మ అఘటించు వెడన్వడి నేసియార్చినన్ ॥ కురుసేనలోనని ట్లెప్పుగుఁ జేసినవారు లేర వార్యభుజావీ। స్ఫురణోదగ్రుండుగదే । గురుపుత్త్రుండనుచు నమరకోటినుతించెన్ * చ ॥ చిఱునగవొప్ప గాండివము చెచ్చెర సజ్యము చేసి నేనలు । కక్కఱ భసంబు మైనడరెఁగ వ్వడి ద్రౌణియనీడఁ బోకయ । త్రతీఁడు మంగనస్త్రములు దండిడిఁ దారొక్కనిమందుచుండెఁజి । చ్ఛఱపిడుగుల్ వడిం దొరుగుచాప్పననంబరవీధి నుగ్రమై * వ ॥ ఇవ్విధంబున ధనంజయు రయంబు నెనయు వేగంబున నేయ ద్రోణతనయు తూణీరంబులు శరశూన్యంబులయ్యె నతని తూణీరంబు లక్షయబాణంబులగుటం జేసి యంతకంతకు నతిశయిల్లు పెల్లున నేయుచు నధికుండగు నప్పాండవమధ్యముం గనుంగొని

⟶ *అర్జునుఁడు కృపాచార్యునితో యుద్ధము చేయుట.* ⟵

కృపాచార్యుండు చెంగటం దలమీరిన * క ॥ గురుపుత్త్రు నిరక్షము విడి । సరభసముగ నందున

హ్యసాధికవిక్రముడు౦డిర మైయాకర్ణు శితశరపరంపరలుగురిసెను గ్రబంధురగతులక్ * వ॥ పాండుపుత్త్రుండునుజ
త్రసంచారంబుల మెఱయుచు * క॥ పటుశిఖపత్త్రియత్తయు । తట్టరయమునన్ గుడుచేయఁగా నవ్వ్యథము డుట్టన్
సుండెకాదీ ప్రోత్స్ఫుటభంగిం గృపానలంబు జలములుపోంగన్ * వ॥ ఇట్లుమండిశిఖి బోనికనక లిప్తఘనబాణంబువసచరకే
పవుండాకించి దివేడిమిచూపి వివిధాస్త్రజ్వాలలుగవియించి దిక్కులుగలంగ వార్చినం గొలావంబున నాటోపంబుమిగిలిబ
లసూదన సూనుండతని కేతనంబుదునిమి తరణికిరణాను కారపారంగతంబులగు నారాచంబులు దదీయాంగంబున
నిసుపందొడంగిన రథచక్రరక్షకులగు చంద్రకేతుండును జిత్రాశ్వుండును మణిమంతుండును మంజుమాలియు హే
మవర్మయును సురతుండును సుషేణుండును నరిష్టుండును సుకేతుండును నుక్కుమెఱయనొక్క మెయిందాకిన * గీ॥
అన్నివెడఁద వాతియమ్ములక్ష్యతముగ । నొక్కముష్టిఁ దొడిగియుక్కుమెఱయ । నతఁడు లీలఁ దునిమె నందఱతలలును।
ఘోరభంగి రక్తధారలెగయ * సీ॥ తునిమితోడనయొక్కసుశితశరమునఁగాడియురెంటనక్షములఁ ద్రుంచి । హరుల
నాల్గిటఁ జంపియాలంపు గోలతో నొగలు మూఁడమ్ములనుగ్గుసేసి । ధనువును సూతుని తలయు వేఱొక్కటనఱికి లోచన
ములనవ్వు నెఱయఁగ కృపుని నాలోకించి క్రీడితద్వక్షస్థలంబున నుగ్రరభల్లంబు నాట । హతరథుండు నిహతితాశ్వుండును సం
ఛిన్న । చాపుఁడును నికృత్తసారథియును । నయ్యునెద్దియును భుజాగ్గళసంరంభ । మతిశయిల్లశక్తినతఁడువైచె *
ఉ॥ మండు మవచ్చు దానిఁ బదిమార్గణముల్గొని వేగ మొప్పనా । ఖండలనందనుండు గడిఖండలు సేసినఁ జూచియప్పుడా । తం
డడివోక యొక్కడు మదంబున ఖడ్గముఖేటకంబును । ద్దండతఁ గొంచు దేరుడిగి తాఁగవిసె కారయముల్లసిల్లఁగన్ * ఇట్లుగవిసి
న * క॥ పలుకయు వాలును నింతిం । తలుదునియలు సేసె బాణతతిఁ బాండవుఁడి । ట్టలమైన వెఱఁగుపాటున । నిలిచె కృపుఁడు
ద్రోణపుత్త్రు నిరథంబెక్కెన్ * గీ॥ అవ్విధేపథంగి యన్ని సేనలు భీష్ము । రథము పొంతకొదిగె రౌద్రరసవి । నోదివైనయ
గ్గుసుఁడు ధనుర్జ్వాలన । దీప్తమూర్తియగుచుఁ డిట్టకుటికె * వ॥ ఇత్తెఱంగున నసులకదలెయన జికిన * క॥ బలములు దొరలుఁ బో
దవిసం । కులయుద్ధము సేయుఁ గ్రోధఘోరాకృతినై । యిలఁ బ్రవ్రుగఁ జతురంగం । బుల వ్రేల్మిడిఁ బాండురాజపుత్త్రుఁడుగూ
ల్చెన్ * ఉ॥ చేతులలీలఁ బవోనిటుల శేషబలంబులతుగ్గ చేసి మూం । సాతతపంకయైబహువిధాయుధహీనములొప్పఁ జామరః
వ్రాతముఫేనభంగిగ నిరంతర వీరశిరస్సరోరుహం । స్ఫీతవిభూతిఁ బొల్చునది సేసెరణస్థలియందు నెత్తుటన్ * గీ॥ ఇట్లుకౌర
వానీకంబు నెల్లఁ గలఁచి । యాడి భీష్మునిదెసఁ బోవఁ గ్రీడిఁ దాఁకె । గొండతోడఁ దుదగరుసుద్దండవృత్తి । దోఃప్రవృత్త సేనఁ
డాహవదోహలమున । విజయుండును * గీ॥ భల్లమొక్కటవాతనివిల్లుదునిమి । యయిదునారసములు వక్షమాడ నేసె ।
నతఁడుసైరింపరాకనొవ్వడ సుటయును । బెగ్గలంబుననరదంబు డిగ్గిపాఱె * వ॥ అట్టియెడ దుశ్శాసనశకునిదుర్ముఖవివిం
శతివికర్ణులు దన్నుం బొదివినొనిన వారలరథరథ్యకేతువర్మంబులు జర్జరితంబులుగా నేసిగాసి చేసిన నందఱుం గనుకనిఁ బ
ఱవం దొడంగినఁ బార్థుండును బ్రహాసోల్లాస భాసురముఖుండగుచు నుత్తరుంగనుంగొని * గీ॥ కనకమయతాల కేతువు
గ్రాలఁ జిరత । టిల్లతాలీలఁ గలిగి శోభిల్లునంబు । దంబు చాడ్పున సురనదీతనయుఁ డున్న । వాఁడు చూచితె మత్స్యభూవరత
నూజ * క॥ బలుపిడిమన దివ్యాస్త్రం । బులచవిచూపంగవలయుఁ బోనిమ్ము రథం । బలసగతిని తనిదెసకని । పలికిన నతఁడట్ల
చేసెఁ బరమప్రీతిన్ * ఉ॥ శాంతనవుండు నప్పుడు నిజశంఖము గౌరవరాజసైన్యముల్ । సంతసమందనొత్తుచు ససంభ్రమలీ
ల నెదుర్కొనంగ దుః । ర్దాంతభుజాబల ప్రకటదర్పమెలర్ప నరుండు నొత్తెది । గ్ధంతినికాయకర్ణపుటదారణవిత్తము దేవదత్త
ము౯ * గీ॥ మలసి యంకెలువైచుచు మార్కొనిన । వృషభములభంగి నక్కురువృషభులిట్లు । సమదగతిఁ జేరు నెడఁ జూచిరమ
రుల్దివి । నిమిషత్వంబు దనుకవ్వడ చ్చువడఁగ * వ॥ ఇవ్విధంబునంగనుంగొనుచువారలుదమలోన * క॥ సనలను దానవులను
గడ । దినయవిభుజబలముల స్త్రశిక్షావిధముల్ । గొనియాడఁ గొలఁది గాదీ । తని నాతఁడ యతని కతఁడ తగుఁ జెనయంగన్ *
సీ॥ అనుచుండ సైన్యంబు లార్పులుఁ బెడబొబ్బలును దూర్యనాదంబులును జెలంగ । బేర్చి యొక్కమ్మడి భీష్ముసగ్గింపంగ
నేఁడు నిశాతబాణాష్టకమునఁ । బడగపై హనుమంతు నొడలును బహుశరంబులనందుఁ జెలఁగెడుభూతములను । దశపత్రి
కములరథ్యములను సారథినేసె వానవిజును నెసక మెసఁగ । నగ్గలికి గాండివంబుచక్రాకృతిప్ర । కాశవహ్నిస్ఫురూ
పతఁగలిగి విడుపు । తెఱపిగాన కగాపంగి మెఱసి యొప్ప । సాంద్ర సాయకతతి నాకసంబుగప్పె * గీ॥ అర్జునుఁడు గవియం

చిన యంపమూఁడు నంచు దళిముగఁగప్పి నమార్గణాళి । జాలముల వేసపిరియించె శాంతనవప । తంగుఁడుద్యోతమాన ప్రతాపలీల ✱ క ॥ అమరేంద్ర తనయుఁడు గ్రా|స్త్రములు వడింగురియునడుమ (నరమిడి వానిం|దుము ఱుగఁ జేయుచు వ శ్చెను|సమరోల్లాసంబు మెఱయ శంతనుసుతుఁడుక్ • క॥ అర్జునుఁడు దివ్యబాణ|స్ఫూర్జితదోశ్శక్తిదనకుఁజూపిననతఁడు స్ఫూర్జితబలుఁడై నియమో|పార్జిత ఘోరాస్త్ర వితతిఁ బ్రతిహతిఁ జేసెక్ ✱ క॥ కవ్వడియెమ్మెయి నేసిన|నవ్విధమున నానా శరంబులన్నియుఁ దొడ్డా|దవ్వులననిలువరింపఁగ । నివ్వెఱ్ఱుఁడు గినిసి యేసె విలువిఱుగంగన్ ✱ మ ॥ తనకోదండముఖండి తంబగుడుఁ గ్రోధంబారఁ మందాకినీ|తనయుండపుడు సటావిలుం దననముద్యచ్ఛౌర్యసింహోన్నృతిక్ । ధను వెంబుడుద్ధతలీల నెత్తి కొని యస్త్రశ్రేణిఁ బర్వించెన|గ్గునపైఁ దాఁకిరిచక్రరక్షకులు నార్పుల్ నింగిముట్టన్వడిక్ ✱ చ ॥ విజయుఁడు వారిన్నెల్ల నొక వ్రేల్మిడిఁ గ్రుంచియభీష్ము సాయక । వ్రజమునడంచియక్కరథమువాజులనొంచియునాజికేలియఁ । దజితవిలాసముల్ మెఱయ నప్పుడు విస్మయమందు చుండెఁ । సం|భజముఖ రయోధవీరతతి ప్రస్తుతి సేసిరి సిద్ధఖేచరుల్ ✱ క ॥ కొండొకయెడ గనిశాంతనవుండాఖండలతనూభవుని వలమూపు । గ్దండభుజబలము మెఱయఁ బ్ర|చండాస్త్రహతము సేసె సరభసవృత్తిక్ ✱ చ ॥ కినుకమనంబునం గదిరి క్రీడి పితామహుపిల్లు వ్రేల్మిడిక్ । దునిమిని తాంతగాఢరయదోర్విభవంబున నొండు విల్లుగైకొని యెడసందునన్నిటిచెఁ గ్రూరశరంబులురంబునందు ముగ్ర । కుఱ్ఱనతఁడొల్లఁబోయి రథకూబరమూఁతగనిల్చె సోలుచుఁ ✱ క ॥ కనుఁగొనిసూతుండరదముఁ|గొనిపోయెఁ దొలఁగనపుడు గుంతీతనయుం|డనిఁ దనివిసనక గుంపులు|గొనియున్నెడలరసెఁ గలయఁగురుసైన్యములక్ • వ ॥ ఇట్లత్తెఱంగు చూచి గాండీవంబు దొడసి గుణంబు సారించి కవదొనలు బిగియించి ✱ క॥ ఆచార్యసూర్యతనయకృ|పాచార్య ప్రభృతిరథికులందఱుఁ బోవై|చూచుచునుండఁగన డ్డెప|కే చభుజాబలము మెఱయనింద్రజుఁడరిగెక్ ✱ వ॥అప్పుడశ్వత్థామ కర్ణునకిట్లనియె ✱ గీ॥వీఁడె వచ్చుచున్నవాఁడు పార్థుఁడు పసన|మేమి సేయువారమీవుదక్క|నొరులు నిలువరింపనోపెడువారలే । యోటలేకతాఁకియోర్వవలదె ✱ క ॥ అనితనునుల్లసమాడిఁ గినిసియునతనూజుఁడేమగ్రీడినిచటహూ. రోక్కనుఁ చీఁకఁ గన్నులారం । గసుఁగొనుమీఁకలిచియనుచుఁగవిసె-బెలుచక్ ✱ క॥ దొరలునుసుభటులుఁ గర్ణుని । యరకమునకుమున్న సొవివిరర్జుననచటం । గరిసొచ్చిన తుంగము సువు|వరుసున మొనచావ కట్టువడియెనతనిచేక్ ✱ గీ ॥ ఇవ్విధంబునఁ బోరెడునింద్రతనయు|నుక్కలాంపుననంతంత కెక్కుడయ్యె|సలసి మేనులు దూలాడనిలిచిరంత|నంతనయ్యోధముఖ్యులాహవముదక్క • అట్టియెడనుత్తరుండునరునకిట్లనియె • చ ॥ ఉడుకువలేం కయ్యమునకోర్వఁ గవచ్చునె నాకుడప్పివు । ట్టెడునొకమాటు నాగ్రహముడింపవు నీవు సుజక్కసేసిప । చ్చడిగలవాఁగ వెండియనుజండితనంబున వచ్చివచ్చిపో । రెడుమొనలింకఁ జాలనొనరింపఁ భవద్రథసూతకృత్యముక్ • వ ॥ అనినసినీవ్వడినవ్వుచు నేనుగలుగ నీకు నోహటింప నేలయంతియ వలసినం దురంగంబులం గడపె వనించు కనైజెంచి నిలువుమేల్లవనులును జక్కనయ్యె రాజొక్కరుండు గొఱంతయాతండు దురభిమానమున లంగని సరకుగొనండిప్పుడున్న చందంబు మనతోడం దలపడంగడంగుటదోఁచుచున్న యది తమ్ములు నాప్తభృత్యులు నిరుగెలంకుల నగ్గలికమెఱసి డగ్గఱియున్నవారనికొక్కరవేశ్వరు నిగట్టి మోహరంబుఁ జూపి యుతనింబురికొల్పియద్దిక్కుతేరుపోవనిమ్మనుటయు నతండునుదలకొనియట్ల చేయునడరియొకనెడనడ్డపడు కురుబలంబులం జెఱునగవుని గుడమెఱుంగు వాలమ్ములఁ దొలంగజడియుచుం గవిసిననప్పేది

✱ అర్జునుఁడు దుర్యోధనునితో యుద్ధంబు చేయుట. ✱

నీవల్లభుండు ✱ క ॥ పులిఁ గోలవ్రేసినట్టి|ట్టలవుర యాబునఁ గడంగుటయుఁ దద్వ్యతు|స్థిస్సలమునఁ గిరీటి రెండు|మ్ములు నాటఁగనేసె బొమలుముడివడుచుఁ నక్ ✱ క ॥ క్షతములఁ బెల్లుదొరుగుశో|ణితధారలుమదముగా విన్ద్రకరీంద్రా|కృతిఁ గనిసియతం డేసెను । శతమఖసుతు ఫాలతలము శాతశరమునక్ ✱ గీ ॥ రక్తధారలు వెడలంగ రశ్మి వెలుఁగఁ|బోలు మబ్బారుక్కచాప్పనఁ జెలువుమిగుల|ఫల్గునుండు ప్రతాపసంభరితమూర్తి|యగుచుశరకిరణంబులు నిగుడఁ జేసె ✱ శా॥ వానిఁదీవ్రశరంబులఁ దుర్మిగర్వంబెక్క నానాస్త్రసం|తానంబుల్ గురిసెన్ సుయోధనుఁడు దుర్దాంతాకృతిన్ గోత్ర|భృనుందుంబటుసాయకోత్కరమునఁ జూపెన్నభ జాటోపమి । ట్లెనుం గేనుఁగుఁ దాఁకునట్లు సమరంబే పాఁరగానయ్యెడన్ ✱ గీ॥హస్తిపురిఁ జేరుగలమదహస్తినె|క్క|క్రాలు కావలి మూఁకలు గవియ దేర । న భ్రగజముపైఁ బర్జన్యుఁడనగనంప|వాన

పరగ వికరుంబు సవచ్చి తాఁకె ॥ ఉ॥ వీక నెదిర్చి యిట్లు కురువీరుల సంభ్రమ దంబొనర్చుచుం । దాకిన గ్రోధవేగసముద
గ్రత నెఱ్ఱని చూడ్కిఁ జూచి పే । రాకలితోడనున్న జమసాక్ష తభీషణ రేఖ యొప్పఁగా । ప్రేకన నారసంబు దొడి క్రీడిక
రి దృఢముష్టి నేసినన్ ॥ గీ॥ ఫాలకుంభ సంధిఁ బడి వాలమున వెస । నుచ్చి పోవుటయును నుర్వియ ద్రుపఁగ । గూలె నగ్గజంబు
కులిశచండాహతిఁ । బడు మహానగంబు భంగిఁ దోప ॥ క॥ అరుణమణిమాలికావి । స్ఫురణంబున దంతితనువు సూడఁగ నొ
ప్పెఁ । ధరణి బడియున్న బహుముఖ । పరిగత దావాగ్నిఁ బొల్చు పర్వతము క్రియన్ ॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నేసెఁ గుపితుండైన
వికర్ణుండు వెఱచఱచి చిపఱ వివింశతిరథంబెక్కె నాలోన నయట్టి నారాచంబున నారాజును రంబునోనాడ నేసినఁ గిరీంద్రుం
డు సచ్చుటయు నరేంద్రుండు నెచ్చుటయుం గని విచ్చి వఱరథికులు విప్పచ్చుండ నగణ్య ప్రసారంబగు మార్గణాసారంబున
ముంచిన వెగడుపడి విఱిగి పాఱి త్రైలింగునంద నచుట్టునుం బయలైన నయ్యురగకేతనుండును మరలెనిట్లు దొరవిఱిగికల
సువాసికాలు ద్రోసి పోవుటయు నతిరథసమారథులెల్లం జెల్లాచెదరగుటయుం జూచి సైన్యంబులున్న వియున్న చోటనతె
అలికసుకనిఁ బఱవందొడంగిన ॥ గీ॥ యూథపతితోడి దంతిసముత్కరంబు । వెనుకఁ దగిలెకు సింగంబు విధము దోఁప । నార్చు
నాదంబు గా నరుఁ డంటఁ బాఱె । రాజుఁ దాఁ గను బాఱె మహారథికవరుల ॥ క॥ వెనుకొని కర్ణుని పెడతలఁ । యును దుశ్శాసను నివీ
పునొక్కొక్క శరంబున నేసెనప్పుడయ్యిన । తనయుం డిట్లని యెనతిరథ శ్రేష్ఠులతోన్ ॥ గీ॥ కూడము ప్పైఁ గ్రీడి కురువంశ
ముచె కెల్లఁ మూలకందమీవృపాలుఁ డితని । నిచటఁ గావకొనటమెల్లపౌరుషములు । సేఁత నిలిచి లావు సేయవలయు ॥ క॥ అస
వీనుచుఁ గురుపితామహుఁ । డును ద్రోణుడు ద్రోణపుత్రుఁడును గృపుఁడుఁ గ । ర్ణుని మాట సరకు సేయక । చనుచుండగ
దీనవృత్తి జనపతి వలికెన్ ॥ క॥ లోకంబు తోడి వారుగ । మీకుం జనునయ్య మగటిమికి గుఱి గాదే । నాకెడరైన యెడం దగఁ । జే
కొని యిమ్మీఁ చక్క సేయుట యరయన్ ॥ వ॥ అని విని విని వారలు వెనుకయై యయాశ్వాస వచనంబులు పలుకుచుం బోవం

—— *అర్జునుఁడు దుర్యోధనుని పాలంభించుట.* ——

బోవుచున్న యన్నరేంద్రునెలుంగెత్తి పిలిచి పార్థుండిట్లనియె ॥ ఉ॥ క్షత్రియుఁడోపు నేతగదు కౌరవరాజ యొకండ నేఁ
బృథాపుత్రులలోనఁ బిన్నని నిఁ బోరికిఁ బిల్వఁగఁ బోక పాఱెదే । ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికెక్కు బలదర్పసమగ్రుఁడవైన నీవు నీ । మిత్రు
లుఁ గూడ నిట్లయిన మెత్తురె వత్తురె కొర్వభూభుజుల్ ॥ సీ॥ సముంగునెక్కి పెక్కు సుంగులిరుగడ రాఁ బురవీథులఁ గ్రాలఁగ
లదె । మణిమయంబైన భూషణజాలములనొప్పి యొడ్డోలగంబున నుండఁగలదె । కర్పూరచందనకస్తూరికాదులఁ బుసొం
పారభోగింపఁగలదె । యువతిమనోహరలసచ్చరాంగనలతోడి సంగతి వేడ్కలు సలుపఁగలదె । కయ్యమున నోడిపోయి
నకౌరవేంద్ర । వినుము నాబుద్ధి మలలియాతను పువిడిచి । సుగతి వడయుము తొల్లింటి మాఱుగలదె । జూదమునకుఁ డ వాడంగ రా
పనుము ॥ అని వెండియు ॥ క॥ నీయట్టివాఁడు నస్సీ । పోయెడి దే యిట్లు పోక పోకుము నుదుభయా । నాయుసుఁడు మరలివచ్చుకొ
పాయత్తతఁ ద్రోక్కఁ బడయ హిగతిఁ గవిసెన్ ॥ వ॥ ఇట్లు గవిసిరథంబులం గడవికవ్యడిం దలపడి యెభీష్మద్రోణాదివీరా
గ్రేసరులు నొక్కుమ్మడిపఁ గడియధిపతితోడన నిగిడి క్రీడియరదంబుఁ బొదివిరి తక్కిన బలంబులు నంతకమున్న కొంతే యుదె
సమరలి చూచుచుం బాఱుచు నికెం జేసి యేలిన వానియాఁబుమటయును దొరలు దెసవకుఁజొచ్చి తిరుగుటయుం గని తెంపు సే
సికూడికొని సరభసంబునఁ జుట్టుముట్టి యతని పైఁ గ్రందుకొనన డరెనివ్విధంబున విపిధవ్యూహంబులగు బహుకౌరాధఁయా
ంబులు గవిసియ నేకాస్త్రశస్త్రంబులు నానాప్రకారంబులఁ గుప్పగూరలుగాఁ దొఱఁగించిన శౌర్యసంరంభంబున వి
జృంభించి విజయుండాశ్చర్యధుర్యనిరతిశయకరయ భరితభుజయుగళుండై రథరథ్యసారథిస్వాంగంబులు గాచికొనితనతో
ఁబుట్టువుల ప్రతినలూహించి యొండు సేయనొల్లక సపరివారంబుగా ధార్తరాష్ట్రు లభంగ పెట్టఁదలంచియింద్రదైవ
తంబును సత్యసంపాతంబును నరాతిసైన్యదైన్య సంపాదనంబునగు సమ్మోహనాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన ॥ గీ॥ ఆ
యుధములు విడిచి యంగముల్ దూలంగఁ । దలలు మెడలుఁ జక్కనిలువకొఱుగ । నెల్లవారు నెఱుక లెడలి చొక్కిరి । ప్రాతిశ
యము గూరినట్టులైరి ॥ వ॥ అప్పుడు పాండవోత్తముండుత్తర మాటబుద్దలం దియుత్తరుం గనుంగొని ॥ సీ॥ ఇక్కురుసై
న్యంబు సొక్కక మున్న గ్రక్కునఁ జనుము రారాజు ద్రోణ । తనయుండుఁ జుట్టిన తలసుట్లు నలని యవిసూతపుత్రుశి
రంబరఁబు । పచ్చని యది సుంభ భవగృపాచార్యుల యుష్ణీషములు నెల్లలుఁ ఆకనీవు । దెమ్మింతవట్టును దేవనదీసూనుఁడ

య్య స్త్రమునకుమా తెలుఁగుఁగాన । నతఁడు దెలిసియుండు నాతని దెసవోకు । మనినమత్స్యరాజతనయుఁ డెలమి । ధా లుకొనుగలఁ బగ్గములుగట్టి చలివాఁ। నెల్లదెచ్చి యరదమెక్కుటయును * వ ॥ ఈ రథబృందంబులయి అకటంబు వెడలినిలు తమనికడలినం గిరీటిం దాఁకి యతనిమీఁదఁ గురుపితామహుండు శరవర్షంబుసురిసిన * క ॥ ఆతనిరథ్యంబుకఁ(దు)త్తుస్వాతునినొ ప్పించి సాంద్రసునిశితబాణ । వ్రాతంబు మేననించివృ । ధాతనయుఁ డునిలిపి వెడలెఁ రొప్పి ధ్వతుఁడై ౦ వ ॥ ఇత్తై అంగున నరదంబులయి అకటంబుగడచియెడ గలుగ నిలిచి రాహునిగ్రహ నిరాస భానురుఁడగు భానుండునుంబోలెవె లుంగుచున్నంత బలంబులు దెలిసిన * గీ ॥ కౌరవేశ్వరుండుకనుపిచ్చిదిక్కులు । గలయఁజూచి పార్థుఁగాంచికడఁగి । యి దవఁజూటయును నమరనదీసూనుఁ । డతనికిట్టులనియెఁ ల్లనగుచు * క ॥ ఇంతయెఱుంగవు సైన్యము । లింతవడియుఁ దలలఁ జీర లెఱుఁగక మోహా । క్రాంతంబులయ్యెఁ బనిదెసఁ । గౌంతేయుకుసారఁడుగాని క్రౌర్యంబునకుఁ * క ॥ మెడ మొఱుఁగఁ జేతికైదువు । వడఁకనునీ వెఱుఁగకున్న భంగిగనియుఁగ । వ్వడియూరకుండునపెచె । ప్పెడుకొలఁదియె వానికరుణ పెంపుడు మారా * వ ॥ అతండు మన ప్రాణంబులపై రానొల్లకవిలిచిన మనమింతటనిలుచుట కార్యంబు * ఉ ॥ మోహనబాణపాత మునముందరెఱుంగకయున్న యట్టియీ । బాహుబలంబుతోఁ గడఁగి పాగునిఁదాఁకెడు బుద్ధి గ్రమ్మఱుకు । సాహసవృత్తిఁ జేసియవిచారతఁ బోయితి మేనివాఁడు పూ । ర్ణాహుతి సేయఁడే మనలనందఱనొక్కటమార్గణాగ్నికిన్ * క ॥ మనదేశము నకుఁబోదము । మనమల్లనఁ దెరువువట్టి మత్స్యవిభునిగో । ధనముఁ గొనియతఁడు ప్రీతిం । జనుఁగాకటు మనకుసంతచలమే

* దుర్యోధనుఁడు పరాజితుండై మరలి తనపురంబునకుఁ బోవుట *

వ ॥ అని చెప్పిన పితామహుహితవచనంబులాకర్ణించినం గ్రామాతిగామియుం గోపాటోపఘూర్ణమాన మిటికి * వ ॥ అని చెప్పినపితామహుహితవచనంబులాకర్ణించి ధార్త రాష్ట్ర మానసుండు నవుచు నుద్రేకంబు దక్కి నిలిచెం దక్కటివారలు నూర్జితంబగు నర్జునానలంబు నాలోకించి ధార్తరాష్ట్ర రక్షణ తాత్పర్యంబున శౌర్యంబు సాలించి భీష్మవాక్యప్రకారంబు సేసిరిట్లుండఁ దనవచ్చిన వంకనతిరిగి యరుగుచున్నం గని కిరీటి శంఖరవజ్యా నాదంబులు సెలంగఁ గొండొకదవ్వు వెన్నడించిమతిమిబిరుమలతోడ గొడు గులును నడియాలంబులతోడి సిడంబులును వైపించుకొని తృప్తిఁబొందిసురలువాఁడె యెల్లవారును విన బెద్దియె లుంగునంబోయిరా వచ్చెదనని చెప్పిగాంగేయ ద్రోణకృపాచార్యులకుఁ బ్రణామబాణంబులేసి వారివీడ్కొనిన వాఁ డైమిట్టకోలల రారాజు మకుటంబుమణులు డులిచి యతనికిం జెప్పిన వాఁడె యఖర్వబాహా గర్వనిర్వహణంబుమె అయనవ్వానమధ్యందిన మార్తండప్రచండుండగుచుండఁ గౌరవవీరులతనిం జేరిచూడం జాలక చనిరతండును జూపరు వోలి నిలిచిన మదవు పేనుంగుచందంబుననిలిచి విరాటతనయునకిట్లనియె * గీ ॥ పసులుమరలెశత్రుబలములు పీనుంగు । పెం టలయ్యె రాజుఁ బెద్దదొరలుఁ । జీరలూలువఁబడిరిసిగ్గఱిబిసునులు । వైచిరింక మగుడ వలదె మనకు * క ॥ హయములమరల్పు మీకల్లియబంధులు నెదలు సంచలింపకుము మదుగ । ట్టియెదురుసూతు రువారికిఁ । బ్రియముగశీఘ్రమ్ము నంబురికిఁబోవల యుక ॥ అనిననతండు రథంబుమగిడించినం జనంచని * గీ ॥ కాలుతక్కువవారలుగలయఁజెదరి । వెనుకఁబడిపోవునెడఁద మ్మఁగనిభయమునఁ । బ్రాణదానంబు వేఁడినఁ బార్థుఁడభయ । హస్తమిచ్చుచు దయపెనుపారఁబలుకు * వ ॥ ఇట్లునానాని ధదీనదశాదందహ్యమానులగు కృపణులందనకృపామృతంబునం దడిపినం దేఱి వారు దీపించుచుం బ్రణమిల్లుచుం బొగడు చుంబోవుచుండ ధనంజయుండు భూమింజయుం జూచి * గీ ॥ కురుబలంబు గెలిచి గోవుల గ్రమ్మఱఁ । దెచ్చు పెల్లనీయుదీర్ఘ బాహుబలము కాఁగ నీవు పలుకుము వెలిఁబుచ్చుటుమగుమధిపుపాలనొండు దెలుఁగు * క ॥ అనవుడు నీ చేసినయీ । వనినాచే ఁగాకయుండి పతియెఱుఁగఁడొకో । జనులు నిజము సేయుదురే । నిను నెఱుఁగింపక యచెప్పె నేర్తు నెపాసఁగక ॥ అనియుత్తరుం డమజీయుమ * క ॥ నీవలసినయప్పుడధా । త్రీవల్లభుఁడెఱుఁగునట్టి తుఱుగునడపెదఁక । దేవేంద్రపుత్త్రయేననఁ । గావేళో కపట్టుగలదె కార్యమునడుపక * వ ॥ అను వచనంబులియ్యకొనుచుం జనిసమీవృత్తసమీపంబున నిల్చి గాండీవాదిసాధనం బులుపూర్వప్రకారంబున నిక్షేపింపనియోగించి కపిధ్వజదేవదత్త కిరీటాదిదివ్యపరికరంబుల సవినయంబుగాఁ బార్థిం చియ తద్ధానంబు సేయించియొప్పటి సింహపతాకంబు రథంబునబంధింపంబనిచి విరాటతనయుండు నిజాయుధంబులుగై కొనిరథికుండై వచ్చునట్లుగాఁ జేసితొంటిచందంబునందలచీరయుల వరిందికొనిసవ్యసాచి నొగలెక్కునట్టిసమయంబునఁబు

రందరాదిబృందారకులు దేవమునిసిద్ధగంధర్వాదులును బాండుప్రముఖరాజలోకంబును నాశ్చర్యహర్షాయత్తచిత్తులై స
మరవిషయంబులైన మాటలాడుచునిజనివాసంబులకరిగిరిటనరుండు నుత్తరునాలోకించి నీవిజయంబుపురంబున ఘో
షింపగోపాలురంబుచ్చుమనిననతండది తెఱంగు గాఁగైకొనియట్లచేయవి గూఢంబుగాఁబట్టణంబునకుఁజనుచుండ నంత
కుమున్నమత్స్యమహీవల్లభుండాహవజయదర్పితవాహినీపరివృతుండై నగరంబుసొత్తెంచె * గీ॥ మందిరాభ్యంతరమున కా
నందలీలఁ బాండుపుత్రులుఁ దక్కటిబంధుజనులుఁ । దానుఁ జనివిప్రులును వనితాజనంబు । సేసలొలుక సింహాసనాసీనుఁడ
య్యె * వ॥ ఇవ్విధంబునం దనవిజయంబుఁగొనియాడవచ్చిన వారి నెల్లనభినందించియుత్తరుం డెచ్చటనున్నవాఁడనియడిగి వా
గలవలనం గురునాథుండు భీష్మద్రోణకృపాశ్వత్థామాదియోధవీరులు బెరసిన బలంబులతోడ నడిచి పసులం బట్టిన నతండు బృ
హన్నలసారథిగాఁగైకొని యొక్కరుండ కుయివోవుటవిని విషాదవేదనాచూయమానమానసుండగుచు మంత్రులమొగం

విరాటుఁడుత్తరుఁడు గురుసైన్యంబు గెలువఁబోవుటవిని చింతించుట,

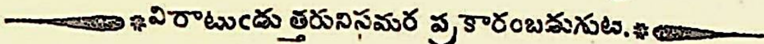
బుచూచి యిట్లనియె * చ॥ అసమున మీఁదెఱుంగక మహోగ్రహవ్యత్తిగఁ డంగి చెచ్చెరం బసులకుఁ గూయిగాఁజనియెఁ బావఁడు
కౌరవసేన యేడ యొంటి యనుటయేడ వాకిదికడందివిచారము వుట్టె సైన్యముల్ । వెసఁ జనితోడుగావలయు వేగమ పంపుఁడు
సాలునట్లుగన్ * చ॥ అనుటయుఁ గంకుఁడిట్లనియె నక్కడ వచ్చు సుశర్మయోడెఁగా । వున నిటవీరికెన్నయము వ్వే అపేటికినీకును
త్తరుం । డనినొకరుండునాకుమ బృహన్నలసారథిగాన గెల్చున । య్యనిమిషకోటినైనన తఁడప్పుతవిక్రమజృంభణంబు
లన్ ॥ చ॥ అనవిని చుక్కగలంగు హృదయంబునఁ దావముని వ్వటిల్లని । ల్లనుమఱియు న్విరాటుఁడు రణావనియందుఁ ద్రిగర్తసేన
చే । ననయము నొచ్చినట్టి జనులందఱుఁ దక్కఁగ నాటుపోటుదాఁ । క నిఘనయోధకోటి సనఁగావలయున్ బలుమైఱయంబు
నన్ * క॥ చనియెఁ బక్కమూరుఁడేమ । య్యెనొయత్తెఱఁగెఱిఁగి మనకు నెఱిఁగించుటపు । ట్టిన కార్యమునకుఁదగియెడు । పని
యటవిధిగడవగునె బ్రహ్మకునైనన్ * వ॥ అనుచును త్తలపడున య్యవసరంబున నుత్తరుండు పుత్తెంచిన గోపాలురుప
ఱతెంచి యతనింగాంచి * చ॥ కురుబలముఁ జయించి మనగోవుల నెల్లను గ్రమ్మఱించియు । త్తరుఁడిదె తానుసూతుఁడును
దగ్రతవచ్చుచునున్నవాఁడు దద । త్తురగరథధ్వజాదినొకతుప్పును రాలకుమమ్ముఁ బిల్చె వే । పురి నెఱిఁగింపుఁడన్న నృపుం
గవవచ్చితిమే మునావుడున్ * గీ॥ అంతరంగంబునిండి రెండలువులందు । వెడలు సంతోషపూరంబు విధముదోఁపఁ । గ
న్నుఁగవ సమ్మదాశ్రులుగడలుకొనుచు । గండపులకాంకురంబులు గ్రమ్ముదేర ॥ క॥ ఏమేమీ యని గోపస్తోమముఁ బలు
మాఱు నడుగుచు న్మెయి వ్రేదలన్ । భూమీశుఁడు పుత్తెమంత్రులమోములు గనుఁగొని సగర్వముగ నిట్లనియెన్ * శా॥ వీటన్
వీథుల నెల్ల నేనుఁగులపై పస్ఫారఘంటాధ్వనిం । జాటంబంపుఁడు పేర్మి నుత్తరు జయాశ్చర్యంబుఁ బుణ్యాంగనా । కోటిం
బుచ్చుఁడెదుర్కొనంగ మహితక్షోణీసురవ్రాతమున్ । ఘోటస్యందనహస్తిసైన్యతతులం గూడన్ సతూర్యంబుగన్ ॥
॥ఉ॥ ఉత్తమకన్యాజనములు । నుత్తరయును గంధమాల్యయుక్తముగఁ గుమా । రోత్తము నెదుర్కొనందగు । నత్తెఱఁగున సంఘ
టింపుఁడభిరామముగాన్ * వ॥ అనిపనుపఁగోగించిగోపాలురకుం గట్టనిచ్చి కంకునాలోకించి నెత్తంబొకవలుకయాడుదమే
యనియుబ్బుమైమాటగాఁబలికిన నతండు నీవు సుమాళంబుననున్నవాఁడవు నేఁడు నీతోడ నాడి జయింపరాదు వెఱతు నని
నవిరాటుండు నగుచుఁ దత్ప్రదేశంబున మెలంగు సైరంధ్రిం గనుంగొని సారెలు దెమ్మనివనిచి పలుకమందరికిఁ దిగిచికొనుచు
నిందు రమ్మనవుడుఁ బాండవాగ్రజుండు జూదంబాడు టయెంత లెస్సయనుచుం జేరి యాడం దొడంగునప్పుడు మఱియు నిట్లని
యె * గీ॥ జూదమాడి ధర్మసూనుఁడు రాజ్యంబు । నను జులను బ్రియాంగనను బణంబు । గాఁగనొడ్డియోడి కాఱియవడఁడె
ముట్లగుట దీనితోడియర్థికీఁ కు * వ॥ అనిపలికియాడుచుండు సమయంబున ॰ మ॥ నరనాథుండు ప్రమోదసంపదుదితోద్వా
కంబుమైనిట్లనుం । గురుసైన్యంబులమట్టి గెల్చియలమి న్గోవర్గముం దెచ్చెను । త్తరుబాహాబలశౌర్యసారములు దాత్తంబు
లెగదే యెందునె । వ్వరునెక్కాలమునిట్లు చేసి రెకులైశ్వర్యంబవార్యంబుగన్ ॰ వ॥ అనిన పిరికంకుండిట్లనియె * చ॥ కురుపతిభీ
ష్మకర్ణకృపకుంభజముఖ్యమహాగ్రయోధవి । స్ఫురణము నొర్వఁజాలి రణభూమిభుజాబలముల్లసిల్లను । త్తరుఁడు జ
యించె నే నివసుధావరయింతటికిం బెనంకన । చ్చెరువు సుగల్గునే ధరఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁడె యాతఁడొక్కఁడున్ * గీ॥ అనిఁ
గటకటబడి యిట్టులాడు టెల్ల । నతని విజయము నందియమనుట గాదె । యింతవట్టు సైరించితిసీవుగాన । నింక నీమాటలుసు

గుముకంపుభట్ల * వ ॥ అనుచు విరాటుండు కటంబులదరగన్నులఁ గెంపు గదురఁ బలుకఁ జప్పుడగ్గలంబుగా నాడుచున్న
వరవు సేయక యుధిష్ఠిరుండు వెండియు నిట్లనియె * చ ॥ కురుబలమేల దైత్యసురకోటులు వచ్చిన గెల్వ రాదెయు । త్తరున
కునా బృహన్నల రథంబు వయింబరవాహినీభయం । కరభుజసారమున్నె యయఁ గాఁదఱిగాం చితినంచు విక్రమో । ద్ధురగ
తివాజికేళి విరతుండయి దుర్ధషలీల నుండఁగన్ * వ ॥ అనిన విని సక్రోధహాసోల్లాస వికృతాననుండై మత్స్యమహీనా
థుండు * ఉ ॥ వింతలుసాలనీ వలన వింటిమి గానిధరిత్రినెందునే । మింతకుమున్ను సారథుల నెవ్వరిఁ జూడము వైరివీరదు
ర్దాంతభుజావిలాసమలరం దెగిపోరుల నస్త్రశస్త్రవి । క్రాంతిఁ గడంగు వారి నని కమ్మలనిప్పులు రాలుచుండఁగన్ *
క ॥ నా కొడుకు సోటుమాటలు । నీకేటికిఁ బోసఁగనాడ నేరవు మార్గో ।ద్రేకమునఁ బలుకుచుండుట । మాకు సహింపంగరా
దు మాను ము విప్రా * క ॥ అనినం జలమునఁ గుంతీతనయాగ్రజుఁ డిట్టులనియె దరహాసంబాననమున ముసుఁగువడఁగ నజ్ఞ
న నాయకుతోడఁ దట్లశంకితబుద్ధిన్ * ఉ ॥ ఆహవకేళి వేడుక బృహన్నలచిత్తమునం దెలర్చినన్ । సాహసవృత్తి నుత్తరుని
సారథిఁ గాఁగొనిపోయి కౌరవ । వ్యూహము నోర్చి నీపసుల నొక్కఁడు దక్కఁగ యుండ నత్వరో । త్సాహతఁ దెచ్చె గావలయుఁ
దప్పదు నా పలుకట్లు చూడుమీ * క ॥ అనియంతట నిలువక యొ । మ్మనుజేశ్వరు మొగముఁ జూచి మఱియును నతఁ డిట్లనుఁబుక

విరాటుండు కంకుని సారెగోల వ్రేయుట.

ములోనఁ జూటం బనుపు బృహన్నల జయంబు భవ్యవిచారా * గీ ॥ అనిన రౌద్రరసము మనమున నడరంగఁ బడగయెత్తు మగ
గవాలు రేఁ నెనయఁ జేతిసారెగోల వ్రేసెఁ బతిపేడి । గడనయుడుగుమన్న నుడుగవనుచు * వ ॥ ఇవ్విధంబున వ్రేటుప
డియజాతశత్రుండలుకఁ గదురని హృదయంబుతోడం బాంచాలిదెసం జూడ్కు మలఁగ నూరకుండెనన్నారీరత్నంబును
రయంబునం జేరి వ్రేటు గంటిఁ దొరుగు రుధిరంబుఁ దనయుత్తరీయంబున మెత్తన యొత్తియచ్చేరువ నున్న కనకకలశంబు
జలంబులం గరతలంబుఁ దడిపి కొనితుడుచున వ్వుడు మత్స్యమహీవల్లభుఁడీ శోణితంబు పై చీరంబట్టుట కుఁ గతంబేమియనిత
న్నడిగిన సైరంధ్రి యిట్లనియె * గీ ॥ విమలవంశంబున ను బుణ్యావృత్తమునను । వఱలు నీతవిరక్తంబు వసుమతీశ । ధరణిపై నె
న్ని బిందువుల్ దొరిగెనన్ని । వర్షములు గల్గునింద నావర్షభయము * వ ॥ అని చెప్పి యుత్తమద్విజ శోణితపాతంబెట్లు
నుంగీడు గావునదీనినొక్క పాలిపుట్టుటకుఁ జాలక యుబ్బంగింజేసితినని వెండియుఁ గొండొక కీలాలంబు దొరుగం దుడుచు
చుండెనంతనట నుత్తరునెదురొక్కనం బోయి * క ॥ మంగళతూర్యరవములు పెం । లంగఁ గమాక్తికవిమిశ్రలలితాక్షతవృ
ష్టిం గురిసిరి విప్రులుఁ బు । ణ్యాంగనలును భద్రవాక్యయంబులతోడన్ * ఉ ॥ అత్తఱిఁ గన్యకాజనసహస్రము దానును
జేరి వేడ్కపై । నుత్తరచందనార్ద్రకుసుమోత్కరమున్న వరత్నసంచయో । దాత్తసువర్ణపుష్పములు దండఁడి జల్లెఁ
గిరీటిమీఁదన । యుత్తరుపైఁ బ్రమోదకలనోత్కటసంభ్రమసంభృతంబుగన్ * ఉ ॥ తక్కటి వారలుం గనిముదంబలరా
రఁగఁ గౌఁగిలించుచున్ । మ్రొక్కుచు నాదటందనదు మోము వయిందవివోనిచూడ్కులం । గ్రిక్కిఱియించుచుం బొదిఁగె
ల్వనుతింపఁగ రాజపుత్రుఁడు । ద్యోక్కషమాటకోరున కయిల్లసువ గ్రజనంబుతోఁ దగన్ * చ ॥ కురుబల ముర్జయించు
టయుఁ గోవులఁ దెచ్చుటయున్ బృహన్నలా । స్ఫురితభుజాబలంబున నచూ వెనిజంబిది నాకయేలయె । వ్వరికిని గెల్వవచ్చు
నె ధ్రువంబుగ నిట్టి సహాయసంపదన్ । బొరయక యున్న మీకెఱుఁగఁ బోలదె నా బ్రతుకెట్టి భంగియో * వ ॥ అనిసార్థ్య
ప్రశంసాప్రకారంబుగా నక్కుమారుండతుపచారవచనంబుల చందంబున సంక్రందననందను వినుతించుచుం జనుదెం
చి రాజమందిరద్వారంబు సేరు నవసరంబునఁ బ్రతిహారిసంభ్రముగతిం జని భూవల్లభునకుం బ్రణమిల్లి భూమింజయప్ర
వేశంబు తెలంగ విన్నవించిన సారథిక సారథులఁ జూచు వేడ్కమనంబున వేగిర పెట్టెకు నయ్యిరువుర నియ్యెడకుఁ జయ్య
నఁ దోడితెమ్మనవుడు విభుని పలుకులు విని ధర్మతనయుండు ఫణిహారితో నల్లన నిట్లనియె * క ॥ ఇన్నె త్తురుగ
నుఁ గోనిన బృహన్నలకోపించు నన్ను నతిభక్తిమెయిన్ । మన్నించఁగాన రాజుం । దన్ను విచారింపకేమి తప్పారలఁ చునో *
వ ॥ ఇది లెస్స గాదు డుడుచునంతకుఁ దదీయప్రవేశంబించుకపడి వారింపుము పదంపడి రానిత్తుగానియందుకు నుత్తరుండొ
క్కరుండ వచ్చునట్లుగాఁ జేయుము * క ॥ అని చెప్పి హర్షసంభ్రమ । మున నజ్జననాయకుండు మునుఁగు టనదియే । మనియు
డుఁగదలంప మిఁడన । కను వగుకార్యము ఘటించి యతనిం బుచ్చెన్ * చ ॥ అతఁడును బాఘ్నసల్పిపినయంబున నుత్తరుఁడో

డి తెచ్చినం। బితృచరణాంబుజంబులకుఁ బ్రీతి మెయిం బ్రణమిల్లెనాతఁడా । పతియును జిక్కఁ జేర్చె గరుపాఱెను మేనను
హర్షబాష్పసం। ప్లుతమగు నాననంబునయి పుత్త్రునిఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు గౌఁగిటన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున నాలింగితుండై భూ
మింజయుండు పునఃపునః ప్రణామంబు చేసి కంకుని గనుంగొని సగౌరవంబుగా నమస్కరించి మొగంబు గంటిసూచి యిది
యేమి యని యడిగిన ॥ క ॥ ఏనీ జయంబు వొగడఁగ । దానవ్వాడు పేడిఁ బొగడెదానం గోపం ।బూనిన సైరింపక నా। చేనడి
చితి సారెగొని విశృంఖలవృత్తిన్ ॥ క ॥ అనివతి వలికిన విని నె।మ్మనమున భయసంభ్రమములు మల్లడిగొనన । మ్మను జేంద్ర
నందనుండి ట్లను నత్యాదరము మెఱయ వాతనితోడన్ ॥ గీ ॥ తప్పు చేసితి రీరిట్టు లుదగునె వీర । లేమి గతిఁ బల్కినను నదియెల్లమ
నము। సైఁకొనవలయుఁ గాకిట్లు గామగూడ । దనినిషేధించ టొప్పునె మనుజనాథ ॥ క ॥ సవినయముగఁ బ్రార్థింపుఁడు। ప
విత్రచారిత్రులై నపరమద్విజులి।ట్లవమతులై కోపించిన । నవనీశుల కేలగల్గు నాయువుసిరియున్ ॥ వ ॥ అనిన విని య
మ్మాటలు వాడిగాఁ బట్టి విరాటుండు భయభక్తియుక్తంబుగా వేఁడికొనినం బాండవాగ్రజుండు నగుచు నాకు నలుకయెక్క
డిదియితండును గీడు తెరువువాఁడు గాఁడిది యొక్క ప్రొద్దుకీడున నయ్యెం గాని యని తాను రాజు దెసఁ బ్రసన్నుండగుట
దెలియునట్లుగా నుత్తరుతోడం బలికిన నమ్మహీవల్లభుండు సంతసిల్లి తదవసరంబునఁ బ్రవేశించి కాంచినయా బృహన్నల

విరాటుఁడు ఉత్తరుని సమర ప్రకారంబడుగుట.

నాదరించి నిజనందను నాలోకించి యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును గర్ణుఁడుం బలశ్రీ త్రా
ణపరాయణత్వమున దర్పసముజ్జ్వలభంగి నుల్లస। ద్బాణపరంపరల్ గురియఁ బార్థివుఁడున్నె మదన్ని చూడన । క్షీణజవం
బున నంగవియ సేన సమార్కొననగ్గలించితే ॥ ఉ ॥ బాసట లేమ క్రొవ్వడరబంటుతనంబునఁ దాఁకితే వియం। బాసినచోట
బాయఁ బెఱపట్టు నివీరులు దగ్రవృత్తిమై । మూసికొనంగ వత్తురొక మోహరమిమ్ముల మ్రుగ్గ నేనివా। సాసలనొక్కరుం
డయిను నాగ్రహవృత్తి బలంబుపైఁ బడున్ ॥ గీ ॥ ఒకఁడు పరశురాము నోర్చిన వాఁడొక్క । రుండు ధమవుఁ కుసురుండు
దాన । హరువరమునఁ బుట్టియ క్షీణబలవిక్ర।మములనొక్కఁడొప్పమాఱులేక ॥ ఉ ॥ తక్కటి వారలున్ సురలదైత్యుల
నైనను బోరగెల్చువా। రక్కురు సేన మేటిమగలాధ్యతరాష్ట్రతనూజులాజినో । క్కొక్కఁడ ధాత్రి యంతయును నో
ర్వఁగఁజాలు దురట్టి వారినీ। వెక్కటిదాఁకి నొవ్వకయు నెమ్మెయి గెల్చితి నాకుఁ జెప్పుమా ॥ ఉ ॥ గోవుల నెట్టులాఁగి త్రివకుంఠి
తవిక్రముఁడైన రాజరా। జేపధిమానభంగమున కెల్లను నోర్చి పలాయమానుఁడై। నీవిజయంబు సైఁచిఘనునిం డకుని
య్యకొనంగఁ జాలెఁబు।త్రా వెఱగయ్యెడు క్కారణవిధం బఖిలంబు నెఱుంగఁ జెప్పుమా ॥ చ ॥ అనవుడు నాతఁడిట్లనియె నక్కు
రు సేనల నేను గెల్వఁగో । ధనముమ నేమరల్పు మునదైవబలంబునఁ జేసి దేవసం। జనితుఁడు నాఁగ నర్హ మగు చందము వాఁడు
మహాత్ముఁ డొక్కరుం। డవిన నుఁగాచెఁ గౌరవుల నందఱ గెల్చె మరల్చె గోవులన్ ॥ అ త్తెఱంగు వివరించి విన్నవించెదనవధ
రింపుము ॥ గీ ॥ ధూళి పెల్లుగ నెగయంగ నేలగోడి। వడఁగఁ జనుమూఁకగవివడ వడవడంకి। పాఱు దేరం గనమ్మహాభాగుఁడ
ప్పు। డోడకోడకుమని నన్నుఁ గూడ వచ్చి ॥ వ ॥ పట్టుకొని మగుడం గొనిపోయి రథంబుపైఁ బెట్టిన నేనతనియాజ్ఞకు మిసులకుండితి ॥
ఉ ॥ కౌరవసేన గోగణముఁ గైకొని పోవ నతండు మట్టియం। దారసి రాజుఁ గానక యుపాంతమునం దొలఁగించి వేగవా। తే
రటు దోలి యడ్డపడి తీవ్రశరంబుల నబ్బలంబుదు। ర్వార రయంబు మాన్చి పశువర్గము నిట్లు సెదచ్చె నార్పుచున్ ॥ గీ ॥ చె
దరకుండఁ బసులఁ బొదివి యించుకమేర । యిక్కడకు గుదెంచి యెలమి మడిగి। కడచి పోవుచున్న కౌరవపతి ముట్ట। నడరి నం
త సేనలతనిఁ గూడె ॥ ఉ ॥ కురురాజున్ సబలంబుగాఁ గవిసినన్ ఘోరాహవం బయ్యె నం। దరదంబుల్ నులుమయ్యె నశ్వ
ములు నుగ్గయ్యెం గరి వ్రాతముల్ । ధరదంతంబులు నూఁదఁ గానొఱిగెను ద్యద్బాహుదృప్యద్భటో। త్కరముల్ దిట్టనయి
ట్లుగూలెఁ గలయం దద్బాణవాతంబునన్ ॥ క ॥ శత్రుంతపాదులగు నృప। పుత్త్రులుఁ జేరుగల యోధపుంగవులు నుదు। చ్చ
త్ర శరనిహతసంగర। ధాత్రిఁ బడిరి వారినెన్నఁ దడవై యుండున్ ॥ గీ ॥ మొనలు దెరలినఁ గర్ణుండు ముంచి తాఁక। నమ్మహా
త్ముఁడాతని యనుజుఁ జంపి। హరులనొప్పించి సూతు నోనాడ నేసి। యంగముల బాణములు నించి యతనిఁ బఱపె ॥ క ॥ గురుఁ
డదలవడిన నతఁడ। చ్చెరువుగ దివ్యాస్త్రవితతిఁ జిక్కువఱిచిత। ద్వరసుతుఁడు కృపుఁడు దాఁకినఁ। దెరలిచి భీష్ముని యుఁ
గసైదృఢభసమ్మునన్ ॥ మ ॥ అతనిందీవ్రశరంబులం బొదివె నానాస్త్రంబులేసెన్న దీ। సుతుఁ డుందస్సమయంబు

నంగదిసియాకూరుండు చావంబు గ్రుం।చితదీయాంగము నొంచి వర్ణవివశుండై చేడ్పడ్డచో సూతుండు । ద్గతభీతిం దోలం
గంగదో లెరథము౦ద త్రాణరక్షార్థియై * క॥ తమతమ బలముల తోని । ట్లమితభుజావీర్యులయిన యారథికవరుల్ ।
గ్రమమున దలపడి రోడిన । సమరవిహారమున దనివిసనక యతండుర్ * మ॥ ధరణీనాథుండు దానుదమ్ములును దుర్గాం
తోద్ధతిం గూడి మో । హరమత్యూర్జితభంగి నేర్చికొని యుద్యద్విక్రమం బొప్ప బం । ధురసంరంభ తనున్న (జూచి బలవద్దో
స్తంభలీలాభయం । కరరేఖావలమాన చాపుండయి వీక్షించె దాకెనా సేనతోన్ * క॥ కౌరవపతియనుజన్ముల । దూరమున
స్వశిఖనిహతిం దోలంగ జడియించుం । జేరి వికర్ణుని కరి నొక । నారసమునం గూల్చి కడసి నరవతి నొంచెన్ * గీ॥ రాజు నొచ్చిన
విఱిగి రిరథికవరులు । భటుండు దోడ నయరి గెనవీరుండపుడు । తోలఁబడి చిక్కుమూఁకలతోడఁ గూడ । నతని దవ్వులనడిమి
కినడిచి మగిడె * వ॥ ఇదియమ్మహాపురుషు చేసిన పౌరుషంబని నవినియచ్చెరువందివిరాటుండు * గీ॥ ఆతఁడెవ్వఁడొక్కొ
యమ్మహాత్మునిఁ గమం। గొనఁగ గౌఁగిలింపవినయ మొప్ప। నర్ఘ్యపాద్యవిధులనర్చింపభక్తిసం। యుక్తి నెపుడు గొలిచియుం
డవలయు * క॥ ఎచ్చోటనున్నవాఁడత। డిచ్చోటికి నేలరాఁడొ యిప్పడనుడుఁ దా। నచ్చటనంతర్హితుఁడై। యిచ్చఁ జనియె
దోఁచునేఁటి యెల్లిటిలోనన్ * ఉ॥ దేవకుమారకుండయగుఁ దేజము చందము చూడ నాతఁడీ। గోవులఁ గ్రమ్మఱించుటకుఁ
గూడిన యంతియ కాదు సాహసం। భావన సేయ వత్సలత భంగులఁ దామనవంశమంతయుం। గావను బ్రోవ నుండలఁపుగ
ల్గుట దెల్లము సేసె నెంతయున్ * వ॥ అని చెప్పియుత్తరుండతనిం బ్రమోదాయత్తచిత్తుం జేసె నట్టిసమయంబునం గౌంతే
యాగ్రజుండు ముఖప్రాంతంబు పైచీరచెఱంగునం బొదివికొని ధనంజయునిం జక్కఁ జూడక యుండె విరాటుండు కిరీటి
పరాక్రమంబు గ్రమంబున విట్లు తనతనయుని వలనఁ బినియును దెలియక యెవ్వటి నపుంసకత్వబుద్ధితోడన సంభావించి
పోవం బనిచిన బృహన్నలయును జతురంబుగాఁ బలికిన దియ తెలుపు తెఱంగు ధర్మనందనునకు నింతకు మిక్కిలి యొఱుఁగింప
నుండునదియని వైరాటితో నల్లన జెప్పచుం జనియె నజ్జన నాయకుండును గంకునిం బొమ్మనియు చితపరివార పరివృతుండై
భూమింజయునంతిపురంబునకుం దోడ్కొనియరిగి సుదేష్ణా సందర్శన సమాచారంబు నడిపి యతండు మగుడ ద్రిగర్తపతి నొచ్చి

(*) అర్జునుఁడుత్తరకు బొమ్మపొత్తికలుగాఁ గురువీరుల శిరోంబరంబులిచ్చుట. (*)

న తెఱంగెఱింగించుటనరుంకునాట్యశాలకుం బోయి * గీ॥ చెలులు దానును నుత్తర యెలమిఁ దన్నుఁ। గాంచుటయుఁ బ్రీ
తియెసలారఁ గారవించి। బొమ్మపొత్తికలకు గీతికొమ్మ యిందు। ననుచు నిచ్చెఁ దాఁ దెచ్చిన యంబరములు * వ॥ ఇవ్విధంబు
నఁ గృతకృత్యుండై యథాపూర్వకంబుగా మజ్జనభోజనంబులు సలిపి ధర్మనందను నివాసస్థలంబున నేకాంతంబునం గా
రేవురును ద్రౌపదియును గూడం బడునట్టి తెఱంగు సంఘటించి సమాగమ సముచిత ప్రకారంబు నడిపి గోగణ నివర్తనంబు
నురణప్రవర్తనంబును నన్యోన్యవిదితంబులైన యనంతరంబ యగ్రజునుద్దేశించి బీభత్సుండు భీము పేమున కిట్లని యె * క॥
మొగమొప్పదు సారెడవీ। జగతీనాథునకు నేవిచారించియును। దగ దీనికిఁ గారణమిది। యుగునని యెర్వఁగ నేరనయ్యెన
నెట్లున్ * అనిన విని యధిష్ఠిరుండతనికిట్లనియె * క॥ ఒం డేమియు లేదు విరా। టుండాత్మతనూజుఁ బొగడుచును దర్పము
పో। గ్దండత గల్గు బృహన్నల। యుండఁగ నీఁతయేమి వగల నోర్చుటకంటెన్ * గీ॥ అనినఁ బేడిఁ బొగడెదనియపేక్షయై।
కోపమడరసారెగొనియతండు। వ్రేసె నెత్తుంపుడు వెడల బోయినఁ జీరఁ। గప్పికొంటి నీవు గానకుండ * క॥ అనిచెప్పి గం
టిచూపిన। ననిలతనూభవుండు గనలి యా దుష్టాత్ముం। దనయాదిబంధుయుతముగ। నవిచె గజము ప్రోలికి నియొనంగమువెం
గన్ * కిరీటియుం గోపించి * క॥ తనకొలఁది యెఱుంగనియా। మ్మనుజాధము విపుడ పట్టి మర్దింపకత। క్కునఁ గాదు పీని రాజ్య
ము। నినునంతయుఁ జేరుగాక నియె ధర్మజుతోన్ * చ॥ అనవుడు నాతఁ డిట్టులను నక్కట యింతకు ముందరేమియు। న్ననల
నెఱుంగఁడవ్విభుఁడు మాటున నిబ్బని కీ దిర్చికొంటిమా। తనికొకయొగ్గు సేత యుచితంబె యెఱుంగెడు నట్లు గాఁగ బో। యి
నఁ గని యుర్విఁ దరుద్ధతి వహింపఁ జనంజూత ము గాక పిమ్మటన్ * వ॥ అవివలికి వారలక్కిం చు మాన్పి యుదియట్లు కాక యొండున
గునే యను చుండక నవారి దెస యుంగనుంగొనిన వారును వశమించిరి తదనంతరంబ తమ్ము నెఱుంగించు తెఱంగు దలపోసి
వారండఱు విరాటుకొలువు కూటంబునకుం బోయి బయలు మెఱసి యుండు వారుగా నిశ్చయించి యారాత్రి కడపి వేసట
యుం గృతసాహై న్నపాండుసూనులు సమయోచితాచారంబులు నడిపి యుచిత ప్రకారంబున * క॥ తెలుపుల పచీరల

సఁబూ! తలఁబువ్వులనొప్పి రాజతనయానుగుణో। జ్జ్వలమాననీయవేషము। లలవడఁగూడుకొనినగరికరిగిరి ప్రీతిన్ ॥ త
దనంతరంబ ॥ క॥ చనిధర్మసుతుఁడుసింహా। సనమునభీమాదులాప్తసముదితరుచిరా। సనములసభాస్థలింగయి। కొని
పంచాస్యులుమఖోలెఁగూర్చున్నంతన్ ॥ గీ॥ వేడ్కఁదోడిపూసికట్టియవ్విరటుఁడుత్త। రుండుతోఁజనుదేరఁగొల్వుం
డుబుద్ధి। నచటికేతెంచికనివిస్మయంబునొంది। యెల్లిదంబుగఁదలఁచుచునిట్టులనియె ॥ క॥ ఇదియేమికంకనీవు। స్మసవృత్తి
నిశంకదక్కి-నాగద్దియపైఁ। బదిలంబుగఁగూర్చుండితి। వదియును గాకిపుడుడిగవహంకారమునన్ ॥ వ॥ అనినవినిచుంచ
హాసంబుచేసి సంక్రందననందనుం డతనికిట్లనియె ॥ సీ॥ నడదివియలుసేసెనగరికి మాణిక్యమకుటములేఁ పూనినమను
జపతులఁ। డగునాజ్ఞనూయాంబమూగనొనరించెమంచిగ నేలనాలుగుసెలఁగులకును। శ్రీతార్థిజనులసచేతనత్యాగధ్వ
జములుగానన్నిదేశములఁగలిపె। దిక్కులన్నింటనుదెలుపారుపుణ్యకీర్తిగావించెమజ్జ్వలయశోవిభ్రమంబు। రాజసూయా
ధ్వరప్రవర్తకుఁడునిత్య। సత్యభాషామహావ్రతశాలిపాండు। రాజమగ్ధవయోనిధిరాజుధర్మ। రాజునుమ్ముమత్స్యావనీరమ
ణయితఁడు ॥ ఉ॥ ఈతఁడజాతశత్రుఁడుమహిందగదిగ్విజయంబుచేసెపీ। ర్యాతిశయార్థిదానవుమహాసనమైననువెక్కఁన
స్వాఁడు। ద్యోతితమూర్తికౌరవకులోద్భవుఁడార్యనికాయసమ్మతి। ఖ్యాతచరిత్రుఁడీవిబుతగద్దియకుందగఁడేనరేశ్వరా ॥

॥ అర్జునుఁడు విరాటునకుఁదమ్మెఱింగించుట ॥

వ॥ అనినవిస్మయసంశయంబులుమనంబునంబెనంగొన నితండుధర్మతనయుండయేని భీమార్జుననకులసహదేవులుం బాం
చాలియునేరియనియడిగినఁగవ్వడియిట్లనియె ॥ చ॥ వలలుఁడనంగనీనగరవంటలవాఁడయినిల్చి వేడ్కఁ-మంబులఁగరిఁగేసరిం
దొడరిపోరఁగఁబంచినఁబోరుజెట్టిను। ల్గులవిఱుచుంగడంగిప్రబలుండనఁగాఁజరియించుచుండువి। చ్చలవిడిభీముఁడీతఁడ
విషహ్యపరాక్రముదుర్గముండగన్ ॥ గీ॥ బకమహాసురునిర్జించి బ్రాహ్మణులకుఁ। బ్రీతిఁగావించెఁగిమ్మీరుపేరడంచి। వనము
నిష్కంటకముసేసెఘనహిడింబుఁ। గూల్చియాతనిచెలియలిఁగొనియెవితఁడు ॥ క॥ నీమెచ్చువారువంబులఁ। దామచ్చి
కనరయునిత్యతాత్పర్యమునన్। దామగ్రంథికయనఁగనొక। నామముధరియించెనితఁడునకులుండధిపా ॥ క॥ శత్రునృప
కాలకూటము। మిత్రామృతవృష్టిబుధసమీహితసిద్ధి। క్షేత్రముసజ్జనసంస్తుతి। పాత్రమితఁడుమాద్రితోలుతవట్టిన్నపా
లా ॥ క॥ నీపాలికివచ్చినఖిల। గోపాలకముఖ్యవృత్తిఁగొలువువడసితం। త్రీపాలుఁడనఁగమత్స్య। క్ష్మాపాలకమెలఁగు
నీఁడెసహదేవుండున్ ॥ క॥ సుకుమారమానసుఁడుగొ। తికిఁబ్రాణము ప్రాణమితఁడుతేజోగణ్యం। డకుటిలుఁడురాజ
నీతిప్రకారసంవేదివంశపావనుఁడున్నపా ॥ వ॥ అనియిట్లుధర్మజభీమనకులసహదేవులంగ్రమంబునఁజూపిచెప్పిమఱియు
నిట్లనియె ॥ క॥ వినుసైరంధ్రీవేషం। బునమాలినియనఁగఁబరఁగిపూతచరిత్రం। బునఁగేకయభూవరనం। దనకడమెలఁగు
సతిద్రుపదతనయమహీశా ॥ క॥ ఆచపలాక్షికిఁగానన। కీచకులందఱునురాత్రిగీటడఁచెరహ। స్యోదితవిధమునగంధ। ర్వా

॥ విరాటునకు భీముఁడర్జును నెఱింగించుట ॥

చరణముపేరభీముఁడతిభీమమునుగాన్ ॥ అనియెనప్పుడువృకోదరుండు ॥ సీ॥ షండరూపమునఁబ్రచ్ఛన్నుఁడైవచ్చికన్నియ
లకునెల్లనునృత్తగీత। వాద్యనైపుణమనవద్యశిక్షావిధినలవరించుచుబృహన్నలయనంగఁ। బరఁగునీతండుబీభత్సుండుమ
హ్ని చూపియుమత్స్యరాజునకుఁజెప్పె। వెండియుఁబలుకునాఖండలునోడించి ఖాండవమేర్చినాతండుదన్ను। గా
రవించినరెక్కటిగాలకేయ। వర్గములఁబరిమార్చినివాతకవచ। సంఘములనోర్చిగంధర్వసమితిగెలిచి। ధార్తరాష్ట్ర
గ్రజునిచెఱదలఁగెనితఁడు ॥ వ॥ అనినవినియు[illegible]రసాక్రాంతంబగు నంతరంగంబునంగలుగు సందేహలేశంబున విన
యసంభ్రమంబులు నిగుడకునికిఁజిక్కువడియున్న నిజజనకునకునర్జునుంజూపి యుత్తరుండిట్లనియె ॥ గీ॥ ఈతఁడింత
సమీకముదన్నెఱుఁగఁజెప్ప। వలవదనియమిననఁదెలియఁబలుక। నలికియొకదేవసన్నిభుఁడంటిఁగాని। నిన్నయంతయుఁ
దాఁగదానిర్వహించె ॥ చ॥ ఒకరుఁడుదానుభీ[illegible]దెస రెండవయేమునెట్టకే। లకుననుఁదేర్చునవ్విషజలంబులతోఁ
గురురాజునూడరా। నికినవిశంకలేకమహా[illegible]క్రముఁడైనయాకిరీ। టికిఁజముఁగాకయవ్విధముదెవ్వరమన్యుల
కొవ్వవచ్చునే ॥ చ॥ తమునెఱింగింపియుల్లను[illegible]ప్రము[illegible]భాషలనన్నుసూతక్రు। త్యమువకుఁజొన్పనేనుబ్రమదంబునన
ప్పటికియ్యకొంటిలో। కమునసమరంబురట్ల[illegible]యస్తుతీ వ్రతమందగంగర। ధ్యములఁజరింపఁజేతభరమైతుదిఁబల్లవు

నోహటించితిక్ ॥ క॥ మొగమోడఁడితఁడు గౌరవ । జగతీశుఁడు విఱిగినపుడు జవమున వెనుకం। దగిలియిది జూడ మాడఁ
గ। నగునెడ గాదు మవలయుననియె నతనితోఁ ॥ గీ॥ అనిన నతఁడు వెఱగున త్యాదరంబును । సంతసంబు మానసమున
బెరయ। నవయవములనం భ్ర మావేశ మేర్పడ । గారవమున విజయుఁ గౌఁగిలించె ॥ క॥ వినయంబు మిగులఁ గుంతీ।తన
యాగ్రజు పాదపీఠతలమున ఫాలం । బును వ్రేంద సాగి మ్రొక్కియ । తనికౌఁగిలి వడ సెసమ్మదముడఁ బుకొత్తక్ ॥ గీ॥ శ్రీ
తియును మడింప భీమునిఁ గవలనా। లింగనంబు చేసి యంగకములఁ। బులక లెగయఁ గేలుదల మోడ్చి ధర్మజు। నాననమునఁ జూ
డ్కియ డరనిలిపె ॥ ఉ॥ అత్తఱి లేదివచ్చి తనయన్నలఁ దమ్ములఁ గానుపించెన । యుత్తరకఁ గుసుండు తగ వ్రేంఁడఁ గనవ్వ
డపిల్వఁ బంచెమా । తోన్నత్తముఁడార్యమిత్త్ర సచివోత్కర సోదర వర్గ పుత్త్రకో । దాత్త భటాది యోషల ముదంబునఁ
బాండవ దర్శనార్థియై ॥ వ॥ ఇట్లు సమస్త జన సమేతంబుగా ధర్మతనయ సేవా తత్పరుండై తదనుమతి సముచితరుచిరా
సనంబుననుండి విరాటుండంతఃపుర వర్తులం బిలిచి యంతయు సుధేష్ణ కెఱింగింపం బనిచి పాంచాలిం డగిన తెఱంగున గార
వింపు మనట్లు గావించెనట్టియెడ ధనంజయుండతని కిట్లనియె ॥ గీ॥ చాల దుస్తరమైన యజ్ఞాతవాస । వత్సరంబు భవద్గృహా
సగుప్తి వలనఁ గడపితిమతి సుఖావాస వృత్తి । వృత్తి నేము నిర్భయుల మైవిందులట్ల ॥ అనిన విని విరాటుఁ డతని కిట్లనియె ॥ ఉ॥
పనన వేఱ యొక్కెడ నెయిట్లనఁ గాఁ దగునయ్య యిమ్మెయిం। గానన దేశవాసములఁ గాఱియ కోర్చియడంగి యుండియు।
పూని కదీర్చి మీ రెలమిఁ బొందుట యెల్లను బుణ్యదేవతా। మానదయాసమృద్ధి సను నొందుట కాదె సురేంద్ర నందనా ॥ అవ
వలికి ధర్మనందనుఁ జూచి ॥ చ॥ ధరణియుఁ బట్టణంబు హయదంతి రథంబులు గోవులుద్భటో । త్కరమును వమాత్య వర్గము
నుఁ గాగల రాజ్యమితండ యేలు ని। ర్భరమున నేను బుత్త్రులు సుబంధులు దమ్ములుఁ గొల్చియుండెదక్। గరిపురి కెత్తు నట్టివ
నిగ్గలిననోపినయంత సేసెదక్ ॥ చ॥ అనవిని యుత్తరుండు తగ నజ్జనపాలుని తోడ నిట్లను । న్మనకొక రాజ్యముం గల దెవ
న్నను నిన్నును మొన్న నిన్న వీ । రనితర సాధ్య శత్త్రు విజయంబునఁ గావిన యప్పుకగ్గఁ జే । సిన యది దక్క దానిమాటఁ జెప్పఁగ
నేటికి నింత వింతగక్ ॥ వ॥ ఇది సిద్ధంబటు చెల్లుం గాక యించుక విశేషంబు గలదు వినుము ॥ చ॥ సవినయవృత్తిఁ గొల్వు మిటఁ జన్న
దినంబుల వీరు నీటు పైఁ । గవిసిన నివ్వలట్ల యధికంబగు తేజము డాచి యున్కిడి। ట్టివిధము సావబాధతను డెందములూజటఁ
బొందియుండ నేరవు మనకెట్లు గానఁ దగఁ బ్రార్థన సేయుట యుక్తమిత్తఱిక్ ॥ వ॥ అదియునుం గాక ఋషి ధనవర్గంబులు వీరి
చ్చిన యపియట్లగుట వేడ్క సేయవు తగను। తనమగు కానిక యీవల । యనుదోడ్తెరంగఁ బనుపు ముత్తరఁ బ్రీతిక్ ॥ వ॥ అ
నిన విని మత్స్యమహీవల్లభుండు మనంబలర మంత్త్రుల మొగంబు సూచి కుమారి కనలంకరించుకొని తెండని నియోగించిన
వారును బ్రియంబునఁ జనితత్కార్య శ్రవణసంప్రీతయగు సుధేష్ణయనుమతంబున ॥ క॥ వదనికి రాఁబులుగడిగిం। మద
నాస్త్రము రేఖ గలిగి మానిని మెయిచె। న్నొందవఁగయి సేసి రప్పుడు । ముదితా జనములు ప్రమోదమున లలితముగక్ ॥ వ॥

విరాటు నిమంత్రులుత్తరను బాండవుల యొద్దకుఁ దోడ్తెచ్చుట.

ఇట్లు శృంగారంబు సేసిన నమ్ముద్దియ కుసుమ త్తాఫల ప్రాలంబమాలికలతోడి గొడుగు వట్టించి యత్యాదరంబున నయ్యమా
త్యులు దోడ్తెర ధారాధర నికర మనోహరయగు వజ్జ్వలలక్ష్మియుం బోలె వచ్చుచున్నం గని విరాటుండెదురు వోయి పురో
హితులును బంధుజనంబులుం దానును బొదివికొని పాండవాగ్రజు నగ్రభాగంబునకుం దెచ్చి యచ్చెలువ నిలిపి సపరివా
రంబుగా దండప్రణామంబు సేసి చేతులు మొగిడ్చి యిట్లనియె ॥ క॥ ఎఱుఁగమి నింకిట నీ పెద్దఱికంబు దలంచి యేమి తప్పుగలిగి
నక్। మఱచి దయఁ జూడుమిట్లం। డఱు నీకుం బనులు సేయఁ దగుదురు వీరల్ ॥ వ॥ అని జానజతనూజుల జూపి మఱియు నం॥
ఇమ్ముద్దియ నర్జునునకు। నిమ్మివని బంధుజనులకిం డఱుఁగడుక్ । సమ్మతమెల్ల ప్రజకు నే। నిమ్మెయి నిముఁ జేరి బ్రతుకుటిష్టంబ
ధిపా ॥ క॥ అనిపలికిన విని కుంతీ। తనయాగ్రజుఁ డింద్ర సుతు వదనమాలోకిం। దిన నాతఁ డిట్టులనునమ్మను జేంద్రుఁడు విను
మునుండ మత్స్యాధిపు తోక్ ॥ క॥ ఈకన్నియఁ గోడలిగాఁ। గైకొనియెదఁ గావియిది తగదు చితవృత్తిక్। నాకడ నబల మెలం
గుట। లోకము శంకించునన్ను లోలాత్మునిఁగాక్ ॥ వ॥ అదియునుం గాక నృత్తగీతాదుల యెడ నిక్కోమలికి గురుండనైననా
కునివ్విధంబు ధర్మంబు గాదు గావున ॥ మ॥ హరిమేనల్లుఁడు బాహువీర్యపటు శౌర్యస్ఫూర్తి త్రైలోక్యసుం। దరుఁడావా
డసవిత్త్రుఁడంచిత కళాదక్షుండు దారుండుగా । తగ సంరక్షకుఁడాద్యసమ్మతుఁడు విద్యావైభవోల్లాసియ । ట్యుడతే

జుండువరించుఁగాక యభిమన్యుం డీసరోజాననకు ॥ అనినవిని మత్స్యమహీకాంతుం డత్యంత సంతుష్టాంతరంగుండై ॥ గీ॥
అర్జునునివియ్యమనియెడునంతకంటెఁ । గడవఁ బెంపునా కెయ్యది కార్యనిశ్చ । యంబు ధర్మతనూభవుండానతిచ్చు । నాఁడు
మనమెల్లఁగావించువారము దియు ॥ గీ॥ అనిననతనికిట్టులనుఁ బాండవాగ్రజుం । డింద్రతనయుఁడుచితమెఱిఁగి పలికె । నిట్లు
సేయువారమివ్వుడు చుట్టాల । కెల్లఁ జెప్పి పుచ్చుఁడీ శుభంబు ॥ వ ॥ అనినిశ్చయించెవిరాటుండును గౌరవాన్వయసంబంధం
బున మాత్స్యవంశంబు పావనం బయ్యెనని పలుకుచు ధర్మజ భీమార్జున నకులసహదేవులకుఁ గ్రమంబున నుత్తరఁబ్రణా
మంబు సేయించినవారు దీవించి యంతః పురగమనంబునకు ననుజ్ఞ సేయ నచ్చెలువ నెచ్చెలులుం దానును దత్సముచిత సము
చితపరివార పరివృతయై యరిగిన యనంతరంబ మహావ్రాత్రిమలరావించి లగ్న నిరూపణంబు సేసి యాదవపాంచాలాది
బంధుజనుల నెల్లఁ బెండ్లికిఁ బిలువ రెండు దెఱంగుల వారును గాలరులం బనిచి రజాతశత్రుండును విరటుఁ గారవించి తారత
నిపాలనఁ జ్ఞాతవాసంబు సుఖవృత్తి నడిపి కొనుట వాక్రుచ్చి గుణంబులు గొనియాడు మనీవు మాకు వాసుదేవు నట్ల కాక సా
మాన్యబంధుండ వే యనిసంభావించి వినయనిభృతుండగు నతని నందిగి చిపునః పునరాలింగనంబు చేసిన నతండును ససంభ్ర
మపరిజనసముచితసముపనీయ మానంబులగు వాచావిధోపకరణంబులం గౌంతేయులకు వివిధోపచారంబు లాచరించి మ
హోర్స్నామజ్జనభోజనంబులునడిపెనంత నక్కడ దుర్యోధనుండు నిజపురంబునకుం జనిచని నడుమ విడిసిన యెడం గర్ణశకుని
మశ్శ్యాసనులదుర్మంత్రంబు వట్టి గాంగేయుని వచనంబుల ప్రమాణంబులు చేసి ధర్మతనయుం డసత్యంబున కియ్యకొనమి యెఱు
ఱింగియాతని పాలికి దూతంబుత్తెంచిన వాఁడును నేతెంచి కాంచి యిట్లనియె ॥ గీ॥ సాగియజ్ఞాతవాసవత్సరదినములు । నిండ
కుండంగమున్న పార్థుండు బయలు । మెఱసి సమయంబుదప్పెనీవెఱిగి దీని । కేది తగునది సేయుము మేదినీశ ॥ వ॥ అనిపున
ర్వనవాసకరణంబు దోఁప వాడిన నవ్వియధిష్ఠిత సత్యవ్రతుండై నయుధిష్ఠిరుండ తనికిట్లనియె ॥ క ॥ నిండె సమయాబ్దము
లునిం । కొండనలేదిపుడచని సుయోధనుతో భీ । ష్ముండును గురుఁడు వినఁగా । నిండె ననుమునిండె నిండె వికల్పంబునకున్ ॥
చ ॥ అని తగఁ జెప్పి పుచ్చ జని యాతఁడు తప్పక చెప్పెనంతయు । న్వినిధృతరాష్ట్రసూనుఁడు వివేకవిహీనత వాఁడి రాత్రి
కొ । ల్వునగురు భీష్మకర్ణకృపులుం దనతమ్ములునుండ ధర్మనం । దనునకుదూతఁబుచ్చిన విధంబు ప్రకాశము సేయ కిట్లనున్ ॥
గీ॥ మనము మోసపోయి యనిమిషపతిసూతి । తోడఁ బోడిచితిమి యదోషవృత్తి నతఁడు సమయకాలమంతయుఁ గడచిన । వ
చ్చె నొం యెఱుంగవలయు నిజము ॥ క॥ అనినవినియెటి మాటలు । వినువారలునగ రెయే నువివ్వ బ్బుఁడువ । చ్చిన యపుడ తెలు
వనేవల । దను మానము సమయకాలమట మునుగడచెన్ ॥ క ॥ అనవుడు భీష్ముని పలుకులు ॥ వినియందఱుసమ్మతించి వీడ్కొడి

శ్రీకృష్ణుఁడు బలదేవాదులతోఁ బాండవులఁ జూడవచ్చుట.

యేఘ । ల్గునుఁడనిరి వలియుఁ బురికిం । జనియెను మఱునాఁడు కురలసైన్యంబులతోన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున బ్రకాశులై పాం
డునందనులు శమీవృక్షనిక్షిప్తసమస్తసాధనంబులు పూజాపూర్వకంబుగాఁ దెచ్చికొని యుపప్లావ్యంబున వసియిం
చి మత్స్యమహీనాథుండు వంపు సేయం బెంపు మిగిలి పౌరజానపద నానావిధోపహారంబులు గైకొనుచు బహుయత్నంబు
లకు భాజనంబులై మహనీయ విభూతి శోభిల్లనున్నంత వాసుదేవుండు బలభద్రపురస్సరంబు గా సాత్యకిసమేతుండై సు
భద్రాభిమన్యులం దోడ్కొని కృతవర్మయుఁ బ్రద్యుమ్నుండు సాంబుండును యుయుధానుండును రుక్మిండును నన క్రూరుం
డును నింద్రసేనాది పాండవసారథులును రథారూఢులై కొల్చి రామటియును ననేకయాదవకుమారులును గరితురగస్యం
దననిబిడంబులగు బలంబుల తోడనిరుగెలంకులనడువం జనుదెంచి ॥ గీ ॥ భవ్యవిభవంబుతోను పప్లావ్యపురము । సొచ్చినం
గ్రమమునఁ బాండుసుతులుదనకు । నెదురువచ్చిననాహ్లాదమెసక మెసఁగఁ । దత్సమాగమయోగ్యవిధంబు నడిపె ॥ వ ॥ బ
లదేవప్రముఖులకును దదీయసందర్శనసముచితసమాచారంబు లొనర్చి సుభద్రాభిమన్యులం బాంచాలి పాలికిం గొని
పోవ నభ్యంతరజనంబుల నియోగించి ॥ క ॥ లలితమణిమయవిభూషణ । ములురుచిరాంబరములును బ్రమోదమెడదని
ట్టలముగ హరికుంతీపు । త్రులకెల్లను విచ్చిపిదప ద్రోవదికిచ్చెన్ ॥ వ॥ ఇట్లుగట్టనిచ్చి వేలు వేల రథకరితురగదాసదాసీజ
నంబులనొసంగి పద్మనాభుండు పాండవులుం దానునుం గలసి సంతసంబున నలరారుచుండె దదనంతరంబ ॥ సీ ॥ ద్రుపద
మానిభుఁడు పుత్రులుదాను జతురంగబలములతో వచ్చె పాండుసుతులఁ । గాంచి వారలు దమ్మెగరమునం బ్రీతిమైగార

వింపఁగ సందేగాశిరాజు। శైబ్యుండుఁ బదపడి సైన్యసమేతులై చనుదెంచి ధర్మనందనుఁడు సేయు। సత్కారముల గాఢసన్తోషంబును బొంది రవ్విరాటుండును నంతవట్టు। వారలకుఁ దత్తదుచితప్రకారములఁ బ్రి। యంబు దలకొనసంస్థానంబు సేసె। మఱియు బహుదేశముల బంధుమాన్యమిత్ర। వర్గములు వేడ్కఁ బెండ్లికి వచ్చెఁ గలయ * వ॥ ఇవ్విధంబున రెండు దెఱంగుల చుట్టంబులునైన భూపతులు తమతమవిభవంబులు మెఱసి వచ్చియుండ విరాటుండు పురంబున నుత్సవంబు సాటించిన * క॥ కలువడములు మణితోరణ। ములుఁ గట్టిరి క్రముకకాంక మోచాస్తంభం। బులు నాటిరి కుంకుమమునఁ। గలయంపులు మ్రుగ్గులిడిరి కర్పూరమునన్ * క॥ వివిధాలంకరణంబుల। నవకాంతి వహించి పట్టణంబు వివాహో।త్సవమాధవలక్ష్మికి లలి। తవనంబై యొలమి కలిమి తావలమయ్యెన్ * ఉ॥ తానను దేష్ణయుక్ సుతులుఁ దమ్ములు బంధులు గంధమాల్యానాల్ వానవరత్నభూషణమునఃప్రియమాంగలిక ప్రసాధనా। నూనవిభూతిమత్స్యవిభుఁ డుజ్జ్వలలీల వహించి భూమిదే, వానయనాదికృత్యవరులైన జనంబుల గారవించుచున్ * వ॥ గరువంపు సంభ్రమంబుతోడ నిజమందిరంబునందు * సీ॥ అమలరత్నప్రదీపావలి మెఱుఁగిడఁ బనిచి మణిస్తంభపఙ్క్తి గ్రొత్త। జిగిఁ దళుకొత్తునట్లుగఁ దొడరించి విచిత్రవితానముల్ చెలువు మిగులఁ। గట్టించి నూత్నముక్తాదామములతోడఁ గుసుమమాలికలెడ గ్రుచ్చి ప్రేలఁ। గీలింపవియమించి కేవలమంగళభూరుహపల్లవతోరణములు। సంఘటింపనిరోగించి చందనమునఁ। బలిణియాగారములు కంగఁ బాణియాణి। గలుగుముత్తియముల మ్రుగ్గుగానొనర్పఁ। జతురపుణ్యాంగవాజవతతి నమర్చె * క॥ వైదికలౌకికవిధిసం। పాదితవివిధార్హవస్తుభరితత్వమునన్। వేదిక పొలుపగునట్లుగ। మోదమునఁ బురోహితుండు మునుకొని చేయన్ * క॥ ఉత్తరనలంకరింపను। దాత్తాభరణాదివస్తుతతి యొసఁగిన రెం।ద్రోత్తముఁడు నేర్పుగల చెలి। కత్తియలం బనిచెఁ బ్రీతిగడలుకొనంగన్ *

అభిమన్యునివివాహమహోత్సవము,

వ॥ ఇట్లు వైవాహికవర్తనసంవిధానసావధానుండగు మత్స్యమహీనాథుండు మౌహూర్తికాదిశిష్టజనములు పరివేష్టింపనుండి లగ్నంబాసన్నంబై వచ్చెనని ధర్మతనయున కెఱుఁగింపఁ బనిచిన నతండును ననుజతనుజసహితంబుగా నలంకృతుండై వివిధప్రసాధనశోభితులగు సమస్తబంధుజనంబులం గూర్చికొని యభిమన్యునకు శృంగారంబు సేయించి భద్రగజారూఢుం జేసికొని యేనుంగులం బేరుగలవారువంబులను మట్టపుదట్టంబు సేసికొని మణిగణంబులు నంబరనికరంబులుఁ బువ్వుపుంజంబులు ఫలప్రచయంబులులోనుగాఁ గల యారోగ్యవస్తువులవిస్తరిల్లిన క్రాంతముం పటనడువ మంగళతూర్యనాదంబులు విప్రాశీర్వాదంబులు మాగధగానంబులు వందిజనవాక్యసంతానంబులు నెలంగ వాసుదేవపురస్సరంబుగా విరాటుమందిరంబునకేతెంచి శంఖజయఘంటాపణవాదినిక్వణంబులతోడ నెదురొక్కనిచల్లు సేనలు గైకొనుచుం జొత్తెంచిన * క॥ విరటుఁడు సంభ్రమమునునా। దరమును భక్తియును వాత్మఁ దలకొనఁ బూజా। పరుఁడై సమయసముచితా। చర్ణంబులు నిర్వహించెనసద్ధలీలన్ * గీ॥ విహితపరిపాటితో విప్రవృద్ధజనులు। పుణ్యకర్మపరంపరఁ బూనినడువ। నర్థిఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరపార్థమత్స్య। వరులు దెఱయొద్దన వధూవరుల నిలిపి * వ॥ సాంవత్సరికదత్తకాలకళావిశేషంబుల మంగళతూర్యరవంబులు సెలంగ నంతఃజయెత్తించిన * ఉ॥ వీనులఁ దియ్యమెక్కఁ మువ్విన్న పరస్పరరాగవృత్తిలో। నూనినఁ జూచు వేడుకలనువ్విళులూరెడు నేస్తంబుల। చొచ్చినొకయింత పేపు నెడ సొచ్చుటకోర్వక యుండనున్నయ। మ్మానినియుం గుమారుఁడును మానని కారము లంకురింపగన్ * వ॥ అన్యోన్యావలోకనంబు సేయు నవ్వేళ * సీ॥ వరుచూడ్కి ముద్దియవదనంబుపై వ్రాలి తివుటమైనను గాంతితీపు గ్రోలు। సుందరీరత్నంబు చూపు మనోహరు నడుగులయొప్పుపై నల్లనడచుఁ। బతివిలోకనములు పడఁతుక మైదీఁగఁ గల యంగఁ బలుమఱు మెలఁగుచుండు। వెలఁదికటాక్షముల్ విభునిపైఁ గ్రమమున నెగసి మోమున సోఁకిమగిడి వచ్చు। నెండొరుల లేఁత చెమటలనూని వ్రేఁగు। నడిపచాప్పున నవయవభంగులందుఁ। దగిలి మఱుపునఁ దడయనిద్దఱవిశాలనయనదీప్తులు నెఱుకవబయలువడఁగ॥ తదనంతరంబ * గీ॥ ఒండొరుల దోయిళులనిముపొందఁ జేయ। నతుత ప్రారంబులన్యోన్యమస్తకములఁ బోసిరి మందారకల్పలతలు। విరులగమియనొండొంటిపైఁ గురియునట్లు * చ॥ లలితతనూవిలాసములలజ్జకతంబునఁ జేసి ముసుగ్ని। చ్చలవిడిఁ బర్వఁగా వెరవు సాలక యారలు వాఱుచూపులన్। లవిదలఁ బ్రాలువోయునెడలందగ వ్రేంధిన నాలుకొల్పి యయమ్మలఁ బరఁగింతురొండొరుల మోహనమూర్తులపై వధూవరుల్ * గీ॥ చిత్తనుఁ గాఢరా

గంబు చేతఁజూపు। తెలుఁగుదోఁపఁ గెంపారెడు లేఁబోఁడి మృదులపాణిఁ గుమారుఁడు మెలపు మైఁ గ్రహించెఁ బల్లవాలం
బిమ త్రైభలీల॥ ఇట్లు పాణిగ్రహణం బాచరించి * క॥ పెనుగుదుటనిడి చూతం। బును నవమాలికయుఁ బోలె బొలుపొంది
రతం। డును నమ్ముగ్ధయు నేకా। సనమున నున్నపుడు నూత్న సౌభాగ్యముఁ గ * సీ॥ కోర్కులు గెడగూడు కొనిపార మేదిన
చిత్తంబులూఁ బటఁజిగుళులొత్తఁ। బులకాంకురములకుఁ దల తాఁకులై యిరు మేనుల మవ్వంబు మిగిలి పొదలఁ దఱి వేచిచనఁ
బోయి తడఁబడి మార్పడి వడిచూపులాదటఁ బయలుపడఁగఁ। జెమటలతావులు తనలోనఁ గలసి కేళి కొక్క సౌరణమయి చొప్పు
చేయ। గాఢసంపన్నర్మభంగులఁ గలుగునట్టి। పెండ్లి సమయకృత్యంబుల నొడలి సౌఖ్య। రసము పెన్నిటఁ బోరిఁ బోరిఁ గ్ర
మ్మఁదేర। సమ్మదాంబుధిఁ దేలిరి సతియుఁ బతియు * వ॥ ఇవ్విధంబున వివాహంబు నిర్వహించి మత్స్యమహీనాథుండు మణి
భూషణంబు లురుచిరాంబరంబులుఁ గర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యంబులుఁ దాంబూలంబులతోఁ బళ్లెరంబులఁ బచరించి పాండ
వులకు వాసుదేవపూర్వకంబుగాఁ బురోహితప్రకరంబునకుం గట్ట నిచ్చి యాజ్ఞసేనీసుభద్రలకు ననురూపాభరణపరిధా
నంబు లంతఃపురవర్తులైన యర్హజనంబుల చేతం బుచ్చి సౌభద్రునకు భద్రసామజ ప్రశతియును లోకోత్తర తురంగదశసహ
స్రంబును సలక్షణగోపంచలక్షయు రథంబులు రెండువేలును దాసదాసీజనంబులక్షయు మఱియు నానాప్రకారంబులగు ధ
నంబులు నరణం బిచ్చె నమ్మహనీయ మహోత్సవంబు మంగళసంవిధానసావధానపుణ్యాంగనలవలనను నృత్తగీతాదివైచి
త్రను మనోహర నారీజనంబులవలనను వినూత్నరత్నమయ భూషాదిసమస్తాలంకరణ విరాజమానులగు సుకుమారచతురపరి
హాసాది విలాసంబులవలనను బ్రభూతవిభవవిభ్రాజితులగు రాజసూనుల మాననీయగుణలలిత విహారవిశేషంబుల
వలనను బాంచాలయాదవ కేకయాది బాంధవవ్రాతమహిమాంచిత సంచరణంబులవలనను మత్స్యమనుజపతిమందిరం
బు పరమసంపద్భరితంబై యుండెనని చెప్పిన విని వైశంపాయనునితో జనమేజయుండు॥......................................*

క॥ కుంతీనందను లట్లత్యంతవిభవ మెసఁగఁ బరిణయము చేసి సుహృ। త్సంతోషోజ్జ్వలులై తదనంతర
మెబ్భంగి నడిచి రనవుడుఁ బ్రీతిగా. చ॥ అమృతమయాత్మభక్తిసుగమానుభవోజ్జ్వలదివ్యవర్తిమ। త్స
మయగతానుభావపురుషత్రయతావివిధస్వభావని। ర్భరమహృదయైకవాసమునిరంజనసత్యవిలాస
దోషసం। గమవినికరవావరమగౌరవధుర్యపదప్రవర్తనా * క॥ దుర్వహవటుతావత్రయ। నిర్వావ
ణకరణబోధనిర్మలజనహృ। త్పర్వాచరణమహాసుర। గర్వహరణతత్వసంప్రకాశనకరుణా॥
మాలిని * నిగమకుసుమగంధోన్మేషపూతాభిధానా। సగుణవిగుణలీలాసామ్యసాక్షిత్వనా
నా। జగదవనవిధానస్థైర్యదత్తావధానా। నగశరధినివాసానందసంస్తూయమానా॥

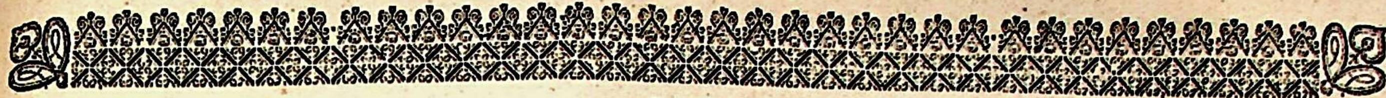
గద్య * ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధా
రాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజి ప్రణీతంబైన
విరాటపర్వంబునందు సర్వంబును
బంచమాశ్వాసము.
ముగిసెను.

శ్రీకృష్ణార్పణము.

ఉ॥ తిక్కనసోమయాజి జగతీనుతసద్గుణరాజి సత్కవుల్ ప్రెక్కువిధంబులం దనదు పేర్మి
నుతింపమనోహరంబుగా। నెక్కుడు వేడ్కఁ దొల్లి రచియించిన భారతమందుఁ దద్దపెం।
పెక్కు విరాటపర్వమిది యొల్లెడ నిచ్చలు మెచ్చు గొల్పెడున్॥............................*

౧౯౪

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రభారతము.

ఉద్యోగపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీగౌరీపల్లవపుట। యోగాశ్రయమంజరీసముజ్జ్వలమూర్తీ। యోగీంద్రసంతతాంత। ర్యాగనుపరిపాకరూపహరిహరనాథా ✻ వ॥ దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె ✻ గీ॥ ఎలమినభిమన్యుపెండిలియవ్విధమునఁ। జేసియుల్లాసలక్ష్మికైసేసిమత్స్య। మనుజపతియన్వయంబుపావనముచేసి। దినచతుష్టయానంతరమునఁ బ్రియమున ✻ వ॥ ధర్మతనయుండుతమ్ములుంగొడుకులుం బరివేష్టించియుండ విశాలరమణీయంబగు విరాటుకొలువుకూటంబునకరిగియుండు ✻ క॥ విరటుఁడుఁ జాంచాలుండును। హరియునురాముండువారియనుజతనూజుల్। పరిణయసమాగతాఖిల। ధరణీశులుఁ గొలిచియుండఁ దద్దయునెమ్మిన్ ✻ వ॥ ఉన్నసమయంబునసభాసదులైనమానవేంద్రులు నానావిధంబులఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులతో సంభాషణంబులు సేయుచుండఁ బాండవకార్యార్థియై కృష్ణుండు తదీయవచనంబులువారించి వారలఁ గలయంగనుంగొని యిట్లనియె ✻ వ॥ కపటద్యూతమునందుసౌబలునిచేఁ గౌంతేయులాత్మీయరా। జ్యపదభ్రంశముఁ బొంది సత్యనిరతిన్ శక్తాత్ములై యుండియుం। గుపితస్వాంతులుగాక తత్సమయసంక్షోభంబుగాకుండఁగా। విపినావాసముగూఢచర్యయునుగావింపం దలంపొప్పదే ✻ గీ॥ తలఁచినట్లవ్రతమునలిపియమ్మాడ్కిఁ బం। ద్రెండువత్సరములుపాండవేయ। లకటక్రూరసత్వయాతుధానావలి। తోడఁగాననమునఁ గూడిమనరె ✻ క॥ పదపడిదుస్తరమగునీ। పదమూఁడవయేఁడుగడవఁ బడుటయరిదిత। మ్మనెరెఱుఁగమికైయాపద। లొదవిన సైరిందరిట్టియునికియుఁ గలదే ✻ క॥ మీరలుధర్మజువర్తన। గౌరవమెఱుఁగుమరకాదె కావుననాగాం। ధారీతనూభవులకును। వీరలకునుహితముగావివేకప్రౌఢిన్ ✻ గీ॥ ధర్మమార్గంబుదప్పకతలఁపుడొక్కట। తెఱఁగుధర్మువుదప్పియుధిష్ఠిరుండు। వడయనొడఁబడఁడయ్యెంద్రపదవియైన। నుచితగతినెంతవడసిననుల్లసిల్లు ✻ వ॥ కావునఁ బాండవులకుఁ బితృధనంబగురాజ్యంబు కపటద్యూతంబున దుర్యోధనుండపహరించుటయు నదివీరలుదిగ్విజయంబుఁ జేసియులవరించికొన్నపదంబగుటయు ధర్మసూనుమహానుభావంబు విచారింపక ధార్తరాష్ట్రులుపరిభవించినందెగియితండు వారలకుఁ గీడుసేయరోయమియు మీరెఱుంగుదురీరెండుదెఱంగులవారికింబంచుకువందగుట యుందలపోసితగినకార్యంబు సెప్పనర్హులగైననునాకన్నంతచెప్పెదవినుండు ✻ క॥ కుంతీతనయులుసమయము। శాంతతమైనడిపితమభుజాబలమునుదు। ర్దాంతోద్యమశౌర్యమునెఱిఁ। గింతుమనుచునున్నవారుకినుకెదఁగదురన్ ✻ క॥ వీరితలంపెఱిఁగినగాం। ధారీతనయుఁడుసుహృద్వితానముఁ గూర్పం। బోరఁ బరిమార్తుఁ గొంచెపు। వారైయున్నెడనయనియవశ్యముగడఁకన్ ✻ క॥ అలఘుబలవిక్రమోదా। త్తులకైననుదళములేకదౌర్గత్యముమై। గెలువఁగవశమెసహాయము। కలిమిననంతంబులగుపగఱసైన్యములన్ ✻ క॥ కావునఁ బాండవపతుము। భూవల్లభకోటియిచటఁ బ్రోవగునెమ్మైనావీరులునీవీరులు। దేవాసురులట్లయనికిఁ దెగుచఁ రుగడిమిన్ ✻ వ॥ ఇదియిక్కడికార్యంబునకుఁ దోఁచిన తెఱంగక్కడివారిచిత్తవృత్తియెట్టిదగుట యెఱుంగమెదిరితలంపెఱుంగక యిది కార్యంబనినిశ్చయింపనగునే కావుననీయవసరంబునఁ దగినమానిసినందులకుంబుచ్చువలయు దుర్యోధనుండువీరికిరాజ్యంబుపాలిచ్చిన మేలట్లుకాకతక్కినయప్పటికిఁ బోలినపనిచూచుకొందమనిపలికినవినిబలదేవుండియ్యకొనిరాజలోకంబునాలోకించియిట్లనియె ✻ క॥ హరివాక్యమువింటిరెయిదియిరుదెఱఁగులజనములకునుహితమునుధర్మో। త్తరమునునైయున్నదియిం। పెరపునశక్యంబుమనకువీరలఁ దీర్పన్ ✻ చ॥ తమసగపాలుగోలువడిదానినయప్పుడుగోరువీరికిన్। సముచితవృత్తినిచ్చితమసామునసంతసమందియుక్కియా। కృతకృతరాష్ట్రసూనునకుదాననపాయనములేకయుండుఁగా। పనుడిగివీసుసేయుదురుబాంధవమిజ్జగముం బ్రియంవదుకన్ ✻

వ॥ కావున నీకార్యం బెడసేయక యొక్కరుండును వలయువాఁ డనుం జనియభిమతంబు సాధించు నప్పుడు॥ గీ॥ మాటపొం
దెఱంగిరి యోట మైనల్లన। చేరి కౌరవేంద్రు చిత్తవృత్తి। కనుగుణంబుగాఁగ నాననుండగుచుఁ బ్రా। ర్థించి యడుగ దన్నఁ దె
లుఁగుపడదు ॥ వ॥ అది యెట్లనిన ధర్మనందనుండు తనయుద్ధతికిం బుఱులోడి మై వడిగలనడవడిం బ్రవర్తిల్లుచుండి యు
జూదంబు వెంట మోసపోయి తొడరి చిక్కనంబడియె నదియును నతం డక్షవిద్యాపాటవంబు తనకు మిగుల లేమిం జేసియు
బంధుజనంబులు తన్ను వారించుటయుం దా నాడుటమాని గాంధారరాజునియమించినం దత్కళాకౌశలంబు నంబరిణతుం
డుగావున నాశకునియాడి యుధిష్ఠిరుం డోడిన యొడ్డెల్ల గెలుచుచు వచ్చె నట్లగుట నాతనియందును గొంతలేదు తెలం
గున వారలధర్మపరులని నిందింప నాకునికిం గారణంబుగా వీరలు పుట్టిన మానిసి వినయంబుతోన యి కార్యంబు దీర్చికొ

॥ సాత్యకి దుర్యోధనుకడకు దూతం బంపఁ గూడదని చెప్పుట. ॥

నిరావలయునని న సాత్యకి కోపించి యిట్లనియె ॥ గీ॥ ఇట్టు లాడఁ దగునె యిది నీకపోలుని। న్నెమనంగ నేర్తు నిత్తెఱంగు। పాడి
గాఁగఁ బూని పలుకంగఁ జెనియొడ్డి। యాదరించువారి నందుఁ గాక ॥ క॥ వేడుకపుట్టిన జూదం। బాడెనె ధర్మజుఁడు వారలం
దఱు సభలోఁ। గూడికొని బిలిచి బలిమిన। యాతని కపటజయముగొనుట యది తగవగునే ॥ క॥ ధర్మతనూభవు దెసముపూర్వ
ము రూపించి సభనొకండును మైమైఁ। బేర్మి చెడకపోనేర్చునె। ధార్మికులిం కెట్టివారు తథ్యఁబరయఁగా ॥ చ॥ పలికినచంద
ము న్నెఱపి పైతృకమైన నిరాజ్యభాగమి। మ్ములఁ బడయుం డలంచి బలముం జలము న్నెఱపంగడంగుపీ। రలు నోరు వేఁడ
బోదు రెయ గాతులు సాధులమెత్తు రేరణం। బులజయులక్ష్మి చేకొనుటఁ బోలునె యొండొక రాజధర్మముల్ ॥ గీ॥ సముచిత
ములసుహూటలఁ జక్కఁబడక। తక్కెనేనుక్కివుండసుధార్తరాష్ట్రుఁ। గ్రూరశరముల నేసియ్యకొలుపువాఁడ। నవని
క్రాంతేయులకునిచ్చునట్లుగాఁగ ॥ క॥ భీమార్జునులకు రణమున। నేమగలును ప్రతియె వీరు నేనును సైన్యోద్దాములమై గ
డిచిననే। భూమీశులు నెదిరి బ్రదికిపోవంగలరే ॥ గీ॥ కవలవారుఁ గొడుకుగమియుఁ బాంచాలవ। ర్గంబు వృష్ణివరులుఁ న
డఁగి రేని నొక్కమాత్రలోనసువ్వెత్తుగోనరెను। రోయ్ధనాదిశతము రుద్ధపడిని ॥ క॥ ఈమత్స్యపతిసహాయుఁడు। గా
మాకుం దీర్పరాని కార్యము గలదే। సామాద్యుపాయపరుఁడు। ద్దామ భుజాబలయుతుండితఁడు గేవలుఁడే ॥ క॥ నామతి
మునఁ గార్యము సతి। గ్రాహముసేయుట యెప్పగాకీలోనన్। సామవచనంబులకు ఱు। భూమీశ్వరుతోడనాడఁ బుచ్చె
దరే నిన్ ॥ ఉ॥ దైన్యము దక్కి దూతయు చితంబుగఁ బాండుసుతు పాలుపాలురా। జన్యవరుండు ధర్మజుఁడు సమ్మతి వేఁడెను
నన్నలోకసా। మాన్యవిధిం దగం గరిసుంబునని బ్బనఁ బుద్ధి కొందము। న్యోన్యవిరుద్ధభాషణములాడిన దప్పలమాతఁ
డొందెడున్ ॥ వ॥ అనిన విని ద్రుపదుండిదివోలు బలదేవు మాటమాటగాదు బలపరాక్రమవంతుండును సహాయసంప
న్నుండును దుష్టాత్ముండును నైన దుర్యోధనుం డుప్రియవచనంబుల రాజ్యంబు పాలిచ్చుటకొడంబడమి సిద్ధంబు యుద్ధంబు
నంగాని చక్కంబడదని పలికి సాత్యకియుం దానిట్లనియె ॥ క॥ మృదుభాషణముల దుర్జన। హృదయములు ప్రసన్నతాముహిమఁ
బొందునె యొల్లిదముగఁ గొనియంతంతకు। మది మెక్కంగాక దురభిమానము పేర్మిన్ ॥ వ॥ అదియునుంగాక ॥ గీ॥ హాటకై
ద్రోణభీష్ములుసుమతియనక। యనుసరింతురు ధృతరాష్ట్రుఁడును దనూజ। తృష్ణమానిన వాఁడు రాధేయు బోటి। తులువ
లెల్లను నతని సద్బుద్ధియండ్రు ॥ వ॥ కావున నతండు దుర్వినీతుండై యుండు నెల్లభంగుల సమరంబు గాఁగలయది యీస
మయంబున బలంబులం గూర్చికొని పిలువం దగు రాజులం బిలువం బంచి యుద్ధసన్నద్ధుల మై యుండవలయు సుయోధనుండు
ను దొడాసపడి పుచ్చును దితపరులగు నరపతులు దొలుతఁ జెప్పిన వారికి సహాయత్వంబుఁ జేయఁ జూతురు మనము వెసగల
కాలకుల వేగంబు ద్విశల్య కేకయ జరాసంధతనయ ధృష్టకేతు ప్రభృతులైన భూపతులకును వారి వారి బంధుమిత్రజనం
బులకు నెఱింగించుట కార్యంబిది నాకుం బోలిన తెఱంగని పలికి తనకెలన సముచితాసనంబున నున్న విప్రవరుం జూపి ॥ క॥ ఇ
తఁడు మదీయాగ్రపురో। హితుఁ డితనికి నెల్లపనులు నెఱుఁగించి తగఁగా। ధృతరాష్ట్రు కడకుఁ బనుపుఁడు। చతురవచనరచ
నఁగ నపి సంప్రీతి మెయిన్ ॥ ఉ॥ ఆతని సమ్ముఖమ్మునఁ దదగ్రణమాజుకడన్ ధురున్నది। జాతుని సన్నిధింగల సంభవునో
ద్దఁ గ్రమోదితంబుగా। నీ తెఱఁగిట్టులాడుమని యేర్పడ నంతయుఁ జెప్పి పుచ్చఁగా। నీతి మెయిం దగం బలుకు నెయ్యములాభ
ము పెంపుఁ జొప్పడున్ ॥ వ॥ అనిన వాసుదేవుండు పాంచాలపతి వచనంబు లుచితంబులై యున్నయని యిట్టింగిన చేయ

వలయునని పలికి మఱియు నిట్లనియె * క ॥ కౌరవులును బాండవులును । వారయ నాకొక్కరూపయట్లగుటం దగఁగా । వారును వీరును దమతమ నేరిమి మెయిం ధరణియేలి నెగడంగఁ జూతుర్ * గీ ॥ పెండ్లికి నిబ్బంగిఁ బిలిచిన బ్రియముతోడ । నేగుదెంచితి మిన్నాళ్లు నెల్ల యొప్పి । దములఁ జూచితి మియ్యెడఁ దడవు గాఁగ । నిలువఁదీఱదు పోయి రావలయు మాకు * వ ॥ అని పలికి క్రుపదు నాలోకించి మీకు సమాకెల్లవారికి గురుస్థానంబు మీమాటయసిన ధృతరాష్ట్రుండు బహుమానంబు సేయు మిమ్ము శాంతనవుండును గొనియాడు మీయందు ద్రోణకృపాదులు సఖ్యంబు పాటింతు రట్లగుటం జేసి * గీ ॥ పాండవార్థమైయొక్కరుఁ బనుపమీక । భరము మీ పలుకండ అపలుకు మీరు । తెలుఁగు పఱుపంగ మిగిలియు ద్రేకులైన । వారు సెప్పుదురు విపుల విచారవిభవ * క ॥ పొందైన లెస్స విరసవు । గ్రందయ్యెడు చంద మైన రాజులనెల్లన్ । ముందర రావించి క్రమం । బొందఁగ మమ్ముఁ బిలువఁ బంపు డొయ్యనఁ బిదపన్ * క ॥ మీపనుపున రాజ్యము పా । లీ పాండుతనూభవులకు నీకున్న భుజాటోప భయంకరుఁ డర్జును । కోపానలపడ విముట్టికొనదే వారిన్ * చ ॥ అని గమనోన్ముఖుండయి మురాంతకుఁ డా ద్రుపదుం బు ధర్మనం । దనుఁడు వృకోదరాదులగు తమ్ములు మత్స్యమహీవిభుండుఁ ద । న్ననుప హలాయుధ ప్రభృతి యాదవలోకము తోడ రాముడం । బున నిజపట్టణంబునకుఁ బోయె సముజ్జ్వలవైభవంబునన్ * వ ॥ వివాహమహోత్సవంబున సవచ్చి నతక్కటి రాజులును సమరసన్నాహంబునకై తమతమ పురంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ * క ॥ సమరమునకుఁ దగును ద్యో । గమునం బ్రవర్తిల్లి రెలమిఁ గౌంతేయులు మ । త్స్యమహీనాథుఁడు నుత్సా । హము సేసె ద్రుపదవిభుఁడు నాయితమయ్యెన్ * వ ॥ ఇట్లు సన్నద్ధులై వెండియుఁ బిడిసితపసుకు సమరసక్తులైన రాజుల పాలికిం దగిన దూతలం బనిచి రంతనట దుర్యోధనుండు వీరలచందంబు విని తానును దనమిత్రగణంబైన రాజలోకంబునెల్ల రావించిన * క ॥ ఇభ తురగ స్యందన గతిరభసంబునఁ బృథివి యద్రువ రాఁ దోడఁ గిరిభూ । విభులును దిక్కుల నుల లోకభయంకరలీలను భయకటకంబులకున్ *

ద్రుపదుఁ డనఁ బురోహితుని దుర్యోధనుకడకు దూతఁగాఁ బంపుట. *

వ ॥ అట్టియెడ నజాతశత్రు ననుమతివడసి పాంచాలపతి వయోజ్ఞానవృద్ధుండైన తనపురోహితుం గురుపతి పాలికిం బనుపువాఁడై యతని రావించి * క ॥ హితుఁడవు మతిమంతుండవు । చతురవచనకోవిదుఁడవు సమయజ్ఞుఁడవు । న్నతవంశవర్ధనుఁడవు । గిత వేదివి నెచ్చెలి విసుకృతి వట్లగుటన్ * గీ ॥ నాకుఁ గర్తవ్యమగు పనిసేకుఁ జేయఁ । దగవు గావున నెల్లవిధములం బూని । పాండవార్థంబు ధృతరాష్ట్రు పాలికరిగి । నేర్పు వాటించి కార్యంబు దీర్పవలయు * వ ॥ అని చెప్పి యొకంబ తెచి యతనితోఁ బుట్టి మఱియు నిట్లనియె * క ॥ ఏను కొడుకు గొన్న వేదురు । గోనికొట్టిన తిండి కాండు మతిలుండతఁ డా । జనపతి చందము ధర్మజు । నసుపమశీలంబు నెఱుఁగు నదియట్లుండెన్ * గీ ॥ పుడమి పాలు పాండవులకు నడుగఁ బోయి । నీవు ధృతరాష్ట్రుతో ధర్మనిష్ఠ మైన । యుచితమాడి వనంబుఁ బొందొందియున్న । దొరల భృత్యుల మనములు దిరుగఁ బడవె * క ॥ గురుభీష్మాదుల మనములు । దురమునకుం జొరక యుండ దుర్యోధనుఁ డా । తురుఁడై యొడఁబడుపఁగని । ప్పురుసున నేర్పైన నతిచ్చ వహుబలమెల్లన్ * ఉ ॥ పాండుతనూభవుల్ వడిన పాటులు బాంధవులకెల్లఁ దెల్పుచుం । బండితవృద్ధసజ్జనుల పాలికిఁ బోయి సలోచితంబుగాఁ గుంకుటచూపి చెప్పుచుం బ్రియోక్తులం దక్కటివారికెల్ల మే । లొండొక చంద మొప్పదని యుల్లములం దలపోయఁ జేయుదున్ * వ ॥ మఱియు సమస్తజనంబుల మనంబులుం బ్రియోక్తులనిక్కడ వ్రాలునట్టి యుపాయంబు లెన్నిగల వన్నియును వ్యైతగవు మైనా చరించరియించునది యిచ్చట విరాటుకొలువు కూటంబున నంబుట్టిన కృష్ణాదుల సంవాదంబు తెఱుఁగు మమున మెఱింగిన యది యతదనురూపంబుగాఁ బలికి పాండవులకుం దేజోలాభంబు గలుగంజేయుట కర్తవ్యంబు నీవు కరినగరంబున వసియించి ధృతరాష్ట్ర గాంగేయ విదుర గురు కృపాదుల యిండ్లకరిగి నానాఁటికి వారిచిత్తంబుల తెఱంగెఱింగి ప్రవర్తింపుము దైవగతిం జేసి నీయాడినసూత్రంబునకు సుయోధనుండొడఁబడియెనేని యదియ సకలజనసమ్మతంబైన విధంబు దానన జాతశత్రుండును బ్రీతుండగుఁ బోయిరమ్మని నిశ్చయంబు సేసిన నమ్మహీసురవరుండు * క ॥ మును పాంచాలవిభుని వీడ్కొని ధర్మజు భీమునకు నకులసహదేవుం । గనియును మతుఁడై యందఱు । ననుపఁ గమన్నన లువడసి యరిగెం బ్రీతిన్ * వ ॥ అంతనక్కడ సుయోధనుండు సకలరాజన్యసామాన్యంబుగా గోపాల దేవు పాలికి దూతంబుచ్చుట తగవగు నెయుని విచారించి * క ॥ వెరవు మెఱుఁగ దానకలివయ । పరిజనసహితముగ నరిగెం బటుతరగతి । న్మురరిపుని హోదఱీలా । సరి

ణతుఁడై వేగిరంపుఁబయనములఁదగన్ * వ ॥ చని తదీయపురప్రవేశంబుచేసె నాదివసంబున ధనంజయుండును గో-
విందుంగానవచ్చె నట్టియెడ * గీ ॥ అతఁడు పవళింపమును గౌరవాధినాథుఁ । డగ్గితలయంపిడెసనున్న తాసనమున । నుం-
డెఁబదపడి కాల్కడయొద్దికల్లఁ । జనవినమ్రుఁడై నిలుచుండె సవ్యసాచి ॥ వ ॥ అంత * క ॥ మేలుకని కృష్ణుఁ డర్జును । నాలోకించి
మఱికౌరవాధిపుఁ గని త । త్కాలోచితబహుమతి మైఁ । జాలఁ బ్రియంబిరువురకుఁ బ్రసన్నతఁ జేసెన్ * వ ॥ తదనంతరంబ *
ఉ ॥ వారలఁ జూచి కేశవుఁడు వచ్చిన కార్యము సెప్పుఁడన్నన । క్కౌరవనాథుఁడిట్లనియెఁ గయ్యము సేయువగన్ సహాయముం ।
గోరి భవత్సకాశమునకుం జనుదెంచితి మేము వీరునీ । కార్యము నొక్కరూపహృదయంబునఁ బేర్చిన బాంధవంబునన్ *
క ॥ మున్నే నుగాన వచ్చితి । నిన్ను సుజన్ములైనవారు నెన్నిమిమునుము । గ్గన్నఁదగంగైకొందుర । సమున్నతసౌజన్యసార-
యుతుఁడవు నీవున్ * వ ॥ కావున లోకంబు పాడి విచారించి నాకుఁ దోడుగావలయు ననిన వాసుదేవుండిట్లనియె ॥ ఉ ॥ నీవి-
టమున్న వచ్చితి విని కన్ను పార్థునిఁ దొల్లఁ గాంచితిం । గావున మీకు నిద్దఱకు గౌరవ మొప్పఁగఁ దోడుపాటు స । ద్భావము దీ-
నికిం దెఱఁగు తప్పక యుండఁగ నేర్పరించెద । న్నీవల పెట్టులట్ల తగ నీవును నీతఁడుఁ గోరుకొండొగిన్ * క ॥ నాపాటియపదివే-
వురు । గోపాలురు గలరు సమరకోవిదబాహా । టోపాభిరామమూర్తులు । చాపాద్యాయుధకళావిశారదచిత్తుల్ * క ॥
నారాయణాభిధానులు । వారలు కయ్యంబు సేయ వారొక్కెడనే । నూరక నిరాయుధవ్యా । పారతమైనుండువాఁడ బె-
రమాపుఁడనై * క ॥ వారొకతల యేనొకతల । యీరెండు దెఱంగులందు నెయ్యది ప్రియమొ । వ్వారికిఁ జెప్పుఁడు తొలితొ-

(*) అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణుం దనకు సహాయునిఁగాఁ గోరికొనుట. (*)

లి । కోరికొనన్ బాలునికిఁదగుంబాడి మెఱుఁగన్ * క ॥ అనిపలికి హరికిరీటిం । గనుఁగొని కోరికొండిక వునీవు గావున నీవున్ । మునుగోరఁ-
బాడియనవుడు । వినికృష్ణునిఁ గోరికొని యొలిజయుండెలమిన్ * గీ ॥ దానికాత్మఁ బొంగి ధార్తరాష్ట్రుఁడు వారి । నపహ-
రించికొనినయట్లు గాఁగఁ । దలఁచి చెన్నుమీఱ బలములఁ గైకొని । చనియెఁ బ్రీతి రామసదనమునకు * వ ॥ చనియతనిం గనిస-
న్మానంబు వడసి తనవచ్చిన కార్యంబెఱింగించిన దుర్యోధనునకు బలదేవుండిట్లనియె * క ॥ అభిమన్యువివాహమునకుఁ ।
బ్రభువర్గంబెల్లఁ గూడఁబడియుండఁగ నా । సభ నీకై యేఁ బలికితి । నిభపురమున మాట పుట్టదిట్లీవు వినన్ * వ ॥ దానికిఁ గొంద-
ఱసహ్యపడి పాండవపక్షపాతంబునఁ బ్రతికూలవచనంబులు పలికిన నవికృష్ణునకుఁ బ్రియంబులై యుండె నట్లగుటం జేసి ॥
గీ ॥ అతనిఁ బాసి యొక్కయంతఁ బ్రొద్దైన నిలువఁ । జాలమియెమూలముగ విరసంపుమాట । లాడనొల్లమి నేమియు ననకయుంటి ।
నుండి యొకనిశ్చయమ్ము మైనున్నవాఁడ * వ ॥ అదియెట్లం టేని * క ॥ మీరును వారును జలమునఁ । బోరెడు నెడ నెవ్వరెట్లు
వోయిన విను మే । నూరక యుండుదుఁ దోడై । వ్వారికిఁ బోనింత నిక్కువం బెఱింగిన్ * వ ॥ అనిన విని దుర్యోధనుండు దా-
నికియ్యకొని సవినయంబుగా బలదేవుని వీడ్కొని వాసుదేవునామంత్రణంబు సేసి కృతవర్మసాలికిం జనిన నతఁడొక్కయ-
క్షౌహిణితోడఁ దన్నుఁ గలయవచ్చువాఁడై యూఱడం బలికినఁ బ్రియంబంది నిజపురంబునకరిగెఁ దదనంతరంబ కృష్ణుఁ
డర్జునునకిట్లనియె * క ॥ నారాయణగోపాలుర । భూరిపరాక్రములఁ గురువిభుఁడు గొనసంగ్రా । మారంభరహితు నన్నుఁ ।
గోరికొనుట నీకు మేలగు నెతలపోయన్ * క ॥ అనుటయు నాతఁడు హరికి । ట్లను నేను రణంబునకు సహాయంబొల్ల । స్వానసు
ప్రసిద్ధుఁడవు నీ । వని చేసినఁ బేరు నీకయగు నెప్పాటన్ * వ ॥ నీకైదుమరై జయంబుగొనరాదట్లగుటం జేసి విజయమూలంబగు
నీతోడు నువలయు నీవు సహరంబు సేయకునికియ ప్రియంబు కావున నిన్నుం గోరికొంటినని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె * క ॥ సా-
రథ్యంబొనరింపుము । పార్థకృపాలీల నెల్లభంగులననికిన్ । గౌరవమునఁ జిరకాలము । గోరినయది దీని నిమ్ము గుణరత్ననిధీ *
క ॥ అనినఁ గిరీటికి హరియి । ట్లను నీదగు కోర్కి దీర్చుటది నాకు వ్రతం । బనఘా తగ సారథ్యం । బొనరించెద నీకు ననమయుద్ధ-
శ్రీఁడగ * క ॥ అని యూఱడించి నరుఁదో । డ్కొని ధర్మతనూజునొద్దకుం బ్రియ మెసఁగం । జనుదెంచెం గార్యాలో । చనమును
దగఁ జేయ బుద్ధిశౌరి దడంకన్ * వ ॥ అంతనట శల్యుపాలికిం బోయిన దూతల తనింగని సముచితాలాపంబుల సమరసహా-
యత్వంబుఁ గోరి పిలిచినఁ బ్రీతుండై యతండును బుత్రమిత్రసమేతంబుగా నానాసేనాసంకులంబుగాఁ గదలి పాండ-
వులున్న యెడకు నిత్యప్రయాణంబుల నడచు సమయంబున * గీ ॥ ఇంతయును విని కౌరవాధీశ్వరుండు । దక్షులగు నాప్తజన-
ములఁ దక్షణంబ । మద్రనాథుని చనియెడు మార్గమునకుఁ । బుచ్చి యెడ నెడ నతులవిభూతి మెఱయ * సీ ॥ అరుదారు మేలుక

ట్లాయితంబై చూడనొప్పారితనువగుచప్పరములుఁ । బలువులై చెలువంబుగరగరికయుఁ దియ్యతెలినీరు గలిగినదీర్ఘికలు
ను। బొడవులై మువ్వంచఁ బొలుచునట్లుగ నేనుఁగులకుగుఱ్ఱములకుఁ గొట్టములును। ముందరబయలైనచందంబుచతురాభిను
తములౌ నాస్థానమంటపములు । బియ్యములుసు నేయి పెరుగునుగూరగా । యలునువంటకట్టియలునుగడ్డి ఖాణములును
బెల్లుగానొడఁగూర్చిని । గూఢవృత్తిఁ దానుగూడనడిచె * వ ॥ ఇవ్విధంబున విడిదలపయనంపు సంపదలు పెంపిరివొ
వందమకు సమకట్టిన సమస్తవస్తువులయవైకల్యంబునకు శల్యుండుసంతుష్టాంతరంగుండై నిజపరిజనంబులంజూచియి
ట్లుచతురంబుగామనకు వలయువాని సంపాదించుటకుఁ బ్రవర్తకులైనయుధిష్ఠిరామాత్యులెవ్వారు వారలందోడ్కొ
నిరండు వారలు ప్రసాద దానంబున కర్హులనివలుకునవసరంబున నటమున్న వారిలోపలం గలసి పలుదెఱంగులఁ బనులు
సేయుచున్నతనపల్లాయనంబు వారిలోమఱువడి యున్న కౌరవేశ్వరుం డమ్మాటలువిని యతనికిం బొడసూపనిది
యసమయంబని సముచితంబుగాఁ దన్నెఱింగించికొనిన నతండును సంభ్రమంబున గాఢాలింగనంబుచేసి కనకాస
నంబుననునిచి యిదియంతయునిమ్మహాత్మునుద్యోగంబుననయ్యెం గావలయుననినిశ్చయించి వినయంబు మెఱయ నీకె
య్యదియిష్టంబు దానిఁగోరు మిచ్చెదననిన గాంధారీనందనుండు పరమానందంబునుబొంది యిట్లనియె * క ॥ సత్య
సరస్వతిపగుమా । చిత్యవిశారదమునీమచిత్తమునీయా । దాత్యంబు మెఱయనాపన । మాత్యుఁడవై పూనినపు
మత్సైన్యంబుల * గీ ॥ తలఁపఁబాండవులునుధార్తరాష్ట్రులునీకు। నొక్కరూపభక్తియుక్తిఁజాల । నీవునన్నుమా
ననీయ్యనిఁగాఁగన । నుగ్రహించితగఁబరిగ్రహింపు * చ॥ అనవుడుశల్యుఁడియ్యకొనియట్టిదకాదెపిభేదబుద్ధినా । మ
నమునలేదుపాండవసమాజముమీరునునొక్కరూపకా । వునదిలెస్సమాటతగవుందలపోయఁగమున్న ప్రీతిఁగాం । చి
ననినునెమ్మిఁగూడుటయ చేయుదునట్టులమెల్లభంగులన్ * ఉ ॥ దానఁగొఱంత లేదభిమతంబిదిగాకయుఁ గల్గెనేనియుం ।
బూనిదొనర్తునన్నఁగురుపుంగవుఁడెంతయుఁబొంగినీవుస । న్మానముచేసినాకిటులమాత్యుఁడవైనవిధంబుకంటె మే।లై
నతికెవ్వకోర్కి యొకండారసిమాటిన నెంచఁగల్గునే * వ॥అనినవిని వికచవదనుండగుచు మద్రేశ్వరుండు * క॥చనునీవు
హాస్తినగరం। బునకేనును బాండుభూవపుత్రులఁ బ్రీతిం । గనియటవత్తునవశ్యం। బును వారలఁజూడవలయుఁ బోయెదన
నినన్ * గీ॥అట్లకాక వేగమటఁ బోయినురలుండు। వరముమఱువకుండవలయుమిమ్ముఁ । జేరినెగడువాఁడఁగారుణ్యము
ననిట। నరసియుండుఁడనియెఁగురువిభుండు * క॥దరహాసముతో మద్రే । శ్వరుఁడాలింగనముచేసి సందియవడకే। వరుస

శల్యుఁడు పాండవులంజూడ నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చుట.

మనిపలికెనాతఁడుఁ । గరిపురికింజనియెమదివికాసముఁబొందన్ * వ ॥ శల్యుండుపప్లావ్యంబునకుంజని స్కంధావా
రంబుదరియంజొచ్చి ధర్మనందనునివాసంబునకరిగిన నతండుదమ్ములుందానును ద్రౌపదియు సుభద్రయు నభిమన్యుప్ర
భృతికుమారవర్గంబును నెదురువచ్చి కృతప్రణాములై తోడ్కొనిపోయి కాంచనాసనంబుననునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివి
ధులనర్చించికుశలంబడిగిన సర్వంబునుకుశలసంపన్నంబయని వారలనందఱనభినయించి యుధిష్ఠిరుంబునరాలింగనంబు
చేసియిట్లనియె * క॥జనరహితంబగువనమున । ననుజన్ములుద్రుపదభూవరాత్మజయునునీ । వునునింతకాలమలయక।
యునికికడుఁగాదుష్కరము మహోదాత్తమతీ * గీ ॥ దానికంటెనరిదితలపోయనజ్ఞాత । వాసముజ్జ్వలాంగభాసమా
ను। లైనమీకుమీదయానూనృతాదుల । పెంపుమిముఁ గడనఁబెటకున్నె * క॥ఇమ్మహియెల్లనునీమది । యుమ్మలికకుఁజా
లనొచ్చెనుర్వీశ్వరనీ। విమ్మెయినిప్పుడఖిలమతి । తమ్ములుగడచుటకుసమ్మదమ్మునఁబొదలెన్ * వ॥అనియుచితసంభాష
ణంబులుచేసిదుర్యోధనుండు తన్నుంగాంచినవిధంబును నతండు ప్రార్థించినతెఱంగును దానికిఁదానియ్యకొనుటయుం
జెప్పినధర్మతనయుండిట్లనియె * గీ॥మేలుచేసితిరొక్కని మెచ్చివాని। కోర్కి దీర్చుటపెద్దలగుణముగాదె। యదిమదీయ
చిత్తమునకుహర్షకరము । తివిరియొక్కటి వేఁడెదనవధరింపు * వ ॥ పార్థునకుఁ గృష్ణుండు సారథ్యంబు సేయనున్నవాఁ
డుకర్ణుండుపార్థుతో నెప్పుడుమచ్చరించుచుండు వీరిరువురకుసంగ్రామంబైనయప్పుడు కృష్ణునకుఁ బ్రతిసారథ్యంబొన
ర్పంపమీరకానియొక్కండొకొండు లేఁడుగావున నవశ్యంబమీకుఁ గర్ణసారథ్యంబు కర్తవ్యంబుగాఁగలయది. సమరస
మయంబుననిరాకరించి పలికి కర్ణుచిత్తంబునకుం గలంకపుట్టించి పార్థురక్షింపవలయు నకృత్యంబనియనుమానింపకుమ

ప్రార్థనంబంగీకరించి యెల్లభంగుల నిర్విఘ్నంబునుష్ఠింపవలయునని యభ్యర్థించిన సమ్మతించి శల్యుండిట్లనియె * క॥ అ
ర్జునదివ్యోలును నాపం । దగవట్టిదకర్ణుననురథంబుగడపనీ । వగుదనికోరినకౌరవ । జగతీపతి ప్రార్థనంబుసలుపఁగవల
యుఁగా * క॥ కర్ణుని సారథినయినను। నిర్ణయముగ నేను బార్థునింగాచెదనా । దుర్ణయవిచారు నెమ్మెయిఁ। గర్ణుకఠోరంబులా
డికలఁతుంబోరన్ * గీ॥ దర్పమును దేజమునుమాయఁదరలఁబలికి। చిక్కువఱచిన నేయంగఁజేతులాడ । కుఁకిరాఘాతనా
జునర్జునుఁడుతీవ్ర । బహుళబాణపరంపర పాలువఱుచు * చ॥ ఇదియొకటేలనీవుఁగఁదినెయ్యదిగోరినఁజేయువాఁడ
నాఁ। డదయతనూతసూతిసభనాడినమాటకుఁజాలనొచ్చినా । హృదయము తెల్లనీవలన నెంతయుఁబత్తము సేయునక్క
టా। యదియునుగాక మీపడినయాపద లెవ్వరినొవ్వఁజేయవే * గీ॥ ఇట్లుపడితిననుచు నెడనీవువగవకు । గారవమున నీవు
నోరథమ్ము । ఫలమునొందు నెల్లభంగుల దేవత । లయినఁబడుదురొక్కయవసరమున * క॥ వాసవుఁడుతొల్లినిజకాం
తాసహితముగాఁగనధికదైన్యముఁబొందె । నీసంపద పెద్దయెవిధి । సేసినగతిఁబడకయుండశివునకువశమే * వ॥ అనిన
ధర్మనందనుం డింద్రుండుశచీసమేతంబుగా నట్టిదురవస్థ యేమికారణంబున నెత్తెఱంగుననుభవించెననియడిగిన మద్ర
పతి తొల్లింటియితిహాసంబుగలదువినుమనియిట్లనియె దేవతలయందుమాన్యుండై త్వష్టయనుపేరంబరఁగువాఁడు వాస
వునకుఁగీడుదలంచి మూఁడుదలలవానినొక్కనిసృజియించి విశ్వరూపనామధేయం జేసిననతండింద్రపదవిగోరి ఘోరత
పంబుసేయుచున్నదానికి భయంబంది నిలింపతి యప్సరస్త్రీలఁ దత్తపోభంగంబు సేయుండని నియమించిపంచిన * క॥
వారివిలాసంబులనువి । హారములవిలోకనములనాలాపములన్ । మారవికారంబాతనిఁ । జేరదయన్నాకపతియుసిగ్గ
దఁగదురన్ * గీ॥ తలరియమ్మునిఁదెగఁజూచిధర్మరహితుఁడగుటయెవ్వరునెఱుఁగనియట్లుగాఁగ। నేఁడుగాలంబుగడపిన
నెట్టిఁగీభూత । గణములాక్రోశమొనరింపఁగానతండు * వ॥ తనదుష్కర్మంబు ప్రకటంబగుటకురోసి యొక్కవిషమ
వ్రతంబాచరించిసముద్రతరుధరణీస్త్రీజనంబులయందు బ్రహ్మహత్యవిభాగించిపెట్టి నిజకల్మషంబుఁబాపికొనిమునిగ
ణసమేతుండై సముల్లాసంబునం బొందియునికికిఁద్వష్ట్ర కోపించి * గీ॥ అనపరాధుఁడపోనిధినధికశాంతి। యుక్తుఁజంపిన
పాపాత్మునకపట్టి। మ్రింగఁజాలెడువానిను త్తుంగదేహు। నేనుసృజియింతుఁజూడుఁడీయాక్షణంబ * చ॥ అనుచుఁగ
డంగినిష్ఠమెయినగ్నిముఖంబొనరించివేలిమిం। దనయుసృజించిలోకవిదితంబుగవృత్రసమాఖ్యయిచ్చిమ। ద్వినుతతపోబ

* ఇంద్రుఁడు వృత్రాసురునితో యుద్ధంబు చేయుట. *

లంబునఁబ్రదీపితతేజుఁడవై జయింపునీ। వనినియమించిపంచెనమరాధిపుతో సమరంబుసేయఁగన్ * చ॥ పనిచిననాతఁ
డుంజనియె బాహుబలంబున నేచివాసవుం । డనికెదురేగుదెంచె నిటులద్భుతసంగరమైనచోటన। య్యనిమిషనాథుఁబట్టు
కొనియంగదవృత్రుఁడు మ్రింగె దేవత। ల్మనమునబెగ్గడిల్లఁగఁజలంబుబలంబునఁజూపియుగ్రుఁడై * వ॥ ఇట్లుమ్రింగినఁద్రి
దశగణంబులు తత్క్షణంబయాదైత్యునకునావులించునట్టి యాలస్యంబావహించిన * గీ॥ అసురనాథుఁడునలసతయసర
సిల్లి । యావులించిననత్తఱిని మరశిభుఁడు । దనశరీరంబుసంకుచితంబుచేసి । కడుజవంబునఁగుప్పించి వెడలనుఱికె *
క॥ వెలలిబలరిపుఁడుచలమునఁ। గలహమునకుఁజొచ్చెవృత్రుఁ ఘనబాహుబలం। బలవికిమీఱెనుదంష్ట్రి వి। మలతపమునఁజేసి
సురలమనములుదలఁకన్ * వ॥ ఇట్లధికబలుండైన వృత్రునాటోపంబు సైరింపఁజాలక సురపతి దెరలి మరలిపఱచి
మందరగిరిశిఖరంబునకరిగినంగనుకనిఁజనియునిమిషులతనిం గూడుకొనివృత్రవధోపాయంబుఁ జింతించుచుండ నవ్వాస
వుండునుదనమనంబుననిశ్చయించి * క॥ హరిఁగాంచియతనిచెప్పిన। వరమోపాయంబుసేసి బ్రదుకుదమనినన్। సురల
దియొకర్జమనియా । మురమర్దనుకడకుఁజనిరిమునులుండారున్ * వ॥ ఇట్లుదివిజానీకంబును మునిలోకంబును బాకశా
సనుంబురస్కరించికొని * మ॥ చనియాదైత్యునితెఱంగుసెప్పియతులోత్సాహంబుమైనెవ్వడున్। దనుజవ్రాతముత్రు
ళ్లడంచిదివిజేంద్రశ్రీవిలాసంబుపెం। పునఁబొందించుటనీకునైజముగదా భూతేశ ఘోరారిమ । ర్దనసంక్రీడమొనర్పు
లోకములకత్యంత ప్రమోదంబుగాన్ * క॥ అనిననవినియొకటిసెప్పెద। వినుఁడాతనితోడనమరవిభుననుఁదగఁబొందొ
నరింపుఁడొక్కసమయంబుననడపవఁగులిశధారఁబొందుదు నేనున్ * వ॥ మదీయతేజోవిశేషంబునంబురుహూతున
కుత్సాహంబుజనియింపం గలయదియప్పుడసాయాసంబునంబగతుగెలువనగుననిగడా ధరుండూఱడిలంబలికినబలసూద

సప్రముఖ నిఖిలసురలోకంబు నంతసిల్లి మగిడివచ్చి వృత్రుకడకు మునిజనంబులం బుచ్చిన వారును జని యతని కిట్లనిరి॥
క॥ భుజబలదుర్జయుఁ డింద్రుం। డజేయుఁడవు నీవు నీకు నతనికి ననిలో। విజయ మదక్కదు మీరే। ద్విజగంబులు నెవ్వరణము
సేయఁగ నేలా ॥ క॥ మైత్రిసుఖంబుం బోలునె। శాత్రవ మెమ్మెయి దలంప శక్రశ్రీకిం। బాత్రమవై యింపుగఁ దమి
త్రుఁడవగు మిదియ మేలు మీ యిద్దఱకున్ ॥ వ॥ అనవుడు వృత్రాసురుండు తేజంబు వాసికి నాసపడియెడు మాయిరు
వురకు సఖ్యంబు సమకూర నేర్చునే యనుటయు నమ్మునులు సత్పురుషసాంగత్యంబు సంభవించినం జేయమి నీతి గాదు సు
హేంద్రుండు సకలలోకసమ్మతసద్భావుండు గావున నతనితోడి చుట్టఱికంబు మేలనిన నొడంబడి యతండు వారల కిట్లనియె॥
క॥ ఏ నెక్కుడు తెఱఁగునసె ప్పెదఁ। దానిం గాదనక చేసితగ చెప్పఁగ సం। ధానము దృఢముగఁ జేయుఁడు। నాకేశునకు నాకు నధిక
ప్రీతిగన్ ॥ వ॥ అది యెయ్యది యనిన నార్ద్రంబైనదానను శుష్కంబైనదానను దరువునఁ బాషాణంబునన శస్త్రంబుల దివం
బున రాత్రియందును నేను వధ్యుండు గాకుండవలయు ననిన దానికి నొడంబడి యవ్వరంబు లొసంగి వృత్రవజ్రధరులకు మిత్ర
భావం బొనరించి మగుడం జని యత్తెఱంగు వాసవున కెఱింగించి నిజనివాసంబుల కరిగి సురనాథుండు సుఖంబుండి పెద్దగా
లంబున కుందనమనంబునఁ బాయని వైరంబు సైరింపం జాలక దామోదరు పూనికయు మునిజనంబులు సేసిన సంధివిధంబుని
రూపించి రిపుం బరిభవింప రంధ్రాన్వేషణంబు సేయుచుండి యొక్కనాఁడు ॥ చ॥ జలనిధితీరభూమిఁ దనశత్రుఁ గనుంగొని వీ
ని నిపుడు దోర్బల మెసఁగఁగం గనాడు భిదురంబునఁ ద్రుంచెనగా త్రిగాదు తాఁ। దలఁపదివంబు గాదిది యుదగ్రపరాక్రమ మెమో
గ్యసంధ్య నా। యలవుఁ జలంబుఁ జూప నెపమై తగు సాధన మెద్దిగల్గునో ॥ క॥ అని తలఁచుచు నచ్చట నొక। వననిధిఫేనంబుఁ జూచి
వాసవుఁ డార్ద్రం। బును శుష్కంబును గాదిది। యనుచుం గులిశమునఁ గూర్చి యధికరయమునన్ ॥ గీ॥ దానవృత్రుని వ్రేయ
నత్తఱి మురారి। యందుఁ దగ సంక్రమించి యయ్యసురుఁ జంపె। జిష్ణుఁ డతిభక్తి విష్ణుఁ బూజించె నాత్మ। నఖిలలోకములకు మో
దమావహిల్లె॥ వ॥ ఇవ్విధంబునం బగతుం బరిమార్చి పేర్చి యింద్రుండు నిజపురంబునకుం జని యెమ్మెఱియును భూతసంఘంబి
ట్లు బ్రహ్మహత్య సేయం దగునే యని యతని నిందింపఁ బ్రభుత్వసంపద చెడుటయు ॥ గీ॥ నీచదశకు వచ్చి నిషధాచలం
బున। కరిగి సురవరేణ్యుఁ డడఁగియుండె। నమరులెల్లఁ గలఁగి యన్యోన్యపీడన। భయముఁ బొంది కూడఁ బాఱి తమకు॥

దేవతలు నహుషుని సురరాజ్యాభిషిక్తునిఁ జేయుట.

క॥ కావలియై సురరాజ్య। శ్రీ వాలింపంగఁ దగు విశేషంబున సం। భావితుఁడు నహుషుఁ డని చని। యావిభుఁ గని తారు ము
నులు నతనికి నెమ్మిన్ ॥ వ॥ పాకశాసను తెఱం గెఱింగించి ॥ క॥ రమ్మింద్రపదవి చేకొని। మమ్మెల్లను నరయు మనిన మానవ
పతి నా। కన్నహిమకుఁ దగు మాహా। త్మ్యమ్ము గలదె నన్ను నేల యలఁచెద రనినన్ ॥ వ॥ అంత నిలువక యత్యంతప్రార్థనంబు
సేసి ॥ క॥ యమవరుణాదిత్రిదశులు। తమతమశక్తిప్రభావదర్పంబులు భూ। రమణునకుం బంచి యిచ్చిరి। ప్రమోదమె
సఁగంగ మునిసభామధ్యమునన్ ॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నిచ్చి యధికబలసమన్వితుం గావించి తోడ్కొనిపోయి పూజ్యంబగు దివి
జరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసిన నతండును బరమధర్మపరుండై కిన్నర కింపురుష గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరాది సమస్త
దేవయోనులవలనను దేజోభాగంబులు పుచ్చికొని మహానుభావుండై దివ్యమునిసేవ్యంబైన యద్దేవేంద్రపదంబుఁ జేకొ
ని తుంబురు నారదాది వీణానాదంబులం జేలుచు వినోదపాత్రంబులగు రంభాద్యప్సరోగణంబులు గొలువ నభిమతభోగం
బు లనుభవింపుచు మదంబు మిగిలి మన్మథాధీనుండై వర్తిల్లు సమయంబున నొక్కనాఁడు ॥ గీ॥ మహితలావణ్యమున నస
మాన యనఁగఁ। జనిన పౌలోమి యానహుషునకు నయన। మార్గగోచర యగుటయు మదనబాణ। భిన్నహృదయుఁడై ధృ
తిఁ బాయఁ బెట్టి యతఁడు ॥ క॥ సురలోకరాజ్యపదవీ। గరిమంబున నున్న నన్నుఁ గవయం బరమా। దరలీలఁ జనుర యగునీ।
సరసిజముఖి రామి యేమి చందమొ తలఁపన్ ॥ క॥ అని యప్పౌలోమిం బిలుపిం। చిన నదియును భయము నొంది శీఘ్రమ దే
వేజ్యునిసదనమునకు శరణం। బనుచుం జనుటయును వాసవాచార్యుండున్ ॥ వ॥ పరమాదరంబున నద్దేవిం గారవించి నిన్ను
నహుషు దుర్జయంబు బొరయకుండ నరయువాఁడ నాఖండలుండు నా యత్నంబున నవశ్యంబును దడయక వచ్చు నని
యూఱడించిన ॥ క॥ అదియెల్ల జెఱఁగి కోపం। బొదవఁగ నహుషుండు గురున కుచితమె యే న। మ్ముదితం బిలుపింపఁగఁ దన। స
దనంబున నునుచుట యనియె సంక్షుభితుండై ॥ చ॥ అనుడు మునీంద్రులు సురలు నక్కట నీ మహనీయగౌరవం। బునకుఁ బ

వినిమునుప్రాఁకియిమ్మెయివివేకముగౌతముభార్యఁబొక్కఁగా । సన్నుఁడె
శాంగనంగవయుబుద్ధిజనించఁటయీాడుగాదునా । వినిమునుప్రాఁకియిమ్మెయివివేకముగౌతముభార్యఁబొక్కఁగా । సన్నుఁడె
దఁగోరుచోఁగఁఅవఁజాలరుమీరదియెట్లుసెప్పుఁడా * వ॥ అనుచునతండుకోపించినభయంబునవారలుపౌలోమినతనిపా
లికిందెచ్చువారై పూనిబృహస్పతికడకుంజనియద్దేవివినుచుండనిట్లనిరి * క ॥ నహుషుఁడుమహేంద్రపదవీ । సహితుఁ
డుశచికిఁవరింపఁజనునాతనిలో । కహితంబుగాఁగఁబుచ్చుము । మహాత్మ తద్చిత్తమునయమర్షంబడఁగఁగ * క ॥ అన
ఘుశోకంబడరఁగనిమిషగురుఁజూచియిట్టులనుశచియిటుపం । చినదూఱుగాదెననుశుచి । యునిమీాకొనియాడుటెల్ల
నన్నృతముగాదే * వ ॥ అనినవినిదరహాసితవదనుండగుచుఁబురుహూతపురోహితుండు * క॥ నహుషుండువనుచువాఁ
డటె। విహితానుష్ఠానపరులువీరటెపోలో। కహితఁబటెయిదిమనకుఁ। మహనీయమకాకయెట్లుమానఁగవచ్చుఁ * వ॥
అనియుల్లసంబాడియనిమిషులనుబుషులనుజూచియిట్లనియె * గీ॥ శరణుసొచ్చినరక్షింపఁజాలియుండి। కడపిపుచ్చినసూ
ర్ధ్వలోకములుదప్పుఁ । బుణ్యకర్మంబులఫలతఁబొందుననఁడె । కమలగర్భుండుతొల్లిజగద్ధితముగ * వ ॥ అనియనుకూ
పాలాపంబులనిషేధించిపలికిన వారలట్లైనిటమీఁదఁగర్తవ్యంబెయ్యదియూహింపుమనిన నద్దేవినహుషుపాలికింజనిస
ముచితంబుగాఁదదీయసాంగత్యంబున కెడపలికికొని వచ్చునదియటమీఁద మనమందఱముం బురందరునకభ్యుదయంబ
య్యెడు తెఱంగాచరించువారమనుటయు వాచస్పతివచనంబులకు సంతసించి సురసంయమిసంఘంబు లరిగినయనం
తరంబ * క॥ పౌలోమియునానహుషుని। పాలికిఁజనుటయునతండుభావజవికృతి। వ్యాలోలమానసుండయి। లీలాసంభా
వనాలలితముఖుఁడయ్యెఁ * వ॥ అట్టియెడ * ఉ॥ అల్లనయింతియిట్లనియెనారసివాసవుకల్మిలేమియుం। దెల్లముగానెఱింగి
కొనితేఁకువలేకటవచ్చుటొప్పునా। యుల్లముశంకితంబగుచునుండఁగవేగిరపాటుమేలెనీ । వెల్లనెఱుంగుదిప్పుడెడయిచ్చు
టయుక్తమునాకుఁజూడఁగఁ * వ॥ అనియొడంబఱిచికొంతొకకాలంబెడపలికికొని యింద్రాణియునుగుడంజనుదెంచిన
నసురగణంబును మునిజనసహితంబుగ విష్ణుదేవుపాలికి రహస్యవృత్తింబోయి జిష్ణునిదురితంబువాపుటఁగోరిన శౌరిక
రుణాయత్తచిత్తుండై * క ॥ హయమేధంబుననాకుం। బ్రియమొనరింపంగవృత్రభేదికిబుణ్యో । దయమగునావుకు

ఇంద్రుఁడునహుషుతేజోపిశేషంబుచూచిమఱుఁగువడుట.

వారలు। రయమునఁజనిరందఱుంబురందరుకడకుఁ * క॥ చవియతనినశ్వమేధం । బునఁగల్మషరహితుఁజేయఁబురుహూ
తుండుం। దనపురికినరిగినహుషుం । గనితత్తేజోవిశేషకంపితుఁడయ్యెఁ * వ ॥ ఇట్లువృత్రారితనబ్రహ్మహత్యవాయు
టయొకానినహుషునంతబలంబులేమింజేసిభయాకులితచిత్తుండై * క ॥ ఎందేనిఁజనియెనాతని । సుందరియునునెమ్మన
మునశోకోద్రేకం। బొందిపురందరుఁడరిగిన । కందువయేనిప్పుడెట్లుగాంతునొయనుచుఁ * వ ॥ నిశాసమయంబుననుప
శ్రుతినారాధించినఁదదీయాధిదేవతనీసత్యంబువలననీమగనింగనియెదవనిచెప్పియనంతరంబ సాకారయైపొడచూపినఁబౌ
లోమినీవెవ్వరనియడిగినసదియునుభవత్పాతివ్రత్యసత్యశౌచంబులకుఁబ్రియంబంది వచ్చితినుపశ్రుతిననిచెప్పినీకుంబాక
శాసనుంజూపెదరమ్మనితోడ్కొని హిమవంతంబునుత్తరంబునమంజువంతంబనుశైలంబునకరిగిదానియందుశతయోజన
విస్తీర్ణంబైనయొక్కసరోవరంబుసొచ్చియచ్చటనొల్లసిల్లుపంచవర్ణకమనీయంబులగు కమలంబులలో నొక్కనాళంబుభే
దించి ముందటఁబ్రవేశించె నింద్రాణియుందోడ నచనితదీయతంతు మధ్యంబున సూక్ష్మరూపంబున నున్నసుర
పతింగన్నంత నయ్యుపశ్రుతియదృశ్యంబగుటయు * క ॥ పతిసన్నిధివడసిమహో । ద్ధృతమంచెదుశచితదీయపూర్వ
సుకర్మ । స్తుతిసేయుచునిలిచిననతఁ । డతివంగనిసంభృతాదరాత్ముఁడగుచుఁ * ఉ ॥ ఇచ్చటనేనునిల్చుటిదియెట్టులె
ఱింగితినన్నుఁగాననీ । వచ్చినకార్యమేమియన వద్యగుణోత్తరసెప్పునావుడుం । బొచ్చెములేకయానహుషుపోయి
నపోకలు వానికిందగం । జెచ్చెరగాలయాపనముసేసినభంగియుఁ జెప్పెదేవియుఁ * వ ॥ చెప్పియుపశ్రుతిలె
ఱంగునతని కెఱుంగించి దేవానీవిత్రిజగత్ప్రకాశుండవైభవత్ప్రతాపంబున నహుషునకుఁ బరాభవం బొనరించి
నన్నురక్షింపకతక్కిననుక్కివుండగునతనిపాపనిశ్చయంబుననాపడవచ్చుననినవినివల్లభకుదివిజవల్లభుండిట్లనియె * క ॥ ఆ
నహుషుబాహుగర్వము । నూనంబై యున్నయదిసముజ్జ్వలముగస । న్మానప్రవృద్ధమగుటను । దానంగాలంబువేచె
దనుజయమునకుఁ * చ ॥ తలఁయుగునంతకుఁదివునుదగ్గతనైచుటనీతినీవునా । కఅపినయటుచేయముతగంజని

యాతనిఁ గాంచి నన్నునె। త్రైలింగుసనైనఁ బొందఁగ మదిం దలపోఁతయకల్గనేనిఁ గ । చ్చఁ బమునివర్గవాహనుఁడవై చను
దెమ్మనుమంతఁదీ తెఱఁగ ✱ గీ॥ అనిననట్ల కాక యనిపఁకవీడ్కొని। యింతినహుషుపాలి కేగుదెంచె। నతఁడుదమకమడరియు
ద్దేవిఁ బెద్దయు। నాదరించియిష్టమాడుగుటయును ✱ వ॥ ఇంద్రాణియిట్లనియె మునినిరూపించినసమయంబు కొండొకతడ
వుగలదు కాలంబగుటయునన్ను వరియించెద నీవుమహామునివాహనుండవుగావలయు నదినాకుఁ బ్రియంబు నీకునన్య
సామాన్యంబైనయానంబు తేజోవిశేషకరంబగు ననిన నప్పలుకులకు నహుషుండు ప్రహర్షచిత్తుండై ✱ గీ॥ ఏనుదక్క నా
రులకెవ్వరికైనన। వ్వాహనంబు నెక్కవశమె నీకు । నస్మదంబుగాఁగ స్వర్నిగ్రహము నా । యందలంబు మోవనరుగుదెం
తు ✱ క॥ అనివనితఁ బంచియప్పుడు। మునులం బిలుపించి మార్గ్యమునఁదనకున్వా। హనముగఁ జేసి యొకింతయు। నను మా
నములేక తిరిగెనతఁడెల్లెడలన్ ✱ క॥ వనిపాలోమియు సురగురు। గనినహుషుఁడు వేఁచియున్న కాలం బెడలే । దనిమిష నా
థునకిట్టటఁ। ననుగ్రహము సేయవలయునవహితబుద్ధిన్ ✱ వ॥ శరణాగతనైన నన్ను రక్షింపవలయుననిన నతండిట్లనియె ✱ క॥
ఆనహుషువలన నాపద। రానీనాతనికి నాతురతగావింపం । బూనియొనర్చెద వేలిమి। దానను మునివాహనతగతస్థైర్యుం
డగుచున్ ✱ క॥ వెరవుననీపతియునికియు। నరసెదననియూఱడించి యప్పుడవైశ్వా। నరునర్పితుఁ జేసిపురం। దరుని తెఱఁగు చె

✱ అగ్నిదేవుఁ డింద్రుని వెదకి బృహస్పతికిం దెలుపుట. ✱

ప్పియతనిదడవంబనిచెన్ ✱ వ॥ పనిచిన వహ్నియు వనితారూపంబునం జని మనోగతియగుటం జేసి సర్వదిశలును భూమ్యం
తరిక్షంబులును గిరివిపినంబులును గొండొకసేపువెదకుచు గలయం జూచి సంక్రందను నెందునుం గానక మగిడి వచ్చి వాచస్ప
తికి నత్తెఱంగెఱుంగించి నాకు జలంబులు ప్రవేశింప రామి నందుఁ బరికింప నేరనైతి నవ్వులవలన నగ్నియు బ్రాహ్మణులవలన
క్షత్రియజాతియు నశ్మంబులవలన లోహంబును నుద్భవించె వాని వాఁడిమి యెల్లయెడలను జెల్లుఁ దమతమజన్మస్థానంబుల
యందడంగుఁ గావున నీళ్లు నాకు సంక్షయంబు సేయుట సుప్రసిద్ధంబగనవివి యనినిమిషగురుండు హవ్యవాహనునత్యంతగౌర
వంబునం గనుంగొని ✱ మ॥ సకలస్థావరజంగమంబులు భవత్సాన్నిధ్యమాత్రంబున । న్వికసిల్లుం గ్రతువైభవంబులుఁ జ
తుర్వేదంబులుం నీవ పో। వకనీయందజలంబులుం గలుగు విశ్వవ్యాపివైయున్ననీ। కొకచో నెట్టులగమ్యమయ్యెనినునీవ్వా
హింపుమింపారఁగన్ ✱ ఉ॥ ఏనును బ్రహ్మమంత్రముల నెంతయు నీకభివృద్ధిఁ జేసెదం । గానవిశంకతన్ సలిలగామివిగ
మ్మనినం గృశానుఁడుం । బూనికనేగి వారినిధిభూరినదీసరసీతటాకసం । తానము రోయుచుం జనిశతక్రతుఁడున్న సరోవ
తంబునన్ ✱ ఉ॥ అంబురుహంబులం గలయనారసిచూచి యొకండునాళసూ । త్రంబుననున్న యింద్రుఁగని రాగమునన్
గురునొద్దకగ్నిశీ । ఘ్రంబున నేగుదెంచి తనకన్న తెఱంగెఱుఁగింప నాతఁడు । ల్లంబున నుల్లసిల్లి సురలమ్మునులం దగఁ గూడి గ్ర
క్కున్నన్ ✱ మ॥ దివిజాధీశ్వరు పాలికిం జని కృతార్థీభూతచేతస్కుఁడై । వివిధస్తోత్రపరంపరాచతురవాగ్విన్యాసతం బ్రీ
తుఁ జేసి వర్ధిష్ణంబగు నీదుకృత్యము ననుష్ఠింపంగ నీవుత్సహిం। పవు నీకేమికొఱంతవృత్రవధయే పాపంబు రూపింపుమా ✱ క॥
శరనిధిఫేనంబున నా। హరిపొందిజగద్విరోధియగు వృత్రుని దా। బరిమార్చ నీకు విజయము। దొరఁకొనియెం గాక దీనదోస
ముగలదే ✱ వ॥ అనిసముచితంబుగా సంబోధించిన గురునిసంభాషణంబుల నిర్దోషుండై నిజరూపంబు వహించి సకలసురము
నిసహితంబుగా నతనిసంభావించి జంభారికర్తవ్యం బెయ్యదియని యడిగిన నాచార్యుండితం డెఱింగినను విస్పష్టంబుగా
నహుషువృత్తాంతం బంతయు వివరించెదం గాక యని తలంచి యిట్లనియె ✱ క॥ నాఁడట్లు నీవు నీదగు । పోఁడిమి చెడి యడఁగుట
యును భువనంబులకై । వ్వాఁడు నురక్షకుఁడయ్యెడు । వాఁడిమగఁడు లేమిఁ ద్రిదశవర్గము నేముల్ ✱ ఉ॥ ఒండొరు చేతఁ
బీడవడనోపకరక్షకుఁడైన వానినా । ఖండలతుల్యు నేమిగతిఁ గాంతుమొకో యనుచున్న చోటను । ద్దండబలైకరక్ష్యము
శతక్రతురాజ్యము దానినేలన । న్యుండు సమర్థుఁ డే యనుచు నొల్లరు దివ్యులలోన నెవ్వరున్ ✱ వ॥ అయ్యవసరంబున
మునిజనసహితంబుగ ననిమిషులు నహుషుపాలికిం జని మనంబుల మనుజుండను ననుమానంబు దక్కి యతని నింద్ర పదవి
బరిపాలించుటకుం బ్రార్థించిన నతండును దానుహీనబలుండనని శంకించినఁ దమతమ తేజోబలంబులయంశంబుల తనికొ
సంగి శక్తిమంతుం గావించి యభిషిక్తుం జేసిన ✱ క॥ మహనీయభవత్పదవీ। మహితుండై నహుషుఁడే దిముదమున ధర్మ।
స్పృహ దక్కి తన్ను నిప్పుడు । వహియింపఁగ నస్మనీంద్రవర్గముఁ బనిచెన్ ✱ గీ॥ ఇదియ కాముమఱియు నెన్నె నిదుర్వ్యన।

యములుగలవు వానికలసినిన్ను! వెదకవచ్చితిమి వివేకహీనుండగు। నతనిఁ జేయుపనిప్పుడవసరంబు * వ॥ అదియెట్లంటేని వినుము నాఁడు మహారిపంపునం జేసిన యశ్వమేధంబున నీవపగతకల్మషుండవై నను నహుషునకుఁ దేజోహాని లేనిం జేసియు తని నాక్రమింప రాదయ్యె నిప్పుడు మహామునుల నధఃకరించియతండు నిస్తేజుండై యున్నవాఁడు గావున నీచేతం జెడని ల్లనుటయుఁ దురగమేధఫలపరిపాకంబ యింక నుత్సాహంబు సేయుమనుచున్న సమయంబున యమవరుణకుబేరులును సోమసహితంబుగా నరుగుదెంచి పురందరుం గాంచిన నతండు ప్రియంబంది యప్పటి కార్యంబు తెఱంగు వారల కెఱింగించి తగినసంభాషణంబుల వారలఁ బ్రీతచేతస్కులం జేసి దృష్టివిషయదుస్సహుండైన నహుషు గెలుచు నుపాయంబు విచారించు సమయంబున * క॥ కష్టుండగు నానహుషుఁడు। నష్టాత్ముఁడయ్యె దివిజనాయక నీయా। తత్కృష చరితమున సురలకుఁ। దుష్టిగ నిజరాజ్యసంగతుఁడవగుమనుచుఁ * [illegible]రించి దీపించిరంత * క॥ మునివరుఁడైన యగస్త్యుఁడు। చనుదెంచిన శతమఖుండు నమ్మతి నుతిఁ దా। సనమిడి యర్ఘ్యము పాద్యము। నొసరిచి యిట్లనియె సవినయోక్తి నతనితోన్ * గీ॥ అధిక విభవమెనఁగ నసమానశక్తిన। నాథుఁడగుచునున్న నహుషుఁ డిప్పు। డేమికతన భాగ్యహీనుఁడై యుజ్జ్వల। శ్రీ దొఱంగె మునివ

* అగస్త్యుఁ డింద్రునకు నహుషు పదభ్రష్టతఁ దెలుపుట. *

రేణ్య చెపుము * వ॥ అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డమరవరున కిట్లనియె నన్నహుషుని మోచి వేసరియున్న మునులతనికడ గోష్ఠిని వేదంబులనుండి బ్రహ్మణ్యంబులైన మంత్రంబులు గోసంప్రోక్షణంబునందుఁ జెప్పంబడియుండునవి నీకుఁ బ్రమాణభూతంబులగునే యని యడిగినం బాపనిశ్చయుండై యతండు మంత్రంబులు ప్రమాణంబులుగావనిన నేనవ్వాటని షేధించి పూర్వాచార్యులచేత నభినందితంబులగు మంత్రంబులు నిందించుట యజ్ఞానంబని వివాదంబు చేసిన నతఁడు కోపించి మదీయమస్తకంబు దన్నిన నతని నింగనుంగొని పుణ్యహీనుండును దేజోహీనియును దీనుండును నగుట యుపలక్షించి నీవు పూజనీయులైన మహామునుల నిన్ను వహింపం బనిచితివి వారలుగొనియాడు మంత్రంబులు గర్హించితి వదియునుం గాక నన్ను నవమానించితివి గావున నింద్రపదభ్రష్టుండవై బహుసంవత్సరంబులు భూలోకంబున నురగరూపంబునను ండుమని శాపంబిచ్చి పదంపడి యనుగ్రహించి భవదీయవంశజాతుండైన యజాతశత్రుండను పేరుగలిగి యుధిష్ఠిరనామధేయుండైన యొక్క సత్పురుషుని సందర్శనంబున దురితంబులఁ బాసి పుణ్యలోకంబు వడయువాఁడవనినఁ దత్క్షణంబ * క॥ స్వర్గపదభ్రష్టుండై। దుర్గతికిం బోయె నతఁడు దుష్టాత్ములకున్। దౌర్గత్యము సుజనులకున। సద్గతి సద్గతియ యనఁగ నటయిరు దేతలఁ బర్క్ * మ॥ అనినన్ దేవతలుం దపోధనులు నత్యానందముం బొందిరా। మునిఁ గీర్తించె నమర్త్యనాథుఁడును మోదంబు సంధిల్లన। య్యానురాగంబు చరాచరంబులకు హృద్యంబయ్యె నగ్న్యప్సరో। జనముం గ్లౌశిఖిం గానవచ్చె శుభదైశ్వర్యంబు శోభిల్లఁగన్ * వ॥ తదనంతరంబ * ఉ॥ పావకుఁ డాదిగా దిగధిపాలురు కిన్నరసిద్ధసాధ్యులున్। దేవసురుండతో నచను దేరఁగ వైభవము ల్లసిల్లనై। రావణదంతి నెక్కి యమరావతికిం జనియింద్రుఁ డాశచీ। దేవియుఁ దాను మోదమునఁ దేలిరభీష్టవినోదలీలలన్ * వ॥ ఇవ్విధంబున మహానుభావుండగు మహేంద్రుండు * క॥ ఆజ్ఞాభంగంబైనం। బ్రాజ్ఞేతరునట్లదుఃఖపడియుండఁడె తా। నజ్ఞాతవాసమునఁ గా। లజ్ఞతఁ జరుపండె యన్యులకు వగపేలా * క॥ కావున మీపడినయర। ణ్యావాసక్లేశమును మఱి యజ్ఞాతవిధిన్। సేవకులరైన బానికి। నోవకుఁడీ మీరు లఘుగుణోవృత్తులరై * వ॥ అని యిట్లు సెప్పి శల్యుండు సభాసదులం గలయంగనుంగొని * ఉ॥ కౌరవనాథుఁడా నహుషుకైవడి నాశముఁ బొందువాఁడ వ। శ్రీరమణీయుఁడై జయముఁ జేకొను ధర్మజుఁడంబురాశివేలారశనాసముజ్జ్వలవిలాసమనోహర మేదినీవధూ। సారసముగ్రభోగముల సన్నుతి కెక్కెడుఁ దాను దమ్ములున్ * వ॥ అని పలికి వెండియు నతండు పాండవాగ్రజునకిట్లనియె * క॥ సౌఖ్యంబులు నొందుజగత్ప్రఖ్యాతులు చెందుదగఁ బురందరవిజయో। పాఖ్యానము విన్నసుద। వ్యాఖ్యానము చేసినక్ జనావలి కధిపా * క॥ మోహారమున మెచ్చుచుండఁగ। నీహరివిజయంబు వినిన నరేంద్రుఁడు రిపుసం। దోహంబు గెల్చుటకు నసం। దేహంబించుకయు లేదధీరవిచారా * వ॥ అనిన విని ధర్మనందనుండు మద్రపతిం బ్రస్తుతించి మహానుభావా భవదీయభాషణశ్రవణంబునఁ జిత్తంబులం కడేరెనని సంభావించి యతనికి నుచితంబులగు మజ్జనభోజనంబు లొనరించి యనంతరంబ యతండు పయనంబునకును ద్యోగించిన * గీ॥ అతని ననుపనేగి యధికసంప్రీతి నే। తెంచునప్పుడ యుధిష్ఠిరుండు। రణములోన నీవు రాధేయుఁ బలుకులు

మఱువకుండవలయుననుమ్ము దలంచి * క॥ అనుటయుమ ద్రేశ్వరుఁడా। తనినూఅడఁబలికిగాఢతరముగనాలిం। గన మొనరిం
చిచనియెమా। స్తినగరికిబలమ్ముతోనతిత్వరితగతిన్ * వ॥ అట్టియవసరంబున * మ॥ సకలాదాతిభయంకరుండగుచుమత్సా
హంబువాటించి నేలకన్ ద్రేఁగయ్యేడుభంగివచ్చెరణలీలాకౌతుకంబొప్పఁడా। నొకయక్షౌహిణితోడఁబాండవబలంబు
ల్లాసముంబొందసా। త్యకిబాహాబలగర్వనిర్వహణవిద్యాప్రౌఢిసంధిల్లఁగన్ * వ॥ అంతం జేదిపతియగుదృష్టకేతుండును
నుజరాసంధనందనుండగుసహదేవుండును నొక్కొక్కయక్షౌహిణితోడంజనుదెంచిరి సహోదరులేవురు గేకయపతు
లేకాక్షౌహిణీసమేతులై యేగుదెంచిరితదనంతరంబ * క॥ కొడుకులుఁదానునుగుఱ్ఱపు। దడములఁగరిఘటలభటరథ వ్రా
తములం। బుడమిచలింపఁగ ద్రుపదుఁడు। గడువేడుకఁదోడుసూపెఁగౌంతేయులకున్ * వ॥ అనియును నొక్కయక్షౌ
హిణికింగలిగెనయ్యవసరంబుననునుజతనుజసమేతుండును భార్గవీయమహిపాలసహితుండునునై యొక్క యక్షౌహి
ణీయొడ్డనంబుదీర్చి * క॥ చిందముల మ్రోఁతపగతుర। డెందంబులతోడదిక్కటీసంధులనం। దందఁబగులింపఁగుంతీ। నందను
లకుఁదోడుమత్స్యనాథుఁడుచూపెన్ * వ॥ పాండ్యవిభుండులోనుగాఁ బలుదెసలనుండివచ్చిన బలంబొక్కయ
క్షౌహిణికింగలిగియొప్పె * క॥ పదక్షౌహిణులిమ్మెయిఁ। గూడెం బాండునృపసుతులఁగ్రూరాహవసం। క్రీడావి
నోదమునకుం। దోడుపడంబూనియతికుతూహలవృత్తిన్ * వ॥ ఇవ్విధంబునంగూడి పెచ్చుపెరిగియుధిష్ఠిరుసైన్యం
బుకయ్యంబునకుఁగాలుద్రవ్వుచునుండెనంత నక్కడంగిరాత కాంచన సైన్యనిచయంబులం గూర్చికొని సమరంబునకు
నమరి యేకాక్షౌహిణింగల భగదత్తుండు సుయోధనుంగలసె భూరిపరాక్రముండయిన భూరిశ్రవుండును మహాబ
లుండైన శల్యుండును నేకాక్షౌహిణీసమేతంబుగ నేగుదెంచిరి వారలయట్లసన్నద్ధులయి కాంభోజనాథుండయినసు
దక్షిణుండును యవనేశ్వరుండునువచ్చి రత్తెఱంగున ససుకట్టిజయద్రథప్రముఖులయిన సింధుసౌవీర నరపతులరుగు
దెంచిరి మాహిష్మతీపతియగునీలుండును యాదవవీరవరుండగుకృతవర్మయునవంతీశ్వరులు సోదరులునగు విందానువిం
దులిరువురునుంగా నన్నలువురు నొక్కొక్కయక్షౌహిణీతోడంజనుదెంచిరి శకటియును బలుదెసలనుండివచ్చికూడిన
వాహినులుమూఁడక్షౌహిణులకుంగలిగెధార్తరాష్ట్రులకుఁదోడువడంబూనినయవిపదునొకొండక్షౌహిణులయ్యె నట్టియె
డ * క॥ సవరణలనొప్పి యనిఁబాం। డవబలముల మార్కొనంగడంగుచునత్యు। త్సవమునఁబేర్చిన సేనల। కవకాశము లేదు
విడియహస్తిపురమునన్ * క॥ నానాముఖములవిడియం। గానియమించెనుబలంబుఁగౌరవపతియా। సేనలదొడలకునిలు
వఁగ। నైనను నెకలేమినధికహర్షంబెసఁగన్ * వ॥ ఇవ్విధంబునం గురుజాంగలంబున రోహితకారణ్యంబునమరుదేశంబు
ననహిచ్ఛత్రంబునఁ గాలకూటంబునగంగాకూలంబున వారణావతంబున వటస్థానంబునవిచ్చలవిడివిడిసి ధనధాన్యా
దిసమస్తవస్తువులకలిమింజేసి యేలమిమిగిలియున్నంత * క॥ పాంచాలమహీవల్లభు। పంచిన భూదేవుఁడు చితభంగిన్నగ
రికేఁ। తెంచి ధృతరాష్ట్రుఁ బ్రీతిం। గాంచి కృప ద్రోణవిదురగంగాసుతులన్ * వ॥ వారివారిమందిరంబులకుం జని కనిసము
చితాలాపంబులం బ్రసన్నచిత్తులం జేసి దుర్యోధను సందర్శనంబునునిర్వర్తించి నిత్యనిపుణారాధనంబున ధృతరాష్ట్రున
భిముఖుంగావించి యొక్కనాఁడక్కౌరవేశ్వరు పేరోలగంబున సమస్తసేనాపతులనుగలయుంగనుంగొని యిట్లనియె * సీ॥
ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతులుసహోదరులగుటయు వారలయాత్మజులకుఁ। దమతమతండ్రులధనములుగై కొనఁదగుట
యుమీకునందఱకుఁజూడ। నుచితంబకాదె యట్లుండఁదొల్లింటిచందంబునుమీకుఁదెల్లంబకాదె। ప్రాణగొడ్డములగుపనులు వా
రలఁదీర్పఁదలఁచినపుణ్యంబుకలిమిఁజేసి। బాహుబలమొప్పనిజరాజ్యపదవిఁబొంది। యున్నవంచన మెయిమహిఁగొన్నతె
అఁగు। నెఱుఁగుదురకాదెదీనికి నెల్లనియ్య। కొనియెనీ పెద్దరాజు నేమనఁగనేస్తు * శా॥ నారీరత్నమునట్లు దెచ్చిసభలోననవ్వా
రలుంజూడఁగాఁ। జీరుల్ ప్రోవులుగాఁగనొల్చుటయులక్ష్మింబుచ్చికోలున్న సాహా। గ్రారణ్యస్థలినిల్వఁబంచుటయు దైన్య
వ్యక్తిమైపలుకన్। సైరింపందగు పాండుపుత్రులకనీ సంధిక్రమంబొప్పదే * క॥ వీరలవృత్తముఁబాండుసు। మారులవ
ర్తనము తెఱఁగుమాత్సర్యము లే। కారసిధృతరాష్ట్రునకున్। గారవమున బుద్ధి సెప్పఁగాఁదగుమీకున్ * గీ॥ పాండవులుకౌర
వులతోడిపగకునొల్లరఖిలభూప్రజానాశకమగుటఁజేసి। వారలసదనితలఁపంగవలవదిక। ధర్మపరులైనకతమునఁదగవున
డిచె * వ॥ అందుఁగూడినవియేడక్షౌహిణులింతఁగూడినవివదు నొకండక్షౌహిణులనితలంతు రేనివినుండు * క॥ బాహుబలమున

నుండు భీముండు। సాహసరసికాత్ముండయిన సాత్యకియును జూడ। గ్రాహవభూమి సహస్ర। క్షౌహిణులట్లగుటమీకు చూ
డ రేయెంతయున్ * క॥ గాండీవధన్వు నాహవ। పాండిత్యముం దలంపన తనిభుండనమున మా। రొండును నీ యొక్కండు గడంగుట। కొం
డంగనితగరు తాంకం గోరుటగాదే * క॥ ఆభీభత్సుని భూరిభు। జాబలమును హరిమీ వారశౌర్యము శరవి। ద్యాబహులతయును బం
దికి। నైబవరముం జేసినట్టి హరుండయె బుంగర్ * వ॥ అదియునుంగాక * మ॥ విశిథోపాయపదాయణుండు రిపుదోర్వీర్యాప
హార క్రియా। ప్రవణోద్యోగుండు మంత్రరతుండు శ్లాఘా ప్రావీణ్యగణ్యుండు ధై। ర్యవివేకాదిగణోత్తరుండఖిలవిద్యాజా
లసంవేది మా। ధర్మజుండాదికిం గూటంబాండవేయులకు సాధ్యం బెద్దియు నింగల్గునే * గీ॥ అదనుదప్పకుండ నస్మదాత్ములనెమ్మిం
బిలువంబంచి హితము ప్రియము రెండు। పక్షములకు నగుటపాటించితగవు మైంది। గొంతభూమియిచ్చి కూడిమనుండు * చ॥ అ
నవిని భీష్ముండిట్లనియె నక్కట భాగ్యము గాదె పాండునం। దనులొక యాపదం బడక ధర్మగతిం దగ నలుగురున్ సుహృ। జ్జన
ములం గృష్ణునిం గలసి నమ్మదనొందుటయుం బ్రశాంతిమై। మనములనీదు దక్కుమ్రుచ్చ మార్గము వట్టుటయున్ దలంపం
గన్ * క॥ నీవాక్యము విప్రస్వా। భావికమై యిట్లు శ్రుతికిం బనుపంబైనం। భావింపం గార్యమునయ। మేవిధము
ననభకునీతయిష్టంబగునే * చ॥ సమయము నూంది పాండవులశక్తుల చాపనమున్ డినాంఢబ। న్నము వడిచన్నదై
న్యము వనంబునం బడ్డవిషాదవేదనా। శ్రమము పిరాటువీటలఘుసంచరణంబున డాంగియున్నదుః। ఖము నజగంబె
ఱుంగ దెయ్యల్లమ్మలంబులు సంగంబాడియే * క॥ పితృధనమగు పాలుచితి। స్థితివారలకిచ్చి నిర్విశేషుండైయీ। పతి
లోకము మెచ్చంగ నిజ। సుతనివహమునట్ల వారిం జూడంగవలయున్ * వ॥ అట్లుంగాక * చ॥ కడవంగ జూదమాడియవ్వం
గాదననేరకసత్యభాషణం। బెడలినవచ్చు ధర్మగతి హీనతకోర్చకరాజ్యహీనతం। బడుటసునోర్చి ధర్మజుండు పవంచిన
సైరణచేసెగాక క। య్వడి నెఱింగన్ కెట్టినుగ వారును నోర్తురె యిజ్జగంబులన్ * వ॥ అనిన విని కర్ణుండు గనలి యిట్లనియె * క॥
జనులెల్ల నెఱింగిన యీ। పనియేటికి నుగ్గడింప బలుమలు ధర్మో। ధనునకయిశకుని జూదం। బున మేదినిగెలిచె ధర్మపుత్త్రు
డోడెన్ * గీ॥ దీననేమి తప్పు కాననునేగిన। యతండు సమయవృత్తినాక్రమించి। తండ్రిపాలు మాకుండగునంచు నని
వెట్టి। తనముచేసిరాకతప్పు గాక * క॥ వికటుండు ద్రుపదుండుం దోడుగ। బరవసము ననెత్తి పిడికిలి మినడిగినం। గు
రుపతియు వెఱచి యిచ్చునె। ధరలోం జక్కనగ మిట్టితగవులుగలవే * వ॥ అనిన గాంగేయుండు కటకటం బడి కర్ణునకిట్లని
యె * ఉ॥ చిక్కని పోటుమాని సిపిసీవినువారలు నవ్వ నేమిగా। నెక్కుడు మాటలాడెదవహీనపరాక్రమశాలియస్త్ర
ము। డొక్కండ యార్యవరన్నలనుగ్రరణంబున గెల్చెనిన్ననేం। డిక్కడమాటలన్ గెలిచెదీవతనిన్ నరరాజుకొల్వునన్ *
క॥ నరుడాలవెనుకవచ్చినం। గురురాజు గంగనీవు గురుండును గృపుండున్। గురుసుతుండు వీనంగవారల। చరసమయము
జెగుటయేను జెప్పనె తెలియన్ * గీ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుండాపగాతనయభక్తి। ననునయించి రాధేయునింగినిసి ప్రి
యము దోంపందానిట్టులనియె నాద్రుపదమనుజ। పతిపురోహితుతోడ సంభ్రమము మెసంగ * ఉ॥ మంచిగనేను బంధులు
నుమంత్రిజనంబులుం బెద్దలు నివ్విచా। రించిన నుస్తభూప్రజకుం బ్రీతిగ బిడ్డలపాలికిప్పుడు। త్తెంచెద సౌమ్యునొక్కరు మదీయ
ము నోంగతివారింగూడి వ। ర్తించు తెఱంగుం గైకొనుట తెల్లము కౌరవజాతికెంతయున్ * గీ॥ నీవుమున్నేగు మని యతనికిం భూ
ష। ణాంబరమ్ములతోడం దమ్ములంబుం బెట్టి। వీడుకొలిచ్చి పుచ్చినవిప్రవరుండు। పాండురాజతనూజుల పాలికరిగె * వ॥ ఇట్లు న
నివారలం గనియాతండు సముచితసంభావణంబులం దనపోయివచ్చిన కార్యంబు తెఱంగెఱుంగించెనట ధృతరాష్ట్రుండును
బుత్త్రమిత్త్రవృద్ధామాత్యసహితంబుగా నాస్థానమంటపంబున నాసీనుండై యుండి సంజయుం గావించి యతనికిట్లనియె *

ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునిం బాండవులయొద్దకుం బంపుట.

గీ॥ పాండునరపాలసుతులుపప్లావ్యమునకు। వచ్చియున్నారు నీవేగి వాసుదేవ। సహితముగ వారిం గని తద్విషాదమేని
భంగి బాయునమ్మైయిం దగంబలుకవలయు * క॥ వినయయ్యమీరువనవా। సాయాసముని స్తరించియభ్యుదయమునన్। డా
యుటవినిముదితాత్ముండనై యుంటిం బుత్తెంచెనన్ను ననుమీ మొదలన్ * అని చెప్పి చుట్లనున్న వారలతో నిట్లనియె * క॥ మఱో
ధనుండు కార్యా। కార్యజ్ఞుండుగామినట్టి కలంకగలిగెంగా। కార్యులుదృఢధైర్యులురణ। ధుర్యులునగు పాండుసుతులు వో
పాన్వితులే * క॥ క్షీరోదకగతి మననును। వారలునుం గలసిబ్రదుకవలవదె నెమ్మిన్। వారిషుమలంబడదగియొడు। వారే

పిన్నభాగ మేలువారలు గారే ✻ గీ ॥ మనలనింక నమ్మరన్నతాత్మ లన్యాయపరులు గర్వులనుచుఁ బాండుసుతులు । కూడి
మనుటకియ్యకొన నేరరైనన ధర్మజుండు గలఁడు తగవు నడుప ✻ వ ॥ అని పలికి వెండియు ✻ మ ॥ మనకీడు దగవచ్చు నేమనము
దుర్మానంబు వాటించితిమొ । ప్పని కార్యంబులు వట్టి వారికి దగం బాలిక గర్వంబులా । డిననకట్టంబగు నల్క నర్జునుఁడు గాం
డీవంబు మోపెట్టి కృష్ణుని సాంగత్యమువై జగత్త్రితయ సంక్షోభంబుగా వింపఁడే ✻ గీ ॥ అలఘు గదఁ బుచ్చికొని భీముఁ డతిర
యమునఁ గురుకుమారులపైఁ దీవ్రకోప మెసఁగ నగఁ యుటాత్మ భావించినఁ గంప మడరు । నిక్క మెవ్వఁ గుమారొత్తినిలు
చువారు ✻ సీ ॥ కవలగ్రజన్ములకంటె నేమిటఁ గీడు ద్రుపదుఁ డల్పుఁడె తత్సుతులు బాహు । గర్వసమగ్రులు గారె వి
రాటుండు నాతని తమ్ములు నాత్మజులును । ననము లేసాత్యకి యలంతులఁ బోయెడువాఁడె వృష్ణికుమారవరుల నేప । లట్టి
యోధుల సోనరవాయి గొండు రేవాండ్యంపు కేకయపతులు నాదిగాఁగ్లైన బంధులు మిత్రులు నగ్గలికలఁ । గొఱతవడియె
డు వారె యండ అనుగెల్వ । నోపినరురు ద్రుసికు నైన నొవ్వరాని ధర్మపుత్రు కోపమునకుఁ దలఁక వలదె ✻ వ ॥ అని పలికిన జ
యదికక్క మొగంబై యెల్లవారును వినసిల్లనియె ✻ గీ ॥ నీవు ధర్మజుపాలికి నెమ్మనరుగు । మతఁడు పేరోలగంబున్నయవస
రమునఁ గాన్పించి తనికి నను జవర్గ బుకుసు । బంధులకు సింపువుట్టంగఁ బలుకుమచట ✻ క ॥ నెయ్యము వాటించి కడుఁ ది
వ్య మెసఁగ నలుకలెల్లఁ దీఱునటుగాఁ గయ్యనునపులఁ పులోనుగ । నయ్యమనందనుఁ డమానునట్టి తెఱఁగుగాన్ ✻ వ ॥

✻ సంజయుండుపప్లావ్యంబుననున్న పాండవుల యొద్దకు వచ్చుట ✻

శాంతిప్రకారంబున నగార్యంబున డిపియొక్కటి యైనను నట యొసఁగూర్చి గమ్ము గథం బెక్కపొన్నని తగిన తెఱంగున వీడ్కొ
లిపినఁ జనసంజయుండు పప్లావ్యంబుఁ జొచ్చి మాధవు నందిరంబునకరిగి యభ్యంతర వినోదంబుల నరసహితుండైయు
న్నయన్నారాయణునకుఁ దనరాక మెఱిగించి పుచ్చి తగఁ బ్రవేశించి భయభక్తి వినయసంభ్రమంబులు మెఱయ వార
లంగాంచి యమ్మహాత్ములిరువురసంభావనంబులు పడసి సంప్రీత చేతస్కుఁడై నాఁడు ధర్మతనయుం డొడ్డోలగంబు
న్నసమయంబున వచ్చి సముచితంబుగా నతనిం గని సాష్టాంగదండ ప్రణామంబుగావించిన నతండుం బ్రియపూర్వకం
బుగా నాదరించి సమీపంబున నునిచి నంగొలిచియుండి యతనికిట్లనియె ✻ గీ ॥ భాగ్యమున నిన్నుఁ గనుఁగొనంబడసి నాము । చూ
డ్కి చరితార్థమయ్యెనస్తోకపుణ్య । ధనుఁడు మీతండ్రి ధృతరాష్ట్ర ధరణినాథుఁ । డింప మీయునికి పని ప్రియమెసక
మెసఁగ ✻ క ॥ అనుజులు నీవును ద్రోవని । యును బుత్రచయంబు నున్న యొగతేసుం । బున తెఱఁగారయఁబుత్తె । చెని
తాంతస్నేహపూర్ణ చేతోవృత్తిన్ ✻ వ ॥ అనిన సూతనందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె ✻ క ॥ ఆరాజు మాదెసం గల । కారుణ్య
ముకతమునను సుఖంబున నిట్లు । న్నారము నినుఁ బుత్తెంచిన । గారవమునె నా మదిని కాసముఁ బొందెన్ ✻ క ॥ అమ్మను జే
శ్వరునకు సే । మమ్మె పుత్రకులు సుఖులె మనుమలు సమ్మో । దమ్మునఁ బెరిగెద రేనగ । రమ్మున జనులకును సుఖపరంపరగల
దే ✻ సీ ॥ ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ద్రోణసుతుండును సుఖమున్నవారె సుశ్లోకుఁడైన । భీష్ముండు గుశలియె పెద్దతనంబి
చ్చియాతని గౌరవులనుసరించి । మెలఁగుదురె బ్రాహ్మణులకు మన్ననగ్గలియుండు నేమేమర్థి నొసఁగినట్టి । వృత్తులు సె
ల్లునె యొత్తోరువోష్ఠలవలనఁ బుట్టమగదా కెలఁకులందుఁ । బుట్టినప్పుడు గాండీవభుజబలంబు । దలఁతురె భీమసేను గదాపి
హార ముగ్గడింతురె కవలు మహోగ్రరిపుల । భూములంతంతకొత్తుటసొగడ బడునె ✻ మ ॥ ఒకనాఁడాతమమునం దటం
బులు మబ్బునా రాటమై నేలరో । త్రికోనంగా బసరంబులన్గెలువఁ గాఁ దెల్లంబుగాఁ జూచి పాం । డుకుమారాలి నుతిం
పకుండదు రెయాటోపంబునన్ ఘోషయా । త్రకు గంధర్వులు వచ్చినప్పటిచరిత్రంబాత్మలం బాయునే ✻ క ॥ వినుము
మనము సుధ్యస్థులు నునియగ్గుడు నెపరిసఁ జయహాయిట ము న్నె । వ్వనికిని మాఁ చముఁ బ్రాణం । బును దగఁ దక్కించ కొనఁగఁ
బోలు నె చెపుమా ✻ క ॥ దుర్యోధనుకింటందను । శౌర్యమునకు ఖడ్గమునకుఁ గలవాఁడై చా । తుర్యంబు మెఱయఁ గర్ణుని । యా
శ్రిత్వము చెల్లుచున్నయదియె నెమ్మిన్ ✻ వ ॥ అనిన విని సంజయుండు సవినయంబుగా నిట్లనుఁ గురురాజు నొద్దనవి నీతులు
నీతిమంతులు సత్త్వసంపన్నులు దురహంకారులు మఱియు వివిధప్రకారులయి వెరసియుండుదురు వారొకళ్లొకళ్లమా
టలం బోయెడు వారుగారు కావున వారి నంతయనఁ బని లేదు నా విన్నపంబు చిత్తగింపుము ✻ క ॥ పొందొందఁగఁ గనలఁ జితినీ ।
పిందుశిశిరమయి నిర్మలహృదయంబున వా । రండఱకును సేమంబట । ముందర లేకున్న నేఁడు మొదలుగఁ గలుగున్ ✻ క ॥

ధృతరాష్ట్రభూపతికిన్ । స్థితకతమున్ జిత్తమొకవిధముగామినుతో । స్థితిమాన్పఁడు నాఁడు వసన । సకృతపిదవంబుట్టియి
పుడు శాంతుండయ్యెన్ * గీ ॥ ఇట్టిచందంబు లెల్లను నీవు పుణ్య । చిత్తవృత్తి మైసైచినఁ జెల్లివచ్చు । నీయజాతశత్రుత్వంబు
నఖిలలోక । విశ్రుతముగాదె ధర్మప్రవీణహృదయ * చ ॥ జగములనెల్లెడన్ మరితసంతనసంబు జయింపఁ గోరిసాల్వ
గంబర మేషిసల్పిన వెలు గుసుహీనులట్టివారికిన్ । దగవుసుటివసత్వరుపదత్తములై చన జీవనంబులెం । తగుమనుమైన
మాత్తు రెపనంపడియాయువు శ్రీయునొల్లరే * ఉ ॥ ఒక్కొక్కచోఁ గడంగి ప్రతియోధులు మార్గోమునప్పుడాత్మల । న్నొక్క
సిమోములంబొడము నెవ్వగతోడ జనంబులిట్టియం । దక్కటభీముఁడైననును యజ్ఞుఁడైననుమాద్రిపుత్రులం । దొక్క
రుఁడైన నీపగఱనుక్కడఁగింపరె యంచు లెల్లెడన్ * క ॥ వారొకయాగ్రహావృత్తిం । గూరియుగ్రంబు సేఁతకుంజాల
రుమ । ర్వారబలులయ్యుఁ బాండుసు । మారులు శాంతాత్ములంద్రు మహిజను లెల్లన్ * క ॥ నలువుర దమ్ములు భవదా । ప్త
లుఁగృష్ణుఁడు వినుచునుండ భూవరనీకేఁ । గొలువున నుపిన్నవింపం । బలుకులుగలవ వధరింపు వరిపాటి మెయిన్ * చ ॥ అన
వుకవీ గెతమ్ములునునా ప్తులుఁ గృష్ణుఁడు వీరెతక్కకొ । ల్వునఁగలయట్టి సర్వజనులున్వినుచుండెదరయ్య నిన్ను నే । మ
నుమనిపంచెఁ జెప్పుమదియంగయు నేర్పడనన్న ధర్మనం । దను గురువంపుపల్కుల విధంబున నమ్మదిలోన నల్కచున్ ॥ గీ ॥
సంజయుండు కృష్ణుసన్నకు వీక్షించి । పవనతనయుఁ బార్థుఁ గవలద్రుపద । తనయు సవినయముగఁ గనుఁగొని ప్రీతిబాంధ
లునత్స్యధరణిపాలుఁ జూచి ॥ వ ॥ సావధానులరై వినుండని పలికి యుధిష్ఠిరు దెసకు మోమొప్ప కేలు నిగిడించి యిట్లనియె
ఉ ॥ శాంతతఁ బొందికార్యము దెసన్ ధృతరాష్ట్రమహీశుఁ డాత్మన । త్యంతము దేటియన్నిటఁ బ్రియంబునఁ బంచె నసప్త
నాకుఁదే । రెంతయు వేడ్కఁ దాన ప్రియమేర్పడఁ జెప్పుచుఁ బన్నఁ బంచెని । ట్లింతఘటించెఁ బొందునను నకీపదనం దెలివ్రెం
దఁగాదగున్ ॥ క ॥ చులుకని కార్యము సేయం । వలఁచుట మీయట్టి సర్వధర్మజ్ఞులు శాం । తులు ననఁ బ్రసిద్ధులగు పె । ద్దలకుం ద
గవగునె యెవ్విధంబునఁ జూడన్ * గీ ॥ మసుఁగుఁ జీకయందు మసిదాఁకినట్లు మీ । సత్కులమునఁ గల్మషంబు కొర । వేంద్రక
తనఁ బొందెనింతయుఁ బాపంగ । నీవనే ర్తుధర్మనిపుణహృదయ ॥ చ ॥ అఖిలజగత్తుయంబున జయాపజయంబులు రెం
డునుం పదిన్ । సుఖములు గానియాపనికిఁ జొత్తురె యుత్తములట్లుగాకయా । నిఖిలసుఖంబు లేమిటికి నీవనివృద్ధజనంబు
బాలురన్ । సఖులను బంధులన్ గురులఁ జ పితయే నిదయాపయోనిధీ * ఉ ॥ పెట్టని కోటనీకుహరిభీముఁడు నగ్జునుఁ డుగ్రకారణం
బునఁ । దొట్టిన మంటలాకొలఁదియోధులె సాత్యకియున్విరాటుఁడుం । జుట్టపుమేరియుగ్రగణ శోభితుఁడీ ద్రుపదుండు ని
న్నుట్టట్టనవచ్చు నేసురలకైననునొల్లవుగాక చిన్నకన్ * వ ॥ మఱియు నొక్కఁడ ॥ ఉ ॥ ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు
ద్రోణసుతుండును గర్ణశల్యులుం । బ్రాణములాసువోధను సపాలివయం గృపనిజానుజన్ముల । క్షీణపరాక్రముల్ సు
తుల జేయులు బాహ్లికసోమదత్తులు । స్థాణుకైన నొండురు వశంబె జయింప వఁగవారి నేరికిన్ ॥ గీ ॥ అధిప యిట్టి మీకు నన్యో
న్యకలహంబు । నాకుఁ జూడ మేలనంగ రాదు । రెండుపక్షములకుఁ బ్రియము హితంబును । నాత్మఁ గోరువారి నడిగి చూడు *
వ ॥ అనిపలికి సూతనందనుండు కొలువుగలయంగనుంగొని ॥ మ ॥ మొక్కెదవాసుదేవునకు మోడ్చెదఁ జేతులు సవ్యసాచి
కిం । దక్కటిమిత్రబాంధవహితప్రియమంత్రివయస్యకోటికిన్ । మ్రుక్కుచు విన్నవించెద సుమాయలుదక్కియనుజ్ఞ
చేయుఁడీ । యక్కరుణాకరుల్ శరణ మేనిదె వేఁడెదఁ గ్రోధశాంతికిన్ * వ ॥ అనుచుం బ్రణామపూర్వకంబుగాఁ
బాండవాగ్రజువదనంబునం జూడ్కి నిక్కపిదే వాయుపశమించుటలెస్స యిమ్మేయికిం గురుపితామహుండును సంతసిల్లునా
తనికనుమతంబైన తెఱఁగు సర్వలోకసమ్మతంబగు విధంబనిన విని ధర్మనందనుండు సంజయునకిట్లనియె * ఉ ॥ నెయ్యము
దప్పనెండొంటినీ చెపినోఁకైనె నామపల్కులం । దియ్యడ సంజయా యనికి నిమ్మెయి సుల్కెడుమాకు వారితోఁ । గయ్యము ద
క్కమస్కతగుకార్యము గాదొకొ పోరెతంబు లే । కయ్యెడ మనర్థసిద్ధి వెడఁగై నను నొల్లక యొంటు సేయునే * క ॥ జనుల
కు నెల్లను బథ్యము । లనఁగా ధర్మానుగతములనఁగాఁ బొగడం । జను పనులు సేయు భీమా । ర్జును లేదుష్కర్మమునకు రోయని
వారల్ ॥ క ॥ మదిసుఖము గోరి మొఖం । బొదవంగల కార్యములకును త్సాహము సే । యుదు రొప్పనితృష్ణంబడి । చదురే
మియు లేనియట్టి జనులాతురులై * గీ ॥ యోగ్యతృష్ణఁ దగిలియు దితంబు కొలఁదిమై । నడుచుచుండువారు జెడిదములకు నం
తసొత్తురెట్లు సంతాపకారులు । కాక పెనుకువలు సుఖంబులగునె ॥ వ ॥ భోగంబులు వలదాయనితలంతురేని * గీ ॥ వస్త్ర

మాల్యానులేపనావసరములను। జతురరథూర్యత్రయంబులసమయములను । నేమువెలిగాఁగమాతండ్రియిచ్చు నెట్లుపు
త్రులనపట్టినమ్మేలపోవ ద్రోచు * వ ॥ అయిననునొకమాటచెప్పెదనమచిత్తుండవై వినుమనియిట్లనియె * క॥ తానైన
నపుడుపవ్రుఁ। డై నీతిపథంబుపిడిచెనకుటపతికి । మ్మైననుజక్కని తెరువునఁ । బూనినడువుడనుచనిపుడుబుద్ధులు సె
ప్పెద * క ॥ ఎదిరిందమయట్టులకా । మదిఁవలఁచినఁబొసఁగుగాకమాకుంగుడుమింపిడిదెమీరు వ్రక్కగొనుఁడని। చదు
రడఁచినమననుపొందుచక్కంబకు నే * వ॥ అనిచూపిచెప్పి వెండియు * ఉ॥ సంపదదక్కయుండఁగనశక్తులనంజనుసమ్మఁబి
ల్చిపూ। జింపనతండు బేలెపతి సెప్పెడు వారలబుద్ధినాఁడుమ । న్నింపఁడెయింక నేలయగునీవడియాసలవచ్చిరి త్తగాఁదిం
పకుమానుమాతనిచరిత్రమునీకునుమాకువింతయే * క ॥ తగుమాటలాడఁబికేయుండగుననికైకొను నెయెన్నఁడైననుగొ
డుకు। న్నాఁటినిగలఁడనియెడు నమ్మికజూచుచునుంతుపవముద్రింగినయెనిక * క ॥ జూదపుసిరియాసపడఁ। గాదనివి
దురుండు సెప్పఁగా నప్పడుక । ర్ణాదులపలుకులువినిపతి । యాదరణము సేయకున్ననంతనతీఱుక * క ॥ ధృతరాష్ట్రుం
డిటఁమీఁదను। సుతులునుశకునియును సూతసూనుండును నే । గతినడిపించిరివారల । మతమయనష్టించుగాక మరలంబకు
నే * క॥ కార్యము తెలియగిట్టదినీ। వార్యచరితమునకుఁ జొచ్చియూడెదునీకా । దుర్యోధనునవినయమని। వార్యంబనియెఱుఁ
గరామినలనూ వెడఁగో * క ॥ చక్రధరు లెక్కగొనఁడువ। రాక్రమునిధియర్జునునకు రాధేయభుజా। విక్రమ మెదుసుగఁ
గొనిన। ర్వక్రముఁ జేసికొను వాఁడు రాజ్యంబెల్లన్ * వ॥ అనిపలికి వెడవెడయలుకపొడమినమఃజియనిట్లనియె * శా॥ చాపా
చార్యుండుభీష్ముఁడుంగృపుండునశ్వత్థామయుంగర్ణుఁడున్ । భూపశ్రేష్ఠుఁడుదారుమున్నెఱుఁగ రేపో రెట్లుకయ్యంబు
లా। శాపాశంబులుచుట్టలావెలుఁగమింజావేఁడిమారొంతురిం। తేపోతమ్ముఁగపధ్వజప్రభలయందీభూతులం జేయవే *
క॥ మునుమమ్ముఁబొగడెపదపడి । యనివారలగెలుచుటరిదియనిసాత్త్వగఁజె । ప్పినమాటకు నేనొడఁబడ । వినుసంజయ
పతుపాతవృత్తివిడువుమీ * స్రగ్ధర ॥ గాండీవజ్యారవంబుత్కటమయి పెలుచం గ్రమ్మినన్ భీముబాహా। దండంబేపారి
శుంభద్గదజడియుచురౌద్రంబుగాఁ ద్రోఁచినన్ వే । ఉండద్వంద్వంబుమాడ్కిందటిమికవలుమాద్యద్గతిందాఁకినంజా। కుం
డంబోకుండఁగౌరవ్యులకుఎశమెబిట్టుక్కమూర్ఛిల్లకుండన్ * కావున * చ ॥ రణముల వారలన్ గెలువరాదనుపల్కుల
టుండఁగనున్నస । ద్గుణుఁడవునీవువచ్చితి ప్రకోపవశమునంబుగఁబల్కితింక సై । రణతగఁ జేయువారమువ గాభవ మొందియు
మున్నువారిదు। ర్గుణములుసైచుటీవు నెఱుకొంతయెఱుంగుదు మింతయేటికిన్ * ఉ ॥ ఇంకనునట్లకాతలఁపు మేమొకకీడు
సపుందోడంగమా। శంకలుడక్క మయ్యకుపిచారముగల్గినయేనిబాంధవం । బంకుర మొత్తమావలననక్కటికంబొలయం
గనుమ్మునే। వంకకుఁబోవనీక గరువంబుజగంబు ప్రశంససేయఁగన్ * క ॥ రండనిపిలువఁబనిచిప్పా। లిండనికొడుకులకుఁ జె
ప్పియుంక్రుప్రస్థం। బొండెనువేఱెయు పట్టణ। మొండెనుమాకిచ్చియనుచుటుచితముగాదే * ఉ॥ నావినిసంజయుండునరనా
థునకిట్లను నెట్టితప్పుయుం। బోవఁగఁ ద్రోచితాలిమియపూనుదుగావుననిన్నిమాటలి । ట్లీపుపినంగనాడియును నేఁదనివోవ
కవిన్నవించెద। న్నీపిభవంబహింసయుననింద్యచరిత్రముగాక యల్పమే * క ॥ పాలీకకౌరవులుదు। ర్నీలతఁ జెడఁదలఁ
చిరేనిచెప్పెదరుధిరా। ఖీలాన్నముకంటెనుగడు। మేలగుభిక్షాన్నమైనమీనడవడికిన్ * వ॥ అదియెట్లంటేని * సీ॥ రాజసూ
యమహాధ్వరంబట్లుసలిపిసద్ద్విజులకుసురలకుఁ దృప్తిఁ జేసి । శాంతియుదాంతియుసకలలోకంబులుపొగడంగ బ్రతికినపు
ణ్యమూర్తి। విట్టినీచరితంబహింసాకళంకితమగు టెంతయొప్పెడునదియుఁగాక । దుర్ణయవృత్తిదుర్ద్యూతంబుపుట్టించి
యింతలుచేసినయట్టివారి। నేలగర్వంబుచెల్లంగనిచ్చిజగము । చేతఁదిట్టులువడునట్లు చేసిపోయి। తేలయడవులరమ్మయిని
డుముగుడిచి। తేలతాల్మియెఘనముగానింతపడితి * క॥ తుదిఁబోయిక్రూరకర్మా। స్పదమగు తెఱఁగునకుఁ దొడఁగిబంధులగు
రులన్। వెదకివధియించుసౌఖ్యం। బదియేటికినార్యనింద్యమస్థిరమరయన్ * గీ ॥ అల్పులకుమ్రింగఁ జేఁదైనహాలహలము।
భంగిఁబొంగెడుకోపంబుమ్రింగి కొనఁగ। నీలగళు నెన్నియెన్నంగఁబొలునట్టి। నీవుసాలినగాకేల నెగడుఁబేరు * చ ॥ అన
పుడుఁబాండురాజతనయాగ్రణిసంజయు మోముఁజూచియి । ట్లనునదియేలనీపలికిపట్టిదధర్మువులట్లయుండిబో । ధనులర
యంగవచ్చుననధర్మములై చెడుఁగొన్నిధర్మవ । ర్తనములుగాకతోఁచుదిధర్మములై చనుఁగొన్నికర్మముల్ * వ ॥ కా
వుననీవునన్నుదూఱఁదలంచితేనినాచేయునది యధర్మంబనినిరూపించి మఱిదూఱుము కోపంబువారింపందగునహింసయు

యుత్తమధర్మంబగునట్లయినను వంశమానకులును లోకకంటకులునగు పాపాత్ములనిర్మూలంబుగాఁ జేయుట ధర్మంబని పె
ద్దలచేతవిందుము ఇదియట్లుండె సంగ్రామంబు రాజులకుధర్మంబవుంగాదని నీవ చెప్పినట్లుగాక యిదికర్తవ్యంబనిమనలశా
సించవాసుదేవుండుగలండు మనకీపితరక్షింబేటికినితండు ధర్మాధర్మవిదులకుఁ దురుండు కార్యాకార్యనిరూపకుండును శిక్షకుం
డు బితానుచితజ్ఞులకుఁ బ్రదర్శకుండితని పంపునఁగాదె యదువృష్ణిభోజాంధకసృంజయకేకయప్రభృతిభూపతి ప్రకరం
బు ప్రశస్తపథంబునం బ్రవర్తిల్లుచున్నయది విశేషించి మాకునితనిబుద్ధియ సమస్తపురుషార్థమ్ములకు మూలంబగుటమా
కునితనివచనంబులవశ్యంబున లంఘనీయంబులనినవిని జనార్దనుండు సంజయునకిట్లనియె * ఉ ॥ పాండుతనూజకోటికి
శుభంబుగఁ గోరుమనెప్పుడుఁ బికే । యుండును బుత్రపౌత్రసహితోజ్జ్వలుఁడై కడుచేటు మేలెయం । చుండుదునట్లు
గానఁ దెలిపెంద్రిందియతండటవీరిఁ దేర్పఁగా । నిండుమనంబుతోఁ బనిచె నిన్నిదికిం బ్రీఁబొందిరా * గీ ॥ నీవునుచిత్తవృత్తి
నెయ్యంబుధర్మంబు । వినయమొప్పఁ దెలిపివీరు శాంతిఁ । బొందునట్టిభంగిఁ బొసఁగఁబలుకుటయును । నాకునసమ్మతంబౌనశ్రైని
పువ * గీ ॥ అఘయిట్టులంతయునుదలఁపంగఁడు । నేనసినట్టులుండెనేనియపుడు । పాండవాగ్రజన్ము పలుకులచందంబు । మా
డసంధిలేనిచొప్పదోఁచె * క ॥ అదియట్టిదసంధానము । తుదనెమ్మియుఁ నెగలునెల్లదుర్యోధనుఁ డున్మదుఁ డుద్ధృతశాస్త్ర
భూపిభు । హృదయంబు తెలియంగఁ గొంతయెఱుఁగుదుముగదా * క ॥ ఆరాజు చేయునెయ్యము । గౌరవమునఁ జెప్పెదీవు
డుతీపులుగా । వీరునమపాలువడయక । నేరిమిమాటలనుదేటనేర్తురె చెపుమా * ఉ ॥ వీరలుపెద్దద్రవ్వకొంకి వెంటనా
డంబడితేటిశాంతులై । క్రౌగకోటి గూడిమనఁగావఁదిఁ గోరుట పెంపుతాల్మియుం । గారుణికత్వముం వగవుగాదెజగం
బునపాలితంద్రిపా । లీఁనిత్తెంపుసేసిపయి నెత్తిన నెత్తిరిగాక ద్రోహమే * క ॥ వినుమపమానమువడియి । ట్లునికిఁబడ
యుసాగడుకం బెనుజ్జ్వలులై మా । రొక్కనినదిలెస్సయట్లై । నువీరికిఁబోలుమేలునాకుంజూడఁగ * వ ॥ సంగ్రామంబు
రాజులకుధర్మంబుగాదని నీవుచెప్పినయని యుధిష్ఠిరుండుగన్న ఉగాఁగదాద్విజాతులకు యజనాదికర్మ కరణపి భాగంబుధ
ర్మశాస్త్రాచార్యులువిధించునప్పుడు రాజులిచ్చువారుగాని వేఁడుకొనువారుగారని చెప్పుటసకలలోకప్రసిద్ధంబుసర్వ
వర్ణాశ్రమధర్మపరిపాలనంబు సేయునట్టి రాజులుతారునిజధర్మంబు వదలుదురేయదియునుంగాక పాడితోడియర్థ
వంబునందమకుఁ గల్గినకలిమియనుభవింపునసత్పథంబున నడచుచుండఁదమ్మోరులన్యాయంబుచేసి నప్పటికిగదాయీ
శస్త్రాస్త్రంబులింద్రాదులనుపెద్దలుగావించిరి నీచెప్పిన ధర్మంబులు కౌరవులకుం జెప్పవలదెవారలుగదామీదెఱు
గకకొఱతనులుక్కులై చెడుతెరువునంబోయెడువారనిపలికిమఱియునిట్లనియె * క ॥ వెట్టనసభలో నేవుర । కట్టైమరన
రాత్రితనముగాఁ గెంతయుఁదా । రెట్టితులువలో ద్రౌపది । నట్టువఁ జీరరోయలుజూడమాడరెయెందుకు * వ ॥ అనవుడుసం
జయుండుదేవానీచిత్తంబుననిడెదినినింతగొనియాడిననుగ్రంబాడుఁ గూడ నేయననవాసుదేవుండిట్లనియె * ఉ ॥ అత్తతీర్థ
ష్మముఖ్యులగునచ్చటివృద్ధజనంబులెల్లనెూ । రెత్తక యూరకుండిరిమహీశ్వరుచిత్తమెఱుంగకున్కిఁదా । నొత్తకవాఁడు
లంగియనోపఁడయక్కట మాన్పఁగన్నది । నొత్తకుఁ గాదు లోకములచిత్తము లెల్లను సంతసింపవే * ఉ ॥ తిట్టులఁబోయి
యకొఱలువు తేఁకువవారలలోనికింతదా । నట్టులునస్సేఁయఁడ దయాకృతిముండలవట్టియాడ్పఁగా । నెట్లునహిం
చెమూవసతి । యేడ్పుతెలుంగున కెట్టులో గ్సేనీ । పట్టునసేమమారయఁగఁబంచుట కెట్టులు నేగ్సేఁగ్రమ్మరక్క * చ ॥
ఇదితగదంచునడ్డపడు నింతకునేరకసభ్యులందఱు । న్మదిమదినున్నయట్టిమొఱమాలినికింపదుఁ దానకాదకో । లోప
పిదానఁ జేసిసభనోచ్చెముదక్కెనఁ బాండునందనుల్ । బ్రతికిరిగాక యయ్యెడరురాచకొమారుల కోర్పునట్టిదే * వ ॥
సంజయావినవేయప్పుడుసభాసదులకుఁ గర్ణశూలంబులగునట్లుగాఁ గర్ణుండు * క ॥ లేరిచటమగలుసీకును । వీరలుఁజూదము
ననోడిపిడచరినిన్నుఁ గా । వారిజలోచనసీపై । గూరిమిగలఁగని వెదకి వెదకికొను మొరుఁ నఁడే * క ॥ ఇరుఁకునది వాఙ్మయమను
శరమైహృదయంబు నాటిచలియించకదుర్భర వేదనఁ జేయంగాఁ । జిరకాలముదచ్చికెన్సచే సెనెుచెప్పుమా * వ ॥ మఱియు
దుశ్శాసనుండు వీరలందఱు గొడ్డువోయినవారలు పౌరుషంబుగలవారని సియిం దెవ్వఁడనియె నతండు చెప్పినట్లు వీరలు
గొడ్డువోయిరిగాక వీరిదెసవారికి నేమిఫలించెవెండియుఁదత్సమయంబునఁ బుట్టినమాట లుగ్గడించునట్టియవిగావునం
ధికార్యంబస్యంతదుష్కాలంబు దీనిఘటియింపం జేయనశక్యంబనితలంచెదనయినను * సీ ॥ పాండవేయులఁ దగఁ బ్రార్థి

చియంపలకక్కటరమేనై ననరుసుదెంచి । కౌరవులకు బుద్ధిగాఁ జెప్పి రాజ్యంబు పాలు జేసినమృత్యుపాశమునకుఁ । దప్పరే
వారలుతగవును నేర్పను నామీఁదనిలుపుటనాకుఁగీడె । నన్నుమన్నింతురన్యాయంబు సోరనినామాటకు వారోడఁబా
టు లేక । యుండ్రుదురు కేరడములాడుచుండి రేని । గదిసిపాండవబాణాగ్ని గాదును వ్వే । తమ్ము దమలోభమను చిచ్చుదరి
కొనలఁగ । దెగిన వారయిపోదురింతియుతలంప * వ॥ అనిపలికి వెండియు నిట్లనియె * గీ॥ రోషమయమహాతరువుసుయోధనుఁడు
రు । స్కంధమందులోనఁగర్ణుఁడలరుఁ । గొమ్మ సౌబలుండుగుసుమఫలంబుదు । శ్శాసనుండుమూలశక్తితంత్రి * గీ॥ ధర్మజుం
డుధర్మతరువర్జునుఁడుఘను । స్కంధమనిలసుతుఁడు శాఖకవలు । పుష్పఫలము లేనభూసురులును వేద । ములుఁదదీయమై
నమూలచయము * క॥ ఈ రెంటియందునరసియ । సారంబివిగాఢసారసహితంబివినా । నేరవలయునదియనుగా । కేరా
పంబయ్యె నేమియీ నేమిటికిఁ * మ॥ ధృతరాష్ట్రుండునుబుత్రులున్వనముకుంతీనందనుల్ సింహముల్ । మతిసూహిం
పనసహ్యమైనవనమున్నద్దింతు రెందున్వనా । వృతవృత్తంబులుగానిసింహములకున్వేగంబచేటౌండుగా । సతతంబొం
దుటగార్యమీయుభయమున్సంతుష్టిమైనున్కికిఁ * క॥ పరిచారకులై యుండుదు । రరివర్గవ్యతికరమునకగ్గుదురువీ
రిఁ । సరిదనకొడుకుల మెలపిన । తెరువున మెలఁగింపఁదగదెధృతరాష్ట్రునకుఁ * క॥ పనిపనికై వచ్చెదఁ । దానెప్పినమే
లుగాకదప్పఁదలఁచినఁ । దాననెగడెదమేము । మ్మానవనాథునకుఁ జెప్పుమామాతమెల్లన్ * వ॥ అనినవినిసంజయుండుధ
ర్మతనయుంగనుంగొని యట్లైనను గడులెస్సగదా దేవా నావచ్చినకార్యంబు సఫలంబయ్యెఁబనివినియెదనని వాసుదేవున
కునట్లువిన్నవించి భీమార్జున నకులసహదేవసాత్యకిఁ విరాటద్రుపదులవీక్షించిమీయందఱచేత ననుజ్ఞాతుండనుగదాపోయి
వచ్చెదనాయాడినమాటలయందేమియుఁదగనియట్టివి లేవుగదా యనుటయుఁబాండవాగ్రజుండతనికిట్లనియె * గీ॥ పో
యివత్తుగాకయీయన్నియందఱు । వినఁగనాడితివుచిశదభంగి । నొక్కమాటయైననుచితంబుగానిది । గలదె యిట్లనంగ
వలయునెట్లు * క॥ ఎఱున్నరూపువలుకఁగఁ । దుదిఁగటకటఁబడవునీవుదుర్ణయమును బె । ట్టిదమును బెందునునగుపలు । కొ
దవదునీనాలుకకునరోన్నతయెపుడుఁ * క॥ నీవొండెవిదురుఁడొండెను । గావలయుంగాకయిట్టికార్యంబులకుఁ । రా
వేఱకలరెతగవా । రీవినయము నేర్పఁగలదెయితరులకెందుఁ * చ॥ అరిగినయప్డుపెద్దలగునందలివిప్రులనెల్లఁగాంచి
యా । దరమున వారి సేమము చితంబుగనారసి వెండిగానృపమీ । గురునిబితామహుంగృపునిఁగూర్తుకు వారలునాకునాన
మ । స్కరణముగాఁగవారికధికప్రియభక్తినమస్కరింపుమీ * సీ॥ మాతండ్రిగని నేను బ్రీతిమెుక్కటగాఁగదండప్రణా
మంబుదగనెనర్పు । దుర్వృత్తిబొరయునాదుర్యోధనునిసేమమడిగితినని చెప్పుమతనితమ్ముఁ । డగుటకుఁదగియెడునాడు
స్సేనునికుశలమారయుముతక్కనుగుమార । వర్గంబునెల్లనువనితాజనంబులను చితంబుమైసుఖమునిక్కయడుగు । విదురుశ
ల్యుఁగాంచివినయంబుదోఁపంగ । నాడు ద్రోణతనయునక్కచేర్చి । కొంటిననుము బాహ్లికునిసోమదత్తుభూరిశ్రవసునఁ
దలఁచిప్రియము నెఱపు * వ॥ మఱియుగుణవృద్ధులువయోవృద్ధులునగుభూపతులును గృతవర్మనుగర్ణశకునిసైంధవప్ర
భృతులును దక్కటిరాజలోకంబునుగయ్యంబునకుఁదోడువచ్చిన సకలదేశాధీశులనుంగని యెవ్వరితోడనెవ్విధంబునం
బ్రణామవినయ బాంధవమైత్రివాత్సల్యంబులగు నయ్యైప్రకారంబుల మద్వచనంబులుగాఁబలికి యుచితంబు మెయి
నుపచరింపుము * క॥ దాసీదాసజనములకు । దాసీనముగాక యుండఁదడయకయేమి । త్రాసంగమొందిశత్రుని । రాసం
బొనరించితమ్ము నరసెదననుమీ * క॥ పోయిన మొగము ననచ్చటఁ । జేయు తెఱంగెల్లనీకుఁజెప్పితిఁబిదపన్ । మాయయ్యపె
ద్దకొలువున । చాఱొడకయిట్లనంగవలయుంజుమ్మీ * చ॥ అనఘభవద్బలంబునయాపదయించుకలేకపాండునం । ద
నులునిజాప్తబంధుసహితంబుసుఖస్థితినున్నవారుత । జ్జనకునిరాజ్యపీఠముననమ్మదమొందఁగనిల్పిశైశవం । బునప్ర
ఘత్వమిచ్చితగఁబ్రోచితివారలవిశ్రుతంబుగన్ * ఉ॥ ఇప్పుడుపేతుచేసికృపయేమియులేకవిహీనవృత్తివా । రొప్పనిఁ
బొందఁజూచుటిదియొప్పునెయింతనెనంతసింపరా । దెప్పుడునంతకంతకటకెక్కుడుగోరినఁజాలకుండదే । యొప్పదెకూ
ఁమునిక్కమనకొప్పనివారలయుక్కదక్కఁగన్ * వ॥ అనితదవసరంబునంబితామహుతోనిట్లనుము * చ॥ అడఁగఁగనీకశంతను
నియన్వయమున్ గలిగించితీవయి । వ్వడుదగనీమతంబుననపొందొడఁగూడఁగఁజేర్చిపౌత్రులన్ । నడికినధర్మవృత్తికినిజా
యనసంబొలఁగించిమన్నినం । బుఁఘమిజనంబురాజులునభూసురులున్నినుఁబ్రస్తుతింపరే. అని వెండియు * క॥ ఇంతలువుట్టి

నచోటను। శంతనునందనయహింసాశాంతిపరుండై। కౌంతేయాగ్రజుండాలము। సొంతఁబోనెల్లఁడనుముబుధులియ్యకొనఁగ * సీ॥ ఆసమయంబుననచ్చటి వారెల్లనినునట్లుగాసుయోధనునితోడ। బాహుబలాఢ్యులబలవిహీనుల క్రియవెడలంగఁజేసిన వెఱ్ఱితనము। నత్యంతచిరకాలమడవులఁగొండలబాధలఁబెట్టినపరుసదనము। సభలోననట్లు పాంచాలరాజాత్మజందలపట్టియీడ్చినతులువతనము। ధర్మపుత్రుండు సయిరించెఁదథ్యమీవు। గురుకుమారులననిమ్రింగికొనకుమొరుల। సౌమ్యునకు నాసపడఁదగదిమున్నారి। పాలువారలతోఁగూడి బ్రతుకుమనుము * వ॥ ఏముగలహంబొల్లకపొందుగోరుటతమకుమేలుతనమనంబున దరికొన్నతృష్ణానలం బాప్పనోరులబ్ధంబుసొరమిం జేసియేనబుద్ధి సెప్పవలసెఁ దనయుద్ధంగలమోహవీడు లెయ్యెడలలేమి తెల్లంబయిననుమాకుఁదోడుధర్మంబుగలదదియునుంగాక యఖిలలోకసేవితుండైన కృష్ణుండు పెనుప్రాపుగావునఁదమకునమ్ము గెలువఁగొలఁదిగాదది యట్లుండె నేను భీమసేనాదులకుం దమకుంబెద్దవాఁడనగుట వీరువారనుమదీయ ప్రార్థనాభంగంబుసేయక నాదగు శాంతియుదాంతియుఁ జెల్లించిననన్నలజడిపెట్టకపోరితంబుడిగి తమతమధనంబులుగుడిచి సుఖంబుండుటమనపెద్దలకుండకొటిబుద్ధిమంతులకును సంతోషంబగుఁబెద్దయీనోపఁడయ్యెనేని కుశస్థలంబునువృకస్థలంబును వాసంతియువారణావతంబునింద్రప్రస్థంబునఁజాలుఁగాదేని మఱియు నెందేనియునొక్కటియగునట్లుగాఁదనతోఁబుట్టువులమేవురకునిలువ తావులయిదిచ్చినసర్వశాంతియగునట్లయిననంపలి బంధుమిత్రసహాయజనంబులుగలసినవ్వుచుం దెగడుచునునికి మనమనంబులకుఁబ్రియంబు సేయుఁగురుపాంచాలయాదవమాత్స్యులుపరస్పరప్రీతిసంపాదకత్వసంపన్నులై బ్రదుకుటనాకుఁగోరిక యింతయునమ్మహాపురుషునకుం దెలియం జెప్పుమనినసంజయుండు దేవా నీయాడినమార్గంబంతయు నడిపెద మీతండ్రి నీకును దమ్ములకును వాసుదేవునకు నెట్లు ప్రియంబట్లు సేయువాఁడుగాక యనుచుం బ్రణామంబుచేసినసంజయునకుధనంజయుండిట్లనియె * క॥ బాలసఖుండవునాకును। నీలెస్సదనంబు నేమునీకువిడిచితిమి। శ్శీలురమగుటయుశైశవ। లీలమొదలుగాఁగమునుదెలియదె నీకున్ * మ॥ బలమత్తాకృతియైనభీముఁడనుశుంభత్కుంభిసంరంభము। న్నిలిపెన్నాఁడునునంకుశంబయి తుదిన్నేఁడుంసముద్రేకము। న్మలఁగంజేయునజాతశత్రునికృపామాహాత్మ్యంబుచాలంగ వా। రలకేలానయవిక్రమోచితవిచారక్లేశముల్ సంజయా * వ॥ అనిపలికిధర్మతనయానుమతంబునసంజయునకుసపరివారంబుగా సముచితప్రకారంబున మజ్జనభోజనంబులొనరించి మాల్యానులేపనాద్యుపచారంబులాచరించి మణిభూషణచిత్రాంబరంబులొసంగి వీడుకొల్పిన నతండును బాండవులను వాసుదేవునివీడ్కొని చనియెనని చెప్పిన * క॥ వినియత్యంతకుతూహల। మునఁబొదలుచుసంజయుండును న్నెచ్చటికిం జనియెను నెవ్వరితో నే। మనియెను వినవలతు మునీ జనాధిపచెపుమా * అనియడిగిన * ఉ॥ భూరికృపానుషంగమునిపుంగవచిత్తసరోజభృంగసం। సారదవప్రవర్ష సురసంస్తుతదివ్యగుణప్రకర్షదో। స్సారనిరస్తదైత్యశమశాలిఘనస్థితినిత్యలోకని। స్తారకశీలనిర్వృతిపిశాలనిరంజనపాపభంజనా * క॥ శ్రుతిమౌళిరత్నమూర్తీ। శతధృతిముఖపద్మషండసౌరభకీర్తీ। రతిపతిపితాహితార్తీ। సతతసమాచరితభక్తజనసంగార్తీ * మాలిని॥ సదయవిమలదృష్టీ సంశ్రితక్షీరవృష్టీ। హృదయకమలవాసా హేయమాయానిరాసా। విదితనిఖిలభూతీశ్వరశ్రౌర్ధ్వహేతీ। సదసదుపరిధాత్మాసంభృతానందవర్త్మా॥........*

గద్య * ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కన
సోమయాజి ప్రణీతంబైనయుద్యోగపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతము - ఉద్యోగపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీవిస్తారకరణకరుణా వేశోదారశశ్వదమలాకారా। భావవికారవిదూరశు। భావహనామప్రకారహారిహరనాథా * వ॥ దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె నివ్విధంబున వీడ్కొని సూతనందనుండు పవనజవంబులగు తురంగం

బుల బూన్చినయరదంబు నెక్కి తడిమికొని ప్రొద్దు గ్రుంకునంతకుం గరిసొచ్చి నగరికరిగి యంతర్గపురంబున నున్నధృ
తరాష్ట్రునకుం దన రాక యెఱింగించి పుచ్చి యాతనిం గాంచి యమగుల కెఱిగిన నమ్మహీవరుండును నత్యాదరంబున నెత్తి
సమీపంబున నిలిపినం గొలిచియుండి చేతులు మోడ్చి యిట్లనియె * ఉ॥ దేవర పంపునం జని యుధిష్ఠిరునిం గని వచ్చినాఁడ నా।
భూవిభుఁ డప్రమేయగుణపూజ్యుఁడు నీకు నమస్కరించె నం।భావన చేసె నాకిచటి బంధుల నెల్లఁ దలంచె మీ సుఖ।శ్రీవిభవం
బులుఁ జుతుల సేమము నన్నడిగెం బ్రసన్నుఁడై * గీ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను నయ్య జాత। శత్రునకు సేమమే యె
నుజన్ములెల్ల।సుఖులె బంధులుఁ దనయులు సఖులు మంత్రి।వరులు సంప్రీతి మెఱయుచున్నవారె యచట * వ॥ అనిన సంజయుండి
ట్లనియె * క॥ వారెల్లను భవదీయ।స్ఫారబలము గారణముగ సౌఖ్యంబునను।న్నారమ్మనిపలుకు మురునిజ।మారయఁ గాన
ట్లు కాదె యది జననాథా * క॥ ధర్మజునకు భోగంబులు। ధర్మువులట్టింపు గావు ధర్మంబులపై।నిర్మలబుద్ధి వహింపఁగ।గూర్మి
కడుం గలఁడతం డఖిలవంశసిధీ * ఉ॥ మానుషశక్తి యొల్లఁడు సమంచితదైవమయాదియుం దుపీ।పైనయతండు పుణ్య
మును బాపముఁ బెట్టినవాఁడు నీవు నీ। సూనుప వశంబె కాని యొకచొప్పదలంపవు కర్ణసౌబలా। ధీనము కార్యనిశ్చయము
తెల్ల మునీ మతమొప్పదేమియుఁ * గీ॥ ఆలుబిడ్డలేనియట్టి త్రిమ్మరియగు।కొయ్య గాఁ దూడుకుదుటఁ బెట్టి।కుడుచు వారలిట్టి
క్రొవ్విదంబులు సేయఁ।జొచ్చ టిచ్చ గించి చూతురయ్య * చ॥ కొడుకులఁ గాన రేన్నృపులకుం దితతేజుల నెందు నెమ్మెయిం।
జెడు తెరవైన చోఁ దగవు సెప్పక యొప్పఁ గించి చూతురే। పుడమి జనంబులెల్లనిను బ్రువ్వఁగఁ దిట్టఁగ వించును క్కనో।చ్చె
డు మది యెప్పుడుం జెవులు చీములు గట్టెడు కౌరవేశ్వరా * చ॥ చలమున దుస్ససేనుఁడును సౌబలుఁడున్ని మ్ముఁబట్టి యార్ప
బో।న్మల క్రియ నాడుచుండు మురుమానక నీవును యోధనుండువా। రలసి యొక్కప్డు పాండుసుతులాగ్రహవృత్తిఁ జొచ్చి
రేని నీ।చలము బలంబునుం గులముఁ జక్కఁగఁ జేయరె యొక్క వ్రేల్మిడిన్ * క॥ వినుము యుధిష్ఠిరు సైరణ।మన వారలు వెఱపు
గా మర్థింతురు డీ।కొనఁ గంద రేకొండఁ। గనియోట మి వెట్టినట్లు కౌరవనాథా * క॥ అనుజులకు నడ్డపడియే।మిని జేయఁ
గలేమిఁ జూచి మెచ్చితిగాకి।పును సాధు రేఁగె నేని।న్వినుతలపాలమున నకాసినిలు వదుసుమీ * చ॥ అనయము పుట్టెజూదము
నయప్పుడె యెంతయుం జిచ్చు వెట్టికా। ల్చినయది నీయుపేక్షయ వశీకృతచిత్తుఁడు ధర్మసూతి మే। తనిపుని యెల్లవారలు నధ
ర్మము నీపయిఁ బెట్టునంతను।న్వినఁ డును గానఁ డుంబిద పనీకుము నాకు మురల్ప వచ్చునే * చ॥ అశయమునొచ్చు చున్నయవి
యంగములెల్లను వేగ వచ్చుట। న్మనము వశంబు గాదు జననాయక ప్రొద్దును బోయె నిప్పుడే। బనివినియెల్లి పుత్త్రులును బం
ధులు నాప్తులు నీవు నేర్పడ। న్వినమన కార్యమంతయు సవిస్తరతం దగ విన్నవించెదన్ * గీ॥ అనిన నట్లకాక యని సంజయుని
వీడు।కొలిపి కొంత ప్రొద్దు సరుబిభుఁడు। కార్యచింతమునిఁగి కంచుకునొక్కరుఁ। బిలిచి వేగ విదురుఁ బిలువుమనియె * వ॥
వాఁడును సత్వరంబుగాఁ జనియతనిం దోడ్తెచ్చి కానుపించిన నమ్మహీవరుండత్యాదరంబున విదురుం దన యొద్దనునిచి
కొని యతనికిట్లనియె * గీ॥ పాండురాజసుతుల పాలికిఁ జనియిపు।సంజయుండు వచ్చి సమ్ముఖమున।నన్నుఁ జాలదూఱి నాకు
రేపచ్చటి।పనులు చెప్పువాఁడ ననుచుఁ జనియె * క॥ అప్పటినుండియు నెవ్వగ। గప్పికొనినఁ జిత్తవృత్తి కలఁగెడు మేనున్।
నిప్పులఁ బొరలిన యట్లయి।చొప్పడదించుకయు నిద్ర శుద్ధవిచారా * వ॥ అనిన విదురుండిట్లనియె * క॥ బలవంతుఁ డుపైనెత్తిన।
బలహీనుఁడు ధనము గోలుపడిన యతఁడు మ్రుచ్చిలి వ్రేఁగునతఁడుఁ గామాతుల చిత్తుఁడు నిద్ర లేకపొందుదు రధిపా * క॥ ఇ
క్కొఱు అగాముల లోపల।నొక్కటి నీ చిత్తవృత్తి నొదవెనొ యొరుసో। మ్మొక్కటి గుడువఁ దలంచితొ।నిక్కముగ తమేని చె
పుమ నిద్ర చెడుటకున్ * గీ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను నతనితోడ। ధర్మసుతు మాట చొప్పెవ్విధం బొయెఱుఁగ।కునికిఁ జే
సి చింతిల్లితి నొప్పుదీవు। తెలియఁ జెప్పి నాయలమట మలుగఁ జేయు * చ॥ అనవుడు నిట్లను న్విదురుఁడక్కట ధర్మసుతుండు
బాంధవుం। డును జెలికాఁడు నుం దగు శుభంబు డును బ్రగ్గడయున్ గురుండు గాఁ। డెన్నపవరేణ్య నీకుఁ బ్రకటీకృతసత్యుఁడు
శాంతమూర్తి స। ద్వినయవివేకశీలములవిశ్రుతుఁడాతఁడు గీడువల్కునే * గీ॥ నీవు గొడుకువారి నెఱి లేక పఱిచితి।ర
దియ చాలు నుచికమైన పాలు। పంచియుండు పిల్లి పట్టినయట్టి వు। చేసియున్న నేల చెల్లనేర్చు * వ॥ మీరు శకుని కర్ణదుశ్శా
సనుల మీఁద రాజ్యభారంబు పెట్టికొని యుండు టది తుదముట్ట నేరదదియట్లుండని * క॥ తమఁ దారెఱుఁగుట వేగపు। ద
మిదాలిమ విడువుగలుగుట యు లేని ప్రభు। త్వము గల దెవ్వారియందీ। నుమానుషములొక్కఁడు పట్టి చూడఁగ లమే * వ॥

యుధిష్ఠిరుండు నీవుం గన్నతండ్రి వనితగవు నమ్మి చాల సైరించియున్నవాఁడది నీవ యెఱుంగుదనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె * గీ॥ సంజయుని చేతఁ గార్యంబు చందమెల్ల । నెఱిఁగి మనకెద్ది సేయంగ దెఱఁగుదానిఁ । బనిచి చేయింపుమిప్పుడు నా మనము దల్లడిలుట హితభాషణంబుల డిందుపఱుపు * వ॥ నీవు ధర్మాధర్మవిదుండవు నయానయజ్ఞుండవు నాకుం బ్రజాగరంబొనర్చుచున్న సంతాపం బుపశమించునట్లుగా భవద్వచనామృతంబు వెలిగొల్పుమనిన విదురుం డిట్లనియె * క॥ జనులకు నోడఁబాటు గుణవిధి । మనసునఁ జుచు లోకనింద్యములను డుగు చుమి । ఱిన యొకనికలిమి పలుకక । మనుజులతోఁ బొండిసొసఁగి మనటొప్పునృపా * క॥ కోపమును బ్బును గర్వము । నాపోవని యునికియును దురభిమానమునిఁ । ర్వ్యాపపారత్వము ననునివి । కాపురుషగుణంబులండ్రు కౌరవనాథా * క॥ పలినవానిని దైవము । వాలినిబంధులను సముచితారాధనసం । శీలతఁ బ్రీతులఁ జేయని । పాలసుఁడా ఫలములాసపడుమనుజేంద్రా * క॥ నెమ్మి గలవారి నెల్లరు । తమ్మెల్లని వారి వెనుకఁ గలుమరథిక । త్వమ్మె ఱిఁగి మెఱిఁగి తొడరుదు । రిమ్మె ఱుఁగనియట్టివారలిభపురనాథా * క॥ ధనమును విద్యయు వంశంబును దుర్మదులకు మదంబుఁ బొనరించును సజ్జనులైనవారికడఁకువ । యును వినయమునిఁ యెచ్చునుర్వీనాథా * క॥ అరిదివిలు కానియుజ్జ్వల । శరమొక్కనినొంచుతప్పి చనినఁ జనునే । ర్వరిష్ఠునైన వానినీతి । స్ఫురణము పగరాజునతని భూమియుఁ జెఱుచున్ * గీ॥ ఒకటి గొని రెంటి నిశ్చలయుక్తిఁ జేర్చి । మూఁటి నాల్గింటఁ గడు వశ్యములుగఁ జేసి । యేనిటిఁ గెల్చియాఱింటి నెఱిఁగి యేడు । విడిచి వర్తించువాఁడు వివేకధనుఁడు * క॥ పినమధురాహారంబులు । గొనటయుఁ బెక్కండ్రు నిద్రగూరిన యెడ మే । ల్కనియునికియుఁ గార్యాలో । చనము దెరువు నడుచుటయును జనదొక్కనికిన్ * క॥ నడవడియును మున్నిటం । గడవం బెట్టంగ నోడకరణిం దగి తా । నొడఁ గూడు నననసత్యము । గడదినగుణమింక నొండు గలదే యరయన్ * క॥ క్షమియించు వారిఁ గనిచా । లమి వెట్టుదు రైననుండలం పననూన । క్షమయకడు మెఱయుతొడవు । త్తమరూపము గూరువారు దాల్తురు దానిన్ * క॥ పురుషుఁడు రెండు దెఱంగుల । ధరనుత్తముఁడనఁగ బరఁగుఁ దా నెయ్యెడలం । బరుసములు వలుకనికిన్ । దురితంబులు వేరయు పనులు దొఱఁగుట వలనన్ * గీ॥ చెల్లియుండియు నయిన యిరణ సేయునతఁడుఁ । బేదవడియును నర్థికిఁ బ్రియము తోడఁ । దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునతండుఁ బుణ్య । పురుషులని చెప్పి రార్యులు కురువరేణ్య * గీ॥ పాడిదప్పకుండఁ బడసిన యర్థము । పాత్రములకు నీగి పాత్రములకుఁ । బెట్టను నికీయనంగ నెట్టన రెండువి । ధములఁ గీడు దొడరు ధరణీనాథా * గీ॥ వేఁదిజూదంబు పానంబు వేఁటపలుకు । ప్రల్లదంబును దండంబుఁ బరుసవనము । సొమ్ము నిప్రయోజనముగ వమ్ముసేఁత । యనెడు సప్తవ్యసనములఁ జనదు తగుల * గీ॥ తగినవేషంబు తనుఁ దాన పొగడుకొనమి । నొచ్చియును గీడు వలుకమి యిచ్చువగవ । కునికి తన కెంతనడువక యున్నఁ బథము । దప్పకుండుట నడవడి కొప్పఁ జేయు * క॥ చెలిమియు సంభాషణమును । బలిమి వివాదంబు ద్రోపుఁ బాడియుఁ దమయం । తలవారితోన తగునది । కులహీనుల తోడ నైనఁ గొఱగాదధిపా * గీ॥ కొంచమైననుదగఁ బంచికొను వమేలు । పనుల యెడ దుఃఖనోర్చియల్పంబు సుఖము । ననుభవించుట హితము శత్రునకునైన । నిచ్చుటయ లెస్స యడిగిన యెడ నృపాల * క॥ తనలోకము గొనియాడఁగ । విని యుబ్బఁడు సజ్జనుండు వెండియు గఁడుమే । లూనరించుఁ గీడొకించుక । యును దన దెసఁ దోఁపనీక యుడుగుచువచ్చున్ * వ॥ ఇట్టిచందంబులు ధర్మనందనునికిం గలవని పలికి విదురుండది ప్రసంగంబుగాఁ బాండవులఁ బ్రశంసించి నీవు వారలం బెనిచి మానుసులం జేసి రక్షించి యిప్పుడు పేక్షించి వారలు వెలినుండ నూరకుండందగునే తగు పాలిచ్చి వారి రావించి నీకొడుకులతోడ వారింగాన డుపుటయుచితంబు మీరును వారునొక్కటియైయున్న దేవతలకైనం దేఱిచూడరాదనిన న మ్మాటలు వెడవెడ యూఁకొని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె * గీ॥ హితము కర్తవ్యమును దగ నెఱుఁగు దీవు । ధర్మసుతుచందనుః సువిదితంబు నీకు । నట్లుగావున నెఱిఁగింపు మఖిలకార్య । జాతమును జిత్తతాపోపశమముగాఁగ * క॥ అనుడు విదురుఁ డాతనికిట్లను నిమ్మెయి నన్నొత్తియడిగినఁ జెప్పం । జనునున్నరూపు సెప్పెద । వినుమవధానంబుతోడ విమలవిచారా * ఉ॥ డకెక్కను రాజ్యమంచు నకటా యిటు తమ్ముని భాగమీకనీ । వెక్కటి మ్రింగఁ జూచెదవి యెట్లు ఱుగన్ విను మీను లోలతన్ । గ్రక్కన నామిషంబు చవిగాలము మ్రింగిన చాడ్పుచూవె యి । ట్లుక్కవుఁడైననీకొడుకు లిన్నిటులాడఁగూడునే * క॥ ఆవినిని రుత్తరుండయి । మనుజేంద్రుఁ డుకొంత సేపు మాన్పడి తలఁపు । ల్పెనఁగొనని ద్రాహానిం । దసువలయఁగ విదురుతోడఁ

దానిట్లనియెఁ * క॥ ఇంతదాఁక నీదు పలుకుల । డెందము తాపంబు గొంతడిందు పడియెనా । కుందగ నయానయంబుల । చందం
బులు చెప్పు మంతఁ సౌజన్యనిధీ * వ॥ అనిన విని విదురుండిట్లనియె * గీ॥ కమియఁ బండకుండఁ గాయఁ గోసిన చవి । చేటు గాక వి
త్తు చేటు గలుగుఁ । బక్వమగుడుఁ గోయ ఫలమిచ్చుఁ జెడదు బీ । జంబు కార్యసిద్ధి చందమిట్లు * గీ॥ మాలకరి పుష్పములు గోయు
మాడ్కిఁ దేటి । పువ్వుఁ దేనియఁ గ్రోలు లేశపోల్కి నెమరు । గందకుండఁ గొనునది కార్యఫలము । బొగ్గులకు బోలె మొదలం
టఁ బొడువఁ జనదు * క॥ వరుల ధనమున కవిద్యా । పరిణతికిం దేజమునకు బలమున కమనం । బెరియఁగ నసహ్యపడున । న్నరుఁ
డు దెవులు లేని వేదన బడు నధిపా * క॥ ఎదిరికి హితమును బ్రియమును । మదికిం పున గాఁగఁ బలుకు మాటల దిక్కై । యొక వి
నను లెస్సయటు గా । కవియదియన కూరకునికి యొంతయు నొప్పున్ * క॥ చెలిమియుఁ బగయును దెలివియుఁ । గలఁకయు ధర్మం
బుఁ బాపగతియును బెంపుం । జులువతనంబును వచ్చును । బలుకు బడిన కానఁ బొసఁగఁ బలుకఁగ వలయున్ * క॥ బెడిదము గ
గ త్తిగొడ్డలి । పొడువఁ దెగిన మ్రానఁ జిగురు పొడము పలుకులం । జెడఁ మనిసిన కార్యంబుని । గుడ నేరదు పిదప నెట్టుఁ గురువంశ
నిధీ * క॥ తనువున విరిగిన యమ్ములు । ననువునఁ బుచ్చంగ వచ్చు నతినిష్ఠురతన్ । మనమున నాటిన మాటలు । విను మెన్నియు
పాయములను వెడలునె యధిపా * ఉ॥ అక్కట ధర్మనందనుని యాస్యమునం దొకనాఁడుఁ గీడు పల్కక్కట్టి లేదు నీకొడుకు
లొండొరు మీఁది నికృష్ట వాక్యము । ల్పెక్కులు పెక్కుభంగులను బ్రేలుచునుండఁగ నీవు దానికిన్ । మ్రొక్కక వించునుండెదను
రూప మె నీకిది కౌరవేశ్వరా * గీ॥ చేటుకాలమైనఁ జెట్ట మాటలు నెఱి । గాని తెరువు వట్టి కర్జములును । దగవులట్ల తోఁచుఁ ద
గయె కునవియ వి । నీతులని వానను నిశ్చయించు * వ॥ నీ బుద్ధి పాండవులతోడి విరోధంబు నెమరలంబడమి పాపంబింతియె
కాక యేమి సేయుదము మన కులంబున దేజోధైర్యధార్మికత్వాది గుణంబుల గరిష్ఠుండైన యుధిష్ఠిరుండు నీ సిరికి వెలియై
యట్లుండుట తగవగునే నీ పెద్దతనంబుఁ జూచి సైరణవాటించి యున్న వాఁడనిన విదురుదిక్కు మొగంబై ధృతరాష్ట్రుండు నీ
చెప్పిన నీతి వాక్యంబుల నామనంబు తనివోవదింకను జెప్పు మనవుడు నతండు వెండియు నిట్లనియె * గీ॥ సకల పుణ్యకర్మచయ
మును నొక దెస । విను ము పాడి దప్పకునికి యొక్క । వలను దీని శ్రుతులు తెలిపెడు నెడఁ బాడి । కలిమియంద పెద్ద గాను పించు * గీ॥
పాడి గలిగిన నిహలోక ఫలము లెల్లఁ । జేకుటయ కాదు కీర్తియుఁ జెందుఁ బురుషు । ధరణిఁ బరఁగుఁ బాగత్తయెందాక నంత ।
కాలమును బుణ్యలోకంబు గల్గు నండ్రు * వ॥ తొల్లి ప్రహ్లాదుండు దైత్యజాతిసంభవుం డయ్యును దనకొడుకు విరోచ
నుండును నంగిరసుండను విప్రు కొడుకు సుధన్వుండును దమతమ ప్రాణంబు లొడ్డగా నొడ్డియొక్క ధర్మసందేహంబున
కుఁ బన్నిదంబు సటిచి తన్నడిగిన నితండు కొడుకితండు లాఁతియని తలంపక మధ్యస్థుండై సుధన్వు గెలిపించి యతని చేత నిజ
తనయుని జీవితంబు దానంబుగాఁ గొని వాని బ్రతికించెం గావున నీవు ధర్మంబు విడువక యధర్మోపహతులైన నీ కొడు
కులవలని పక్షపాతంబు విడిచి తెఱంగు సేయుము వారును వీరును నాపద లేక బ్రదుకుదురు నీవు శోకంబు పాలుగాక తక్కు
దువని చెప్పి వెండియును * క॥ పాపంబులు కర్జములని । యేపునఁ జేయంగ నవియు నింపగు ధర్మ । వ్యాపారంబులు గార్య
ము లై పరిణతిఁ బొందె నేసినట్టుల చెల్లున్ * చ॥ అది సభయే ప్రియం బెసఁగ నార్యులు నిల్వరయేని నార్యులే । మది దలఁపం
గ వారలు సమంచిత ధర్మము పల్కరేనిన । ట్టిదియు నుధర్మ్మ వేతగ ఘటించిన నిక్కము లేని దేని దా । బదిలపు నిక్క మే యొక
నెపంబిడఁ జొప్పగు నే సభూవరా * ఉ॥ నీతిపథంబునన్ బ్రదుక నేర్చుటయుత్తమభంగి శౌర్యపం । జాతము లై కరంబమరు
సంపదలొందుట మధ్యవృత్తియ । స్ఫీతములైన భారవహ జీవనముల్ దలఁపంగ నష్టముల్ । నీతికి బాహ్యులైన ధరణీవర మెత్త
రె వారి నుత్తముల్ * గీ॥ కయ్యమునకు నెపుడుఁ గాలు ద్రవ్వుదురు నీ । పుత్రులెల్ల సూతపుత్రుఁ డాది । యసుత దీయమంత్రు
లంత కమ్ముఁ దర । బిరుదులీవు నీతి తెరువు సొరవు * క॥ పాండవులు శౌర్యమొల్లరు । ఖండిత నీతి ప్రకార కార్యము మేలై । యుం
డుదు రేదు రేచినఁ దుది । మండుదురాగ్రంగ రాదు మఱి యెవ్వరికిన్ * క॥ తమ తండ్రి భంగి నీకును । సముచితముగు భక్తి చే
సి సజ్జననుత మార్గమునడుచు వారల నీ । కమలమతిం గన్న కొడుకులట్లరయఁదగున్ * వ॥ అని పలికి మఱియు నిట్లనియె * క॥
కారణము లేక యనుసుప । కారపరత్వమున నెరుల కార్యంబులకు । న్వారని యలజడిఁ బడియెడు । వారల చూచెదు గడ
యు వారికి నధిపా * చ॥ ఒకరుని చేతి ప్రోపునుదదున్నతి ప్రాపునుగాంచి యొల్లవెం । టకను గొఱంత లేక సొగడం దగు
సంపద నొందునట్టిదా । తకు మదిఁ గీడు చేసిన కృతఘ్ను నిపీనుఁగు నైన రోఁతవు । ట్టకక బలింపఁగు కక్కలు నొడంబడు నేసను

వంశవర్ధనా * వ॥ కావునఁ గృతము దలంపమికీఁ బాండురాజు నీకుం బరమభక్తుండు పాండవులునుం దేజోలాభంబులు
గావించినవారలు వారల నాదరింపుమని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె * గీ॥ బ్రదుకుచెడుట పొగడఁబడుట తొలంగుట। యో
గవేడఁకొనుటయిట్లునుఁ జేటునుఁ। గలుగు సౌఖ్యదుఃఖములు వచ్చు నెడ నెడ। వానికింత యేల వగవ నధిప * క॥ వగబలముద
బుసురూపకు। వగచినమతిదప్పుఁ దెవులు వచ్చుఁ దుర్గా। వగచినలంగినఁ బ్రియమగుఁ। బగతురకును వగచుట దుఃఖప్రాప్తి
వమఁ ఖ్యా * వ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె * క॥ రిత్తయుపచారముల నే। నుత్తముఁడగు ధర్మతనయు నుడికించితి దుర్వ్యా
త్తులగు మత్సుతుల కతన। మిత్తియగుం బోరవగలు మిగులక యున్నే * వ॥ నెవ్వగలు నివ్వటిల్ల నీకు నిలుపునట్టి వియెయ్యది దా
ని నెఱుంగింపుమనిన విదురుం డిట్లనియె * గీ॥ నియతతపమును నింద్రియనిగ్రహంబు। భూరివిద్యయు శాంతికిఁ గారణములు।
వానియన్నింటికిం బైమేలైన శాంతి। కారణము లోభముడుగుట కౌరవేంద్ర * వ॥ అని వెండియు * క॥ జ్ఞాతులపోషితము ను
గో। వ్రాతము నాశ్రమము విప్రవర్గము చనవుల్। నాతులు గారింపమియు ను। బ్రీతిం జననిచ్చునతని పెంపొప్పు నృపా *
క॥ అలమికొని యొండొరుల ప్రా। పులఁ బ్రాపుల నెలమి కలిమిఁ బొంది బహుజ్ఞా। తులు నెమ్మిఁ గూడఁ దామర। కొలని క్రి
య నాసిరికిఁ బట్టగు దురుజ్జ్వలులై * చ॥ కరితురగాదిఘట్టనయు గాలియు నొంపదె యొంటినున్న యి। త్తరువున నేఁ భూ
రుహవితానమగుం బయియున్న బాధలం। బొరయనె యున్నదమ్ములును బొందిన నేరికి సాధ్యులట్లుగా। కెరవయిఁ బల్చి
నం గెలని కెల్లిక మైపరివోదు రెంతయుఁ * వ॥ కావునఁ గౌరవులుం బాండవులు నొండొరులకుం బ్రాపై పోడిగిన నెది
రికిన జేయులగు దురుపరుల యొత్తులేని రాజ్యంబు పూజ్యమహిమం బరఁగు వః పాసంబునం గుందిన కొంతేయుల దడయ
క తెచ్చియు దితవదఁ బిచ్చి నిలుపుట నీకొడుకులకు నిలుపు గావించుటయని చెప్పిన నతియు నిట్లనుఁ బ్రియవాదులెందును గల
రప్రియంబులుగా కేమియని పథ్యంబు పలుకువారు లేరు జూడం బుత్పన్నుడే నడ్డపడి యప్రియం బగుటకు శంకింపక పథ్యంబు
పలికితిఁ దినీకురు దియింపక రోగికిఁ బథ్యాహారంబు తలకంటగించునట్లయ్యె నైన నిప్పుడుం జెప్పెద వినుము కాకంబులం గయి
కొని మయూరంబులఁ బరిహరించుచందంబున మార్జాలంబులఁ బాటించి సింహంబుల యెడ ననాదరంబు సేయుపిధంబున
సుయోధనాదులం బట్టి యుధిష్ఠిరప్రముఖుల విడిచితివి నేఁడు కార్యంబు ముట్టవచ్చినం దోఁక మిడుంగులు సోఁకినట్లు తల్లడిం
చెదవు కులంబునకై యొకనిఁ దొరుంగుట యనీతియని పెద్దలు సెప్పుదురు మత్సయవసుండై సద్బుద్ధి సెప్ప వినం డేని మనము
దుర్యోధనుం దొరంగిన నేమియగునది యట్లుండే సంపదసహాయంబున పేటించియుండు సహాయంబు సంపదను ద్దేశించి వర్తి
ల్లునిట్లొకటొకటి పొత్తునం గాని సిద్ధింపవు గావున నీసంపద పాండవులకును వారిసహాయత్వంబు నీకునుం బ్రియంబొన
రింప నొండొరుల కలయుట మేలుగాక మనలావు వెలిసేయుట లెస్సయగునే కురువంశనిస్తారకులగు భీష్మయుధిష్ఠిరులు
ను నవక్రవిక్రములగు కర్ణార్జునులును బ్రతాపధాములగు భీమదుర్యోధనులును శస్త్రాస్త్రపారగులగు నభిమన్యులక్ష్మణ
ప్రభృతికుమారులును శాపానుగ్రహసమర్థులగు ద్రోణద్రుపదాది పరమాప్తులును వారివారి బంధుమిత్రజనంబులు
ను నొక్కమొగంబై నీపనుపు సేయుచు నయవిక్రమంబుల ప్రతిహతంబులై నడువం బృథివి శాసింప భవదీయవిభవంబు
జ్జ్వలంబై యొరుల కెడలేక చెల్లుచున్న నెంత యొప్పగు నోయట్లు విచారింపుము పాండవులు ధీరమతులై వైరమెత్తక
యాకకతొలంగియుండి రేనియుఁ గతిపయదివసంబుల లోఁ జీకాకుపడి చెడుం గాక గాంధారీనందను చేత వసుంధరాపరిపా
లనభారంబు నిర్వహింపం బడునే యనినవిని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె * గీ॥ నీవు చెప్పిన మాటలు నిర్మలములు। ని
పుణసమ్మతములు రాజనీతిమార్గ। బోధకంబులు నైననుఁ బుత్రు విడువ। నోపఁ ధర్మో జయతి యని యుండువాఁడ * వ॥ అనిన
విని విదురుం డిట్లనియె దేవాజ్ఞాతులు గుణహీనులైనను విడువందగదనిన సకలగుణసంపన్నులై భవత్ప్రసాదంబు గోరు
చున్న కొంతేయులందిఁగ విడువఁ జనునే యేను నీకు హితంబు గోరుచున్నవాఁడన నిశ్చయించి నా బుద్ధి వినుము వారిజీవ
నంబునకుం గొన్ని యలంతిపల్లెలైనను దుర్యోధను నొడంబఱిచి తెలంగు పఱిచిన లెస్స యగుఁ జూచెద నతని విడువవలయున
ని చెప్పితినీ పెనకువం బశ్చాత్తాపంబు పుట్టుదానికి నప్పుడు ప్రతీకారంబు లేదు కావున నెల్లభంగుల నియ్యకొని పాండవులతో
డ సంధిసేయవలయు నట్లుంగాక * క॥ తమలోని పొల్లకుసుసమ। రము చేసినఁ గాని చావు రాఁజన దెశరీ। రములాధివ్యా
ధిజరాసమన్వితములగుటఁ జేటు సహజం బరయఁ * చ॥ గజతురగాదిసంపదలు గాంతలతోడి విహారలీలలుం। బ్రజకను

రాగ మొందఁ బరిపాలన సేయు క్రమంబుఁ బోరుల । న్విజయముఁ బొంది పేర్పుటయు నస్ఫురితాభరణానులేపవ । స్త్రజనితవైభవంబుగల రాజులుఁ బోయిరి గాక నిల్చిరే ॥ క॥ కావునఁ జెవికిం జేఁదగు । నీ వాక్యము వినినఁ జాలు నిహపరసౌఖ్య । శ్రీవిభవములకుఁ గీర్తికిఁ । దావలమై వెలయు టింత తథ్యము సుమ్మీ ॥ క ॥ తగ నీ లోనూహింపుము । దిగవిడువక ధర్మతనయు ధృఢమతివై పాం । డుసుచందము కొడుకులకుం । బ్రె×డలకుం జెప్పి తీర్పు పెంపేర్పడఁగన్ ॥ గీ ॥ అనిన నాంబికేయుఁ డనునీ వ పలుకులఁ గలఁక దేఱె బుద్ధి తెలివి నొందె । నిట్లు సేయువాఁడ నిదియ కర్జము ధర్మ । మును యశంబు లాభమును దలంప ॥ చ॥ అనుడు ముదంబు నెమ్మియును నాత్మఁ జెనంగొననన్నతోఁడని । ట్లను విదురుండు పెద్దవడి కక్కట నీమది కార్యవృత్తి నూ । ల్కొని మొనయొదనుంగని యశంకిత నిశ్చయమైయతండు వా । లినదెస వాలకుండిన బలేమము పోటుల కుం బ్రియంబ గుర్ ॥ వ॥ అని పలికి నట్టూర్పు నిగిడించి ॥ క॥ దైవంబు నేర్పు గాకిటు । పోవఁగ నే నేర్తు నేరఁ బొమ్మని పలుకం । గావశ మెఱఁగన కెవ్వఁడు । దైవము పౌరుషముకంటె దగ గణినాథా ॥ వ॥ అనిన విదురునకు వైచిత్రవీర్యుండిట్లనియె ॥ గీ॥ ధర్మపథము సునీతితత్త్వంబు తెరువు । నిర్మలములగు పలుకుల నీవు నాకుఁ । దెలియఁ జెప్పితి పరమార్థదృష్టి యెట్టి । వాక్యములఁ గల్గుఁ జెప్ప

✱ సనత్సుజాతుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు నధ్యాత్మతత్త్వంబు సెప్పుట. ✱

ము వానిననఘ ॥ వ॥ అనియడిగిన విదురుఁ డతనికిట్లనియె నాకుఁ దోఁచిన యన్నియు నా నేర్చినట్లు నీకెఱుంగించితి నత్యంతగుహ్యంబులగు నర్థంబులు పురాణుండయ్యును గుమారుండగు సనత్సుజాతుండు తెలుప నోపుఁ గాని యిటమీఁద నాకుఁ దెలియదనిన ధృతరాష్ట్రుండమ్మునీంద్రుండు నాకెంతదవ్వు నీవ యవియును జెప్పుమనిన నేను శూద్రయోని జాతుండ వేదాంతవేద్యంబులగు నర్థంబులు నాక గోచరంబులమ్మహాత్ము బుద్ధి నేనెఱుంగుదు దేవతలకుం దెలియనట్టివి యాతనికిం దెలియు నతండు దెలుపం జాలుననిన ధృతరాష్ట్రుండతికుతూహలుండై ॥ గీ॥ మునికుని వ్వాడ తసిఁగను తెలంగెయ్యది । యనుటయను నెఱుంగననిన విదురుఁ డధిక భక్తిఁ దలఁచె నాత్మలో నాశ్రిత । వత్సలత్వనిధి సనత్సుజాతు ॥ వ॥ ఇట్లు దలంచుటయుఁ దివ్యజ్ఞానమాననీయుండగు నమ్మునివరేణ్యుండాతనికిం బొడసూపిన విదురుండతని వచ్చుటయుగ్గడించుచు వినయంబున నతని నెదుర్కొనిదండ నమస్కారంబులాచరించి యున్నతాసనంబిడి యర్ఘ్యపాద్యంబులిచ్చి ససంభ్రమంబుగాఁ బ్రత్యుత్థానంబును బ్రణామంబులునుం జేసి ధృతరాష్ట్రునకుం జూపి విదురుండిట్లనియె ॥ క॥ దేవా దేవరకృప నీ । భూవల్లభుఁడమలతత్త్వబోధకమై సౌఖ్యావహమగు వాక్యచయముఁ । దావినఁ గోరుట యుమిమ్ముఁ దలఁచితి భక్తిన్ ॥ వ॥ మీరును గారుణ్యాతిశయంబున విజయంబు చేసితిరి గురుసమాశ్రితులగువారెద్దన సుఖదుఃఖంబులుఁ బ్రియద్వేషంబులు లాభాలాభంబులు నాదిగాఁ గల ద్వంద్వంబులం బడక ప్రదుకుదు రట్టి పరమార్థోపదేశంబున నితనిం గృతార్థునిం గావించి రక్షింపవలయునని ప్రార్థించిన నంబార్థివుండును దదనురూపంబులగు నాలాపంబుల నారాధించిన బ్రసన్నుండయి సనత్సుజాతుం డధ్యాత్మవిషయంబులగు వివిధవాక్యంబుల సోపానక్రమంబున నంతకంతకు సూక్ష్మంబులగు నర్థంబులు సమర్థించుచు నందుఁ బ్రజ్ఞాచక్షుండెయ్యది యేర్పడ నడిగెనది వివరించుచు హృదయపుష్కరకలితంబగు పరతత్త్వంబు ప్రతిపాదించునట్టి గూఢోక్తులు ననుగ్రహించుచుండె నెట్టకేలకుఁ బ్రభాతంబగుటయు ధృతరాష్ట్రవిదురుల నామంత్రణంబు చేసి యద్దేవముని యంతర్ధానంబు చేసె నట్టిసమయంబున ॥ గీ ॥ తనకులంబునఁ బుట్టిన ధార్తరాష్ట్రులన్నదమ్ములతోవిగ్రహంబు గొనుట । కుమ్మలించి వివర్ణత నొందినట్లు । గందిమొంతయుఁ జెలు వేదె జందురుండు ॥ క ॥ కుముదములు తారు నొక్కట । బ్రమదంబున నుండి వాని పదవి దొలఁగినన్ । దమతన్నిలువఁగఁ దగదను । క్రమమునఁ జనునట్లు తారకంబులు విరిసెన్ ॥ ఉ ॥ ఎత్తిన వేక కంధరములెత్తి మొగంబులు సాచి చూచుచుం । జిత్తములున్న గుడ్చితమచెందెడు నిక్కలుకొసి యింపుడ । కొక్కొత్తకనొక్కచో నొకటి నొక్కటి గాంచి యెలర్చు చెయ్యువలం । జిత్తలు కేళిఁ దేలె విలసిల్లుచుఁ జక్కవదోయి వేకువన్ ॥ మ॥ మను సౌరభ్యము నివ్వటిల్లఁగ మనోమోదంబునం దేఁటులె । ల్లను నోలి న్వెడలంగ రేకులు సముల్లాసంబునన్ వీఁక మె । క్కనఁ బెక్కు చుగ్రందు పొందెడలి వీఁకన్ గేసరంబుల్గడ । ల్కొనఁ దోడ్తో మధువుబ్బఁ జేరెలమిఁ బొల్పొం జెందె నంభోజము ॥ చ॥ వెడ వెడ నిద్రఁ బొందిక నువిచ్చిన పాంథులమీఁద దాడివోఁ । దడఁబడ నొండొరుం బిలుచు దర్పము పంపుబలంబు లోనియ । యుక్కడు కరణిం జెలంగె శుక కోకిల భృంగ తతుల్వనంబులం । దెడనెడఁ బల్కులఁ గూయను సొగయింపఁగ మ్రోయఁ

గఁదద్విరావముల్ ✱ సీ॥ పద్మరాగంబులుపచరించునరుణోదయంబుకాంతికిఁజెలువంబుమిగులఁ । బరువంబుఁజెప్పనవి
రులరాల్చుచుఁదరుచయముచక్కలులేఁచదలఁజెనయ । నరవిరినెత్తావియడరించునున్నిద్రవిటపీటిసౌరభవితతివోద
లనలంతఁజీరినరెమ్మకలునెఱిదీర్చుజక్కవలుచెందొవలకేళటయొనర్పఁ । దెల్లవారుచున్నదివియల్లలార్పుచు । సోణ
గండ్లయందుఁజొచ్చిసుడిసి। తిరిగివేగుఁబోకతెమ్మెరలెలదీగ । కొనలువంకనొత్తుననలఁబ్రోచు ॰ గీ॥ అంతనుదయశైల
మునునశోకద్రుమ। సమితియందుఁగాంతిచారుభంగి । నెఱయవిరిసితొలుతనెగసినయుజ్జ్వల। స్తబకమనఁగఁబద్మసఖు
డుదయించె ✱ సీ॥ ఉర్వీధరంబులనొప్పెడుజేవురుచరులకాంతికినునుమెఱుఁగువెట్టి । ధరణీజవల్లలతావితానముపల్లవ
ములకుబైట్టిపవన్నెయొసఁగి। యరుణాంబుజంబుల యంతర్దళంబుల తళతళలకుఁజిగిదళముకొల్పి । చక్రవాకద్వయసం
తతియెఱకలకోమరారుకెజాయ క్రొత్తఁజేసి। తనదుబాలబింబమనుపమేయప్రభా । పటలజటిలగగనభాగమగుచు।ను
ల్లసిల్లిజగముతెల్లనువిలసిల్లఁ। బూర్వశిఖరిమీఁదఁబొడిచెనినుఁడు ✱ వ॥ ఇట్లుసూర్యోదయంబగుటయుధృతరాష్ట్రుండుతత్కా
లోచితాచారంబులునిర్వర్తించితగుతెఱంగుననలంకృతుఁడయి యాస్థానమంటపంబునకువచ్చి పేరోలగంబిచ్చినఁ గుం
భసంభవకృపకృతవరాశ్వత్థామకర్ణాములగుదొరలును భీష్మవిదురబాహ్లీక సోమదత్తభూరిశ్రవఃప్రభృతులగుబంధు
వులును దుర్యోధన దుశ్శాసనప్రముఖులగు కుమారవర్గంబును లోనుగాఁగలసమస్తపరిజనంబులువచ్చి బలసియుండిర
య్యవసరంబునసంజయుండువచ్చివాకిటనిలిచి ఫణిహారులవలనఁ దన్నెఱింగించి కొలువుసొచ్చి సముచితప్రదేశంబునం
గూర్చుండి తనమాటలువినుటకు చిడిముడిపడుచున్నకొలువుఁగలయంగనుంగొనియిట్లనియె ✱ గీ॥ పాండురాజతనూజు

✱ సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునితోఁ బాండవుల తెఱంగు చెప్పుట. ✱

లపాలికిర్థి । నిమ్మహారాజు వనుపంగ నేగిధర్మ । పుత్త్రుఁగాంచితి నాతండు మైత్రిమెఱయఁ । గౌరవుల సేమమెల్ల
వేర్వేఱనడిగె ✱ వ॥ మఱియుఁ దగువారలనెల్ల నయ్యైయుచితవిధిం బ్రణామంబున వినయంబున బాంధవంబున
మిత్త్రభావంబున వాత్సల్యంబునఁ బ్రసాదంబున నాదరించెనేనును భూనాథుండుగఱపిన తెఱంగునఁ గొఱంతలే
కుండఁబంధుత్వంబునకువలయుమాటలాడిపదంపడికార్యంబుప్రసంగించినాయాడినమాటలకు నయ్యుధిష్ఠిరుండు పలికిన
వచనంబులింత యొప్పనేయనియగ్గించిన ధృతరాష్ట్రుండవహితుండై యడుగఁ దానయ్యుధిష్ఠిరునకుం జెప్పినభంగులున
గండువానికినెల్లను తర్తఁబిచ్చిన తెఱంగును నెఱిఁగించి ధృతరాష్ట్రునకుం బితామహునకు దుర్యోధనునకుం గ్రమంబున
వారివారితోనాడుమనినియమించిన చందంబును ధర్మనందనుండుపలికినపలుకులు పరిపాటితేటపడం జెప్పెదననిసూత
సూనుండువెండియునిట్లనియె ✱ గీ॥ ఏచుపప్లావ్యపురమునకేగితొలుత। వాసుదేవార్జునులఁగంటివారునీతి। పథముదప్పని
మాటలుబలిమిదోఁచు । నట్లుగానాడిరవివినుండాదరించి ✱ వ॥ అనినవినిధృతరాష్ట్రుండువాసుదేవుచిత్తంబెట్లుండెన
తండేమనియెననియడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె ॰ ఉ॥ తానునుసత్యభామయును ద్రౌపదియున్నరుఁడుం రహ
స్యగో। ష్ఠీనిరతాత్ములైసుతులుచేరసిచొరనియట్టిచోటఁగాం । దానివహంబుగొల్వఁ బ్రముదస్థితినుండియు బిల్వఁబం
చెన । న్నానలినోదరుండుహృదయంబుననీదెసనార్తియెట్టిదో ॰ వ॥ ఏనును దత్ప్రకారంబు ఫణిహారులవలనమున్న
యెఱింగినవాఁడనగుటఁ గంచుకంబును శిరోవేష్టనంబుధరియించి వినతవేషుండనైపోవునప్పుడు కృష్ణార్జును లనేకమణి
మయభూషణప్రభాభాసితులయి యొక్కసెజ్జనయున్నవారు కృష్ణుండువవ్వాలించియుండి చాదనచరణంబులర్జును
డుతొడలపైనిడుకొని కూర్చున్నవాఁడు సత్యభామయుఁ బాంచాలియు గద్దియలపైనున్నవారు సవినయంబుగా నేనును
దండప్రణామంబుచేసిన నన్నాదరించి కృష్ణునిచేసన్ననర్జునుపనుపునఁగనకరత్నమయంబగు నతనిపాదపీఠం బతండు
వెల్చినకాళ్లుదిగిచికొననిడ్డబుముద్దియలెత్తితెచ్చి నాకుంబెట్టిన నేనును దానింగరతలంబున నంటుచు ధరణీతలంబునం
గూర్చుండికేలుమొగిడ్చిఫాలతలంబునంగదియించినీలవర్ణులుబాహుబలమదభరితులునునయి యేనుఁగుదోయిం బోలెను
న్నయమ్మాధవ ధనంజయులఁ జూచునప్పుడు నాకుహర్షాశ్రుపులకలునుదదనంతరంబ భయంబునుం బుట్టెనట్టియెడ ✱
క॥ ఈయిరువురుఁబంచినపని । సేయుదురటెధర్మజునకుఁ జేకుఱునితలం। పేయదియతనిందొడరుట। వేయేటికిజమునిశిరము
వ్రేయుటగాదే ✱ వ॥ అనితలంచుచుండనమ్మహానుభావులు నన్నుసంభావించితాముపయోగించునటియున్నపానంబు

లును దమకుం గట్టఁ దగినట్టి వస్త్రంబులును దాము దొడుగునట్టి భూషణంబులు నాకును నొసంగి ప్రియంబెసంగ గారవించిన నే
నును నా పోయిన కార్యంబు విన్నవించిన విజయుండును బలు మొగంబుతో దానికి నుత్తరంబు పలుకం దొడంగిన వారించి వారి

*** సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గృష్ణుఁడు చెప్పిన మాట లెఱింగించుట. ***

జొదరుండిట్లనియె * గీ ॥ వినుము సంజయ ధృతరాష్ట్ర విభుని పెద్ద । కొలువునందుఁ దత్పుత్రులు గురుఁడు గృపుఁడు । నా
పగానందనుఁడు మొదలైన సకల । జనులు వినుచుండఁగా నిట్టులను మునీవు * గీ ॥ అయ్యజాతశత్రుఁ డలుగుట నీళ్లులనగ్ని
పుట్టినట్టి దయ్యో మీకు । నార్ప వెరవు లేమ నేర్పు మైనింకఁగా । వింపవలయు వనులు వినుఁడు మీరు * సీ ॥ కలయట్టి వివిధార్థ
ములు నశేషంబుగఁ దగ నొసంగుం డు సత్పాత్రములకుఁ । జెలులఁ జుట్టముల నాశ్రితుల రావించి సత్కరింపుఁడు సంతసం
బెలర్ప । నిచ్ఛానుగుణముగ నింద్రియసుఖముల ననుభవింపుఁడు హృదయంబు లలర । నాండ్రను బిడ్డల నన్నివిధంబుల గార
వింపుఁడు ప్రియపూరితముగ । మఱియు నెవ్వరి చిత్తమెత్తెఱఁగున నందు । వాటమై యుండునది యెల్ల వలయునట్లు । సేసి విహ
రింపుఁ డింకెడ సేయకు నికి । నడువుఁడు చేతఁ బ్రాణంబు లిడికొడంగి * వ ॥ అని చెప్పమింతయే మిటికంతేని * ఉ ॥ ఎందును నెవ్వ
రుం బడని యెంతయుఁ గష్టపు పాటు వచ్చినం । గొందల మంది పాండువిభు కోడలు దవ్వులనున్న నన్ను గో । విందుఁడా కావు
మంచుఁ బలవించుటయిం గగఁ రాని యప్పనో । లెందలఁ బోయ వ్రేఁగయి చలింపక యున్నది యెప్పుడున్మదిన్ * గీ ॥ ఇట్టియేఁ
దేరుగడపంగ నెందును తిక్కి । నెక్కు గాండీవమేత్తెఱ నెక్కు వెట్టి । రెండు దొనలను బూని కిరీటి యనికి । వచ్చు వేఁడెల్లి యొందు
ఁబో వచ్చు మీకు * వ ॥ అని పలుకునప్పటి వారి యెత్తికోలు నీకొడుకు విడుపోవమి యనునదలంచి భయంబందితి నితండు
వారల నెఱుంగండు భీష్మద్రోణుల ప్రాపును గర్ణు గర్వంబును దన్ను గెలిపించునని నచ్చి తోడ రేఁచునని నవిని ధృతరా
ష్ట్రుండర్జునుం డేసునియె నని యడిగిన నతనికి సంజయుండిట్లనియె * క ॥ నరుఁడలుకవొడమి యనునుసు । స్థిరుఁడై తన యెట్టి సె
లల చెలువునఁ గెందా । మరలందెగడెదు కన్నుల । నరుణచ్ఛవి నెఱయ నిట్టులనియె నరేంద్రా * గీ ॥ ఆసుయోధనుండు న
తనికిఁ దోడ్పడు । నరుగుదెంచినట్టి ధరణి నాథ । నయము వినుచునుండ సంజయ నావచ । నములు గాఁగ నిట్లనంగవలయు * ఉ ॥
పాండువియగ్రనందనుఁడు పాలసుగందగనీఁడ యేనిమా । కొండన నేల మేల దిసు యోధనుఁడింత కుమున్న పెక్కు లు
ద్దండతఁ దాను జేసిన విధంబుల కెల్ల మేఱుంగు వెట్టిన । ట్లుండెదు గాక యేనును వృకోదరుఁడుం బ్రియమందు నట్లుగాన్ *
క ॥ మాయిరువుర తోఁగయ్యము । సేయన తండియ్యకొనినసిద్ధించెనకా । దేయుచిత చరితుఁడసుకాం । తేయాగ్రజుకార్య
మట్టితెఱఁగొప్పఁ గదా * క ॥ వనవాసంబున భూశ । య్యను ధర్మజుఁడున్న యట్టి యాయాసమువో । వునె యుంపశయ్యా
మర్యాదనుఁడు రణక్షోణిఁ బడక తక్కినయేనిన్ * ఉ ॥ సూనృతమూఁది బన్నములు నూడక లోననడంచినట్టి కో । పానలమే
దియున్న నిబిడాటవి పైఁ బ్రసరించు తీవ్రదా । వానలుఁ బోలి శాత్రవచయంబు పయింగవియించి నిల్చినం । గాని యుధిష్ఠిరుక్
సరకు గాఁ గొన రా ధృతరాష్ట్రనందనుల్ * మ ॥ గదసారించుచు నంత్యకాలవిచలత్కాలాకృతిన్ భీముఁడు న్మదమాతంగచ
యంబు నుగ్గుగ లసన్నానారథవ్రాతము । ల్పుదియన్భూరిహయవ్రజంబు పొడిగా సంరంభ తుంగాంగుఁడై । కదియంజూ
చి బలే సుయోధనుఁడు భాగంబిచ్చు రాజ్యంబుకన్ * సీ ॥ కొల్వు లిపీఁకమెగొదగొని తేళ్లకును ఉరుకు తెఱంగున దఱియఁజొ
చ్చి । పెనుగాలి జీమూతబృందంబుపై బెట్టిదంబుగ వీచు చందమున నడరి । కసిమసంగి నమారికడఁగి జీవుల మీఁదనుగ్రతఁ గవి
యునట్లు రువడించి । యాఁకొన్నలయరుద్రుఁడాగ్రహంబున జగత్ప్రచయంబు మ్రుచ్చు భంగిఁ బొదివి । నకులుఁడు నుద
దనుజుఁడు సాత్యకియు నాసు । భద్రతనయుఁడు నెదిరిన బలము నెల్ల । బెదరఁ జెదరఁ బకల్పడఁ బెల్లుసావఁ । జేయఁగని
కౌరవులు సంధి సేయువారు * ఉ ॥ చిత్తము లుల్లసిల్లన లసింహకిశోరములొక్కమైమదో । న్మత్తగజావలిం బొదువుమా
డ్కిన రాతిబలంబు ముట్టియు । ద్వృత్తిఁ గడంగి యప్రతిమవీరులు ద్రౌపదిపుత్రు లేవురు । న్నొత్తుదురీఁ చేర్చినను నింగని మీ
నృపుఁడల్కదీఱెడిన్ * మ ॥ చెలులుం జుట్టలు నిష్టభృత్యులు మహాజింబ్రాణముల్దావకు । జ్జ్వలులై సేనడువన్విరా
టుఁడును బాంచాలుండు నేపారు నే । నలయుద్రేకము రౌద్రముం బెనువనానా హేతి ఘోరంబుగాఁ । దలపడ్డం గని గాక
ప్రకటదురేగాంధారీసుతుల్మాటలన్ * చ ॥ తఱిమి శిఖండి తన్నొరులు దాఁకఁగ నెవ్వరి దిక్కుఁ జూడకే । డెత్తఱవనపూ
ర్కమైమునమున ధీరత నిల్పి రథంబుఁ బల్విడిం । బఱపి కురుక్షితీశుఁడను బ్రహ్మకువేయును నిండభీష్ము పై । కుఱికిన గాక మాకు

సగము మారకయుత్తు రేమీర మేదినిన్ ॥ శా ॥ విద్యుద్దండము లిల్చి పొల్చిన గతి న్వెల్లందమై యొండెడన । స్మద్యోధావలి మానసం
బున నుత్సాహంబు రెట్టింపదృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి ద్రోణుఁ గడిమిన్ డాయంగ నీక్షించి గా । కుద్యోగించుట కేల తక్కు
దురుమీఁద గ్రాహవక్రీడకున్ ॥ సీ ॥ గాండీవగుణరవం బొండొండఁ జెలఁగంగ శరపరంపర లాకసంబు గప్పఁ । బ్రతిశిఖ
ములు ఖండితములై రాలంగ నెదిరి సైన్యంబుల మదగజాది । చతురంగములు నజ్జరితంబులై యవయవభేద మెఱుఁగనియ
ట్లుగాఁగ । మనిసినఁ దొరఁగు నెత్తురులును మెదడును నెమ్ములు నెఱచియు నెనసి సమర । తలము ఘోరంబుగాఁగ పిధ్వజ
ముధవళ । హరులు శోభిల్ల నొగలపై హరియెలర్ప । దేవదత్తంబు మ్రోయ దోతెంచునట్టి । రథముఁ గనికాని కానఁడు రాజ
రాజు ॥ శా ॥ బాలక్రీడ మహాసుర ప్రకరముల్ భంజింపఁ డే యొప్పవుం । త్రైలోక్యంబును భక్తియుక్తి దగ నారాధింప
దే యట్టిశౌ । ర్యాలంకారు మహాత్ము దాసరకు సేయం డచ్యుతున్ సమ్మతం । డేలాగై కొను నా సుయోధను నియందెగ్గది
యూహింపఁగన్ ॥ వ ॥ ఏమ పితామహ గురు కృపాచార్యులకు నమస్కరించి యస్మదీయ రాజ్యభాగంబున కై తొడరిక
య్యంబు సేయువారము కౌరవులకుఁ బుణ్యనియెవ్వరు మాతోఁ బెనంగినను వారి శస్త్రాస్త్రంబులు ధర్మప్రతిహతంబులగు
ననితలంచెదము పండ్రెండువత్సరంబులు వనవాసంబున నిడుములఁబడి జనపదంబున నబ్దము మూఁడగు నేఁడజ్ఞాతవాసా
యాసంబ ట్లనుభవించి వచ్చి మాతండ్రి పాలికిఁ బెనంగుము మ్మింద్రాదిసుర సహాయులయ్యు నధార్తరాష్ట్రులు గెల్చు
వారే నిధర్మంబుకంటె నధర్మంబు బలవంతంబైన యది యగునింతియ కాని మా చేయునట్టిదికి డై నది గాదేమి వాసుదేవు
నిమున్నడికొని నడుతుము గావున నీ యుద్ధంబున జయంబు మాకు సిద్ధంబ యొల్లభంగుల గ్రణసహితంబుగా గాంధారీనంద
నులందునిమిత్తేమి భూమి గొనుటతప్పదు గాండీవంబు దివియక యనుగు నసువడియెడు బాణంబులు తన యంతన తూణీ
రంబుల వెడలెడు దోలూష్ణ మహానాగంబునుం బోలెఁ గరవాలంబు తాన యొఱ వెలికి నిగుడుచున్న యది కావున మాకవ
శ్యంబును సంగరంబు సంభవించుఁ బాశుపతాది దివ్యశరంబులం గురుపక్షప్రజాక్షయంబు చేసి శాంతింబొందెదము సూ
తనందనా నీవు సుస్థిరుండవై యింతయుం దెలియం బలుకవలయు నిమ్మాటలు వినికురువృద్ధుండగు బాహ్లీకుండును బితామ
హుండగు భీష్ముండును గురుండగు కుంభసంభవుండును శిష్యుండగు కృపాచార్యుండును గురుపుత్రుండగు నశ్వత్థాను
యు సద్బుద్ధియగు విదురుండును ధర్మాచరణకల్యుండగు శల్యుండును నెయ్యది నిశ్చయించి పలికిరది యయ్యెడు సుయోధ
నాదులాయుష్మంతులగు వారకాకయని పలికెనని చెప్పిన విని మందాకినీనందనుండంతయు విని కురోధనునకిట్లనియె ॥ సీ ॥
నలినగర్భుండును పెద్దకొలువునను న్నెడసురపతి ప్రముఖుల చూడ్కులెల్ల । మెఱయు తేజంబున మిఱుమిట్లుగొన సిద్ధ అచ్చ
టనోసి కొంచరుగఁ జూచి । మీరెవ్వరిమ్మెయి మీరుండ సరకు సేయని యట్లు వోయెడు నట్టి వార । లని బృహస్పతి బ్రహ్మ నడి
గిన నతని కిట్లనియె నా చతురాస్యుఁ డాదరమున । దపము పెంపును బల శౌర్య దర్పములును । గలిగి లోకహితార్థంబుగా
జరింతు । రేయుగంబున నరుండు నారాయణుండు । ననఁ బ్రసిద్ధికనెక్కిన మునులు సుమ్ము ॥ వ ॥ అని పలికి వెండియు ॥ క ॥ అనిమి
షహితమునదనుజనాశనమును జేయుదురధర్మ సంగ్రామమున । గ్గినచోటధర్మపరులగు । జనముల గెలిపింతురధికసంగరం
భమునన్ ॥ వ ॥ దేవాసుర యుద్ధంబునప్పుడింద్రుండు వోయి వీరి నారాధించి తోడడిగినఁ జని దెంచి పౌలోమ కాలకేయా
దులగు ననేక దైత్యదానవులం జంపి యింద్రునకుఁ జయంబు గావించి రది మొదలుగా వీరలనెల్లవారలు నెఱింగియుండ
రిదియొక్క తేజంబ రెండు దెఱంగుల వెలుంగుచుండునని చెప్పె విమో పార్థుంబు జన్మాంతరంబు నొందిన యమ్మహాత్ము
లుగదా యీయర్జునుండును వాసుదేవుండును నర్జునుండు సముద్రతీరంబున హిరణ్యపురంబు నొడిచి నివాతకవచ కాలకే
యులనఱువది వేవురనిర్జించి పర్జన్యునకుఁ బ్రియంబు సేసె వాసుదేవు పరాక్రమంబు కంసనరకాసుర ప్రముఖ నిఖిలదుష్ట
నిగ్రహంబున బ్రసిద్ధంబుగాదె తెలియవినుమున్న రూపు సెప్పెద ॥ క ॥ ఆయిరువురు నొకతలఁపున । నా యోధనమున
కునడుచునట్టి దయేని । న్వేయేల మనము కామెదు । రైయే డ్తెఱఁదాఁక హరున కయినను వశమే ॥ క ॥ సారథియు రథియునై
యొక తేరం గృష్ణులతి ఘోర తేజస్స్ఫురితస్ఫారత దోఁచిన నైనను । ధీరత వాటించి పిదపఁ దెలిసెదవు బలే ॥ వ ॥ అనుచు
నాసుయోధనును పలుకుంచి శాంతనవుండు మఱియు నిట్లనియె ॥ క ॥ మది నా మాటకొకింతయు । బెదరవు కార్యంబునందుఁ
బ్రియము గలిగియుండుదు కౌరవులకుఁ గాలము । తుదిమోకాకిట్టి గర్వితుని నేమందున్ ॥ గీ ॥ హితములగు నాదు వచనం

ఖలిపురుషినని । వాఁడవై తేనియప్పుడు వారువడిరి । వీరువడిరనుమాటలువినుగాక । శకునికర్ణదుశ్శాసనుల్ సన్మతిం
వ * వ॥ దుష్టకష్టనికృష్టాత్ములగునిమ్ముఁవ్వురుఁ జెప్పెడుబుద్ధులుగాఁ యొండువిశేషము సేయవచ్చునని పలికినఁ గానీనుం
డుగనలిగాంగేయునకిట్లనియె * గీ॥ ఇట్టులాడఁదగునె నెయ్యే నేమి చేసితిఁ। గొలిచి కుడిచి పాడియలవుఁ జలముఁ। బలుకుటెండు
నెగ్గపతికిఁ బుత్త్రులకును। మనుమలకుహితంబ యొనరనడుతు * క॥ కాని తెఱఁగయినని నంతటి। మానిసిఁగా నేల చేయుమనుచు

* భీష్ముఁడు కర్ణుని దుర్ణయంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట. *

జేంద్రుఁడున। నీన్నెఱిఁగిన మాటలు। నీనోర వెడలఁదగునె నిండినసభలోన్ * వ॥ అనినవిని భీష్ముండు ధృతరాష్ట్రున కిట్ల
నియె * గీ॥ ఒకటనైనను వారియందొక్కఁడైన। చిఱుతవానిని బోలఁడు సిగ్గులేక। పాండవుల గెల్తు నేనని పలుకుచుండు। వీ
నిరజ్జులుతులువలువింను తగిలి * క॥ మగఁటిమి వారికి వీఁడెమ్ము । దగనమ్మి సుయోధనుఁడు విరోధము గొనిన । ర్వాసు
ణాధ్యులు బలవంతులు । నగుపాండునృపాలసుతులనవమానించెన్ * ఉ॥ ఒక్కఁడొకండనేకవిధయుద్ధజయంబులు
గొన్నవారువా । రొక్కఁడనేమి సేసెనితఁడీతని తమ్మునిఁ గూలనేసియు । క్కొక్కనపార్థుపైఁ గవిసె నేవసులాతఁడు
గ్రమ ఱింపఁగా । నొక్కఁడలేఁడె వీఁడు భవదాత్మజుఁ గొల్వఁడె ఘోషయాత్రలోన్ * వ॥ ఈదుర్జాతుండు కర్ణుం
డెఱుంగక నీతి బాహ్యుండై వలసినట్లు ప్రేలరిమాటలాడుచుండు నీవును గైకొని వినుచుండుదువు మేలకాక యని భీ
ష్మ పలుకు పలుకువిని ద్రోణుండమ్మహారాజుతో నిట్లనియె * ఉ॥ శాంతనవుండు సర్వకురుసంతతికిం గలవాఁడు కాఁడె యు
త్యంతహితంబులీ పలుకులాహవ మొప్పదు ధర్మసూతితోఁ । బొంతము మేలు దేవపతిపుత్త్రుఁడు సంజయుతోడ నాడిన। ట్లం
తకు నోపు మీకుఁ దెగియంతనుఖాండవదాహమాదిగాన్ * గీ॥ శరశరాసనములుధరియింప రెట్టులె । వ్వరు నమగత
నంబువలనుగలిగి । కయ్యమున జయంబు గైకొనరే యొరు । లర్జునుండు విజయుఁడనఁగ నెగడె * క॥ మనవీట నెక్కా
దయ్యె । గ్జునునకు సరివీఁటివానిఁ జూడఁగ లోకం । బున నెందు లేమి తెల్లగ । బనుమానము లేదు తొడగనను నేవాన్ *
వ॥ అని చెప్పియప్పాటం బరమహితోపదేశంబు చేసెస భీష్మద్రోణులపలుకు లాకర్ణింపక వారికి సదుత్తరంబులీక వారల
తోడం దొదనురూపంబుగా సంభాషింపక ధృతరాష్ట్రుండు వేఁడియుఁ బాండవులవలని వార్తలడుగుటకు సంజయునిక్కు
మొగంబైనఁ జూచి యిరుపక్షంబులులం ప్రాణంబుల దెసనిరాశులైయుండి రమ్మహీపతి సంజయునితో నిట్లనియె *
గీ॥ ధర్మపుత్త్రునకిక్కడితలఁపుభంగి। యెట్టులిందుల సైన్యంబులెల్లఁ గూడి। యునికవినియని కెవ్వరిఁ గొనియతండు। కౌరవుల
మీఁద నెత్తఁగాఁ గడఁగు వాఁడు * వ॥ అనినవిని సంజయుండు వెచ్చనూర్చి ఱిచ్చపడి మూర్ఛవోయిన చందంబున డెందంబున
గుడం జేష్టలు వక్కఱయుండి కొండొక సేపునకుఁ జిత్తంబొక్కింత చేసికొనియక్కటా యీ భూపాలుం డింత వేలగునె యుధి
ష్ఠిరుండెవ్వరిఁ గొనియెత్తివచ్చువాఁడని యడుగుచున్నవాఁడింత యెఱుంగని వాఁడెంత చెప్పినను దెలియనేర్చునే యితని
భంగి యిట్టిదనినఁ గొడుకుల తెఱంగు వేఱె యెన్న నేల యేమింక నేమను వాఁడనైనను నన్నడిగిన మాటకుం దగినమాఱుమా
టవలుక వలయునని కాదె యనితలంచి ధృతరాష్ట్రునకిట్లనియె * చ॥ వినుమునరేంద్ర పాండుపృథివీపతియగ్రసుతుండు సం
ధిసే । యనమఁదిఁ గోరుచు మీరుతనయయ్యసగంబును భూమియీకత । క్కినవుటి కానిముందరఁ గొరకీడుతలంపఁడు మీబలం
బునె । ల్లను నొకచీరికిం గొనఁడు లావున నేలఁగొనం దలంచెడిన్ * వ॥ అతండెవ్వరిం గొనియెత్తివచ్చువాఁడని యడిగితివినీ
వెఱుంగనివారలం దెవ్వరుగలరవధరింపుము * మ॥ బకవిధ్వంసి జటాసురాంతకు హిడింబప్రాణహారీణుఁ గీచకనిర్మూ
లనకేళిలోలుఁ సమరోత్సాహైక శీలప్రవర్తకు నాగాయుతసామ్యకీర్తితబలోదగ్రుం బ్రతివ్యూహదా । హకు భీముం గొ
నివచ్చు ధర్మజుఁడు బాహాటోపముం జూపఁగన్ * వ॥ మఱియును * మ॥ ఆటవిన్నందినయట్టివానిఁ బొడవెంతన్నట్లు ఫాలా
క్షుని నెక్కటికయ్యంబునఁ గన్నఫల్గును భుజాగర్వంబు జాలెక్కింపుమం । తటివానిం గొని ధర్మసూతి సమరోత్సాహంబుమై
నెత్తివ । చ్చుటకుం గొంకు నెవీపు చక్కనయి నిల్చుంగాక మీసైన్యముల్ * గీ॥ నకులుసహదేవుఁ గొని ధర్మనందనుండు
మొనసి కౌరవబలములమట్టికొనఁగ। దలఁచితటి వేచివచ్చుట ధరణినాథ। సింగములఁ బట్టి వేఁటాడుభంగిగాద * గీ॥ ద్రౌ
పదేయులు నా సుభద్రాసుతుండు। నుక్కుతునియలుగా రేమి మ్మకుక్కమాఱ। వరులఁ గొని యెత్తువాఁడయి వచ్చు ధర్మ
పుత్త్రుఁడిదినీకుఁ జూడంగఁ బోలదెట్లు * వ॥ అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె * క॥ వృష్ణికులోత్తముఁడా। కృష్ణునితమ్ముండుసా

త్యకేయుదవదహనా। తృష్ణప్రతాపదీప్తులు। కృష్ణాసోదరులు దలఁపఁ గేవలులె నృపా * సీ॥ శౌర్యోజ్జ్వలుండు పాంచాల భూనాథుండు మహితవిక్రముఁడగు మత్స్యవిభుఁడు । నధికధైర్యాన్వితులతనితమ్ములుసుగ్రతేజస్కులైన తదీయసుతులు । నన్నదమ్ములు ప్రతాపోన్నతులేవురు కేకయపతులు నక్షీణబాహు । శక్తియుక్తులు జరాసంధసూనుఁడు సహదేవుండు నాజయత్సేనవిభుఁడు। వినుము శిశుపాలతనయులు వీరధనులు । దృష్టకేతుండు వృషభుండు తీవ్రరణవినోదియదుభర్త చేకితానుండు దర్పఘనుఁడు శైబ్యనృపాలుండు గలఁడు గాదె * క॥ వీరెల్లఁ బాండురాజకుమారుల పాటునకుఁగుందుసునములతోడ। న్వారిపగదీర్పఁగడఁగెడు। వారలు గాకందులాఁతివారలు గలరే * వ॥ భీమసేనుసూనుండు ఘటోత్కచుండు తంత్రికం బెనులావును భీకరంబును గలవాఁడు మాయాబలంబున మనబలంబు నెల్లం గలంచు మఱియు నర్జునను త్తరంబునం గలుగు నరనాయకులు నా నాసేనాసమన్వితులై వచ్చి విచ్చియున్నవారు బిడికిలింత సనుచున్న వారదియునుం గాక * క॥ సకలభువనములు నఱచే। తికిఁ దేరం జాలునట్టిధీమంతుఁడు దే। వకికొడుకు గలఁడు ధర్మజు। నకి నాతఁడె త్రిశాకనిలు

* ధృతరాష్ట్రుఁడు భీమసేనుపరాక్రమంబు దలంచి దుఃఖించుట. *

చు నెయ్యధిపా * వ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునకిట్లనియె * క॥ వారి దెసనీవు చెప్పిన। యారథికులు ప్రబలులగుదురందఱునైన। న్వారెల్లను నొకతలయు। మ్మారుతి యొక్కతలబలప్రమాణముఁ జూడన్ * ఉ॥ భీముఁ దలంచి నన్నమును భీతిఁ గలంగుచునుండు నాకు రే। లేమియు నిద్ర రాదతని యేడ్తెఱమార్కొనఁ జాలునట్టివాఁ। డీమొన లేఁడతండలుక నెత్తిన యా గద కాలదండము। ద్దామవిలాసుఁడై కురుకదంబములో విహరింపకుండునే। గీ॥ చిఱుతనాఁడును వాఁడు నాశిక్షఁ బోఁడు। నీరు దివ్వకుఁ జొత్తురు వైరమెత్తి। వానిచేఁ బీడవడియును మానరది య। కాదె యీభేదమున కెల్లఁ గారణంబు * క॥ సమరమున దైత్యదానవ। సమితియునాతని కెదురుర్వఁ జాలదు భుజయు। ద్ధమున జరాసంధుని నొక। నిమిషంబున గెంటె నొరులు నిలుతురె యెదురన్ * ఉ॥ బామలల్కస్ముడివడ్డ రౌద్రరసము ప్పొంగఁ గదనర్వ భుజా । గ్రములం దెవ్వఁడు నాకుమాఱు అనుచు శౌర్యస్ఫూర్తిశోభిల్లదు। ర్దమలీలం గపియంగ భీముఁ గని ధైర్యం బేది కౌరవ్యసై । న్యములంతం తఁ గలంగఁ బాఱిన టులైనా మోమున న్ప్రేలెడిన్ * క॥ కరవాలము గదమొదలగు। పరికరమేమియును లేక బాహుబలమునం। గరిగతిన డరి నన్వృకో । దరునొక్కఁడు మొదుర నిల్చి తలపడువాఁడే * గీ॥ ప్రళయకాలసముద్రము భంగి బొంగి । కదుభయంకరుఁడగు భీముఁ గడవనీఁడు। వశమే నాపుత్రులకు విధివశము వొందె। యెదిరిదమ్మును నెఱుఁగరు సుదముకతన * క॥ చిచ్చునకుఁ బోడుకరువలి। వచ్చు గతిన్ భీముమర్ని వారవిహారం। బచ్చుపడఁగఁ బ్రాపైవి। వ్వచ్చుఁడు వేసవచ్చు గాండివంబును దాల్చన్ * వ॥ సంజయా వినుము న్నరూపు సెప్పెద * క॥ ఆయర్జునుమగఁటిమి కెన। యే యుగములఁ జూడ వినఁగ నెందును గలఁడే। నీ యెదుర నాడినంతయుఁ। జేయుట కతఁడో పురిత్తసెప్పెడు వాఁడే * ఉ॥ ఎక్కడు గాండివంబును తికెక్కి వెలుంగుట మీఁదఁ గేశవుం। డక్కజమైన తేజమది యానపడంతు తనంతనర్జునుం । డొక్కఁడ వైరిసేనలకు నొడ్డినమంట ప్రతాపమూర్తులి । ట్లొక్కెడఁ గూడె నిన్నిటిమహోగ్రవు వేఁడిమికోర్వ వచ్చునే * క॥ దివిజదనుజనహితములగు। భువనములన్నిటను మహేంద్రపుత్రుఁడు విజయోత్సవలీలఁ గ్రీడసల్పుం। దవులంబడఁ డెందునత్యుదగ్రబలమునన్ * వ॥ అనిపలికి వెండియు * క॥ కురుసేనఁ బాసి గెలుచుట। కరము భరము గాదు నరుని గాండీవమునం। బెరిగిన యస్త్రములమఁటలు। దరికొని తెగఁ గాల్చునట్టి దయయసుఁ జుమ్మీ * వ॥ భీమార్జునులకోలం దులుభీష్మద్రోణులెఱుంగు నంతకంటె నెవ్వరెఱుంగుదురు గెలిగియు మానుషంబు వాటించి సేన మొగంబున నిలుతురు కీర్తిపట్టి ప్రాణంబులు విడుతురింతియుకాని చేయునది లేదది యునుంగాక పౌత్రులగుటయు శిష్యులగుటయుగాంగేయునకు గురునకు సామాన్యంబగుటం జేసి రెండు దెఱంగుల వారికిపీరోక్రూవమనక డనున్న తప్పునకు మనముందర నిలువవలయుననుచు నుండుదురింతమాత్రకుం గాబీరలకింతవలసె నేను దైవాధీనంబుకతంబున భిక్షలనొత్తిచెప్ప నియమింపనుంజాల మొదలవిదురుండేమని చాటిచెప్పెనని యంతయుం బాటిలె జూదంబునాఁటనుండియుఁ గురుజాతికింజేటు మూడుట దోఁచుచున్నది మందబుద్ధియు లోభోపహతుండునునై దురభిలాషంబున దుర్యోధనుఁడెంత చేసెఁ గాలవిపర్యయంబునఁ గౌరవులకుఁ గడవరాని యవస్థ వచ్చె సంజయా నేనేమి సేయుదు నేఁడు జొత్తునెద్ది తెరువెవ్వరు శరణంబు వారిరువురుగలయంత నెపోయె నేవినుచునిముడియునిట్లనియె * చ॥ అనుజులునట్టి వారు ద్రుపదాదిసుహృజ్జనులెల్లనంతకం। బెనుబలవం

తులాహవపటిష్ఠుఁడు రాజు యుధిష్ఠిరుండు సద్వినయవివేకశీలములవిశ్రుతుఁ డాతఁడు బంధుభృత్యులం । దనకు వశంబు
సేసికొను దానికి నేర్చుఁ బ్రభుత్వసంపదన్ * గీ ॥ సత్యశౌచధర్మశాలి దయాపరుం । డట్టిధర్మపుత్రు నాక్రమింప మనము
దలఁచు టెల్ల మంటపై మిడుతలు దగ్రవృత్తి నుఱికి కడలఁచునట్లు * వ ॥ కావునఁ బాండవులతోడి భండనంబునఁ గులక్షయం
బగుట దప్పదు శాంతిఁ బొందుట మేలు మఱి వారల కది ప్రియంబగు నేని దానికిం దగిన యత్నంబు చేసెదననినవిని ధృతరాష్ట్రు
నకు సంజయుం డిట్లనియె * క ॥ దేవర యానతి యిచ్చిన । యీ వాక్యము లెస్స నాఁడు నీ వయ్యుపేక్షం । బోవిడిచి యింక నుసిఁ జే
వత్తురు వారు వీరి చేటొప్పదు రే * వ ॥ అది యెట్టంటేని ॥ క ॥ వారు దెసలొత్తికొని యుధ । రారాజ్యం బిచ్చుసేయి రాపొ గో
తా । రారణ్యపీడఁ బడియును । రారాజుం జెఱకుఁ బాపరాముని మెఱుఁగన్ * వ ॥ అట్టి మేడనైనను * క ॥ రావించి తగవు మై
నం । భావింపవ కాక నాఁడ పాండవు లలుకం । బోవిడువ రెమ్మి గులుదురే । నీ వచనంబులకుఁ బిలిచి నిలుపుము వారిన్ * వ ॥ అనిన వి

దుర్యోధనుఁడు తండ్రితో స్వపక్షవీరుల సామర్థ్యంబు చెప్పుట.

విని దుర్యోధనుండు తండ్రి కిట్లనియె * చ ॥ అడవులఁ గోడలం బడి మహాపదఁ రూపటిచన్న వారిని । ప్పుడు గొని వచ్చి కృష్ణుఁ డొక
ప్రోవుగఁ గూటువ మూఁకఁ గూర్చినం । బాడుతు రెపాండునందనులు ఘోరవరయేటికి నింత భీతి నా । కడిమియు లావు నీవ దు
గాగ నుతింపకు గెల్తు నెమ్మె యిన్ ॥ గీ ॥ పరశురాము జయించిన బల్లిదుండు । భీష్ముఁ డవనీశ లీతని పేరు వినిన । బాఱు చుం
డుట యెఱుఁగవే పాండుపుత్రు । లనఁగ నెంతటి వారి తండ్రి గానేని * క ॥ కృపుఁడును గురుఁడును రయోనిజు । లపరిమితభుజా
బలాఢ్యు లాహవకేళీ । నిపుణుల జేయులు వీరలు । కపితాత్మకులైన మాకుఁ గొను నేమహుఁడున్ * క ॥ ఈశ్వరవరజనితుఁ
డు హరి । శశ్వప్రతిమానతేజుఁ డస్త్రకళాని । తైల్యశ్వర్యధురంధరుఁ డీ । యశ్వత్థామకలుగ మునకని వెఱ పేలా * గీ ॥ సహ
జకుండలుండు శౌర్యధుర్యుఁడు సము । ద్దీర్ణబాహుబలుఁడు కర్ణుఁడింతఁ । గలఁడు వీని కెదురు గలఁడని యెన్న మా । ధర్మపు
త్రు పాలధరణినాథ ॥ క ॥ విను మునఁ దేశ్వరకర్ణుని । పెనువుమ హేంద్రుండు వచ్చి ప్రియమున శచక్కై । తనున ర్థింపఁగని
చ్చెను । గొనుమని లోకంబు లెఱుఁగఁగుండలయుగమున్ * వ ॥ వీరలా ధర్మపుత్రాదుల చేతనకాదెవ్వరి చేతనుం జెడమి
తెల్లంబు బాహ్లీకసోమదత్తభూరిశ్రవశ్శల్యసింధురాజగాంధారరాజప్రభృతి మహావీరులు వీరలకం టెశక్తిసమగ్రులు ద
క్కటి రాజలోకంబును సహాయులై వచ్చిన వివిధ దేశాధీశులును నాతోడి సుఖదుఃఖంబుల కియ్యకొని యగ్గలికమై నగ్నినై
నను బొకను సముద్రంబైన నీఁదను దెంపు సేసి పొంపిరివోవుచున్నవారు గావునఁ బాండవులకు మాదిక్కు దేఱి చూడనుంగో
లంది బాదను మానింపకు మిట్లునుంగాక మాకు నెవ్వరును లేక చుట్టంబులును జెలులును విడిచితోడు వచ్చిన వారు విచ్చిపో
యి భృత్యులును విగతులై వారె పోటుమానసులును బంధుమిత్ర సహాయులును బ్రజానురాగంబునుం గలిగినట్టి వారైన
నది ప్రాప్తకాలంబింతియె కాక యేమింక వారి యడుగులొత్తను గోలి బదుకు వను బాటిపోవనుం జాల మెల్లభంగుల సమ
రంబు సేయుదము నాతలంచి నట్లొండె వాసుదేవుండు దలంచినట్లొండె నయ్యెడు నట్లైన మేలయింతవట్టును నిశ్చయంబని
పలికి మఱియు నిట్లనియె * గీ ॥ కులములోఁ దలవంపగు కూడును సువఁ । బంపఁ జూచెద వక్కటా పగతురట్టి । వారు పైనెత్తివ
చ్చినఁ బోరికోప । మనుటధృతి చేటె కాక పొందగు నె చెపుమ * క ॥ నీవు బతిమాలి కొడుకుల । చావునకును జేటునకును జా
లకయిమ్మె । వావిడిచియ బదినంగడు । నే వపడరె జనులు నిన్ను నేమననేర్తున్ * గీ ॥ భీమసేను నిసీవింత పెద్ద చేసి । పెక్కు
భంగులఁ జెప్పితి యక్కుగలఁడు । గదకు నేర్చునం చొంతయు బెదరెడతఁడు । నన్నుఁ బోల మి యెఱుఁగవే నెరవరెన్న * మ ॥ గ
దనాతో సరిమూఁడు లోకముల నేఁగానంజలం బెత్తియు । న్మదుఁ డాభీముఁడు నన్ను నిందొడరి నవ్వజ్రప్రహారంబు బె । ట్టిద
మై తాఁకినఁ గూలు పర్వతము మాడ్కిం గుంభినిం గూలద్రె । సెదనా కోర్కి గదాగదారణము వచ్చెం బెద్దగాలంబునన్ * గీ ॥
అతఁడు వడిన వెండి యాసేనఁ గొత్తల । సేయనొక్కఁడు లేమి సిద్ధమింత । యెఱిఁగి వెఱచి కాదె యేనూళ్లు లైనను । దమకుఁ జా
లనని యె ధర్మసుతుఁడు * వ ॥ అర్జునుండు గలండని తలంచితివేని * గీ ॥ కర్ణుపడసిన యాశక్తి గలుగఁ బోర । బ్రదుక వచ్చునె న
ననకు నదియుఁ గాక । యతని భీష్మాదియోధుల యతులితాప్ర । మేయదివ్యబాణంబులు మ్రింగికొనవె * వ ॥ దుశ్శాసనదు
ష్ప్రహదుర్ముఖవివింశతి వికర్ణచిత్రసేనాదులగు నీ కొడుకులొక్కఁ డొకండ జగంబు లెల్ల జయింపఁ జాలుమరట్లుగాన భ
యంపడవలవదవధరింపుము సహజకుండలమండితుండును శౌర్యధుర్యుండును సముద్దీర్ణబాహుబలుండును నగు కర్ణుండు

నవీరు నొక్కఁడు మొగంబై త్రోచి నడిచిన సవ్యసాచి యొక్కరుండ కాఁ బాండవుల నెల్లనొక్కత్తున వైచికొన నోపుమరది యనుం గాక మాకు నక్షౌహిణులు పదునొకండు వారికి నేడు మా సైన్యంబు సారవంతంబు వారి బలంబు నిస్సారంబు మమ్మ వ్విధంబున జయింతురీ యెక్కువ దక్కువలు విచారింపక వలవని వెఱపుగట్టుకొని ముకూర్తి యారక వగచుచున్నవాఁడవు నిన్నవగవకుండను డు పంజాల మంతియ కానిత క్కెల్లపనుల కుంజాలుదు మని సంజయు దెసం గనుంగొని సుయోధనుండిట్లని యె * క॥ నానా దేశంబుల బలు। మానుసుల గూర్చికొని సమత్సరబుద్ధిం। దానేమని యొఘనయ్యాను । సూనుండాతని తెఱం

సంజయుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజు నిశ్చయంబెఱిఁగించుట.

గు సూతము చెప్పుమా * వ॥ అనిన విని సంజయుండిట్లనియె * ఉ॥ ఆతఁడు భండనంబసిన నాచ్చినమూ రెకు వేర్చు నెంతయుం। బ్రీతి వహించి తమ్ములొక పెండ్లికిఁ బోయెడునట్లయున్నవా । రాతెలి వెందునుం గల దెయందలి నాయకు లెవ్వఁడొక్కఁడు మా। చేతుల తీఁట వుత్తు మను చిత్తమె కాని చలింప రేమియున్ • గీ॥ నరుని పాశుపతాది బాణముల పెంపు । భీము గదసొంపు నన్ని యుద్ధామ లీలం। జెలంగి వెఱ పేదియక్కడి బలము మును సరు। గవిసి యెప్పుడు గయ్యమునకుఁ గాలు ద్రువ్వ * క ॥ నావుడు నది యాసంజయ। కై వారము చేసెదీవు కాంతేయుల వా। రేరణ సాధనమ్ములు । గా వెఱవక తొడరు వారు గౌరవులపయిన్ • వ॥ అనిన సుయోధనునకు సూతనందనుం డర్జును దివ్యరథ శ్వేతాశ్వ కపిధ్వజ దేవదత్తంబుల మహాభావంబులు వేఱువేఱ వర్ణించి చెప్పి యుధిష్ఠిర భీమనకులసహదేవుల యరదంబులు దురంగదివ్య శరగదా ఖడ్గాది సాధనంబు లిట్టిట్టివని యెక్క డంబలికి విరాటద్రుపదాదులకు వలయు నుపకరణంబులుకొ అంతలేమి యెఱుంగించిన ధృతరాష్ట్రుండింతగల బలుమానుసులెవ్వరికిన సాధ్యులు వీరి సాధించు తెఱం గూహించి రేయని యడిగిన నతనికి సంజయుండిట్లనియె * సీ॥ గంగాసుతుండు శిఖండిపాలు తనికిఁ బ్రాపు మత్స్యేశ్వరు బలముకుంభ। భవుఁడు ధృష్టద్యుమ్ను పాలు తనికిఁ దోడుపడు ద్రౌపదీ పుత్రపంచకంబు। రారాజుఁ దమ్ములు మారుతి పాలు కుమారులందఱు నభిమన్యు పాలు । శకుని సైంధవులు నశ్వత్థామ కర్ణులు తక్కుచేఁ బోనిదండి మగలు। సవ్యసాచి పాలు సాత్యకి పాలు కృత। వర్మ చేకితాన వసుమతీశు । పాలు సోమదత్తుఁ డాలంబునకు నిట్లు। నిశ్చయించిరి చటన్నృపవరేణ్య • క॥ నకులుఁడు సహదేవుండును। శకునియులూకాది సుతుల సారస్వతులం । బ్రకటబలులై నకాళిం। గకులను సమయించువారు కౌరవనాథా * క ॥ కేకయులు మనలఁ గలసిన । కేకయుల జయించువారు కృతపుణ్యుఁడు సు। శ్లోకుఁడు ధర్మతనూజుఁడు। లోకోత్తరు శల్యుఁ దాగెలువ వాఁడధిపా • వ॥ అట్టి పలుకుల పలుకు సమయంబున నచ్చోటం గొందఱు జనంబులు ధర్మనందనునుద్దేశించి * క ॥ ఇతఁడెక్కడ మద్రమహీ। పతి యొక్కడ నితనికిఁ దఁడు పాటి యె యనుచుం। బ్రతివచనంబుల శల్యుని। యతిబలశౌర్యములు వారికాతఁడు సెప్పెన్ * వ ॥ ఇట్లు గాక యు నెవ్వరి మొగంబున నెవ్వరు వడిరి వారికి వారచాలియుండు వారని యివ్విధంబునఁ గ్రొవ్వుమిగిలి కొఱంతలేని తెగువం దేజరిల్లుచున్న వారు నీకు నీకొడుకునకు నెయ్యది కర్జంబై తోఁచె నది యు చేయుం డనిన విని విచిత్రవీర్యతనయుండిట్లనియె • క ॥ నాకొడుకులకెక్కుడి బ్రదు। కేకొలఁది దలంపనిప్పుడెన్నిన వీరా । నీకంబు నొర్వ వచ్చునె । యీ కౌరవ సైన్యములకు నేమను వాఁడన్ * క॥ రాజు యుధిష్ఠిరుఁడై పూరి। తౌజయమొదఁ గూర్పనున్నఁ దత్సైన్యము రా। రాజిట్లు సరకు సేయమి । నాజన్మము దుఃఖభాజనంబగుటఁ జుమీ • క॥ నాకుడు పనేల వశమగు । నీకూడిన భూపతులకు నింతియ కాలం । బైకడచన్నది సంజయ। నీకీవగ పేలయింక నిలుపుము పలుకుల్ • వ॥ అనిన విని దుర్యోధనుండు నిజజనకుతో నిట్లనియె • ఉ॥ ఏమును బాండునందనులు నేక కులంబునం బుట్టి యొక్కచో । నే మొక్కఁడైనఁ జేయగెడ నెప్డుఁ జరించిన యట్టివారము । ద్దామబలంబు శౌర్యమును వర్ప్రము వారికకల్గి వారు సం। గ్రామమునన్ జయింతురనఁ గానొకనిశ్చయ మెట్లు గల్గెడున్ • ఉ ॥ వారికి వారి వారికిటు వర్ణన చేసెదుగాని మమ్ము మా। వారిఁ దలంపవివ్వడమి వారికిఁ బాయను మాకు నంతయుం । జేరను మత్కృపాజితవిధిసిద్ధము దీని నెకండు మాన్పఁగా। నేరఁడ కారణంబమది నెవ్వగ లేటికిఁ బట్టుకొల్పఁగన్ • వ ॥ అనిన విని సూతనందనునకు నంబికానందనుండిట్లను నాకొడుకున్మత్తప్రలాపంబులు సేయుచున్న వాఁడింతియ కాక సత్యధర్మనయపరాక్రమ సహాయ సంపన్నులైన పాండవులఁ దనకు గెలువ వచ్చునే తాను బ్రబలుండైనను బెనుకువకీడగుగాక మేలగు నేయది యట్లుండె నేనొక్కటియడిగెద సంజయా చెప్పుము • క॥ సమరమున కుఁబురికొల్పుచు। నుముఁదలఁచిననుల్లిసుట్టుమాటలఁ దచ్చి । త్రములుఁడి

కించుచుఁ బాండవ। సమితిం గడఁగించువారు చట నెవ్వరొకో ॥ * క ॥ నావుడు సంజయుఁ డిట్లను। దేవా పాండవుల యలుక దృ
ష్టద్యుమ్నుం। డే వెరవు మాటనైనను। నేవోసిన యగ్నిభంగి నెగడఁగఁ జేయున్ * వ ॥ అతండు ధర్మతనయుతో నిట్లనియె
గాంగేయ కుంభసంభవాది మహావీర క్రూరసత్త్వబహుళంబును గరిఘటాగిరికదంబ కలితంబును దురంగనికర తరంగవి
రంపరా ఘోరంబును గు కౌరవసేనాసముద్రంబునకు నేనొక్క చెలియలికట్టయై నిల్చెదన నవుడు నయ్యుధిష్ఠిరుండు నీ
వింతకుఁ జాలుట యెవ్వ రెఱుంగ రిట్లు సంగరంబున మమ్ముద్ధరింపుమనియె నిట్లు గొనియాడిన నాతండు నాదెసం గనుంగొని
సంజయా మీవారల కెల్లఁ దెలియం జెప్పు మీశ్వరాది దేవతలు సమకట్టిన సవరణగల యగ్గుచుచేత నిర్జింపంబడిన
యుత్కృష్టజాతుల నేకులు గలుగుట యెఱుంగుదురు కాదె మర్త్యు లతని కెంత పెద్దయిట్టి జెట్టి వెన్నుదన్ని చూడఁ గలండు
గావున మమ్ముబోఁట్లెల్లఁ బోక పెనంగినఁ బోరు భరంబైనఁ బ్రాణంబులపై వచ్చుటకంటెఁ బరమదయాపరుండైన పాం
డవాగ్రజు మతులు సొచ్చి బ్రదుకుం డనుమంతలంతలు తప్పులు సేసితిమని తలంపక వలవ దెంతలు సేసిననుఁ గౌంతేయపూర్వ
జుండు శాంతిసుధానిధి యగుటం జేసి శరణుఁ జొచ్చినం గాచు ననిపలికె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె *

ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనుతో సంధి చేయుమని చెప్పుట.

క ॥ పరిజనులకు నీకును నిర్ధరలో సగబాలు చాలుఁ దక్కటి సగముం। గరము చితంబుగఁ బాండవ। వరుఁడగు ధర్మజున కిచ్చి బ్ర
దుకుము నెమ్మిన్ * చ ॥ పెనుకువ నాకయేల మన పెద్దల కెవ్వరికి య్యకోలు గా। దను చితవృత్తిగా నగురుఁ డాదిగ నాప్తులు
బంధుమిత్త్రులుం। గొనకొని సోరికిం జొరరకుంతిత తేజుఁడు ధర్మపుత్త్రుఁడా। తనిఁ దగఁ గూడి మనిక్క ప్రమదంబుగఁ గౌరవ
జాతి కెంత యున్ * వ ॥ అని వెండియు * క ॥ కర్ణుండు రేఁచి పెట్టఁగ। దుర్ణయపరులై నశకుని దుశ్శాసనులీ। నిర్ణయ మే మేలననీ।
కర్ణములకు నించు నెట్లు కార్యవచనముల్ * వ ॥ అనినఁ గటకటంబడి సుయోధనుం డిట్లనియె * క ॥ నీచెప్పెడి పెద్దలు ద్రోణా
చార్యులు మొదలుగాఁగ ననికొల్లనివా। రై చాలనివారిం గొని। యేచక్కం బెట్టువాఁడ నేఁ బాండవులన్ * శా ॥ రాధేయుం
డును దుస్స సేనుఁడును బోరఁ బ్రాపుగాఁ బాండవ। క్రోధజ్వాలల నార్తు నొండొకడు నాకుం దోడె నీవింకన। న్నాథం
బెట్టకు వాఁడిసూది మొన మోపం జాలునంతేని నే। నీ ధాత్రీతలమీను వారలకు నాకేలింత సేగింబడన్ * వ ॥ అనిన గాంధారీవ
ల్లభుం డతనకిట్లనిరె * గీ ॥ నీకు నంత వగవ నీ పోవు తెరువునఁ। బోవువారు గాఁగఁ బూనియున్న। వారికెల్ల నేను నగ చెదఁగ
య్యంబు। వలవదుడుగుమయ్య చలముఁ గొనక * చ ॥ ఉభయబలంబులుం బొగడను గ్రతభీముఁడు విస్ఫురద్గదన్। రభస
మెలర్పఁ గుంభములు వ్రయ్యఁగ వ్రేసిన నెత్తురొల్కఁగా। నిభములు పిండుకావి సెలయేఱులతోడి నగంబులట్లు సం। క్షుభి
తములై మహిం బడఁగఁ జూచి తలంచెదు సాదువాక్యముల్ * చ ॥ ఉఱక ధనంజయుండు వివిధోగ్రశరంబుల నొక్కమాత్ర
నే। ద్దెఱనులు మాడి నంబుడమిఁ ద్రెళ్ళిన నీదగు సైన్యమంతయు। న్నఱికినఁ బడ్డ ఘోరవిపినంబు విధంబున నున్నఁ జూచియు।
త్తఱి నయి నందలంపుము హితంబగు నావచనంబుఁ బుత్త్రకా * వ ॥ అనిపలికి యతని వలనం బిలువు గానక మనంబు మరలంబె
ట్టికొని కొడుకులు జయింప నోపుదురో కోయను నాసం జేసి సంజయు దిక్కు మొగంబై పాండవ కౌరవ పక్షంబులం గలవా
రల తారతమ్యంబు లడుగుచుం గొలంది మలుదలపోయుచు నాతని వచనంబులందున విచారంబునను బలాబలంబు నిశ్చ
యించి పాండవేయు లెక్కుడవుట యెఱుంగుచుఁ గ్రమ్మఱ నా సూతపుత్త్రుతో లెక్కలు వెట్టుచుం బోలించుచుఁ బెద్దయుం
బ్రొద్దు వితర్కించి కౌంతేయుల శక్తి దైవశక్తియు గాంధారేయుల శక్తి మానవశక్తియుం గాఁ దలంచినవాఁడై యంబికా
నందనుండు సజనందనుతో నిట్లనియె * క ॥ నరుఁ డగ్నిదేవుఁ దనకును। వరదునిఁ గాఁ గొలిచినాఁడు వానికిఁ గేతు। స్ఫురణంబా
దిగఁ గలసం। గరపరికర మెల్ల నతఁడు గావించెదయున్ * వ ॥ అదియునుం గాక ధర్మదేవతయును వాయుదేవుండును వాస
వుండును నశ్వినులును వారికిఁ బాండురాజుతోడివారు వారికొక్క కీడునుం బొరయకుండ రక్షింతురు గావున భీష్మద్రోణ
ప్రముఖులకుఁ బాండవులం బరిభవింప రామి తెల్లంబు * క ॥ దేవత లేటికిఁ బార్థుఁడు। దేవసముఁడు గాఁడె వాఁడు దివిజుల చే
తం। బోవని దైత్యులఁ జంపఁడె। నీవును నీవారు నతని నెఱుఁగరె చెపుమా * వ ॥ కౌరవులకు వచ్చిన యిమ్మహాభయంబునకుఁ
బ్రతికారంబు శాంతి గడచిన దిలేదెన్ని భంగులం జూచినఁ గయ్యంబుడుగుట మనకుఁ గర్తవ్యంబై యున్న యది యుపశమిం
పనయ్యాదీక్షు వైరంబు వలవదనినఁ దండ్రికిఁ గొడుకిట్లనియె * క ॥ దేవతలగ్గునుదకుఁ దో। డై వత్తురనం గవలవదదియెట్ల

నిర్జరా । దేవత్వము రాగద్వే । షావేశము లేమిఁగాదె యైనది మొదలన్ ॥ వ ॥ కావున వారొక్కళ్లొక్కళ్ల వారు గారట్లుగా శపథపాతులై పూనిన త్తరయేని యది దేవత్వంబు గాదట్టి దేవత్వంబునన గ్గనుండును సురక్షితుండు గానేరఁడు నీకు నావనికిఁ జింత వలవదని పలికి వెండియు నిట్లనుఁ జెరిగివచ్చు కార్చిచ్చును డుపను పాషాణవర్షంబు వారింపను మహా వాయువు నిలువను నీళ్లు గట్టిగా నభిమంత్రించి వానిపైఁ గరితురగాదుల నడిపింపను నా సేనన డచునప్పుడు వలసిన చోట జలంబులుత్పాదింపను జాలుదు సింహ శరభ శార్దూల వ్యాళాది క్రూరసత్త్వ సంరంభ స్తంభన ప్రకారంబెఱుంగుదు మిత్రశత్రువిషయంబులైన శుభాశుభంబుల వలయు భంగి నావహింప నేర్తు మఱియు నానావిధసిద్ధిప్రదంబులగు మంత్ర ధ్యానానుష్ఠానంబులు నాకుఁ గలవు నీ చెప్పిన యగ్ని ప్రముఖ దేవతలం బ్రసన్నులగునట్లుగా నారాధించిన వాఁడ వారికి నాకుం బోలేను

దుర్యోధనుఁడు తండ్రితోఁ దనబలపరాక్రమంబులు చెప్పుట.

హానుభావంబు గలిగినఁ బదుమూఁడు వత్సరంబులబ్బంగి నడుమ లంబడుచు రేవి నుము చెప్పెద ॥ క ॥ పనలిగిన వారి నిసుకలై ననురక్షింపనో పరమరులలిగినం । బూని చెడకుండఁగా తును । మానవులొక్క సరకె నాకు మనుజాధీశా ॥ గీ ॥ గర్వమున నాడుమాటలు గాఁ దలంప । వలవ దిదియెల్ల నిక్కంబు వసుమతీశ । నన్ను నేఁ జెప్పికొందు నేయెన్నఁ డైన । నాత్మ సంస్తుతిపాతకమవు నె చెపుము ॥ వ ॥ ధర్మతనయాది పాండవేయులు ద్రుపదాది పాంచాలురు విరాటాది మాత్స్యులును వాసుదేవాదియాదవులును మఱియును గేకయ పాండ్యమాగధ చైద్య ప్రముఖ నిఖిల దండనాయకులును నా బారిం బడి మున్నీరు సొచ్చిన యేనుఁగుల చందంబున నడంగి పోవుట యవధరించెదు గాక వారెల్లఁ దేజోధైర్య పరాక్రమోపాయ విచారవివేకంబులు నా మెత్తువత్తురె పితామహ ద్రోణ కృప అశ్వత్థామలు శస్త్రాస్త్ర విషయంబుగా నేమేమి యెఱుంగుదురంతెంత నేర్తురదియెల్ల నెఱుంగుదు నంతయు నేర్తునని పలికి యందఱు వెఱఁగుపడియుండ దాను సంజయుతో సంగరంబు తెఱంగు నాలోచనంబుగఁ బాండవుల వలని మాటలాడుచుండఁ గర్ణుండు ధృతరాష్ట్రుం గైకొనక ధార్తరాష్ట్రునకుం బ్రియంబుగా నిట్లనియె ॥ క ॥ గురునలుక నాకు నస్త్ర । స్ఫురణ వెడలెనం ద్రుజనులు బొంకెదిపూజా । పరత మెయిన మ్మునీశ్వరు । కరుణవడసి మగుడఁ బడయఁగాంచితిఁ బ్రీతిన్ ॥ ఉ ॥ కావున నస్త్రశస్త్రముల ఖండితసంపదనొందియుండదే । వావలికైన నన్నుఁ జెనయన్ భరమే గలుగంగ నర్జునుం । డేవిడిపించు మేదినిఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా । నీవు బలంబు మెచ్చ నని నిల్చెద గెల్చెదఁ బాండవేయులన్ ॥ శా ॥ గాంగేయాదులు నీకడన్ని లిచి వేడ్కం జూడఁగా సర్వసే। నాంగాంగంబుల మీఁద గాలియనుజిట్టాడంగ నీకేనుఁ పీఁ । కంగొంతేయులఁ దాఁకి తత్తనువులుగ్ర స్ఫారబాణాలిఁ గూలం గోదండవిలాసము న్మెఱయ లీలం బోరఁ గ్రీడించెదన్ ॥ వ ॥ అనిన విని సూతనందనునకు మందాకినీనందనుఁ డిట్లనియె ॥ క ॥ కాలుఁడు ప్రేరేపఁగ నిటు । ప్రేలిన యంతట నెనెన్నఁ బెద్దగఁ దలఁపం । బోలు నె మాకును నుడుగుము । చాలుదువీ వెల్ల పనులు సాధింపంగన్ ॥ ఉ ॥ కూలెదు వారె పాండవులు ఘోరపుఁ బోర నొకండొకండయి । చాలెదు వారలెల్లను నజావఁ గ్రమంబున సేనలన్నియుం । గూలఁగఁ గౌరవుల్ పిదపఁ గూలుదురీతియ గాక నోరిచే । టేల వృథాభిమానమున నిన్నియుఁ బ్రేలెదు సూతనందనా ॥ గీ ॥ దివిజపతి నీకు నిచ్చిన తీవ్రశక్తి । చేతఁ గవ్వడి వసునని చూతు వేని । వాసుదేవుని చే వది వ్యర్థ్యలయ్యెఁ । దునియలయ్యె నబ్బొడియయ్యెఁ దొరుగు భరణి ॥ క ॥ సర్పముఖశరము గలదని । దర్పంబునఁ గ్రీడిఁ దొడరఁ దలఁపకు హరి పెం । పేర్పడఁ గనదియ కాదఁట । తీర్పవలయు వాని నెల్లఁ దీర్చునరుఁ డనకైన్ ॥ అనిపలికి ధృతరాష్ట్రుని తో నిట్లనియె ॥ క ॥ జ్ఞాతులు తమలోఁ బొందినఁ । జేతో మోదమునఁ జెలఁగి చెలు వొందు మఱి । న్నీతిం బాసిన విగతవి । భూతింగడుఁ గొఱవులట్లు పొగయుచు మరధిపా ॥ వ ॥ కావునఁ దమలో విరోధంబు వాసి దుసంభాషణ భోజనాది సత్కారంబులను సవినయ వర్తనంబులను బ్రీతులై నజ్ఞాతులిహ పరార్థ సాధకులగుదురని చెప్పి వెండియు ॥ క ॥ విను మేనొక శైలమునకు । మును భూసురవర్గసహితముగ నొకపనికిం । జనుఁ నెడఁ జనరాని తటం । బున నొక జున్నుం డెదానిఁ బొగడిరి తజ్జ్ఞుల్ ॥ గీ ॥ దీని తేనెయుఁ ద్రావిన మానవులకు । జరయు రుజయు నడప్పియుఁ జావుఁ గల్గ । దనఁ గఁగొందఱు బోయలు విసికడఁగి । యుఱికి మొఱకులై చఱిఁ బడను ఱెకిరవుడు ॥ వ ॥ ఇట్లు ఱెకిస్సృతిఁ బొందిరట్లు గాన వినీతులై నీకొడుకులు పుడమి యెల్లను దారయేలు మనుగి చూచెదరు గాని తమపాలిసిపోవుటం గానరు వీరర్జునుతోఁ జెనంగి మాన ప్రాణంబులు దక్కఁ జుకొను వారే యట్లుంగా

కసమునఁబలుసై నను గయ్యంబున వీరాముడు వారాముడు తలపోఁతలవిరోలనీ లోనికి ధర్మనందనుం డెబ్బకొనుటయ నీకుం గర్తవ్యంబని వ బాహ్లికుండు ధృతరాష్ట్రునకిట్లనియె * క ॥ కనుబ్రమసిన తెరువరితన । కనపాయంబై సమార్గచరసితగనెఱిఁగినవారు సెప్పఁగాఁ గై । కొననికరణిఁడగిన వెంటఁ జొరవకటా * వ ॥ అనిన వైచిత్రవీర్యుండు దుర్యోధనునకిట్లనియె * మ ॥ కొడుకాయే నెటులట్ల బాహ్లికుఁడు నీకుం గూర్పు భీష్ముండునీ । యెడప స్నేహముఁడు వీరిమాట వినుమేమీము వ్వురున్నన్నాల్ । పడయంగాఁ దగునట్టి వారము వినుం బ్రాగ్గించెదకా ధర్మజు । న్విఘువఁ గాఁ దగదిమ్ము వారలకు నుర్వింబాలు నెమ్మిండగఁ * క॥ అని వెండియుఁ దగవొడఁబాటు నఁ జొరమినపుడు దాఁ గొడుకు తోడఁ గడుం గినిసి ధరణీశ్వరుండిట్లను గొలువున నున్న వారలందఱు వినఁగ * గీ॥ బవరను లుగా వెవిటిగిన బారసాపవచ్చు నే యొక్కరుండు విశ్వచ్ఛందతి పసులఁ బెట్టించునపుడు నీబలము విఱుగ దుర్యోనే నీవు గ్గుంపు నచటలేరె * ఉ॥ అని రాధేయు నొక్కమొగంబై పలికియును * గీ॥ వాటికోలఁది గాదు నారాయణుఁడు నొగ । లెక్కఁ గెలన భీముఁ డేది నడవ । ననుజతనుజ సహితుఁడై వచ్చు విష్వచ్చు పార్థుఁ నంగవశమె మనకు గర్ల * చ॥ బలమును దర్పమున్ మెఱయ బంటుతనంబున నీవు పాండవేయులననివార్యనంగడఁగ టొప్పెదు తెంపఱ జచ్చిశు స్థుఁడై । పలుకులు మాన్పు భృత్యుఁడసు పాడికలం చెదవిట్లు మేలెయు । చ్చలమునఁ నీ

కర్ణుఁడు భీష్ముని పైరోషముచేత నస్త్రసన్యాసంబు చేయుట.

సుయోధనుని చావు నీకోర్చుటగా దెయింతయుఁ * వ ॥ అనినవిని కానీనుండు సంక్షుభితమానసుండై యిట్లనునిదియెల్లనిట్లయ్యెనట్లుగాక తక్కినయది యట్లుండె నదీసూనుండు నన్ను నిరాకరించి పలికిన పలుకుల ఫలంబనుభవించెడుఁ గాక యని యతని నుద్దేశించి యిట్లనియె * గీ ॥ నీవు నాలావు కోడ్పాటు లేక యుండ వలయునీ తెరు నంతకుఁ గలననిలువ నాయుధంబులు విడిచితినంత మీఁద । మెఱసి బలవిక్రమంబులు నెఱపువాఁడ * వ ॥ అని శస్త్రసన్యాసంబు సేసి కొలువున నిలువనొల్లక విగ్గనలేచి పోయెనట్టి యెడ శాంతనవుండు నవ్వుచు దుర్యోధనునితో నిట్లనియె * క॥ అంతకుఁ జాలఁడె కర్ణుం డింతకు మును బాసయిచ్చియున్నఁడు బొంకం డింతటి మానిసి యలిగినఁ । గౌంతేయుల కెట్లు బ్రదుకఁ గా వచ్చు ననిశ * క ॥ అని వెండియునిట్లను నాతని మాటల కెట్లుగడఁగి ధర్మతనయుతో । నని సేయక తక్కవునీ । వనుమాన ము వాయఁ జూడు మతని నిన్నుఁ గ * వ॥ ఏను బాహ్లిక ద్రోణప్రముఖులు గనుంగొనుచుండ బ్రతివీరుల నేక సహస్రంబుల సమయించెద బవప రాధేయురణంబును జూచెదవుగాక యనినవిని దుర్యోధనుండు కర్ణపక్షపాతి యునవి నీతుండునునగుటం జేసి సహింపక పితామహుతో నిట్లనియె * చ॥ ఎఱిఁగి యెఱింగి యొండెమది నేదియొ యుంగక యొండెనెపునం । దఱు వినఁ బాండునందనులు దర్పితులై యని గెల్తురం ప్రముం । దఱ నిను బాహ్లికున్ గురుని దక్కిన వారి నినమ్మి నేను నే । డైఱనని సేయఁ బూని తెగడింది మగంటిని తోడఁ జాలదే * ఉ॥ కర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడును గల్గఁగ నాకొరులేల సద్భటా । కీర్ణ విరోధి సైన్యముల గెల్వఁగఁ జాలుదు మేము మాకు సీ । యర్ణవవేష్టిత క్షితి యనర్గళ విక్రమ మొప్పఁ దక్కు చూ । నిగ్గయ మెల్ల నిట్టిద వినీతి యొనీతి యొ చూచు మీతు దిర్ * క॥ అను పలుకుల కు విషాదము । దనుకఁగ ధృతరాష్ట్ర విభుఁడు దననందను నే । మనియుం బలుకఁ జాలక । వెను బాటునని ట్టులని యొపి చురుని తోడఁ * గీ॥ మృత్యుపాశోపహతుఁ డయ్యె మీఁదెఱుఁగక । సూతనందనుతోఁ గూడి నాతనూజుఁ డకట నాశముఁ బొందు వాఁడయ్యె మనకు । నింకఁ జేయంగఁ గల పని యేది చెప్పుము * వ॥ అనిన విదురుండ తనికిట్లను మన వారలు మున్న దుర్బలులు తమలోనం బెనంకువలయు విరసవచనంబులాడుచు నింతలు పుట్టించికొనుట యర్జునునకుఁ గార్య సాధనం బింతియు కాక యేమనువారము వారలు బంధు మిత్ర సహోదరులుం దారును నొక్కతలంపు వారలై యున్న వారు వలవని యీ వెంగలి మాటలు విడిచి పాండవులం బిలువం బనిచి తగవు నడుపుట దక్క మనకుఁ జేయం దగు పని వే ఱొండు గలదే యని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయు చెప్పిన కార్య వచనంబులకొఱఁత వినంగలవాఁడై యతని దిక్కు మొగంబై * క॥ మును నవరుసతోడఁ దనతలఁ । చినయున్నియు నీవు వినఁగఁ జెప్పితగవుమై । నినువీడుకొల్పు నెడన । ర్జును డే సునిశ్చయంబుఁ జెప్పె జూతము చెప్పుమా * క॥ అనియడిగిన సంజయుఁ డిట్లనుఁ ముదిఁ బార్థుఁడు నిశ్చయము చేసియు యోధనుతో నిందలి పెద్దలు వినఁగా ననుమన్న పలుకు వినుము నరేంద్రా * మ ॥ కురువంశోత్తముఁడైన ధర్మజుఁడు నాకుం దండ్రి పాలించుగాక । ధరలో సామ విధానపల్కవిని యుక్కాదర్పంబు మైనీకత నిక్కరయెనింజటులాస్త్ర దీయపశిఖాగ్ని జ్వాలలం దాహంతు । ల్వరసంబెత్తు మహార్తరా

ప్రతతి నైశ్వర్యంబుతోఁగూడఁగన్ * వ॥ అనిపలికి కౌఁగిలించికొని భూషణాంబరాదికమనీయవస్తువులొసంగిన నేనును బాండవులను వాసుదేవుని సవినయంబున వీడ్కొని యింతవట్టును దేవరకు నెఱింగింప వేగంబ వచ్చితి ననిన నమ్మాటలు దుర్యోధనుం డాదరింపక పెడచెవులం బెట్టె ధృతరాష్ట్రుండును జెప్పవడి యూరకుండె నప్పుడయ్యిరువురుపాలనసంజయుండొక్కరుండు దక్కనయ్యాస్థానంబుననున్న సమస్తజనంబులు నుద్విగ్నలై తమతమనివాసంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ * క॥ తనుజవశవర్తియగు నమ్మనుజేంద్రుఁడు తనసుతుండు మూర్ఖింపఁగనో। పునొయ్యని పాండుతనూజుల । యనుమతిసంజయునకిట్టులనియెమఱియున్ * సీ॥ ఈ రెండు వీళ్లందుఁ దారతమ్యంబుల నెఱుఁగుదు పోరైన నెవ్వరోర్తురిది నిశ్చయింతమేయెందు నుపాయంబు పౌరుషంబును గలవారు గలరు । చూతము చెప్పుచున్న సూతనందనుఁడు నన్నడిగెదవే నొండున కుగ్గవలదు। నీయయ్యసాత్యవతేయుఁడీ మొదకు వేంచేయునట్లుగ భక్తిచేసి తలఁపు । పిలువఁ బంపు గాంధారి వారలు సునీతిరతులు నిశ్చయవిదులు ధర్మజ్ఞహృదయుల । బుల్లమున నీక సూయాదులొాదవె నేని । వానిమాన్పంగ నేర్తురు మానవేంద్ర

కృష్ణద్వైపాయనుఁడు ధృతరాష్ట్రునియొద్దకు వచ్చుట.

* వ॥ అనిన విని యంబికానందనుం డట్లు కాక యని యొకకంచుకిం బిలిచి గాంధారి రావించి సద్భక్తితాత్పర్యంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనమునిం దలంచిన దివ్యబోధమహనీయుండైన యమ్మహాత్ముండు విజయం చేయుటయు నందఱుఁ దండప్రణామంబులు చేసి సముచితాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించియున్న సమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు విన్నవంబు సేయక మున్నె యమ్మహాపురుషుండు ధృతరాష్ట్రసంజయులచిత్తవృత్తులు తానయెఱింగిన వాఁడగుటం జేసి సంజయువలనఁ బ్రసన్నదృష్టి నవలోకించి యతనికిట్లనియె * క॥ నీవు సమస్తము నెఱుఁగుదు। గావున నీకూరకుండఁ గాఁడగదు ధరి। శ్రీవల్లభుఁడడిగినపని। యీవిధమని తెలియఁబలుకు మేను వినంగన్ * వ॥ అనినఁ బ్రసాదంబని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకిట్లనియె * క॥ ఆసేనకు నీసేనకు। వాసియడిగెదవు నన్ను వసుదేవసుతుం। డాసేనఁగలఁడు తత్సము। నీసేనం జూపుమాన వేశ్వరనాకున్ * వ॥ వాసుదేవుండెట్టి వాఁడని యడిగెద వేనిం జెప్పెద * చ॥ జగములనన్నిటిం దనవశంబుగఁ జేసిన వీరుభంగముగ। బగయులలాటలోచనుఁడు పావకఁ జేర్చినయట్టి బాణునో । క్కగడియలోన గర్వమడఁగం బరిమార్చె సురేంద్రకల్పకం। బుగ రమలీలఁ దెచ్చె హరి భూరిపరాక్రమ సుప్రసిద్ధమే * గీ॥ అధిక దుష్కరంబులైన కార్యంబులు। క్రీడవోలెఁ జేయఁగేశవుండు। విను మతండు పార్థు నెనసియేకాత్ముఁడై। యుండుఁ బూర్వభవసఖుండుగాన * వ॥ అట్టి వాసుదేవుని చక్రంబు నిజమాయాబలంబునఁ బాండవుల సర్వసమరసాధనంబులయందును సూక్ష్మరూపవ్యాపియై నిలిచి వారికి విజయంబొసంగుచుండునని మఱియు నిట్లనియె * క॥ వలువు బు పాండుతనూజుల। కొలఁదివితర్కించెదీవు గాథంబది యు। దెలియంబలికెద వారికి। బలమును సత్వంబు హరియ పార్థివముఖ్యా * వ॥ హరిమహత్త్వంబు విన్నవించెద నవధరింపుము * క॥ ఒకతలసమస్తజగములు । నొకటజనార్దనుఁడు నిలిచియొకతలయయినన్ । సకలమ్మునపారమతిం। డొకరుఁడ సారంబు చాలనుత్కృష్టుఁడగున్ * క॥ తలఁపునన వాసుదేవుఁడు । గలిగింపను నిలుపనడఁపఁగా మోపు జగం। బుల మఱియును గ్రీడార్థము। పలువోకలఁ బోవుచుండుఁ బౌరవనాథా * క॥ ఎక్కడ నడచును సత్యం । బెక్కడ ధర్మంబు పరఁగు నెక్కడఁ గలుగుం। జక్కటి నిలుచుం గృష్ణుం। డక్కడ నతఁడున్న కతన నగు జయమధిపా * సీ॥ పురుషోత్తముండెల్లభువనంబులును సదానయఖిలభూతాత్మకుఁడై విహార। లీలవిచేష్టించు నీలోకములమాయఁ బెట్టి యొక్కొక్కమఱి పుట్టి పెరిగి। కర్మాచరణములు గైకొని వర్తించు శిష్టరక్షణమును దుష్టనిగ్ర। హంబును దనపనులుగ నట బాండవుల నెపంబిడుకొని ధర్మబాహ్యులైన। నీతనూజులనిక్క మనిగ్రహింపఁ। దలఁచి నాఁడమ్మహాత్ముండు తథ్యమతిని । నిట్టిచందంబు వాఁడని యెఱిఁగి యెవ్వ। రాశ్రయింతురు బ్రదుకుదురట్టివారు * క॥ అనవుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు వి। ష్ణుని నెఱిఁగెడి విధము నాకును దెలియఁగనీ। కనియున్నతెఱఁగుఁ జెపుమా। యనుటయు సూతసుతుఁ డిట్టులనునాతనితోన్ * వ॥ విద్యయు నవిద్యయు ననఁగా రెండుగల వవిద్యామూషితుండై తమోగ్రస్తుండైన వాఁడు విష్ణు నెఱుంగ నేరఁడు విద్యాసంపన్నుండెఱుంగు ననిన విద్యయన నెట్టిదవిద్యయనెట్టిదెద్దానివలన నీవాసరేశ్వరు నెఱింగితివవి యిట్టివని చెప్పుమనిన నాంబికేయునకు సంజయుం డిట్లనియె సాత్వికరాజసతామసవికారంబుల త్రిప్పులం బడక ధర్మంబాచరించుచు భావశుద్ధిగలిగి యుండుదు వీనవచ్యుతు

నెఱుంగుమువిద్యయిట్టిదినీకుమంద కెవ్వరికైననునతనినెఱుంగుటకు నిదియతెరువిట్టిది గావివిధంబవిద్యయనిచెప్పినన తండునిజజనంపమునితోనిట్లనియె * క ॥ వనకాపుత్రుఁడుసంజయుఁడీ।తనియుపదేశంబువట్టిధర్మమునమముకుం।దునినాత్రయుం పవయ్యాయ। తనిఁబొందినబ్రదుకుదీపుఁదమ్ములునతుల్యా * వ ॥ అనినసుయోధనుండుడమఱుదయ్యెకునిట్లనునిజగంబు ల। న్నినొకటన్రింగెనేనియును సెట్టనసర్వముగాచెవేనియుఁ । న్నిసుముమునుపందుఁడర్జునునినెచ్చెలినాఁజెవులారవించు నింకనతనినొక్కభామునకుఁగాధృతిపెంపవఆనాత్రయింతునే * గీ ॥ అనినగాంధారికిట్లనుజనవిభుండు।నీతనూజుండుధ ర్మవినీతిబాహ్యుఁ।దుద్ధతుండీసుమూనినాబుద్ధివినఁడు। వీఁడుచెడుఁగానిబ్రదుకంగ లేఁడుసుమ్ము * ఉ॥ నావుఁడుఁదల్లియిట్టు లనుకలదనుతోఁపదియేలయయాయయవ్వు । శ్రీవిభవంబులన్నమున శేవసుహృజ్జనులందొఱంగఁగా । సీవుగడంగెవిట్టియవినీ తులుదుంగలదేవ్వరోదరుం। డైవిభిఁతంపఁగామెరులకాఁగఁగవచ్చునెయింక।బుత్రకా * వ ॥ అనియెనట్టియెడంగృష్ణ ద్వైపాయనుండుధృతరాష్ట్రునికిట్లనుం గృష్ణుండు నీకుంగూర్చునీపుఁజరమాప్తుండైన సంజయునతనిపాలికింబుచ్చితి దిలెస్సకార్యంబయ్యెవీఁడును నన్మహాత్మమహనీయప్రభావంబున్నరూ నెఱుంగువీనిబుద్ధిపినియదేవునాత్రయింవుము తండేకాగ్రచిత్తులైయారాధించువారికిఁ జేరువయగుంగామక్రోధోపహతులై తమతమధనంబులం దృప్తులుగాక యన్యాయంబునవర్తించువారలకుదూరంబైయుండు నెల్లభంగులనాతనిఁజొచ్చిబ్రదుకుమనినం।బ్రసాదంబట్లచేయుదున నవిదిత్రవీర్యనందనుంతు సూతనందనునింగని వాసుదేవనామనిర్వచనంబునాకుఁ దేటపడంజెప్పియతనింబొందునుపా యంబుపదేశింపవేయనియడిగిన * గీ ॥ ఎల్లయందునుదావసియించునెల్ల। యదియుఁదనయందువసియించుటంబ్రవా సు।దేవుఁడనుపేరికర్థంబుతెల్లమింత। యెఱుఁగుజనులందుఁదగవసియించుశుభము * గీ ॥ అతనిఁబొందుసుపాయంబునం తరంగ।నిగ్రహముగాఁగవార్యులనుగ్రహింతు। రోపెచిత్తవికారంబులుడిపియేక।బుద్ధిగొలువఁబ్రసన్నతఁబొందునతఁ డు * వ।నీవునుబలుబుద్ధులుడిగిగోవిందునాత్రయింపుమనినఁబ్రజ్ఞాచక్షుండిట్లనియె * క॥ నాకునయనేంద్రియముగతి। లేకుండుటకంతవగపులేదఖిలమనో।జ్ఞాకారుఁడైనహరినా। లోకింపంగానమికిఁగలుగువగపెపుడుఁకా * ఉ ॥ ఆతనిఁగ న్నులారఁగనహర్నిశముంగనుఁగొంచునుండువా । రేతపమాచరించిరొయుపేంద్రునినాశ్రితవత్సలున్విని। ధ్యాతకలం కుధర్మనిరతుంగరుణాకరుసర్వలోకవి । ఖ్యాతుఁబవిత్రమూర్తిశరణాగతరక్షకునాత్రయించెదకా * వ ॥ అనివలికిపవర మశాంతుండై పారాశర్యునుద్దేశించి దేవాయేనువాసుదేవునిశరణంబుసొచ్చిబ్రదుకువాఁడననుచుఁ గృతాంజలియగు టయువ్యాసమహామునియునాశీర్వాదంబుచేసియంతర్హితుండయ్యెధృతరాష్ట్రుండును దుర్యోధనసంజయులనిజనివా సంబులకుంబోవంబనిచితానునుగాంధారియునభ్యంతరమందిరంబునకుంజనియుచితవ్యాపారంబులఁబ్రవర్తిల్లుచునుండె ననిచెప్పినవీనిపదంపడిపుట్టినవిశేషంబులెట్టివియెఱింగింపుమనుటయుఁ * శా॥ నిత్యానిత్యవివేకవైభవసమున్మిద్రాంతరంగ స్ఫుట। ప్రత్యక్పూర్వరమేశవిశ్వజగదారాధ్యామహానంతది । వ్యత్యానందవిభుస్వభావమహితాసంపత్సమాధానదో॥గ్ర త్యవ్యాహృతిసంప్రవర్తనవిద్ధశ్రీపదాంభోరుహా * క॥ వ్యాసాదిమునిప్రోక్తమహాసందర్భప్రమేయతారాధకనిర్మ। ల్లాసానైర్గుణ్యసము।ద్భాసిరహస్యానుభావభక్తాధీనా * మాలిని॥ సమవనిమితచూడానవ్యరత్నప్రభాసం।గమరుచిర పదాబ్జాగర్వదుర్వారదైత్యో।ద్యమబహులతమోమార్తాండబోన్నక్రీడనప్ర।క్రమలలితవిలాసాగాధభక్తిప్రకాశా॥*

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రకొమ్మనామాత్యపుత్త్రబుధారాధనవిరాజితిక్కన

సోమయాజిప్రణీతంబైనయుద్యోగపర్వంబునందుద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతము - ఉద్యోగపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీవాగ్విభవారోగ్య।ప్రావీణ్యప్రాభవానుభావమహితసా। ఖ్యావహపదస్మరణకరు।ణావేశకటాక్షకిరణ హరిహరనాథా * వ ॥ దేవావైశంపాయనుండుజనమేజయునకిట్లనియె * గీ॥ సంజయుఁడుదన్నువీడ్కొనివనినధృష్ట

సుతుఁడు మఱి నాఁడు తమ్ములను తులనిష్ట । భృత్యవరులను దొరలను బిలువఁబనిచి । యెల్లవారలు వినుచుండ నిట్టులనియె ॥

॥ శ్రీకృష్ణుని రాయభారము. ॥

క॥ మనమును జనార్దనుఁ బాలికిఁ । జని కౌరవసభకు నతని జనుమని ప్రార్థిం । చి మేలు బంధుహితగుణ । జనముల తోరణము గాక సంప్రీతియగున్ ॥ వ ॥ అని పలికి వారలందఱు బలసి చను దేరమాధవు మందిరంబునకరిగి యతని చెంతను సత్కృతుండై సమస్త పరిజనంబులుం బరివేష్టింప నెక్క పార్శ్వంబునం బాంచాలియును మునిత పరిచారి కాపరివృతయై యుండ నతండు మందానను సుఖాసీనుండై యుండి యతని తోనిట్లనియె ॥ క॥ ఆపదగడవం బెట్టఁగ । నోపి శుభంబైన దాని నొడఁగూర్పను మా । కీవు పుట్టువునకుఁ బాండు । ఁడొమ్మో పాలుఁడవు నిన్ను జూపి చని యెను హాత్మా ॥ గీ॥ సమయమిది మిత్రకార్యంబు చక్కఁ జేయ । నీకతంబున మేము వినీతుఁడైన । యాను యోధనుతోడి పోరాటదక్క । యనుభవింతుము మామాయంశ మగు ధరిత్రి ॥ వ॥ నీకు మేము వృష్ణ్యంధకాది కుమారులతోడి వారము మమ్ము దురితంబులు వొరయకుండ సంరక్షింపు మనవుడు వాసుదేవుండు నీ వంచిన యట్ల చేయఁగలవాఁడ నెయ్యది తలఁపు చెప్పుమనిన నజాతశత్రుండు నీవు కరినగరంబునకరిగి కౌరవులతోఁ దగిన మాటలాడి తెలుంగు సేయవలయునని ప్రార్థించి యతని నియ్యకొలిపి యిట్లనియె ॥ సీ॥ మాండ్రె తలఁపును మానిని నందనుచందంబున నిన్న నాసంజయుండు । పలికిన పలుకులఁ దెలిసెఁ గదా నీకు వారి చిత్తము భంగివాఁడెలుంగుఁ । బాలుపంపని యీక యేలి మాటలన మమ్ములు కదీర్చెదరు తారధిక దుష్క । రంబైన యా సమయంబేము పదుమూఁడు వత్సరంబులు సల్పి వచ్చియుండఁ । గులము పాడి నడుపదలఁ పడవతిచెడఁ । దలఁచె నేనికొడుకు వలన నట్టి వాఁడు గాక యతని వక్రతమాన్పలేఁడంతకంటెఁ గలదె యెడరు మాకు ॥ క॥ జననియును సమస్త బాంధవజనులును ప్రియము నుండ వారి శాంతులఁ గాఁ జే । యను నెమ్మి గ నెక్కటి యై । మానను మందేఱఁ గేదియును నికిమా పౌరుషమే ॥ క॥ ఇచ్చు జబంధులు నీవును । నెచ్చెరుపడి వినుచునుండ నయిదూళ్లను మా । కిచ్చిన నజాలునంటిని । బొచ్చెముగా దింత పట్టు పృగ్గము సుమ్మా ॥ శా॥ ఆ దుర్యోధనుఁడంతమాత్రయును జేయంజాలఁడో కావివెం । పేసం గ్రూరత కోర్వరాదు సరి నా కేలం మనేగ్రాసవా । సో దైన్యంబులు వచ్చునా యరయునీ చుట్టాలకుం గావున క । మోదంబందుటగల్గు గౌరవులు నేముం గూడి శ్రీ నొందినక ॥ ఉ॥ అక్కటలాఁతులైనఁ బగ తైన నుజంపఁగ గౌరనేలయొం । డొక్కఁ తెలుంగు లేదె యరి యొప్ప దెబంధు సుహృజ్జనంబులా । దిక్కున నన్న వారు గణుతింపఁగ సంపదకై వధించిదా । తెక్కటదోషమందుటను నీదురవస్థల కోర్వ వచ్చునే ॥ వ॥ అని పలికి పాండవాగ్రజుండు వెండియు ॥ గీ॥ క్షత్రధర్మమితక కష్టము సుమ్మె వెఱ । ధర్మమాచరింపఁ దగదటంచు । గానశస్త్ర జీవికయతగియున్నది । యెనవంశనాశమనభిమతము ॥ వ॥ అదియునుంగాక ॥ గీ॥ కలహమగుడు లక్ష్మి గావించు బ్రాహ్మణము । నియును జేయుదింత నిక్కవంబు । వలువు రొకనికొడి పాటుటఁ లిష్టు । లనద చేతఁ జెడుటయు ఘటించు ॥ క ॥ జయమగునో దుమునుని । శ్చయమొక్కఁడు లేదు వినుము సమరమునఁ బరా । జయము మరణంబుకం టెపు । దయపుట భేదనము సేయుఁ దత్యాలబనఘా ॥ క ॥ కానవశ్యము పెను వగానియుపాయమునఁ బఱంగడ తేర్చి ధృతిం । బూనిన దుచు నెవ్వం డెడ । దానం జెయి పెట్టికొనియతిడుని ద్రించున్ ॥ గీ॥ పగయ కలిగె నేని పాము న్నయింటిలో । నున్న యట్లకాక యుఁఁబడిక్ల్లి । యుండు నెట్లు చిత్తమొకమాటు గావున । వలవదిక దీర్ఘ వైరవృత్తి ॥ చ ॥ పగయడఁగించుటెంతయు శుభంబది లెస్స యడంగు నే పగం । బగవగ గొన్న మార్కొనక పల్కకయుండఁగ వచ్చునే కడుం । జెగ మొదలె త్రిస్తోవఁబగ తీవ్రకయుండిన గౌర్యమొందునే । మిగతిఁ దలంచి నంబగకు మేలిని లేదు ధ్రువంబు కేశవా ॥ ఉ ॥ కావున శాంతిఁ బొందుటయ కర్జము దానదియట్టులుండ శ్రీ । గావ లెనంచుఁ బోరితము గామిలుంగో లేదె మెల్లసొమ్ములుం । బోపుటయుం గులక్షయము పుట్టుటయు న్వెలిగాఁగ నొందు మై । నే విధినైనఁ జక్కఁబడు టెంతయు నొప్పుఁ జుమీ జనార్దనా ॥ చ ॥ మనము నఁబత్తు పాంత గతి మా దెస మాను ముధర్మనీతి వ । ర్తనములు రెండు చక్కఁ లహితంబును బెంపును గల్గునట్టిచో । ప్పునపిదురాదిసజ్జనుల బుద్ధికి రాను చితంబుతోడి మె । ల్పునఁ బరుసందనంబునను భూపతు ల్లెల్ల వినంగ నాడుమీ ॥ చ ॥ తగవులఁ బోక రాజు చెడిదంబులు పల్కినయేని సైఁచు మొ । ప్పుగ నిలుమీ గురుత్వముఁ బ్రభుత్వము నుంగల పెద్దవారి మా । టగొనని యాను యోధనుక డన్నిలువన్న మెల్లగారవం । బుగఁ గురువృద్ధు వల్కుదలఁపుం జననిచ్చిన మెచ్చ రేజనుల్ ॥ మ॥ సుతు వాఁడై వినయంబు చేకొనక యేచో వ్యందగంబల్కెగా । ధృతరాష్ట్రుండవి విసిరిఁ జేసినను సం

ధిఁ బంగరాదంచు వే । గతెగం బాఱకు తెంపు సేయ నెడ లోకం బెల్ల మెచ్చం బ్రకా । శితధర్మస్థితి నొంది మా మనము దిక్చిం
తంబుగాఁ జేయు మీ ॥ గీ ॥ ఇన్ని సంకటములఁ బ్భంగి నెంతయు । నొగులు వృత్తి నెప్పు డీర్పు । వెజ్జు వీవ కావె వేయేల యే
విధి । నడుపఁ దలఁచితదియ నాకుఁ బ్రియము ॥ వ ॥ అని చెప్పి తలంచికొని వెండియు నిట్లనియె ॥ క ॥ నీవు సుయోధను పాలికిఁ బో
వఁగవలదని యనొక్క బుద్ధి పొడమెడుఁ గాఁ । గోవిందయతఁడు మంత్రులు । గావలమునఁ జక్క వినరు కార్యవచనముల్ ॥ గీ ॥
కుటిలమతు లవినీతులు క్రూరకర్ము । లట్టి నీచులకడకు నిన్ను నుపఁ జాల । నీవు సంకటపడియెడు దేవపదవి । యైన నే నెల్ల నొంటి
యందరుం గుటుడుదు ॥ చ ॥ అనవుఁడు గృష్ణుఁ డిట్లనియె నా ధృతరాష్ట్రుఁ డు నట్టివాఁడ తత్తనయుఁ డయేల నీ పలుకు తథ్యము నీ
తలఁపే నెఱింగితిన్ నమున శంక దక్క మువినన్ పలు తేవిను మేను నిక్కము । ల్లిన సచటంగలం డెరణ కేళికి మార్గా నొక్క
డేనియుఁ ॥ క ॥ పనుపుము కౌరవసభకేఁ । జను టెట్లును మేలయర్థసంసిద్ధియగుఁ । ఘనకొకట బావము తా । కునికిఁ గత
మైన పలుకు లొండెను గలుగుఁ ॥ వ ॥ అని పలికిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె ॥ గీ ॥ మేలు గాక నీకుఁ బోలిన ట్లైనను । దరిగి యేము వా
రున ర్థిఁ బొంది । యుండు నట్లుగాఁగ నొకఁ బాటు గావింపు । మెల్లభంగి మాకుఁ దియ లెస్స ॥ క ॥ నమ్మెలుఁ గుదెవరి నెఱుఁగు
దు । నెమ్మి యెఱుఁగు ధర్మసిద్ధి నెఱి యెఱుఁగుదువా । క్యమ్ముల పద్ధతి నెఱుఁగుదు । పొమ్మెవ్వఁడ నీకు నేను బుద్ధులు చెప్పన్ ॥ సీ ॥

* కృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతోఁ గౌరవుల దుర్ణయంబు చెప్పుట. *

అనిన ముకుందుఁ డిట్లనియె సంజయుని మాటలును నీ వన్న పలుకులును వింటి । నీ మది ధర్మైకనిష్ఠమై యున్నది వైరంబు విడువ
రు వారు ద్రోణ । భీష్ములు గలరని బిరుదులై యున్నవారు నెగ్గాజన్యులకడ గికుడువ । నక్లేశవృత్తి రాజ్యము చవిగన్న వా
రేల యిత్తురు నీకుఁ బాలు చెపుము । ధార్తరాష్ట్రులు సడికిఁ ధర్మమునకు । నళుకరెన్నఁడు విడువు దైన్యంబు పాడువు । క
య్యమరి వర్జయమునఁ నలుగు నిహపరములుఁ జిరకీర్తియును బాండురాజతనయ ॥ మ ॥ గురుభీష్మాదులు చూచుచుండ
సభ మీకుం గీడు నాఁ డట్లుము । వక్రులై చేసిరి యంత చేసియును బశ్చాత్తాపముం బొందరో । వరు నారెన్నఁడు నట్టిచోటఁ గృ
పయుఁ బంధుత్వముం దక్క మో । వ్వరు గోపింప రేయా దురాత్మకుల గర్వక్రౌర్యముల్ సూచినన్ ॥ వ ॥ కపటపు నెత్తంబు నె
పంబుగా మిమ్ము జెడ లనడుచునప్పుడు దుర్యోధన దుశ్శాసన శకుని సూతనందనులు పుయిలోటదక్కి కలకల నవ్వుచుం బలికి
న పలుకులు గ్గడిఁ బవచ్చు నే వాని విని సమస్తజనంబులు ధృతరాష్ట్రు నిందించుచు మీరు బలవంతులరయి యుండియు సత్యంబు
పాటించి యూరకపోక సూచి యచ్చెరుపాటుతో నుమ్మలింపుచుండి రిట్టిపాట్లం బోయెడు వారు దైవోపహతులై మున్న
చెడియుండుదురు గావున వారలం జెఱుపమఁ జులుకన క్రూరాత్ములగు కౌరవు లెల్లవారికి వధ్యులు గాఁదగుదురు నీకేల
య వధ్యులైరి పాపాత్మకులగు హింసకులం బాముల నెట్లట్ల నిర్విచారంబుగా వధియించుట కర్తవ్యంబు ॥ క ॥ మీ తండ్రికి భీ
ష్మనకును । జేతోముద మొదవ భక్తి సేయనతగు నీ । తాతలకడ కేఁ జనివి । ఖ్యాతంబుగ నీదు వినయ మభివర్ణింతుఁ ॥ క ॥ చె
లుబుం జుట్టలు దేశం । బుల రాజులు వినఁగ నిదు పుణ్యచరిత్రంబులు నీవు ధర్మమార్గము । దలఁచుటయుం దెలియఁ బలికెదం
గురుసభలోఁ ॥ వ ॥ దానికి దుర్యోధనుం డియ్యకొనక తెఱంగు మాలిన మాటలాడుటయుఁ దండ్రి యతని వారింప నేరమికిఁ
దోడు పేకుకుండ యుటయుఁ జూచి మీ తొల్లింటి పాట్లును దలంచి యెల్లవారును వారి నిగర్హింతు రింతియ కాక మనకు నెండేని
వలయు నా యోపినంతయుఁ బెక్కు భంగుల సంధియ కావింపం జూచెద నవ్విధంబు సిద్ధించిన మేలు కాదె యట్లు కాక తక్కినన
చ్చోటి యుత్సాహంబు చందంబు మనంబునం జేయంగలవారి వర్తనంబులు కొలంచులు నెఱింగి నీకు విజయంబగు విధంబున మం
జను దెంచెద ॥ గీ ॥ ఆ సుయోధను ముక్కన నావిగలుగఁ । బుడమి నీకీడు గావునఁ బోరకలుగు । నేను గయ్యాపు శకునం
బు లెన్ని యేనిఁ । గంటి నీవను త్సాహివి గాఁ గదగము ॥ వ ॥ చతురంగబలంబుల నాయితంబు గావించుచు దొరలం బురికొ
ల్పికొనుచు నానల్పంబు లేక సమరంబునకు సన్నాహంబు సేయుచుండవలయు ననిపలికిన విని వృకోదరుండు దామోదరు
నకిట్లనియె ॥ క ॥ సమరంబు గలుగునను చును । మము వెఱపింపంగవలదు మాధవ నీవా । కుమతియగు ధార్తరాష్ట్రుఁ డుశ
మించు కార్యంబునకుఁ బు సౌజన్యనిధీ ॥ వ ॥ అని వెండియు ॥ శా ॥ పాపాత్ముం డుమదాంధుఁ డాతులువ నీపం పెట్లును జేయఁ
గా । నోపం డడ్డము చెప్ప రెవ్వరును మానోద్రేకముఁ గర్వముం । గోపంబు దనుఁ ద్రిప్ప నాప్తజనులం గుందించుటం బో
మున । కై ప్లైపోనిత్తురు గాన నిన్నతఁడు జాలిం బెట్టెడుఁ జూడుమీ ॥ ఉ ॥ చొచ్చినచోటఁ జొచ్చి తెగఁ జూచెదనంచుఁ గడంగు

చుండున । నైచ్చ్యఁపు బాహుగర్వమున నీచు సుయోధనుఁ డట్టివానితోఁ । బొచ్చెము లేక కూడి మనఁ బోవక పోవఁగ రాదు
నాసవి। వ్వచ్చుఁడు రాచవారుఁ గురువంశము చేటునకోపకుండుటల్ ॥ ఉ॥ పాండవకౌరవుల్గలసి పాలు నీకుఁ బోరె
నెన్ని మై। నుండఁగ దుష్టచేష్టల సుయోధనుఁ డింతలు చేసె నాతఁడో । కఱండకులక్షయంబునకుఁ గారణమం త్రదిదప్పదై
ననీ । వొండన నేలయా బిరుసునోపిన యంతయుఁ దీర్పు నేర్పునన్ ॥ చ॥ తనపాలివోవునంతకును దగ్రణయుంగపటంబు
మానవనే । ర్పునె ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు యశోభరితంబగు భారతాన్వయం । బునకొక నిందవచ్చునను బుద్ధియు రాత్ములకే
లగల్గువా। యనమెయిఁ బోయి హీనతత్త్వనై నఘటించినయంత యొప్పనే ॥ వ॥ మాకును వారికిఁ బితామహుండగు భీష్ముం
డు వినుచుండ సుయోధనుతోడం గురుకులేశ్వరు సాస్థానంబున నావచనంబుగా నిట్లనుము ॥ గీ॥ అన్నదమ్ముల మైయుం
డియకటమనకు। నోరులుదలయెత్తిచూడ నొండొరులతోడఁ । బెనఁగ నేటికి నీ నేలఁ బెద్దవారి । బుద్ధి విని పంచికొనుఁడు నటపొ
ఒదోక్కొ ॥ క॥ అనిగొవ్విధమున నైనను। వనజోదరసంధి సేయవలయుందగనే। మును వారును గలయుట భూ। జనులకు నె
ల్లనహితంబు సౌఖ్యకరంబుల్ ॥ చ॥ అనుటయుఁ బిన్ననవ్వు నగియంబుజనాభుఁడు పల్కె నెన్నఁడు। న్వినని పిభీము పాలఁ
గ పెంతలు వింటిమి మాటలగ్గిచ। ల్లనగుట భూరిభూధరము లాఘవమొందుట గాదె యివ్విధం। బున నితఁడిప్పుడార్తవముఁ

—*శ్రీకృష్ణుఁడు భీమసేనుని గౌరవులతోడి యుద్ధమునకుఁ బురికొల్పుట.*—

బొందుటయింకిటఁ జెప్ప నేటికిన్ ॥ గీ॥ అనిసహాస్యరులాజి నాయాసపడుట । కోర్వమియుఁ గౌరవులఁ జంప నొల్లమి
యును। గలుగ నెయ్యంబు పెంపునఁ గరుణ నార్ద్రు। డైనవాఁడ జుంబుకొల్ప నాత్మఁదలఁచి ॥ వ॥ మురమర్దనుండ తనితో నిట్లని
యె॥ ఉ॥ యుద్ధము మీఁది వేడ్కయును హొంగ్రవిరోధుల నుల్కఁ జేయుద। త్పోద్ధతియుం సుయోధనుని యున్నతి సైఁపవి
యేపు రాజ్యసంసిద్ధి నిజాగ్రజన్మునకుఁ జేయు తలంపును గల్గు నీ వసం। బద్ధములైన వాక్యములు నల్కట యొప్పనె కేచ కాంత
కాంవ॥ అనియంత నిలువక ॥ క॥ వెఱపెట్టిద యోయోమెన్నఁడు। నెఱుఁగవినీ యట్టివాని కెవ్వరోకో యీ। పిఱికితన మింతయలవ
డఁ। గఱపినవారసుచు శౌరికలకలనవ్వెన్ ॥ వ॥ దానికి దరహసితవదనుండగుచు భీమసేనుండు వసుదేవనందనున కిట్లని
యె॥ ఉ॥ బంటుతనంబు మాటలకుఁ బాఱకు పాండునృపాలుపాలుగై। కొంటయ చాలు నన్ను నృపకుంజరు మాటలకడ్డమా
డరా। కుంటయొఱుంగ వేము నుసుయోధను చందముఁ జూచియప్పుడే । మంటిమి నుపేంద్ర నన్ను నిరజాగ్ర మునన్ని సమూహ
లింబెదర్ ॥ క॥ నాకొలఁది విచారింపక। నీకిట్లనఁదగునె సీను నేలయుని మ్మైఁ। గాక తెరుగంగఁ బడినను। బోకేముం జేతులా
డ్డిపోవఁగ ద్రోతుర్ ॥ ఉ॥ నావుడు నవ్వుటాలకనినం బవనాత్మజ యింత యేటికిం। గేవలదొడ్డ వేపగులకిల్బిషముల్ ద
ఒపోయకిమ్మెయిన్ । జావడమైనఁ జూచియిది చందముగాదని యంటిగాక నీ। చేవ యొలావు నీవు మును చేసిన భంగులు నేనె
ఱుంగనే ॥ వ॥ అనిచెప్పి మాధవుండు మఱియును ॥ ఉ॥ పార్థుఁడు పోరఁ దేరు గడపం దనకున్నను గోరియొంతయుం। బ్రార్థ
నచేసెదానికనురాగముఁ బొందితి నేను గాన యా। ర్ద్రార్థులమైనమాసనిను నాసపడందగ దేయశంబు నా। నార్థములున్ప్ర
రోధివిజయంబునఁ దక్కన నెంటఁ గల్గునే ॥ వ॥ అనవుడు ॥ శా॥ ఏమీ పార్థుఁడు నీవు దండిమగలై యీవచ్చు కౌరవ్యసం। ద్రా
వాఃక్షోభము బాహుదర్పమునఁ దీర్పం బెద్దని త్రొక్కమి। మ్మే మెల్లన్వెఱగందిచూచెదము గాకీ సారి కింబోయిరా। భీమండి
త్తఱిత్తమాటలకుఁ గోపింపండుసూ పెంపఱన్ ॥ వ॥ అనిపలికి యివ్విధంబున గోపాలదేవు మేలంపు మెయివడిం గార్యవ
చనంబుల కుందగం దాను దోడ్తో సరసంబాడుటగా మఱుమాటలాడియంతటఁ దనివోవక బకమర్దనుం డతనితో నిట్లని
యె॥ ఉ॥ కయ్యము గల్గినట్లయిన గంధగజప్రకరంబు కుంభముల్ । వ్రయ్యఁదురంగపఙ్క్తులు ధరంబడఁ దేరిగముల్ పడల్ప
డఁగా। డయ్యము కీవు వేకసవడంగ గదవండువు పేయఁగోరు నా । దయ్యము నెత్తికోలుదుది దాఁపటగా దెభుజంగభంజ
నా ॥ చ॥ అనవిని దేవకీతనయుఁ డాతనికిట్లనుఁ జెప్పెనంతకం। బెనుమిసులంగఁ జేయుదుగడిందిమగండవు నిన్నుఁ దెప్పగాఁ
గొనిపలుమాఱు వాపదలకున్ భయమొందక దుఃఖవార్ధులీఁ। దినపము నెల్లని కొఱ్ఱఁ దీర్చి సుఖాత్ములఁ జేయుపావనీక
ఇదె పోమొదఁ గౌరవ్యులఁ। బదనికిరాఁ బలికి సంధిపాటించెదనా । కిది యొప్పదె కానితుదిగా। సుదురింతకునీవ శావెరుణరత్న

—*అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునితోఁ దన యభిప్రాయంబు చెప్పుట.*—

సిద్ధీ ॥ వ॥ అనిన వాసుదేవునకర్జునుండిట్లనియె ॥ గీ॥ చెప్పఁగలయంత వట్టును జెప్పె నీవ। జాతశత్రుఁడు వింటివి వాలెఱుంగు

నాకు నెల్లను బలుకంగ నోటలాడు। గలవె యైనను జెప్పెదఁ గన్నయంత ॥ మ ॥ ధృతరాష్ట్రుండశీలోభదూషితుండు
భాత్రీభాగమీ నేర్పునే । సుతుఁడుం గష్టుఁడు సంధియేలయగునంచున్మన్నకై పెక్కునా ట్టితలంప చ్యుతనీకుఁ దెల్లినదిగాఁడీ
వంబుది వ్యాప్రసం। తతియుం బెట్టినయట్లయుండఁజుమాఁ జింతంబావగాదొకడే ॥ ఉ ॥ నీవ్రైసరింపఁ బూనినపనింగ సులో
దరకీడువుట్టునే। కావనినల్లయుండియవుఁ గార్యములట్లనుటంబ్రయత్నసం। భావన సేఁత పౌరుషము పద్ధతి తత్ఫలసిద్ధిపొం
దుచో। దైవము దోడ్పడన్వలయుఁ దథ్యము రెండును నీవినోదమా ॥ ఉ ॥ నేరిమి ధర్మజుం బరిభవించిన ద్రోహులు పథ్యుల
న్ననే। వ్వారికిఁ బోల జేసు జనవత్సల నీవిటులంట వారుసు। మ్మీరసమె కీడ్పతిచియిలతలు సేసినదానినీశుదిం। గూరిమినె
వ్వసొంపునను గోపము పెంపునఁ గాదె యారయన్ ॥ ఉ ॥ వినుము జిత్తగింపు ద్రుపదాత్మజ నా సభ నట్లు చేసినన్। దాంక సైఁ
ప లెన్సయని దైన్యముఁ బొందుటకోర్చియమ్మెయిం। గానన భూమికిం జనుట కామునికోత్తము నీ వెఱుంగవే। కాననసీమం
విపాండవులఁ గౌరవులంపఁగ నూర్పు నేర్పునన్ ॥ గీ ॥ అలవెఱుంగక ధార్తరాష్ట్రులు గడంగి। మమ్ముఁ బఱిచిన పాటు
లు మానసమునఁ। జపుటఁ బెట్టినవిత్తులచంద మొంది। యంకురింపక చెడిపోయె నంబుజాక్ష ॥ వ ॥ అమ్మెఱుఁగుల నెమ్మెయి నయి
నను ॥ క ॥ ఒకఁ బఱిచి నమాకు వారికిఁ। బుడమి నగము చేసి పొందిపొసఁగి మనుచునుం। డెడునట్టి తెఱఁగు సేయుట। కడు మేల
వి గౌరవము సుఖంబును జేయున్ ॥ క ॥ నీకట్టిది చిత్తమునకు। రాకుండిన యేని వలదు తొండిమ్మెయి మీ। రీకార్యము సేయుండ
నె। మాకానతియిమ్ము కంసమర్దన తెలియన్ ॥ మ ॥ హితమిట్టింగిది మాకు ధర్మువు తెఱంగిట్లుండునంచేనునీ। మతి బోధింప
వలంతి నే హితము ధర్మంబున్ విచారించి చూ। చితగం బొప్ప నియేది పంచి తదనిశ్చితంబునం జేసియు। న్నతిఁ బొందంగల వా
రమైనను నికృష్ణా నేఁడు గావచ్చునే ॥ వ ॥ అనినవిని కృష్ణుండు విజయునకిట్లనియె ॥ చ ॥ వెరవునలావునం గృషికి వేఁయు విధం
బుల మేలొనర్చి పం। డొరఁగొను నేఁ ఫలంబు దఱితోఁ దగు వర్షము లేక యున్ననే। వ్వరుసున లెస్స చేసినను పౌరుషముల్ ఫ
లియించు టెల్లనా। దరణమునం బ్రసన్నమగు దైవము చేతన చూవె ఫల్గునా ॥ ఉ ॥ కావున సంధికిం బురుషకారము నైన ర్పెద
నోపినంతయున్। దైవము సేఁత యెట్లగు నెదాని నెఱుంగను రొ నుండుసు। భావన చేసి పాలొసఁగు పాడి యెకక్కిన చా
ల్యమాదిగా। నేవిధినైన నుంజెఱుపనింతలు పాపములాచరించునే ॥ వ ॥ అదియెల్లనట్లుండె ఇచ్చట విరాటుపసులం బట్టిం
పనీవుపోయిన యప్పుడు భీష్ముండు దుర్యోధనుతోఁ జెప్పిన తెఱంగు ॥ ఉ ॥ వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁడవశ్యము గెల్తుమనంగ
రాదు రా। లచ్చికినై పెనంగిన బలంబులు రెండును గెల్వనేర్చునే। హెచ్చును గుందు గుందొడరు టెల్లవిధంబుల కోర్చునట్ల
గాకెచ్చఁ దలంచరొక్కమెయి నిత్తఱి బొందగు చేతయుందగున్ ॥ వ ॥ అనియె దానికతండుత్తరంబిచ్చిన విధంబు ॥ గీ ॥ మ
నకుఁ బొందు రాజతనయవర్గమునకు। నెట్లు పొందుగలుగు నేను రాజ్య। భాగమీను సమరభంగికవిక్రమ। నిరతిఁ బూనుటి
దియు నిశ్చయంబు ॥ వ ॥ అనిపలికె నదియెంతయుఁ బదంపడి మన మెల్ల వింటిమి కాదె యామాటలఫలం బప్పుడకె నియువాక్స్తా
త్తుండు వెండియుఁ దెలియండు ॥ గీ ॥ అతని గుణదోషములచందమట్లయుండె। నాకు ధర్మజు బుద్ధి ననడుపవలయు। నిత్రైవం
గాచరింపంగ నేఁగియ చటు। నెల్ల తెఱఁగును నేర్పడ నెఱిఁగి వత్తు ॥ చ ॥ అనినముకుందుతో నకులుఁడల్లనయిట్లను నీకు ధర్మ
జుం। డునబవనాత్మజుండునరుండుం దగఁ జెప్పుటరిత్తగాదుమా। మనములరణ్యవాసముల మత్స్యమహీపతిపాలనున్న
యద్దినములభంగి కావు కృపదీవ్రతఁ గుందిన చందమయ్యెడున్ ॥ క ॥ కడవఁగ నోకళ్లసరము। నడిచిన నొకిఫలమఁజె
ప్పునమువవల సునే। చెడు తెరు వాకౌరవ్యుల। కడనిలుచుం గాక మనసు గౌగ్యం బేలా ॥ సీ ॥ గోగ్రహణంబున గోటెనెంత
యుమెత్తవడగండుడు రె వాసు పద్మనాభ। నీయనుగ్రహమున నెమ్మిమైఁ గూడినబలము లేడక్షౌహిణుల దొరలును। బాం
చాలయాదవ పాండ్య కేకయ మాత్స్యులోగిఁ దెంపు నెఱుఁగక యున్నవారె। భీమార్జునుల లావు పెంపును నీసహాయంబు
నెఱుగుటకలుగ రెట్లు। గురుఁడు గృపుఁడు బాహ్లికుఁడు భీష్ముఁడును ట్టు। చెప్పి వారిఁ జక్కఁ జేయ రెట్లు। కార్యమీవు చెప్పఁ
గావిమరుండువి। నంగ నెట్లు గాదనంగ వచ్చు ॥ వ ॥ అట్లుగాక నీవు దమపాలికిం బోవుట ధార్తరాష్ట్రులాదరింపసంతుదావా లెనీ
యినప్పుడయ్యాకార్యంబు చక్కనగునని నినివిని సహదేవుండు వాసుదేవునకిట్లనియె ॥ ఉ ॥ రక్కసమాటలాడె దరు రాజు
దమ్ములు వారిలోన నీవొక్కటియైనఁ గాదనక యూఁకొనియుండుట యెంత కంటె మే। లక్కట యిట్లు వేఁడికొననైనను
నీయెదవోసు రోధనుం। డెక్కడ భూమిలో నసగమిచ్చుట యెక్కడి దానవాంతకా ॥ మ ॥ తలఁ సంగూడు నెయింత లేసి

జెలులుందిట్టరెలాఁతిరాజులకుమెచ్చేయివ్విధంబిట్టివిం । గలవే వేఁడఁగధర్మజుండమఁగఁ దొరలీదైన్యంబుచుట్టంబులుం । జెలులుం దిట్టరెలాఁతిరాజులకు మెచ్చే యివ్విధం బిట్టివిం । చలంబునంబెనఁగనెట్లుంగూడదీపయ్యోనే ✱ ఉ॥ పీరలుధర్మమార్గమునవిస్త బోఁగాఁగృష్ణుఁడాధార్తరాష్ట్రులుపాలీకచలంబునంబెనఁగనెట్లుంగూడదిపయ్యోనే । విననవ్వినుమచ్యుతయట్టిసంధిపెం । పారఁగనేర్చునేయుచితమైనదికయ్య రతందగనాడిరేఁయ । న్వారలుదీనికియ్యకొని । తుదిరాజ్యమ్ము సగమ్ముగోష్పదవియంచుం మవంకమాటలే । నేరఁగురుక్షితీశుసభనిశ్చయమిట్టిదకాఁగఁబల్కుమీ ✱ మ॥ యదిగాదేఁ దెగిబంటవైయటుమమాయలు బేరువంచించియుం । బహుమూఁడేఁడులునీవుమందిరిగిరాఁ బాలీకపోవచ్చునే । యతఁడు మ్మనేర్పింఁ జై । ల్లమనూనీకవియాసుయోధనునియల్లఁ బుచ్చిపోనాడుమీ ॰ మ॥ అనినక్షాసాత్యకి ప్రీతుఁడై యతఁడు లైస్యయుండఁబల్కెం బ్రియోజనముంగల్గవ గౌరవంబుచెడుచుశ్శౌరిత్ర కుండాసుయో । ధనుబోధింపఁగఁబోయినక్ష సరభసోత్సాహంబుమైనున్నవీ । రనికాయంబునకెల్లనుం బ్రియముసంగ్రామంబు మేలెమ్మెయిక్ష ॰ వ॥ అనినవినిరథి కవరులందఱు సహదేవుండింతయొప్పవాఁడు నేసాత్యకిపలుకులిట్లుండునే తక్కుటివియొక్కఁడిమాటలు పగవారినడిగిక్కొ నంబోవుట యుచితంబఁట కయ్యంబు కర్జంబుగాదఁట భంగంబునీఁగికొనం దగదఁటయను నివిమొదలుగా ననేపలనే

ద్రౌపదికృష్ణునితోఁదనమనమ్నపడినభంగపాటు చెప్పుట.

దదనంతరంబ ॰ గీ॥ ధర్మనందనుప క్షప్రకారంబుఁ గొలువెల్లనొక్క మోఁతగాఁజెలంగిన యెలుంగులునింగిముట్టఁ గనలి లుకులుదనకుహృదయ । తాపమొనరింపమోమునదైన్యమొంద । నన్నుపాంచాలియిట్లనియెయ్యఁబలికెఁ । త్రెంతు రెయుట్టియాఁజటను శౌరితోఁగద్దదకఁఠియగుచు ✱ ఉ॥ అంతలునేసి పొందిదియక్కటనంజయుచేతఁజెప్పిపు । కింతక్కృపావి దింబ్రియముందెయుఁథిష్ఠిరుండుదా । నంతనయూఁగులేవుగకునైదుసుయోధనుఁడిచ్చునెక్కొయా । జనపతిసైఁపకు హీనమతినాతఁడు నేచునేయన్నదమ్ములక్ష ॰ చ॥ తనమునబడ్డబన్నములుఁదమ్ము నిపైఁగలమూర్తి ప్రేమ్నినీ । రనరోకొయాసలేమియని న్నెయదిచక్కనరాజ్యముపాలులేకతీ । బునకొడఁబాటుగల్గిన నెలుంగమివెట్టరెచాలరైరపీ । రింపవ్వారికమేలుసాధిత యాఁడరెలోకము వారుకేశవా ॰ శా॥ పెంపేవందమకిట్టితక్కువలురూపింపంగనేలావిచా । కింపఁబట్టొకొవారు బ్రాహ్మణజయేకి మువారింజూచిననేఁదారుసాధి పంజాలరొ నాకపొరఁదగమద్దింపఁదలంపేనిశం । మాటలబోవునేదురభిమానసుయొక్కఁడు డైనసైరింపఁగక్ష ॰ ఉ॥ ఓటయొకింతయోనియుసుయోధనుచిత్తమునందులేదునీ । పోదురోకానలనుం పూనుగాకయ । చోచ్చటనునంగరంబులగుచొప్పులువుట్టినసైఁదిపాండవు । లోవ్వటునకిచ్చగింపుదురొ పూనుగాకయ । రాజుఁదమ్ములుం । గానుచితంబుమాచిమునకార్యముమీసుజనత్వ డనచ్యుతా ✱ ఉ॥ పనిటులంటినావలవదింకనునీవునరాజుఁదమ్ములుం । కైనతెఱంగునన్వలసినట్టులచేయుఁడు నేర్పులేర్పడక్ష ✱ ముంజెడం గానొకభంగిచేయకతగంగురువర్గముతోడసంధిమీ । స్మాఅటనొూరిదాననయిమాటలుచిత్త వ॥ అనిమఱియునిట్లనియె ॰ ఉ॥ ఆఱడిపోకయక్షఫలములందుటయుంగనిపల్కనేరమి । మునందునిల్పకేఁ । గాలులు ప్రేలెదన్వినుఁడుకర్జము నెగ్గమగాననల్కమై । వీఁఱేఁడియైనమానిసికివెండివివేకముగల్గనే స్పునే ॰ చ॥ వరమునఁబుట్టితిస్పరతవంశముఁజొచ్చితినందుఁబాండుభూ । వరునకుఁగోడలైతిజనవంద్యులఁబొందితినీతి విక్రమస్థిరులగుపుత్రులంబడసితిక్ష సహజన్ములప్రాపుగాంచితిక్ష । నగసిజనాథ యిన్నిటఁ బ్రశంసకునెక్కినదాననెం తయుక్ష ॰ వ॥ అటుంగాక ✱ ఉ॥ నీవుసుభద్రకుంటెఁగడు నెయ్యముగారవమొందలిర్పసం । భావనచేయుదిట్టినమఁబంకజనేత్ర యొక్కండురాజసూయావభృథంబునందుశుచిరైపెనపొందినవేశివట్టియా । యేవురుఁజూడఁగాసభకుఁసీడ్చ్రుగులాం గనలిట్టిలోగ్రుత్తరే ॰ ఉ॥ అసభకేకవస్త్రయగునట్టిననుంగొనివచ్చినొంచదు । శ్వాసనుఁజూచుచుఁబతులసంభ్రములై తగుచేష్టలేకనా । యాసలుమానిచిత్రములయట్లతినున్నయెడన్మకుందవి । శ్వాసముతోడనిగ్గొలువవచ్చినవారంబది యుండలంపవే ॰ చ॥ అరయమిఁజేసికూడలనకష్టపుదాసిగఁజేసెనమ్మహా । పురుషునిపాలికింబతులువోవఁగవీకలతో నయేనుజై । క్కగఁజనికోటరంబునగఁజేయుదునోయిటుగాకపాడిమై । వరపుఁడమోపిచేయుదునొవారికిమాధవనిశ్చ యింపుమా ॰ వ॥ అనియట్లుగ్గడించి ॰ ఉ॥ ద్రోవదిబంధురంబయినక్రొమ్ముడిగ్రమ్మనవీడ్చివెంద్రుకల్దావలచేఁబూని సితచ్ఛవిఁబొల్చునుహాభుజంగమో । నావలసిల్లిప్రేఁలగఁమునఁబునఁబొంగువిషాదరోషముల్ । ల్దావఁగలేకబాష్పములుగ్ర మ్మఁగదిగ్గునలేచియార్తయై ॰ వ॥ గోవిందుముంసటంబెట్టియిట్లనియె ॰ క॥ ఇవిదుస్ససేనువ్రేళ్లం । దవిలిసగము ద్రెవ్విపోయెద

క్కనయవి కౌరవులకడఁ దీఱుమాటల। యవసరము నీవు దలఁపవలయు నచ్యుతవీన్రా * సీ॥ ఈ వెండ్రుకలుపట్టి యీడ్చిన
యా చేయి తొలుత గాఁబోరిలో దుస్ససేను । తనుపింతలింతలుగ నియలై చెదరి దూపఱియున్నఁ గని యుడుకాలుగాక।
యులు పారఁబోను పడునటి విచ్చేయిది పెనుగద వట్టి భీమసేను । బాహుబలంబును జాటించి గాండీవ మునునొక విల్లెవ్వ
డు నునహించు క్షత్రియవిక్రమంబు గాల్ప నేయిట్లుబ । న్నముఱువడిన ధర్మనందనుండు । నేను రాజరాజు పిన్నఁగుఁగ వ్యారఁ।
గానఁబడియ మైత్రి మేనికృష్ణ * ఉ॥ నెట్టన నిట్టిఁ యలక్ష్మదినిల్పితిర క్కెసత్తాల్మిఁ జిచ్చాడిం। గట్టినయట్లు పెద్దయును గాలము
దీనికి నాలు టెన్నఁ డుం । బుట్టదు దుష్టనిగ్రహముఁ బూనిజగంబులు గాచునట్టి తోఁ । బుట్టువవీవు దేజమునఁ బొల్చిన భర్తలు

—— * శ్రీకృష్ణుండు ద్రౌపదినూరార్చుట. * ——

గలనచ్యుతా * వ॥ అనుచు నేలుంగురాలుపడ నేడ్చిన యాజ్ఞసేనిం గృపాయత్తచిత్తుండై నారాయణుం డూరార్చి కూ
ర్చుండ నియమించి కన్నీరు దుడువను బెన్నెఱివేణి ముడువను దగువారిని నియోగించి యమ్మానినితో నిట్లనియె * ఉ॥ మ్రు
చ్చిరనేల నేఁగలుగ ముష్టియనాశవృకోదరుండు వి । వ్వచ్చుఁడుఁ దోడు గాఁగ జనవంద్యుఁ డు ధర్మసుతుండు వంపనీ । మె
ద్చుగ శత్రుసంక్షయము మేకొని చేసెనఁ గాక వేఱొకం । డచ్చపడంగ నేర్చునె దురాత్ములు కౌరవులుర్వి యుత్తరేఁ *
క॥ లలనా యుడుగుము నీయే। డ్పు అకోలఁ దియె కురునృపాలపుత్రకళత్రం। బులయేడ్పులింక వానిం। గలకలనవ్వనుపినంగఁ
గాలం బయ్యెన్ • క॥ యమునపిహవఘుంటికానా । దమువినఁ గౌతూహలంబు జళుక్కొత్తెఁ ద్రుచి । త్తములు గల కౌరవుల కిష్ట
ములగు నే సంధికార్యశాంతవచః ముల్ * క॥ మొదలవిధినిఘాతియు నన । ట్టిదయందురు పెద్దలది ఘటింపక పోదే । మదిఁ
జూచి చెప్పెననుదల్ప్పదు మేమువుదిరిగె నేనిఁ బాంచాలసుతా * గీ॥ పూనివలికెడవినుమురిపుక్షయంబుఁ । జేసి యుజ్జ్వలపు
ణ్యలక్ష్మీసమేతు। లైనపాండుకుమారులయధిక విభవ। మీవు చూచెదవు తడవు లేదిది నిజంబు * క॥ అనియాఱడిలఁగఁ బలికి
న। విని యంకిలి దేఱు చిత్తవృత్తిగలుగున। గన్నయేర్పడఁ గెందగపల్లునుఁ డిట్లనివలికె నవుడు గోవిందునితోన్ * గీ॥ పాండ
వులు ధార్తరాష్ట్రులు పుండరీక । నేత్ర చుట్టలికంబున నీకునొక్క। రూవ కావునఁ గోరియే రూపునందు । నుభయపక్షంబు
నకును జేయుము హితంబు * క॥ ధర్మార్థసంగతంబుగ। ధర్మతనయు చెప్పినట్ల తగఁ బల్కఁగనా। దుర్మతులు కౌరవులు న। త్క
ర్మమునకుఁ జొరక యున్న దైవమ యెఱుఁగున్ * క॥ అనవిని కౌరవులకు మీ। కును హితముఁ బ్రియంబుఁ జేయఁ గోరియ కుంతీ।
తనయాగ్రజు పనిధృతరా। ష్ట్రునికడకుం బోయెదనుగ డుం బ్రీతిమెయిన్ * క॥ అనిపలికిన హరిధర్మవ। చనముల తెఱఁగు
నకజాతశత్రుఁ డుచిత్తం। బునఁ బొంగియట్ల చేయుము। మనని శ్చయమిదియదీనిమఱవకుమనఘా * వ॥ అని కార్యంబుని
శ్చయించి దినశుద్ధి నిరూపించి నారాయణుం జూచి నీ నక్షత్రంబు రోహిణి గదా యెల్లి రేవతి నీకుఁ జంద్రతారా బలంబులుగల
వుగమనంబునకు రేపకడయ మేలు పయనంబగుట లెస్సయని చెప్పిన యతండప్పలుకు సగౌరవంబుగా నియ్యకొనినం బాం
డవాగ్రజుండు కొలువుంగలయంగనుంగొని గొల్లవారును వినవిడియిట్లక్కడాయనివలికె తదనంతరంబ తానును తమ్ము
లుఁ బాంచాలియుఁ బరివారంబును నుచితప్రకారంబున నిజావాసంబులకుం జనిరి మఱునాఁ డరుణోదయంబునఁ గృష్ణుం
డు గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి సూర్యోపాస్తి చేసి యగ్నిసమారాధనం బాచరించి ధరణీసురులం బ్రణామపూర్వ
కంబుగాఁ బ్రదక్షిణ దానప్రముఖపూజావిశేషంబులం బ్రీతులం గావించి వారలిచ్చు నాశీర్వాదంబులును సమంత్రా
క్షతదూర్వాంకురంబులునుం గైకొని యుచితప్రదేశంబుననుండి సాత్యకి రావించి * క॥ మనప్రజలో దరిపురికిం। జనుదే
రఁగవలయు వారి సవరణతోఁ దం। డనియేర్పడ నియమించి పయిన మైయేతెమ్ము నీవు ననితగను జేయున్ * వ॥ దుర్యోధనుం
డు దుష్టాత్ముండు తండ్రి మన్నించు మానుసులును గుటిలబుద్ధులు గావునఁ జక్రగదాద్యాయుధంబులు రథంబునం బెట్టింప
వలయు వని చెప్పి పనిచి సమయజ్ఞతం బొడసూపి నిలిచియున్న దారకుం జూచి తేరువోన్పనియోగించిన నతండును నణిగణప్ర
భా పటలజటిలంబగు నరదంబు వన్నిసైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబులనంబరఁగు తురంగంబులఁ బూన్చి గరుడధ్వ
జంబెత్తి తెచ్చినం దానును నంబయనంపు చందంబునఁ గట్టాయితంబై జనంబుల చూడ్కులకుం బండువగుచుఁ బుండరీకాక్షుం
డుమంగళతూర్యంబులు సెలంగఁ జామరంబులుల్లసిల్ల రథంబెక్కె నయ్యవసరంబునఁ దోడన సపరివారంబుగా నరుగు
దెంచిన సాత్యకిం దన వెనుక రథం బెక్కించుకొని యాంగికంబులైన శుభసూచకంబులు గైకొనుచుం బ్రార్థకలకవృషభా

దిభద్రపదార్థంబులనవలోకింపుచుఁ బుణ్యాంగనలు సేసలొలుకఁజిత్తంబు ప్రసన్నతంబొంద వెడలునప్పుడు * సీ ॥ పాం
డవయాదవపాంచాలకేకయపాండ్యమాత్స్యాదులుభద్రవంతి । హయరథంబులతోడనతికుతూహలమునవచ్చినంగ
నుఁగొని వారినెల్ల । సంభావనంబులసంభాషణంబులనాదరించుచుఁదగనల్లనల్ల । విభవంబు మెఱయంగవిడిదలపజెప్పె
ల్లఁగడచినయత్తఱిఁగతముశుభము । తైనశకునములకునందఱుఁ బ్రియమంద । నరుగుచున్నయట్టియవసరమున । రథ
మురథముఁగదియఁగానిచ్చిధర్మనం । దనుఁడు నెమ్మి నిట్టులనియెహరికి * చ ॥ వచ్చెజనార్దనుండనినవార్తకు ప్రాణ
మాఁ మేనికంతయు । న్వచ్చినసేదదేఱుఁగురువంశపవిత్రచరిత్ర కుంతిసీ । వచ్చటికేగిపాండవులయందఱమాఁ అనిచెప్పి
మ్రొక్కుచుఁ । గ్రుచ్చికవుఁగిలించికొనికుందినచిత్తము నెప్పిదీర్పవే ం చ ॥ అడవికినేగునాఁడుమమునంపఁగనెం
తయుదవ్వువచ్చెన । ప్పుడుడన మోముదైన్యమునఁబొందెమునశ్రుఁలుఁజూచిచూచియ । ట్లొడఁబడిడించిపోవలసెను
మ్మతికమ్మనఁగుంతియింతకుం । బనుగలుపాలలోఁబడిన బల్లిపిదంబుననుండకుండునే * క ॥ లక్కయిలుగాలినది
మొదవ । లక్కటమాతల్లిమాకునైనెవ్వగతోఁ । జెక్కుడుమలఁ బడుచున్నది । దిక్కెవ్వరులేనియట్లు దీనత్వము
నన్ * క ॥ ఏననుటగాఁగదుఃఖము । లైనవితెనుసహయమయ్యెననిచెప్పుమునిమా। మేనత్తనూఱడింపుము । దానెప్పు
డునీవుగలవుతనకనుచుండుఁ * వ ॥ అనిచెప్పి వెండియు * గీ ॥ గురుఁడు బాహ్లికాదికురువృద్ధులునుసుహృ। ద్బాంధవులునశేష
ధరణిపతులుఁ। బ్రీతిఁబొందనెవ్వరికినేదితగుఁ బ్రణా।మాదివిధులనడుపునాదుపలుకు ం క ॥ పరమప్రియముననాకయి।పరి
రంభముచేసిగాఢబాంధవసాంద్రా।దరముసంభావింపువి।దురుతోమధ్యస్థుఁడగుహితుండతఁడనఘా * వ ॥ అనినఁదదనం
తరంబయర్జునుండు ం చ ॥ జనులువినంగరాజ్యమునసామునుగొనంగలవారమన్నయా । జనపతికాగ్యనిశ్చయముసమ్మతిఁ
గైకొనిచేసినకాసుయో । ధనుఁడునుదమ్ములుఁ సఖులుదానికినేమనువియ్యకొందు మొం । డనినసపుత్రమిత్రముగనద్ధ
సనందఱఁ గ్రొచ్చిపాతుదుర్ * వ ॥ అనిననమ్మెచ్చివృకోదరుండితఁడు కార్యంబింతతెల్లంబుగాఁ। బ్బొనగంబల్కునెయంచుఁ
జేరెలుఁగుసొంపుంబొందవక్త్రంబుపా। ల్పునదర్పంబొలయంగనంగములకుంబొంగాదునుద్బృంహిత । ధ్వనిమైసొల్పు
మహోగ్రసింధురముచందంబొందియొప్పెంగడుఁ * క ॥ నకులసహదేవులునుదా।నికిసంతసమందియిట్లు నెయ్య

* శ్రీకృష్ణుఁడు నారదాదిమహామునులంగనిసంభావించుట. *

ముకయ్యం। బొకతెరువు చేసికొనితడ । యకరమ్మనిపలికిరప్పుడచ్యుతుతోడఁ * వ ॥ ఇవ్విధంబునఁ బాండునందనులం
దఱును గోవిందునకువలయు మాటలుచెప్పియతనిఁగౌఁగిలించికొని యథోచితప్రకారంబునవీడుకొని వలగొనిమగిడిరిత
క్కినవారలునర్హంబులగుతెఱఁగుల నామంత్రితులైమరలిరిమాధవుండును బ్రయాణసర్వసంభారనిర్వాహకులఁగల
యంగనుంగొని తగినసల్లాపంబులుచేసికరినగరంబు పెండెరువుగైకొని దారకునిచతురత్వంబునఁదురంగంబులపటుత్వం
బుననత్యంత సమీచీనంబైన యానంబునమనం బలరంజనిచని యొక్కయెడ నారదజమదగ్నికణ్వాదులగు మహాము
నులంగొండఱంగనిరథంబుడిగ్గినమస్కరించిసభక్తితాత్పర్యంబునఁగుశలంబడిగి మీరిక్కడకువిజయంచేయుటకుఁగతంబే
మిసేయంగలపనియెయ్యదివాకానతిండనిననారాయణునకునారదుండిట్లనియె * సీ ॥ అనఘపుణ్యాత్ముఁడవగునిన్నుఁగ
నుఁగొనఁగౌరవసభనీవుగారముదమునఁ। బలికెడిపలుకులభంగులాకర్ణింప విదురభీష్మాదులువినుతెఱంగు । నుత్తరంబి
చ్చుశాల్యోక్తులు నెఱుఁగంగవేడుకవచ్చిరివీరలెల్ల । ననిచెప్పవినిలెస్సయట్లచేయుదురుగాకనిహరివల్కననమ్మునీంద్రు।
లతనిదీవించినీవుపోమ్మచటికేము । నరుగుదెంచెదమనిప్రీతినుపసరిగి । యొక్కపుణ్యాశ్రమంబునయొద్దమున్న।విడి
సిదివసప్రవర్తనవిధులునడిపి * వ ॥ కమలనాభుండుగదలిపోయిసూర్యాస్తమయ సమయంబునఁగుశస్థలంబుంజేరంజ
ననప్పుడందలి విప్రులెదురువచ్చికాంచినిజనివాసంబులకుంబిలిచి సంప్రసన్నవదనుండగు చుసమ్మార్గంబువలవదనిపలి
కెవిశాలరమణీయంబైనబహిరంగణంబునంబటకుటీరప్రకరంబెత్తించివిడిసి తగువారునుందానును వారిగృహంబులకరి
గియభ్యాగతపూజలుగైకొని వారలసంభావించివిడిదలకుంజనిసమయ సముచితవృత్తిం బ్రవర్తిల్లుచుండెనంతనక్కడ *
గీ ॥ వార్తవినియాక్షణమకౌరవక్షితీశ్వ । రుండుగాంగేయగురువిదురులనుబుత్రు । సంజయునిఁగర్ణుసైంధవుశకునిఁబిలు
వఁబనిచితానిట్టులనియెనందనునితోడ * వ ॥ కృష్ణుండుపాండవకార్యార్థంబుగామనయొద్దకువచ్చుచున్నవాఁడునేఁ

డుగుశసలంబున విడసె రేపింకు వచ్చునని వింటిమిటి యాశ్చర్యంబునుంగలదే సర్వలోకాభిగమ్యుండగు నష్మహానుభా
వునకు మనవాభిగమ్యుల మైతిమి మానకింతకంటెను బెంపెయ్యది యితం డెవ్వరివలన సంతుష్టుండయ్యె వారికిశుభం
బును నెవ్వరిదెసన నాదరంబుచేసె వారికిన శుభంబు నగుటడవ్వదతనికి వలయు పూజలాచరించుటకు సంవిధానం
బు సేయుము గృహాలంకరణాది మంగళప్రకారంబు లనుష్ఠించనియమింపు మతనిచిత్తంబునకు నీవిభవంబునందన మీం
ది ప్రియంబుదోచునట్టి తెఱంగున నసహుస్తంబులు సనుకట్టుము . క ॥ అనినధృతరాష్ట్ర వలుకులు । గొనియాడి రిసంత
సిల్లిగురుడును భీష్ముంను నొగాకనిదుర్యో । ధనుడుం బరిచారక ప్రతతిం బిలిపించెన్ * వ ॥ ఇట్లుచితవరి వారంబుతా
ంచియతంపు * క ॥ అలుకుండుమృగమదమునము । గ్గలు వెట్టుడుగవ్వరమునగుంకుమమునగో । డలువూ
యుండుమణిదామక । ములుగట్టుడు పెద్దతూటమునసోంపారన్ * వ ॥ మఱియునగరెల్లనుశోభిల్లనలంకారంబు సేయుం
డు * క ॥ పెనుపునుజగురత మెఱయంగ । మునయింటను దుస్స సేనమందిరమునశో । భనశిల్పము లొనరింపుడు ।
చనుడు వృకస్థలమునందుజప్పరములిడన్ * వ ॥ అదివీడు పట్టుగాదగియెడునని తెలిపి వాసుదేవుండు రేపకడవ
చ్చునంతకు మున్నయింతయుం గావింపవలయుననివనిచి పురంబుననుత్సవంబుసాటుడని నియోగించి వివిధగం
ధమాల్యంబులుసంపాదింపవు మణిభూషణచిత్రాంబరంబులు సమకట్టను సరసాన్నస్వాదుపాన ద్రవ్యంబులోడం

ధృతరాష్ట్రుడు విదురుతో శ్రీకృష్ణుని గాక చెప్పి సంతోషించుట.

గూర్పను నేర్పరులగుశజ్ఞులనియమించెనట్టి యెడ నాటికేయుండు విదురునకిట్లనియె * క ॥ వివిధమణిమయరథంబులు । జవ
నాశ్వంబులును భద్రసామజములురు । న్నవిభూషణములు దాసీ । నివహంబులు జాలగృష్ణునికి నేనిత్తున్ * క ॥ మనయింట
ను యోధనుగృహ । మునుదుశ్శాసను గేహమున నెయ్యదియా । తనిచూడ్కికింపొయదిరో । ల్లనుగౌరవ మొప్పనీవలయుమ
నకనఘా * చ ॥ అనవినియాతడిట్లనియెనంబుజనాభుని ప్రీతుండేయుకం । బెనుహిత మైనకృత్య మొకటెంగలదేయది
మేలుపాండునం । దనులకు సైరయూళులుచితస్థితినిచ్చుటకోపమన్నయు । న్కనయిటులోపుకల్మిధరణీవరయేమిటవ
చ్చెజెవ్వమా * ఉ ॥ నీతలం పేనుగంటినొక నేర్పునశౌరికిలంచమిచ్చినం । ప్రీతునిజేసికార్యగతిభేదము సేయంగజూచె
దింతదే । లైతిగదేసమేరునన్ను శాగ్ధముసూదియు బార్థుబాయునే । యాతడుక్రీడిభక్తియుననచ్యుతుపెంపుననీవె
ఱుంగవే * గీ ॥ అర్జునుడుప్రాణతుల్యుండు హరికినట్లు । గానజలపూర్ణమంగళకలశమునను । బాద్యమునకునుకుశలసం
ప్రశ్నమునకు । నింగులనొండుజనార్దను మెచ్చగావు * క ॥ మనకడకు నేమికార్యంబునకై యాతండు వచ్చె బూనికమై
నా । పనిశంజులముగ జేయుట । పనుమతనికిన్ బ్రియముతనకు వేయుననగునే * వ ॥ అనినవినిదుర్యోధనుండు తండ్రికిట్లనియె *
క ॥ అదివిదురు చెప్పినటిద । తుదిం గృష్ణుడుపాండునుతులతో వేఱనునె । వడనేయి గాకిజొచ్చిన । బెదరిరనరేయుచ్చె
మైనంబిమ్మటనగరే . గీ ॥ అతడుపూజనీయుడగుట నే నెఱుంగుదు । నైనధనములిగియనదతనము । వచ్చెబెచ్చువెరి
గివెరుల్మగర్వింతు । రేలపగయడంగునిట్లులైన * క ॥ అనవుడు భీష్ముడు ధృతరాష్ట్రునకిట్లనునీవునీకొడుకు నెమేనిచ్చి
ననెు టియాగిలేదు । న్నను వేఱొకటిదలంచునా కేశవుడున్ * క ॥ వినుమతడుసేయబూనినపనిదప్పింపంగరా
దుపాండవులందేర్పను గృష్ణుడు కోపితవ । చ్చినమేలాపురుషునకు సేయుముపుత్రా * క ॥ నారాయణుండుధర్మా ।
ర్థారూఢముగాగబలుకునదినీవునునీ । వారునునైకొనియెంతయు । గారవమునజేయ నెల్లకార్యంబులగున్ * క ॥ అను
టయునుయోధనుడు భీష్మునకిట్లను బాంకురాజసుతులకునిమ్మే । దినిహరిసగపాలీడను । నమ్మబోనేనీనుగానియదియ
ట్లుండన్ * వ ॥ వేఱొకకార్యంబు సేయందలంచితి నదివినుమపాండవులకు నేడుగడయుజనార్దనుం డతనింబట్టిబంధిం
చినతోక్కలు విఱిగినపులుగులుంబోలె వారు నాకువిధేయులగుదురు పాంచాలయాదవాదులైన తదీయ బంధుమిత్రులు
నావశంబున వర్తిల్లుదురుసమస్తదేశంబులు నేనయేలుదు దీనికిందగిన యుపాయసహాయంబులనువు చేసెదనీవింక నె
మనియెదవు చెప్పుమనినవిని యతిఘోరంబగునతనివిచారంబునకు నమాత్యసహితంబుగ్గా సంతప్తచిత్తుండై వైచిత్రవీ
ర్యుండుకొడుకునకిట్లనియె * క ॥ ఓహోయిట్లనుటజగ । ద్ద్రోహంబిమ్మాటమఱవుదూతత్వంబు । న్మాహాత్మ్యంబును
నరో । త్సాహంబునువినుమబాధ్యతకుగారణముల్ * క ॥ ఈకారణములుగలవను । నాకొలదియెవాసుదేవుడదిగాక

యుఁగీ! జేకురువంశమునకతని । రాకయతండేమి చేసెరా పాపాత్మా * వ ॥ అనియదల్చెనప్పుడు గాంగేయుండాంబి
కేయునకిట్లనునీకొడుకు ప్రాణగొడ్డంబులుదలంచి దామోదరునిట్లు సేయంజూచె నేనితానును బ్రధానులువినాశంబుఁ
బొందుదు మరింతియ యిది చేసిరి చేయరై రిమ్మహాత్ము నేడనీయపరాధంబు విచారించిన దుష్టాత్ములునష్టాత్ములగుదురుగాక
యనిపలికియేనిట్టివివినంజాలననుచు మొగంబుగంటి వెట్టికొనిదిగ్గన లేచిపోయె ధృతరాష్ట్రుండునుదుర్యోధనునితో నిట్టికొఱ
గాములుమనంబునందలంచినప్పుడు సేయంగలవాఁడవు గావున దీనంజేటువచ్చునడుగునయ్యయనిచెప్పి యతనిందక్కిన
వారినిబోవంబనిచి తగినవర్తనంబుననుండెనువ్వాసు ॰ సీ ॥ కాలోచితములగు కరణీయములుదీర్చి కమలనాభుఁడు రేప
కడయకదలి। తనుఁగుశస్థలవాసులనుపరాపంచనఅనాదరంబుననిల్పి యరుగునప్పుడు । ఖజ్జంబులును బండ్లు గంధమాల్యంబులు
ధృతరాష్ట్రసుతులు వుత్తేరఁ బ్రీతి । నెడనెడఁ గొనివచ్చియిచ్చిన వాని నెల్లను వేడ్కననుభవించినవిధంబు । సలిపియనుభవ
మొల్లకచనఁగ నెదుర। బాహ్లీక ద్రోణభీష్మాదిబంధుమిత్ర। గణముసర్వభూపాలలోకంబుఁగురుకు । మారవర్గంబుఁబుత్తెం

శ్రీకృష్ణుఁడు ధృతరాష్ట్రునిమందిరంబునకుఁ బోవుట.

చెమనుజవిభుఁడు * వ॥ ఇట్లుదుర్యోధనుండొక్కరుండుదక్క నెల్లవారిందూర్యాదిశోభనపదార్థంబులు సమకట్టి ధృతరా
ష్ట్రుండునువనుపనెదుర్కొనినవాసుదేవుండువారలనందఱనర్హయోగ్యతెఱంగుల సంభావించి కృతవర్మ తమవాఁడు గావునతని
కిసవిశేషస్నేహంబుచేసి యతఁడు చేకువరాసమస్తజనంబులుంబరివేష్టింపంజని తనరాకకునలంకృతంబును బ్రమోదచాప
లసుభగజనంబును నైనపురంబు సొచ్చి రాజమార్గంబుననరుగునవసరంబున మౌక్తికమిళితంబులు బహుగంధకలితంబులు
గునక్షతప్రకరంబులును బుష్పనికరంబులు మంజులముచు సంతసిల్లుచు మ్రొక్కుచు సొక్కుచు నిరుగెలంకుల రమ్యహర్మ్యం
బులపై నిలిచి పొలిచికనుంగొను నంగనలగుములు తమలోన * సీ॥ ప్రాణంబుతోఁగూడ రక్కసచన్నులపాలు త్రావిన ప్రౌ
ఢబాలుఁడితఁడె। వ్రేల్మిడిఁ జాణూరు విఱిచిలోకముల మెప్పించినయాజగజ్జెట్టియితఁడె । దుర్వృత్తుఁడగు కంసుఁదునిమి
యాతనితండ్రిఁ బట్టంబుగట్టిన ప్రభుఁడితండె । సత్యభామకుఁ బారిజాతంబుపైఁగలకోర్కి దీర్చినరసికుండితండె । వెన్న
లును గోపికాచిత్తవృత్తములును । నరసి మ్రుచ్చిలనేర్చినహరియితండె। శ్రుతిశిరోభాగములఁ దనసుభగచరణసరసి
జామోదమునుగూర్పచతురుఁడితఁడె * వ॥ అనుచునతికుతూహలంబుననవలోకింప నాబాలవృద్ధంబుగు పౌరలోకంబా
లోకనకౌతుకంబునఁ దనరథంబుగదిసిన సందడిజడియువేత్రహస్తులవారించుచు నారాయణుండు సమ్మర్దమందగమనం
బునంజనిమణితోరణసుందరంబగు రాజమందిరద్వారంబు ప్రవేశించి కక్ష్యాంతరంబులుగడచి యేనుంగు మొగసాలఁ జొ
చ్చియరదంబుడిగ్గి యల్లననడుచు నప్పుడంతకుమున్నయరిగి భీష్మద్రోణప్రభృతులగువారలు ధృతరాష్ట్రునింబోకుమవ
నతఁడుఁ బ్రత్యుత్థానంబుచేసి విదురసంజయసహితంబుగా నెదుర్కొనం జేరి * గీ॥ అతనిఁ గౌఁగిలించియచ్చటఁగలవిదు।రా
దిశిష్టజనులనాదరాద్రి।బంధుదృష్టిఁజూచిపరిరంభసంభాష। ణములొనర్చి శౌరి ప్రమదమెసఁగ ॰ వ ॥ వారలందఱు
ను సాత్యకికిందగిన సమాచారంబులు నడుపంబనిచె నటమున్న ధృతరాష్ట్రు పనుపునందెచ్చిపెట్టిన నచ్చోనున్నయున్నత
కనకాసనంబునతండునుపవాసీనుఁడయ్యెనవ్వాసుదేవునకు పిహితానుష్ఠానపరాయణులగు నగరిపురోహితులు గా
జామమతంబుననర్ఘ్యపాద్యగంధపరాద్ద్యుపచారంబులాచరించి యతనితమ్మునినర్హపీఠంబుననునిచియచ్చించిరినరనా
థుండును దొరలునునిజోచితాసనంబులనుండిరికొలు వెల్లనుసూర్యోదయసమయంబున కమలాకరంబు విధంబున వికసిం
చియుండె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు ధర్మనందనువచనంబులుగా నాంబికేయునకుందగు వారలకుఁ బ్రణామపరిరంభ
ప్రముఖసంభావనంబులు వలికి సంభాషణంబులకుం జొచ్చి * క॥ రాజునకుఁ దియ్యమెసఁగెను పూజావచనముల నెయ్య
పుంబలుకులఁ బేరోజమెయిబంధుమిత్రస। మాజములకు మేలములఁగుమారులకుఁదగఁగా ॰ వ ॥ ఇంపుపుట్టించుచుఁ గొండొ
కసేపునిలిచి పుండరీకాక్షుండు విదురుసదనంబునకుంజనియెద మఱియుఁ బోవలయునెడకుం బోయివచ్చెదనని పలికి
యాంబికేయునను మతివడసియట్లగువిదురుండు ససంభ్రమంబునఁ బఱచి చనినుంగల్గోపచారసహితంబుగా నెదుర్కొని భ
యభక్తివినయస్నేహానందంబులఁ గండలితహృదయారవిందుండగుచు గోవిందునకు దేవోపచారంబుల ననేకప్రకారం
బులనర్చించి యిచ్చి కొంతేయులకుశలంబడిగిన నతనికి వారలవృత్తాంతంబు సవిస్తరంబుగాఁజెప్పి యనంతరంబ

క॥ ముదమునఁ గృష్ణుఁడు కుంతీ । సదనమునకుఁ జనియె నపుడు సమ్మదమునన । వ్విదురుండొగి రమొనరిం। చెననియడుగుట
యునట్ల చేయుచుండుచు౯ * వ॥ చని కాంచిన నద్దేవియు నతని తోడి నీడలుం బోని తనకొడుకు లందలంచి యడలుపుట్టిన
మ్మాధవు మెడవట్టికొని యెలుంగెత్తి యేడ్చిన నతండు సంబోధించి యూఱార్చిన నెట్టకేలకు నుడిగి యాతనికి నాసనవిన్యా
సనాద్యుపచారంబులు సేయించి తత్సమీపంబునను చితపీఠంబునం గూర్చుండి గద్గదకంఠంబుతో నిట్లనియె * సీ॥ నీ శిక్షఁ బె
రుగుట నీతిమంతులు పుణ్యపరులు శూరులుగదా పాండుసుతులు। సుఖవృత్తిఁ బెక్కండ్రు సూరెలఁ గొలువ నుండెడు వారలి
డుములఁ బడుచు నిడ్డ। నంబైన కానలో నెట్టులుండిరి నన్నుఁ బెట్టి నా యెడ గోనుచుఁ జనిరి। యేను వద్దింపంగ నింపారఁ గుడిచి
మైతని సెజని ద్రించి వినుత భద్ర। గానకరిబృంహితముల మేల్కాంచునట్టి। వారు కందమూలంబు లాహారములుగ। బొదలఁ
బట్టలఁ బడియుండి పులుగు మెకము। లఱవ మేల్కాంచుండిరేయక్కటకట * గీ॥ తండ్రి లేని ప్రజలు తల్లి నిబాసి పె। ద్దయు
నుగాలమిట్టి విధమునఁ బడిరి। భంగపాటు దుఃఖపాటును సంకట। పాటుగలిగె విరటుపాలఁ బినప * అని వెండియు * ఉ॥ దా
నదయాపరుండు ఋష ధర్మతనూభవు సేమ మెట్లు పం। చాననవిక్రముండగు బకారి కిభద్ర మెయ స్త్రశస్త్రవి। ద్యానిపు
ణుండు క్రీడిసుఖియై యాభరణములక్కవల్ల నూ। ధానసమేతులేయకట ద్రౌపది సాధ్వి సుఖంబె దానికి౯ * చ॥ కొడుకు
లకంటె నెయ్యునఁగు కోడలి కెక్కుడు గూర్తుఁ గోడలుం। గొడుకులు సేయు భక్తికిని గోటిమడుంగులు భక్తి నాకు నె। ప్పుడు
డగఁ జేయుచుండు నది పుణ్యచరిత్రకులాగ్రగణ్య కొ। త్తడి సకలంబుఁ జూడ సభ సైన్యముఁ బొందుట సూచి సాక్కెఱకా. గీ॥
నాఁడు ద్రౌపది పడిన బన్నములు చూడ। నోర్చి నప్పుడ యెంతకు నోర్వఁ జెపుమ। యంతగడచిన దుఃఖంబు లనుభవింపఁగ
అదు లోకంబు వారికిఁ గమలనాభ ॰ అట్టియెడ * క॥ విను కుంతీ కరుఁడు దక్కఁగ। సకుప్యులెవ్వరును ధర్మసంతు యమిదిగా।
డదు నారయ తన శీలము। కుమరీ లోకమునకింత కుందలఁ బంగ౯ * వ॥ అని యివ్విధంబునఁ గృష్ణు తోడం దనయుమ్మలికంబుల
న్నియుఁ దవ్వికొని శోకంబు వెల్లిగొనఁ గొండొక దిగంబాఱు మచిత్తంబుతో మఱియు నిట్లనియె ॰ క॥ ఇది యెల్లను నొక తల
యూ। పదుమూఁడేఁడులును నాకు బావ కొడుకు చే। నదయము గుకూడు గుడుచుట। యది యొక తలయయ్యె నే మియనఁగల
దాన౯ * క॥ తన్నుఁ దన తమ్ములను నా। కిన్న కొడుకుల ట్లతలఁ తుఁ గాని విభేదం। బెన్నఁడు నా మది లేదికి। వెన్నుఁడ దైవం
బు సాక్షి వినుము పలికెద౯ * క॥ ఇది నిక్కంబగు నేనిం। దుది నీవుం బాండవులును దురితరహితులై। ముదమునఁ జూడఁగ నియ్యె
దనదిదీనికిమందు నాకు నంబుజనాభా * సీ॥ బావ యొప్పండను పలుకుల నేమగు నాతని కొడుకుఁ గీడాడ నేల। కుగువృద్ధుఁడ
సు బాహ్లీకుని మాఱ నేటికి భీష్ముని సైఁ జెట్ట వెట్టనగునె। యిట్టి వృద్ధులయింటికి ద్విసమున వారి నందు గాక ట్లు దాననుట మే
లె। యగ్గును పుట్టిన యప్పుడు వీఁడు లోకము లెల్ల గెల్చు బొగడ్త మొగులు। మట్టినట్టిదయగు రణమున జయించుఁ। గౌరవులసో
దరులుఁ దాను భూరిరాజ్య గౌరవముఁ బొందునని యశరీరవాణి। పలికె నది దిట్టువడఁ గాక వలయునే ని * వ॥ కర్మంబు గలు
గు నే నిన నదినిక్కంబయ్యెడు దాని కెల్లను నిర్వాహకుండవు నీవు గలవుగా దె నీమన్నించు నెచ్చెలులకుం జెప్పెడు మాటలుకొ
న్ని గలవు వినుము అయ్యుధిష్ఠిరు తోని ట్లనుము * క॥ కేఁడికొని కృపణులై కను। పోఁడిమియది యేల రాజపుత్రులు దమనై। వా
డిమిదప్పిన నిప్పులు। వేఁడిమి చెడినట్లు జనులు వినియెలుకుమరే * వ॥ భీమార్జునులకిట్లని చెప్పుము * గీ॥ కొడుకు గాంచు గాచకూఁ
తు రెద్దానికి। నట్టిపనికిని చిత మైన సమయ। మొదవెఁ దడయనింక నెప్పమజనములు। నట్లు గాని పురుషులనసుమిమ్ము * క॥ భుజ
బలమున జీవించుట। నిజధర్మము మెత్తవడుట నింద్యము మాద్రీ। ప్రజలకుఁ జెప్పుము ద్రుపదా। త్మజఁ గార్యంబడుగునను ము
దగనందఱతో౯ * చ॥ అలిగిన భీమఫల్గునుల కడ్డము లేమి యెఱుంగుదుం తలం। తలువడివానినీఁగవలదా వినుమా పని కెల్లఁ
బొందు పుత్రు లెక లవారు నీకె టులదోఁచిననట్టులు చేయువారు గా। కలఘు విచారనాయ లఁతయార్పననుంగడ తేర్పు మె

* శ్రీకృష్ణుఁడు కుంతీదేవిని నూఱడించుట. *

న్మైఱుఁగ౯ * వ॥ అనినఁ గృష్ణుండు కుంతి ననునయించి యిట్లనియె * చ॥ సుగుణవు పుట్టినింటికిని జొచ్చిన యింటికిఁ దేజమెక్కఁ
గా। దగు చరితంబునన్నడుచు ధన్యవు ధీరవు దేవి నీ వెద। న్వగలడఁగింప నన్నభువనంబులనింకిట నెవ్వరోర్చునా। రుగలఁ
డక్కమీ హృదయరోగములన్నియు బుచ్చివె చేర్ద౯ * క॥ తనయులుఁ గోడలు సేమం। బున నున్నారధిక భక్తిపూర్వము
గాఁ। డనమస్కారంబులు నీకొనరించిరి కౌఁగిలించి రుల్లములఁ దగ౯ * క॥ నీ కొడుకులొండు సుఖములు। చేకొన రవ్వీరసుఖము

చిత్తములఁ గలంతులఁ జూ కాంక్షింతురు గలంతులఁ, బోకగలుగు నెట్టులప్పుడు వారల్ ✻ క॥ ఉత్సాహంబున శత్రుకులోత్సాదన
చిత్తముల గలంచి పరాక్రమ జ్యోత్స్న వము నొందుపుత్రులు నుత్సుకతం జూతుగాక యూబుదుమింక ✻ చ॥ అనవిని మో
విధియొనర్చి యున్నతసామ్రాజ్యోత్సవము నొందుపుత్రుల నుత్సుకతంజూతు గాక యూఱడు మింకన్ ✻ చ॥ అనవిని మో
ము విచ్చుచు మురారికి నిట్లనుఁ గుంతి పాండునం । దనులకుఁ దండ్రియు గురువు దైవము నారయ నీవ కావె నీ । మానమునధర్మ
ము హితమును మంచిగఁ జూచి విధించినట్లచే । సి నెగడువారు గాక నినుఁ జేరిన నాపదలొందనేర్తురే ✻ క॥ వారలక మేల
మాధవ । కౌరవులకును యీ యూనీజగంబులకెల్లం । జేరుగడ నీవ నీవలు । కారయ వేదంబు గావె యఖిలంబునకున్ ✻ వ॥
అనినం బ్రసన్నవదనుండగుచు నద్దేవి గారవించి యామంత్రణంబు చేసి తదావాసంబు వెలువడి తనరాకకు నలంకృతం
బైన దుర్యోధను మందిరంబునకుఁ గృతవర్మ సాత్యకి సమేతుండై పోవు గోవిందునింగనుంగొని తదీయ ద్వారపాలకులు
సంభ్రమంబునం బఱచి యతని కెఱిగించి తదనుమతంబునం బలతెంచి యెదుర్కొని కక్ష్యాంతరంబుల సందడి నెడగలు
గజడియుచు వినయంబునం దోడ్కొనిచన నమ్మనుజవిభుండు కైలాసశిఖరాకారంబగు సౌధంబున బాహ్లిక భీష్మ ద్రో
ణ ప్రభృతులును గర్ణశకుని సైంధవాదులును దుశ్శాసన వికర్ణ దుర్ముఖ ప్రముఖులును మఱియు ననేక దేశాధీశులుం బ
రివేష్టింపఁ బేరోలగంబున సింహాసనాసీనుండై యున్నయెడకుం జనునప్పుడా సుయోధనుండు సపరివారంబుగాఁ బ్ర
త్యుత్థానంబు సేయం జేరనరిగి యతనికిం దగువారలకు నాలింగనాద్యుపచారంబులు దానుం దమ్ముండును నాచరించి ✻

✻ శ్రీకృష్ణుఁడు దుర్యోధనునితో సంభాషించుట ✻

క॥ అతఁడును వఁగఁగ కనకమయోన్నత పర్యంకంబునందు నారాయణుఁడూ । ర్జితమహిమనుండి యభ్య । ర్చితుఁడయ్యె వ
గంగనతని చేసత్కృతులన్ ✻ వ॥ సాత్యకియును సముచిత ప్రకారంబునం బూజితుండయ్యె నదనంతరంబ నిజాసనాసీను
లై తన మొగంబునం జూడ్కి నిలిపి యున్న సుయోధనాదులతో మాధవుండు మధురసంభాషణంబులు సేయుచుండె నట్టి
యెడ ✻ గీ॥ సముచితంబుగఁ గూరలచందమగ్గ । డించి కుడుపు తెఱంగుపుట్టించి పలుకు । నాసుయోధనుతో గృష్ణుఁ డచటఁ
దాసు గుడువ నెల్లకయునికి యేర్పడఁగఁ జెప్పె ✻ వ॥ చెప్పిన విని దుర్యోధనుండు సూర్యసూను వదనంబవలోకించి యల్లననిట్ల
నియె ✻ క॥ హరిపలికిన విధమెంతయు । నెర్పై యున్న యది విం టె యిమ్మాట లెఱం । గర యుదము తోలుత నీపెను । పరి
చందంబెల్ల నెఱుక పడియెడుఁ బిదపన్ ✻ వ॥ అని యచ్యుతునకిట్లనియె ✻ గీ॥ వలయు నన్నపానంబులు పలు తెఱఁగుల । నేర్పు వి
ధముల నే మొదఁ గూర్చి వేడ్కనున్న నీవు పయోగింపనొల్లకునికి బాంధవమునకు నీతికి బాహిరంబు ✻ క॥ కౌరవులకుఁ బాం
డవులకు నారయ నీవొక్క రూపయ సదృశధర్మా । చారుఁడవు రాజునకుఁ గడుఁ । గూరుతు గత మేమి యిట్లుగుటకుం జెపుమా ✻
క॥ అనుడును పేంద్రుఁడు మను జేంద్రునకిట్లను దూత లెం మఁదొలి తొలి గుడువం । గొనఁ గట్టఁ దొడఁగుదు రెవ । ఁ డ్వన
కార్యము దీర్చి పిదపఁ జేయుదు రెల్లన్ ✻ వ॥ అనిన గాంధారీనందనుండు దేవకీనందనునకిట్లనియె ✻ గీ॥ వేగపడుట మేలె వినుము
కార్యము దీఱుఁ దీఱకుండు దానితెఱఁగు దగిన యప్పుడాడగా వెయి ప్పటు ముకు ద్రాటఁ । గాలు గ్రువ్వనగు నెకమలనా
భ ✻ వ॥ నీవు వచ్చిన వాఁడవు మాయింటఁ గుడిచి యూర్చుండి యెల్లపనులుం జెప్పుట యొప్పగాక కుడువనొల్లననందగునెదీని
కింగారణంబు నాయెఱింగినది లేదు విచారింపక పలికితి నిన మందర ధరుండు మందస్మితంబుతో నంతఱంగల యంగనుంగొ
నిధార్తరాష్ట్ర కరంబు గజంబు పల్లవంబుల్లన తెమల్చు లీలం గేలనమర్చి యట్టిమాటలు నేన లేటపడు పవలయు నేని వినుము
నియతనికిట్లనియె ✻ చ॥ ప్రియమెసఁగం దగం బిలిచి పెట్టెడు కూడది లెస్స నాఁడుద । క్కయనయహీనతలడమకు నాపద
యూ నెడనిట్లునట్టునే । మియున నలేని కూడదియు మేవడి యైచను నీవు మాడెసం బ్రియుఁడవు గావు మా కధృతి పెంపఁబనా
పదలేదొకింతయున్ ✻ అట్లుంగాక ✻ క॥ పగవారియింటఁ గుడిచిన నగుఁ దనుకను మానమమృతమైనను దారుం బగతురకుఁ
గుడువఁ బెట్టఁగ దగదొడళులకెప్పుడెవ్విధము వాటిలునో ✻ వ॥ నేను బగతుండనెయం టేని ✻ క॥ అలుగుదు పాండవులను
వారలు నాకుం బ్రాణములు ధరావల్లభయిట్టులముగఁ దవ ప్రాణములకు । నలుగు జనులు వగతురనుట యనుమానంబే ✻
గీ॥ కారణంబు లేక కొంతేయులకు బాల్య । మాదిగాఁగఁ గీడెయాచరింతు । పుణ్యపరులు దోడఁ బుట్టువులాప్తులు । వైరమె
త్తఁదగునె వారితోడ ✻ వ॥ ఇట్లున్న మీయందు అయిన్నంబులు దుష్టాన్నంబులు విదురునియన్నంబు భోక్తవ్యంబనిని
శ్చయించితిఁ గావున నందుఁ బోయెద నని చెప్పి యజ్జనపతి యనుమతి సేయఁ జనునప్పుడు తోడన బాహ్లిక భీష్మాది కౌరవులు

నుసుంభసంభవ ప్రముఖులైన మాన్యులునుజనిమాధవుతోడమాయిండ్లనెల్లను గానికలాయితంబులుచేసికొని నీపూజ
యంచేయుటకు నెదురుచూచు చున్నవారమనిపల్కి ప్రార్థించిన నేనన్నిచోట్లకువచ్చినవాఁడ నయ్యర్చనలుం గై
కొంటినిమీరునిలువుండని వారలనిలిపివిదురుగృహంబునకుంబోయిన * సీ॥ సంభ్రమస్నేహవిశ్చలభక్తియుక్తిఁ భవిత్ర
మజ్జనముగావించివిదురుఁ । డెల్లవంటకములు నేర్పడఁబోనాలు వెట్టించ నెంతయుఁ బ్రీతిముంద । రోజమైబ్రాహ్మణభోజ
నంబొనరించిసవరి వారముగవిశాలరమ్య । పూతస్థలంబునఁ బుండరీకాక్షుండుతమ్ముండుదానునుత్సవమెలర్ప । సరసరం
జకమహనీయసంప్రయోగ। మగుచతుర్విధహృద్యాన్నమారగించె। లలితసంభావనామంజులంబులైన। పల్కులెడ నెడవి
దురునకెలమియొసఁగ * వ॥ అతండును * క॥ గోవిందసంభ్రమమునం। భావింపుముమాకునిదియపరమధనంబొం। దేవిధ
మునునీకిర్చన। గావింపంజాలువాఁడుగలఁడేయెందున్ * వ॥ అనిమఱియనత్యంతవినయవాక్యమ్ములనారాధించుచుం
డనిట్లుకృతాహారుండైన హరికిఁజందనచర్చాద్యర్పణంబులాచరించి యవ్విదురుండుకృతార్థుండై యుండఁగవిగాయక
ప్రముఖనిఖిలవిద్వజ్జనంబులు వాంశికవైణికవైతాళికాది వినోదపాత్రంబులునప్పరమేశ్వరుంగానవచ్చిప్రొద్దుపుచ్చి
యభిమతార్థంబులువడసిచనిరి రాత్రియగుటయుఁ బొడగినయభ్యంతరమందిరంబున హంసతూలికాతల్పంబునభుజంగత
ల్పునునిచియతనికడను చితాసనంబుననుండి * గీ॥ విదుఁ డిట్టులనియెనిదియొకకార్యంబు। గాఁగఁబూనియిందుఁ రాఁగఁడ
గునె। దుష్టబుద్ధినీచుఁడు ర్యోధనుండునీ। మాటవినునె మరభిమానఘనుఁడు * క॥ వచ్చినసైన్యంబులఁగని। పెచ్చు వెరిగి
నాఁడు ద్రోణభీష్మలలావుల్। నచ్చియ్యఁగరుఁడొక్కఁడ। యిచ్చుఁదనకువిజయమనియు నెంతయుఁబొంగున్ * వ॥ నీవిట
వచ్చుటఁ వినయప్పుడు ధార్తరాష్ట్రులందఱుం గూడంబాడితమలోనిశ్చయించిన తెఱంగునీశాసనంబుల్లంఘింపంగల
వాఁడుపాండునందనులకునేమియు నీకుండువారుదారయాధాత్రియంతయు బీమనోవకుండ నేలువారువారింగూడిన
రాజులెల్లనుదిగ్విజయంబునాఁడు పాండవులచేత భంగపడిన వారుగావునఁ గర్ణతోనేకార్థులమై చత్తుము గెలుతు
మింతయకానియొండులేదని నిశ్చయించికొనియున్నవారట్లగుటం జేసిదుర్యోధనుండు గండుమిగిలియున్నవాఁడుసంధి
గానేరదు వారలకందఱకునిదియప్రాప్తకాలంబైయున్నయదియెట్లు౽ నుడుగనేర్చినవారు గారిట్లుతమ్మెఱుంగనిదు
ష్టాత్ములనడుమంగూర్చుండుటయునవ్వెంబరివిత్తులఱచువీటఁడి యఱవులకువంకలాత్తిమాటసెప్పుటయునొప్పకయుం
డువెడంగులగుటఁ గార్యవచనంబితెఱుంగరు మొఱకులగుటఁ బ్రతాపభాషణంబులకు వెఱవరువారల తలంపులుకీడునీ
మహనీయ ప్రభావబుద్ధిపౌరుషంబులే నెఱుంగుదునైనను బాండవేయులపై స్నేహంబునను నీమీఁదిభక్తినిం జెప్పెద

* శ్రీకృష్ణుఁడువిదురుతోఁసంభాషించుట. *

నందుఁబోవలవదనినవాసుదేవుఁడతనికిట్లనియె * గీ॥ నీవివేకంబునాప్తియు నెఱపితీవు। తల్లిదండ్రులమాడ్కిహితంబు
సెప్పి। తేను నాతాక తెఱఁగెల్ల నేర్పడంగఁ। జెప్పవిఁక యేమి సెప్పినఁ జేయువాఁడ * క॥ ఎఱుఁగుదు నేనుసుయోధనుఁకొ
ఱగామియునతనితోడఁగూడినన్నృపులం। దఱుఁబగవునమునవిడికొని। యఱమటయునుసంధిపొసఁగదనియుమహాత్మా *
గీ॥ పుడమియెల్లనొడ్డగెడవయిగజవాజి। యుతముగాఁగడఁగియుగ్రమృత్యు। ముఖముఁ సొరఁగఁ దివురుమూర్ఖతమాన్పుట।
యధికమైనపుణ్యమునఘచరిత * మానుపవచ్చునేయఁటివేని * క॥ దొరఁకొనిపుణ్యముఁ బాపము। నరుఁడర్థింజేయుచుం
డనడుమనొకఁటి। న్వైరవెడలితప్పినసుడ। త్పరిణతిఫలమొందునం దుర్ధర్మవిధిజ్ఞుల్ * వ॥ అట్లుంగాక * గీ॥ చుట్టములలో
నసెప్పమిపుట్టినప్పు। డడ్డపడివారితోడఁబోరాడియైనఁ। బూనియుడుపంగఁ జొరకున్నవానిఁ గ్రూరు। కిరుఁడనిచెప్పుదు
రుకర్మకాండవిదులు * వ॥ కావుననీరెండుదెఱంగుల వారికిశాంతిగావింపం బ్రయత్నంబుసేసెద ధర్మార్థసహితం
బులైనమాటలుమంత్రిజన సహితుండైనసుయోధనునకుం జెప్పెదఁ దనకుంబాండునందనులకు లోకంబులకుహితంబై
నవిధంబువంచనలేక చెప్పెదునన్ను పాండవులవాఁడనిశంకించియతండునామాటవినండయ్యె నేనియుమేలకాక యిట్లు
పొచ్చిచెప్పకున్ననన్నదమ్ములుదమలోనంబోరఁ గృష్ణుండువారింపక యుపేక్షించెఁదనచేతఁ జక్కంబడదాయనియ
శక్తైనజనులాడుదు రెల్లభంగులఁగార్యంబాప్యులియ్యకొనంజెప్పుదు ధార్తరాష్ట్రులు తమకుబ్రదుకుతెరువైననా
పలుకువట్టుదురుపట్టక నీతలంచినచందంబునఁదులువలైకలంగంజొచ్చినవారు నాముందర నిలువంజాలుదు రేయనిపలికి

నవిమగుండట్లకాకయనిసన్మతించి యామంత్రణంబుచేసి నిజశయనస్థానంబునకుంజనిన యనంతరంబ ॰ గీ॥ అతనివచ
నతచనయాత్మలోఁదలపోసి। యిట్టివాఁడుగలఁడెయెందుననుచుఁ । బాలకడలికరణిఁబాటిమైయొప్పున । పాన్పుమీఁద
శౌరిపవ్వళించె ॰ వ॥ ఇట్లుసుఖనిద్రసేసి వేగుంబోకటమాగధసంగళగానంబులమేలుకాంచిసమయకర్తవ్యంబులుసలి
పెనట్టియెడఁ గృతవర్మయుసాత్యకియువచ్చిపొడసూపినం బురుషోత్తముండు వారలుమొదలుగాఁగలయిష్టజనంబులుప
రివేష్టింప నుచితప్రదేశంబుననున్నంత ✻ క॥ ఇనతనయశకునిదుశ్శాసనసహితముగాఁగ నెలమిఁజనుదెంచి సుయోధ
నుఁడుప్రియోక్తులఁదగువా। రునుదానును వారిజోదరుంగొనియాడెన్ ॰ వ॥ అతండును మధురసంభాషణంబులు చే
యవారలతనికి ధృతరాష్ట్రుండుబంధుమిత్రాదిసమస్తపరిజనసమన్వితుండయి పేరోలగంబుననునికియెఱింగించినఁబ్రి
యంబునఁ గట్టాయితంబైన తేరెక్కి భేరీశంఖచామరచ్ఛత్రప్రముఖభద్రచిహ్నంబులతో వెడలి గరుడధ్వజంబు గ్రా
లఁగృతవర్మసాత్యకు లొక్కరథంబునను దుర్యోధనాది దుష్టచతుష్టయంబొక్కరథంబునను బార్శ్వంబులరాఁబౌరుల
కుఁగన్నులపండువగుచు రాజమందిరద్వారంబుచేరఁ జనునప్పటియు లీవునకుఁగొలువువారెల్లనత్యుత్సుకులయి యెదురు
చూడరథోత్తమంబునవతరించి యరవిందనాభుండు ✻ గీ॥ ఎదురువచ్చినవిదురునియిచ్చకరము । దమ్మచేయును రెండు
హస్తములఁబట్టి। నడచెముందటఁగదియుసందడిఁగడంగి। కర్ణదుర్యోధనులుదొలఁగంజడియ ✻ వ॥ కృతవర్మాదియాదవపుం
గవులోనుగాఁగలయభ్యంతరులయిన బలుమానిసులుపొదివికొనిపోవఁ దనసమీపంబునఁ గౌరవులురవిసన్నిధిఁ దారాగ్ర
హంబులచందంబగుచుండం దేజోరాశియగు రాజీవాక్షుండుచని తనకుంబ్రత్యుత్థానంబుచేసిన కురురాజును దొరలను
నభినందించుచు ॰ క॥ తనకనిపెట్టినమణిమయ। కనకోన్నతపీఠమునఁ బ్రకాశంబుననిం। ల్చినయెడఁదోఁచిరినారద । ముని
ప్రముఖులునంతరిక్షమున నుజ్జ్వలులై ॰ వ॥ ఇవ్విధంబునసన్నిహితులయినయమ్మహామునులంగురుపితామహుండుంజూ
పినారాయణుండిట్లనియె ॰ గీ॥ మునులఁజూచువేడ్కఁజనుదెంచినారుమ । హాత్ములైననారదాదిమునులు । వీరికర్ఘ్యపా
ద్యవిధులొనరింపుమా। సనములిడఁగఁబనుపుసత్వరముగ ✻ వ॥ వీరలుసముచితాసనంబులనుండక మనముఁగూర్చుండుటత
గవుగావుననంగొలువువారెల్ల సంభ్రమాశ్చర్యంబులతో మునులవలనుచూచుచుండ భీష్ముండుపరిచారకులంబిలిచి కనక
మణిమయాసనంబులనేకంబులుదెప్పింపనయ్యెడకరుగుదెంచినవారికినమస్కరించి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదివిధులంబూ
జలుసేయించికృష్ణుండుగూర్చున్నయనంతరంబ ధృతరాష్ట్రుండునుందక్కటివారును నుచితప్రకారంబులనమ్మునీంద్రు
లకు నభివందనంబులుచేసి నిజాసనాసీనులయిరి దుశ్శాసనుండును వివింశతియును గద్దియలిడ సాత్యకియుఁ గృతవర్మ
యుఁగృష్ణుంగదిసి యిరువంకలంగూర్చుండిరి కర్ణదుర్యోధనులుం జేరువనొక్కగద్దియనుండిరి విదురుండును మణిపీఠంబు
నఁగృష్ణుని వెనుకదెసఁ దదీయోన్నతపీఠంబుహత్తుకొనియు నత్తమిల్లియుండె గాంధారరాజు నిజపుత్రపరివృతుండయి
యొక్కదిక్కున నుచితాసనాసీనుండయ్యె నట్టిసమయంబున ✻ క॥ అంబుదశుభగాత్రుఁ బీ । తాంబరధరుఁగమలదళ
నిభాక్షుంహరిఁజూ । డంబడసిలోచనములవ్వా । తంబానినమాడ్కిసమ్మదంబునఁదేలెన్ ✻ క॥ ఆకొలువువారుగరమ

✻ శ్రీకృష్ణుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో సంభాషించుట. ✻

చాలాకృతనొకపలుకులేకయందఱువింజం। బాకిడినకరణినమరు । ద్రాకారితచిత్రవృత్తులై యుండంగన్ ✻ క॥ జలద
స్వనగంభీరత। నెలుఁగొప్పఁగఁదంతదీప్తులెసఁగముకుందుం । డలరుచవులనఖిలజనం। బులువినధృతరాష్ట్రభూమిభునకిట్ల
నియె ✻ క॥ జననాథనీయెఱుంగని । పనులుగలవెయైనఁదగవుఁబరమహితంబుం। దనవారికిఁజెప్పనతగు। ననివచ్చితిభా
రతాన్వయముప్రియమొందన్ ✻ క॥ క్షీరోదకగతిఁబాండవ। కౌరవులొండొరులఁగూడిమనికిగార్యంబదినీ। వారసినడుపుమువా
రని। వీరనఁగురుముఖ్యనీకువేఱుంగలదే ✻ చ॥ భరతకులంబుధర్మమునబాడియుసత్యముఁబొత్తుపెంపునుం। గరుణయుఁ
గల్గియుండుననఁగానుతిఁగన్నదియందుసద్గుణో । త్తరులరునీవునీయనుఁగుదమ్ముఁడునీతనయుల్ యశోధురం। ధరశుభశీ
లురీసుచరితక్రమమిప్పుడుదప్పనేటికిన్ ॰ శా॥ ఈవంశంబునకెల్లనీవకుదురిం దెన్వారిచందంబులె । వైవర్తిల్లినఁగ
డుమేలుఁబదినీయందొందెడుంగాననా। ద్యావంబారసిలోనపొత్తువెలివృత్తంబుల్ జనస్తుత్యముల్ । గావింపందగునీకు
నెవ్విధమునంగౌరవ్యవంశాగ్రణీ ॰ చ॥ వినుముసుయోధనాదులగువీరుసధర్మలుగాకకార్యము । గొనకమహోరసిద్ధి

యడఁగుందమ కెల్లనకన్వయంబువ । ర్తనమిదిగాదు నాకబెడిదంపుతవంబునబంధుకోటికి । మ్మనసులునొవ్వఁగానవసరణంబులకుంబుయిలోడరేమియర్కా * ఉ॥ కౌరవపాండవుల్ తెఱఁగుగైకొనిశాంతతఁబొందియున్కిమే । లారయనాకునీపఁగులమంతకునీనృపకోటికున్వికిం । బోరితమైననింతకునుబుట్టునుహాపదకాపురంధరి । శ్రీరమణాగ్రగణ్యగణుతించియవశ్యముఁబొందొనర్సవే * గీ॥నీకువలసినఁదీర్పంగనేరవచ్చు । నధిపతెఱఁగునీవశమదియకాన । నీకువీరలఁదేర్చుటనెఱియకాదె। సిద్ధమెవ్వారిఁదెగవొందఁజేయనేర్తు* ఉ॥అందువృకోదరార్జునులనాహవరంగమునందుమీరువా। రెండఱుమెన్నుమాయుచటనీగురుభీష్ములగ్రేణిసేయువా । రెండఱువారువీరునసినీఁగ్గటకంబెభవద్బలంబులై। యంపుఁగూడుటొప్ప దెజనాధిపశాంతియొకర్పుమెమ్మెయిర్కా * గీ॥ జగతిఁగలజనపతులునీచరణపీఠ।మ్మర్థిఁగొలువసముద్రవేలావృతోర్వి।యెల్లనేలుటయొప్పదేతల్లిప్రజల।యెడవిరోధంబుపాటించుటెంతమేలు ॰ క ॥ నరనాథనీవుపేక్షా । వశుఁడవయినఁగౌరవులకుఁబాండవులకకా। దరయఁగభూప్రజకెల్లనుదురితంబొనరించినట్లగుదిగీడుసుమీ * క ॥ కౌరవపాండవులందె। వ్వారలకుంజావునెవ్వవచ్చినమేలు । ర్వీరమణచిత్తముననిశ్లారయుమానీకుదుఃఖమగునట్లైనన్। ఉ ॥ వీరును వారుఁబండితులువిక్రమవంతులుబాహుగర్వదు । ర్వారులువ్రానిరిత్తబవరంబునవాఱిచావుసావని।ట్లూరకయుంటమేలెఱుఁగుమెప్పుడుమేలువాఁడక్కైదువుల్ ।గూరఁగనాటినంబుడమిఁగూలుటకకకటయెారవచ్చునే * గీ॥ ఇట్లుగాకయుండనీరెండుదెఱఁగులవారిఁగాచికొనుమువసుమతీశ।నీప్రభవంబునీతియుశాంతియు । నఖిలజనులు వొగడునట్లుగాఁగ * వ॥అనిచెప్పివెండియు*గీ॥పాండవులుతండ సచ్చినప్రజలువారి । నరసిప్రోచితిశైశవమాదిగాఁ

* శ్రీకృష్ణుఁడుపాండవులుచెప్పినమాటలుధృతరాష్ట్రునితోఁజెప్పుట. *

గానడుమనిషాకరణమదిగవిడువఁదగునె।పారమొందరక్షింపుముగారవమున * వ॥పాండుకుమారులునీకుఁబరనుభక్తిప్రణమిల్లియంతటు నొక్కమాటగానీతోనాడుమనినాకుంజెప్పినవిధంబు వినుమునతనపంపునం బండ్రెండేండ్లు వనంబునవసియించితిమి పదుమూఁడగువేఁడు జనపదంబుననజ్ఞాతవాసంబునునలిపితిమి మాతండ్రిసమయంబు పరిపాలించియేమర్ధరాజ్యంబెట్టునుం బడయుదుమనునిశ్చితనిశ్చయులమైపడితిమి తల్లిదండ్రులునెల్ల చుట్టంబులు నేనుగడయనుమాకుఁదానమావలననేరమిగల్గిన నిట్లుగాదట్లని చక్కంబెట్టునటితానుగల పదివేలేండ్లకుందన్నకానియొఱుంగమెట్టివారమైననుమమ్మునుదుర్యోధనాదులనునొక్కరూపకాతలంపుతనయందుఁదెలియంగలిగిననునెవ్వరుకొఱగాకున్ననుసులంబుపాడిచెడకచెల్లుననితనిపలికిమటీజునిట్లనియె * ఉ ॥ సారపుధర్మమున్విమలసత్యముఁబాపముచేతబొంకుచేఁ।బారముఁబొందలేకచెడుపాలిదియైనయవస్థఁదుములె । వ్వారలుపేక్షచేసెదరువారలచేటగుఁగానిధర్మని । స్తారకమయ్యునసత్యమునుబాధాయకమయ్యునుదైవముండెషూర్కా ॰ వ ॥ అనియిాసభ్యులకుం జెప్పుమనిరినీవునుసభాసములైనరాజులు నేమనిరోవరేసుధర్మంబునునీతియుసుమున్నడుకొనిమ నోవాక్కాయకంబులేక రూపంబుతైనసత్యంబకాచెప్పితి నితెఱంగునుమీకుమేలుక్రోధమానమాత్సర్యంబువిడిచియిట్లుసేయుదును * గీ॥పాండవులకుఁదగినపాలుపేదివిఁబంచి।యిచ్చుకంటెఁగానృమెద్దిగలదు।ధర్మమెద్దితమచితంబగువిధమెద్ది।నిక్కమెద్దిచెపుఁడనీతివిదులు ॰ క ॥ అనిపలికిమహారాజా।వినుమనిధృతరాష్ట్రుతోడవెండియుఁదానిట్లనిచెప్పివాసుదేవుఁడు।తనపుదినఅలేకకార్యదశదెలియంగర్కా * గీ ॥ వారితండ్రిపాలువారికనిచ్చినీ।పాలుపుత్రపౌత్రబంధుశయము।నమభవించిసుఖులరైయుండుఁడిదిబంధు । మిత్రసుజనకోటిమెచ్చుతెఱఁగు ॰ క॥ఎఱుఁగవెయజాతశత్రుని। నెఱియనుధర్మంబుసత్యనిష్ఠయుమిముని। తెఱఁగునవనవర్తించెనో । యెఱుఁగెతగుచేవగలుగుటెఱుఁగవెయధిపా ॰ వ ॥ నీవెఱుంగుదయినను దెలియంజెప్పెదవినుమింద్రప్రస్థపురంబుననుండిపాండవాగ్రజుండు నీకుంబెంపునుంబేయుచుం జేయంగోరి * చ॥ మునమడఁగిందిభూపతిసమాజమునెల్లనునిన్నుఁగొల్వఁజేయుదుననిపూనిదిగ్విజయమున్నతిఁజేసిమహావిభూతితో । మదిమదినుండనీసుతుఁడుమంత్రులుసౌబలుజావమార్చిసంకగొనియుంతఁబోవకసభన్ద్రుపదాత్మజ భంగపెట్టరే ॰ ఉ ॥ దానికినీవొడంబడితిధర్మజుఁడంతయుఁ జూచిసన్యముంగానవృకోదరార్జునులుభున్నలుగాఁబెడచేతఁగన్నునీ। రూనఁగనొత్తుకొంచుఁజనియుగ్రవనంబున దుఃఖమున్నడై।వీఁబొందిపూనిక్కడగఁదీర్చియుఁగూడిమనంగఁగోరెడిర్కా ॰ క॥తనఁదానపోలుగాకే । మనవచ్చునజాతశత్రునతిశాం

తతయును। వినయము గౌరవమును నే। జనపతులకుఁ గలుగు జెపుమ సౌజన్యనిధీ * క ॥ ఏని౦తాడితినీసం। తానంబును దెలుఁగు నసహితము గౌరిభవ। తుఁన్నిమతి యతిలోభము। మానిచి పాండవులఁ దెమ్ము మనుజాధీశా * ఉ॥ వారలు శాంతిఘా రులు భవచ్చరణంబులు గొల్వఁ బూనియు । న్నారటు గాక నీకదిమనంబున కప్రియమేని నింతసుం। బోరికివచ్చుచుండుదు రులుభవచ్చరణంబులు గొల్వఁ బూనియు । న్నారటుగాక నీక దిమనంబునకప్రియమేని నింతసుం। బోరికివచ్చుచుందుదు రులుభవచ్చరణంబులుగొల్వఁ బూనియు । రెండు దెఱంగులందు నీ। కారయఁ బథ్య మేదియగు నవ్విధమేర్పడ నిశ్చయింపుమా * చ ॥ అనవుడు రోమహర్షణ సుభూవర రెండు దెఱంగులందునీ। కారయఁ బథ్య మేదియగు నవ్విధ మేర్పడ నిశ్చయింపుమా * చ ॥ అనవుడు రోమహర్షణ ములంగములంబొడము సదస్యులె। ల్లను బ్రియమంది నెమ్మనములంబురుషోత్తముఁ డింత యొప్పఁ బ । ల్కె నెమ్మనముల లాడనయకోవిదుఁ డెవ్వఁడు ధీరుఁ డెవ్వఁడిం। దనువరి యెవ్వఁ డంచు నచలాకృతులై నెఱి నూరకుండఁగన్ * వ॥ జమదగ్నిసు లాడనయకోవిదుఁ డెవ్వఁడు ధీరుఁ డెవ్వఁడిం। దనువరి యెవ్వఁడంచు నచలాకృతులై నెఱినూరకుండఁగన్ * వ॥ జమదగ్ని మహామునిసు యోధనుతో నిట్లనియె * సీ॥ వినుము దంభోద్భవుండను రాజు దన కెదురెవ్వఁగు లేరని క్రొవ్వి నరుఁడు । నారా యణుండను వారలు గంధమాదన మహీధరమునఁ దపము సేయ । వారిపైఁ జని యాహవమునకుఁ బిలిచిన నమ్మునీంద్రులు వలదనియ నేక। విధములఁ జెప్పంగ వెండియుఁ బోకున్నఁ గుశముష్టి సుజ్వలవిశిఖవృష్టి । గురిసిన నరుఁడు సేనఁ గూర్చియాత నిభంగి। పెట్టిపట్టి విడిచె నట్టియమ్మ। హాత్ములిపుడు పార్థుఁడన గృష్ణుఁడనఁగలి । లాగ్ధకలితజన్ములై రిసూవె. * వ ॥ కావున నాదంభోద్భవుచందంబున నుద్ధతివాటించుట యు నరనారాయణులతోడఁ దొడరుటయు మీఁద మేలయి యొుఱడసు పాండ వులతోడి పొందు మేలనిన యనంతరంబ కణ్వుండు దుర్యోధనునకిట్లనియె * క ॥ అదివోలుఁ దన్నెదిరిని। మదినెఱుఁగక నిగ్రహించి మదమెత్తుటయు। వ్వదహంకారంబానరిం। పదె పొను మహానిత్తొల్లి పక్షీంద్రునకున్ * వ॥ అదియెట్లనిన * సీ॥ అ

* కణ్వుఁడు దుర్యోధనునితో గరుత్మంతుని వృత్తాంతంబు చెప్పుట. *

మరేంద్ర రథసూతుఁడై నమాతలి తనసుతగుణకేశికిఁ బతిఁ బడగంగ । నారసి యార్యకుండను భుజంగాధిపు మనుమని జికురుని తనయు సుముఖు । నర్థి మైఁ గోరిన నార్యకుండమ్మాలికంబుతో నిట్లను గరుడుఁ డితని । తండ్రి వధించి యొంతయు నల్క మైఁ బీని నింకిట నెలసమయించువాఁడు। గాఁగ బూనిపోయెం గావున నేమియ్య । కొనఁగ నేరమనినవిని బలారి । నడిగి పడసి యిత్తునా యువు రండని। వారిఁ గొనుచు నరిగె సారథియును * వ ॥ వారలభాగ్యంబున నప్పుడింద్రుండును నుపేంద్రుండును నొక్క చోనుండంగ నిమాతలి యక్కార్యంబు విన్నవించిన గరుణించి విష్ణుండు జిష్ణునకుం జెప్పి చేయించువాఁడయి వైనతేయు దెస కుంఁడా నచాలి సుముఖుం జిరాయురుపేతుం జేసిన * క॥ మాతలి పాణిగ్రహణం। బాతనిఁ జేయించియున్ననంతయు విని తా। నే తెంచి గరుడుఁడ తికో। పాతురుఁడై రేఁగి పెలుచ నమరాధిపుతోన్ * వ॥ వాసుదేవు సన్నిధి నిటనియె * క॥ వినునీవది తినుతుండవు। వినతకొడుక నేను వెట్టివీఁ గెఱు మనకున్। జనకుఁడు కశ్యపుఁ డొక్కఁడ । దనుజులశోధించి చంపుద మెయిరు వురముఁన్ * క ॥ ఏమిటనీ కేఁ దక్కువ । నా మేరకు నడ్డపడితి నావుడు సింద్రుం। డీమహనీయమహిమకును। ధ్ధాముఁడు విష్ణుఁడు గాక తక్కొరుఁడగు నే * వ॥ అనినఁ గటకటంబడి గరుత్మంతుండు * ఉ॥ తమ్ముఁడనీవు నాకొలఁది తత్త్య మెఱుంగక నాకు నీచభా । వమ్ము భంగిఁ జేసితి వివాసవయియ్యాదితిప్రసూతవం । శమ్ముఖిలమ్ముఁ దాల్తు నొకసన్నపుటీఁకనయిట్టి నన్ను నీ। వి మ్మొయిఁ దూలపుత్త్రైయసి యాతుణరోచులఁ గెంపెలర్పఁగన్ * వ॥ ఇన్నంగనుంగొని కోపించి వాసుదేవుండు వెడవెడ నవ్వు చు * క॥ నీవేటి మోపు కాఁడవు। నా వెరవున నిన్ను నడపిననుగర్వంబేలా వెడఁగ యఱచుఁదనముం । జేవీపు వనిడసు రేంద్రజి త్తువికలుఁడై * క॥ ఎఱకలు విచ్చుచుఁ దుఃఖము। దెఱచుచు వ్రేఁగడరి సొగసి తెరలి వివశుఁడై। యఱచిన నోడకుమని హరి। నెఱిసేసకఁ గద్రోచితో త్రైనెగయింగఁ గృపన్ * వ ॥ ఇవ్విధంబున నంగేశవుండు గరుణించి గరుడునినను నయించియింకనౌ దార్జికి సుద్ధతి మానిబుద్ధిగలిగియుండుమని వీడ్కొలిపి పుచ్చినం బోయెం గావున గర్వంబు గొఱగాదదియంతయు నీమహానుభా వుండెఱుంగునని నారదుం జూపియితఁడు మాతలికన్యాకార్యంబునకుఁ దోడై నడిచెనడుగుము దియ కాదు సర్వేశ్వరుండ గు మాధవు మాహాత్మ్యం బితనికిం గరతలామలకంబై యుండుఁ బ్రభవిష్ణుండగుగదా యీకృష్ణుం డీతని సహాయత్వంబు గల క్రాంతేయులతోడం గూడి మనకి కార్యంబనిన నారదుండు ధార్తరాష్ట్రు నాలోకించి * క ॥ బలవంతులబలమునక । గ్గలము గు బలమెదురఁ గలుగఁగాఁగీడ్పాదు నే। కొలఁదుల వారికి గర్వము। నిలుచు నె నయమార్గవృత్తి నిలిచిన భంగిన్ * వ॥ అని వెండి యు నిట్లనియె * గీ॥ ఇదియ కాని చేయనెద్దియు ననుచుని । ర్బంధవృత్తిఁ దలఁపు వట్టికొనిన। నట్టివారి కెందు నలజడి వాటిల్లు। గాలవుండు గుఱియ కాఁడె మనకు * వ॥ వినుము విశ్వామిత్రు పాలికిం జని విద్యాభ్యాసంబు చేసి గాలవుండను మునికుమా

యుండగుగురుదక్షిణ యేమిసమర్పింతునని యడిగిన నతం డేమియు నేలయని యుడిగిననుడుగక యొన్ని చెప్పిన నన్నింటికిన
న్ని చెప్పి నిర్బంధించినఁ గటకటంబడియ త్తపోధనుం డిట్లనియె నట్లే నిధవళవర్ణంబులై యొక్కకర్ణంబు నీలంబైనయ త్తమా
శ్వంబులెనమన్నూఱు దెచ్చియిమ్మనిపలికినం బోయి * గీ ॥ గాలవుండవ్విధము ఘోటకముల నెందుఁ బడయలేక చింతా
భర భ్రాంతుఁడగుచు। వెడలి యాహారనిద్రలు విడిచి తామ। హాపథము వోదుఁ గాక నియరిగి * వ ॥ ఒక్కచో గరుడు
నింగని బాలసఖుండు గావున నతనికిం దనవృత్తాంతంబు సెప్పిన నతండు గరుణాయత్తచిత్తుండై * క॥ దేవతలు గానియిట్టి
పిగాపిం వంజాలరీ సకలదిక్కులం దేవేంద్ర దిక్కు బహుదివి। జావాసం బందుఁ బోదమని మునిపుత్రుకా * క ॥ అతఁ
టనిడ ప్రాఙ్ముఖుఁడై। పఱచి జలధిలోనఁ జడలఁ బాఱునెడం జె। య్యాతి దప్పి నిలువఁజాలక। యొఱగిన గాలవుని డించె నొక
గిరిమీఁదన్ * వ ॥ ఇట్లు డించి డప్పి దేర్చికొని యందుఁ గశ్యపనందనుండు శాండిలియను నొక్కతపస్విశాపంబునఁ జఱంబు
లుడులియతని యనుగ్రహంబునం గ్రమ్మఱ వచ్చిన విషాద మోహంబు లనుభవించి యటఁ జనుటచాలించి మగు
డను హితలంబునకు మునికుమారుం దెచ్చి యయాతి తన నెచ్చెలియని ప్రతిష్ఠానపుర నాథుండగు నతని కడకు నాతనిం దోడ్కొ
నిచని యగ్గాలవు తెఱంగెఱుంగించిన నతండు * క ॥ తనకట్టి గుఱ్ఱములు లే। కునికిని మాధవియనంగ నొప్పెడు పుత్రి న్మౌని
కొసఁగె దీనికై యేమను జేశ్వరుఁడీఁ డెహయ సమాజమున నుచు॥ * వ॥ ఇట్లొసంగినం దోడుకొని * గీ॥ ఇటిహయములు గల
రాజులెవ్వరొక్క। యనుచుఁ దిరిగి యయోధ్యకుఁ జనితదీయ। నాథునిక్ష్వాకుఁ గనినన్నరవరుండు। దనకు నిన్నూఱుకాని
లేవనియెహరులు * క ॥ అనవిని మాధవి ఋషికి। ట్లను నొక్క మహాసుభావు నతులవరమునం। దనయవతిన య్యానేగన్య
నయగుచుం గోనవిమ్ము నన్నీతనికిన్ * వ ॥ ఒక్కసమయంబు చేసికొని యిచ్చి గుఱ్ఱంబులు వచ్చినవి యెల్లరాజు దిక్కొ
నిమనుజఁ దన్నుఁబుచ్చి కొమ్మనిన గాలవుండు నవ్విధంబునకు సమ్మతించెన పత్యార్థియై యిక్ష్వాకుండును నయ్యంకువ
కుభార్యయగుట పుత్రజన్మావధిగా నొడిచి యశ్వంబుల నొసంగి కన్యకం బరిగ్రహించి దానియందు వసుమనస్సనుకొ
డుకుం బడసి గాలవునకు నమ్మగువను మగుడ సమర్పించినం జూచి యబ్భంగిం గలచోట్ల నెల్లనరసి తురంగంబులం గావించికొ
మ్మనియతనికిం జెప్పి సుపరుండు సనియెనటయు మహీతలంబునం గ్రమ్మరియమ్ముని కుమారుండు కందువలెఱింగిపోవం
బోవ * క ॥ ఆసమయంబున నుడివో। దాసుఁడు నాశీనరుండుఁ దరుణికిఁ నన్నూ। తేసహయంబుల నిచ్చి మహాసత్త్వులసూ
తులఁబడసిరధిప్రీతిన్ * త॥ ఇట్లు క్రమంబునఁ గాశీశ్వరునకుఁ బ్రవర్ధనుని భోజపుర నాథునకు శిబిం గనినయక్కన్యకం
గొని వెండియు వసుంధరం దిరుగుచుండగ రుత్మంతుండు గ్రమ్మఱవచ్చియమునితో నీవింక జాలిం బడవలవదొక్క కారణం
బున నీ రాజులు మువ్వురకు నివ్వాజులు గలిగె నింతియ కాని యొండెడ నీ చందంబున మొత్తంబులై దొరక నేరవియ్యాజు
నూఱు గుఱ్ఱంబులను గురువునకు సమర్పింపు మొక్కటి చెప్పెదవినుమని ట్లనియె * క॥ ఈ మువ్వుర తెఱఁగున దగ। వాము
నియుం గొడుకుఁ బడయునట్లుగ నిమ్మీ। కోమలిని గొఱంతవడి। శ్వామిత్రున కెట్టులైన దసం ప్రార్థనతోన్ * వ ॥ అనిత్రాను
నుం దోడనయ త్తపస్విపాలికిం బోయి యి త్తెఱంగెఱుంగించి గాలవుం గానుపెంది యీతండు బాలుండు నీవు దయాళుండ
వితని గృతార్థుం జేయవలయునని ప్రార్థించి పక్షిరాజ కార్యంబు చక్కం జేసిపోయిన * క ॥ మునివరుఁ డష్టకుఁ డనియెడు
తనయుఁ బడసి శిష్యునకు సుదతి నొప్పించె। న్వనితయుఁ దపంబు సేయం। జనియెను గాలవున కిట్టి చరితము గలిగెన్ * వ॥
కావున నెట్టివారికి నిర్బంధంబు దగదు మద్గ్యానంబు దుర్దశ నాపాదించు నయ్యయాతి దుర్మానంబునఁ గా దెవుణ్యలోకపరి
భ్రష్టుండై మాధవీపుత్రులగు నన్నలువురు దౌహిత్రులకతంబున నూర్ధ్వగతి గనియె నట్లగుటం జేసి * క ॥ నిర్బంధము
దుర్మానము। దుర్బుద్ధికిఁ గాక తగునె దుర్యోధన నీ। దోర్బలమె పాండవేయుల। దౌర్బల్యము వాయ శుభము దలఁకొను సం
ధిన్ * వ॥ కృష్ణుని మాటవిని నీపికొక్క రవాక్యంబు రక్షింపుమనియె నివ్విధంబున మువ్వురు మునీంద్రులు సెప్పిన హితోప
దేశంబుల వెసన నాదరంబు చేసి గాంధారేయుండు శాఖేయుంగనుంగొని చేయప్పళించి నవ్వి వీరలింత వెట్టులగుదురేయ

దుర్యోధనుఁడు నారదాది మునుల మాటలు వినక నిరాకరించుట.

నిపలికి వారలనవలోకించి * క ॥ మునులార నన్ను విధియే। మనిమునుపుట్టించె నట్టులయ్యెదఁ గాకీ। వినఁ జవులుగాని పలుకుల
వేఁ బనిగల దేయంతకుఁడింక బహుభాషణముల్ * వ॥ అనినవిని ధృతరాష్ట్రుండమ్మహామునులతో నిట్లనియె * గీ॥ నీచ చె

ప్పినబుద్ధులు గారవమునఁ । జేయఁగాంచినపుణ్యంబు సేయ నెట్లు । నాముఖంబునఁ గార్యంబు నడువదేమి। సేయువాఁడ
నెం దెద్దియుఁ జెప్ప లేమ ॥ క ॥ అనియతఁడు శౌరితోని। ట్లను నిహముం బరముఁ గలుగునట్టి విధము నీ। వనఘా చెప్పితి నాకుం।
జనువు ననువు లేదు వీరిసమ్మతి నడుపక ॥ గీ ॥ మందబుద్ధి వాఁడు నందనుఁ డీవ్రపో। రానిచుట్టమవు మహానుభావ। యవుదయా
ద్రచిత్తుఁడవు నీవుఁ దేర్పవే। యనునలయించి యెట్టులైనఁ గృష్ణ ॥ క ॥ అని నముకుందుఁడు దుర్యో। ధనుతో నిట్లనియె విమలత
రవంశమునఁ। జనియించి తెల్లగుణముల । ననూనుఁడవు నీకు నీదురాగ్రహ మగునే ॥ చ ॥ తులువలు గాక యిట్టి దొరదుర్న
యవృత్తికిఁ జొచ్చునయ్య పు। త్రులును జన్ములుం జెలులు దుష్టపథంబునఁ బోవకుండఁ జూ । టలుఁ దగువారుఁ దండ్రియు నా
పంబడఁ జేయుము కార్యము లప్పు బుద్ధుల వెడమాటలఁ గొనకు దోసము సేగియు వచ్చు నిమ్మెయిన్ ॥ క ॥ పాండిత్యశౌర్యని
త్యులు। పాండుసుతులు వారిఁ గూడి బ్రదుకుట ధృతరా। ష్ట్రుండును బాహ్లీకుఁడును భీ। ష్ముండు గురుఁడు గోరు తెలఁగుసూ
వెనరేంద్రా ॥ గీ ॥ వినుమ సత్యలోభమున సిరియగునె యాఁ। కొనినముసిఁడిచినినఁ గ్రావ్వులావు। గలుగునయ్య శకునికర్ణ
దుశ్శాసన। మంత్రితంబు గార్యతంత్ర మగునె ॥ శా ॥ తోడం బుట్టిన భీమపార్థుల మహావోర్దర్పముల్ లాఁతులై। తోడం
మం బెఱవారి దుర్బలుల నెందుఁ జొచ్చి దైన్యంబునం । గూడం బెట్టెదు నీవు పాండుసుతులం గుందింపఁగా సత్యముం । బా
డిందప్పరోక్ష ప్వాకుంగినియ రాబంధుత్వ మేలొల్లవో ॥ ఉ ॥ వారును మీరుఁ బోఁడిజనవల్లభు లెల్లను భృత్యభావనం। జేరసమస్త
వస్తువులుఁ జేకుఱఁగా బ్రదుకొవ్వఁగాక నీ। కీరసమే త్తికొగ్గలఅపీయెప్వ షుఁగార్యము దవ్వ జూచమీ। వారలు మట్టవచ్చిననవ
శ్యమునంతకుఁ జాలరు జుమీ ॥ గీ ॥ వీరు కారు పాండవేయులఁ బోరమా। ర్గొన సురాసురులకుఁ గొలఁదిగాదు। గాన వారితోడిక
య్యంబునకు నిర్ణ। యింప వలదు సంధి పెంపుఁ జేయు ॥ క ॥ ఈయున్న రాజులందఱు। వాయుసుతునకొక్కయెత్తు వాఁడలిగిన
శూ। లాయుధుఁడు వడఁకు నాకాం। తేయులతోఁ బెనఁగుటుడుగు ధీరవిచారా ॥ క ॥ ఒక కార్యము చెప్పెదమీ। సకలబలములం
ముసవ్యసాచి కెదురుగా। నొకతఁడుఁ గలిగినఁ గయ్యము। నకుఁ గడఁగుము రిత్తబహుజనతయు మేలా ॥ క ॥ పెక్కండ్రుఁ గ్రోవు
లంగొని। యుక్కఱ మిగిలినదువ వెనుకనుఁ బడిందా। నొక్కరుఁడె నరుఁ డేలెంచినఁ। జిక్కెఁ గసమస్తంబునది ప్రసిద్ధముగా దే ॥ క ॥
తోడుదొన లేనియప్పటి। క్రీడికొలఁదియట్టి దధిప కినియక వినుమేఁ। దోషైలా నెదురుటకడుఁ। గీడు వలవదు మఁగుమయ్య గె
లుపరిది సుమీ ॥ గీ ॥ అనుజతనుజులుఁ జెలులు పియ్యములు ననుచు। మడిసిపోదురు నీకుఁ గా మనుజనాథ। దొరకుఁ గులనాశనం
బనదూఱు మేలె। పాండవులతోడ నొకఁ గూడి బ్రదుకుమయ్య ॥ ఉ ॥ రాజ్యము భారమెల్ల ధృతరాష్ట్రుని యందు వెలుంగ
చుండఁగ। యౌవరాజ్యమహార్హపట్టమునఁ బొల్చి చరింపఁగ నీవుఁ బాండవుల్ । సజ్జతఁ దండ్రి చిత్తము ప్రసన్నతఁ బొందఁగఁ గో
ల్చియున్నచో। ప్రాజ్యముగాఁ దలంతు రనురక్తమతిం దనుజాధరాధిపా ॥ కౌరవనాయక పాండుసుతు। మారులు నీతోడిబొ

భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనునకు హితంబు చెప్పుట.

త్తుమనియెదమనఁగా। శ్రీ రామోఁ కాలోడ్డిన। వారివిధముగాదె నీవు పలదను పెల్లన్ ॥ చ ॥ అనవిని భీష్ముఁ డిట్లనియె నాధృ
తరాష్ట్రతనూజుతోడ నీ। జనకుని మాటవట్టుము ప్రసన్నమతిన్ మనవంశ మెల్లఁ బా। వనముగ నింమ వచ్చి బుధవత్సలుఁ డీహరి యి
ట్టు సెప్పఁగా। వినమికఁ జుంజెడుం దెఱువు వీరల పంపొనరింప బొంపగున్ ॥ క ॥ మానక ధృతరాష్ట్రుఁడు ప్రా। జ్ఞానంగ లుగంగ
బంధునాశము రాజ్య। శ్రీనాశము నుద్దామయ। శోనాశముఁ జేయ నేల చూచెదు చెప్పుమా ॥ వ ॥ కృష్ణార్జునులతోడి విరోధం
బు బంధులోకంబునకు కాదె లోకంబున నెవ్వరికినిం జూడం బోలదు లోకంబులు రెంటికిని హానిం జేయుఁ గూడి బ్రదుకుట మేల
నినఁ దదనంతరంబ ద్రోణాచార్యుండు దుర్యోధనునకిట్లనియె ॥ గీ ॥ పితృపితామహగురుల మైత్రీతిగోరు । చున్నయట్టి
మాపరమహితోపదేశ। వాక్యములు విని దుర్జనవచనరచనఁ । గొనక బంధులతో నెడఁ గూడిమనుము ॥ ఉ ॥ వెన్నుఁడు ప్రీతిఁ
జెప్పిన సవిస్తరవాక్ప్రచయంబు త్రోవఁబో । వన్న కుమార యట్లయిన నాయువు శ్రీయును బెంపు గల్గుమా। కన్నులు చల
గానక టగన్గొనుచుండుదుమే మునట్టుగా। కున్నను నీవ నేర్తువిను నెంచిన నేరము నింకఁ గొల్వుమా ॥ చ ॥ అనవుడు నాంబికే
యుఁడు నిజాత్మజుదిక్కు మొగంబు సేసి యి। ట్లను హరి నాశ్రయించి భవదగ్రజుఁ బుణ్యు నజాతశత్రునిం। గనుమటఁ బోయి దీ
నమన కార్యము లన్నియు సిద్ధిఁ బొందుఁ నీ । తనిపలుకు గాదరింపము బదంపడి వాటిలు నెల్లచేటులన్ ॥ వ ॥ అనియొనట్టియెడఁ గు
రుభీష్ముఁడు లోత్తిఁ చెప్పవలంచి గాంధారేయునకిట్లనియె ॥ క ॥ ఈకృష్ణుని సారథ్యము । నాకృష్ణుని గాండీవంబు ననిదోఁవక

ము। నీకు గోలఁదిజక్కఁబడనీ। వీకురువంశంబుగాపుమిభపురనాథా * అనిపలికిమఱియు * సీ॥ధర్మపుత్త్రునిపదద్వయము
నకు భక్తి నెఱిఁగిననతఁడు నిన్నెత్తి గ్రుచ్చి। నిడుగేలఁ బెద్దయుఁదడవుగాఁగౌఁగిలింపఁగ భీముఁడును నీకుఁబరమహర్ష। ము
నఁ జారుతరవస్తువులు సంగతములుగాఁ బరిరంభణంబొనర్పంగనరుఁడు। గవలును మ్రొక్కఁగరమర్థిఁదిగిచినీవాలింగ
నంబుసేయంగ నట్లు। వారుమీరునుదగబాంధవమునఁబొదలి। యింపుఁజెలుకొత్తఁదామరతంపరైన। చెలులుఁజుట్టలు
గలసిపేశలమిఁబొంది। యుల్లసిల్లంగఁగులమెంతయొప్పనొక్కొ * క॥సమరమునకువచ్చినభూ। రమణులుభయకటకము
లను బ్రమదంబెసఁగం। దమతమపురములకుం బో। వ మహీజను లెట్టియుత్సవముఁబొందుదురో * వ॥అని వెండియు ననే
కవిధంబులు చెప్పి యీరెండు దెఱంగుల వారును బంచికుడిచి సుఖంబున్న నఖిలభూప్రజకును బ్రవేశావంబసఁగావునట్లు
చేసియండఁజ చేతదీవనలువడయుము యొయ్యనీవానవిని దుర్యోధనుండప్పుడు కర్ణుని వీక్షించి యిట్లనియె * క॥ కురుఁడను
బితామహుఁడనీ। నరనాథుఁడు నెల్లఁప్రొద్దునను దూఱుమరి। ప్పగుసున నీవును దామో। దరదూతె మగానితకవుఁదలఁప
వుకుంటే * క॥ వనితం జఱి విరరణ్యా। బుననిడుమలఁబడితిసుచుఁ బోటరులైచం। పనుజెలుపఁబూనిమాదెసఁ। గనలుదు
రప్పాండుసుతులకారణమకిడఁ * మ॥అరయంగప్పాకయింతనావలన లేదాధర్మపుత్త్రుండుజూ। దరివెంటాదగఁ కించి
సౌబలుఁ చేతన్నూభిమిగోల్పోయును। పరుఁడై వెండియు నోడఁగానతఁడునత్తు ప్రార్థిమైగెల్వనే। తెరువైనఁ దనయి
చ్ఛతో మెలఁగెనింతే కాక యేఁబూటయే * గీ॥మాత్స్యపాంచాలపాండ్యాదిమనుజపతులఁ। గూర్చికొంతాకయ్యంబు
గోరియొత్తి। విడిసిరింతియకాక యివ్విధమునఁ గ్రు। కర్మమునకేముదొడరుటగలదెచెపుమ * క॥ ఉక్కఅసురపతికైనను।
మ్రొక్కము నృపధర్మమూఁదిమొనతలఁబడినం। మిక్కిలిపేరునునటదివి। నక్కజముగఁ బెంపుఁబడయనగుటనుపేం గ్రా *
చ॥ ఱలుగతనంబునఁదగవు చిత్తమునందలపోయలేకముం। దఱనటువోవనిచ్చి యీబితామహుఁడుంజనకుండునింకఁగ్రు।
చ్ఛఅనిలఁబంచిచక్కసగపుక్కటయెవ్వరికేనిమద్బలం। బెఱుఁగక యిట్లుదలంచినను నేనదియేటికిసహ్మింతుం చెప్పఁ * గీ॥
తొంటిచవిగనియిప్పుడు దోఁచిపాండుసుతులు రాజ్యంబుసేయంగఁజూచినారు। వాకు నీఁగీలు నేయింక వాఁటిచూ। లెక్క
డివిద్రోణభీష్ములీదిక్కుసుమ్ము * ఉ॥ఏమును వారుఁ బంచుకొనియేలుట గల్గదు పల్కుకుం డుమిం। కేమియు వాఁడిసూదిమొ
నయించుక మోపినయంతమాత్రమున్। భూమియు నేను బాండునృపపుత్త్రులకిత్తునెయెవ్వరైనసం। గ్రామమునన్ జ

* శ్రీకృష్ణుఁడు సుయోధనునితోమున్నతఁడు చేసిననిర్ణయంబుచెప్పుట. *

యంబుగొని రాజ్యముసేయుటనిశ్చయించితిన్ * గీ॥ అనిన విని కిన్కఁ బూని నయలఁతినగవు। చెలువు మొగమునకొకక్రొ
త్తపోలుపొనర్పఁ। బుండరీకాక్షుఁడగు వెల్లఁబోయియప్పు। డరుణకమలాక్షుఁడగుచు మురాంతకుండు * క॥ మొనతలపడి
గెలుతు నీచె। ప్పినయట్టులతడవులేక బిరుసులరై నీ। వును వీరులువుఁడిదెభం। డన మెల్లియ వచ్చెనూఱటబుగనుఁడింకన్ *
సీ॥ అరయంగఁదప్పులేదంటి నీవలఁగీడొకనాఁడుచేసి వేఱొక్కనాఁడు। సేయుచే నీజనించినయవియావిగాను డుగక
పాండవేయులకుఁజాల। నెగ్గుసేసితివిషమిడి పెనుబాములఁ గఱపించి నీరిలోఁగట్టి త్రోచి। లక్కయిల్ గాలిచి పెక్కుభం
గులఁజంపఁదలఁచనఁజావకధర్మగతుఁ। జేసినెగడి రాచసిరినొందియున్నఁజూ। సోపకివులీ వ్రపాపబుద్ధి। గనలిజూదమొక
టిగల్పించి కపటంబు। సేయదాననెల్లచేటువుట్టె * గీ॥ అన్నదమ్ములు నెత్తంబులాడిసతుల। తలలువట్టి సభాస్థలంబులకు
నీడ్చి। చీరలొలిపింతురేయట్టివారినెందుఁ। దడవునీవొకరుండవుదక్కనధిప * ఉ॥ అప్పుడు నీవుఁ గర్ణుఁడును నాడిన మాటలు
కొల్పు లోపలం। జెప్పెడునట్టివే కులముశీలముగల్గి సపుణ్యకాంతకున్। ట్లొప్పమిసేయ పెల్లఁగనియున్న జనంబులువించు
నుండఁగాఁ। నప్పాక యింత లేదనువిధంబదినీకచనంగుమారకా * గీ॥ ఎత్తివిడిసిన వారనియెల్లతప్పు। బాండవులమీఁదఁబె
ట్టినబ్రదుకుగలదె। ద్రోణభీష్ములుదండ్రియుఁదోడుతోన। చెప్పవినుమాటలేమియుఁజెవులుసోరవు * క॥ శాంతింబొం
దుటనీకుం। గుంతీపుత్త్రులకు మేలగునదానికినే। నింతయునాడెదనదినీ। కెంతయురుచియింపకునికి యెఱిఁగియెఱిఁగి
యున్ * వ॥అని యిట్లు నారాయణుండు నానాప్రకారంబులం జెప్పుటకుఁగటకటంబడియెడు దుర్యోధనునకు దుశ్శాసను
డిట్లనియె * మ॥ జనకుండున్గురుభీష్ములుండగినకర్ణుంబాత్తులైనీకుఁబ్రీ। తినెఱింగించు తెఱంగుగాదుతమబుద్ధిం బోయి సం
ధానము। ట్లొనరం జేయక యున్నఁగృష్ణునకు నిన్నొప్పించు వారింతవ। ట్టుఁ జఁబిచ్చుట నింక నీయుఁకి నేట్టుంగీదుపుట్టుఁజు

మీ ✱ గీ॥ అనిన బాహ్లికాదులగు కురువృద్ధుల । నాత్మజన మఁ గృష్ణు నాదరింప । కతఁడు రాజసమున నవ్వుడు దిగ్గన । లేచిపోయె సంచలించె గొలువు ✱ గీ॥ అతని వెనుకనె కర్ణుండు ననుజగణము । శకుని యును వారిపొందై నజనపశుబును । బోయికమ్మెయిఁ జని యొక్క ప్రోవుగట్టి । వేఱ యంతంత నుండిరి గారడమున ✱ ఇట్లున్నం గనుంగొని గాంగేయుండు ✱ చ॥ ఇతఁడిది యేల క్రొవ్వి ధరణీశుఁడనంచు వృథాభిమానియై । మతి సెడి లోభమోహమదమత్సరముల్ తనుఁ ద్రిప్పనిట్లసం । గతముగఁ బోయె వీని వెనుకం జని రేమి తలంచి రో మహీ । పతులః వీరుగొందఱతి భారపుమానుసు లేమి సేయుదుర్ ✱ గీ॥ అని జనార్దనుఁ గనుఁగొని యకటకాల । పక్వమయ్యె నీ నరపతి ప్రచయమునకు । ననుచుఁ దగు వారి దెసఁ గలయంగఁ జూచి । తగవు మెయిన్నిట్టులని యెనన్న గధరుండు ✱ శా॥ ఈదుర్యోధనుఁడింత గర్వియగు నే యీ యాయున్నవారెల్లనా । చేదైన్యంబును బొందుటొప్పదని చర్చింపఁడయి యాభంగికిన్ । లేదే యొండు దెఱంగు సత్కులముఁ బాలింపంగ వర్జింపరా । దే దుష్టాత్మకు నీచు నాకరుని బోదే నీతియీ జాతికిన్ ✱ ఉ॥ కంసుఁడు నిట్లు తండ్రి మది గండెఱు భంగియొనర్చి ధర్మవి । ధ్వంసము చేసినం గులమువారలు నా కెఱుగింప నేనుదు । ర్మానసము గాయు వైద్యుని క్రమంబున నాతనిఁ ద్రుంచియవ్వరో । త్తంసముఁ జేయనే జనకుఁ డద్విపథమొప్ప దెమీరు చేసినన్ ✱ గీ॥ అంతతోడ నెల్లయాపదలును దీఱు । వంశమధికగౌరవంబు నొందుఁ । గూడిమనుటగలుగుఁ గురుపాండవులకని । తెలుఁగుచూడ మీకు నను అవకాదె ✱ వ॥ అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దరిపడి సదుర నకిట్లనియె ✱ గీ॥ బుద్ధిమంతురాలు పొందుగఁ బలుకంగ । నేర్పవచ్చి కొడుకుఁ దేర్చిపోవుఁ । గాన వేగ నీవు గాంధారిఁ దోడితె । మ్మనుడు నరిగి యతఁడు నట్లచేసె ✱ అద్దేవియు ✱ క॥ చనుదెంచి యుచిత పీఠం । బున నున్నం గురువిభుండు పెలఁతుక తోన । ట్లను నీతనూభవుఁడు దుర్వినయంబునఁ జని యొసిట్టి వెంగలిగలఁడే ✱ క॥ నీవైనఁ జెప్పి శాంతుం । గావింపఁగ నోపుదేని గౌరవకులమీ । గోవిందు శాసనముసఁ భావింపఁగాంచి చెడక బ్రదుకుఁ జుమ్మీ ✱ గీ॥ అనుఁడు నీపుత్రుఁడవినీతుఁడగుట యెఱిఁగి । యెఱిఁగి వాని వశంబున నేల పోయె । దీవు పాండవులకు నేమియిచ్చితే నేని । సడ్డపడ నెవ్వరికి వచ్చునధిప చెపుము ✱ క॥ అని గాంధారి పతియుఁ దాననుని విదురుం బనిచె నంధనుం బిలువనతం । డును మొగము జేవుఱింపఁగఁ జనుదెంచెను సభకు విదురసంప్రార్థితుఁడై ✱ వ॥ మున్నుదనతోడం జనిన వారలందఱుం జొచ్చి యటనిలువనిట వచ్చి సుయోధనుండు నిజాసనాసీనుండై యున్నఁ జూచి తల్లి చిత్తంబున గర్హించుచు నతనికిఁ ధర్మంబును నీతియును జుట్టఱికంబును బ్రదుకు తెరువును నిజశక్తియు సహాయంబు కొలందియుఁ గులజన చిత్త ప్రకారంబును బాండుపుత్రుల బలపరాక్రమంబులుం దెలియునట్లుగాఁ దెఱంగువడం జెప్పి బుజ్జగించియుం గినిసియు ననేకపథంబుల నాడిన మాటల దెస ననాదరంబు చేసి యుద్ధతిం గ్రమ్మఱం జనియతండు కర్ణాదులం గలసి

దుర్యోధనుఁడు శ్రీకృష్ణునిఁ బట్టుకొని చెఱఁబెట్టఁ దలంచుట.

వారుసుం దానును దుర్మంత్రంబునకుం జొచ్చి ✱ క॥ హరి తలఁపొప్పదు భీష్ముని । గురునిఁ గూర్చికొని మనలఁ గ్రొవ్వఱఁ బట్టన్ । గరముత్సహించుచున్నాఁ । డరయనతనివచన రచననంతయుఁ దెలిసెన్ ✱ క॥ మును దాఁ గంసునిఁ బరిమా । ర్చినచందము వారికెల్లఁ జెప్పెడువనరుఁ । మునుసనముగడఁగి వేస । ట్టిసకార్యంబుసఁ జలంబు డింపకుఁడింకన్ ✱ గీ॥ పట్టియాతనిఁ జెఱ బెట్టి పాండవులకు । దిగులు పుట్టింతమంతటఁ దెగక యెత్తి । వచ్చిరేని యనిర్జింపవచ్చుఁ గౌరవ । వెల్లఁ బుద్ధి నను రగంబు లేమి సేయు ✱ వ॥ అని విచారించి రిట్లు దుష్కార్యాలోచనంబు చేసి దుర్యోధన దుశ్శాసన శకుని కర్ణులగు దుష్టచతుష్టయంబు మొదలుగాఁ గలుగు సపినీతులుదై తేయమర్దను మర్దింప నిశ్చయించి రయ్యవసరంబున ✱ చ॥ అడఁకువ లేక యుస్కి యురియాడుట యొండొరుఁ గూడకుండుటల్ । బుడిబుడి మాటలాడుటయుఁ బోవుచు వచ్చుచుఁ గ్రందు గ్రమ్మఱం । బడుటయుఁ దెల్లమైన మను వప్పు గఁ దాఁ బరికించి యుస్కి న । ప్పుడు హరిఁ బట్టు సంకులము పుట్టుట సాత్యకి నిశ్చయించుచున్ ✱ గీ॥ బరటుకొనిపోయి కృతవర్మఁ బన్నెఁ బనిచె । నీవు బలమును వాకిట నిలువుమేను । లోపలికి నెల్లఁ జాలెదఁ బాపబుద్ధు । లన్న దెసఁ జప్పిరనిశ్చయముగఁ జెప్పి ✱ వ॥ ఇట్లు పరమాప్తుండగు హార్దిక్యునటఁ బుచ్చి సాత్యకి సత్వరంబుగాఁ జనుదెంచి జనార్దనునకునత్తెఱంగెల్ల నెఱింగించి తత్పనుపున గౌరవేశ్వర బాహ్లిక భీష్మ విదురులతో నిట్లనియె ✱ మ॥ అదె కౌరవ్యులశక్తి మఱ్ఱనతఁ జేయఁ బూని పైఁ బాఱఁ జూ । చెదరిమ్మెఁ దమచేతఁ జీఱు నెజయశ్రీకాంతుదై త్యాంతకుం । బోదువందారుడలంచు తెల్లననలం బుంజీరబంధిపఁగా । మఁడనూహించి నయట్లకాక తమ దుర్మంత్రంబులం బోవునే ✱ వ॥ అనిన విదురుండదరిపడి వైచిత్రవీర్యు

నకిట్లనియె * ఉ॥ భూవరనీతనూభవులు పుణ్యు లనగణ్యపరాక్రము లాహవంబునం। దేవలమర్త్యులుం గాదలఁచి కట్టినమట్టిం దారుసంటపై। వారి రిపుక్రమ్ము నాశలభవర్గము చాడ్పున నగ్నిదిపోదెకా। లావధి యయ్యెఁ గావలయు నక్కట వారికి వారివారికిన్ * వ॥ అనుటయు గోవిందుండు దలఁచి విననంబి కానందను నకిట్లనియె * ఉ॥ రోషము నాపయిం గలిగి క్రూరతఁ గౌరవు లింత చేతసం। తోషము నీవు ప్రాభవముతోడఁ గనాకు ననుజ్ఞయిమ్ము నిర్దోషత నేను నోపుకతిదోర్బలదుర్జయులైన వారిపై। ద్వేషము సక్కఁ బెట్టి జగతీవరయంతికపోయి వచ్చెదన్॥ అనవుడు సంభ్రమమున నజ్జనపతి దుశ్శాసనాదిసకలపరిజనంబును నాదుర్జనుఁ గొనిరమ్మని విదురుం బనుపుటయు నునచంజనియితఁడు * వ॥ సపరివారంబుగా మరోక్షధనుండో డ్డెచ్చినం జూచి యతనికి ధృతరాష్ట్రుండిట్లనియె * చ॥ అలవియె బుంగకిట్లు దనుజారికి గీడొనరింపనీవు నీ। తులువలు నుత్సహింపతిరి దుర్మతులాగసమీకు మీకుఁ జేసలవడఁ బట్టవచ్చునె మహాద్రిఁ గదల్పఁగ గబ్బోలు నేకవానలు జమరంగశక్యమె వినాశముఁ బొందెద రేమి సేయుదున్ * గీ॥ అనిన విదురుఁడిట్టులనియె సుయోధను। తోడ బాలకేళిఁ ద్రోడఁ గిలిలఁ గృష్ణుఁ డెచట నెచట నెవ్వ రెవ్వరి నేమి। సేసె సేసిన వెయేల చెకియె దిట్లుం వ॥ అనియె నట్టియెడఁ గట్టెదురనున్న యక్కురుపతికుమారునకుఁ గంజాక్షుఁ డేనొక్కరుండన యని తలంచి యెదుర్మడంబునం బొంది పట్టను త్సాహంబు చేసి తనువుదరహాసంబు సేయు వాసుదేవుఫాలప్రదేశంబున బ్రహ్మ యువత్సంబున విరూపాక్షుండును వదనంబున వహ్నియుఁ బార్శ్వంబుల నింద్రయమ వరుణకుబేరులు నాదిత్యమరుద్విశ్వదేవాశ్వినులుద్భవించిరి హలగాండీవమండితబాహులు బలదేవార్జునులు సవ్యదక్షిణభుజంబుల నునిజాయుధహస్తులగు యుధిష్ఠిరభీమనకులసహదేవులు వీపునవివిధప్రహరణపాణులగు యదువృష్ణిభోజాంధక వీరులూరుల ను బ్రభవించిరి జనిత నానాహస్తవిన్యస్తంబులయి శంఖచక్రగదాఖడ్గశక్తిశార్ఙ్గప్రముఖనిఖిలసాధనంబులు వెలింగె నేత్రశ్రోత్రనాసావివరంబుల సధూమధూమకేతుజ్వాలాజాలంబులు నిగిడె రోమకూపకలాపంబులం దరణికిరణనిభప్రభలు వెడలె నిట్టి దుర్నిరీక్ష్యంబగు నత్తేజోరూపంబుఁ గనుంగొనం గొలఁది గాక సకలజనంబులు నయనంబులు మొగిడ్చి యద్భుతభయానకరసంబులఁ జొత్తిల్లుచిత్తంబులతోడం గదలకుండ నప్పుండరీకాక్షుండు నారదాదిమహామునుల వలనను భీష్మవిదురద్రోణసంజయుల యందు ననుగరుణాతరంగితంబగు కటాక్షవీక్షణంబులయి వారలకు దివ్యదృష్టి యొసంగిన నాపుణ్యపురుషులు సాంద్రానందంబునం దేలుచుండి రయ్యవసరంబున * గీ॥ దేవదుందుభివ్రాతంబు దివి రెఁగల్పె। వృక్షపుష్పధారామయవృష్టి గురిసె। సిద్ధసాధ్యవిద్యాధరశ్రేణిభక్తి। నిచ్చుజయజయశబ్దంబు లెసఁగెఁ బదల * వ॥ అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుండమ్మహాసంకులంబు విష్ణుని విశ్వరూపవిజృంభణంబు గావలయునని యూహించి * క॥ కరుణింపుము సంశ్రితభయహారణధురీణ సహింపు మజ్ఞానమునీ। శరణము వేడెద నుభవచ్చరణంబులు గనుఁగొనం బ్రసాదింపఁగదే * చ॥ అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁడగు నప్పరమేశ్వరుఁడిచ్చె దృష్టి యజ్జనపతికద్భుతంబడర సమ్మదపూరము గ్రమ్మ నాతఁడుం గనుఁగొని భక్తి మ్రొక్కె నినుఁ గంటి గృతార్థుఁడనైతి వంక నెల్లనొరులఁ జూడఁ జూచు నయనంబులు నొల్ల నుపోత్తము సంహరింపవే * క॥ అనిన వలుకుల కునచ్చటి। జను లెల్లను ప్పాలు సితవిశాలాక్షుఁ గనుంగొను చుండిరపుడు దమ నెమ్మనమ్ము లాశ్చర్యరసనిమగ్నంబులుగాన్ * వ॥ తదనంతరంబ దామోదరుండు ధృతరాష్ట్రు నభిమతంబొడఁ గూడ నతనికన్నులెప్పటియట్ల కావించి నిజవిశ్వరూపప్రపంచంబును పసంహరించి మునీంద్రుల నామంత్రణంబు సేయ నమ్మహాత్ములంతర్ధానంబు సేయఁ దాననుసముత్థితుండై యంతకు మున్న సన్నిహితులై యున్న కృతవర్మకరంబును సాత్యకిహస్తంబు నవలంబించి యూరక వెడలెనని చెప్పిన * గీ॥ ఇవ్విధమునఁ గృష్ణుఁ డేగిన పిదప టెక్కథవినంగ నాకుఁ గౌతుకంబు మనమ్మున నిండి గడలుకొనుచున్న యది వివరించి చెప్పుము నివ రేణ్యయనుటయు * ఉ॥ భక్తమనః ప్రమోదకర పాదసరోజ వికాసచేతనా। శక్తిమయప్రభావముని సంస్తుతసాత్యవతేయ భారతీ। ప్రోక్తనిగూఢ సంప్రకటభూమ సమాశ్రయవత్సలత్వ ముఖ్యరక్తకృపాభిరామగుణవర్ధననిష్కళనిత్యపుష్కలా * క॥ అవ్యయనిర్మలవిభవా। దివ్యప్రభవా సుఖైకదీప్తానుభవా। సువ్యక్తనిత్యయతిసం। సేవ్యసుసాంగత్యలోకజీవనకృత్యా * మాలిని॥ రవిశశిమయనేత్రా ప్రస్ఫుటత్కాంతిహృద్యా। నవజరఠవికారన్యాలీలానవద్యా। వివృతనిగమశాఖావిస్మృతాగైకవేద్యా। వివిధనయతచర్యావృత్తచిత్తప్రసాద్యా॥ ....

గద్య * ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కన సోమయాజిప్రణీతంబైన యుద్యోగపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ హయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమహాభారతము- ఉద్యోగపర్వము -చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీనత్తులసీపల్లవ। దామచ్ఛవిలబ్ధమరకతప్రతిమస్రో । ద్దామప్రభాస్థిమాలా। శ్యామాయితవిపులవక్షహరిహరనా
థా * వ॥ దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియెఁ గృష్ణుండ ట్లెఱింగిన వెడలిన విస్మితయై గాంధారియభ్యం
తరమందిరంబునకరుగఁ గౌరవులెల్లను బంధుమిత్రసహాయసహితంబుగాఁ దనతోడన వెడల మొగంబుగఁటి వెట్టికొని
కట్యాంతరంబులుగడచునప్పుడు దారుకుండు తేరునొగలపైనుండి పాదసూపి కేలు మొగిచి ఫాలభాగంబుపైఁ గదియించి
నందత్ప్ర దేశంబుననిలిచి వారల దెసమరలిచూచి మీరింక నిలువుఁడని పలికిన నాఁబికేయుండు పుండరీకాక్షుం జేరినిజ
తనూజునుపలక్షించి * ఉ॥ పీకును బాండుపుత్రులును వేరముకక్కొపాసంగిమనికై। పోరితమాడియేనటులుబద్ధులుసె
ప్పినభాగియుండులా। చారమునిర్వహింపఁబలుచందము లందగదుఃఖపాటునీ। కౌరవజాతికెంచెలిసెఁగాదెగదాధరనీ
మసన్నిధిక్ * వ॥ అనివెండియు * గీ॥ నీకుశుద్ధుఁడనగుటనిఖిలబంధు। మిత్ర గురుజనకోటికిధాత్రి కెల్ల। నంబుజాక్షునిర్దో
షుండనగుటగాన। నా తెఱంగునీవెఱుఁగుట నాకుఁజాలు * వ॥ అనినవినియచ్యుతుండు బాహ్లికభీష్మ ద్రోణకృపప్రముఖని
ఖిలశిష్టజనంబుల నాలోకించి * గీ॥ ఇప్పుడీసభఁబుట్టినయింతవట్టు। మీకుఁ దెల్లంబుగా దెయీ మేదినీవిభుండుదానేమి
టికినిమ్ముఖ్యుండఁగాను। దప్పుతన దెస లేదని చెప్పివిడిచె * వ॥ కావున నాకు నియ్యోడఁదడయఁబనిలేదు పోయివచ్చెదధర్మ
పుత్రునకునీవృత్తాంతంబంతయు నెఱిఁగింపవలయునని పలికి వారలనామంత్రణంబుచేసినవాఁడయి రథారోహణంబు
చేసి ధృతరాష్ట్రుండును నచటిజనంబులును వెనుకంజనచని కుంతీగృహద్వారంబున నరదంబుడిగి * క॥ వారండటుదన
తోడన। గారవమున నసుగు దేర్రఁగాఁ జొచ్చి మహోబా। దారుండుకుంతిచరణాం। భోరుహములకెఱఁగివినయభూషణుఁ
డగుచున్ * క॥ కౌరవసభఁ దానాడిన। గౌరవవాక్యములు కార్యశిక్ష క్రమవా। క్పాగములుసుయోధనున। ప్రారంభ
మునల్పవచనపద్ధతిఁ జెప్పెన్ * వ॥ ఇట్లు ధృతరాష్ట్రకొలువునం బుట్టినవిశేషంబులు పాండురాజమహిషి కెఱిఁగిం
చిమాధవుండువఱియును * గీ॥ కురుకుమారులుదమయంతపడిచి క్రొప్పి। మీఁదెఱుంగరుమా కేమిమేలకాక। నాలుకబు
గ్రోయున్నదునానలముదగిలి। యెఱుగొనంగనిసంప్రీతియొసకమెసఁగు * వ॥ పాండుకుమారులపాలికింబోయెదవారికిం
దగినబుద్ధులానతిమ్మనిన నద్దేవిక్రమోపజీవులయినముచికుందుండును సృంజయుండునను తొంటినరపతులచరితంబు
లు చెప్పి యుధిష్ఠిరుండు వీరివినఁడో కోయని పలికి యెల్లవారునువినుచుండ వేఁడియునిట్లనియె * ఉ॥ రాజులకెందునాగయ
బరాక్రమజీవనవృత్తితక్కనొం। డోజనిషిద్ధముండ్రమునులుత్తమసత్త్వులువంశధర్మముల్। పూజితభంగిఁ జేయ
దురుబుద్ధిహీనులువారుఁదక్కని। స్తేజపుకూటికియ్యకొనిదీనతఁబొందుదురంబుజోదరా * క॥ నీవియ్యంబులుసంధియు
కావింపఁబడిరిపీరిఁగలయుటగష్టం। బావెరవుదప్పటయమే। లైవచ్చెంబొమ్ము విమువుమనుమానంబున్ * మ॥ నిజవం
శోచితవీరవృత్తమునకున్నేమంబుగానాకపి। ధ్వజుఁడుత్సాహముసేయకున్నఁ గటాదైన్యంబువాటిల్లదే। భుజదర్పో
ద్ధతుఁడైనభీమునకు నీపొందొప్ప నేనీవుసు। త్వజగన్మాన్యుఁడవిందురాఁడగు నెదైవంబెట్లుదప్పించునే * వ॥ అనియంతనిలు
వకగొంతియిట్లనియె * క॥ మాఱిచిరే ద్రౌపదిఁ గొలువునఁ। బఱిచినబన్నంబుధర్మపథముందోలఁగన్। వెఱచుటకప్పటికిదిద

— శ్రీకృష్ణుఁడుగర్ణునిఁ దనరథంబెక్కించుకొనికొన్నిరహస్యోక్తులుపలుకుట. —

గుఁ। జెఱిచినచోవెదకవలదెచిరతరకీర్తిన్ * వ॥ అనిపలికి పుండరీకాక్షుం గౌఁగిలించికొనియచ్యుతుండు మ్రొక్కినదీవిం
చియేను సుఖంబున్నదాననని పాండవులకుం జెప్పుము చేతులలావునం గలిగిన జీవనంబున బ్రదుకుండనుము పోయిరమ్మ
నిపీడుకొలిపిన సింహగమన సుందరంబుగా వెడలితోడనతగిలివచ్చుధృతరాష్ట్రాదులనిలువంబనిచి గోవిందుండు కర్ణుదె
సంగముఁగొని నన్నవిచి వత్తువుగానిరమ్మని కరంబుసాచి చెయివట్టి తనయరదం బెక్కించుకొని సాత్యకి వెన్నడి నెక్క కె
లనం జను దెరఁగడలిచని యనుపవచ్చిన కృతవర్మనుచితప్రకారంబున సస్నేహంబుగా నిలిపి యరుగు నవసరంబునం బౌ

ఠలోకంబు * ఉ॥ అక్కటవాసుదేవుపను పాదరణంబునఁ జేయరై రిపీ రెక్కడిబుద్ధిమంతులని యెంచుచునందురులోక
మెల్లఁ బే। యిక్కవ ద్రష్టుటందలఁప నెల్లక పాపము చేసిరిట్టిమై । నుక్కివు లెందునుంగల రె యొప్పగువో ధృతరాష్ట్రనం
దనుల్ * వ॥ అని మఱియును నేకుల నేక ప్రకారంబుల బలుకుచునిరు గెలంకుల జూచుచుండఁ బుండరీకాక్షుండు పురం
బు నిర్గమించె నిట ధృతరాష్ట్రుండు మగిడి కొలువుకూటంబునకు వచ్చి యప్పటి వారలు పరివేష్టింపనుండి కృష్ణునివలని
మాటలాడుచున్న సమయంబున సుయోధనుతో భీష్మద్రోణులిట్లనిరి * చ॥ పలుకు నెయిట్లు గొంతిపినిబమ్మరపోయితిమిం
త బెట్టిదం । బులగు నెమాటలియ్యమయుఁ బుణ్యుఁడు కృష్ణుఁడు గార్యవాదముల్ । పలికె మనట్టివారు బెగఁ బాటిరిధర్మజ
వారి రాశికిం। జెలియలికట్టవా సెమన చేనగుకజ్జముచంద మెట్టిదో * వ॥ అనిపలికి వెండియు * శా॥ మాపంజూడఁగఁ బోలు
కార్యానిధి ధర్మప్రీతినీ వేగిసు। శ్లోకండై నయుధిష్ఠిరుంగనిజనస్తుత్యంబుగా శాంతిమై । నీకౌరవ్యుల నెల్లఁ గాచికొనవే మె
పొప్ప దెంచుమదిన్ । శోకంబొందక వేగ మైకడలి కృష్ణుం జూడ బోవే నృపా * వ॥ అనిన విని దుర్యోధనుండు మొగంబు
రాజుచుండ నూరకుండె గాంగేయుండును గురుండును దిగ్గున లేచి యతని నవలోకించి * క॥ కురునృపవినుసంసారము। దని
ద్రోక్కన వారమిం కఁ దలఁ కెదమేసం। గరము నమ నేమినీకై । పొరలితి మెక్లైననగుసబోయెదమనుచున్ * క॥ అరిగిరి రాజు
నునభ్యం। తరమునకుం జనియె రాజతనయుం డుబహిః । పరివారముఁ బొమ్మనిమిత । పరిజనుఁడై యేగెనాత్మ భవనంబున
కున్ * గీ॥ అంతనక్కడ నచ్యుతుఁడరిగి యరిగి। యధికసంప్రీతి దలకొనఁ గుంతి తనయు। నాననంబు పీక్షించి యిట్లనియె నెమ్మి।
నన్యులెవ్వరు వినకుండ సతనిలోడఁ * సీ॥ నీవు వృద్ధజనోప సేవివిధర్మసంవేదివి తెలియంగ వినుము సిద్ధ। మంత్రబలంబున సమా
క్రాంతవరముగఁ గన్నియ తఱిఁ గొంతిగన్న వాఁడ । వసుటఁ బాండునృపాలునగ్రసుతుండవు ధర్మమార్గంబున ధర్మతనయుఁ।
డాదిగాఁగల తమ్ములం దఱు నా చేత నెఱిఁగినీయడుగుల కెఱఁగి నరల। పుత్త్రమిత్త్ర బంధుభూరి సేనాపను । న్వాతముగాఁగఁ
గొలిచి నిన్ను రాజ్య। భారవహనమునకుఁ బట్టంబుగట్టను। జ్వలుఁడవ సుదురమ్ము వారికడకు * వ॥ ఏను నిన్ను సామ్రాజ్యంబు
నకునభిషిక్తుం జేయుదు నీవుతోలుత వెడలునప్పటి మహా ర్తంబున యువరాజై యుధిష్ఠిరుండు నీరథంబున నుండి నీకు
ధవళచామరంబులు వైవను వాయుపుత్త్రుండు సితచ్ఛత్త్రంబు పట్టను సవ్యసాచి సారథ్యంబు సేయఁ బాంచాలయాదవ మా
త్స్యులులోనుగాఁగల రాజలోకంబుతోడఁగవలు నభిమన్యుప్రభృతి కుమారులు నెఱయబెరయ నేమెల్లం బరివేష్టించి వత్తు
మిట్లు మహేంద్రతుల్యవిభవంబున మహనీయుండవగుచు మహీచక్రం బేలుమని చెప్పి మఱియును * క॥ పాంచాలరాజపుత్త్రి
యు। సంచితముగ నిన్నుఁ బొందు నాఱవ వరుసన్। సంచితపుణ్యుఁడ వీవొక। యించుకయును వేఱు సేయకే తెమ్ము వడిన్ * వ॥

కర్ణుఁడు శ్రీకృష్ణునకుఁ దగిన యుత్తరంబులిచ్చుట.

ఇట్లైనఁ గుంతికిసమస్తబంధుమిత్త్రులకుఁ బ్రియంబగు నని వినిరహస్యంబుగా రాధేయుండు మాధవునకిట్లనియె * చ॥ వెఱవె
డ నేను దొల్లియిది వింటినినుంగనిమంతినిర్దయం। జెఱఁదివై చిపోయెఁ గృపఁ జేకొనిసూతుఁడు దెచ్చె తామయు । స్నేహకుల
కానకుఱ్ఱఁ బ్రియకుండగనిచ్చినఁ జేఁపెఁజన్నులప్పుడఁ తియునప్పుడాదిగ శుభస్థితిఁ బెంచెఁ బ్రయత్నశీలయై * క॥ మూ
త్త్రపురీషాములుదను । గాత్త్రముల దింకవారుగౌరవమెసఁగం। బుత్త్రుండని సంవర్ధిత । గాత్త్రునిగాఁ జేసె నింతకాలముఁ
గూర్మిన్ * క॥ నేఁడింక నెఱిఁగి యెవ్వుల। వాఁడఁగ దాయనుచు నేనువారిఁ దొరంగం। బోఁడిమి చెడదే యదిఁగడు । వాఁడి
గలదె నాకునకట వారిజనాభా * వ॥ వృద్ధోపసేవనంబును ధర్మసంవేదనంబునుంగలవాఁడవని నన్నుఁ జెప్పితి పరా
ధయు సూతుండును నాకు జాతకర్మాదిసమస్తసంస్కారంబులు సముచితంబుగా నాచరించి రట్టితల్లిదండ్రులకుఁ బుత్త్రకృ
త్యంబులు నిర్వర్తింపక వారలం బాసియేను వచ్చుటధర్మంబగునే యని పలికి వెండియు * క॥ సోదరులుఁ బ్రియులు నరజులు।
నా దెసఁ బెక్కండ్రు వారినందఱ విడువం। గాదని యూహింపక దా। మోదరనన్నిట్లు పిలుచుటుదితమె నీకున్ * వ॥ అదియు
నాదెసఁ బెక్కండ్రు వాని నందఱ విడువం। గాదని యూహింపకదా। మోదరనన్నిట్లుపిలుచుట దితమె నీకున్ * వ॥ అదియు
నుంగాక * ఉ॥ సూతసుతుండు వీఁడనక సూనులతమ్ములకంటె నాకునఁ। బ్రీతి యొనర్చి తేజమును బెంపును నాదెస నాఁడు
నాఁటికి। మైతనరార నన్నుఁ దనయంతటి మానిసిఁ జేసియుండు నే। నేతగ వెదియాకురుకులేశ్వరుఁ బాయ దమమ్ముట్టవచ్చు
నే * క॥ ననునయ్యుజ్జునునకు నెదు। రని పెద్దయునమ్మియుండు నక్కటదుర్యో। ధనుఁ డా నమ్మికవమ్ముగఁ । జను నే పాండ
వులఁ గలయఁ జననాకనఘా * గీ॥ ఏను నర్జును నెక్కటియెక్కటిం దల । పడక యున్నాఁగ నెపుడు నిజనులు । నందు నే

నువచ్చుటతనికినపకీర్తి । యవిననాకు వేఱేయడుగనేల ॥ క ॥ హితముపదేశించితినీ । వతినిర్మలబుద్ధివగుటనైనసనిది
నా।మతిసారమతహాస్యము రా।శ్రితముగ బాటింపుమయ్య చిత్తములోనన్ ✽ వ॥ అదియేమిటికంటేని ✽ గీ॥ ధర్మతనయుండు
దాను వాతమ్ముఁడగుట । యెఱిఁగె నేనిసామ్రాజ్యమేలపూను । నట్టిధార్మికుఁడాధిపత్యంబుఁ జేయ । వలదె శాశ్వతమై
యుండఁ బుడమి కెల్ల ✽ క ॥ అనుజులు ఋత్విజులుగ నీ।పనియిటు సేయుమని నీవు పద్రష్టవుగా।విను కురుకుమారవరుపశ।సన
మున రణయజ్ఞమతఁడు సమ్మతిఁ జేయున్ ✽ వ ॥ దానఁ బుణ్యభూమియగు కురుక్షేత్రంబున మము బోట్లెల్లను సద్గతిఁబడ
యఁదురుగాక యనిన విని వాసుదేవుండు సూతనందనునకిట్లనియె ✽ మ ॥ దయనాయాడిన మాటగైకొనవు సంతాపంబు
వచ్చుఁజుమీ । స్థయమెట్లుండుదునిక నర్జునునితో మాత్సర్యమైనం బరా । జయము మొందెదు వ్యతియుండెఁగాక గెలువ శా
క్యంబె పెక్కేండ్రకిం।తియ కాలంబయియుండ నీ మనముశాంతిం బొందఁగా నేర్చునే ✽ క ॥ గాండీవముక వదోనలునా।ఖం
డితదివ్యాస్త్రములు నెగలపై నేనుం। జండభుజబలము నై యు । ద్దండతనకుఁ డెదుర నెదురఁ దరమే నీకున్ ✽ వ ॥ ఎల్లభం
గులఁ బాండవుల గెల్తురదియట్లుండె నీవు పొమ్ము సుయోధనునకును గురుభీష్ములకును మీకుం దోడువచ్చిన రాజులకం దఱ
కుం జెప్పుమి మ్మాసంబు సౌమ్యంబై సమశీతోష్ణంబయి పుష్పఫలోపేతంబును సమగ్రధాన్యంబును సులభయవసేంధ
నంబనుచనొప్పియున్నయది యెనిమిదిదివసంబుల నమావాస్య వచ్చు నదిపుణ్యదినంబు నాఁడు భండనంబు కావలయున
నినఁగా నీనుండుకమలనాభునకిట్లనియె ✽ క ॥ కలవు నిమిత్తస్వప్నంబులు కౌరవపాండవులకుఁ బోరగుదానన్। గెలువయ్యు
ధిష్ఠిరునకును।గలదెఱుఁగుదు నీవు చెప్పఁగా నేమిటికిన్ ✽ వ ॥ ఇట్లు గానఁ గదా యేనందు రానని పలికి మఱియును ॥ దీనికి మా
లముశకునియు। నేనును దుశ్శాసనుండు నింతియ కుంతీ।సూనులు వారలుఁ గలసిన। రానేరఁగ వచ్చు నాకు రాజీవాక్షా ✽ వ॥
ఈ సమరసముద్రంబు గడవ నీదినిన్నుఁ గని యెదఁగా దేని స్వర్గలోకంబునం గాంచెద నీవింక నేమియుం బలుక కుము పనిపు
నియెదనని కౌఁగిలించుకొనిన నట్లకాకపొమ్మని విష్ణుండు వీడుకొలుప రాధేయుండు రథావతరణంబు చేసి కనకరత్నమ
యంబగు తనయరదంబెక్కి కరిపురంబునకరిగె నచ్యుతుండును సాత్యకింపన తేరెక్కించికొని దారుకుం జూచి పదపదపోని
మ్ము పొమ్మనిపలికి లలితాటోపకలితుండగుచుఁ జనియె నట్టియెడ విదురుండు విషాదంబుతోఁ బాండురాజమహిషిపాలికిం
జనియిట్లనియె ✽ ఉ॥ అక్కటకౌరవాన్వయమహార్ణవమింకెడునట్లు పుట్టెనిం। దొక్కరుఁడై నఁ గేశవహితోక్తికి మేకొనఁ
డయ్యె నర్జునుం । డెక్కటిదానఁ జాలుఁదమునిండఁ దీవ్రశరాగ్నిఁ గాల్పఁబెం । పెక్కిన పాండునందనుల యేడ్తెఱ దొ్రో
యఁదా రెఱుంగరే ✽ గీ॥ అన్నివడియును బంధుక్షయంబు సేయ।నొల్ల కెల్లవిధంబుల నుపశమంబు । గోరఁ బాండవేయు
లు వారికిట్టి। దొసఁగు వచ్చు నెతులువలతోడఁ బుట్టి ✽ వ ॥ అని వెండియు నివ్విధంబు మాటలఁ బాండవుల ప్రఁగయ్యంపుటలజ
డియయిన వగపు దోఁపనాడుచుఁ గొండొకప్రొద్దునిలిచి నిజనివాసంబునకుం బోయి నయనంతరంబ కుంతియిట్లని వితర్కించె ✽
మ ॥ తమ వారింజెరి కై వధించుటదిసద్ధర్మంబె యక్లేశకృ । త్యమె తాఁ గయ్యము ద్రోణభీష్మకృపకర్ణాటోపముల్ వాస్చ
ట।ల్పమునం దీఱునె యెందు నర్జునియుఁ జెప్పండుం గ్రోధదీ। ప్తముఖీ మాదులమీఁదఁ దకొ్కరులకుత్సాహంబులేదాజి
కిన్ ✽ వ॥ అనియివ్విధంబునఁ బెక్కులు చింతించికొని కర్ణునకుం బుట్టువు దెలిపి సహోదరస్నేహం బావహించెనేని
మైన నాహవంబువలని కడంక యుడుగకుండునె యని విచారించి యతనిపాలికిం బోవ నిశ్చయించి యాచిత్తప్రకారంబున
వెడలి యతఁడనుష్ఠానార్థంబు భాగిరథికరిగినాఁడనివిని తత్ప్రదేశంబునకరిగి యతనికిజపకాలంబయినఁ జూచి వెనుకవల
నం గూర్చుండఁ గొండొకసేపునకు జపంబు దీర్చి దిక్కులు గలయంగనుంగొని యమ్మహాదేవిం గాంచి కానీనుండు సంభ్రమ
వినయంబులతోడ నేరి సూతగోత్రంబును రాధేయనామంబునుం జెప్పి యభివాదంబు చేసి నీవు విజయంచేసిన కా

✽ కుంతీదేవి కర్ణునకు నతఁడు దనపుత్రుండగుట దెలుపుట. ✽

ర్యంబేమి నాకుం జేయం గలవవియెయ్యది యానతిమ్మనినఁ గుంతియు కొంతంబ కానీనునకిట్లనియె ✽ సీ ॥ వినుము సూతాన్వ
యంబున నీవు పుట్టుట బొంకేను మాకుంతిభోజునింటఁ । గన్నెయై నాఁడు భాస్కరుని నారాధింప వరమంత్రబలమున వచ్చి
యతఁడు। సంప్రీతి నొసఁగంగ జన్మించినాఁడవు నాకుఁ గావునఁ బాండునందనుండ । వసుధ ధర స్థితినట్టి నీవితరులఁ గొలువ నే
టికి।గురుకులవరేణ్య।ధర్మతనయాదులై ననీతమ్ములకును। ధార్తరాష్ట్రులకును నీవతగుప్రభుండ । వేలుమీఁదొక మెల్లనీకే

లరాధ। కొడుకితండనుతకుఁ వకొడుకుసుజ్జ * క॥ అనిపలికినయవసరమున। నినబింబములోననుండియిదినిజమిబ్బంగినవె
గడవన్న మేలగు।నను వాక్యము వెడలెఁగర్ణుఁడాకర్ణింపన్ * గీ॥ దానివినియునపుడు రాధానుతుండు। దిరుగఁబడనిమ
నంబుతో ధీరవృత్తిఁ। దల్లికిట్లను నీమాటతథ్యమగును। నైననొక్కటిసెప్పెదనవధరింపు * క॥ క్షత్రియసంస్కారముల
కుఁ। బాత్రముగానీవునన్నుఁ జాటింపవయా। మాత్రఫలమునకునీకేఁ। బుత్రుఁడననివచ్చుటింకఁ బోలునెచెపుమా * వ॥
సూర్యప్రభావంబునం జేసి నంత్యంబుగాకతక్కనేనియు వాజన్మంబుపరమరహస్యంబై యున్న యదిదీనఁ బ్రకాశంబు
సేయుటమనకెంత మేలదియు నుంగాక * గీ॥ విజయువిక్రమంబువిఖ్యాతమై యుండ। నేనుగుంతికొడుకభానుజుండ।న
నుచునతనిఁగూడనంగిననతనికి। వెఱచిపోయెనన రవేయునేల * క॥ కడిఁదిపగఱనేఁదీర్పఁగఁ। గడవఁగనీఁదంగఁదలఁచుక్షా
త్రవభునిం। జేడుఁగాకయంచునిత్తఱి। విడువఁదగునెయతనివలన వెలసిన వాఁడన్ * క॥ కౌరవులచేతఁగుడిచిన। వారికి
నదీనమెట్టి వారునుసంగ్రామారంభంబునఁ బాయుదు। రేరాజులుమనలఁ దిట్టరేయప్లైనన్ * వ॥ యనవశ్యంబునుదు
ర్యోధనునకై నీకొడుకులతోడం బెనంగుదు * ఉ॥ నీవలుకెంతవోలిననునిర్ణయమిట్టిదకానియొందులే। దీవనిమీఁదభార
మునినీవిటవచ్చితిగానఁ బాండవుల్ । చేపడి రేనిచంపనఱ సేయకచెప్పెదసవ్యసాచిపైఁ। గోపము పెద్దవాఁడుసమరా
రినబిట్టఱఁజంపుదుఁ జుమీ * గీ॥ సవ్యసాచిచేతఁ జచ్చుటయనుగీర్తి। కరమయతఁడుఱోనుగాఁగనేవు। రేనుఱోనుగాఁ
గనేవునుగానినీ। కొడుకులైదురనుటవిడువమింక * చ॥ అనుటయుఁ గుంతిదేవిహృదయంబునశోకమువెట్టిల్లని।ట్ల
నునిదిదైవసంఘటనమక్కటరొట్లునుదప్పనేర్చునే। యనుపమసత్యవిస్ఫురణనాడినమాటలుమఱ్ఱకన్ననీ। యమజు
లనల్వురంగడవమర్జునుచేఁతకుసమ్మతించితిన్ * గీ॥ అనుచుఁ గౌఁగిలింపఁగర్ణుండట్లకాక।నిప్రియంబుమెఱయవినతుఁ
డైన।నరిగెనవనమునకునద్దేవియాతఁడుఁ। జనియెనిజనివాసమునకుఁ బ్రీతి * వ॥ అక్కడవాసుదేవుండుచిత్రప్రయా
ణంబులనుపప్లావ్యంబునకుం జనిధర్మతనయుచేతం బూజితుండై భీమసేనాదులు విరాటద్రుపదముఖ్యులుఁ దగువారలుఁ
దన్నుఁ గాంచిన వారి నెల్లనభినందించి కొలువుననుండియుధిష్ఠిరుతోనిట్లనియె * గీ॥ ధార్తరాష్ట్రులున్మత్తులుదగినపలు
కులేలవినిసంధి సేయుటకిచ్చగింతు। రెదిరిఁదమ్ము నెఱిఁగిరయేని వార। లంతలంతలుసేయుదురయ్యనాఁడు * వ॥ అని
యెల్లవారునువినఁదనపోయివచ్చిన కార్యంబెఱుంగించి పథశ్రమంబువుచ్చువాఁడయి పుండరీకాక్షుండు నిజమందిరంబున
కరిగె నాఁటిరాత్రిధర్మనందనుండనుజసహితంబుగా నుచితప్రదేశంబుననుండి గోవిందునిరావించి నీవుసుయోధను

* శ్రీకృష్ణుఁడుధర్మరాజునకుఁ గౌరవసభఁ బుట్టినవిశేషంబులు దెలుపుట. *

తోఁ బలికినచందంబెయ్యదియతండేమి విధంబుననుత్తరంబిచ్చెననియడిగిననచ్యుతుండిట్లనియె * క॥ కయ్యముగాని తె
ఱంగున। నెయ్యంబగునట్లుగాఁగ నెఱిఁబలికితినే। నెయ్యడశుభంబుసత్యం। బెయ్యదియెఱుఁగంగఁబథ్యమెయ్యదిదా
నిన్ * గీ॥ బహువిధంబులఁ బలుకు నాపలుకులెల్లఁ। జెవిటికైవడిఁదనపెడచెవులఁబెట్టి। యీఱితాఱలుమఱుమాటలిచ్చి
యపహసించె సుయోధనుఁడు వేయుఁ జెప్పనేల * క॥ అనినవినిధర్మజుండి। ట్లనునప్పుడుతండ్రియువితమాడఁడె భీష్ముం
డునుగురుఁడువిదురుఁడుండ।క్కినపెద్దలుఁ జెప్పరేతగినచందంబుల్ * క॥ నావుడుహరియిట్లనుస। ద్భావమునవిచిత్ర
వీర్యతనయుఁడుదగనా। నావిధములఁ జెప్పెనసం। భావనవినఁడతఁడు పలుకుఁ బ్రతిమాటంబుల్ * సీ॥ శంతనుపుణ్యవం
శంబుఁ గురించినచందంబునంబికానందనుండు। జాత్యంధుఁడై యుండసామ్రాజ్యమంతయుఁ బాలించి పాండున్నపాలుఁడ
తనిఁ। గొలిచియుండుటయునుగురుకులంబునకెల్లఁ దేజంబుగామీరుదిగ్విజయము। చేసికావించినసిరివారువంచనఁ గొ
నుటయుఁ సత్యమకుఁ గితముగ। నీవుసమయంబునడపిననెఱియుఁదండ్రి। పాలుమీకునీఁదగుటయుఁ బాడిలేమి।నరయఁజె
ప్పుదురుకౌరవులనియుఁ బెద్దలెల్లఁ జెప్పిరి మొగమోటయింతలేక * క॥ అలయకయందఱుచెప్పం। గలయంతయుఁ జెప్పి
రతఁడుకటకటఁ బడియె।కొఱలువు వెడలిపోయెందు।మ్మలుగగ్నుఁడు రాజలోకముందోననుగన్ * వ॥ ఇట్లుకొడుకుమునుకు
నుండై యరిగినధృతరాష్ట్రుండు గాంధారిరావించి * క॥ తగవిదురుఁ బంచియాతని। మగుడఁగఁ బిలిపించె నాయమయుఁ
దనయునకు।న్వగయనుమూర్తియువెరవును।మిగిలినవచనములసంధి మేకొనఁజెప్పెన్ * వ॥ ఎవ్వరెంతచెప్పిననుగైకొ
నకకడంగి దుర్యోధనుండుదనకుంగల వారలనెల్లనుగురుక్షేత్రంబునకునడువుండని చెప్పంబని చెభీష్ముని సేనాముఖంబు

చేసికొని యెత్తివిడియంగల వారి ధృతరాష్ట్రుల నిశ్చయించెను నారోపనంత సామవాదంబులాడితి నారదాదిమ
హామునులును సుయోధనునకు బుద్ధులు సెప్పినట్లు చేసితి నేమిటంబోకున్నగినుకc దెచ్చికొని ఝంకించియు భంగించియు
ధిక్కరించియుc గృణీకరించియుం జూచి కార్యంబు భగ్నంబగుటకొల్లక వెండియు శాంతవచనంబులు పలికితినతం డశక్తిదు
ర్జనత సేయుం జూచిన సమానమంబులను వానింగొన్ని వెడమాయలు వన్ని పెక్కుపోకలం బోయితి నెన్నివిధంబుల సంధి
యకావలయునని పొరలంగల యంతయుం బొరలితిన ప్పాపాత్ముండెట్లును జక్కంబడక తనచలంబుతోడన పొట్టుపోరల
య్యోగయ్యంబు వోడుచుంగాని యవశ్యంబు రాజ్యంబు పాలిచ్చువాడు గాడు కౌరవులయెడ దండంబు దక్కనొండు
పాయంబు లేదు మీకుం బోలిన తెఱంగు సేయుండనిన ధర్మతనయుండు తమ్ములం గనుంగొని యిట్లనియె * క ॥ కురుసభc బు
ట్టినచందము। హరియంతయుc జెప్పె నింక ననుమానము లే । దరిమర్దనమునకయ్యెడు । వెరవుం జేవయును మెఱయ వెడ
లుcడుకడcక * వ॥ అనిపలికి యజాతశత్రుండు కరుణాయత్తచిత్తుండై యచ్యుతునవలోకించి * క॥ కురువంశము ద్రుం
చుటకుం। జొరcజాలక నామనంబు సుడివడియెడు నే । వెరవున దొరcకొనదు కడే। సరసీరుహనాభ పొందు సంపాదింపc *
వ॥ నామనంబును దమ్ములతలంపును నీవెఱుంగుదు ధృతరాష్ట్రుల చందంబును భీష్మద్రోణ విదురాదుల చిత్తంబులు
నెఱింగి వచ్చితి మాకు ధర్మచ్యుతి లేకుండునట్టి కార్యంబు నిశ్చయింపుము నిన నారాయణుండట్లనియె * ఉ॥ యుద్ధమ కార్యకా
ర్యమున నొండొక టెయ్యది గల్గుc జెప్పుమా । బుద్ధులు చెప్పువాక్యములు పోలవిసండన నేలయట్టిచో। బద్ధనిc జేయcజూచెన
నుcబట్టి సుయోధనుcడిలకనయ్యసంబద్ధునితోడ సంధికినుపాయము నామదిcదోcపదెమ్మెయిc * వ॥ అని చెప్పి విదురుc
డేకాంతంబున నాడిన మాటలును భీష్మద్రోణబాహ్లీకాదులగు పెద్దలకు ధృతరాష్ట్రుల దెసం బుట్టిన క్షోభంబును గుం
తిగౌరవ్యులు వినంబలికిన పలుకులును బ్రకటించి ధర్మపుత్రు పైc బాపంబు లేకుండ దెలిపి సమరంబవశ్యకర్తవ్యంబుగాని
శ్చయించెనట్టియెడc దమ్ములన్న మొగంబునcజూడ్కి నిలిపి యూరకుండిరతండు వారలc గలయం గనుంగొని యిట్లనియె * ఉ॥
కౌరవకోటి చేత మనకిప్పుడు పాటు దలంపు వచ్చినం । గ్రూరవిచేష్టితంబునకుc గొంతియెడం బడె బంధువర్గమున్। ఘోరము
గావధించుటకుc గొల్లొనకున్నది బుద్ధి మీరుని। ర్ధారణ సేయcడా పిత మధర్మమునయ్యెడు వృత్తమెట్టిదో * వ॥ అనిన వివియ
ర్జునుండతనికిట్లనియె * చ॥ హితమును ధర్మముం దగవునిట్టిది నామనమేను నేర్తును । చ్యుతుcడు సమస్తధర్మపరిశోధకుc
డావిదురుండుc బాండుభూ । పతిసతియుc దగంజెలుకు పల్కుల సందియమెల్లc బాసెని। ట్లితcడు రణంబు సేయcడనిన నింకవి
చారములెల్ల నేటికిc * గీ॥ అనిన నట్లకాక యఖిలధర్మజ్ఞాన। ఘనుcడు మనకు నేడు గడయcదాన। శౌరి నిశ్చయింప సంశయం
బేటికి। సంఘటింపుcడుగ్ర సమరవిధము * వ॥ అని యుధిష్ఠిరుండు తమ్ములతో నెట్టకేలకుం దెసువ చెప్పె * క॥ బాహుగర్వము
వివిధవ్యూహవిధిజ్ఞతయుc గలిగియొక్కరుండేడ । క్షౌహిణులు నడిపి భీష్మో । త్సాహమునకు నోర్పు చాపధరుcడెవ్వcడొ
కో * వ॥ అట్టివానికి వాహినీనాయకత్వంబిచ్చి యభిషేకంబు సేయవలయు * గీ॥ అనిన సహదేవుcడిట్లను నధిపపుత్రపౌ
త్రసోదరవంతుండు బాహువీర్య। ఘనుcడు మనకాప్తcయcబయిమని చెమత్స్య। దేశపతిగాcడె సేనాపతిత్వమునకు * వ॥ వి
నవుడు నకులుండు * చ॥ బలమును బెంపుc జేజమును బాహుబలంబును నగ్గలంబు పె। క్కులెఱుcగుc గార్యఖడ్గములకుంద
గుతొవలు ద్రోణులందు భీష్ములదెసc గోపముం గలcడనోఘపరాక్రమశాలినీ బలం। బులకధినాథుcగా ద్రుపదభూ

ధృష్టద్యుమ్నాదులకు సేనానాయకత్వంబు నిర్ణయించుట.

పతిc బట్టముగట్టుటొప్పు సుc * వ॥ అనుటయుc దదనంతరంబ ధనంజయుండు * సీ॥ అగ్నికుండమున ద్రోణాచార్యునను వా
శమొనరించువాcకె నై యుద్భవించె । రథరథ్యములు ధనుర్బాణములును దనుత్రాణ ఖడ్గములును దామలీలc । దనతోడ జ
న్మించె దహనశిఖామూర్తి భుజవీర్యవిక్రమస్ఫురణశాలి । సైన్యనాథుండు ధృష్టద్యుమ్నుండగు ననితలc జెన నాతcడు ద
క్కనొరులు । భీష్ము తాcకోర్వరుగ్రపుబిరుదుధైర్య । ధనఘనుండు శిఖండి భీష్మునకు మృత్యు। వై జనించినవాcడు మహాబ
లుండు । దండనాయకుc జేయనతండుc దగును * వ॥ అనవుడు ధర్మనందనుండు గోవిందుం జూపి యితండు సకలచరాచర
తారతమ్యంబు వేదిc శేషించి మనకు నితని మాట విజయ మూలంబుగావు నిమ్మహాత్ముండు నిరూపించినవాcడు వరూధినీ
ముఖ్యుండు * క॥ అనుటయు దామోదరుcడి । ట్లను ధృష్టద్యుమ్నుcడగ్రుcడగు నభిషేకc। బొనరింపుము పేర్తొలగ। మునన

క్షౌహిణులకెల్లముఖ్యుఁడుగాఁగ * క ॥ సురగంధర్వఖచరకిం।పురుషాదిసమస్తదివ్యభూతంబులబం।ధురభూరివ్యూహంబుల।విరచనములనెఱుఁగునితఁడువీరోత్తముఁడౌ * క ॥ నీయొద్దిరాజులందఱు। ధీయుక్తులువిక్రమప్రదీప్తులయ్యె। వేయేటికిధృష్టద్యు।మ్నాయత్తము సేయుసైన్యపంతయునధిపా * వ ॥ అనినవిని యక్షౌహిణులకుం బ్రత్యేకనాయకులనునీవనిర్దేశింపుమనుటయునతండు * గీ ॥ సేనసంఘమునుగలవారు లేనివారు। ననకతగువారిఁజెప్పెదనఖిలసమరపండితులనెట్టివారికిబలములేదు। నధుపఁజూలించియభిషేచనంబొనర్పు * వ ॥ అనిననట్లచేయుదువాగెవ్వరెవ్వరుని నూపింపుమనియడిగినఁగుంతీనందనునకు దేవకీనందనుం డిట్లనియె * సీ ॥ పటుపరాక్రమనిధిపాంచాలపతియునమానుషతేజుండుమత్స్యభూవిభుఁడు। శత్రుభీకరమూర్తిసాత్యకియునుజరాసంధాగ్రతనయుండుశౌర్యఘనుఁడు। సహదేవుఁడునుధైర్యశాలియాదవశిరోమణిచేకితానుండుమహితవిభవ। ఖనియగుశిశుపాలతనయుండు దోర్దర్పధుర్యుండుదృష్టకేతుండుసమరలంపటుండుశిఖండియులావువెరవు।గలరునీమెచ్చనసురక్తిగలుసాలఁ।బెంపుగలుసుక్కుముట్టినటింపఁగలరు। కోరిపతులుగఁజేయుమక్షౌహిణులకు * వ ॥ అనిదండనాథులనిశ్చయించి వెండియుం * క ॥ నుసైన్యమునిస్సార। బకయఁగనీబలములెల్లనతిగృధ్నులునీ।వరవాయిఁగొనకనడుపుము।ధరణీశ్వరసేనముఖముదైవమునీకున్ * క ॥ నీయనుజులుదిఃజులకునజేయులుధృతరాష్ట్రసుతులఁజెలుచుటవ్రేఁగె।తోయజనాభముగజలీ।లాయత్తముగాదెయొత్తుమాహవమునకున్ * వ ॥ అనినిర్ణయించి నారాయణుండునిజనివాసంబునకుంజనియెధర్మతనయుండును దమ్ములుందానును బ్రియంబంది రాత్రిసుఖనిద్రచేసి రేపకడఁబాండవాగ్రజుండనుజదనుజాంతకసామంతమంత్రిపురోహితసహితంబుగాఁబేరోలగంబునమండిసమస్తపరివారంబునువినఁగార్యనిశ్చయంబుఁదెలియంబలికితగువారలతోసముచితసంభాషణంబులుచేసి మహనీయమహిమవెలయం బుండరీకాక్షుపనిచినట్లుపాంచాలనాథప్రముఖులనక్షౌహిణులకునధిపతులుగా వేఱువేఱ యభిషేకించి శ్వేతవంశజాతుండగుటంజేసిశ్వేతుండనఁబ్రఖ్యాతుండగుధృష్టద్యుమ్ననకునుత్కృష్టప్రకారంబున నభిషేకంబొనర్చిసర్వసేనాధిపత్యంబునకుంబట్టంబుగట్టి యయ్యైనమంద్రనుదక్కటిదొరలనుంగనుంగొని మధురవాక్యంబులనగ్గించికౌరవులతోడికయ్యంబునకుఁగురుక్షేత్రంబునవిడియంబోదమనిచెప్పి వారినెల్లధనంజయునకుంజూపి * ఉ ॥ ఎప్పుడునెయ్యెడంబొదివిపింపంనఱుసుండవగనీవుకటికికి। తెప్పయుఁబోలెమాటయినెఱింబనులారసియొజ్జచాప్పనం। జెప్పవవీరిబుద్ధిగానిచేయుముకార్యమునీమరతుగా।నిప్పరమేశ్వరుండుగలఁడిచ్చుశుభంబనిచూపెఁగృష్ణునిన్ * వ ॥ ఇట్లుగాంభీర్యధుర్యుండైనయుధిష్ఠిరుండువరిష్ఠప్రభువులచిత్తంబులారాధించి సర్వజనసమ్మతంబుగా సమరోత్సాహంబుచేసి మహోల్లాసంబునఁబ్రస్థానభేరిసముఖవంబందిన * సీ ॥ పేరెండదాఁకినబీటలువాఱెనవచ్చిగోడలమాడ్కిఁబగిలెదిశలు। కాఁగినయెసగులకరణనిబొరిఁబొరిశరనిధులుప్పొంగిపొరలఁబడియెఁ। గిలమునుపైఁగీలించి గాలికెత్తినచాపఁ బోలిమిన్నంతయుబూరటిల్లెఁగులపర్వతావళిపలిశభయంబునబెదరివాపోవుచక్కెమరుసెలఁగె। ధాత్రికుమ్మరిసారెవిధమునఁదిరిగెఁ। జిత్రరూపులభంగినిశ్చేష్టితంబు।లయ్యెసర్వభూతములుఁబ్రయాణభేరి।భూరినిష్ఠురఘోరభాంకారపదర * వ ॥ ఇట్లు ప్రస్థాన

పాండవులు కౌరవులతోడి యుద్ధంబునకు వెడలుట.

భేరిసెలంగ సకలసైన్యంబులు దండనాథ సమేతంబుగాసన్నద్ధంబులయ్యెమఱునాఁడు * ఉ ॥ భూరివిభూతిఁబెండ్లికినిబోవుతెఱంగునఁబాండునందనుల్।దారునుబుత్రులుగాహరియుఁదమ్ముఁడునుజ్జ్వలచారులీలస్నం। గారముచేసిసన్నదజనికాసమెలగ్పఁగవీరసంభ్రమో। దారసముద్ధతిఁజనిరిద్రౌపదియున్నెడకుండఁబోదగన్ * వ ॥ ఇట్లుచనియమ్మహాదేవినామంత్రణంబుచేసి తత్ప్రభృతిపుణ్యస్త్రీకరకలితలలితాక్షతంబులుగైకొని విప్రాశీర్వాదంబులుచేకొనుచుభద్రపాఠకశ్లోకంబులాకర్ణించుచు శోభనపదార్థంబులుగనుంగొనుచు నాంగికమాంగల్యసూచకంబులు సేకొనుచు వెడలునప్పుడు * క ॥ తగుశంఖకాహళాదిక।మగుమంగళతూర్యసంచయముగంభీరం। బుగమ్రోసెజయముఁదెలుపుచు।జగతీశ్వరుమ్రోలవాకసముదీటుకొనన్ * క ॥ మనుమునిజయప్రయాణం। బనుమోహంపంగనాసుధాంశుఁడుచనుదెం।చినకరణిగొడుగుకుంతీ।తనయాగ్రజుపాలవతిసితప్రభనొప్పెన్ * వ ॥ అట్టియెడనమ్మహీవల్లభుండు * క ॥ ఉచితగజేరివంది।ప్రచయముకీర్తింపనెక్కెరథముఁదోనరగ। ఖచియించినవజ్రంబుల। రుచులనుబొలుపారుసీవురుబుజె

రయంగన్ ॥ తదనంతరంబ ॥ సీ ॥ వక్షస్థలంబున వనమాల గ్రాలంగ వెలిమావు గెడలవా గెలుధరించి । నెగలపైహరి యొప్పనగచరకేతువు మెఱయంగ నరదంబు మెఱుఁగులడర । దివ్యకిరీటంబుదీప్తులు భూనభోంతర మెల్లఁగలయంగఁబరఁగుచుండ । గాండీవతూణయుగ్మమ్ము పూర్వాపరభాగంబులకున వాభరణములుగఁ । దెలిమొగముతోడ నల్లనే తెంచియెక్క । పార్థుఁ డేమనఁ బొడసూపి భూపతికి మ్రొక్కె । దేవదత్తంబు పూరించె దేవదేవు । పాంచజన్యంబు మున్నగాఘల్లుమనఁగ । ॥ భీముండుంగవలుం గుమారులును సంప్రీతిన్ గదాద్యాయుధో । ద్దామస్ఫీతరుచు లెవ్వెలుంగ రథసంతానంబుల నుండి ॥ శా ॥ భీముండుంగవలుంగుమారులునుసంప్రీతిన్గదాద్యాయుధో । ద్దామస్ఫీతరుచుల్వెలుంగరథసంతానంబుల నుండు ॥ భూమీశుంగని యగ్రభాగమున కొప్పం బెంపు మ్యోజ్జ్వల । శ్రీ మిన్నంది గవచ్చి శంఖములు గర్జిల్లంగ బూరించుచున్ । చెలువొందన ధిపు నుంజేయుచున్ ॥ క ॥ నిలిచిరి తక్కటిదొరలును । బలుమానుసులును మహాగ్రభంగి సవరణల్ । అప్పుడు పాండవాగ్రజునకభిముఖంబుగాఁ జనుదెంచి ॥ క ॥ సాష్టాంగ మెట్టున నలంకరించిరి విభూషణాంశుచ్ఛటలన్ ॥ ఆగ్గిసమరా । వష్టంభంబొప్ప దివ్యవాహనలీలో । త్కృష్టగతి న్మంగలి య్యై । దృష్టద్యుమ్నుండు వాలిచె దేజోత్సహిమన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునఁ జాగు భీషణంబుగా సన్నద్ధుండయి యుధిష్ఠిరుండు గదలి శుభశకునంబులు సేకొనుచు నడచె వెట్టిన సమయంబున నెల్లవారి పరిచారకులును శకటాది సకలసాధనంబులును బటగృహంబులును మొదలుగా వలయు వస్తువులొడఁగూర్చి వెడలిన దండు పటుపయి సముద్రంబుగాఁ బువ్వొవు చందంబయ్యెనట్లరిగి ధర్మపుత్రుండు కురుక్షేత్రంబు దరియఁజొచ్చి ఋష్యాశ్రమంబులకు దేవబ్రాహ్మణాయతనంబులకు నలజడిగాకుండఁ బరిహారంబు సేయుచుఁజని స్వచ్ఛకాష్ఠజలసమృద్ధంబయి తగియెడు సమస్థలంబున హిరణ్వతియను పుణ్యనది పొంతపడిదలగా నిరూపించి యచ్చో నిలిచె దవసరంబున ॥ గీ ॥ విడియుటకు సూచకంబుగ విష్ణుఁ డొత్తెఁ । బాంచజన్యంబు ధర్మజవార్థులాది । గాఁగఁ దమతమ వీరశంఖంబులెల్ల దొరలు నెత్తిరి దిపిమ్రోఁతదూటుగట్ట ॥ వ ॥ తదనంతరంబ యొక్కరమ్యప్రదేశంబున రాజమందిరంబును నుచితస్థానంబుల సమస్తజననివాసంబులునై రమణీయబంధురంబును సింధురాశ్వశాలామాలికామనోహరంబును గావించెల్లపడి సేవీటి చుట్టును దిరిగి నద్ధృష్టద్యుమ్నుండు సురక్షితంబు చేసి వచ్చె రాజును దొరలును దమ్ములును సకలపరివారంబును దగిన తెఱంగున నుండిరి నానావస్తుబహుళసంభారంబుల మహోదారంబగుచుఁ బాండవస్కంధావారం బునహనీయాకారంబున నొప్పెనంతనక్కడ ॥ క ॥ చారుల చేనంతయు విని । కౌరవపతి వినని యుట్లకగ్గామలతోఁ । బేరోలగమున పిగతవి । కారుండై యిట్టులని యెగర్వమెలర్పన్ ॥ క ॥ తనవచ్చిన కార్యము మని । మనుకూలతఁ జేయకున్న హరియలుక మెయిన్ । జనియెం బాండుతనూజులు । మనముఁ గినుకూననట్టి మాటలు సెప్పన్ ॥ చ ॥ మునుమన చేత భంగపడి మ్రుచ్చరియుండుటఁ జేసి పాండునం । దనులును నెత్తి వత్తురుచితంబుగ సంగరమెట్లు గల్గుఁ బే । ర్చినబహుసైన్యముల్ బయలఁ జేరఁదగస్వడియింత మెల్లిదం । డని పురిఁ జాటఁ బంచి దొరలందఱు సంబడి సేయుఁడే డ్డెఱన్ ॥ వ ॥ మనకు విడిదల కురుక్షేత్రంబని పలికి దుశ్శాసనుం జూచి నీవును గర్ణుండును గాంధారపతియును సమస్తంబును సమకట్టుండనుటయు వారలు ప్రియంబునం బని వూని వెడలి దండు సాటించి తగువారలకెల్ల నెఱింగించి పుచ్చిన సకలపరివారంబును బ్రమోదంబునొందె భూవల్లభుండును గొలిచి యున్న వారలం బోవం బంచి వలయు నెడకుం జని తగనవర్తనంబున నుండె నట్టి సమయంబునఁ బ్రయాణోచితంబులగు బహుప్రకారవ్యాపారంబులయందుఁ దత్పరులైన దొరల నానాచేష్టితంబులను గరితురగరథంబులకు సవరణలు సమకూర్చు చతురపరిచారకుల సంభ్రమంబునను వివిధాయుధంబులు రవణంబులు నాయితంబులు సేయఁ బ్రవర్తించు పదాతివర్గంబుల సంరంభంబులను నవ్యైసతకులు పయనంబునకనువు సేయు బలుమానుసుల తిరుగుడు వడుటలను బురంబు సమరోత్సాహంబునఁ జంద్రోదయంబునకు మహార్ణవంబును బోలె ఘూర్ణిల్లుచుండె నంతనయ్యాపతదిన ముఖంబున ॥ క ॥ త్వరితగతి సముచిత । కరణీయములాచరించి కమనీయాలం । కరణోజ్జ్వలుఁడై యెలమిం । గురురాజేతెం

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణప్రభృతుల సేనాపతులం జేయుట.

చెంగోలువు కూటంబున కున్ ॥ ఇట్లు వచ్చి దుశ్శాసన ప్రముఖనిలఖిల సహోదరపరివృతుండై యుండె ॥ సీ ॥ అరిభయంకరుఁడు ద్రోణాచార్యుఁడును రణోత్సాహలంపటుఁడు రాధాసుతుండు । శరతత్త్వవేదియశ్వత్థామయును భూరిబాహావిలాసుండు బాహ్లీకుండు । శౌర్యవైభవశాలి శల్యుండు మైత్రీసంపన్నదిగ్గజుఁడగు సుయోధనుఁడు నతులశక్తి । సాగదుర్జయమూర్తి భూరిశ్రవుం

డును దర్పోజ్జ్వలుండు గాంధారపతియు । నుగ్రతేజుండు కృతవర్మయును బ్రతాపఘనుండు కాంభోజుండును బరాక్రమ
ధనుండు సింధురాజును బతులుగాం జేసెం గోరి । కొనంగం దగువారలగుదురక్షౌహిణులకు * వ ॥ అని మది నిశ్చయించి తత
గనండు అంబిల్వంగం బంచి వారితో నపనిమాటలాడి వినయంబునం బ్రార్థన చేసి మీరలీ యొనరిన సైన్యములు పదునొకొంటి
కిం బ్రాభవమాచరింపం జొచ్చిన సకలంబునొప్పునభిషేకము గైకొనుండుత్సవంబుగక * క ॥ అనవుడు నందఱు నొగా
కనిసంతసమందనధిపుండభిషేకించెఁ జనులెల్ల సంప్రమోదం బునం బొదలంగ నప్పుడతివిభూతి ప్రభలక * వ ॥ ఇట్లుమ
హాపసమాన వెలయనక్షౌహిణీ నాయకుల సముకట్టి రాజరాజు పితామహునిపాలికి వారిం దోడ్కొనిచని సవినయంబుగానతని
కిం బ్రణామంబు చేసి వారలం జూపి వీరలమున యక్షౌహిణులు పదునొకొంటికిం బతులం గావించితి నిన్ని సైన్యంబులు నొక్క
లావున వర్తించుచందంబు చూచి కొనవలయునని చెప్పి చేతులు మొగిచి యిట్లనియె * చ ॥ నెఱిబడి యాజిని మ్మొనలు నే
రవుగూడి తగంజరింపనిం । దఱిమిన సొక్కమైచనక తప్పంగదా బహుదేశవాసులం । దఱునని సేయు హో వెరవు సప్పక చె
ల్లుటయొట్లుగల్గుని । త్రైఱంగొకచాలు వానిబలుతీర్పునంగాక పొసంగ నేర్చునె * గీ ॥ అమర సైన్యములును దమయంత వర్తిం
ప నేరవునికి నాకుమారు మొగము । గానొనర్పవల సెంగా దెసమస్తసేన । నలమునీవయరసినడపవలయు * క ॥ తారలకు
ను జంద్రుని గతిం గౌరవులకు మేటివి వకావున నీవి । భారంబు వూనిమముంగడ సేరువడసునెమ్మి యిం బ్రసిద్ధచరిత్రా * గీ ॥
సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప । నీవు దప్పనింకొక్కరు నీవయరసి । పంపు మాకలం డేవరక్షింపు మమ్ముం । బూని పట్టంబు డా
ల్పుముపొడిచి గెలుము * వ ॥ అనిన విని గాంగేయుండు గాంధారేయున కిట్లనియె ॥ గీ ॥ మీరుం బాండుసుతులు నారయ నాకొ
క్క రూపకార్యమున్న రూపు పలుక । వలయుంగయ్యమైన వత్తు మీలోన నా । యునికిచందమునకు నుచితమదియ * క ॥ సే
నాధిపత్యము నుదగం బూనెదననుమారొకనంగం బురుషుల నుర్విం । గానంగిరీటికొకనికి । నే నోర్వన తండు శతము లెక్క
డెఱుంగుక * క ॥ పెఱవారి నెల్లం డరమిడి । నఱుకుదుంబాండుక్షితీశనందనులను రూ । పఱంజేయం జేతులాడవు । దఱుమ
రు నామీందనత్యుదగ్రత వారుక * వ ॥ అప్పటికిం దగినభంగి యయ్యోధుని యట్లుండెదననిపలికి మఱియు నిట్లనియె * గీ ॥ మును న
కర్ణునొండెదనెన్నండెగయ్యంబు । సేయంబనుపుమిట్లు సేయువాండ । వైనంగాని సకలసేనాధిపత్యంబు వూననేరంజు
మ్ము భూపతనయ * వ ॥ అనినం గర్ణుండు కౌరవపతికిట్లనియె * క ॥ ఇప్పుడు క్రొత్తగదీనిం జెప్పంగా నేలమున్న చెప్పితిం గాదే యె
ప్పుడు భీష్ముండు వడునే నప్పుడ నికివచ్చువాండననిసభలోనక * గీ ॥ అనిన నట్లకాక యనిసర్వసేనాధి । పత్యభారపట్టబంధ
మునకు నియ్యకొనియె భీష్ముండయ్యగ్గలికం గొని । యాడెం భుజప్రముదితాత్ముండగుచు * క ॥ భేరీమృదంగశంఖములు లా
రవములు సెలంగం జేయుండని పనిచి మహాహో । దారపతాకామ్యస్నవ । గౌరవములు నడిపె నెల్లకడలం బురిలోక * వ ॥
ఇట్లు పట్టణాలంకారంబొనరించి రత్నకాంచన కలధౌతమయంబులగు కలశంబులం దీర్థజలంబులు దెప్పించి మణిప్రకరంబు
నంగుసు మనికరంబున మంగళతరుప్రచయంబున మహౌషధి నిచయంబున విహిత మంత్రంబు లనుచిత తంత్రం
బుల ఋత్విక్పురోహిత సహితుండై తత్సంస్కార ప్రకారం బాచరించి * క ॥ గురుండును గృపుండును నల్గనసు । సురులను
మోదింపబాహ్లికుండు మొదలుగా । గురుజాతి యొలర్పంగన । న్నరపతి భీష్మాభిషేచనం బొనరించెక * గీ ॥ ఇవ్వి
ధంబున నభిషేకమెలమిం జేసి । వరమభక్తి నక్షౌహిణీపతులం జూపి । వీరికిని సైన్యములకును మీరయొడయ । లను
చుం బట్టంబు గట్టె శంతనుతనూజు * క. ॥ అత్తఱిం బాషాణంబులు । నెత్తురు నెమ్ములును గురిసె స్ఫురదనదా । యత్తమయిన
భము పిడుగులు మొత్తంబులు వడియె నగరమున నెల్లెడలక * క ॥ దానికి జనులుత్సాహవిహీనతం బొందంగం గౌరవేంద్రుం
డు నానా । దానాదులయిన శాంతివి । ధానములొనరించి యానతత్పరమతియై * క ॥ తల్లియుం దండ్రియు వెఱంగునం బుల్లవ
డంగ వారికడకుం బోయి తడయంగా । నొల్లక పయనము వీడ్కొ । లెల్లను వనయుచ్చుం దెల్పియిట్లనియెం దగక * గీ ॥ గెలువుమనివ
న్నదీవింపవలయుందల్లి యనుచు గాంధారికిని మ్రొక్కి వినతుండయిన । నెచ్చటను ధర్మముండు నచ్చటికిని జయమగు
నటంచు నప్పుడా సాధ్వి యనియె * వ ॥ అనవుడు * గీ ॥ వెడలి తమ్ములుం దగువారు వివిధభృత్య । గణముం దానును నేల గ్రక్కద
లంగడలి । రాజరాజు గాంగేయుం బురస్కరించి । కొనిసముద్ధతి నడిచె దిక్కులు వడంక * వ ॥ నడిచి కురుక్షేత్రంబు దరియంజొ
చ్చి యందొక్క రమణీయ ప్రదేశంబు విడిదలగా నిరూపించి నిలిచి భానుసూనుండును దానును మెలంగి యెల్లవారి నవిడి

యుండినదుష్టజనివాసంబుగావించినఁ గౌరవేశ్వరసహోదరు వారుఁ బుమున్నువారణపురంబున నెవ్వరెయ్యెడవసియిం
యుండినదుఃఖజనివాసంబుగావించినఁ దుశాచందంబుననందంబై యొప్పెనిట్లు రెండుపీళ్లును సన్నద్ధంబులై నసమయంబున ✽ ఉ॥ సంధికనేగి కార్యము పొసంగకకృ
ష్ణుని రాకయుఁ గాసుహృద్బాంధవసంఘము క్షముగఁ బాండవ కౌరవవీరులట్టిది । క్రొంధురకంధరంబులడఁగించుబలంబు

—— ✽ బలరాముఁడు పాండవులవీడుకొని తీర్థయాత్ర పోవుట. ✽ ——

లపెల్లుతోడఁగ శౌర్యాంధత నాజకైత్రుటయు నాబలభద్రుఁడు విగ్రహనారూఢుఁడై ✽ వ॥ తివయపరివారంబు పరివేష్టింపరయి బు
నంజనుదెంచి సముచితప్రకారంబున ధర్మనందనుం బేరోలగంబునం గనిసంభ్రమాలింగనాసనార్ఘ్యపాద్యంబులనతని
చేతసంభావితుండై దామోదర భీమార్జునసకులసహదేవులయభివాదనంబులాదరించి పాంచాలవిరాటప్రముఖులను
వారలవినయంబులనభినందించియాదొరలతోఁ దత్కాలయోగ్యములైతసంభాషణంబులు చేసి యనంతరంబ వారికిట్లని
యె ✽ క ॥ కౌరవపాండవులెంత యుఁ గ్రూరతవాటించి బంధుకోటికిఁ ఖిలోర్వీశ్వరమణులకుం జేటుగఁ బోరికిఁ దెగిరిట్టి
ఘోరవుంబనియగునే ✽ గీ॥ ఇట్టిదానికి నోర్వక యెన్నఁడేని కృష్ణుతోడనేఁ జెప్పితిఁ గనిసియిరుదెఱంగు వారికిందగఁ జెప్పి
సంగతంబు సేయుమని యెంతసెప్పినఁ జేయఁడయ్యె ✽ క ॥ పలుకులపొందెఱుఁగనివా రలఁ బూజావాక్యములఁ దిరంబై
తనకుం దెలుపంగఁ దగదేయనుని । యలుక మెయిఁ సంధిచెఱిచి హరియే తెంచెన్ ✽ గీ ॥ వీరువారును సంబంధవిషయబం
ధులగుటసరిగా దెహరికిఁ దానర్జునునకుఁ బక్షపాతంబు సేయుచుఁ బాండవులను బెట్టుచోటులుగానక పట్టి క్రూరు ✽ ఉ॥
కావున వీరికిన్ జయముగల్గుటనిశ్చయమెల్లభంగులన్ । జావునిజంబు వారికిని సంశయమైయిటులుండదీని నే । ట్లేవినఁ జూ
డనేర్తుఁ దగనింత ప్రవీణులనేన చేసితిం జూవెసయోధనుంబవనసూనుని నె డొరుఁజంపఁ జూతు నే ✽ క ॥ హరియెఱుఁగనిచ
క్కటియుం గురుపార్థునునాకు నెఱుఁగఁ బోలు నెయిూని । ష్ఠురత వినఁ జూడఁ జాలక సరస్వతీతీర్థముకుఁ జనియెదఁ బుద్ధి ✽
వ॥ మీకుం జెప్పిపోవచ్చితిఁ బోయివచ్చెదననిపలికి బలదేవుండు వాసుదేవధర్మపుత్రులొడంబడియనుపఁ దీర్థయాత్ర వోయెఁ
దదనంతరంబ ✽ సీ ॥ కృష్ణునిదేవి రుక్మిణిసోదరుఁడు రుక్మియనురాజు బలవిక్రమాన్వితుండు । శార్ఙ్గగాండీవవిజయములు
నాఁగలదివ్యచాపములఁ దృతీయమైన చాపంబుగలవాఁడు సైన్యసమేతుఁడై చనుదెంచి ధర్మజుఁ గనితదీయసత్కారములు
గాంచిసముచితాసనమ ననుండియక్కాలమున నున్న వీరు । తెల్లవినఁ గిరీటికిట్లను సమరంబు సేయవెఱచితేని చెప్పనాకు నె
దురులేరు జగతినెవ్వరు నీకుఁ దోడ్పడి జయింతు నెట్టిపగఱనైన ✽ వ ॥ అనితన్నునాక్రమించితనతోఁ బుట్టువు రుక్మిణింగొని
వచ్చిన యాకృష్ణుసన్నిధిని సిగ్గులేక యాడినమాటలు వినిచిఱునవ్వునవ్వుచుఁ గవ్వడియతనియాననంబాలోకించి ✽ గీ॥ చె
నసి గంధర్వసేనని గ్రహించునపుడు । మత్స్యనాథు గోవర్గంబు మరలఁ దెచ్చు నెడను దప్పెనీ యందువయొఱుఁగనైతి నింకనేఁ
గానితోడుగ మ్మెచటికైన ✽ వ ॥ అనియతనితరమునకుఁ దగినయట్లు పలికిన నతఁడియును ✽ క॥ మున్నేనసహాయుఁడనై చన్న
గలెంజనఁ గనైనచందంబయ్యెన్ వెన్నుఁడుతోడుగలఁడు వెఱపెన్నఁడు లేదింక మాకు నేమిటికైనన్ ✽ చ ॥ వెఱచితిదో
డువమ్మనుచు వేఁడిననాఁటికివత్తుగానినా । వెఱపిటులున్నయారథికవీరులు దీర్చెదరొల్లనిన్ను నీ యెఱుఁ డకేఁగితోఁడు ప
డు మొల్లరు నెవ్వరికేనినన్న నే దైఅనతఁ జేగికౌరవపతింగనియట్టులు బెట్టునల్కన్ ✽ క ॥ అతఁడిపయేటిమాటలు నీతో
డగుటొల్లఁ బొమ్మనినరుక్మి వృథాయాతాయాతపిపణ్ణుం దైతనపురమునకుమగుడనరిగెం జెలుచన్ ✽ గీ ॥ ఇట్లుబలదేవ
రుక్ముల కిద్దఱకును గయ్యముఁ జనసాహంబుగలుగదయ్యెఁ గానితత్కాలోకమ్మునఁ గలుగున్నపతి కౌరటియిరు వాఁడుం
దునుగూడెనవికి ✽ వ॥ అట్టియెడనిశాసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు సంజయు రావించియిట్లనియె ✽ క ॥ బవనముకీడని నె
ఱుఁగదుర్వినీతుండై నకొడుకునదలిదియొమపం । దిపిరియు నోరాడనుబెట్టి వనశంబప్పనికిమనకువగపంకేలా ✽ క॥ ఎ
య్యెదిగానున్నదియది । యయ్యెడఁ జేయునదిగలదెయవనీశులకుం । గయ్యంబునఁ జచ్చుటమే । లయ్యెప్పెడు లేస్స
గాకయదియట్లుండెన్ ✽ వ॥ రెండుపీళ్లును గురుక్షేత్రంబునవిడిచిన విధంబుట్టిన విశేషంబులు గలవేని యెఱింగిం
పుము ✽ గీ ॥ అనినసంజయుఁ డిట్లను వకటకొడుకు మీఁదఁ దప్పెల పెట్టనీ మీఁదికొఱత నీకుఁ గానఁ గావచ్చు నెనీవెఱుంగకుం

—— ✽ సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో నులూకుఁడు పాండవులనాడిన మాటలు చెప్పుట. ✽ ——

డఁబలుచు నెయ్యాతండు పాండుసుతుల ✽ ఎ॥ ఆపనికడవంబడియొవారలు పనియెదవేనివినుము దుర్యోధనుండు దుశ్శాసన

నికగ్గులతో విచారించియాలూకుఁ బిలిచి నీవుపోయి పాండవులం గని వాసుదేవు సన్నిధిని బాంచాలవిరాట ప్రముఖులువి
నంబలుకుమని చులుకనివరుసనిమాటలుగఁ జెప్పి పుచ్చిననతండును * క ॥ చనికొలువునధర్మసుతుం।గని సుయోధనుఁడు చె
ప్పఁ డగాననునియమిం। చినమాటలుగొన్నిగలవు। వినుమలుగకయనినతఁడు వినియిట్లనియెన్ * గీ ॥ నీకు నెఱుఁగ నేల నిన్ను
నా ముదిమం।తుండు సెప్పుమనిన తులువమాట। లెన్నఁగలవు వాని నన్నింటి నుమాన।మింత లేక యాడు మెల్లవినఁగ * అనిన
నలూకుఁ డిట్లనియె * సీ॥ కయ్యంబునకుఁ బెద్దకాలమేని యాఁబూదిపట్టివచ్చితికడుబరవసమున । సంజయుతో మీరుశంక
లేకాడినయొకుడుమాటలు పెక్కుగలవు। భూమిభాగము గోలుపోయినయలుకకు ద్రౌపదిబన్నంపుదైన్యమునకుఁ। దగ
మగచిబంటవై తఱిమి యదిబాహుబలాస్త్ర। ద్యలుచూపననితలంచి। నిలువవలయు నీకుఁ గలవారి నెల్లను।గూర్చి మోహరింది
కొనికడంగి। నడుపుసమరమున కునడికినఁబోదింక ।దప్పఁ గ్రుంకఁ జనదు తఱిఁ జోటులును • క ॥ ఆతతబలుఁడగుభీష్ముని। చే
తిబలువుద్రోణునంపసెలలవియఁ టయుఁ।జాతురవిరెండుకృష్ణుని। చేతనసకలంబుచక్కఁ జేసికొనుండా * క॥ వార్ధిగతి
వాలమ్ములు। వారింబడియస్త్రమునకు బ్రదుకవశమె మీ। వారెల్లనెఱుఁగరేయా । వీరులది వ్యాస్త్రశస్త్రవిభవసమృద్ధిన్•
అనిభీమసేనుఁ జూచి • క॥ ఈవాయుపుత్త్రుఁ డాజిం। గ్రావును నేడుస్ససేనురక్తంబనియెం। ద్రావంగ శక్యంబే నిం।ద్రా
పుమనంగా దెయింతకఁదడవేమిటికిన్ * క॥వినుమూతికప్పవిధమున। నినునీవెయెఱుంగు దెఱుఁగ నెరవు గర్వం। బునవావ
లికొలఁదికంబున నొకమఱిపట్టువడకపో నేర్చెదవే• అనిపలికిసవ్యసాచిం జూచి • గీ ॥ వినుము గాండీవమను నొకవిల్లు
తాటి। పొడవుగలిమియుఁ గృష్ణుండు పూనితోడు।గూడుకొనివచ్చుటయు నెఱుంగుదుము వీని । కెల్లశంకింతుభూమిపాలీము
గాని * క॥పవనజుగదయును నీగాం।డివమును నెటఁబోయెనంగడికిఁబాంచాలిం।దివిచికొనివచ్చు నెడఁబరి।భవమెఱుఁగవె
బీర మేలపలికెదు దోడ్తోన్ • చ ॥ వలలుడవన్విరాటుకడవంటలవాఁడయి భీముఁడుర్బృహ।న్నలయన నాఁడు పేడివయి
నానయొకింతయు లేక నీవు। గలసుసుదైన్యమొందికడుఁ గాఱియఁబొందితి రుర్విఁ యేలునా। నలఁబడిసవ్యసాచి యిదిశౌర్య
మొ బాహుబలంబొ చెప్పుమా * ఉ॥మాయలునింద్రజాలములు మాధవుఁడిందునఁ గొన్నవన్నినం । బాయుపురజ్జు లెప్పు
డునవారణనీవెటులాడి చేసియు। న్వేయును నేలపాగ్గులు నొవిష్ణులువేపదివేలు వచ్చినన్। జేయుదు మేము గయ్యమొకచీఱి
కయైన ను బంటు ఇయిత్తునే * అనినకులుఁ జూచి • క॥ దామగ్రంధియనంగా। వేమిడికొనిపిరటుగుఱ్ఱములఁబట్టుచునీ।వా
మెయినుండితిరాజ్యము। పైనుమఁతనుగాక నీకుఁ బౌరుషమేదీ • అనిసహదేవుం జూచి • క ॥ వెడదంత్రీపాలుండవు।గడు
హీనతవిరటుపసులఁగాచితినొనీ।పుకమిఁగలనే మొయనుమా।నడికొర్చితి గాక నీకు శౌర్యముగలదే * వ ॥ అనిభీమార్జు
ననకులసహదేవులం దొరులఁ జూచుచు నాననంబులుచలింప మొగంబులు జేవురింపఁ గ్రోధాయత్త చిత్తులయియున్నం
గనుంగొని నవ్వుచు నారాయణుండులూకునకిట్లనియె నీవుపోయి సుయోధనుతో నెల్లవారలు వినుచుండనిట్లనుము • గీ॥ బ
వర మెల్లియబిసవైవై బరవసంబు।గలిగి నిలువుము చావక తొలఁగ గాదు । కృష్ణసారథికంబగు జిష్ణురథము । తొడరి నీవెంటఁ
జొచ్చినఁ దోనచొచ్చు * క॥రిత్తలురజ్జులవాఁడే।మత్తగజాయుతబలుండు మారుతియనిను।వృత్తుండగు మశ్శాసను। నె
త్తురురము వ్రచ్చి త్రావునీవుం జూడన్ * వ॥అనియిట్లుహరి పలికినయనంతరంబ యర్జునుండులూకునకిట్లనియె * క ॥ వారు
గలరు వీరుగలరు । పోరికిననిచెప్పెదీవుపొంగారుచుమీ। వారినిమిమ్మును రేపుగ । దారూపేర్పడఁగఁ జూచెదం గితవసుతా•
తనభుజశక్తి లేక యొరు దర్పమునయ్యాఁ దిపరాక్రమింపవ। చ్చినసదిచెల్లు నేకులపిశిష్టుని సుంత్రతువృద్ధు నార్యు భీష్ముని నె
నకొల్పి సేనలకు ముఖ్యుఁడవీవని యుబ్బఁ జేసియు। నునదలపెట్టి చంపికొనఁ జూచెను యోధనుఁడింత నేమునన్ • చితవ
తలఁపెట్ల భీష్ము భుజదర్పము లోకముకంటె నెక్కుడు। తననొకభంగినంపగొనితప్పముఁ జావు నకంచునున్నవాఁ। డనిఁ ద్రో
ణుస్సగొండు మురయంబున నాతని వెండి ద్రోణులం। మనము ముదమ్మపుసూతసుతుఁ దోలుదుమంతటవాసమానెనన్ * క॥
అనుజులతనుజులచావులు। గనుఁగొనితఱితానుభీముగదచేనిలఁగూ । లినయప్పుడె నదుర్యో।ధనుఁడుమదిందలఁచుఁ గాక
వినుమప్రతముల్ * వ॥అదియట్లుండె నీవు వేగపోయి రేపకడమీరాజుం గలనికి నడిపింపుమనియె నవ్వాసు ధర్మనందనుండు
సూసునకుం దాంబూలాభరణంబు లిచ్చి వీడుకొలిపి దృష్టద్యుమ్ను నవలోకించి యెల్లియ్య బనిమన సైన్యంబుల కెఱుం
గనిసర్వసన్నాహంబులు సమకట్టుమని పనిచి కొలువు విరిసచనియె దృష్టద్యుమ్నుండును ద్రోణుఁ దునత్వంబడసిరి

యుబ్బుచు వేడ్క లెభీష్ముం దలపడఁ గంటినని యుప్పొంగు శిఖండితోడుగా రాజశాసనంబుఁ ద్వరితించె నిట సుయోధనుం డు
వచ్చి దుర్యోధనుం బేరోలగంబునం గని యతనికిఁ గృష్ణార్జునుల పలుకులున్న రూపు విన్నవించిన నతండు కన్నుదెఱఁగసుం గొ
సమస్తసేనలకు రేపు బవరంబని చెప్పి పుచ్చుము సకలసాధనంబులు నాయితంబులు సేయుమని పనిచిన నతండు నట్ల చేసె ని
ట్లుభయకటకంబులు రణంబునకు నుత్సహించి విజృంభించి యుల్లసిల్లెనని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునకిట్లనియె * క॥ విను ము
హరితోడుగల యర్జును గెలువఁ బితామహుఁ జొప్పడునే యా। పనిఁ బలుపుము లూఁకనిచె । ప్పిన మాటల కేమియు నిర్వపిప
వఁగొలుపుర * అనిన వినియఁ బికానందనునకు సూతనందనుం డిట్లనియె • గీ॥ అయ్యులూకు పలుకులన్నియు విని భవత్సైన
యుతోడ నిట్టులనియె భీష్ముఁ। డేను గెలుగ వెఱవ నేటికి సేఁకలఁ। గాతు నీవు మెచ్చఁ గౌరవేంద్ర * క॥ నడిపింపఁగఁ బొడిపిస్సిపఁ
గ। నెడమఃడు వైకలఁగినప్పు డేర్పఉపఁగ నేఁ। గడు నేర్తుఁ బేర్చు వాడను। కడిమియనీ సైన్యమునకు గపిసేన గాదె * క॥ అనినం
గురురాజిట్లను। వినుము పితామహ మహాస్త్రవిత్తములనఁగాఁ । జగ నీవును నాచార్యుం । డను గలుగఁగ నాకు నెన్నఁడు
నువెఱపేలా * గీ॥ పనుగంధర్వకిన్నరదానవాది। దివ్యభూతంబులకును భీతిల్లనని నఁ। బాండుపుత్రుల మాత్రకు భయము
నాకు। నెక్కుడిది వ్రేల్మిడి నవారి యుక్కు మడఁతు * అని పలికి మఱియు నిట్లనియె * క॥ నీయందు వారియందుఁ। జేయంగలవా

* భీష్ముండు దుర్యోధనుతోఁ గౌరవులలోని యతిరథ మహారథాదుల నిరూపించి చెప్పుట. *

నుసల విశేషంబులఁ జిత్తాయత్తంబుగఁ జెప్పుము। నీవేఁటుఁగని యపియు లేవు నిక్కపుఁ దరముల్ • క॥ అనవుడు నీవిట్లడిగిన,
విని యూరక యుండఁదగదు పినుమేర్పడనె। ల్లను నున్న రూపు సెప్పెద । మనవారల వారి వారిమానము లధిపా * అని గాం
గేయుండిట్లనియె * సీ॥ నీవతిరథుఁడవు నీతమ్ములందఱు సమరథశ్రేష్ఠులు సమరమునకుఁ। బరుసనివీరులు పాంచాలసేన నిర్జిం
తురు నను నేన చెప్పికొనఁగ । నేరనాయే ద్దె అమీ రెఱుంగుదు సుభోజాగ్రణి కృతవర యతిరథుండు । దృఢవేదియాతండు
దీర్చు నెంతటిపనినైనఁ గైకొని శల్యుఁ డతిరథుండు। వాసుదేవుతోడి యీసువాఁ డల్లుర । పిడిచె నిన్నుఁ గూడి విక్రమమున॥
బేరుకొనఁగఁ జాలు భూరిశ్రవసుఁ డతిరథుఁడు సుమ్ము మేటి రణములోన। అని పలికి మఱియు నిట్లనియె • క॥ విను సైంధవుఁ
డు మహారథుఁడని బోక పెనంగు నతని నా ద్రౌపదికై । పెనుపఱిచి జిచిరి కుంతీ। తనయులవారలకెదుర్పఁదనము జేసె •
వ॥ కాంభోజరాజగు సుదక్షిణుండు సమరథుండతని పాలశభబృందంబులు మేలుగలుగుఁ బాండవబలంబులం గలంచు మా
హిష్మతీపతియగు నీలుం డతిరథుండతనికి సహదేవునకుఁ దెగనిపగ యైయుండు ధానం జేసి యాలంబున నోలమాసగొనండ
వంతిదేశాధీశులగు విందానువిందు లగ్రథులు పరస్పరస్నేహంబున సాహసికులై యొకిల్లొకళ్లం బెట్టి పోవక పోరుమరు
త్రిగర్తపతు లేవురుతోడం బుట్టువులు మహారథులు గోగ్రహణంబునం బడిన బన్నంబుఁ బాపికొనం గడంగుదురు వీరికి భుజ
బలంబగ్గలంబై యుండు * క॥ సమరథుఁడు బిరుదు లక్ష్మణ। కుమారకుం డేచి మొనలఁ గోల్తల జేఁయా క్షామిము నెల్లమిసలుభ
జగ। ర్వము మదముం గలఁడు కోనఁడ రాతుల నధిపా • వ॥ బృహద్బలుండు సమరథుండు కోసలబలంబులతోడం గడంగిచి
చ్చియునన బిడికిలింత మనుచుండు దండధారుఁ డర్ధరథుండు సేనపఱుపు గలండు బెట్టిదంబుగాఁ గయ్యంబు సేయు * గీ॥ అ
తిరథుల కెల్లనిప్పటియందు మేటి। కృపుఁడు తన పెంపు వాటించి గెలుచుఁ జచ్చుఁ । గాని నాలుగు దెఱఁగుల సేనలకుమ । దివి
యుఁడిలచుక యును నరదేవముఖ్య • క॥ శకుని వినుసమరథుఁడు పాం। డుకుమారులతోడ నెప్పుడుం బగగొనివా । రికిఁ గీడు
రోయుకృత్యులు। ప్రకటబలులు గలరు నేచ్చ బవరంబునకు * మ॥ వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ
గాండీవితోఁ। బురుడింపందగువాఁడు వీని కెనయీ భూలోకసంచారులె । వ్వరు లేరీతఁడు బ్రాహ్మణుండనిన భావంబునఁ
గా నోర్వమిం। దరమూహింపఁగ లేదు కాని జముచందంబయ్యెడిం బోరులక * సీ॥ అతిరథోత్తముఁడు ద్రోణాచార్యుఁడం
దలి ముందలి విలుకాండ్ర కెల్ల గురుఁడు। హితుఁడు నీకెంతయు నేచిన మొనలితం డడరిన జమరినయట్లు ప్రాంతు। వృద్ధనియిత
ని భావింపరాదని లోననంగ విస్ఫురణంబు భంగిచూడ । నగ్గుసు పైఁగూర్మి నతని నోనేయఁడు సచరాచరములైన జగములె
ల్లనొక్కమొగమై కడంగినఁ జిక్కవఱుచు। దివ్యబాణజాలంబులు దీటుకొలిపి। ప్రాణములు డాపఁడీతనిపాటిదొరలఁ గా
నమే రాజ్యములయందుఁ గౌరవేంద్ర • క॥ అతిరథుఁడు బాహ్లికుఁడు నను। మతులితబలుఁ డతని యట్ల యాత్మజుఁడును విశ్రు
తశక్తి సోమదత్తుం। డితనికి సమరంబు ... * క॥ ... హాలాయుధుఁ। డసమానబలుండు సమర

ఘాగ్రణి వినుపాండుసుతులయెడ రోషము గలఁడసంఖ్యామాయాబలమున నరులఁ గలంచుఁగా * గీ॥ వినుము ప్రాగ్జ్యో
తిషాధీశుఁ డనుపమానశక్తియు భగదత్తుండు సమరథుండు। గజము నెక్కి తా నేనికకయ్యమైన। నేర్పునైరావణము మీఁ
దిమిండుఁ బోలి * వ॥ గాంధారరాజులగు వృషకుండును నచలుండును సమరథులు మానిసితనంబు మానసులంగల

భీష్ముఁడు కర్ణుని నర్ధరథుఁడని చెప్పుట,

వారు మీకి సమరోపాయంబ జేయంబై యుండు * సీ॥ నీమఁద బ్రెగ్గడయును నెయ్యంపుఁ జెలియునై కయ్యంబునకు నెప్డుఁ గాలు
ద్రవ్వుఁ। బాండుపుత్రులతోడి పగకుని న్నెసకొల్పి కొలువున రజ్జులు వలుకునట్టి। రాధాసుతుం డర్ధరథుఁడు కుండలములు గ
వచంబుఁ బోవుట కారణముగ। బీఱువోయిన వాఁడు వీఁడేడి కృపయే నపరసురాముండు శాపమునవిని। యస్త్రవీర్యంబుఁ
జెడి చెనట్లగుట వీఁడు। పార్థుమార్కొని మానంబు ప్రాణములును। దనకు సొమ్ముగఁ దక్కించుకొనఁగ లేమి। యెల్లవారికి నెంత
యుఁ దెల్లమధిప * క॥ అనవుడు గురుఁ డిట్లను। కర్ణుని చందము మున్న గడఁగరోయఁడు పోర। న్వైను మేదిరి నెలుంగఁడు గా। వు
ననీతం డర్ధరథుఁడవుం దలపోయఁగా * వ॥ అనిన విని రాధేయుండు గ్రోధతామ్రేక్షుండగుచు గాంగేయున కిట్లనియె * క॥
ఒంటమి లేనిది యొంటర। మింటర ములు వలుకుటు చిత మే యర్ధరథుం। డంటినను నేమి తక్కువ। గంటివి చెపుము య్యానీవు గ
న్నదిగల దే * గీ॥ నెవ్వఁ బలుకుదు సభలోనఁ జివ్వకొల్ల। కేను గురుపతిఁ జూచి సహింపఁబోము। సురనదీపుత్ర విను నాకుఁ జూ
డ నర్ధరథుఁడవు దీవు లావు బీరంబునరయ * వ॥ అని పలికి కొలువుఁ గలయం గనుంగొని * చ॥ హితుఁడని నమ్మఁగాఁడు గునెనీత
నిఁ గార్యపు మాటలిట్టివే। పతిఁ జెనకూర్మి నాపుటకుఁ బట్టుగ నెక్కువ తక్కువంచును। న్నతులకు మేదినీశులకు నానఁగఁ బల్క
టగాక యిట్టివా। రితవులు తంత్రికి కీసుతుల కేమున నేర్తుము పెద్దరాజులారా * వ॥ అని దుర్యోధను జూచి యిట్లనియె * ఉ॥ కర్ణము
దప్ప నీ యెదుఁ గష్టపుమాటలు కేల యోర్తుని। దుర్జనుఁడైన శాంతనవు దోర్బల మేటికి నీతఁ డొక్కఁడు। న్వార్జితుఁడైన నేమి న్న
పవర్గము నుండుట యొంటఁ బోయినే। యజ్జునపశుపోతి యితఁ డాలము మేకొని సేయఁడుం జుమీ * గీ॥ చాలఁ గాలంబు వోవని
చతురులైన। వృద్ధజనముల బుద్ధులు విందుగాక। ముదిసి పదిదప్పి నోరికి నొకటివినట్లు। పలుకు వెడఁగుల మాటలు పాడియగు
నే * క॥ సేన మొగమీతఁ డయినం। బూని మహీనాథులాజిఁ బోడి చెదరేదు। ర్మానియనికాదె యితని। తోనడచుట కొల్లనై తిదు
రమునకధిపా * వ॥ అనిన భీష్ముండు సూతసూనున కిట్లనియె * చ॥ ముదుకఁడనైన నా భుజబలమున్ జలమున్ వివిధాస్త్రశస్త్ర
సం। పదయు చుబోయి నీ గురుఁడు భార్గవుచే విను మాజిభూమి నా। కెదిరిన వాఁడు పెక్కండల నేఁ యిరోయెయిందుఁ జగంబు
నా। ముదిమియు నీసమారతయు మున్నెరుసన్ని జయుండెఱింగెడుఁగా * క॥ అనుమానింపక సభలో। నను నేఁ జెప్పికొనవ
లసె నాకిమ్మెయి క। ర్ణనిఖుఁడ వగు నీ యెడనీ। సునఁగీడు బలుక వలసె సూతతనూజా * గీ॥ కార్యమునకును నీయుద్ధ
మునకీవు। గలుగఁ జేటు వాటిల్లెనీ కౌరవులకు। దీనిమము భోటం లెల్లను దిర్ప నెట్లు। చాలెదము మంచి బంటవు సక్కనసుమ *
చ॥ నెపమిడి యోహటించి యిటు నీవు దొలంగినఁ బోవవచ్చునే। కుపితమనస్కుఁడై నసుఁడు గూల్పఁ గ్రమంబున దొడ్డలె
ల్లఁజ। న్నపిదప నెట్లు జొచ్చెమరణంబున కప్పుడు సావకున్నదై। నృపు పరివారముం బలియునైన నెఱింగెదరెల్ల చందముల్ *
వ॥ అని పలికి దుర్యోధనుఁడు పలకింపక కన్నుతో వెండియు నిట్లనియె * గీ॥ సూతపుత్రయితఁడు నాతలఁ బెద్దమో। పెత్తినమ్మి
యున్నయట్టి చోటఁ। గ్రందు సేయ నాకుఁ గాదని సైరించి యున్నఁ బ్రదికితింక నూఁగకుండు * వ॥ అనియాడి మొగంబు గం
టు వెట్టికొని యున్న సురనదీనందను దిక్కు మొగంబై సుయోధనుండు నీకుం గోపింపనగునె నన్నును గార్యభారంబు నం
జూచి నా ప్రయత్నమునకై సర్వంబును సహింపవలయునని తేర్చి యంగరాజుం గనుంగొని మీరిద్దరు నొక్కటిమైభరంపడియుప్ప
నిసక్కఁ జేసికొనక మీలోన నిట్టియొకవుమాట లేల యని సోదివిపనికి తదనంతరంబ పాండవ పక్షంబు వారల తారతమ్యంబు
లు విను వాఁడై యమ్మాట వుట్టించిన నతనికి భీష్ముం డిట్లనియె * గీ॥ పాండుపుత్రులనర్దెసదండిమగల। గలసిజంబేను జెప్పి
నఁ గర్ణుఁ డునను। నొచ్చునీవిత్తమెట్లగునో యెఱుంగ। నాకు నిజ యేమి పనిరిత్తనడుమనుండి * వ॥ అనిన మఱియు సుర్యోధనుం

భీష్ముఁడు పాండవవీరులయందతిరథమహారథాదుల నిరూపించి చెప్పుట,

డు దత్తమియడుగుటయు నిట్లనియె * గీ॥ అతిరథుండు యుధిష్ఠిరుఁ డగ్నికల్పుఁ। డాహవంబున ప్రతిహతుఁడు భీముఁ డ
తిరథశ్రేష్ఠుఁడతనిమహాబలంబు। మానుషము విక్రమంబ సమానమధిప * క॥ సమరథులుకవలు భుజగ। ర్వమున బలి ప్ర

మముదుర్నివార్యంబులు వారి సేనంబులు నిశ్చయములు తమ మొనఁ గుమించి పెట్టుదు రుదగ్రధిషా * సీ ॥ వారండఱు
సద్ధర్మవైభవంబునఁ దపస్సంపద నెక్కుడు జనుల కెల్ల । ధనువున నాలంబులను బాణతులు దాఁకో గురుపసులకు నోర్వరా
ని కొల్లలగలరు పెక్కులు పరాక్రమములు వేత్వేఱఁ జేసినవీరు లొక్కు । మొగసాయి తాఁకిన వెగడందరుండు నేమన సేన
మున్న వమానపాటు దుర్గభపాటు గలిగి తొడరంగవచ్చిన । వాసుగా నన లతిఁ బోరు ప్రాణమా సపడక రూపించంతయు
ఁజెనఁగుదు రదిసహించి నిలుచ టరిది మనకు * మ ॥ నరుఁ డీమానము వాఁ డనంగవశమే నాకంత వారెంచు నెవ్వఁడు లేఁ
క నబుట్టరాపురికి మర్వారోగ్యముండై నయా । హరి యుండో డతె యేమి చెప్పఁ జనతం డా సేనలం గాచు నెక్కురుక్షం
గీటడఁగించు నీ బలముల గాండీవదుర్దాంతుఁ డై * వ ॥ అనిన విని యక్కొరుకులపు నున్న రాజుల మనంబు లెల్లను జేవ చెడియె
భీష్ముండును వెండియు నిట్లనియె * సీ ॥ ద్రౌపదేయులు మహారథు లేవురును వారితరము యుత్తరుఁడును ధరణినాథ యతిరథ
వర్యుఁ డయ్యభిమన్యుఁ డర్జునవాసుదేవుల కైనవచ్చువాఁడు । లఘుచిత్రములు నేర్పు రావును దాన్మియుఁ గలఁడు మతం ద్రుపల
పాటువలఁచు మంఁడు । గావున బెడిదంబుగాఁ బోరు సాత్యకి యతిరథోత్తముఁడు శౌర్యాన్వితుండు । పాండవ స్నేహస
క్తుఁడై యుండుఁ గాన । నలుకమన మీఁద బెద్దయుఁ గిగిపెనఁగు । వీరలింక లుఁ బరుసని వారు సమర । ధరణినెప్పింతురీ
యోధవరుల నెల్ల * మ ॥ అలఁతిం బోరు మహారథుల్ ద్రుపదమత్స్యాధీశు లుగ్రద్భుజాబలశౌర్యాఢ్యులు పాండురాజ
సుతసంబంధప్రియస్నేహముల్ । గలిమిం జేసి తదీయసైన్యములకుం గా నెచ్చియుం జచ్చియుఁ । గెలుపింపం దమకింది
చొత్తురని కేకీభూతచేతస్కులై * గీ ॥ వీరగుణము బలము వీక్షయుఁ గలఁడు మహారథుఁడు శిఖండి యతని తమ్ముఁ డతిరథుండు
దర్పయుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డుగ్రతేజుఁ డనికి నుగ్రునట్ల * క ॥ అతని సుతుఁ డర్ధరథుఁడా ధృతవర్ముఁడు పిన్నవాఁడు
త్రిశ్మాటకాఁడై మతిహీనత శస్త్రాస్త్రప్రతతిపరిశ్రమము లేక పాలసుఁడగుటన్ * గీ ॥ చేదిభూమిభుండు శిశుపాలతన
యుండు ధృష్టకేతుఁ డధికధీరమతి మహారథుండు భోజుఁడను రాజునను జులు నట్టి వార తెంపుగలవుగలరు * వ ॥ ఉత్తమో
జుండును యుధామన్యుండును క్షత్రదేవుండును జయంతుండును నమితౌజుండును విరాజుండును సత్యజిత్తుండును నంబరఁ
గు పాంచాల కులప్రదీపకులు మహారథులు మత్తమాతంగబృందంబు చందంబున శత్రుబలంబు పయింగవిసి కోలాహలం
బుగాఁ గలంపం జాలుదురు కేకయపతు లేవురు సహోదరులు మహారథులు కిడిందిమగిలు తెంపుగలరు రథంబుల మొ
త్తంబులతోఁ గార్చిచ్చుపగిదిం బొదువుదురు కాశీశుండు నీలుండు సూర్యదత్తుండు మదిరాస్యుండు శంఖుండు పినాటజ్ఞా
తులు మహారథులు వివిధాయుధవిద్యావిశారదులు వారి పోరు భరంబై యుండు * సీ ॥ చిత్రాయుధుండును జేకితానుండు
మహారథు లిద్దఱు నర్జును నకుఁ గూర్తురు కయ్యాన కోర్తురు నేర్తు రాయుధముల కెల్లన త్యుగ్రులవ్విధము వారచంద్రదత్త
వ్యాఘ్రదత్తులు వినుము సేనాబిందుఁ డనునృపాలుఁ డతిరథోత్తముఁడు మారుతపుత్రు నెనయఁ డొక్కండు మనసేనఁ
జిక్కువఱుచు బాండ్యుఁ డతిరథుండు బలగంబుగలవాఁడు । సమరథుండు గాంగ్యుఁ డమితబలుఁడు । కుంతిభోజుఁడాతి
కోవిదుఁ డతిరథుఁ డతని యొద్దిజోము లధికబలులుం వ ॥ రోచమానుండు మహారథుండు దేవసమానుండు * గీ ॥ అతిరథుల కెల్లఁ
దలదండ్రి యట్టివాఁడు యసురపిభుఁడు ఘటోత్కచుండు హైడింబ । కొడుకు మాయాబలంబున నొడుచు బగఁజు నతనికిఁ డ
దానవానీకము గల్గుఁ బు * వ ॥ తోఁచిన వారిం బేరుకొంటి నింతియ కాని రెండు పీళ్లను మంచి మగలు పెక్కుగ్రు గలరని చెప్పి
గాంగేయుండు * క ॥ పాండవుల దిక్కు వీరుల ఖండితబలులైన నా మొగంబునఁ బడియుద్దండతఁ జూపఁగ లేరుశి । ఖండిని
నొక్కరుని జంపఁగాసి మమారా * క ॥ అనవుడు దుర్యోధనుఁడా । తః మీరు వధింపమికిఁ గత మేమి యొకో వినఁ దగు నే
నిం జెప్పుఁడ । యన టయుట్లని యెభీష్ముఁ డతనికి నెమ్మిన్ * వ ॥ ఏ నా శిఖండినిం జంపమికి మూలంబు చాలం గలదు దప్ర

భీష్ముఁడు దుర్యోధనునకంబోపాఖ్యానంబు చెప్పుట.

పంచంబంతయు వివరించి చెప్పెద నాకర్ణింపుము * సీ ॥ శంతనుపిమ్మట సత్యవతీదేవి యనుమతితోడఁ జిత్రాంగదునకు
సామ్రాజ్యపలంబు సమ్మతిఁ గట్టితి నప్పు కాలంబున నతఁడు దివికేఁగ దత్పరోక్షావస్థఁ దదనుసంభవుని విచిత్రవీర్యుని రాజుఁ జే
సి పెండ్లి సేయంగఁ దివిరి కాశీపతికూఁతులు కన్యలు మువ్వురు గలుగుట యును । నాతఁడ స్వయంవరమున నఖిలనృ
పతులఁ బిలుపించె నది యెఱిఁగి తల్లి కెఱుఁగించి ... పోయి తినరడమె * వ ॥ ఇప్పి

ధంబునం జని యమ్మహోత్సవంబున నలంకృతలై యున్న యంబయు నంబికయు నంబాలికయు నను ముప్వురు ముద్దియ
లం బట్టి రథంబు పయిం బెట్టికొని రా నచ్చటి రాజు లెల్లను జతురంగబలంబులతో వచ్చిన నన్నుం బొదివిన విశిఖానలంబు వేఁడిమి
చూపి వారి నిలువరించి యరుగుదెంచి సత్యవతికి నప్పొలంతుల నొప్పించిన నదేవి విచిత్రవీర్యునకు వారల వివాహంబు సే
యను ద్యోగించె నట్టియెడ నమ్మువ్వురయందుం బెద్దయది యైన యంబ యను కన్యక నాతో నిట్లనియె * గీ ॥ సౌంభపురవ
ల్లభుండైన సాళ్వు మీఁద। దలఁపు గలదు నాకతఁడును దగులు గలిగి। యుండు వాదెస నీవు ధర్మోత్తరుండ। వతని పాలికిఁ దగున
న్నను పవయ్య * క॥ అనవిని సత్యవతికిఁ జె। ప్పిన నాయమ పనువ నంబఁ బెంపుగ వృద్ధాం। గనలం దోడుగ నప్పుడు। పనిచియని
చితిని జనంబు ప్రస్తుతి సేయఁగ * వ॥ ఇట్లు పనిచి తక్కిన కన్నెల నిరువురం బాణిగ్రహణంబు సేయించితి • క ॥ అంబయున
ట సాళ్వుని కడ। కుం బోయిన నతఁడు భీష్ముఁ గొనిపోయిన దా। నిం బడచుం గైకొన ధర్మంబే కన్యాత్వ మెడలెసగు వానీకుఁ *
వ॥ ఇంక నిన్ను భార్యఁగా వరియింపం దగు నే యనిన కామశరపీడితయగు నక్కోమలి యతనికిట్లనియె * గీ॥ తమ్మునికిఁ గాఁగ భీ
ష్ముఁ డుదగ వృత్తి। గన్నియలఁ గొనిపోయెఁ గాన బలిమి। నన్నుఁ గొనిపోయె నా చేత నిన్ను వినిన। యపుడె పుత్తెంచెదూ
షింపన ఘతగునె * వ ॥ మా తండ్రి యెఱుంగక స్వయంవరాలంకారంబు నాకుం జేయించినకతంబున నింతవుట్టె భీష్ముం
డు నాచెలియం డ్రుందన తమ్మునకిచ్చి నన్ను నీకడకుం దగననిచె దీన నేమి తప్పని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలికిన వినక
తన్నుం జేకొనక సాళ్వుండు * క ॥ కరుణంబుగ నేడ్చుతలో। దరి భోసామ్మి చటనింకఁ దడయక మునిమం। దిరము వెడలంగన
డిచిన। నరిగె నదియు నార్తచిత్తయై వికలగతిన్ • వ॥ చని చనియవ్వేలం దియిట్లని వితర్కించె • గీ॥ సాళ్వునకుఁ గాని యపుడసం
సారమునకుఁ। బాసితి నింక భీష్ముని పాలికేల। యరుగ నాతండు మూలమీహాని కెల్లఁ। గాన నాతని సాధింతుఁ గాకయే
ను * క॥ గాంగేయు గెల్వ నెవ్వరి। కింగోలఁది యెతపము పెంపి గెలిచెదఁ గాకం। చుం గాంత సని యె సంయమి। పుంగవులొక
కొందఱున్న పుణ్యస్థలికిన్ * వ॥ చని వాగలకుం దనవృత్తాంతంబుఁ జెప్పిన వారిది రాజులు సేయు పని సాధులచేతం జక్కం
బడు నేయునిననవ్వనిత తపశ్చరణంబునకు వచ్చితి ననవుడు నీవు సుకుమారివి నీకిది చొప్పడునె తండ్రి పాలికిం బొమ్మిదియ
పరమధర్మంబని పలికిన వారికన్నారీరత్నం బిట్లనియె * క ॥ ఎవ్వరు నెఱుఁగక యుండఁగ। నివ్వనమునఁ దపము సేతయుని
ర్ణయమే। నెవ్వారికడకు నేమని। యెవ్విధిఁ బోనేర్చు దాన నేటికి బంధుల్ * వ ॥ అని చెప్పు నవసరంబున నయ్యాశ్రమం
బునకు హోత్రవాహనుఁడను రాజర్షి వచ్చిన నమ్మును లభ్యాగతపూజలు చేసిన యనంతరంబ యఁబంగనుం గొని యిక్క
న్నియ యెక్కడిది దీని విషాదంబునకుం గారణం బేమని యడిగి వారివలన దానిజన్మప్రకారంబును దద్వృత్తాంతంబును వి
ని తన కూఁతురగుట యెఱింగి యయ్యంగన విన దపస్విజనంబులకుం జెప్పి యప్పొలఁతిం దనయంకతలంబున నునిచి
కొని వెండియు నడుగ నవిస్తరంబుగా నచ్చేడియ సెప్పిన విని శోకించి యవ్విషమప్రకారంబునకు నిస్తారంబుఁ జింతించి • ఉ॥ నీ
కిది యేటికిం దపము నింద్యచరిత్రవు నీవు నిన్ను నేఁ। జేకొని కాతు నొక్కగతిఁ జెప్పెద భార్గవరాము నాశ్రితా। శ్రీకరుఁ గాన్ప
మా పదలు చెందఁగ నీఁడతఁ డాశ్రయించినన్। శోకము దక్కుమన్న విని సుందరి యల్లన నాతపస్వితోన్ * గీ॥ పరశురాముఁ
గానఁబడ యుట యెక్కడఁ। గలుగు నాతఁ డెట్టుగరుణ సేయు। ననఁ దపస్వి యిట్టులను మహేంద్రంబను। పర్వతమునఁ జేయు
చుఁ బరమతపము • వ ॥ నన్ను మన్నించుం గావున మదీయదౌహిత్రి వగుట యెఱింగిన నిన్ను రక్షించు నందుఁ బొమ్మనుసమ
యంబున నంబరశురామశిష్యుండగు నకృతవ్రణుండను ముని వచ్చి యతిథిసత్కారంబులం బూజితుండై యున్నఁ బ్రియపూ
ర్వకంబుగా నా హోత్రవాహనుండు భార్గవుం డెయ్యెడ నున్నవాఁడని యడిగిన నతం డిట్లనియె * క ॥ తన ప్రియసఖుఁడ
వు నీవని। మునిజనులకుఁ జెప్పుచుండు ముదమున నిన్నుం। గనుఁగొనఁగ నెల్లియిచటికిఁ। జనుదెంచు ననేకశిష్యసంఘముతో
డన్ * గీ॥ అనిన విని యెల్లవారలు నధికహర్ష। మెసఁగ నున్నంత మఱునాఁడ యేగుదెంచె। భార్గవుండమ్మునీంద్రులుపర
మభక్తి। నర్చలిచ్చిరి హోత్రవాహనుఁడుఁ గనియె * వ॥ కని పరశురాముని సంభావనసంభాషణంబులు వడసి కాశిరా
జకన్యకం జూపి యిది నా దౌహిత్రి దీని వృత్తాంతం బంతయు వినుమని యమ్మానినిం గానుపించిన నదియును * చ ॥ కనుఁగవన
శ్రుధారలొలుక గంజరణానతయైన రాముఁడి। ట్లను విను హోత్రవాహనునియట్టుల నేనును నీకు నీమనం। బునఁ గలవం
తయంతయును బుచ్చెద నాకడ నేఁటితిం। నీ వనటఁ దొలంగఁ బెట్టి గరువమ్ము నఁ జెప్పుము దీని మూలముల్ * వ ॥ అనిన విని యి

మ్మహాత్మునకు నంబ తనవృత్తాంతంబంతయు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పి నీ వార్తశరణ్యుండవు నాపరిభవంబు దీర్చి నన్ను రక్షిం
పు మనవుడు నతం డిట్లనియె * క ॥ పరిభవము రెండు ముఖములఁ। దరుణీ తోఁచినది సాల్వుఁ దగఁ దేర్తునా యు। ధ్ధరుఁడగు భీ
ష్ముని దేర్తునా। కరము ప్రియం బెద్ది హృదయగతముం జెపుమా * చ ॥ అనవుడు నింతి యిట్లను మహాపురుషా నను సాల్వుఁడే
కఁగై। కొనఁ డది చాలు భీష్ముదెసఁ గోపము నామదిఁ గ్రాలియుండు నా। తని వధియింపఁ బూని యిటు తాపసవృత్తికి వచ్చి యిచ్చ
టన్నిన్నుఁ గనియొ పరాభవము నీఁగఁగ నీశరణంబుఁ జొచ్చితిన్ * గీ ॥ అనిన నా చెప్పినట్ల గంగాత్మజుం డు। నేయుఁ జేయక త

పరశురాముఁ డంబఁ దోడుకొని భీష్ముని యొద్దకు వచ్చుట.

క్కి నశితశరముల నతనిఁ బడవైతు నాఁ అడుమ బలనీకుఁ। వవము సేయంగ నేటికిఁ దనువుడయ్య * క ॥ అనిపలికి పరశురాముఁ
డు। చనుదెంచెను మునిజనంబు సమ్మదమునఁ తోఁ। జనుదేరఁ గురుక్షేత్రం। బునకుద్గతిఁ గాశిరాజపుత్రిం గొనుచున్ * వ ॥
వచ్చి సరస్వతీతీరంబున విడిసి తనరాక నాకెఱింగించి నేను ఋత్విక్పురోహితప్రభృతి విశిష్ట బ్రాహ్మణసమేతంబుగాఁ
బూజాద్రవ్యంబులు గొని తత్ప్రదేశంబున కరిగిన నమ్మహాత్ముండును మదీయభక్తివినయసంభ్రమంబులు సంప్రీతిన
భినందించి యర్ఘ్యలు గైకొని కాశిరాజకన్యకం జూపి నాతో నిట్లనియె * గీ ॥ బలిమి మున్నేల తెచ్చితి యిప్పడఁతి మగుడఁ। ద్రోచి
పుచ్చంగఁ దగునయ్య నీచవృత్తి। వచ్చె దీనిఁ దమ్మునికి వివాహ మింక। నైనఁ జేయుము పలుచుట యనుచితంబు * క ॥ అనట
యుఁ నననమా తెలియ। న్వినుమిది నాతోడ సాల్వవిభునకు నేఁ గూర్చినదాన నతనిపాలికి। నను వుమునన్నని నఁగా దెయని చితి
మసుడక * గీ ॥ ఇంక నా తమ్మునికి దీని నెట్లు పెండ్లి। సేయ నేరుతు ననుడు నా చెప్పినట్లు। సేయవైతేని నిన్ను నీచెలులఁ జుట్ట
ములను జంపుదు ననియె నమ్మునివరుండు * వ ॥ ఏనుఃనయంబు వదలక వినతుండ నగుచు వివిధవాక్యంబులం దెలుపనంతకం
తకు నతనికిఁ గోపం బగ్గలంబైన వెండియు * గీ ॥ గురుఁడ వేసమగ్రకోదండవిద్యామహత్త్వ మిచ్చినాఁడ వలుక దగునె। కా
రణంబు లేక యీరస మెత్తి యిట్లనినఁ బరశురాముఁ డాగ్రహమున * చ ॥ గురుఁడని నన్నెఱుంగుదనఘుండవు నావచనం
బునందనా। దరణముఁ జేసితిన్నియువిధంబులఁ బల్కెదు భక్తితోడ నీ। వెరవులు దక్కి మీయబల వేగమ పెండిలి సేయుమం
తతో। మరలు మదీయకోపశిఖినాన దు వేతెఱఁ వేయుఁ జేసితిన్ * వ ॥ అనిన ధర్మాచరణంబున కింత పట్టెపెనంగంద
గునె పరాసురక్తిచిత్త్యుయుగుమగువ నిల్లాలిం జేయుమను వారుంగలరే యిట్టియకృత్యం బాచరించుటకంటె నీచేత నెట్లయి
నను లెస్స తొల్లి పెద్దలు చెప్పిన చొప్ప వధరింపుమని యిట్లంటి * గీ ॥ గర్వియై కార్య మిట్టిద కార్యమిట్టి। దనియెఱుంగక లోకం
బు చను పథమునఁ। దిరుగకున్న దవృత్తి వర్తించునట్టి। వానిగురునైన దండింపవలయు నండ్రు * క ॥ అను మాటకుఁ గాలానల।
మును బోలెను మండి కయ్యమునకాయితమై। మొనలేర్చి వేగనిచటికిఁ। జను దెమ్ము నే భార్గవుండు సంరంభమునన్ * వ ॥ అను మా
ట కేనిట్లంటి * క ॥ చులుకదనంబున విప్రున। కలుగం గాదని యు గురుఁడవై యుండుదువం। చలయక తెలిపితిఁ గాకిటు। కలు
మీ నీరణము సేతనిజమగు నేనిన్ * క ॥ తుత్రియులఁ దొల్లి యలుకకుఁ। బాత్రము చేసితఁట నాఁడు బలియుఁడు గంగా। పుత్రు
ఁడు పుట్టమిఁ గాదే। యాత్రయి నీకేల చెల్లునెఱుఁగ వెనన్నున్ * క ॥ ఏనొక్కరుండన వచ్చెద। గాని బలము దేను నీవు గ ఆపనశ
స్త్రా। స్త్రానేకవిధవిలాసము। దానవలయు సేన గాదె తథ్యం బరయన్ * వ ॥ అనిపలికి యతనికిం బ్రణమిల్లి చనుదెంచి సత్య
వతి కింతయు విన్నవించి యద్దేవి యనుమతి వడసి సర్వసన్నాహసమేతంబగు రథం బెక్కి విప్రాశీర్వాదంబులు సెలంగ వె
డలి వచ్చి కురుక్షేత్రంబుఁ జేరియుంజను నెడ భాగీరథి భామినీరూపంబున నరుగుదెంచి తన్నెఱింగించి మదీయభక్తి నభినందిం
చి యే నా యుత్తంబై పోవుటకుఁ గారణంబడిగి నా చేత నత్తెఱంగెఱింగిన దియ్యైనన్నుం గినిసి భార్గవు పాలికిం జని నీశిష్యుండు నిర
పరాధుండు నాకొడుకు నకలుగం దగునే యని చెప్పి యతని యందుఁ బలుకు గానక మగుడ నేతెంచి నావలన మెత్తపాటు లే
కున్నను జనియె నప్పుడు సిద్ధవిద్యాధరమునిగణంబులు కౌతుకంబునం గనుంగొనుచుండ నేను జమదగ్నితనయున కనతిదూ
రంబునం దేరు డిగ్గి వినతుండనై నిలిచి మీరు భూమాదులరై యున్నవారు రథస్థుండనైన నాకు మీతోడ సమరంబు సేయనగు
నే యనిన యనంతరంబ యతండు దివ్యంబులగు రథరథ్యంబులు శస్త్రాస్త్రంబులును గలిగి యకృతవ్రణుండు సారథిగా సమ
రసన్నద్ధుండయి తోఁచినం జూచి రథా [illegible] దిసుగుణంబు సారించి నాతునగ్గించి తనకును మస్కరించి

భీష్ముఁడు పరశురామునితో యుద్ధంబుచేయుట.

కడంగినప్పరశురామదేవుండు ✽ క ॥ శరవర్షము నామీఁదం। గురిసిన సేనాక్షముననఁ గుదియించితినా। యరదము పొంతకు
నయియా। చ్చెరువుగ నొకబాణ మైనఁ జేరకయుండన్ ✽ క ॥ ఒకమొగి నలువదియమ్ములఁ। బ్రకటబలుండై నపరశురాముఁ
డు నాయం। గకములు దాఁకఁగ నశ్వ। ప్రకరము నానాటసూతు పైఁబడ నేసెన్ ✽ క ॥ దానికి నవ్వుచు వేగం। బేనొకభల్లం
బుదొడిగి యేసితి సాంద్ర। జ్యానాదభరితరోదసి। యైనతదీయోగ్రచాపమటమటించుదునియన్ ✽ ఉ ॥ ఒండొకవిల్లువుచ్చి
కొనియుజ్జ్వలరోషమహానలార్చులొం। డొండ మొగంబుపై నెగయ నుర్వి చలింప గుణధ్వనిక్షమము। ద్దండశరదీప్రమార్గ
ణశతంబున నాయరదంబు ముంచెరా। మండుపియచ్చరప్రకరము ల్లలఁగందుచుఁ బ్రస్తుతింపఁగన్ ✽ క॥ ఉలకమదీయాం
ఉచ్చిపోయి నచోటుల నెలుకుశోణి। తమునసర్వాంగకంబులు పడిసియొప్పెఁ। జిగురుతలుచునఁ గెజాయమిగిలి చెలువు। వడ
యుక్రొమ్మోవిచాడ్పున భార్గవుండు ✽ క॥ నెత్తురువడిసిన మూర్ఛా। యత్తుండై సోగయుటయును నాతనిఁ గనియు। ద్వృత్తి
ఋత్రియధర్మో। ప్తాత్తంబగు తేజమొల్లఁబాసైతోఁచెన్ ✽ వ॥ అప్పుడు మనంబున నన్ను నేనగర్హించుకొనుచుండితి ✽ గీ॥ అంతఁ
దెలిసి రాముఁడతికుపితాత్ముఁడై। యేటుపాటు దెంచు నెసక మెసఁగ। నప్రమేయశరములడరింపనతిసత్వ। రమున నేను బ్రతి
హతములు సేసి ✽ క॥ సురుచిరస్త్రమేయము హ్యా। శరఘున వారించె నతఁడు సరభసమునను। ధూరశిఖిబాణం బేసిన। గురుఁ డువ
చితిదివిజగ। ణమ్మంబరవీథిఁ గీర్తనమ్మొనరింపన్ ✽ గీ॥ రాముఁ డంత్యకాలానలోద్దామలీల। మండి నాయురస్థలమొక్క మార్గణ
మున। నేసె నచ్చటనున్నమునీశ్వరులును। గాశిరాజకన్యకయును గడఁగి యార్వ ✽ క॥ ఆఁ శితాస్త్రఁబెట్యోది। యోనాకుం దె
లియదదిమహోగ్రతనాటం। గానొచ్చి పడితి నరదము। పైనప్పుడు సూతుఁడచ్చోటు వాపెరథంబున్ ✽ గీ॥ చేతనుండనైయే
నువచ్చూ సూతుఁగినిసి। రాముఁ డున్నెడకప్పుడుగ్రమ్మఱంగ। రథముఁ దోలించి బాణపరంపరాని। కుఱ్ఱఁజేసితి నంబ నెమ్మన
ముపలఁక ✽ వ॥ ఇట్లు బహుప్రకారంబులం బోరుచుఁ బ్రొద్దుగ్రుంకినప్పుడు రణంబు పసంహరించుచు రేపకడఁ దొడంగుచుఁ బె
నంగ నిరువది రెండు దివసంబులు సనినము అనంటికయ్యంబున నేను గడంగి ✽ క॥ కడు బెట్టిదముగఁ గదియం। బడి హయములు నొ
వ్వఁ ధనువు భగ్నంబుగఁ జే। ద్పడి సారథి దెబ్బలఁ గదన। మొకలు వినుగ నేసిననుమహాస్థితి గురుఁడున్ ✽ క ॥ ఒకశక్తి
వై వనజికితి। నకుటిలముగ శక్తిదశకమడరించినను। కకుతుంచితి బహుశక్తుల। నికరము వడగించినం మునిమితిం బెలు
చన్ ✽ క॥ విస్మయమునొందు భార్గవు। నస్మత్క్రమపు జలాఘు వారూఢము గా। నస్మితుఁ డనగుచుఁ బటువీ। ప్తిస్మేరాస్త్ర
ముల నేసితిం బరవశుఁ గాన్ ✽ వ ॥ ఇట్లతండు మూర్ఛిల్లిన మునిజనంబులును నంబయు నధిక శోకసమాకులత్వంబు నొంది
హాహాకారంబు లెసంగ నున్నంత ✽ గీ॥ తెలిసియతఁడు వేగదృఢతీవ్ర నారాచ। పఙ్క్తి గురిసినన్నుఁ బారవశ్య। మంది నేలకొ
ఱుగునట్లుగఁ జేసిమ। తూ్సూతుమస్తకంబుఁ దునియ నేసె ✽ వ ॥ అట్టియెడ నెనమండ్రు విప్రులు వయోరూపంబుల
నొప్పువారు నన్నెత్తి సేదదేర్చి రథంబుపయిం బెట్టి గగనగమనంబునం బోయిరంతకుమున్న మందాకిని నాకన్నరూపంబు
నానరథంబునొగలపయి నుండి మదీయరథ్యంబుల పగంబులు ధరియించియున్న యది యేనుంగనుంగొని నమస్కరించిన
దీవించిచనియె వెండియు ✽ క ॥ సారథ్యంబును జేయుచు। ధీరత వాటించి రామదేవునితోడం। గ్రూరాస్త్రంబులఁ జకుర

భీష్మునకు వసువులు స్వప్నసాక్షాత్కారంబున మోహనాస్త్రం బిచ్చుట.

వి। హారంబొనరించితినిసురావళి వొగడన్ ✽ వ॥ ఇవ్విధంబునం బోరి సూర్యాస్తమయంబగుటయు నెప్పటియట్ల చనియా
రాత్రియే నేకాంతంబున దర్భశయనంబుననుండి సురభూసురవర్గంబులందలంది భక్తిం బ్రణామంబులు చేసి పరశురా
ముని జయింప రాదయ్యెడు దినంబులు పెక్కులు సనియె నతని నాజి జయించుటగలుగు నేని మీరు నాకుం దోఁచి యూఱడింప
వలయునని ప్రార్థించి నిద్రించుచుండం బవలున న్నెత్తి రథంబుపయిం బెట్టిన యెనమండ్రు నుబ్రఖాత సమయంబున నంగ
లలోన వచ్చి ✽ గీ॥ నీవు నేమును నొక్కటి నీకు వెఱవ। నేల గాంగేయ తాము జయించునట్టి। శరము సమ్మని మోహనాస్త్రం
బు నాకు। నిచ్చి పోయిరి క్రమ్మఱ నెక్కడేని ✽ వ॥ ఏను మేలుకాంచి సంతోషించి తత్స్వప్నమంత్రస్వరూపంబును బ్రహ్మోపాసన

హారప్రకారంబులు నుజ్జత్తంబున సలిషికొని కాలోచితకృత్యంబులాచరించి యొక్క సారథి నంగీకరించి యరదంబు పూన్పిం
చి సన్నద్ధుండనై సత్వరంబుగా సమరంబునకరిగినం బరశురామదేవుండు * క॥ నిన్న నరసచ్చిపోయితి। వున్నయరయు
నేఁడు దీర్చి యుడిపెద నీగ। ర్వోన్నతి యింకెటఁ బోనగు। నన్నెఱుఁగవె యట్టిఁడనుచు నాపైఁ గపిసెన్ * క॥ కవిసినఁ గడం
గి యేనును। గవియించితి నంపవెల్లి గడుఁ గ్రూరత భా। ర్గవుఁడును మద్గాత్రంబున। విషధాస్త్రప్రతతి నించి వెగడొందించెన్ * వ॥
ఏనుఁ గోపించి * గీ॥ రయము మెఱయంగ నొక్క నారసము ఫాల। దేశమునయందు నాటించి తీవ్రశక్తి నురము వైచినఁ దూ
గాడి మొఱుగ నూఁది। వట్టి యకృతవ్రణుఁడు దేర్పైఁ బరశురాము * క॥ అప్పుడు తెప్పిఱి కన్నుల। నిప్పులు రాలంగ నన్ను నిశ్చ
లదృష్టిం। గప్పక చూచి యలఁతిన। వ్వొప్పఁగ బ్రహ్మాస్త్రమాతఁ డుగ్రత నేసెన్ * క॥ తెగగొని బ్రహ్మాస్త్రము నేఁ దగ
వేసిన నొక్కటొక్కటి దారొక్కని రెండున్। గగనంబంతయుఁ దేజ। స్స్థగితముగాఁ జేసె సురలు దైత్యులు దలఁకన్ * గీ॥ స
కలభూతసంక్షోభసంజనకమైన। యట్టియేడఁ గని యిది తఱియని తలంచి। మోహనాస్త్రసమంచితావాహనంబు। సే
యుటయు నజరాచరశ్రేణి మ్రోసె • వ॥ తదనంతరంబ * క॥ ఉడుగుడుగు మోహనాస్త్రము। విడువకుమను నెలుఁగు
తోడ వేగంబునన। య్యేడకేసుదెంచి నారదుఁ। డెడమడుగించుకయు లేక యిట్లను నాతోన్ * క॥ గురునకు నవమానము నిష్ఠుర
వృత్తిం జేసెదీవు సూచితమే యి। ప్పురుసున విరసపు నడవడి। కురువంశప్రభవ యిట్లు గూడునె చేయన్ • వ॥ అని సువ్యక్తంబు
గాఁ జెప్పి * క॥ వీరె వసువులాకసమున। గారవమున బుద్ధి సెప్పఁగా నీకిడకుం। డా రేగుదెంచిరనిక। న్నారంగాఁ జూపె నాకున
య్యేనమంద్రన్ • వ॥ ఇవ్విధంబున నాకుఁ గలలోఁ దోఁచిన యప్పటివిప్రవరులు సన్నిధిచేసి నన్నుఁ జూచి నగుమొగంబులతోనె
ఱుంగనివారపోలె యిట్లనిరి * క॥ నారదముని త్రైలోక్యస। మారాధ్యుం డితని పలుకులాగమవాక్యో। దారములు వినుము వీ
నిం। గ్రూరత వాటింపఁ దగదు గురువిషయమునన్ * వ॥ అనిన విని యేను సమ్మోహనాస్త్రంబేయుట యుడిగి బ్రహ్మాస్త్రం
బు దీపింపం జేసితి నప్పుడు జామదగ్న్యుం డదియెల్ల నెఱింగి యోటమి యొక్కించుకొని చలంబు మిగిలియున్నం దజ్జనకుం
డు జమదగ్నియుఁ దదీయపితృగణంబును నతనికి సన్నిధిచేసి వేఁడుకొని శాంతవచనంబులం దేర్చి యిట్లనిరి * క॥ వినుము వ
సుమూర్తి యితఁ। డనన్యసామాన్యతేజుఁ డాహవభూమిన్। మనకు జయింప వశమె భీ। ష్మునిఁ బ్రునకగు నెరోషమును
వత్సరమున్ * గీ॥ సమరముడుగు నారాయణసఖుఁడు నరుఁడు। సవ్యసాచి నాఁ నింకొక జన్మమొంది। యితని వధియించఁగా
నితరేతరజనము। లకు నసాధ్యుండు భీష్ముఁ డాలంబులోన * వ॥ అనిన నతఁడు పోక పెనంగిన వెండియు నేకప్రకారం
బులం జెప్పి యమ్మునులు నాకడకుం జనుదెంచి యుపశమనవాక్యంబులు పలికి జామదగ్న్యుతోడం దమయాడిన మాటలు దే
టపఱియ నప్పుడు పొడసూపిన జాహ్నవియుం దారు బహువిధంబుల నన్ననునయించి భార్గవుపాలికి నమ్మహాదేవిం
దోడ్కొని యరిగి యుగ్రమ్మఱ మత్సమీపంబునకు వచ్చి యొట్టకేలకుఁ జలంబుడిపిన నేమిరువురము దివ్యాస్త్రంబులుప
సంహరించి సమరంబుడిగితిమయ్యెడ నయ్యేనమండ్రు విప్రులుం జేరి నాతో నిట్లనిరి * గీ॥ గురుఁడు బ్రహ్మవిదుఁడు కుంతీత
తేజుండు। పరశురాముఁ డతనిపాలి కీవు। భక్తి మెఱయ నేగి ప్రణమిల్లి తదనుగ్ర। హంబు వడయవలయు ననఘ యిపుడు * వ॥
అని చెప్పి యతని కడకుం దారును నారదమునీశ్వరుండును జమదగ్నిప్రముఖులును భాగీరథియును జని నీశిష్యుండు దేవ
వ్రతుండు వానియెడఁ బలుగందగునె వాఁడు తగవుమాలిన పని చేయఁజాలక పెనంగెనింతియ కాని విరోధిగాఁడు వానిం గరు
ణింపుమని చెప్పి నన్నుం బిలిచినం బోయి యేనమ్మహాత్మునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు చేసిన నతండు దీవనతోఁ గ్రుచ్చి
యెత్తి కౌఁగిలించుకొని గాంగేయా నీశక్తికి భక్తికిం బ్రీతుండనైతి నని సస్నేహంబుగా సంభాషించి యంబ నవలోకించిన
న్నభీష్ముండు గెలిచె నావలన నయ్యెడు పని యింతియ నీ వింక నీకుం జూడం బోలినగతిం బొమ్మనిన నమ్మానిని దేవా యిది యిట్టి
దని నీవోపినంతయుం జేసితి నీచేతం బోకున్న నేమి సేయుదు నేను దపంబు పెంపున భీష్ముని వధించెద జన్మాంతరంబుననైనను
జలంబు సాధ్యంబు సేయుదు నట్లు చూడుమని పలికి పోయిన నమ్మునిజనపితృదేవతాసమూహంబును భృగునందను నన్నునా
మంత్రణంబు చేసి యంతర్ధానంబు చేసె భార్గవుండును నన్ను వీడ్కొలిపి మున్ను తనతో వచ్చిన తపోధనవర్గముం దాను
నుమహేంద్రశైలంబునకుం జనియె నేను మగిడి యెడనెడ నుర్వీసురుల యాశీర్వాదంబులు సంభావనవచనంబులుఁ బ్రస్తు
తివాక్యంబులుఁ గర్ణంబుల కింపు సేయ [illegible] పూర్వకంబుగా నంతయు నెఱుంగించిన నద్దేవి యభి

నందించి * గీ ॥ అంబవృత్తాంతమరయంగననుదినంబుఁ। దగినవారలఁబుచ్చుచుఁ దలఁకుచుండు। నేనునదియాదిగాఁజింత

* నారదుఁడు భీష్మునకంబవృత్తాంతంబంతయుం జెప్పుట. *

నేపుదక్క । నుక్కయుండియు రాజులను క్కడంతు * వ ॥ ఒక్కనాఁడు పారాశర్యనారదులంగని యక్కార్యం బుభయందోఁపవిన్నవించినవారలుదైవాధీనంబగువాని మానుషంబువలన వారింపవశంబుగాదీ చింతవిడువుమని రందు నారదుండు కాశీశ్వరకన్యక తెఱంగు వినుమనియిట్లనియె * సీ॥ ఆతన్వియమునానదీతీరమున కేగి యత్యుగ్రమగు తపమాచరించి । యందుండి కౌశికునావాసమాదిగాఁగలుగుసిద్ధాశ్రమంబులకు నెల్లఁ । జరించి తీర్థప్రదేశంబులనిష్ఠుర వ్రతములుసలుపంగవచ్చినీదు। జననిజాహ్నవియిట్లువనితలకతిదుష్కరములగుబహునియమములునీకు। నడుపఁగతమేమి యనుచునన్నాతివలుకు। వద్దియవమానపడితిశాంతనవుచేత । నపరజన్మంబునందైననతనిఁజంప । నేనుజాలుటకైయిట్టి దాననైతి * వ॥ అనినవినిభాగీరథికుటిలవ్రతచారవగుటనీవీతనువుపిడి యిదేఱయిపాఱంగలదానవింతియకాని యొండుగా నేరవనిననవ్వేలందినవ్వచనరకుసేయుకయిగితొల్లింటికంటెను దీవ్రంబగుతపశ్చరణంబునం బ్రవర్తించుచుమత్స్యదే శవాసినియైయుండియొక్కనాఁడునిజవ్రతఫలంబులోనసగంబుననంబయనుపేరనదియై యమ్మండలంబునం బరఁగియు న్నసగంబునను దనరూపుసెడకుండ వహించికొని జాహ్నవీప్రభావంబు నాత్మీయప్రభావంబునగెలిచి వెండియు * క॥పుణ్యాశ్రమదేశములన । గణ్యంబగుతపముసేయఁగారుద్రుఁడుగా । గుణ్యమువాత్సల్యముదా । క్షీణ్యముమెఱ యంగనింతికిఁబొడసూపెఁ * క ॥ మునులచ్చెరువందకనుం। గొనశంభుఁడునిల్చివరముఁగోరుమనుడుభీష్ముని నాఁకున జంపఁగా దొరఁకొనునట్లుగనొసఁగుమనియెఁగోమలినెమ్మిన్ * వ ॥ అనవుడునద్దేవుండట్లకాకయనియనుగ్రహించిన నంబయెత్తెఱంగుననదియెప్పుడుసమకూడుననియడిగిన * సీ॥ ఈమేనువిడిచినీవేగినయ్యాషద్రుపదభూవిభునకుఁదొల్త పుత్రి।వైపుట్టిపిదపఁబుత్రాకృతిఁగాంచిశిఖండినామమునసుద్దండబాహా । బలమునఁగోదండపాండిత్యమునుబటుశౌ ర్యంబుగలిగిప్రశస్తికెక్కి। యనిఁజంపఁగలదానవాతనినామాటతప్పదూఱకుమనిచెప్పిహరుఁడు । సనియెనాప్రొద్దుసమి ధలుసాలఁగూడ । వైచియనలంబుగూర్చియవ్వనితక్రోధ । దీప్తమూర్తియైభీష్మువధించుదాన।ననుచుసొదసొచ్చెము నులకునద్భుతముగ * వ ॥ అట్టియెడద్రుపదుండ నపత్యయగుతనమహిషికిఁషాదంబుదీర్పందివుకుటనుగాంగేయుతోడి రోషంబునను శివునినుద్దేశించితపంబుచేసినన్నదేవుండుప్రత్యక్షుండై వరంబువేఁడుమనిన భీష్మువధియించునట్టి వానినొ క్కపుత్రునొసంగవలయుననుడు * గీ ॥ కూఁతురైపుట్టిపదపడికొడుకుఁదనముఁ। గాంచిభీష్మునినాజిరంగమునఁజంపు। నట్టియుజ్జ్వలాపత్యంబుపుట్టునీకుఁ। దప్పదిదియనిరుద్రుండుసెప్పెననియె * వ॥ద్రుపదుండునుబ్రీతుండైనిజప్రియకున వ్వరంబెఱుంగించెఁ దదనంతరంబకాశీశ్వర కన్యకచైతన్యంబుదరంబునం బ్రవేశించిన * క ॥ పాంచాలరాజభార్యస। మంచితగర్భంబుఁదాల్చిమఱుపడఁగూఁతుం । గాంచినిజపతియుఁదానును । వంచనఁగొడుకనిరియెల్లవారునువినఁగన్ * వ ॥ ఇట్లుపుట్టినబిడ్డకుఁ బుత్రప్రకారంబునజాతకర్మాదికృత్యంబులునిర్వర్తించిశిఖండియనుపేరువెట్టి యతిప్రచ్ఛన్నం బుగాఁబెనిచి రహస్యంబుతెఱంగా కన్నియకుంజెప్పియక్షరశిక్షాదులాచరించి ద్రోణాచార్యుపాల శస్త్రాస్త్రపరి శ్రమంబు సేయింపుచుండ జవ్వనంబుచేరువకుండటియగుటయు నక్కగువంజూచివగచితల్లిదండ్రులుదమలోవిచారిం చివేగంబవివాహంబు సేయవలయుఁబరమేశ్వరువరప్రసాదంబుకొఱంతపడన నెఱసినప్పుడునెఱయుఁగాక యనినిశ్చ యించిదశార్ణదేశాధీశుండగు హేమవర్మయను రాజుకన్యకందగినతెఱంగునంబాణిగ్రహణంబుచేయించి తెచ్చియున్నం త * గీ ॥ అక్కమారిచతురయగుటశిఖండివ । ర్తనమునెడఁబ్రమాదమున నెఱింగి । యగ్గడింపనెల్లకూరకయెఱుఁగని। యదియుపోలెనుండెనాత్మనొచ్చి * వ ॥ ఇట్లుదశార్ణవిభుపుత్రియెఱింగిశిఖండి పురుషుండుగాకుండుట తనదాదికిం జె ప్పిననదియునప్పుడన్నరనాథునకెఱుంగించి పుచ్చిననతండు విషాదరోషంబులనొంది దూతంబుత్తెంచినవాఁడు వచ్చి పాంచాలపతింగాంచియిట్లనియె * చ ॥ కొడుకనితెచ్చియిట్లుగనెకూఁతువివాహముసేయదీననీ।వడసినలాభమెద్దినగు బాటగునింతియకాకయెల్లనే । గ్వడనెఱుఁగంగవచ్చితినరాతిభయంకరుహేమవర్మనా। గడమునగాసిచేసితిమగంటిమినీ దెసనైనఁజూపుమా * గీ॥ అనిననగుచువానికనుద్రుపదుండిది।యేటిమాటలిట్లులేలసేయ।వచ్చునింతవెఱ్ఱివారునుగలరె

యు। తెలియఁగఁ బోనఁగ కునికి యెఱుఁగరాదె * వ ॥ అని వెండియు నేర్పునం దీర్పుమాటల నేకం బులాడి నిక్కం బరయం జూచి న వానికిం జోరవయిాక క్రోపు చేసి వీడ్కొలిపి పుచ్చినం బోయి వాఁడు నిజనాథునకవ్విధంబు విన్నవించిన * క ॥ కోపోద్రేకంబున నతఁడా పాంచాలపతి మీఁద నతులిత సైన్యాటోపమున వచ్చి పురి పరి। ఘా పరిసర లతము చుట్టుగై కొని విడిసెర * వ॥ ఇట్లు విడిసిన * గీ॥ పట్టువడ్డ మృచ్ఛు పగిది నిబాంచాల। ధరణీవిభుఁడు దనకుఁ దాన చేటు। రాకకు న్వలంచి యేకాంతమునఁ బత్ని। యొకతె తయును గొల్వనూరకుండె * వ ॥ తదీయ దండనాథులు సమరోత్సాహంబునం బ్రవర్తించిరంత సూర్యాస్తమయ సమయంబగుటయు రెండు వీళ్లును భండనంబుతోడి వేడుకం జేసి వేగుట వేచియుండె * క ॥ అప్పుడు శిఖండి మరణము। దప్పఁగ సడికొంచు ప్రతివిధానము సేయ। జొప్పడమిఁ దలఁచి యెరులకుఁ। జెప్పక వెసనరిగెఁ బురము చెంతన

శిఖండి యక్షుని వలనఁ బురుషత్వంబు నొందిన వృత్తాంతము.

డవిక్కా * వ ॥ అవ్విపినంబు స్థూలకర్ణుండను నొక్క యక్షునికి నివాసంబై యునికిం జేసి నిర్జనంబై యుండుటఁ శిఖండియు న తెలంగ లేకుంగుంగాపున నతని నుద్దేశించి యందుఁ జొచ్చి తత్ప్రదేశంబున మహనీయ సుందరంబగు తదీయ మందిరంబు నకరిగి యచ్చటఁ బ్రాణపరిత్యాగంబునకుఁ దగు విధం బాచరింపం బూనిన * ఉ ॥ యక్షుఁడెఱింగి వచ్చి యిటులాడిచావఁగనేల చెప్పుమ। ఖ్యాతిభవన్మనోరుజకు నౌషధమే నొనరింతు నన్నఁ దా। లాతుఁడు దక్క నెవ్వరికి నాపని సేయఁగ రామునాదు చిత్తశుభ। పుంస్త్వమే నుదగఁ దాల్పక మానదు గుహ్యకోత్తమా * క ॥ అనితన వృత్తాంతం బా। తనికెఱుఁగఁగఁ జెప్పుటయు నతండును జిత్తంబునఁ గరుణ వుట్టి యెంతటి। నని యిది యేని తు సమయ పరిపాలనతోఁ * క ॥ నా పురుషత్వము గైకొని। వేపోయి దశార్ణపతికి వెలయించి నమీ। యాపదలు దొలఁగి చనఁ బొడ। నూపుము పదినాళ్లదాఁక। సూనృత మొప్పఁ * క ॥ అంతవునంతకు నీదగు। కాంతారూపంబు నేను గయికొని యెదని। శ్చింతను మగుడం జనుమని। యింతికిం బురుషత్వమిచ్చె నెంతయు వేడ్కన్ * గీ ॥ ఇచ్చి తాను భామాకృతి నెలమిఁ దాల్చి। వీడుకొల్ప శిఖండియు వీటికేగు। దెంచి నిజమందిరంబు సొత్తెంచి తల్లిదండ్రులకు మ్రొక్కి నిలిచి ముదం బెలర్ప * క ॥ తన తెఱఁగంతయు నెఱుఁగిం। చిన నద్భుత హర్షమగ్న చేతసులై త। జ్జననీజనకులు బహువిధ। వినుతులఁ గొనియాడి రంత వేసవయయ్యెన్ * వ ॥ తదనంతరంబ సూర్యోదయ సమయంబగుటయుఁ గాలోచిత కరణీయంబులు నిర్వర్తించి పాంచాల విభుండు సంబంధి తోడ వలయు మాటలాడం దగువారలం బనిచి రావించి సంభ్రమంబు లేక వేగిరపడక నాగరిక ప్రకారంబున శిఖండి పురుషత్వంబు తేటపఱిచి యతని మాటగ్రిద్దించి సంతసపఱిచి సపరివారంబుగా నద్దశార్ణపతికి మజ్జన భోజనంబు లొనర్చి కట్టనిచ్చి యతని యనునయాలాపంబులు గైకొనియనిచి పుచ్చినతండు తన్నుం దాన నిందించికొనుచు నిజపురంబునకుం బోయె నట్టియెడ నయ్యక్షవరు మందిరంబు చక్కటికిఁ గ్రీడార్థంబు కిన్నరవిభుండు విమానారూఢుండై చనిదాని యొప్పుగనుంగొని యగ్గించుచు నిల్చి యొక్కింత సేపునకుఁ జుట్టలున్న గుహ్యకుల తోనిట్లనియె * క ॥ మన మిచట నిలిచియుండఁగ। మనమున శంకింపక యిట్లు మసలిన వాఁడీ తనిగర్వమేల యిక్కడఁ। జను దేరక నిలుచు టెట్లు సైపఁగవచ్చున్ * వ ॥ అని పలికి యలుక మొగంబున ముడివడ నున్నంతఁ గిన్నరులా గుహ్యకు నరసి తద్వృత్తాంతంబంతయు నెఱుంగించి దేవా సిగ్గుపెంపున తానేరకున్నవాఁడని విన్నవించిన

—(*)స్థూలకర్ణునకుఁ గుబేరుని వలనఁ స్త్రీత్వము గలుగుట.(*)—

గీ॥ అయిన నేమి పిలువుఁడని పిలుపించిన। వచ్చి మ్రొక్కె టక్కనువనితయైన। యతనిఁ జూచి యింక నవుదానికిట్టుల। యుండుగాక యని విభుండు పలికె * వ ॥ అనవుడు స్థూలకర్ణుండు మదలఁకి దండప్రణామంబు చేసియుండె నప్పుడుకొలిచియున్నవారు ధనదునకుం గృపవుట్టనల్లనఁ దెచ్చినన ట్లేని వీఁడు శిఖండి యాయువుగలంత కాలంబును గాంతాకృతియై యుండెపడంబడి నిజరూపంబుఁ దాల్పుం గాక యని యనుగ్రహించి యరిగిన * గీ ॥ గుహ్యకుండు విషాదంబు గూరి యుండ। నచ్చటికిఁ గొన్నిదినములకరుగు దెంచెఁ। దల్లిదండ్రులకెఱుఁగించి తగవు మెఱయ। సమయనిర్వాటించి పాంచాలసుతుఁడు * క॥ వచ్చినఁ గనుఁగొని నీ దెసఁ బొచ్చెము లేదింక మగిడి పొమ్మిదివిడనీ। కిచ్చిన రూపని గుహ్యకుఁ। డచ్చుపడం బలికె నతనికంతయుఁ దెలియన్ * వ॥ చెప్పి వీడుకొలిపి న శిఖండి యత్యంత ప్రమోదంబునం దండ్రి కడకు వచ్చి యత్తెఱంగెఱిగించిన నాతండు ప్రీతుండై దేవసురుద్విజపూజనంబులాచరించి ద్రోణాచార్యుపాలనవిశేషంబుగా శిష్యభావంబు ప్రతిష్ఠించె * క॥ అ

నిచెప్పినారమండుదా । నునుసత్యవతీసుతుండునుండమయిచ్చం । జనిరిశిఖండిచరిత్రము । జనకర్ణవరంపరం బ్రశస్తంబ
య్యెఁ * వ॥ఇవ్విధంబునఁ గాశీపతికన్యకసిద్ధమూర్తియై నెగడె నేనునుగలననంగనాపూర్వులనంగ నాభిధానులనంగ
నాకారులనువధియింపకుండ వ్రతంబుపూనినవాఁడంగావున నంగనాపూర్వుండగుశిఖండిభండనంబునం గోదండపాం
డిత్యంబు నెఱపి నన్నుఁజంపననొంపనగడంగినను నేను బ్రతిగాఁగడంగితి నేనినింతకంటెను దుర్యశంబుగలదెయే నెట్లైనన
గుడుంగాని భగ్నవ్రతుండనగుట కోర్వనిదినా తెఱంగు * క॥ అనిచెప్పినదేవవ్రతువినతవచనములు ప్రభుండువినితనది
త్తంబుననొక్కింతవగచియా । తనకీమగతనముపూనికతగుననివలికెఁ * వ ॥ తదనంతరంబకొలువునంగలయండఱు
సమరవిషయంబులయిన సల్లాపంబులుసేయుచుండఁగొండొకసేపువినుచుండి సుయోధనుండుసురనదీసూను నకిట్లనియె *
గీ॥పాండవులకుఁగలుగుబలములన్నియుసమయింపనీకుదినములెన్నివట్టు । గురుఁడుగృపుఁడుగురుసుతుండుకర్ణుండునెం
తెంతమానమునవధింతురనఘ * వ॥అనినవినిగాంగేయుండిట్లనియె * క॥అనిఁబాండవసేనలఁజంపవుజెఱుపను నేముచాలు
భంగులనీకిట్లనుమాననువాయఁగనడు । గనతగుఁగడులెస్సవించుఁగాకనరేంద్రా * వ॥ నాచాలెడుకొలందిచెప్పెదఁదక్క
టివారు తమతమచాలుటలు తారచెప్పెద రదియెల్లను బిదప విందుగానిమున్ను నీకొక్కబాసయిచ్చెద వాకర్ణింపుము *
క॥మీఁటుగలరథికులనునొక । నాఁటికి వేవురవధింతునరుశకములునో । నాటిపడవైచునంతకు । వేటాడెదఁ బ్రతిబలంబు
వీరులనెల్లన్ * వ॥అట్లునాకయ్యంబుచేయుదివసంబులలోన * క॥పదివేలఁజంపఁగానోపుదు నేనను నెత్తికొలువుట్టినయ
దినీ । వదునొకయక్షౌహిణులనుజతురుగనడిపింతు నేదిరిసైన్యముగలఁగన్ * వ ॥ అనిపలికి వెండియు * క॥నీవడిగినపనియే
ర్పడఁ । గావినుమే నొక్కనెలఁ దెగం జేయుదు నా । నావిధదివ్యాస్త్రంబుల । లావునఁ బాండవులబలంబుల నెల్లన్ * వ॥
అనవుడు గురుకృపాశ్వత్థామకర్ణులంగనుంగొని గాంధారీనందనుండు మీమీచందంబులెట్లనిన నాచార్యుండుమందస్మి
తాననుండగుచునిట్లనియె * గీ ॥ ఏనుముదిసినవాఁడమహీశయెట్టు । లైననోపినభంగినీయనుఁగుతాత । పోలినన్నిది
నంబులఁజాలవచ్చు । నబ్బలంబులననిసమయంగఁ జేయ * క ॥ అనినఁగృపాచార్యుండీ । యినుమడిదివసములఁదీర్ప నే
నోపుదునా । వినిగురుతనూభవుండు పది । దినములఁగడతేర్తుననియె ధీరవిచారా * వ ॥ అంతయువలుకులాకర్ణించికర్ణుండు *
క॥నానాస్త్రశస్త్రచయబడ । బానలమునంగవియఁ జేసియత్యుగ్రతనే । నేనాళ్లనయపాండవ । సేనాసాగరమునివురఁ
జేయుదునధిపా * వ॥అని ప్రతినఁ జేసినఁగలకలనవ్విగాంగేయుండు * చ ॥ పలుకులకేమియన్నియునుబల్కనగుఁగామన
గాజునోర్దమా । వ్వలికెదువారు లేరువినుపాండవమధ్యముగాండివంబుదీ । ప్తులుమిఱుమిట్లుగొన్నకనుదోయిగుణధ్వని
వ్రయ్యలైనవీ । నులునయినన్ బలేపలుకునూల్కొనకుండుటసూతనందనా * వ॥అనియెనివ్విధంబున నీకొడుకుకడంబుట్టి
నవిశేషంబులు ధర్మతనయుండుచారులవలనవిని తమ్ములరావించి వారలతోనిట్లనియె * సీ॥ మనచారులిప్పుడుచనుదెం
చి రావీటనుండిదుర్బుద్ధిసుయోధనుండు । కొలువునగాంగేయకుంభసంభవకృపాశ్వత్థామకర్ణులవలనుచూచి । యనిఁ
బాండవులబలమంతయుసమయింపఁజాలుదురెంతేసికాలమాన । మునవనన్నభీష్ముండుదనకొక్క నెలవట్టుననియెద్రోణుం
డునున్నట్లపలికెఁ । గృపుండురెట్టిసెప్పెఁగృపికొడుకోపుదుఁ । బదిదినములననియెబాహువీర్య । ఘనుఁడుగానసూతతనయు
ఁడేనాళ్లన । తీర్చనేర్తునని ప్రతిజ్ఞచేసె * వ ॥ అనిచెప్పియర్జునుంగనుంగొని వారుతమతమయోపినచందంబులుచెప్పిరినీ
చేతఁగౌరవబలంబులెంతదడవునకుం దెగునాకుం జెప్పుమనిననతండిట్లనియె * గీ ॥ వారలంతకుఁజాలనివారెనీబ । లముల
సమయింపనోపెదులావువెరవు । కలరకాకయారాజుతోఁబలికిబాస । దప్పవచ్చునె వారికిధరణినాథ * వ॥అనిదరహాసో
ల్లాసభాసితవదనుండై * మ॥అనుమానంబదియేలనీమదిమదీయస్ఫారబాహాబలం । బునిరూపింపఁదలంచితేనివినుమేవుంజే
వయుందోఁపఁగృష్ణునితోట్పాటునఁ జేర్చియేఁగడఁగినంజూర్ణంబుగావింతునా । కక్కనిమేషంబునదేవదానవులులోఁగా
నీత్రిలోకంబునన్ * వ॥అదియెట్లంటేనిఁగృత్రిమకిరాతుండైనపశుపతి మెచ్చిజగత్సంహారసమయంబునందాను బ్రయో
గించునట్టిపాశుపత మహాస్త్రంబు నాకిచ్చెనదినాయందు సన్నిహితంబై యున్నయదిగావున శత్రునిరాసంబనాయా
సంబై యుండు నప్పాశుపత మహనీయప్రభావంబుభీష్ముండున్నరూపెఱుంగఁడు ద్రోణకృపాశ్వత్థాములు నెఱుంగరు
కర్ణునకెఱుకగనెంతదవ్వట్టి ఘోరసాధనంబున సమస్తంబునుసమయించుటయు [illegible] తక్కినయాయుధంబులఁ

ధంబయ్యెడు నదియట్లుండె నీపాక్కఁడి బోరి వైరులంబరిమార్చినం బౌరుషంబుదీపించుననితలంచెదనప్పట్టికివలయు సారథంబయ్యెడు నదియట్లుండె నీపాక్కఁడి బోరి వైరులంబరిమార్చినం బౌరుషంబుదీపించుననితలంచెదనప్పట్టికి ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుత్తమౌజుండుయుధామన్యుండుఘటోత్కచుండు మొదలయినజగజెట్టులున్నవారుమఱియు ననేకులు వీరలయ ట్టివారయందఱంజెప్పనేల యేనుంగువోలె నీలావునీవెఱుంగవుది విజులకునజేయఁడవు నీయొక్కనికిఁ ద్రిభువనంబునె దురెనీవునిక్కంబలుగవుగాక నీవలిగిననెవ్వరెట్లయ్యెదరోయటుచూడుము నీసైన్యంబుల నెవ్వరికి నేమి సేయవచ్చుమ నకువిజయానందంబు సులభంబయినివలికెనని సంజయుండుధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పెనని వైశంపాయనుండు జనమేజ యునకుం జెప్పుటయు॥...*

చ॰ కమలభవాదిదైవతముఖస్ఫుటనిర్గళితప్రశస్తవా। గమృతరసప్రసారకలితాంచితసేకవిధిప్రకర్ష సం। గమముదితోల్లసన్నయనకందళితప్రహసద్గయాలతా। సుమహదుపాశ్రయప్రమదశోభితవిశ్వజ గన్మధువ్రతా * క॥సమయబహుత్వారణ్యా। భ్రమణపరిశ్రావ్యదంతరంగనితాంతో। ద్యమసరళమా ర్గదర్శన। సమర్థపుణ్యాభిధానసకృదుచ్చరణా॰ మాలిని॥ అవగమితరహస్యాష్టాంగయోగప్రకారోత్స వగురుకరుణావిస్తారగాఢప్రశాంతి। ప్రణవహృదయపద్మోద్భాసితజ్ఞానసారా। ద్వవహితవరమానం దానుభూత్రైకరూపా॥...*

గద్య॥ఇది శ్రీ మదుభయకవిమిత్రకొమ్మనామాత్యపుత్రబుధారాధన విరాజితిక్కనసోమ యాజి ప్రణీతంబైనయుద్యోగపర్వంబునందుసర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీమహాభారతము-ఉద్యోగపర్వము
సంపూర్ణము.

మ॥ పొదలంజేయుముదంబునక్కవుల కెప్డున్ సాధుశబ్దార్థసం। పదఁబెం పారియ శేషదోషములమాన్పంజాలినానారసా। భ్యుదయోల్లాసముపేర్మిగల్గిమ హినీయుద్యోగపర్వంబుదో।హదముంగూర్చుచుగద్యపద్యములహృద్యాంబై కరంబెల్లెడన్॥

